KARŞILAŞTIRMALI EĞİTİM SİSTEMLERİ

Beş Kıtada 31 Ülke Eğitim Sisteminin Türk Eğitim Sistemiyle Karşılaştırılması

Editör: Prof.Dr. Ali BALCI

Mustafa ERDEM
Fatih Mehmet HARMANCI
Züleyha ERTAN KANTOS
Hasan Basri MEMDUHOĞLU
Kürşad YILMAZ
Aydın ALKAN
Hilmi SÜNGÜ
Oxana MANOLOVA
Ali ERDEN
Cemalettin İPEK
Neşe GÜR
Abdurrahman İLĞAN
Çiğdem APAYDIN
Murat ÖZDEMİR
Ayten MEMMEDOVA TELCİ
Murat TAŞDAN
Fatma HAMARAT MUCUK
Ebru OĞUZ
Demet GÖREN NİRON
ve diğerleri

Gözden Geçirilmiş **5. Baskı**

PEGEM AKADEMİ

Editör: Prof. Dr. Ali BALCI

KARŞILAŞTIRMALI EĞİTİM SİSTEMLERİ

ISBN 978-9944-919-67-8

Kitap içeriğinin tüm sorumluluğu yazarlarına aittir.

© 2015, Pegem Akademi
Bu kitabın basım, yayın ve satış hakları
Pegem Akademi Yay. Eğt. Dan. Hizm. Tic. Ltd. Şti'ye aittir.
Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri,
kapak tasarımı, mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik, kayıt
ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz.
Bu kitap T.C. Kültür Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır.
Okuyucularımızın bandrolü olmayan kitaplar hakkında
yayınevimize bilgi vermesini ve bandrolsüz yayınları
satın almamasını diliyoruz.

1. Baskı: Ağustos 2007, Ankara
5. Baskı: Mart 2015, Ankara

Yayın-Proje Yönetmeni: Ayşegül Eroğlu
Dizgi-Grafik Tasarım: Ezgi Öz Dincel
Kapak Tasarımı: Gürsel Avcı

Baskı: Ayrıntı Basım Yayın ve Matbaacılık Ltd. Şti
İvedik Organize Sanayi 28. Cadde 770. Sokak No: 105/A
Yenimahalle/ANKARA
(0312-394 55 90)

Yayıncı Sertifika No: 14749
Matbaa Sertifika No: 13987

İletişim

Karanfil 2 Sokak No: 45 Kızılay / ANKARA
Yayınevi 0312 430 67 50 - 430 67 51
Yayınevi Belgeç: 0312 435 44 60
Dağıtım: 0312 434 54 24 - 434 54 08
Dağıtım Belgeç: 0312 431 37 38
Hazırlık Kursları: 0312 419 05 60
İnternet: www.pegem.net
E-ileti: pegem@pegem.net

ÖNSÖZ

Karşılaştırma, özünde bir düşünme ve düşünceyi geliştirme yöntemidir. Karşılaştırmanın sağladığı yararı aşağıdaki gibi sıralamak mümkündür:

- Bir şeyin diğerine üstünlüğünün ya da ondan düşüklüğünün gösterilmesi. Bu, bir ölçüde bir şeyin daha iyi/kaliteli olduğu kanıtlanmış bir şeyle karşılaştırılması (benchmarking) olup onun geliştirilmesi gerekli boyut ya da öğelerinin gösterilmesidir.
- Bilinenle karşılaştırılarak bilinmeyen hakkında bilgi edinilmesi.
- Görünürde birbirine benzemeyen iki şeyin gerçekte ne kadar benzer olduğunun görülmesi ya da tersi olarak görünürde birbirine çok benzer iki şeyin gerçekte ne kadar ayrı/farklı olduklarının saptanması.
- Bir şeydeki değişimin ya da değişim derecesinin gösterilmesi.

Karşılaştırmada amaç; benzerlik ya da ayrılıkları göstermek yanında açıklamak, ikna etmek ya da bilgilendirmektir. İki ülke eğitim sisteminin ya da bir ülke eğitim sisteminin diğer ülkelerin eğitim sistemleriyle karşılaştırılmasından da karşılaştırmanın, yukarıda belirtilen amaç ve yararlarının elde edilebileceği açıktır. O halde bu yazıya konu edilen ülkelerin eğitim sistemlerinin örgüt ve yönetimleri bakımından karşılaştırılması, anlamlı ve önemlidir.

1. Eğitim sistemlerinin karşılaştırılmasında önemli bir nokta da karşılaştırma yaklaşımıdır. Karşılaştırma konusunda iki yaklaşımdan söz edilebilir: (1) İki ülke eğitim sisteminin belli ölçütler bakımından birebir karşılaştırılması yaklaşımı. Örneğin A ülkesi eğitim sisteminin B ülkesi eğitim sistemiyle amaç ve politika, yönetsel yapılanma ve yönetim- süreç bakımından karşılaştırılmasında; önce A ülkesi eğitim sisteminin amaç ve politikası ile B ülkesi eğitim sisteminin amaç ve politikası bire bir karşılaştırılır. Sonra da aynı karşılaştırma diğer iki ölçüte göre birebir yapılır. (2) Diğer yaklaşım ise A ve B ülkeleri eğitim sistemlerinin bütüncül olarak; yanı önce A ülkesi eğitim sisteminin amaç ve politikası, yönetsel yapılanması ve yönetimi- süreci betimlenir. Sonra da B ülkesi eğitim sisteminin benzer olarak üç ölçüte göre betimlemesi yapılır. En sonra da bu iki sistem bu ölçütlere göre karşılaştırılır. Biz, hocası olduğumuz "Karşılaştırmalı Eğitim Yönetimi" doktora dersinde ve editörü olduğum bu çalışmada ikinci yolu benimsedik. Bu yol esasen alanın duayeni ve Türkiye'de Eğitim Yönetimi alanının diğer ilkleri gibi Karşılaştırmalı Eğitim Yönetimi dersinin de ilk okutanı değerli hocam Prof. Dr. Ziya Bursalıoğlu'nun benimsediği bir yaklaşımdı. Kendisine şükran duyuyoruz. Bu kapsamda "Karşılaştırmalı Eğitim Yönetimi" doktora dersindeki ülke incelemelerinde şöyle bir yol izlendi. Önce ilgili–odak ülke eğitim sisteminin arka planının oluşturan coğrafi konumu, sosyal, siyasal, ekonomik ve tarihsel gelişimi genel çizgileriyle irdelendi. Sonra odak ülke eğitim sistemi, örgütün temel boyutları olan; (1) amaç ve politika, (2) yapılanma; (a) yönetsel yapılanma, (b) öğretim ya da okul sistemi yapılanması, (3) işlemesi-yönetimi ya da süreç ölçütlerine göre betimlendi. Sonra da odak ülke eğitim sistemi, bu ölçütlere göre Türk Eğitim Sistemi ile karşılaştırıldı. Derste sunulan ve her yönüyle eleştirilen bu çalışmalar geliştirilerek yayına uygun hale getirildi. Kitapta incelenen 23 ülke ile yazarları Çizelge 1'de gösterilmektedir.

Çizelge 1. Ülkeler ve yazarları

Ülke adı	**İncelemeyi yapan doktora öğrencisi**
Türkiye	Mustafa Erdem
A.B.D	Fatih Mehmet Harmancı
Almanya	Züleyha Ertan Kantos
Avusturya	Hasan Basri Memduhoğlu
Belçika	Kürşad Yılmaz
Danimarka	Aydın Alkan
Endonezya	Hilmi Süngü
Fransa	Ali Erden
Güney Afrika	Hilmi Süngü
Hindistan	Fatih Mehmet Harmancı
İrlanda	Abdurrahman İlğan
İspanya	Ali Erden
İtalya	Kürşad Yılmaz
Japonya	Ayten Memmedova Telci
Kanada	Murat Taşdan
Küba	Fatma Hamarat
Lüksemburg	Abdurrahman İlğan
Mısır	Ebru Oğuz
Özbekistan	Demet Gören Niron
Polonya	Murat Taşdan
Rusya	Ayten MemmedovaTelci
Uganda	Demet Gören Niron
Güney Kore	Cemalettin İpek

Özverili ve özenli çalışmaları için öğrenci ve meslektaşlarını, kaliteli bir yayın gerçekleştirdikleri için de Pegem Akademi çalışanlarını kutluyorum. Eserin öğrenci, öğretim elemanı, eğitim politikacısı ve uygulamacılarına yararlı olmasını diliyorum.

Temmuz 2007, Ankara

Prof. Dr. Ali Balcı

Editör

İKİNCİ BASKI İÇİN ÖNSÖZ

Kitabın ilk baskısının gördüğü ilgi, kısa sürede ikinci baskı için hazırlık yapmayı gerektirdi. İkinci baskıda, geliştirilen "Karşılaştırmalı Eğitim Yönetimi" Doktora Dersi dönem ödevleri, birinci baskı içeriğine ilave edildi. İkinci baskıda, birinci baskıdakilere ilave olarak yer verilen ülkeler (alfabetik sıra ile) ve yazarları çizelge 2'de gösterilmiştir.

Çizelge 2. İkinci baskıya ilave edilen ülkeler ve yazarları

Ülke	**Yazarı**
Estonya	Oxana Manolova
Gürcistan	Neşe Gür
İsviçre	Çiğdem Apaydın
Izlanda	Murat Ozdemir
Moldova	Oxana Manolova
Singapur	Çiğdem Apaydın
Suriye	Neşe Gür
Şili	Murat Ozdemir

Birinci baskıda olduğu gibi özverili ve titiz çalışmaları için öğrenci ve meslektaşlarımı kutluyorum. Eseri titiz bir çalışmayla yayına hazırlayan Pegem Akademi çalışanlarına da şükran duyuyorum. Eserin ilgililere yararlı olmasını diliyorum.

Mart 2009, Ankara

Prof. Dr. Ali Balcı

Editör

ÜÇÜNCÜ BASKI İÇİN ÖNSÖZ

Kitabın ikinci baskısı da kısa sürede tükendi. Bunda, dünyanın değişik 30 ülkesi eğitim sisteminin topluca kitapta yer alması kadar tam ve doğru yansıtılması ve kitabın baskı kalitesinin etkili olduğunu düşünüyorum. Dolayısıyla yazarları ve PEGEM Akademi Yayın Evini kutluyorum. Üçüncü baskıda, ilk baskıdan bu yana geçen süre dikkate alınarak Ülkemizin değişik yerlerinde görev yapan yazarların (eski doktora öğrencilerimin) kendi bölümlerini güncellemeleri istendi. Ayrıca kitaba 32. bölüm olarak Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Eğitim Sistemi incelemesi de (yazarı Hale Erden) eklendi. Kitabın, ilgililere yararlı bir başvuru kaynağı olmasını diliyorum.

Aralık 2011, Ankara

Prof. Dr. Ali Balcı

Editör

BÖLÜMLER ve YAZARLARI

1. Bölüm: Türk Eğitim Sistemi
Yrd. Doç. Dr. Mustafa Erdem
Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi

2. Bölüm: Amerika Birleşik Devletleri Eğitim Sistemi
Dr. Fatih Mehmet Harmancı
Emniyet Genel Müdürlüğü Personel Daire Başkanlığı Şube Müdürü

3. Bölüm: Federal Almanya Cumhuriyeti Eğitim Sistemi
Dr. Züleyha Ertan Kantos
Ankara – Mamak Şafaktepe İlkokulu

4. Bölüm: Avusturya Eğitim Sistemi
Doç. Dr. Hasan Basri Memduhoğlu
Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi

5. Bölüm: Belçika Eğitim Sistemi
Doç. Dr. Kürşad Yılmaz
Dumlupınar Üniversitesi Eğitim Fakültesi

6. Bölüm: Danimarka Eğitim Sistemi
Aydın Alkan
Emekli İlköğretim Müfettişi

7. Bölüm: Endonezya Eğitim Sistemi
Yrd. Doç. Dr. Hilmi Süngü
Bozok Üniversitesi Eğitim Fakültesi

8. Bölüm: Estonya Eğitim Sistemi
Yrd. Doç. Dr. Oxana Manolova
Girne Amerikan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi

9. Bölüm: Fransa Eğitim Sistemi
Dr. Ali Erden
Doğu Akdeniz Üniversitesi Eğitim Fakültesi

10. Bölüm: Güney Afrika Cumhuriyeti Eğitim Sistemi
Yrd. Doç. Dr. Hilmi Süngü
Bozok Üniversitesi Eğitim Fakültesi

11. Bölüm: Güney Kore Eğitim Sistemi
Doç. Dr. Cemalettin İpek
Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Eğitim Fakültesi

12. Bölüm: Gürcistan Eğitim Sistemi
Neşe Gür
Ümit Bilim ve Sanat Merkezi

13. Bölüm: Hindistan Eğitim Sistemi
Dr. Fatih Mehmet Harmancı
Emniyet Genel Müdürlüğü Personel Daire Başkanlığı Şube Müdürü

14. Bölüm: İrlanda Eğitim Sistemi
Doç. Dr. Abdurrahman İlğan
Düzce Üniversitesi Eğitim Fakültesi

15. Bölüm: İspanya Eğitim Sistemi
Dr. Ali Erden
Doğu Akdeniz Üniversitesi Eğitim Fakültesi

16. Bölüm: İsviçre Eğitim Sistemi
Dr. Çiğdem Apaydın
Akdeniz Üniversitesi Eğitim Fakültesi

17. Bölüm: İtalya Eğitim Sistemi
Doç. Dr. Kürşad Yılmaz
Dumlupınar Üniversitesi Eğitim Fakültesi

18. Bölüm: İzlanda Eğitim Sistemi
Doç. Dr. Murat Özdemir
Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi

19. Bölüm: Japonya Eğitim Sistemi
Dr. Ayten Memmedova Telci
Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü

20. Bölüm: Kanada Eğitim Sistemi
Yrd. Doç. Dr. Murat Taşdan
Kafkas Üniversitesi Eğitim Fakültesi

21. Bölüm: Küba Eğitim Sistemi
Fatma Hamarat Mucuk
Ankara- Mamak Saime Kadın İlköğretim Okulu

22. Bölüm: Lüksemburg Eğitim Sistemi
Doç. Dr. Abdurrahman İlğan
Düzce Üniversitesi Eğitim Fakültesi

23. Bölüm: Mısır Arap Cumhuriyeti Eğitim Sistemi
Yrd. Doç. Dr. Ebru Oğuz
Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi

24. Bölüm: Moldova Eğitim Sistemi
Yrd. Doç. Dr. Oxana Manolova
Girne Amerikan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi

25. Bölüm: Özbekistan Cumhuriyeti Eğitim Sistemi
Dr. Demet Gören Niron
Milli Eğitim Bakanlığı

26. Bölüm: Polonya Cumhuriyeti Eğitim Sistemi
Yrd. Doç. Dr. Murat Taşdan
Kafkas Üniversitesi Eğitim Fakültesi

27. Bölüm: Rusya Eğitim Sistemi
Dr. Ayten Memmedova Telci
Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü

28. Bölüm: Singapur Eğitim Sistemi
Dr. Çiğdem Apaydın
Akdeniz Üniversitesi Eğitim Fakültesi

29. Bölüm: Suriye Eğitim Sistemi
Neşe Gür
Ümit Bilim ve Sanat Merkezi

30. Bölüm: Şili Eğitim Sistemi
Doç. Dr. Murat Özdemir
Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Bölüm Başkanı

31. Bölüm: Uganda Cumhuriyeti Eğitim Sistemi
Dr. Demet Niron Gören
Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü

32. Bölüm: Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Eğitim Sistemi
Hale Erden

İÇİNDEKİLER

Önsöz iii
İkinci Baskı İçin Önsöz v
Üçüncü Baskı için Önsöz vi
Bölümler ve Yazarları vii
İçindekiler x
Şekiller Listesi xxv
Tablolar Listesi xxvi

1. Bölüm

TÜRK EĞİTİM SİSTEMİ

(ss: 1-29)

Sosyal ve Siyasal Yapılanması 1
Türk Eğitim Sisteminin Amaç ve Politikaları 2
Türk Eğitim Sisteminin Yapılanması 5
Yönetsel Yapılanma 5
Okul Sistemi Yapılanması 10
Örgün Eğitim 11
Okul Öncesi Eğitim 11
İlköğretim 11
Ortaöğretim 12
Yükseköğretim 13
Yaygın Eğitim 14
Çıraklık Eğitimi 16
Özel Eğitim 16
Öğretmen Yetiştirme 17
Türk Eğitim Sisteminin Süreç Boyutu 19
Sonuç 28
Yararlanılan Kaynaklar 29

2. Bölüm

AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİ EĞİTİM SİSTEMİ

(ss: 31 – 46)

Sosyal, Siyasal ve Ekonomik Yapısı 31
ABD Eğitim Sisteminin Amaç ve İlkeleri 32
ABD Eğitim Sisteminin Yapılanması 32
Yönetsel Yapılanma 32
ABD Eğitim Sisteminde Okul Sistemi Yapılanması 35
Yaygın Eğitim 40
Öğretmen Eğitimi 40

ABD Eğitim Sisteminin Süreç Boyutu 40
ABD ve Türk Eğitim Sistemlerinin Karşılaştırılması 42
Sonuç 45
Yararlanılan Kaynaklar 46

3. Bölüm

FEDERAL ALMANYA CUMHURİYETİ EĞİTİM SİSTEMİ

(ss: 47 – 66)

Federal Almanya Cumhuriyeti Eğitim Sisteminin Tarihi Gelişimi 48
Federal Almanya Cumhuriyeti Eğitim Sisteminin Amaçları 50
Federal Almanya Cumhuriyeti Eğitim Sisteminin Yapılanması 51
Yönetsel Yapılanma 51
Okul Sistemi Yapısı 52
Federal Almanya Cumhuriyeti'nde Mesleki Eğitim Sistemi 56
Yabancıların Eğitimi 57
Özel Eğitim 57
Öğretmen Yetiştirme 58
Alman Eğitiminde Yönlendirme Etkinlikleri 59
Federal Almanya Cumhuriyeti Eğitiminde Süreç Boyutu 60
Türk ve Alman Eğitim Sisteminin Karşılaştırılması 62
Eğitimin Yapısı 62
Yönetim Şekli 63
Eğitimin Planlanması 63
Öğretimin İçeriği 63
Sonuç 64
Yararlanılan Kaynaklar 65

4. Bölüm

AVUSTURYA EĞİTİM SİSTEMİ

(ss: 67 – 90)

Siyasal, Sosyal, Coğrafi Yapı ve Tarih 67
Demografik, Ekonomik ve Siyasal Yapı 68
Eğitim sisteminin Tarihsel Gelişimi 69
Eğitimin Bugünkü Genel Durumu 70
Eğitimin Amaçları ve İlkeleri 71
Okulöncesi Eğitimin Amaçları 71
İlköğretimin Amaçları 72
Ortaöğretimin Amaçları 72
Yükseköğretimin Amaçları 72
Eğitim Sisteminin Yapısı 73
Yönetsel Yapılanma 73
Okul Sisteminin Yapılanması 74

Okulöncesi Eğitim 74
İlköğretim (Volkschule) 75
Ortaöğretim 77
Yükseköğretim 78
Eğitim Sisteminin Yönetim Süreci 81
Eğitim Finansmanı 84
Öğretmen Yetiştirme 84
Türkiye ve Avusturya Eğitim Sistemlerinin Karşılaştırılması 85
Yararlanılan Kaynaklar 89

5. Bölüm

BELÇİKA EĞİTİM SİSTEMİ

(ss: 91 – 121)

Giriş 91
Sosyal ve Siyasal Yapı 91
Belçika Eğitim Sistemi 93
Belçika Eğitim Sisteminin Amaçları ve Temel İlkeleri 93
Belçika Eğitim Sisteminin Yapısı 94
Belçika-Flaman Topluluğu Eğitim Sisteminin Yönetim Yapısı 96
Belçika-Fransız Topluluğu Eğitim Sisteminin Yönetim Yapısı 97
Belçika-Alman Topluluğu Eğitim Sisteminin Yapısı 99
Belçika Eğitim Sistemi Okul Sistemi Yapısı 100
Okulöncesi Eğitim 107
Belçika'da Zorunlu Eğitim 108
İlköğretim 109
Ortaöğretim 110
Yükseköğretim 111
Öğretmen Eğitimi 113
Özel Eğitim 113
Türk Eğitim Sistemi ile Belçika Eğitim Sisteminin Karşılaştırılması 114
Yararlanılan Kaynaklar 118

6. Bölüm

DANİMARKA EĞİTİM SİSTEMİ

(ss: 121 – 136)

Giriş 121
Danimarka'nın Sosyal, Siyasal ve Ekonomik Yapısı 121
Danimarka Eğitim Sisteminin Amaçları 122
Danimarka Eğitim Sisteminin Yapı Boyutu 124
Yönetsel Yapılanma 124
Danimarka'da İlköğretim 126
Danimarka'da Ortaöğretim 127

Danimarka'da Yükseköğretim 129
Hizmetiçi Eğitim ve Ar-Ge 130
Danimarka Eğitim Sisteminin Süreç Boyutu 130
Danimarka Eğitim Sisteminin İklim (Hava) Boyutu 131
Danimarka Eğitim Sistemi ile Türkiye Eğitim Sisteminin Karşılaştırılması 132
Sonuç 134
Yararlanılan Kaynaklar 136

7. Bölüm

ENDONEZYA EĞİTİM SİSTEMİ

(ss: 137 – 150)

Giriş 137
Sosyal, Siyasal ve Ekonomik Yapılanma 137
Endonezya Eğitim Sisteminin Yasal Dayanakları ve Amaçları 138
Endonezya Eğitim Sisteminin Yapılanması 139
Endonezya Eğitim Sisteminin İdari Yapılanması 139
Endonezya Eğitim Sisteminde Okulların Yapılanması 142
Eğitim Sisteminin Yönetimi 145
Endonezya Eğitim Sisteminin Türk Eğitim Sistemi ile Karşılaştırılması 147
Sonuç 148
Yararlanılan Kaynaklar 149

8. Bölüm

ESTONYA EĞİTİM SİSTEMİ

(ss: 151 – 164)

Giriş 151
Estonya'nın Sosyal ve Siyasal Yapılanması 151
Estonya Eğitim Sistemi 152
Estonya Eğitim Politikası 152
Estonya Eğitim Sisteminin Yapısı 152
Yönetsel Yapılanma 153
Okul Yapılanması 154
Estonya Eğitim Sisteminin İşleyişi 155
Okul Öncesi Eğitim 155
Temel Genel Eğitim 155
Meslek Eğitimi 158
Yükseköğretim 159
Genç ve Yetişkin Eğitimi 160
Estonya ve Türk Eğitim Sisteminin Karşılaştırılması 161
Sonuç 162
Yararlanılan Kaynaklar 163

9. Bölüm

FRANSA EĞİTİM SİSTEMİ

(ss: 165 – 190)

Sosyal ve Siyasal Yapılanma 165
Eğitim Sisteminin Amaç ve Politikaları 166
Eğitimin Sisteminin Yapılanması 168
Eğitim Sisteminin Yönetimi (Süreç) 176
Fransa Eğitim Sistemi ile Türk Eğitim Sisteminin Karşılaştırılması 185
Sonuç 189
Yararlanılan Kaynaklar 189

10. Bölüm

GÜNEY AFRİKA CUMHURİYETİ EĞİTİM SİSTEMİ

(ss: 191– 206)

Giriş 191
Sosyal, Siyasal ve Ekonomik Yapılanma 191
Güney Afrika Eğitim Sisteminin Yasal Dayanakları ve Amaçları 194
Güney Afrika Eğitimim Sisteminin Yapılanması 195
Güney Afrika Eğitim Sisteminin İdari Yapılanması 195
Okulların Yapılanması 197
Eğitim Sisteminin Yönetimi 199
Güney Afrika Eğitim Sisteminin Türk Eğitim Sistemi ile Karşılaştırılması 203
Sonuç 204
Yararlanılan Kaynaklar 204

11. Bölüm

GÜNEY KORE EĞİTİM SİSTEMİ

(ss: 207 – 232)

Giriş 207
Coğrafi Yapı ve Sosyal Göstergeler 207
Tarih 208
Yönetim 210
Eğitim Sistemi 210
Eğitimin Tarihi Gelişimi 210
Eğitimde Amaç ve Yasal Temeller 214
Akademik Takvim 216
Kore Alfabesi 216
Eğitim Kademeleri 217
Okulöncesi Eğitim 218
İlköğretim 218

Ortaöğretim 219
Yükseköğretim 220
Öğretmen Yetiştirme 223
Öğretmenlerin Hizmetiçi Eğitimleri 224
Öğretmenlerin Sosyal Hakları 225
Özel Eğitim 225
Yaşam Boyu Eğitim 226
Eğitim Sisteminin Yönetim Yapısı ve İşleyişi 226
Yerel Eğitim Ofisleri 226
Eğitim Konseyleri 227
Eğitim Bütçesi 227
Güney Kore Eğitim Sistemi ile Türkiye Eğitim Sisteminin Karşılaştırılması 238
Yararlanılan Kaynaklar 231

12. Bölüm

GÜRCİSTAN EĞİTİM SİSTEMİ

(ss: 233 – 256)

Giriş 233
Gürcistan'ın Eğitim Sistemine Etki Eden Faktörler 233
Coğrafik Durum 233
Demografik Özellikler 234
Tarih 235
Dil 235
Din 236
Politik Sistem 236
Ekonomik Durum 237
Gürcistan Eğitim Sistemi 237
Eğitim Sisteminin Amacı ve Politikası 237
Eğitim Sisteminin Yapısı 238
Yönetsel Yapılanma 238
Okul Yapılanması 241
Gürcistan Eğitim Sisteminin İşleyişi 242
Okul Öncesi Eğitim 243
İlköğretim 244
Ortaöğretim 247
Yüksek Öğretim 247
Özel Eğitim 249
Özel Öğretim 249
Yetişkin Eğitimi ve Yaygın Eğitim 250
Öğretmen Yetiştirme ve İşbaşındaki Öğretmenlerin Durumu 250
Eğitim Finansmanı 252
Türk Eğitim Sistemi ile Karşılaştırma 252
Sonuç 255
Yararlanılan Kaynaklar 255

13. Bölüm

HİNDİSTAN EĞİTİM SİSTEMİ

(ss: 254 – 270)

Giriş 257
Sosyal, Siyasal ve Ekonomik Yapısı 257
Hindistan Eğitim Sistemi 258
Hindistan Eğitim Sisteminin Amaç ve İlkeleri 258
Hindistan Eğitim Sisteminin Yapısı 259
Yönetsel Yapılanma 259
Hindistan Eğitim Sisteminde Okul Sistemi Yapılanması 260
Hindistan Eğitim Sisteminin Süreç Boyutu 263
Hindistan ve Türk Eğitim Sistemlerinin Karşılaştırılması 265
Sonuç 268
Yararlanılan Kaynaklar 268

14. Bölüm

İRLANDA EĞİTİM SİSTEMİ

(ss: 271 – 284)

Giriş 271
İrlanda Eğitim Sisteminin Amaçları 271
İrlanda Eğitim Sisteminin Yapısı 272
Yönetsel Yapılanması 272
Okul Sisteminin Yapısı 273
İrlanda Eğitim Sisteminin Denetim Yapısı 278
İrlanda Eğitim Sisteminin Yönetimi 278
Okulöncesi Eğitim 279
İlköğretim 279
Ortaöğretim 280
Yükseköğrenim 281
İrlanda Eğitim Sistemiyle Türkiye Eğitim Sisteminin Karşılaştırılması 281
Amaçlar Bakımından 281
Yapı Bakımından 281
İşleyiş Bakımından 283
Sonuç 283
Yararlanılan Kaynaklar 284

15. Bölüm

İSPANYA EĞİTİM SİSTEMİ

(ss: 285 – 312)

Sosyal ve Siyasal Yapılanma 285
Eğitim Sisteminin Amaç ve Politikaları 286
Eğitim Sisteminin Yapılanması 289
Yönetsel Yapılanma 289
Okul Sistemi Yapılanması 297
Eğitimin Yönetimi (Süreç Boyutu) 302
İspanya Eğitim Sistemi ile Türk Eğitim Sisteminin Karşılaştırılması 306
Yararlanılan Kaynaklar 311

16. Bölüm

İSVİÇRE EĞİTİM SİSTEMİ

(ss: 313 – 328)

Giriş 313
Coğrafi Durum, Sosyal ve Siyasal Yapılanma 313
İsviçre Eğitim Sistemi 316
İsviçre Eğitim Sisteminin Genel Amaçları 316
Eğitim Sisteminin Yapılanması 317
Yönetim Yapılanması 317
Ulusal Düzey 318
Kanton Düzeyinde 319
Komün düzeyde 319
Okul yönetimi 319
İsviçre Eğitim Sisteminde Süreç 320
Okul Sistemi Yapılanması 322
Okul Öncesi 322
İlköğretim Okulları 323
Ortaöğretim 323
Öğretmen Eğitimi 326
İsviçre ve Türk Eğitim Sistemlerinin Karşılaştırılması 326
Sonuç 328
Yararlanılan Kaynaklar 328

17. Bölüm

İTALYA EĞİTİM SİSTEMİ

(ss: 329 – 346)

Giriş 329
Sosyal ve Siyasal Yapı 329
İtalya Eğitim Sistemi 330

İtalya Eğitim Sisteminin Amaçları ve Temel İlkeleri 330
İtalya Eğitim Sisteminin Yönetsel Yapısı ve Genel Özellikleri 331
Yönetsel Yapılanma 331
Okul Sistemi Yapılanması 334
Okul Sisteminin Yönetimi 343
Yetişkin Eğitimi 344
Öğretmenlerin Yetiştirilmesi 344
Türk Eğitim Sistemi ile İtalyan Eğitim Sisteminin Karşılaştırılması 345
Yararlanılan Kaynaklar 345

18. Bölüm

İZLANDA EĞİTİM SİSTEMİ

(ss: 347 – 362)

Giriş 347
İzlanda'nın Toplumsal, Siyasal ve Ekonomik Yapısı 347
İzlanda Eğitim Sistemi 349
Amaç ve Politikalar 349
Yapı 350
İzlanda Eğitim Sisteminin İşleyişi 353
İzlanda ve Türk Eğitim Sistemlerinin Karşılaştırılması 358
Sonuç 360
Yararlanılan Kaynaklar 361

19. Bölüm

JAPONYA EĞİTİM SİSTEMİ

(ss: 363 – 380)

Giriş 363
Japon Eğitim Sisteminin Amaç ve Politikası 363
Eğitim Sisteminin Yönetsel Yapılanması 364
Eğitim Sisteminin Örgütsel Yapısı 364
Japon Eğitim Sisteminin Okul Yapısı ve İşleyişi 365
İlköğretim 366
Ortaöğretim 368
Japon Eğitim Sisteminin Sorunları 369
Eğitim Sisteminin Yönetimi 371
Akademik Yıl 371
Eğitim Finansmanı 372
Öğretmen Eğitimi 373
Eğitim Programları 374
Programın Okullarda Uygulanması 375
Japon ve Türk Eğitim Sistemlerinin Karşılaştırılması 377
Sonuç 379
Yararlanılan Kaynaklar 380

20. Bölüm

KANADA EĞİTİM SİSTEMİ

(ss: 381 – 394)

Giriş 381
Kanada Eğitim Sisteminin Amaçları 381
Okul Öncesi Eğitimin Amaçları 382
İlköğretimin Amaçları 382
Ortaöğretimin Amaçlan 382
Yükseköğretimin Amaçları 383
Kanada Eğitim Sisteminin Yapısı 383
Kanada Eğitim Sisteminin İdari Yapılanması 383
Okul Sistemi Yapılanması 384
Kanada Eğitim Sisteminde Yönetim Süreci 388
Kanada Eğitim Sistemi ile Türk Eğitim Sisteminin Karşılaştırılması 390
Sonuç 393
Yararlanılan Kaynaklar 393

21. Bölüm

KÜBA EĞİTİM SİSTEMİ

(ss: 395 – 412)

Sosyal, Siyasal ve Ekonomik Yapısı 395
Küba Eğitim Sisteminin Politika, İlke ve Amaçları 396
Felsefi Temelleri 396
Temel İlkeleri 397
Amaçları 397
Küba Eğitim Sisteminin Yapısı 399
İdari Yapılanma 399
Okul Sisteminin Yapısı 400
Küba Eğitim Sisteminin Yönetimi, Süreç Boyutu 405
Türk Eğitim Sistemi ile Küba Eğitim Sisteminin Karşılaştırılması 409
Yararlanılan Kaynaklar 412

22. Bölüm

LÜKSEMBURG EĞİTİM SİSTEMİ

(ss: 413 – 432)

Giriş 413
Lüksemburg Eğitim Sisteminin Amaçları 413
Okulöncesi Eğitimin Amacı 413
İlköğretimin Amacı 413
Ortaöğretimin Amacı 414

Lüksemburg Eğitim Sisteminin Yapısı 414
Bakanlık Yapısı 414
Okul Sisteminin Yapısı 415
Lüksemburg Eğitim Sisteminin İşleyişi 421
Eğitim Bakanlığının İşleyişi 421
Okulöncesi ve İlkokulun İşleyişi 422
Ortaöğretimin İşleyişi 423
Yükseköğretimin İşleyişi 425
Lüksemburg Eğitim Sisteminin İklimi 425
Türkiye Eğitim Sistemi ile Lüksemburg Eğitim Sistemlerinin Karşılaştırılması 426
Sonuç 431
Yararlanılan Kaynaklar 432

23. Bölüm

MISIR ARAP CUMHURİYETİ EĞİTİM SİSTEMİ

(ss: 433 – 446)

Sosyal ve Siyasal Yapılanması 434
Mısır Eğitim Sisteminin Amaçları 435
Mısır Eğitim Sisteminin Yapısı 435
Okul Sisteminin Yapısı 435
Hazırlık Eğitimi 437
Özel Eğitim 439
Mısır'da El-Ezher Eğitim Sistemi 442
Mısır Eğitim Sisteminde Yönetim Süreci 443
Yönetsel Yapılanma 443
Mısır Eğitim Sisteminin Türk Eğitim Sistemi ile Karşılaştırılması 444
Kaynakça 446

24. Bölüm

MOLDOVA EĞİTİM SİSTEMİ

(ss: 447 – 462)

Giriş 447
Moldova'nın Coğrafi, Tarihi, Ekonomik, Siyasal ve Sosyal Yapılanması 447
Moldova Eğitim Sistemi 450
Moldova Eğitim Politikası 450
Moldova Eğitim Sisteminin Yapısı 451
Yönetsel Yapılanma 451
Okul Yapılanması 453
Moldova Eğitim Sisteminin İşleyişi 454
Okul Öncesi Eğitim 454
Üniversite Öncesi Eğitim 455
Yükseköğretim 458

Üniversite Sonrası Eğitim 459
Moldova ve Türk Eğitim Sisteminin Karşılaştırılması 460
Sonuç 461
Yararlanılan Kaynaklar 462

25. Bölüm

ÖZBEKİSTAN CUMHURİYETİ EĞİTİM SİSTEMİ

(ss: 463 – 480)

Giriş 463
Sosyal, Siyasal ve Ekonomik Yapısı 463
Özbekistan Cumhuriyeti Eğitim Sisteminin Amaçları 464
Okul Öncesi Eğitimin (Mektepgeçe Terbiye) Amaçları 465
Genel Eğitimin (Umumiy Talim) Amaçları 465
Okul Dışı Eğitimin (Mektepten Taşgari Talim) Amaçları 465
Mesleki ve Teknik Eğitimin (Hüner ve Teknika Talimi) Amaçları 465
Ön Lisans Eğitiminin (Orta Mahsus Talim) Amaçları 466
Yüksek Öğretimin (Aliy Taliminin) Amaçları 466
Özbekistan Cumhuriyeti Eğitim Sisteminin Yapısı 466
İdari Yapılanma 466
Okul Sistemi Yapılanması 468
Özbekistan Cumhuriyeti Eğitim Sisteminin Süreç Boyutu 474
Özbekistan Cumhuriyeti Eğitim Sisteminin İklim Boyutu 476
Özbekistan Cumhuriyeti Eğitim Sistemi ile Türk Eğitim Sisteminin Karşılaştırılması 478
Sonuç 479
Yararlanılan Kaynaklar 480

26. Bölüm

POLONYA CUMHURİYETİ EĞİTİM SİSTEMİ

(ss: 481 – 498)

Giriş 481
Polonya Eğitim Sisteminin Amaçları 481
Okul Öncesi Eğitimin Amaçları 482
İlköğretimin Amaçları 482
Orta öğretimin Amaçları 483
Yükseköğretimin Amaçlan 483
Yetişkin Eğitimin Amaçları 483
Polonya Eğitim Sisteminin Yapısı 483
İdari Yapılanması 483
Okul Sisteminin Yapılanması 485
Polonya Eğitim Sisteminde Yönetim Süreci 490
Polonya Eğitim Sistemi ile Türkiye Eğitim Sisteminin Karşılaştırılması 494
Sonuç 496

Yararlanılan Kaynaklar 497

27. Bölüm

RUSYA EĞİTİM SİSTEMİ

(ss: 499 – 512)

Giriş 499
Sosyal, Siyasal ve Ekonomik Yapısı 499
Rusya Eğitim Sisteminin Amaç ve Politikası 500
Eğitim Sisteminin Yapısı 502
Yönetsel Yapılanma 502
Rusya'da Okul Sistemi Yapılanması 502
Rusya Eğitim Sistemi Yönetim Süreci 506
Öğretmen Eğitimi 506
Eğitim Finansmanı 507
Eğitimin Denetimi 508
Rusya ve Türkiye Eğitim Sistemlerinin Karşılaştırılması 509
Yararlanılan Kaynaklar 510

28. Bölüm

SİNGAPUR EĞİTİM SİSTEMİ

(ss: 513 – 532)

Giriş 513
Sosyal ve Siyasal Yapılanma 513
Coğrafi Yapı 513
Sosyal Yapı 514
Ekonomik Yapı 516
Siyasi Yapı 517
Singapur Eğitim Sistemi 517
Eğitimin Genel Amaçları 517
Eğitim Sisteminin Yapılanması 519
Merkez Örgüt Yapılanması 520
Okullar Bölümü 521
Eğitimin Türleri 523
Okul Öncesi Eğitim 523
İlköğretim 523
Genel ve Mesleki Ortaöğretim 524
Özel Eğitim 526
Yüksek Öğretim 527
Singapur Cumhuriyeti ile Türk Eğitim Sistemlerinin Karşılaştırılması 529
Sonuç 530
Yararlanılan Kaynaklar 530

29. Bölüm

SURİYE EĞİTİM SİSTEMİ

(ss: 533 – 554)

Giriş 533
Eğitim Sistemine Etki Eden Faktörler 533
Coğrafi Durum 533
Demografik Özellikler 534
Dil 534
Din 535
Politik Sistem 535
Ekonomik Durum 536
Eğitim Sistemi 537
Eğitim Sisteminin Amaçları 539
Eğitim Sisteminin Yapısı 540
Yönetsel Yapılanma 540
Okul Yapılanması 542
Eğitim Sisteminin İşleyişi 543
Okul Öncesi Eğitim 543
Zorunlu Eğitim 544
Ortaöğretim 544
Yükseköğretim 545
Öğretmen Yetiştirme 548
Hizmetiçi Eğitim 548
Türk Eğitim Sistemi İle Karşılaştırma 549
Sonuç 553
Yararlanılan Kaynaklar 554

30. Bölüm

ŞİLİ EĞİTİM SİSTEMİ

(ss: 555 – 570)

Giriş 555
Toplumsal, Ekonomik ve Siyasal Yapılanma 555
Toplumsal Yapı 556
Siyasal ve Yönetsel Yapı 556
Ekonomik Yapı 556
Şili Eğitim Sistemi 557
Eğitimde Merkeziyetçi Dönem 557
Eğitimde Yerelleş(tir)me Dönemi 558
Reformların Değerlendirilmesi 560
Şili Eğitim Sisteminin Mevcut Yapısı 562
Şili ve Türk Eğitim Sistemlerinin Karşılaştırılması 566
Sonuç ve Doğurgular 567
Yararlanılan Kaynaklar 569

31. Bölüm

UGANDA CUMHURİYETİ EĞİTİM SİSTEMİ

(ss: 571 – 592)

Giriş 571
Sosyal, Siyasal ve Ekonomik Yapı 571
Uganda Cumhuriyeti Eğitim Sisteminin Amaçları 572
İlköğretimin Amaçları 574
Ortaöğretimin Amaçları 574
Yükseköğretimin Amaçları 575
Uganda Cumhuriyeti Eğitim Sisteminin Yapısı 575
İdari Yapılanma 575
Okul Sistemi Yapılanması 577
Uganda Cumhuriyeti Eğitim Sisteminin Süreç Boyutu 584
Uganda Cumhuriyeti Eğitim Sisteminin İklim Boyutu 586
Uganda Cumhuriyeti Eğitim Sistemi ile Türk Eğitim Sisteminin Karşılaştırılması 588
Sonuç 589
Yararlanılan Kaynaklar 590

32. Bölüm

KUZEY KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİ EĞİTİM SİSTEMİ

(ss: 593 – 621)

Sosyal ve Siyasal Yapılanma 593
Eğitim Sisteminin Amaç ve Politikaları 594
Eğitimin Sisteminin Yapılanması 597
Yönetsel Yapılanma 597
Okul Sistemi Yapılanması 606
Örgün Eğitim 607
Yaygın Eğitim 613
Eğitimin Yönetimi (Süreç Boyutu) 613
KKTC Eğitim Sistemi ile Türk Eğitim Siteminin Karşılaştırması 616
Yararlanılan Kaynaklar 620

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1.1: Milli Eğitim Bakanlığı Örgüt Şeması 7
Şekil 1.2: Milli Eğitim Bakanlığı Taşra Örgüt Yapısı 9
Şekil 1.3: Türk Eğitim Sistemi Okul Sistemi Yapılanması 10
Şekil 2.1: ABD'de Okul Sistemi Yapılanması 35
Şekil 2.2: En Fazla Tercih Edilen Lisans Eğitimleri 37
Şekil 2.3: İlköğretim ve Orta Öğretimde Eğitimin Finansmanı 39
Şekil 2.4: Devlet Üniversiteleri ve Özel Üniversitelerin Finansmanı 39
Şekil 3.1: Alman Eğitim Sisteminin Temel Yapısı 54
Şekil 4.1: Avusturya Eğitim Sistemi ve Okul Kademeleri 74
Şekil 5.1: Belçika Eğitim Sistemi 101
Şekil 5.2: Belçika – Flaman Topluluğu Eğitim Sisteminde Okul Sisteminin Yapısı 102
Şekil 5.3: Belçika – Fransız Topluluğu Eğitim Sisteminde Okul Sisteminin Yapısı 104
Şekil 5.4: Belçika –Alman Topluluğu Eğitim Sisteminde Okul Sisteminin Yapısı 106
Şekil 6.1: Danimarka Eğitim Sisteminde Öğretim Basamakları 125
Şekil 7.1: Endonezya Eğitim Sisteminin Yönetsel Yapısı 140
Şekil 7.2: Endonezya Okul Sistemi 151
Şekil 8.1: Estonya Milli Eğitim ve Bilim Bakanlığı'nın Yönetsel Yapılanması 153
Şekil 9.1: Okul Sisteminin Yapısı 172
Şekil 10.1: Güney Afrika Okul Sistemi 199
Şekil 11.1: Güney Kore Haritası 207
Şekil 11.2: Kore Eğitim Sisteminin Yapısı 217
Şekil 12.1: Gürcistan Eğitim ve Bilim Bakanlığı Örgüt Şeması 239
Şekil 12.2: Gürcistan Okul Sistemi 241
Şekil 13.1: Hindistan Eğitim Sisteminin Okul Yapısı 260
Şekil 15.1: İspanya Okul Sisteminin Yapısı 298
Şekil 16.1: İsviçre'nin Fiziki Şeması 314
Şekil 17.1: İtalyan Eğitim Sisteminde Öğretim Kademeleri 335
Şekil 18.1: İzlanda Eğitim Bilim Kültür Bakanlığı Örgüt Şeması 351
Şekil 18.2: İzlanda Okul Sistemi 352
Şekil 18.3: İzlanda ve Türk Sistemlerinin Karşılaştırılması 358
Şekil 20.1: Kanada Okul Sisteminin Yapısı 386
Şekil 21.1: Küba Eğitim (Okul) Sistemi 401
Şekil 22.1: Lüksemburg Okul Yapısı Sistemi 416
Şekil 24.1: Moldova Eğitim ve Gençlik Bakanlığı'nın Yönetsel Yapılanması 452
Şekil 24.2: Moldova Okul Sisteminin Yapılanması 453

Şekil 25.1: Özbekistan Cumhuriyeti Eğitim (Okul) Sistemi 468
Şekil 26.1: Polonya Okul Sisteminin Yapısı 485
Şekil 28.1: Singapur'un Fiziki Haritası 514
Şekil 28.2: Singapur Eğitim Bakanlığının Merkezi Örgüt Yapısı 520
Şekil 28.3: Okul Örgüt Yapısı 521
Şekil 28.4: Singapur Eğitim Sistemi 522
Şekil 28.5: Singapur Ortaöğretim Gösterimi 526
Şekil 29.1: Suriye Eğitim Yönetiminin Örgüt Yapısı 541
Şekil 29.2: Suriye Eğitim Sisteminde Öğretim Kademeleri 543
Şekil 29.3: Yıllara Göre Eğitimle İlgili İstatistikler 552
Şekil 31.1: Uganda Eğitim ve Spor Bakanlığı'nın Örgütsel Yapılanması 576
Şekil 31.2: Uganda Eğitim – Öğretim Sistemi 578
Şekil 32.1. Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı Örgüt Şeması 598
Şekil 32.2. Kuzey Kıbrıs Türk Eğitim Sistemi 607

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1.1: 2013-2014 Öğretim Yılında Okulöncesi Eğitim Kademesinde Okul, Öğrenci ve Öğretmen Sayıları 20
Tablo 1.2: 2013–2014 Öğretim Yılında İlkokul Kademesinde Okul, Öğrenci ve Öğretmen Sayıları 21
Tablo 1.3: 2013–2014 Öğretim Yılında Ortaokul Kademesinde Okul, Öğrenci ve Öğretmen Sayıları 22
Tablo 1.4: 2013–2014 Öğretim Yılında Ortaöğretim Kademesinde Okul, Öğrenci ve Öğretmen Sayıları 23
Tablo 1.5: 2013–2014 Öğretim Yılında Mesleki ve Teknik Ortaöğretim Kademesinde Okul, Öğrenci ve Öğretmen Sayıları 24
Tablo 1.6: 2013 Yılında ÖSYS Okul Türü ve Öğrenim Durumuna Göre Başvuran ve Yükseköğretim Programlarına Yerleşen Aday Sayıları (Sınavsız Geçiş Dahil) 25
Tablo 1.7: 2013-2014 Öğretim Yılında Türkiye Geneli Özel Eğitimden Yararlanan Öğrenci ve Öğretmen Sayıları 26
Tablo 2.1: Amerika Birleşik Devletleri Eğitim Sistemi ile Türkiye Eğitim Sistemlerinin Amaç Boyutunda Karşılaştırması 42
Tablo 2.2: Amerika Birleşik Devletleri Eğitim Sistemi ile Türkiye Eğitim Sistemlerinin Yapı Boyutunda Karşılaştırması 43
Tablo 2.3: Amerika Birleşik Devletleri Eğitim Sistemi ile Türkiye Eğitim Sistemlerinin Süreç Boyutunda Karşılaştırması 44
Tablo 4.1: Avusturya İle İlgili Bazı Demografik ve Ekonomik Göstergeler (2007) 68
Tablo 4.2: Avusturya Eğitim Sistemi ile İlgili Bazı Veriler (2005) 70
Tablo 4.3: Okulöncesi Eğitime İlişkin Bazı Veriler (2010) 75

Tablo 4.4: İlköğretime İlişkin Bazı Veriler (2008) 76
Tablo 4.5: Ortaöğretime İlişkin Bazı Veriler (2007) 77
Tablo 4.6: Yükseköğretime İlişkin Bazı Veriler (2010) 79
Tablo 5.1: Flaman Yerel Toplumu Bakanlığı 96
Tablo 5.2: Fransız Yerel Toplumu Bakanlığı 98
Tablo 5.3: Belçika Flaman Topluluğu Eğitim Sisteminde Öğrenci, Öğretmen ve Okul Sayıları (2008–2009) 103
Tablo 5.4: Belçika Flaman Topluluğu Eğitim Sisteminde Yükseköğretimde Öğrenci, Öğretim Elemanı ve Okul Sayıları (2007–2008) 103
Tablo 5.5: Belçika Fransız Topluluğu Eğitim Sisteminde Öğrenci, Öğretmen ve Okul Sayıları (2008–2009) 105
Tablo 5.6: Belçika Alman Topluluğu Eğitim Sisteminde Öğrenci, Öğretmen ve Okul Sayıları 107
Tablo 6.1: Danimarka Eğitim Sistemi ile Türkiye Eğitim Sisteminin Karşılaştırılması 132
Tablo 7.1: Endonezya Eğitim Sisteminin Türk Eğitim Sistemi ile Karşılaştırılması 147
Tablo 8.1: Estonya Okul Sistemi Yapılanması 154
Tablo 8.2: Estonya Temel Eğitim I. Kademe Öğrencilerin Sınıflara Göre Ders Saatlerinin Dağılımı 156
Tablo 8.3: Estonya ve Türk Eğitim Sistemlerinin Amaç, Yapı ve İşleyiş Açısından Karşılaştırması 161
Tablo 9.1: Temel Öğrenme Devresi Dersleri ve Saatleri 175
Tablo 9.2: Becerileri Geliştirme Devresi Dersleri ve Saatleri 174
Tablo 9.3: Fransa Eğitim Sistemi ile Türkiye Eğitim Sisteminin Amaç Boyutunda Karşılaştırması 186
Tablo 9.4. Fransa Eğitim Sistemi ile Türkiye Eğitim Sisteminin Yapı Boyutunda Karşılaştırması 187
Tablo 9.5. Fransa Eğitim Sistemi ile Türkiye Eğitim Sisteminin Süreç Boyutunda Karşılaştırması 188
Tablo 10.1: Güney Afrika Cumhuriyetine Ait Temel Ekonomik Göstergeler 193
Tablo 10.2: 2002-2008 Yılları Arasında Yerel Yönetim Bütçelerinde Eğitim Harcamalarının Yüzdesi 201
Tablo 10.3: Güney Afrika Eğitim Sisteminin Türk Eğitim Sistemi ile Karşılaştırılması 203
Tablo 11.1: Güney Kore Alfabesi (Hanguel) 217
Tablo 11.2: Güney Kore'de Yıllara Göre Devlet Bütçesinden Eğitime Ayrılan Pay 228
Tablo 12.1: Eğitim Kurumlarındaki Öğrencilerin Yıllara Göre Sayıları 243
Tablo 12.2: Yıllara Göre Okul Öncesi Eğitim Kurumları ve Bu Kurumlardaki Toplam Öğrenci Sayıları 244
Tablo 12.3: İlköğretim 1. Kademede Haftalık Ders Programı 245
Tablo 12.4: İlköğretim 2. Kademede Haftalık Ders Programı 246
Tablo 12.5: Mesleki Eğitim Kurumlarının ve Bu Kurumlara Devam Eden Öğrencilerin Yıllara Göre Sayıları 247
Tablo 12.6: Devlet Okullarında Eğitim Kademelerine Göre Öğretmen Sayıları 251

Tablo 12.7: Gürcistan ve Türk Eğitim Sistemlerinin Karşılaştırılması 253
Tablo 13.1: İlköğretim ve Orta Öğretim Okullarının Yönetim Kaynakları 261
Tablo 13.2: Nüfus ve Okur Yazarlık Durumu 264
Tablo 13.3: Okula Devam Durumu 264
Tablo 13.4: Hindistan Eğitim Sistemi ile Türkiye Eğitim Sistemlerinin Amaç Boyutunda Karşılaştırması 265
Tablo 13.5: Hindistan Eğitim Sistemi ile Türkiye Eğitim Sistemlerinin Yapı Boyutunda Karşılaştırması 266
Tablo 13.6. Hindistan Eğitim Sistemi ile Türkiye Eğitim Sistemlerinin Süreç Boyutunda Karşılaştırması 267
Tablo 14.1: İrlanda Eğitim Sistemi 275
Tablo 14.2: İrlanda Okul Sistemi İçerisindeki 2008 – 2009 Eğitim Öğretim Yılındaki Öğrenci, Okul Sayısı ve Öğretmen Sayısı 276
Tablo 15.1: Eğitim ve Mesleki Eğitim Devlet Sekreterliği'nin Örgüt Yapısı 290
Tablo 15.2: Üniversiteler Genel Sekreterliğinin Örgüt Yapısı 292
Tablo 15.3: Eğitim Müsteşarlığının Örgüt Yapısı 294
Tablo 15.4: Ortaöğretim II. Devrede Öğrenim Alanları ve Bölümleri 301
Tablo 15.5. İlköğretimde olan dersler ve toplam saatleri 305
Tablo 15.6. İspanya Eğitim Sistemi ile Türkiye Eğitim Sisteminin Amaç Boyutunda Karşılaştırması 307
Tablo 15.7. İspanya Eğitim Sistemi ile Türkiye Eğitim Sisteminin Yapı Boyutunda Karşılaştırması 309
Tablo 15.8. İspanya Eğitim Sistemi ile Türkiye Eğitim Sisteminin Süreç Boyutunda Karşılaştırması 310
Tablo 16.1: İsviçre ve Türk Eğitim Sistemlerinin Parametrik Karşılaştırılması 327
Tablo 17.1: Okulöncesi Eğitimde Okul, Öğrenci, Öğretmen Sayıları, Öğrenci / Öğretmen Oranı 336
Tablo 17.2: İlköğretim Düzeyinde Okul, Sınıf, Öğrenci, Öğretmen Sayıları ve Öğrenci/ Öğretmen ve Öğrenci / Sınıf Oranı 338
Tablo 17.3: Ortaöğretim Düzeyinde (I. Devre) Okul, Sınıf, Öğrenci, Öğretmen Sayıları ve Öğrenci / Öğretmen ve Öğrenci / Sınıf Oranı 339
Tablo 17.4: Ortaöğretim Düzeyinde (II. Devre) Okul, Öğrenci, Öğretmen Sayıları ve Öğrenci / Öğretmen ve Öğrenci / Sınıf Oranı 341
Tablo 17.5: Yetişkin Eğitimi İle İlgili İstatistiksel Bilgiler (2007–2008 Öğretim Yılı) 344
Tablo 18.1: İlköğretim Okullarında Sınıflara Göre Haftalık Ders Saatleri 355
Tablo 18.2: 10 Yıllık Eğitim Sonunda Alınan Derslerin Yüzdeleri 355
Tablo 19.1: Ulusal ve Devlet Okulları İçin Eğitim Harcamaları 373
Tablo 19.2: Her Eğitim Düzeyindeki Kayıtlı Öğrenci Oranları 379
Tablo 22.1: Genel Liselerdeki Alanlar 418
Tablo 22.2: Mesleki – Teknik Ortaöğretimdeki Alanlar 419

Tablo 22.3: 2007 Yılına ait Okul Çağındaki Öğrenci ve Öğretmen Sayıları 422
Tablo 22.4: Türkiye Eğitim Sistemi ile Lüksemburg Eğitim Sistemlerinin Karşılaştırılması 426
Tablo 23.1: Mısır Eğitim Sisteminin Okul Yapısı 435
Tablo 24.1: Moldova Temel Ekonomik Göstergeler 449
Tablo 24.2: Türk ve Moldova Eğitim Sistemlerinin Amaç, Yapı ve İşleyiş Açısından Karşılaştırması 460
Tablo 25.1: 2004-2007 Yıllarına Göre Okul Öncesi Eğitimi Kurum ve Çocuk Sayıları 469
Tablo 25.2: 2001 – 2004 Yıllarına Göre Genel Eğitim Okul ve Öğrenci Sayıları 471
Tablo 25.3: 2001- 2004 Yıllarına Göre Mesleki ve Teknik Eğitim Enstitüleri, Kolej ve Genel Okul Sayıları 472
Tablo 25.4: 2001 - 2004 Yıllarına Göre Yüksek Eğitim Enstitüleri ve Üniversiteler ile Öğrenci Sayıları 473
Tablo 26.1: Polonya'da İlköğretim Okul Türleri 486
Tablo 26.2: Polonya'da Ortaöğretim Okul Türleri 487
Tablo 26.3: Polonya'da 1., 2. ve 3. Sınıflar (1. Aşama) Haftalık Ders Saati 491
Tablo 26.4: Polonya'da 4. ,5. ve 6. Sınıflar Arası (2. Aşama) Haftalık Ders Saati 492
Tablo 28.1: Etnik Grupların Gelir Dağılımları 515
Tablo 28.2: Singapur Ekonomisi ve Ekonomik Politikanın Kronolojik Sıra İçinde Gösterimi 516
Tablo 28.3: Singapur ve Türkiye Eğitim Sistemlerinin Parametrik Karşılaştırılması 529
Tablo 29.1: Öğrencilerin Değerlendirilmesi 546
Tablo 29.2: Suriye ve Türk Eğitim Sistemlerinin Amaç Boyutundaki Benzerlikler ve Farklılıklar 549
Tablo 29.3: Suriye ve Türk Eğitim Sistemlerinin Yapı Boyutundaki Benzerlikler ve Farklılıklar 550
Tablo 29.4: Suriye ve Türk Eğitim Sistemlerinin Süreç Boyutundaki Benzerlikler ve Farklılıklar 551
Tablo 30.1: Şili Eğitim Sisteminde Yetki Dağılımı 560
Tablo 30.2: Kamu ve Özel Okullardaki Öğrenci Oranlan, 1981-1996 562
Tablo 30.3: Çağ Nüfusunun Eğitim Kademeleri İçerisinde Okullaşma Oranı 563
Tablo 30.4: Toplam Eğitim Harcamalarının GSYİH'ye Oranı 564
Tablo 30.5: Kamu ve Özel Sektörde Öğretmen Aylıkları: En Az Değerler 565
Tablo 31.1: Sınıfa ve Cinsiyete Göre Okul Öncesi Eğitime Erişim 579
Tablo 31.2: Mezuniyet Derecelerine ve Cinsiyete Göre Okul Öncesi Eğitimi Öğretmen Sayılan 579
Tablo 31.3: 1996- 2004 Yılları Arasında İlköğretim Öğrencileri, Okulları, Sınıfları, Öğretmenleri, Kitapları ve Kılavuz Kitap Rakamları 580
Tablo 31.4: Tavsiye Edilen Bir Haftalık İlköğretim Programı 581
Tablo 31.5: Okul Çeşidine ve Cinsiyete Göre Ortaöğretim Okullarına Erişim Oranları 582

Tablo 32.1. 2010-2011 Öğretim Yılında Okulöncesi Eğitim 4 ve 5 Yaş Grubu Müdür, Müdür Muavini, Öğretmen ve Öğrenci Sayıları 608

Tablo 32.2. 2010-2011 Öğretim Yılında İlkokul Kademesinde Müdür, Müdür Muavini, Öğretmen ve Öğrenci Sayıları 609

Tablo 32.3. 2010-2011 Öğretim Yılında Bağımsız Ortaokul Kademesinde Müdür, Müdür Muavini, Öğretmen ve Öğrenci Sayıları 610

Tablo 32.4. 2010-2011 Öğretim Yılında Lise Kademesinde Müdür, Müdür Muavini, Öğretmen ve Öğrenci Sayıları 610

Tablo 32.5. 2010-2011 Öğretim Yılında Mesleki Teknik Ortaöğretim Kademesinde Müdür, Müdür Muavini, Öğretmen ve Öğrenci Sayıları 611

Tablo 32.6. 2010-2011 Öğretim Yılında Ortaöğretim Kademesinde Toplam Müdür, Müdür Muavini, Öğretmen ve Öğrenci Sayıları 611

Tablo 32.7. 2010-2011 Öğretim Yılında KKTC Üniversitelerinde Öğrenim Gören Öğrencilerin Dağılımı 612

Tablo 32.8. KKTC Eğitim Sistemi ile Türkiye Eğitim Sisteminin Amaç Boyutunda Karşılaştırması 617

Tablo 32.9. KKTC Eğitim Sistemi ile Türkiye Eğitim Sisteminin Yapı Boyutunda Karşılaştırması 618

Tablo 32.10. KKTC Eğitim Sistemi ile Türkiye Eğitim Sisteminin Süreç Boyutunda Karşılaştırması 619

1. BÖLÜM

TÜRK EĞİTİM SİSTEMİ

Yrd. Doç. Dr. Mustafa ERDEM

Sosyal ve Siyasal Yapılanması

Türkiye, 814.578 km^2 lik yüzölçümüne sahiptir. % 3'lük bölümünün yer aldığı Avrupa'daki topraklarına "Trakya", yüzölçümünün % 97'lik bölümün oluşturan Asya'daki topraklarına ise "Anadolu" denilmektedir. Türkiye'nin kara sınırlarının uzunluğu 2.875 km^2, deniz sınırlarının uzunluğu da 8.333 km'dir.

Türkiye "merkezden yönetim" esasına dayalı yönetilir. Ülkenin yönetsel hizmetleri, merkezi yönetim yanında il özel idareleri; belediyeler ve köyler gibi kamu tüzel kişiliğine, görevlerine, yetkilerine ve malvarlığına sahip yerinden yönetim örgütleri tarafından yürütülür (TBMM, 1982, md. 126,127).

Türkiye, Ortadoğu'nun en yoğun nüfusa sahip ülkesidir. 2014 yılı adrese dayalı nüfus kayıt sistemi sonuçlarına göre Türkiye'nin toplam nüfusu 77.695.904 kişiyi bulmuştur. Nüfusunun 38,7 milyonunu kadınlar, 38,9 milyonunu erkekler oluşturmaktadır. Yıllık nüfus artış hızı, 2013'de binde 13.7 iken 2014 yılında binde 13,3 olmuştur (TÜİK, 2015).

Türkiye genç nüfusa sahip bir ülkedir. 2000 yılı verilerine göre toplam nüfus içerisinde 0–14 yaş grubunun payı % 30, 15–64 yaş grubunun payı % 64,4 ve 65 ve üstü yaş grubunun payı % 5,6'dır. 2011 verilerine göre ise bu oranlar 0-14 yaş grubunda %25'e düşerken, 15-64 yaş grubunda %67'e, 65 yaş üstü ise %7,2'ye yükselmiştir (TÜİK, 2011). Yine de bu oranlar Avrupa Birliği ülkeleri ile karşılaştırıldığında, 0–14 yaş grubunun toplam nüfus (BYEGM, 2005) içerisindeki payının % 17,2 ile Türkiye oranının epey altında olduğu görülmektedir. 65 ve üstü yaş grubunun ise, toplam nüfus içerisindeki payının % 15,7 ile Türkiye oranının büyük oranda üstünde olduğu görülmektedir. 2015 verilerine göre ise Türkiye'de nüfusun ortanca yaşı yükselmiş bulunmaktadır. Ülkede 2013 yılında 30,4 olan ortanca yaş, 2014 yılında bir önceki yıla göre artış göstererek 30,7 olmuştur (TÜİK,2015).

Türkiye 1960'lı yıllardan itibaren dünyanın en hızlı kentleşme sürecini yaşayan ülkelerinden biridir. 2000 yılı Genel Nüfus Sayımı sonuçları, il ve ilçe merkezlerinde 44 milyon, bucak ve köylerde 23,7 milyon insan yaşadığını göstermektedir. TÜİK'in 2010 verilerine göre ise bu oran büyük ölçüde değişmiş Türkiye'de toplam nüfusun %79,3'ü (56 milyon) il ve ilçe merkezlerinde %23,7'si (17 milyon) belde ve köylerde ikamet etmektedir. 81 il içinde en fazla nüfus alan ilk üç il 13 milyon nüfusla İstanbul, 4 milyon nüfusla Ankara ve 2,6 milyon nüfusla İzmir'dir (TÜİK, 2011).

Türkiye'nin resmi dili ve eğitim dili Türkçedir. Türkiye'nin para birimi Türk Lirasıdır. Türkiye İstatistik Kurumu verilerine göre 2010 yılında kişi başına gayri safi milli hasıla (GSMH) 15138 Türk Lirası, dolar olarak da yaklaşık 1079$'dır.

Birleşmiş Milletler Örgütü'nün kurucu üyelerinden olan Türkiye, NATO ülkesidir. Ayrıca Karadeniz Ekonomik İşbirliği'nin kurucu üyesi ve Avrupa Birliği'ne giriş sürecindedir.

Türk Eğitim Sisteminin Amaç ve Politikaları

Türk eğitim sistemi, T.C. Anayasası, Eğitim ve Öğretimi Düzenleyen Yasalar, Hükümet Programları, Kalkınma Plânları, Millî Eğitim Şûraları esas alınarak düzenlenmektedir.

Türk Milli Eğitimi Sistemi, 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunuyla düzenlenmiştir. Bu kanun, Türk Milli Eğitiminin düzenlenmesinde esas olan amaç ve ilkeleri, eğitim sisteminin genel yapısı, öğretmenlik mesleği, okul bina ve tesisleri, eğitim araç ve gereçleri ve devletin eğitim ve öğretim alanındaki görev ve sorumluluğu ile ilgili temel hükümleri bir sistem bütünlüğü içinde ele almaktadır.

Milli Eğitim Temel Kanununda; eğitim ve öğretim hizmetinin devlet adına yürütülmesinden, gözetim ve denetiminden Millî Eğitim Bakanlığı sorumlu tutulmakta ve "askerî maksatlarla açılacak okullar hariç, kanun hükümlerine aykırı hiç bir eğitim faaliyetinde bulunulmaz" denilmektedir (MEB, 2002).

Türkiye'de ilkokul, ortaokul, lise veya dengi okullar, Millî Eğitim Bakanlığının izni olmaksızın açılamaz. Millî Eğitim Bakanlığı veya diğer bir bakanlık tarafından açılmış veya açılacak okullar ile özel okulların derecelerinin tayini, Millî Eğitim Bakanlığına aittir (MEB, 2002).

Türk vatandaşlarının yurt dışında eğitim, öğrenim ve ihtisas görmeleri ile ilgili Devlet hizmetlerinin düzenlenmesinde (askerî öğrenciler hariç) de Millî Eğitim Bakanlığı sorumlu tutulmuştur (MEB, 2002).

Milli Eğitim Temel Kanununda Türk Millî Eğitiminin genel amaçları şöyle ifade edilmiştir:

Türk Milletinin bütün fertlerini,

- Atatürk inkılâp ve ilkelerine ve Anayasada ifadesini bulan Atatürk milliyetçiliğine bağlı; Türk Milletinin millî, ahlâkî, insanî, manevî ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren; ailesini, vatanını, milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan; insan haklarına ve Anayasanın başlangıcındaki temel ilkelere dayanan demokratik, lâik ve sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyeti'ne karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış haline getirmiş yurttaşlar olarak yetiştirmek,

- Beden, zihin, ahlâk, ruh ve duygu bakımlarından dengeli ve sağlıklı şekilde gelişmiş bir kişiliğe ve karaktere, hür ve bilimsel düşünme gücüne, geniş bir dünya görüşüne sahip, insan haklarına saygılı, kişilik ve teşebbüse değer veren, topluma karşı sorumluluk duyan; yapıcı, yaratıcı ve verimli kişiler olarak yetiştirmek,

- İlgi, istidat ve kabiliyetlerini geliştirerek gerekli bilgi, beceri, davranışlar ve birlikte iş görme alışkanlığı kazandırmak suretiyle hayata hazırlamak ve onların, kendilerini mutlu kılacak ve toplumun mutluluğuna katkıda bulunacak bir meslek sahibi olmalarını sağlamak,

Bu amaçların, bir yandan Türk toplumunun ve Türk milletinin refah ve mutluluğuna katkıda bulunması diğer yandan da milli birlik ve bütünlük içinde iktisadi ve sosyal kalkınmayı desteklemesi ve hızlandırması beklenmektedir. Sonuç olarak bu amaçların Türk milletini, çağdaş uygarlığın yapıcı ve yaratıcı seçkin bir ortağı yapması umulmaktadır (Başaran, 1994, 36).

Türk eğitim ve öğretim sistemi, bu genel amaçları gerçekleştirecek şekilde düzenlenmiş ve çeşitli derece ve türdeki eğitim kurumlarının özel amaçları, genel amaçlara ve aşağıda sıralanan temel ilkelere uygun olarak tespit edilmiştir.

1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunuyla Türk Millî Eğitimine temel 14 ilke belirtilmiştir. Bu ilkeler aşağıda sıralanmıştır:

Genellik ve eşitlik ilkesi: Eğitim kurumları dil, ırk, cinsiyet ve din ayırımı gözetilmeksizin herkese açıktır. Eğitimde hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınamaz.

Ferdin ve toplumun ihtiyaçları ilkesi: Milli eğitim hizmeti, Türk vatandaşlarının istek ve kabiliyetleri ile Türk toplumunun ihtiyaçlarına göre düzenlenir.

Yöneltme ilkesi: Fertler, eğitimleri süresince, ilgi, istidat ve kabiliyetleri ölçüsünde ve doğrultusunda çeşitli programlara veya okullara yöneltilerek yetiştirilirler.

Eğitim hakkı ilkesi: İlköğretim görmek her Türk vatandaşının hakkıdır. İlk öğretim kurumlarından sonraki eğitim kurumlarından vatandaşlar ilgi, istidat ve kabiliyetleri ölçüsünde yararlanırlar.

Fırsat ve imkân eşitliği ilkesi: Eğitimde kadın, erkek herkese fırsat ve imkân eşitliği sağlanır. Maddi imkânlardan yoksun başarılı öğrencilerin en yüksek eğitim kademelerine kadar öğrenim görmelerini sağlamak amacıyla parasız yatılılık, burs, kredi ve başka yollarla gerekli yardımlar yapılır. Özel eğitime ve korunmaya muhtaç çocukları yetiştirmek için özel tedbirler alınır.

Süreklilik ilkesi: Fertlerin genel ve mesleki eğitimlerinin hayat boyunca devam etmesi esastır. Gençlerin eğitimi yanında, hayata ve iş alanlarına olumlu bir şekilde uymalarına yardımcı olmak üzere, yetişkinlerin sürekli eğitimini sağlamak için gerekli tedbirleri almak da bir eğitim görevidir.

Atatürk İnkılâp ve İlkeleri ve Atatürk Milliyetçiliği ilkesi: Eğitim sistemimizin her derece ve türü ile ilgili ders programlarının hazırlanıp uygulanmasında ve her türlü eğitim faaliyetlerinde Atatürk inkılap ve ilkeleri ve Anayasada ifadesini bulmuş olan Atatürk milliyetçiliği temel olarak alınır. Milli ahlak ve milli kültürün bozulup yozlaşmadan kendimize has şekli ile evrensel kültür içinde korunup geliştirilmesine ve öğretilmesine önem verilir.

Milli birlik ve bütünlüğün temel unsurlarından biri olarak Türk dilinin, eğitimin her kademesinde, özellikleri bozulmadan ve aşırılığa kaçılmadan öğretilmesine önem verilir; çağdaş eğitim ve bilim dili halinde zenginleşmesine çalışılır ve bu maksatla Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu ile işbirliği yapılarak Mili Eğitim Bakanlığınca gereken tedbirler alınır.

Demokrasi Eğitimi İlkesi: Güçlü ve istikrarlı, hür ve demokratik bir toplum düzeninin gerçekleşmesi ve devamı için yurttaşların sahip olmaları gereken demokrasi bilincinin, yurt yönetimine ait bilgi, anlayış ve davranışlarla sorumluluk duygusunun ve manevi değerlere saygının, her türlü eğitim çalışmalarında öğrencilere kazandırılıp geliştirilmesine çalışılır; ancak, eğitim kurumlarında Anayasada ifadesini bulan Atatürk Milliyetçiliğine aykırı siyasi ve ideolojik telkinler yapılmasına ve bu nitelikteki günlük siyasi olay ve tartışmalara karışılmasına hiçbir şekilde meydan verilmez.

Lâiklik ilkesi: Türk Milli Eğitimi'nde laiklik esastır. Din kültürü ve ahlak öğretimi ilköğretim okulları ile lise ve dengi okullarda okutulan zorunlu dersler arasında yer alır.

Bilimsellik ilkesi: Her derece ve türdeki ders programları ve eğitim metotlarıyla ders araç ve gereçleri, bilimsel ve teknolojik esaslara ve yeniliklere, çevre ve ülke ihtiyaçlarına göre sürekli olarak geliştirilir.

Eğitimde verimliliğin artırılması ve sürekli olarak gelişme ve yenileşmenin sağlanması bilimsel araştırma ve değerlendirmelere dayalı olarak yapılır.

Bilgi ve teknoloji üretmek ve kültürümüzü geliştirmekle görevli eğitim kurumlan gereğince donatılıp güçlendirilir. Bu yöndeki çalışmalar maddi ve manevi bakımından teşvik edilir ve desteklenir.

Plânlılık ilkesi: Milli eğitimin gelişmesi iktisadi, sosyal ve kültürel kalkınma hedeflerine uygun olarak eğitim insan gücü istihdam ilişkileri dikkate alınmak suretiyle,

sanayileşme ve tarımda modernleşmede gerekli teknolojik gelişmeyi sağlayacak mesleki ve teknik eğitime ağırlık verecek biçimde planlanır ve gerçekleştirilir.

Mesleklerin kademeleri ve her kademenin unvan, yetki ve sorumlulukları kanunla tespit edilir ve her derece ve türdeki örgün ve yaygın mesleki eğitim kurumlarının kuruluş ve programlan bu kademelere uygun olarak düzenlenir.

Eğitim kurumlarının yer, personel, bina, tesis ve ekleri, donatım, araç, gereç ve kapasiteleri ile ilgili standartlar önceden tespit edilir ve kurumların bu standartlara göre en uygun büyüklükte kurulması ve verimli olarak işletilmesi sağlanır.

Karma eğitim ilkesi: Okullarda kız ve erkek karma eğitim yapılması esastır. Ancak eğitimin türüne, imkân ve zorunluluklara göre bazı okullar yalnızca kız veya yalnızca erkek öğrencilere ayrılabilir.

Okul ile ailenin iş birliği ilkesi: Eğitim kurumlarının amaçlarının gerçekleştirilmesine katkıda bulunmak için okul ile aile arasında işbirliği sağlanır. Bu maksatla okullarda okul aile birlikleri kurulur. Okul aile birliklerinin kuruluş ve işleyişleri Milli Eğitim Bakanlığınca çıkarılacak bir yönetmelikle düzenlenir.

Her yerde eğitim ilkesi: Milli eğitimin amaçlan yalnız resmi ve özel eğitim kurumlarında değil, aynı zamanda evde, çevrede, işyerlerinde, her yerde ve her fırsatta gerçekleştirilmeye çalışılır.

Resmî özel ve gönüllü her kuruluşun eğitimle ilgili faaliyetleri, Millî Eğitim amaçlarına uygunluğu bakımından Millî Eğitim Bakanlığının denetimine tabidir.

Eğitim işgörenleri, eğitimin kademesinde görev yapan yönetici ve öğretmenler; eğitim çalışmalarını bu ilkelere uydurmak zorundadır. Özellikle, eğitim yöneticileri ve okul yöneticileri, bu ilkeler doğrultusunda uygulamalardan sorumlu tutulmaktadırlar (Başaran, 1994, 39).

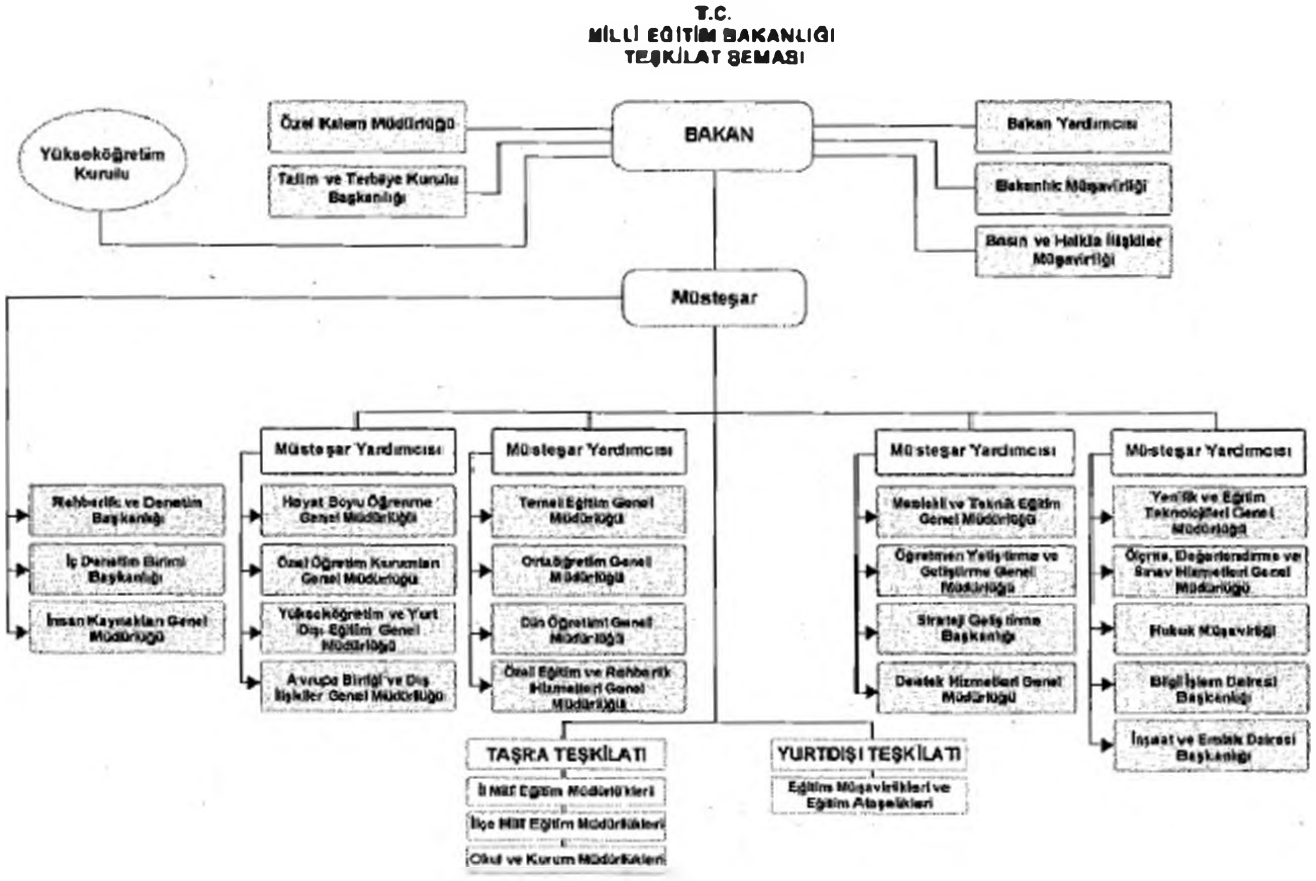
Türk Eğitim Sisteminin Yapılanması

Yönetsel Yapılanma

Millî Eğitim Bakanlığı, 1983 yılında, eğitim hizmetlerinin gençlik ve spor hizmetleriyle bir bütün olarak ele alınmasının düşünülmesi sonucu "Millî Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı" adıyla yapılandırılmıştır. 2 Mart 1989'da 356 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile gençlik ve spor hizmetleri, Millî Eğitim hizmetlerinden ayrılmıştır. Yine bu kararnameyle Bakanlığın örgüt ve görevleri 3797 sayılı Millî Eğitim Bakanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Yasa ile yeniden düzenlenmiştir. 2011 yılında ise Milli Eğitim Bakanlığı merkez örgütünün teşkilat yapısında köklü bir yeniden yapılanma gerçekleştirilmiştir. 14.09.2011 tarih ve 28054 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan 652 sayılı Millî Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ile Bakanlığın örgüt yapısı yeniden düzenlenmiştir. Söz konusu kararname ile MEB'in görevleri aşağıdaki gibi belirlenmiştir:

- Okul öncesi, ilk ve orta öğretim çağındaki öğrencileri bedenî, zihnî, ahlakî, manevî, sosyal ve kültürel nitelikler yönünden geliştiren ve insan haklarına dayalı toplum yapısının ve küresel düzeyde rekabet gücüne sahip ekonomik sistemin gerektirdiği bilgi ve becerilerle donatarak geleceğe hazırlayan eğitim ve öğretim programlarını tasarlamak, uygulamak, güncellemek; öğretmen ve öğrencilerin eğitim ve öğretim hizmetlerini bu çerçevede yürütmek ve denetlemek.
- Eğitim ve öğretimin her kademesi için ulusal politika ve stratejileri belirlemek, uygulamak, uygulanmasını izlemek ve denetlemek, ortaya çıkan yeni hizmet modellerine göre güncelleyerek geliştirmek.
- Eğitim sistemini yeniliklere açık, dinamik, ekonomik ve toplumsal gelişimin gerekleriyle uyumlu biçimde güncel teknik ve modeller ışığında tasarlamak ve geliştirmek.
- Eğitime erişimi kolaylaştıran, her vatandaşın eğitim fırsat ve imkânlarından eşit derecede yararlanabilmesini teminat altına alan politika ve stratejiler geliştirmek, uygulamak, uygulanmasını izlemek ve koordine etmek.
- Kız öğrencilerin, özürlülerin ve toplumun özel ilgi bekleyen diğer kesimlerinin eğitime katılımını yaygınlaştıracak politika ve stratejiler geliştirmek, uygulamak ve uygulanmasını koordine etmek.
- Özel yetenek sahibi kişilerin bu niteliklerini koruyucu ve geliştirici özel eğitim ve öğretim programlarını tasarlamak, uygulamak ve uygulanmasını koordine etmek.
- Yükseköğretim kurumları dışındaki eğitim ve öğretim kurumlarını açmak, açılmasına izin vermek ve denetlemek.
- Yurtdışında çalışan veya ikamet eden Türk vatandaşlarının eğitim ve öğretim alanındaki ihtiyaç ve sorunlarına yönelik çalışmaları ilgili kurum ve kuruluşlarla işbirliği içinde yürütmek.
- Yükseköğretim dışında kalan ve diğer kurum ve kuruluşlarca açılan örgün ve yaygın eğitim ve öğretim kurumlarının denklik derecelerini belirlemek, program ve düzenlemelerini hazırlamak.
- Türk Silahlı Kuvvetlerine bağlı ortaöğretim kurumlarının program ve denklik derecelerinin belirlenmesi ile yönetmeliklerinin hazırlanmasında işbirliğinde bulunmak.
- Yükseköğretimin millî eğitim politikası bütünlüğü içinde yürütülmesini sağlamak için, 4/11/1981 tarihli ve 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu ile Bakanlığa verilmiş olan görev ve sorumluluklan yerine getirmek.
- Mevzuatla Bakanlığa verilen diğer görev ve hizmetleri yapmak.

652 sayılı Kanun Hükmünde Kararnameye göre Milli Eğitim Bakanlığı (MEB), merkez, taşra ve yurt dışı teşkilatından oluşmaktadır (md. 3). Milli Eğitim Bakanlığı, taşrada 81 il ve 70'i büyük şehir merkez ilçesi olmak üzere 924 ilçede örgütlenmiştir. Milli Eğitim Bakanlığı 20 eğitim müşavirliği ve 18 eğitim ataşeliği olmak üzere 21 ülkede temsil edilmektedir. 652 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile Milli Eğitim Bakanlığı örgüt yapısında önemli değişiklikler meydana gelmiştir. Buna göre Bakanlıkta bir müsteşar ve beş müsteşar yardımcısı görev yapmaktadır. (Şekil 1.) Talim ve Terbiye Kurulu yeni yapılanmada yerini korumaktadır. 652 sayılı Kanun Hükmünde Kararnameye göre yeni hizmet birimleri ise aşağıdaki biçimde düzenlenmiştir.

Şekil 1.1. Milli Eğitim Bakanlığı Merkez Örgütü Şeması

1) Temel Eğitim Genel Müdürlüğü

2) Ortaöğretim Genel Müdürlüğü

3) Meslekî ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğü

4) Din Öğretimi Genel Müdürlüğü

5) Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü

6) Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü

7) Özel Öğretim Kurumları Genel Müdürlüğü

8) Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü

9) Öğretmen Yetiştirme ve Geliştirme Genel Müdürlüğü

10) Avrupa Birliği ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü

11) Rehberlik ve Denetim Başkanlığı

12) Strateji Geliştirme Başkanlığı

13) Hukuk Müşavirliği

14) İnsan Kaynakları Genel Müdürlüğü

15) Destek Hizmetleri Genel Müdürlüğü

16) Bilgi İşlem Grup Başkanlığı

17) İnşaat ve Emlak Grup Başkanlığı

18) Basın ve Halkla İlişkiler Müşavirliği

19) Özel Kalem Müdürlüğü

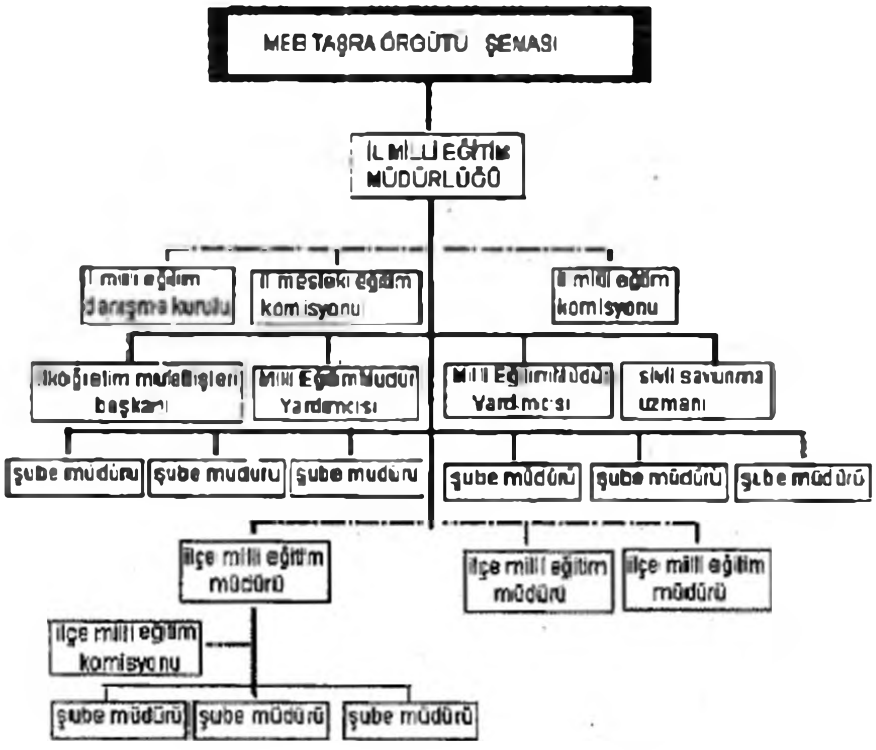
Bakan, bakanlık icraatından ve emri altındakilerin faaliyet ve işlemlerinden Başbakana karşı sorumlu olup Bakanlığı, Anayasaya, kanunlar, hükümet programı ve bakanlar kurulunca belirlenen politika ve stratejilere uygun olarak yönetmekle yükümlüdür.

Müsteşar, bakanın yardımcısı olup, bakanlık hizmetlerini bakanlığın amaç ve politikalarına, kalkınma planlarına, yıllık programlara ve mevzuat hükümlerine uygun olarak bakan adına düzenler ve yürütür. Hizmetlerin yürütülmesinde müsteşara yardımcı olmak üzere beş müsteşar yardımcısı görevlendirilebilir.

Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı, bakanlığın bilimsel danışma ve karar organı olarak tanımlanmaktadır. Eğitimle ilgili hemen her konuda bakana yardımcı olmakta, görüş vermekte, eğitim sorunları ile ilgili araştırmalar yapmakta veya yaptırmaktadır.

Millî Eğitim Şûrası, Bakanlığın en yüksek danışma kurulu statüsündedir. Eğitim ve öğretim ile ilgili gerekli görülen konuları tetkik etmek ve tavsiye niteliğinde kararlar almakla şuranın görevleri arasındadır.

Millî Eğitim Bakanlığı taşrada 81 il ve 924 ilçede örgütlenmiştir. Her İlde Millî Eğitim Müdürlüğü, merkez ilçe hariç her ilçede, İlçe Millî Eğitim Müdürlüğü bulunmaktadır. İlçe Millî Eğitim Müdürlükleri görev ve hizmetleri açısından, il millî eğitim müdürlüklerine karşı sorumludur. Bunlar il ve ilçe bazında eğitim hizmetlerini yürütürler. 652 sayılı Millî Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamede taşra örgütüne ilişkin yapısal değişikliklere gidilmemiştir. Milli Eğitim Bakanlığı Milli Eğitim Müdürlükleri Yönetmeliği halen yürürlüktedir. Ancak İl Milli Eğitim Müdürlüğü bünyesindeki İlköğretim Müfettişleri Başkanlığı biriminin adı Eğitim Denetmenleri Başkanlığı olarak değiştirilmiştir. Milli Eğitim Bakanlığı taşra örgüt şeması Şekil 1.1'de verilmiştir.

Şekil 1.2. Milli Eğitim Bakanlığı Taşra Örgüt Şeması

Kaynak: MEB (2002). Taşra Örgüt Yapısı. www.meb.gov.tr/Stats/Apk2002/1.htm. indirilme tarihi. 23.05.2006

Şekil 1.2'de de görüldüğü gibi il ve ilçe millî eğitim müdürlükleri hizmetin özelliklerine göre; şubeler, bürolar ile sürekli kurul ve komisyonlardan oluşur. Millî eğitim müdürlüklerinin görev alanları; yönetim hizmetleri, personel hizmetleri, eğitim-öğretim hizmetleri, bütçe-yatırım hizmetleri, araştırma-plânlama-istatistik hizmetleri, teftiş-rehberlik-soruşturma hizmetleri, sivil savunma hizmetleri olarak gruplandırılmıştır.

İl ve ilçe millî eğitim müdürlüklerinde bulunması gereken başlıca 22 bölüm sıralanabilmektedir. Bunlardan bazıları; özlük, atama, inceleme soruşturma ve değerlendirme, sağlık işleri, eğitim-öğretim ve öğrenci işleri, kültür, yaygın eğitim, hizmet içi eğitim, program geliştirme, basın ve halkla ilişkiler özel eğitim ve rehberlik, v.b bölümlerdir.

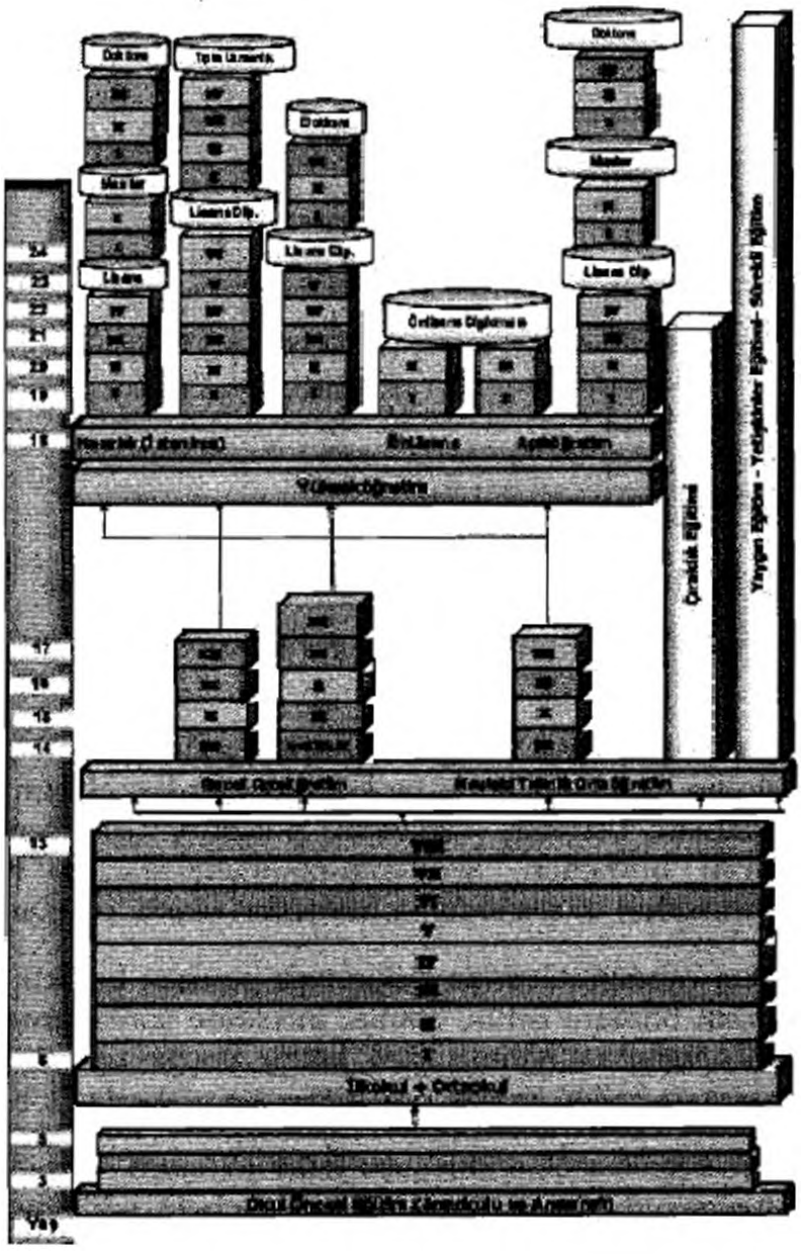
Bu bölümler, il veya ilçenin millî eğitim şube müdürü kadro sayısına göre tek tek veya hizmet benzerliğine göre birleştirilerek veya ayrılarak şubeler şeklinde oluşturmaktadır.

Yurtdışı eğitim teşkilâtı; Türk milli kültürünün dış ülkelerde korunması, tanıtılması ve yaygınlaştırılması ile ilgili eğitim ve öğretim hizmetlerini düzenlemek üzere oluşturulmuştur.

Dış ülkelerin genel, mesleki ve teknik öğretim alanlarında eğitim ve öğretim gelişmelerini takip etmek ve ülkemize aktarımını sağlamak ve ülkemizin eğitim ve bilim faaliyetlerini yurtdışında tanıtmak üzere Eğitim Müşavirlikleri ve Eğitim Ataşelikleri faaliyet göstermektedir.

Okul Sistemi Yapılanması

Türk Millî Eğitim sistemi, örgün ve yaygın eğitim olmak üzere, iki ana bölümden kurulmaktadır. Şekil 1.3'de 62 87 sayılı Kanuna göre Türk Eğitim Sisteminde örgün ve yaygın öğretim kademeleri yer almaktadır.

Şekil 1.3: Türk Eğitim Sistemi Okul Sistemi Yapılanması

Kaynak: Milli Eğitim Bakanlığı (2014). Milli Eğitim İstatistikleri-Örgün Eğitim. www.meb.gov.tr/Stats/Apk2002. indirilme Tarihi. 25.02.2015

Şekil 1.3'te de görüldüğü gibi Türk eğitim sisteminde öğretim kademeleri genel hatlarıyla okul öncesi eğitim, ilkokul, ortaokul, ortaöğretim ve yükseköğretim kademelerinden oluşmaktadır. Okul öncesi eğitim 3 ile 5 yaş arasını kapsamaktadır. İlköğretim basamağı zorunlu ve devlet okullarında parasızdır. İlkokul ve ortaokul kademeleri dört yıl süreli eğitimden oluşmaktadır. Zorunlu ilköğretim çağı 6-13 yaş grubundaki çocukları kapsar ve bu çağ çocuğun 5 yaşını bitirdiği yılın eylül ayı sonunda başlar, 13 yaşını bitirip 14 yaşına girdiği yılın öğretim yılı sonunda biter (MEB. 6287 sayılı Kanun)

Örgün Eğitim

Örgün eğitim; okul öncesi eğitimi, ilköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretim kurumlarını kapsar.

Okul öncesi eğitim

Okul öncesi eğitim, mecburî ilkokul çağına gelmemiş çocukların eğitimini kapsar. Okul öncesi eğitim isteğe bağlıdır.

Okul öncesi eğitiminin amaç ve görevleri, çocukların beden, zihin ve duygu gelişmesini ve iyi alışkanlıklar kazanmasını sağlamak; onları temel eğitime hazırlamak; şartları elverişsiz çevrelerden ve ailelerden gelen çocuklar için ortak bir yetiştirme ortamı yaratmak; çocukların Türkçeyi doğru ve güzel konuşmalarını sağlamak olarak belirlenmiştir (MEB, 2001).

Okul öncesi eğitim kurumlan, bağımsız anaokulları olarak kurulabileceği gibi, gerekli görülen yerlerde ilkokula bağlı ana sınıfları halinde veya ilgili diğer öğretim kurumlarına bağlı uygulama sınıfları olarak da açılabilmektedir.

Okul öncesi eğitim kuruluşları çocuk yuvası ve anaokulu olarak iki kısma ayrılmaktadır. Çocuk yuvası (kreş), çocuk yuvaları özel ve kamu kesimi tarafından kurulmaktadır. Özellikle çalışan annelerin çocuklarına bakmak için açılmaktadır. Anaokulu, özel girişim, yabancı ülke temsilciliklerince ve kamu kuruluşlarınca açılabilmektedir. Diğer taraftan korunmaya, bakıma veya yardıma muhtaç aile, çocuk, sakat, yaşlı ve diğer kişilere götürülen sosyal hizmetlere ve bu hizmetleri yürütmek üzere Başbakanlığa bağlı Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu (SHÇEK) kurulmuştur. Çocuk yuvaları, yetiştirme yurtları, kreş ve gündüz bakımevleri, çocuk ve gençlik merkezleri SHÇEK'e bağlı bazı kuruluşlardır (SHÇEK, 2006) .

İlköğretim

İlköğretim, 6–13 yaşlarındaki çocukların eğitim ve öğretimini kapsar. İlköğretim kız ve erkek bütün vatandaşlar için zorunludur. İlköğretim, sekiz yıl süreli ve zorunlu eğitim kademesidir. İlköğretim, dört yıl süreli ilkokul ve dört yıl süreli ortaokul kademelerinden oluşmaktadır.

Zorunlu ilköğretim çağı çocuğun 5 yaşını bitirdiği yılın eylül ayı sonunda başlar, 13 yaşını bitirip 14 yaşına girdiği yılın öğretim yılı sonunda biter (MEB, 6287 sayılı Kanun).

İlköğretimin amacı;

- Her Türk çocuğuna iyi bir vatandaş olmak için gerekli temel bilgi, beceri, davranış ve alışkanlıkları kazandırmak; onu millî ahlâk anlayışına uygun olarak yetiştirmek,
- Her Türk çocuğunu ilgi, istidat ve kabiliyetleri yönünden yetiştirerek hayata ve /veya üst öğrenime hazırlamaktır.

İlköğretimin son ders yılının ikinci yarısında öğrencilere, ortaöğretimde devam edilebilecek okul ve programların hangi mesleklerin yolunu açabileceği ve bu mesleklerin kendilerine sağlayacağı yaşam standardı konusunda tanıtıcı bilgileri vermek üzere rehberlik servisleri görevlendirilmiştir.

Ortaöğretim

Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği'ne (2013) göre ortaöğretim kurumları; ortaokul veya imam-hatip ortaokulu üzerine öğrenim süresi dört yıl olan yatılı ve/veya gündüzlü olarak eğitim ve öğretim veren kurumlardır. Bunlar; fen liseleri, sosyal bilimler liseleri, Anadolu öğretmen liseleri, Anadolu liseleri, güzel sanatlar liseleri ve spor liseleri, Anadolu imam-hatip liseleri ve mesleki ve teknik Anadolu liseleri, mesleki ve teknik eğitim merkezleri ile çok programlı Anadolu liselerinden oluşur.

Ortaöğretimin amaç ve görevleri Millî Eğitimin genel amaçlarına ve temel ilkelerine uygun olarak;

- Öğrencilere ortaöğretim seviyesinde asgari ortak bir genel kültür vererek onların kişi ve toplum sorunlarını tanımasını sağlamak, çözüm yolları aramak ve ülkenin iktisadî, sosyal ve kültürel kalkınmasına katkıda bulunma bilincini ve gücünü kazandırmak,
- Öğrencileri, çeşitli program ve okullarla ilgi, kabiliyetleri ölçüsünde yükseköğretime veya hem mesleğe hem de yükseköğretime veya hayata ve iş alanlarına hazırlamak olarak sıralanmıştır.

Bu görevler yerine getirilirken öğrencilerin istekleri ve kabiliyetleri ile toplumun ihtiyaçları arasında denge sağlanacağı belirtilmektedir.

Ortaöğretim, 6287 sayılı Kanun ile zorunlu eğitim kapsamına alınmıştır. Böylece Türk Eğitim Sisteminde zorunlu eğitim 4+4+4 olmak üzere 12 yıla çıkarılmıştır. 2005 yılına dek ortaöğretim okullarının süresi 3 yıl, buna karşın yalnızca bir yabancı dil hazırlığı olan lise türleri 4 yıl iken 2005 yılından itibaren ortaöğretim okullarının tümünün süresi 4 yıla çıkarılmıştır.

Ortaöğretimde yöneltme ilköğretimden başlar, yanılmalarını önlemek ve muhtemel gelişmelere göre yeniden yöneltmeyi sağlamak için ortaöğretimde de devam etmektedir. Yöneltme esasları ve çeşitli programlar veya ortaöğretim okulları arasında yapılacak yatay ve dikey geçiş şartları, Millî Eğitim Bakanlığınca düzenlenmektedir.

Yükseköğretim

Yaygın eğitim, örgün eğitim sistemine hiç girmemiş, herhangi bir kademesinde bulunan veya bu kademelerden birinden ayrılmış olan bireylere ilgi ve gereksinme duyduklan alanda örgün eğitim yanında veya dışında düzenlenen eğitim faaliyetlerinin tümünü kapsar.

Yaygın Eğitim, toplumun her kesimine ve değişik alanlarda bilgi ve beceri kazandırma amacı güden bir eğitim öğretim türüdür

1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanuna göre yükseköğretim, ortaöğretime dayalı en az iki yıllık yükseköğrenim veren eğitim kurumlarının tümünü kapsar.

2547 sayılı kanunla belirlenen yükseköğretimin amaçları Milli Eğitim Temel Kanunu'nda saptanan amaçların benzeridir ve şu şekilde belirtilmiştir: Üniversite, öğrencilerini;

- ATATÜRK inkılâpları ve ilkeleri doğrultusunda ATATÜRK milliyetçiliğine bağlı,
- Türk Milletinin milli, ahlaki, insani, manevi ve kültürel değerlerini taşıyan, Türk olmanın şeref ve mutluluğunu duyan,
- Toplum yararını kişisel çıkarının üstünde tutan, aile, ülke ve millet sevgisi ile dolu,
- Türkiye Cumhuriyeti Devletine karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış haline getiren,
- Hür ve bilimsel düşünce gücüne, geniş bir dünya görüşüne sahip, insan haklarına saygılı,
- Beden, zihin, ruh, ahlak ve duygu bakımından dengeli ve sağlıklı şekilde gelişmiş,
- İlgi ve yetenekleri yönünde yurt kalkınmasına ve ihtiyaçlarına cevap verecek, aynı zamanda kendi geçim ve mutluğunu sağlayacak bir mesleğin bilgi, beceri, davranış ve genel kültürüne sahip vatandaşlar olarak yetiştirmekle yükümlüdür.

Yukarıda da görüldüğü gibi Yükseköğretim Kanunu, üniversitede öğrencilere kazandırılacak davranış modelini de göstermiştir. Yukarıda sıralanan eğitsel amaçlar dışında Yükseköğretim Kanunda iki maddelik örgütsel amaçlar da vardır. Bunlar;

- Türk Devletinin ülkesi ve milletiyle bölünmez bir bütün olarak, refah ve mutluluğunu artırmak amacıyla; ekonomik, sosyal ve kültürel kalkınmasına katkıda bulanacak ve hızlandıracak programlar uygulayarak, çağdaş uygarlığın yapıcı, yaratıcı ve seçkin bir ortağı haline gelmesini sağlamak,

- Yükseköğretim kurumları olarak yüksek düzeyde bilimsel çalışma ve araştırma yapmak, bilgi ve teknoloji üretmek, bilim verilerini yaymak, ulusal alanda gelişme ve kalkınmaya destek olmak, yurt içi ve yurt dışı kurumlarla işbirliği yapmak suretiyle bilim dünyasının seçkin bir üyesi haline gelmek, evrensel ve çağdaş gelişmeye katkıda bulunmak olarak belirtilmiştir.

2547 sayılı kanunla yükseköğretimin amaçların yanında yükseköğretimin hangi ilkeler doğrultusunda planlanacağı, programlanacağı ve düzenleneceği belirtilmektedir.

1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu'na göre, lise ve dengi okulları bitirenler yükseköğretim kuruluşlarına girmek için aday öğrenci olur.

Yükseköğretim basamakları ortaöğretimden sonra ön lisans, lisans ve lisansüstü kademeler olmak üzere üç basamakta ele alınmıştır. Lisansüstü, yüksek lisans, doktora ve tıpta uzmanlık ve sanatta yeterlik eğitimini kapsamaktadır. Ön lisans, en az dört yarıyıllık bir programı kapsayan ara insan gücü yetiştirmeyi amaçlayan veya lisans öğretiminin ilk kademesini teşkil eden bir yükseköğretimdir. Lisans programı sekiz yarıyıllık bir programı kapsamaktadır (YÖK, 2006a).

Lisansüstü eğitim programlarından tıpta uzmanlık; tıp doktorlarına belirli alanlarda özel yetenek ve yetki sağlamayı amaçlamaktadır. Sanatta yeterlik, en az dört yarıyıllık programı kapsayan ve orijinal bir sanat eserinin ortaya konulmasını, müzik ve sahne sanatlarında ise üstün bir uygulama ve yaratıcılığı amaçlayan doktora düzeyinde lisansüstü bir yükseköğretime eşdeğeridir (YÖK, 2006a).

Özellikle teknoloji alanlarında yüksek düzeyde araştırma, eğitim-öğretim, üretim, yayın ve danışmanlık yapması için kamu tüzel kişiliğine ve bilimsel özerkliğe sahip yükseköğretim kurumu olarak Yüksek Teknoloji Enstitüsü kurulmuştur (YÖK, 2006a).

Yükseköğretim, Milli Eğitim sistemi içinde, ortaöğretime dayalı, en az dört yanyılı kapsayan her kademedeki eğitim-öğretimin tümüdür. Yükseköğretimin üzerinde bağlı olduğu iki üst kurul; Yükseköğretim Kurulu ve Üniversitelerarası Kurul vardır. Yükseköğretim Kurumlan, üniversiteler ile yüksek teknoloji enstitüleri ve bunların bünyesinde yer alan fakülteler, enstitüler, yüksekokullar, konservatuarlar, meslek yüksekokulları ile uygulama ve araştırma merkezlerinden oluşmaktadır (YÖK, 2006a).

Yaygın Eğitim

Yaygın eğitim, örgün eğitim sistemine hiç girmemiş, herhangi bir kademesinde bulunan veya bu kademelerden birinden ayrılmış olan bireylere ilgi ve gereksinme duydukları alanda örgün eğitim yanında veya dışında düzenlenen eğitim faaliyetlerinin tümünü kapsar.

Yaygın Eğitim, toplumun her kesimine ve değişik alanlarda bilgi ve beceri kazandırma amacı güden bir eğitim öğretim türüdür.

Yaygın eğitim, örgün eğitim yanında veya dışında düzenlenen eğitim faaliyetlerinin tümünü kapsar. Yaygın eğitim, örgün eğitim ile birbirini tamamlayacak, gereğinde aynı

vasıfları kazandıracak ve birbirinin her türlü imkânlarından yararlanacak biçimde bir bütünlük içinde düzenlenir (MEB, 2006b).

Genel, meslekî ve teknik yaygın eğitim alanında görev alan resmî, özel ve gönüllü kuruluşların çalışmaları arasındaki koordinasyon Millî Eğitim Bakanlığınca sağlanmaktadır.

Yaygın eğitimin özel amacı, Millî Eğitimin genel amaçlarına ve temel ilkelerine uygun olarak, örgün eğitim sistemine hiç girmemiş, herhangi bir kademesinde bulunan, bu kademeden çıkmış vatandaşlara, örgün eğitimin yanında veya dışında,

- Okuma-yazma öğretmek, eksik eğitimlerini tamamlamaları için sürekli eğitim imkânlan hazırlamak,
- Çağımızın bilimsel, teknolojik, iktisadî, sosyal ve kültürel gelişmelerine uymalannı sağlayıcı eğitim imkânları hazırlamak,
- Millî kültür değerlerimizi koruyucu, geliştirici, tanıtıcı, benimsetici nitelikte eğitim yapmak,
- Toplu yaşama, dayanışma, yardımlaşma, birlikte çalışma ve örgütlenme anlayış ve alışkanlıkları kazandırmak,
- Beslenme ve sağlıklı yaşama şekil ve usullerini benimsetmek,
- Boş zamanları iyi bir şekilde değerlendirme ve kullanma alışkanlıkları kazandırmak,
- Kısa süreli ve kademeli eğitim uygulayarak ekonominin gelişmesi doğrultusunda ve istihdam politikasına uygun meslekleri edinmelerini sağlayıcı imkânlar hazırlamak,
- Çeşitli mesleklerde çalışmakta olanların hizmet içinde ve mesleklerinde gelişmeleri için gerekli bilgi ve becerileri kazandırmaktır.

Yaygın eğitim, genel ve meslekî-teknik olmak üzere iki bölümden meydana gelir. Bu bölümler birbirini destekleyici biçimde hazırlanır. Pratik kız sanat okulları, olgunlaşma enstitüleri, endüstri pratik sanat okulları, yetişkinler teknik eğitim merkezleri, halk eğitimi merkezleri ve çıraklık eğitimi merkezleri yaygın eğitim kurumlarından bazılarıdır. Yaygın eğitimi; halk eğitimi, çıraklık eğitimi ve uzaktan eğitim olarak sınıflandırmak mümkündür.

Örgün eğitim kurumları dışında düzenlenen eğitim faaliyetleri büyük ağırlıkla halk eğitimi merkezleri tarafından yerine getirilmektedir. Bu merkezlerde, her yaş ve eğitim düzeyindeki bireylere yönelik okuma-yazma kursları, meslek kursları, sosyal ve kültürel kurslar düzenlenmektedir (CYGM, 2006).

Çıraklık Eğitimi

Çıraklık eğitimi, ilköğretimi bitirip bir üst öğretime gidemeyen veya çeşitli nedenlerle örgün eğitimin dışında kalmış ortaöğrenim çağındaki çocukların ve gençlerin eğitimini kapsamaktadır. En az ilköğretim okulu mezunu olanlardan 14 yaşını tamamlamış ve 19 yaşından gün almamış olanlar çıraklık eğitimine devam edebilmektedir.

Çıraklık ve Meslek Eğitimi Yasası (Kanun no: 3308, yayım tarihi: 19.06.1986) ile yapılan düzenlemeler sonucunda meslekî eğitim sistemi; örgün meslekî eğitim, çıraklık eğitimi ve meslek kursları olmak üzere üç temel uygulama alanı bulmuştur.

Örgün meslekî eğitim; örgün meslek eğitimini bitirenler, bir yıl süreli iş deneyiminden sonra ustalık sınavlarına girebilmektedir.

Çıraklık eğitimi, mesleğin özelliğine göre 3–4 yıl sürelidir. Bu eğitimi tamamlayanlar kalfalık sınavlarına girebilmektedir. Kalfalık belgesi almaya hak kazananlar ustalık eğitimine devam etmeleri halinde 3 yıl, bu eğitime devam etmemeleri halinde ise 5 yıl süreli iş deneyiminden sonra ustalık sınavlarına girebilmektedir. Ustalık belgesi olmayanlar müstakil iş yeri açamamakta, usta olarak çalışamamaktadır.

Meslek kursları örgün eğitim sisteminden ayrılmış, istihdam için gerekli yeterliklere sahip olmayan kişileri iş yaşamında istihdam olanağı olan görevlere hazırlamak amacıyla düzenlenmektedir. Kurslara katılanlar, kursa devam ettikleri sürece bu Yasanın çırak ve öğrencilere verdiği haklardan yararlanmaktadırlar.

Her üç eğitim uygulamasında da kişi, sonuçta nitelikli ara insan gücü için belirlenmiş olan en üst yeterlilik düzeyine ulaşabilmekte ve bu yeterlilik düzeyi için öngörülen ustalık belgesini alabilmektedir.

Yasa kapsamında bulunan mesleklerde bir iş yerinde çalışan ve çıraklık sözleşmesi yapanlar, öğrencilik haklarından tümüyle yararlanabilmekte ve eğitim süresince sigorta primleri 1475 sayılı iş yasasının 33'üncü maddesi gereğince öğrencilerin yaşına uygun asgarî ücretin %50'si üzerinden MEB bütçesine konulan ödenekle karşılanmaktadır.

Özel Eğitim

Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Yönetmeliğine (2014) göre özel eğitim hizmetleri; özel eğitim ihtiyacı olan bireylerin eğitim ihtiyaçları, yeterlilikleri, ilgi ve yetenekleri doğrultusunda kendi kendilerine yeterli bir duruma gelmelerini, üst öğrenime, iş ve meslek alanlarına hayata hazırlanmalarını amaçlar. Eğitsel değerlendirme ve tanılama, bireyin tüm gelişim alanlarındaki özellikleri ile eğitim alanındaki yeterliklerinin değerlendirilmesi ve uygun eğitim ortamına yönlendirilmesi sürecidir.

Özel eğitim gerektiren bireylerin, Türk Millî Eğitiminin genel amaçlan ve temel ilkeleri doğrultusunda, genel ve meslekî eğitim görme haklarını kullanabilmelerini sağlamaya yönelik esasları Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Yönetmeliği (2014) ile düzenlenmiştir.

Türkiye'de özel eğitim hizmetleri, engel gruplarına göre oluşturulmuş özel eğitim okullarında yürütülmektedir. Ayrıca, özel eğitim gerektiren öğrencilerin normal okullarda akranlarıyla birlikte eğitim görmelerine de önem verilmektedir. "Kaynaştırma" olarak tanımlanan bu uygulamaların yaygınlaştırılmasına çalışılmaktadır.

Türkiye'de halen; görme, işitme, ortopedik, zihinsel engelliler, süreğen hastalığı olanlar, uyum güçlüğü olanlar, dil ve konuşma güçlüğü olanlar, üstün ve özel yetenekliler olmak üzere sekiz ayrı gruba özel eğitim okul ve kurumlarında kaynaştırma uygulamalarında özel eğitim tedbirleri alınarak eğitim hizmetleri verilmektedir (Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Yönetmeliği, 2014).

Özel eğitimin amaçları Türk Milli Eğitiminin genel amaç ve temel ilkeleri doğrultusunda özel eğitim gerektiren bireylerin;

- Toplum içindeki rollerini gerçekleştiren, başkaları ile iyi ilişkiler kuran, işbirliği içinde çalışabilen, çevresine uyum sağlayabilen, üretici ve mutlu bir yurttaş olarak yetişmelerini, Kendi kendilerine yeterli bir duruma gelmeleri için temel yaşam becerilerini geliştirmelerini,
- Uygun eğitim programları ile özel yöntem, personel ve araç gereç kullanarak ilgileri, ihtiyaçları, yetenekleri ve yeterlilikleri doğrultusunda üst öğrenime, iş ve meslek alanlarına ve hayata hazırlanmalarını amaçlanmaktadır.

Özel eğitim gerektiren tüm bireylerin ilgi, istek, yeterlilik ve yetenekleri doğrultusunda ve ölçüsünde özel eğitim hizmetinden yararlandırılacağı özel eğitimde bir ilke olarak özel eğitim hizmetleri yönetmeliğinde belirtilmiştir (Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Yönetmeliği, 2014).

Öğretmen Yetiştirme

Türkiye Cumhuriyeti eğitim tarihinde öğretmen yetiştirme politikaları sık sık değişmiştir. Türk eğitim tarihinde öğretmen olabilmek sadece okuma yazma bilme şartının arandığı dönemler olmuştur. 1950'lerde ortaokul mezunları, 1960'da lise mezunları, 1975'den sonra ilk öğretmen okulları mezunları öğretmen olarak atanmışlardı. Dahası mektupla, YAY-KUR yoluyla, üç yılı bir haftaya sığdıran hızlandırılmış eğitim programlanyla çeşitli alanlarda on birlerce öğretmen yetiştirilmiştir (Kaya, 1993, 114). Sonunda 6 Kasım 1981'de 2547 sayılı Yükseköğretim kanunu ile öğretmen yetiştiren kurumlar üniversiteye devredilmiştir.

Bugün ülkemizde devlet, vakıf üniversitelerinin eğitim fakültesi, bir de Ankara Üniversitesinde Eğitim Bilimleri Fakültesi olmak üzere toplamda 75 öğretmen yetiştiren fakülte bulunmaktadır (www.tedmem.org).

Son yıllarda Milli Eğitimi Geliştirme Projesi (MEGP) kapsamında, MEB ve YÖK iş birliğinde eğitim fakültelerinde öğretmen yetiştirme süreci yeniden düzenlenmiştir (YÖK, 2006). 1998–1999 öğretim yılından itibaren uygulanmaya başlayan yeni sistemde;

- Okul öncesi ve ilköğretim öğretmenlerinin lisans düzeyinde,
- Ortaöğretim öğretmenlerinin ise; Yabancı Dil, Müzik, Resim, Beden Eğitimi, özel eğitim, bilgisayar ve öğretim teknolojileri alanlarında dört yıllık lisans düzeyinde, fen, matematik ve sosyal alan öğretmenlerinin ise tezsiz yüksek lisans (3,5+1,5=5 yıl veya 4+1,5=5,5 yıl) seçeneğiyle yetiştirilmesi esası getirilmiştir.

Ayrıca, bir öğretmenden birkaç alanda yararlanmak amacıyla, ilköğretim okullarında görev alacak öğretmenlerin yetiştirildiği programlarda, yan alan uygulaması zorunluluğu uygulamaya konulmuştur (MEB, 2002).

Her çocuğun nitelikli bir öğretmen tarafından yetiştirilmesi için gerekli olan, kalite güvence sistemi anlamına gelen akreditasyon kapsamında, MEB ve öğretmen yetiştiren yükseköğretim kurumu temsilcilerinden oluşan bir çalışma grubu oluşturulmuştur.

Öğretmen yetiştiren yükseköğretim kurumlarında uygulanan programları denetleyen, değerlendiren, geliştiren ve YÖK'ün öğretmen yetiştirme ile ilgili kararları oluşturmada danışma organı olarak faaliyet göstermesi için Öğretmen Yetiştirme Türk Milli Komitesi oluşturulmuştur. Milli Komite'de Eğitim Fakülteleri, Yükseköğretim Kurulu ve Milli Eğitim Bakanlığı'nın birimlerinin temsilcilerinin yer alması öngörülmüştür (YÖK, 2006).

Türkiye'de öğretmen atanması için bitirilmesi gereken eğitim düzeylerini aşağıdaki gibi sıralayabiliriz:

- Eğitim fakültesi mezunları,
- Öğretmen yetiştiren yükseköğretim programı dışında olmakla birlikte Talim ve Terbiye Kurulu Kararında yer verilen ve ortaöğretim alan öğretmenliği, tezsiz yüksek lisans programını bitirenler,
- Eğitim fakültelerinin; matematik-fen-fizik-kimya-biyoloji-coğrafya-tarih-sosyal bilgiler-almanca-fransızca-beden eğitimi öğretmenliği programı ile Eğitim Bilimleri Fakültesinin ve eğitim fakültelerinin eğitim bilimleri bölümlerinin eğitim programlan, eğitim-öğretim yöneticiliği ve denetiçiliği, eğitim yönetimi ve planlaması, eğitimde ölçme ve değerlendirme,
- Diğer yükseköğretim programlarından mezun olmakla birlikte atanacağı alana ait derslerden yeteri kadar kredi aldığını belgelendiren ortaöğretim alan öğretmenliği tezsiz yüksek lisans programını bitirenler.

İlki 27 Kasım 2005 tarihinde yapılmış olan "Öğretmenlik Kariyer Basamakları'nda Yükselme Sınavı" öğretmen, uzman öğretmen ve başöğretmen olmak üzere öğretmenlik kariyerini üç basamakta ele almaktadır. 13.08.2005 tarihli ve 25905 sayılı resmi gazetede yayımlanmış olan "Öğretmenlik Kariyer Basamaklarında Yükselme Yönetmeliği" öğretmenlerin, öğretmenlik kariyer basamaklarında yükselmeleri ile ilgili usul ve esasları düzenlemektedir.

Uzman öğretmenlik ve başöğretmenlik sayıları, Bakanlık eğitim-öğretim hizmetleri sınıfındaki toplam serbest öğretmen kadro sayısı içinde uzman öğretmen oranı % 20, başöğretmen oranı % 10 olarak belirlemiştir. Bu oranların Bakanlar Kurulunca artırılabileceği belirtilmiştir.

Kariyer basamaklarında yükselme sınavına başvurularda eğitim-öğretim hizmetleri sınıfı kadrolarında bulunan öğretmenlerden adaylık dönemi hariç başvuru süresinin son günü itibarıyla; uzman öğretmenlik için öğretmenlikte 7 yıl, başöğretmenlik için uzman öğretmenlikte 6 yıl kıdemi bulunmak şartı aranmaktadır (Personel, 2006).

Alanında veya eğitim bilimleri alanında tezli yüksek lisans veya doktora öğrenimini tamamlayanlar, öğretmenlik kariyer basamaklarında yükselme sınavından muaf tutulmaktadır. Ancak bu muaf tutulanlarda da öğretmenlikte 7 yıl kıdemi bulunma şartı aranmaktadır (Personel, 2006).

Türk Eğitim Sisteminin Süreç Boyutu

Türkiye'de eğitim politikalarının belirlenmesinde en yetkili organ Milli Eğitim Bakanlığıdır. Milli Eğitim Bakanlığının örgüt ve görevleri 652 sayılı Milli Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Karamame ile belirlenmiştir.

Türkiye'de eğitim planlaması ve eğitim finansmanından hükümet ve Milli Eğitim Bakanlığı sorumludur. Zorunlu eğitimde ders kitapları bakanlık tarafından ücretsiz olarak karşılanmaktadır. Türkiye'de yalnızca okul öncesi ve Yükseköğretim düzeylerinde öğretim ücreti ödenmektedir.

Türkiye'de eğitim finansmanı, çeşitli kaynaklardan sağlanmaktadır. MEB'in parasal kaynakları (MEB, 2001); konsolide bütçeden ayrılan kaynaklar, il özel idare bütçesinden ayrılan kaynaklar, Çıraklık Meslekî ve Teknik Eğitimi Geliştirme ve Yaygınlaştırma Fonundan ayrılan kaynaklar (3308 sayılı yasa gereğince), eğitim, gençlik, spor ve sağlık hizmetleri vergisi (3418 sayılı yasa gereğince) eğitime katkı payı (4306 sayılı yasa gereğince), döner sermaye işletmelerinden sağlanan gelirler, halkın kişi ve kuruluşlar olarak eğitime katkıları, bağışlar, Millî Eğitim Vakfı gelirleri ve dernek gelirlerinden (okul yaptırma, yaşatma ve öğrenci koruma dernekleri vb.) oluşmaktadır.

Eğitim sisteminin işleyişinden Mili Eğitim Bakanı sorumludur. Tüm eğitim personelinin ücreti devlet tarafından ödenmektedir. Eğitimde program ve yönetmelikler merkezi birimler tarafından düzenlenmektedir.

2014 yılında MEB, YÖK ve üniversitelere ayrılan bütçe yaklaşık 72,6 milyar TL olmuş bu bütçenin merkezi yönetim bütçesine oranı %16,64, Gayrı Safi Yurt İçi Hâsılaya (GSYH) oranı ise % 4,23 olmuştur. Bu bütçeden 55,7 milyarı TL'si MEB'in bütçesi olarak belirlenmiştir. MEB bütçesinden 38,2 milyar TL ile en büyük payı personel giderleri almıştır. 16,9 milyar TL bütçeye sahip YÖK ve üniversitelerden 9,1 milyar TL ile en büyük payı yine personel giderleri almıştır (MEB, 2014).

Türkiye'de okul öncesi eğitim kurumlarının artırılması yönünde hızla adımlar atılmasına rağmen okulların henüz, talepleri karşılama yönünde çok yetersiz olduğu görülmektedir. Tablo 1.1'de okulöncesi eğitimi kademesinde okul, öğrenci ve öğretmen sayıları verilmiştir.

Tablo 1.1. 2013-2014 Öğretim Yılında Okulöncesi Eğitim Kademesinde Okul, Öğrenci ve Öğretmen Sayıları

Okulöncesi Eğitimi	Okul sayısı	Öğrenci sayısı			Öğretmen sayısı
		Toplam	Erkek	Kız	Toplam
Kamu	22. 771	923. 590	483.79	440.211	48.333
Özel	3.927	135. 905	71.815	64.090	14.994
SHÇEK	1.592	42.816	22.632	20.184	6.929
Diğer*	109	6.450	3.332	3.118	524
Toplam	28.399	1.108.761	581.158	527.603	70.780

Kaynak: MEB (2014). Milli Eğitim İstatistikleri 2013–2014. Ankara.

*657 S.K. 191. maddesine göre açılan kurumlar

Tablo 1.1'de de görüldüğü gibi tam olarak 28.399 olan okulöncesi eğitim kurumunda toplam 923.590 öğrenci kamu kul öncesi eğitim kurumunda eğitim görmekte 48.333 öğretmen de ders vermektedir. 1.108.761 öğrenciden yalnızca 135.905'i özel okul öncesi eğitim kurumuna devam etmektedir. Türkiye'de 2004-2005 eğitim öğretim yılı okulöncesiyle karşılaştırıldığında okul sayısı 2000'den 28.399'a yükselmiş, öğrenci sayısı 434.000'den bir milyonu aşmış duruma gelmiştir; öğretmen sayısı ise 9000'den 70.000'e yükselmiştir (MEB, 2014). Türkiye'deki okulöncesi eğitimindeki bu hızlı yükselişi hükümetin programına okulöncesi eğitimini yakın bir zamanda ülke genelinde zorunlu kılma ve bununla ilgili çalışmalarından kaynaklandığı söylenebilir.

Türkiye'de 2003 yılında ilköğretim çağında, okula gitmeyen yaklaşık 1000.000 çocuk bulunmaktaydı. İlkokul çağında olup da okula gitmeyen kız çocuk sayısı aynı durumdaki erkek çocuk sayısından 600.000 daha fazlaydı. Bu gerçeklerden hareketle 2003 yılı Haziran ayında UNICEF ve MEB tarafında kız çocuklarının okullulaşmasına destek vermek amacıyla "Haydi Kızlar Okula" kampanyası başlatılmıştır (UNİCEF, 2004).

Kampanyanın amacı, okullaşma düzeyinin en düşük olduğu 53 ilde kaliteli eğitim imkânı sağlayarak ilköğretim düzeyi okullaşmadaki cinsiyet açığını 2005 yılı sonuna kadar kapatmaktır. Bu amaçla MEB ve UNICEF arasında 2005 yılına kadar eğitimde cinsiyet eşitliğine ulaşmasını karara bağlayan bir protokol imzalanmıştır (UNİCEF, 2004).

Kampanya ilk yılında kız çocukların okullulaşma oranlarının en düşük olduğu Güneydoğunun 10 ilinde yoğunlaşmıştır. Bununla birlikte kampanyaya 2004 yılında 23 yeni il daha eklenmiştir. 2005'te yirmi ve 2006 yılında yirmi sekiz il eklenerek kampanya, yurt çapında uygulanmaya devam etmektedir.

Kampanya doğrultusunda ilköğretimde; okul ve derslik sayısı artırılmış, 2004–2005, 2005–2006 ders yılı için de bütün öğrencilere ücretsiz ders kitabı dağıtmış, MEB eğitime yatırım yapan özel kişilere ve şirketlere % 100 vergi muafiyeti getirmiştir. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu (SYDTF), çocuklarını okula gönderen yoksul aileler için Şartlı Nakit Transferi sistemi uygulamıştır. Ailelere kız çocuklarını okula göndermeleri durumunda % 20 daha fazla yardım alma imkânı verilmiştir.

İlköğretimde okullaşma oranları 2004–2005 öğretim yılında brüt 95,75; net 89,66 ya ulaşmıştır. Bu rakam erkeklerde net % 92,58 iken kızlarda % 86,63dır. 2005–2006 öğretim yılında okullaşma oranları kızlarda net % 87,16'ya çıkmıştır (MEB,2006). İlkokullarda okullaşma oranları 2013- 2014 öğretim yılında okullaşma oranları kızlarda net % 99,61; erkeklerde net % 99,53'tür. Ortaokullarda okullaşma oranlan 2013-2014 öğretim yılında okullaşma oranları kızlarda net % 94,47; erkeklerde net 94,57'dir (MEB, 2014).

Tablo 1.2'de MEB verilerine göre 2013–2014 öğretim yılında ilkokul kademesinde okul, öğrenci ve öğretmen sayıları verilmiştir.

Tablo 1.2. 2013–2014 Öğretim Yılında İlkokul Kademesinde Okul, Öğrenci ve Öğretmen Sayıları

İlköğretim	Okul Sayısı	Öğrenci sayısı			Öğretmen sayısı		
		Toplam	Erkek	Kız	Toplam	Erkek	Kadın
Resmi	27.461	5 390 591	2 752 373	2 638 218	267 171	115.548	151.623
Özel	1.071	184.325	97.699	86.626	21.273	5.113	16.160
Toplam	28.532	5.574.916	2.850.072	2.724.844	288.444	120.661	167.783

Kaynak: MEB (2015). Milli Eğitim İstatistikleri 2013–2014. Ankara.

Tablo 1.2'de görüldüğü üzere, ülke genelinde yer alan 28.532 ilkokulda toplam 5.574.916 öğrenci öğrenim görmektedir. Özel öğretim okullarında eğitim alan öğrenci sayısı ise 184.325 olarak belirtilmektedir. Kamu ilkokullarında ise toplamda 5390591 öğrenci öğrenim görmektedir.

2013-2014 eğitim-öğretim yılı için ilkokul genelinde öğretmen başına düşen öğrenci sayısı 19 olarak belirlenirken her bir dersliğe ortalama 29 öğrenci düşmektedir (MEB, 2014). Nitekim bu verilerin hem özel hem de kamu ilkokullarının toplam ortalamalarından oluştuğu göz ardı edilmemelidir.

Bir önceki öğretim yılına göre öğretmen sayısını nispeten artarken öğrenci sayısı neredeyse aynı düzeyde kalmıştır (2013). Tablo 1.2 dikkate alındığında öğretmen sayısının 290.000'e yaklaştığı ifade edilebilir.

Tablo 1.3'de 2013-2013 yılına ait ortaokul kademesinde okul, öğrenci ve öğretmen sayıları verilmiştir.

Tablo 1.3. 2013–2014 Öğretim Yılında Ortaokul Kademesinde Okul, Öğrenci ve Öğretmen Sayıları

İlköğretim	Okul	Öğrenci sayısı			Öğretmen sayısı		
	Sayısı	Toplam	Erkek	Kız	Toplam	Erkek	Kadın
Resmi	16.046	4.998.232	2.555.194	2.443.038	259.345	123.527	135.818
Özel	972	182.019	98.288	83.731	21.459	7.986	13. 473
Açık	1	298.148	109.113	189.035	-	-	-
Toplam	17.019	5.478.399	2.762.595	2.715.804	280.804	131.513	149.291

Kaynak: MEB (2015). Milli Eğitim İstatistikleri 2013–2014. Ankara.

Tablo 1.3'te de görüldüğü gibi 2013–2014 öğretim döneminde 17.019 ortaokulda, 5.478.399 öğrenci ders görmekte ve 280.804 öğretmen de ders vermektedir. Bu öğrencilerin 4.998.232 'si resmi ortaokullarda öğrenim görürken, 972 öğrenci özel ortaokullarda öğrenim görmektedir. Açık ilköğretimlerde de 298.148 öğrenci öğrenim görmektedir. Toplam ortaokul öğrencilerinin 2.762.595'i erkek olarak tespit edilirken, 2.700.000 civarında kız öğrenci olduğu gözlenmektedir. Erkeklerin sayısının kızlara nispeten biraz fazla olduğu görülmektedir. Ortaokullarda kadın öğretmen sayısı yaklaşık 150.000 iken erkek öğretmen sayısı ise 131.513 dolaylarındadır.

Ortaöğretimde okullaşma oranları 2004–2005 öğretim yılında yaklaşık %55 (MEB, 2006) iken 2013-2014 öğretim yılında bu oran %76,65 olmuştur. Bu oran erkeklerde %77,22, kızlarda ise %76,05 şeklinde seyretmektedir (MEB, 2014). Okullaşma oranındaki bu artış sevindirici olsa da henüz istenilen düzeye gelinmemiştir. Bununla birlikte ortaöğretim okullarında bir sınıfa ortalama 29 öğrenci düşerken, öğretmen başına 15 öğrenci düşmektedir. Bu verilere göre bir önceki yıllara göre bir sınıfa düşen öğrenci sayısında azalma görüldüğü gözlenmektedir (MEB, 2014).

Ortaöğretim eğitiminin, okul sayısı, öğrenci ve öğretmen sayısına göre sayısal gelişmeleri Tablo 1.4'te verilmiştir.

Tablo 1.4. 2013–2014 Öğretim Yılında Ortaöğretim Kademesinde Okul, Öğrenci ve Öğretmen Sayıları

	Okul	Derslik	Öğrenci sayısı			Öğretmen sayısı		
Ortaöğretim	Sayısı	Sayısı	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın
Resmi	9.521	124.513	3.916.521	2.034.411	1.882.110	249.601	138.639	110.962
Özel	1.433	16.047	196.663	103.334	93.329	29.040	12.974	16.066
Açık	1		1.306.994	721.737	585.257	-	-	-
Toplam	10.955	140.560	5.420.178	2.859.482	2.560.696	278.641	151.613	127.028

Kaynak: MEB (2015). Milli Eğitim İstatistikleri 2013–2014. Ankara.

Tablo 1.4'te görüldüğü gibi 10.955 ortaöğretim kurumunda toplamda 5.420.178 öğrenci eğitim görmektedir. Bunlardan 2.859.482'si erkek, 2.560.696'sı ise kız öğrencidir. Verilere göre bu okullarda 278.641 öğretmen ders vermekte, bunların yaklaşık 150.000'ini erkek, 130.000'ini ise kadın öğretmen oluşturmaktadır. Özel ortaöğretim okullarında 196.663 öğrenci bulunmaktadır.

2004-2005 öğretim yılında ortaöğretim kurumda yaklaşık 2.650.000 kişi eğitim görürken 2013-2014 öğretim yılında bu rakam hemen hemen iki katına çıkmıştır. Aynı zamanda kız öğrenci okullaşma oranı %76,05 e ulaşarak, erkek öğrenci sayısına daha fazla yaklaşmıştır. Bununla birlikte okul sayısına yaklaşık 7000 tane daha eklenirken, diğer taraftan öğretmen sayısında da oldukça artış gözlenmiştir.

2013-2014 ortaöğretim kurumlarında yaklaşık 5.500.000 öğrenci eğitim görmektedir. Fakat aynı yıllarda sekizinci sınıftan mezun olan öğrenci sayısı yaklaşık 1.205.507 kişidir. Ortaokuldan mezun öğrencilerin (açık öğretim ortaokulu ve açık öğretim lisesi dâhil değildir) yaklaşık beşte biri ortaöğretim eğitimine katılabilmiştir (MEB, 2014).

Mesleki ve teknik ortaöğretim eğitiminin ortaöğretim içindeki payı daha azdır. 2004-2005 öğretim yılında üniversitelere girişte meslek liselerinin cazibesini yitirmesi bu okullara olan talebin azalmasına ve öğrencilerin genel liselere yönelmesine yol açmıştır. Genel liselerde okullaşma oranı gelişmiş ülkelerdekinin aksine % 70'ler seviyesine çıkmıştır. 2013- 2014 öğretim yılı MEB istatistiklerine göre genel ortaöğretimde net okullaşma oranı % 36,67 ve meslekî- teknik ortaöğretimde net okullaşma oranı % 39,99 olmakla birlikte ortaöğretimde net okullaşma oranı % 76,65'tir. Meslekî eğitim öğrencilerinin toplam ortaöğretim öğrencileri içindeki payı ise 2004–2005 eğitim-öğretim yılında yaklaşık % 30'lara düşmüştür (MEB, 2005). 2013- 2014 MEB istatistiklerine göre meslekî eğitim öğrencilerinin toplam ortaöğretim öğrencileri içindeki payı % 46,38'dir. Son yıllarda meslek liselerinden mezun olan öğrencilere üniversitelere giriş sınavlarında uygulanan puan katsayılarıyla ilgili düzenlemelerin yapılması ve diğer liselere göre dezavantajlı durumun belli ölçüde ortadan kalkmasıyla birlikte yeniden öğrenci sayısında artışın olduğu görülmektedir.

Genel lise ve mesleki ve teknik ortaöğretim eğitiminin okul, öğrenci ve öğretmen sayıları Tablo 1.5'te verilmiştir.

Tablo 1.5. 2013–2014 Öğretim Yılında Mesleki ve Teknik Ortaöğretim Kademesinde Okul, Öğrenci ve Öğretmen Sayıları

	Okul	Öğrenci sayısı			Öğretmen sayısı		
	Sayısı	Toplam	Erkek	Kız	Toplam	Erkek	Kadın
Genel lise	3 744	2 906 291	1 488 037	1 418 254	117 353	63 719	53 634
Meslek lisesi	7 211	2 513 887	1 371 445	1 142 442	161 288	87 894	73 394

Kaynak: MEB (2014). Milli Eğitim İstatistikleri 2013–2014. Ankara

Tablo 1.5'te de görüldüğü gibi son verilere göre genel liselerde okul sayısı 3744 iken, öğrenci sayısı 2 906 291, öğretmen sayısı ise 117 353'tür. Diğer taraftan meslek lisesinde okul sayısı 7 211, öğrenci sayısı 2 513 887, öğretmen sayısı 161 288'dir.

Mesleki ve teknik ortaöğretimde 2004–2005 yılları arasında okul sayısı 3.870 iken öğrenci sayısı 1.102.394, öğretmen sayısı ise 74.740'dır. 2010-2011 öğretim yılında bu sayının ikiye katladığı görülmektedir (MEB, 2006, MEB, 2014)

Lise veya dengi okulları bitirenler, yükseköğretim kurumlarına girmek için aday olmaya hak kazanırlar. Hangi yükseköğretim kurumlarına, hangi programları bitirenlerin nasıl girecekleri, giriş şartları Millî Eğitim Bakanlığı ile işbirliği yapılarak Yükseköğretim Kurulu tarafından tespit edilmektedir (TBMM, 2004).

MEB (2011) verilerine göre 2009-2010 öğretim yılı ortaöğretimden mezun öğrenci sayısı genel ortaöğretimde 388.522 iken mesleki ve teknik ortaöğretim de aynı yıl 339.270 olmuştur. Ortaöğretimden mezun olan öğrenci sayısı toplamda yaklaşık 747.792 iken Yükseköğretime Giriş Sınavına (YGS) başvuran aday sayısı 2.007.659 kişi olmuştur. Mezun öğrenci sayısıyla YGS' ye başvuran öğrenci sayısı arasındaki fark ya önceki yıllardan herhangi bir üniversiteye yerleşememiş ya da yerleştiği halde bölümünü değiştirmek isteyen öğrencilerden kaynaklanmaktadır.

ÖSYM'nin 2014 verilere göre ise Yükseköğretime Giriş Sınavına (YGS) başvuran aday sayısı 2.007.659 kişi olmuş, bunlardan 180 ve üzeri puan alan aday sayısı 1.423.127 kişi olmuştur. Bu adaylardan Lisans Yerleştirme Sınavına (LYS) başvuran aday sayısı ise 946.252 kişi olmuştur. ÖSYM'nin verilerine göre 2014 yılında üniversitelere toplamda 1.006.321 aday yerleşebilecektir. Ön lisans programlarına 500.797 aday, lisans programlarına 479.850 aday, özel yetenek alanından da toplamda 25.674 aday yerleşebilecektir.

Yükseköğretim kanununda yükseköğretimin paralı olacağı belirtilmektedir. Başarılı olan fakat maddî imkânları elverişli olmayan öğrencilerin kayıt ücreti, imtihan harcı gibi her türlü öğrenim giderlerinin burs, kredi, yatılılık ve benzeri yollarla sağlanacağı belirtilmektedir.

Eğitim ile ilgili planlarda yükseköğrenimdeki okullaşma oranının giderek artması öngörülmektedir. 1991 yılında Millî Eğitim Bakanlığı ve Yükseköğretim Kurulu Başkanlığınca hazırlanan Yükseköğretim Gelişme Planı 1996–2011 döneminde öngörülen yükseköğrenimdeki okullaşma oranı; 2005–2006 eğitim-öğretim yılı için %36,5, 2010–2011 eğitim-öğretim yılı içinse % 43,7'dir (Dülger, 2006). 2000 Yılı Genel Nüfus Sayımı sonuçlarından DİE'nin yaptığı kestirime göre, 2004 yılında ülkemizdeki yükseköğretim çağ nüfusu 5.097.000'dir (17–20 yaş arası). Yükseköğretim çağındaki gençlerden, çok az bir bölümü yükseköğretime devam edebilmektedir (DİE, 2000). TÜİK verilerine göre 2005-2006 öğretim yılında okullaşma %18,85 iken, 2008-2009 öğretim yılında bu rakam %27,70'e çıkmıştır. Bu hızlı artış 2009-2010 öğretim yılında %30'a çıkmıştır. Buna rağmen yükseköğretimde istenen okullaşma oranı henüz yakalanamamıştır. 2012- 2013 MEB istatistiklerine göre yükseköğretimde net okullaşma oranı % 38,50'dir.

2005–2006 yılına kadar toplam 93 üniversite kurulmuştur. Bunların 25'ini vakıf üniversitesi oluştururken 2010-2011 yılında üniversite sayısı 165'e çıkmış, bunlardan 103'ü devlet, 62'si de vakıf üniversitesidir. İlaveten yedi de vakıf meslek yüksekokulu bulunmaktadır. 2009-2010 yılında fakülte ve yüksekokulda 3.322.559 öğrenci öğretin görürken 105.427 öğretim elemanı görev yapmaktadır (MEB, 2011). 2014-2015 öğretim yılında hızlı bir ilerlemeyle üniversite sayısı 184'e çıkmıştır. Bunlar içinde vakıf üniversitelerinin sayısı 72'dir.

2013 yılında Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Sınavına (ÖSYS) okul türü ve öğrenim durumuna göre başvuran ve yükseköğretim programlarına yerleşen aday sayıları Tablo 1.6'da verilmiştir.

Tablo 1.6. 2013 Yılında ÖSYS Okul Türü ve Öğrenim Durumuna Göre Başvuran ve Yükseköğretim Programlarına Yerleşen Aday Sayıları (Sınavsız Geçiş Dahil)

	Öğrenci Sayısı		
Öğretim düzeyi	Genel lise	Meslek lisesi	Toplam
Başvuru	1 287 782	636 765	1 924 547
Lisans	331 739	54 059	385 798
Ön lisans	123 857	162 765	286 622
Açık öğretim	123 179	82 188	205 367

Kaynak: MEB (2014). Milli Eğitim İstatistikleri 2013/2014.

Tablo 1.6'da görüldüğü gibi 2013 yılında ÖSYS'ye başvuran aday sayısı 1.587.866'dır. Bu adaylardan yalnızca 874.306'sı üniversiteye yerleşebilmiştir. Yine bunlardan örgün eğitimde lisans programına yerleşen aday sayısı 349.579 (%22), ön lisansa yerleşen aday sayısı 284.036 (%18), açık öğretime yerleşen adayların sayısı ise

240.691 kişi olmuştur. Genel liselerden lisans programına yerleşen aday sayısı 309.419 (%28) iken meslek lisesinden lisans programına yerleşen aday sayısı ise 27.357'dir (%6). Görüldüğü gibi meslek liselerinden lisans programına yerleşen aday sayı oldukça düşüktür. Bu durum meslek liselerine ilgiyi de azaltmaktadır.

Türkiye'de özel eğitim gerektiren bireylerin engel gruplarına göre özel eğitim okullarında hizmet alımların yanında normal okullarda da akranlarıyla birlikte eğitim görmelerine önem verilmektedir. Özel eğitim, örgün ve yaygın eğitim olmak üzere iki kısımda incelenmektedir. Özel eğitim örgün eğitim kapsamında anasınıflan, işitme/görme/ortopedik/eğitilebilir zihinsel engelliler/uyum güçlüğü olanlar/özel özel eğitim ilköğretim okulu, otistik çocuklar eğitim merkezi, özel eğitim sınıfı, kaynaştırma eğitimi, ortopedik engelliler/işitme engelliler/eğitilebilir zihinsel engelliler meslek lisesi, kaynaştırma eğitimi yer verilmiştir. Özel eğitim yaygın eğitim kapsamında, öğretilebilir zihinsel engelliler (iş eğitim merkezi), bilim sanat merkezi, otistik çocuklar iş eğitim merkezi, özel özel eğitim okulu, rehberlik ve araştırma merkezi yer almıştır. MEB (2014) verilerine göre 2010-2011 öğretim yılında Türkiye geneli özel eğitimden yararlanan öğrenci ve öğretmen sayıları Tablo 1.7'de verilmiştir.

Tablo 1.7. 2013-2014 Öğretim Yılında Türkiye Geneli Özel Eğitimden Yararlanan Öğrenci ve Öğretmen Sayıları

			Öğrenci sayısı		Öğretmen sayısı	
Eğitim kademesi	Okul	Derslik	Erkek	Kız	Kadın	Erkek
Özel eğitim örgün eğitim toplamı	1248	6.486	150.158	92.558	5463	4270
Özel eğitim yaygın eğitim toplamı	122	689	10.835	8.175	221	358
Toplam	1.370	7175	160993	100733	5684	4628

Kaynak: MEB (2014). Milli Eğitim İstatistikleri 2014

Tablo 1.7'de görüldüğü gibi Türkiye genelinde toplamda 1.370 özel eğitim okulunda 261.726 öğrenci öğrenim görmekte, yine bu okullarda 1312 öğretmen de eğitim vermektedir. Bu öğrencilerin 147.716'sı örgün eğitimde öğretim görürken, 19.010 öğrenci de yaygın eğitimde öğretim görmektedir. Özel eğitimde erkeklerin sayısının (160.993) kızlara (100.733) göre daha fazla oluşu dikkat çekmektedir. Özel eğitimde kadın öğretmen sayısı (5684) kadrolu öğretmen sayısına (4628) göre biraz daha fazla olduğu görülmektedir.

Türk Eğitim Sisteminin örgün eğitim kurumlarının yanında ya da dışında düzenlenen tüm eğitim faaliyetleri yaygın eğitim içinde değerlendirilmektedir. Bu kapsamda özel dershaneler, motorlu taşıt sürücüleri kursu, muhtelif kurslar, özel eğitim ve rehabilitasyon merkezi, özel özel eğitim okulu, özel etüt eğitim merkezi ele alınmaktadır. MEB (2014) verilerine göre 2013-2014 öğretim yılında 13920 merkezde 8.491.953 kişiye, 109.676 öğretmenle eğitim verilmiştir.

Türkiye Cumhuriyetinin ilk kurulduğu yıllarda (1923–1924 yılları arasında) öğretmen sayısı 12.266 iken 2001'de 578.805, 2005'de 633.835 ve 2013-2014'de de 983.423 olmuştur. Bunlardan 466.277'si erkek, 517.146'sı da kadın öğretmendir (MEB, 2005; MEB, 2002; MEB,2014). İstihdam edilen öğretmen sayılarındaki bu artışlara rağmen özellikle okul öncesi ve özel eğitim öğretmen açığı hala devam etmektedir.

Türkiye'de eğitim sisteminin denetim ve değerlendirmesi MEB tarafından yapılmaktadır. Bakanlık denetim sorumluluğu iki birim tarafından yerine getirilmektedir. Bunlardan biri bakanlık merkez teşkilatı bünyesinde bulunan Rehberlik ve Denetim Başkanlığı, ikincisi il milli eğitim müdürlükleri bünyesinde bulunan Eğitim Denetmenleri Başkanlığı'dır.

652 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin 17. maddesinde Rehberlik ve Denetim Başkanlığının görevleri şu şekilde sıralanmıştır:

- Bakanlığın görev alanına giren konularda Bakanlık personeline, Bakanlık okul ve kurumlarına, özel öğretim kurumlarına ve gerçek ve tüzel kişilere rehberlik etmek.
- Bakanlığın görev alanına giren konularda faaliyet gösteren kamu kurum ve kuruluşları, gerçek ve tüzel kişiler ile gönüllü kuruluşlara, faaliyetlerinde yol gösterecek plan ve programlar oluşturmak ve rehberlik etmek.
- Bakanlık tarafından veya Bakanlığın denetiminde sunulan hizmetlerin kontrol ve denetimini ilgili birimlerle işbirliği içinde yapmak, süreç ve sonuçlarını mevzuata, önceden belirlenmiş amaç ve hedeflere, performans ölçütlerine ve kalite standartlarına göre analiz etmek, karşılaştırmak ve ölçmek, kanıtlara dayalı olarak değerlendirmek, elde edilen sonuçları rapor hâline getirerek ilgili birimlere ve kişilere iletmek.
- Bakanlık teşkilatı ile Bakanlığın denetimi altındaki her türlü kuruluşun faaliyet ve işlemlerine ilişkin olarak, usulsüzlükleri önleyici, eğitici ve rehberlik yaklaşımını ön plana çıkaran bir anlayışla, Bakanlığın görev ve yetkileri çerçevesinde denetim, inceleme ve soruşturmalar yapmak.
- Bakanlık teşkilatı ile personelinin idarî, malî ve hukukî işlemleri hakkında denetim, inceleme ve soruşturma yapmak.
- Bakan tarafından verilen benzeri görevleri yapmak.

İllerde Eğitim denetmenleri Başkanlığı bünyesinde görev yapan İl eğitim denetmenleri ve denetmen yardımcıları, ildeki her derece ve türdeki örgün ve yaygın eğitim kurumları ile il ve ilçe millî eğitim müdürlüklerinin rehberlik, işbaşında yetiştirme, denetim, değerlendirme, inceleme, araştırma ve soruşturma hizmetlerini yürütmekle görevlidir. 14 Mart 2014 tarih ve 28941 sayılı Resmî Gazetede yayımlanan kanun ile ihdas edilen Maarif Müfettişlerinin görev alanlarında ders denetimi kaldırılmıştır. Dolayısıyla öğretmen denetimi, denetmen ve denetçiler tarafından fiilen yapılmamakta; denetim görevi okul müdürleri tarafından sürdürülmektedir.

Sonuç

Türkiye genç nüfusa sahip bir ülkedir. 1960'lı yıllardan itibaren dünyanın en hızlı kentleşme sürecini yaşayan ülkelerinden biridir. Türkiye merkezden yönetilen bir ülkedir. Eğitim sistemini de merkezi yönetime göre yapılandırmıştır. Eğitim politikalarının belirlenmesi, planlanması, öğretmenin seçimi ve atanması merkezden belirlenmektedir.

Türk Milli Eğitim Sistemi sürekli değişen bir yapıya sahiptir. Zorunlu eğitim kademesi 1997 yılında kesintisiz sekiz yıla çıkarılmıştır. 2005 yılında da lise eğitimi en az dört yıla çıkarılmıştır. Okulöncesi, ilkokul, ortaokul ve ortaöğretim kademelerinde 2013-2014 öğretim yılında toplamda 17.532.988 öğrenciye 61.936 okulda 873.747 öğretmen ders vermektedir.

Milli Eğitim Bakanlığı'nın hizmet verdiği birey ve hizmetli kadrosu ele alındığında milyonlarla ifade edilmektedir. Bakanlık, eğitim politikalarının belirlenmesinden öğrencinin kılık kıyafetine, okula giriş çıkışlarına, öğretmenlerin atanmasına, yöneticilerin belirlenmesine, okulların yapımına, araç ve teçhizatların alımına kadar her şeyi belirlemektedir.

Son yıllarda Türkiye ilkokul kademesinde okullaşma oranı % 99,57'i yakalamış durumdadır. Ortaokulda ise oran %94,52 civarındadır. Ortaöğretimde okullaşma oranı da hızla artmıştır. Ortaöğretimde okullaşma oranı %76,65 yükselmiş bunlardan erkeklerin okullaşması (%77,22), kızlara (%76,05) göre daha yüksek olmuştur. Okullaşma oranının en hızlı geliştiği örgün eğitim kurumu okulöncesi olmuştur. Okulöncesinde 2013-2014 öğretim yılında 5 yaş grubunda okullaşma oranında %42,54 seviyesi görülmüştür. Bunlardan %44,27'sini erkekler, %40,72'sini de kızlar oluşturmuştur.

Türk Milli Eğitim Sistemi içinde mesleki ve teknik ortaöğretim genel ortaöğretimlere oranla daha da düşüktür. Genel ortaöğretimde okullaşma %55,37 civannda iken mesleki ve teknik ortaöğretimde okullaşma %47,89 civannda kalmıştır. Meslek liselerinin genel liseler içindeki oranının bu denli düşük olmasında Öğrenci Seçme Yerleştirme Sınavının (ÖSYS) olumsuz etkisi göz ardı edilmemelidir.

Türkiye'de binlerce genç nüfus üniversiteye girebilmek için üniversite kapılarında beklemektedir. 2014 yılında 2 milyondan fazla insan ÖSYS'ye girmek için başvurmuş bunlardan sadece örgün üniversite lisans programlarını kazanan öğrenci sayısı 350 binde kalmıştır. Ön lisans ve açık öğretim düşünüldüğünde toplamda 874 bin kişi üniversitelere girebilmiştir.

Türkiye'de üniversite sayısı hızla artmaktadır. 2005-2006 yılına kadar toplam 93 üniversite kurulmuş, bunların 25'ini vakıf üniversiteleri oluşturmuştur. 2014-2015 öğretim yılında hızlı bir ilerlemeyle üniversite sayısı 184'e çıkmış bunların 72'sini vakıf üniversiteleri oluşturmuştur.

Türkiye'de yükseköğretimdeki okullaşma oranı sürekli olarak artmış olmasına rağmen, dünyadaki gelişmeler ve hedeflenen okullaşma oranlan göz önünde bulundurulduğunda henüz istenen düzeye gelinmemiştir. 2000'lerin başında yükseköğretimde % 31'lik okullaşma oranı hedeflendiği hâlde açık öğretim ve sınavsız geçişlerle birlikte

2009-2010 öğretim yılında ancak % 30'a ulaşılabilmiştir. Bunlardan %31,24'ü erkekler %29,55'i de kızlar oluşturmuştur. Bu oran 2012- 2013 öğretim yılı verilerine göre sırasıyla % 38,40 ve % 38,50'dir.

Türkiye genelinde 1.370 özel eğitim okulunda 261.726 öğrenci öğretim görmekte 10.312 öğretmen de ders vermektedir. Bu öğrencilerden 242.716 örgün eğitimde öğretim görürken, 19.010 öğrenci de yaygın eğitimde öğretim görmektedir.

Türkiye'de eğitim sisteminin denetim ve değerlendirmesi, Milli Eğitim Bakanlığı tarafından Rehberlik ve Denetim Başkanlığı aracılığıyla yapılmaktadır.

Yararlanılan Kaynaklar

Başaran, İ. E. (1994). **Türkiye Eğitim Sistemi.** Ankara. Başaran.

Başbakanlık (2006). **Eğitim Düzeyine Göre Okullaşma Oranları.** www.kssgm.gov.tr/tcg/15.pdf. İndirilme tarihi. 08.06.2006

BYEGM (Başbakanlık Basın-Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğü), (2005). **Ülke ve İnsanlar.** www.byegm.gov.tr/YAYINLARIMIZ/kitaplar/turkey2005/content/turkey/020-021.htm. İndirilme tarihi. 08.06.2006

CYGM (çıraklık ve yaygın eğitim genel müdürlüğü), (2006). **Halk Eğitim Kursları.** http://cygm.meb.gov.tr/halkegtim/kurslar.html. İndirilme tarihi. 15.06.2006

DİE, (2000). 2000 **Genel Nüfus Sayımı Kesin Sonuçları.** www.die.gov.tr/nufus_sayimi/2000Nufus_Kesin1.htm. indirilme tarihi. 23.05.2006

Dülger, İ. (2006). **Eğitim Ana Planı:** 1996–2011, Bütünleştirilmiş Bir Reform Stratejisini Uygulamaya Aktarma Düzeni. ekutup.dpt.gov.tr/planlama/42nciyil/dulgeri.pdf. İndirilme tarihi. 15.06.2006.

Kaya, Y. K. (1993). **İnsan Yetiştirme Düzenimize Yeni Bir Kakış.** İkinci baskı. Ankara. Bilim yayınları.

MEB, (1997). **Eğitim Kademelerine Göre Okullaşma Oranları.** www.meb.gov.tr/Stats/ist97/MyHTML10.htm. İndirilme tarihi. 28.01.2006

MEB, (2002). **Türk Eğitim Sistemi.** www.meb.gov.tr/Stats/Apk2002. indirilme Tarihi. 22. 05.2006.

MEB, (2005). **Milli Eğitim İstatistikleri** 2004–2005. Ankara. Devlet Kitapları Müdürlüğü Basımevi.

MEB, (2006). **Türkiye Eğitim İstatistikleri.** sgb.meb.gov.tr/daireler/istatitik/TURKIYE_EGITIM_ISTATISTIKLERI_2005_2006.pdf. İndirilme tarihi. 15.06.06

MEB, (2006a). **Türk Milli Eğitim Sistemi.** www.meb.gov.tr/duyurular/duyurular2006/tavim/egitim_sistemi.html. İndirilme tarihi. 15.06.06

MEB, (2006b). **Milli Eğitim Temel Kanunu.** http://ogm.meb.gov.tr/gos_kanun.asp. İndirilme tarihi. 30.03. 2006

MEB, (2010). **Tarihçe**. Ankara İl Milli Eğitim Müdürlüğü Eğitim Müfettişleri Başkanlığı. http://ankara.meb.gov.tr/teftis/index.php?option=com_content&view=article&id=16&Itemid=26. İndirilme tarihi. 15.07.011

MEB, (2014). **Milli Eğitim İstatistikleri Örgün Eğitim 2013-2014.** sgb.meb.gov.tr/daireler/ istatistik/ pdf. İndirilme tarihi. 25.02.2015.

Mevzuat, (1999). **Milli Eğitim Bakanlığı İlköğretim Müfettişleri Başkanlıkları Yönetmeliği.** http://www.mevzuat.adalet.gov.tr/html/20442.html. İndirilme tarihi. 8 Ağustos 2006

ÖRGM (Özel Eğitim Rehberlik Genel Müdürlüğü), (2006). 2005–2006 **Öğretim Yılı Özel Eğitim Okul ve Kurumları Sayısal Genel Sonuçları.** orgm.meb.gov.tr/ Istatistikler/istatistik2006/istatistikler2006.htm. İndirilme tarihi. 22.05.2006

ÖRGM, (2006a). **Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği.** http://orgm.meb.gov.tr/ Mevzuat/ozel_yon_SON/ozelegitimyonetmelikSON.htm. indirilme tarihi. 15.06.2006

Personel, (2006). **Öğretmenlik Kariyer Basamaklarında Yükselmeye İlişkin Değerlendirme Kılavuzu** (uzman öğretmenlik ve başöğretmenlik). http://personel.meb.gov.tr/ kilavuzlar/ kariyer_degerlendirme_kilavuz.pdf. İndirilme tarihi. 15.06.2006

SHÇEK, (2006). **Teşkilat ve Mevzuat.** www.shcek.gov.tr/portal/dosyalar/shcek/ mevzuat/idx_mevzuat.asp. İndirilme tarihi. 08.06.06

TBMM, (2004). **Yükseköğretim Kanunu ve Yükseköğretim Personel Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun.** www.tbmm.gov.tr/kanunlar/ k5171.html. İndirilme tarihi. 15.06.2006

TBMM, (1982). **Türkiye Cumhuriyeti Anayasası.** www.tbmm.gov.tr/Anayasa.htm. İndirilme tarihi. 15.06.2006

TÜİK, (2011). Adrese dayalı nüfus kayıt sistemi 2010 sonuçları. **T.C. Başbakanlık Türkiye İstatistik Kurumu Haber Bülteni**. Ulaşım tarihi. 14temmuz2011. http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=8428

TÜİK, (2015). Adrese dayalı nüfus kayıt sistemi 2014 sonuçları. **T.C. Başbakanlık Türkiye İstatistik Kurumu Haber Bülteni**. Ulaşım tarihi. 26.02.2015. http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=8428

UNİCEF, (2004). **Haydi, Kızlar Okula, Kız Çocuklarının Okullaşmasına Destek Kampanyası.** www.unicef.org/turkey/pr/_ge6.html. İndirilme tarihi. 13.06.06

YÖK, (2006). **Öğretmen Yetiştirme Türk Milli Komitesi.** www.yok.gov.tr/egitim/ ogretmen/egitim_fak_bulunan_uni.htm. İndirilme tarihi. 31.05.2006

YÖK, (2006a). **Yükseköğretim Kanunu.** www.yok.gov.tr/yasa/kanun/kanun2.html. İndirilme tarihi. 08.06.2006

http://www.tedmem.org/dosya-konusu/prof-dr-mustafa-safran-ile-ogretmen-istihdam-politikalari-uzerine-bir-soylesi. İndirilme tarihi. 03.03.2015

2. BÖLÜM

AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİ EĞİTİM SİSTEMİ

Dr. Fatih Mehmet HARMANCI

Sosyal, Siyasal ve Ekonomik Yapısı

Amerika Birleşik Devletleri (ABD) 9.628.382 kilometre karelik geniş bir alana ve 302.503.635 kişilik bir nüfusa sahip, 50 eyaletten meydana gelmiş olan bir ülkedir. (http://www.usemb-ankara.org.tr/USA_Map_Brief/index-2.html, 2011) ABD Anayasası Amerikan hükümet sisteminin temelidir. 1788'de kabul edilen Anayasa hükümetin üç farklı organını (yasama, yürütme ve yargı), bunların yetkilerini ve buralardaki pozisyonların nasıl doldurulacağını belirler. Amerika Birleşik devletleri çoğulcu demokrasiye dayalı, başkanlık sistemiyle yönetilen Federal bir Cumhuriyettir (http://www.usemb-ankara.org.tr/About America_Government/overview.htm, 2011)

Her eyaletin kendisinin seçtiği valisi, meclisi, anayasası, mahkemesi ve bütçesi vardır. Bütün eyaletler sınırları içerisinde vergi toplama ve kanun çıkarma yetkisine sahiptir. Federal hükümet ulusal düzeyde savunma, ekonominin yönetimi ve uluslar arası ilişkilerden sorumludur. Siyasal sistemde Başkan yürütmenin başkanıdır. Başkan, her dört yılda bir halkın seçtiği delegeler tarafından seçilir. Başkana en fazla yardımcı olan birimler başkan yardımcısı, kabine ve yürütme örgütüdür. Yürütme örgütü; Başkan'ın doğrudan temas halinde olduğu Beyaz Saray Ofisi, Bütçe Ofisi, İktisadi Danışmanlar Konseyi, Ulusal Havacılık ve Uzay Konseyi, Planlama Ofisi gibi organlardan oluşur. ABD'de iki tip meclis vardır. Bunlardan birincisi olan Senato her bir eyaletten seçilen iki senatörden oluşur. İkinci meclis olan Temsilciler Meclisi ise yaklaşık 350 bin kişiye bir milletvekilinin düştüğü 438 üyeden oluşur (http://ankara.usembassy.gov, 2011; http://www.usemb-ankara.org.tr/About America_ Government/overview.htm, 2011; Erdoğan, 1997).

ABD eğitim sistemi büyük ölçüde yerinden yönetime dayalı bir eğitim sistemidir. ABD Anayasasına göre okulları açmak ve yönetmek yetkisi eyaletlere ve yerel hükümetlere bırakılmıştır. Bu yüzden eğitim müfredatını belirleyen ve düzenleyen ulusal bir mevzuat bulunmadığı gibi, okul yapısını belirleyen herhangi bir ulusal düzenleme de söz konusu değildir. Buna rağmen Federal Hükümetin yönetim, denetim ve izin verme gibi düzenlemeler haricinde önemli görevleri bulunmaktadır. ABD eğitim sisteminde yerinden yönetim sistemi ABD tarihi ile paralel olarak gerçekleşmiştir. 17 ve 18'inci yüzyıllarda Avrupa'dan göç eden kişilerin oluşturduğu kolonilerin birleşimi ile oluşan Birleşik Devletlerde eğitim, yerel topluluklara bırakılmıştı. Bu her topluluğa

kendi okulunu kurma ve destekleme yetkisini tanımaktaydı. Her topluluk kendi çocuklarını kendi ihtiyaçlan, değerleri ve önceliklerine göre eğitiyordu. Bu kısa bilgi Amerika birleşik devletlerinde eğitimin yönetilmesinin eyaletlere ve yerel hükümetlere bırakılmasının sebebini açıklamaktadır (Paige, Esposito ve Garcia, 2003).

ABD Eğitim Sisteminin Amaç ve İlkeleri

http://www.ed.gov/pubs/ Prog95/p3maior2.html):

ABD eğitim sisteminin amaçları incelendiğinde; öğrencilerin fiziksel ve duygusal gelişmelerinin sağlanmasının hedeflendiği görülmektedir. Ayrıca ülkenin demografik yapısından kaynaklanan farklı kültürlere uygun gelişimlerin sağlanması da amaçlanmıştır.

ABD Eğitim Sisteminin Yapılanması

Yönetsel Yapılanma

ABD eğitim sisteminin yönetsel yapılanmasını, merkezi kontrolün az olduğu, yetki ve sorumlulukların yerel birimlerde yoğunlaştığı bir sistem olarak özetleyebiliriz. Federal anayasada federal hükümetin eğitim ile ilgili herhangi bir sorumluluğu veya yetkisinden söz edilmez. Eğitim konusunda sorumluk eyaletlere bırakılmıştır. Bu durumda ABD'de teorik olarak 50'nin üzerinde farklı okul sisteminin bulunduğu söylenebilir (http://www.ed.gov/index.html; Erdoğan, 1997, Paige ve diğerleri, 2003).

Ancak, Federal Hükümetin eğitim konusunda hiç bir şekilde etkisinin ve rolünün olmadığını söylemek zordur. Çünkü eğitim sisteminin işleyişinde federal hükümetin; eğitimde fırsat eşitliğini sağlamak, yerel çabaları, özel sektörü, toplumsal örgütleri, velileri ve öğrencileri eğitimin kalitesinin geliştirilmesine yönelik teşvik etmek, araştırma geliştirme faaliyetlerini yürütmek gibi doğrudan ve dolaylı yollarla etkileri vardır. Dolayısıyla eğitim sisteminin işleyişinde çok yönlü bir etkilenme ve yönlenme söz konusudur (http://www.ed.gov/index.html, 2011; Erdoğan, 1997, Paige ve diğerleri, 2003).

ABD Eğitim sisteminde yetki ve sorumluluğu olan kurumlan, federal ve eyaletler düzeyinde aşağıdaki şekilde açıklayabiliriz

Eğitimde Federal Hükümetin rolü. Federal düzeyde eğitim ile ilgili örgütlerin başında Federal Hükümet Eğitim Bakanlığı (United States Office of Education) gelir. Kurumun oluşturulması 1869'ye kadar uzanır. Önceleri "İçişleri Dairesi" (the Department of Interior) içinde yapılanan birim 1953 yılında Sağlık, Eğitim ve Sosyal Sorunlar Dairesi (the Department of Health, Education, and Welfare) içinde yer almıştır. Bu günkü yapısı olan bakanlık düzeyine 1980 yılında ulaşmıştır. Federal düzeyde gerçekleştirilen eğitim faaliyetlerinin geliştirilmesi konusunda Başkana, Kongreye ve topluma karşı sorumlu olan ABD Eğitim Bakanlığının görevleri kuruluş kanununda aşağıdaki gibi sırlanmıştır (http://www2.ed.gov/about/overview/mission/mission.html?src=ln. 2011):

- Bütün eyaletlerde eğitimde fırsat eşitliğini sağlamak,
- Bütün eyaletlerde yerel çabaları, özel sektörü, toplumsal örgütleri, velileri ve öğrencileri, eğitimin kalitesinin geliştirilmesine yönelik teşvik etmek ve desteklemek,
- Toplumun, velilerin ve öğrencilerin eyalet eğitim programlarına ilişkin ilgilerini cesaretlendirmek,
- Başkana, Kongreye ve topluma karşı eğitim programları ile ilgili bilgi sunmak ve onlara karşı sorumlu olmak,
- Araştırma, geliştirme faaliyetlerini yürütmek.
- Federal finans kaynaklarından eğitime ayrılanları yönetmek.

Ayrıca Savunma Dairesi, Tarım Dairesi, Ticaret Dairesi ve Dış İlişkiler Dairesi de eğitimi federal düzeyde etkileyen kurumlar arasında sayılır. Bu daireler kendileri ile ilgili alanlardaki araştırmaları destekleyerek, hizmet içi eğitim kursları açarak ve burslar sağlayarak eğitime katkı sağlamaktadırlar. Örneğin, Tarım Dairesi tarımın gelişmesi için eğitim programları geliştirirken, Adalet Dairesi de federal hapishanelerdeki eğitim hizmetlerini yürütmektedir. Dış İlişkiler Dairesi ise dış ülkelerdeki misyon eğitim programlarını hazırlamakta ve Barış Gönüllüleri olarak adlandırılan eğitimcilerin dış ülkelere yönelik olan eğitim çalışmalarını yürütmektedir(Ültanır, 2000).

Görüldüğü gibi ABD eğitim sisteminde eğitim işleri federal hükümette bakanlık düzeyinde temsil edilmesine rağmen, sorumluluğu federal eğitim etkinliklerinin koordinesi ve eyaletleri araştırmalar ve ulaşılabilir bilgi havuzları ile desteklemekle sınırlı kalmaktadır.

Eğitimde eyaletlerin rolü. Eyaletler, eğitim etkinliklerinin yürütülmesi konusunda yasal yetki ve sorumluluklara sahiptir. Birçok eyalette eğitim ile ilgili birçok uygulama eyalet anayasasında açık olarak belirtilmektedir. Eyaletlerin bazılarında yetki ve sorumluluk eyalet meclislerinde iken, bazılarında ise, daha alt birim olan bölge idarelerine bırakılmaktadır (Paige ve diğerleri, 2003) Eyalet düzeyinde eğitimden sorumlu birimleri aşağıdaki şekilde açıklayabiliriz.

Eyalet Meclisi ve Eyalet Eğitim Kurulu. Birçok eyalette eğitim ile ilgili en yetkili olan birim eyalet meclisidir. Eğitim ile ilgili politikaların belirlenmesinde ve bütçenin yönetilmesinde söz sahibidir. Eyalette eyalet meclisinden sonra eğitim konusunda en yetkili olan eyalet eğitim kurulunu, ya eyalet meclisi, ya da eyalet hükümeti belirler (Paige ve diğerleri, 2003).

Eyalet eğitim kurulları genelde 9 üyeden oluşmakla birlikte, eyaletlere göre 3-17 üye arasında değişebilmektedir (Aykut, 2006). Eyalet eğitim kurulunun bünyesinde genellikle ilk ve ortaöğretimden ve yükseköğretimden sorumlu iki ayn kurul bulunur. Kurulun üyelerinin bir kısmı vali tarafından, bir kısmı da halk tarafından seçilir. Kurulun kaç üyeden oluşacağı konusunda eyaletten eyalete değişmektedir. Üyelerin eğitimci olma gibi bir zorunluluğu yoktur. Eyalet eğitim kurulunun görevleri şöyle sıralanabilir (Erdoğan, 1997):

- Eğitimle ilgili yasaları uygulamak,
- Eyalet eğitim dairesine personel almak,
- Öğretmen ve idareciler için standartları belirlemek,
- Eğitim öğretim standartlarını belirlemek,
- Eyalet eğitimi için ayrılan kaynağı idare emek,
- Okulların gelişimi için planlar yapmak,
- Veriler toplamak ve saklamak,
- Danışmanlık birimleri kurmak,
- Vali ve kongre üyelerine önerilerde bulunmak,
- Öğretmenlerin ücretlerini belirlemek,
- Bazı eyaletlerde Eyalet Eğitim Müdürünü (Chief State Officer) atamak,
- Eğitim Bölgesi (School District) yapısını ve tipini belirlemek,
- Zorunlu eğitime ve okul yılının uzunluğuna karar vermek,
- Personel, öğrenci yönetmeliği, test ve değerlendirme, okul programları ve okul binaları için standartları belirlemek.

Eyalet Eğitim Müdürü ve Eğitim Dairesi. Eyalet Eğitim Müdürü bütün eyaletteki eğitimden sorumlu olan en tepedeki kişidir. Müdür birçok eyalette, Eyalet Eğitim Kurulu tarafından önerilir ve vali tarafından atanır. Bazı eyaletlerde doğrudan valinin atamasıyla seçilir. Müdürler genellikle eğitim konusunda uzman olan kişiler arasından seçilir (Omstein ve Levine, 1985 akt. Erdoğan, 1997). Görev ve yetkileri her eyalete göre değişmekle birlikte temel görevi, eyalet ve federal eğitim politikaları ile profesyonel eğitimciler arasında köprü görevi görmektedir. Bunun yanında eyaletin eğitim bütçesini teklif eder ve yönetir, eğitim politikasına yön veriri, araştırmalar yaptırır, bölge eğitim kurulları ve yöneticileri ile işbirliği yaparak eğitim gelişmesini sağlar ve eğitimin kalitesini artırmak için komiteler kurar ve valiye, parlamento temsilcilerine, eğitim kuruluna ve halka eğitim konularında bilgi verir (Aykut, 2006).

Eyalet Eğitim Dairesi ise, eyalet düzeyinde eğitim ile ilgili konularda teknik işleri yürüten ve eyalet hükümetine bağlı olan memurlar ve uzmanlardan oluşan birimdir. Bu daire genellikle Eyalet Eğitim Müdürünün yönetiminde, Eyalet Eğitim Kurulu'nu eğitimin teknik boyutları hakkında bilgilendirme işlevini yerine getirir. Eğitim hakkında verilerin toplanması bu dairenin geleneksel işlevlerinin başında gelmektedir (Omstein ve Levine, 1985 akt. Erdoğan, 1997).

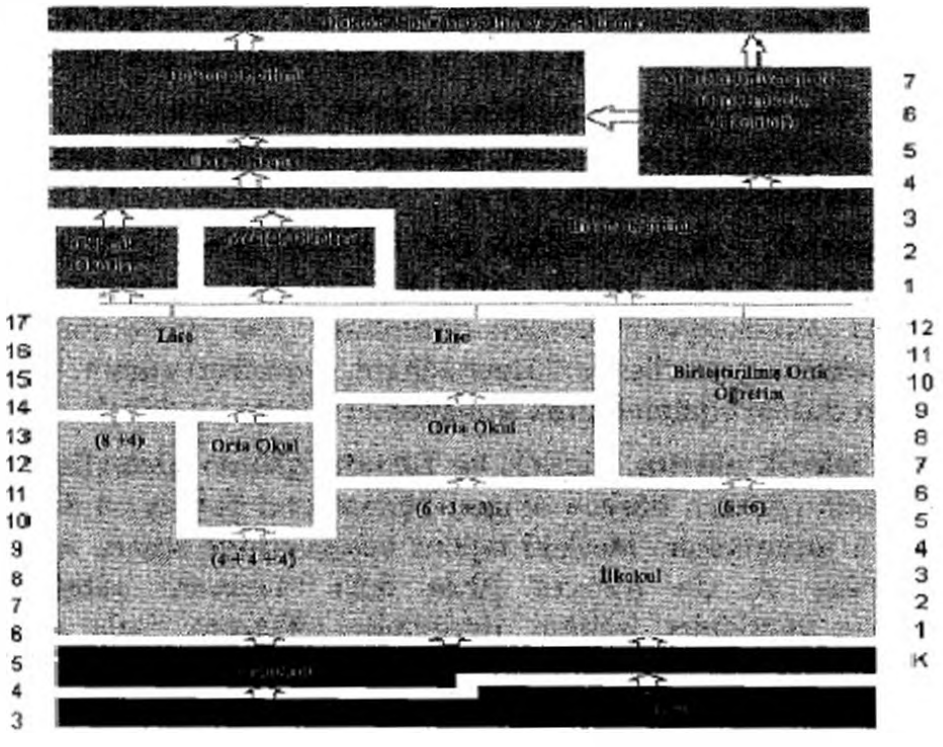
Bölge Eğitim Müdürü ve Bölge Eğitim Kurulu. Bölge, eğitim sisteminin yapılanmasında en tabandaki halkayı oluşturur. Her eyalet kendi içinde değişik "Eğitim bölgeleri"ne ayrılmaktadır. Eyalet tarafından bölge düzeyinde yetkilendirilen organ Bölge Eğitim Kurulu'dur. Bu Kurul, eyaletin verdiği yetki ve sorumlulukları kullanır. Personel ve okulların mal varlığı üzerinde yetkilidir. Bazı eyaletlerde program konusundaki yetkiler de bu kurula bırakılmıştır. Kurul, eyalet yardımını alabilmek için eyalet politikaları ile uyuşmak zorundadır. Kurul üyelerinin seçimi eyalet anayasalarında belirlenmiştir (http://www.ed.gov, 2011).

Halkın yerel eğitim politikalarında temsil edilmesini sağlayan eyalet eğitim kurulu, en önemli demokratik kuruldur. Kurul üyelerinin % 97'si oy verenler tarafından seçilir ve toplumsal bir görev olduğu düşüncesi ile genellikle ücretsiz olarak görev yaparlar. Üyelerin eğitimci ya da öğrenci velisi olma şartı bulunmadığı kurulda üye sayısı 5-7 arasında değişmektedir. Eğitim bölgesi içinde okutulacak kitapların seçimi, öğretmen ve diğer çalışanların istihdamı, eğitim programlarının belirlenmesi ve ayrılan bütçenin harcamasının kontrolü gibi görevleri yaparlar (Aykut, 2006).

Bölge Eğitim Müdürünün seçilmesi değişik yollarla gerçekleşebilir. Valinin ataması, Eyalet Eğitim Kurulunun oylaması, Bölge Eğitim Kurulunun oylaması ve bazı bölgelerde de halkın oyu ile seçilebilir. Bölge Eğitim Müdürünün en temel görevi, Bölge Eğitim Kurulunu eğitimin durumu ile ilgili kuramsal ve pratik konularda bilgilendirmektir. Diğer görevleri arasında; okul personelinin çalışmalarını organize etmek, personel alımında ve terfilerinde önerilerde bulunmak, kurulun onayı ile okul bölgelerini belirlemek, planlama yapmak, okul programlarını değerlendirmek, okul bölgelerinde eşgüdümleme yapmak ve okul binası ve diğer araç-gereçler hakkında öneriler geliştirmek gibi konular gelir(Erdoğan, 1997).

ABD Eğitim Sisteminde Okul Sistemi Yapılanması

ABD eğitim sisteminde okul basmakları arasında kesin bir çizgi yoktur. Eğitim ilköğretimden orta öğretimin sonuna kadar sıralansa da eyaletlere göre farklılıklar göstermektedir. Ancak eyaletlerde öğrenciler nasıl bir kademede eğitim görürlerse görsünler 12 yıllık bir eğitimden sonra lise diploması almaya hak kazanmaktadırlar. Bu kademeler Şekil 2.1'de görülmektedir.

Şekil 2.1. ABD'de Okul Sistemi Yapılanması

Kaynak: http://www.ed.gov/pubs/Prog95/pt1_fig1.html İndirme tarihi: 15.07.2011

Zorunlu eğitim. ABD'de 29 eyalette 6 yaşından 16 yaşına kadar, 16 eyalette 7 yaşından 16 yaşına kadar ve 3 eyalette 5 yaşından 16 yaşına kadar eğitim zorunludur. Okula başlama yaşı farklı da olsa ABD'de bütün bireyler 16 yaşına kadar okula devam etmek zorundadır. Zorunlu eğitim süresince kamu okullarında eğitim ücretsizdir (http://www.ed.gov/pubs/Prog95/pt1org.html). Zorunlu eğitim süresince ülke genelinde birçok yerde devlet okullannda öğle yemekleri ya ücretsizdir veya ücretlerin bir kısmı devletçe karşılanmaktadır (http://nces.ed.gov/pubs2002/2002025.pdf, 2011).

Okulöncesi eğitim. Amerika Birleşik Devletlerinde okul öncesi eğitim çok farklılıklar göstermektedir. Bunlardan bazıları; kreş, gündüz bakım evleri ve anaokullarıdır. Okul öncesi eğitimde gelir düzeyi düşük 3-4 yaşındaki çocuklar için federal hükümet tarafından finanse edilen ve yönetilen çocuk gelişim programlan da vardır. Ülke genelinde 3 ile 5 yaş arası çocukların yaklaşık %94'ü okul öncesi eğitim programlarına devam etmektedir. Ayrıca çoğu ilköğretim okulunun anasınıflan da vardır. Ana sınıflarında bir sınıfta en fazla 20 öğrenci yer almaktadır. Ana sınıflarında dil, drama, görsel sanatlar, müzik ve oyun eğitiminin yanında koşma, tırmanma gibi bedensel yeteneklerin de gelişimi yönünde eğitimler verilmektedir (Paige ve diğerleri, 2003).

İlköğretim ve ortaöğretim. Amerika Birleşik Devletlerinde ilköğretim ve orta öğretim toplam olarak 12 yıllık bir eğitimi kapsamaktadır. Şekil 1'de görüldüğü gibi okul sistemi yapılanması eyaletlere göre 4 ayrı şekilde gerçekleşmektedir. En yaygın olanları 6 yıl süren ilkokuldan sonra 6 yıl süren lise ile 8 yıl süren ilköğretimden sonra 4 yıl süren lise eğitimidir. Ayrıca 5 yıl ilkokul, 3 yıl ortaokul ve 3 yıl lise sistemi ile 4 yıl ilkokul, 4 yıl ortaokul ve 4 yıl lise eğitimi sistemi de vardır (Paige ve diğerleri, 2003). Amerika Birleşik Devletlerinde ilköğretim çağındaki nüfusun okullaşma oranı % 98 ve orta öğretim çağındaki nüfusun okullaşma oranı % 95, ilköğretim ve ortaöğretim çağındaki nüfusun özel okullara kayıt oranı % 10'dur (Aud ve diğerleri, 2011).

İlköğretimin temel amacı çocukların genel zekâlarını ve sosyal yönlerini geliştirmektir. Öğrenciler çoğunlukla tarih, okuma-yazma, telaffuz, matematik, müzik ve resim eğitimi almaktadırlar (Erdoğan, 1997).

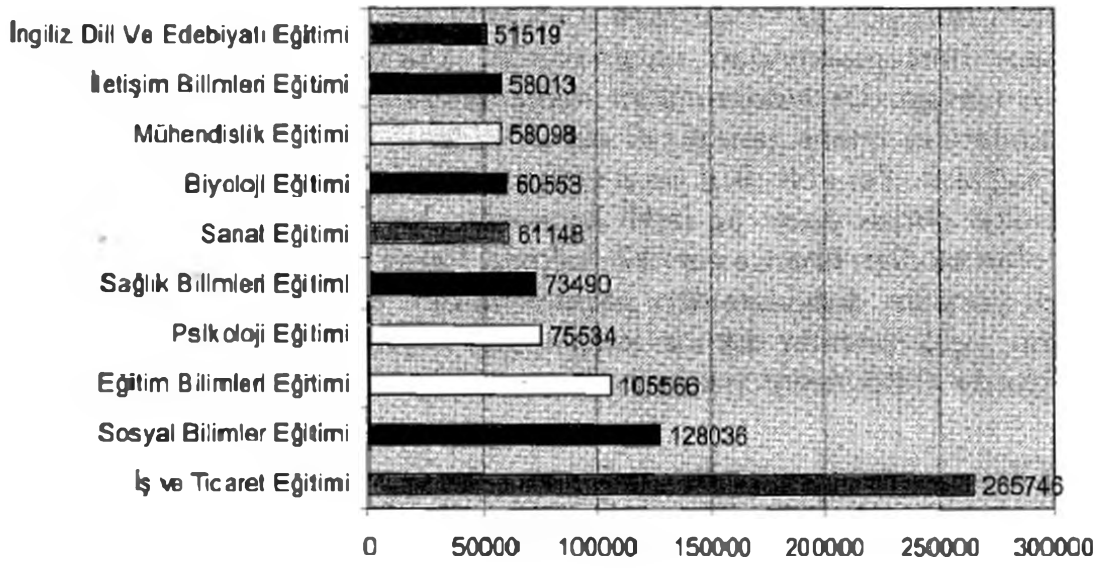
Yüksek Öğretim. ABD'de yaklaşık 600 devlete ait ve 1800 özel olmak üzere 2400 yüksek öğretim kurumu vardır. ABD'de akademik ünvanlar için merkezi bir sistem olmasa da yükseköğretim verilen derecelere göre sınıflandırılacak olursa; iki yıllık mesleki ve teknik eğitim, lisans düzeyi eğitimi, lisansüstü eğitim, lisansüstü meslek eğitimi ve doktora düzeyi eğitimi olarak sıralanabilir (Paige ve diğerleri, 2003).

Mesleki ve teknik eğitim. Mesleki ve Teknik Eğitimin süresi liseden sonra iki yıl ve paralıdır. Mesleki eğitimin başlıca amacı, öğrencilerin belli iş ya da mesleki alanda bilgi ve becerisini arttırmaktır. Mesleki eğitim çerçevesinde kişiye iş bulabilmek için nitelik kazandırmak ya da mevcut işiyle ilgili becerisini geliştirmek amacıyla yükseköğretim ve yetişkinler eğitimi düzeyinde 400'den fazla eğitim programı uygulanmaktadır. Genellikle teknik eğitimde en az yeterliliğe sahip olabilmek için 2 yıllık yüksek öğretim programlarına devam etmek gerekmektedir. Öğrenci bu iki yıllık ön lisans seviyesinde teknik eğitimi bitirebilir ve dört yıllık bir yüksek öğretim kurumuna geçebilir. Çünkü teknik öğretim programları uygulayan kurumlar arasında yatay geçiş olanağı bulunmaktadır (http://www.uluslararasiegitim.com, 2006).

Lisans derecesi eğitimi. Burada dört yıllık yüksek öğretimden sonra ilk akademik unvan olan "bachelor" verilir. Bu yükseköğretim lisans olarak isimlendirilir. Bu eğitimin ağırlık noktası, genel olup öğrencinin sosyalizasyonuna hizmet eder (Ültanır, 2000).

Yüksek öğretim kurumları, öğrencilerini kendileri seçer. Öğrenciler kabul edilirken ortaöğretim notları, ülke genelinde verilen G.R.E. ve G.M.A.T. gibi genel yetenek ve başarı testlerinden alınan puanlar ve öğretim üyelerinden alınan tavsiye mektupları göz önünde tutulur. Bu belgelerin dışında ayrı bir seçme sınavı düzenleyen üniversiteler de vardır. Yüksek öğretim kurumlarında alınan derslerin kredileri okullar arasında transfer edilebilir. Yani bir okulda öğrenime başlayan bir öğrenci aldığı derslerin karşılığı olan kredi miktarını kullanarak bir başka yükseköğretim kurumundan mezun olabilir. Üniversite eğitiminde her yıl ortalama 10 ders alınmakta ve toplam 120 kredi tamamlanmaktadır. Bu kredi miktarını tamamlamak genel olarak dört yıl sürmekle birlikte daha az zamanda da mümkün olabilmektedir. Üniversitelerin programları oldukça esnektir. Üniversite eğitimi belli bir yaş grubunun aldığı eğitimi çağrıştırmaz. Nitekim yetişkin olup ta üniversiteye devam eden çok sayıda kişi bulunmaktadır (Erdoğan, 1997).

ABD'de lisans eğitimleri Şekil 2.2'de verilmiştir. Şekil 2.2'de görüleceği üzere en fazla tercih edilen bölüm iş ve ticaret eğitimi ile ilgili bölümlerdir. Bunu sosyal bilimler eğitimi ve eğitim bilimleri eğitimi takip etmektedir.

Şekil 2.2. En Fazla Tercih Edilen Lisans Eğitimleri

Kaynak: 2002 Digest of Education Statistics, Table 252. (Washington, D.C.: NCES, 2003).

Lisansüstü öğrenim. ABD'de yaklaşık 1200 akredite eğitim kurumu lisansüstü öğrenim programı sunmaktadır. Bunların yaklaşık üçte biri doktora derecesinde eğitim vermektedir. Doktora programı sunan enstitülerin çoğu büyük kamu üniversiteleridir. İster kamuya ait olsun, isterse özel olsun, ABD enstitüleri özerktir (http://www.uluslararasiegitim.com, 2006).

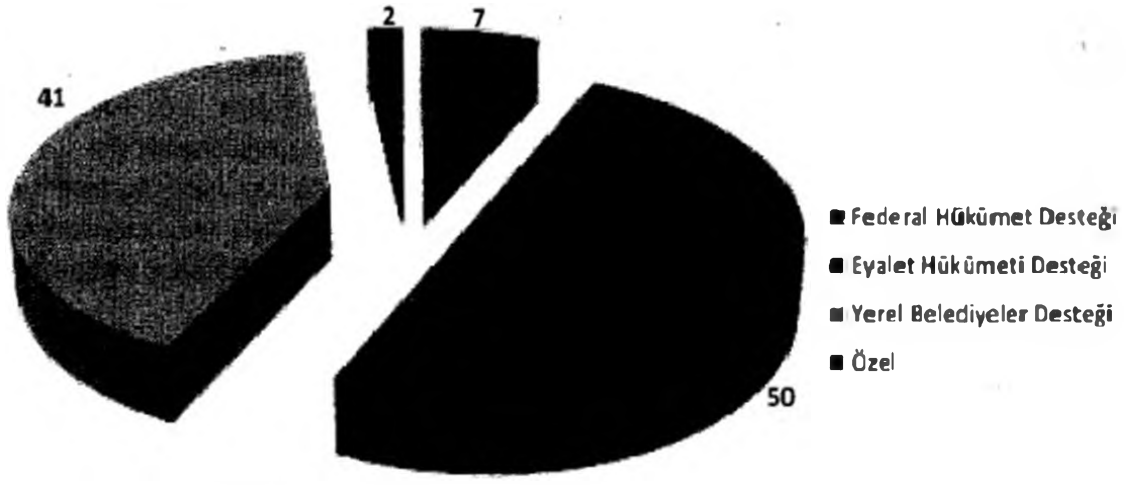
Lisansüstü meslek eğitimi. ABD'de bilgisayar bilimleri, mühendislik, tıp, hemşirelik, veteriner hekimlik, diş hekimliği, hukuk gibi alanlardaki eğitim lisansüstü mesleki eğitim şeklinde olmaktadır (http://nces.ed.gov/pubsearch/pubsinfo.asp?pubid=2002025, 2011).

Paralı okullar. Erdoğan'ın (1997) Campbell ve diğerleri (1985)'nden aktardığına göre paralı okullar, ABD eğitim sisteminde önemli bir yere sahiptir. Öğrencilerin 1985 yılı itibariyle 40 milyonu (% 89) devlet okullarına devam ederken 5 milyonu (% 11) paralı okullara devam etmektedir. Bu öğrencilerin gittiği okullardan 16.000'i devlet okulu iken 12.000'i paralı okullardır. Paralı okulların % 50'si Katolik, % 7.6 'si Lutheran ve % 22.3'ü diğer dini gruplara bağlıdır. Kalan % 20 'si ise dini olmayan okullardan oluşmaktadır. Paralı okullara eğitim sistemin bir parçası olarak bakılmaktadır. Zira paralı okullar, harcamalarının önemli bir kısmını vergi iadesi, teşvik, direk yardım gibi yollarla devletten karşılamaktadır. Birçok eyaletlerde paralı okullardaki öğrenci taşımacılığı, sağlık hizmetleri, yemek servisi, ders kitapları ve öğrenci harçları adı altındaki harcamalar eyalet tarafından karşılanmaktadır.

Anlaşmalı halk okulları ve Kızılderili okulları. ABD eğitim sisteminde ne devlet okulu ne de özel okul kapsamında olmayan özel haklar verilmiş anlaşmalı halk okulları (public charter schools) ve Kızılderili okulları (bureau of indian affairs schools) de bulunmaktadır (Aykut, 2006).

Eğitimin finansmanı. ABD, eğitim için yapılan harcamaların ulusal gelir içindeki payı açısından dünyada ilk sıralardadır. G.S.M.H.'nın %5.3'ü ve genel bütçenin de % 12.4'ü eğitim harcamalarından oluşmaktadır. Dünya nüfusunun %6'sı A.B.D.'de yaşamasına rağmen dünyadaki eğitim harcamalarının %25'i ABD.'de yapılmaktadır. Eğitim kurumlarının finansmanı genel olarak federal, eyalet ve bölge olmak üzere üç kaynaktan sağlanır. Yani bir okul veya eğitim etkinliği için yapılan harcamalar federal, eyalet ve bölge olmak üzere üç farklı kaynaktan karşılanır. Bu üç ayrı birim sadece devlete ait olan okulları finanse etmekle kalmaz. Paralı okullar da belirli ölçüde devletin bu üç farklı yönetim düzeylerinden parasal yardım alır. Eğitim kurumlarının yaptığı harcamaların, üçlü sistemin dışında karşılandığı kaynaklardan birisi de öğrencilerden alınan harçlardır (http://usinfo.state.gov/journals/ itsv/1096/ijse/tablcon.htm; Erdoğan, 1997).

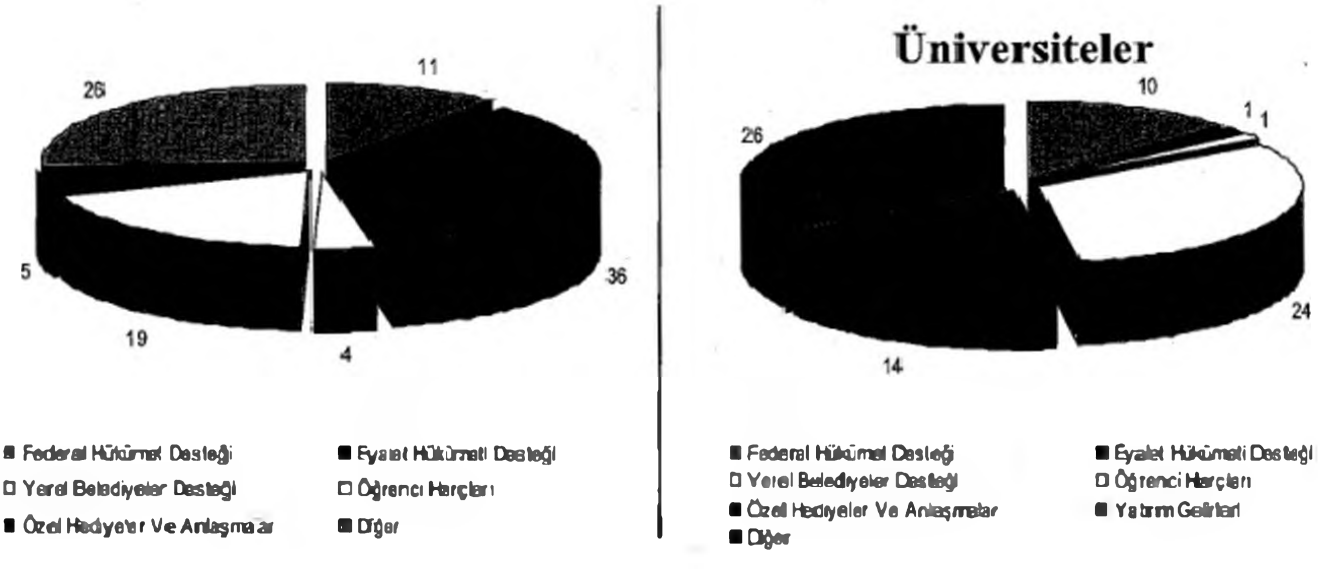
Şekil 2.3'te görüleceği gibi ilköğretim ve orta öğretimde eğitim giderlerinin %91'i eyalet hükümetleri ve belediyeler tarafından karşılanmaktadır. Bunun yanında federal hükümet % 7 oranında ve diğer özel kuruluş ve kişiler ise % 2 oranında giderleri karşılamaktadırlar. Verilerden anlaşılacağı üzere Amerika Birleşik Devletlerinde ilköğretim ve ortaöğretim seviyesinde eğitim giderlerinin %98'i devlet tarafından karşılanmaktadır (Paige, Esposito ve Garcia, 2003).

Şekil 2.3. İlköğretim ve Orta Öğretimde Eğitimin Finansmanı

Kaynak: 2002 Digest of Education Statistics, Table 157. (W., D.C.: NCES, 2003).

Üniversitelerin gelirleri ise özel veya devlet üniversiteleri olmalarına göre değişmektedir. Şekil 2.4'te görüleceği gibi devlet üniversitelerine federal ve eyaletler düzeyinde %51 oranında devlet desteği verilirken, özel üniversitelere verilen devlet desteği % 11 olarak gerçekleşmektedir. Ayrıca hem özel üniversiteler, hem de devlet üniversiteleri gelirlerinin ortalama %20'sini öğrenci harçlarından karşılamaktadırlar. Özel üniversiteler ayrıca gelirlerinin %31'i gibi büyük bir bölümünü yatırım gelirlerinden karşılamaktadırlar.

Şekil 2.4. Devlet Üniversiteleri ve Özel Üniversitelerin Finansmanı

Kaynak: 2002 Digest of Education Statistics, Table 334-335. (Washington, D.C.: NCES, 2003).

Yaygın Eğitim

ABD'de yaygın eğitime örgün eğitim kadar önem verilmektedir. "Yaşam boyu eğitim" anlayışı ile yaygın eğitim hizmetleri sürmektedir. Yetişkin eğitim yasası ile okuma-yazma bilmeyen yetişkinlere programlar hazırlanmakta ve Mesleki Eğitim Kanunu ile de ülkenin işgücünü eğitmek için çalışmalar yapılmaktadır. Yetişkinler eğitimi ile eyalet ve yerel düzeyde programları desteklemek ve her yaştaki yetişkinin eğitimini sağlamak hedeflenmektedir. Bu programlar bir yandan işe hazırlarken, diğer yandan ailede okuma-yazmayı öğretmek ve ailenin eğitim seviyesini yükseltmek gibi aile hayatına hazırlamaktadır (Demirel, 1996).

Öğretmen Eğitimi

ABD'de öğretmenlik yapabilmek için gerekli koşullar eyaletten eyalete değişmektedir. Eğitimde her düzeyde öğretmenlik yapabilmek için en az dört yıllık lisans eğitimi yapma zorunluluğu vardır. Eyaletlerin birçoğunda ise okul müdürü olabilmek için yüksek lisans veya doktora derecesi gerekmektedir. Yine birçok eyalette öğretmenlikten emekli olma hakkını elde etmek için yüksek lisans derecesi istenmektedir(www.unesco.org/iau/cd-data/us.rtf) .

İlköğretim düzeyindeki öğretmen eğitimi programlarının çoğunda mesleki derslerin %45'i kuramsal dersleri, %55'i uygulamalı yöntem çalışmalarını içermektedir. Bu oranlar ortaöğretim için %56 kuramsal ve % 44 uygulamalı yöntem şeklinde uygulanmaktadır (Demirel,1996)

Merkezi hükümetin öğretmen yetiştirme ile ilgili bir görevi veya sorumluluğu yoktur. Öğretmen yetiştirme eyaletlere göre değişir. Öğretmenin atanması bölge düzeyindeki yetkililer tarafından gerçekleştirilir. Öğretmenin sahip olduğu imtiyazlar ve imkanlar da eyaletten eyalete değişmektedir. Aynı şekilde öğretmenin ücret durumu ve diğer ekonomik durumu da eyaletlere göre değişir. Öğretmenler genellikle bir yıllığına alınır. Emeklilik hakkını kazanmak için belli bir dönem (5 yıl) çalışma koşulu vardır (Snyder, 1853 akt. Erdoğan, 1997).

ABD Eğitim Sisteminin Süreç Boyutu

ABD'de genellikle ilköğretim ve orta öğretimde akademik yıl eylül ayında başlar, haziran ayında sona erer. Buna rağmen bazı okullar eğitime daha erken başlayarak daha erken bitirmektedir. Pek çok eyalette bir akademik yıl 180 okul gününden oluşur. Okul günü genellikle 08.30'da başlar, 15.30'da sona erer. Yemek saati dışarıda bırakılırsa 6 saat eğitim öğretim devam eder. Pek çok durumda, özellikle orta öğretimde öğrencilere derslerden sonrası için de ek görevler verilebilmektedir (Paige ve diğerleri, 2003).

Öğrenciler yemeklerini okulun kafeteryasında yerler. Bazıları yemeklerini evden getirirken, bazıları da okul kantininden alırlar. Öğrencilerin yaklaşık üçte biri (gelir düzeyi düşük öğrenciler) federal hükümet tarafından finanse edilen kahvaltı ve öğle yemeği yardımı almaktadırlar (Paige ve diğerleri, 2003).

Orta öğretimden sonrası eğitimde akademik takvim daha esnektir. Birçok okulda akademik yıl 15, 16 haftalık iki dönemden oluşmakta ise de bazı okullarda 3 veya 4 dönemlik akademik yıllar da uygulanmaktadır. Akademik dönemler arasında değişik sürelerde tatiller bulunmaktadır (http://www.ed.gov/ pubs/Prog95/pt1org.html).

Eğitim dili İngilizcedir. Bununla birlikte öğrencilerin çoğunun anadilinin İngilizce olmadığı sınıflar veya kurslarda öğrenciler yeterli düzeyde ingilizceyi öğrenene kadar yabancı dilde eğitim yapılabilmektedir (http://www.ed.gov/pubs/Prog95/pt1org.html).

Birçok ilköğretim okulunda eğitim bir sınıf öğretmeni ile aynı sınıfta yürütülmekte ve eğitimin bir bölümü haftada bir iki kere kütüphanede ve spor salonunda yapılmaktadır (Paige ve diğerleri, 2003).

Ortaöğretim kurumlarının amaçlan gençlerin bulundukları çağa uyum sağlamaları için gerekli olan konuları öğretmek, düşünme becerilerini kazandırmak, demokratik yaşama biçimini, emniyetli ve sağlıklı yaşama yolunu kavratmak ve sosyal etkinlikleri doğrudan doğruya öğrenmeleri için zemin hazırlamaktır(Demirel, 1996).

Ortaöğretimin birinci devresinde mesleki rehberliğe önem verilir. Çocuklar bu devrede geleceklerini planlamaya başlarlar. Ortaöğretimin ikinci devresinde, temel derslerin yanı sıra üniversiteye hazırlık, mesleki ve genel eğitim amaçlı dersler sunulur. Öğrenciler bir temel alan ve bir de yan alan seçerler. Bazen ikinci bir temel alan ve ikinci bir yan alan seçenlere de rastlanmaktadır. Temel alan İngilizce, Sosyal Bilgiler, Yabancı Dil, Matematik, Fen Bilgisi gibi alanlar arasından yapılan tercihi, yan alan ise ikinci derecede tercih edilen bir alanı ifade eder (Erdoğan, 1997). Ortaöğretimde genellikle öğretmenler kendilerine ayrılan sınıflarda, kendi eğitim materyalleri ile beklerler ve öğrenciler belirlenen müfredat doğrultusunda o sınıflara giderler(Paige ve diğerleri, 2003).

Ortaöğretim boyunca alınan temel derslerin dışında, "yaratıcı yazım", "kitle iletişim araçları", "çağdaş yazarlar", "gazetecilik", "komünizm", "azınlıklar tarihi" gibi çok değişik adlar altında seçimlik dersler bulunmaktadır. Sınıfta kalma yoktur. Bir dersten sınıfta kalan bir öğrenci sadece bu dersi tekrarlar. Öğrenci başansı belli aralıklarla yapılan testlerin dışında sözlü ve yazılı ödevler aracılığı ile ölçülür ve genelde A'dan F'ye kadar olan harflerle değerlendirilir. Bazı bölgelerde sene sonu sınavı vardır. Bir üst eğitim kurumuna geçerken veya bir işe başvururken bir önceki okuldan alınan dersleri ve notları gösteren "transcript" büyük önem taşımaktadır(Erdoğan, 1997).

A.B.D. eğitim sisteminde eğitim ve öğretim sadece sınıf içi etkinliklerle sınırlı değildir. Eğitim ve öğretimin gelişmesi ve nitelikli olması için sınıf dışı ortamın da geliştirilmesine çalışılır. Örneğin, eğitim ve öğretim süreci ile doğrudan ilişkili olduğuna inanılan bilginin üretilmesi ve dağıtılması mekanizmasının geliştirilmesi amacıyla yoğun çabalar harcanmaktadır. Nitekim okullarda kütüphane sistemlerinin çok gelişmiş olması, konferans ve seminer türü çalışmalara önem verilmesi, bilginin üretilmesi ve dağıtılmasına verilen önemi göstermektedir (Erdoğan, 1997).

Okullarda spor etkinliklerine de çok önem verilmektedir. Bazı okullarda öğrenciler spor etkinliklerine veya toplumsal faaliyetlere özendirilirken, bazılarında da bunlar zorunlu tutulmaktadır. Okula devamın yanında birçok öğrenci de manav yardımcılığı, satış elemanı, yemek dağıtım elemanı gibi federal mevzuatın elverdiği işleri

yapmaktadırlar. Lise son sınıftaki öğrencilerin yaklaşık yüzde 68'i böyle bir işte çalışmaktadır. Öğrencilerin işlerde çalışma süresi genellikle 20 saatin altında gerçekleşmektedir (Paige ve diğerleri, 2003).

ABD ve Türk Eğitim Sistemlerinin Karşılaştırılması

Bu başlık altında Türk ve ABD eğitim sistemleri amaç, yapı ve süreç boyutları açısından karşılaştırılmaktadır. ABD ve Türk eğitim sistemleri amaç boyutunda karşılaştırıldığında Tablo 1'deki sonuçlara varılmaktadır:

Tablo 2.1. Amerika Birleşik Devletleri Eğitim Sistemi ile Türkiye Eğitim Sistemlerinin Amaç Boyutunda Karşılaştırması

Türk Eğitim Sistemi	Amerika Birleşik Devletleri Eğitim Sistemi
• Atatürk inkılâp ve ilkelerine ve Anayasada ifadesini bulan Atatürk milliyetçiliğine bağlı: Türk milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan; insan haklarına ve Anayasanın başlangıcındaki temel ilkelere dayanan demokratik, lâik ve sosyal bir hukuk Devleti olan Türkiye Cumhuriyeti'ne karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış haline getirmiş yurttaşlar olarak yetiştirmek, • Beden, zihin, ahlâk, ruh ve duygu bakımlarından dengeli ve sağlıklı şekilde gelişmiş bir kişiliğe ve karaktere, hür ve bilimsel düşünme gücüne, geniş bir dünya görüşüne sahip, insan haklarına saygılı, kişilik ve teşebbüse değer veren, topluma karşı sorumluluk duyan; yapıcı, yaratıcı ve verimli kişiler olarak yetiştirmek, • İlgi, istidat ve kabiliyetlerini geliştirerek gerekli bilgi, beceri, davranışlar ve birlikte iş görme alışkanlığı kazandırmak suretiyle hayata hazırlamak ve onların, kendilerini mutlu kılacak ve toplumun mutluluğuna katkıda bulunacak bir meslek sahibi olmalarını sağlamak, • Laik eğitim, • 18 yaşa kadar zorunlu eğitim, • Parasız eğitim	• ABD Eğitiminde vurgulanan başlıca ilke, herkes için eğitimde fırsat eşitliği, • ABD Eğitim sisteminde kanun ırk, din, cinsiyet, sosyo-ekonomik durum ve aile yapısına göre ayrım yapılmaması, • Psikolojik iyilik hali ve biyolojik gelişmenin sağlanması, • Sosyal ve duygusal gelişmenin sağlanması, • Her kültürden bireylerin kültürlerine uygun gelişimlerinin sağlanması, • Her bireyde konuşma ve yazma yetisinin geliştirilmesi, • Günlük hayatta karşılaşılan problemlerin çözümüne ilişkin yöntem ve bilgilerin kazandırılması.

Tablo 2.1'de görüldüğü gibi ABD eğitim sisteminin temel amacı, herkes için eğitimde fırsat eşitliğidir. ABD Eğitim sisteminde kanun ırk, din, cinsiyet, sosyo-ekonomik durum ve aile yapısına göre ayrım yapılması yasaklanmakta, psikolojik iyilik hali ve biyolojik gelişmenin sağlanması, sosyal ve duygusal gelişme, her kültürden bireylerin kültürlerine uygun eğitim yapılması, her bireyde konuşma ve yazma yetisinin geliştirilmesi, günlük hayatta karşılaşılan problemlerin çözümüne ilişkin yöntem ve bilgilerin kazandırılması amaçlanmaktadır. Türk eğitim sisteminin temel amacı ise Türk vatandaşlarının ve Türk toplumunun refah ve mutluluğunu artırmak, milli birlik ve bütünlük içinde, iktisadi, sosyal ve kültürel kalkınmayı desteklemek ve Türk milletini çağdaş uygarlığın yapıcı, yaratıcı ve seçkin bir ortağı yapmaktır. Amaçlar incelendiğinde her iki ülkede de bireylerin zihinsel ve fiziksel gelişimlerinin yanı sıra, karakter eğitiminin de önemsendiği görülmektedir. Genel olarak her iki ülkede de eğitimin temel amacının, bilinçli vatandaşlar yetiştirerek sosyal ve duygusal gelişimini tamamlamış bireylerin yetiştirilmesinin amaçlandığı söylenebilir.

ABD ve Türk eğitim sistemleri yapı boyutunda karşılaştırıldığında Tablo 2.2'deki sonuçlara varılmaktadır:

Tablo 2.2. Amerika Birleşik Devletleri Eğitim Sistemi ile Türkiye Eğitim Sistemlerinin Yapı Boyutunda Karşılaştırması

Türk Eğitim Sistemi	Amerika Birleşik Devletleri Eğitim Sistemi
Eğitim sistemi merkezidir,	Eğitim sistemi yereldir,
Bakanlıkta birçok genel müdürlük bulunmaktadır,	Merkezi düzeyde görev yapan bakanlığın görevi federal eğitimlerin koordinesi ve eğitim konusunda araştırmalar yapılması ve tutulan istatistiklerin herkes tarafından ulaşılabilmesinin sağlanması ile sınırlıdır.
İl sistemi vardır,	Eyalet sistemi vardır,
İlin eğitim işlerinden sorumlu il milli eğitim müdürüdür,	Eyaletin eğitim işlerinden sorumlu Eyalet Eğitim Kurulu ve Eyalet Eğitim Müdürüdür,
Okul müdürleri merkezi idareye bağımlıdır,	Okul müdürleri yerel yönetime bağlıdır,
YÖK yükseköğretime ilişkin bütün yetkiyi merkezde toplamıştır,	Merkezi bir yüksek öğretim kurumu yoktur, üniversiteler özerktir.
Okul sistemi yapılanması 4+4+4 şeklinde ve zorunludur.	Okul sistemi yapılanması (ilk ve ortaöğretim) 6+6, 6+3+3, 4+4+4 ve 8+4 olmak üzere 4 ayrı şekildedir.
Zorunlu öğretim 12 yıldır.	12 yıllık eğitim zorunludur.

Tablo 2.2'de görüldüğü gibi ABD eğitim sisteminin yönetiminde Federal Hükümet Eğitim Bakanlığı, Eyalet Eğitim Kurulu, Eyalet Eğitim Müdürü, Eyalet Eğitim Dairesi, Bölge Eğitim Müdürü ve Bölge Eğitim Kurulu görev almaktadır. Federal Hükümetin

görevi, eğitimde fırsat eşitliğine ilişkin koordine yapmak, araştırma geliştirme hizmetlerini yürütmektir. Türkiye'deki Milli Eğitim Bakanlığı ise ABD'deki Federal Hükümet Eğitim Dairesi'nden farklı olarak tüm yetkileri elinde toplamıştır. Bu bilgiler ışığında ABD eğitim sisteminde yerinden yönetimin, Türk eğitim sisteminde ise merkezi yönetimin ağır bastığı ileri sürülebilir.

ABD ve Türk eğitim sistemleri süreç boyutunda karşılaştırıldığında Tablo 2.3'deki sonuçlara varılmaktadır:

Tablo 2.3. Amerika Birleşik Devletleri Eğitim Sistemi ile Türkiye Eğitim Sistemlerinin Süreç Boyutunda Karşılaştırması

Türk Eğitim Sistemi	Amerika Birleşik Devletleri Eğitim Sistemi
Program ve yasal düzenlemeler merkezden yapılmaktadır,	Program ve yasal düzenlemeler eyalet meclislerince yapılmaktadır,
Okul öncesinde okullaşma oranı % 43 (2010)'dir (http://www.memurlar7.com. 2011). 2013- 2014 MEB istatistiklerine göre 3-5 yaş grubu için okullaşma oranı net % 27,71; 4-5 yaş grubu için okullaşma oranı net %37,46;5 yaş grubu için okullaşma oranı net 42,54'tür.	Okul öncesinde okullaşma oranı % 94'dür.
İlköğretimde haftalık ders saati sayısı 30'dur (1,2 ve 3. sınıflarında 25 ders + 5 saat serbest etkinlik; 4 ve 5. sınıflarında 26 ders + 4 saat serbest etkinlik) (http://www.meb.gov.tr. 2011)	İlköğretimde haftalık ders saati sayısı eyaletlere göre farklılık göstermektedir,
İlköğretimde net okullaşma oranı % 96,50 (2009)'dir (http://www.tuik.gov.tr. 2011). 2013-2014 MEB istatistiklerine göre ilkokulda okullaşma oranı net % 99,57; ortaokulda okullaşma oranı net % 94,52'dir.	İlköğretimde okullaşma oranı %99'dur.
2013-2014 MEB istatistiklerine göre ortaöğretimde okullaşma oranı net % 76,65'tir.	
Eğitim dili Türkçedir.	Eğitim dili İngilizcedir. Bununla birlikte öğrencilerin çoğunun anadilinin İngilizce olmadığı sınıflar veya kurslarda öğrenciler yeterli düzeyde İngilizceyi öğrenene kadar yabancı dilde eğitim yapılabilmektedir,
Özel okullar öğretmenlerin ücretlerini kendileri öderler	Özel okullara merkezi hükümetin ve yerel hükümetin destekleri vardır,
Yüksek öğretime geçişte ÖSS sınavı (merkezi bir sınav) vardır.	Yüksek öğretime geçişi özerk üniversiteler kendileri belirlemektedir.

Tablo 2.3'de görüldüğü gibi ABD'de bütün eyaletlerde okul öncesi eğitim zorunlu eğitim kapsamında olmamasına rağmen, okullaşma oranı yüksektir. Türkiye'de de okul öncesi eğitim zorunlu değildir, ancak eğitimde okullaşma oranı düşüktür.

ABD'de ilk ve ortaöğretimde kullanılan ders programları eyaletlerce belirlenirken Türkiye'de Milli Eğitim Bakanlığı tarafından yapılmaktadır. Türk eğitim sisteminde ders programlarıyla ilgili bir esneklik bulunmamaktadır.

ABD eğitim sisteminde zorunlu eğitim 9,10,11 yıl olarak uygulanmakta ve bugün ülkede zorunlu eğitime devam oranı %100'e ulaşmaktadır. Bu başarının nedeni ABD'de eğitime özel bir önem verilmesi, devlet bütçesinden yeterli kaynak ayrılması, zorunlu eğitim kapsamındaki ilköğretim okullarının ücretsiz olması ve bir çok eyalette öğle yemeği giderlerinin devlet tarafında karşılanmasıdır. Türkiye'de ise 8 yıllık zorunlu eğitim uygulamasına 1997 yılında geçilmiştir. Bu da Türkiye'deki okuryazarlık oranının düşük olmasının ve ülkenin, eğitimde gelişmiş ülkelerin standartlarını yakalayamamasının nedenlerinden biri olarak düşünülebilir.

Türkiye'de eğitim sistemi yarışmacı bir nitelik taşımakta, bir başka deyişle öğrenciler ilk ve ortaöğretim eğitimleri süresince "üniversite giriş sınavı" kaygısı taşımaktadırlar. Bu nedenle özel dershaneler eğitim sisteminde de önemli bir yer tutmaktadır. ABD eğitim sisteminde üniversitelere giriş üniversitelere göre değişmektedir. Çoğu üniversite merkezi bir sınav yapmadan kendi ölçütlerine göre öğrenci almaktadır.

Türk eğitim sisteminde öğretmenler Milli Eğitim Bakanlığınca atanmaktadırlar. ABD'de ise öğretmen atamaları Eyaletler tarafından yapılmaktadır.

Sonuç

ABD eğitim sistemi, ülkenin tarihi ve yapısı gereği yerinden yönetilen, eğitim programı, akademik takvimi, programları, okul sistemi yapılanması ve öğretmen atamalarının eyaletlerce belirlendiği bir eğitim sistemidir. Bu sistemde öğrencilere bireysel hak, özgürlük ve kültürlerine uygun eğitim verilmektedir. Okul sistemi yapılanmasında okullaşma oranı, ülkenin gelişmişlik ve eğitime harcanan gider doğrultusunda çok yüksektir. Bu sistemde öğrencilerin bireysel hak, özgürlük ve kültürlerine uygun eğitim verilmektedir. Okul sistemi yapılanmasında okullaşma oranı ülkenin gelişmişlik ve eğitime harcanan gider doğrultusunda çok yüksektir.

ABD eğitim sisteminde Üniversitelere giriş, üniversitelere göre değişmekte merkezi bir sınav yapılmadan, üniversitelerin kendilerine bırakılmaktadır. Eğitimin finansmanı hem federal hükümetçe hem de eyaletlerce sağlanmaktadır. Ayrıca hem federal ve hem de eyalet hükümetlerince özel öğretime de destek sağlanmaktadır..

Eğitimin finansmanı hem federal hükümetçe, hem de eyalet hükümetlerince sağlanmaktadır. Ayrıca federal ve eyalet hükümetlerince özel öğretime de destek verilmektedir.

Yararlanılan Kaynaklar

Archived information. ***Progress of Education in the United States of America*** http://www.ed.gov/pubs/Prog95/pt1org.html. Son erişim tarihi: 12.03.2006

Arslan, F. **ABD, Japonya ve Avrupa Ülkeleri Eğitim Sistemleri.** www.caginpolisi.com.tr/17/31-32-33-34.htm Son erişim tarihi: 11.03.2004

Aud,S., Hussar, W., Kena, G., Bianco, K., Frohlich, L., Kemp, J., Tahan, K., Mallory, K., Nachazel, T. and Hannes, G. (2011). **The Condution of Education** (2011), http://nces.ed.gov/pubs2011/2011033.pdf . Son erişim tarihi: 28.07.2011

Aykut, C.M. (2006). **Türkiye'de ve ABD'de Okul Yöneticilerinin Karşılaştırılması** Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Enstitüsü, İzmir.

Demirel, Ö. (2000). **Karşılaştırmalı Eğitim**. Ankara: Pegem A Yayıncılık.

Erdoğan, İ. (2000). **Çağdaş Eğitim Sistemleri.** İstanbul: Sistem Yayıncılık.

Fiske E. B. and O'Grady B. (2000). **Education for all**. A global commitment. The Academy for Educational Development. 1825 Connecticut Avenue, NW Washington, DC 20009

Milli Eğitim Bakanlığı Türkiye eğitim istatistikleri 2005-2006, (2006). Yayımlar Dairesi Başkanlığı yayımı. Ankara

Paige, R., Esposito, J. A. Garcia, L. Y.(2003). **Education in the United States, a brief overview.** U.S. Department of Education, International Affairs Staff, Education in the United States: A Brief Overview, Washington, D.C.

State level organization http://www.ed.gov/about/offices/list/ous/international/ usnei/us/edlite-state.html Son erişim tarihi: 01.01.2004

Türkoğlu, A. (1998). **Karşılaştırmalı eğitim.** Adana: Baki Kitapevi.

U.S. Department of Education, NCES, 2002 Digest of Education Statistics, Table 157, 252, 335, 335. (Washington, D.C.: NCES, 2003).

Ültanır, G.(2000). **Karşılaştırmalı eğitim bilimi**. Ankara: Eylül Yayıncılık.

http://www.usemb-ankara.org.tr/About America_Government/overview.htm, Son erişim tarihi: 28.07.2011

http://www.uluslararasiegitim.com/ulkeler/usa/egitim/1/sistem.asp. 11.03.2006

http://www.usemb-ankara.org.tr/USA_Map_Brief/index-2.html, Son erişim tarihi: 28.07.2011

http://www.ed.gov/pubs/Prog95/pt1_fig1.html Son erişim tarihi: 15.07.2011

http://www.icep.com.tr/rehber/ulkeler/amerika. Son erişim tarihi: 23.03.2006

http://www.turkstudent.net/art/1229. Son erişim tarihi: 11.03.2006

www.unesco.org/iau/cd-data/us.rtf. Son erişim tarihi: 11.03.2004

http://usinfo.state.gov/journals/itdhr/1003/ijde/ijde1003.htm. Son erişim tarihi: 11.03.2006

http://nces.ed.gov/pubs2002/2002025.pdf, Son erişim tarihi: 28.07.2011

http://www.ed.gov/about/reports/strat/plan2002-07/plan.pdf. Son erişim tarihi: 28.07.2011

http://www.ed.gov/pubs/Prog95/pt1org.html. Son erişim tarihi: 2011

http://usinfo.state.gov/journals/itsv/1096/ijse/tablcon.htm Son erişim tarihi: 09.06.2006

http://www2.ed.gov/about/overview/mission/mission.html?src=ln, Son erişim tarihi: 28.07.2011

http://ankara.usembassy.gov/outline/outlnhkm.htm Son erişim tarihi: 10.03.2015

3. BÖLÜM

FEDERAL ALMANYA CUMHURİYETİ EĞİTİM SİSTEMİ

Dr. Züleyha ERTAN KANTOS

Federal Almanya Cumhuriyeti, Avrupa'nın ortasında yer alan, kuzeyde Danimarka, batıda Belçika, Lüksemburg ve Fransa, güneyde İsviçre ve Avusturya, doğuda Çek Cumhuriyeti ve Polonya ile komşu olan bir ülkedir. Almanya, doğu ile batı, İskandinavya ile Akdeniz bölgesi arasında yer almış ve uygarlığın ilk zamanlarından beri her zaman çok önemli bir ülke olmuştur. Almanya, Avrupa Birliği ve NATO üyesidir. Ülke aynı zamanda, Doğu ve Orta Avrupa ülkeleri arasında bir köprü oluşturmaktadır (www.ekdil.com).

Almanya'da farklı iklim bölgeleri bulunmakla birlikte, ülke iklimi genellikle Atlas Okyanusu ile Doğu'nun karasal iklimi etkileri altındadır. Yukarı Ren Vadi'sinin ılımlı iklimi, Yukarı Bavyera'da zaman zaman hissedilen Alplere özgü ılık Güney Rüzgarı, Harz'ın ise sert rüzgarı, serin yazları ve karlı kışlan ayrı iklim bölgelerini oluşturmaktadır. Hemen hemen her mevsimde yağış vardır. Kışın ortalama sıcaklık, alçak bölgelerde 1,50 ile dağlarda –60 arasında değişmektedir. Temmuz ayının sıcaklık ortalaması, alçak bölgelerde 180 güneydeki vadilerinde ise 200 dolaylarındadır (www.ekdil.com).

İkinci Dünya Savaşının taraflarından biri olan Almanya, 8 Mayıs 1945 tarihinde savaşı kaybettiğini kabul etmiştir. Ülke İkinci Dünya Savaşı'nı kazanan Sovyetler Birliği, ABD, İngiltere ve Fransa tarafından işgal edilerek, dört bölgeye bölünmüştür. Batılı müttefiklerin işgali altındaki bölgelerden oluşan Federal Almanya Cumhuriyeti (Batı Almanya), 23 Mayıs 1949 tarihinde "Grundgesetz" isimli anayasa ile, müttefiklerin kontrolünde parlamenter bir demokrasi olarak kurulmuştur. Federal Almanya Cumhuriyeti'nin (BRD) kuruluş yıllarının ilk Federal Şansölyesi Konrad Adenauer olmuştur. Sovyetler Birliği'nin işgalindeki bölgede ise 7 Ekim 1949 tarihinde Demokratik Almanya Cumhuriyeti (Doğu Almanya) kurulmuştur. Demokratik Almanya Cumhuriyeti'nin (DDR) 1949 yılındaki anayasası parlamenter demokrasi ilkelerinden yola çıkmasına karşın, politika Sosyalist Birlik Partisi'nin (SED) tekelinde gelişmiştir (http://www.handbuch -deutschland.de).

Yani Almanya 1949 yılından itibaren Doğu Almanya ve Batı Almanya olmak üzere ikiye ayrılmıştır. Almanya'nın iki ülke olarak ayrılmasının sebebi İkinci Dünya Savaşı'nın kaybedilmesidir. Bu ayrılık 41 yıl sürmüş ve 3 Ekim 1990'da iki Almanya birleşmiştir. Bu birleşmeden sonra Almanya 16 eyalete bölünmüştür. Bu 16 eyalet ve başkentleri şunlardır: 1. Baden-Württemberg (Başkenti: Stuttgart) 2. Bavyera (Başkenti: Münih), 3. Berlin, 4. Brandenburg (Başkenti: Potsdam), 5. Bremen, 6. Hamburg, 7. Hessen (Başkenti: Wiesbaden), 8. Mecklenburg Vorpommern (Başkenti: Schwerin) 9. Aşağı Saksonya (Hannover), 10. Kuzey Ren Vestfalya (Başkenti: Düsseldorf), 11. Rheinland Pfalz (Başkenti: Mainz), 12. Saarland (Başkenti: Saarbrücken), 13. Saksonya (Başkenti: Dresten) 14. Saksonya-Anhalt(Magdeburg)15.SchleswigHolstein (Başkenti:Kiel),16.Thüringen (Başkenti:Erfurt) (www.btsonline.de.com).

Almanya'da yasama iki meclisli bir yapıda bulunmaktadır. Birincisi, Ulusal Meclis (Bundestag) tüm halkı temsil eder. Eyalet hükümetlerin üyelerinden oluşan ve 16 eyaleti, temsil eden Federal Konsey de (Bundesrat) ikinci meclis niteliğindedir. Eyaletler Federal Konsey vasıtası ile yasamaya ve yönetime katılırlar. Federal Konsey bir tür senatodur ve 69 üyesi bulunmaktadır (Parlak ve Caner, 2005 Akt; Çapar, 2010). Ulusal Meclis'in Eylül 2009 dan beri 622 üyesi bulunmaktadır (EURYDICE, 2011).

31 Aralık 2008'de Almanya'da yerel idare yapısı 16 eyalet, 29 yönetim bölgesi ve 413 ilçe, 112 ilçe statüsünde belediyeler, 301 kırsal ilçeler(köyler), 12,227 belediyelerden oluşmaktadır. Berlin, Bremen ve Hamburg şehir eyaletleri de eyalet statüsüne sahiptir (EURYDICE, 2011, 21).

Almanya'nın nüfusu 2008 yılı verilerine göre, yaklaşık 82 milyondur. Alman nüfusunun 75.3 milyonu Alman vatandaşı, 6.7 milyonu ise yabancılardan oluşmaktadır. Yabancıların 1.8 milyonunu Türkler oluşturmaktadır. Ülkenin yüzölçümü 357.000 km^2dir. Kilometre kareye 230 kişi düşmektedir. Bu oranla Almanya, Avrupa'nın en kalabalık ülkesidir (EURYDICE, 2011, 22). Doğu ve Batı Almanya'nın birleşmesinden sonra Berlin'in nüfusu 4,3 milyona ulaşmıştır. Şehirlerin iç içe girdiği Ren ve Ruhr boyundaki sanayi bölgelerinde 11 milyondan fazla insan yaşamakta ve bu bölgelerde kilometrekareye 1100 kişi düşmektedir. Almanya'da milli azınlıklar olarak Sorblar bulunmaktadır. Sorblar, Slav kökenli olup Lausitz bölgesinde yaşamaktadırlar (www.btsonline.de.com).

Federal Almanya Cumhuriyeti Eğitim Sisteminin Tarihi Gelişimi

Alman okul sisteminin temelleri, 19. yüzyılın zümresel toplum düzeni içerisinde oluşmuştur. Öğretimde fırsat eşitliği ilkesi Almanya'da ilk defa Weimar Cumhuriyeti'nin demokratik yasasında yer almıştır. "Weimarer Reichsverfasung"da ..." Bir çocuğun belirli bir okula kabul edilmesindeki esas ölçü, onun anne – babasının ekonomik ve sosyal durumu ile ilgili olmayıp, kendisinin istidat ve yeteneklerine bağlıdır" (Madde 146, Fıkra 1) denilmektedir. Bu yasaya dayanarak okul sisteminde "Paralel hatlar" modelinden "Çatal modeli"ne geçilmiştir. Bu geçiş sonucunda da ortaöğretim kademesi bütün çocukların faydalanmasına açık hale getirilmiştir (Aytaç, 1985, 105). "Paralel hatlar" modeli zümre toplumuna uygun bir modeldir. Belirli sosyal statülere sahip zümre

veya topluluklara ait olan okullar birbirinden kesin ve katı hatlarla ayrılmıştır. Bu modelde okullar arasında öğrenci geçişlerine kesinlikle izin verilmemektedir. Birinci Dünya savaşına kadar Avrupa'da okul sistemi "Paralel hatlar" modelini temel almıştır. "Çatal modeli" ise, demokratikleşme yolunda önemli bir adımdır. İlkokul, sınıf farkı gözetmeksizin bütün çocukların devamını içermektedir. Bu modelle yalnızca üst tabaka ailelerin çocuklarının devam ettiği ilkokullar kaldırılmış ve orta öğretim bütün çocuklara açılmıştır (Aytaç, 1985, 15-16).

1969 yılında yapılan Anayasa değişikliği ile yüksekokul sisteminde temel esasları düzenleme yetkisi federal devlete bırakılmıştır. Bu esasa bağlı olarak 1976 yılında federal yönetim, yüksekokul sistemine ilişkin yönetime esasları getirmiş, 1985 yılında da bu yasada yeni düzenlemeler yapmıştır (MEB, 1996, 43).

Almanya'da Federal hükümetin eğitim alanındaki sorumlulukları Anayasayla belirlenmiştir. Federal hükümet, mesleki eğitim ve şirketlerdeki mesleki eğitim çalışmalarının yapılmasından, yükseköğrenimin genel ilkeleri için sorumluluk çerçevesinin belirlenmesinden, araştırmacılar ve öğrencilere finansal yardım yapılmasından, bilimsel ve akademik araştırmaların desteklenmesi ve teknolojik gelişmeler için akademisyenlerin desteklenmesinden, gençlere yardım yapılmasından, açık öğretime devam edenlerin yasal olarak korunmasından, hukuk mesleklerine girişte mesleki kuralların konulmasından, sağlık ve sağlıkla ilgili mesleklere girişte mesleki kuralların konulmasından, çalışma yaşamının desteklenmesinden ve önlem alınmasından, iş piyasası ve mesleklerle ilgili araştırmaların desteklenmesinden ve önlemler alınmasından sorumludur (EURYDICE/CEDEFOP, 2005, 29).

1964 yılında yapılan ve 1971 yılında tekrar düzenlenen eyaletlerarası bir antlaşmayla Almanya'da bütün eyaletlerde uygulanan bir eğitim sistemi oluşturulmuştur. Bu eğitim sisteminin oluşturulmasında aşağıdaki konularda yenilikler ve standartlar geliştirilmiştir (Erginer, 2006, 251):

- Zorunlu eğitim ve tam zamanlı zorunlu eğitimin başlangıç yaşı ve süresi,
- Öğretim yılının başlama ve bitiş tarihleri ile tatil süreleri,
- Eğitim kurumlarının türlerine göre adlandırılması ve yönetimi,
- Eğitim kurumları arasındaki geçişlerin sağlanması,
- Yabancı dil başlangıç ve bitiş süreleriyle birlikte, yabancı dil sıralamalarının belirlenmesi,
- Bitirme kamelerinin ve öğretmenlik sınavlarının tanınması,
- Not sisteminin ve öğretmen yetiştirme sınavlarının belirlenmesi.

Yukarıda sıralanan maddelerde de görüldüğü gibi alınan bu kararlar ile 16 eyalet ve 14 ayrı eğitim modelinin uygulandığı Almanya'da bir yerde eğitimde standartlar getirilmeye çalışılmıştır. Ancak yine de Alman eğitim sistemi ile ilgili bir takım eksiklikler vardır. Çünkü PISA 2000, PISA-E ve PISA 2003 adı verilen uluslararası araştırmalarda Almanya eğitiminin 31 ülke arasında 21. olması Almanya'da şok etkisi yaratmış 16 eyaletin eğitim bakanları 2001 yılında eğitimde alınması gereken önlemleri ortaya koymuşlardır. Bu önlemler şunlardır (Krapp, 2006):

- Okul öncesi eğitimde dil becerisinin iyileştirilmesi için alınacak önlemler,
- İlkokulda okuma becerisinin iyileştirilmesi ve geliştirilmesi için alınacak önlemler,
- Göçmen öğrencilerin uyumu için alınacak önlemler,
- Eğitim standartları ve sonuçlara bağlı değerlendirmeyle okullarda kaliteli eğitime yönelik önlemler,
- Öğretmenlerin yöntem ve vizyon konusundaki becerilerini ve yeteneklerini iyileştirmeye yönelik önlemler,
- Okul ve okul dışı tam günlük aktivitelerinin geliştirilmesine ve öğrencilerin teşvik edilmesine yönelik önlemler.

Alınması gereken önlemlerde ve PISA sonuçlarına göre Alman eğitim sisteminde göçmen öğrencilerin eğitimi konusunda eksiklikler olduğu söylenebilir.

Federal Almanya Cumhuriyeti Eğitim Sisteminin Amaçları

Alman eğitim sisteminde öğretim kademelerinin amaçları öğretim kademelerine göre aşağıdaki gibi sıralanmaktadır (EURYDICE /CEDEFOP, 2005, 70).

Alman eğitim sisteminde okul öncesi eğitimin amaçları; çocukların toplumun üyesi olarak bireyselliğini, kendi başına iş yapabilme becerisini ve sorumluluğunu geliştirmek, çocukları temel gereksinimleri için eğitmek ve geliştirmek, çocukların gelişiminde eksik kalan yönlerini desteklemek, çocukların aile içerisinde yetiştirilmelerini desteklemek, çocukların oyun ve diğer etkinliklerle yeteneklerinin gelişimlerini sağlamak, çocukların grupla birlikte yaşamayı öğrenmesi için gerekli olan etkinlikleri düzenlemek, çocukların ilköğretime geçişlerine yönelik seviyeyi ve dil becerilerini geliştirmektir (EURYDICE /CEDEFOP, 2005, 70).

İlköğretimin amaçları ise; okulda öğrenme seviyesini okul öncesi öğrenme seviyesindeki gibi oyunla kazandırmak, öğrencilerin bireysel yetenek ve farklı öğrenme gereksinimlerine uygun öğretim programları hazırlamak, öğrenciyi bir üst eğitim seviyesine hazırlamak, öğrencilerin psikomotor ve sosyal becerilerini, temel bilimsel, matematik ve konuşma becerilerini ve kişilik özelliklerini geliştirmek, etrafındaki diğer kişilerle iletişime geçmesini sağlamaktır (EURYDICE/ CEDEFOP, 2005, 77).

Orta öğretim birinci devrenin amaçları; öğrencilerin, entelektüel, duygusal, fiziksel gelişimlerini ilerletmek, bağımsız karar vermeyi; toplumsal, politik sorumluluğu bireysel olarak paylaşmaya tahammül etmeyi öğretmek, her bir öğrencinin yetenek ve ilgilerine göre uzmanlaştırma derecesini yükselterek mezun olmalarını sağlamak ve oryantasyon aşamalarından sonra diğer okul tiplerine transfere yönelik olarak açık sisteme izin vermektir (EURYDICE/CEDEFOP, 2005, 91).

Orta öğretim ikinci devrenin amaçları; öğrencilerin bir mesleki eğitime başlamasını sağlamak ve genel yükseköğretime giriş yeterliği diploması sağlamaktır (EURYDICE/CEDEFOP, 2005, 94).

Yükseköğretimin amaçları, öğrencilerin profesyonelliğini desteklemek, ekip halinde araştırmayı, öğrenmeyi, bilimsel ve akademik araştırmayı geliştirmektir (EURYDICE/CEDEFOP, 2005; 134).

Alman eğitim sisteminin aşamalarının amaçlarını baz alarak eğitim sisteminin genel amacı; Almanya'da yaşayan herkese ilgi, istek ve yeteneklerine göre eşit eğitim fırsatı ve olanakları sağlamaktır.

Federal Almanya Cumhuriyeti Eğitim Sisteminin Yapılanması

Bu başlık altında yönetsel yapılanma, okul sistemi yapısı, Federal Almanya Cumhuriyeti'nde mesleki eğitim sistemi, yabancıların eğitimi, özel eğitim, Alman eğitiminde yönlendirme faaliyetleri gibi konular yer almaktadır.

Yönetsel Yapılanma

Almanya eğitim sistemi Devletin federal yapısı tarafından düzenlenmektedir. Federal hükümetin eğitimdeki sorumlulukları da (Grundgesetz) tanımlanmıştır. Anayasaya (Grundgesetz) göre, eğitim mevzuatı ve yönetimi esasen Eyaletlerin sorumluluğundadır. Bu sistem Milli Eğitim Kültür İşleri ve Bilim Bakanlıkları'nın bölge temsilciliklerini, bölgesel makamlar (Bezirksregierung/ Oberschulamt) ve daha alt düzey okul denetleme makamlarını içeren bir sistemdir (www.meb.gov.tr).

Almanya'da tek tip bir eğitim ve merkezi bir eğitim bakanlığı yoktur. Federal Almanya 16 eyaletten oluştuğu için 16 ayrı eğitim bakanlığı bulunmaktadır. Bu nedenle okullar ve eğitim için yetkili eyaletlerde geçerli olan çerçeve sözleşmeleri bulunmaktadır. Bu sözleşmeleri yapan ve merkezi Bonn'da bulunan 16 Eğitim Bakanlığı Daimi Konferansı'nın görevi, karşılaştırmalar yapmak ve bütünlüğü sağlamaktır (Ehmke, 2006).

Almanya'da federal devlet yapısının verdiği yetkiye dayanılarak reform konusundaki tartışmalar hem eyalet düzeyinde hem de federal düzeyde yürütülmektedir. Her eyalet aslında bireysel olarak kendi eğitim reformlarının yürütülmesinden sorumludur. Buna karşılık tüm eyaletler için önem taşıyan konularda, Eğitim ve Kültür İşleri Bakanları Konferansı (Kultusministerkonferenz) çerçevesinde ortak tavsiyeler yoluyla eğitimde reformlar hazırlanması için işbirliği yapılmaktadır. Federal hükümeti ve eyaleti ortak olarak etkileyen eğitimdeki tüm reformlardan sorumlu olan tartışma forumu Eğitim Planlama ve Araştırmayı Teşvik Komisyonu'dur (Bund–Länder Kommission für Bildungsplanung und Forschungsförderung). Bu komisyonda Federasyon ve eyalet, Alman Anayasa'sının 91b maddesinin hükümleri uyarınca işbirliği yapmaktadır. Federasyon ve eyaletlerin sürekli danışma kurulları, yükseköğretim kurumları, bilim ve araştırmanın yapısı ve içeriğinin gelişimi konusunda tavsiyeler sunan Bilim Konseyi'ni de (Wissenschaftsrat) içermektedir (MEGEP, 2005).

Okul Sistemi Yapısı

Almanya'da 15 yaşma kadar okula devam zorunludur. Yabancı çocuklar da dahil olmak üzere, Almanya'da yasayan her çocuk en az 9 yıl genel öğretim yapan bir okula devam etmek zorundadır. Almanya'da okullar, "genel öğretim yapan okullar" ve "mesleki eğitim veren okullar" olmak üzere iki ana baslık altında toplanabilir (Mainz Başkonsolosluğu Eğitim Ataşeliği, 2001, 4). Genel öğretim yapan okullar, okulöncesi eğitim kurumları, temel eğitim okulları, orta öğretim birinci kademe ve ikinci kademe okullarıdır.

Okul öncesi eğitim kurumları, 3-6 yaş grubunu kapsamaktadır ve zorunlu değildir. 2009 verilerine göre bu okullara devam eden öğrencilerin %17.4 3yaş altı, %91.2 si ise 3 ile 6 yaş arasındadır (EURYDİCE, 2010) Temel eğitim okulları, içinde bulunulan yılın 30 Haziran günü itibari ile altı yaşını dolduran, bedensel, zihinsel ve sosyal yönden gelişimi temel eğitim seviyesine uygun olan çocukların başladığı zorunlu eğitimin dört yıllık ilk basamağıdır. Alman eğitim sisteminde, öğrenciler ilköğretim dördüncü sınıftan itibaren ilgisi, yeteneği, çalışma ve başarısındaki durumu da gözlemlenerek çeşitli okul türlerine yönlendirilmektedir (Mainz Başkonsolosluğu Eğitim Ataşeliği, 2001, 4). 2008 verilerine göre Almanaya'da 25756890 kişi 29 yaşında veya daha küçüktür. Bu toplamın 8233693 kişi tam gün zorunlu eğitime katılmaktadırlar (EURYDİCE, 2010) Almanya'da 16391 ilkokul (Grundschulen) bu okullara devam eden öğrenci sayısı 2997074, öğretmen sayısı ise 92684 tür (EURYDICE/CEDEFOP, 2010).

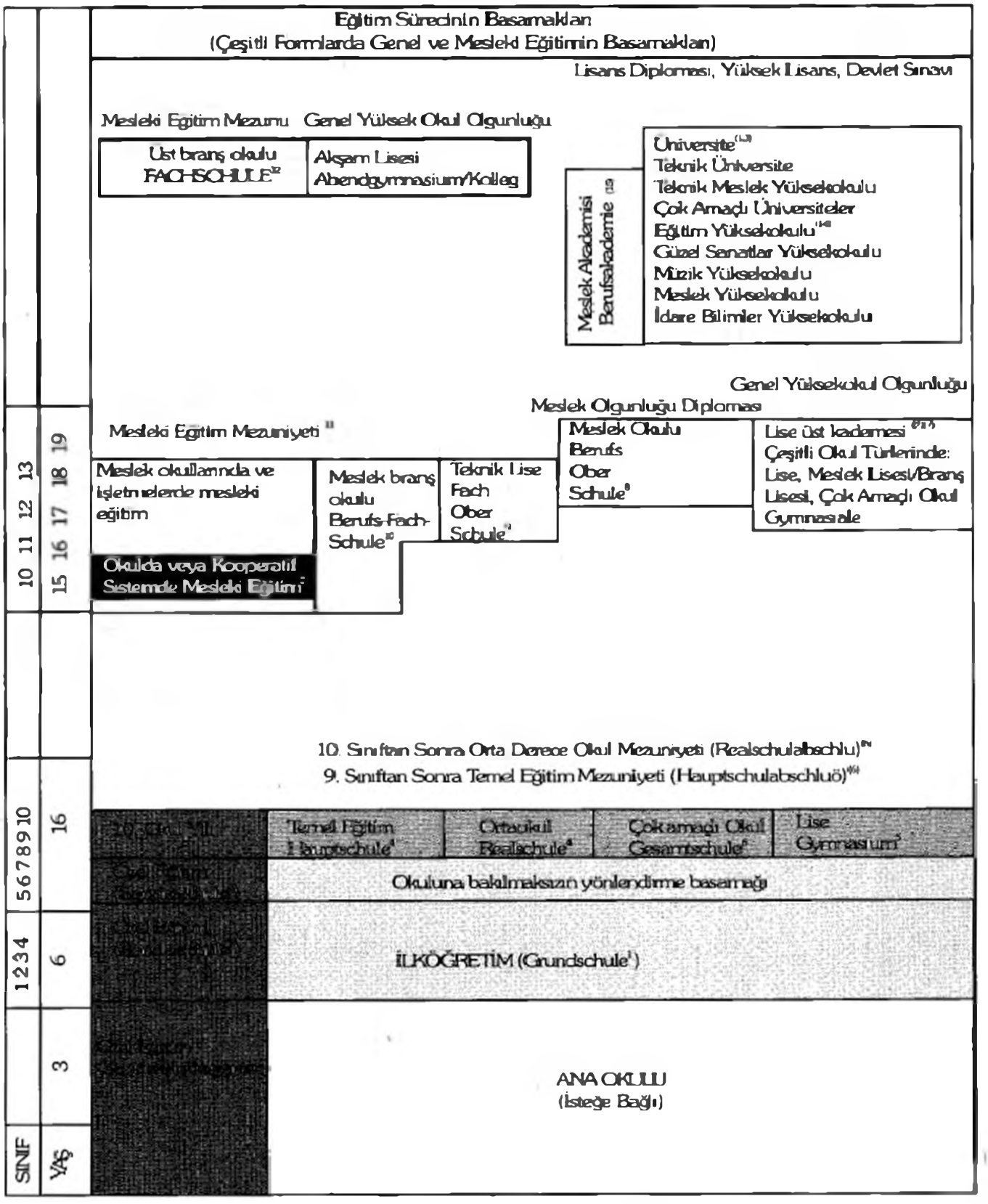
Orta öğretim birinci kademede, farklı amaçlara göre okul türleri bulunmaktadır. Bu okullar Hauptschule, Realschule, Gymnasium, Gesamtschule, Regionale Schule (Bölge okulu), Duale Oberschule (DOS) ve Sonderschule'dir (Engelliler okulu).

Hauptschule, temel eğitimde, başka okullara yönlendirilecek derecede başarılı olamamış öğrencilerin devam ettiği, genel kültür ve mesleklere hazırlama eğitiminin verildiği okuldur. Realschule, ilkokulda (Grundschule) basan düzeyi "orta" olan öğrencilerin yönlendirildiği ve mezunlarının meslekî eğitim veren bir üst öğretim kurumuna gönderildiği okuldur. Gymnasium, ilköğretimde; yüksek öğretim yapabilecek seviyede bulunan öğrencilerin yönlendirildiği okuldur. Bu okul "Abitur (olgunluk)" sınavının basarı ile verilmesi ile sona ermektedir. Bu okulların eğitim seviyesi diğer okullara göre daha yüksektir ve mezunları üniversiteye devam etmektedir. Gesamtschule uygulaması erken yönlendirmenin ortaya çıkardığı sakıncaların bir ölçüde telafisine yönelik olarak geliştirilen bir modeldir. Bu okul modelinde"Hauptschule", "Realschule" ve "Gymnasium" arasındaki yatay geçişler kolaylaştırılmıştır. Regionale Schule (Bölge okulu), Hauptschule ve Realschulenin 5.-10. sınıfına kadar olan, genel eğitimi kapsayan ve derslerin sınıf içi seviye grupları oluşturularak işlenmesini öngören bir okul türüdür. Duale Oberschule (DOS): Rheinland/Pfalz Eyaleti'nde 1996-1997 öğretim yılından itibaren deneme amacıyla başlatılan bu uygulamadır. İlkokuldan sonra dokuz yıllık bir eğitim imkânı sunan, "Gymnasium"a paralel, okul eğitimi-işyeri uygulamasını birlikte veren bir okul türüdür. Mezunları "Fachhochschulreife" belgesini almaya hak kazanabilmektedir. Sonderschule (Engelliler okulu), bedensel ve zihinsel engeli olan çocuklara, engel durumlarına uygun eğitimin verildiği okuldur (Mainz Başkonsolosluğu Eğitim Ataşeliği, 2001, 5).

Orta öğretim ikinci kademe Gymnasium Oberstufe ve üniversitelerden oluşmaktadır. Gymnasium Oberstufe (Orta öğretim ikinci kademesi), ortaöğretimin birinci kademesini tamamlayan öğrencilerin devam edebildiği ve yüksek öğretime hazırlık amacı taşıyan üç yıl süreli bir genel eğitimdir. Gymnasium'da 10. sınıfı basarı ile tamamlayan, "Realschule"yi ikinci yabancı dil okuyarak başarı ile bitiren ve "Hauptschule" 10-B diploması alanlar ortaöğretim ikinci kademesine devam hakkı kazanmaktadır. Bu eğitimin sonunda öğrenciler; "Abitur" ya da "Allgemeine Hochschulreife" denilen ve yüksek öğretime devamı sağlayan belgeyi almaya hak kazanmaktadır (Mainz Başkonsolosluğu Eğitim Ataşeliği, 2001, 5).

Üniversiteler. Almanya'da yüksek öğretim, üniversiteler ve eşdeğer yüksek öğretim kurumlarında, müzik ve sanat kolejlerinde, uygulamalı bilim üniversitelerinde verilmektedir. Bazı eyaletlerde yüksek öğretimin bir parçası olarak dual sistem doğrultusunda eğitim veren yüksek öğretim kurumlan da bulunmaktadır (MEB, 2006; MEGEP, 2005). Almanya'da 359 tane yüksek öğretim kurumu vardır (EURYDICE/CEDEFOP, 2005, 135).

Almanya'da üniversiteye giriş için genel yüksek öğretim ya da mesleki yüksek öğretim olgunluk diploması gerekmektedir (MEB, 2006). Almanya'da, giriş koşullarını karşılayan tüm adaylar herhangi bir özel kabul prosedüründen geçmeksizin çalışmak için seçtikleri derse kayıt olabilmektedir. Başvuran aday sayısının, belirli derslerdeki mevcut yer sayısını aşması durumunda yerler ulusal/bölgesel düzeyde ya da ilgili yüksek öğretim kurumlarında yapılacak olan seçme prosedürlerine göre tahsis edilmektedir (MEGEP, 2005). Almanya'da hemen hemen herkes kendi yeteneğine göre bir okul bularak eğitimini sürdürmektedir. Alman eğitim sistemini aşamaları aşağıdaki şekilde gösterilmiştir.

Şekil 3.1. Alman Eğitim Sisteminin Temel Yapısı

Kaynak: (Eurydice, 2005, 2010).

Eyaletler arasında gerekli ön koşullar sağlandığı zaman öğrencilerin okul türleri arasındaki geçici ve okuldan ayrılma koşullarını sağlıyorsa öğrenci okul transferini garantilemiştir. Tam zamanlı zorunlu eğitim süresi 9 yıl fakat 4 eyalette 10 yıl ve yan zamanlı zorunlu eğitim 3 yıldır. Yukarıdaki şekle göre Alman Eğitim sisteminin aşamaları; (EURYDICE /CEDEFOP, 2005, 33).

- Bazı eyaletlerde özel türdeki okul oncesi sınıflardan ilköğretime geçiş vardır (Vorklassen, Schulkindergarten okulöncesi sınıflar). Berlin ve Brenderburgur'da İlköğretim altı yıl sürmektedir.
- Engelli öğrenciler, kendi durumlarına göre, genel eğitim ve mesleki eğitimin özel eğitim bölümlerine devam ederler. (Bazı durumlarda engelli olmayan öğrencilerle birlikte eğitim alabilirler). Her bir eyalet kendi yasalarına göre, okulları şekillendirir.
- Okul tipine bakmaksızın, Beşinci ve altıncı yıllar, öğrencinin gelecekteki eğitimi için özel bir destek, rehberlik ve yöneltme sağlar. Bazı eyaletlerde yöneltme aşaması standart okul türlerinden bağımsız olarak, ayrı bir örgütsel birim olarak örgütlenir. Bu bölüm Orıcntıcrungsstufc olarak isimlendirilmektedir (Eurydice, 2010,9)
- Eyaletlere göre farklı şekillendirilen ve birden çok eğitim imkanı veren okul tiplerinde temel özellikte olan Temel eğitim ve ortaokul (Ortaöğretim I. Kademesi) eğitim programları sunulmaktadır. Bunlar; Mittelschule (Sachsen), Regelschule (Thüringen), Sekundarschule (Sachsen-Anhalt), Erweiterte Realschule (Saarland), Integrierte Hauptund Realschule (Hamburg), Verbundene Hauptund Realschule (Hessen, Mecklenburg-Vorpommern),Regionale Schule (Rheinland-Pfalz) ve Gesamtschule'dir.
- Gymnasium eğitim programı aynı zamanda Gesamtschule'de sunulmaktadır. Çok amaçlı okullarda örgütleme ve öğretim açısından (Hauptschule, Realschule ve Gymnasium) üç öğretim programı bir arada verilmektedir. Bu eğitim programları, çok amaçlı okullarda bir eğitim ve öğretim açısından bütünlük oluştururlar. Her bir eyalet çok amaçlı okulları kendi yasalarına göre düzenlerler.
- Genel eğitimi bitirme sertifikaları dokuzuncu ve onuncu yıllardan sonra verilirler. Bu sertifikalar her bir eyalette farklı şekillerde isimlendirilmektedir. Sertifikaları daha sonra Abendschule'den (akşam okulu) ve meslek okullarından elde etmek mümkündür.
- Liselerin üst kademesine genellikle onuncu sınıfın sonunda belirli nitelikleri kazanmış öğrenciler devam edebilirler. Öğrenciler genellikle on üç öğretim yılı sonunda, yükseköğretime geçme hakkını sağlayan "Abitur-olgunluk" derecesini elde ederler. Sachsen ve Thüringen'de olgunluk derecesi on iki öğretim yılı sonunda başarılı öğrencilere verilir.
- Bu meslek okulları 5 yıllık çalışma deneyimi olan veya mesleki eğitimini tamamlamış Mittlener Schulabschluss bitirme belgeleriyle okullardan ayrılanların tercih ettiği okullardır. Yalnızca birkaç eyalette bulunmaktadır. Kendilerine İkinci bir yabancı dil öğrenimi ve yüksek öğretime giriş yeterliği sağlar

- Teknik lise (Fachoberschule), iki yıl süren ortaokul bitirmiş öğrencileri ve onları meslek yüksek okuluna hazırlayan bir okul tipidir. Ortaokulu başarılı bir şekilde bitiren ve hazırlayıcı mesleki eğitimden geçmiş olan öğrenciler ayrıca teknik lisenin on ikinci yılına doğrudan devam edebilirler.
- Tam zamanlı meslek okullarının giriş şartlan, süreleri, bitirme sertifikaları birbirinden farklıdır. Meslek okulları (Berufsfachschulen) bir ya da iki yıllık sürelerdeki programlarla temel mesleki eğitim sunarlar, kayıt için ortaokul belgesi şartı olan iki yıllık meslek okulları, devlet tarafından tanınmış nitelikte bir meslek dalında yetişmeyi sağlarlar. En az iki yıllık bir meslek okulunun tamamlanması ile meslek yüksek okulların giriş niteliği kazanılır (fachochschulreife)
- Bir meslek edinmeyi sağlayan belgeye ek olarak ve bazı durumlarda Hauptschluss veya Mittlener Schulabschluss bitirme belgeleri kazanılabilir.
- Üst branş okulu (Fachschule) bir- üç yıl sürekli mesleki eğitim sağlarlar. Bir meslek dalında, uygun eğitim sağlayabilmek için meslekle ilgili programın bitirilmesi gerekir. Belirli şartlar altında meslek yüksek okuluna giriş yeterliği' de (Fachochschulreife) alınabilir.
- Yüksek öğretim kurumlarını içermektedir. Üniversite seviyesindeki çeşitli disiplinleri içerir. (din, felsefe, tıp yönetim bilimleri, spor.
- Pedagoji yüksek okulu, Yalınızca Baden Württrmberg'te bulunur. Çeşitli tiplerdeki okullarda öğretmenlik için eğitim yapılır. Sepesifik olaylarda okul sektörü dışına da pedagoji ve eğitim alanında profesyonel öğrenme çalışmaları
- Meslek akademisi, bazı eyaletlerde dual sistemin ilkelerini koruyarak şirketlerde pratik ve profesyonel eğitim çalışmalarıdır.

Federal Almanya Cumhuriyeti'nde Mesleki Eğitim Sistemi

"Dualist Sistem" olarak adlandırılan Alman meslekî eğitim sistemi esas olarak teorik ve uygulamalı eğitim programlarının bütünleştirildiği bir eğitim sistemidir. Alman sistemini güçlü kılan yan, eğitim ile istihdam arasında geliştirilmiş olan sıkı uyumdur. İşletme içi eğitimle, bir meslek okulunda haftada 1-2 gün süreli teorik eğitimin birlikte yürütüldüğü "Dualist Sistem" daha sonra sürdürülecek olan mesleğe yönelik deneyim sağlamaktadır. Bu tür eğitimden geçen gençler açısından istihdam imkânları artmaktadır. Bunlardan kısa süreli olanı, temel ve genel orta öğretim veren ve eyaletlere göre 5-6 yıl arasında değişen Hauptschule ve Realschule ve bunları izleyen 2 yıllık teknik eğitim (Fachoberschule) tam gün süreli meslekî eğitim (Berufssfachschule) ya da uygulamalı meslekî eğitim (Berufsschule) sağlayan okulları kapsamaktadır. Bu eğitimlerini tamamlayan gençler yüksek teknik okullara ve üniversitelere, 3 yıl süreli Berufsschule'yi tamamlayanlar ise kısa süreli bir yüksek teknik öğretim kurumu olan ve temel meslekî eğitimi bitirenler süreli meslekî eğitim veren "Fachschule"ye devam edebilmektedir (Aykaç, 2002).

Stajlar dahil 8 dönemden oluşan kısa süreli yüksek öğretim kurumlarına, teknisyen diploması veren yüksek okullara ve sürekli eğitim sağlayan okullara giriş imkânı sağlayan dual sistemde teorik, genel ve teknik meslekî eğitim verilmektedir. Eyaletlerin yetkisi altında düzenlenen ve federal devlet tarafından desteklenen bu eğitim yanında işletme içi eğitimlerde sağlanmaktadır. Eğitim programları, hükümet, işçi ve işveren sendika temsilcilerinden oluşan meslekî danışma komisyonlarınca belirlenmektedir. Alman sisteminde Berufsschule olarak tam gün meslek okullarının dışındaki tüm mesleki eğitim okulları eğitimlerinin çoğunu işletme içi uygulamaya yöneltmişlerdir (Aykaç, 2002).

Yabancıların Eğitimi

Yabancıların hakları çeşitli uluslararası anlaşmalarla korunma altına alınmıştır. Birleşmiş Milletler Antlaşması, İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi, Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Kaldırılması Sözleşmesi, Çocuk Hakları Bildirgesi, Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme, Gençler Arasında Barış İdealleri, Uluslararası Saygı ve Anlayış Geliştirme Bildirgesi, Eğitimde Ayrımcılığa Karşı Sözleşme, Uluslararası Kültürel İşbirliği İlkeleri Bildirgesi, Ulusal ya da Etnik, Dini ve Dilsel Azınlıklara Mensup Kişilerin Hakları Bildirgesi, Ulusal Azınlıkların Korunmasına İlişkin Çerçeve Sözleşmesi, Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansı Sonuç Bildirgesidir (Ünal, 2004, 173). Eğitimde Ayrımcılığa Karşı Sözleşme Türkiye tarafından onaylanmamıştır.

Yabancıların Almanya'ya göçleriyle birlikte Alman pedagojisinde değişmeler başlamıştır. Yabancılar pedagojisi olarak adlandırılan akım ortaya çıkmıştır. Bu akımın amacı; yabancı çocukların eksikliklerinin giderilmesidir. Fakat bu pedagoji 1980'li yılların başında eleştirilmeye başlanınca yerini kültürler arası pedagoji almıştır. Almanlar, göçmenleri kendi kültürlerine alıştıramadıkları için yerli halktan kültürel çeşitlilikle ilişkide bulunmaları istenmiştir. Kültürler arası pedagoji, göçmen-yerli ayrımını ve kurumsal ayrımcılığı (yabancı çocukların ayrı sınıfa yazılışını) görmezden geldiği için suçlanmıştır. Özellikle lise bitirme sınavına giren yabancı öğrencilerin yüzdesi Alman öğrencilerin yüzdesine göre çok düşüktür. Kültürler arası pedagoji karşısında "ırkçılık karşıtı yaklaşım" ortaya çıkmış ve kültürler arası pedagoji sorgulanmaya başlamıştır (Nohl, 2004, 243-245). Alman öğrencilerin % 31'i göçmen kökenli öğrencilerin % 59'u 10 yıllık zorunlu eğitimden sonra hiçbir diploma almadan "Hauptschule" diploması alarak okuldan ayrılırlar (Bayer, 2006).

Almanya'daki Türklerin eğitimi için, eyaletlerde farklı programlar ve yöntemler uygulanmaktadır. Hessen Üniversitesinde anadil olarak Türkçe öğretimi için bir bölüm vardır. Berlin'de farklı diller için okullar bulunmaktadır. Bremen'de Türkçe için ana dil dersleri zorunludur (Harkort, 2004, 265).

Özel Eğitim

Almanya'da öğrenme güçlüğü çeken öğrenciler dışındaki özürlü öğrenciler, doktor raporu ile kendi özür grubuna göre özürlüler okuluna yönlendirilmektedir. Öğrenme güçlüğü çeken öğrencilere ise, velisinin izni alınarak "Sonderschule"den gelen öğret-

men tarafından test yapılmaktadır. Birinci ve ikinci sınıflara; renk, şekil testi gibi, okuma yazma gerektirmeyen testler, üçüncü ve dördüncü sınıf öğrencilerine, matematik, okuma-yazma gibi testler uygulanmaktadır. Bir yıl sınıfta kalan, ikinci yıl da başarısız olma ihtimali olan veya ilkokulda iki defa sınıfta kalan öğrencilerin, velilerine haber verilmekte ve ikinci dönemin ortalarında bir Sonderschule" öğretmeni tarafından öğrenciye test uygulanmaktadır. Almanya'da özel eğitim okulları özür gruplarına göre ayrılmıştır. Bu özür grupları, öğrenme özrü (Lernbehindert), bedensel özür (Körperbehinderte), görme yetersizliği (Sehbehinderte), duyma özrü (Gehörlose), işitme özrü (Schwerhörige), görme özrü (Blinde), zihinsel özür (Geistigbehinderte), konuşma özrü (Sprachbehinderte) ve uzun süreli hastalıktır (Schule für Kranke) (Mainz Başkonsolosluğu Eğitim Ataşeliği, 2001, 27).

Öğretmen Yetiştirme

Almanya'da 1970 yılından beri, okulöncesi öğretmenliği dışındaki öğretmenlerin eğitimi yükseköğretim kurumlarında yapılmaktadır. Bu uygulama, eyaletlere göre farklılıklar göstermekle birlikte, ilkokullarda sınıf öğretmenliği için en az üç, orta öğretim alan öğretmenliği için en az dört yıllık öğretmenlik eğitimi ve bu eğitimin üniversitelere bağlı ya da bağımsız, ancak üniversite yetkilerine sahip eğitim yüksekokullarında verilmesi tüm eyaletlerce kabul edilmiştir. 1990 yılında iki Almanya'nın birleşmesinden sonra, yeni eyaletlerde de aynı uygulama geçerlidir (Sağlam ve Kürüm, 2005).

Almanya'da tüm okulöncesi öğretmenleri orta öğretim ikinci devre düzeyinde, ilk ve orta dereceli okul öğretmenleri üniversitelerde, sanat ve müzik kolejlerinde eğitilmektedir. Öğretmenler genellikle iki dersten ve eğitim bilimlerinin birinci ve ikinci sınavlarından (Staatsprüfung) geçmektedir. İlkokul öğretmenleri genel derslere girmektedirler. Ortaokul öğretmenleri de belirli konularda uzmanlaşmış öğretmenlerdir. Öğretmenler genellikle eyalet tarafından istihdam edilmektedir ve kanunlara göre devlet memuru statüsüne sahiptir (MEGEP, 2005).

Meslek okulu öğretmenleri okullarda mesleki eğitimden sorumludurlar. Bu öğretmenler iki gruba ayrılmaktadır. Bunlar, teorik ve işle ilgili genel dersleri veren öğretmenler ve uygulamalı dersleri veren öğretmenlerdir. Teorik, mesleki ve genel konularda ders veren öğretmenlere "Senior sınıf öğretmeni" denmektedir. Bu öğretim görevi için, hazırlık kursunu izleyen sınavın başarılmasına ek olarak iki yıl süreli yüksek lisans eğitiminin tamamlanması gerekmektedir. Üniversiteye veya koleje kabul edilmek için üniversite giriş yeterliğine ve birkaç aylık pratik mesleki eğitim yeterliğine sahip olunması gerekmektedir. Uygulamalı Ders Öğretmenleri, uygulamalı derslerin eğitimini verebilmek için "RealSchule" sertifikasına veya dengi bir sertifikaya sahip olmalıdırlar. Ayrıca bu öğretmenlerde bir ustalık sertifikası ya da eğitim koleji yeterliği istenmektedir. Bazı konulardaki uygulama öğretmenleri Yüksek Mesleki Eğitim Koleji mezunudurlar. Bir diğer şart uygulamalı ve teorik eğitim bilimleri eğimini izleyen en az iki yıllık mesleki deneyimdir (Ulusoy, 2003).

Almanya'da öğretmenlik eğitimlerini tamamlayan aday öğretmenler, öğretmenliğe atanmak için, her eyaletteki Devlet Sınav Dairesi tarafından yapılan I. Devlet Sınavını başarmalıdır. Adayların alan bilgisinin sorgulandığı bu sınavı başaranlar, stajyer öğretmen olarak bir okulda görevlendirilmekte ve iki yıl stajyer öğretmen olarak çalışmaktadır. İki yıl içerisinde adaylar, bölgelerindeki hizmet içi eğitim merkezi tarafından düzenlenen seminerlere katılmakta; okulda rehber öğretmen gözetiminde ve bağımsız olarak ders vermekte ve diğer eğitim etkinliklerine katılmaktadır. İki yıllık sürenin sonunda yapılan değerlendirmede başarılı bulunan adaylar, öğretmenlik meslek bilgilerinin sorgulandığı II. Devlet Sınavına girmektedir. Bu sınavı başaranlar, ihtiyaç duyulan bir okulda asil öğretmen olarak görevlendirilmektedir (Sağlam ve Kürüm, 2005).

Almanya'da son yıllarda yapılan reformlar içinde öğretmen eğitimi konusu da yer almaktadır. Yapılan bu reformlarda geleceğe yönelik öğretmen eğitim programlarının şekillendirilmesinde aşağıdaki noktalara dikkat edileceği belirtilmiştir (MEGEP, 2005):

- Öğretmen eğitiminde etkililik ve profesyonelliğin sağlanmasına yönelik standartların uygulanması,
- Öğretmen eğitimi sırasında daha geniş kapsamlı uygulamalı oryantasyona çalışmalarına önem verilmesi,
- Eğitimin teorik ve uygulamalı aşamalarının birbiriyle daha çok ilişkilendirilmesi,
- Kontrollü ve yöntemli rekabet konusunda öğretme uygulamasını geliştirecek önlemler alınması,
- Yeni diplomalı öğretmenler için memuriyete geçme sürecinin ayrı bir önem verilmesi,
- Resmi öğretmenlik eğitimi (Seiteneinsteiger) olmaksızın yükseköğretim mezunlarının mesleğe kazandırılması,
- Öğretmenlik mesleğinin imajının iyileştirilmesine ve geliştirilmesine ilişkin yeni yaklaşımların geliştirilmesi.

Yukarıda sıralanan maddelerde de görüldüğü gibi öğretmen eğitiminde birçok reform yapılmak istenmektedir. Tüm eyaletlerde Eğitim ve Kültür Bakanlıklarına bağlı yetişkin öğretmen eğitimi enstitüleri ve akademileri kurulmuştur. Yetişkin öğretmen enstitüleri düzenli olarak öğretmenlerin ilgilerine yönelik seçmeli programlar yayımlamaktadır. Kilise Akademileri, Bölgesel Öğretmen Merkezleri, Yerel Politik Eğitim Enstitüleri, Alman Politik Eğitim Merkezi ve Açık Üniversite tarafından da kurslar düzenlenmektedir (Ulusoy, 2003).

Alman Eğitiminde Yönlendirme Etkinlikleri

Alman eğitim sisteminde yönlendirme, öğrencinin okula uyumunu sağlamakla başlayıp, meslek seçimine kadar devam etmektedir. Almanya'da yönlendirme etkinlikleri, eğitimsel yönlendirme etkinlikleri, bireysel danışmanlık etkinlikleri, aile danışmanlığı etkinlikleri ve ortaöğretim sisteminde yönlendirme faaliyetleridir (Arslan ve Kılıç, 2000).

Eğitimsel yönlendirme etkinlikleri, öğrenci okula ilk kayıt olduğunda, okul öncesi ya da özel sınıflarda, liseye girişte, 5. ve 6. sınıflarda uyum ve gözlem süreçlerinde, öğrenci 10. sınıfa gelmeden ve 11. sınıfa geçerken 10.sınıftan önce ve sonra, üniversiteye girişte (on üçüncü sınıftan sonra) Sachsen ve Thüringen'de 12 öğretim yılı sonunda, program, okul, ders, değişimlerinde yapılan yönlendirme etkinlikleridir (Arslan ve Kılıç, 2000).

Bireysel danışmanlık etkinlikleri, okullarda öğrenme güçlüğü, konsantrasyon güçlüğü, konuşma bozuklukları, ruhsal ve davranış problemleri olan öğrencilere verilen danışmanlık hizmetleridir. Aile danışmanlığı faaliyetleri, ailelerin öğrencilerin eğitimsel sorunlarına yardımcı olmaları maksadıyla ailelere verilen danışmanlık hizmetleridir (Arslan ve Kılıç, 2000).

Ortaöğretim sisteminde yönlendirme faaliyetleri, Eğitimsel Yönlendirme Servisleri (EYS) tarafından yapılmaktadır. Bu servisler, genel öğretim yapan okullarla ve öğrenci veli komiteleriyle doğrudan ilişkilidir. Merkezi Eyalet Ofisleri, Bölgesel Yönlendirme Ofisleri (okulla ilişkili olmayan) ve Yerel Yönlendirme Ofisleri (okulla ilişkili) olmak üzere üçe ayrılır (Arslan ve Kılıç, 2000).

Federal Almanya Cumhuriyeti Eğitim Sisteminde Süreç Boyutu

Federal Almanya'da okullarda öğrenci ve velilerin okulların yönetiminde karar sürecine katılma hakları vardır. Öğrenciler bu haklarını, kendilerini temsil edecek sınıf temsilcileri, şehirler ve bölgelerde öğrenci temsilcileri "Temsilciler Kurullarını", eyaletlerde ise "Eyalet Öğrenci Temsilciler Kurulları" oluşturarak kullanmaktadır. Veliler ise, kararlara bireysel olarak katılımlarının dışında veli temsilcilikleri aracılığıyla ve okul yönetimiyle ilgili komisyonlarda görev alarak karar sürecine katılmaktadırlar (Erginer, 2006, 268).

Her eyalette bulunan okulların içsel danışma kurulları vardır. Her okulda eğitimle ilgili konulardan sorumlu olan bir "öğretmenler kurulu" vardır ve bu kurul ders kitaplarının seçimi, bazı çatışma durumlarında disiplin kurallarına ve yönetmeliklerine göre karar vermekle yükümlüdür. Okul içinde görev yapan diğer bir kurul da "okul konseyi"dir. Bu konsey eşit sayıda öğretmen, veli ve öğrencileri kapsamaktadır. Ama, bazen sayıda eşitsizlikler de olabilmektedir. Okul konseyi, okul yaşamı ve öğrenmenin örgütlenmesinden, öğrencinin korunmasından, okul dışı faaliyetlerin örgütlenmesinden sorumludur. Bu kurulların görevleri ve yetkileri eyaletten eyalete değişiklik göstermektedir (EURYDICE/CEDEFOP, 2005, 57).

Almanya'da okullarda karar alma sürecine, öğrenciler, veliler ve öğretmenlerin dışında ekonomik kuruluşlar, kiliseler, sendikalar, gençlik dernekleri de yasalar çerçevesinde katılmaktadır (Erginer, 2006, 269).

Öğretim programları, eyalet başkanları tarafından belirlenmektedir. Öğretim programlarının hazırlanmasında öğretmenler ve uzman kişilerden oluşan "Program Hazırlama Komisyonu" görev yapmaktadır. Öğretim programları, dernek, veli, öğrenci ve öğretmen temsilcilerince tartışıldıktan ve onaylandıktan sonra uygulamaya konulmaktadır. Okul kitapları Eğitim ve Kültür Bakanlıklarınca onaylanmak zorundadır (Erginer, 2006, 258).

İlköğretimde dersler pazartesi ve cuma günleri arasında verilmektedir. Bazı eyaletlerde ayın ikinci ve üçüncü cumartesi günleri de ders yapılmaktadır. Bir öğrencinin başarı durumu yarı yıl ve yıl sonu karneleri ile bir bütün olarak değerlendirilmektedir. Bir üst sınıfa geçmek geçer notun alınmasıyla olmaktadır (Erginer, 2006, 341).

Alman eğitim sistemi birçok açıdan Anglo-Sakson ülkelerinkinden büyük farklılıklar göstermesine karşın yüksek performanslı öğrenciler yetiştirmektedir. Eğitim yapılandırılması federal devletlere bırakılmıştır. Bu sistem, savaş sonrası Almanya'sında daha demokratik bir yapı sağlayabilmek amacıyla kurulmuş ve genelde öğrencilerin, ailelerinin parasal durumlarından bağımsız olması sağlanmıştır. Almanya'da, öğrenciler harç ödememektedir. Ancak yine de ekonomik durumu zayıf olan bazı öğrenciler, öğrenim materyalleri ve yaşama alanları için bir miktar paraya ihtiyaç duyabilmektedir. Devlet, bu öğrencilere yarısını bağış diğer yarısını da öğrenci çalışmaya başladıktan sonra geri ödenmek koşuluyla burs vermektedir (İrat, 2002).

Almanya'da devlet okulları parasızdır. Ders araç ve gereçleri öğrencilere parasız ya da ödünç olarak verilmektedir. Okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden öğrencilerin masrafları veliler tarafından karşılanmaktadır. Yüksek öğretim kurumlan eyaletlerce finanse edilmektedir. Eyaletler, yüksek öğretim kurumlarının kaynaklarını Eğitim ve Bilim Bakanlığının bütçesinden karşılamaktadır (Erginer, 2006, 270).

Mesleki eğitimde işletmeler sağladıkları eğitimi kendileri finanse etmektedir. Öğretmenlerin ücretleri eyaletler tarafından karşılanmaktadır. Okul binalarının yapımı ve diğer giderlerin finansmanı ise belediyelerce sağlanmaktadır (Aykaç, 2002).

Almanya'da okulların yönetimi ve denetimi üç aşamalıdır. Bunlar, eyalet kültür eğitim bakanlığı, eyalet valiliği ve eyalet okul müdürlüğüdür (EURYDICE/CEDEFOP, 2005, 50). Eyalet Eğitim Bakanlığı, eyaletteki tüm okul sisteminin denetiminden ve uygulamalarda birliğin sağlanmasından sorumludur. Eyalet Valiliği, ortaokul, meslek okulları ve liselerin denetimden sorumludur. Eyalet Eğitim Müdürlüğü, bölgesindeki ilkokul ve temel okulların işleyişinden sorumludur (Sağlam, 1999).

Almanya'da federal ve eyalet anayasaları uyarınca okullar devletin gözetimi altındadır. Okullar yerel, yüksek okullar ise eyalet kuruluşlarıdır. Kilise sorumluluğu altında yüksek okullar ve özel statüde yüksek okullar gibi özel okul sistemi de mevcuttur. Yetişkinlerin eğitimi, ilave eğitimler ve okul eğitim sistemi eyaletlere bırakılmıştır. Eğitim yardımları, bilimsel araştırmaların teşviki, ekonomi ve iş hukuku çerçevesinde meslek eğitiminin işletmelerdeki bölümü ve düzenlenmesi, memurların maaşlarında düzenleme yapma yetkileri federal devlete bırakılmıştır (MEB, 1996, 42).

Almanya'da okullarda denetim yasal denetim ve akademik denetim olmak üzere iki türlü gerçekleşmektedir. Yasal denetim: eyaletlerdeki okullarda yapılan uygulamaların kanuna uygunluğunun hukuk kuralları tarafından denetlenmesidir. Bu denetim okullar ve yüksek öğretim kurumlarında yapılmaktadır. Yasal denetim genellikle yerel otoriteler tarafından yapılan eğitim-öğretim dışı konuların kontrol edilmesini içermektedir. Eğitim-öğretim dışı konular okul binasının yapılması ve ihtiyaçlarının karşılanması, ders kitaplarının ve diğer öğretim materyallerinin sağlanmasını içermektedir. Akademik denetim ise; okullardaki eğitsel çalışmaların denetlenmesi ve öğretmenlere tavsiyelerde bulunulmasını

içermektedir. Okullar, Eğitim ve Kültür Bakanlıkları (Ministries of Education and Cultural Affairs) tarafından denetlenmektedir (EURYDICE /CEDEFOP, 2005, 21). Meslekî eğitim, Eğitim ve Bilim Bakanlığı tarafından denetlenmektedir. Bu bakanlık genel meslekî eğitim politikasını plânlama ve araştırmadan sorumludur (Aykaç, 2002).

Türk ve Alman Eğitim Sisteminin Karşılaştırılması

Eğitimin Yapısı

Almanya'da üç parçalı eğitim sistemi vardır. Almanya'da çocuklar 9 ya da 10 yıl okula gitmek zorundadır. Dört yıllık ilk basamaktan sonra okullar ayrılmaktadır. İlkokul öğretmeninin en önemli görevlerinden biri, öğrencilere ve velilere dört yıllık ilkokuldan sonra hangi okula devam edilmesi gerektiği yönünde danışmanlık yapmaktır. Dördüncü sınıf öğretmeni, ikinci basamağın birinci bölümüne geçiş için bir rapor hazırlamakta ve önerilerini sözlü olarak dile getirmektedir. Öğretmenin önerileri genelde öğrencilerin hangi okula gideceği ile ilgilidir: "Hauptschule", "Realschule" ve "Gymnasium", "Gesamtschule" 2003 İstatistik yılı verilerine göre, her 100 öğrencinin % 8.9'u mezun olamamıştır. Bu grubun % 5,8'i kız öğrenci, % 19'u ise yabancı uyruklu öğrencidir. Mezun olan % 91,1'in dağılımı ise şöyle: Hauptschule % 24,5 (Kız öğrenci oranı % 21, Yabancı öğrenci oranı % 41,6). Realschule (GS dahil) % 41,6 (Kız öğrenci oranı % 43,3, Yabancı öğrenci oranı % 29,9). Gymnasium % 24,8 (Kız öğrenci oranı % 28,5, Yabancı öğrenci oranı % 8,9 (Ehmke, 2006).

Almanya bir öğrenim yılında öğrencilerin % 24,8'i "Abitur" yapmaktadır (kız öğrenci oranı % 28,5). Türkiye bir yılda mezun olan öğrencilerin % 28,6'sı liseye devam etmektedir (kız öğrenci oranı % 21). Kız öğrencilerin % 85 yalnızca ilkokula devam etmektedir (Ehmke, 2006). Almanya'da kız öğrencilerin okula devamı Türkiye'ye göre daha fazladır. Fakat yabancı öğrencilerin "Hauptschule" devamının % 41.6 olması, Gymnasium'a devamın bu öğrencilerde % 8,9 kadar düşmesi bu öğrencilerin eğitiminde sorunlarla karşılaşıldığının bir göstergesi olabilir.

Almanya'da zorunlu eğitim 10 yılı tam zamanlı, iki yılı yarım zamanlı olmak üzere 12 yıldır. Türkiye'de zorunlu eğitim 4+4+4 olmak üzere 12 yıldır. 2012-2013 eğitim öğretim döneminde uygulamaya konulmaya başlanan 4+4+4 sistemi ile ülkede zorunlu eğitin 8 yıldan 12 yıla çıkarılmıştır. Türkiye'de zorunlu eğitim çağı 6-18 yaş arasındadır. Almanya'da benzer şekilde, 6-18 yaşına kadar devam etmekte ve 16 yaşından 18 yaşına kadar yarı zamanlı eğitim öğretim görülmektedir.

Almanya'da mesleki eğitimine çok önem verilmekte ancak Türkiye'de yeterli önem verilmemektedir. Öyle ki yıllardır ulaşılmaya çalışılan % 65 mesleki teknik okul, % 35 genel lise oranı yıllardır yakalanamamıştır. Ayrıca bu durum Türkiye'de tam tersidir. Bu okullar zorunlu eğitimde ve Temel Eğitimden Ortaöğretime Geçiş Sınavında (TEOG) başarılı olamayan öğrencilerin gönderildiği okullar olarak algılanmaktadır. Bu Öğrenciler, üniversite sınavında da yeterli başarıyı elde edememektedirler. Ancak meslek liselerinden mezun olan öğrencileri üniversitenin her bölümüne girmede getirilen kısıtlamaların kalkması son yıllarda işletmelerden ara insan gücüne gelen yoğun talepler ve bazı büyük şirketlerin 2006 yılı içerisinde mesleki eğitim konusunda Milli Eğitim Bakanlığı'yla birlikte çalışmak istemesi mesleki eğitimin önünü açması açısından önemli bir gelişmedir.

Yönetim Şekli

Türkiye'de Milli Eğitim Bakanlığı dört bölümden oluşmaktadır. Bunlar; merkez örgütü, taşra örgütü, yurt dışı örgütü ve bağlı kuruluşlardır. Milli Eğitim Bakanlığı 81 il ve 924 ilçede örgütlenmiştir. Türkiye'de eğitim planlanması ve eğitimin finansmanından hükümet ve Bakanlık sorumludur. Eğitimde görevli personelin ve öğretmenlerin ücreti devlet tarafından ödenmektedir. Eğitimde programlar ve yönetmelikler merkez tarafından hazırlanır. Kısaca, Türk eğitim sisteminde merkeziyetçi bir yönetim anlayışı vardır. Almanya'da eğitim merkeziyetçi değildir. On altı ayrı eğitim bakanlığı vardır. Eğitim Bakanlıkları arasında geçerli olan çerçeve sözleşmeleri bulunmaktadır. Bu çerçeve sözleşmelerini merkezi Bonn'da bulunan Eğitim Bakanlığı Daimi Konferansı yapmaktadır. Bu anlayışla Alman Eğitim sisteminin merkezi değil, yerel bir anlayışla yönetildiği söylenebilir.

Eğitimin Planlanması

Türkiye'de 2004-2005 öğretim yılında 72 milyon nüfustan 10.5 milyonu 8 yıllık ilköğretim öğrencisi olmak üzere 14.5 milyon öğrencisi bulunmaktadır. Eğitim bütçesi Türkiye Cumhuriyeti'nin toplam bütçesinin % 8'ini oluşturmuştur. 2004-2005 yılında Almanya'da toplam öğrenci sayısı 9.6 milyondur. OECD ülkeleri ortalama olarak 2003 yılında gayri safi milli hasılanın % 5,5'ini, 2004 yılında ise % 5,6'sını eğitim, bilim ve kültüre harcanmıştır. Almanya % 5,3 ile, % 5,9'luk ülkeler ortalamasının altında kalmıştır. Türkiye'nin oranı ise % 3,4'tür ve ülkeler sıralamasında son sırada bulunmaktadır (Ehmke, 2006).

Almanya'da ilköğretim, ortaöğretim ve devlet bağlı yükseköğretim kurumlan parasızdır. Öğrencilere araç ve gereçleri ya parasız ya da ödünç olarak verilmektedir. Türkiye'de ilkokul, ortaokul ve ortaöğretim devlet okullannda zorunlu ve parasızdır. Öğrencilerin kitapları ücretsiz olarak verilmektedir. Gelişmekte olan bir ekonomiye sahip olan ülkemizde ilk ve orta öğretimde ücretsiz dağıtılan kitapların ödünç verme şeklinde olması, gerek ekonomi gerek eğitim açısından daha yararlı olacağı kanısındayım. Türkiye'de yükseköğretim kurumlan paralıdır.

Öğretimin İçeriği

Almanya'da ilkokulda öğrenciler bireysel çalışma stratejileri kazanmayı öğrenmektedirler. Veliler okulun karar mekanizmalarına katılma haklan vardır. Ayrıca veliler, "Açık ders" lerde günlük dersler ve içeriklerinin belirlenmesinde söz sahibidir. İkinci orta öğreniminde bilimsel çalışmaya hazırlayıcı dersler ön planda tutulmaktadır. Öğrencilerin dört yanyılda aldıklan puanlar "Abitur"da değerlendirilmektedir (Ehmke, 2006). Türkiye'de ilköğretim, ilkokul ve ortaokulda 4+4 olmak üzere 8 yıllıktır ve öğrencilere herhangi bir yönlendirme sekizinci sınıfa kadar yapılmamaktadır. Sekizinci sınıfa gelen öğrenciler sınava girerek gidecekleri lise türünü belirlemektedir. Bunun dışında sekizinci sınıf öğretmenleri ve sekizinci sınıfı daha önce okutan ilkokul öğretmeni sekizinci sınıfta yönlendirme yapmaktadır. Ama bu yetersiz bir uygulamadır çünkü öğretmen sirkülasyonun yoğun olduğu bir ülkede o öğrencileri, okutan sınıf öğretmenini üç yıl sonra aynı yerde bulmak zordur.

Türk ve Alman eğitim sistemi arasındaki diğer bir farkta yükseköğretim kurumlarına girişte yaşanmaktadır. Almanya'da üniversiteye devam edebilmenin şartı "Abitur" derecesine sahip olmaktır. Abitur tek bir sınav değildir. Öğrenciler, son iki yılda derslerde ve temel kurslarda puan toplar ve üç dersten yazılı ve bir sözlü sınava girmektedir. Toplam puan bitirme notunu belirlemektedir. Türkiye'de üniversiteye giriş merkezi, Yüksek Öğretime Geçiş Sınavı (YGS) ve Lisans Yerleştirme Sınavı (LYS) ile yapılmaktadır (Ehmke, 2006).

Her iki ülkede eğitimde reformlar planlanmaktadır. Alman eğitim sisteminde yapılması planlanan reformlar aşağıdaki şekildedir (MEGEP, 2005):

- Okullarda kalite güvencesi, tüm eyaletleri bağlayan bir eğitim standartları ve raporlamanın oluşturulması.
- Öğrencilerin sosyo-ekonomik düzeyleri ve performansları arasındaki ilişkinin azaltılması.
- Öğrencilerin erken yaşta geliştirilmesi ve bireysel desteğin artırılması.
- Tam gün devam eden etkinlikler ve bakım sunan okulların sağlanması.
- Göçmen ailelerden gelen öğrencilerin özellikle Almanca bilgisinin geliştirilmesi.
- Okuma, matematik ve fen alanlarındaki okuryazarlığın geliştirilmesi.
- Yükseköğretim kurumlarının özerkliğinin yeniden düzenlenmesi,
- Lisans ve Lisansüstü dereceleri olan iki ana sürece dayalı yeni okuma sistemleri ile "Bologna Sürecinin" uygulanması.
- Yükseköğretimde araştırma açısından mükemmellik ağlarının yanı sıra uluslararası alanda rekabetçi ve oldukça etkin olan üniversitelerin oluşturulması.
- Yeni kuşak akademisyen ve bilim adamlarının desteklenmesi ve teşvik edilmesi.
- Yükseköğretim kurumlarına kabul prosedürlerinin (çalışma yerlerinin tahsisi) yeniden düzenlenmesi.
- Yükseköğretimde uzaktan öğrenme ve yeni medya araçlarının kullanılması.
- Yaşam boyu öğrenmenin geliştirilmesi.
- Deneye dayalı eğitim çalışmalarının düzenlemesi.
- Açık, esnek ve şirkete yönelik düzenlemelerinin ve yeni iş ve mesleklerin geliştirilmesi için gerekli olan eğitimlerin düzenlenmesi.

Sonuç

Alman eğitim sistemi vatandaşlarına çok sayıda eğitim seçenekleri sunmaktadır. Bu seçenekler ya parasız ya da çok az bir para karşılığında sunulmaktadır. Bu durumda Almanya'da eğitimin bir hak olarak eğitimde eşitlik ilkesine göre gerçekleştirildiği söylenebilir. Ancak; PISA matematik ölçeğinden Belçika ve Almanya'da ikinci kuşak göçmen öğrenciler ile yerli öğrenciler arasındaki fark 90 puan olarak belirlenmiştir (OECD, 2007). Bu gösterge Almanya'nın göçmen öğrencilerin eğitimi için farklı çalışmalar

yapması gerektiği anlamına gelebilir. Türkiye'de ise, eğitimde eşitsizliklerin devam ettiği ileri sürülebilir. Bu eşitsizlikler arasında, kır-kent, zengin-yoksul, erkek-kadın eşitsizlikleri sayılabilir. Özellikle kız öğrencilerin eğitime katılımı için kampanyalar düzenlenmekte, projeler yapılmakta, sosyal sorumluluk çalışmaları düzenlenmektedir.

Alman eğitim sistemi eyaletten eyalete farklılık gösteren karmaşık bir yapıya sahiptir. Fakat herkesin kendi ilgi, istek ve yetenekleri doğrultusunda yapılan yönlendirme ve işbirliği ile eğitimde başarılı olduğu söylenebilir. Alman eğitim sisteminde özellikle mesleki eğitime önem verilmesi, 4. sınıftan itibaren yönlendirme yapılması sistemin üstünlükleri olarak görülebilir. Ama Alman eğitim sisteminde "Hauptschule" ye daha çok göçmen öğrencilerin devam etmesi eğitim sisteminin bir sorunu olarak görülebilir. Özellikle Almanya'nın PISA sonuçlarında 31 ülke arasında 21. sırada olması bu ülkeyi eğitimde reformlara yöneltmiştir.

Ülkemizde de son yıllarda eğitimde önemli reformlar yapılmıştır. Bunlar arasında yeni ilköğretim müfredatı ve ilköğretimde yöneltme çalışmaları eğitimin değişimi ve gelişimi açısından önemli birer kilometre taşı olarak süreçteki yerlerini almışlardır. Avrupa Birliği süreciyle birlikte ulusal ve uluslararası alanda yapılan çeşitli projelerle eğitim sistemimizde olumlu sayabileceğimiz faaliyetler giderek artan bir grafik göstermektedir. Ayrıca 2015 yılında MEB için ayrılan bütçe toplamda 81 milyar olarak belirlenmiştir. Bu bütçe bir önceki yıla (2014) göre %10 oranında arttırıldı (Mebpersonel, 2015).

Yararlanılan Kaynaklar

Arslan, M. ve Kılıç, Ç (2000). **Bazı Avrupa Ülkelerinde ve Türkiye'de Zorunlu Eğitimde Yönlendirme Çalışmalarının Değerlendirilmesi.** Milli Eğitim Dergisi, 148.

Aykaç, N. (2002). **Türkiye'de ve Bazı Avrupa Birliği Ülkelerinde Mesleki Teknik Eğitim** (Almanya, Fransa, İsviçre, İspanya, Yunanistan Örneği). Milli Eğitim Dergisi, 155-156.

Aytaç, K. (1985). **Avrupa Okul Sistemlerinin Demokratlaştırılması.** Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları.

Bayer, Y. (2006). MEB, **Almanya'daki Türk Öğrencilerine karşı duyarsız "Türk öğretmenlerden Ankara'ya mesaj var.** Hürriyet Gazetesi. 1 Mayıs 2006.

Çapar, S. (2010). Almanya'da kamu personeli sistemi, **Türk İdare Dergisi** ,466, http://www.tid.gov.tr/Makaleler/466selimcapar.pdf Erişim Tarihi, 22.07.2011

Ehmke,W (2006). **Almanya ve Türkiye'deki Eğitim Sistemleri Bir Karşılaştırma.** Ankara: Konrad Adenauer Vakfı Yayınları.

Erginer, A. (2006). **Avrupa Birliğine Üye Ülkelerin Eğitim Sistemleri,** Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.

EURYDICE/CEDEFOP. (2005). **The Education System in the Federal Republic of Germany. Description of responsibilities, structures and develepment in edocation policy for the exchange of information in Europe** www.kmk.org/dossier/ background.pdf. İndirme Tarihi: 22.04.2006.

EURYDICE. (2011). **Organisation of the education system in Germany,DE. European Commission**. Erişim Tarihi: 22.07.2011.

EURYDİCE. (2010). **National System Overviews On Education Systemsin Europe And Ongoing Reform**, htpp:// eacea.ec.europa.eu, Erişim Tarihi: 24.07.2011.

EURYDİCE/ CEDEFOP. (2010). Structures of Education and Training Systems in Europe Germany 2009/10 Edition, Erişim Tarihi: 24.07.2011

Harkort, L. (2004). **Dil, Anadil, İkidillilik ve Çok Kültürlülük, 4. Demokratik Eğitim Kurultayı Bildiriler Kitabı.** Ankara: Eğitimsen Yayınları.

http://www.handbuch-deutschland.de/book/tu/002_004.html. **Almanya Tarihi.** İndirme Tarihi: 22.12.2006.

İrat, M. A. (2002). YÖK'süz, **Harçsız Bir Eğitim Sistemi**; Almanya. **Üniversite ve Toplum**, 2 (2). http://www.universite-toplum.org/text.php3?id=65. İndirme Tarihi: 22.04.2006.

Krapp, M. (2006). **Alman Bakış Açısından Pisa Araştırma Sonuçları.** Ankara: Konrad Adenauer Vakfı Yayınları.

Mainz Başkonsolosluğu Eğitim Ataşeliği (2001). **Sorularla Alman Eğitim Sistemi.** Mainz: Mainz Başkonsolosluğu Eğitim Ataşeliği Yayını.

MEB (1996). **Avrupa Birliği Üye Ülkelerinin Eğitim Sistemleri.** Ankara: MEB Yayınları.

MEB (2006). **Türkiye ve Avrupa Birliği Ülkelerinin Eğitim Sistemleri**. Ankara: MEB Yayınları.

MEGEP (2005). **Avrupa'daki Eğitim Sistemleri Üzerine Özet Belgeler.** Almanya. http://megep.meb.gov.tr/megep/genel/moduler/ulkeler/Germany%20(TR).doc. İndirme Tarihi: 22.04.2006.

Nohl, M. (2004). **Almanya'da kültürlerarası pedegoji. 4. Demokratik Eğitim Kurultayı Bildiriler kitabı.** Ankara: Eğitimsen Yayınları.

OECD (2007). **Education at a Glance2007: OECD Indicators, Summary in Turkish,** ISBN92-64-032886, www. meb. gov.tr, Erişim Tarihi, 23.07.2011

Sağlam, M. (1999). Avrupa Ülkelerinin Eğitim Sistemleri. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.

Sağlam, M. ve Kürüm, D. (2005). **Türkiye ve Avrupa birliği ülkelerinde öğretmen eğitiminde yapısal düzenlemeler ve öğretmen adaylarının seçimi.** Milli Eğitim Dergisi, 167.

Ulusoy, A. (2003). **Avrupa Birliğine Üye Ülkelerden Almanya, İngiltere ve Fransa İle Türkiye'nin Mesleki ve Teknik Eğitime Öğretmen Yetiştirme Sistemlerinin Karşılaştırılması,** Ankara Üniversitesi IVETA Bölgesel Konferansı 20-22 Ekim 2003.

Ünal, I. (2004). **Çokdilli, çok kültürlü toplumlarda eğitim.** 4. Demokratik Eğitim Kurultayı Bildiriler Kitabı. Ankara: Eğitimsen Yayınları.

www.btsonline.de. **Bundesverband Türksicher Studierendenvereine Almanya Türk Öğrencileri Derneği.** İndirme Tarihi: 22.04.2006.

www.ekdil.com. Almanya. İndirme Tarihi: 22.04.2006

www.meb.gov.tr. İndirme Tarihi: 22.04.2006.

www.mebpersonel.com/ogretmen-atamalari/2015-yilinda-80-bin-ogretmen-atanabilir-h154803.html. İndirilme Tarihi: 28.02.2015

4. BÖLÜM

AVUSTURYA EĞİTİM SİSTEMİ

Doç. Dr. Hasan Basri MEMDUHOĞLU

Siyasal, Sosyal, Coğrafi Yapı ve Tarih

Köklü bir tarihe ve kültürel mirasa sahip olan Avusturya, tarih boyunca Avrupa'nın önemli ülkelerinden biri olmuş, dünyada bilim ve sanat hayatına önemli katkılar yapmış bir ülkedir. Güney Avrupa'nın ortasında yer alan Avusturya, kuzeyde Çekoslovakya, kuzeydoğuda Slovakya, güneyde Slovenya ve İtalya, doğuda Macaristan, batıda Liechtenstein, İsviçre ve Almanya ile çevrilidir. Büyük kısmı Alp Dağları ile kaplı olan ülkenin dörtte üçü dağlık arazidir. Ülkenin yüzölçümü 83.859 km² dir (Mapzones, 2006; Austrian Statistics, 2010).

Avusturya haritası

Eski bir tarihe sahip olan bu ülke, M.Ö. 100 yıllarında Romalılar tarafından işgal edilmiştir. Almanya ile beraber olan Avusturya'ya 803 senesinde Şarlman tarafından "Doğu Markılığı" unvanı verildi. Böylece Germen İmparatorluğunun bir parçası olarak kurulmuş oldu. Daha sonra başa geçen Habsburg Hanedanı, ülkenin sınırlarını genişletmiştir. 15. yüzyılda Avrupa'nın ve Hıristiyanların en güçlü devletlerinden biri haline gelen Avusturya, Osmanlılara karşı arkası kesilmeyen saldırılara liderlik etmiştir. 16. yüzyıl başlarında Osmanlı Devleti çeşitli seferler ile 1529'da Macaristan'ı, daha sonra 1540'ta Avusturya'yı yendi. İmparator I. Ferdinand, Macaristan'ın Osmanlı Devletine bırakılması ve senede 30.000 duka altını vergi vermek şartlan ile bir antlaşma imzaladı. Böylece Avusturya'nın saldırıları son buldu.

Osmanlı-Kutsal İttifak Savaşları sonucunda Osmanlı Devletinden ayrılan Macaristan ile birleşerek Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'nu kurdular. I. Dünya Savaşı'nda parçalanan Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'ndan Avusturya harp sonunda Almanya ile birleşmek istemesine rağmen, galip devletler buna müsaade etmediler. Bağımsız bir devlet olarak kurulan Avusturya Cumhuriyeti, II. Dünya Savaşı'nda aynı zamanda Avusturya doğumlu olan Hitler tarafından 1938'de Almanya'ya katıldı. Savaş sonunda Almanya'nın yenilmesi ile Avusturya; Amerika Birleşik Devletleri, Sovyetler Birliği, İngiltere ve Fransa tarafından işgal edildi. 1955'te bu devletlerle bir antlaşma yapıldı.

Demografik, Ekonomik ve Siyasal Yapı

Almanca adı Österreich olan Avusturya dokuz eyaletten oluşan federal bir cumhuriyettir. Bu eyaletler şunlardır: Karintiya (Karnten), Aşağı Avusturya (Niederösterreich), Salzburg, Steiermark, Tirol, Vorarlberg, Yukarı Avusturya (Oberösterreich), Burgenland ve Viyana (Wien). Başkenti Viyana, para birimi şilin (schilin), resmi dili Almanca'dır. Avusturya'da nüfusun % 65'i kentlerde, % 35'i köylerde yaşamaktadır. Bu insanların % 80'i Katolik, % 6'sı Protestan ve geriye kalan % 16'sı Müslüman, Yahudi, ateist veya diğer dinlere mensuptur (www.eurydice.org). Tablo 4.1'de ülkeyle ilgili bazı demografik ve ekonomik veriler verilmiştir.

Tablo 4.1. Avusturya İle İlgili Bazı Demografik ve Ekonomik Göstergeler (2007)

Nüfusu	8.315.879
Yüzölçümü (km^2)	83.859
Nüfus yoğunluğu (kişi/km^2)	99
Kişi başına düşen yıllık gelir ($)	23.357

Kaynak: www.ibe.unesco.org; www.eurydice.org
www.austria.gv.at; Austrian Statistics, 2010

Avusturya, kişi başına düşen 23.357 dolarlık yıllık milli geliri ile yüksek gelir grubunda yer alan ülkeler arasında yer almaktadır. Çeşitli sosyo-ekonomik ölçütlere göre belirlenen insani gelişmişlik endeksine (Human Development Index-HDI) göre

dünyada 162 ülke arasında 16. sıradadır. Aylık aile (hane halkı) harcaması (2.540 euro), Avrupa Birliği ortalamasının (1.630 euro) üzerindedir (www.austria.gv.at; Austrian Statistics, 2007).

İdari yönden eyaletlere dayalı yönetim yapılanmasına sahip olan Avusturya'da hem merkezi hem de yerel yönetim anlayışı belli düzeyde uygulanmaktadır. Eğitimin yönetimi ve denetimi, merkezi hükümet ile eyaletler arasında paylaşılmıştır. Federal hükümet yönetim ve finansman yetkilerini elinde bulundururken, eyaletlerin yetkileri daha çok akademik (program, yöntem) konularla ilgilidir. Üniversitelerin yönetimi ve denetiminde federal hükümetin etkisi ağır basmaktadır. Bu yönüyle yerinden yönetimin kısmen uygulandığı eğitim sisteminin merkeziyetçi yanı ağır basmaktadır. Bu nedenle son yıllarda eğitimde demokratikleşme ve özerklik tartışmaları gittikçe artmaktadır (Buchberger, 1993).

Avusturya'nın nüfusu ile ilgili kestirimlerde nüfusun hızla yaşlanmakta olduğu ve 21. yüzyılın birinci çeyreğinden sonra düşmeye başlayacağı hesaplanmakta ve bunun ülkenin geleceği açısından en ciddi tehditlerden biri olacağı düşünülmektedir. Ülkenin ileride ihtiyaç duyacağı nitelikli işgücünün yabancılar ve göçmenler tarafından karşılanacağı tahmin edilmektedir. 2005 itibarıyla sayıları 710.926'a çıkan yabancıların içinde 127.226 (% 18) Türk bulunmaktadır (www.ibe.unesco.org; www.bmsg.gv.at; Austrian Statistics, 2010).

Eğitim Sisteminin Tarihsel Gelişimi

Avusturya Eğitim Sistemi'nin ve geleneksel parasız devlet okullarının temelleri, İmparatoriçe Maria Theresa tarafından 1774 yılında çıkarılan Eğitim Yasası ile atılmıştır. Reform niteliğindeki bu yasa 1867'de yeniden ele alınmış ve genişletilmiştir. Eğitimde sosyal statüye ve sınıflara dayalı seçkinci / elitist anlayışın egemen olduğu bu dönem 1962 yılındaki eğitim reformuna kadar sürmüştür (Mapzones, 2006; www.eurydice.org).

1962 yılındaki eğitim reformundan önce eğitimde sosyal sınıflara dayalı katı ikili yapı mevcuttu. Alt sosyal tabakalardan gelen ve toplamın % 90'ını oluşturan öğrenciler, zorunlu temel eğitim (Volkschule) ve ortaokuldan (Hauptschule) sonra işgücüne katılmak üzere mesleki teknik eğitime veya çıraklık programlarına alınırken, üst tabaka ailelerin çocukları ise üniversitelere yönelmekteydiler. Eğitim sistemi, bugünkü çağdaş işlevi olan herkese eşit fırsatlar sunarak sosyal hareketliliği sağlamak yerine sosyal sınıfları ve statüleri üretmekte ve takviye etmekteydi (www.eurydice.org; Library of Congress, 2006).

Avusturya eğitim tarihinde bir dönüm noktası sayılan 1962 yılındaki Eğitim ve Okul Reformu ile tüm öğrencilere bütün devlet okullarına giriş şansı tanıma yönünde önemli adımlar atıldı. Düzenlemelerle ikili yapı arasında sınırlı da olsa geçişlere imkân sağlandı. (Library of Congress, 2006). Bu süreçte üniversite sistemi de yalnızca elitlere yönelik olmaktan çıkarılıp, tüm halk kesimlerine hitap eden bir yapıya kavuşturulmaya çalışılmıştır. 1993'te yapılan ve üniversitelerin bugünkü yapısını belirleyen yasal düzenlemede adem-i merkeziyetçilik (decentralization) ve yerinden yönetim (deregulation) gibi kavramlara yer verilmiştir (http://nt5.scbbs.com). Bu değişim ve

liberalleşmenin sonucu olarak 1956'da 19.000 olan üniversite öğrencisi sayısı, 2005'te 195.763'e yükselmiştir. Ancak bu olumlu gelişmeler tüm sosyal sınıflar için aynı oranda gerçekleşmemiştir. Bu dönemde üniversiteye devam eden işçi ve çiftçi aile çocuklarının oranı % 9'dan % 18'e yükselirken, üst gelir grubundaki aile çocuklarının oranı ise % 80 civarındadır (Library of Congress, 2006).

Sonuç olarak reformlara rağmen eğitimde kast sistemini andıran, sosyal statüye ve sınıflara dayalı yapının tam olarak kırılamadığı söylenebilir. Bu bağlamda Avusturya eğitim politikasına ve okul yapılanmasına ilişkin tartışmalar iki farklı görüş etrafında yürütülmektedir. Ortaöğretimde ikili yapının ve dolayısıyla elit eğitimin savunucuları kalite ve başarıyı yükseltmek için okullara girişin performansa göre olması, okullara girişteki bazı standartların düşürülmemesi ve okulların buna göre yapılanması gerektiğini savunmaktadırlar. Buna karşı çıkan kitle eğitimi savunucuları ise, ikili yapının eşit fırsatlar sunmadığını; katı, eşitliğe ve temel insan haklarına aykırı olduğunu savunmaktadırlar (www.eurydice.org; Library of Congress, 2006; Cedefop, 2006).

Eğitimin Bugünkü Genel Durumu

Avusturya'da altı yaşında başlayan zorunlu eğitim süresi dokuz, ortalama eğitim süresi 14.7 yıldır. Öğrenciler, süreleri bir yıldan üç yıla kadar değişen farklı mesleki teknik okullara veya üniversiteye hazırlayıcı okullara yönlendirilmektedir (www.eurydice.org; Library of Congress, 2006). Avusturya'da eğitime ilişkin bazı bilgiler Tablo 4.2'de gösterilmiştir.

Tablo 4.2. Avusturya Eğitim Sistemi İle İlgili Bazı Veriler (2005)

Zorunlu eğitim süresi	9 yıl
Zorunlu eğitim yaşı	6 – 15
Zorunlu eğitim şekli	4+5 veya 4+4+1
Ortalama eğitim süresi	14,7 yıl
Toplam öğrenci sayısı (ilköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretim)	1.462.480
Toplam okul sayısı (ilk ve ortaöğretim)	6.800
Özel okul oranı (ilk ve ortaöğretim) (%)	9
Bütçeden eğitime ayrılan pay (%)	11,1
Eğitim harcamalarının gayri safi milli hasıla içindeki payı (%)	5,8
Eğitim harcamalarında kamunun payı (%)	96,2
Bir ilköğretim öğrencisi için yapılan ortalama kamu harcaması ($)	5.683

Kaynak: www.ibe.unesco.org; www.eurydice.org; Austrian Statistics, 2010

Avusturya'da toplam 6.800 ilk ve orta öğretim okulunda 120 bin öğretmen görev yapmaktadır. Avusturya'da ilk ve ortaöğretim düzeyinde kamu/devlet okullarının ağırlığı dikkat çekmektedir. Ülkede ilk ve ortaöğretim öğrencilerinin %91'i kamu okullarına, % 9'u özel okullara devam etmektedir. Özel okullar Katolik Kilisesine bağlıdır ve devlet okullarına göre katı disiplin anlayışları ile ün yapmışlardır. Bu okullarda görevli öğretmenlerin eğitimi de Katolik Kilisesi tarafından yürütülmektedir (Library of Congress, 2006)

Eğitimin Amaçları ve İlkeleri

1962 yılında çıkarılan Eğitim ve Okul Yasasında okullarda verilen eğitimin genel amaçları şöyle belirtilmiştir (http://nt5.scbbs.com, www.ibe.unesco.org):

- Gençlerin gelişim düzeylerine ve çalışma alanlarına uygun eğitim yoluyla potansiyel yetenek ve becerilerinin dini, etik ve sosyal değerlerle uyumlu bir şekilde geliştirilmesini ve onlara doğruyu, iyiyi ve güzeli takdir etme anlayış ve bilincinin kazandırılmasını sağlamak,
- Gençlere gelecekteki yaşamları ve önceliklerine ilişkin bilgi - becerileri kazandırmak,
- Gençlerin toplumun sağlıklı, kabiliyetli, yeterlik sahibi, dürüst, adil ve sorumluluk sahibi üyeleri olarak yetişmelerini sağlamak,
- Başkalarının politik ve felsefi düşüncelerine saygılı, açık fikirli, bağımsız karar verebilen ve sosyal kavrayışı gelişmiş gençler yetiştirmek,
- Gençlerin başta Avusturya ve Avrupa'nın olmak üzere tüm dünyanın kültürel ve ekonomik yaşamına katılımlarını ve katkılarını sağlamak,
- İnsanlığın özgürlük ve barışına katkıda bulunmak.

Avusturya'da karma eğitim ilkesi uygulanmaktadır. Aranan özel koşulları taşıyan herkesin istediği okula devam edebilmesi yönünde önemli düzenlemeler yapılmasına karşın bu konuda eğitim sisteminin ikili yapısından kaynaklanan bazı sorunlar söz konusudur. Özellikle dini gruplara ve kiliselere bağlı özel okullarda bu ayrımcılık kırılamamıştır.

Avusturya eğitiminin temel ilkelerinden biri de kolaylaştırıcılık ya da yardımcı olma ilkesidir. Bu ilke, toplumda da kabul gören genel bir yaşam felsefesi olarak benimsenmiştir. Her Avusturyalı gibi, öğretmenler ve öğrenciler de kendilerini bir başkasının yardımında ve hizmetinde, kendisine başvurulduğunda bütün işleri kolaylaştırmakla ve hızlandırmakla görevli görür. Okullarda "yardıma amadelik, yardım için fırsat kollama, tetikte bulunma (Hilbereitschaft)" şeklinde ifade edilen bu ilke, sürekli kazandırılmaya çalışılır (İnan, 1972).

Okulöncesi Eğitimin Amaçları

Okul öncesi eğitimin amaçları şunlardır (www.ibe.unesco.org; İnan, 1972):

- Her çocuğun kişiliğinin bir bütün olarak sağlıklı gelişimine katkıda bulunmak,
- Çocuklara temiz, düzenli, dikkatli ve özenli olma, eşyaları iyi kullanma ve koruma alışkanlığı kazandırmak ve sosyalleşmelerini sağlamak,

İlköğretimin Amaçları

İlköğretim hazırlık sınıfının (Vorschulstufe / pre-school year) amacı şudur (St.George, 2006; www.eurydice.org):

- Okul yaşamına henüz hazır olmayan okul çağındaki çocukları ilköğretime hazırlamak,

İlköğretim birinci kısmının (Volkschule) amaçları ise şunlardır (www.ibe.unesco.org; www.eurydice.org; St.George, 2006):

- 6-10 yaşları arasındaki çocuklara onların sosyal, zihinsel, duygusal ve fiziksel gelişimleriyle uyumlu temel eğitim vermek,
- Öğrencilere bu gelişim dönemine uygun temel bilgi ve beceriler kazandırarak başarılı bir öğrenmenin altyapısını kazandırmak ve onları bir üst öğrenim kademesine hazırlamak,
- Öğrencilerin çevre ve dünyaya ilişkin meraklarını uyandırmak, onları ilgi ve istidatlarına göre yetiştirmek.
- Öğrencilere ulusal ve evrensel gelişme bilinci kazandırmak,
- Öğrencilere kültürel farklılıkların önemini kavratmak ve önyargılarını kaldırmaktır.

Ortaöğretimin Amaçları

Ortaöğretimin amaçları şunlardır (www.ibe.unesco.org; www.eurydice.org):

- Öğrencileri üst akademik ve mesleki eğitime hazırlamak,
- Gençlere ilgi ve yeteneklerine uygun mesleki bilgi ve beceriler kazandırmak,
- Fiziksel, ruhsal ve entelektüel gelişmelerini sürdürmelerini sağlamak,
- Gençlerde farklılığa saygı ve hoşgörü bilincinin gelişmesini sağlamak,
- Toplumsal ve evrensel gelişmelere katkıda bulunmalarını sağlamak

Yükseköğretimin Amaçları

Avusturya yükseköğretiminin amaçları Humboldt felsefesine dayanmaktadır. Avrupa'nın yükseköğretiminde çığır açan Humboldt'un aşağıdaki üç temel ilkesi bu felsefenin özünü oluşturur. Bu ilkeler şunlardır (Bertilsson&Nybom, 1991; Thomas, 1973):

- Eğitim ve araştırmanın ayrılmaz birliği,
- Öğrenme ve öğretim serbestliğini kapsayan akademik özgürlük,
- Bir alanda aşırı uzmanlaşmış iyi vatandaşlar yetiştirmek yerine çok yönlü evrensel entelektüeller yetiştirmek.

1996 yılında çıkarılan yasaya göre üniversite eğitiminin amaçları şunlardır:

- Bilimin geliştirilmesi ve yeni nesil bilim adamlarını yetiştirmek,

- Öğrencilere bilimsel bakış açısı, yöntem bilgisi ve araştırıcılık ruhu kazandırmak,
- Öğrencilerin bilimsel bütünlük içinde kendi alanlarının önemini ve bilimin genel kültür, entelektüel bütünlük, hoşgörü ve sorumluluklarla ilişkisini kavramalarını sağlamaktır.

Eğitim Sisteminin Yapısı

Bu bölümde eğitim sisteminin yönetsel yapılanması ve okul sisteminin yapılanması (okul öncesi, ilköğretim, ortaöğretim, yükseköğretim) konularına yer verilmiştir.

Yönetsel Yapılanma

Eğitim kurumları; federal, eyalet ve okul bölgesi düzeyinde örgütlenmiştir. Bu yönüyle eğitim yönetimi, merkez ve taşra olmak üzere ikili hiyerarşik yapıya sahiptir (www.ibe.unesco.org; http://nt5.scbbs.com).

Eğitim sisteminin yönetiminden birinci derecede federal hükümet sorumludur. Federal hükümet, bu görevini hükümete bağlı aşağıdaki federal kurum ve kurullar aracılığıyla yerine getirmektedir (www.eurydice.org; www.austria.gv.at; Cedefop, 2006):

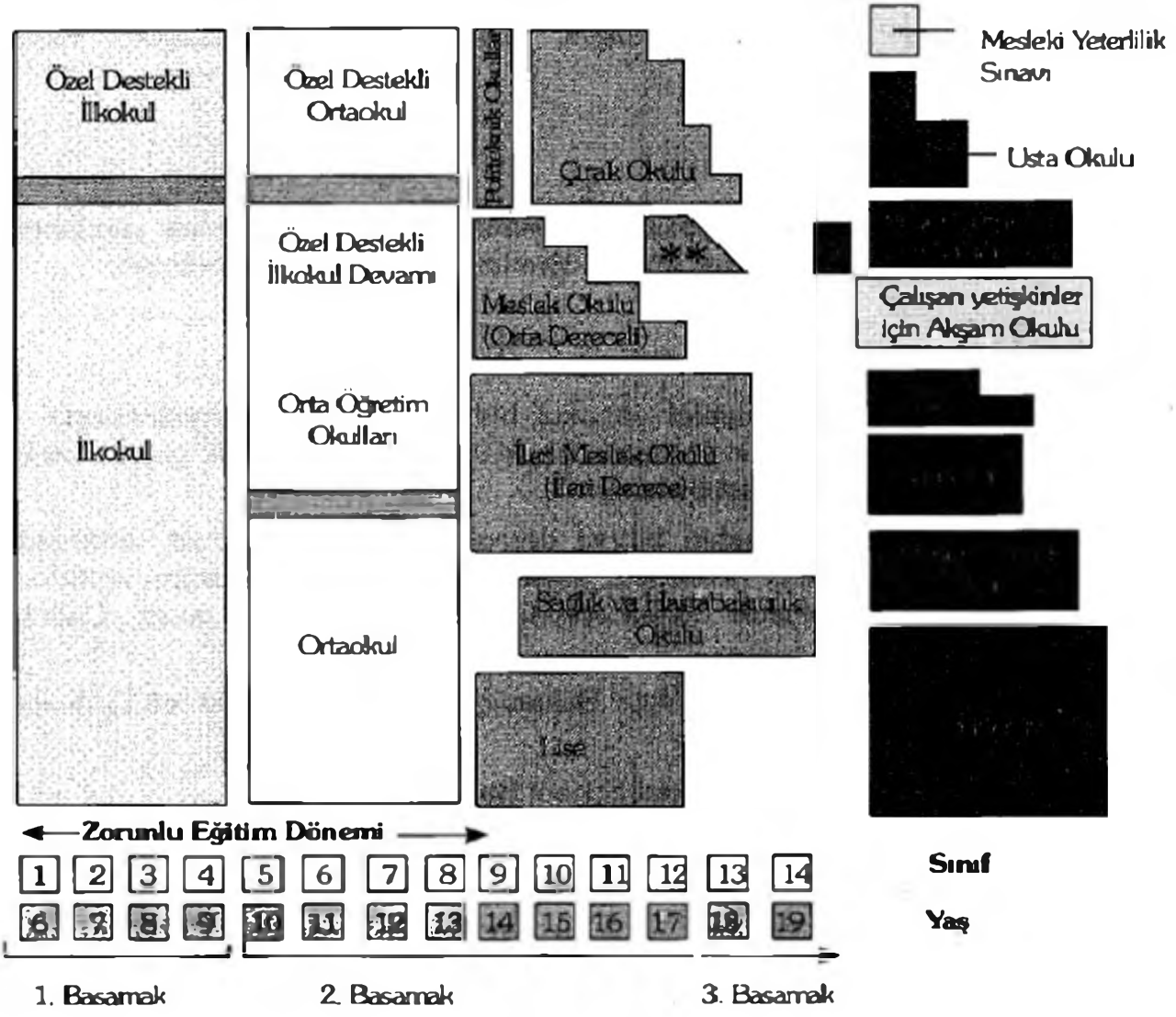
- Federal Eğitim Bilim ve Kültür Bakanlığı (Federal Ministry of Education, Science and Culture)*
- Eyalet Okul Kurulları (Provincial School Boards)
- Okul Bölgesi Eğitim Kurulları (District School Boards)

Eyalet yönetimleri, zorunlu eğitim kapsamındaki devlet okullarının bakım, onarım ve işleyişinden sorumludur. Eyalet Eğitim Kurulları ve Okul Bölgesi Eğitim Kurulları, finansman ve genel idari konularda federal hükümete ve Federal Eğitim Bilim ve Kültür Bakanlığı'na bağlı iken program belirleme ve uygulama gibi akademik konularda özerktirler ve bağımsız hareket edebilmektedirler (www.ibe.unesco.org).

* 2000 yılına kadar Federal Eğitim ve Kültür Bakanlığı (the Federal Ministry of Education and Cultural Affairs) okullardan, Federal Bilim ve Ulaşım Bakanlığı (the Federal Ministry of Science and Transport) ise üniversitelerden sorumluydu. 2000 yılındaki düzenlemeyle iki bakanlık birleştirilerek, her ikisinin alanından sorumlu tek bakanlık olan Fedeeral Eğitim Bilim ve Kültür Bakanlığı (the Federal Ministry of Education, Science and Culture / Bundesministerium für Bildung, Wissenschaft und Kultur) kurulmuştur.

Okul Sisteminin Yapılanması

Avusturya eğitim sisteminde okul yapılanması Şekil 4.1'de görülmektedir.

Şekil 4.1. Avusturya Eğitim Sistemi ve Okul Kademeleri

* Hazırlık Eğitimi,**Sağlık Hizmetleri Meslek Okulları (Kaynak: St.George, 2006).

Avusturya eğitim sisteminde okullar aşağıdaki gibi dört temel düzeyde yapılanmıştır.

Okulöncesi Eğitim

Zorunlu olmayan ve velilerin tercihlerine bırakılan okul öncesi eğitim, 3-5 yaşları arasındaki çocukların eğitimini kapsar ve anaokullarında (kindergarten) yapılır. (İnan, 1972, www.ibe.unesco.org). Okulöncesi eğitime ilişkin bazı veriler Tablo 4.3'te gösterilmiştir.

Tablo 4.3. Okulöncesi Eğitime İlişkin Bazı Veriler (2010)

Okulöncesi eğitim yaşı	3-5
Kreş ve anaokuluna devam eden toplam öğrenci sayısı	259.300 (anaokulu: 233.000, kreş /Krippe: 26.000)
Anaokulu sayısı	4853
Okulöncesi eğitimde okullaşma oranı (%)	90,5
Okulöncesi eğitimde öğretmen sayısı	15.000
Okulöncesi eğitimde bir öğretmene düşen öğrenci sayısı	14

Kaynak: Austrian Statistics, 2010; www.ibe.unesco.org.

Avusturya'da okulöncesi eğitimde okullaşma oranı % 90,5 düzeyine ulaşmıştır. Bu gün 194.914 öğrenci, toplam 4,773 anaokulunda eğitim görmektedir (www.ibe.unesco.org). Anaokulları federal hükümet, eyaletler ve belediyeler tarafından açılmaktadır. Bu okulların % 75'i belediyelerce açılmaktadır. Ayrıca gerekli koşulları sağlayan özel kişi ya da gruplar da (dini grup ve cemaatler) özel anaokulu açabilir ve işletebilirler. Kâr amaçlı açılmamalarına karşın bazı bölgelerde eğitim ücreti oldukça yüksektir (www.ibe.unesco.org). Okul öncesi kurumlarda ve yuvalarda daha çok Montessori araçlarına ağırlık verilmektedir (İnan, 1972).

Anaokullarından bağımsız olan okulöncesi sınıflar (ilköğretime hazırlık sınıfları) mevcuttur. Bu sınıflarda, zorunlu eğitim yaşında olmalarına rağmen eğitimde zorlanan çocuklar eğitim görürler. Bu sınıflarda eğitimde zorunlu okul programındaki din öğretimi, okuma, yazma, konuşma, çevre, matematik, müzik, sanat, trafik ve beden eğitimi konuları yer alır. Ayrıca 0-3 yaş arasındaki çocukların devam ettiği Krippe adı verilen kreşler de mevcuttur. (www.ibe.unesco.org).

İlköğretim (Volkschule)

İlkokullar 1. sınıftan 4. sınıfa kadar olan süreyi kapsayan okullardır (Grandschule). Ayrıca bazı öğrencilerin devam ettiği okulöncesi hazırlık sınıfı da (Vorschulstufe /pre-school year) bu kapsamda değerlendirilmektedir (St.George, 2006). İlköğretimde devlet okulları ve özel okullar mevcuttur. Zorunlu eğitimde okullaşma oranı % 100'dür. Sınıflar genellikle 20 öğrenciden oluşmaktadır ve bu sayı 30'dan yukan olamaz. İlkokullar genellikle okulöncesi eğitim kurumları veya ortaokullarla aynı binalarda bulunur (www.ibe.unesco.org; Cedefop, 2006). Avusturya'da ilköğretime (temel eğitim) ilişkin bazı veriler Tablo 4.4'te gösterilmiştir.

Tablo 4.4. İlköğretime İlişkin Bazı Veriler (2008)

İlköğretim yaşı	6-10
İlköğretime devam eden öğrenci sayısı	337.934
İlköğretimde okullaşma oranı (%)	100
İlköğretim öğretmen sayısı (%90'ı kadın)	28.800
İlköğretimde bir öğretmene düşen öğrenci sayısı	12
Bir ilköğretim öğrencisi için yapılan ortalama kamu harcaması ($)	5.683

Kaynak: Austrian Statistics, 2010; www.ibe.unesco.org.

İlkokul öncesi hazırlık kısmına (pre-school classes), okul çağında bulunmasına karşın zihinsel ve psikolojik yönden henüz düzenli olarak okula devam edecek kadar gelişmemiş olan çocuklar devam etmektedir. Ayrıca okula başladığı halde zorlanan ve uyum sağlayamayan çocuklar da velilerinin onayıyla bu sınıfa yönlendirirler. İlköğretim öncesi hazırlık sınıfının amaçlarının gerçekleştirilmesi amacıyla program şu etkinlikleri içerir: Din, konuşma, okuma-yazmaya hazırlık, matematik alıştırmaları, bilime giriş, müzik, oyun, tiyatro, el sanatlan ve beden eğitimi. İlköğretim programı şu etkinliklerden oluşmaktadır: Din, okuma-yazma, Almanca, yerel tarih-coğrafya, matematik, müzik, sanat, teknik beceriler, beden eğitimi ve yabancı dil. Program esnek olarak uygulanmakta, öğrenci ilgileri doğrultusunda disiplinlerarası öğrenmeye dayalı etkinliklerle öğretim yapılmaktadır. Akademik ortaöğretime geçebilmek için Almanca, okuma ve matematik derslerinden en az iyi derece almak gerekir (St.George, 2006; www.ibe.unesco.org).

İlköğretimde her çocuğun öğrenmesi için neşeli ve motive edici farklı öğrenme yöntemleri izlenmektedir. Bunun için öğrencilere esnek, hoşgörülü ve sevecen yaklaşılır. Bilgi, oyun içinde serpiştirilerek verilir (St.George, 2006).

Sınıf mevcutlarının düşük olduğu yerlerdeki ilkokullarda (grandschule) farklı sınıf ve yaşlarda bulunan öğrenciler gruplanarak aynı derslikte karma şekilde eğitim görmektedir (unstructured). Türkiye'deki birleştirilmiş sınıf uygulamasına benzeyen bu karma sınıf uygulaması, Avusturya'da ilköğretimin birinci kısmını oluşturan okulların yaklaşık dörtte birinde, çoğunlukla da kırsal kesimlerdeki okullarda uygulanmaktadır (St.George, 2006).

Hazırlık sınıfında performansa dayalı değerlendirme yerine bir raporla öğrencinin etkinliklere katılımı ve gelişimine ilişkin bilgilendirici açıklamalar yapılır. İlkokulda sınıfta kalma yoktur. Bu dönemde özel durum gösteren bazı öğrenciler velilerinin de görüşü alınarak üst veya alt sınıflara alınabilirler. Öğrenciler hazırlanan yıllık rapordaki başarılarına göre değerlendirilirken, yılın son dönemlerindeki değerlendirmeler daha çok belirleyici olmaktadır. Notla değerlendirmenin yanısıra sözlü değerlendirme de yapılabilmektedir. Verilen notların dereceleri şöyledir: 1: çok iyi, 2: iyi, 3: orta, 4: yeterli, 5: yetersiz. (St.George, 2006).

Ortaöğretim

Ortaöğretim kademesi alt ve üst devre okullar olmak üzere iki bölüme ayrılır. Zorunlu eğitim kapsamındaki alt devre ortaöğretim okulları (ortaokullar) şunlardır: İlkokulun üst düzeyi olan üst düzey temel eğitim okulları (Volkschuloberstufe-Negligible), genel ortaokullar (Hauptschule) ve alt düzey akademik ortaokullar (Allgemeinbildende Höhere Schule – AHS/ Unterstufe). Bu okullar 5. ve 8. sınıfları kapsar. Ayrıca 9. sınıf düzeyindeki meslek öncesi eğitim sınıfı da (Polytechnische Schule) bu kapsamda yer almaktadır. Orta veya üst devre ortaöğretim okulları (lise) ise şunlardır: 14-18 yaşları (9. ve 12. sınıflar) arasındaki üst düzey akademik ortaöğretim okulları (Allgemeinbildende Höhere Schule – AHS/ Unterstufe), 14-18 yaşları arası (9. ve 12. sınıflar) orta düzey mesleki ve teknik ortaöğretim okulları, 14-19 yaşları arası (9. ve 13. sınıflar) üst düzey mesleki ve teknik ortaöğretim kolejleri, çıraklık eğitim merkezleri ve anaokulu öğretmen eğitimi kolejleri (www.ibe.unesco.org; www.bmsg.gv.at; Cedefop, 2006). Ortaöğretime ilişkin bazı veriler Tablo 4.5'te gösterilmiştir.

Tablo 4.5. Ortaöğretime İlişkin Bazı Veriler (2007)

Ortaöğretim yaşı	10-17
Ortaöğretimdeki toplam öğrenci sayısı	812.000
Ortaöğretimde Okullaşma Oranı (%)	88,77
Alt düzey (ortaokul) ortaöğretimdeki öğrenci sayısı	257.600
Üst düzey akademik ortaöğretime (lise) devam eden öğrenci sayısı	203.700
Mesleki ortaöğretime devam eden öğrenci sayısı	350.700
Ortaöğretimdeki öğretmen sayısı	72.600
Ortaöğretimde bir öğretmene düşen öğrenci sayısı	11

Kaynak: Austrian Statistics, 2010; Cedefop, 2006; www.ibe.unesco.org

Genel ortaokullar (Hauptschule). Beşinci sınıftan sekizinci sınıfa kadar olan süreyi (10-14 yaş arası) kapsar. Çoğunlukla temel eğitim okulları ile aynı binalarda bulunan genel ortaokullarda karma sınıflarda genel eğitim verilir. Öğrenciler hem üst ortaöğretime, hem de iş hayatına hazırlanır. Temel eğitimden mezun olan öğrencilerin % 70'i genel ortaokullara devam etmektedir. Bu okulları tamamlama sınavları yoktur. Mezunlar, yüksek düzey ortaöğretim okullarına/kolejlere girme şansı yakalarlar (www.eurydice.org).

Öğrenciler, 8-10 haftalık gözlem periyodundan sonra Almanca, matematik ve yabancı dil olmak üzere üç farklı ilgi-yetenek grubuna ayrılmaktadır. Öğrenciler yetenekleri ile ilgili en yakın üst veya alt sınıflara geçişler yaparak buradaki etkinliklere haftada iki gün katılabilirler. Öğrenciler genellikle mesleki okullara göre hazırlanmakta

ve buralara yönlendirilmektedir. Bu okulları bitirenler meslek öncesi bir yıl süreli sınıfa devam ederler. Bir diğer seçenekleri orta ve üst düzey mesleki kolejlerdir. Zorunlu eğitimi on yılda bitiremeyenler akademik ortaöğretim okullarına geçiş yapamazlar. Buralardan akademik ortaöğretime geçişler sınavla yapılmaktadır (www.ibe.unesco.com).

Genel ortaokul mezunlarının yaklaşık % 38,6'sı meslek öncesi okula/sınıfa veya çıraklık eğitimine, % 46,2'si orta veya üst düzey mesleki teknik kolejlere, % 6,4'ü akademik ortaöğretime yönelmekte, geriye kalanlar ya eğitimlerine başka yerlerde devam etmekte ya da eğitimi bırakmaktadırlar (www.ibe.unesco.com; Cedefop, 2006).

Akademik Ortaöğretim Okulları (Allegemeinbildende Höhere Schule, AHS-Unterstufe/ Oberstufe). Bu okullar alt ve üst düzeylerde dörder yıl (10-14 ve 14-18 yaşları arası) olmak üzere toplam sekiz yılı kapsar. Alt düzey akademik ortaokullar (Allegemeinbildende Höhere Schule, AHS-Unterstufe) 10-14 yaşları arası 5. ve 8. sınıfları kapsar. Bu okulların amacı öğrencileri hem üst akademik ortaokullara hazırlamak, hem de mesleki eğitim okullarına geçişlerini sağlamaktır. İlk iki sınıfta eğitim aynıyken, ikinci ve üçüncü sınıflar program yönünden üç farklı türe ayrılmaktadır: Dil ağırlıklı (Gymnasium), bilim ve matematik ağırlıklı (Realgymnasium) ve biyoloji, kimya, psikoloji, beslenme ve el sanatları ağırlıklı programlar (Wirtschaftskundliches Realgymnasium) (www.ibe.unesco.com, Leitner, 1992).

Sekiz yıllık akademik ortaöğretimi on yılda bitiremeyen öğrenciler üniversiteye devam etme şansını kaybederler. Akademik ortaöğretim okullarının sonunda yazılı ve mülakattan oluşan bitirme sınavı (Reifeprüfung) yapılır. Bu sınavı geçenler yüksek ortaöğretim mezunu sertifikası alırlar ve onlar için üniversite eğitiminin yolu açılır. Alt düzey akademik ortaokul mezunlarının yaklaşık % 66'sı üst düzey akademik liselere, %31'i mesleki teknik ortaöğretim kolejlerine devam etmekte, geriye kalanlar ya eğitimlerine başka yerlerde devam etmekte ya da eğitimi bırakmaktadırlar (www.ibe.unesco.org; Cedefop, 2006).

Yükseköğretim

Avusturya'da kurulan ilk üniversiteler genellikle dini düşüncenin etkisinde ve din adamlarının önderliğinde kurulmuştur. 1365 yılında kurulan ilk Avusturya üniversitesi olan Viyana Üniversitesi bu anlamda ilk klasik üniversitelerden biridir. 19. ve 20. yüzyıllarda kilisenin önderliğinde dini temalı başka üniversiteler kurulmuştur. Örneğin Cizvit (Jesuit) tarikatı ve Benedictine tarikatı papazları tarafından kurulan üç üniversite bugün de varlığını sürdürmektedir. 2005 yılı itibarıyla Avusturya'da 22 üniversite ve 6 sanat akademisi mevcuttur (Leitner, 1992; Bertilsson & Nybom,1991; Euroeducation, 2006).

Avusturya yükseköğretiminin bugünkü felsefi temeli Humboldt felsefesine dayanmaktadır. Berlin Üniversitesi'nin kurucusu Wilhelm von Humboldt'un Avrupa'nın yükseköğretiminde çığır açan üç temel ilkesi bu felsefenin özünü oluşturur: Eğitim ve araştırmanın ayrılmaz birliği, öğrenme ve öğretim serbestliğini kapsayan akademik özgürlük ve bir alanda aşırı uzmanlaşmış iyi vatandaşlar yetiştirmek yerine çok yönlü evrensel entelektüeller yetiştirmek. Bu ilkelere göre Avusturya'da üniversite

öğrencileri uzmanlık alanlarına yönelmeden önce ilk yıllarda doğa bilimleri, sosyal bilimler ve felsefe alanlarında temel eğitim almaktadırlar. Yükseklisans ve doktora düzeyindeki eğitimlerde de bu ilkelere uygun olarak öğrenciler farklı alanlardan dersler alırlar, yeterlilik sınavları ve tez savunmaları bu farklı alanlarca ortak olarak yapılmaktadır (Bertilsson &.Nybom,1991; Thomas, 1973).

Avusturya'da 22 devlet üniversitesi ve 6 sanat (müzik, güzel sanatlar) akademisinin yanı sıra özel üniversiteler de kurulmuştur. Ülkede yükseköğrenim parasız olduğundan özel üniversitelere genelde yabancı ülkelerden gelen öğrenciler rağbet etmektedir. Üniversitelerin bünyesinde araştırmaların yürütüldüğü en küçük akademik kurumlar olan enstitüler mevcuttur. Ayrıca ortaöğretim sonrası öğretmen ve yardımcı sağlık personeli yetiştiren enstitüler ve tematik kurs türü eğitimler veren kurumlar (Faschocschule) mevcuttur. Faschocschule özel kuruluşlarca yönetilir, ancak devlet tarafından finanse edilirler (www.ibe.unesco.org; Leitner, 1992).

1966'da çıkarılan Üniversite Genel Yasası (The General Law for University), 1975'te çıkarılan Üniversite Örgüt Yasası (University Organization Law) ve 1997'de kabul edilen Üniversite Yasası ile yönetim, program, giriş koşulları ve akademik dereceler gibi konularda yükseköğretimin bugünkü yasal çerçevesi belirlenmiştir (www.ibe.unesco.org). Tablo 4.6'da yükseköğretime ilişkin bazı bilgiler verilmiştir.

Tablo 4.6. Yükseköğretime İlişkin Bazı Veriler (2010)

Bilim ve sanat üniversiteleri sayısı	28 (22 bilim üniversitesi, 6 sanat akademisi)
Yükseköğretimdeki toplam öğrenci sayısı	263.071
Üniversite ve sanat akademilerinde toplam öğrenci sayısı	211.746
Mesleki üniversitelerde (Fachhochschule/ vocational universities) ve yüksekokullarda toplam öğrenci sayısı	51.325
Özel Üniversitelere devam eden öğrenci sayısı	5.829
Üniversitelerde Öğrenim Gören Yabancı Öğrenci Sayısı	69.553
Üniversitelerdeki toplam akademik personel sayısı	34.974 (2.203'ü profesör)

Kaynak: Austrian Statistics, 2010; Cedefop, 2006; www.ibe.unesco.org; www.austria.gv.at.

Yükseköğretimin parasız olduğu Avusturya'da tüm devlet bilim ve sanat üniversiteleri federal hükümete bağlıdır (www.ibe.unesco.org). Akademik özerkliğe sahip olan üniversiteler idari ve mali yönden (finansman, öğretim elemanı istihdamı, adaylık, atama) merkezi hükümete tabidirler. Hükümet bu yetkiyi Federal Eğitim Bilim ve Kültür Bakanlığı ile Bilim ve Araştırma Sekreterliği aracılığı ile kullanmaktadır. Bilim ve Araştırma Sekreterliği; Rektörler Kurulu (Conference of University Presidents), Federal Bilim Adamları Kurulu (Federal Conference of Scientific Personel) ve Üniversite Öğrencileri Örgütü (Austrian University Student Organization) gibi kurumlar

arasında koordinasyon sağlamakta ve üniversitelere danışmanlık yapmaktadır (Leitner, 1992; Library of Congress, 2006).

Üniversitelerde akademik yönetimin yanısıra, hükümeti temsilen bir idari yönetici de bulunmaktadır. Bu yönetici hükümete bağlı Bilim ve Araştırma Sekreterliğince atanır ve hükümete üniversiteye ilişkin raporlar sunar. Üniversiteler üzerinde merkezi hükümetin otoritesi güçlü olmasına karşın akademik özerklik sağlanmıştır. Akademisyenler, araştırma ve öğretimde geniş yetki ve serbestliğe sahiptirler. Öğretim üyeleri, asistan ve öğrenci grupları öğretimin içerik ve yönteminin belirlenmesinde söz sahibidirler (Leitner, 1992).

Üniversiteyi yöneten rektörler, profesörler arasından iki yıllığına seçilir. Fakültelerin başında dekanlar bulunur. Enstitüler, profesörler kurulunca iki yıllığına seçilen bir müdürler kurulu tarafından yönetilir (Leitner, 1992; Euroeducation, 2006).

Yükseköğretimin parasız kamu hizmeti olarak sunulduğu Avusturya'da bütçenin % 3'ü üniversitelere ayrılır. Her öğrenci için ortalama 42 bin şilinlik (4.000 $) harcama yapılmaktadır (Austrian Statistics, 2010; www.austria.gv.at). Üniversiteler ve öğretim üyeleri, ek kaynak yaratmak üzere kamu ve özel kurumlara bilimsel araştırma ve projeler yürütmeleri için teşvik edilirler (www.earcmn.org).

Avusturya'da öğrencilere dolaylı ya da doğrudan maddi destek sağlanır. Bütçede en büyük payı oluşturan ve sosyal devlet ilkesi gereği yapılan dolaylı yardımlar; aile yardımı, aile veya kişisel sigorta desteği, çocuğu üniversitede okuyan ailelere yapılan vergi kesintileri şeklinde yapılmaktadır. Doğrudan yardımlar ise akademik başarıya ve performansa göre yapılır. Öğrencilerin % 9'unun aileleri doğrudan devlet yardımından yararlanmaktadır. Ülkede kitap ve benzeri eğitim materyalleri oldukça ucuzdur. Toplu taşıma araçları da öğrenciler için ücretsizdir. Bunların ücretleri devlet tarafından sübvanse edilir (Leitner, 1992; www.ibe.unesco.org; Euroeducation, 2006; Bertilsson &.Nybom,1991).

Avusturya'da yükseköğretimdeki en önemli sorunlardan birisi planlama sorunudur. Değişim ve liberalleşme sürecinin başladığı 1960'lardan itibaren üniversite öğrencilerinin sayısı hızla artmaktadır. Bu hızlı artışın eğitimde kalitenin düşmesine yol açtığına ilişkin eleştiriler yapılmaktadır. Ayrıca tıp, hukuk, öğretmenlik bölümlerine ve sanat alanlarına çok fazla öğrenci alınırken, teknik-mühendislik bölüm mezunları ise ihtiyacın altında kalmaktadır. Bu planlama sorununun da etkisiyle üniversiteyi kazananların çok önemli bir bölümü kayıt yaptıkları bölümleri bitiremeyerek üniversiteden ayrılmaktadır. Ayrıca mezun olanların önemli kısmı ya işsiz kalmakta ya da alanları dışında bir işte çalışmaktadır. Bu durum özellikle sosyal bilimler alanında daha çok yaşanmaktadır (Library of Congress, 2006; Leitner, 1992).

Avusturya üniversitelerinde başka ülkelerden gelen çok sayıda yabancı öğrenci okumaktadır. Sayıları 20 bini bulan bu öğrenciler, toplam öğrencilerin % 10'unu oluşturmaktadır. Bunlar için öğrenim ücreti 4000 şilin (yaklaşık 400$) civarındadır. Bu öğrenciler önce Almanca hazırlık okumaktadırlar (Library of Congress, 2006).

Üniversiteye girmek için akademik orta öğretim kurumlarından (Allegemeinbildende Höhere Schule, AHS) mezun olan öğrenciler üniversite giriş sınavına (Reifeprufung) girerler. Adaylar, alan sınırlaması olmaksızın yaptıkları tercihler

doğrultusunda, aldıkları puana göre bir programa yerleşirler. Sanat üniversitelerinde, üniversite giriş sınavına ek olarak özel yetenek sınavları düzenlenir (www.earcmn.org).

Üniversitelerde akademik yıl 1 Ekimde başlar, 30 Eylülde sona erer. Bu takvim, her biri en az ondört hafta süren kış ve yaz dönemi olmak üzere iki dönemden oluşmaktadır. Kış dönemi 1 Ekimde, yaz dönemi 1 Martta başlar. İki dönem toplam 30 haftayı geçmez. Yaz tatili üç ay (Temmuz, Ağustos, Eylül) sürer (www.eurydice.org).

Avusturya'da üniversiteler yasal düzenlemelerle merkezi hükümete bağlı olarak yönetilmelerine karşın, akademik özerkliğe sahiptirler ve programlarını kendileri düzenlemektedirler (www.earcmn.org). Lisans programları, bilim üniversitelerinde yasal olarak en az sekiz dönemden oluşmaktadır. Ancak öğrencilerin çoğu on iki dönemde mezun olabilmektedir. Program genellikle iki temel aşamadan oluşur. Her aşamanın sonunda farklı disiplin ve konu alanlarını kapsayan diploma sınavları (Diplomprufung) yapılır. Özel konulu (tematik) eğitim verilen Faschocschule'nin eğitim süresi en az üç yıldır. Bitirenler üniversitede doktora yapabilme hakkını kazanırlar. Sanat üniversitelerinde ve akademilerde öğretim süresi 8 ile 18 dönem arasında değişmektedir (www.earcmn.org; www.eurydice.org)

Tüm alanlar belli sayıda krediyi içeren ana dönemlere ayrılmışlardır. Tıp, mühendislik ve veterinerlik üç, diğer alanlar iki döneme ayrılır. Bir dönemi bitiren öğrenciler başka bir üniversiteye geçiş yapıp öğrenimlerini burada tamamlayabilirler. Üniversitede bazı alanlarda bilimsel ve teorik eğitimin yanısıra eğitimin sonlarında uygulamalı eğitim (mesleki staj) yapılmaktadır. Öğretmen adayları bir yıl süreyle okullarda staj yaparlar (Leitner, 1992).

Lisansüstü eğitim (yüksek lisans, doktora), yapıldığı disiplin ya da alt disiplin alanıyla sınırlandırılmadan yakın disiplinlerin ortak bir programı (disiplinler arası /interdisciplinary) olarak yürütülmektedir. Örneğin tabii bilimler alanında açılan bir doktora programı, tabii bilim alanlarının hepsiyle ilişkili olarak düzenlenir. Program sonunda hazırlanan tez, ilgili tüm alanlardan oluşturulan jüri üyelerinin önünde savunulur (www.earcmn.org).

Avusturya üniversitelerinde araştırmalara büyük önem verilirken öğretim ikinci planda kalmaktadır. Araştırmalar genellikle enstitülerin bünyesinde yürütülür. Federal bakanlık, bilimsel araştırmalara mali destek sağlamaktadır. Ayrıca hükümetler, üniversiteler ile sanayi sektörü arasındaki işbirliğinin geliştirilmesi, üniversitelerin iş dünyası için araştırmalar yapmaları ve projeler yürütmeleri için çaba harcamaktadır. Bu amaçla üniversiteler ile sanayi sektörü arasındaki işbirliğini koordine etmek üzere üniversiteler bünyesinde dış enstitü (external institues) adı verilen merkezler kurulmuştur (Leitner, 1992; Bertilsson &.Nybom,1991).

Eğitim Sisteminin Yönetim Süreci

Avusturya eğitim sisteminin tarihi, İkinci Dünya Savaşından beri geleneksel üst sosyal sınıflara dayalı yönetim anlayışından, tüm toplumsal katmanlara eşit fırsatlar sunan yönetim anlayışına doğru bir evrilme süreci olarak karakterize edilebilir. Özelikle 1962 yılındaki eğitim reformundan önce temel eğitimdeki performanslarının yanısıra ailelerinin sosyal sınıflarına ve statülerine göre ortaokullara yönlendirilen öğrencilere,

bu reformlardan sonra eşitliğe dayalı seçme imkânları sağlanmaya çalışılmıştır (Library of Congress, 2006).

Avusturya'da eğitimin yönetimi ve denetiminden federal hükümet sorumludur. Federal hükümet bu sorumluluğunu eyaletlerin yerel yönetimleriyle ortaklaşa yürütmektedir. Federal Eğitim, Bilim ve Kültür Bakanlığı (Bundesministerium für Bildung, Wissenschaft und Kultur) ilk ve ortaöğretim kurumlarının finansmanından ve denetiminden sorumludur. Yerel yönetimlere kendi bölgelerindeki okulların yönetimlerinde önemli oranda yetki ve okullara özerklik tanınmasına rağmen federal hükümetin etkisi büyüktür.

Eğitime ilişkin federal yasalar, diğer yasalardan farklı olarak meclisin ancak üçte ikilik çoğunluğu ile çıkarılabilir veya değiştirilebilir. Bu tür yasaların kabulü veya değişikliği için meclisteki iki büyük siyasi partinin uzlaşması gerekir. Bu nedenle federal eğitim yasaları bir anlamda toplumsal uzlaşı ile çıkarılabildikleri için önemli bir yapısal konum kazanırlar. Federal hükümet, bakanlık ve eyalet eğitim kurulları eğitime ilişkin düzenlemeleri yapmadan önce işçi-işveren, öğretmen, veli ve gençlik örgütlerinin görüşlerini alır ve değerlendirirler (www.ibe.unesco.org; Library of Congress, 2006; www.austria.gv.at).

Ülke genelinde eğitim yönetiminden ve eğitim hizmetlerinin sunulmasından Federal Eğitim Bilim ve Kültür Bakanlığı'nın (Federal Ministry of Education, Science and Culture) yanısıra, Eyalet Okul Kurulları (Provincial School Boards) ve Okul Bölgesi Eğitim Kurulları (District School Boards) sorumludur:

Eyalet Okul Kurulu. Eyalet valisine bağlı olan kurul, eyalet genelindeki eğitim işlerinden sorumludur. Kurulun bünyesinde bir Yükseköğretim Konseyi (Collegiate Council) bulunmaktadır. Bu konseyin temel görevi ortaokul ve liselerin öğretmen ihtiyaçlarını belirlemek ve bu ihtiyaçlar doğrultusunda öğretmen ve başöğretmenlerin atamalarını gerçekleştirmektir. Ayrıca program ve benzeri eğitim konuları hakkında uzmanların görüşlerini derler, yasal düzenleme taslakları hazırlar ve bunları federal bakanlığa sunar (www.ibe.unesco.org; http://nt5.scbbs.com).

Okul Bölgesi Eğitim Kurulları. Eyaletlere bağlı bölgelerin (il, ilçe) eğitim işlerinden sorumludur. Bölgenin mülki amirinin başkanlığında Eyalet Eğitim Kuruluna bağlı olarak görev yapar. Federal Eğitim, Bilim ve Kültür Bakanlığı ile Eyalet Eğitim Kurulunun eğitime ilişkin karar ve düzenlemelerinin bölge düzeyinde uygulanması ile görevlidir. Kurul, eğitim sorunlarına ilişkin uzmanların görüşlerini derler, yasal düzenleme taslakları hazırlar ve bunları Eyalet Eğitim Kuruluna sunar (www.ibe.unesco.org; http://nt5.scbbs.com).

Eğitim sisteminin yönetimi ile ilgili federal ya da eyaletler düzeyinde kurulan diğer bazı eğitim birimleri şunlardır (www.ibe.unesco.org; http://nt5.scbbs.com):

Bakanlığa bağlı olan ve bakana eğitime ilişkin danışmanlık ve önerilerde bulunan Danışmanlar Kurulu bulunmaktadır. Kurul, eğitim uzmanlarından ve akademisyenlerden oluşur. Okul Reform Komisyonu (School Reform Commission) ülke genelinde tüm eğitim sisteminin amaç, yapı, program ve yöntem yönünden tartışılmasından sorumludur. Komisyon, mecliste yer alan siyasi parti temsilcileri, eyalet ve okul bölgesi eğitim kurulları temsilcileri, uzmanlar ve akademisyenlerden oluşmaktadır. Bakanlığa bağlı Eğitimi Geliştirme Merkezi (Centre for Educational

Development), eğitim reformları ve yasal düzenlemeler konusunda çalışmalar yürütür (www.ibe.unesco.org).

Bakanlık bünyesinde, öğrenci ve veli sorunları konusunda bakana danışmanlık yapan iki birim mevcuttur: Veli Danışma Kurulu (Parents' Advisory Board) ve Federal Öğrenci Temsilciliği (Federal Pupils' Representation). Bu birimlerde, veli, öğrenci ve gençlik örgütlerinden temsilciler bulunmaktadır. Yetişkin eğitimi ile ilgili olarak da Yetişkin Eğitimi Konferansı (Conference on Adult Education) kurulmuştur (www.ibe.unesco.org).

İlköğretim okullarının yapımı, bakımı, onarımı ve öğretim dönemleri genel hatları ile eyaletlerin sorumluluğundadır. Bu okullar toplumun çeşitli kesimleri (cemaat, dernek, çeşitli toplumsal örgütler) tarafından kurulup korunmakta, ancak yapılan eğitim harcamaları federal hükümetten tahsil edilmektedir. Ortaöğretim okulları ise federal hükümet tarafından kurulmakta, öğretmen maaşları ve diğer tüm giderleri hükümetçe karşılanmaktadır (www.ibe.unesco.org; http://nt5.scbbs.com).

Avusturya'da benimsenen ve uygulanan eğitim politikaları ile okullara kısmi özerklik tanınmış ve bağımsız hareket etmeleri sağlanmıştır. Okulların özerkliği, önceleri programları çevre koşullarına uyarlama ve sınıfları oluşturmaya ilişkin karar verme ile sınırlıyken, 1994 yılında bu konuda değişiklikler yapılmış ve ilerlemeler sağlanmıştır.

Okullarda veli, öğretmen ve öğrenci temsilcilerinden oluşan okul toplum komiteleri (school community committees) mevcuttur. Ayrıca tüm ilk, orta ve özel okullarda sınıf öğretmenleri ve velilerden oluşan sınıf forumları (class forums) kurulmuştur. Sınıf forumları bir araya gelerek okul forumlarını (school forums) oluştururlar. Bu komiteler ve forumlar; okuldaki düzenlemeler, eğitim öğretim ve etkinliklerin planlanması konularında alınan kararlarda söz sahibidirler. Buna ilişkin olarak veli danışma günleri, toplumsal sorunları tartışma günleri gibi etkinlikler düzenlenir. Okular, okul komitesinin ya da okul forumunun üçte ikillik oyunu aldıkları takdirde okullara kendi ders programları ile ilgili düzenlemeleri yapma, farklı müfredat seçebilme ve haftalık programı oluşturma yetkisine sahiptir. Bu bağlamda öğrenci ve velilerin okullarda eğitim-öğretimin planlanmasında, yürütülmesinde ve okulların yönetiminde önemli oranda söz sahibi oldukları ve okul özerkliğinin belli bir düzeyde sağlandığı söylenebilir (www.ibe.unesco.org; www.bmsg.gv.at).

Avusturya eğitim sisteminde fırsat eşitliğinin sağlanmasına yönelik olarak ülke çapında geniş bir danışmanlık ve rehberlik ağı kurulmuştur. Çeşitlenen eğitim programları konusunda özellikle öğrencileri aydınlatmak ve yardımcı olmak üzere ülke genelinde 2.500 eğitim ve öğrenci danışmanı görev yapmaktadır. Sosyo-ekonomik koşullar yönünden güçlükler içindeki çocuklara yönelik özendirme önlemleri mevcuttur. Öğrencilere ders kitapları ücretsiz dağıtılır (www.ibe.unesco.org). Ülkede herkese eşit eğitim fırsatları sunulması için önlemler alınmasına rağmen, ülkenin eğitim geleneğindeki elitist/seçkinci anlayış ve bunu kurumsallaştıran ikili yapı nedeniyle uygulamada eşitliğin tam olarak sağlandığı söylenemez.

Avusturya eğitiminde denetim sistemi üç farklı düzeydeki birim tarafından yürütülmektedir. En üst düzeydeki denetim bakanlığa bağlı müfettişlerce yapılır. Bunun dışında eyalet eğitim kurulu ve okul bölgesi eğitim kurullarına bağlı denetim birimlerinde görevli müfettişler görev yapmaktadır. Eyalet eğitim kurulu müfettişleri,

okul bölgesi eğitim kurulu müfettişlerinin üst amiri pozisyonundadırlar. Ayrıca mesleki okulların denetimi için okul bölgesi eğitim kurulları bünyesinde uzmanlar görev yapmaktadır (www.ibe.unesco.org).

Eğitim Finansmanı

Tüm zorunlu okulların yapım, onarım, ekipman, araç-gereç, öğretmen ve okul doktoru ile yardımcı hizmet personelin maaşları gibi giderler, eyaletler ve belediyeler tarafından karşılanmaktadır. Ancak bu giderler federal hükümetten tahsil edilmektedir. Dolayısıyla eğitim, merkezi hükümet tarafından finanse edilmektedir. Ortaöğretimin üst devresinde ve yükseköğretimde ise giderler doğrudan federal hükümetçe karşılanmaktadır. Üniversiteler ve sanat akademileri federal hükümet tarafından kurulmakta ve finanse edilmektedir. Eğitim giderleri hükümetin koyduğu vergi gelirleriyle ve belediye ile vakıfların katkısıyla karşılanmaktadır (www.ibe.unesco.org).

Eğitimin parasız olduğu zorunlu eğitimde öğrencilerin ders kitapları, ulaşım gibi her türlü eğitim-öğretim ihtiyaçları devletçe karşılanır. Okula devam eden öğrencilerin sigortaları da hükümet tarafından karşılanmaktadır. Yalnız özel okullarda öğrenim ücreti velilerden alınır. Bu ücretin bir kısmı da federal hükümet tarafından karşılanır (www.ibe.unesco.org).

Öğretmen Yetiştirme

Öğretmen yetiştirme politikaları, uygulamaları ve öğretmen statüleri Eğitim Bilim ve Kültür Bakanlığı tarafından düzenlenir. Öğretmen yetiştirme farklı statüdeki kolej ve akademilerde gerçekleştirilmektedir. Öğrenciler ortaöğretimi (akademik ortaokulları) bitirdikten sonra bu yüksekokullara gidebilmektedir (Buchberger, 1993). Öğretmen adayları, öğretmen olabilmek için dokuz dönemlik eğitimden geçerler. Öğrenciler mezun olabilmek için iki diploma sınavını geçmek ve bitirme tezi sunmak zorundadırlar (Buchberger, 1993).

Avusturya'da zorunlu genel okulların (ilköğretim, özel okullar, genel ortaokullar, meslek öncesi okullar/sınıflar) öğretmenleri, üniversite sistemiyle benzerlik gösteren 3-4 yıl süreli Öğretmen Eğitim Kolejleri (Pädagogische Akademien) tarafından yetiştirilmektedir. Bu öğretmenlerin eğitiminde, alan bilgisi, pedagojik formasyon, akademik çalışmalar ve ilköğretim okullarında yürütülen öğretim uygulamaları önemli yer tutar. Programın % 25'i öğretmenlik meslek bilgisi derslerinden oluşur. Öğretmen adaylan ilköğretim müfredatında yer alan tüm dersleri verebilecek şekilde yetiştirilirler. Bu öğretmen adayları asıl alanlarının yanısıra bir yan alanda da belli bir düzeyde eğitim alırlar. Eğitimin sonlarında ilkokullarda deneyimli öğretmenlerin gözetiminde 12 haftalık öğretmenlik staj uygulaması yapılmaktadır. Bu uygulamanın sonunda adaylar Eğitim Kolejleri tarafından düzenlenen stajyer öğretmen final sınavına tabi tutulurlar. Ayrıca akıcılık ve etkili konuşma yeterliğinin arandığı okuma, yazma ve konuşma etkinliklerini içeren çeşitli sınavlardan geçirilirler. Bu sınavları başarıyla geçenler öğretmenlik hakkını elde eder ve öğretmen olarak atanırlar (Buchberger, 1993).

İlköğretim öğretmenleri eyalet çalışanları statüsünde özel sözleşmeyle ya da genel çalışma yasalarına göre çalışırlar. Bu okulların birinci kademesinde görev yapan sınıf

öğretmenlerinin % 80'i kadınlardan oluşmaktadır. Bu sınıflarda din dersleri kiliselerin görevlendirdiği kişiler tarafından verilir. Akademik ortaöğretim öğretmenleri; üniversiteler, kolejler veya sanat akademilerinde eğitilmektedir. Bu öğretmenler federal hükümete bağlı olarak özel sözleşmeyle ya da genel yasalara göre görev yapmaktadır. Mesleki teknik okullar, kolejler ve çıraklık eğitim merkezlerinin öğretmenleri, dört yıl süreli mesleki-teknik öğretmen eğitim kolejlerinde (Berufspädagogische Akademien) eğitim görmektedirler. Buralardaki mesleki-teknik uygulamalar ve beceriler hem hizmet öncesi eğitimle kazandırılmakta, hem de hizmetiçi eğitimle pekiştirilmektedir. (St.George, 2006; www.ibe.unesco.org).

Öğretmen eğitim kolejleri, eğitim ve akademik araştırma faaliyetlerinin yanısıra göreve atanan öğretmenlere yönelik hizmetiçi eğitim etkinlikleri de yürütmektedirler (www.ibe.unesco.org; St.George, 2006). Ayrıca pedagoji enstitüleri ve hizmetiçi eğitim enstitüleri de bu tür etkinlikleri yürütmektedir. Bu kurumlar hizmetiçi eğitimleri genellikle işbirliği içinde sürdürmektedir. Öğretmenlerin kendilerini sürekli yenilemeleri ve geliştirmeleri için bu etkinliklere katılmalarına özel önem verilmektedir (Buchberger, 1993).

Türkiye ve Avusturya Eğitim Sistemlerinin Karşılaştırılması*

Bir ülkenin eğitim sisteminin şekillenmesinde pek çok faktör rol oynar. Bu faktörlerin en önemlileri o ülkenin sosyal ve siyasal yapılanması, demografik, ekonomik ve coğrafi durumudur. Bu nedenle Türkiye ile Avusturya eğitim sistemlerine ilişkin karşılaştırma yapmadan önce iki ülkeyi belirtilen açılardan değerlendirmekte yarar vardır.

Türkiye ve Avusturya köklü tarihlere ve kültürel miraslara sahip iki ülkedir. Avusturya Avrupa kültürünün ve batı uygarlığının özelliklerini yansıtan önemli bir üyesidir. Türkiye ise Cumhuriyet'ten bu yana batı uygarlığını benimsemekle birlikte, bunu doğunun mistik değerleri ile sentezleyen bir ülkedir. Her iki ülke demokrasiyle yönetilmektedir.

Avusturya'nın yüzölçümü 83.859 km2, nüfusu 8.315.879'dur. Türkiye'nin yüzölçümü ise 814.578 km² ve 2015 tarihi itibarıyla nüfusu 77.695.904'dür. Türkiye'de, Avusturya'nın toplam nüfusunun yaklaşık iki katı kadar öğrenci bulunmaktadır. Okul öncesi, ilköğretim ve ortaöğretim düzeyinde toplam 26 024 941 öğrenciye, 75 856 okul ve 983 423 öğretmenle eğitim hizmetleri sunulmaktadır (MEB, 2014). Kişi başına düşen yıllık mili gelir Avusturya'da 23 bin dolar, Türkiye'de ise kişi başına düşen yıllık gelir 2014 yılı itibariyle 10.537 dolar olarak belirlenmiştir. (TÜİK,2014). Şüphesiz bu demografik ve ekonomik faktörler eğitim sistemini ve eğitimin niteliğini etkilemektedir.

Avusturya eyaletlere dayalı federal yönetim yapılanmasına sahiptir. Yönetim yetkisi merkezi federal hükümet ve eyaletler arasında paylaşılmıştır. Bu bakımdan Avusturya, yönetimde merkeziyetçiliği ve yerinden yönetimi belli ölçülerde uygulayan bir ülkedir. Türkiye ise geniş coğrafyasına ve büyük nüfusuna rağmen merkezden

* Bu bölümün yazılmasında, yazarın aynı adlı makalesinden büyük ölçüde yararlanılmıştır.

yönetilir. Tüm önemli kararlar Ankara'daki hükümet tarafından alınır. Yerelleşmeye ilişkin tartışmalar yapılmaya başlamasına ve kısmen gelişmeler sağlanmasına karşın, Türkiye halen dünyadaki en katı merkeziyetçi ülkelerden biri sayılmaktadır. Eğitim sisteminin yönetimi de bu genel yönetim yapılanmasıyla paralellik göstermektedir.

Avusturya'da yönetimde eyaletlerin önemli yetkileri bulunmasına karşın eğitimin yönetimi ve denetiminde merkezi hükümetin etkisi büyüktür. Eyaletlerin yetkileri daha çok akademik (program, yöntem) konularla ilgilidir. Bu yönüyle eğitim yönetiminde yerinden yönetim kısmen uygulanmaktadır. Merkez ve taşra olmak üzere ikili hiyerarşik yapıya sahip olan eğitim kurumları federal, eyalet ve bölge düzeyinde örgütlenmiştir. Federal Eğitim, Bilim ve Kültür Bakanlığı, Eyalet Eğitim Kurulları ve İl Eğitim Kurulları; okul öncesi, ilk ve ortaöğretim kurumlarının yönetimini ve denetimini ortaklaşa yürütmektedir. Eyalet yönetimleri zorunlu eğitim kapsamındaki devlet okullarının bakım, onarım ve işleyişinden sorumludur. Türkiye'de ise eğitimde bütün yetki Milli Eğitim Bakanlığı'nın (MEB) elindedir. MEB; okulöncesi, ilköğretim ve ortaöğretim düzeyindeki tüm devlet okullarının yönetim, finansman ve denetiminden sorumludur. İllerde bakanlığın taşra teşkilatları olan İl Milli Eğitim Müdürlükleri bulunmasına karşın ülkenin en uzak noktasındaki bir köyün öğretmen ataması bile merkezden yapılmaktadır. Ülke genelindeki tüm merkez ve taşra eğitim birimleri bakanlığa bağlı olarak çalışır ve bakanlığa hesap verir.

Avusturya'da eğitime ilişkin federal yasalar, diğer yasalardan farklı olarak meclisin ancak üçte ikilik çoğunluğu ile çıkarılabilir veya değiştirilebilir. Bu tür yasaların kabulü için meclisteki iki büyük siyasi partinin uzlaşması gerekir. Bu bir anlamda toplumsal uzlaşı demektir. Türkiye'de ise eğitim yasaları açısından böyle farklı bir uygulama yoktur.

Avusturya'da okullara özellikle akademik özerklik tanınmış ve bağımsız hareket etmeleri sağlanmıştır. Okul komitesinin ya da okul forumunun üçte ikillik oyunu aldıkları takdirde okullara kendi programları ile ilgili düzenlemeleri yapma, farklı müfredat seçebilme ve haftalık programı oluşturma yetkisi tanınmıştır. Türkiye'de ise okutulacak müfredat ve haftalık program standarttır ve bunun üzerinde okulların değişiklilik yapma inisiyatifi yoktur.

Avusturya'da toplumun katılımcı anlayışla eğitim üzerinde önemli etkisi vardır. Federal hükümet, bakanlık ve eyalet eğitim kurulları, eğitime ilişkin düzenlemeleri yapmadan önce işçi-işveren, öğretmen, veli ve gençlik örgütlerinin görüşlerini alır ve değerlendirirler. Okulda eğitim ile ilgili kararların alınmasında bu kararlardan etkilenen öğretmenler, öğrenciler, veliler, öğretmenler konseyi ve sınav kurulu gibi kişi ve grupların temsilcileri söz sahibidir. Sınıf ve okul forumlarını oluşturan öğrenciler, veliler ve öğretmenler; müfredat belirleme, haftalık programlar yapma ve tatillere karar verme yetkisine sahiptirler. Türkiye'de öğrenci temsilcilikleri ve okul meclisleri kurulmasına ve bu anlamda gelişmeler sağlanmasına karşın bunlar yetersizdir. Veliler ve sivil toplum örgütleri, baskı grupları olarak eğitimi etkilemelerine rağmen bu konularda yapısal düzenlemelere ihtiyaç duyulmaktadır.

Verilen eğitimin amaçları bakımından Avusturya ile Türkiye eğitimi arasında benzerlikler ve farklılıklar bulunmaktadır. Avusturya'da gerek eğitimin genel amaçları ve gerekse her eğitim kademesinin özel amaçları belirlenirken öncelikle vurgulanan

husus dini ve etik değerlerdir. Temel amaç eğitim yoluyla öğrencilerin potansiyel yetenek ve becerilerinin dini, etik ve sosyal değerlerle uyumlu bir şekilde geliştirilmesi, evrensel değerlerin benimsenmesi ve onlara doğruyu, iyiyi ve güzeli takdir etme bilincinin kazandırılmasıdır. Ayrıca bir alanda aşırı uzmanlaşmış yurttaşlar yetiştirmek yerine bilimsel bütünlük içinde çok yönlü evrensel entelektüeller yetiştirmek hedeflenir. Türkiye'de temel amaç milli değerleri benimsemiş iyi yurttaşlar ve iyi meslek sahipleri yetiştirmektir

Her iki ülkede de altı yaşında başlayan zorunlu eğitim karma ve parasızdır. Türkiye'de sekiz yıldan 12 yıla çıkarılan zorunlu eğitim kesintili şekilde uygulanırken, Avusturya'da bu süre dokuz yıldır ve 4 + 4 + 1 ya da 4 + 5 şeklinde uygulanmaktadır. Avusturya'da ayrıca ilköğretimden önce bir hazırlık sınıfı bulunmaktadır. Bu sınıfa zorunlu eğitim çağında olup ilköğretimde zorlanan öğrenciler devam etmektedir.

Avusturya eğitim sisteminde, çeşitli eğitim sorunları ve yönlendirmeler konusunda öğrencilere ve velilere rehberlik ve yardım hizmetleri sunan yaygın bir danışmanlık ağı mevcuttur. Türkiye'de okullarda rehber öğretmenler görev yapmaktadır. Ayrıca her ilde Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı Rehberlik ve Araştırma Merkezleri (RAM) mevcuttur.

Her iki ülkede de özel okullar bulunmaktadır. Avusturya'da özel okullar genellikle kilise, dini cemaat ve gruplara bağlı olarak açılır. Bu okullar seçkinci/elitist eğitim anlayışına sahiptir ve buralarda belli ölçülerde bağlı oldukları dini grupların etkisinde eğitim sürdürülmektedir. Bu okulların öğretmenleri bile çoğunlukla Katolik Kilisesi tarafından eğitilmektedir. Türkiye'de ise dini ya da başka grupların okul açması yasaktır. Açılan bütün özel okullarda devlet okullarındaki standart müfredat uygulanmaktadır ve bu okullar Milli Eğitim Bakanlığı tarafından sürekli denetlenmektedir.

Okullaşma oranlan bakımından Avusturya ile Türkiye arasında önemli farklar bulunmaktadır. Avusturya'da okullaşma oranları okulöncesinde % 90,5, ilköğretimde % 100 ve ortaöğretimde % 88,77'dir. Türkiye'de ise bu oranlar sırası ile ilkokullarda %99,57, ortaokulda % 94,52 ve ortaöğretimde % 76,65'tir. Şüphesiz bu oranlar ülkelerin sosyo ekonomik gelişmişlik düzeyleri ile yakından ilgilidir. Okullaşma oranları ve özellikle kız çocuklarının eğitimi konusunda Türkiye'de son dönemlerde önemli gelişmelerin kaydedildiği söylenebilir.

Avusturya'da 1993 yılında yapılan düzenlemelerle sınıf tekrarı zorlaştırılmıştır. Verilen notların dereceleri şöyledir: 1: çok iyi, 2: iyi, 3: orta, 4: yeterli, 5: yetersiz. Türkiye'de ise eskiden velinin görüşü alınarak sınıf tekrarı yaptırılabiliyorken artık yeni bir düzenlemeyle bu iş ortadan kalkmıştır. Notların dereceleri Avusturya'dakinin tam tersidir: 1: Başansız, 2:Geçer, 3:Orta, 4:İyi, 5:Pekiyi.

Avusturya'da üniversitelerin büyük çoğunluğu hükümete bağlı devlet üniversiteleridir. Son dönemlerde özel üniversitelerin kurulduğu ülkede yükseköğretim parasızdır. Bu nedenle Avusturyalılar özel üniversitelere pek rağbet etmemekte, buralarda daha çok başka ülkelerden gelen yabancılar öğrenim görmektedir. Avusturya'da ayrıca altı sanat üniversitesi (akademi) ve üniversitelerden bağımsız mesleki yüksekokullar mevcuttur. Türkiye'de ise devlet üniversitelerinin yanısıra özel vakıf üniversiteleri mevcuttur. Özel üniversitelerde eğitim ücretlidir ve bazı

üniversitelerde bu ücretler çok yüksektir. Devlet üniversitelerinde de öğrencilerden her dönem bölümlere göre miktarı değişen öğrenim harçları alınmaktadır. İki ya da dört yıllık yüksekokullar da üniversitelerin bünyesinde eğitim vermektedir.

Avusturya üniversitelerinde eğitim Humboldt felsefesine dayanır. Bilimsel araştırmalara, akademik özgürlüğe ve (aşırı uzmanlaşma yerine) çok yönlü evrensel entelektüeller yetiştirmeye özel vurgu yapılır. Öğrenciler lisans-lisansüstü programlarda farklı alanlardan dersler alırlar. Sınav ve tez savunmaları bu alanlarca ortak olarak yapılmaktadır. Türkiye'de ise üniversitedeki eğitim, entelektüel ve bütüncül bakış açısı kazandırmaktan ziyade aşırı uzmanlaşmaya dayalı mesleki yeterlikler kazandırmaya yöneliktir. Lisans ve lisansüstü programlar, belirli alanların dar kalıplarına sıkıştırılmış, bilimsel bütünlük ihmal edilmiştir. Bir öğrencinin başka alanlardan ders alması, farklı alanlarda lisansüstü çalışmak istemesi, bir öğretim üyesinin farklı bir alanda bilimsel araştırma ve üretim yapması gibi davranışlar, alan taassubuyla başka alanlara müdahale ve alan ihlali olarak değerlendirilmekte, hoş karşılanmamakta ya da kolay kabul görmemektedir. Disiplinler arası eğitimin ihmal edildiği bu yaklaşım şüphesiz bilimsel bütünlüğü kavramayı zorlaştırmaktadır.

Her iki eğitim sisteminde de üniversiteye giriş sınavları düzenlenmektedir. Bu sınav sonuçlarına göre yapılan tercihler doğrultusunda üniversitelere yerleştirme yapılmaktadır. Ancak Türkiye'de adaylar okudukları lise türlerine yakın alanları tercih etmek durumundadırlar. Aksi halde, başka alanları tercih ettikleri takdirde puanları önemli oranda düşmektedir. Avusturya eğitim sisteminde bu tür bir tercih sınırlaması ya da alan dışı tercihlere ilişkin dolaylı bir kısıtlama yoktur.

Avusturya'da üniversitelerde ve sanat akademilerinde akademik yönetimin yanı sıra, hükümeti temsilen bir idari yönetici de bulunmaktadır. Üniversiteler yönetim ve finansman açısından doğrudan hükümete bağlıdırlar. Bu anlamda özellikle idari ve mali özerkliğin sınırlı olduğu söylenebilir. Buna karşın akademik özerklik çok güçlüdür. Akademisyenler, araştırma ve öğretimde geniş yetki ve serbestliğe sahiptirler. Öğretim üyeleri, asistan ve öğrenci grupları, öğretimin içerik ve yönteminin belirlenmesinde söz sahibidirler. Türkiye'de ise idari ve akademik anlamda hükümetin üniversiteler üzerinde doğrudan bir etkisi yoktur. Üniversitelerin hükümete bağlılığı biçimseldir. Ancak özerk olan ve başkanı Cumhurbaşkanınca atanan Yükseköğretim Kurulu (YÖK), üniversiteler üzerinde yönetim ve akademik yönden doğrudan müdahildir. Bazı fakültelerdeki bölümlerin ve ana bilim dallarının programları, programlarda yer alacak dersler ve bu derslerde okutulacak konular dahi YÖK tarafından belirlenmektedir. Dolayısıyla akademik anlamda üniversitelerin özerkliği ve öğretim üyelerinin özgürlüğü sınırlandırılmıştır. Ayrıca öğrenci alma, öğretim üyesi atama, lisansüstü program açma gibi uygulamalar da YÖK'ün onayından geçmek zorundadır.

Avusturya'da öğretmen yetiştirme, farklı statüdeki kolej ve akademilerde gerçekleştirilmektedir. Zorunlu okulların (ilköğretim, genel ortaokullar, meslek öncesi okullar/sınıflar) öğretmenleri, üniversite sistemiyle benzerlik gösteren 3-4 yıl süreli Öğretmen Eğitim Kolejleri tarafından yetiştirilmektedir. Öğrenciler ortaöğretimi (akademik ortaokulları) bitirdikten sonra bu kolejlere gidebilmektedir. Öğretmen adayları ilköğretim müfredatında yer alan tüm dersleri verebilecek şekilde yetiştirilirler. Mesleki teknik okullar, kolejler ve çıraklık eğitim merkezlerinin öğretmenleri, dört yıl süreli mesleki-teknik öğretmen eğitim kolejlerinde eğitim görmektedirler. Öretmen

eğitim kolejleri akademik araştırmalar ve göreve atanan öğretmenlere yönelik hizmetiçi eğitim etkinlikleri de yürütmektedirler. Türkiye'de ise öğretmenler üniversitelerin bünyesindeki eğitim fakültelerinde yetiştirilmektedir. Zaman zaman başka fakülte mezunlan da öğretmen olarak atanmıştır.

Avusturya'da ilköğretim öğretmenleri eyalet çalışanları statüsünde, akademik ortaöğretim öğretmenleri ise federal hükümete bağlı olarak özel sözleşmeyle ya da genel çalışma yasalarına göre görev yaparlar. İlköğretimin birinci kademesinde görev yapan sınıf öğretmenlerinin % 80'i kadınlardan oluşmaktadır. Türkiye'de ise tüm öğretmenler Milli Eğitim Bakanlığına bağlı olarak çalışırlar. Öğretmenlerin tamamına yakını genel çalışma yasalarına göre görev yaparken son yıllarda ihtiyaç duyulan bazı branşlarda alım kontenjanı arttırılmış ve açık giderilmeye çalışılmaktadır.

Yararlanılan Kaynaklar

Austrian Statistics (2010) **Population, Macro-Economic and Business Statistics.** Austrian Central Statistics Office. www.statistik.at (erişim: 10.06.2011)

Bertilsson, M.; Nybom, T. (1991) **Studies of Higher Education and Research From University to Comprehensive Higher Education:** On the Widening Gap between "Lehre and Leben". **Studies of Higher Education and Research.** Stockholm. www.epnet.com (erişim: 18.05.2006)

Buchberger, F. (1993). Teacher Education in Austria. **Teacher Training in the Council of Europe Countries.** İzmir: Dokuz Eylül University Buca Faculty of Education.

Cedefop (European Centre for the Development of Vocational Training, 2006) **Annual Report 2005.** Office for Official Publications of the European Communities, Luxembourg, http://www.cedefop.europa.eu (erişim: 11.08.2006)

Euroeducation (The Europen Eudacition Directory, 2006) **Education Systems in Europe: Austria.** www.euroeducation.net (erişim: 02.06.2006)

Gülcan, M. (2003). **Avrupa Birliğinde Adaylık Sürecinde Türk Eğitim Sisteminin Yapısal Sorunları.** (Yayımlanmamış Doktora Tezi) Ankara: A.Ü. Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Hazine Müsteşarlığı (2010) **Hazine İstatistikleri.** Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı Ekonomik Araştırmalar Genel Müdürlüğü Ankara, Ağustos 2010 www.hazine.gov.tr (erişim: 11.06.2011)

İnan, M.R. (1972). **Orta Avrupa'da Gelişmenin ve Demokrasinin Temeli: Eğitim.** Ankara, İş Bankası Yayınları

Leitner, Erich. (1992). **Austria. Handbook of World Education: A Comparative Guide to Higher Education & Educational Systems of The World.** Editor: Walter Wickremasinghe. American Collegiate Service, Houston, Texas.

Library of Congress (2006) A Country Study: Austria. **Country Studies.** U.S. Federal Resaarch Division Library of Congress. http://countrystudies.us/austria (erişim: 10.05.2006)

Mapzones (2006) **Country's Profile.** www.mapzones.com (erişim: 24.05.2006)

MEB (2011). **Milli Eğitim İstatistikleri: Örgün Eğitim 2010-2011.** MEB Starateji Geliştirme Yayını

St.George (Avusturya Lisesi ve Ticaret Okulu, 2006). **Avusturya Eğitim Sistemi,** www.sg.k12.tr (erişim: 21.05.2006)

Thomas, C. R. (1973) Philosophical Anthropology and Educational Change: Wilhelm Von Humboldt and the Prussian Reforms. **History of Education Quarterly.** 13,(3), 219-230)

TÜİK (Türkiye İstatistik Kurumu) (2010) **Türkiye Adrese Dayalı Nüfus İstatistikleri**. Ankara: TÜİK Yayınları.

TÜİK, (2014). Gayri Safi Milli Hâsıla 2014. T.C. Başbakanlık Türki-ye İstatistik Kurumu Haber Bülteni. Ulaşım tarihi. 01.03.2015. http://www.tuik.gov.tr/

http://nt5.scbbs.com (erişim: 20.06.2006)

www.austria.gv.at (erişim: 22.05.2006)

www.bmsg.gv.at (erişim: 17.06.2006)

www.eurydice.org (erişim: 11.05.2006)

www.earcmn.org (erişim: 09.05.2006)

www.ibe.unesco.org (erişim: 19.05.2006)

5. BÖLÜM

BELÇİKA EĞİTİM SİSTEMİ

Doç. Dr. Kürşad YILMAZ

Giriş

Belçika, Avrupa'nın en küçük ve yoğun nüfusa sahip ülkelerinden biridir. Belçika, Eski Latin ve Germen uygarlıklarının izlerini taşıdığı için kültürel çeşitliliğe sahip bir ülkedir. Belçika, tarih boyunca çeşitli uygarlıkların yönetimi altında kalmış ve her yönetim Belçika'da değişik izler bırakmıştır. Bunlardan en dikkate değer olanı bugün ülkede var olan Flamanca ve Fransızca dil gruplarının konuşulduğu bölgelerin sınırlarının şekillenmesine neden olan Roma uygarlığıdır. Daha sonra birçok kez el değiştiren Belçika toprakları, özellikle İspanya, Avusturya, Fransa ve Hollanda egemenliklerinin izlerini taşımaktadır. Belçika 1830 yılında Fransızlardan kazandığı bağımsızlığından sonra kurduğu Krallığında I. ve II. Dünya Savaşlarında Almanlar tarafından iki kez işgal edilmiştir (Çevik, Özer, Gökçek ve Hacıfazlıoğlu, 2005). Belçika'nın ilk Anayasası 7 Şubat 1831 tarihinde kabul edilmiştir (www.foreigntrade.gov.tr). Belçika şu anda Avrupa'nın en önemli ülkelerinden biridir. Avrupa Birliği, NATO ve benzeri birçok kuruluşun merkezlerinin başkent Brüksel'de bulunması Belçika'nın Avrupa ve Dünya siyasetinde önemli bir ülke olmasında rol oynamaktadır.

Sosyal ve Siyasal Yapı

Monarşi ile yönetilen, devlet (state), eyalet (province), Belediye (municipaility) şeklinde idari kısımlara aynlan ve üniter bir yapıya sahip olan Belçika Krallığı, 1970 yılında yapılan bir düzenleme ile idari yapısını değiştirmiştir. Üç farklı ırk ve dil topluluğunun yaşadığı Belçika 1980'lerden sonra gerçekleştirdiği yeniden yapılanma ile merkeziyetçi yapıdan federal yapıya geçen bir devlettir (Çevik, Özer, Gökçek ve Hacıfazlıoğlu, 2005). Bu ülke özellikle son zamanlarda yönetim anlayışında ve yapısında önemli değişiklikler yaparak 1989 yılında uygulamaya başladığı federal yönetim yapısını 1993 yılında olgunlaştırarak üç bölge halinde benimsemiştir. Böylece, federalizm Belçika'da 1989 yılından itibaren gerçek anlamıyla yürürlüğe girmiştir (Nitas, 2005).

Söz konusu düzenleme ile federal bir yapıya kavuşan ülke idaresi, 1995'te seçimlerin yapılması ile yürürlüğe giren son anayasal düzenlemeyle, yine monarşi ile yönetilen

bugünkü federal ve üç bölgeli hale getirilmiştir. Yapılan çeşitli anayasal düzenlemeler sonucunda Federal Devletin, Flamanca, Fransızca ve Almanca konuşan topluluklardan (commune) oluştuğu kabul edilmiştir. Öte yandan, bu topluluklar göz önüne alınarak yapılan düzenlemeler sonucunda ülkenin kuzeyinde Flamanca konuşulan Flaman Bölgesi, güneyde Fransızca ve çok küçük oranlı Almanca konuşan toplulukların yaşadığı Valon Bölgesi, üçüncü olarak da Brüksel (Capital) Bölgesi oluşturulmuştur (www.foreigntrade.gov.tr). Sonuç olarak, Belçika Brüksel'deki Federal Hükümet ile Valon ve Flaman Toplumu hükümetleri tarafından yönetilmektedir. Bu anlamda Belçika, bölge ve topluluklar üzerine kurulmuş federal bir devlettir. Federal devleti kral temsil etmektedir. Ancak kralın yetkileri oldukça sınırlıdır. Ülkede, siyasal birlik rejimi yerine yetkilerin, belediyeler, eyaletler, bölgeler ve kültürel topluluklar ile merkezi otoriteler arasında dağıtıldığı bir idari rejim uygulanmaktadır (Aydın, 2000).

Topluluklar, konuşulan dil başta olmak üzere, kültür, eğitim, bilimsel araştırma gibi konularla ilgili uluslararası ilişkiler kurabilmektedir. Bölge ise, daha çok ekonomik ilişkiler göz önüne alınarak yapılandığından dış ticaret, ekonomi, ulaşım, bankacılık, tarım, enerji, işsizlik, bölgesel kalkınma, çevre, kırsal kalkınma ve doğanın korunması, barınma, su, kamu faaliyetlerinin yürütülmesi, bilimsel çalışma ile uluslararası ilişkiler gibi konulardan sorumlu yönetimlerdir (www.foreigntrade.gov.tr; EURYDICE, 2001).

Dil gruplarına göre şekillenen etnik ayrım, ülkenin üniter devletten federal devlet yapısına geçmesine neden olmuştur. Bu değişim nedeniyle taraflar arasında bir çatışma yaşanmamıştır. Bugün taraflarca, bölgelerin federal yapıdan da ayrılarak bağımsızlığını ilan etmeleri, Flaman ve Valon temsilciler tarafından gündeme getirilse de bu görüş yeterince destek görmemekte, Kralın varlığı Belçika'yı bağlayan unsur olarak kabul edilmektedir. Ancak son yıllarda, bu yapıya ilişkin hoşnutsuzluklar gittikçe artmaktadır. Belçika'da 13 Haziran 2010 tarihinde yapılan genel seçimlerin üzerinden bir yıldan fazla geçmesine rağmen hükümet hâlâ kurulamamıştır. Belçika'yı oluşturan farklı toplum ve kültürlerin, üniter devlet yapısından ve merkeziyetçi yönetim anlayışından sürekli tavizler verilerek bir arada tutulmaya çalışılması (Nitas, 2005) bu durum üzerinde etkili olmuştur.

Kuzeyde Hollanda (450 km), doğuda Almanya (167 km) ve Lüksemburg (148 km), batı ve güneyde de Fransa (620 km) ile sınırlara sahip olan Belçika'nın yüzölçümü 30.528 km^2, nüfusu ise 10.7 milyon (2010 yılı verilerine göre). Ülke nüfusunun yaklaşık % 58 ini Flamanlar, % 32'sini ise Fransızca konuşan Valonlar oluşturmaktadır. İki dilli olan başkent Brüksel ise yaklaşık yüzde 10'luk bir nüfus oranına sahiptir (Sarıkaya, 2008). Belçika'nın nüfusunun % 48,9'u erkek, % 51,1'i kadındır. Öte yandan, Belçika nüfusunun yaklaşık % 9'u yabancıdır. Ancak ülkede yaşayan yabancıların büyük bir kısmını yine Avrupa Birliği vatandaşı olan bireyler oluşturmaktadır. Belçika'da yaşayan yabancıların yaklaşık % 12.5'ini Türk nüfus (Yaklaşık 180 bin kişi) oluşturmaktadır. Ülke'nin resmi dili Flamanca'dır (Ana Britannica, 1986; www.foreigntrade.gov.tr). Ülkenin denize yakınlığı iklimi büyük ölçüde etkilemektedir. Hava, batı rüzgârlarının da etkisiyle genellikle kapalı, nemli, çoğunlukla da yağmurludur. Kışların ılıman, yazların ise serin geçtiği söylenebilir (www.foreigntrade.gov.tr).

Belçika'daki siyasi yapıyı şekillendiren etnik yapı eğitim sistemini de şekillendirmiştir. Belçika eğitim sistemini amaç ve politikası da ülkedeki yapıya göre şekillenmiştir.

Belçika Eğitim Sistemi

Aşağıda Belçika eğitim sisteminin genel amaçları, temel ilkeleri, yönetsel (idari) yapısı ve genel özellikleri ile Belçika eğitim sisteminde öğretim kademeleri ile ilgili bilgilere yer verilmiştir. Eğitim kademeleri kısmında, okulöncesi eğitim, ilköğretim, ortaöğretim, yükseköğretim, öğretmenlerin yetiştirilmesi konularına yer verilmiş ve Türk Eğitim Sistemi ile Belçika Eğitim Sisteminin karşılaştırılması yapılmaya çalışılmıştır.

Belçika Eğitim Sisteminin Amaçları ve Temel İlkeleri

Belçika Anayasası'nın 17. Maddesinde; "Öğretim serbesttir. Her türlü kısıtlayıcı önlem yasaktır. Devlet tarafından finanse edilen eğitim, kanunla düzenlenir" denilmektedir (www.senate.be; Aydın, 2000). Belçika Anayasası'nın 24. Maddesine göre (ICL, 1994):

Eğitimde özgürlük esastır. Bu özgürlüğü engelleyici etmenler yasal olarak kontrol altındadır. Devletçe finanse edilen eğitim yasayla düzenlenmektedir. *Aileler çocuklarını istedikleri okula gönderme özgürlüğüne sahiptirler. Kamu eğitimi tarafsızdır.* Felsefi, ideolojik, dini öğelerden etkilenmez. Tarafsızlık öğrencilerin ve anne babalarının dini, ideolojik ve felsefi görüşlerine saygıyı beraberinde getirmektedir. *Her okul verdiği eğitim ile ilgili olarak dini eğitim ya da laik eğitim verdiğini açılamak zorundadır. Herkese temel haklardan biri olan eğitim hakkına sahiptir.* Devlet okullarında zorunlu eğitimin sonuna kadar hiç bir ücret alınmamaktadır. *Ahlak ve din eğitimi, zorunlu eğitimin sonuna kadar bir hak olarak görülmektedir.*

Yukarıda yer alan maddelerde de görüldüğü gibi Belçika eğitim sisteminin temel özelliklerinin eğitim hakkı, eğitim özgürlüğü, tarafsız eğitim, laik eğitim olduğu söylenebilir. Bununla birlikte Belçika'da ahlak ve din eğitimi zorunlu eğitimin sonuna kadar bir hak olarak görülmektedir.

Yukarıdaki ilkeler etrafında şekillenen Belçika eğitim sisteminin genel amaçları şunlardır (International Encyclopedia of Education, 1990; EURYDICE-CEDEFOP, 2000a; EURYBASE, 2004c):

- Öğrencilerin niteliklerini (Potansiyelini) artırmak için eğitimi parasız olarak ve fark gözetmeden sağlamak.
- Her çocuğun kendine güven duymasını sağlamak ve kişiliğini geliştirmek.
- Öğrencileri yaşamları boyunca toplumsal, kültürel ve ekonomik alanda etkin bir rol üstlenebilmeleri için onlara gerekli olan bilgi, beceri ve alışkanlıkların kazandırılmasını sağlamak.
- Bütün öğrencileri sorumlu vatandaşlar olarak yetiştirmek.
- Kültür birliğini geliştirmek.
- Yetiştirilen bireylerin demokratik toplumun gelişmesine katkıda bulunmalarını sağlamak.
- Dayanışmayı gerçekleştirmek ve bütün kültürlere açık olmak.
- Halkın kültürünü artırmak.

Ayrıca aşağıda belirtilen amaçlar da eğitim sisteminin amaçları arasında yer almaktadır (Öztürk, 2001, 38):

- Meslek yaşamında etkili ve yetkin olan bireyler yetiştirmek.
- Bağlı bulunduğu toplumla uyumlu, ailesinin mutluluğunu gerçekleştirme sorumluluğunun bilincinde olan bireyler yetiştirmek.
- Açık ve bilinçli olarak alınmış bir kararın sorumluluğundan kaçmayan, kendi kendine karar verebilen bireyler yetiştirmek.
- Davranış kurallarını kabul eden, bunları bazı değerleri göz önünde bulundurarak uygulayabilen bireyler yetiştirmek.
- Yaşadığı çevreye, toplumun kültürüne uyabilen, onları zenginleştirmek amacıyla katkıda bulunan bireyler yetiştirmek.
- Toplumda meydana gelen değişmelerin bilincinde olan bir insan bireyler yetiştirmek.

1962 yılında çıkarılan dilsel mükemmellik prensibi üzerine kurulu bir kanunla, her dilin (Fransızca, Flamanca, Almanca) sınırları belirlenmiştir. Her bölge (bütün pratik sonuçlarıyla) sadece kendi dilini kullanır. Kanun, muhtemel azınlıklar için yardımı (korumayı) öngörmektedir. Brüksel'de yaşayan çocuklar, kendi dillerinin bulunduğu Flaman ya da Fransız okullarına devam etmektedirler (International Encyclopedia of Education, 1990).

Belçika Eğitim Sisteminin Yapısı

Bu bölümde Belçika eğitim sisteminin yapısı ve genel özellikleri hakkında bilgi verilmiştir. Belçika'da 1831 Anayasası ile eğitim alanında her türlü tekel kaldırıldığından ve eğitim özgürlüğü benimsendiğinden, üç toplumun (Alman, Fransız, Flaman toplumları) da kendi eğitim sistemlerinin yönetiminde, denetiminde ve finansmanında tam özgürlükleri vardır. Devletin yönetim yapısında son yıllarda yapılan yeni düzenlemeler kapsamında, eğitim sistemi ile ilgili tüm yetki ve sorumluluk toplumların kendi yasama ve yürütme organlarına verilmiştir. Bu yetki devri 1 Ocak 1989 tarihinde yürürlüğe giren Anayasa değişikliği ile yapılmıştır. Bundan önce eğitimin yönetimi, 1988 yılına kadar devletin denetiminde ve biri Fransız-Alman Toplumundan, diğeri de Flaman Toplumundan sorumlu iki bakanın yönetimindedir (Sağlam, 1999). Federal Hükümette eğitim bakanı yoktur. Eğitim işleri Fransız Toplumu ve Flaman Toplumu Hükümetleri tarafından yürütülmektedir, Fransız Topluluğu Eğitim Bakanlığı aynı zamanda Almanca konuşulan bölgelerdeki okullarla da görevlidir (Aydın, 2000; Brüksel Eğitim Müşavirliği, 2003).

Topluluklar, eğitimle ilgili tüm kararları alma ve uygulama yetkisine sahiptir. Eğitimin parasal giderleri de 1 Ocak 1989 tarihinden beri bu topluluklarca karşılanmaktadır. Merkezi hükümetin işlevi büyük ölçüde, zorunlu eğitimi sağlama, diplomaların verilmesi koşullarını belirleme ve emekli ödemelerini planlamayla sınırlıdır (MEB, 2007).

Belçika Anayasası'nın 59. maddesi ile federal devletin eğitim alanındaki yetkileri, zorunlu eğitim süresi, okulların verdikleri diplomalar ile bunlar için uyulması gereken ve eğitim alanında çalışanların emeklilikleri konulan ile sınırlandırılmıştır. Buna göre,

Fransız, Flaman ve Alman toplumlarının eğitim sistemleri ile ilgili yasalar ve kararlar, kendi ulusal meclislerinde alınmakta ve bu kararlar her toplumun kendi hükümetince yürürlüğe konulmaktadır. Hükümette Eğitim Bakanı, eğitim sistemi ile ilgili yetki ve sorumluluğu üstlenmektedir. Fransız toplumu hükümetinde biri yükseköğretim ve araştırmalar, diğeri de yükseköğretim dışındaki tüm eğitim basamaklarından sorumlu iki bakan görev yapmaktadır (EURYDICE, 2001).

Bakan, devlet eğitiminde yetkili düzenleyicidir ve bu sıfatla yapıları, programları, yöntemleri saptayarak eğitimi yönetir; çalışmaları iyileştirmek için uygun olan bütün tedbirleri alır ve 29 Mayıs 1959'da çıkarılan yasaya uygun olarak okullarda parasal yardımda bulunur (Brüksel Eğitim Müşavirliği, 2003).

Üç toplumun da eğitim sistemleri içinde yer alan okullar, bağlı oldukları üst kuruluşlar yönünden aşağıdaki üç gruba ayrılırlar ve her küme kendi içinde, okulöncesi eğitimden yükseköğretime kadar kendi okul ağını oluşturur (EURYDICE, 2001): Belçika eğitim sisteminde, okullar bağlı oldukları üst kuruluşlar açısından aşağıdaki gruplara ayrılmaktadır.

- Her toplumun kendi Eğitim Bakanlığına bağlı olan ve giderlerinin tümü toplum bütçesinden karşılanan resmi okullar.
- Yerel yönetimlere bağlı olan ve toplum bütçesinden para yardımı yapılan kamu okulları.
- Toplum bütçesinden para yardımı yapılan ve kiliselere bağlı kilise okulları ile özel ya da tüzel kişilerce açılan özel ve bağımsız okullar.

Yukarıda verilen birinci gruptaki okullar Fransız ve Flaman Toplulukları tarafından düzenlenen okullardır. İkinci grupta yer alan okullar ise topluluklar tarafından ödenekle desteklenen (finanse edilen) okullardır. Bunlar; il yönetimlerinin açtığı okullar, belediye okulları, özel kurumlar tarafından açılan okullar ve özel kişiler tarafından açılan okullardır. Üçüncü grupta yer alan okullar ise özel paralı okullardır.

Bütün okullarda genel anlamıyla aynı öğretim programı ve çalışma planı uygulanmakta olup, okullar devlet tarafından denetlenmektedir. Söz konusu okulların giderleri devlet tarafından karşılanmaktadır (Aydın, 2000). Belçika'da kamu eğitim kurumları tarafsızdır. Öğrencilerin ve öğrencilerin ailelerinin dini inançlarına ya da ideolojik görüşlerine saygılı davranılmaktadır. Yasalara göre okullarda dini eğitim ya da laik eğitim verileceğinin açıkça belirtilmesi gerekmektedir (EURYDICE-CEDEFOP, 2000b).

Belçika'nın Valon (Fransızca konuşulan) Bölgesindeki okullarda eğitim dili Fransızca'dır. Flaman (Flamanca konuşulan) Bölgesindeki okulların eğitim dili ise Flamanca'dır. Brüksel'de ise hem Fransızca hem de Flamanca dillerinde öğretim yapan okullar bulunmaktadır. Öğretim yöntemleri ve ders saatleri bölgelere göre değişebilmektedir. Aşağıda, Belçika'da bulunan Flaman, Fransız ve Alman topluluklarının eğitim sistemlerinde yönetim yapısı hakkında bilgi verilmiştir.

Belçika – Flaman Topluluğu Eğitim Sisteminin Yönetim Yapısı

Eğitim politikası Flaman Meclisi, Flaman Hükümeti ve Flaman Eğitim Bakanlığı'nın sorumluluğunda yürütülmektedir. Flaman Toplumu Hükümetinde bir eğitim bakanı bulunmaktadır. Flaman Topluluğu Eğitim Dairesi'nin başkanlığını Eğitim Bakanı yürütmektedir. Yönetimin temel politikası Flaman eğitim sistemine merkezi bir yapı özelliği kazandırmaktır. Flaman toplumunda en önemli danışma kurulu, eğitim sistemi ile ilgili tüm sorunlarda Eğitim Bakanına danışmanlık yapan Flaman Eğitim Konseyidir. Eğitimle ilgili tüm yasa tasanlar bu kurula sunulmaktadır. Konsey, hükümete kendi görüş ve önerilerini de bildirmektedir. Konseyin içinde genel bir komisyon ile ilköğretim, ortaöğretim, akademik yükseköğretim, mesleki yükseköğretim ve yaygın eğitim için ayrı ayrı komisyonlar vardır (EURYDICE-CEDEFOP, 2000c). Yukarıda belirtilen, Flaman yerel toplum bakanlığına bağlı birimler Tablo 5.1'deki gibi tablolaştırılabilir.

Tablo 5.1. Flaman Yerel Toplumu Bakanlığı

BAKAN	Flaman Eğitim Konseyi	Merkez Kurul
		İlköğretim Komisyonu
		Ortaöğretim Komisyonu
		Akademik Yükseköğretim Komisyonu
		Mesleki Yükseköğretim Komisyonu
		Yaygın Eğitim Komisyonu
	Flaman Ekonomi ve Sosyal Kurulu	
	Eğitim Sistemi Bağımsız Kurulu Merkez kurul	

Tablo 5.1'de de görüldüğü gibi Belçika Flaman topluluğunda bakana bağlı olarak Flaman Eğitim Konseyi görev yapmaktadır. Bu konseyde ise, "Merkez Kurul", "İlköğretim Komisyonu", "Ortaöğretim Komisyonu", "Akademik Yükseköğretim Komisyonu", "Mesleki Yükseköğretim Komisyonu", "Yaygın Eğitim Komisyonu", "Flaman Ekonomi ve Sosyal Kurulu" ile "Eğitim Sistemi Bağımsız Kurulu" yer almaktadır.

Flaman Ekonomi ve Sosyal Kurulu, işçi ve işveren temsilcilerinden oluşmakta ve genel ve mesleki eğitimle ilgili tüm yasa tasarılarında bu kurulun görüşü alınmaktadır. Flaman Yükseköğretim Kurulu, yüksek öğretim alanında Eğitim Bakanına danışmanlık yapmakta ve yükseköğretimin sorunlan ile ilgili önerilerde bulunmaktadır (Sağlam, 1999).

Diğer taraftan, Flaman Toplumu adına eğitim sisteminin yönetimini üstlenen Flaman Toplumu Eğitim Sistemi Bağımsız Kurulu içinde yer alan Merkez Kurul, eğitimin planlanmasından, okulların eğitim ve öğretim programlarının hazırlanmasından, resmi okulların bütçeleri ile okul yapma fonlannın yönetiminden ve okul çalışanlarının görev-

lendirilmesinden sorumludur. Ayrıca, her okulda yönetime ilişkin kararlara katılan bir okul kurulu ile öğretmenler kurulu vardır. Okul kurulu, veli, öğretmen ve bölgenin sosyal, ekonomik ve kültürel yaşamıyla ilgili kurum ve kuruluşların temsilcilerinden oluşmaktadır. Öğretmenler kurulunu ise o okulda görev yapan öğretmenler oluşturur. Üniversite kapsamına girmeyen meslek yüksekokullan da bir yönetim kurulu tarafından yönetilmektedir (Sağlam, 1999). Belçika Flaman topluluğunda yönetim organlarının çeşitliliğine göre eğitim kurumlan üç farklı tipteki eğitim ağını oluşturmaktadır. Bunlar (EURYDICE-CEDEFOP, 2000d):

Topluluk Eğitimi: Flaman halkına uygun gelecek şekilde Özerk Konseyler tarafından verilen eğitimdir.

Sübvanse Edilen Kamu Eğitimi: İllerde bulunan eğitim il yetkilileri tarafından örgütlenen bölgesel eğitim ve belediyeler tarafından örgütlenen belediye eğitimidir.

Sübvanse Edilen Özel Okullar (Bağımsız Okullar): Eğitim hizmetinin özel bir kuruluş ya da kişi tarafından verilmesidir. Bu okullar dini eğitim veren (genellikle Katolik) ya da dini eğitim vermeyen (rasyonalist-hümanist ilkelere dayanan) okullardır.

Yukarıda sıralanan okullardan "Topluluk Eğitimi" ve Sübvanse Edilen Kamu Eğitimi" "Kamu Eğitimi" olarak adlandırılırken, "Sübvanse Edilen Özel Okullar yani Bağımsız Okullar" "Bağımsız (Özgür) Eğitim" olarak adlandırılmaktadır.

Flaman topluluğunda yerel düzeyde yönetim ve mali konular ile ilgili yetkiler, 1998 yılında çıkanlan bir yasa ile bölge okullarına verilmiştir. Bölge okulları bütün okulların özel bir birleşiminden oluşmaktadır. Yerel düzeyde her okul, personel alımı, eğitsel etkinlikler, mali konular gibi politikalarını belirleme özerktir. Ancak bu özerklik bölge okullarının oluşturduğu ilkelere bağlıdır. Personel, aileler ve sosyo-kültürel çevreden seçilmiş kişilerden oluşan okul konseyi, okulların ilkelerini ve okul ile ilgili diğer birçok konuyu inceleyerek karar vermek durumundadır. Belçika'da özel okullar için de özerklik ilkesi aynen geçerlidir. Devlet özel okulların kapsamında, yönetim organlarının temsilcilerinden oluşan Katılım Konseyi, aileler, personel ve Genel Komite'den oluşmaktadır. Genel yönetimin önerileri doğrultusunda Katılım Konseyi, okul planlaması, kademelerin belirlenmesi, öğrenciler üzerinde karar verme ve daha üst düzeyde öğrenime devam edebilmek için gerekli olan ölçütler belirleme, okul kurallarını belirleme ve değiştirme, okuldaki değişiklikler, güvenlik ile sağlık konularıyla ilgili kararlar alma gibi konulardan sorumludur (EURYDICE-CEDEFOP, 2000d).

Belçika – Fransız Topluluğu Eğitim Sisteminin Yönetim Yapısı

Belçika-Fransız topluluğunda eğitim kurumlan, Fransız Topluluğu Hükümeti tarafından örgütlenmektedir. Hükümet her kademedeki eğitim kurumlarından ve bu eğitim kurumlarında çalışan personelin yönetiminden sorumludur. Belçika-Fransız topluluğunda eğitim sisteminin yönetim yapısı, merkezi ve bölgesel olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Fransız topluluğu hükümeti tüm düzeylerdeki eğitim kurumlarının ve bu kurumların personelinin yönetiminden sorumludur.

Belçika Fransız Toplumunda merkezi yapıda eğitimden sorumlu dört ayrı bakan görev yapmaktadır. Bu bakanlar aşağıda yer almaktadır (Sağlam, 1999; EURYDICE-CEDEFOP, 2000b):

- Temel Eğitim Bakanı (okulöncesi eğitim ve ilköğretim),
- Ortaöğretim ve Özel Eğitim Bakanı,
- Yüksek Öğretim ve Bilimsel Araştırma Bakanı
- Halk Eğitimi Bakanı

Yukarıda verilen bilgilere dayanılarak çizilmiş olan Fransız Yerel Toplumu Bakanlığı birimleri Tablo 5.2'de yer almaktadır.

Tablo 5.2. Fransız Yerel Toplumu Bakanlığı

Temel Eğitim Bakanı	İlköğretim Planlama ve Eşgüdüm Komisyonu
	Okulöncesi Eğitimi Geliştirme Komisyonu
	İlköğretimi Geliştirme Komisyonu
Ortaöğretim ve Özel Eğitim Bakanı	Ortaöğretim ve Özel Eğitim Planlama ve Eşgüdüm Komisyonu
	Uygulama Komisyonu
	Orta Dereceli Mesleki Eğitim Kurulu
Yükseköğretim ve Bilimsel Araştırma Bakanı	Yükseköğretim Planlama ve Eşgüdüm Komisyonu
	Yükseköğretim Kurulu
Halk Eğitimi Bakanı	Halk Eğitimi Kurulu
Eğitim Kurulu	Danışma Kurulu

Tablo 5.2'de de görüldüğü gibi Temel Eğitim Bakanına çalışmalarında "İlköğretim Planlama ve Eşgüdüm Komisyonu", "Okulöncesi Eğitimi Geliştirme Komisyonu" ve "İlköğretimi Geliştirme Komisyonu" yardımcı olmaktadır. Ortaöğretim ve Özel Eğitim Bakanı ile ilgili komisyonlar ise; "Ortaöğretim ve Özel Eğitim Planlama ve Eşgüdüm Komisyonu", "Uygulama Komisyonu" ve "Orta Dereceli Mesleki Eğitim Kurulu" dur. Yükseköğretim ve Bilimsel Araştırma Bakanı ise çalışmalarında "Yükseköğretim Planlama ve Eşgüdüm Komisyonu" ve "Yükseköğretim Kurulu" ndan destek almaktadır. Halk Eğitimi Bakanı'na "Halk Eğitimi Kurulu" yardımcı olmaktadır.

Fransız toplumunda Eğitim Bakanlığına danışmanlık yapan önemli kurullardan birisi Eğitim Kuruludur. Eğitim kurulu, eğitim politikasının geleceğe dönük yönlendirmesi için 10 yıllık planlamalar yapmaktadır.

Orta Dereceli Mesleki Eğitim Kurulu, Yükseköğretim Kurulu, Okulöncesi Eğitimi ve İlköğretimi Geliştirme Komisyonu gibi kurullar ve komisyonlar her eğitim basamağı için planlama ve eşgüdüm işlevini yerine getiren komisyonlarıdır. Ayrıca uygulama komisyonları da ortaöğretim okulları için uygulama ile planlama ve eşgüdüm işlevini yerine getiren komisyonlardır (Sağlam, 1999).

Belçika-Fransız topluluğunda yukarıda açıklanan merkezi yönetimin yanı sıra bir de yerel (bölgesel) düzeyde eğitim yönetimi söz konusudur. Bölgesel düzeyde, tam zamanlı ortaöğretim kurumları arasında iletişimi geliştirmek için 10 coğrafi bölge oluşturulmuştur. Her bir bölgede eğitimle ilgili iki konsey bulunmaktadır. Bu konseylerden biri Katolik Kilisesine bağlıdır. Bu konseylerin amacı bölgedeki tüm eğitim kurumlarında standardın sağlanmasıdır. Eğitimle ilgili olarak ortaya konulan önerilerin onaylanması ve kesinleşmesi için Danışma Komitesi'nin onaylaması gerekmektedir. Danışma Komitesi tarafından kabul edilmeyen ya da onaylanmayan öneriler (Eğitsel seçenekler) yürürlüğe girmemektedir (EURYDICE-CEDEFOP, 2000b).

Fransız topluluğu eğitim sistemindeki kurumlar, özel okulların dışında başlıca üç gruba ayrılmaktadır (EURYDICE-CEDEFOP, 2000b):

- Fransız Topluluğu tarafından örgütlenen, yönetilen ve bütün finansmanı sağlanan kamu eğitim kurumlan. (Resmi)
- Fransız Topluluğu tarafından finanse edilen ancak belediyeler ya da bölgesel yöneticiler tarafından yönetilen kamu eğitim kurumlan. (Resmi)
- Fransız topluluğu tarafından finanse edilen, dini ya da dini olmayan eğitim veren bağımsız eğitim kurumları. (Bağımsız-Özgür)

Yukarıda yer alan her bir kategorideki okullar eğitim ağları olarak adlandırılmaktadır.

Belçika – Alman Topluluğu Eğitim Sisteminin Yapısı

Belçika Alman Topluluğunda eğitim ile ilgili her türlü iş ve işlem Eğitim Bakanlığı tarafından yapılmaktadır. Alman Topluluğunda eğitimden sorumlu olan ve en üst düzeyde yer alan kurum, Eğitim Bakanlığıdır. Bakan tüm düzeydeki eğitim kurumlarını yönetmekten sorumludur. Alman Toplumunda Eğitim Bakanının eğitim politikası, genel eğitim sorunları ve öğretmen hizmetiçi eğitimi konularında danışmanlık yapma görevi, öğretmenlerin ile diğer çalışanların okul yönetici ve denetçilerinin, yükseköğretim kurumlarının ve sendikaların temsilcilerinden oluşan Eğitim Komisyonuna aittir.

Belçika Alman Topluluğunda belediyelerin sorumluluğunda olan eğitim kurumlan belediyeler tarafından, bağımsız (özgür) okullar ise tüzel kişiler tarafından yönetilmektedir. Eğitim bakanı belirli koşulları yerine getirmeleri durumunda eğitim kurumlarını sübvanse edebilmektedir. Bunun için kurumlar aşağıdaki koşulları yerine getirmek zorundadırlar (EURYDICE-CEDEFOP, 2000c):

- Bir örgütleyici örgütün denetlemesini kabul etmek,
- Dil ile ilgili yasal düzenlemelere uymak,
- Bakan tarafından onaylanan (kabul edilen) bir yapıyı kabul etmek,
- Yasal gereklilikleri karşılayan bir program izlemek,
- Genel yetenekler, sosyal amaçlar ve okulun görevleri ile ilgili yasal gereklilikleri tamamlamak,
- Topluluk hükümeti tarafından örgütlendiği gibi denetlenmek ve danışmanlık yapmak,
- Eğitsel bir ortam oluşturmak,

- Her bölüm ve her sınıfta yeteri kadar öğrencisi olmak,
- Eğitimsel araş gereçlerin sağlığa uygunluğu, temizlik ve güvenliği için gerekli olan standartları karşılamak,
- Tatiller ve izinler için genel planı izlemek,
- Öğrencilerin sağlığı için tehlikeli olmayan personel çalıştırmak,
- Eğitsel gereksinimleri karşılayan öğretim araç-gereçleri ve okul tesislerine sahip olmak.

Yukarıda da görüldüğü gibi Belçika Alman Topluluğunda, eğitim kurumlarının devlet tarafından sübvanse edilebilmesi için bir takım şartları yerine getirmesi gerekmektedir. Bu kuruluşlar yukarıda yer alan şartları yerine getirdikleri takdirde, belirli standartları karşılayarak, personelini ve öğretim yöntemlerini seçmekte özgürdürler (EURYDICE-CEDEFOP, 2000c).

Belçika Alman Topluluğunda, özel okullar dışındaki eğitim kurumları genel olarak üç kategoriye ayrılmaktadır (EURYDICE-CEDEFOP, 2000c):

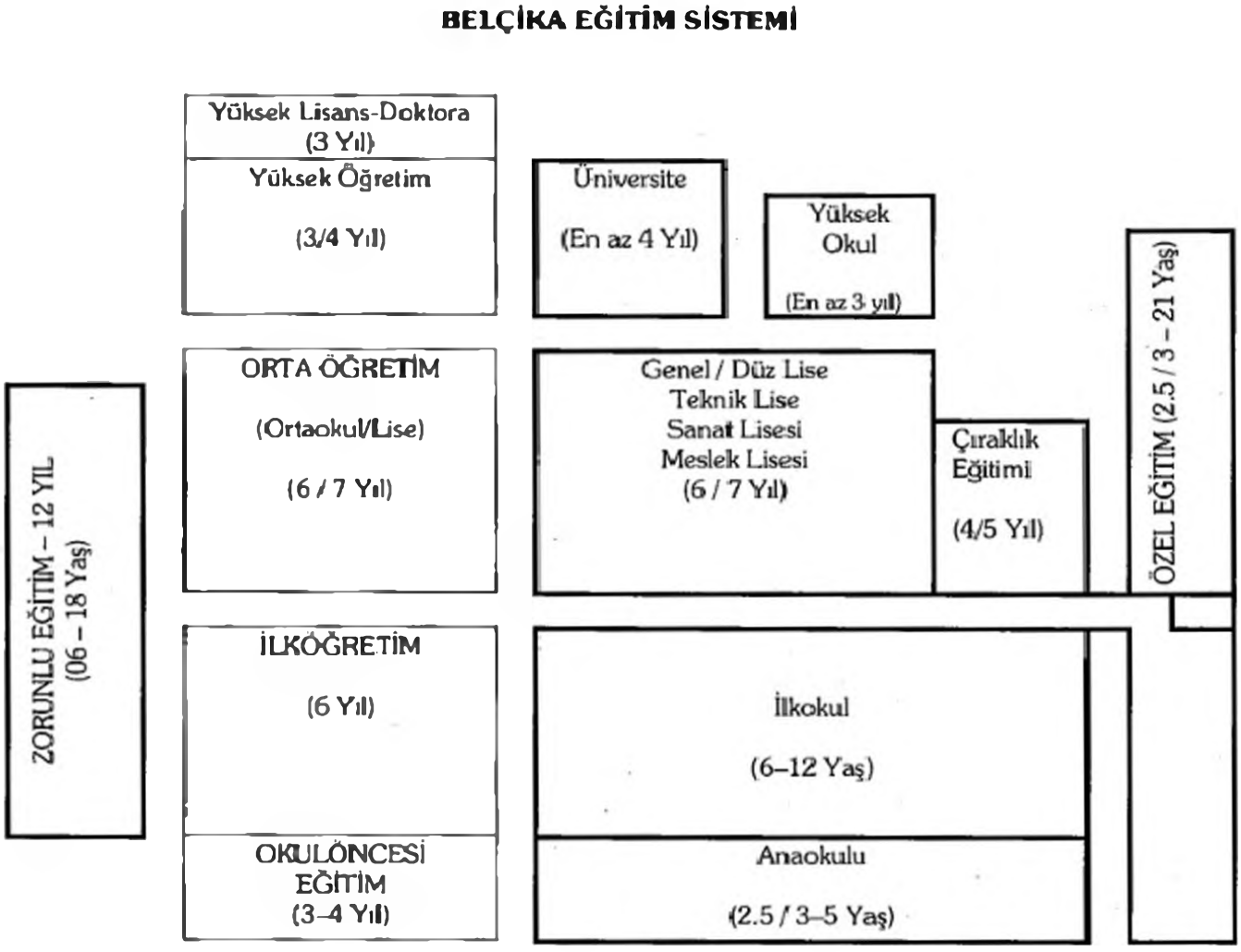
- Alman Topluluğu tarafından örgütlenen, yönetilen ve tamamen Alman Topluluğu bütçesinden finanse edilen kamu eğitim kurumlan.
- Alman Topluluğu tarafından sübvanse edilen ancak yerel yöneticiler tarafından yönetilen eğitim kurumları.
- Alman Topluluğu tarafından sübvanse edilen, dini ya da dini olmayan eğitim veren bağımsız eğitim kurumları. (Bu okullar Katolik Kilisesinin etkisi altındadır)

Belçika Eğitim Sistemi Okul Sistemi Yapısı

Belçika eğitim sisteminde öğretim kademeleri, okulöncesi eğitim, ilköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretim olmak üzere dört düzeyde incelenebilmektedir.

Belçika'da eğitim altı yaşından 18 yaşına kadar bütün çocuklar için zorunludur. Ancak bazı öğrencilere 16 yaşından sonra tam gün eğitim yerine belli günler okulda yüz yüze eğitim, diğer günler staj yapma olanağı sağlanmaktadır (Sağlam, 1999; EURYDICE, 2001). Belçika eğitim sisteminin yönetim yapısı ve genel özellikleri aşağıdaki gibidir.

Belçika eğitim sisteminde üçlü bir yapılanma (Flaman, Fransız, Alman) göze çarpsa da aslında öğretim kademelerinde genel bir ortak yapının olduğu söylenebilir. Bu yüzden öğretim kademeleri ile ilgili olarak bu üç topluluğun eğitim sistemleri ayrı ayrı ele alınmamış, genel olarak ortak özellikler verilmiştir. Ancak yine de bu üç topluluğun eğitim sistemlerindeki öğretim kademelerinin şekillerine yer verilmiştir. Aşağıda yer alan Şekil 5.1'de Belçika eğitim sisteminde öğretim kademeleri yer almaktadır. Daha sonra her bir topluluk ile ilgili olarak öğretim kademelerine genel hatları ile yer verilmiş, devamında ise öğretim kademeleri genel olarak açıklanmıştır.

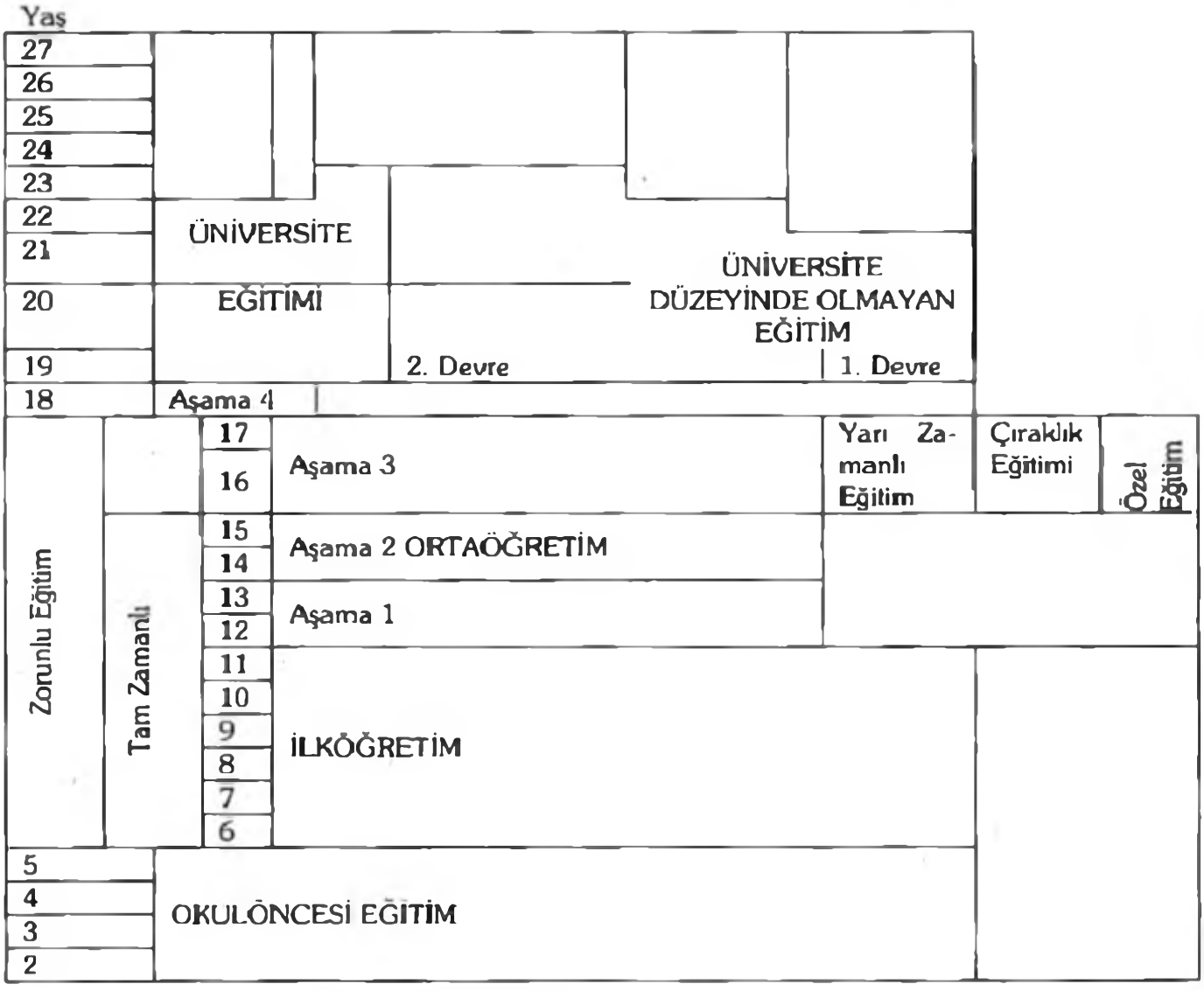

Şekil 5.1. Belçika Eğitim Sistemi

Kaynak: Brüksel Eğitim Müşavirliği. (2003). Belçika Eğitim Sistemi. http://www.turkey.be/_egitim/besis.htm. İndirme Tarihi: 20.03.2006.

Şekil 5.1'de de görüldüğü gibi Belçika eğitim sisteminde öğretim kademeleri genel hatları ile okulöncesi eğitim, ilköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretim kademelerinden oluşmaktadır. Okulöncesi eğitim genellikle 3–4 yıl sürmektedir. İlköğretim ise 6 yıldır ve zorunludur. Ortaöğretimde 6–7 yıldır ve bu düzeydeki eğitim de zorunludur. Böylece Belçika'da toplam zorunlu eğitim süresi 12 yıldır.

Burada genel hatları ile açıklanmaya çalışılan Belçika eğitim sistemi aşağıda her bir topluluk için ayrı ayrı ayrıntıları ile açıklanmaya çalışılmıştır. Bunun için şekillerden yararlanılmıştır. Aşağıda yer alan Şekil 5.2'de Belçika-Flaman topluluğu eğitim sisteminde okul sisteminin yapısı ile bilgiler bulunmaktadır.

Şekil 5.2. Belçika – Flaman Topluluğu Eğitim Sisteminde Okul Sisteminin Yapısı

Kaynak: EURYDICE-CEDEFOP (2000d). Structure of Education, Initial Training and Adult Education Systems in Europe, Belgium Flemish Community 1999. Brussels. http://www.see-educoop.net/education_in/pdf/belgique-nl-en-misc-t05.pdf. İndirme Tarihi: 20.03.2006.

Şekil 5.2'de görüldüğü gibi Belçika Flaman topluluğu eğitim sistemi de Şekil 5.1'de verilen genel hatların özelliklerini taşımaktadır. Aşağıda yer alan Tablo 5.3 ve 5.4'te Belçika Flaman topluluğu eğitim sistemi ile ilgili istatistiksel bilgilere yer verilmiştir.

Tablo 5.3. Belçika Flaman Topluluğu Eğitim Sisteminde Öğrenci, Öğretmen ve Okul Sayıları (2008–2009)

Okul Düzeyi	Öğrenci	Öğretmen ve Yönetici	Okul
Okulöncesi Eğitim	245.459	53.778	4454
İlköğretim	409.425		5109
Ortaöğretim	436.146	69.133	1123
TOPLAM	1.091.030	122.911	10.686

Kaynak: EURYDICE (2009). Educational Structures and Education Systems for Vocational Training and Adult Education in Europe Belgium - Flemish Community – 2009. http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/eurybase/structures/041_BN_EN.pdf. İndirme Tarihi: 20.06.2011.

Tablo 5.3'te de görüldüğü gibi Belçika Flaman topluluğunda okulöncesi eğitim düzeyinde, bu topluluğa bağlı 4454 okul, bu okullarda öğrenim gören 245.459 öğrenci bulunmaktadır. İlköğretim düzeyinde ise, bu topluluğa bağlı 5109 okulda 409.425 öğrenci öğrenim görmektedir. Belçika Flaman topluluğunda okulöncesi ve ilköğretim düzeyinde toplam 53.778 öğretmen ve yönetici görev yapmaktadır. Belçika Flaman topluluğunda ortaöğretim düzeyinde, bu topluluğa bağlı 1123 okul bulunmaktadır. Bu okullarda toplam 436.146 öğrenci öğrenim görmekte ve 69.133 öğretmen ve yönetici görev yapmaktadır.

Tablo 5.4'te Belçika Flaman topluluğu eğitim sisteminde yükseköğretim düzeyi ile ilgili istatistiksel bilgilere yer verilmiştir.

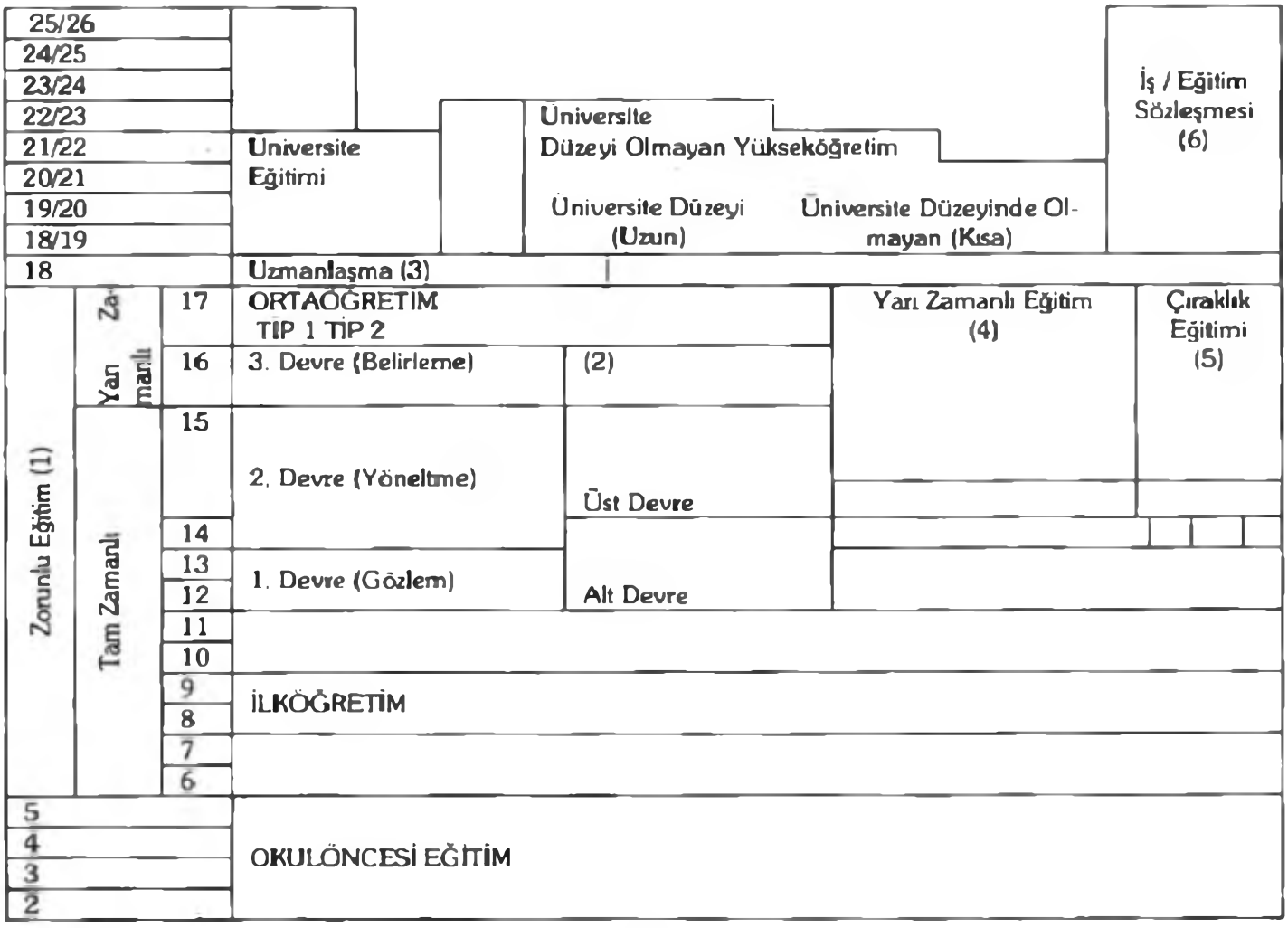
Tablo 5.4. Belçika Flaman Topluluğu Eğitim Sisteminde Yükseköğretimde Öğrenci, Öğretim Elemanı ve Okul Sayıları (2007–2008)

	Okul Türü	Öğrenci	Öğretim Üyesi	Okul
Üniversite-Kolejler	Mesleki lisans programları	80.010	7.637	22
	Akademik lisans programları	24.164		
Üniversiteler		64.372	4.286	7

Kaynak: EURYDICE (2009). Educational Structures and Education Systems for Vocational Training and Adult Education in Europe Belgium-Flemish Community-2009. http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/eurybase/structures/041_BN_EN.pdf. İndirme Tarihi: 20.06.2011.

Tablo 5.4'te de görüldüğü gibi Belçika Flaman topluluğunda yükseköğretim düzeyinde üniversite eğitimi veren 7 eğitim kurumunda, 64.372 öğrenci öğrenim görmekte, 4286 öğretim elemanı eğitim yapmaktadır. Üniversite düzeyinde kolej eğitimi olarak nitelenen 22 eğitim kurumunda 80.010 öğrenci mesleki lisans programlarında, 24.164 öğrenci ise akademik lisans programlarında öğrenim görmektedir.

Aşağıda yer alan Şekil 5.3'te Belçika-Fransız topluluğu eğitim sisteminde okul sisteminin yapısı ile bilgiler bulunmaktadır.

Şekil 5.3. Belçika – Fransız Topluluğu Eğitim Sisteminde Okul Sisteminin Yapısı

Kaynak: EURYDICE-CEDEFOP (2000b). Structure of Education, Initial Training and Adult Education Systems in Europe, Belgium French Community 1999. Brussels. http://www.eurydice.org/Documents/struct2/en/BELGIQUE_FR_EN. pdf. İndirme Tarihi: 20.03.2006.

Şekil 5.3'te de görüldüğü gibi Belçika Fransız topluluğu eğitim sistemi de Şekil 5.1'de yer alan sistemin özelliklerini taşımaktadır. Ancak ortaöğretim düzeyinde küçük de olsa diğer sistemlere göre farklılıklar bulunmaktadır.

Aşağıda bulunan Tablo 5.5'te Belçika Fransız topluluğu eğitim siteminde bulunan öğretim kademeleri ile ilgili istatistiksel bilgilere yer verilmiştir.

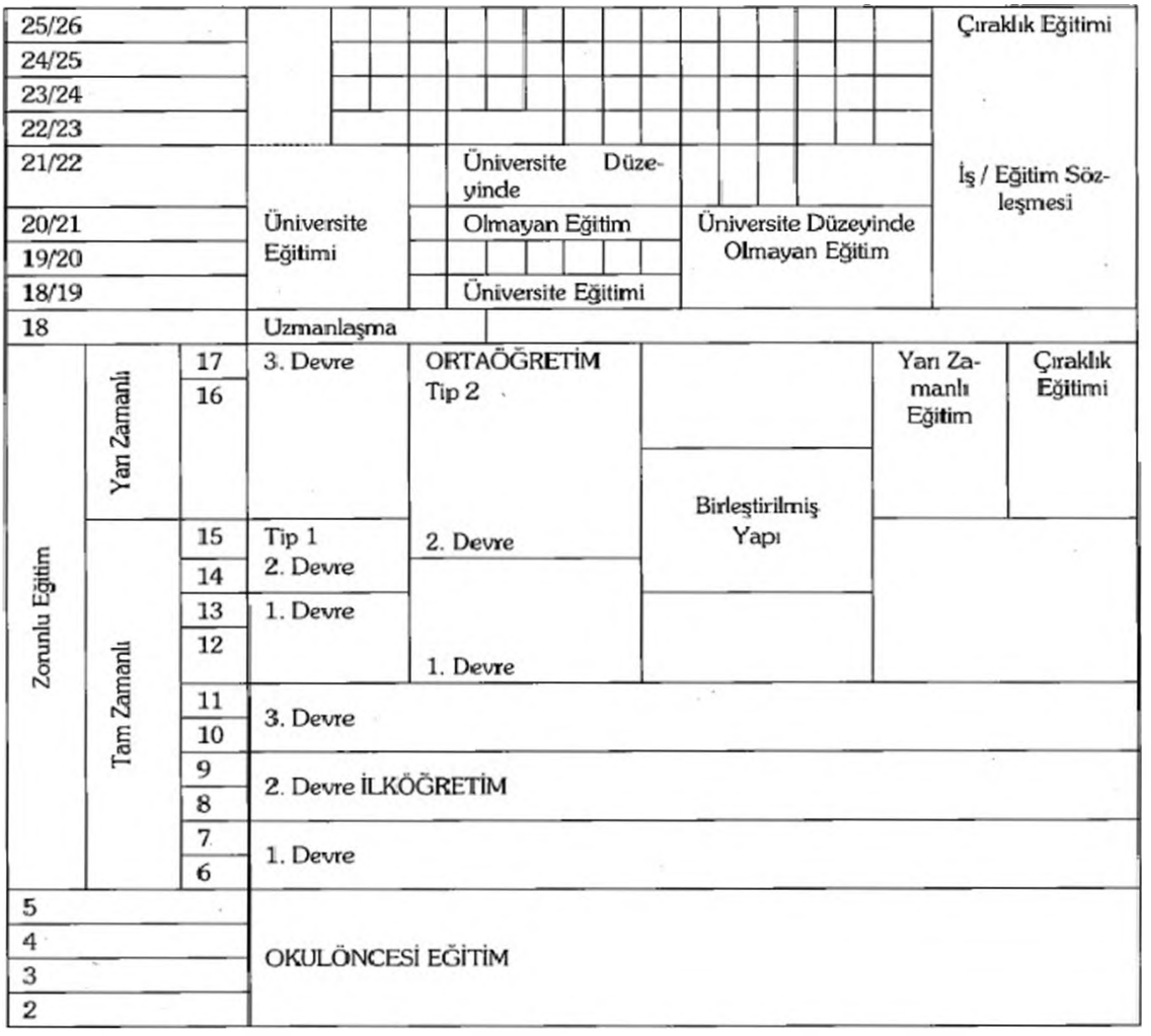
Tablo 5.5. Belçika Fransız Topluluğu Eğitim Sisteminde Öğrenci, Öğretmen ve Okul Sayıları (2008–2009)

Eğitim Düzeyi	Okul Türü	Öğrenci	Öğretmen	Okul
OKULÖNCESİ EĞİTİM	Kamu Okulları	12.744	671	154
	Bölgesel Okullar	281	13	2
	Belediye Okulları	94.324	5.125	892
	Bağımsız Okullar	67.873	3.486	664
	TOPLAM	175.222	9295	1.712
İLKÖĞRETİM	Kamu Okulları	26.619	1.957	159
	Bölgesel Okullar	617	40	2
	Belediye Okulları	148.402	11.013	903
	Bağımsız Okullar	129.265	21.643	672
	TOPLAM	304.903	34.653	1.736
ORTAÖĞRETİM	Kamu Okulları	79.628	–	129
	Bölgesel Okullar	28.595	–	45
	Belediye Okulları	22.376	–	39
	Bağımsız Okullar	199.196	–	296
	TOPLAM	329.765	36.759	509
YÜKSEKÖĞRETİM	Üniversite Düzeyinde Olmayan Eğitim (Yüksekokul)	83.102	4.972	22
	Üniversite Eğitimi	69.723	1.955	7

Kaynak: EURYDICE-CEDEFOP (2010). Structures of Education and Training Systems in Europe Belgium (French Community) 2009/10 Edition. http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/eurybase/structures/041_BF_EN.pdf. İndirme Tarihi: 20.06.2011.

Tablo 5.5'te de görüldüğü gibi Belçika Fransız topluluğu eğitim sistemi çok büyük bir eğitim sistemi değildir. Genel olarak belediye okullarının ağırlıklı olduğu görülmektedir.

Aşağıda yer alan Şekil 5.4'te Belçika-Alman topluluğu eğitim sisteminde okul sisteminin yapısı ile bilgiler bulunmaktadır.

Şekil 5.4. Belçika – Alman Topluluğu Eğitim Sisteminde Okul Sisteminin Yapısı

Kaynak: EURYDICE-CEDEFOP (2000c). Structure of Education, Initial Training and Adult Education Systems in Europe, Belgium German Speaking Community 1999. Brussels. http://www.mszs.si/eurydice/pub/eurydice/ belgique_de_en. pdf. İndirme Tarihi: 20.03.2006.

Tablo 5.6'da Belçika Fransız topluluğu eğitim siteminde bulunan öğretim kademeleri ile ilgili istatistiksel bilgilere yer verilmiştir.

Tablo 5.6. Belçika Alman Topluluğu Eğitim Sisteminde Öğrenci, Öğretmen ve Okul Sayıları

	Öğrenci	Öğretmen	Okul
Okulöncesi (2009–2010)	2.802	144	56
İlköğretim (2008–2009)	5.312	393	56
Ortaöğretim (2009–2010)	5.352	–	10
Yükseköğretim (2009–2010)	182	182	1+1*

Kaynak: EURYDICE (2010). Organisation of the education system in the German-speaking Community of Belgium 2009/2010. http://eacea.ec.europa.eu/education/ eurydice/documents/eurybase/eurybase_full_reports/BD_EN.pdf. İndirme Tarihi: 20.06.2011.

*1 Üniversite + 1 Yüksekokul

Tablo 5.6'da da görüldüğü gibi Belçika Alman topluluğuna bağlı 67 okulöncesi eğitim kurumunda 2394 öğrenci öğrenim görmektedir. İlköğretim düzeyinde ise toplam 67 okulda 761 öğretmen görev yapmakta ve 5913 öğrenci öğrenim görmektedir. Ortaöğretim düzeyinde ise 11 eğitim kurumunda öğrenim gören 4445 öğrenciye, 801 öğretmen eğitim vermektedir. Yükseköğretim düzeyinde Alman topluluğuna bağlı 3 yükseköğretim kurumu bulunmakta ve bu okullarda öğrenim gören 160 öğrenciye 67 öğretim elemanı eğitim vermektedir.

Belçika'da bulunan Flaman, Fransız, Alman topluluklarının sahip odlukları eğitim kurumu, öğrenim gören öğrenci ve eğitim veren öğretmen sayıları karşılaştırıldığında Flaman topluluğunun en büyük paya sahip olduğu görülmektedir. Flaman topluluğu bütün eğitim düzeylerinde toplam 5747 okulda, 1.276.127 öğrenciye, 135.019 öğretmen hizmet vermektedir. Flaman topluluğundan sonra ikinci sırada Fransız topluluğu yer almaktadır. Fransız topluluğunda toplam 4420 okulda, 970.020 öğrenci öğrenim görmekte ve 80.448 öğretmen görev yapmaktadır. Son sırada yer alan Alman topluluğunda ise toplam 148 okul bulunmaktadır. Bu okullarda öğrenim gören 8912 öğrenciye 1629 öğretmen eğitim vermektedir.

Belçika nüfusunun % 63,64'ünü Flamanların, % 35,59'unu Fransızca konuşan Valonların ve % 0,77'sini de Almanlar oluşturduğu düşünüldüğünde bu durumun eğitim sistemlerine de yansıması doğaldır.

Aşağıda Belçika eğitim sisteminde bulunan eğitim düzeyleri genel olarak açıklanmaya çalışılmıştır.

Okulöncesi Eğitim

Anaokulu eğitimi zorunlu değildir. 2,5–3 yaşından başlayıp 6 yaşına kadar devam etmektedir. Birinci, ikinci ve üçüncü sınıf olmak üzere üç yıldan oluşmaktadır. Anaokulu eğitimi zorunlu eğitim kapsamında olmadığı için devam zorunluluğu yoktur. Anaokulu eğitimi çağında çocuğu bulunan veliler, 2,5–6 yaşlar arasındaki çocuklarını istedikleri

yaşta anaokuluna kayıt ettirme hakkına sahiptirler. Çocuğunu anaokuluna göndermeyen veli, çocuk 6 yaşına girdiği zaman doğrudan ilkokula göndermek zorundadır (EURYDICE, 2001). Ancak Belçika'da son yıllarda yapılan bir yasal düzenleme ile zorunlu hale getirilmiştir. Buna göre, anasınıfı üçüncü sınıfa devam etmeyen öğrenciler ilkokula alınmamaktadır (TBMM, 2009).

Belçika'da anaokulları çoğunlukla ilkokulların bünyesinde bulunduğu gibi, bağımsız anaokulları şeklinde de olabilmektedir. Anaokulu eğitiminde, yaratıcı oyun şeklindeki eğitsel aktivitelerle grup çalışmalarına ağırlık verilmektedir. Anaokulunun üçüncü sınıflarında, ilkokula hazırlık olması amacıyla okuma-yazma faaliyetleri de yapılmaktadır (Sağlam, 1999; Brüksel Eğitim Müşavirliği, 2003). Belçika eğitim sisteminde okul öncesi eğitimin amaçları aşağıdaki gibidir (Öztürk, 2001): Öğrencilerin;

- Zihinsel, bedensel, psiko-dinamik yönden dengeli ve çok yönlü gelişimlerini sağlamak.
- Zihinsel yeteneklerini ve sosyal becerilerini geliştirmek.
- Kendilerini doğru ifade edebilmelerini ve iletişim becerilerini geliştirmek.
- Bağımsız olarak iş görme becerisi kazandırmak.
- Yaratıcılığını ortaya çıkarmak ve geliştirmek.
- Toplumsal yaşama ve ilköğretime hazırlamak.

Yukarıda sıralanan amaçların yanı sıra, okulöncesi eğitimin, öğrenme güçlüğü olan öğrencileri belirlemek, onları bir üst öğrenime ve toplumsal yaşama hazırlamak gibi amaçları da vardır (EURYBASE, 2004b). Belçika'da okulöncesi eğitimde ulusal düzeyde program bütünlüğü yoktur. Okul öncesi eğitimin içeriği; dünyayı keşfetme (bilim, tarih, coğrafya), dil eğitimi, sanat eğitimi, beden eğitimi, matematik, teknoloji eğitiminden oluşmaktadır (Niron, 2011).

Belçika'da Zorunlu Eğitim

Belçika'da zorunlu eğitimin süresi 12 yıldır. Belçika eğitim sisteminde, Temmuz 1997 tarihinde çıkarılan "Eğitimin Görevleri İle İlgili Yasa" da zorunlu eğitimin genel amaçları aşağıdaki gibi belirlenmiştir (EURYDICE-CEDEFOP, 2000a; Öztürk, 2001):

- Her çocuğun kendine güven duymasını sağlamak ve kişiliğini geliştirmek.
- Öğrencilerin bütün yaşamlarında sosyal, kültürel ve ekonomik alanlarda etkin bir rol üstlenmeleri için gerekli olan bilgi, beceri ve alışkanlıkları kazandırmak.
- Bütün öğrencileri sorumlu birer vatandaş olarak yetiştirmek.
- Bireylerin içinde bulundukları, demokratik toplumun gelişmesine katkıda bulunmalarını sağlamak.
- Dayanışmayı gerçekleştirmek ve bütün kültürlere açık olmak.
- Meslek yaşamında etkili ve yetkin olan bireyler yetiştirmek.
- İçinde bulunduğu toplumla uyumlu, ailesinin mutluluğunu gerçekleştirme sorumluluğunun bilincinde olan bireyler yetiştirmek.

- Açık ve bilinçli olarak alınmış bir kararın sorumluluğundan kaçmayan, kendi kararlarını kendisi verebilen bireyler yetiştirmek.
- Davranış kurallarını kabul eden, bunları bazı değerleri göz önünde bulundurarak uygulayan bireyler yetiştirmek.
- İçinde bulunduğu çevreye, toplumun kültürüne uyabilen, onları zenginleştirmek amacıyla katkıda bulunan bireyler yetiştirmek.
- Toplumda meydana gelen değişimlerin bilincinde olan bireyler yetiştirmek.

Yukarıda yer alan maddelerde de görüldüğü gibi eğitimin amaçları arasında bilgi vermenin yanı sıra toplumsal yaşamda gerekli olan davranışların kazandırılması da yer almaktadır. Aşağıda zorunlu eğitimin ilk devresi olan ilköğretim hakkında bilgi verilmiştir.

İlköğretim

İlköğretimde öğretim süresi 6 yıl olup her çocuk için zorunludur. İlkokul eğitimi 6 yaşından itibaren başlamakta ve 12 yaşına kadar sürmektedir. Belçika'da okulların düzenleniş biçimleri aşağıdaki gibidir (MEB, 2006):

- Bağımsız ilkokullar,
- Bir ortaöğretim kurumuna bağlı ilkokullar,
- Bir öğretmen yetiştiren eğitim kurumuna bağlı ilkokullar.

Öğrencilerden hazır bulunuşluk düzeyi ilkokula başlayamayacak durumda olanların, Rehberlik Merkezinin görüşü alınarak bir yıl daha anaokuluna devam etmeleri sağlanır ve daha sonra ilkokula kayıt edilir. Ancak, bu durumda olan çocuklar zorunlu eğitim çağına girdikleri için anaokuluna devam ediyor olsalar dahi devam mecburiyeti vardır. Normal ilkokula devam edemeyecek engelli öğrencilerin öğrenim göreceği özel eğitim okulları da bulunmaktadır. Okullar her yıl 1 Eylülde açılmakta, eğitim-öğretim 1 Temmuza kadar sürmektedir (Brüksel Eğitim Müşavirliği, 2003; Sağlam, 1999).

İlköğretim okullarında öncelikli olarak dil ve matematik öğretimine ağırlık verilmektedir. Ülke genelinde aynı müfredat programı uygulanmakla birlikte, okul müdürlüklerine öğretim yöntemlerini belirleme konusunda her geçen gün daha fazla serbestlik ve yetki verilmektedir. İlköğretimde yaygın olarak, öğrencilerin kendi ilgi alanları doğrultusunda, çevrelerini gözlemleyerek ve yaratıcı etkinliklere ağırlık verilerek eğitim yapılmaktadır. Aynı öğretim yöntemi orta öğretimde de uygulanmaktadır (EURYDICE, 2001). Belçika eğitim sisteminde ilköğretim amaçları aşağıdaki gibidir (Öztürk, 2001):

- Öğrencileri toplumsal yaşama hazırlayacak temel bilgi ve becerileri kazandırmak.
- Temel matematiksel bilgi ve becerileri kazandırmak.
- Zorunlu eğitimin genel amaçlarına ulaştırmak.
- Öğrencilerin ilgi ve yetenekleri doğrultusunda gelişimlerini sağlamak.
- Öğrencilerin yeteneklerini gözlemleyerek, onları yeteneklerine göre yönlendirmek.

- Öğrencilerin ilgi ve yetenekleri doğrultusunda ortaöğretimde gidebilecekleri okul ve bölümleri belirlemek, onları bu alanlara yönlendirmek.

Yukarıda da görüldüğü gibi Belçika'da ilköğretimin amaçlan arasında matematik becerileri ve zorunlu eğitimin amaçları önemli bir yer tutmaktadır. Ayrıca öğrencilerin ilgi ve yetenekleri doğrultusunda eğitilmelerine de önem verilmektedir.

Ortaöğretim

Belçika'da ortaöğretimin amacı, öğrencilerin yükseköğretime girebilmeleri ya da bir mesleği öğrenmelerini sağlamaktır. Belçika genelinde orta öğretim seviyesinde modern ve klasik olmak üzere iki ayrı öğretim sistemi uygulayan okullar bulunmaktadır (Brüksel Eğitim Müşavirliği, 2003; EURYBASE, 2004a; International Encyclopedia of Education, 1990; Sağlam, 1999; Aydın, 2000):

Klasik orta öğretim okulları üç yıllık ortaokul ve üç yıllık liseler olmak üzere iki kademelidir. Genelde öğrenciler ortaöğretimin birinci yılında genel, teknik, sanat ve meslek okullarından birini seçerler. Daha sonraki yıllarda okul türü değiştirmek kolay olmamaktadır (Sağlam, 1999).

Öğrenciye daha fazla seçme hakkı tanıyan ve daha esnek olan modern sistem bütün devlet okullarında uygulanmaktadır. Modern orta öğretim okulları ikişer yıldan oluşan üç kademeden meydana gelmektedir. Ortaöğretimin birinci yılında bütün öğrenciler aynı müfredatı takip etmektedirler. Görülen haftalık zorunlu ders saati sayısı 27–32 saat arasındadır. İlk iki yıl gözlem, takip eden iki yıl da ise üçüncü sınıfta seçilen bölümle ilgili eğitim verilmekte olup son iki yılda o bölümde uzmanlaşma eğitimi yapılmaktadır. Ortaöğretimde öğrencilerin seçebileceği 24 ayrı bölüm bulunmaktadır. Öğrenciler yaptıkları bölüm seçimine göre orta öğretimi takiben üniversiteye devam edebilmekte ya da çalışma hayatına atılabilmektedir (EURYDICE, 2001; International Encyclopedia of Education, 1990; Sağlam, 1999; Aydın, 2000).

Modern ortaöğretim okullarında öğrenciler bölüm seçimlerini; öğretmenlerinin değerlendirmeleri ile kendi tercih, yetenek ve başarıları doğrultusunda genel, teknik, sanat ya da meslek eğitimi şeklinde yaparlar. Seçilen her bölümde sınıflara göre verilmesi zorunlu olan ortak dersler de bulunmaktadır (Aydın, 2000).

Belçika'nın Flaman Toplumu Hükümeti, modern ve klasik olmak üzere iki ayrı orta öğretim sisteminin yol açtığı güçlükleri ortadan kaldırmak amacıyla, iki sistemin olumlu yönlerini birleştiren tek bir orta öğretim yapısı oluşturmuş ve uygulamaya koymuş bulunmaktadır. Oluşturulan bu yeni yapının amacı; öğrencilerin bölüm seçimini üst sınıflara bırakarak, daha sağlıklı bir seçim yapmalarına imkân vermektir. Bu çerçevedeki orta öğretim 3 yıllık ortaokul ve 3 yıllık lise öğretiminden oluşmaktadır (EURYDICE, 2001; Sağlam, 1999; Aydın, 2000).

Hem Flaman Bölgesinde hem de Valon Bölgesinde 6 yıllık meslek liselerini bitiren öğrencilerin, yüksek öğrenime devam edebilmek veya mesleki üst yeterlilik elde edebilmek amacıyla yedinci sınıfı okumaları gerekmektedir (Sağlam, 1999).

Meslek liseleri ise tarım, ticaret, metal işleri, matbaa ve grafik sanatları gibi mesleki ağırlıklı eğitim vermekte olup yukarda da belirtildiği üzere, meslek lisesi öğrencilerinin

yüksek öğretime gidebilmek için yedinci sınıfı okumaları gerekmektedir. Teknik orta öğretimde ise daha çok yüksek öğretime yönelik akademik eğitim verilmekte olup aynı zamanda öğrenciler lise son sınıfta staj yaparak uygulamalı mesleki eğitim de alırlar. Güzel sanatlar liselerinde fazla bölüm bulunmamaktadır. En önemli üç bölüm müzik, beden eğitimi ve görsel sanatlardır. Öğrenciler bu alanlarda öğretmen olmak için yüksek öğretime devam edebilirler (Sağlam, 1999; Aydın, 2000; EURYDICE, 2001; Brüksel Eğitim Müşavirliği, 2003).

Belçika'da İlkokulu bitiren öğrencilere verilen ilkokul diplomasını takiben, orta öğretimin ilk üç yılının sonunda ortaokul diploması; genel, teknik, sanat ve mesleki orta öğretimde altıncı sınıfın (son üç yılın) sonunda diploma verilmektedir. Genel, teknik ve sanat lisesi mezunları altıncı sınıf diplomasıyla yüksek öğretime devam edebilirler. Ancak, meslek lisesi mezunlarının, yüksek öğrenime devam edebilmek için bir yıl daha lise öğrenimi görerek yedinci sınıf diploması almaları gerekmektedir (Sağlam, 1999; Aydın, 2000; EURYDICE, 2001; Brüksel Eğitim Müşavirliği, 2003).

Çıraklık eğitimi. İlkokul diploması alan bir öğrenci, normal olarak orta öğretim birinci sınıf A bölümüne, ilkokul diploması alamayan bir öğrenci ise orta öğretim birinci sınıf B bölümüne başlar. Derslerindeki başarısızlık nedeniyle A bölümünden B bölümüne, derslerindeki başarı nedeniyle ise B bölümünden A bölümüne geçişler vardır. Çıraklık eğitimi ilkokuldan sonra 4 ya da 5 yıl sürmektedir. Çıraklık eğitiminde 16 yaşından sonra kısmi devam zorunluluğu olup haftada birkaç gün okulda yüz yüze eğitim, diğer günler ise çalışarak staj yapma olanağı tanınmaktadır (Brüksel Eğitim Müşavirliği, 2003).

Yükseköğretim

Belçika'da yükseköğretimin amacı, kuramsal eğitim yanında uygulamalı eğitime yer vererek bilimi yaymak ve geliştirmektir (Erginer, 2006). Belçika'da üniversite düzeyinde ve üniversite düzeyinde olmayan eğitim veren toplam 18 üniversite bulunmaktadır. Bunlardan 10'u Belçika Fransız Toplumu, 8'i ise Belçika Flaman Toplumu bölümündedir. Ayrıca, 62 yüksekokulun 30'u Fransızca konuşulan, 29'u Flamanca konuşulan, 3'ü de Almanca konuşulan bölgelerde kurulmuştur (International Encyclopedia of Education, 1990; Sağlam, 1999; Aydın, 2000; EURYDICE-CEDEFOP, 2000a; 2000b; 2000c; 2000d; EURYDICE, 2001; Brüksel Eğitim Müşavirliği, 2003):

Yüksekokul öğretimi. Belçika'da iki çeşit yüksekokul öğretimi bulunmakta olup, bunlardan biri üniversite öğretimi seviyesindedir.

Kısa süreli yüksekokul öğretimi, üç nadir olarak da dört yıllık mesleki ağırlıklı ön lisans programlarını kapsar. Bu programları bitirenler, Flaman bölgesinde ikinci sınıftan başlayarak üniversiteye geçebilirler. Valon kesiminde bu durum için ise üç ayrı seçenek vardır: Hazırlık sınıfı okumak, giriş sınavından geçmek veya üniversitenin ikinci kademesine (3. ya da 4. Sınıfa) doğrudan geçiş. Bu seçenekler öğrencinin ön lisans diplomasının derecesine ve üniversitede seçtiği alana/bölüme göre değişkenlik gösterir.

Uzun süreli yüksekokul öğretimi iki kademeyi kapsayan dört veya beş yıllık öğretim programları sunmaktadır. İlk iki yıl ön lisans eğitimi olup takip eden iki veya üç yıllık öğretim sonunda lisans derecesi ya da mühendislik gibi mesleki unvanlar alınır. Bu

programlar üniversite seviyesinde olmakla beraber, üniversitelere göre daha çok bilimsel araştırma sonuçlarının iş hayatına uygulanmasına daha fazla ağırlık verirler.

Uzun süreli yüksekokul öğretimi olarak isimlendirilen programları bitirenler bunu kredilendirerek üniversite eğitimine devam edebilirler. Flaman bölgesindeki üniversiteler, aynı alanda öğrenime devam etmek istenmesi durumunda, 4–5 yıllık yüksek okul öğrenimini en az 2 yıllık üniversite öğrenimi olarak kredilendirirler ve öğrenciler doğrudan üniversite öğretiminin ikinci kademesinden başlatılabilirler. Bazı istisnai durumlarda, sınava girerek veya üniversitenin kararıyla 3 yıllık kredilendirme yapılarak üniversite öğrenimine dördüncü yıldan başlamak mümkün olabilmektedir. Fransızca konuşulan bölgedeki üniversitelerde ise üç ayrı seçenek bulunmaktadır: Bir yıl hazırlık eğitimi görmek, giriş sınavından geçmek ya da doğrudan üniversite ikinci kademe eğitime başlamak. Söz konusu üniversiteye geçişler diploma derecesine ve üniversitede seçilen bölüme bağlı olarak gerçekleşmektedir.

Üniversite öğretimi. Üniversite öğretimi üç kademeye ayrılabilir. İlk iki kademe ön lisans ve lisans, üçüncü kademe ise lisansüstü öğrenim olarak isimlendirilebilir. İki veya üç yıl süreli üniversite birinci kademe eğitimi, yüksek öğretime geçiş hakkı veren lise diplomalı tüm öğrencilere açıktır. Bu eğitim kademesinde genel ve bölümle ilgili fen veya insani bilimlere giriş öğretimi verilir.

İkinci kademede ise ilk kademedeki 2–3 yıllık eğitimin üzerine en az iki en çok dört yıllık üniversite öğrenimini takiben alanlara göre öğretmen, mühendis, eczacı, tıp doktoru, veteriner vb. unvanlar elde edilir. Bu öğretim kademesi bilimsel araştırmaya hazırlık olmak üzere, hem uygulamalı hem de teorik çalışmaları da kapsar.

Lisansüstü eğitim. Belçika üniversiteleri, üniversite öğreniminin ikinci kademesinden -lisans- derecesi alanlara üçüncü kademe eğitimi sunmaktadır.

Bazı uzun süreli yüksekokullar da üçüncü kademe programları uygulamaktadır. Bu okulların bir yıllık lisansüstü programları, eğitim amaçları doğrultusunda, üniversitelere göre daha pratik ve uygulamaya yönelik eğitim verirler. Bunlar, daha önce görülen yüksekokul eğitiminin genişletilmesi veya alanlarındaki belli bir konuda uzmanlaşma eğitimi vermeye yönelik programlar olabilir. Söz konusu eğitimin üniversitelerin lisansüstü programlarıyla karşılaştırılması zordur. Bu programlar aynı zamanda üniversite -lisans- mezunlarına da açıktır.

Bir yıl süreli olan ve tamamlayıcı lisansüstü yüksek öğretim programları olarak isimlendirilen eğitimde ise amaç lisans alanında daha geniş çalışmalar yapmak olup, sonunda bir akademik derece kazanılmaz.

Uzmanlık programları; bir veya iki yıl sürelidir ve üniversite ikinci kademe -lisans- ya da eşdeğer diploması olanlara açıktır. Bazı uzmanlık programları sonunda yüksek lisans derecesi verilmektedir.

Doktora ise orijinal araştırma ve tez yazımı gerektiren yüksek öğretim üçüncü kademe programıdır. Lisans derecesi veya uzmanlık eğitimini takiben en az iki yıllık çalışma gerekmektedir. Ancak, doktora çalışmaları ortalama olarak dört ya da beş yıl sürmektedir.

Öğretmen Eğitimi

Belçika'da öğretmenlerin hizmet öncesi ve hizmet içi eğitimleri her topluluğun kendi görevidir. Bununla birlikte, üç toplum bölgesi de öğretmen eğitiminde hemen hemen aynı düzenlemeler geçerlidir (EURYDICE, 2001).

Okulöncesi eğitimde ve ilköğretim okullarında görev yapacak öğretmenler, eğitim yüksekokullarında üç yıllık yükseköğrenim görürler. Bu öğrenim, alan öğrenimini ve meslek bilgisi öğrenimi ile okul içi uygulama çalışmalarını kapsar. Öğrenimlerini başarıyla tamamlayan öğrencileri izledikleri programa göre okul öncesi eğitimi öğretmenliği veya ilköğretim öğretmenliği diploması alırlar (Sağlam, 1999).

Fransız, Alman ve Flaman bölgelerinde ortaöğretim kurumlarında dersler alan öğretmenleri tarafından verilir. Ortaöğretim okullarında genel eğitim ve meslek derslerini verecek öğretmenlerin eğitiminde üçer yıllık iki devreden oluşan eski tip ortaöğretim temel alınmaktadır. Ortaöğretim birinci devresinde görev yapacak öğretmenlerde, öğretmen yetiştirilen eğitim yüksekokullarından birinde üç yıllık öğrenim görmüş ve öğretmenlik yapabilme yetkisini almış olma koşulu aranır. Öğretmenlik eğitimi, alan eğitimi ile öğretmenlik meslek bilgisi eğitimini kapsar. Son sınıfta öğrenciler, bir yarıyıl ilgili bir okulda uygulama çalışmaları yaparlar (Sağlam, 1999; EURYDICE, 2001).

Mesleki ortaöğretimin birinci devresindeki teorik ve uygulamalı meslek dersleri öğretmenliği için adaylar, bu alanda öğretmen eğitimi yapılan eğitim kurumlarında üç yıllık bir yükseköğrenim görürler. Genel ve mesleki ortaöğretim ikinci devre diploması, en az dört yıllık bir üniversite öğreniminden sonra alınır. Bu diploma, adaylara 10–12. sınıfları kapsayan ortaöğretim ikinci veya kısa süreli yüksekokullarda öğretmenlik yapma hakkını verir. Alman bölgesinde ortaöğretim öğretmenlerinin eğitimi için bir yükseköğretim kurumu ya da üniversite olmadığı için, bu basamak öğretmenleri Fransız bölgesindeki öğretmen yetiştiren kurumlarda öğrenim görürler (Sağlam, 1999).

Özel Eğitim

Özürlüler eğitimi, öğrencinin normal anaokuluna giriş yaşı olan 2,5–3 yaşında başlayıp, 21 yaşına kadar devam eder. Bir çocuk 2,5 yaşından itibaren her an için özürlüler anaokuluna kaydolabilir. Özürlüler ilkokulu eğitimi, normal olarak 6 yaşında başlar. Bu yaş süresi en fazla iki yıl ertelenebilir. Yani özürlüler ilkokulu eğitimine başlangıç yaşı sekiz yaşına kadar uzatılabilir. Bu geçişi öğretmenler kurulu ve rehberlik merkezinin tavsiye kararı belirler. Okul ve rehberlik merkezinin kararı ile özürlüler okulöncesi eğitiminden, normal ilkokul eğitimine geçmek mümkündür. Özürlüler ilkokulu eğitimi normal olarak yedi yıl sürer. Yani çocuklar on üç yaşına kadar bu okula devam ederler. Orta öğretime geçiş bu okulda da iki yıl ertelenebilir. Özürlü öğrencilerin okullara taşınma işlemini yetkili makamlar üstlenmektedirler (Sağlam, 1999; EURYDICE, 2001; Brüksel Eğitim Müşavirliği, 2003).

Kaynaştırma eğitimi; bir özrü olmasına rağmen, normal eğitime devam eden öğrencilere verilen eğitimi içermektedir. Kaynaştırma eğitiminde; normal temel eğitim okulları ile özürlüler eğitimi okulları birlikte görev yapmaktadırlar. Böylece, özürlü öğrenciler, normal temel eğitim okulunda derslere ve faaliyetlere devam edebilirler. Kaynaştırma eğitimi geçici veya sürekli olabilir ve aynı zamanda derslerin ve faaliyetlerin sadece bir bölümünü veya tamamını kapsayabilir (Sağlam, 1999; Brüksel Eğitim Müşavirliği, 2003).

Türk Eğitim Sistemi İle Belçika Eğitim Sisteminin Karşılaştırılması

Türk eğitim sistemi ile Belçika eğitim sistemi amaçlar yönünden değerlendirildiği zaman iki eğitim sistemi arasında bazı farklılıklar olduğu söylenebilir. Türkiye'de, 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu'na göre eğitim sisteminin amacı (MEB, 1973);

> *Atatürk inkılâp ve ilkelerine ve Anayasada ifadesini bulan Atatürk milliyetçiliğine bağlı; Türk Milletinin milli, ahlaki, insani, manevi ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren; ailesini, vatanını, milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan, insan haklarına ve Anayasanın başlangıcındaki temel ilkelere dayanan demokratik, laik ve sosyal bir hukuk Devleti olan Türkiye Cumhuriyeti'ne karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış haline getirmiş yurttaşlar olarak yetiştirmek;*
>
> *Beden, zihin, ahlak, ruh ve duygu bakımlarından dengeli ve sağlıklı şekilde gelişmiş bir kişiliğe ve karaktere, hür ve bilimsel düşünme gücüne, geniş bir dünya görüşüne sahip, insan haklarına saygılı, kişilik ve teşebbüse değer veren, topluma karşı sorumluluk duyan; yapıcı, yaratıcı ve verimli kişiler olarak yetiştirmek;*
>
> *İlgi, istidat ve kabiliyetlerini geliştirerek gerekli bilgi, beceri, davranışlar ve birlikte iş görme alışkanlığı kazandırmak suretiyle hayata hazırlamak ve onların, kendilerini mutlu kılacak ve toplumun mutluluğuna katkıda bulunacak bir meslek sahibi olmalarını sağlamak;*
>
> *Böylece bir yandan Türk vatandaşlarının ve Türk toplumunun refah ve mutluluğunu artırmak; öte yandan milli birlik ve bütünlük içinde iktisadi, sosyal ve kültürel kalkınmayı desteklemek ve hızlandırmak ve nihayet Türk Milletini çağdaş uygarlığın yapıcı, yaratıcı, seçkin bir ortağı yapmaktır.*

Türk eğitim sisteminin genel hedeflerinde, Atatürk milliyetçiliğine bağlı yurttaşlar yetiştirmek, beden, zihin, ahlak, ruh ve duygu bakımlarından dengeli ve sağlıklı şekilde gelişimlerini sağlamak ve bireylerin ilgi ve istidatlarını geliştirmek (MEB, 1973) gibi hedefler vardır. Belçika eğitim sisteminin hedefleri ise, daha çok, öğrencilerin niteliklerini geliştirmek, kültür birliğini geliştirmek ve halkın kültürünü artırmaktır. Belçika eğitim sisteminin hedefleri Türk eğitim sisteminin hedeflerine göre daha az kapsamlıdır. Ayrıca Türk eğitim sisteminin sahip olduğu hedefler daha milliyetçi bir nitelik taşımaktadır. Buna karşılık Belçika eğitim sisteminin amaçlarında milliyetçi unsurlara rastlanmamaktadır. Bu durumu bakanlıkların yapılanmasında bile görmek mümkündür. Türkiye'de Milli Eğitim Bakanlığı varken Belçika'da ulusal bir eğitim bankalığı bile yoktur. Belçika'nın sahip olduğu çok farklı etnik yapı ve ülkedeki öğrenci sayısının az olmasından dolayı böyle bir yapılanmaya gidilmiş olabilir. Hedefler açısından önemli bir farklılık Türk eğitim sisteminde hedeflerin merkez örgüt tarafından belirlenmesidir. Ancak Belçika'da hedeflerin oluşturulmasında Flaman ve Valon'ların, il ve ilçe yönetimlerinin etkisi büyüktür.

Türkiye ve Belçika eğitim sistemleri arasında yapı açısından da önemli farklılıklar vardır. Belçika eğitim sisteminde yerel yönetimlere ve topluluklara çok fazla yetki verilmişti. Yani Belçika eğitim sisteminin yerelleştiği söylenebilir. Ancak Türk eğitim sistemi merkeziyetçi bir eğitim sistemidir. Belçika'da topluluklar eğitim politikası ile ilgili birçok konuda kendileri söz sahibidir. Türk eğitim sisteminde ise yetki tamamen merkez örgüttedir ve eğitim sistemi ile ilgili her türlü karar merkezde verilmekte; iş, işlem ve uygulama merkezde yapılmaktadır.

Türk eğitim sisteminin merkeziyetçi yapısı, okul yönetimlerine de yansımıştır. Türkiye'de okul yöneticileri daha çok merkezden iletilenlerin teknik birer uygulayıcısı konumundadır. Ancak Belçika'da okul yönetimleri, geniş bir özerkliğe sahiptir. Okullar kendi eğitim yöntemlerini seçmekte, ders planlarını ve saatlerini düzenlemekte serbesttir. Ancak devlet tarafından resmen tanınmak isteyen veya parasal yardım almak isteyen okulların uyması gereken bazı kurallar da vardır. Okullar ders araç ve gereci bakımından donanımlı olmak, güvenlik ve temizlikte istenen standartları yerine getirmek zorundadır (Sarıkaya, 2008). Bu anlamda Türk eğitim sisteminin Bonapartist geleneği yansıtan bir özelliğe sahip olduğu (Şimşek, 2002), Belçika eğitim sisteminin ise, adem-i merkeziyetçi bir anlayışı yansıtan Anglo0-Sakson geleneğe daha yakın olduğu söylenebilir.

Türkiye'de eğitim ulusal bir nitelik taşımaktadır ve eğitim sistemi ile ilgili tek bir yapı mevcuttur, Belçika'da ise ulusal bir nitelikten daha çok toplulukların kendine özgü olan üç ayrı eğitim sistemi bulunmaktadır. Türkiye'de eğitim dili tektir ve Türkçe'dir. Belçika'da ise yerel dillerde, yani Fransızca ve Flamanca dillerinde yapılmaktadır. Ayrıca göçmen topluluklarının dillerinde de dersler verilmektedir. Belçika'da Türk dili eğitimi, Avrupa Konseyinin kararları doğrultusunda, azınlık dilleri eğitim programları bünyesinde hayata geçirilmektedir. Dersler, Türkiye'den gelen ve Türkiye Cumhuriyeti'nin görevlendirdiği öğretmenler tarafından verilmektedir. Bu öğretmenler, altı yıl kadar hizmet verdikten sonra Türkiye'ye geri dönmektedirler. Aralarında yabancı dil öğrenen ve Belçika eğitim sistemine intibak edenlerin sayısı azdır. Verilen dersler, genellikle Türkiye'de izlenilen müfredata sadıktır ve Avrupa'da yaşayan gençlerin gündemine uygulanması şarttır. Dersler akşam saatlerinde, kısıtlı bir çerçeve içerisinde verilmektedir (Manço, 2002).

Belçika eğitim sisteminin yapısı Türk eğitim sisteminin yapısına göre daha karmaşıktır. Belçika'da eğitim sisteminin yapılanmasında yerel toplumlara ve yönetim bölgelerine göre farklılıklar bulunmaktadır. Belçika eğitim sisteminde kararlar yerel ve merkezi düzeyde, Türkiye'de ise tamamen merkezden belirlenmektedir. Türkiye'de yerel yönetimlerin kararlara katılma yetkileri yoktur. Belçika eğitim sisteminde merkezi bir planlama yoktur. Yerel yönetimler, bölgelerinin ihtiyaçlarına yönelik planlar yapmaktadırlar. Türkiye'de ise tamamen merkezden planlama vardır. Belçika'da, aynı şekilde kurumların kadrolama ve donatım işleri de yerel düzeyde gerçekleşmektedir. Türkiye'de ise bu işleri Milli eğitim Bakanlığı yapmaktadır.

Belçika'da yerel yönetimler, bölgelerdeki eşgüdüm sürecini, merkez ise tüm ülkedeki eşgüdümü sağlamaya çalışmaktadır. Valon ve Flaman toplumlarının eşgüdümü ayrı birimler tarafından sağlanmaktadır. Belçika eğitim sistemini değerlendirmesi de yerel düzeyde gerçekleşmektedir. Özellikle okul yöneticilerinin önemli görevleri vardır. Eğitim sisteminin denetlenmesi için etkili bir müfettişlik sistemi vardır. Türkiye'de denetleme ve değerlendirme merkez örgüt tarafından yapılmaktadır.

Süreç ile ilgili olarak da bir takım benzerlik ve farklılıklara değinmek mümkündür. Örneğin Türkiye'de zorunlu eğitim sekiz yıldan 12 yıla çıkarılmıştır ve 6–18 yaşları arasında zorunludur. Belçika'da da benzer bir işleyişle zorunlu eğitim 6–18 yaşlan arasındadır ve 12 yıldır. Belçika eğitim sisteminde ilköğretimin birinci kademesi altı yıldır, Türkiye'de ise ilkokul dört ortaokul dört olmak üzere toplam sekiz yıldır. Belçika'da orta öğretim 6–7 yıl iken Türkiye'de ortaöğretim 4 yıl olarak belirlenmiştir.

Belçika'da anaokulu okulu mecburi eğitime dâhil değildir. Ancak, 3 yaşından itibaren Belçikalı çocukların hemen hepsi (% 98) ücretsiz olan anaokullarına devam ederler. Anaokulunu izlemeyen veya devamlı izleyemeyen çocukların ilkokulda başarı düzeyinin düşük olduğu gözlenmiştir. Türk çocuklarının anaokullarındaki varlığının son yıllarda artmasına karşın, ilgili yaş grubunun ancak % 80'i eğitim görmektedir (Manço, 2002). Türkiye'de de okulöncesi eğitime erişimi artıracak bazı çalışmalar yapılmaktadır. 2009–2010 eğitim öğretim yılı itibari ile 32 ilde zorunlu olan 1 yıllık okulöncesi eğitimin 2013–2014 eğitim öğretim yılı itibari ile bütün Türkiye'de zorunlu olması planlanmakta idi ancak hala faaliyete geçirilmiş değil.

Öğretmen yetiştirmede de farklılıklar görülmektedir. Türkiye'de geçmişte çok farklı uygulamalar yapılmış olsa da günümüzde bütün öğretmenler dört yıllık eğitim fakültelerinden mezun olmaktadır. Türkiye'de biraz da siyasal iktidarların tercihlerine göre Fen-Edebiyat fakültelerinden de öğretmen alımı yapılmaktadır. Türkiye'de ayrıca ortaöğretim alan öğretmenliği tezsiz yüksek lisans programları ile ortaokullara öğretmen de yetiştirilmektedir. Belçika'da bazı farklılıklar vardır. Örneğin ortaöğretim birinci kademesinde öğretmenlik yapabilmek için, öğretmen yetiştiren yüksekokullardan birinde üç yıllık öğrenim görmüş ve öğretmenlik yetkisini almış olmak koşulu aranmaktadır.

Türkiye ile Belçika arasındaki önemli konulardan biri de Belçika'da yaşayan Türk nüfusunun oldukça fazla olmasıdır (180.000 civarında). Belçika'da 12.000 civarında Türk öğrenci bulunmaktadır. Bu sayıya çifte vatandaş olanlar da dâhil edildiğinde, Belçika'da eğitim gören 35.000'e çıkmaktadır (TBMM, 2009). TBMM İnsan Hakları Komisyonu (2009) tarafından hazırlanan Belçika Raporu'na göre Türk çocuklarının okula devamları ile ilgili bazı sıkıntılar bulunmaktadır. Türk ailelerinin çocuklarını okul öncesi eğitime göndermede ihmalkâr davranmaları nedeniyle, çocuklar sene kaybı yaşamaktadır. Bazı aileler dil problemi olduğu gerekçesiyle çocuklarını daha geç yaşta okula göndermektedir. Flaman Toplumu Eğitim Bakanı, bu konuda, ailelerin çocuklarını okul öncesi eğitime göndermemeleri nedeniyle, çocukların Flamancayı yeterli öğrenemediğini, bu nedenle sene kaybı yaşadıklarını, hatta bazı öğrencilerin sırf dil sorunu yüzünden özel eğitim okullarına gönderilmek zorunda kalındığını şeklinde açıklama yapmıştır.

Devamsızlıklar haliyle eğitim kalitesini etkilemektedir ve yabancı dil öğrenimini zorlaştırmaktadır. Türk çocuklarının genel olarak eğitim alanındaki sorunlarının bir bölümü, anaokulu çağındaki devamsızlıklarından kaynaklanmaktadır (Manço, 2002). Son yıllarda yapılan araştırmalar, Türk çocuklarının Belçika'da ilkokulda başarısız olduklarını göstermiştir. Bu öğrencilerin % 60'ı ilköğrenimleri sırasında en az bir kez sınıfta kalmaktadır. Aynı oran, Belçikalı öğrenciler arasında % 20'dir. Türk çocuklarının okuldaki başarısızlığı öncelikle eğitimin verilen dili öğrencilerin yeterince bilmemesinden kaynaklanmaktadır (Manço, 2002). Özellikle, aile ortamında Türkçe konuşulan ailelerde, çocuklar iki dil arasında önemli sıkıntılar yaşamaktadır. Okulda öğrendiği dili, günlük yaşamının önemli bir kısmında kullanamayan çocuklar okul hayatında başarısız olabilmektedir.

Flaman Bölgesinde yaşanan bu sorunların giderilmesi amacıyla, Gent şehri pilot bölge seçilerek, "Kendi Dilinde Eğitim" adlı bir proje başlatılmıştır. Bu proje kapsamında çocuklara hem Türkçe hem de Flamanca eğitim verilmektedir. Projenin ilk sonuçları henüz alınmamış olup, birkaç yıl içinde alınacak sonuçlara göre uygulamanın genişletilebileceği belirtilmiştir. 2001 yılında, üç yılda bir yenilenmek suretiyle, Türkiye Cumhuriyeti ile Belçika Fransız Topluluğu arasında Anadili ve Kültürü Programı Ortaklık Şartı imzalanmış, bu anlaşma kapsamında Fransız Topluluğuna ait Valon Bölgesindeki okullarda Türkçe ve Türk Kültürü dersi verilmeye başlanmıştır. Flaman Topluluğu ise bugüne kadar bu anlaşmayı kabul etmemiştir. Bu nedenle Flaman Bölgesinde görev yapan öğretmenlerimiz ya okul yönetimleri ile anlaşarak okul binalarında ya da Türk derneklerinde eğitim vermektedirler. Bu nedenle Türkçe derslerinin verilmesinde sorunlar yaşanmaktadır (TBMM, 2009).

Fransızların yaşadığı Valon Bölgesinde ise Flaman Bölgesine nazaran daha az sorun yaşandığı gözlemlenmiştir. Fransız Toplumu ile imzalanan Ortaklık Şartının geçerliliği 31 Haziran 2009 tarihinde sona ermiştir. Şartın, 2009–2012 dönemini kapsayacak şekilde yenilenmesi amacıyla çalışmalar sürdürülmesi amaçlanmıştır. Fransız Toplumu Eğitim Bakanı Marie- Dominique Simonet ile görüşmede bu konu kendisine iletilerek anlaşmanın bir an önce yenilenmesi gerektiği belirtilmiştir (TBMM, 2009). Son olarak Belçika'nın en büyük ikinci şehri olan Anvers'te belediyeye bağlı devlet okullannda eğitim gören Türk asıllı öğrencilere ders saatleri dışında Türkçe ve Türk kültürü dersi verilmesine dair bir protokol imzalanmıştır. Protokole göre Anvers Belediyesi'ne bağlı ve Türk öğrencilerin yoğun olarak eğitim gördükleri altı okulda Türkiye'den gelen Türkçe ve Türk Kültürü öğretmenleri tarafından okul ders saatleri bitiminde düzenli olarak Türkçe ve Türk Kültürü dersleri 2011–2012 öğretim yılından itibaren verilebilmiştir.

Yararlanılan Kaynaklar

Ana Britannica Ansiklopedisi (1986). Belçika. İstanbul: Ana Yayıncılık.

Aydın, M. Z. (2000). **Belçika'da ilk ve ortaöğretimde din ve ahlak öğretimi.** http://www.cumhuriyet.edu.tr/akademik. İndirme Tarihi: 03.04.2003.

Brüksel Eğitim Müşavirliği (2003). **Belçika eğitim sistemi.** http://www.turkey.be/_egitim/besis.htm. İndirme Tarihi: 10.04.2006.

Çevik, H. H., Özer, M. M., Gökçek, C. ve Hacıfazlıoğlu, T. (2005). Belçika polis teşkilatı: Kuvvetten hizmete bir dönüşüm ve değişim programı. **Polis Bilimleri Dergisi**, 7 (2), 101–108.

Erginer, A. (2006). **Avrupa Birliği'ne Üye Ülkelerin Eğitim Sistemleri.** Ankara: Pegem A Yayıncılık.

EURYBASE (2004a). The Education System in Belgium – German speaking Community. http://194.78.211.243/Eurybase/Application/frameset.asp?country= BD&language=EN. İndirme Tarihi: 10.04.2006.

EURYBASE (2004b). The Education System in Belgium - Flemish Community. http://194.78.211.243/Eurybase/Application/frameset.asp?country=BN&language=EN. İndirme Tarihi: 10.04.2006.

EURYBASE (2004c). **The Education System in Belgium - French Community**. http://194.78.211.243/Eurybase/Application/frameset.asp?country=BN&language=EN. İndirme Tarihi: 10.04.2006.

EURYDICE (2001). Belgium Education Systems. İndirme Tarihi 03.04.2003, Web: http://www.eurydice.org. http://www.eurybase.org. İndirme Tarihi: 10.04.2006.

EURYDICE (2009). Educational Structures and Education Systems for Vocational Training and Adult Education in Europe Belgium-Flemish Community–2009. http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/eurybase/structures/041_BN_EN.pdf. İndirme Tarihi: 20.06.2011.

EURYDICE (2010). Organisation of the education system in the German-speaking Community of Belgium 2009/2010. http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/eurybase/eurybase_full_reports/BD_EN.pdf. İndirme Tarihi: 20.06.2011.

EURYDICE-CEDEFOP (2000a). Structure of Education, Initial Training and Adult Education Systems in Europe, Belgium General Introduction 1999. Brussels. http://www.eurydice.org/Documents/struct2/en/Belgium.pdf. İndirme Tarihi: 10.04.2006.

EURYDICE-CEDEFOP (2000b). Structure of Education, Initial Training and Adult Education Systems in Europe, Belgium French Community 1999. Brussels. http://www.eurydice.org/Documents/struct2/en/BELGIQUE_FR_EN.pdf. İndirme Tarihi: 10.04.2006.

EURYDICE-CEDEFOP (2000c). Structure of Education, Initial Training and Adult Education Systems in Europe, Belgium German Speaking Community 1999. Brussels. http://www.mszs.si/eurydice/pub/eurydice/ belgique_de_en.pdf. İndirme Tarihi: 10.04.2006.

EURYDICE-CEDEFOP (2000d). Structure of Education, Initial Training and Adult Education Systems in Europe, Belgium Flemish Community 1999. Brussels. http://www.see-educoop.net/education_in/pdf/belgique-nl-en-misc-t05.pdf. İndirme Tarihi: 10.04.2006.

EURYDICE-CEDEFOP (2010). Structures of Education and Training Systems in Europe Belgium (French Community) 2009/10 Edition. http://eacea.ec.europa.eu/ education/eurydice/documents/eurybase/structures/041_BF_EN.pdf. İndirme Tarihi: 20.06.2011.

ICL (1994). **Belgium Constitution.** http://www.oefre.unibe.ch/lawicl/be00000_.html. İndirme Tarihi: 10.04.2006.

International Encyclopedia of Education. (1990). Belgium. (Edt: Paul Monroe). Vol, 1B. New Delhi: Cosmo Publications.

Manço, A. A. (2002). Göçmen Türklerin Belçika eğitim sisteminde yeri. **Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, 26 (1), 61–68.

MEB (1973). **Milli Eğitim Temel Kanunu.** Resmi Gazete. Tarih: 24/06/1973, Sayı: 14574, Numara: 1739.

MEB (2006). **Türkiye ve Avrupa Birliği Ülkelerinin Eğitim Sistemleri.** Ankara: MEB Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü.

MEB (2007). **Avrupa Birliği Ülkelerinde Eğitim Denetimi.** Ankara: MEB Teftiş Kurulu Başkanlığı Yayını.

Niron, D. G. (2011). Türkiye'de okul öncesi eğitimin güçlendirilmesinde standartların belirlenip uygulanmasının önemi: Avrupa ülkeleri ile uyumlu okul öncesi eğitim model önerisi. **Uluslararası Okul Öncesi Eğitim Kongresi.** 11–12 Mart 2011. İstanbul.

Nitas, K. (2003). Belçika yönetim sistemi. **Dünyada Kamu Yönetimi Araştırması Projesi (Yirmibirinci Yüzyılda Yönetim)**. (Edt: K. Nitas). Ankara: İçişleri Bakanlığı Stratejik Araştırmalar Başkanlığı Yayınları. ss. 167–200.

Öztürk, H. (2001). **Belçika'da ve Türkiye'de Zorunlu Eğitim**. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Sağlam, M. (1999). **Avrupa Ülkelerinin Eğitim Sistemleri.** Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.

Sankaya, H. S. (2008). Belçika flaman bölgesi temel eğitim okulları I-VI. sınıflarındaki kültür sanat etkinliklerinin Türk kökenli çocuklar açısından incelenmesi (Anvers ili örneği). **Yayınlanmamış Doktora Tezi.** Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ankara.

Şimşek, H. (2002). Türkiye'de eğitim yöneticisi yetiştirilemez. **21. Yüzyıl Eğitim Yöneticilerinin Yetiştirilmesi Sempozyumu.** ss. 307–312. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayını.

TBMM (2009). TBMM İnsan Hakları Komisyonu Belçika Raporu. www.tbmm.gov.tr/komisyon /insanhaklari/belge/Belcika_Raporu.pdf. İndirme Tarihi: 20.06.2011.

www.foreigntrade.gov.tr/DUNYA/RAPOR/Belcika/siyasi.htm. Belçika. İndirme Tarihi: 20.03.2006.

www.senate.be/senbeldocs/constitution/const_fr.html. La Constitution Belge. İndirme Tarihi: 10.04.2006.

6. BÖLÜM

DANİMARKA EĞİTİM SİSTEMİ

Aydın ALKAN

Giriş

Danimarka, Avrupa kıtasının kuzeyinde yer almakta olup, yüzölçümü 43 bin km^2' dir. Danimarka, 5,3 milyon nüfusuyla bilim ve ticarette önemli bir Avrupa ülkesidir (www. coğrafya net). Danimarka Avrupa Birliği'ne (AB'ye) üyedir, ancak Grönland ve Faröyar adaları AB'nin dışında durmayı tercih etmişlerdir. Danimarka, Avrupa Birliği'nde, kişi başına düşen gelir düzeyi ile güçlü bir ekonomiye sahiptir. Ayrıca, demokratik işleyişin ve kadın haklarının çok ileri olduğu Danimarka, geri kalmış ülkelere en fazla katkı sağlayan ülkelerden birisidir. Titiz vergilendirme, toplumsal hizmetlere iyi bir gelir kaynağı oluşturmaktadır (www.turkishembassy.dk.).

Danimarka'nın Sosyal, Siyasal ve Ekonomik Yapısı

Danimarka, Baltık Denizi ile Kuzey Denizi arasında, neredeyse her tarafı sularla çevrili, küçük, dümdüz ve dağları olmayan bir ülkedir. Ülke bir yarımada olan Jylland ve 406 adadan oluşmaktadır. En büyük adalar Sjaelland, Fyn, Lolland ve Bornholm'dur. Kopenhag, Aarhus, Aalborg, Esbjerg ve Odense önemli kentlerindendir. Ülkenin esas adı Danimarka Krallığı olup başkenti Kopenhag'dır. Atlas Okyanusu'nda bulunan Grönland ve bir adalar grubu olan Faröyer adaları da, her ne kadar geniş özerklikleri olsa da, Danimarka Kraliyet Birliği'nin bir parçasıdır (www.turkishembassy.dk.).

Danimarka'da yaklaşık olarak 5,3 milyon insan yaşamaktadır. Her ne kadar çok değişik şiveler bulunsa da, herkes aynı dili, Danimarka dilini konuşmaktadır. Nüfusun yüzde 5'i yabancı ülke yurttaşıdır. Dini yapısı ağırlıklı olarak Protestanlık, para birimi Danimarka Kronu'dur. Danimarka, AB ortak para birimi olan Euro'ya henüz geçmemiştir. Nüfusun % 61'i hizmetler, %32'si sanayi , %7'si tarım sektöründe çalışmaktadır (Ansiklopedik Ülkeler Atlası, 2002; MEB 1991).

Danimarka'da 1 Ocak 2001'de 16 ile 66 yaş arasındakilerin iş piyasasındaki statüsüne baktığımızda; genel nüfus içerisinde çalışanların oranı yüzde 75, işsizlerin oranı ise yüzde 3 ve iş gücünün dışında kalanlar ise yüzde 22 oranındadır (www.uluslararası eğitim.com).

Günümüz Danimarka'sı eğitime ve yenileşmeye ağırlık veren, ileri ölçüde sanayileşmiş bir bilgi toplumudur. Danimarka, dünyada bisiklet kullanımının en yaygın olduğu ülkeler arasındadır. Ülkeye özgü başka bir özellik de, çevre konusundaki yüksek konumudur ki bu durum kendisini çevre teknolojisi ve yel değirmenleri yapımındaki kapsamlı bir üretimle göstermektedir. Danimarka'nın çok büyük bir yurtdışı ticareti vardır; sanayi ihracatı ticaretin yaklaşık yüzde 75'ini oluşturur ve tanm ürünleri toplam ihracatın neredeyse yüzde 12'sini oluşturmaktadır (www.turkishembassy.dk).

Danimarka temsili bir demokrasi ile yönetilmektedir. Demokrasi 1849'da yerleşmiş, halen yürürlükte olan Danimarka Anayasası 1953 yılında kabul edilmiştir. Halkın katılımını sağlamak amacıyla kararlar Danimarka Millet Meclisi, Eyalet (Kanton) Kurulları ve Belediye Yönetimlerince alınır. Millet Meclisi ve Hükümet, yasalar aracılığıyla Danimarka toplumunun nasıl işlemesi gerektiğinin çerçevesini belirlerken, yerel yönetimler bu çerçevenin içeriğini doldurmaktadır (www.inm.dk). Hukuki sorunlarda yargılama ve ceza verme yetkisi mahkemelerindir. Mahkemeler, Şehir Mahkemeleri, Adliye'ler ve Yargıtay'dan oluşmaktadır. Güçlerin böyle ayrıştırılması keyfi uygulamaları ve mevkiin istismar edilmesini engellemek ve halk idaresinin istikrarlı olarak devam etmesini sağlamak içindir. Tüm toplumun dernek kurma ile çalışanların sendikalaşma özgürlüğü oldukça üst düzeydedir; bir başka ifade ile Danimarka toplumu örgütlü bir toplumdur (www.turkishembassy.dk).

Halk yönetiminin en önemli belirleyicisi, saydam ve anlaşılır olmasının hayata geçirilmesidir. Bu nedenle Millet Meclisi'ndeki görüşmeler kamuya açıktır ve herkes politikacılarla iletişim kurup, onlara soru yöneltebilir. Politik sistem, seçmenler tarafından eş zamanlı olarak, basın aracılığı ile denetlenir ve eleştirilir.

Danimarka, doğal ham maddeleri az olan bir ülkedir. Bu yüzden, insanları ve onların bilgi ve becerileri ülkenin en önemli kaynağıdır. Son yıllardaki hızlı teknolojik gelişmeler ve küreselleşme, insanların becerilerinin daha fazla geliştirilmesinin gerektiğini ortaya koymaktadır (www.turkishembassy.dk).

Danimarka Eğitim Sisteminin Amaçları

Bir Avrupa Birliği üyesi olan Danimarka'nın eğitim politikası, Avrupa Birliği eğitim politikası doğrultusunda şekillendirilmiştir. Avrupa Birliği ulusları arasındaki yakınlaşmanın baş koşulu, komşu ülkelerin yaşam biçimlerini anlamaya çalışmak, dillerini öğrenmek ve onlarla daha yoğun insancıl ilişkiler kurup geliştirmektir. Avrupa anlaşmaları, üye ülkelerin yurttaşlarına istedikleri ülkede yaşayıp çalışabilme hakkını tanımaktadır.

1976 yılında kabul edilen Avrupa Konseyi Eylem Programına göre, eğitim alanında yapılması gerekenler şöyle sıralanmıştır:

- Eğitim sistemlerinin iyileştirilerek ortak bir düzeye getirilmesi,
- Eğitimde fırsat eşitliğinin sağlanması,
- Yüksek öğretimde işbirliğine gidilmesi,
- Yabancı dil eğitiminin geliştirilmesi,
- Göçmen işçiler ve çocukları için kültürel ve mesleki eğitim programlan uygulanması,
- Gençlerin mesleki eğitimlerinin geliştirilerek, öğrenim yaşamından iş yaşamına geçişini kolaylaştırıcı düzenlemeler yapılması yerel ve bölgesel düzeyde eğitim programları hazırlanması ve uygulanması,
- Bilgi teknolojilerini ve yeni teknolojilerin kullanımına yönelik eğitim programlarının düzenlenmesi.

Bu nedenle Danimarka eğitim sisteminin temel politikası, bir yanda, her çeşit eşitsizliğe karşı mücadele etmek, kişiliğin gelişmesini sağlamak ve çocukların, geniş anlamda sosyal yaşama hazırlanmasını kolaylaştırmak, diğer yanda ise bireylerin mesleki yaşama hazırlanmalarını güvence altına almaktır (www.eurydice.org; Ültanır, 2000).

Danimarka eğitim politikasında teknoloji ve ihracatın büyümesine önem verilmektedir. Okullarda okutulan derslerin en önemli amacı budur. Eğitim sisteminin her aşamasında uluslararası görüş birliği sağlamak esastır. Eğitim politikasında genel özellik, temel eğitim derslerinin kapasitesini rağbet edilen iş alanları doğrultusunda esnek bir biçimde geliştirmektir. Benzer olarak, bu kapasite zayıf iş sahalarında kullanılabilmekte ya da ders, iş sahasının beklentilerini geliştirmek için yeni konular veya istekler doğrultusunda düzenlenmektedir (www.inm.dk).

Danimarka'da eğitimin temel amacı; ailelerin işbirliği ile öğrencilerin kişiliğinin geliştirilmesi, öğrencilere temel çalışma becerilerinin kazandırılması, çevrenin ve yaşamın tanınması ve çocuğun toplumsallaşmasının sağlanması, genç kuşakların iş alanlarının beklediği bilgi ve beceri ile donatılması ve onlara iş olanakları sağlanması, tek Avrupa için eğitim, sürekli eğitim, yüksek kalitede ve her yerde eğitim ilkelerine dayalı bir öğrenen toplum yaratılması şeklinde sıralanmaktadır (www.eurydice.org; Gülcan, 2003). Bunların dışında Danimarka eğitiminin amaç ve işlevleri şöyle sıralanabilir (wwwuluslararasıeğitim.com):

- Eğitim tek tek bireyler için önemlidir. Modern bir toplumda eğitimi olmayan insanların yapabileceği işler giderek azalmaktadır. Örneğin, taşıma alanında çalışan bir kişi, belini incitmeden nasıl ağırlık kaldıracağını öğrenmelidir. Bir temizlik işçisi, temizlik malzemelerinin nasıl kullanılması gerektiğini ve kullanım alanlarının ne olduğunu okuyabilmelidir. Bir mağaza sahibi, katma değer vergisi ile vergi hesabını yapabilmelidir. Bunun için ülkede herkes, kendini eğiterek daha becerikli kılmak ve kişisel gelişmesini sağlamak konusunda, geniş bir yelpaze içerisinde yer alan olanaklardan yararlanabilmelidir.
- Demokrasi bilgilendirilmiş bir halk gerektirir. Ülkede Danimarka demokrasisi kadar eski olan halkı bilgilendirme geleneği bulunmaktadır. Bu bilgilendirme

geleneği, aydınlatılmış bir halkın, iyi işleyen bir demokrasi için önemli bir koşul olduğu düşüncesinden kaynaklanmaktadır. Bu düşünce pratikte, herkes yaşam boyunca bir şeyler öğrenebilir anlamına gelmektedir.

- Danimarka'da herkesin temel insan haklarından biri olan eğitim görme hakkı ve yükümlülüğü vardır. Bu ülkede, dokuz yıl eğitim yükümlülüğü bulunmaktadır. Bir çocuk yedi yaşını doldurmasından itibaren eğitim almalıdır. Ancak çocukların büyük bir kısmı altı yaşında okul öncesi eğitimine başlamaktadır. Dokuz yıllık zorunlu eğitimden sonra, kişinin öğrenimine devam edip etmemesi kişinin tercihinedir. Tercih nedeni olmasına rağmen nüfusun tamamına yakını kısa orta ya da uzun dönemli orta ve yüksek öğretime devam etmektedir.

- Danimarka eğitim sistemi en üst düzeyde, özgürlük ve kararlara katılma temeline dayanmaktadır. Eğitimin tanımlayıcı nitelikleri, temel bilgileri öğrenme, beraber konuşma ve birlikte çalışma ile betimlenmektedir. Çocuklar birinci sınıftan itibaren, gruplar içerisinde beraber çalışmayı ve sorunları ortak olarak çözmeyi öğrenmektedirler.

- Danimarka'da zengin bir kültür ve boş zaman yaşamı bulunmaktadır. Var olan kültürün öğrenilmesi ve geliştirilmesi, özgürce düşünme ve özgürce konuşma geleneği yaşam boyu eğitime gerektirmektedir. Kültür yaşamı, yaratıcı sanat türlerini, basını ve medyayı, yurttaşların fikirlerle ve dinle olan ilgisini ve gündelik yaşam alışkanlıklarını içermektedir. Danimarka'da eğitim laiktir. Okullarda haftada bir saat isteğe bağlı ve seçmeli olarak din bilgisi dersi okutulmaktadır ki bu dersin içeriği bilgi/öğreti düzeyindedir. Farklı din ve mezheplerin inanç erkanı ile ilgili eğitim okullarda yer almamaktadır.

Danimarka'da her alanda olduğu gibi eğitim alanında da sorumluluk içerisinde özgürlükten bahsedilmektedir.

Danimarka Eğitim Sisteminin Yapı Boyutu

Yönetsel Yapılanma

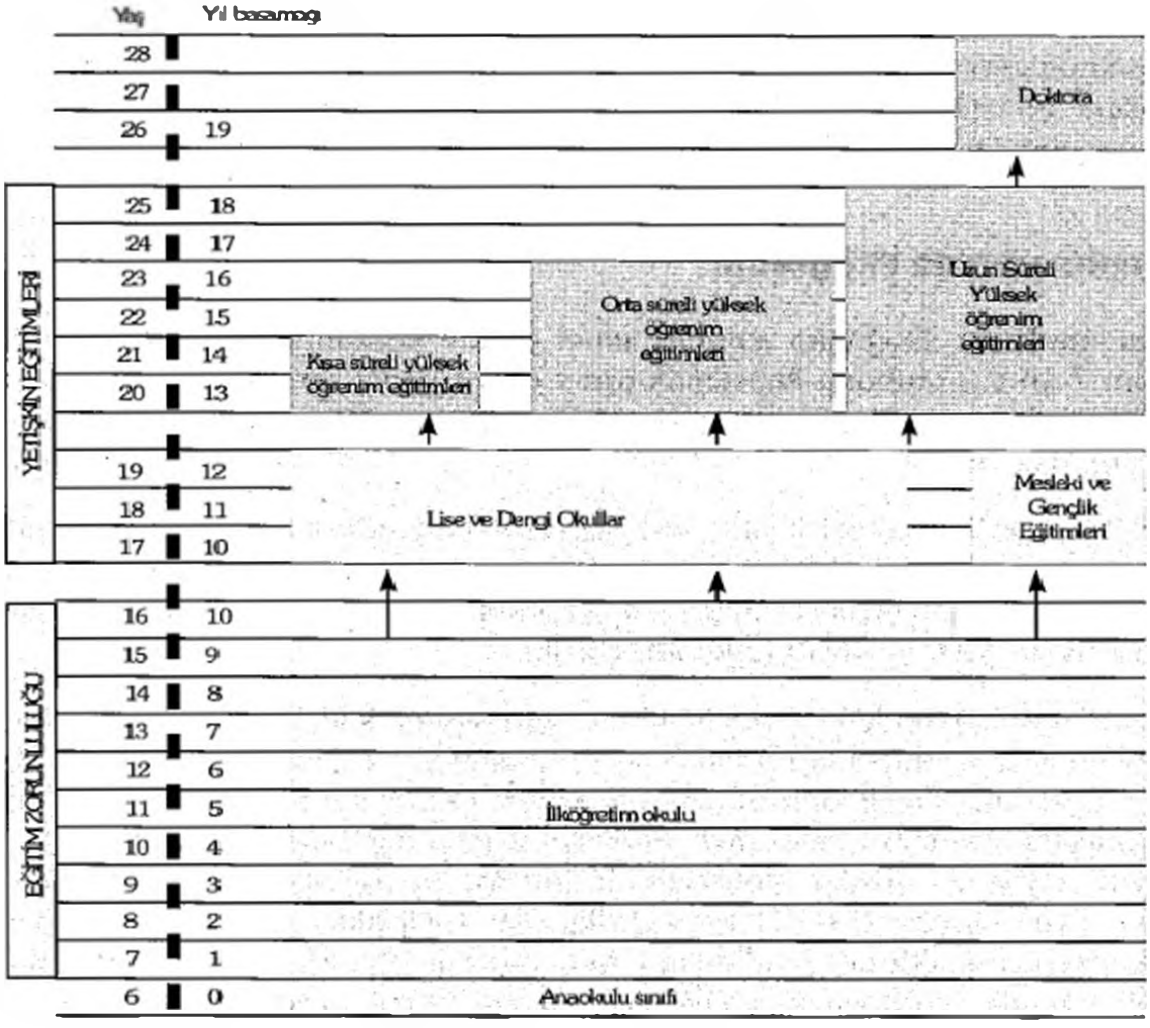
Merkezi yönetim Eğitim Bakanlığı kamu ve özel okul düzeylerinde derslerin amaçlarını belirledikten sonra yerel düzeydeki yetkililer, bu amaçlara ulaşmak için, nelerin yapılacağına kendileri karar vermektedirler. Bakanlık her bir ders için izlenecek programı, bir çerçeve öneri şeklinde yayınlamakta, yerel yetkililer de son kararı vererek uygulamaktadırlar. Eğitim alanında bireylere ve özel kuruluşlara da sorumluluklar verilmektedir (Erdoğan, 2003).

Danimarka' da eğitim ve öğretimin sorumluluğu; merkezi otorite, kantonlar, belediyeler ve özel kuruluşlar tarafından paylaşılmıştır. Eğitim öğretim kademe ve kurumlarına göre sorumluluklar paylaşılmıştır. Türkiye' deki şekliyle bir teftiş kurulu yoktur. Eğitim Bakanlığı genel denetmeni tarafından, belli bölgelerdeki öğretim programının kabulü, genel sınavın kontrolü, sınav görevlilerinin belirlenmesi, eğitim kurumlarında çalışacak sürekli görevlilerin belirlenmesi işleri yapılmaktadır (www.turkishembassy.dk).

Kantonlar ve belediyeler okulların gözetiminden sorumludurlar. Her okul, belediyeler tarafından atanmış veya aileler tarafından seçilmiş bir müfettişe bağlıdır ve gerekli görüldüğünde okulların denetimi bu görevliler tarafından yapılmaktadır. Eğitimin geliştirilmesine yönelik rehberlik çalışmaları alan/branş danışmanları tarafından yapılmaktadır (MEB, 1996).

Danimarka eğitim sisteminin basamakları Okul Öncesi (Bornehave), Temel Eğitim (Folkeskole), Mesleki ve Teknik Eğitim (EFG), Lise (Gymnasium) ve üniversite olarak sıralanmaktadır (MEB, 1991, 51).

Danimarka eğitim sisteminin öğretim basamakları okul öncesi eğitim (3-6 yaş ve isteğe bağlı), ilköğretim (7-16 yaş ve zorunlu), ortaöğretim ve yükseköğretim basamaklarından oluşmaktadır (www.eurydice.org). Bu öğretim kademeleri Şekil 6.1' de gösterilmektedir.

Şekil 6.1. Danimarka Eğitim Sisteminde Öğretim Basamakları. (Kaynak: M E B, 1991; www.eurydice.org).

Şekil 6.1' de görüldüğü gibi, Danimarka eğitim sistemi okul öncesi eğitim, zorunlu ilköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretim olmak üzere 3+9+3+4 yıl şeklinde binişimli bir yapı göstermekte ve ortaöğretim ve yüksek öğretim kurumlanndaki yıl süresi en az geçirilmesi gereken süreyi belirtmektedir.

Danimarka'da okullar "ademi merkeziyetçi" bir anlayışta yönetilmektedir. Her okulda birlikte çalışan bir okul kurulu, öğretmenler kurulu, öğrenciler kurulu ve bir müdür saygı atmosferi içinde görev yaparlar (MEB, 1991). Genellikle her okul; 5-7 veli temsilcisi, iki öğretmen, iki veli olmayan çevre temsilcisi ve iki kıdemli öğretmenden oluşan 11-13 kişilik bir kurula sahiptir. Bu kurulun okul düzeyinde genel olarak bir denetleme görevi vardır. Merkezi yönetim belediyelere eğitim yardımı aktarmakta ve okullar belediyeler tarafından finanse edilmektedir (www.eurydice.org).

Her belediyede, belediye meclisini ve okul kurullarını temsil eden üyelerin oluşturduğu eğitim komitesi tarafından gözetilen yetkilendirilmiş bir eğitim dairesi vardır.

Danimarka'nın sınırlarının dışında alınan eğitimin Danimarka eğitim sistemine ve iş piyasasına yönelik değerlendirimi istenildiğinde, Yabancı Eğitimleri Değerlendirme Merkezine (kısaltılmış adı CVUU) başvurulması ve denklik alınması gerekmektedir.

Danimarka'da İlköğretim

Danimarka'da ilköğretim zorunlu temel eğitimi kapsamındadır. Danimarka'da ilköğretim 7-16 yaş grubunu kapsamak üzere dokuz yıl ve zorunludur. Buna ek olarak, bir yıl süreli anasınıfı ilave edilerek ilköğretim süresi 10 yılı kapsamaktadır (www.eurydice.org).

Aileler, öğretimin ücretsiz olduğu belediyeye bağlı yerel okullar ile öğretim ücretinin % 15' inin aileler tarafından karşılandığı özel okullar arasında seçim yapmakta özgürdürler. Çocukların yaklaşık % 90' ı yerel devlet okullarına % 10' u da özel okullara devam etmektedirler (www.turkishembassy.dk) .

Zorunlu ilköğretim konusundaki felsefe, öğrenimin, devlet okulunda, özel okullarda veya evde, nerede olursa olsun belirlenen standartlara uygun olarak gerçekleştirilmesidir (www.inm.dk). Danimarka'da zorunlu olanın-okula gitme değil- eğitim olduğunun altı çizilmelidir. Zorunlu eğitim, (folkeskole'de) verilen öğretime devam etmek ya da folkeskole'de verilenin eşdeğeri (muadili) bir öğretim programına katılma anlamına gelir. Zorunlu eğitim bir çocuğun 7. yaşına girdiği yılın 1 Ağustosunda başlar ve okul öncesi hazırlık sınıfı hariç, öğrenci 9 yıl eğitimi tamamladığı yılın 31 Temmuzunda sona erer. Sorumluluğunda okul çağında çocuk olan bireyler, çocuğun zorunlu eğitim gerekliliklerini karşılamak durumundadırlar. Okullarda kayıtlı öğrencilerin eğitime devam etmelerini sağlamak başöğretmenin sorumluluğundadır. Sınıflarda her gün yoklama alınır, öğrencilerin devamsızlığının nedeni veliler tarafından bizzat ya da yazılı olarak bildirilir (MEB, 1991).

Danimarka ilköğretim sisteminin amacı, eğitimde ailelerin işbirliği ile öğrencilerin kişiliğinin geliştirilmesi, öğrencilere temel çalışma becerilerinin kazandırılması, çevrenin ve yaşamın tanınması ve çocuğun toplumsallaşmasının sağlanmasıdır (MEB,1996).

Danimarka Eğitim Bakanlığı'nca ilköğretimde zorunlu olarak okutulması gereken ders ve konular şöyle sıralanmaktadır (Erdoğan, 2003, 182): 1) Bütün sınıflarda Danimarkaca, 2) 4-9. sınıflarda İngilizce, 3) bütün sınıflarda Hıristiyanlık bilgisi, 4) 9. sınıfta sosyal bilimler, 5) bütün sınıflarda beden eğitimi, 6) 1-6. sınıflarda müzik eğitimi, 7) 1-5. sınıflarda sanat eğitimi, 8) 4-7. sınıflarda el işi, 9) bütün sınıflarda matematik, 10) 1-6. sınıflarda fen bilgisi, 11) 7-8. sınıflarda coğrafya, 12) 7-9. sınıflarda fizik-kimya.

Okul öncesi eğitim. Danimarka'da isteğe bağlı olarak okul öncesi eğitime giriş yaşı üç yaşında başlayabilmektedir Yine, 7-15 yaş grubu çocuklar için zorunlu eğitim (ilköğretim) sözkonusudur. Yetenekli çocuklar aileleri arzu ettikleri takdirde okula altı yaşında başlayabilmektedirler.

Yerel yönetimler okul öncesi eğitim etkinliklerini sağlamakla yükümlüdür. Bu kurumlann giderleri devlet veya yerel yönetimlerce sağlanmakta ancak ebeveynler gelirlerine göre masrafların bir kısmını karşılamaktadırlar (www.inm.dk).

İlk ve ortaöğretim kurumlan bünyesinde bizdeki anasınıflarına benzeyen okul öncesi sınıflar vardır. Bu sınıfların çerçeve programı Eğitim Bakanlığı tarafından hazırlanmaktadır. 1988 yılı verilerine göre 5-6 yaş çocukların %95'i okul öncesi sınıflara devam etmektedir (MEB, 1991).

Okullarda kayıtlı çocukların eğitime devam etmesini temin etmek başöğretmenin sorumluluğundadır. Sınıflarda her gün yoklama alınır, öğrencilerin devamsızlığının sebebi veliler tarafından bizzat yada yazılı olarak bildirilir.

Danimarka'da ilköğretim (folkeskole) okullarında kapsamlı bir eğitim verilir. 7 yaşından 16 yaşına kadar devam eden 9 yıllık bir eğitim sonunda öğrencilere ilköğretim diploması verilir (www.turkishembassy.dk) .

Danimarka'da Ortaöğretim

Danimarka 'da ilkokuldan sonra üç yıllık ortaöğretim kurumları olarak liseler (gymnasium) ve mesleki-teknik eğitim okulları (EFG' ler) bulunmaktadır. Liseler genellikle yüksek öğretime devam edebilme potansiyeline sahip öğrencilerin öğrenim gördüğü okullar olarak kabul edilmektedir. Bu okulların amacı, öğrencileri daha ileri öğretime hazırlamakla birlikte genel bir eğitim sunmaktır (Erdoğan, 2003; MEB,1991; Ültanır,2000, Lauverys vd.,1979).

Lise hazırlık eğitimi (lower secondary), ilköğretim okullarının 10. yılında uygulanır ve 16-17 yaşındaki öğrenciler içindir. Liseye kabul edilebilmek için ilköğretim dördüncü sınıftan itibaren İngilizce eğitimi ve yedinci sınıftan itibaren ikinci yabancı dil eğitimini içeren dokuz yıllık eğitimin tamamlanması, bitirilen okulun yeterlilik vermesi ve ilkokul bitirme sınavından yeterli puanın alınması gerekmektedir (MEB,1991; Erdoğan, 2003).

Lise programı, dil ve fen olmak üzere iki dala ayrılmakta, alınması gereken temel ve seçimli dersleri içermektedir. Bu okuldan mezun olmak için üç yıl boyunca ve farklı zamanlarda yapılacak 10 ayrı sınavda başarılı olmak ve bu üç yılın sonundaki yazılı yeterlilik sınavını geçmek ile tez niteliğinde bir proje hazırlamak gerekmektedir (Erdoğan, 2003). Lise öğrenimi 17-20 yaşlar arasında devam eder. Ayrıca, öncesinde en az 10 yıl öğrenim görüp de okulu terk etmiş durumda olanların lise öğrenimlerini tamamlamaları için Yüksek Hazırlık Sınavı (HF) adı altında iki yıllık ek yada bir eğitim programı liseler bünyesinde uygulanmaktadır (www.eurydice.org).

Danimarka ortaöğrenimi bünyesindeki her okulda; "kent kurulu"na okul delegelerine ve eğitim bakanlığına karşı sorumlu bir başöğretmen-müdür- bulunmaktadır. Bu okullara personel ataması Kent Kurulu'nun onayı ile başöğretmen tarafından yapılmaktadır. Bütün liselerde öğrenci, öğretmen, diğer personel , aile temsilcileri, kent kurulu temsilcisi ve işletme temsilcilerinden oluşan bir delegeler kurulu oluşturulmaktadır. Bu kurul okul bütçesi, sınıf büyüklüğü, seçimlik derslerin belirlenmesi konularında düzenlemelere gidebilmektedir (www.eurydice.org).

Mesleki eğitim. Danimarka'da mesleki eğitim bir bütün olarak ele alınmakta ve programlarının içeriği, öğrencilerin zorunlu eğitim esnasında kazanmaları beklenen bilgi, beceri ve tutuma göre düzenlenmektedir. Mesleki eğitim sistemi; 1) temel mesleki eğitim (3-5 yıl), 2) çıraklık eğitimi (2-4 yıl) ve 3) teknik ve ticaret diploması veren eğitim programları (3-5 yıl) olmak üzere üç ana gruba ayrılmaktadır (MEB,1991).

İlköğretimin 9. ve 10. sınıflarını tamamlayan öğrenciler (www.uluslararası eğitim.com):

- Tamamlandığında "Studentereksamen" ya da "Hojere Forberedelseseksamen" (HF) diplomaları alınan genel lise (upper secondary) eğitimi alabilirler ya da;
- Tamamlandığından "Hojere Handelsekseman" (HHX) ya da "Hojere Teknisk Eksamen" (HTX) diplomaları alınan mesleki lise eğitimi alabilirler veya;
- Çok çeşitli başka mesleki dersler alabilirler.

Bu ülkede mesleki öğretim; yapı endüstrisi, grafik endüstrileri, ticaret ve ahlak idaresi, demir ve metal endüstrisi, ziraat ve ormancılık, nakliye, yiyecek endüstrisi ve ticaret hizmetleri olmak üzere sekiz temel ve 160'a yakın alt alanda yapılmakta ve ancak bu eğitimi almış olanlar işyeri açabilmektedir (www.inm.dk).

Danimarka'da ortaöğrenimde 13-11-10-9-8-7-6-5-03-00 şeklinde 0'dan 13'e kadar notlar içeren bir sistem vardır. En düşük not 00 iken en yüksek notlar 13 ve 11'dir. Geç kalma notu ise 6'dır.

Yaygın eğitim. Danimarka'da örgün eğitime devam edenlerin ve bu kurumları bitirmiş olanların yeni bilgi ve beceri kazanmalarını sağlamak ve boş zamanlarını verimli bir şekilde değerlendirmek için kurslar mevcuttur. Her yıl yaklaşık olarak nüfusun beşte biri, bu tür kurslara devam etmektedirler. Bu kurslara katılanlar çok az bir ücret öderler. Giderin büyük bir kısmı merkezi ve yerel yönetim kuruluşlarınca karşılanmaktadır (MEB, 1991).

Danimarka'da eğitimlerin çoğu ücretsizdir. Fakat öğrenci olarak kişinin geçinmek ve kitap almak için paraya gereksinimi bulunmaktadır. Bu yüzden, devlet, onaylanmış ve destek hakkını kazanmış olan eğitim ve öğrenimlere devam eden öğrencilere ekonomik destek vermektedir.

Topluma yaygın ve yaşam boyu eğitim hizmeti veren bu kurumlar Halk Okulu diye de anılmakta olup sayıları 100 civarındadır. Bu 100 okulun yaklaşık 25'i ev ekonomisi okuludur. Bu okul bünyesindeki eğitim kursları, bir haftadan bir yıla kadar ve beslenme, sağlık, aile ve tüketim sorunları ve bunlara ek olarak yaratıcı konular hakkındadır. Yine bu ülkede, var olan okullar bünyesinde ya da ayrı olarak yapılandırılmış, öğrenime devam eden çocuk ve gençlerin boş zamanlarını verimli bir şekilde değerlendirebilecekleri kulüpler bulunmaktadır (www.inm.dk).

Danimarka'da yetişkinler için genel eğitim, 18 yaşından büyük olan herkes için sunulan bir hizmettir. Eğitim, belirli bir mesleğe veya mesleki bir alana yönelik değildir. Fakat, yetişkinlere genel dersler çerçevesinde okul eğitimlerini genişletme ya da güncelleştirmeleri için olanak sağlamaktadır. Genel dersler; matematik, İngilizce, fen bilgisi, felsefe, psikoloji, yetişkin yabancılar için ikinci dil olarak Danimarka dili, elektronik bilgi değerlendirme kursu ve toplum bilgisi gibi alanları kapsamaktadır (www.uluslararasiegitim.com).

Danimarka'da yaşayan ve anadilleri Danimarkaca olmayan tüm yabancı dilli öğrenciler halk okullarında ve ders saatleri dışında haftada 3-5 saat arasında kendi anadillerinde eğitim görmektedirler. Yine, Danimarka'da oturma izni olan 18 yaşını geçmiş bütün yabancı yurttaşlara, ücretsiz olarak Danimarka dili kursu ve Danimarka toplum koşulları hakkında eğitim sunulmaktadır. Bu eğitim, örneğin bir eğitime başlamak istediğiniz zaman sonucunu kullanabileceğiniz bir sınavla sonuçlandırılabilir. Bunun yanı sıra sürekli oturma izni ya da Danimarka yurttaşlığına geçmek isteniyorsa, dil sınavını geçmek gerekmektedir. Eğitim, pratikte birçok değişik biçimde verilebilir (bireysel ya da büyük gruplar içerisinde, belediyeye ait bir dil merkezinde, bir meslek okulunda veya bir işletmede) örgün eğitimle de birleştirilebilir. Kısaca Danimarka'da, eğitim almak isteyen herkese, en uygun koşullarda bir eğitim hizmeti sunumu esas alınmaktadır.

Özel eğitim. Danimarka'da özürlüler için doğumdan ölüme kadar bakım ve eğitim için tüm olanaklar sağlanmıştır. Özel eğitimin birincisi, özürlü bireyin özrünü tedavi edebilme ikincisi, topluma uyum sağlamasına yardımcı olma ve üçüncüsü, yaygın ve eşit hizmet sunmak için merkezi bir sistemle yönetme gibi üç temel ilkesi vardır. Özürlülerin eğitimine aileler de katılmakta ve her aileye bir yardımcı personel tayin edilmektedir (MEB, 1991).

Danimarka'da Yükseköğretim

Danimarka yüksek öğretim sistemi, Eğitim Bakanlığına bağlı Yüksek Öğretim Dairesi tarafından yönetilmektedir. Ülkede devlet ve özel kesim üniversiteleri vardır (Erdoğan, 2003; MEB,1991; Ültanır, 2000; Lauverys ve diğerleri,1979).

Yükseköğretime girişte bitirilen ortaöğretim başarı puanlarına bakılmaktadır. Yükseköğretim genellikle ücretsiz olup, ihtiyacı olan öğrencilere devletçe burs da verilmektedir. Yükseköğretim programlan üst akademik öğretime hazırlık ve meslek insanı yetiştirmek üzere okul-çevre işbirliği içinde düzenlenmiştir (www.yok.gov.tr).

Üniversiteyi yöneten rektör, akademik personel arasından dört yıllık bir süre için öğrencilerin de katılımı ile seçilmekte ayrıca, 14 üyeden oluşan "üniversite senatosu" bulunmaktadır. Her bir bölümde bir başkan ve bir "bölüm kurulu" bulunmakta ve fakülte yöneticisi olan dekan seçimle işbaşına gelmektedir. Üniversite eğitiminin kalitesi Eğitim Bakanlığının kurduğu bağımsız bir enstitü tarafından belirlenmektedir (Erdoğan, 2003).

Yüksek okullarda bulunan kurullar ve birlikler, öğrencilere geniş bir yelpaze içerisinde etkinlikler sunmakta ve diğer öğrencilerle tanışmak için iyi olanaklar sağlamaktadır. Her öğrenim yerinin, spor ve eğlence konusunda kendi gelenekleri ve kendisine ait bir öğrenci çevresi vardır. Eğitim yerinde etkili olmak, öğrencilere kalmış bir durumdur (www.uluslararasiegitim.com).

Danimarka hükümeti 18 yaşın üzerinde olup da eğitimine devam etmekte olan yurttaşlarına temel yaşam standardını sağlayacak ölçüde parasal yardımda bulunmaktadır (www.turkishembassy.dk).

Öğretmen eğitimi. Ülke genelinde standart yapıda dört yıl süren ve yüksek öğretime bağlı 18 eğitim kolejinde öğretmen eğitimi yapılmaktadır. İlköğretim öğretmenliği için lisans, ortaöğretim öğretmenliği için de yüksek lisans mezuniyeti aranmaktadır (Erdoğan, 2003; Ültanır, 2000; MEB, 1991).

Hizmetiçi Eğitim ve Ar-Ge

Danimarka' da yıllarca oturmuş olan bir geleneğe dayalı olarak, öğretmenlerin eğitimlerini devam ettirmeleri ve alanlarındaki yeni gelişmeleri takip etmeleri için bölge düzeyinde bölge eğitim merkezleri, öğretmen eğitimi kolejleri ve merkezi olarak Danimarka Kraliyet Eğitim Çalışmaları Okulu ve eğitim araştırmaları için Danimarka Eğitim Enstitüsü tarafından araştırma-geliştirme ve hizmetiçi eğitim etkinlikleri yürütülmektedir (MEB,1991).

Danimarka Eğitim Sisteminin Süreç Boyutu

Danimarka eğitim sistemi yerel yönetim ağırlıklı olarak işlemektedir. Merkezi yönetim, öğretim hedefleri hakkında karar verme yetkisine sahiptir ve okulların yerine getireceği öğretim görevlerinin minimum standartlarını sağlar. Belediyeler, okul danışma kurulu ile fikir alışverişinden sonra bu çerçeveyi doldurur. Okul danışma kurulları ise uygular. Danimarka eğitim sistemi, en üst düzeyde, özgürlük ve kararlara katılım temeline dayanmaktadır (www.inm.dk).

Danimarka'da doğum oranının düşmesi nedeniyle öğrenci sayısı da yıldan yıla düşmektedir (MEB, 1991). Bir öğretmene ortalama 19 öğrenci düşmekte olup bu sayı en fazla 28 öğrenci olabilmektedir (www.inm.dk).

Bir öğretim yılı normal olarak 200 gündür. Haftalık öğretim programı kurumun tür ve düzeyine göre 15 ile 34 ders saati arasında yapılmaktadır. Günde beş saat ders yapılmakta olup, bir ders saati 45 dakikadır (www.turkishembassy.dk).

Her okulun bir "Okul Yönetim Kurulu" vardır. Bu kurul, aileler, öğretmenler ve öğrencilerden oluşmaktadır. Özel ilkokullar kendi yönetim kurulunca yönetilmektedir (www.inm.dk).

Herhangi bir engeli (özrü) bulunan öğrencilere özel eğitim olanağı yerel yönetimlerce sunulmaktadır. Eğitimlerine devam edemeyen ilköğretim okulu mezunları için açılmış olan gece okulları 14-18 yaş arasındaki gençlere eğitim olanağı sağlamaktadır (www.inm.dk).

Belediyelere bağlı gençlik okullarına isteyen herkese açık olmak üzere özel konularda yetiştirme kursları vermekte bir nevi yaygın eğitim uygulaması yapmaktadır (MEB, 1991).

Danimarka'da okullara işleri daha iyi yapmaları için büyük özgürlük sağlanmıştır. Ticari ve teknik okullar kendi yönetim kurullarınca yönetilen özel kuruluşlardır. Okul-işletme (hizmet, sanayi ya da tarım sektörü ile ilgili) işbirliği en üst derecededir (MEB, 1991).

Ortaöğretim düzeyindeki eğitimden itibaren öğrencilere danışmanlık yapacak öğretmenler görevlendirilmektedir. İlkokulların 7, 8 ve 9. sınıflarında eğitimsel ve mesleki rehberlik çalışmalarını ağırlıklı bir şekilde yer verilmekte, öğrenciler ilgi ve kabiliyetlerine göre ders seçme ve üst öğrenime yönlendirilmektedir (Erdoğan,2003).

Danimarka Eğitim Sisteminin İklim (Hava) Boyutu

Danimarka ilk ve ortaöğretim kurumlarında haftada bir kez serbest sınıf tartışmaları yapılmakta, var olan sorunlar öğretmen ve öğrenciler tarafından birlikte değerlendirilmektedir (MEB,1991).

Danimarka eğitim sisteminde sınıf atmosferi oldukça demokratiktir. Öğrenciye demokratik bir toplumun katılımcı bir bireyi olarak bakılmakta, saygı gösterilmekte ve değer verilmektedir. Öğrenci davranışlarında öz denetim esastır. Okullarda dayak olayına rastlanmamaktadır. En ağır ceza ya bir haftaya kadar okuldan uzaklaştırma veya başka bir sınıfa ya da okula göndermektir (MEB, 1991).

Danimarka'da okuldan kaçma oranı oldukça düşüktür ve çok az öğrenci okulu tamamen bırakır veya terk eder. Okuldan ve akademik ve mesleki eğitimden bıkan gençler için alternatif öğrenme programları vardır (MEB, 1991). Okula devamsızlık yapma ya da terketme durumunda kamusal kaynaklarla sağlanan burs gibi yardımlar kesil-

mektedir ve bu durum okula devamsızlık yapma ya da terketme gibi olumsuzlukları en alt düzeye indirmektedir.

Danimarka eğitim sisteminin tüm kuruluşlarında oldukça demokratik ve tüm tarafların katılımına açık bir yönetim tarzı uygulanmaktadır. Kurullar ve konseyler yönetimi egemendir. Okul çevre ilişkilerine ve ailelerin okul etkinliklerine katılmaları çalışmalarına oldukça önem verilmektedir (www.inm.dk).

Toplum, genel olarak bireylerin okuma yazma ve aritmetik becerilerinin olmamasını veya eksik olmasını gerçek bir handikap olarak görmekte, bu durumlarda bireysel eğitim ve yardıma büyük önem verilmektedir (www.inm.dk).

Danimarka Eğitim Sistemi ile Türkiye Eğitim Sisteminin Karşılaştırılması

Yukarıda özetlenen çerçeve doğrultusunda Danimarka ile Türkiye eğitim sistemlerini bir çizelge üzerinde şöyle karşılaştırabiliriz (Erdoğan, 2003; Ültanır, 2000; MEB, 1991; www.eurydice.org; OECD, 2003; www.uluslararasıeğitim.com, MEB,2014):

Tablo 6.1. Danimarka Eğitim Sistemi İle Türkiye Eğitim Sisteminin Karşılaştırılması.

Boyut	Danimarka Eğitim Sistemi	Türkiye Eğitim Sistemi
Amaç	• Danimarka'da eğitimin temel amaçları; eğitimde ailelerin işbirliği ile öğrencilerin kişiliğinin geliştirilmesi, öğrencilere temel çalışma becerilerinin kazandırılması, çevrenin ve yaşamın tanınması ve çocuğun toplumsallaşmasının sağlanması, genç kuşakları iş alanlarının beklediği bilgi ve beceri ile donatmak ve onlara iş olanakları sağlamak, tek Avrupa için eğitim, sürekli eğitim, yüksek kalitede ve her yerde eğitim ilkelerine dayalı bir öğrenen toplum yaratmak şeklinde sıralanmaktadır. • Yaşam boyu öğrenme ve gelişme esastır. Her yıl nüfusun yaklaşık yarısı bir eğitim etkinliğine katılmaktadır. Nüfusun tamamı okuma-yazma bilmektedir. • Yaşam kalitesini yükseltmek ve iş piyasası için üretici insan yetiştirmek esastır.	• Türk milli eğitiminin amacı kısaca iyi yurttaş, iyi insan iyi üretici (meslek sahibi) insanlar yetiştirmek bu yolla toplumun refahını artırmak, kalkınmak ve çağdaş uygarlığın seçkin bir ortağı olabilmektir. • Yaşam boyu öğrenmenin esas olduğunu söylemek mümkün görülmemektedir. Her yıl nüfusun ancak beşte birinin bir eğitim etkinliğine katıldığını söyleyebiliriz. Toplumda okuma-yazma bilmeyenlerin oranı erkeklerde %1,4, kadınlarda %7'e düşmüştür. • Yaşam kalitesini yükseltmek ve iş piyasası için üretici insan yetiştirmenin esas olduğunu söylemek mümkün değildir. Okul bitirmek, sınıf geçmek ya da diploma almak için eğitimin esas alındığı söylenebilir.

Tablo 6.1. devamı

Yapı	• Eğitim ve öğretimin sorumluluğu; merkezi hükümet, kantonlar, belediyeler ve özel kuruluşlar tarafından paylaşılmıştır • Kurul ve konseyler ağırlıklı (katılımcı ve demokratik) bir yapı göstermektedir. • Personel istihdamı çoğunlukla yerel yönetimler tarafından yapılmaktadır. • Okul öncesi okullaşma oranı %95 oranındadır ve 7-15 yaşları kapsayan zorunlu eğitim dokuz yıldır. İlköğretimin dokuzuncu yılı orta öğretime hazırlık sınıfıdır. • Mesleki eğitim bir bütün olarak ele alınmaktadır.	• Eğitim ve öğretimin sorumluluğu ağırlıklı olarak merkezde toplanmıştır. • Merkezi yönetime dayalı otoriter bir yapı egemendir. • Personel istihdamı merkezi yönetim tarafından yapılmaktadır. • Okul öncesi eğitimde okullaşma oranı % 39,72 (5 yaş) civarındadır. 6-14 yaşları kapsayan zorunlu ilköğretim çağı ilkokulda 4, ortaokulda 4 yıl olmak üzere toplam 8 yıldır. Genel olarak orta öğretimde hazırlık sınıfı yoktur ancak bazı okullarda hazırlık yılı uygulamasına devam edilmektedir. Bu liselerin hazırlık sınıfı var ise de bu sınıfın işlevi sadece yabancı bir dil öğretimini esas almaktadır. Yaşam kalitesini yükseltmek ve iş piyasası için üretici insan yetiştirmek esastır. • Mesleki eğitimde, erkek teknik, kız teknik, ticaret ve turizm, din öğretimi gibi çok başlılık ve dağınık bir yapı vardır.
Süreç	• 2000 yılı itibarıyla GSYİH'dan eğitime ayrılan pay %6,4 kadardır ve eğitimde alt yapı ve donanım sorunu yoktur. • Okullarda sınıfta kalma sistemi yoktur. Vasat öğrencilere yönelik ek programlar düzenlenmektedir. • Bir öğretim yılı 200 gündür ve haftada 15-34 ders saati uygulanmaktadır. • İlk ve ortaöğretimde ikinci bir yabancı dil okutulmaktadır. • İlköğretim zorunludur ve üst öğretime devam etmede yöneltme (başarı ve ilgi göz önüne alınmakta) sistemi egemendir. • Din öğretimi isteğe bağlıdır ve isteyen öğrenciler din eğitimi yerine başka bir dersi alabilirler.	• 2000 yılı itibarıyla GSYİH'dan eğitime ayrılan pay %3,4 kadardır ve eğitimde pek çok alt yapı ve donanım sorunu vardır. • Okullarda sınıfta kalma sistemi vardır. • Bir öğretim yılı 180 gündür ve haftada 6-30 ders saati uygulanmaktadır. • İlköğretimde ikinci bir yabancı dil okutulmamaktadır. Ortaöğretimde ise, bazı lise türlerinde olmak üzere çok az oranda ikinci bir yabancı dil öğretimi verilmektedir. • Orta öğretimde çoğu okul türlerine devam edebilmek için değişik adlar altında uygulanan bir sınava katılmak ve başarılı olmak, yine yüksek öğretime devam edebilmek için yapılan sınavda başarılı olmak gibi sınavla geçiş sözkonusudur. • İlk ve orta öğretimde din öğretimini (din kültürü ve ahlak bilgisi dersi adı altında) almak zorunludur.

Tablo 6.1 devamı

İklim	• Öğrencilerin %90'ı kamu, %10'u özel okullara devam etmektedir. • Demokratik, özerk ve katılımcı bir yönetim stili egemendir. • Okuldan uzak mesafede oturan çocuklar için ulaşım imkanı ve aynı zamanda ücretsiz tıbbi yardım ve diş bakımı yapılmaktadır. • Üst öğretime devam edemeyen ilkokul mezunları için gece okulları mevcuttur. • Bir öğretmene ortalama 19 öğrenci düşmektedir. • İlköğretimin ilk yedi yılında sınıfı bir öğretmen okutmaktadır. Öğrenciler istedikleri kıyafeti giyebilmektedirler. • Okulların tümünde normal öğretim yapılmaktadır.	• Öğrencilerin %98'i kamu ve %2'si özel okullara devam etmektedir. • Merkezi ve otoriter bir yönetim stili egemendir. • Çok sınırlı bir düzeyde taşıma ve sağlık bakımı yapılmaktadır. • Öğrenime devam edemeyen öğrenciler için açık ilköğretim ve açık lise uygulaması mevcuttur. • Bir öğretmene ortalama 19, ortaokulda 18, ortaöğretimde 15 öğrenci düşmektedir. • İlkokulun 4 yılında da sınıfı bir öğretmen okutmaktadır. Öğrenciler tek tip forma giymektedirler. • Okulların %77'sinde normal, %23'ünde ikili öğretim yapılmaktadır.

Tablo 6.1'in incelenmesinde de görüldüğü gibi, Türk eğitim sistemi ile Danimarka eğitim sisteminin amaçları bireysel toplumsal ve ekonomik amaçlar bakımından örtüşmektedir. Türk eğitim sistemi kamu yönetimi sistemimizin bir gereği olarak merkezi bir yapı arz etmekte iken, Danimarka eğitim sistemi daha yerel bir yapı göstermektedir. Yine, Türk eğitim sistemi kararların üst makamlarca alındığı ve alt makamlarca uygulandığı otoriter bir süreç izlemekte iken Danimarka eğitim sisteminin süreç boyutu esnek, katılımcı, daha yerel ve demokratik bir süreç izlemekte olduğu görülmektedir. İklim boyutunda baktığımızda da, Türk eğitim örgütlerinin yine katı ve otoriter bir yapıda olduğunu, Danimarka eğitim örgütlerinin oldukça demokratik, özerk, katılımcı ve esnek bir örgüt iklimine sahip olduğunu söyleyebiliriz.

Sonuç

Eğitim bir toplumun geleceğini güvence altına almada ve yaşam kalitesini yükseltmede önemli bir araçtır. İçinde Danimarka'nın da yer aldığı AB ülkelerinin en belirgin ortak özelliklerinden biri toplam nüfusun eğitim düzeyinin yüksek olmasıdır. Genel olarak bakıldığında Danimarka ve diğer Avrupa ülkeleri ile karşılaştırıldığında Türkiye'nin eğitimin her tür ve düzeyinde geri olduğu görülmektedir.

Bir alt sistem olarak ülkelerin eğitim sistemleri o ülkenin üst sistemi olan kamu yönetimi sistemi ile bağlantılıdır. Eğitim sisteminin merkezileşme ile yerelleşme arasındaki düzeyi ülke yönetimi ile paralellik göstermektedir. Danimarka dâhil tüm AB ülkelerinde mesleki ve teknik eğitime giderek daha çok önem verilmektedir. Ancak, genç bir nüfusa sahip olan Türkiye'de öğrencilerin mesleki ve teknik eğitime yeterince yönlendirilmediği görülmektedir. Yine, AB ülkelerinde eğitimin her düzeyinde kadın-erkek arasında

fırsat eşitliğinin sağlandığı dikkat çeken bir diğer noktadır. Ülkemizde ise bu durum kızlar aleyhinedir. Türkiye'de üst gelir grubuna göre yoksullar, kentlilere göre kırsal kesim ve erkeklere göre kızlar eğitim olanaklarından daha az yararlanmaktadırlar.

Uluslararası ilişkilerin giderek artması, kitle iletişim araçlarının yaygın olarak kullanılması, uluslann daha iyi tanınmasına ve birbirleriyle yakınlaşmalarına neden olmaktadır. Yine ülkelerin kalkınmasında ekonomi kadar eğitim de önemli rol oynamaktadır (Demirel,1994). Bu nedenle, eğitim sorunlarının çözümlenmesinde, deneyimlerden yararlanma bir gereklilik olarak ortaya çıkmaktadır. Bu durumun bir sonucu olarak da diğer ülkelerdeki eğitim sistemlerinin araştırılması, incelenmesi ve sonuçlarından yararlanılması ve bunların kendi eğitim sistemimizle karşılaştırılıp eğitim uygulamalarımıza yön verilmesi yararlı olacaktır (Türkoğlu, 1998).

Danimarka ve Türk eğitim sistemlerinin karşılaştırılması sonucunda; Türkiye'de ulusal gelirden eğitime daha fazla pay ayrılması; tüm okul düzeylerindeki okullaşma düzeylerinin yükseltilmesi; öğrencilerin ilgi ve yeteneklerine göre üst öğrenime yönlendirilmeleri; eğitim sisteminin örgütlenmesinde hiyerarşik basamakların azaltılması; merkezi ve otoriter yapılanma yerine, daha yerel, demokratik ve katılımcı bir yapılanmaya ve yönetim anlayışına geçilmesi ve örgün eğitim yanında yaygın eğitime yaşam boyu sürecek şekilde önem verilmesi gerekmektedir.

Yaşam kalitesini yükseltmek, eğitim-işgücü-istihdam ilişkisini gözeten bir eğitim uygulamasını yürütmek ve her bir iş alanı için gerekli mesleki formasyonu kazanmış insan yetiştirme esas olmalıdır. Özel işletmelerin açılması için o alanla ilgili eğitim görmüş olma ya da bu nitelikte yetişmiş eleman çalıştırma zorunluluğu getirilmesi uygun olacaktır. Örneğin, kargo taşımacılığı, konfeksiyon mağazacılığı, kitap-kırtasiye işi gibi değişik alanlarda iş yapacak bireylerin bu alanla ilgili eğitim görmüş olması ön koşulu aranmalıdır.

Bu açıklamalar ışığında şu öneriler getirilebilir:

- Toplam nüfusun okur- yazarlık oranı yüzde 100'lere çıkarılmalı, insanların yaşam boyu kendilerini geliştirmeleri yönünde çaba sarfedilmelidir.
- Okul öncesi eğitimin önemi vurgulanmalı ve çağ nüfusunun tamamının okul öncesi eğitimden yararlanabilmesi sağlanmalıdır.
- Mesleki ve teknik eğitime gereken önem verilmeli, öğrencilerin bu alanlara yönlendirilmesi sağlanmalı ve ülkenin ihtiyacı olan nitelikli insan gücü yetiştirilmesi hedeflenmelidir.
- Yüksek öğretimde Danimarka ve diğer AB ülkelerinde olduğu gibi okullaşma oranı artırılmalıdır. Bu süreçte nitelik, niceliğe feda edilmemelidir.
- Eğitimin her tür ve düzeyinde fırsat ve olanak eşitliği sağlanmalıdır.
- Eğitimin uzun vadeli, ancak, sağlam bir yatırım olduğu sürekli göz önünde tutulmalı; eğitime daha fazla kaynak ayrılmalıdır.

Danimarka eğitim sistemi üzerine yapılan bu araştırma sonucunda, okuyucular üzerinde farklı görüş ve düşünce kazandıracağı, buna bağlı olarak da geniş bir dünya görüşü ve uluslar arası eğitim anlayışı kazandıracağı umulmaktadır.

Yararlanılan Kaynaklar

Ansiklopedik Ülkeler Atlası. (2002). İstanbul Boyut Yayınları.

Demirel,Ö..(1994). **Karşılaştırmalı Eğitim.** Ankara: Usem Yayınları-8.

Erdoğan,İ.. (2003). **Çağdaş Eğitim Sistemleri.** İstanbul: Sistem Yayıncılık.

Gülcan,M.G. (2003). **Avrupa Birliğine Adaylık Sürecinde Türkiye Eğitim Sisteminin Yapısal Sorunları.** Ankara Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü.Yayınlanmamış Doktora Tezi.

MEB. (2001). 2002 **Yılı Başında Milli Eğitim.** Ankara: M.E.Basımevi.

MEB. (1996). **Avrupa Birliği Ülkeleri Eğitim Denetimi.** Ankara: M.E.Basımevi.

MEB. (1991). **Danimarka Eğitim Sistemi.** Ankara: M. E. Basımevi.

MEB, (2014). **Milli Eğitim İstatistikleri Örgün Eğitim 2013-2014.** sgb.meb.gov.tr/daireler/ istatistik/ pdf. İndirilme tarihi. 25.02.2015.

Lauwerys,J., Varış,F., Neff,K. (1979). **Mukayeseli Eğitim.** Ankara Üniversitesi Eğitim Fak.Yayını.

OECD, (2003). **Education At A Glance:** OECD İndicators 2003. Paris:OECD.

Türkoğlu, A..(1998). **Karşılaştırmalı Eğitim.** Adana: Baki Kitapevi.

Ültanır, G..(2000). **Karşılaştırmalı Eğitim Bilimi.** Ankara: Eylül Yayınevi.

www.coğrafya.net (İndirme Tarihi : 5.3.2004)

www.meb.gov.tr (İndirme Tarihi : 5.3.2004)

www.yok.gov.tr (İndirme Tarihi : 5.3.2004)

www. Eurydice.org (İndirme Tarihi : 5.3.2004)

www.inm.dk (İndirme Tarihi : 5.5.2006)

www.uluslararasıegitim.com (İndirme Tarihi : 1.5.2006)

www.turkishembassy.dk (İndirme tarihi:10.11.2006)

7. BÖLÜM

ENDONEZYA EĞİTİM SİSTEMİ

Yrd. Doç. Dr. Hilmi SÜNGÜ

Giriş

Endonezya Güneydoğu Asya'nın açıklarında, Hint Okyanusu ve Büyük Okyanusa kıyısı olan bir takımada ülkesidir. Resmi adı Endonezya Cumhuriyeti'dir. Ülke 13.000'den fazla adadan oluşmaktadır, ancak bu adaların yaklaşık 12.700'ünde yerleşim yoktur. Endonezya'nın yüzölçümü 1.919.443 kilometrekaredir. Batıdan doğuya 5.100 kilometre, kuzeyden güneye 1.900 kilometre boyunca uzanan Endonezya'nın doğusunda Papua Yeni Gine ve Arafura Denizi, güneyi ve batısında Hint Okyanusu, kuzeybatısında Andaman Denizi, kuzeyinde Malakka Boğazı ve Güney Çin Denizi, Selebes Denizi ve Büyük Okyanus bulunmaktadır (Goetz ve Diğerleri, 1987).

Sosyal, Siyasal ve Ekonomik Yapılanma

Endonezya 2009 yılı Dünya Bankası verilerine göre yaklaşık 230 milyonluk nüfusuyla dünyanın en kalabalık dördüncü ülkesidir. Toplam nüfusun %47'si kırsal alanlarda yaşamını sürdürmektedir (Worldbank, 2011). Aynı zamanda ülkenin en büyük şehri olan başkent Cakarta'da yaklaşık 10 milyon kişi yaşamaktadır. Endonezya halkı çeşitli etnik unsurlardan meydana gelmektedir. Bu etnik unsurların başta gelenleri oran sıralamasına göre: Javalılar % 33.55, Sundanlılar % 15.70, Malaylar % 5, Minangkabular % 3.77, Bugiler % 2.66, Açeliler % 1.65, Benjar Kuntanlılar % 1.35, Makassarlar % 1.57, Sasaklar % 1.26'dır. Bunların dışında da oranları % 1'i bulmayan çok sayıda etnik unsur bulunmaktadır (Vahdet, 2005).

Devletin resmi dili Bahasa Endonezya dilidir; ancak halk arasında 250'den fazla yöresel dil konuşulmaktadır. İngilizce de Endonezya'da çok konuşulan bir dildir. Endonezya'da halk, İslamiyet, Hristiyanlik, Hinduizm ve bazı küçük toplulukların bağlı olduğu tabiat dinlerine inanmaktadırlar. Halkın % 87'si Müslümandır. Geriye kalan nüfusun % 4.5'i Hristiyan, % 4.5'i Brahmanist, % 1'i Hinduist, % 0.8'i Budist, diğerleri de tabiat dinleri mensuplarıdır (Ansar, 2005).

Endonezya'nın çok partili demokratik bir sistemle yönetildiği söylense de ülkede baskıcı bir rejimin hâkim olduğu iddia edilmektedir. 17 Ağustos 1945'ten bu yana yürürlükte olan Anayasaya göre cumhurbaşkanının beş yılda bir seçimle belirlenmesi gerekmektedir. Ama 1967'den beri her beş yılda bir Suharto'nun cumhurbaşkanlığı yenilenmektedir. İki meclisli bir parlamenter sistem uygulanmaktadır. Birinci meclis 1000, ikinci meclis 500 üyeden oluşmaktadır. Parlamento üyelerinin belirlenmesi için

beş yılda bir seçim yapılmaktadır. Siyasi partiler üzerinde ağır bir baskı olduğu iddia edilmektedir. 1985'te zorla kabul ettirilen Topluluk Yasası'yla Suharto'nun kişisel düşüncelerini içeren "Pancasila" devletin tek geçerli ideolojisi haline getirilmiştir. Pancasila, Endonezya Cumhuriyeti'nin beş temel ilkeye dayanan devlet ideolojisidir. Bu ilkeler sırasıyla tek bir tanrıya inanmak; herkese karşı hoşgörülü, adil ve medeni bir toplum; Endonezya'nın bölünmez bütünlüğü; halkın temsilcileri tarafından yönlendirilen demokratik bir ülke ve herkes için sosyal adalettir (Vahdet, 2005).

Endonezya'nın ekonomisi petrol ve doğal gaza dayanmaktadır. Petrol ve doğal gazdan elde edilen gelirin gayri safi yurtiçi hasıladaki payı % 14'tür. Ancak son yıllarda Endonezya'nın günlük petrol üretimi 1 milyon varilin altına düşmüş ve ülke petrol ithalatçısı durumuna düşmüştür. 2012 yılından itibaren yeni petrol rezervlerinin işletilmesiyle üretimin tekrar 1 milyon varilin üstüne çıkarılması hedeflenmektedir. Petrol üretiminin yüksek olmasına rağmen halkın büyük çoğunluğunun geçim kaynağı tarım, hayvancılık ve balıkçılıktır (Türkiye Cumhuriyeti Cakarta Büyükelçiliği, 2008).

Ekonomik göstergelerde sağlanan iyileşmeye rağmen, Endonezya'nın halen işsizlik, yoksulluk, yolsuzluk, altyapı yetersizliği gibi ciddi sorunları bulunmaktadır (Türkiye Cumhuriyeti Cakarta Büyükelçiliği, 2008). Endonezya'da 32 milyondan fazla kişi resmi yoksulluk sınırı olarak kabul edilen aylık 22 Amerikan Doları'ndan daha az bir kazançla yaşamını sürdürmektedir; toplam nüfusun yaklaşık yarısının aylık kazancı da aylık 22 Amerikan Doları civarındadır (Worldbank, 2011).

Bu çalışmada, yukarıda coğrafi konumu, siyasi, toplumsal ve ekonomik yapısı hakkında kısa bilgiler verilen Endonezya Cumhuriyeti'nin eğitim sistemi betimlenmektedir. Çalışmada sırasıyla eğitim sisteminin yasal dayanakları ve amaçları, yönetsel yapısı, eğitim süreçleri ve Türk eğitim sistemiyle karşılaştırılması gibi bölümlere yer verilecektir.

Endonezya Eğitim Sisteminin Yasal Dayanakları ve Amaçları

Endonezya eğitim sistemi 1945 Anayasası'na, 1989 yılında çıkarılan İki Numaralı Kanuna ve 2003 yılında çıkarılan 20 Numaralı Kanuna dayanmaktadır. 1945 Anayasasında milli eğitim sisteminin yasalara uygun olarak hükümet tarafından yönetileceği hükmü bulunmaktadır. Yine Anayasa'daki ifadeye göre milli eğitim sistemi ülke halkının inançlarını ve tanrıya olan bağlılığını, ahlaki niteliklerini kuvvetlendirmek, aynı zamanda halkın entelektüel kapasitesini geliştirmekle yükümlüdür. Milli eğitim sisteminin fırsat eşitliği sağlamak; nitelikli bir eğitim vermek; yerel, ulusal ve küresel düzeyde gerçekleşen değişime uygun olarak eğitimin etkili bir şekilde yürütülmesini garanti etmek ve bunun için de iyi planlanmış, iyi yönetilen ve uzun süre kalıcı olan reformlar gerçekleştirmek zorunda olduğu Anayasa'da belirtilmektedir (Apacneted, 2005).

1989 yılında çıkarılan iki numaralı yasaya göre ise, milli eğitim sisteminin amacı öncelikle yüksek nitelikli ve değer yargıları Pancasila'ya dayanan kişiler yetiştirmek; eğitim sisteminin ikinci amacı ise Endonezya toplumuna ve devletine destek olmaktır. Bunun yanı sıra eğitim yoluyla Endonezya'nın kültürel mirası korunurken, devletin 21.

yüzyıla ayak uydurabilmesini sağlamak için bilimsel gelişmelere öncü olması amaçlanmaktadır. Milli eğitim ülkede yaşayan insanların hayat standartlarını yükseltirken, Endonezya vatandaşlarının zihinsel, ahlaki, dini, fiziksel ve sosyal gelişimini sağlamaya çalışmaktadır (Nt5scbbs, 2005). Eğitim sistemi her vatandaşa cinsiyetine, dinine, sosyal statüsüne ve ekonomik durumuna bakmaksızın eğitim imkanı sağlamaya çalışmaktadır. Eğitim politikası dört temele dayanmaktadır: Bunlar fırsatların geliştirilip herkese eğitim fırsatı verilmesi, eşitlik, etkililik ve bireyleri değişmekte olan ihtiyaçlarına yönelik eğitim imkanları sunulmasıdır. Sağlanan eğitimin çağdaş standartlara uygun olması öncelikli amaçlardandır (Nt5scbbs, 2005).

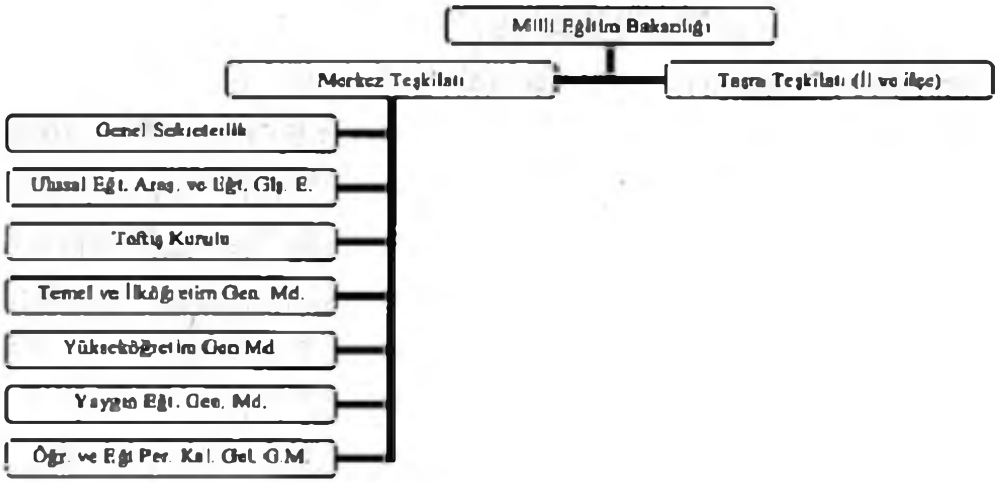
1989 yılında çıkarılan İki Numaralı Yasa eğitim hizmetlerinin demokratik ilkelere daha uygun şekilde yürütülmesini sağlamak amacıyla 2003 yılında değiştirilmiştir. 2003 yılında çıkarılan ve halen yürürlükte olan 20 Numaralı Yasada ise milli eğitimin ulusun niteliklerinin yükseltilmesi için yetenek, karakter ve ulusal değerlerin geliştirilmesi, bireylerin inançlı, tek bir tanrıya inanan, ahlaklı ve yüksek karakterli, sağlıklı, bilgili, alanlarında yeterli, yaratıcı, bağımsız, demokratik ve sorumluluk sahibi kişiler olması için yeteneklerinin geliştirilmesi hedeflenmektedir. Yasada eğitimin demokratik bir şekilde, eşitlik ilkesine bağlı, insan haklarını gözeterek, ayrım yapmaksızın, dini ve kültürel değerlere önem verilerek ve ulusal çoğulculuk ilkesine bağlı olarak gerçekleştirileceği ifade edilmektedir. Ayrıca, her vatandaşın iyi bir eğitim almak için eşit haklara sahip olduğu; fiziksel, duygusal, zihinsel ve sosyal açıdan problemli vatandaşların özel eğitim alabilecekleri; eğitim olanaklarının sağlandığı bölgelerden uzak ya da az gelişmiş yerlerde bulunanlara özel imkanlar sağlanacağı, üstün yetenekli olduğu ispatlanan bireylerin özel eğitim alma haklarının olduğu yasada yer almaktadır (UNESCO, 2005).

Endonezya Eğitim Sisteminin Yapılanması

Bu kısımda Endonezya'da eğitim sisteminin yönetsel yapılanması ve okul yapılanması ile ilgili bilgilere yer verilecektir.

Endonezya Eğitim Sisteminin İdari Yapılanması

Eğitimin planlanmasından ve yönetilmesinden Milli Eğitim Bakanlığı sorumludur. Önceki adı Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığı iken, sonradan Milli Eğitim Bakanlığı olarak değiştirilmiştir (Nt5scbbs, 2005). Merkeziyetçi bir yapıya sahip olan Endonezya eğitim sisteminin yönetsel yapısını aşağıdaki Şekil 7.1'deki gibi göstermek mümkündür:

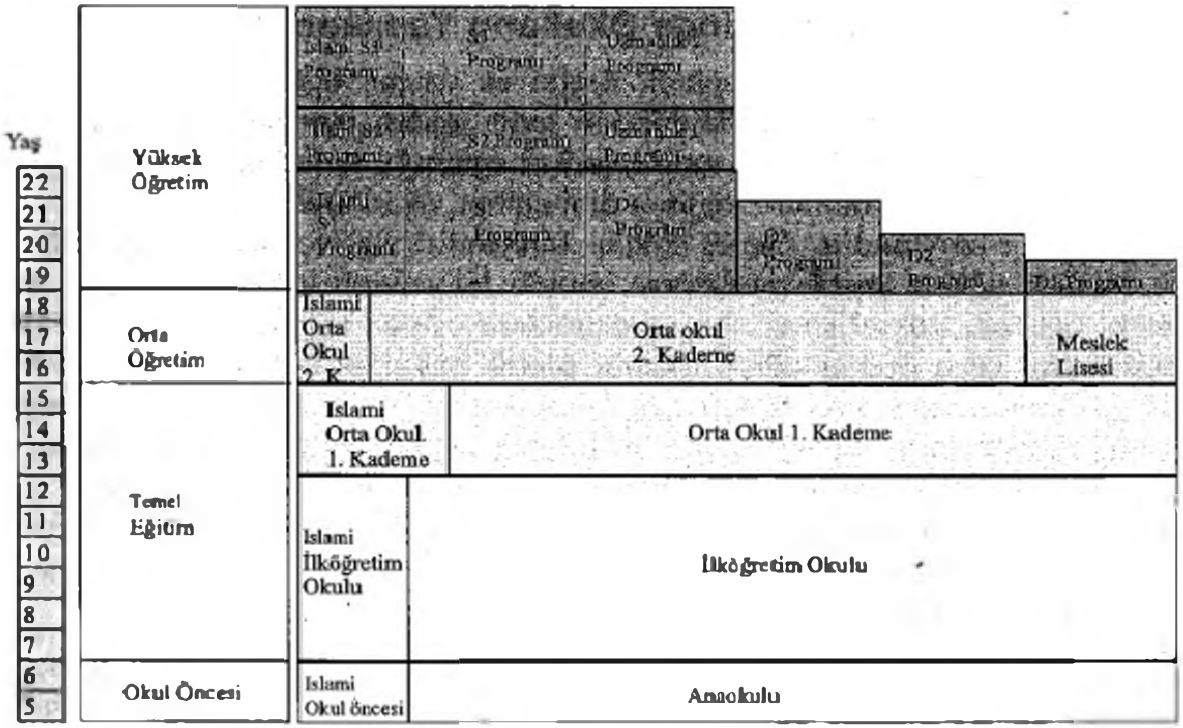
Şekil 7.1. Endonezya Eğitim Sisteminin Yönetsel Yapısı
(Nt5scbbs, 2005 adresinden uyarlanmıştır)

Şekilde görüldüğü gibi Milli Eğitim Bakanlığı'nın merkez teşkilatı aşağıdaki bölümlerden oluşmaktadır

- Genel Sekreterlik,
- Ulusal Eğitim Araştırmaları ve Eğitimi Geliştirme Enstitüsü,
- Teftiş Kurulu,
- Temel Eğitim ve Orta Öğretim Genel Müdürlüğü,
- Yüksek Öğretim Genel Müdürlüğü,
- Yaygın Eğitim Genel Müdürlüğü,
- Öğretmen ve Eğitim Personeli Kalite Geliştirme Genel Müdürlüğü.

Taşrada ise Milli Eğitim Bakanlığı milli eğitim ofisleri tarafından temsil edilmektedir. Taşra teşkilatının esas görevi bakanlığın eğitimle ve kültürle ilgili politikalarını yürürlüğe sokmak, kendi bölgelerine adapte etmek ve bu politikaların uygulanmasını sağlamaktır (Nt5scbbs, 2005). İllerde Milli Eğitim Bakanlığı'nı temsil eden il milli eğitim ofisleri bulunmakta; ilçelerde ise temsil görevini ilçe milli eğitim ofisleri yerine getirmektedir. 2009 yılı verilerine göre toplam 33 il milli eğitim ofisi, 483 ilçe milli eğitim ofisi bulunmaktadır (UNESCO, 2011).

Milli Eğitim Bakanlığı'nın yanı sıra Din İşleri Bakanlığı da İslami okul öncesi eğitim kurumlarından, ilköğretim okullarına eşdeğer sayılabilecek İslami ilköğretim okullarından (Madrasah Ibtidaiyah veya MI) ve orta öğretim birinci kademeye eşdeğer sayılabilecek İslami orta okullarından (Madrasah Tsanawiyah veya MT) sorumludur. Şekil 7.1'de Milli Eğitim Bakanlığı ve Din işleri Bakanlığı'nın sorumlu olduğu okullara ilişkin bilgiler verilmektedir:

Şekil 7.2. Endonezya Okul Sistemi
(Kaynak: Mohandas, 2004)

Şekil 7.2'de Endonezya okul sisteminin iki boyutta incelendiği görülmektedir. Bunlar Din işleri Bakanlığı'na bağlı olan dini eğitim veren okullar (devlet okulları ve özel okullar) ve Milli Eğitim Bakanlığına bağlı laik okullardır (devlet okulları ve özel okullar). Şekil 7.11'de yükseköğretim kısmında verilen kısaltmaların açılımı aşağıdaki şekildedir (Mohandas, 2004):

- D1 Programı: Bir yıllık diploma programı,
- D2 Programı: İki yıllık diploma programı,
- D3 Programı: Üç yıllık diploma programı,
- D4 Programı: Dört yıllık diploma programı,
- S1 Programı (Strata 1): Lisans derecesine eşit dört yıllık program,
- İslami S1 Programı: Dini eğitim veren enstitülerde lisans derecesine eşit dört yıllık program,
- Uzmanlık 1 Programı: İki yıllık yüksek lisans rogramı,
- S2 Programı (Strata 2): Yüksek lisans derecesine eşit iki yıllık program,
- İslami S2 Programı: Dini eğitim veren enstitülerde yüksek lisans derecesine eşit iki yıllık program,
- Uzmanlık 2 Programı: Üç yıllık doktora programı,
- S3 Programı (Strata 3): Doktora derecesine eşit üç yıllık program,
- İslami S3 Programı: Dini eğitim veren enstitülerde doktora derecesine eşit üç yıllık program.

Endonezya Eğitim Sisteminde Okulların Yapılanması

Endonezya eğitim sisteminde eğitim, örgün ve yaygın eğitim olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Sistem içerisinde birbirlerinden farklı eğitim olanakları sağlayan eğitim kurumları mevcuttur. Eğitim kurumlarında verilen eğitim türlerini genel eğitim, mesleki eğitim, özel eğitim, devlet memuru eğitimi, dini eğitim, akademik ve profesyonel eğitim olarak sıralamak mümkündür. Genel eğitim, bireylerin bilgi ve becerilerini arttırmayı hedefler. Mesleki eğitim, çeşitli mesleklere yönelik becerilerin kazandırılmasına çalışır. Özel eğitim, özellikle fiziksel veya zihinsel özürlülere verilen eğitimdir. Devlet memuru eğitiminde kamu veya özel sektörde memur olarak çalışmak isteyen kişiler yetiştirilir. Dini eğitim, dinleri konusunda eğitim almak isteyen ve bu konuda topluma yardımcı olmak isteyenlere eğitim olanağı sağlar. Akademik eğitim, sosyal bilimler ya da fen bilimleri gibi alanlarda kendini yetiştirmek isteyen öğrencilere yardımcı olur. Profesyonel eğitim ise, toplum ya da ülke kalkınması için bilgi ve becerilerini ileri düzeyde eğitim gerektiren bir mesleğe yönelik olarak geliştirmek isteyenlere imkan sağlar (Indonesian Embassy, 2005).

Yaygın eğitim ise genel dini eğitim, iş eğitimi, devlet memurlarının eğitimi ve mesleki eğitimi kapsamaktadır. Yaygın eğitimin amacı bilgi ve becerilerin yanında bireylerin belirli alanlara yönelik tutumlarının geliştirilmesidir. Dini eğitim, dini konularda kendisini yetiştirmek isteyen bireylere eğitim verir. İş eğitimi, meslekleri ile ilgili olarak bireylerin bilgi, beceri ve tutumlarını geliştirerek onların mesleklerine yönelik eğitim ihtiyaçlarını karşılamalarına yardımcı olur. Devlet memurlarının eğitiminde devlet memurlarının ya da aday memurların hizmet içi eğitim ihtiyaçları karşılanır. Mesleki eğitim ise, öğrencileri çeşitli alanlarda çalışmaları için hazırlamayı amaçlar (Indonesian Embassy, 2005a).

Okul öncesi eğitim. Okul öncesi eğitim 4-6 yaş arasındaki çocukları kapsamaktadır, bir ya da iki yıl sürer ve zorunlu değildir. Okul öncesi eğitimde amaç aile ortamı dışında, ilköğretime devam etmeden önce öğrencilerin fiziksel ve zihinsel gelişimine katkı sağlamaktır. Okul öncesi eğitim kurumları içerisinde anaokulları ve kreşler sayılabilir. Anaokulları okul eğitimi sürecinin içerisinde kabul edilirken kreşlerin okul eğitimi sürecinin dışında olduğu düşünülmektedir. Anaokulları 4-6 yaş arasındaki çocuklara bir veya iki yıl süreyle eğitim verirken, kreşlere üç yaşındaki veya daha küçük çocuklar devam edebilmektedirler. Anaokullarının eğitim programı içerisinde ahlak eğitimi, din, disiplin, dil becerileri, düşünme egzersizleri, yaratıcılık, sosyal beceriler, duygular, el becerileri, beden eğitimi ve sağlık gibi konular bulunmaktadır (Seameo, 2005).

Kreşlerde bulunan çocukların sosyal ihtiyaçlarını karşılamakla yükümlü olan Sosyal Hizmetler Bakanlığı'dır; ancak, bu kurumlardaki eğitsel faaliyetler Milli Eğitim Bakanlığı tarafından organize edilmektedir (Indonesian Embassy, 2005).

Anaokulları ve kreşler haricinde anaokullarına eşdeğer sayılabilecek özel İslami okul öncesi eğitim kurumları bulunmaktadır. Bunlara Bustanul Atfal ve Raudlatui Atfal adı verilmektedir. İslami okul öncesi eğitim kurumları Din İşleri Bakanlığı'nın sorumluluğundadır (Indonesian Embassy, 2005).

2006-2007 eğitim-öğretim yılında ülkedeki anaokulu sayısı toplamda 82.2003'e ulaşmıştır. Bu kurumların 18.759'u Din işleri Bakanlığı'nın sorumluluğundadır ve yine

bu anaokullarının 18.646'sı özel anaokuludur. Milli Eğitim Bakanlığı'nın sorumluluğunda olan anaokulu sayısı 63.444'tür ve Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı anaokullarının 62.752'sini özel anaokulları oluşturmaktadır. Anaokullarına devam eden öğrenci sayısı 3.584.388'dir; bu öğrencilerin 800.925'i Din işleri Bakanlığı'nın sorumluluğunda bulunan anaokullarına devam etmektedir. Anaokullannda görev yapan öğretmen sayısı ise 302.746'dır; bu öğretmenlerin 69.183'ü Din işleri Bakanlığı'nın sorumluluğundaki anaokullannda görev yapmaktadırlar (UNESCO, 2011).

Temel eğitim. Endonezya eğitim sisteminde zorunlu temel eğitim dokuz yıldır (7-15 yaşları arası). Dokuz yılın ilk altı yılında öğrenciler ilköğretim okullarına devam ederler. Geriye kalan üç yıl ise orta öğretim birinci kademeye devam ederek zorunlu eğitim aşamasını tamamlarlar. Temel eğitimin amacı toplumun fertleri olan öğrencilerin hayata ilişkin bilgilerini geliştirmek ve onları bir üst eğitime hazırlamaktır (LMU, 2005).

Temel eğitimin ilk aşamasında öğrencilere altı yıllık bir program uygulanmaktadır, ancak temel eğitimin alınacağı okullar öğrencilerin ihtiyaçlarına göre genel ilköğretim okulları ve özürlüler için olan ilköğretim okulları olarak değişebilmektedir. Bu okulların haricinde Din İşleri Bakanlığı tarafından organize edilen İslami ilköğretim okulları bulunmaktadır (Indonesian Embassy, 2005a).

İlköğretim seviyesinde müfredata çeşitli derslerin eklenmesi zorunludur. Bu dersler: Pancasila Eğitimi, din eğitimi, vatandaşlık, Endonezya dili, okuma ve yazma, matematik, bilim ve teknolojiye giriş, coğrafya, milli tarih ve genel tarih, el sanatları, beden ve sağlık eğitimi, resim, İngilizce'dir (Indonesian Embassy, 2005a).

Dünya Bankası verilerine göre 2006-2007 eğitim-öğretim yılında ülkedeki ilköğretim kurumlarının sayısı 165.755'tir ve ilköğretim kurumlarına devam etmekte olan öğrenci sayısı 29.498.266'dır; bu öğrencilerin 2.870.839'u Din İşleri Bakanlığı tarafından organize edilen okullara devam etmektedir. Yine aynı dönemde ilköğretim okullannda görev yapmakta olan öğretmen sayısı 1.666.183 olarak belirlenmiştir; bu öğretmenlerin 221.051'i Din İşleri Bakanlığı'nın sorumluluğundaki okullarda görev yapmaktadır (UNESCO, 2011).

Orta öğretim. Orta Öğretim, birinci kademe (Sekolah Menengah Tingkat Pertama -SMTP), ikinci kademe (Sekolah Menengah Tingkat Atas -SMTA) ve mesleki / teknik eğitim olarak üç kategoriye ayrılmaktadır. Orta öğretim birinci kademe, altı yıllık ilköğretimden sonra gelen aşamadır, üç yıl sürmektedir ve zorunlu eğitim kapsamı içerisindedir. Orta öğretim ikinci kademe de üç yıl devam eden bir eğitimdir. Endonezya da çok çeşitli orta öğretim kurumları bulunmaktadır: Bunlar genel, İslami, mesleki/teknik eğitim veren ve devlet memurları yetiştiren orta öğretim kurumlan olarak sıralanabilir. Orta öğretim ikinci kademede doğa bilimleri, sosyal bilimler ve dil bölümleri olmak üzere üç çalışma alanı bulunmaktadır. Ortaöğretim birinci kademesi son sınıfındaki öğrenciler bu bölümlerden birisini seçmektedirler. Orta öğretim ikinci kademesinden mezun olan öğrenciler bir giriş sınavı sonrası üniversite eğitimi almaya hak kazanırlar (LMU, 2005).

Dünya Bankası verilerine göre 2006-2007 eğitim-öğretim yılında orta öğretim birinci kademe eğitim kurumlarının sayısı 39.322'dir ve bu kurumlara devam etmekte olan öğrenci sayısı 10.983.446'dır; bu öğrencilerin 2.347.186'sı Din İşleri Bakanlığı

tarafından organize edilen okullara devam etmektedir. Yine aynı dönemde orta öğretim birimci kademe eğitim kurumlarında görev yapmakta olan öğretmen sayısı 864.053 olarak belirlenmiştir; bu öğretmenlerin 242.175'i Din İşleri Bakanlığı'nın sorumluluğundaki okullarda görev yapmaktadır. Orta öğretim ikinci kademe eğitim kurumlarının sayısı 22.383'tür; bu kurumların 10.239'u genel eğitim veren orta öğretim kurumu, 6.746'sı mesleki/teknik eğitim veren orta öğretim kurumu ve 5.398'i de Din İşleri Bakanlığı'na bağlı olarak eğitim veren orta öğretim kurumlarıdır. Orta öğretim kurumlarındaki toplam 7.353.408 öğrencinin 1.403.714'ü genel eğitim veren orta öğretim kurumlarına, 1.826.528'i mesleki/teknik eğitim veren orta öğretim kurumlarına ve 548.324'ü de Din İşleri Bakanlığı'na bağlı olarak eğitim veren orta öğretim kurumlarına devam etmektedirler. Orta öğretim kurumlarında görev yapmakta olan öğretmen sayısı toplamı 512.735'tir; bu öğretmenlerin 305.852'si genel eğitim veren orta öğretim kurumlarında, 94.473'ü mesleki/teknik eğitim veren orta öğretim kurumlarında, 112.410'u da Din İşleri Bakanlığı'na bağlı olarak eğitim veren orta öğretim kurumlarında çalışmaktadır (UNESCO, 2011).

Yükseköğretim. Yükseköğretimi akademik ve profesyonel eğitim şeklinde ikiye ayırmak mümkündür. Akademik eğitim bir bilimin ya da sanatın akademik anlamda tahsil edilmesidir. Profesyonel eğitim ise daha çok mesleğe yöneliktir; iş yaşamında gerekli olan becerilerin geliştirilmesine dayanmaktadır. Yükseköğretimin uygulanmakta olduğu yerler yükseköğretim kurumlarıdır. Bu kurumlar akademiler, politeknik okullar ve üniversiteler olarak sıralanabilir. Akademiler, bir bilim ya da sanatın bir branşına yönelik profesyonel eğitim vermektedirler. Politeknik okullar bir dizi alanda profesyonel eğitim sağlamaktadırlar. Üniversiteler ise bir çok bölümden oluşan ve pek çok bilim veya sanata yönelik akademik ve profesyonel eğitim veren kurumlardır (Indonesian Embassy, 2005).

Akademiler ve politeknik okullar mesleki eğitime yönelik diploma programları açarlar. Üniversiteler ise akademik veya meslek eğitimine yönelik lisans ve lisansüstü eğitim verebilirler. Akademilerin ve politeknik okulların açtıkları diploma programları bir, iki veya üç yıllık programlar olabilir. Üniversiteler ise dört yıllık akademik veya profesyonel eğitim sağlarlar (Nt5scbbs, 2005). Üniversite eğitiminde öğrencilerin 144 kredilik ders almaları zorunludur. Tıp, diş hekimliği, veterinerlik, eczacılık ve mühendislik gibi bölümlerde fazladan 2-6 dönem eğitim görmek gerekebilir. Lisansüstü eğitimde ise yüksek lisans iki, doktora ise 3-4 yıl sürmektedir (LMU, 2005).

Endonezya'daki yükseköğretim kurumları ülkenin bağımsızlığından sonra önemli aşamalar kaydetmiştir. 1950 yılında 6.500 öğrencinin devam ettiği 10 üniversite varken, bu sayı 1970'de özel üniversitelerde dahil olmak üzere 450'ye çıkmış, öğrenci sayısı 237.000 olmuştur. 1990'lı yıllarda ise toplam üniversite sayısı 900, öğrenci sayısı 1.486.000, buralarda görevli öğretmen sayısı ise 141.000 olmuştur (Countrystudies, 2005).

2004 yılı verilerine göre üniversite sayısı toplamda 81 kamu üniversitesi, 2235 özel üniversiteye ulaşmıştır. 2005 yılında kamu üniversitesi sayısı 86'ya ulaşmıştır (UNESCO, 2006). Yükseköğretim kurumlarının büyük çoğunluğunu özel üniversiteler oluşturmaktadır. Yaklaşık 3.5 milyon öğrencinin 1.9 milyonu özel üniversitelerde eğitim görmektedirler. Özel üniversitelerin sayısı devlet üniversitelerine oranla fazla olmasına rağmen sağladığı eğitimin kalitesi ve öğrenim ortamından dolayı devlet üniversiteleri

öğrencilerin öncelikli tercihi durumundadır (Fahmi, 2007). Kamu üniversitelerinde 14 öğrenciye bir öğretmen düşerken; özel üniversitelerde bu oran 46 öğrenciye bir öğretmendir. İdari yapı ve izledikleri müfredat açısından üniversitedeler ilköğretim ve orta öğretim okullarına göre daha özerktirler ve kamu üniversitelerinin bütçelerinin %80-%90'lık kısmı devlet tarafından karşılanmaktadır. Ancak özel üniversiteler vakıflar tarafından organize edilmektedir ve devletten kısıtlı miktarda yardım almaktadırlar. Özel üniversitelerin bütçe gelirlerinin büyük kısmı öğrenci harçlarından sağlanmaktadır. Dini eğitim veren özel üniversiteler ulusal ya da uluslararası dini vakıflar tarafından finanse edilmektedirler (Countrystudies, 2005).

Eğitim Sisteminin Yönetimi

Ülke olarak geniş bir alana yayılması ve nüfusun kalabalık olmasına rağmen Endonezya'nın dünyadaki en merkezi yönetim sistemlerinden birisine sahip olduğu söylenilebilir. Örneğin, 1999 yılında merkezi hükümet tarafından toplanılan verginin miktarı, toplanılan toplam verginin %94'üne karşılık gelmektedir. 1970'li yılların başlangıcından itibaren özellikle mali alanda aşırı merkeziyetçiliği esnetmek adına çeşitli önerilerde bulunulmuşsa da bu konuda yeterli gelişme kaydedilememiştir (Yeom, Acedo, ve Utomo, 2002).

1990'ların sonunda Endonezya merkeziyetçiliği esnetme sürecine girmiştir. 1998 yılında yaşanan Suharto Hükümetinin istifası ve ondan sonra göreve gelen Habibie Hükümetine olan zayıf hak desteği gibi gelişmeler merkezi yetkilerin göçerilmesi konusundaki talepleri artırmıştır. 1999 yılının Nisan ayında Parlamento 2001 yılında uygulanılmasına başlanmak üzere, bu süreci başlatacak iki kanunu kabul etmiştir. Yerel Yönetim Yasasında (The Law on Regional Governance) merkeziyetçilikten arındırılmış bir yapıda hükümetin her kademesinin politik ve idari görevlerinin neler olacağını belirtilmiştir. Yasaya göre, savunma, dışişleri, maliye-ticaret ve adalet dışındaki kamu hizmetleri merkeziyetçilikten arındırılmış bir şekilde yerine getirilecektir. Eğitimin de içinde olduğu çoğu kamu hizmeti eyalet yönetimlerinin eşgüdümünde il ve ilçe yönetimleri tarafından sağlanacaktır. Eyaletler, il ve ilçeler arasındaki hiyerarşik ilişki bu yasayla bir miktar da olsa esnetilmiştir (Yeom, Acedo, ve Utomo, 2002).

Endonezya eğitim sisteminin merkeziyetçi yapısı, alınan kararlarda merkeze bağlılığı ve eğitim siteminde ülke içerisindeki uyumu sağlamaya yardımcı olsa da, ülkede konuşulmakta olan yerel diller, gelenekler ve küçük topluluklara has değerlerin kaybedilmesi gibi bir endişeyi de beraberinde getirmektedir. Eğitim ve Kültür Bakanlığının adının 1999 yılında Milli Eğitim Bakanlığı olarak değiştirilmesi ülke içindeki değişik bölgelere eğitim sistemiyle ilgili seçimler yapabilmelerine yönelik daha fazla özerklik sağlamak için yapılan bir hareket olarak algılanmaktadır. Bu sayede bölgesel topluluklar eğitimin yönetimi konusunda söz sahibi olmuşlardır. Bu durumun merkeziyetçiliği biraz da olsa esnekleştirerek sistemin genel olarak gelişimine katkıda bulunacağı düşünülmektedir (Bookrags, 2006).

Ayrıca, Endonezya hükümeti 2000 yılının Nisan ayında yapılan Dünya Eğitim Forumu'nda, diğer ülkelerin hükümetleri ile birlikte herkes için temel eğitimi sağlama hedefine ulaşma konusunda politik vaatlerde bulunmuştur. Bu vaatleri gerçekleştirmek için 20. yüzyılın sonunda başlatılan eğitim reformunun bir parçası olarak demokrasi

ilkelerinin uygulanması, özerklik, merkezdeki yetkilerin göçerilmesi ve kamusal hesap verme yükümlülüğü gibi konulara vurgu yapan yeni bir eğitim vizyonu oluşturmaya çalışıldığı ifade edilmiştir. Bu reform süreci ulusal eğitim sistemi üzerinde önemli bir etkiye sahiptir ve günümüzde karşılaşılan sorunlara çözüm bulmayı amaçlamaktadır. Reform sürecinde başarılması hedeflenen amaçlar arasında merkezdeki yetkileri göçererek taşradaki örgütlerin özerkliği ve hesap verme sorumluluğunu arttırmak suretiyle yetkilerin tek merkezde toplanmasından kaynaklanan sorunların giderilmesi önemli bir aşama olarak göze çarpmaktadır (Mohandas, 2004).

Ayrıca yapılan müfredat reformu, hükümetin küresel gelişmelere ayak uydurma ve illere ve eyaletlere daha fazla özerklik vererek kendi bölgelerinin ihtiyaçlarına yönelik çalışmalar yapma ve kendi kültürlerini daha fazla yansıtma isteğini ortaya koymaktadır. Yerel seviyede eğitimin gelişimini sağlayabilmek için, hükümet müfredat geliştirme ve temel eğitim programı konularında görev dağılımında bir değişiklik yaparak merkez teşkilatındaki Müfredat Geliştirme Merkezinin yetkilerinin %20'sini taşra yönetimlerine devretmiştir (Yeom, Acedo, ve Utomo, 2002).

Endonezya, Asya'nın eğitim açısından en az gelişmiş olan ülkelerinden biri olarak gösterilmektedir. 230 milyon nüfusunun %30'u okul çağındadır ve bu kadar kalabalık bir nüfusa sahip olmasına rağmen eğitim harcamaları açısından komşuları içerisinde en geride olan ülke konumundadır. Dünya Bankası verilerine göre Endonezya'nın eğitim harcamaları Gayri Safi Milli Hasılasının %1.5'ine karşılık gelmektedir. Kendisine oranla nispeten daha az gelişmiş ülkeler olan Asya ülkelerinden Kuzey Kore'de bu oran %5.3; Vietnam'da %2.8; Thailand'da 3.7 civarındadır. Endonezya Hükümeti'nin eğitime ayırdığı pay toplam bütçe içerisinde %10'dan daha az bir miktardır ve 2007 yılında bu oranın biraz artırılarak %10.2'ye çıkarılması planlanmaktadır. Yine bölge ülkeleri le karşılaştırıldığında bütçe içerisinde eğitime ayrılan payın Çin'de %13; Hindistan'da %12; Filipinler'de %17; Malezya'da %20; Hong Kong'da % 23 civarında olduğu göz çarpmaktadır. Eğitime ayrılan bütçe kaynaklarının sınırlı olması Endonezya'da kamuya bağlı eğitim kurumlarını olumsuz yönde etkilemektedir. Örneğin, resmi verilere göre 2005 yılında eğitim hizmetlerinin devlete maliyeti yaklaşık 7 milyar Amerikan Doları iken; bütçeden 2.1 milyar Amerikan Doları kadar bir kaynak ayrılmıştır. 2002 yılında Anayasaya hükümetlerin yıllık bütçenin %20'sin eğitime ayırmaya zorunlu olmaları ile ilgili bir madde eklenmiş olmasına rağmen politikacılar bu konuda pek istekli davranmamaktadırlar. Yetkililer 2009 yılına kadar bütçeden eğitime ayrılan payın %20'ye çıkarılmasının mümkün olacağını ifade etmektedirler (Lane, 2006).

Endonezya Eğitim Sisteminin Türk Eğitim Sistemi ile Karşılaştırılması

Endonezya ve Türkiye Cumhuriyeti eğitim sistemlerinin yapı ve süreç açısından benzerlik ve farklılıkları Tablo 7.1'de verilmektedir:

Tablo 7.1. Endonezya Eğitim Sisteminin Türk Eğitim Sistemi ile Karşılaştırılması

	Endonezya	**Türkiye**
Eğitimin Amaçları	İnançlı, ahlaklı ve yüksek karakterli, sağlıklı, bilgili, alanlarında yeterli, yaratıcı, bağımsız, demokratik ve sorumluluk sahibi kişiler yetiştirmek	Atatürk ilkelerine bağlı, milletinin insani, ahlaki, manevi ve kültürel değerlerini benimsemiş olan, ülkesine karşı yerine getirmesi gerekli olan sorumlulukları bilen yurttaşlar yetiştirmek.
Yönetsel Yapı	Merkeziyetçi bir yapılanma vardır. Eğitimden sorumlu bakanlık Milli Eğitim Bakanlığı'dır. Taşrada il ve ilçe milli eğitim ofisleri bulunmaktadır. -Eğitimden Milli Eğitim ve (dini okullardan) Din İşleri Bakanlıkları sorumludur.	Merkeziyetçi bir yapılanma vardır. Eğitimden sorumlu bakanlık Milli Eğitim Bakanlığı'dır. Taşrada il ve ilçe milli eğitim müdürlükleri bulunmaktadır. -Eğitimden Milli Eğitim Bakanlığı sorumludur.
	• Zorunlu eğitim dokuz yıldır. • Okul öncesi eğitim zorunlu değildir. • Okul öncesi, ilköğretim, orta öğretim ve yüksek öğretimde dini eğitim veren eğitim kurumlan bulunmaktadır. • İlköğretim 6 yıl sürmektedir. • Orta öğretim iki kademeden oluşur. Toplam altı yıldır. • Üniversiteye sınavla öğrenci alınmaktadır.	• Zorunlu eğitim 12 yıldır • Okul öncesi eğitim her ilde zorunlu değildir. • Dini eğitim veren kurumlar olarak yalnızca imam hatip liseleri ve ilahiyat fakülteleri gösterilebilir. Ancak okul öncesi ve ilköğretimde bu tür kurumlar yoktur. • İlköğretim ilkokul ve ortaokul olmaz üzere 4+4 sistemiyle iki kademeden oluşur. • Orta öğretim kademeli değildir. Devam edilen programa göre 4 yıldır. • Üniversiteye sınavla öğrenci alınmaktadır.

Tablo 7.1. (Devamı)

Eğitim Sisteminin Yönetimi	• Endonezya eğitim sisteminin yapısı merkezidir. Alınan kararlarda merkeze bağlılık esastır ve bu sayede eğitim siteminde ülke içerisindeki uyumun sağlanması amaçlamaktadır. Ancak son yıllarda bu merkeziyetçiliğin esnetilmesine yönelik yasal düzenlemeler yapılmakta merkezin yetkileri taşra teşkilatlarına göçerilmeye çalışılmaktadır. • Milli Eğitim Bakanlığı bütçesinin GSMH'ye oranı %1.5 kadardır. Bütçenin konsolide bütçeye oram ise %10 kadardır.	• Eğitim sisteminin işleyişiyle ilgili tüm yetkiler Milli Eğitim Bakanlığı'na aittir. Merkezi bir eğitim sistemine sahip Türkiye'de, Anayasa'ya göre devletin yetkisi dışında hiçbir eğitim faaliyeti yapılamaz. Okulların gözetim ve denetimi, Milli Eğitim Bakanlığına bağlı kurullar tarafından yapılmaktadır. • Milli Eğitim Bakanlığı bütçesinin GSMH'ye oranı %18 kadardır. Bütçenin konsolide bütçeye oranı ise %9.5 kadardır.

Tablo 7.1'de de görülmekte olduğu gibi Endonezya eğitim sistemi özellikle merkezi bir yönetim anlayışını benimsemiş olması ve hükümet bütçesinden eğitime ayrılan pay açısından ülkemize benzemektedir. Ancak zorunlu eğitim, ilköğretim ve orta öğretim kademelerinin sürelerine bakıldığında farklılıklar göze çarpmaktadır. Ayrıca Endonezya'da bazı okullarda İslami eğitim verilmesi ve bu okullardan Din İşleri Bakanlığı'nın sorumlu olması; laik bir eğitim anlayışı benimsemiş olan ülkemize benzemeyen başka bir nokta olarak göze çarpmaktadır.

Sonuç

Endonezya eğitim sistemi ülkenin kültürünü yansıtan bir sistemdir. Eğitim sisteminde ulusal kimliğin öğrencilere kazandırılması en önemli amaçlardan birisi olarak belirlenmiştir. Kalabalık ve gelişmekte olan bir ülke olan Endonezya'nın, ülkemizde de yaşanan derslik sayısının yetersizliği, nitelikli öğretmenlerin eksikliği, ulaşım imkanının kısıtlı olduğu bölgelere eğitim hizmetlerinin tam olarak sağlanamaması gibi sorunları bulunmaktadır.

Son yıllarda Endonezya'nın yaşadığı öncelikli sorunlar tsunami ve depremlerden kaynaklanmaktadır. Bu felaketlerin ortaya çıkardığı problemler eğitim alanında da kendisini göstermektedir. 2005 yılında yaşanan deprem ve tsunami felaketleri sonrası yapılan araştırmalarda yalnızca Açe'de 2000'den fazla öğretmenin kayıp olduğu, okulların yaklaşık yarısının yıkıldığı ve Açe'nin en büyük üniversitesi olan Syah Kuala Üniversitesi'nin 103 öğretim görevlisinin hayatını kaybettiği belirtilmektedir. Yine aynı üniversitede görev yapmakta olan 92 öğretim görevlisine ve 1000 kadar lisans öğrencisine deprem sonrasında ulaşılamadığı kaydedilmiştir (Nearinternational, 2005). Bu veriler ışığında ülkedeki doğal afetlerin eğitime olan olumsuz etkisinin oldukça yüksek olduğu ifade edilebilir.

Yararlanılan Kaynaklar

Ansar (2005). **Endonezya**. http://ansar.de/endon adresinden 30.4.2005 tarihinde indirilmiştir.

Apecneted (2005). **An Education Gateaway to Pacific Rim**. http://www.apecneted.org/resources/downloads/indonesia_eng.pdf adresinden 30.4.2005 tarihinde indirilmiştir.

Bookrags (2006). **Indonesia Education System**. http://www.bookrags.com/research/indonesiaeducation- system-ema-03 (adresinden 14.10.2006 tarihinde indirilmiştir).

Countrystudies (2005). **Education**. http://countrystudies.us/indonesia/56.htm adresinden 01.05.2005 tarihinde indirilmiştir.

Goetz ve Diğerleri. (1987). **Ana Britannica Ansiklopedisi**. İstanbul: Ana Yayıncılık A.Ş. ve Encyslopedia Britannica Inc.

Indonesian Embassy (2005). **Education System in Indonesia**. www.indonesianembassy.org.uk/education_system.html#Out-of-School adresinden 30.4.2005 tarihinde indirilmiştir.

Indonesian Embassy (2005a). **Education System in Indonesia**. http://www.indonesian-embassy.or.jp/menue/study/edu-system-indonesia.html adresinden 30.4.2005 tarihinde indirilmiştir.

Lane, M. (2006). **Education and the economy in Indonesia - article by Bill Guerin**. http://blogs.usyd.edu.au/maxlaneintlasia/2006/08/education_and_the_economy_in_i adresinden 14.10.2006 tarihinde indirilmiştir).

LMU (2005). **Center for Global Education, Worldwide Colleges and Universities: Background Indonesia**. www.lmu.edu/globaled/wwcu/background/id.rtf adresinden 30.4.2005 tarihinde indirilmiştir).

Menanet (2005). **Indonesia**. http://home.menanet.net/~indoemb/indoemb/univ.htm adresinden 01.05.2005 tarihinde indirilmiştir.

Mohandas, R. (2004). **Overview of Education for Sustainable Development (ESD) in Indonesia**.www.ias.unu.edu/binaries2/Indonesia_Education ReportAug2004.doc adresinden 30.04.2004 tarihinde indirilmiştir.

Near International (2005). **Alerts in Indonesia**. www.nearinternational.org/alerts/tsunami120050119en.php (adresinden 30.4.2005 tarihinde indirilmiştir.

Nt5scbbs (2005). http://nt5.scbbs.com/cgibin/om_isapi.dll?clientID=302578&depth=3&infobase=iwde.nfo&record={7D958632}&softpage=PL_frame adresinden 30.4.2005 tarihinde indirilmiştir.

Seameo (2005). **About Member: Indonesia**. www.seameo.org/about/member/indonesia.htm adresinden 30.4.2005 tarihinde indirilmiştir.

T.C. Cakarta Büyükelçiliği (2008). **Bilgi Notları**. http://cakarta.be.mfa.gov.tr/ShowInfoNotes.aspx?ID=121461 adresinden 15.07.2011 tarihinde indirilmiştir.

UNESCO (2011). **World Data on Education: VII Ed. 2010/2011**. www.ibe.unesco.org adresinden 15.07.2011 tarihinde indirilmiştir.

UNESCO (2005). http://portal.unesco.org/education/en/ev.php-URL_ID=26803&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201.html adresinden 01.05.2005 tarihinde indirilmiştir.

Ülkeler (2005). **Ülkeler Rehberi: Endonezya**. www.ulkeler.net.htm adresinden 30.4.2005 tarihinde indirilmiştir.

Vahdet (2005). **Endonezya**. www.vahdet.com.tr/isdunya/dosya4/1066.html adresinden 30.4.2005 tarihinde indirilmiştir.

Worldbank (2011). http://data.worldbank.org/country/indonesia adresinden 15.07.2011 tarihinde indirilmiştir.

Yeom, M., Acedo C. ve Utomo, E. (2002). The Reform of Secondary Education in Indonesia during the 1990s: Improving Relevance and Quality through Curriculum Decentralization. **Asia Pacific Education Review**. Vol 3. No 1. http://pdf.dec.org/pdf_docs/Pnacp917.pdf (adresinden 14.10.2006 tarihinde indirilmiştir.

8. BÖLÜM

ESTONYA EĞİTİM SİSTEMİ

Yrd. Doç. Dr. Oxana MANOLOVA

Giriş

Günümüz bilgi toplumunda tüm ülkelerde eğitim sistemi, sosyo-ekonomik kalkınma için bir araç olarak görülmekte ve büyük önem taşımaktadır. Nitekim iletişim ve ulaşım teknolojisinin hızla gelişmesi, paralelinde ulusların birbirlerinin deneyimlerinden ve birikimlerinden daha fazla yaralanabilme imkânını da getirmiştir. Bu süreç içinde ülkelerin kalkınmasında temel bir işleve sahip olan eğitim sistemine ilişkin sorunların çözümlenmesinde de, başka ülkelerin eğitim deneyimlerden yararlanmak bir gereklilik olarak ortaya çıkmaktadır. Eğitim sistemlerinin karşılaştırılması ulusların kendi eğitim sisteminin geliştirilmesinde önemli bir yöntem olarak ele alınmıştır. Bu çalışmada ise Estonya eğitim sistemi amaç, yapı ve işleyiş açısından betimlenmiş ve Türkiye eğitim sistemiyle karşılaştırılmıştır.

Estonya'nın Sosyal ve Siyasal Yapılanması

Estonya, Doğu Avrupa'da bulunmaktadır. Batı ve kuzeyde Batik Denizi ile, güneyde Letonya ve doğuda Rusya Federasyonu ile komşudur. Ülkenin yüzölçümü 45 226 km^2, başkenti Tallinn, resmi dili Fin-Ugor ailesinden gelen ve Fince'ye çok benzeyen Estonya Dili'dir (Atalay, 1999). Bunun yanında Estonya'da Fince, İngilizce, Rusça ve Almanca'da yaygın olarak konuşulmaktadır. Ülkenin nüfusu 1.340.127 milyon kişidir (1 Ocak 2010); nüfusun % 69,4'ü kentsel bölgelerde, % 30,6'sı ise kırsal bölgelerde yaşamaktadır. Etnik açısından ise Estonya halkı % 68,8'i Estonyalılardan, % 25,5'i Ruslardan, % 2,07'si Ukraynalılardan, % 1,1'i Beloruslardan, 0,8'i Finlandiyalılardan ve % 1,6'si diğer milletlerden oluşmaktadır (Estonia, 2010; Statistics Estonia, 2010).

Estonya'da 16. yüzyıldaki iyileştirme hareketinden sonra, Lüteriyen-Evangelist kilisesi Estonya'da lider rolü oynamıştır. Ayrıca Yunan Ortodoks, Rus Ortodoks, Baptist, Methodist ve Roman Katolik dinleri aktif inanışlar içerisindedir (Estonya Büyükelçiliği, Ankara, 2006).

Sovyetler Birliği'nin dağılması ile birlikte 1991'de tam bağımsızlığını kazanmış olan Estonya 2004 yılında Avrupa Birliği'ne ve NATO'ya üye olmuştur. Bugünkü Estonya

Parlamenter Demokrasi rejimi ile yönetilmektedir. Devlet başkanı, beş yıl süreyle Parlamento ya da seçici organ tarafından seçilen Cumhurbaşkanıdır. Milli Meclis (Riigikogu) 101 üyeden oluşmakta ve dört yıl süreyle çalışmaktadır. Yüksek yargı gücü Yargıtay'dır. Ülkenin idari bölümü 15 il, 202 kırsal belediye ve 39 şehirden oluşmaktadır. Seçim sistemleri orantılı temsilciliktir ve 18 yaş üstü tüm vatandaşların genel oy hakkı vardır (UNFPA, 2007).

Ülkede okuma - yazma oranı nüfusun 15 ve üstü yaş grubu için %99,8'dir, 2010-2011 öğretim yılı verilerine göre temel eğitim kademesinde toplam 145 bin 939 öğrenci 561 okulda eğitim görmektedir. Yine 2010-2011 öğretim yılı verilerine göre 22 pratik (tatbiki) yükseköğretim kurumu, 9 üniversite (altı devlet ve altı özel) ve iki özel meslek yüksekokulu olmak üzere toplam 33 yükseköğretim kurumunda 69 bin 113 öğrenci yükseköğretim görmektedir. 2009 yılı verilerine göre Estonya'da okulöncesi eğitime 48 milyon Euro, temel eğitime 437 milyon Euro, mesleki eğitime 96 milyon Euro, yükseköğretime 179 milyon Euro ve diğer eğitim masrafları 72 milyon Euro olmak üzere Estonya eğitim sistemine toplam 831 milyon Euro harcanmıştır. Estonya GSMH'sından 2009 yılında % 6,1'i eğitime ayrılmıştır. Avrupa Birliği'nde ise bu miktar ortalama % 5'tir (Estonian Ministry of Education and Research, 2011).

Estonya Eğitim Sistemi

Bu başlık altında Estonya eğitim sistemi, eğitim politikası, yapısı ve işleyişi açısından betimlenmiştir.

Estonya Eğitim Politikası

Estonya'da temel genel eğitim ulaşılabilir, devlet ve yerel öğretim kurumlarında gerçekleşmekte ve parasızdır. Öğretim dili Estonya Dili ve Rusça'dır (Estonya Adalet Bakanlığı, 1992). Ülkenin eğitim politikası vatandaşlarına ömür boyu eğitim olanağını sağlamayı; eğitim sürecindeki edinilen bilgilerle toplumun yaşam kalitesini yükseltmeyi ve ülke vatandaşlarını öğrenen toplumuna dönüştürmeyi amaçlamaktadır (Estonya Milli Eğitim ve Bilim Bakanlığı, 2007a).

Temel genel eğitim, kişinin entelektüel, ahlaki, duygusal ve fiziksel gelişiminin yanı sıra, genel kültür seviyesini şekillendirmeyi; kendisini sosyal hayata adapte etme kabiliyetini geliştirmeyi ve bilinçli bir profesyonel/mesleki eğitim programı seçimi yaparak yoluna devam etmeyi mümkün kılacak temelleri hazırlamayı amaçlamaktadır (Estonya Milli Eğitim ve Bilim Bakanlığı, 2007a).

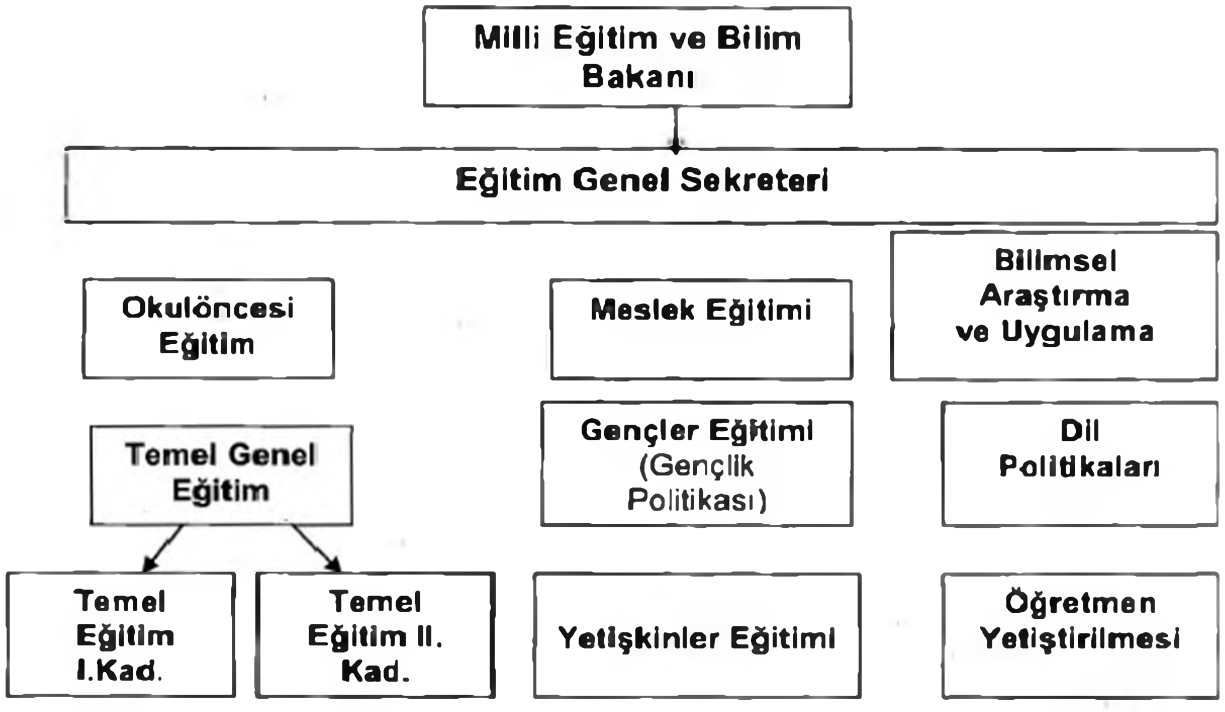
Estonya Eğitim Sisteminin Yapısı

Bu başlık altında Estonya eğitim sistemi yönetsel yapılanma ve okul sisteminin yapılanması olarak ele alınmıştır.

Yönetsel Yapılanma

Estonya'da eğitim sisteminin düzenlenmesi Milli Eğitim ve Bilim Bakanlığı'nın sorumluğundadır. Bakanlık, eğitim politikalarının uygulamasından, geliştirilmesinden, ulusal düzeydeki temel eğitim I. ve II. Kademe okullarının yönetiminden ve yasal altyapının tasarlanmasından sorumludur. Yerel yönetimler, okul öncesi kurum ve okullarının bölgesel yönetiminden, bölge yetkilileri okul öncesi kurum, temel genel eğitim I. ve II. Kademe okullarının bakım ve onarımında rehberlik ve danışmanlıktan sorumludur (MEB, 2006, 77). Aşağıda Şekil 8.1'de Estonya Milli Eğitim ve Bilim Bakanlığı'nın yönetsel yapılanması verilmiştir (Estonya Milli Eğitim ve Bilim Bakanlığı, 2006).

Şekil 8.1'de de görüldüğü gibi Estonya Milli Eğitim ve Bilim Bakanlığı'nda merkezi örgüt yapılanması söz konusudur. Bakanlığının sorumluluğundaki faaliyet alanları 10 bölümde toplanmaktadır. Ayrıca her bölümünün politika geliştirme, planlama, yönetim ve koordinasyon, finans gibi yardımcı bölümleri bulunmaktadır.

Şekil 8.1. Estonya Milli Eğitim ve Bilim Bakanlığı'nın Yönetsel Yapılanması.

Kaynak: Estonya Milli Eğitim ve Bilim Bakanlığı'nın resmi e-sayfasından (www.vana.hm.ee/uus/hm/client/) uyarlanmıştır.

Okul Yapılanması

Estonya'da eğitim sistemi okul öncesi eğitim, temel genel eğitim (I. ve II. Kademe), meslek eğitim, yükseköğretim ve genç ile yetişkin eğitim olmak üzere beş düzeyde yapılandırılmış (Estonya Milli Eğitim ve Bilim Bakanlığı, 2007b).

Estonya'da öğrencilerin çoğunluğu devlet tarafından desteklenen okullara gitmektedir. Öğretmen ücretleri ve ders kitaplarının devlet bütçesinden karşılanır, özel okullara giden öğrenciler ise okul ücreti öderler. Resmi, yerel ve özel tüm okullarda zorunlu müfredat dışında bulunan tüm okul etkinlikleri ve projeleri yerel yönetimler veya aileler tarafından karşılanmaktadır (MEB, 2006, 77).

Tablo 8.1. Estonya Okul Sistemi Yapılanması

Eğitim Düzeyi	Yaş Aralığı	Yıl	Zorunluluk	Sorumluluk ve Finansman
Okul öncesi eğitim	**1-6**	**5**	**Yok**	**Yerel /Özel (Devlet Programı)**
Temel Eğitim I.Kademe				
İlköğretim	**7-12**	**6**	**Var**	**Devlet /Yerel/Özel**
ortaöğretim I. aşama	**13-15**	**3**	**Var**	
Temel Eğitim II.Kademe (ortaöğretim II. aşama)				
Lise	**16-18**	**3**	**Yok**	**Devlet /Yerel/Özel**
Meslek Lisesi	**16-18**	**3**		
Mesleğe Yönlendirme Okulları	**19-20**	**2**	**Yok**	**Devlet /Yerel**
Melek Yüksekokulları	**19-22**	**4**	**Yok**	**Devlet /Yerel**
Üniversite	**19-24/28**	**5+3/4**		
Önlisans	19-20	1		
Lisans	20-21	1	**Yok**	**Devlet/Özel**
Bakalorya	21-22	1		
Mastır	22-24	2		
Doktora	**24-27/28**	**3/4**		
Genç ve Yetişkin Eğitim	**Açık**	**Açık**	**Yok**	**Devlet/Yerel**

Kaynak: (Estonya Milli Eğitim ve Bilim Bakanlığı, 2007b).

Tablo 8.1' de de görüldüğü gibi Estonya'da dokuz yıl zorunlu eğitim söz konusudur. Bunlar; ilköğretim ve ortaöğretimin birinci aşaması, yani I. Kademe temel genel eğitim kademesidir. Okul öncesi eğitim yerel ve özel kuruluşlarının sorumluluğunda görülse de devlet programlarını uygulamak zorundadır. Böylece eğitimin tüm aşamalarında devletin sorumluluğunda olduğunu görmekteyiz. Bu da Estonya'nın eğitim politikalarındaki "ömür boyu eğitim" ilkesinin uygulandığını göstermektedir.

Estonya Eğitim Sisteminin İşleyişi

Bu başlık altında Estonya eğitim sistemi okul işleyişi açısından ele alınmış ve okulöncesi, temel genel eğitim, meslek eğitimi, yükseköğretim ve gençler ile yetişkinler eğitimi olarak betimlenmiştir.

Okul Öncesi Eğitim

Estonya'da okul öncesi eğitim 1-6 yaş grubu çocukları kapsar, fakat zorunlu değildir. 1-6 yaş grubu çocukları yerel veya özel okul öncesi kurumlarına giderler. Okul öncesi eğitim veren kurumlar üç türdedir. Bunlar; üç yaşa kadar olan çocuklar için, yedi yaşa kadar olan çocuklar için ve yedi yaşa kadar olan özürlü çocuklar için okul öncesi eğitim kurumlandır. Beş yaşına gelmiş çocuklara ailelerin talebi üzerine resmi dil olan Estonya dili öğretilmektedir. Okul öncesi eğitim kurumlarının giderleri yerel ve özel yönetimler tarafından karşılanmaktadır; ayrıca devlet ve aileler katkıda bulunmaktadırlar. Estonya okul öncesi eğitim yasalarına göre okulöncesi eğitimde ailelerin yaptığı katkı resmi asgari maaşın %20'sini geçmemektedir (Estonya Milli Eğitim ve Bilim Bakanlığı, 2004).

Okul öncesi eğitiminin amacı, çocukların yaş, cinsiyet, özel ihtiyaçları ve özgünlüğünü göz önünde bulundurarak onların bedensel, zihinsel ve sosyal gelişimlerine yardımcı olmak, topluma ve çevreye duyarlı yurttaşları yetiştirmektir. 2010-2011 öğretim yılı verilere göre 596 devlet ve 42 özel olmak üzere toplam 638 okulöncesi eğitim kurumunda 64 bin 259 çocuk eğitim görmektedir. Çocukların %78'i Estonyaca ve % 22'si Rusça, İngilizce veya diğer dillerde eğitm görmektedir (Estonya Milli Eğitim ve Bilim Bakanlığı, 2004; Estonian Ministry of Education and Research, 2011).

Temel Genel Eğitim

Estonya'da temel eğitim iki aşamadan oluşmaktadır. Bunlar I. Kademe genel eğitim ve II. Kademe genel eğitim aşamalarıdır. I. Kademe genel eğitim zorunludur, dokuz yıl olup İlköğretim ve ortaöğretim birinci aşamasından oluşmaktadır. II. Kademe genel eğitim aşaması ise zorunlu değil ve üç yıl olup ortaöğretiminin ikinci aşamasını oluşturmaktadır ve lise veya meslek liselerde yapılmaktadır. Temel genel eğitim kurumlan devlet, yerel veya özeldir. Devlet ve yerel temel genel eğitim kurumlannda eğitim ücretsiz olup Estonya Dili veya Rus Dilinde alınabilmektedir. Özel kurumlarında ise eğitim paralı olup Estonya Dili, Rusça, İngilizce veya Fin Dilinde alınabilmektedir. Estonya Eğitim Kanuna göre zorunlu eğitim yaş grubunda (7-16 yaş grubu) bulunan çocuklannın eğitime devamının denetimi yerel yönetimlerinin sorumluluğundadır. Veliler ise zorunlu eğitim kademesinde okuyan çocukların ev ödevlerinden sorumluluk taşımaktadır (Estonya Eğitim ve Bilim Bakanlığı, 2007b; Estonya Eğitim Sistemi. 2007).

Temel genel eğitim veren devlet okulları üç türdedir. Bunlar: (1) temel genel eğitim birinci ve ikinci kademeleri kapsayan normal zekaya sahip olan çocuklar için olan devlet programlı okullar; (2) temel genel eğitim birinci ve ikinci kademeleri kapsayan hafif zeka özürlüklere sahip olan çocuklar için olan devlet programlı okullar (temel

genel eğitim okullarındaki öğrencilerin %1,4'ü bu okullara devam etmekte); (3) temel genel eğitim birinci ve ikinci kademeleri kapsayan ağır zeka özürlüklere sahip olan çocuklar için olan devlet programlı okullardır (temel genel eğitim okullarındaki öğrencilerin %0,4'ü bu okullara devam etmekte) (Estonya Eğitim ve Bilim Bakanlığı, 2007b).

2010 – 2011 öğretim yılı verilere göre Estonya'da temel genel eğitim veren toplam 545 okul mevcuttur. Bu okullar I. Kademe temel genel eğitim (292), I. ve II. Kademe temel genel eğitim (253) veren okullar olarak ikiye ayrılmaktadır. Bu okullardaki eğitim gören, toplam öğrenci sayısı ise 138 bin 448, öğretmen sayısı ise 14 bin 701'dir. Bir öğretmene düşen öğrenci sayısı yaklaşık 10-12 öğrencidir (Estonian Ministry of Education and Research, 2011).

I. Kademe Temel Genel Eğitim. Estonya'da I. kademe temel eğitim 7-15 yaş grubu çocukları kapsamakta ve zorunludur. 1 Ekim itibariyle yedi yaşında olan çocuklar okula gitmek zorundadırlar. Yerel yönetimler her çocuğu okula yerleştirmek zorundadır. Aileler de okulda yer olduğu sürece istedikleri okula çocuğunu kaydettirebilmektedirler (MEB, 2006).

Bir öğretim yılı 175 günden (35 hafta) fazla olamaz. Öğretim yılı 1 Eylülde başlar ve Haziran ayında bitmektedir. Okul haftasının süresi sınıftan sınıfa değişir. İlköğretim öğrencileri için 45 dakikalık 20 ders saati verilirken, ortaöğretimde haftanın beş gününe dağılmış 34 ders saati bulmaktadır. Okul günü genelde 08.00 başlar ve 15.00 sona ermektedir. Öğrencilerin sınıflara göre ders saatleri Tablo 8.2'de verilmiştir (MEB, 2006; Estonya'da Yaşam Yolu, 2007; Estonya Eğitim ve Bilim Bakanlığı, 2007b).

Tablo 8.2. Estonya Temel Eğitim I. Kademe Öğrencilerin Sınıflara Göre Ders Saatlerinin Dağılımı

Sınıf	Ders Saati
1. Sınıf	20
2. Sınıf	23
3. Sınıf	25
4. Sınıf	25
5. Sınıf	28
6. Sınıf	30
7. Sınıf	30
8. Sınıf	32
9. Sınıf	34

Kaynak: Estonya'da Yaşam Yolu, 2007.

I. Kademe temel eğitimde bir sınıftaki ortalama öğrenci sayısı 24'tür. Genel olarak sınıflar karma olup aynı yaştaki öğrencilerden oluşur. İlk altı yılda dersler aynı öğretmen tarafından verilirken, yedinci sınıftan itibaren her ders branş öğretmeni tarafından verilmektedir (MEB, 2006).

Her okul ulusal temel müfredat doğrultusunda kendi müfredatını hazırlar. Öğretmenler, ders kitaplarını ve öğretim yöntemleri kendileri seçerler (Estonya Eğitim ve Bilim Bakanlığı, 2007b).

Öğrenciler kendi öğretmenleri tarafından değerlendirilirler. Kural olarak eğer öğrenciler tüm zorunlu derslerden başarılı olursa bir üst sınıfa devam eder. Bir veya daha fazla dersten başarısız olanların bir üst sınıfa devam etmeleri öğretmenin uygun görmesine bağlıdır. Öğrenciler nadiren sınıf tekrarlarlar. Öğrenciler I. Kademe temel eğitimi tamamlamak için merkezi olarak düzenlenen üç sınavdan geçmek zorundadır. Bu üç zorunlu sınavlar Estonya Dilinde okuyan öğrenciler için Estonya Dili, matematik ve öğrencinin kendi seçtiği bir dersten yapılmaktadır. Rus dilinde eğitim görmüş öğrenciler ise Rus Dili, matematik ve Estonya Dili derslerinden sınava germek zorundadırlar. Başarılı öğrencilere okulu bitirme sertifikası verilmektedir (MEB, 2006; Estonya Eğitim ve Bilim Bakanlığı, 2007).

Kariyer veya mesleki danışmanlık olarak öğrencilere; kendileri için gerekli olacak değişik meslek ve uzmanlıklar, Estonya ve yurtdışında eğitim seçenekleri hakkında bilgi verilir. Öğrenciler kendi hedef ve seçimlerini oluşturmak ve değerlendirmek, bir meslek seçmek için bilinçlenmek için iş gücü piyasasının talep ve olanaklarını analiz etme yönünde öğrenim görürler (MEB, 2006).

Mesleki eğitim için herhangi bir merkezi sistem bulunmamakla birlikte bazı belediyelerin bu tür hizmetler veren kurumlan mevcuttur. Bazıları da öğretmenlere, I. Kademe temel eğitim okullarında bu tür hizmetleri verebilmeleri için eğitim fırsatı sunmaya başlamışlardır (MEB, 2006).

2010 – 2011 öğretim yılı verilere göre Estonya'da I. Kademe temel genel eğitim veren okul sayısı 292 ve toplam 111 bin 455 öğrenci eğitim görmektedir. Bu okulların 68'i sadece ilköğretim eğitimi (1-3 sınıf) vermektedir (Estonian Ministry of Education and Research, 2011).

I. Kademe temel genel eğitim aşamasındaki yıllık bir öğrencinin maliyeti 1.326,7 EURO, bir öğrencinin zorunlu eğitim maliyeti ise (dokuz yıl) 11.940, 4 EURO oluşturmaktadır. Bir öğretmenin yıllık maaşı 750 EURO, dokuz yıllık maaşı ise 6750 EURO ve öğrenci maliyetinin %56'sını oluşturmaktadır (Estonya Eğitim ve Bilim Bakanlığı, 2007b).

II. Kademe Temel Genel Eğitim. Temel eğitim I. Kademesini başarıyla tamamladıktan sonra öğrenciler, II. Kademe genel eğitime (ortaöğretim ikinci aşaması/lise 16-18 yaş grubu) veya mesleki ortaöğretim okullarına (Meslek Lisesi 16-18/19 yaş grubu) devam ederler. Estonya'da mesleki ilköğretim veya çıraklık eğitimi yoktur (MEB, 2006; Estonya Eğitim ve Bilim Bakanlığı, 2007b).

Zorunlu eğitim sertifikasına sahip öğrenciler, tercihlerine göre lise veya meslek liselere başvurabilirler. Bazı sektörlerde meslek eğitimine başlamak için ortaöğretim ikinci aşamasını tamamlamak ön şart olarak aranabilmektedir. Meslek lisesi tamamlayanlar, mesleki ortaöğretim sonrası okullara devam edebilmektedirler (MEB, 2006; Estonya Eğitim ve Bilim Bakanlığı, 2007b).

2010 – 2011 öğretim yılı verilere göre Estonya'da II. Kademe temel genel eğitim veren okulların sayısı 253 ve toplam 26 bin 993 öğrenci eğitim görmektedir. II. Kademe genel eğitim okulları, ulusal temel müfredata göre kendi programlarını hazırlarlar. Zorunlu dersler müfredatın %75'ini oluşturmaktadır. Haftalık ders saati en fazla 35 saattir. Öğretmenler müfredat doğrultusunda öğretim yöntemleri ve materyallerini kendileri seçebilmektedirler. II. Kademe temel eğitimde bir sınıftaki ortalama öğrenci sayısı 36'dır (MEB, 2006; Estonian Ministry of Education and Research, 2011).

Mesleki eğitimde müfredat öğretim alanına göre değişir ve mutlaka Estonya Milli Eğitim ve Bilim Bakanlığı tarafından onaylanmalıdır. Meslek liselerinde asgari olarak 120 haftalık eğitimin dışında 32 haftası tüm öğrenciler için ortak ve zorunlu olmak üzere 50 hafta genel eğitim dersleri verilmektedir (MEB, 2006).

II. Kademe genel eğitimdeki bütün değerlendirme süreci I. Kademe genel eğitim ile aynıdır. II. Kademe genel eğitimi tamamlamak için öğrenciler, beş mezuniyet sınavından geçmek zorundadırlar. Bu sınavlardan üçü ulusal sınavlandır. Bunlardan birisi ana dil sınavı, diğer iki tanesi ulusal sınav dersleri arasında olup matematik ve yabancı dil sınavlarıdır. Öğrenciler yabancı dil sınavı olarak Almanca'yı seçerse ve başarılı olursa Almanya Kültür Bakanlığının onayladığı Alman Dili diplomasını alma hakkını kazanmaktadır. Diğer ikisi ise öğrencinin aldığı derslerden seçilmektedir. Sınavlarda başarılı olmuş (60/100 puan – orta derece) öğrencilere ortaöğretim bitirme sertifikası ve ulusal sınav sertifikası verilmektedir (MEB, 2006; Estonya Eğitim ve Bilim Bakanlığı, 2007b).

Meslek lisesini tamamlamak için de meslek sınavları dahil olmak üzere final sınavlarından başarılı olan öğrenciler, mesleki ortaöğretim sertifikası almaktadırlar. 1 Eylül 2010 tarihi verilere göre Estonaya'da 30 devlet meslek eğitim kurumu, 10 özel meslek eğitim kurumu, 3 yerel meslek eğitim kurumu ve 8 mesleki yükseköğretim kurumu olmak üzere toplam 51 mesleki eğitim kurumu bulunmakta ve 28 bin 012 öğrenci 557 meslek türünde mesleki eğitim görmektedir (Estonian Ministry of Education and Research, 2011; Estonya Eğitim ve Bilim Bakanlığı, 2007b).

Meslek Eğitimi

Estonya formal eğitim sistemi çerçevesinde meslek eğitimi mesleğe yönlendirme okullarında verilmektedir ve beş türlüdür: (1) zorunlu eğitimden sonra verilen meslek eğitimi (3 yıl); (2) zorunlu eğitimden sonra ortaöğretimi tamamlama meslek eğitimi (2-3 yıl); (3) ortaöğretimi tamamladıktan sonra verilen meslek eğitimi (2-3 yıl); (4) zorunlu temel eğitim almamış (yaşı ilerlemiş olanlar) insanlar için verilen meslek eğitimi (süre belirsiz) ve (5) hükümlüler için verilen meslek eğitimi (3-9 yıl). 2010 – 2011 öğretim yılında Estonya mesleğe yönlendirme okullarında 16 bin 897 kişi zorunlu eğitimden sonra ortaöğretimi tamamlama meslek eğitimi, 10 bin 180 kişi ortaöğretimi tamamladıktan sonra verilen meslek eğitimi ve zorunlu eğitim görmemiş 935 kişi olmak üzere toplam 28012 kişi meslek eğitimi almıştır (Estonian Ministry of Education and Research, 2011; Estonya Eğitim ve Bilim Bakanlığı, 2007b).

Zorunlu eğitimden sonra verilen meslek eğitimi en az üç yıl devam etmektedir. Ayrıca, isteyen öğrenciler devlet yükseköğretim sınavlarına girmek üzere bu üç yıllık programı bir yıl uzatıp hazırlık eğitimi de alabilmektedir. Zorunlu temel eğitim almamış (yaşı ilerlemiş olanlar) insanlar için verilen meslek eğitimi veya ortaöğretimi tamamladıktan sonra verilen meslek eğitiminde ise mesleki liselere göre meslek sayıları daha azdır. Bunun sebebi mesleğe yönlendirme okullarında meslek eğitiminin işverenlerin talebi üzerinden yapılmasıdır (Estonya Eğitim ve Bilim Bakanlığı, 2007b).

Meslek eğitimi kurumlarının finansmanı devlet ve yerel bütçelerinden ve okulların paralı hizmetlerinden elde edilen kaynaklarla yapılmaktadır. Eğitim masrafları, devlet meslek eğitim kurumlarında devlet tarafından talep edilen meslek ve kontenjanlarına göre yapılmaktadır. Ayrılan kaynakların miktarı da eğitim süreçlerinin uzunluğuna ve eğitim programı türüne bağlıdır. Devlet tarafından finanse edilecek meslekler ulusal sosyo – ekonomik ihtiyaçlarına göre yapılmaktadır. Ulusal sosyo – ekonomik ihtiyaçları da Estonya Milli Eğitim ve Bilim Bakanlığı, Sosyal İşler Bakanlığı, Ekonomi Bakanlığı, İş Piyasası Şubesi, İşveren ve Çalışanlar Birlikleri ile ortak çalışma sonucu belirtilmektedir (Estonya Eğitim ve Bilim Bakanlığı, 2007b).

Yükseköğretim

Estonya'da yükseköğretim sistemi akademik ve mesleki eğitim veren üniversiteler ile mesleki yükseköğretim programları veren meslek yüksek okullarından oluşmaktadır. 2010 - 2011 öğretim yılı verilerine göre Estonaya'da 22 pratik (tatbiki) yükseköğretim kurumu (10 devlet ve 12 özel), 9 üniversite (6 devlet ve 3 özel) ve 2 özel meslek yüksekokulu olmak üzere toplam 33 yükseköğretim kurumu mevcuttur. Estonya'da 2010 -2011 yılı verilere göre yükseköğretim gören öğrencilerin % 51'i (35 bin 184 kişi) devlet ve % 49'ü (33 bin 929 kişi) özel kurumlarca finanse edilmiş olmak üzere, toplam 69113 öğrenci eğitim görmüştür (Estonian Ministry of Education and Research, 2011).

Estonya meslek eğitimi kurumlarında da olduğu gibi yükseköğretimde de eğitim devletin talep ettiği mesleklere yönelik yapılmaktadır. Yükseköğretim kurumları devlet talebinin üzerinde öğrenci alabilmektedir. Devlet tarafından finanse edilecek yükseköğretim, yine meslek eğitim kurumlarında olduğu gibi ulusal sosyo – ekonomik ihtiyaçlarına göre yapılmaktadır. Devlet tarafından finanse edilen öğrencilerin % 15'i mühendislik, %14,8'i fen edebiyat % 13'ü sosyal bilimler ve sanat, % 9'ar eğitim bilimleri ile sağlık ve sosyal güvenlik programlarında eğitim almıştır (Estonian Ministry of Education and Research, 2011).

Giriş. Yükseköğretime kabul için ön şart olarak ortaöğretim diploması aranmaktadır. Estonya yükseköğretim kurumları özerktir, dolayısıyla her yükseköğretim kurumu kendi özel şartlarını da belirleyebilmektedirler (MEB, 2006).

Yeterlilikler. Estonya mesleki yükseköğretim kurumlarında 3-4,5 yıl süren mesleki yükseköğretim programları sonunda diploma ve diploma eki verilir. 3-4 yıllık eğitim ile lisans derecesi, 6 yıllık bütünleşik eğitim veya lisans derecesi üzerine 1-2 yıllık eğitim ile master derecesi verilir. Master eğitiminin tamamlanmasından sonra 3-4 yıl yapılan doktora çalışması ile doktora unvanı verilmektedir (MEB, 2006).

Genç ve Yetişkin Eğitimi

Estonya'da genç ve yetişkin eğitimi yaşam boyu öğrenmeye yönelik, insanların ihtiyaç duyduğu eğitim programlarını yaşam süresince devam etmesi üzerine temellenmiştir. Estonya yasalarına göre "yetişkin öğrenci", ana faaliyeti eğitim olmayan, aile, iş veya başka faaliyetleri olan öğrencilerdir. Estonya Yetişkinler Eğitimi Kanunu'na (Estonya Eğitim ve Bilim Bakanlığı, 1993) göre yetişkinler eğitimi, yetişkinleri belirli bir eğitim düzeyine getirmek, meslek kazandırmak veya yetişkinin tercih ettiği herhangi bir eğitimi kazandırmak amacıyla yapılmaktadır. Genç ve yetişkin eğitimi alanında başta Estonya Milli Eğitim ve Bilim Bakanlığı Genç ve Yetişkinler Eğitimi Şubesi olmak üzere diğer bakanlıklar, kurumlar, işverenler, Estonya Eğitim Gören Yetişkinler Birliği, Estonya Özgür Eğitim Birliği ve diğer eğitim kurumları ortaklaşa çalışmaktadırlar. Ayrıca ülkede kurulan Yetişkinler Eğitimi Şurası düzenli olarak yetişkinler eğitimi konusunda devamlı olarak araştırma yapmakta ve bu alanda yaşanan sorunlar konusunda Estonya Milli Eğitim ve Bilim Bakanlığı'nı bilgilendirmektedir (Estonya Eğitim ve Bilim Bakanlığı, 2007b).

Estonya'da yetişkinler eğitimi hizmetini özel okullar yapmak istedikleri taktirde Estonya Millî Eğitim ve Bilim Bakanlığı'ndan onay almak ve en az 120 saat veya altı ay süreyle eğitim hizmeti vermek durumundadırlar (Estonya Eğitim ve Bilim Bakanlığı, 1993).

Estonya'da yetişkinler eğitiminde meslek programları dışında, ana dili Estonca olmayanlar vatandaşlar için Estonya Dili eğitim programları düzenlenmektedir. Bu programlar "Interest Projesi" kapsamında gerçekleşmektedir. Estonya Dili eğitim programları ücretli olarak düzenlenmekte. Fakat yüksek başarı gösteren yetişkin öğrencilere ödedikleri ücretlerinden %50 indirim veya vergi muafiyeti uygulanmaktadır (Estonyaca Eğitim Programları, 2007).

Estonya'da genç eğitimi toplam dört kaynak tarafından finanse edilmektedir. Bunlar: (1) Aile ve gençler; (2) yerel yönetimler; (3) devlet (Milli Eğitim ve Bilim Bakanlığı); (4) değişik fonlardır. Ayrıca Estonya Milli Eğitim ve Bilim Bakanlığı yönetiminde olan ve tamamen devlet tarafından finanse edilen kurumlar da bulunmaktadır. Bunlar: (1) Estonya Gençlerle Çalışma Merkezi, (2) "Avrupa Genliği" Estonya Bürosu ve (3) Estonya Gençliği Enstitüsü'dür. Bu üç kurum; (1) gençlerle özel çalışma, (2) iş ve eğitim, (3) bilgilendirme, (4) danışmanlık, (5) gençler arasında araştırma, (6) mesleğe yönelik eğitim, (7) sağlık ve dinlence, (8) uluslar arası faaliyetler ve (9) gençler angajmanı gibi konularda faaliyet göstermektedirler. 2010 -2011 öğretim yılı verilere göre Estonya'daki genç eğitim alanında faaliyet gösteren merkez ve birliklerin toplam sayısı ise 210'dir. Ayrıca birliklerin % 15'inin 500'ün üzerinde üyesi bulunmaktadır (Estonian Ministry of Education and Research, 2011; Estonya Gençlerle Çalışma Merkezi, 2007; Estonya Eğitim ve Bilim Bakanlığı, 2007a, b).

Büyük ölçüde yerel yönetimler tarafından finanse edilen çocuk, gençler ve yetişkin eğitimini üstlenen okullar bulunmaktadır. Bunlar Estonya genelinde toplam 410 okul olmak üzere müzik, resim, spor ve çeşitli diğer okullarıdır. 2010 -2011 öğretim yılı verilere göre müzik ve resim okullarında 19 bin 956, spor okullarında 23 bin 763, teknoloji, doğa ve sanat okullarında 7 bin 047 ve çeşitli diğer okullarında 17 bin 335 öğrenci olmak üzere toplam 68 bin 101 öğrenci kendi ilgi alanlarına göre kendini geliştirme olanağı bulmaktadır. Bu okullardaki eğitim genelinde paralıdır (Estonian Ministry of Education and Research, 2011; Estonya Eğitim ve Bilim Bakanlığı, 2007b).

Estonya ve Türk Eğitim Sisteminin Karşılaştırılması

Estonya ve Türk Eğitim Sistemlerinin karşılaştırması Tablo 8.3'de verilmiştir.

Tablo 8.3. Estonya ve Türk Eğitim Sistemlerinin Amaç, Yapı ve İşleyiş Açısından Karşılaştırması

	Türk Eğitim Sistemi	Estonya Eğitim Sistemi
AMAÇ	Eğitim amaçları yasayla belirlenmiş. Genel olarak ifade edilmiştir. İyi yurttaş, iyi üretici ve iyi tüketici yetiştirmek hedeflenmektedir.	Eğitim amaçları yasayla belirlenmiş. Genel olarak ifade edilmiştir. Hem iyi yurttaş hem ekonomini ihtiyaç duyduğu insan gücü yetiştirme önemli amaçları arasındadır.
YAPI	Eğitim merkezidir.	Eğitim merkezidir.
	Her türlü karar Milli Eğitim Bakanlığı tarafından alınır.	Her türlü karar Milli Eğitim ve Bilim Bakanlığı tarafından alınır.
	Okulöncesi eğitim zorunlu değildir.	Okulöncesi eğitim zorunlu değildir.
	Zorunlu eğitim 8 yıldır.	Zorunlu eğitim 9 yıldır.
	İlköğretim 4+4 olmak üzere iki kademeden oluşmaktadır.	İlköğretim 5 yıldır.
	Ortaöğretim temel eğitim dışındadır.	Ortaöğretimin I.aşaması temel eğitimin kapsamındadır.
	Temel eğitimde tek tip akademik takvim uygulanmaktadır.	Temel eğitimde tek tip akademik takvim uygulanmaktadır.
	Yükseköğretimde özel üniversitelerin oranı düşüktür.	Yükseköğretimde özel ve devlet üniversitelerin oranı düşüktür.
	Enstitüler üniversitelere bağlıdır.	Enstitüler üniversitelere bağlı değildir.
	Okullar merkezden finanse edilmektedir.	Okullar hem merkezden hem yerel yönetimler tarafından finanse edilmektedir.
	Eğitimin her düzeyinde özel okullara müsaade edilmiştir.	Eğitimin her düzeyinde özel okullara müsaade edilmiştir.
İŞLEYİŞ	İlköğretimde iyi, orta, pekiyi şeklinde orta öğretimde ise 100'lük puan üzerinden değerlendirme yapılmaktadır.	İlk ve orta öğretimde 100'lük not baremi kullanılmaktadır.
	Ortaöğretim tek aşamadır, 4 yıl sürmektedir.	Ortaöğretim iki aşamalıdır (3+3). 6 yıl sürmektedir.
	İlk ve ortaöğretimde mezun olabilmek için ayrıca bir bitirme sınavına girmek gerekmemektedir.	İlk ve ortaöğretimde mezun olabilmek için bir bitirme sınavı yapılmaktadır.
	Yükseköğretime giriş sınavı merkezi sistem ile yapılmaktadır.	Yükseköğretime giriş sınavı üniversiteler tarafından yapılmaktadır.
	Üniversitelerde genellikle dörtlü not baremi kullanılmakta ve geçme notu ikidir.	Üniversitelerde 100'lük not baremi kullanılmakta ve geçme notu 60'tır.
	Okuma-yazma seferberliği uygulanmıştır.	Okuma-yazma konusunda sorunu yoktur.
	Yetişkin eğitimi halk eğitim merkezleri tarafından sabit olarak yürütülmektedir.	Yetişkin eğitimi kapsamında devlet ve yerel okulları faaliyet göstermektedir.

Kaynak: Estonya Eğitim ve Bilim Bakanlığı, 2007b; MEB, 2006.

Genel olarak baktığımızda Estonya Eğitim Sistemi ile Türk Eğitim Sistemi bazı farklılıklara rağmen büyük ölçüde benzerlik göstermektedir. Estonya Eğitim Sistemini Türk Eğitim Sisteminden ayıran temel farklılıkları ise şu şekilde sıralanabilir: (1) İlk ve ortaöğretim ayrımının olmaması, bunun yerine temel eğitim I. Kademe ve II. Kademe ayrımının olması; (2) zorunlu eğitiminin süresi dokuz yıl olması; (3) eğitim finansmanını devlet dışında yerel yönetimler tarafından karşılaması; (4) enstitülerin üniversitelere bağlı olmaması; (5) tüm eğitim aşamalarında not bareminin 100 olması; (6) temel eğitim I. Kademe ve II. Kademesinden sonra bitirme sınavlarını olması; (7) üniversitelere giriş sınavının üniversiteler tarafından yapılması.

Sonuç

Uluslararası ilişkilerin giderek artması, kitle iletişim araçlarının yaygın olarak kullanılması, ulusların daha iyi tanınmasına ve birbirleriyle yakınlaşmalarına neden olmaktadır. Ülkelerin kalkınmasında ekonominin, siyasetin ve bilimin temel kaynaklarından olan eğitimin önemli bir role sahip olduğu düşünülmektedir. Dolayısıyla, eğitim sorunlarının çözümlenmesinde, başka ülkelerin eğitim deneyimlerden yararlanmanın bir gereklilik olarak ortaya çıktığı düşünülmektedir. Bu doğrultuda, diğer ülkelerdeki eğitim sistemlerinin incelenmesi ve karşılaştırılıp olumlu sonuçlarından yararlanılması faydalı olacağı düşünülmektedir. Bu çalışmada, Estonya Eğitim Sistemi incelenmiş ve Türk Eğitim Sistemiyle karşılaştırılmıştır.

Eski Sovyet Birliği'nden ayrılan Estonya yeni sosyo-ekonomik hedefler doğrultusunda bir toplum inşa etmeye çalışmaktadır. Bunun için de gerekli değişimi ve uygulamaları başarı ile gerçekleşmektedir. Bu başarı eğitim açısından da oldukça önemli bir deneyimdir. Bu başarını en önemli noktaları: (1) Toplam nüfusu içinde beşte birlik bir paya sahip olan eğitim nüfusuna ülke kaynaklarının % 6.1 ayrılmasının, hala % 3 oranında GSMH'dan pay ayıran Türkiye açısından anlamlı bir örnek oluşturması; (2) okulöncesi eğitimine gerçek anlamda büyük önem verilmesi; (3) zorunlu eğitiminin süresinin dokuz yıl olması; (4) üniversiteye giriş sınavlarını üniversiteler tarafından yapılması; (5) ülkedeki eğitim uygulamalarında azınlıkları da içeren önemli reformların halk ile birlikte yürütülmesidir (Estonian Ministry of Education and Research, 2011; TÜİK, 2002).

Özellikle eğitime yapılan yatırım oranında sonuçların başarılı olduğu bu karşılaştırma ile daha anlamlı bir şekilde ortaya çıkmaktadır. Dolayısıyla Estonya'nın eğitimle ilgili uygulamalarından önemli sonuçlar çıkarılması Türkiye açısından yararlı olacağını düşünülmektedir.

Yararlanılan Kaynaklar

Atalay, İ. (1999) **Kıtalar ve Ülkeler Coğrafyası.** İzmir: Ege Üniversitesi Basımevi.

Estonya Büyükelçiliği, Ankara (2006). **Bir Bakışta Estonya.** http://www.estemb.org.tr/tur/estonya adresinden 20.02.2007 tarihinde indirilmiştir.

Estonya Milli Eğitim ve Bilim Bakanlığı. (1993). **Estonya Yetişkinler Eğitimi Kanunu.** http://vana.hm.ee/uus/hm/client/index.php adresinden 20.02.2007 tarihinde indirilmiştir.

Estonya Milli Eğitim ve Bilim Bakanlığı. (2004). **Okul Öncesi Eğitim Yasası.** Madde 3. www.vana.rajaleidja.ee/ru adresinden 20.02.2007 tarihinde indirilmiştir.

Estonya Eğitim Sistemi. (2007). http://informkiosk.com/content/section/20/89/ adresinden 09.03.2007 tarihinde indirilmiştir.

Estonya Milli Eğitim ve Bilim Bakanlığı. (2007a). **Milli Eğitim ve Bilim Bakanlığı'nın Misyonu.** http://vana.hm.ee/uus/hm/client/index.php adresinden 20.02.2007 tarihinde indirilmiştir.

Estonia (2010). **Эстония в Ракурсе. [Estonya'ya Bakış].** Moskova'daki Estonya Büyükelçiliği http://www.estemb.ru/estonija adresinden 15.07.2011 tarihinde indirilmiştir.

Estonya Milli Eğitim ve Bilim Bakanlığı. (2007b). **Estonya'nın Eğitim Yapısı.** http://www.vana.hm.ee//koolialgus_vene/index.htm adresinden 20.02.2007 tarihinde indirilmiştir.

Estonya Adalet Bakanlığı. (1992). **Estonya Cumhuriyeti Anayasası**. Madde 37. http://www.riik.ee/ru/pohiseadus.html adresinden 20.02.2007 tarihinde indirilmiştir.

Estonya Gençlerle Çalışma Merkezi. (2007). http://www.entk.ee/ru adresinden 02.03.2007 tarihinde indirilmiştir.

Estonyaca Eğitim Programları. (2007). www.vana.interest.edu.ee/1 adresinden 26.02.2007 tarihinde indirilmiştir.

Estonya'da Yaşam Yolu. (2007). http://eesti.ee/rus/onrdxtndyro/zneoo_tnrdx tndyro/aaadytnuoyyeo_oud?style=2 adresinden 02.03.2007 tarihinde indirilmiştir.

Estonian Ministry of Education and Research. (2011). **Uuringud, Statistika. Andmebaasid.** http://www.hm.ee/index.php?03264 adresinden 18.07.2011 tarihinde indirilmiştir.

MEB. (2006). **Türkiye ve Avrupa Birliği Ülkelerinin Eğitim Sistemleri.** Ankara: MEB Dış İşleri Genel Müdürlüğü.

Statistics Estonia, (2010). Population By Nationality, 1 January 2010. http://www.stat.ee/34267 adresinden 15.07.2011 tarihinde indirilmiştir.

TÜİK. (2002). **2002 Yılı Eğitim Sevilerine Göre Öğrenci Başına Düşen Eğitim Harcamaları.** http://www.tuik.gov.tr/VeriBilgi.do adresinden 02.03.2007 tarihinde indirilmiştir.

UNFPA. (2007). **Country Reports 2007. Phase 2. Estonia.** www.un.0rg.kg adresinden 15.07.2011 tarihinde indirilmiştir.

9. BÖLÜM

FRANSA EĞİTİM SİSTEMİ

Dr. Ali ERDEN

Sosyal ve Siyasal Yapılanma

Kültür, sanat ve turizm merkezi olarak bilinen Fransa, Avrupa'nın yüzölçümü yönünden en büyük ülkesidir. Tarihi olarak önemli gelişmelere kaynaklık etmiş bir ülke olan Fransa; bilim, sanat ve edebiyat alanında önemli isimleri ve olayları bünyesinde barındırmıştır.

Fransa, Kuzey Denizi, Manş Denizi, Atlas Okyanusu ve Akdeniz'le kuşatılmış, yüzölçümü 549.000 km^2 olan, 2700 kilometre uzunluğundaki kıyı şeridi, doğal güzellikleri, tarihi ve turistik yerleriyle Avrupa'nın önemli ülkelerinden biridir. Fransa, Belçika, Lüksemburg, İsviçre, İtalya ve İspanya ile komşudur. Ülkenin resmi dili Fransızca'dır. Fransızca; Kanada, Belçika ve İsviçre'nin de resmi dilleri arasında yer almakta ve bu ülkelerin belli bölgelerinde konuşulmaktadır (Eurydice/eurybase.org, 2003).

Fransa, 1958 anayasası gereğince parlâmenter rejime sahip bir cumhuriyettir. Fransa'da yasama gücü, Ulusal Meclis ve Senatoya aittir. Ulusal Meclis halk tarafından iki turlu seçimle gelen milletvekillerinden oluşur. Senato'nun üyeleri de seçimle belirlenir. Ancak senato üyelerinin üçte biri için üç yılda bir seçim yapılır. Fransa'da yürütmenin başı Cumhurbaşkanı ve Hükümettir. Cumhurbaşkanı halk tarafından iki turlu bir seçimle belirlenir. Cumhurbaşkanı sorumsuzdur. Başbakan ise, hem Cumhurbaşkanına hem de Ulusal Meclise karşı sorumludur (Sağlam, 1999).

Fransa Anayasası'nın 72. maddesine göre, cumhuriyeti oluşturan yerel toplulukların komünler (belediyeler), iller ve denizaşırı ülkeler olduğu belirtilmektedir. Ancak, Fransa da üç tür yerel yönetim birimi bulunmaktadır. Bunlar: (1.) Belediyeler, (2.) İl yönetimleri ve (3.) Bölge yönetimleri (Keleş, 1994). Fransa'da 22 bölge, her bölgede en az 2, en çok 8 il olmak üzere 96 il bulunmaktadır. Ayrıca 4 il de deniz aşırı (Guadeloupe, Fransız Guyanası, Martinique, Reunion Adası) yerlerde bulunmaktadır. 13 Ağustos 2004 te çıkarılan yasa ile yerel yönetimlerin yetkileri artırılmıştır. Bölgeler tamamıyla yerel statüdedir (Eurydice/eurybase.org, 2010).

Fransa da Katolik Kilise ile devletin ilişkileri üç ana ilke etrafında şekillenir. Bunlar: (1.) Cumhuriyetin birliği, (2.) Felsefi ve dini geleneklerin çokluğu, (3.) Vicdan özgürlüğü'dür. Fransa'da bölgesel diller gönüllü olarak ilköğretimde haftada bir ile üç saat arasında okutulmaktadır (Eurydice/eurybase.org, 2003).

Fransa'nın nüfusu 2009 sayımına göre 64.3 milyondur. Bu nüfusun 62.45 milyonu Fransa da, 1.85 milyonu deniz aşırı bölgelerde yaşamaktadır. Fransa'nın nüfus artışı 1992 yılında yavaşlamıştır. Nüfus artış hızının yavaşlamasının nedeni doğum oranlarında azalma olmasındandır. Ancak nüfus artış oranı 2000 yılında %4.7 ile Avrupa Birliği ülkelerinden hala yüksektir (Eurydice/eurybase.org, 2010). 2002-2003 eğitim-öğretim yılında Fransa'da ve kendisine bağlı denizaşırı *bölgelerdeki* (DOM) öğrenci nüfusu 14 940 900 olarak kaydedilmiştir. Eğitim kademelerine göre öğrenci nüfusu şu şekildedir. 6 529 000 ilköğretim öğrencisi (okul öncesi eğitim ve ilköğretim), 5 596 000 ortaöğretim öğrencisi ve 2 209 000 yükseköğretim öğrencisidir. Öğretim dili Fransızca'dır (Eurydice/eurybase.org, 2010).

Eğitim Sisteminin Amaç ve Politikaları

Fransa eğitim sisteminin temelini, 1882 Jules Ferry'den beri üç büyük ilke oluşturmaktadır (Le Système Èducatif Français, 1997): (1.) Laik eğitim, (2.) 16 yaşa kadar zorunlu eğitim, (3.) Parasız eğitim. Bu yüzden Fransa'da eğitim ve yetiştirme devletin halka borçlu olduğu bir hizmet olarak değerlendirilmiş ve bir hak olarak devlet garantisi altına alınmıştır.

1789 devriminden önce din adamları, asiller ve halk olarak üç temel sınıftan oluşan Fransa'da; Devrimle birlikte egemen olan düşünce paralelinde eğitim, ilk defa bir insanlık hakkı olarak kabul edilmiştir. Buna göre eğitim, bireylerin sosyal yaşamdaki işlevlerini yerine getirebilmelerinin, kendi kendilerini yönetebilmelerinin ve haklarını kullanabilmelerinin temel koşulu olarak görülmüştür. Bu nedenle 24 Temmuz 1793 tarihli Anayasa'nın 22. maddesinde devletin görevi, herkesin hakkı olan eğitimle toplumun genel kültürünü desteklemek ve öğretimi yurttaşın yeteneğine göre düzenlemek olarak belirtilmiştir (www.ogretmenlik.com).

Fransa da eğitimle ilgili amaçlar, 1989'daki eğitim hareketi ile aşağıdaki biçimde belirtilmiştir (www.ogretmenlik.com).

1. Her öğrencinin kendi ile ilgili planlarını gerçekleştirmesine olanak sağlamak,
2. Her genci istenilen düzeyde bir eğitime hazırlamak,
3. Öğrencilerin yüksek öğretime devam edebilmelerini sağlayacak biçimde diploma almaları için eşit olanaklar sunmak,
4. Bireyleri yeni Avrupalılık ve uluslararası işbirliği düşüncesiyle yetiştirmek,

Bunlar ışığında Fransa eğitim sisteminin öğretim kademelerine göre amaçları;

Okulöncesi eğitimin amacı: Okul öncesi eğitimin amacı, uyarlanmış yaklaşımları kullanarak her çocuğa yardımcı olmak, özerk olmalarına yardımcı olmak, ilkokulun ilk 2 yılında temel öğrenme sürecini kolaylaştıracak bilgi ve becerileri kazandırmaktır. Temel hedef, başkaları tarafından anlaşılan, örgütlenmiş zengin bir sözel dil edinmelerini sağlamaktır (Eurydice/eurybase.org, 2010).

İlköğretimin amaçları: Okul, eşit fırsatları bir potada eritir, ortak paylaşılan kültürün yapılandırılmasını kolaylaştırır, ortak vatandaşlık ve sorumluluğu detaylandırır, ortak değerlerin bilinmesini, anlaşılmasını ve kullanılmasını sağlayarak ortak değerlerin yapılandırılmasını cesaretlendirir. Ulusal eğitim programları, Cumhuriyet okul sisteminin kalıcı şartlarını etkilemeden 2008 yılında revize edildi. Bu revize çalışmasının amacı, ortak temelin gereklerini yerine getirmektir. Okul sisteminin en temel hedefi, hiçbir çocuğu sistem dışında bırakmamaktır (no child left behind) (Eurydice/eurybase.org, 2010).

Buna ek olarak, bu hedeflerin tam olarak bütünleştirilmesi için, ilkokulda, kurallar ve girişimcilik ruhuna saygı göstererek, çocuğun zeka ve yaratıcılığını, hayal kurmasını, dikkat ve özerk gelişimi gelişimini sağlamak (Eurydice/eurybase.org, 2010).

Ortaöğretimin amaçları: 11 Haziran 2006 tarihli düzenlemeye dayanır. Ortaöğretim sonunda öğrencilere ortak bir temel kazandırmayı amaçlar. Bu temel için 7 temel becerinin kazandırılması gerekir. Bunlar, Fransız diline hakim olması, bir yabancı dile hakim olması, matematiksel ve bilimsel kültür kazandırmak, Bilişim teknolojisini keşfetmek, insancıl kültür kazandırmak, Sosyal ve vatandaşlık becerileri, özerklik ve insiyatif almadır (Eurydice/eurybase.org, 2010).

Yukarıdaki çerçevede Kolejlerin amacı, öğrencilerde ortak bir temel oluşturmak ve onların uyumunu sağlamaktır. Ayrıca, yazılı, sözlü ve hayal edebilme becerilerini geliştirmektir (Eurydice/eurybase.org, 2010).

Genel liselerin amacı uzun dönemli yükseköğretime hazırlamaktır. Teknoloji liselerinin amacı, öğrencileri yüksek teknoloji eğitimine hazırlamaktır. Meslek lisesinin amacı ise, öğrencileri çalışma yaşamına hazırlamaktır (Eurydice/eurybase.org, 2010).

Yükseköğretimin amaçları: 1984 yasasına dayanır. Yükseköğretimin amacı öğrencilere gerekli bilgilerle birlikte bir meslek seçmeyi, yönlendirmeyi ve dengeleyici, tamamlayıcı bir yetiştirmeyi sağlamaktır. Ayrıca toplumsal, kültürel ve spora ilişkin faaliyetleri sağlamak ve öğrencileri farklı alanlara yönlendirmektir. Yüksek öğretimde bu amaca dönük olarak aşağıdaki alt amaçlar gerçekleştirilmeye çalışılır (Eurydice/eurybase.org, 2003).

1. Bilginin hazırlanması sürecinde; öğrencileri etkin iletişim becerisiyle geliştirmek, araştırma fikrini geliştirmek ve insanı yetiştirmek,
2. Kültür ve araştırmaları en üst düzeye ulaştırarak, kültür ve araştırma olanağını, yetenek ve kapasitesi olan herkese açık hale getirmek,
3. Teknik ve endüstriyel devrimlerle demokratik gelişmeye uygun her bölgenin ekonomik ve toplumsal gelişimine katkıda bulunacak her alanda eleman yetiştirmek,
4. Öğretim üyeleri ve araştırmacılara öğretim ve araştırmada bulunabilmeleri için gerekli olanakları sağlamak,
5. Ulusal eğitimin gereksinim duyduğu öğretmenleri yetiştirmek,

6. Öğrenimine devam edememiş olanlara, eğitim olanakları yaratarak yaşamda yükselme ve meslekleri değiştirme olanakları sağlamak,
7. Yeni iletişim ve bilgi yayma araçlarından da yararlanarak tüm kategorilerde bilginin sürekli yenilenmesini sağlamak,
8. Kısmen ya da tümüyle Fransızca öğretim yapan üniversitelerle işbirliğini geliştirmek ve Avrupa Birliği'ne üye ülkelerin üniversiteleri ile yeni bağlar kurmak.

Eğitimin Sisteminin Yapılanması

Yönetsel yapılanma. Fransa eğitim sisteminin şekillenmesinde üç ana devrim görülmektedir. Bunlar: (1.) Merkezi bir yönetimin oluşturulması, (2.) Eğitim için özel bir yönetimin oluşturulması, (3.) Kilise ve devlet ayrımı'dır (Eurydice/eurybase.org, 2003).

Fransa da eğitimin merkezi yapısı 1808 Napolyon dönemine kadar gitmektedir. Fransa da 1828'e kadar Kilisenin başı, eğitim bakanlığının da başı idi. Daha sonra Üniversitelerin başkanı eğitimin başı oldu. Devletin gittikçe güçlenmesi ile 1945'te Eğitim Bakanlığı oluşturulmuştur. Daha sonraki birçok yasa ile Fransa'da merkeziyetçilik keskinleştirilmiştir (Eurydice/eurybase.org, 2003). 2007 başkanlık seçimlerinden sonra eğitim sisteminden sorumlu iki bakanlık bulunmaktadır. Bunlar: Eğitim Bakanlığı ile Yükseköğretim ve Araştırma Bakanlığıdır (Eurydice/eurybase.org, 2010).

Eğitim Bakanı, görevlerini yerine getirebilmek için aşağıdaki birimlerin yardımına ihtiyaç duyar:

1. Genel birimler: Milli Eğitim Genel Teftişi (*Inspection Générale de l'Éducation Nationale*) (IGEN) ve Milli Eğitim ve Araştırma Yönetimi Teftişi (*Inspection Générale de l'Administration de l'Education Nationale et de la Recherche*) (IGAENR)
2. Bakanlığın merkezi yönetimini oluşturan bir grup bölüm, hizmet birimi ve ofisler
3. Sendika ve bağımsız örgütler (örneğin, yüksek eğitim konseyi)

Yüksek Eğitim ve Araştırma Bakanı görevini yerine getirebilmek için, Yüksek Eğitim Bölümü, Araştırma ve Yenilik Bölümü, Kütüphaneler Bölümü, İnternet Kullanımı Delegasyonu ve Kabine Bürosu üzerinde otoriye sahiptir.

Eğitim Bakanlığı ve Yüksek Eğitim ve Araştırma Bakanlığı birlikte 17 Mayıs 2006'da kabul edilen yasanın 1. maddesi ile belirtilen Genel Sekreterlik, IGAENR, Eğitim Ombusmanlığı ve Savunma ve Güvenlik birimi üzerinde yetkiye sahiptirler.

Eğitim Bakanı ve Yüksek Eğitim ve Araştırma Bakanı kamu enstitülerinin denetiminden sorumluldurlar.

Eğitim Bakanı, eğitim politikası, planlanması ve yönetimi konusunda çeşitli kurul ve komisyonlarla birlikte çalışır. Bu kurullardan en önemlisi Denetleme Üst Kuruludur. Bu kurul, okulların denetimi ve eğitim sisteminin geliştirilmesinin yanı sıra bakana da danışmalık yapar (Eurydice/eurybase.org, 2003).

Eğitimin iç danışma birimleri iki tanedir. Bunlar (Eurydice/eurybase.org, 2003); (1.) Eğitim Yüksek Konseyi ve (1.) Ulusal Program Konseyi'dir.

Eğitim Yüksek Konseyi: Eğitim bakanının ya da onun temsilcisinin başkanlık yaptığı ve 95 üyeden oluşan bir konseydir. Bu konseyde veli temsilcisi, öğrenci temsilcisi, bölgesel ve kültürel temsilciler, sosyal birliklerden temsilciler yer alır. Konsey, eğitim ve öğretimle ilgili ulusal düzeyde sorunlarda Bakanlığa danışmanlık yapar.

Ulusal Program Konseyi: Bu konseyin 1989 yasası ile genel yapısı belirlenmiştir. Konsey, 22 üyeden oluşmaktadır. Konseyin yetki alanı yükseköğretim ve okullardır. Konseyin görevleri arasında; okullar arasında uyumu sağlamak, okullarda uygulanacak programı, yöntemleri, konuların gruplanmasını, disiplinler arası konuları, konuların düzeylere göre dağılımını, çeşitli eğitimsel düzenlemeleri yapmak yer alır.

Akademiler. Fransa da eğitim bakanlığı, politikalarını uygulayabilmek için akademiler (académies) olarak bilinen dış idari bölgelere sahiptir. Bu idari bölgelerin sayısı 30'dur. Bunların 26'sı metropolitan akademi ve 4'ü deniz aşırı yerlerdedir. Akademilerin başında rektörler bulunmaktadır. Rektör, Devlet Doktoru derecesine sahip akademisyenler arasından Cumhurbaşkanının ataması ile belirlenir. Akademilerde Milli Eğitim Bakanını temsil eder. Rektör, Milli Eğitim Bakanlığı ile işbirliği içinde eğitim yönetiminin alt alanlarında faaliyetlerde bulunmaktadır. Rektör, üniversite ve yüksekokullar dahil bölgedeki tüm okullardan sorumludur (Eurydice/eurybase.org, 2010).

Her akademinin pek çok bölümü vardır. Akademiler, Fransız İhtilali'nden bu yana devletin geleneksel alt idari yapısını oluşturmaktadır. Her bir bölüm kendisine bakanlık tarafından sağlanan ulusal eğitim hizmetlerini yöneten bir akademi müfettişi (*inspecteur d'académie)* tarafından yönetilir. Müfettişler, rektöre yardımcı olmaktadırlar (Eurydice/eurybase.org, 2003).

Yerel düzeyde genel yönetim (*départements*): Yerel seviye, il yönetimi ile aynı düzeydedir. Fransa, 96 il ve 4 deniz aşırı ilden oluşur. Ayrıca St. Pierre ve Miquelon bölgelerine de eğitim hizmeti verilmektedir (Eurydice/eurybase.org, 2010).

İl genel yönetimi, il yönetimi ya da académie inspection (denetimi) olarak bilinir. Bu birimin başında Inspecteur d'académie (Akademi Müfettişi) bulunur. Akademi Müfettişi, Milli Eğitim Bakanı'nın önerisi ve Cumhurbaşkanı'nın ataması ile belirlenir. İlköğretim ve ortaöğretim düzeyinde eğitimden sorumludur. Rektör ve bölüm başkanları akademi müfettişinin üstü durumundadır. Akademi Müfettişi'nin yardımcıları yardımcı akademi müfettişleridir. Buna ek olarak, Akademi Müfettişi, rektörün teknik tavsiye rolüne ilişkin çeşitli memurların yardımını alır. Örneğin, the inspecteur de l'Education nationale (IEN Milli Eğitim Müffettişleri). Akademi Müfettişi, amirleri olan genel sekreterden, yönetimsel hizmetlerin başından aldığı emirleri de uygular (Eurydice/eurybase.org, 2010).

Yükseköğretim örgütünün yönetimi: Üniversiteler, Üniversite dışındaki enstitüler ve okullar, IUFM, Yurt Dışındaki Fransız Okulları ve Büyük Enstitüler Yükseköğretim Bakanlığı'nın görev alanındadır.

Eğitimle ilgili diğer örgütler. Fransa eğitim sisteminde, eğitimle ilgili örgütler iki şekilde katkı sağlamaktadır. İlk katkı teknik düzeyde olurken ikincisi yönetimle ilgili sorunlarda danışmanlık şeklindedir. Fransa eğitim sisteminde yer alan eğitimle ilgili diğer örgütler şunlardır (Eurydice/eurybase.org, 2003):

Mesleki Danışma Komisyonu: Bu komisyon mesleki eğitimle ilgili nitelikleri belirler. Bu komisyonda kamudan, işçi ve işveren temsilcilerinden üyeler bulunur. Konseyin 20 üyesi vardır.

Okuma için Ulusal Gözlemevi: 1996 yılında oluşturulan bir kuruluştur. Amaç, öğrenme için öğretim yöntemlerinin analizi ve okuma becerilerinin kusursuzluğunu sağlamaktır.

Yükseköğretim ve Araştırma Ulusal Konseyi: Konseyin 61 üyesi vardır. 29 personel temsilcisi, 11 öğrenci temsilcisi ve 21 eğitim, kültür, bilim, ekonomi ve toplumla ilgili kişiden oluşur. Yükseköğretimde reform ve kuruluşlar arası kaynak temini konuları ile ilgilenir.

Okulda Başarı İçin Ulusal Yenilik Konseyi: 2000 yılında oluşturulan bir kuruluştur. Yeniliklerin değerlendirilmesi ve desteklenmesi ile ilgilenir. Bakanlığın yenilik uygulamalarında danışmanlık yapar. Konseyin 40 üyesi vardır. Konseyin beş üyesi daimi ve diğer üyeleri ise seçimle gelmektedir. Konseyin seçimle gelen üyeleri, öğretmenlerden, araştırmacılardan, müfettişlerden ve velilerden oluşur. Ayrıca bu konseyde iş dünyasından da temsilciler bulunmaktadır.

Okul Değerlendirme Yüksek Konseyi: Konsey 2000 yılında oluşturuldu. Konsey, farklı değerlendirme çalışmalarını sentezler. Konsey, Bakanlık tarafından dağıtılmış ve değerlendirme ürünlerinin yıllık programı üzerine fikir belirtir. Konsey, Bakanlık tarafından seçilen 35 üyeden oluşur. Bu üyeler üç yıllığına seçilir. Seçilecek olan kişiler eğitimle ilgilidirler.

Yönetimsel kontrol ve teftiş. 1965 yılında oluşturulan Eğitim Yönetiminin Genel Teftiş birimince teftiş işlemleri yapılmaktadır. Bu birimde genel müfettişler, yardımcı genel müfettişler ve müfettişler bulunmaktadır. Genel müfettişler Ulusal Eğitim bölümünün en yüksek rütbesine sahiptir ve Bakanlar Kurulu tarafından atanırlar. Yardımcı müfettişler ve müfettişler Eğitim Bakanlığı tarafından atanır (Eurydice/eurybase.org, 2003).

Genel müfettişlerin görevi 1988 yılında yeniden belirlenmiştir. Genel müfettişler, personelin, merkezi akademik servislerin, eğitimle ilgili kamu kuruluşlarının yönetim ve muhasebe yönünden teftişinden sorumludurlar. Genel müfettişler okul yapılarını ve aralarındaki iletişimi, eğitim ihtiyaçlarını planlarlar (Eurydice/eurybase.org, 2003).

Genel bir değerlendirme yaptığımızda, eğitim sisteminde yapı ve amaç yönünden gerçekleştirilen değişimler dikkate alındığında sistemin merkeziyetçi bir yönetim

yapısma, ülke düzeyinde tüm okullarda ortak programlara, ortak bitirme sınavlarına, dikey bir basamaklandırmaya, devlet okullarında parasız ve laik eğitime, yükseköğretimde yarışmaya dayalı bir seçmenin olduğu ve piyasa isteklerinin dikkate alındığı bir anlayışa sahip olduğu görülmektedir (Nieser, 1990; Akt; Sağlam, 1999).

Okul sistemi yapılanması. Fransa eğitim sisteminin temeli, 1959 yılında zorunlu eğitimin süresini 10 yıla çıkaran eğitim yasasına dayanmaktadır. 1975, 1983 ve 1985 yıllarında çıkarılan yasalarla Fransa eğitim sistemi bugünkü şeklini almıştır. 1975 yasası Fransa eğitim sistemin yeniden yapılandırılmasını esas alırken, 1983 yılındaki yasa eğitimde merkezi ve yerel yetki ve sorumlulukları belirlemiştir. 1983 yasası Fransa da okulların yönetim ve işlevlerini de yeniden düzenlemiştir. 1985 yasası ile de Fransa'da mesleki eğitim şekillendirilmiştir (Eurydice/eurybase.org, 2003).

Fransa eğitim sistemi genel olarak şekil 1'de de görüldüğü gibi okulöncesi eğitim, ilköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretimin olduğu dört basamaktan oluşmaktadır. Eğitim basamaklarında yer alan okul türleri şunlardır (Monchablon, 1994, s.2378):

1. 2-6 yaş çocukların devam ettiği anaokulları ve anasınıfları,
2. 6-11 yaş çocukların devam ettiği ilköğretim basamağındaki beş yıllık ilköğretim,
3. 11-15 yaş çocukların devam ettiği ve ortaöğretimin I. devresini oluşturan kolejler,
4. ilk yılı zorunlu eğitim kapsamında olan ve ortaöğretimin II. devresini oluşturan lise kapsamındaki genel ve teknik liseler,
5. Üniversiteler ve yüksekokullar.

Okulöncesi eğitim. Okulöncesi eğitimin 19. Yüzyılın ortalarına dayanan bir geçmişi olsa da, bugünkü yapısı 1989 yasası ile şekillenmiştir. Temel eğitime bağlı olanlar ana okulu (*école maternelle)* olarak adlandırılır. Okulöncesi eğitim hem kentlerde hem de kırsal alanda gelişme göstermiştir. Okulöncesi eğitimde dört tür görülmektedir. Bunlar: (1.) Bebek bölümü, (2.) Kasabalar arası anaokulu, (3.) Yarı zamanlı sınıflar ve (4.) Gezinti sınıfları'dır (Eurydice/eurybase.org, 2003).

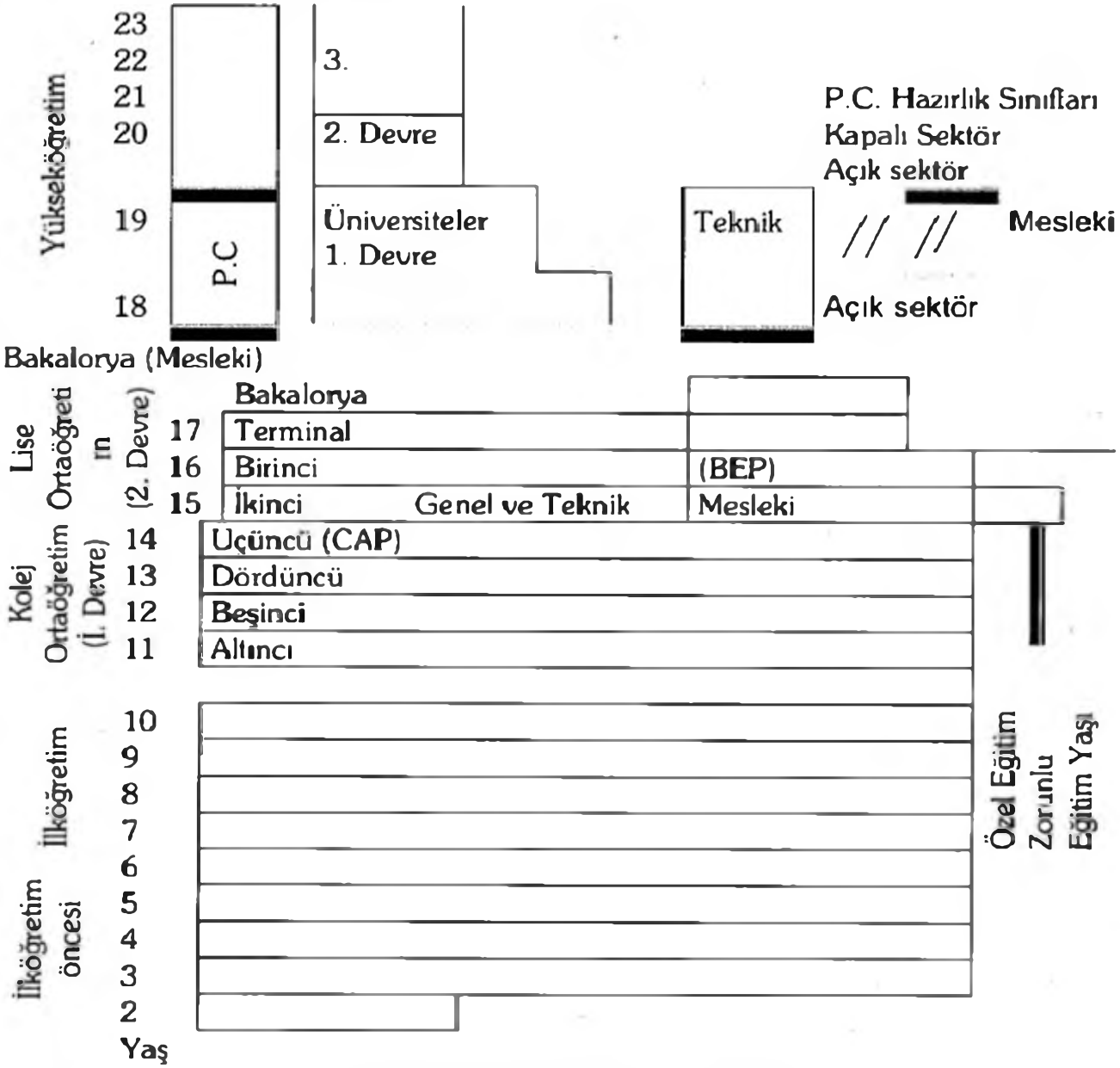
Okulöncesi eğitim 3 ile 6 yaşları arasını kapsamaktadır. Çocuklar yaşlarına göre gruplandırılır: Küçük bölüm (2-3'den 4 yaşa kadar), orta bölüm (4'den 5 yaşa kadar) ve büyük bölüm (5'den 6 yaşa kadar) (Le Système Educatif Français, 1997). Uygun yer olduğunda 2 yaşındaki çocuklar da kabul edilmektedir. Okul öncesi eğitimin ilk 2 yılı başlangıç eğitimi devresi olarak adlandırılır. Okul öncesi eğitimin son yılı ile ilkokulun ilk yılı da temel eğitim devresi olarak adlandırılır (Eurydice/eurybase.org, 2010).

Okulöncesi eğitim zorunlu olmasa da bir kamu hizmeti olarak görülmektedir. Eğitim sisteminin bir parçasıdır. Eğitim bakanlığının sorumluluğunda yapılır. Devlette parasız ve laik özelliğe sahiptir. İlkokul eğitimi ile aynı eğitimi almış öğretmenler bu hizmeti yaparlar. Öğretmenler yapılandırmacı öğrenmeyi temel alır ve çeşitli uyarıcıları,

buluşları ve oyunları içeren yöntem ve teknikleri uygularlar. Okullar genellikle pedagojik, eğitim ve sağlık ekiplerinden oluşur (Eurydice/eurybase.org, 2010).

2005 yasasıyla, okulların geleceği ve program ve çerçeve yasasıyla, program ve eğitimin amacı, temel eğitim araçlarına ilk yaklaşım, ilkokullarda verilen temel eğitime çocukları hazırlamak ve toplumun yaşam kurallarını çocuklara öğretmektir (Eurydice/eurybase.org, 2010).

2008 ilkokul reformu çerçevesinde, okul öncesinde 2 saat kişiselleştirilmiş desteğe ayrılmıştır. Kişiselleştirilmiş yardımın kuralları, öğretmen konseyinde belirlenmesi gerekir, okul projelerini entegre edilmeleri gerekir ve öğrencilerin velilerinin kabul ettiği her sınıfa uygulanabilecek türde olması gerekir. Okul öncesinde, bu destek temel olarak dil üzerine odaklanmıştır. 5 ya da 6 kişilik küçük gruplar halinde bu destek verilir (Eurydice/eurybase.org, 2010).

Şekil 9.1. Okul Sisteminin Yapısı

Kaynak: A. Monchablon, 1994, s.2379

Okulöncesi eğitim öğretmenleri liseden sonra üç yıl eğitim görürler ve sınavla alınırlar. Daha sonra bir yıl mesleki formasyon eğitimi alırlar (Le Système Éducatif Français, 1997).

Öğrencinin değerlendirmesinden, öğretmen veya öğretmenlerden oluşan öğretme takımlan sorumludur (Eurydice/eurybase.org, 2003).

Okulöncesi eğitimin %85'i kamu okullannda gerçekleştirilmektedir. Kiliselere ve özel kişilere bağlı okulöncesi eğitim kurumlan ise %15 kadardır. Özel okullar devletten yardım almaktadırlar. 2008-2009 eğitim öğretim yılında, 2.535.400 öğrenci okul öncesi eğitimde yeralmıştır. Bu rakam, 2007-2008 eğitim öğretim yılına göre 15.700 daha az öğrenci demektir. 2008-2009 eğitim öğretim yılında, 2 ile 5 yaş arasındaki öğrencilerin okullaşma oranı, %78.4 iken, bu oran 2000 yılında, %84,9 idi. Fransa'da, 2008'de eğitim öğretim yılı başlangıcında, 16,748 kamuya bağlı okul öncesi eğitim kurumu varken, bu sayı özel okul öncesi eğitim de 194'dür (Eurydice/eurybase.org, 2010).

Zorunlu eğitim. 1959 yılından beri Fransa'da 6 – 16 yaşları arasındaki çocuklar (yabancılar dahil) için zorunlu eğitim uygulaması yapılmaktadır. İlkokul, ortaokul ve lise birinci sınıf zorunlu eğitim kapsamındadır. Zorunlu eğitim döneminde eğitim ücretsizdir. Zorunlu eğitimin uygulanmasından okul müdürü sorumludur (Eurydice/eurybase.org, 2010).

İlköğretim. İlköğretimi düzenleyen temel yasa 1989 yılında çıkarılmış ve 1990 yılında çıkarılan bir karamame ile de bu yasa tamamlanmıştır. İlköğretim, 6-10 yaşları arasında çocukların devam ettiği ve zorunlu olan okuldur. İlköğretim iki döneme ayrılmıştır. Temel öğrenme becerileri dönemi iki yıldır. Becerileri geliştirme dönemi ise, üç yıldır. Temel öğrenme becerileri döneminde konuşma, yazma ve hesap yapma becerileri geliştirilir. Becerileri geliştirme döneminde de bu beceriler entelektüel araçlara dönüştürülür. İlkokulun sonunda ortak bir temel oluşturulur (Eurydice/eurybase.org, 2003).

İlkokullarda temel öğrenme döneminde yer alan dersler ve bunların yıllık ve haftalık ders saatleri Tablo 9.1'de gösterilmektedir.

Tablo 9.1. Temel Öğrenme Devresi Dersleri ve Saatleri

Dersler	Yıllık Ders Saati Sayısı	Haftalık Ders Saati Sayısı
Fransızca	360 saat	10 saat
Matematik	180 saat	5
Beden Eğitimi ve Spor	108 saat	3
Dünyanın Keşfi	81 saat	2*
Modern Dil	54 saat	2*
Sanatsal Uygulamalar ve Sanat Tarihi	81 saat	2*
Toplam	864 saat	24

*Öğretmen toplam ders saatini haftalık ders saatine göre düzenler.

İlkokullarda becerileri geliştirme döneminde yer alan dersler ve bunların yıllık ve haftalık ders saatleri Tablo 9.2'de gösterilmektedir.

Tablo 9.2. Becerileri Geliştirme Devresi Dersleri ve Saatleri

Dersler	Yıllık Ders Saati Sayısı	Haftalık Ders Saati Sayısı
Fransızca	288 saat	8 saat
Matematik	180 saat	5
Beden Eğitimi ve Spor	108 saat	3
Deneysel Bilimler ve Teknoloji	78 saat	2*
Modern Dil	54 saat	2*
- Sanatsal Uygulamalar ve Sanat Tarihi	78 saat	2*
- Tarih-Coğrafya-Yurttaşlık ve Ahlaki Eğitim	78 saat	2*
Toplam	864 saat	24

*Öğretmen toplam ders saatini haftalık ders saatine göre düzenler.

Dersler, haftalık olarak günde en fazla 6 saat olarak düzenlenmiştir. Ders dağılımları, sıkı limitler ve program etrafında yapılandırılmamıştır. Öğretmen, her zincirin değişik ulusal programları tarafından tanımlanan öğrencilerin ihtiyacına ve öğrencinin edinmesi gereken becerilere saygı gösterilerek, özerk biçimde öğretmen tarafından organize edilir (Eurydice/eurybase.org, 2010).

Değerlendirme bağlamında, her çocuğun akademik sonuçlarının olduğu bir okul kitapçığı vardır. Bu kitap aile ve okul arasında bir bağ oluşturur. Öğrencinin ilerlemesi öğretmenin önerisi üzerine olur. Bir yıl uzatabilir veya kısaltabilir (Le Système Éducatif Français, 1997).

2008 yılında 4.062.200 öğrenci ilkokullara devam etmekteydi. 37.075 devlet okuluna karşılık 5.336 özel okul bulumaktadır. İlköğretimde okullaşma oranı %100'dür (Eurydice/eurybase.org, 2010).

Kolej. Kolejler, ortaöğretimin I. devresini oluşturmaktadır. Zorunlu eğitim kapsamına girmektedir (Le Système Éducatif Français, 1997).

Kolej, ilköğretimden sonra bütün çocukların devam ettiği okullardır. Kolejde, öğretim üç döneme ayrılmıştır. Bunlar; (1.)adaptasyon ve inceleme dönemini oluşturan 6. sınıf, (2.) temel dönemi oluşturan 5. ve 4. sınıflar ve (3.) yönlendirme dönemi olan 3. sınıftır (Le Système Éducatif Français, 1997).

Genel ve teknolojik yönlendirmenin dayanakları ve araçları birbirinden farklıdır. Genel eğitimde verilen dersler, mantıksal düşüncenin gelişimine, ifade yeteneğinin gelişmesine, kişisel çalışma alışkanlıklarının kazanılmasına olanak sağlar. Teknolojik eğitimde verilen dersler ise öğrencilerin yoğun bir şekilde uygulama yapmasını sağlayan, teknik ve teknolojik projelerin incelenmesi ile ilgili bilgilerin pratiğe dökülmesi şeklindedir (Türkoğlu, 1998).

Kolejlerde dört yıllık öğrenimlerini tamamlayan ve 15 yaşını dolduran öğrenciler, zorunlu eğitim süresini tamamlamak için, ortaöğretimin II. dönemi olan liselerden birinde en az bir yıl daha tam zamanlı bir eğitim görmek zorundadırlar (Sağlam, 1999).

Ortaöğretim. Ortaöğretimin II. devresi genel ve teknoloji liseleri ile meslek liselerinden oluşmaktadır (Eurydice/eurybase.org, 2010).

Genel ve Teknoloji Liseleri: Genel ve teknoloji liselerinde sınıflar, 1989 tarihli Eğitim Yasasının 1990 yılından itibaren uygulanması ile "seconde", "premiere" ve "terminale" olarak adlandırılmıştır. Bu sınıflar 10, 11 ve 12. sınıfların karşılığı olmaktadır. Seconde sınıfı tüm öğrenciler için ortak sınıftır. Premiere ve terminale sınıfları genel ve teknoloji liselerine devam edecek öğrencinin devam edeceği sınıfları göstermektedir (Eurydice/eurybase.org, 2010).

Genel ve teknik liselerin onuncu sınıfında öğrenciler haftada 30-31 saat ders görürler. Genel ve teknik liselerde, zorunlu olan genel kültür derslerinin yanı sıra, öğrencilerin hedefledikleri diploma türüne göre 11. ve 12. sınıflarda zorunlu seçmeli ve seçmeli dersler bulunmaktadır. Onuncu sınıfın son döneminde öğrenci veya velisi, 11. sınıfta hangi öğrenim dalına gideceğini yazılı olarak okula bildirir. Öğretim yılının sonunda öğrencinin durumu ve seçimi, sınıf öğretmenler kurulunda görüşülür ve karara bağlanır (Eurydice/eurybase.org, 2003).

Liselerde değerlendirme öğretim yılı içinde her dersten düzenli yapılan yazılı ve sözlü sınavlar ile ev ödevleri verilerek yapılır. Öğrenci başarısı velilere düzenli olarak bildirilir. Öğrencinin bir üst sınıfa geçmesine sınıf öğretmenler kurulunda karar verilir. Öğrenciler, 12. sınıfın sonunda olgunluk diploması için sınava girerler. Olgunluk sınavları ülke düzeyinde yapılır. Olgunluk diploması için gerekli dereceyi alan öğrenciler yükseköğretime gitme hakkını elde ederler (Eurydice/eurybase.org, 2003).

Meslek Liseleri: Meslek liselerinde birçok program bulunmaktadır. Bu programlar şunlardır: (1.) Meslek sertifikası programı, (2.) orta dereceli meslek diploması programı, (3.) mesleki olgunluk diploması programıdır (Sağlam, 1999).

Yükseköğretim. Fransa yükseköğretim sisteminde 4 tür program bulunmaktadır (Eurydice/eurybase.org, 2010). Bunlar: 1. Universite Eğitimi, 2. Grandes Ecoles için Hazırlık Sınıfları, 3. Yüksek Teknik Eğitim Bölümü, 4. Grandes Ecoles için Uzmanlık Okulları

Bu kategoriler, aşağıdaki gibi bölünebilir (Eurydice/eurybase.org, 2010):

- Ön seçme gerektirmeyen üniversite programları: Baccalauréat derecesine yada eş dereceye sahip olanlar: Üniversite teknoloji enstitüleri ön seçme gerektiriyor.
- Ön seçme süreci sonucu ulaşılabilenler: grandes écoles, yüksek teknik eğitim bölümler, Üniversite Teknoloji Enstitüleri ve Uzmanlık Okulları. Seçmeler, kayıt kabule başvuru yapması gerekir. Kazanılan baccalauréat türü ve lisedeki son 2 yılında öğrencinin aldığı notlar, karar vermede etkili faktörlerdir.
- Öğrenci lisans elde ettikten sonra, seçme sürecine dahil programlar: Bu üniversite öğretmen eğitimi enstitüleri programları (IUFM) durumu
- Hazırlık sınıflarını 2 ya da 3 yılını izleyen sürede yapılan yarışma sınavı oluşan Grandes écoles programları

Fransa yükseköğretim sisteminde kendilerine özgü giriş koşulları olan çok değişik programlar yer almaktadır. Fransa yükseköğretim sisteminde ikili bir yapı bulunmaktadır (YÖK, 2000).

Fransa'da 82 devlet ve 13 özel üniversite bulunmaktadır. 21 Araştırma ve Yükseköğretim Merkezi, 134 özel teknik ve yabancıların açtığı yüksek öğretim kurumu bulunmaktadır. Üniversiteye kabulde Bakaloryanın alınması gerekmektedir (Eurydice/eurybase.org, 2010).

Üniversiteler, bünyesinde Instituts Universitaires de Technologie (IUT) ve Instituts Universitaires Professionalisés (IUP) gibi fakülteleri bulundurmaktadır. Üniversitede iki yıllık eğitimden sonra DEUG ara derecesi verilir. Bir yıl sonra License derecesi, bir yıl sonra da Maitrise derecesi verilir. DESS, Maitrise derecesinden sonra verilen bir yıllık lisansüstü derecedir (YÖK, 2000).

Diğer yükseköğretim programları Grande école'lerdir. Grande école'de yönetim ve mühendislik alanlarında programlar yer almaktadır. Bu okullara kabul koşulları oldukça zordur (YÖK, 2000). Bakalorya diploması ve iki yıl hazırlanmayı gerektiren yüksek düzeyli bir test sınavı vardır (Eurydice/eurybase.org, 2010).

Eğitimin Sisteminin Yönetimi (Süreç)

Eğitimin süreç boyutunda bakanlık örgütlerinin ve okulların genel işleyişi yer almaktadır.

Bakanlık örgütü süreç boyutu. Ulusal düzeyde eğitim sisteminin işleyişinden sorumlu iki bakanlık bulunmaktadır. Bunlar, Milli Eğitim Bakanlığı ile Yükseköğretim ve Araştırma Bakanlığı'dır. Tüm eğitim personelinin ücreti devlet tarafından ödenir. Eğitimde program ve yönetmelikler ağırlıklı olarak merkezi birimler tarafından düzenlenmektedir (Eurydice/eurybase.org, 2010).

Bakanlık düzeyinde yetkili olan Genel Teftiş Heyeti'nde yer alan Müfettişler Paris'te bakanlık ile bütün ülke genelindeki okullar arasında bağlantıyı sağlayan yüksek kademede bir memurlar grubudur. Memurlar grubu, okulları ziyaret ederler ve bakana bilgi verirler (Eurydice/eurybase.org, 2003).

Eğitim Bakanı tüm okul eğitimi bölümlerinin yönetimlerini sağlar ve ilgili bir kısım yetkiyi düzenler. Bu yetkiler şunlardır (Eurydice/eurybase.org, 2010):

1. Düzenleme yetkisi: genelgeler, talimatlar, bölüm notları için kullanılır.
2. Göreve atama yetkisi: Başbakanın sorumluluğunda yapılıyor. Personelin belirli kategorilere ilişkin atanmaları, başbakanın bu gücü rektore (recteurs) vermesiyle yapılır.
3. Hiyerarşik gücü sağlama gücü: ast-üst ilişkilerini düzenler.
4. Disiplini sağlama gücü: bakanlık çalışanları ve memurlarının disiplinini düzenler.
5. Düzenlemeyi sağlama gücü: bölümlerin bütçesini çerçevelendirmek için giderleri düzenler.

Rektör, üniversitenin dekanları arasından bakanlık tarafından belirlenir ve Cumhurbaşkanı'nın onayıyla atanır. Rektör, rektörlüğün yapısını oluşturan hizmetlerin hepsinde yetkilidir. Bu hizmetler genellikle, 2 türdür: rektörlüğün içinde bölümlere sağlanan lojistik fonksiyonları ve eğitim yönetimince karar verilen sektördeki yöneticilik fonksiyonlarıdır. Rektör, bölgesinde idari görevlere adayların atamasını yapar, sınav komisyonu üyelerini tayin eder. Rektör, sınavların yapılışına nezaret eder ve kendisine kabine olarak hizmet eden akademik konseye başkanlık yapar. Rektör birkaç bölgeyi (department) kapsayan akademi sınırları içindeki orta dereceli okulların amiridir (Eurydice/eurybase.org, 2010).

Okul sisteminde kontrol ya da hizmetin yönetimini sağlayan devlet memurları, rektöre yardımcı olurlar. En yakın meslektaşları, ***genel sekreter*** ve ***kabine yöneticisi*** dir. Bu kişiler, akademik seçici kurul (academic constituency) ve yönetimde doğrudan görev alırlar. Rektörün diğer meslektaşları (çalışma arkadaşlan) nın, mutlaka yönetim ve denetim görevlerinde olması gerekir. Bunlar arasında Akademik Delege, başlangıç ve sürekli mesleki gelişimden ve GRETA ağını yönetmekten sorumludur. Bu kişi, ekonomiyi düzenleyenlerle işbirliği ve okul-iş ilişkileri, teknolojik platformlar, tecrübenin geçerliği gibi öncü projeleri, mesleki gelişim ve staj içeren başlangıç eğitimi arasındaki tamamlamaları ve sinerjileri araştırır (Eurydice/eurybase.org, 2010).

Akademik Konsey, genellikle ortaöğretim konusunda rektöre önerilerde bulunur ve Milli Eğitim Bakanlığı'nca verilen yetkiyi kullanır (Eurydice/eurybase.org, 2003).

Bölümlerin ataması Paris'ten yapılan Vali tarafından yönetilir. Vali, bölümlerdeki ilkokul örgütünün başıdır. Vali, öğretmenleri tayin eder ve bazı bursların verilmesine nezaret eder. Bölümler, ulusal vergilere ek olarak eğitim vergisi koyma yetkisine

sahiptir. Elde edilen vergilerden sağlanan kaynak eğitim dahil olmak üzere her türlü harcamaların yaklaşık yarısını karşılar. Geriye kalan giderlerin yarısı da hükümetin verdiği ödeneklerle karşılanır. Bölüm, öğretmen okulları binalarının onarım ve bakımından sorumludur. Akademi, müfettişine bir büro sağlamakla yükümlüdür. Bölüm, ilköğretim müfettişlerine ek ücret tahsisinde bulunabilir, mahalli okullara ödüller ve burslar vermek amacıyla yardım fonu kurabilir (Eurydice/eurybase.org, 2003).

Mahalli seviyede sayıları 38000 olan ve "Commune" olarak adlandırılan birimler vardır. Commune'ün başında Commune meclisi tarafından seçilen ve vali ile ulusal hükümete karşı sorumlu tutulan belediye başkanı bulunmaktadır. Belediye başkanının Commune sınırları içinde eğitimle kesin yetkileri ve sorumlulukları vardır (Eurydice/eurybase.org, 2003).

Yeni okul binalarının yapılmasını teklif edebilir, özel okulların açılmasını onaylayabilir ve okulları denetleyip öğrenci devamını artırıcı önlemler alabilir. Mahalli düzeyde mesleki eğitim için harcanan paranın bir kısmı ticari firmalar tarafından ödenir. Mesleki eğitim için mahalli sorumluluk daha fazladır (Eurydice/eurybase.org, 2003).

Her Commune kendi içinde Kantonlara ayrılmıştır ve başında bir müfettiş vardır. İlköğretim kurumlarından sorumlu olan Müfettişler bağlı bulundukları kantonların koordinasyonu sağlarlar. Bunun yanı sıra rektör ile yerel okullar arasındaki koordinasyonu sağlamakla yükümlüdürler. Okul öğretmenleri arasından seçilen müdür, bakanlığa bağlıdır ve yönetmeliklerin uygulanmasından sorumludur (Eurydice/eurybase.org, 2003).

İlköğretim ve Ortaöğretim Düzeylerinde Genel Yönetim: Bakanın temsilcisi olarak rektör, yapılan eğitimin yasalara uygun olduğundan ve verdiği kararların uygulandığından emin olmak zorundadır. Bu rol, bakanı akademideki görevinden haberdar ederek ve alınan çeşitli önlemler sayesinde yürütülür (Eurydice/eurybase.org, 2010).

İlköğretimin örgütlenmesi için, rektör görevleri bölümler aracılığıyla dağıtır. Rektör, ortaöğretimin örgütlenmesi ve yatırımlar için tahmin edilen bir şemada çalışır, ortaöğretim kurumlarının pedagojik yapısına karar verir ve onların yürütmesini kontrol eder, pedagojik müfredatın yapılandırılmasını, güvenlik önlemlerini onaylar ve eğitim araçlarının sağlar (Eurydice/eurybase.org, 2010).

Sürekli eğitim için, akademi politikasını oluşturur ve sürdürür; enstütüsel gruplan (GRETA) organize eder ve kontrol eder. Özel eğitim için, sendikal kontratları imzalar ve pedagojik kontrollerini sürdürür (Eurydice/eurybase.org, 2010).

Yükseköğretim Düzeyinde Bölgesel Yönetim: Yükseköğrenim Bakanın temsilcisi olarak, rektör, üniversite kurulunun başkanıdır (university chancellor). Yüksek öğrenim kurumlarında liderlik, yönetim ve denetleme görevlerini hiyerarşik ve yönetimsel olarak kullanır. Bakanlığın emirlerinin dağılımından ve uygulandığından emin olur ve enstitülerin yaptıklarından bakana bilgi verir. Buna ek olarak, hem aynı

akademinin değişik üniversiteleri arasındaki ve hem de yüksek öğrenim ve eğitimin diğer çeşitleri arasındaki koordinasyonunu sağlar. Rektör, ayrıca, öğretim elemanlarının yönetimi, öğrenci harçları ve katkı kredisi gibi alanlarda da yetkiye sahiptir (Eurydice/eurybase.org, 2010).

İlköğretim Düzeyinde Yerel Yönetim: Milli Eğitim Müfettişleri'nin iki görevi vardır. Bunlar yönetimsel ve pedegojiktir. Milli Eğitim Müfettişi'nin yönetimsel sorumlulukları, ilköğretimde, sınıfları açma kapama için karar verir ve ilköğretim kadrolarının ilanını yapar. Ayrıca, okul personelini yönetme ve okulları teftiş etme gücü vardır. Yönetimi altındaki her okulu o yıla hazırlar ve bölümün okul ağını belirler (Eurydice/eurybase.org, 2010).

Milli Eğitim Müfettişi'nin pedegojik sorumlulukları, ilköğretimde yenilikçi deneyimleri destekleyerek, öğretmenlerle ve directeurs d'école ile bilgi paylaşımı içinde olarak liderlik rolleri vardır. Ayrıca haftalık ders zamanlarının düzenlenmesi, ders programlann uygulanmasını sağlar (Eurydice/eurybase.org, 2010).

Ortaöğretim Düzeyinde Yerel Yönetim: 1987'den beri, Akademi Müfettişi, özellikle kolejlerde daha geniş yetkilere sahiptir. İlköğretimde rolleri daha azdır. Akademi Müfettişi'nin eğitimsel sorumluluğu, planlama yapmak, kurumlan kontrol etmek ve okul yaşamını (eğitimin geçici şemasına ve yatırımlara katılma, sınavların örgütlenmesi ve diplomaların verilmesi, okula katılım) örgütlemektir. İlköğretimde de pedogojik olarak benzer sorumluluğa sahiptirler. Liselerde ise daha çok tavsiye niteliğinde yönlendirmede bulunabilmektedirler (Eurydice/eurybase.org, 2010).

Okulların süreç boyutu. Okulların süreç boyutunda okulun yönetimi, okullara kayıt, okul gününün/haftasının/yılının süresi, sınıf büyüklüğü, baş öğretmenlik, okul özerkliği ve öğretmen eğitimi yer almaktadır (Eurydice/eurybase.org, 2003).

Eğitim Kurumları ve Yönetimi: Okul yönetiminde genel sorumluluğu yerel hükümetler ve devlet paylaşır. Yerel hükümetlerden belediyeler ilkokullarla, bölümler kolejlerle ve bölgeler liselerle ilgilenmektedir (Eurydice/eurybase.org, 2010).

İlköğretim Düzeyinde Okullar ve Yönetim: Bu seviyede okul öncesi ve ilkokul vardır. Okul öncesi ve ilkokulların günlük yönetiminde, 3 önemli rol vardır. Bunlar; okul müdürü, okul konseyi ve Milli Eğitim Müfettişleridir (Eurydice/eurybase.org, 2010).

Okul Konseyi: 1976'dan beri her okul öncesi eğitim kurumunda ve ilkokulda bulunmaktadır. Okulun sorunlarıyla ilgilenir. Okul konseyi, okul öğretmenlerinden, seçilmiş veli temsilcilerinden, belediye başkanı ya da belediye kurulundan seçilmiş üyelerden oluşur. 1990'dan beri bu konseyde, okulun yürütülmesiyle ilgili finans sağlanması, okul binasının kullanımı, okulun kendi yönetimi, okuluna haftalık örgütlenmesi, okul zamanının, eğitimsel, spor ve kültürel aktivitelerin örgütlenmesi ile ilgili kararlar verilir. Okul ders programlarının hedeflerine ulaşması için çevre kaynaklarının etkili bir şekilde kullanıldığı sosyal aktiviteleri içeren ayrıntılı projeleri okul konseyi onaylar (Eurydice/eurybase.org, 2010).

Milli Eğitim Müfettişi: Okulda tutarlılıkla ilgilenir, iyi yönetimin oluştuğundan ve milli eğitim yönergelerinin en iyi şekilde uygulandığından emin olur. Ayrıca okul konseyi toplantılarına katılma hakkı vardır (Eurydice/eurybase.org, 2010).

Müdürün (başöğretmen) fonksiyonu ve görevi: Okul müdürünün eğitimsel ve yönetimsel sorumluluğu bulunmaktadır. Okul müdürü derse girer. Ancak okul büyüklüğüne göre derse girme saatleri ayarlanmaktadır. 29 Haziran 2006'da yayınlanan genelge ile müdürler, ilkokullarda, 14 sınıftan büyük bir okulu ya da okul-öncesi eğitimde, 13 sınıftan büyük bir anaokulunu yönetiyorsa, tüm öğretmenlik görevlerinden muaftır. Eğer ilkokullarda 10 ile 13 sınıf arası bir okulu yönetiyorsa ya da okul öncesinde, 9 ile 13 sınıflık bir okulu yönetiyorsa, kısmen öğretmenlik görevlerinden muaftır. Sonuç olarak, eğer sorumluluğunu taşıdıkları ilkokulda 4 ile 9 sınıf arası derslik varsa ya da okul öncesinde, 4 ile 8 okul öncesi sınıfa sahipse, her ayın 4 günü derse girmez. Müdürler ayrıca, öğretmenlerle işbirliğinden ve eğitim ekibinin teftişinden sorumludur.

Ortaöğretim Düzeyinde Eğitim Kurumları ve Yönetimi: Kolej, genel ve teknoloji liseleri ve meslek liseleri yerel devlet eğitim kuruluşlarıdır. Bunlar, finansal özerkliğe sahiptir. Ortaöğretim okulları, yerel otoritenin önerisi ve devlet temsilcisinin kararıyla kurulur (Eurydice/eurybase.org, 2010).

Belli bir sayıda yönetsel ve pedagojik personel okuların günlük yönetiminde görev alırlar. Kurumun başkanından (okul müdürü) başka, okulda sorumlu olanlar aşağıda yer almaktadır (Eurydice/eurybase.org, 2010):

Kolejlerdeki müdür yardımcısı ve liselerdeki yardımcı proviseur; Yüksek otoritede kriz durumunda aracılık yaptıkları gibi gerektiğinde okulun müdürü olarak da görev yaparlar.

Eğitim danışmanı ya da temel eğitim danışmanı: öğretmenlerin ve danışmanların barınmaları ve öğretmenlerinin ilgilenmedikleri zaman, öğrencilerin her zaman yaşamlarını organize ederler.

Kütüphaneci: Belge kaynak merkezinden sorumludur.

Kariyer danışmanı: Bölgenin ve bölgede inşa edilen bilgi ve danışma merkezinde görev yaparlar. Öğrencileri sürekli gözlemler. Onların meslek ve eğitim seçimlerine hazırlanması için çalışır.

Hemşire: büyük enstitülerde sürekli görev yaparlar. Eksiklikleri durumunda, gerekli durumda, gereken önlemlerin alınması müdürün görevidir.

Sosyal çalışan: birçok ikincil enstitüde çalışırlar. Yeni standartlara göre, her 2,000 öğrencinin bulunduğu sektörde, bir sosyal çalışan olmalıdır. Sosyal çalışanın rolü, belirli zoruluklar (aile ya da sosyal sorunlar gibi) karşısında (örneğin, genç insanlara) tavsiyelerde bulunmaktır.

Eğitim asistanı yardımcısı: Denetim, öğrencilerin gözlemlenmesi, kayıt kabule yardım edilmesi ve özürlü öğrencilerin okullaşması, ayrıca ekstra müfredat aktiviteleri misyonunu yapar. Okul zamanı da dahil eğitim ekibine yardım eden üyedir. Eğitim asistanları, kendilerine çalışan enstitü ya da daha fazla enstitünün fonksiyonlarını yürütebilirler. Ayrıca, bir ya da daha çok okulda, yönetimsel otorite tarafından ihtiyaçları dikkate alırlar. Enstitünün başındakiler işe alma sürecinde görev alırlar. Eğitim asistanları, en çok 3 yıl süreyle kontratla göreve başlarlar. Ancak, en çok 6 yıl süreyle kontratlan yenilenebilir. Eğitim asistanı öncelikle öğrencilerin burslardan yararlanmalarını sağlamaya çalışır.

Kariyer danışmanı-psikolog (COP): Oryantasyon ve bilgi merkezi müdürünün yetkisi altında çalışır. Öğrencilere ve onların ailelerine bilgi aktarır. Öğrencilerin sürekli izlenmesi ve okulda başarılarının şartlarının yerine getirilmesine katkı koyar. Meslekler ve eğitim üzerinde bilgi ve tavsiyeyle ilgilenenlerin haklarını yerine getirmek için başlangıç eğitiminde öğrencilerin mesleki, üniversite ve okul projelerinin farkındalığını sağlar ve bunu detaylı bir şekilde geliştirir. COP milli eğitimin çeşitli bakanlık bölümlerinde ve bunların altında yeralan kamu enstitülerinde görev alırlar.

Okul muhasebecisi: Finansal yönetimle ilgilenir, kantin çeklerini alır, okuluna eşyalarını satın alır ve satar.

Okul yönetimi danışmanı: Sorumlulukları, Rectorat bölünmelerinde veya Akademik denetmenlerin yönetimsel, akademik hizmetlerinde veya Gençlik ve spor bakanlığının yerelleştirilmiş bölümlerinde veya Bilimsel, kültürel ve mesleki karakteri ile kamu kuruluşunda veya Yükseköğretim ve Milli Eğitim Bakanlarının kamu kuruluşunda veya Gençlik ve spor Milli eğitimin konrolunde, bakanların altındakı yerel kamu eğitim enstitülerinin belirli grupların finansal ve muhasebe yönetimi

Bunlar, muhasebe ofisinin merkezinde zorunlu olarak görev alırlar. Bunlar normalde, bundan etkilenen enstitülerin yönetimi ve tüm enstştülerin muhasebe memuru olarak görev yaparlar.

Personelin yanında, 3 yönetimsel ve eğitimsel otorite, okulun günlük yönetiminde görev alır. Bunlar (Eurydice/eurybase.org, 2010):

Yönetim Konseyi: Bu konseyin, 1985 ve 1990 yıllan arasında özellikleri tanımlanmıştır. Enstitünün yönetim ve danışma kuruludur. Yani, enstitünün varolan sorunlarını yönetir, Enstitünün iç kurallarını ve yönergelerini oylar, enstitünün bütçesini benimser. 2004'ten beri, bakanlık karanyla, veli temsilcilerin seçimine ilişkin önlemleri ve EPLEnin yönetim konseyindeki öğrencilerin temsiliyetini değiştirir. Her öğrenci velisinin oy ve yönetim konseyine seçilme hakkı vardır.

Lise yaşamı konseyi (The *Conseil de la vie lycéenne, lycée life council)*: 10 lise öğrencisinden, personeli ve öğrenci velilerini temsilen 10 yetişkinden oluşur. Bu konsey, aşağıdaki alanlarda önerilerde bulunur:

Derslerin örgütlenmesi için genel prensipler, bir okul projesinin detaylandınlması iç düzenlemelerin detaylandırılması ya da değişitirilmesi, okul saatlerinin, personel çalışması ve öğrenci desteği için örgütün genel metodlann, ders ve kariyer

danışmanlığıyla, hijyen, sağlık ve güvenle bağlantılı bilgilerin düzenlenmesi, lise yaşam alanlarının, spor, kültürel ve eğitim öncesi aktivitelerin oluşturulması, öğrenci temsilcilerinin eğitilmesi ve lise sermayesini kullanma şartları, komitenin rapor ve önerileri, eğitim konseyine aktarılır.

Sürekli Komite: Okulun yönetimsel temsilcilerinden, personel, veli, belediye, ve bölüm tarafından oluşturulmuştur. Yönetim konseyi tarafından sorgulanmak için verilen soruların cevabını bulmaktan sorumludurlar. Pedagojik ve eğitim dosyalanna ilişkin sorulara için toplantı yapılması zorunluluktur.

Disiplin Komitesi: Okul müdürü tarafından başkanlık edilir. Öğrencilere karşı, tüm disiplin önlemlerini almakla yetkilendirilir (uyarı, eleştiri, kısa süreli ya da sürekli uzaklaştırma). Bu önemler, toplam yada kısmı suspension tarafından devam ettirilir.

Pedagojik Konsey: Okul müdürü tarafından yönetilir ve eğitimin her seviyesinden en az bir sınıf öğretmeni (class teacher), her ders için en az bir öğretmen ve bir müdür eğitim danışmanından oluşur. Pedagojik konsey, öğretmenler arasındaki danışmanlığı, özellikle öğretmenlerin işbirliğini cesaretlendirir. Okul projelerinin pedagojik bölümünü hazırlar.

Sağlık ve Vatandaşlık Eğitim Komitesi: Vatandaşlık eğitimine katkı koymak için, vahşeti önleme planı desenleme, dışlanmaya karşı kavga ve zorlukları yaşayan velilere yardımcı olmayı başlatmayı önerme, sağlık, cinsel eğitim, risk altındaki davranışlan önleme programını tanımlamaya ilişki bir çalışma, gözlem ve tavsiye otoritesidir.

Ortaöğretimde Okul Müdürü: Kolejlerde ve liselerde, enstitü müdürü, kolejlerde müdür/yönetici (principal)dir, Liselerde de "proviseur" olarak, ulusal eğitimin memurudur, sınavla işe alınır, 1985, 1990, 2001 ve 2004'te tanımlanan yönetimsel, eğitimsel ve pedagojik sorumulukları vardır (Eurydice/eurybase.org, 2010).

Yönetim Sorumluluğu: Okul müdürü, okul içinde hem idareci (executive body) hem de devlet temsilcisidir. Hierarşik zincirin sonunda, yönetimsel sürece müdahale eder. Bakan ya da delegasyonluk (temsiliyet) aracılığı rektör ya da *inspecteur d'académie* akademi müfettişi tarafından alınan kararları uygular ya da ulusal eğitimin bölüm hizmetlerinin yöneticidir. Yönetici olarak, okulu temsil eder, okul çalışanları üzerinde tam otoriteye sahiptir ve devlet memuru statüsü olmadan, okulun tüm gider ve gelirlerinde yetkilidir. Yönetim konseyinin isteklerini ve konseyin benimsediği bütçenin gereklerini yerine getirir. Yönetim kurulunun yetkisindeki tüm sözleşme ve anlaşmalara okul adına imza atar.

Akademilerle, okul konseyince kabul edilen hedeflerin gerçekleştirmesi için sözleşme imzalar. Bu sözleşmenin hedefleri, yıllık akademik performans programlarıyla tanımlanır. Bu hedefler, 3 ila 5 arasında değişen sayıda, öğrencilerin sonuçlarına odaklanır, ulusal ve akademik tüzüklere dayanır, hedeflerin başanlmasının ölçülmesine yardım eden göstergeleri birleştirir.

Eğitimsel sorumluluklar: Müdürün sorumlu olduğu her eylem (okul toplumundaki yerinden dolayı, öğrencilerin yönetimsel idaresinden (kayıt, devam-devamsızlık, zorunlu eğitime saygı, bursluluk vb.) ve pedagojik yönetimden emin olur (bilgi ölçme,

okul sonuçlan ve kariyer danışmanlığı). Doğrudan sınıf başkanlarına (class prefects) eğitim ve bilgi verir. Sosyo-eğitim merkezini, spor derneklerini, eğitim eylem projelerini (*projets d'action éducative* veya PAE), sigara, alkol ve uyuşturucu vs. kullanımına ilişkin savaş veren birimlere destek verir.

Pedagojik sorumluluklar: Enstitü müdürü, enstitünün pedagojik aktivitelerinin koordinatörü ve yöneticidir. Belirli ulusal politik eylemleri organize eder, bilgi ve belge merkezini geliştirir, kariyer merkezinde bilgiyi oluşturur, deneysel araştırma gruplarını oluşturur ve mesleki sektörlerle ilişki kurar. Sınıf öğretmenlerini seçer, ders çizelgelerini hazırlar ve sınıf listelerini oluşturur. Okul müdürü, okulun pedegojik eylemlemlerinin koordinatörü ve yöneticisidir.

Okullara Kayıt: Okul öncesi eğitimde kayıt olmak zorunlu değildir. Kayıt, ailenin isteğiyle olur. Aile öncelikle, yaşadıkları yere en yakın yerel hükümetin yönetim merkezine (town hall) başvurmak durumundadır. Başvuru sırasında ailenin resmi kayıt belgesi ya da çocuğun doğum kayıt belgesi, adres gösteren belge ve çocuğun zorunlu aşılarının yapıldığını gösteren belgeler istenir. Belediye, çocuğun kayıtlı olduğu adrese en yakın okula kayıt olmasını sağlayacak kayıt sertifikasını aileye verir. Okul müdürlüğü de belediyeden alınan belge ile birlikte diğer belgeleri de ister. Çocuk okul değiştirmedikçe, kaydın her yıl yenilenmesine gerek yoktur. İlkokulu bitiren çocuklar otomatik olarak Kolejlere kayıt yaptırırlar. Genel ya da Teknoloji liselerine kayıt yaptıracak öğrenciler bir yıl seconde sınıflarına giderler. Devlet okullarında eğitim parasızdır. Aileler çocuklarını özel okullara da gönderebilirler. Ancak, özel okulun bu öğrenciyi kaydedebilmesi için okulda yer olması gerekir. Devletle sözleşme imzalamış olan özel okulların ücretleri devletten yardım almaları nedeni ile genel olarak çok yüksek değildir (Eurydice/eurybase.org, 2010).

Okul Takvimi: Okul takvimi, bakanlıktaki yükseköğretim ve araştırma birimi tarafından belirlenir. Okullar, Eylülün ilk haftası başlar, ilk gün öğretmenler işbaşı yapar, 2. Gün ise, öğrenciler ders başı yapar. Haziran ayının son haftası ya da Temmuz ayının ilk haftasında da eğitim öğretim yılı sona erer. Örneğin, 2009-2010 eğitim öğretim yılı, 2 Eylül 2009 Çarşamba günü başlamış, 2 Temmuz 2010 Cuma günü sona ermiştir. Okul yılı 36 haftadan oluşur. Okullar haftada 6 gün açıktır; ancak, Çarşamba ve Cumartesi öğleden sonraları ders yapılmamaktadır. Okulöncesi düzeyde haftalık ders saati 26'dır. Ders saatlerinin katı bir yapısı yoktur. İlköğretim düzeyinde haftalık ders saati en fazla 24 saattir. Ancak sorunlu öğrenciler için ek 2 saat ders yapılmaktadır. 9 yarım gün esası vardır. Bir günde 6 saatlik ders saati vardır ve bu ders saati aşılamaz. Dersler her sabah 8 ya da 9 da başlar, akşam ise 4 yada 5'te sona erer. Öğle arası, 1,5 yada 2 saat uzunluğundadır; ortaöğretim düzeyinde ise 25,5-30 saat ders yapılmaktadır (arkadaşlarından geride olan ya da seçmeli ders alan öğrenciler için fazladan 3 saat dersle birlikte). İlköğretimde yıllık minimum ders saati 846; Ortaöğretim Birinci Devrede ise 842 saattir. Yaz tatilinin dışında Christmasta, Kış (Şubat) ve İlkbahar (Nisan) tatilleri bulunmaktadır. Yaklaşık 2 hafta Christmas tatili, 2 hafta kış tatili, 2 hafta ilkbahar tatili ve yaklaşık 2 ay da yaz tatillleri mevcuttur. Korsika ve denizaşırı şehirlerin kendi özel okul takvimi vardır (Eurydice/eurybase.org, 2010).

1999 yılında başlanılan bir uygulama ile ilkokulda öğrenciler okula haftada dokuz yarım gün devam etmektedirler. Dokuz yarım günün uygulaması, Pazartesi, Salı, Perşembe ve Cuma günleri sabah ve öğleden sonra Cumartesi günü sabahtan okula gitme şeklindedir. Okullarda, sabahleyin geleneksel konular, öğlenden sonra farkındalık konulan işlenmektedir. Böylelikle 21. yüzyıl okulunu inşa etmek amaçlanmaktadır. Bu uygulamaya gönüllü olarak okullar katılabilmektedir (Eurydice/eurybase.org, 2003).

Kolejlerde haftalık ders saatlerinin düzenlenmesi değişkenlik gösterebilmektedir. Kolej 1.sınıfta bir öğrenci haftada en fazla 24 ders saati alabilir. 2. sınıfta 25 saat ve 3. sınıfta en çok 28 saat ders alabilir. 4. sınıfta da 28,5 saat ders alırlar. Genel ve teknoloji liselerinde 27-32 saat ders vardır. Dersler genelde sabah beş veya altı saat, öğleden sonra iki veya dört saat olmak üzere yapılır. Meslek liselerinde en fazla 35 saat ders alırlar ve bir günde 8 saat ders yapılır. Ders süresi 55 dakikadır. Çarşamba ve Pazar günleri ile Cumartesi öğleden sonra ders yapılmamaktadır (Eurydice/eurybase.org, 2010).

Sınıf Büyüklüğü: Sınıf büyüklüğünü rektör veya akademinin müfettişi belirler. Sınıf büyüklüğünü belirlemede herhangi bir ölçü bulunmamaktadır. Ülkede ortalama, bir sınıfa ilkokullarda 25, kolejlerde 24,5, genel ve teknolojik liselerde 27,6 ve meslek liselerinde 18,9 öğrenci düşmektedir. Öğrenciler genel olarak yaşlarına göre gruplara ayrılırlar. İlkokul sınıflarında bütün konular ve dersler için tek bir öğretmen görev yaparken, ortaokul sınıflannda her bir ders ve konu için farklı bir öğretmen görev yapmaktadır. Okul büyüklüğü ortalama devlet kolejlerinde 475, özelde 367 öğrenci, genel ve teknolojik liselerde 957 öğrenci, özelde 401 öğrenci, meslek liselerinde 422 öğrenci, özelde 174 öğrenci bulunmaktadır (Eurydice/eurybase.org, 2010).

Okul Özerkliği: 1985'den beri lise ve kolejlerin özerkliği garanti altına alınmıştır. Özerklik alanında; pedagojik ve eğitim örgütünün kuruluşu ile ilgili konular (öğrencilerin nasıl seçileceği, özel konuların seçimi, çevreye açılma, eğitim projelerini belirleme gibi) genç ve yetişkin insanların eğitimi, okul dışı zamanın yapılandırılması ile ilgilidir. Okul özekliği ile ilgili işlemler yürütme kurulu tarafından sağlanır (Eurydice/eurybase.org, 2003).

Öğretmen Eğitimi: Fransa'da 1990 yılında Öğretmen Eğitimi Üniversitesi Enstitüleri (IUFM) bazında yeni öğretmen eğitimi programı uygulamaya konuldu. Öğretmen eğitimi programının amacı Fransız eğitim geleneklerinin esasına uygun, gelecek nesillerin en iyi okutulmasına yönelik yenilikçi, tutarlı bir girişim oluşturmaktır (Perrin-Naffakh, 1992).

Yirmi dokuz adet IUFM bulunmaktadır. IUFM'nin başında Milli Eğitim Bakanlığı'nın bir müdürü bulunmaktadır (Perrin-Naffakh, 1992).

Fransa'da öğretmenlik seçkin bir meslektir. Öğretmen eğitimi yapan yükseköğretim kurumlarına girebilmek oldukça zordur. Öğretmenlik mesleğine girişte sınav vardır. Aday öğretmenler, öğretmen olmadan önce bir yıl denenirler. Deneme sürecini başarı ile tamamlayanlar asıl öğretmen olarak atanır. Ayrıca hizmet içi eğitim de yapılmaktadır. Tüm öğretmenlerin mesleki yaşamlarında en az 36 saat kursa gitmeleri zorunludur (Eurydice/eurybase.org, 2003).

Fransa Eğitim Sistemi ile Türk Eğitim Siteminin Karşılaştırması

Bu başlık altında Türk ve Fransız eğitim sistemleri amaç, yapı ve süreç boyutları açısından karşılaştırılacaktır.

Tablo 3'de Fransa Eğitim Sistemi ile Türkiye Eğitim Sistemi amaç boyutunda karşılaştırılmaktadır. Fransa eğitim sistemi ile Türk eğitim sisteminin ulusallık açısından ortak noktaları çoktur. Eğitim sisteminin benzerliği temel nedeni Türk kamu yönetiminin Fransa kamu yönetiminin esas alınmasından kaynaklanmaktadır. Fransa eğitim sisteminde, 1882 Jules Ferry'den beri Fransız halkının öğretimi üç büyük prensip üzerine temellenmektedir: (1.) Laik eğitim, (2.) 16 yaşa kadar zorunlu eğitim, (3.) Parasız eğitim

1739 sayılı Milli Eğitim Temel Yasası Türk Eğitim sisteminin ana çerçevesini oluşturmaktadır. Türk milli eğitimini şekillendiren temel ilkelerde de laiklik ve zorunlu eğitimin parasız olduğu yer almaktadır. Türk eğitim sisteminin amaç boyutunda iyi insan, iyi yurttaş, üst öğrenime hazırlama, mesleğe hazırlama gibi amaçlar bulunmaktadır. Bu yönü ile amaç boyutunda Türk eğitim sistemi ile Fransa eğitim sistemi arasında benzerlik bulunmaktadır. Yine her iki eğitim sisteminde eğitimin bir hak olduğu, fırsat eşitliği, bireysel yeteneklerin geliştirilmesi gibi amaçlarda da benzerlik bulunmaktadır.

Fransa eğitim sisteminde piyasanın istekleri önemli ölçüde etkili olmaktadır. Meslek eğitimi kolejlerden başlamaktadır. Okulların amaçları bakımından bir karşılaştırma yaptığımızda, okul öncesi eğitimin amaçlarının her iki ülkede benzer olduğunu ancak ilköğretimde Fransa'nın daha somut amaçları gerçekleştirmeye çalıştığını görebiliriz. Ortaöğretim ve yükseköğretim düzeyinde amaçlar birbirine benzemektedir.

Eğitim politikalarının belirlenmesi açısından her iki ülke birbirine benzemektedir. Her iki sistemin de merkezi olması eğitim politikalarının belirlenmesinde Milli Eğitim Bakanlıklarının gücünü göstermektedir. Her iki ülkenin eğitim politikalarının belirlenmesinde tarihi geçmişlerinin önemli etkisi bulunmaktadır.

Her iki ülkede eğitim planlaması kalkınma planlarının bir parçası olarak görülmektedir ve eğitimin finansmanı devlet tarafından karşılanmaktadır.

Tablo 9.3. Fransa Eğitim Sistemi ile Türkiye Eğitim Sisteminin Amaç Boyutunda Karşılaştırması

Fransa	Türkiye
Eğitimin genel amacı bakımından a.) Laik eğitim, b.) 16 yaşa kadar zorunlu eğitim, c.) Parasız eğitim 1. Her öğrencinin kendi ile ilgili planlarını gerçekleştirmesine olanak sağlamak, 2. Her genci istenilen düzeyde bir eğitime hazırlamak, 3. Öğrencilerin yüksek öğretime devam edebilmelerini sağlayacak biçimde diploma almaları için eşit olanaklar sunmak, 4. Bireyleri yeni "Avrupalılık" ve uluslararası işbirliği düşüncesiyle yetiştirmek, Okulöncesi eğitim benzer İlköğretimin amaçları daha somut Ortaöğretimin amaçları benzer Yükseköğretimin amaçları benzer Eğitim politikasını belirleyen bakanlık	a.) Laik eğitim, b.) 17 yaşa kadar zorunlu eğitim, c.) Parasız eğitim 1. Atatürk inkılâp ve ilkelerine ve Anayasada ifadesini bulan Atatürk milliyetçiliğine bağlı: Türk milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan; insan haklarına ve Anayasanın başlangıcındaki temel ilkelere dayanan demokratik, lâik ve sosyal bir hukuk Devleti olan Türkiye Cumhuriyeti'ne karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış haline getirmiş yurttaşlar olarak yetiştirmek; 2. Beden, zihin, ahlâk, ruh ve duygu bakımlarından dengeli ve sağlıklı şekilde gelişmiş bir kişiliğe ve karaktere, hür ve bilimsel düşünme gücüne, geniş bir dünya görüşüne sahip, insan haklanna saygılı, kişilik ve teşebbüse değer veren, topluma karşı sorumluluk duyan; yapıcı, yaratıcı ve verimli kişiler olarak yetiştirmek; 3. İlgi, istidat ve kabiliyetlerini geliştirerek gerekli bilgi, beceri, davranışlar ve birlikte iş görme alışkanlığı kazandırmak suretiyle hayata hazırlamak ve onların, kendilerini mutlu kılacak ve toplumun mutluluğuna katkıda bulunacak bir meslek sahibi olmalarını sağlamak. Okulöncesi eğitim benzer İlköğretimin amaçları daha soyut Ortaöğretimin amaçları benzer Yükseköğretimin amaçları benzer Eğitim politikasını belirleyen bakanlık

Tablo 9.4'de Fransa Eğitim Sistemi ile Türkiye Eğitim Sistemi yapı boyutunda karşılaştırılmaktadır. Türk ve Fransa eğitim sistemleri yapı boyutunda oldukça birbirlerinden farklıdırlar. Fransa da eğitimden sorumlu iki bakanlık bulunmaktadır. Bunlar, Milli Eğitim Bakanlığı ve Yükseköğretim ve Araştırma Bakanlığı'dır. Türkiye de ise eğitimden tek sorumlu olan bakanlık Milli Eğitim Bakanlığı'dır. Fransa ve Türk eğitim sistemleri oldukça merkezi bir yapıya sahiptir. Her iki sistemde de millilik sıfatı ön plana çıkmaktadır. Buna rağmen Fransa eğitim sisteminde yerel yönetimlerin (belediyeler dahil) yetkileri bulunmaktadır. Fransa da rektörlük uygulaması da Türk eğitim sisteminden oldukça farklıdır. Yerel yönetimlere verilen yetkiler karmaşaya

neden olmaktadır. Eğitimdeki karmaşanın bir sonucu olarak: İlkokulların yapım ve bakım işi belediyelerindir. Kolejlerin yapım ve bakımı il yönetimlerindedir. Lise ve özel eğitim kurumlarının yapımı ve mesleki eğitim ise bölge yerel yönetimlerine aittir. Müfredatın hazırlanması, derslerin düzeni, öğretim personelinin aylıkları ve üniversiteler devletin alanına girmektedir. Türk eğitim sisteminde programlar merkezden yapılır. Okulların yapımı da Bakanlık tarafından gerçekleştirilmektedir. Ancak özel kuruluşlar, belediyeler ve yurttaşlar da okul yaptırabilmektedirler.

Tablo 9.4. Fransa Eğitim Sistemi ile Türkiye Eğitim Sisteminin Yapı Boyutunda Karşılaştırması

Fransa	Türkiye
Sistem Merkeziyetçi	Sistem Merkeziyetçi
Bakanlıkların yapılanması benzer	Bakanlıkların yapılanması benzer
Bölge sistemi	İl sistemi
Bölgeden sorumlu rektör	İlden sorumlu il milli eğitim müdürü
Bölge sistemi üniversite ile ilişkili	Üniversite ile ilişkisi yok
Yerel yönetimler de etkili	Yerel yönetimlerin etkisi yok
İlköğretim beş yıl	İlkokul 4 yıl, ortaokul 4 yıl
Ortaöğretim iki devreden oluşuyor	Ortaöğretim tek devre (4 yıl)
Kolej 4 yıl	

Fransa'da eğitim bölgelerinin başında rektörler bulunmaktadır. Böylelikle yükseköğretim eğitim sisteminin yönetim basamağı içine katılmıştır.

Türk eğitim sistemi merkezi bir yapıya sahiptir. Yerel düzeydeki uygulamalar merkez teşkilatının uzantıları olan taşra teşkilatı eliyle yürütülmektedir. Her iki ülkede de yerelleşme etkinlikleri olmaktadır. Ancak Fransa'da yerel yönetimlere yetkiler verilirken, Türkiye'de merkezi yönetimin taşra teşkilatına yetki aktarımı yapılmaktadır.

Tablo 5'de Fransa Eğitim Sistemi ile Türkiye Eğitim Sistemi süreç boyutunda karşılaştırılmaktadır. Türkiye eğitim sistemi ile Fransa eğitim sisteminin süreç boyutunda karşılaştırdığımızda Fransa'da da tüm program ve yasal çalışmalar merkezden yapılmaktadır. Okulların denetimi müfettişlerce yapılmaktadır. Rektör, Cumhurbaşkanınca atanır. Türkiye eğitim sisteminde de rektör Cumhurbaşkanınca atanır. Ancak Türkiye eğitim sisteminde rektörler sadece üniversitelerden sorumludur.

Fransa'da zorunlu eğitim 1956 yasası ile 6-16 yaşlan arasındaki çocuklar için 10 yıla çıkarıldı. Fransa okul sistemi; 3 yaştan 10 yaşa kadar ilköğretim, 11 yaştan 18 yaşa kadar ortaöğretim ve 18 yaştan yukarısı yükseköğretimdir. Fransa'da meslek eğitimi kolejlerin içinde de yapılmaktadır.

Türk eğitim sisteminde zorunlu eğitim 12 yıldır. Ortaokul, sınıf öğretimi ve branş öğretiminin birlikte yapıldığı tek yapı şeklindedir. Ortaöğretim, Türk eğitim sisteminde de çeşitlilik göstermektedir. Ancak meslek eğitimi Türk eğitim sisteminde genel liselerde yapılmamaktadır. Ortaöğretim en az dört yıldır.

Fransa eğitim sisteminde okul kayıtları bölge esasına göre yapılmaktadır. Özel okullar için de benzer yaklaşım geçerlidir. Okul yönetiminde, kurullar bulunmaktadır. Bu kurullara öğrenci ve veli temsilcileri de katılmaktadır. Okul yılı 36 haftadan oluşur. Okullar haftada altı gün açıktır; ancak, Çarşamba ve Cumartesi öğleden sonraları ders yapılmamaktadır. Okulöncesi ve ilköğretim düzeyinde haftalık ders saati 24'dür. Ortaöğretim düzeyinde ise 25,5-30 saat ders yapılmaktadır. Kolej ve liselerin özerkliği bulunmaktadır.

Türk eğitim sisteminde de kayıtlar bölge ve sokak esasına göre yapılmaktadır. Kayıtlarda adrese dayalı nüfus bilgi sistemi kullanılmaktadır. E-okul üzerinden öğrenci nüfus bilgileri ilgili okullara otomatik olarak gönderilmektedir. Özel okullar için herhangi bir kısıtlama yoktur. Okullarda yer alan okul yönetimi ile ilgili kurullara katılım Fransa'da daha geniş tabanlı olarak yapılmaktadır. Fransa'da okul yönetimi kurullarına veliler, öğrenciler de katılabilmektedir. Türkiye'de okul yılı 180 günden az olamaz. Okullarda eğitim hafta içi gerçekleştirilir. İlkokullarda haftalık ders saati 30, ortaokullarda haftalık ders saati 35'tir. Ortaöğretim düzeyinde ise haftalık ders saati okul türlerine göre 40'a kadar çıkabilmektedir. Okulların özerkliğinden söz etmek olası değildir. Ancak son zamanlarda yapılan demokratikleşme çalışmalarında okul kurullarında öğrencilerin temsili söz konusudur.

Tablo 9.5. Fransa Eğitim Sistemi ile Türkiye Eğitim Sisteminin Süreç Boyutunda Karşılaştırması

Fransa	Türkiye
Program ve yasal düzenlemeler merkezden yapılmakta	Program ve yasal düzenlemeler merkezden yapılmakta
Denetimi müfettişler yapar	Denetimi okul müdürü yapar
Rektörü Cumhurbaşkanı atar	İl milli eğitim müdürünü vali atar
Zorunlu eğitim çağı 6-16	Zorunlu eğitim çağı 5-17
Meslek eğitimi tüm okullarda var	Meslek eğitimi, meslek liselerinde
İlköğretim beş yıl	İlkokul 4 yıl, ortaokul 4 yıl
Ortaöğretim iki devreden oluşuyor	Ortaöğretim tek devreden oluşur
Okul kayıtları bölge esasına göre	Okul kayıtları bölge ve sokak esasına göre
Özel okullarda öğretmenlerin ücreti devlet tarafından karşılanır	Özel okullar öğretmenlerin ücretlerini kendileri öderler
Okul yönetiminde geniş tabanlı kurullar vardır	Okul yönetiminde yer alan kurullarda sadece öğretmenin katılımı vardır.
Okullar altı gün açıktır	Okullar beş gün açıktır
İlköğretimde haftalık ders saati sayısı 26'dır	İlkokullarda haftalık ders saati sayısı 30, ortaokullarda haftalık ders saati sayısı 35'tir.
Kolej ve liseler özerktir	
Yüksek öğretime geçişte Bakalorya sınavı vardır.	Ortaöğretimde özerklik söz konusu değildir
	Yüksek öğretime geçişte YGS ve LYS sınavı vardır.

Yükseköğretime geçişte her iki ülkede ortak sınavlar vardır ve rekabet ön plana çıkmaktadır. Türkiye'de yükseköğretime geçişte yapılan sınavlara LYS ve YGS adı verilirken Fransa'da bakalorya adı verilmektedir.

Sonuç

Fransa, Avrupa'nın önemli ülkelerindendir. Tarihi geçmişi sadece Fransa'nın şekillenmesinde değil Dünya'nın değişimine de katkı sağlamıştır. Fransa eğitim sisteminin bizim için önemi Türk eğitim sisteminin yapılanmasında önemli etkilerinin olmasından kaynaklanmaktadır. Türk eğitim tarihinde Fransız okullarının önemli etkileri de görülmektedir. Özellikle eğitimde günümüz tartışma konularından olan, yerinden yönetim çabalarında ya da laiklik tartışmalarında benzer refleksler gösterilmektedir.

Fransa eğitim sisteminde gerçekleştirilen yenilikler izlenerek Türk eğitim sisteminde gerçekleştirilecek yenilik çabalarında ön fikir edinilebilir.

Okulöncesi eğitimde elde edilen okullaşma başarısı, meslek eğitiminin yaygınlığı ve öğretmen eğitiminin bakanlık tarafından gerçekleştirilmesi Türk eğitim sistemi için model oluşturabilecek alanlardır.

Yararlanılan Kaynaklar

Erdoğan, İ. (2003). Çağdaş eğitim sistemleri (5. Baskı). İstanbul: Sistem Yayıncılık

Keleş, R. (1994). Fransa ve ispanya'da yerinden yönetim. Mahalli İdareler Eğitim Araştırma Geliştirme Merkezi. Ankara: Erk Yayıncılık

Le Ministère des Affaires Étrangères (1997). Le système èducatif français.

Monchablon, A. (1994). France: system of education. (Ed.: T. Husen, T.W. Postiethwaite) The International Encyclopedia of Education. Voluma 4, Pergamon.

Organisation of the educational system in France (2009/2010). www.eurydice.org. 7 Temmuz 2011.

Perrin-Naffakh, A.(1995). Avrupa konseyi ülkelerinde öğretmen yetiştirme politikaları ve modelleri. 9 Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi, Toplantı Tarihi 1992. Ankara.

Sağlam, M.(1999). Avrupa ülkelerinin eğitim sistemleri. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayını

Summary sheets on education systems in europe: France (2006). www.eurydice.org. 21 Nisan 2006.

Türkoğlu, A.(1998). Karşılaştırmalı eğitim. Adana: Baki Kitapevi

Ültanır, G.(2000). Karşılaştırmalı eğitim bilimi: kuram ve teknikler. Ankara: Eylül Yayınları

Yükseköğretim Kurulu.(2000). Avrupa birliği ülkelerinde yükseköğretim: yeni gelişmeler. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi

www.eurydice.org.17 Mart 2003.

www.ogretmenlik.com. 21 Nisan 2006.

10. BÖLÜM

GÜNEY AFRİKA CUMHURİYETİ EĞİTİM SİSTEMİ

Yrd. Doç. Dr. Hilmi SÜNGÜ

Giriş

Güney Afrika Cumhuriyeti, Afrika Kıtası'nın en güneyinde, 22° ve 35° güney enlemleri ile 16° ve 33° doğu boylamları arasında uzanmaktadır. Ülkenin yüzölçümü 1.123.226 kilometrekaredir. Güney Afrika Cumhuriyeti, kuzeybatıdan Namibya, kuzeyden Botsvana ve Zimbabwe, kuzey doğudan Mozambik, doğudan Svaziland, güneydoğu ve güneyden Hint Okyanusu, güneybatıdan ise Atlas okyanusu ile çevrilidir. Güney Afrika Cumhuriyeti'nin resmi başkenti Cape Town, yönetim başkenti Pretoria, yargı başkenti ise Bloemfontein'dir (Goetz ve Diğerleri, 1987).

Sosyal, Siyasal ve Ekonomik Yapılanma

Yıllarca İngiltere'nin bir sömürgesi olarak varlığını sürdüren Güney Afrika'ya, İngiltere tarafından 1902 yılında özerklik statüsü verilmiştir. Güney Afrika Cumhuriyeti, 1961 yılında bağımsızlığını ilan ederek, beyaz seçmenler arasında yapılan bir halk oylamasıyla "cumhuriyet" yönetimine geçmiştir. Ülke yönetimindeki beyazların hâkimiyeti zaman içerisinde tepkilere ve kanlı çatışmalara sebep olmuştur. 1990'lı yılların başlarında beyazların da desteğiyle ülkede bu karışıklığa son vermek amacıyla görüşmeler yapılmış, bunun sonucunda ise 1993 yılında ülkede ilk kez çok ırklı seçimler yapılarak ırklar arası eşitliği sağlayan anayasa kabul edilmiştir. Anayasa ile ırk ayrımına son verilmesinden sonra 1994 yılında N. Mandela cumhurbaşkanlığına seçilmiştir (Worldbank, 2005).

10 Mayıs 1994 tarihinden beri, Güney Afrika demokratik seçimler sonucunda beş yıl süreyle seçilmekte olan hükümetlerce yönetilmekte olan bir cumhuriyettir. Ülke dokuz eyaletten oluşan federal bir devlet statüsündedir. Bu eyaletler; Eastern Cape, Gauteng, KwaZulu-Natal, Mpumalanga, Northern Cape, Limpopo (eski adı Northern Province), North West, Free State ve Western Cape'tir. Her eyaletin kendi yasama meclisi, başbakanı ve bakanları bulunmaktadır. Her eyalet, Ulusal Eyaletler Konseyi'nde temsil edilmektedir (Info, 2005). Eyaletler seçmen sayına bağlı olarak üyeleri 30 ile 80 arasında değişen ve nispi temsil sistemine göre seçilen bir meclise sahiptir. Eyalet yasama meclisleri eyalet anayasasını ulusal anayasaya aykırı olmamak şartıyla hazırlamaya yetkilidir. Eyalet anayasaları Anayasa Mahkemesi tarafından

onaylanmaktadır. Anayasa Mahkemesi tarafından onaylanan eyalet anayasaları; tarım, eğitim (yükseköğretim hariç), sağlık, refah, konut, polis, çevresel konular, dil, medya, ulaşım, spor, turizm, kalkınma ve ülkedeki geleneksel liderlerin rolü gibi konularda hükümler içermektedir (Ekici, 2011).

Farklı soy ve farklı ırklardan gelen milyonlarca insanın vatanı olan Güney Afrika'da, yoğun olarak kullanılmakta olan İngilizce ve Afrikans dillerinin yanı sıra, Xhosa, Sotho, Venda, Tsonga, Pedi, Shangan ve Ndebele gibi yerli dilleriyle birlikte 11 resmi dil kullanılmaktadır. Bu yerli diller birlerinden çok farklıdırlar, birbirlerine ancak Almancanın İspanyolcaya benzediği kadar benzedikleri söylenebilir. Sayıları beş milyona varan, Afrika'ca ve İngilizceyi kullananlar olarak iki kategoriye ayrılan Avrupa asıllı Güney Afrikalılar ise ülkeye ilk yerleşen Hollandalılardır. Ülke nüfusuna bir milyon civarında çoğunlukla Hindistan'dan sözleşmeli işçi olarak gelen Asya kökenliler de eklenmiştir. (Güney Afrika Cumhuriyeti Büyükelçiliği, 2002).

2011 yılında nüfusun 50.59 milyon kişi olduğu tahmin edilmektedir. Nüfusun yaklaşık %52'sini bayanlar oluşturmaktadır. Guateng eyaleti 11.3 milyonluk nüfusuyla Güney Afrika Cumhuriyeti'nin en kalabalık eyaletidir. Nüfusun %79.5'ini Afrikalı siyahlar, %9'unu melezler, yüzde %9'unu beyazlar ve %2.5'ini Hindistan ve Asyalılar oluşturmaktadır (Statistics South Africa, 2011). Toplam nüfus içinde Afrikalı siyahlar en kalabalık grubu teşkil etmektedir. Güney Afrika'daki yıllık nüfus artış oranı 2001 yılından itibaren sürekli olarak azalmaktadır (T.C. Pretoria Büyükelçiliği Ticaret Müşavirliği, 2006).

Ekonomik açıdan ise Güney Afrika Cumhuriyeti'nin orta düzeyde gelişmeye devam eden, yeterli doğal kaynak, finansal, yasal düzenlemelere ve modern altyapıya sahip bir ülke olduğu söylenebilir. Güney Afrika Cumhuriyeti ekonomisi dünyadaki en liberal ekonomilerden biri olarak gösterilebilir. Ülkede dış ticaretin GSYİH'deki payı oldukça fazladır. 1999 yılında dış ticaret GSYİH'nın yaklaşık % 48'ini oluşturmuştur. Ülkenin dünya ekonomisiyle bütünleşmesinde 1994 yılında demokrasiye geçişinin büyük etkisi olduğu belirtilebilir. Güney Afrika Cumhuriyeti'ne ait bazı temel ekonomik göstergeler Tablo 1'de gösterilmektedir (MARİFED, 2004).

Tablo 1'de de görüldüğü üzere 1977 yılından 1998 yılına kadar geçen 21 yıl içinde Güney Afrika Cumhuriyeti'nin GSMH'si 39.4 milyar dolardan 133.4 milyar dolara çıkmış; enflasyon 11.2'den 6.9'a inmiş; ihracatta yaklaşık 2.9; ithalat oranlarında ise yaklaşık 3.5 artış kaydedilmiştir. Bu verilere bakarak Güney Afrika Cumhuriyeti ekonomisinin zaman içerinde önemli gelişmeler kaydettiği ifade edilebilir.

Tablo 10.1. Güney Afrika Cumhuriyetine Ait Temel Ekonomik Göstergeler

Yıl	GSMH (Milyar USD)	Kişi Başına Gelir (USD)	Büyüme Oranı (%)	Enflasyon Oranı (%)	İhracat (Milyar USD)	İthalat (Milyar USD)
1977	39,4	Veri bulunmuyor	Veri bulunmuyor	11,2	12,0	9,8
1987	85,8	Veri bulunmuyor	Veri bulunmuyor	16,1	23,6	17,3
1997	147,6	Veri bulunmuyor	2,5	8,6	35,8	34,4
1998	133,4	2.880	0,5	6,9	35,1	34,0

Kaynak: MARİFED, 2004

2003 yılına kadar dış ticaret fazlası veren Güney Afrika daha sonraki yıllardan itibaren dış ticaret açığı vermeye başlamıştır. Dış ticaret dengesinin açık vermesinde artan iç talep, yükselen petrol fiyatları, savunma sanayi için yapılan alımlar ve kuraklık nedeniyle artan gıda ithalatı etkili olmuştur. Ekonomik göstergelerdeki gelişmeler geçen yıllar içinde de artmaya devam etmiştir. Bu gelişmelere paralel olarak Güney Afrika'nın son yıllardaki ihracat ve ithalat değerlerinde düzenli bir artış gözlemlenmektedir. 2008 yılı verilerine göre ülke ihracatı 73.966 milyar USD'ye ithalatı da 87,593 Milyar USD'ye çıkmıştır (Ak, 2009). Kaydedilen ekonomik gelişmeler ülkenin orta vade ekonomik programına uygun bir şekilde devam ettirilmeye çalışılmaktadır. Bu programa bağlı olarak büyüme hızı 2004-2009 yılları arasında %4.5; 2010-2014 arasında da yoksulluk ve işsizlikle mücadele hedefleri nedeniyle %6 olarak öngörülmüştür. Enflasyon oranı 2011 yılında %5 olarak gerçekleşen Güney Afrika ekonomisinin en büyük sorunlarından birisi yüksek orandaki işsizliktir. 2011 yılı işsizlik oranı %25.7'dir. Bu oran da göstermektedir ki Güney Afrika'da büyük bir gelir eşitsizliği bulunmaktadır. Siyahların daha çok yasadığı kırsal kesimde yüksek olan işsizlik, kent merkezlerinde daha aşağı inmektedir. (KTO, 2009; Statistics South Africa, 2011).

Güney Afrika Cumhuriyeti ekonomisi, Afrika Kıtası'nda, gelişmişlik düzeyi ve ekonomik güç bakımından kendisine en yakın ülke olan Nijerya'nın yaklaşık beş katı GSMH'sı ile bugün bulunduğu kıtanın en gelişmiş ekonomisidir. Ülkede büyük ölçüde sanayi ve madenciliğe dayanan piyasa ekonomisi yürürlüktedir. Ancak gelir dağılımındaki adaletsizlik nedeniyle halkın büyük bir bölümü yoksulluk içerisinde yaşamını sürdürmektedir. Bunun en önemli nedeni olarak Güney Afrika'da uzun yıllar süren ırkçılığa dayalı siyasi ve ekonomik düzen gösterilebilir (MARİFED, 2004).

Bu çalışmada, yukarıda coğrafi konumu, siyasi tarihi, siyasi, toplumsal ve ekonomik yapısı hakkında kısa bilgiler verilen Güney Afrika Cumhuriyeti'nin eğitim sistemi betimlenmektedir. Çalışmada sırasıyla eğitim sisteminin yasal dayanakları ve amaçları, yönetsel yapısı, eğitim süreçleri ve Türk eğitim sistemiyle karşılaştırılması gibi bölümlere yer verilecektir.

Güney Afrika Eğitim Sisteminin Yasal Dayanakları ve Amaçları

Güney Afrika Cumhuriyeti'nin eğitim sisteminin esasları 1996 yılında oluşturulan Anayasaya ve yine aynı yıl çıkarılan Güney Afrika Eğitim Kanunu'na dayanmaktadır. Anayasa'da eğitim ile ilgili olarak özellikle eşitliğe ve ırk ayrımcılığını esas almamak gerektiğine vurgu yapılmaktadır. Güney Afrika Cumhuriyeti Anayasası'na göre ülkedeki her vatandaşın (Güney Afrika Cumhuriyeti Büyükelçiliği, 1996):

- Yetişkin eğitimi de dahil olmak üzere temel eğitim alma,
- Devletin sağladığı diğer eğitim imkanlarından faydalanma hakkı vardır.

Yine anayasada belirtildiği üzere (Güney Afrika Cumhuriyeti Büyükelçiliği, 1996), herkesin masrafları kendine ait olmak üzere ırka göre bir ayrım gütmeyen, devlete kayıtlı olan ve aynı seviyedeki devlet okullarındaki standartların altında olmaması koşulu ile bağımsız eğitim kurumları kurma ve bunları işletme hakkı vardır.

1996 Güney Afrika Eğitim Kanunu da (Education, 2005) eğitim hakkına işaret etmekte ve 7-15 yaşları (2000 yılında okula başlangıç yaşı altı olarak tekrar belirlenmiştir) arasındaki bireylere eğitimin zorunlu olduğunu belirtmektedir (başka bir ifadeyle öğrenciler 9. sınıfa veya 15 yaşına kadar öğrenime devam etmek zorundadırlar). Eğitim kamuya ait okullar veya özel okullarda yapılabilir. Ayrıca, anayasaya göre devletin özel okullara finansal destek verme yükümlülüğü vardır (Güney Afrika Cumhuriyeti Büyükelçiliği, 1996).

Güney Afrika Cumhuriyeti Temel Eğitim Bakanlığı da anayasa ve 1996 Eğitim Kanunu'nu temel alarak şekillendirdiği amaçlarına, bazı ulusal ihtiyaçları da dikkate alarak çeşitli eklemelerde bulunmuştur. Buna göre Temel Eğitim Bakanlığı'nın amaçları (Education, 2005a):

- Eyaletlerle, merkezi hükümet eğitim dairelerinin işbirliği içerisinde çalışmasını sağlamak,
- Beş yıl içerisinde yetişkinler ve gençler arasındaki okuma yazma bilmeyenlerin sayısını en alt seviyeye indirmek,
- Okulları toplum hayatının merkezi konumuna getirmek,
- Okullardaki fiziksel yetersizliklere son vermek,
- Öğretmenlerin mesleki niteliklerini geliştirmek,
- Eğitim süreci sonucunda elde edilen çıktıları göz önüne alarak, eğitimin başarı oranını arttırmak,

- 21. yüzyılın sosyal ve ekonomik ihtiyaçlarını dikkate alarak gençlerin ve yetişkinlerin gerekli nitelikleri kazanması için aktif bir eğitim sistemi oluşturmak,
- 21. yüzyılda Güney Afrika'nın mesleki ve entelektüel problemlerini çözmeye yönelik rasyonel ve tutarlı bir yükseköğretim sistemi oluşturmak,
- Eğitim yoluyla acilen HIV/AIDS sorunu çözmeye çalışmaktır.

Temel Eğitim Bakanlığı'nın vizyonu, herkesin hayat kalitesini geliştirmeye; barış ve refah içerisinde yaşayan demokratik bir toplum oluşturmaya katkıda bulunacak eğitim ve öğretim imkanlarını herkese ulaşılabilir kılmak olarak belirtilmekte; misyonu ise 21. yüzyıla uyum sağlamak için Güney Afrika eğitim sisteminin yapılanmasında liderliği üstlenmek olarak açıklanmaktadır (Education, 2005a).

Güney Afrika Eğitim Sisteminin Yapılanması

Bu kısımda Güney Afrika Cumhuriyeti'nde eğitim sisteminin yönetsel yapılanması ve okul yapılanması ile ilgili bilgilere yer verilecektir.

Güney Afrika Eğitim Sisteminin İdari Yapılanması

Güney Afrika Cumhuriyeti Milli Eğitim Bakanlığı, eğitim ve öğretimle ulusal düzeyde ilgilenmek amacıyla 1994 yılında kurulmuştur. Milli Eğitim Bakanlığı'na (2009 yılında Temel Eğitim Bakanlığı şeklinde değiştirilmiştir)bu görevi yerine getirilmesinde yardımcı olmak için bir Milli Eğitim Dairesi oluşturulmuştur. Anayasaya göre, eğitimle ilgili eyalet yönetimlerince yerine getirilemeyecek ve ulusal düzeyde ele alınması gereken konular Milli Eğitim Dairesi'nin sorumluluğundadır. Milli Eğitim Dairesi bütün ülkenin eğitim ve öğretimini ilgilendiren politikalar geliştirmektedir (Southafrica-Newyork, 2005).

2009 yılında Güney Afrika Devlet Başkanı J. Zuma, Milli Eğitim Bakanlığı'nın Temel Eğitim Bakanlığı ve Yükseköğretim Bakanlığı şeklinde iki bakanlığa ayrıldığını açıklamıştır. Temel Eğitim Bakanlığı ilk ve orta öğretimin yanı sıra yetişkin eğitiminden; Yükseköğretim Bakanlığı ise doktora seviyesi de dahil olmak üzere yükseköğretim, mesleki ve teknik eğitimden sorumludur. Her iki bakanlık da kendi alanlarındaki eğitim kademelerinden bütün ülke genelinde sorumludur; ayrıca dokuz eyaletin her birinin kendi eğitim dairesi bulunmaktadır (Southafrica-Info, 2011). Milli Eğitim Bakanlığı iki bakanlığa ayrılsa da eğitim sisteminde idari yapılanma ve ilgili kanunlar bağlamında büyük çapta bir değişiklik henüz söz konusu değildir. Eğitimle ilgili mevcut kanunlar ve yapının hala geçerli olduğu anlaşılmaktadır. Bu nedenle bakanlıkların bölünmesi farklı eğitim kademelerine ilişkin sorumluluğun paylaştırılması şeklinde değerlendirilebilir.

Bölgesel eğitim daireleri arasındaki ilişkiler ulusal politika tarafından saptanmaktadır. Ancak bölge eğitim daireleri kendi bölgelerine ilişkin önceliklerini belirleyip bu önceliklere göre geliştirdikleri programları uygulama hakkına sahiptirler. Milli eğitim politikalarının anayasaya uygun biçimde ve birlik içerisinde uygulanmasını sağlamak ise yine Milli Eğitim Dairesinin sorumluluğundadır (Info, 2005).

Güney Afrika Cumhuriyeti eğitim sisteminin dokuz eyaletten oluşan bir alt sistemi vardır. Anayasa, milli eğitim politikasına bağlı kalmak koşulu ile, eğitimle ilgili görevleri (üniversiteler ve teknik üniversiteler hariç) yerine getirme yükümlülüğünü yerel meclis ve hükümetlere (eyalet yönetimleri) vermiştir. Yerel eğitim dairelerinin idari ve profesyonel kapasitelerini geliştirmelerine Milli Eğitim Dairesi yardımcı olmaktadır. Ulusal ve yerel daireler arası ilişkilerde karşılıklı işbirliği esastır. Bu açıklamalara göre Güney Afrika Cumhuriyeti eğitim sisteminin yapısının merkeziyetçi olmadığı, eyaletlere de kendi eğitsel önceliklerini belirleme ve kendi bölgelerini ilgilendiren konularda karar alma hakkı verildiği söylenebilir (Education, 2005b).

1996 yılında yürürlüğe giren Milli Eğitim Kanunu, eğitimin planlanması, yönetimi ve denetlenmesi için gerekli ulusal norm ve standartları belirleme yetkisini milli eğitim bakanına vermiştir. Verilen kararların politik hedefler çerçevesinde uygulanması gerekir. Milli eğitim ile ilgili kararlar belirlenirken yerel yasaların ve eğitimle ilgili yerel uygulamaların dikkate alınması gerekir (Education, 2005).

Milli Eğitim Dairesinin görevi ise, sistemin bütün aşamalarında belirlenen politika ve kanunlara uyulmasını, sistemdeki mekanizmaların nitelikli bir şekilde işlemesini, uluslararası gelişmelere uygun biçimde yürümesini sağlamaktır. Milli Eğitim Dairesinin en önemli işlevi, araştırma ve planlama yaparak, politika geliştirmek, yerel teşkilatlara ve yükseköğretim kurumlarına belirlenen politika ve standartların uygulanmasında yardımcı olmak ve sistemin işleyişini izleyerek sistemdeki aksaklıkları gidermektir (Education, 2005).

Yerel eğitim daireleri arasındaki ilişkiler ulusal politikalar tarafından yönlendirilir, ancak yerel eğitim daireleri kendi önceliklerini ve eylem planlarını belirleme hakkına sahiptirler. 1996 Milli Eğitim Kanunu ulusal ve yerel yetkililer arasındaki ilişkileri belirlemiş ve eğitimin gelişimini sağlamak amacıyla hükümetler arası işbirliğini kurmak için Eğitim Bakanları Konseyi (Council of Education Ministers) ve Eğitim Daireleri Başkanları Birliğinin (Heads of Education Departments Committee) kurulmasını sağlamıştır (South Africa-Newyork, 2005).

Eğitim Bakanları Konseyi. Konsey; eğitim bakanı, eğitim bakanı vekili ve dokuz bölgenin eğitim konseylerinin başkanlarından oluşur. Konsey üyeleri ulusal eğitim politikasının geliştirilmesini sağlamak, eğitim ile ilgili bütün konularda bilgi ve görüş alışverişinde bulunmak amacıyla düzenli olarak bir araya gelirler (South Africa-Newyork, 2005).

Eğitim Daireleri Başkanları Konseyi. Bu konsey, milli eğitim dairesi genel direktörü, eğitim dairesi genel direktörünün vekilleri ve dokuz bölgenin eğitim dairesi başkanlarından oluşur. Komitenin görevleri ulusal eğitim sisteminin geliştirilmesine yardımcı olmak, ulusal eğitim konusundaki bilgi ve görüşleri paylaşmak, yönetsel uygulamaları koordine etmek ve ulusal eğitim dairelerine eğitim ile ilgili konularda önerilerde bulunmaktır (South Africa-Newyork, 2005).

Okulların Yapılanması

Güney Afrika eğitim sistemi içerisinde yaklaşık 14 milyon öğrenci, 452.000 öğretmen ve 35.000 eğitim kurumu bulunmaktadır. Belirtilen eğitim kurumlarından 26.065'i okul, 9.166'sı ise özel eğitim kurumu, okul öncesi eğitim kurumu, yetişkin eğitim merkezi ve yükseköğretim kurumudur. Eğitim sistemi içindeki toplam öğrencinin %85'i devlet okullarında, %15'i ise özel eğitim kurumu, okul öncesi eğitim kurumu, yetişkin eğitim merkezi ve yükseköğretim kurumu şeklinde nitelenebilecek eğitim kurumlarında eğitim görmektedir. Devlet okullarında 31 öğrenciye bir öğretmen; özel okullarda ise 17 öğrenciye bir öğretmen düşmektedir (South Africa, 2011).

Yukarıda kendisine ilişkin bazı sayısal bilgiler verilmiş olan formal eğitim sistemini sektör bazında ya da aşama olarak incelemek mümkündür. Bu noktada sektörden kastedilen, kamu okulları ve özel okullar, engelli çocuklara eğitim veren kurumlar, üniversiteler, öğretmen yetiştiren kurumlar ve teknik üniversitelerdir. Aşama bazında ise okul öncesi, ilköğretim, orta öğretim ve üniversite eğitiminden söz etmek mümkündür. Okul eğitimi 13 yıldır. Bu 13 yıldan, bir yıl süren okul öncesi eğitim ve ortaöğretim 10, 11 ve 12. sınıflar zorunlu değildir (LMU, 2005).

Okul öncesi eğitim. Bazı yerel eğitim daireleri okul öncesi eğitim imkanı sağlamasına rağmen, okul öncesi eğitiminde daha çok özel sektörün ağırlığı görülmektedir. Okul öncesi eğitim imkanının sağlandığı bölgelerde, okul öncesi eğitim genellikle 3 yaşından başlayıp ilköğretim çağına dek sürmektedir. Okul öncesi eğitim kurumlarının (kamu ya da özel) yerel yönetimlere bildirilerek resmi kayıtlarının yapılmış olması gerekir. Bu kurumların etkinlikleri yerel eğitim dairelerince kontrol edilir (Education, 2005a).

İlköğretim. 1996 Eğitim Kanununa göre yedi yaşına gelen öğrenciler ilköğretime kabul edilmekteydi. Ancak 1 Ocak 2000 tarihinden itibaren çıkarılan bir yasayla ilköğretime başlama yaşı altı olarak değiştirilmiştir. Yeni yasa ile altı yaşındaki öğrenciler ilköğretim birinci sınıfa kabul edilecektir. Çıkarılan bu yeni yasanın amacı altı yaşından küçük ya da, ilköğretim yaşı geçmiş öğrencilerin ilköğretime devam etmesini önlemektir (ilköğretim öğrencilerinin yaklaşık %35'inin bu durumda olduğu tahmin edilmektedir). Bu yasayla yıllık en az 200 milyon USD tasarruf edilebileceği tahmin edilmektedir (Education, 2005). İlköğretim altı yıl sürmektedir. Bunun ilk üç yılı ilköğretim birinci kademe olarak nitelendirilir. Bu kademe üç yıl sürer. İlköğretim birinci kademedeki etkinlikler okumayı, yazı yazmayı ve basit matematiksel işlemler yapmayı öğrenme ve dil yeterliklerinin geliştirilmesini kapsamaktadır. Üç yıl süren ilköğretim ikinci kademedeki etkinlikler ise, anadilde ve ikinci bir dilde okumayı, yazılı ve sözlü anlatım yeteneklerini, matematik, tarih, coğrafya, genel fen bilimleri bilgilerini ve el sanatları becerilerini geliştirmeyi hedeflemektedir (LMU, 2005).

Orta öğretim. Orta öğretimin süresi öğrenim görülen programa göre beş veya altı yıl olarak değişmektedir. Öğrenciler orta öğretimin birinci kademesinin ilk yıl derslerini ilköğretim okullarında alırlar. Üç yıl süren birinci kademe orta öğretim sonucunda öğrenciler genel eğitim ve yetiştirme diploması alma hakkını elde ederler. Orta öğretim ikinci kademesinde öğrenciler teknik eğitim veren bir okulda veya genel akademik eğitim veren bir orta öğretim kurumunda öğrenim görmeyi tercih edebilirler. Teknik okulların öğrenim süresi seçilen programa göre iki ya da üç yıl olarak

belirlenmiştir. Teknik eğitim, teknik eğitim merkezleri veya meslek okullarında verilmektedir. Yüksekokullarda eğitim görebilmek için teknik okullardan mezun olmak gereklidir. Teknik üniversitelere devam edebilmek için de yine yüksel okul diplomasına ihtiyaç duyulmaktadır. Genel akademik lise eğitimi ise üç yıl sürmekte ve öğrenciler, bu öğrenim sonunda lise diploması almaya hak kazanmaktadırlar. Güney Afrika Cumhuriyeti'nde zorunlu eğitim dokuz yıl sürmektedir. (15 yaşına kadar). Zorunlu eğitim sonrasındaki süreç ise öğrencilerin isteğine bırakılmıştır (LMU, 2005).

Yükseköğretim. Güney Afrika Cumhuriyeti hükümeti, Şubat 2001'de bir Ulusal Yüksek Öğrenim Planı hazırlamıştır. Beş ana hedeften oluşan bu plan eğitimin kalitesini artırmak kadar, ülke geçmişinde önemli sorunlara yol açmış bulunan ırk ayrımı politikasının etkilerini silecek şekilde ırk ve cinsiyet ayrımı yapmayan, demokratik bir ortamın üniversitelerde oluşturulmasını da amaçlamaktadır (Idealsas, 2005).

Siyah ve beyaz öğrencilerin öğrenim kurumlarının ayrılığı, Güney Afrika eğitim sistemini diğer ülkelerinkinden ayıran en önemli özelliklerden birini oluşturmaktaydı. Geçmişte katı bir şekilde uygulanmakta olan ırk ayrımı politikası yüzünden Güney Afrika'ya özgü "tarihi siyah üniversiteleri (Historically Black Universities-HBUs)" ve "tarihi beyaz üniversiteleri (Historically White Universities-HWUs)" kavramları ortaya çıkmış bulunmaktadır. Irkçılık politikalarının geçmişte kalmasına rağmen, özellikle beyaz üniversitesi bilinen kurumlarda halen siyah öğrencilerin oranı çok düşüktür. Öğrencilerin yaklaşık üçte ikisini siyah öğrenciler oluşturmasına rağmen beyaz üniversiteleri diye bilinen üniversitelerde öğrenim gören siyah öğrencilerin oranı ortalama %12'dir (Idealsas, 2005).

Güney Afrika Cumhuriyeti'nde yükseköğretim kurumlarını dört gruba ayırmak mümkündür: Üniversiteler, teknik üniversiteler, öğretmen okulları ve yüksekokullar. Üniversiteler Amerika Birleşik devletleri veya diğer ülkelerdeki üniversitelere benzemektedirler. Teknik üniversiteler ise adından da anlaşılacağı üzere bilgisayar, tasarımcılık, madencilik gibi çeşitli mesleklere yönelik eğitim vermektedirler. Öğretmen okulları Güney Afrika'daki ilköğretim ve orta öğretim kurumlarında öğretmenlik yapmak isteyen bireyleri eğitmektedirler. Yüksekokullar ise, öğrencilerin teknik liselerden sonra eğitimlerine devam edebilecekleri yükseköğretim kurumlarıdır (Ussas, 2005).

Güney Afrika'da 17 üniversite, altı teknik üniversite çok sayıda öğretmen okulu ve yüksekokul bulunmaktadır. Ülkede üniversite öğrenimi gören 1 milyondan fazla öğrenci vardır. Üniversiteler ve teknik üniversitelerden mezun olabilmek için, öğrenim görülen bölüme göre üç ya da altı yıl öğrenim görmek gerekmektedir. Beşeri bilimler, ticaret, fen fakülteleri üç yıl; ziraat, hukuk, mühendislik ve eğitim fakülteleri dört yıl; diş hekimliği 5.5 yıl; tıp ve ilahiyat fakülteleri altı yıl sürmektedir. Yüksek lisans derecesi, üniversitelerden başarıyla mezun olan öğrenciler ya da teknik üniversite mezunları tarafından, lisans mezuniyetinden sonra minimum 1-2 yıl süren araştırma çalışmaları sonucunda verilmektedir. Doktora derecesi ise yüksek lisans derecesine sahip olanların minimum iki yıl süren bilimsel çalışmalarını tamamlamaları sonucunda elde edilmektedir (LMU, 2005).

Güney Afrika Cumhuriyeti Yükseköğretim Yasasına göre üniversiteler özerk kurumlar olarak kabul edilmektedir; üniversite yönetimlerinden tamamen üniversitelerin kendi konseyleri sorumludur. Üniversitelerde görevli eğitimcilerin hizmet şartları hükümet tarafından belirlenmemektedir (LMU, 2005).

Güney Afrika Cumhuriyeti okul sistemini aşağıdaki şekilde özetlemek mümkündür:

<table>
<tr><td rowspan="2">Yüksek Öğretim</td><td>Lisansüstü</td><td colspan="4"></td></tr>
<tr><td>Lisans</td><td>Üniversite (3-6/ devam edilen programa bağlı)</td><td>Teknik Üniversite (3-6/ devam edilen programa bağlı)</td><td>Öğretmen Okulu (4)</td><td>Yüksek okul (3/ devam edilen programa bağlı)</td></tr>
<tr><td rowspan="2">Orta Öğretim</td><td>2. kademe (3)</td><td colspan="3">Genel Akademik (3)</td><td>Teknik (2)</td></tr>
<tr><td>1. kademe (3)</td><td colspan="4"></td></tr>
<tr><td rowspan="2">İlköğretim</td><td>1. kademe (3)</td><td colspan="4"></td></tr>
<tr><td>2. kademe (3)</td><td colspan="4"></td></tr>
<tr><td>Okul Öncesi Eğitim (1-3 yaş isteğe bağlı)</td><td></td><td colspan="4"></td></tr>
</table>

Şekil 10.1. Güney Afrika Okul Sistemi

(LMU, 2005 yazar tarafından uyarlanmıştır)

Şekil 1'de de görüldüğü gibi, Güney Afrika Cumhuriyeti'nde okul öncesi eğitim isteğe bağlıdır ve öğrenciler üç yaşından itibaren, altı yaşına kadar bir okul öncesi kurumuna devam edebilirler. İlköğretim üçer yıllık iki kademeden oluşmaktadır. Orta öğretim de ilköğretim gibi iki kademeden oluşmaktadır. Orta öğretimde öğrenciler genel akademik eğitim veren ya da teknik eğitim görebilecekleri bir programa devam edebilme imkanına sahiptirler. Bu kademedeki eğitimin süresi tercih edilen programa bağlı olarak değişmektedir. Yüksek öğretimde ise üniversiteler, teknik üniversiteler, öğretmen okulları ve yüksek okullarda eğitim görme imkanı verilmektedir. Bu devre de de eğitim süresi öğrencilerin devam ettikleri programa göre değişiklik göstermektedir.

Eğitim Sisteminin Yönetimi

1994 yılında yapılan seçimlerden sonra seçilen hükümet, kurallara bağlı, bilgi paylaşımını esas almayan, gizliliğe önem veren, katılımcı olmayan bir anlayış ve katı bir hiyerarşiyle örgütlenmiş bir yapı devralmıştı. Eğitim sistemindeki bozukluklar, özellikle okul yöneticilerinin seçiminde ırk ve cinsiyet ayrımcılığı gibi uygulamalarla kendini göstermekteydi. Bunun yanı sıra izlenilen müfredat programının işgücü piyasaları ile herhangi bir ilgisi yoktu. Dolayısıyla okullar piyasanın ihtiyaç duyduğu işgücünü karşılamakta yetersiz kalmaktaydılar. Öğretmen eğitimi daha çok bilgi aktarımına

dayanmaktaydı, meslek öncesi yetiştirme düzensiz, hizmetiçi eğitim ve pedagojik yetiştirme gereği gibi yapılamamaktaydı. Irk ve cinsiyet ayrımı bütün yüksek öğretim kurumlarında olduğu gibi öğretmen yetiştirilen kurumlarda da karşılaşılan bir problem halindeydi (Van Der Linde, 2002).

1994 demokratik seçimlerinden sonra ise eşitlik ilkesine dayalı, ırk ayrımı yapmayan bir eğitim sistemi benimsenmiştir. Bu ilkelere uyum sağlayabilmek için bir Milli Eğitim Dairesi ve dokuz yerel eğitim dairesi oluşturulmuştur. Bu anlamda 1994 seçimleri eğitim yönetiminde yapılan köklü değişimlerin başlangıcı olduğu, yapılan değişimler sonrasında merkezi yönetim anlayışı terk edilerek yerinden yönetim anlayışının benimsendiği ifade edilebilir (Van Der Linde, 2002).

Yapılan reformlar sonrası Güney Afrika eğitim sistemi, esas olarak eyalet seviyesinde örgütlenmiş ve yönetilmekte olan bir sisteme dönüştürülmüştür. Temel Eğitim Bakanlığı, ulusal boyutta eğitimle ve öğretimle ilgili geniş çaplı politikaları Milli Eğitim Dairesinin yardımı ile biçimlendirmekle yükümlüdür. Milli Eğitim Dairesi, ulusal düzeyde eğitim ve öğretimle ilgili politikaların yürütülmesinden ve buna ilişkin çerçevenin oluşturulmasından sorumludur. Ayrıca eyalet yönetimleri tarafından yerine getirilmesi zor olan veya eşgüdüm ağlamayı gerektiren konuların takibini (ulusal standartların ve normların belirlenmesi gibi) Milli Eğitim Dairesi gerçekleştirmektedir. Yönetsel ve profesyonel becerilerin geliştirilmesine yönelik yardımların gerçekleştirilmesi ve eyalet yönetimlerinin eğitimle ilgili yükümlülüklerinin yerine getirilip getirilmediğinin takibini yapmak Milli Eğitim Dairesinin görevlerindendir. Dokuz eyalette bulunan yerel eğitim daireleri ilk ve orta öğretimin yönetiminin başlıca sorumlusudur. Ulusal politikalara uygun olarak her yerel daire kendi önceliklerini belirleyerek buna uygun programları oluşturup uygulayabilir. Bununla birlikte Eğitim Bakanları Konseyi, Eğitim Daireleri Başkanları Konseyi gibi yerel eyaletler ve Milli Eğitim Dairesi arasında işbirliğinin geliştirilmesin yardımcı olan kuruluşlar bulunmaktadır (Ed, 2006).

Okul yönetimi konusunda da 1994 yılından önce ırkla ilgili aksaklıklar yaşanmaktaydı. Karara katılma süreci ailelerin beyaz olması ya da olmamasına göre değişmekteydi. Beyaz topluma hizmet veren okulların çoğunda kanuna uygun olarak karar almaya ilişki yetkilerin büyük bir kısmını elinde bulunduran, kanuna uygun olarak kurulmuş olan aile kurulları bulunmaktaydı. Siyah öğrencilerin devam etmekte olduğu okullarda ise aileler tarafından seçimle oluşturulmuş olan az sayıda aile kurulu vardı ve bu okullardaki aile kurullarının çoğu hükümet tarafından atanarak oluşturulmaktaydı (Scottish Schoolboard Association, 2006).

Ayrıca, 1996 yılında yürürlüğe konulan Güney Afrika Eğitim Yasası'nda (South African Schools Act) ailelerin okul yönetimine katılma hakları kabul edilmiştir. Bu yasaya uygun olarak okulun profesyonel olarak yönetimi okul müdürü tarafından yerine getirilmekte, okul yönetim kurulu bu konuda okul yönetimine katkı sağlamaktadır. Güney Afrika Eğitim Yasası'na göre okul yönetim kurulları seçimle belirlenen üyeler, okul müdürü ve yönetim kurulunun ortak kararıyla seçilen üyelerden oluşmaktadır. Seçimle belirlenen üyeler okulda öğrenim gören öğrencilerin ebeveynleri, okuldaki eğitimciler ve diğer personel, orta öğretimde sekizinci sınıf veya daha üst sınıflardaki öğrenciler arasından belirlenir. Yasada belirtilen okul yönetim kurullarının yerine getirmesi beklenen işlevler şunlardır (Scottish Schoolboard Association, 2006):

- Okulun misyonunu geliştirmek,
- Okuldaki öğrenciler, öğrencilerin ebeveynleri ve eğitimcilere danışılarak öğrencilerin uyacakları kuralları belirlemek,
- Okulun Ulusal Eğitim Politikası, Güney Afrika Eğitim Yasalarına ve eğer varsa yerel yasalara uygun olarak öğrenci kabul ve dil konusundaki politikalarını belirlemek,
- Zümre başkanları ve okuldaki diğer personele öğretim uygulamaları konusunda önerilerde bulunmak,
- Devlet tarafından bütün öğrencilere eğitimin niteliğini geliştirmek amaçlı verilen kaynakların ulaştırılmasını sağlamaktır.

Diğer ülkelerle karşılaştırıldığında eğitimin, Güney Afrika'da bütçeden yüksek bir pay aldığı görülmektedir. Bu oran genellikle toplam bütçenin en az %20'si kadardır. Bu oran fazla gibi gözükse de yeterli olmadığı düşünülmektedir. Yaklaşık 40 yıl boyunca sürmüş olan ırk ayrımcılığı temeline dayanan eğitim sisteminde maddi olanakların beyazların eğitim gördüğü okullara aktarılması nedeniyle siyahların yaşadığı ihmal edilmiş bölgelerin kalkındırılması için daha fazlasına ihtiyaç duyulmaktadır. Mevcut hükümetin eğitimde eyaletler arasındaki eşitsizliği gidermeye çalışmasına rağmen geçmişin izleri hala sürmektedir. Eastern Cape ve KwaZulu Natal gibi kırsal alanların fazla olduğu eyaletler sorunlar yaşarken, Guateng ve Western Cape gibi maddi olanakları iyi olan eyaletler okulları daha iyi finanse edebilmektedirler (Garson, 2006).

2006 yılı bütçesinde, konsolide kaynaklar içerisinde sosyal hizmet harcamalarında eğitim en yüksek payı almıştır (% 20). 2006-2007 yılı tahminlerine göre ise ulusal eğitim bütçesinin % 7.5 kadar artacağı tahmin edilmektedir. Ayrıca, eyalet yönetimlerine eğitim faaliyetleri için aktarılan miktarlarda da önemli gelişmeler yaşanmıştır. Bu miktarın 2006-2007 bütçe döneminde %31.6 artması planlanmaktadır. Aşağıdaki tabloda eyalet yönetimlerine aktarılan para içerisinde eğitim harcamalarının oranları gösterilmektedir (Wildemani, 2006):

Tablo 10.2. 2002-2008 Yılları Arasında Yerel Yönetim Bütçelerinde Eğitim Harcamalarının Yüzdesi

Eyalet	2002-03	2003-04	2004-05	2005-06	2006-07	2007-08	2008-09
Eastern Cape	% 49	% 46.8	% 49.4	% 48.3	% 48.7	% 48.5	% 48.2
Free State	% 36.3	% 35.4	% 34	% 34.4	% 45.3	% 43.6	% 42.9
Gauteng	% 38.2	% 40	% 39.7	% 38.9	% 35.6	% 37	% 37.6
Kwazulu Natal	% 45.9	% 46.4	% 46.5	% 44.5	% 43.6	% 42.9	% 41.2
Limpopo	% 50.9	% 50.1	% 51.3	% 48.1	% 48.3	% 48.1	% 48.1
Mpumalanga	% 49.6	% 49.9	% 48.5	% 49.5	% 48.6	% 48.6	% 48.8
Northern Cape	% 33.8	% 31	% 29.7	% 29.5	% 37.4	% 37.1	% 38
North West	% 47.9	% 47.5	% 468	% 44.2	% 43.8	% 41.8	% 40.9
Western Cape	% 40.6	% 40.5	% 39	% 38.4	% 38	% 38.2	% 38

Kaynak: Wildemani, 2006

2006-2007 bütçesinde, yerel yönetimlerin eğitim harcamalarının, toplam bütçe kaynaklarının %43.2'sini oluşturacağı tahmin edilmektedir. 2008-2009 döneminde ise eğitim harcamalarının %42.8'ini oluşturacağı öngörülmüştür. Ancak yine de eğitime ayrılan paylar kıyaslandığında eyaletler arasında önemli farklılıklar olduğu görülmektedir. Bu farkın nedeni geçmiş yıllarda eğitime yapılan yatırımların ve harcamalarının eyaletler arasında farklılıklar göstermesidir. 2006-2007 döneminde Guateng, Northern Cape ve Western Cape gibi eskiden beri maddi olanakları iyi olan eyaletler kendilerine ayrılan kaynağın %35.6-38'lik bir kısmını; maddi olanakları geçmişe dayalı nedenlerle pek iyi sayılamayacak durumda olan Eastern Cape, Limpopo ve Mpumalanga gibi eyaletler kendilerine ayrılan kaynağın yaklaşık %48-49'luk bir kısmını; orta halli bir durumda sayılabilecek Free State ve KwaZulu Natal Eyaletleri de bütçelerinin %41-43 arasında bir oranı eğitime ayırmayı planlamaktadırlar.

Eğitime ayrılan pay geçen yıllar içinde artmaya devam etmektedir. 2011 yılı bütçesinde de sosyal hizmet harcamalarında eğitim yine en yüksek payı almıştır (%20). Eğitime ayrılan pay bir önceki yıla göre yaklaşık 2.4 milyar USD artmış 23 milyar USD olarak belirlenmiştir. Eğitime ayrılan bütçenin bir kısmı (375 milyon USD) Temel Eğitim Bakanlığı'nın eğitim sistemi içerisinde önemli problemler olarak değerlendirilen matematik ve okuma yazma becerilerinin geliştirilmesi, öğretmenlerin eğitimi, okul yönetimlerinin iyileştirilmesi, fakir bölgelerdeki okulların temel ihtiyaçlarının karşılanması gibi sorunların çözümüne yönelik kullanılacaktır (South Africa, 2011).

Güney Afrika Eğitim Sisteminin Türk Eğitim Sistemi ile Karşılaştırılması

Güney Afrika ve Türkiye Cumhuriyeti eğitim sistemlerinin yapı ve süreç açısından benzerlik ve farklılıkları Tablo 2'de verilmektedir:

Tablo 10.3. Güney Afrika Eğitim Sisteminin Türk Eğitim Sistemi ile Karşılaştırılması

	Güney Afrika	Türkiye
Eğitimin Amaçları	Vatandaşların yaşam kalitesini geliştirmek; barış ve refah içerisinde yaşayan demokratik bir toplum oluşturmak.	Atatürk ilkelerine bağlı, milletinin insani, ahlaki, manevi ve kültürel değerlerini benimsemiş olan, ülkesine karşı yerine getirmesi gerekli olan sorumlulukları bilen yurttaşlar yetiştirmek.
Yönetsel Yapı	Merkeziyetçi bir yapılanma yoktur. Eğitimden sorumlu bakanlık Milli Eğitim Bakanlığı'dır. Yerel eğitim şubeleri Anayasa ve milli eğitim kanununa uygun olması koşulu ile kendi bölgelerine ait kararlar alabilmektedir	Merkeziyetçi bir yapılanma vardır. Eğitimden sorumlu bakanlık Milli Eğitim Bakanlığı'dır. Taşrada il ve ilçe milli eğitim müdürlükleri bulunmaktadır.
Okul Yapılanması	**Güney Afrika**	**Türkiye**
	-Zorunlu eğitim dokuz yıldır. -Okul öncesi eğitim zorunlu değildir. -İlköğretim 6 yıl sürmektedir. İki kademeden oluşmaktadır. -Orta öğretim iki kademeden oluşmaktadır. Devam edilen programa göre süresi beş ya da altı yıldır. Okul türleri akademik eğitim veren genel liselerden ve mesleki eğitim veren teknik liselerden oluşmaktadır. -Yüksek öğretim kurumları, üniversiteler, teknik üniversiteler, öğretmen okulları ve yüksek okullardan oluşmaktadır. Üniversite giriş sınavı uygulanmamaktadır. Ancak geçmişteki ırk ayrımına yönelik politikalardan dolayı siyah öğrencilerin oranının çok az olduğu üniversiteler bulunmaktadır.	-Zorunlu eğitim 12 yıldır -Okul öncesi eğitim zorunlu değildir. -İlkokul 4 yıl, ortaokul 4 yıl sürmektedir ve iki kademeden oluşur. -Orta öğretim kademeli değildir. Devam edilen programa göre en az dört yıldır. Okul türleri genel akademik ve mesleki/teknik liselerden oluşmaktadır. Ama bu okullarda kendi aralarında sosyal bilimler, fen, Anadolu, vs. gibi kategorilere ayrılmaktadır -Yüksek öğretim kurumları üniversiteler (teknik üniversiteler de dahil) ve yüksek okullardan oluşmaktadır. Öğretmen yetiştirmek için ayrı bir yapılanma yoktur. Üniversiteye giriş sınavlarladır.
Eğitim Sisteminin Yönetimi	-Eğitim sisteminin işleyişiyle ilgili yetkiler Temel Eğitim Bakanlığı ve Yükseköğretim Bakanlığı arasında paylaştırılmıştır. -Eğitim sistemi eyalet seviyesinde örgütlenmiş ve yönetilmektedir. Eyaletlerde bulunan yerel eğitim daireleri ilk ve orta öğretimin yönetiminin başlıca sorumlusudur. Ulusal politikalara uygun olarak her yerel daire kendi önceliklerini belirleyerek buna uygun programları oluşturup uygulayabilir. - Milli Eğitim Bakanlığı bütçesinin konsolide bütçeye oranı ise %20 kadardır.	- Eğitim sisteminin işleyişiyle ilgili tüm yetkiler Milli Eğitim Bakanlığı'na aittir. Merkezi bir eğitim sistemine sahip Türkiye'de, Anayasa'ya göre devletin yetkisi dışında hiçbir eğitim faaliyeti yapılamaz Ülkemizde ders denetimi, okul müdürü tarafından yapılmaktadır. - Milli Eğitim Bakanlığı bütçesinin konsolide bütçeye oranı ise % 11,76 kadardır (2013 yılı)

Tablo 2'de de görülmekte olduğu gibi Güney Afrika eğitim sistemi özellikle merkezi bir yönetim anlayışını benimsemiş olan ülkemize yapı itibariyle benzememektedir. Ayrıca eğitime bütçeden ayrılan pay konusunda da ülkemizden daha iyi bir durumda olduğu göze çarpmaktadır. Zorunlu eğitim, ilköğretim, orta öğretim kademelerinin sürelerine ve üniversiteye kabul şartlarına bakıldığında da iki ülke arasında farklılıklar görülmektedir. Bu özellikleri itibariyle iki ülkenin eğitim sistemlerinin birbirlerinden oldukça farklı olduğu söylenebilir.

Sonuç

Bu çalışma ile Güney Afrika eğitim sisteminin amaç, yapı ve süreç boyutları betimlenmeye çalışılmıştır. Özellikle eğitim sisteminin yönetsel yapısı açısından ülkemizle, Güney Afrika arasında önemli farklılıklar bulunmakta; amaç ve süreç boyutlarında ise farklılıkların yanı sıra benzerliklerinde bulunduğu görülmektedir.

Güney Afrika Cumhuriyeti'nin bazı eyaletlerinde, Türk eğitim sisteminde olduğu gibi dersliklerin yetersiz olması, derste kullanılacak eğitim öğretim materyallerinin eksikliği, okul binalarının kötü durumda olması gibi problemler yaşanmaktadır. Benzer sorunlar yaşanmasının sebebi olarak, her iki ülkenin de ekonomilerinin henüz gelişmekte olması ve her iki ülkedeki coğrafi şartların bölgelere göre farklılıklar göstermesi, bazı bölgelerin coğrafi şartlarının diğerlerine göre daha zorlu olması gösterilebilir.

Ancak tam anlamıyla demokrasiye yeni geçmiş bir ülke olarak nitelendirilebilecek Güney Afrika Cumhuriyeti eğitim yoluyla özellikle iki önemli soruna çözüm bulmaya çalışmaktadır. Bu sorunlardan ilki ırk ayrımcılığı, ikincisi ise Afrika Kıtası'nda daha çabuk bir şekilde yayılan AIDS hastalığıdır. Eğitimin bu iki ciddi sorunun çözülmesine katkılar sağlayabilecek en mantıklı çözüm yollarından birisi olabileceğini düşünülmektedir.

Yararlanılan Kaynaklar

Ak, O (2009). **Güney Afrika Cumhuriyeti Ülke Raporu: İMMİB Pazara Giriş Şubesi**. http://www.immib.org.tr/userfiles/documents/pdf/ulke_raporlari/G%C3%BCney%20 Afrika%20Cumhuriyeti%20%C3%9Clke%20Raporu.pdf adresinden 15.07.2011 tarihinde indirilmiştir.

Education (2006). **Education Around the World: Republic of South Africa**. www.ed.gov/offices/OUS/PES/int_safrica.html (adresinden 14.10.2006 tarihinde indirilmiştir.

Education (2005). **Acts: 2000-2009**. www.education.gov.za/Legilation/acts adresinden 01.05.2005 tarihinde indirilmiştir.

Education (2005a). www.education.pwv.gov.za adresinden 22.04.2005 tarihinde indirilmiştir.

Education (2005b). **Education in South Africa**. www.education.gov.za adresinden 22.04.2005 tarihinde indirilmiştir.

Ekici, B. (2011). Güney Afrika Cumhuriyeti Yönetim Sistemi. **Dünyada Kamu Yönetimi Araştırması Projesi (21. Yüzyılda Yönetim)**. Ankara: T.C. İçişleri Bakanlığı Araştırma ve Etütler Merkezi www.arem.gov.tr/proje/yonetim/Dunyada_Kamu_yon/GAfrika.pdf. adresinden 15.07.2011 tarihinde indirilmiştir.

Garson, P. (2006). **Education in South Africa**. www.southafrica.info/ess_info /sa_glance/education/education.htm adresinden 14.10.2006 tarihinde indirilmiştir.

Goetz ve Diğerleri. (1987). **Ana Britannica Ansiklopedisi**. İstanbul: Ana Yayıncılık A.Ş. ve Encyclopedia Britannica Inc.

Güney Afrika Cumhuriyeti Büyükelçiliği. (2002). **Güney Afrika'ya Hoşgeldiniz**. www.southafrica.org.tr adresinden 19.04.2005 tarihinde indirilmiştir.

Güney Afrika Cumhuriyeti Büyükelçiliği. (1996). **Güney Afrika Cumhuriyeti Anayasası.** www.southafrica.org.tr adresinden 19.04.2005 tarihinde indirilmiştir.

Info (2005). **South African Government Information: Education.** www.info.gov.za adresinden 22.04.2005 tarihinde indirilmiştir.

KTO (2009). **Güney Afrika Cumhuriyeti Ülke Raporu**. Konya: Konya Ticaret Odası. www.kto.org.tr/dosya/rapor/guneyafrika.pdf adresinden 15.07.2011tarihinde indirilmiştir.

LMU (2005). **Center for Global Education, Worldwide Colleges and Universities: Background South Africa.** www.lmu.edu/globaled/wwcu/background/za.rtf adresinden 25.04.2005 tarihinde indirilmiştir.

MARİFED (Marmara İş Hayatı Dernekleri Federasyonu). (2004). **Güney Afrika Cumhuriyeti Ülke Raporu** www.ishad.org.tr adresinden 19.04.2005 tarihinde indirilmiştir.

M.E.B. (2000). **2000 Yılında Milli Eğitim**. Ankara: 4. Akşam Sanat Okulu Matbaası.

Scottish Schoolboard Association (2006). **Parents as Partners in Decision Making: The South African Experience.** www.schoolboard-scotland.com/conference/South %20Africa.htm#Parents%20as%20Partners%20in%20Decision%20Makingadresinden 14.10.2006 tarihinde indirilmiştir.

South Africa (2011). **About South Africa.** http://www.southafrica.info/business/economy/ policies/budget2010-education.htm#ixzz1Vq4hExUz

South Africa Info (2011). **Education in South Africa.** http://www.southafrica.info/about/ education/education.htm adresinden 01.07.2011 tarihinde indirilmiştir).

Statistics South Africa (2011). **Statistical Release: Mid Year Population Estimates 2011**. http://www.statssa.gov.za/publications/ statsdownload.asp?PPN=P0302&SCH=4986 adresinden 15.07.2011tarihinde indirilmiştir.

T.C. Proteria Büyükelçiliği Ticaret Müşavirliği (2006). **Güney Afrika Cumhuriyetinin Yıllık Ekonomik Durumu ve Türkiye İle Ticari Ekonomik İlişkileri**. www. musavirlikler.gov.tr/upload/ZA/Guney_Afrika_Yillik_Rapor_2006.pdf adresinden 15.07.2011 tarihinde indirilmiştir.

Ussas (2005). **University Scholarships for South African Students: Education in South Africa**. www.ussas.com.htm adresinden 22.04.2005 tarihinde indirilmiştir.

Wildemani, A.R. (2006). **A Review of National and Provincial Education Budgets 2006**. www.idasa.org.za adresinden 14.10.2006 tarihinde indirilmiştir.

Worldbank (2011). http://data.worldbank.org/country/south-africa adresinden 15.07.2011 tarihinde indirilmiştir.

World Bank (2005). www.worldbank.org adresinden 04.05.2005 tarihinde indirilmiştir.

11. BÖLÜM

GÜNEY KORE EĞİTİM SİSTEMİ

Doç. Dr. Cemalettin İPEK

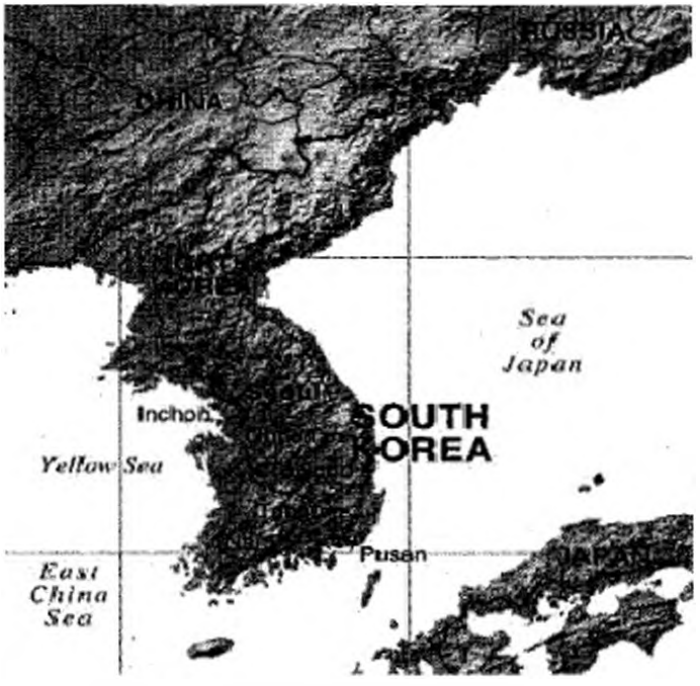
Giriş

Bu ana başlık altında Güney Kore'nin coğrafi yapısı ve sosyal göstergeleri ile tarihi hakkında kısa bilgiler verilmektedir.

Coğrafi Yapı ve Sosyal Göstergeler

Güney Kore, Kore Yarımadasının güneyindedir. Kore Yarımadası, Asya kıtasının kuzeydoğu bölümünden güneye doğru uzanmaktadır. Yarımadanın kuzeyinde Çin ve Rusya; doğusunda Doğu Denizi ve Japonya; batısında Sarı Deniz ve Çin; güneyinde ise Pasifik Okyanusu ile bazı Japon adaları bulunmaktadır.

Güney Kore olarak bildiğimiz ülkenin resmi adı Kore Cumhuriyeti'dir. Başkenti Seul'dur. Ülke, toplam 222.154 km2 yüz ölçümüne sahip olan Kore Yarımadasının güneyinde, yarımadanın yaklaşık %45'lik bir bölümünü (99.392 km2) kapsamaktadır. Buna karşılık toplam yarımada nüfusunun yaklaşık %70'i bu topraklarda yaşamaktadır (Kore Gerçeği, 1995; Park, 1992).

Şekil 11.1. Güney Kore Haritası

Kaynak: Salter, 2003, 19.

Kore Yarımadası, İkinci Dünya Savaşı'ndan bu yana, ikiye ayrılmış durumdadır. Kuzeyde, Kore Demokratik Halk Cumhuriyeti (başkenti Piyongyang), güneyde ise Kore Cumhuriyeti (başkenti Seul) yer almaktadır. Kuzey ve Güney Kore, 1945 Yalta Anlaşması ile bölünmüş ülkelerden günümüzde hala bölünmüş olarak kalan yegâne iki ülkedir. II. Dünya Savaşı'ndan sonra ABD ve SSCB kendi çıkarları doğrultusunda Kore'yi Güney (kapitalist) ve Kuzey (Komünist) olarak ikiye ayırmışlardır. Koreliler, 5 bin yıllık tarihinde, Japonların sömürge yönetimi dâhil, bugünkü olduğu gibi tek millet olma kimliğini hiçbir zaman kaybetmemişlerdir. Oysa bugün Koreliler, birbirine düşman iki ayrı millet görünümünde yaşamaktadırlar (Soon-Won, 2002).

Dünyada en fazla nüfus yoğunluğuna sahip ülkelerden biri olan (kilometre kare başına yaklaşık 500 kişi) Güney Kore'nin nüfusu yaklaşık 49 milyondur (TC Başbakanlık Dış Ticaret Müşteşarlığı İhracatı Geliştirme Etüt Merkezi, 2005). Cumhuriyetle yönetilen ülkenin resmi dili Korece, para birimi ise Kore Won'u dur (2006 Mayıs ayı itibarı ile 1 ABD Doları 940 Kore Won'una eşittir). Nüfusun yaklaşık %88'inin kentlerde yaşadığı ülkede ortalama ömür 77 yıldır. Kişi başına düşen milli gelirin 20.400 ABD doları olduğu ülkenin yıllık bütçesi 965,3 milyar ABD dolarıdır. Bu bütçeden (konsolide bütçe) eğitime ayrılan pay ise % 11'dir (TC Seul Büyükelçiliği Ticaret Müşavirliği 2006).

Tarih

Tek dil konuşan ve tek etnik gruptan oluşan Koreliler'in, köken itibariyle, Çinliler ile Japonlar'dan ayrı bir ırk olduğu ve Orta Asya'dan Kore Yarımadası'na göçen Moğol kabilelerine dayandığı söylenmektedir. Kore'nin yazılı tarihi, çeşitli kabilelerin birleşerek kurdukları küçük şehir devletleriyle başlamaktadır. Bu şehir devletlerinin, kendi aralarında birleşmeleri sonucu birçok kabile birlikleri oluşmuş, bu birliklerden bazıları, büyük krallıklara dönüşmüştür. Kore tarihinde, *Üç Krallık Devri* olarak adlandırılan bu dönemde, *Koguryo Krallığı* (İÖ 37-İS 668), *Pekce Krallığı* (İÖ 18-İS 660) ve *Şilla Krallığı* (İÖ 57- İS 935) hüküm sürmüştür. Budizm ve Konfüçyüsçülük Kore'ye bu dönemde girmiş, bunun sonucunda Çin ve Japonya ile sıkı bir ilişki çağı başlamıştır (Kore Gerçeği, 1995).

Bu krallıklar, Konfüçyüsçülük'ten çok Budizm'e önem vermişler, Budizm'i devletin resmi dini olarak kabul etmişlerdir. Bu dönemden sonra Kore'de, *Birleşik Şilla ve Palhe Krallığı* (676-935) ve *Koryo Krallığı* (918-1392) olmak üzere iki büyük devlet daha kurulmuştur. (Kore Gerçeği, 1995; Jayasuriya, 1983). Bu topraklara verilen Kore adının Koryo hanedanlığından kaldığı, bu kelimenin yüksek dağlar ve temiz su anlamına geldiği söylemektedir (http://www.countryreports.org/).

Kore'de, 14. yüzyıldan başlayarak, 1910 yılında Japonya'nın Kore'yi işgaline kadar, Coson Hanedanı (Yi Hanedanı) hüküm sürmüştür. Bu hanedan zamanında (Kore Gerçeği, 1995): Budizm'den çok Konfüçyüsçülüğe önem verilmiş, devlet bu inanç doğrultusunda yönetilmeye başlanmıştır. Devlet görevlerine girmede sınav sistemi getirilmiş, bunun sonucunda teorik bilgi ön plana çıkmış, ticaret ve sanayi küçümsenmiştir. Kore'de, 14.yüzyıl ile 16. yüzyıl arasında, kültürel alanda büyük gelişmeler yaşanmıştır. Bu günkü Kore Alfabesi (hangıl), krallık akademisi bilginleri tarafından, bu dönemde hazırlanmıştır. Bu gelişme, 16. yüzyılın sonlarına doğru,

Japonya ile yapılan ve yedi yıl süren savaşlar sonucunda, Japonların çok sayıda sanatçı ve sanatkân zorla Japonya'ya götürmesiyle, bir duraklama dönemine girmiştir.

Kore'de 17. yüzyıldan başlayarak, çağdaş bir ulus devlet kurma yolunda, bilginler ve devlet görevlilerince sivil girişimler başlatılmış, ancak Krallık buna müsamaha göstermemiştir. Bununla birlikte, bu girişimler, daha sonraki yıllarda, Kralların ılımlı bir siyaset izleyerek, vergi ve zorunlu askerlik süresi indirimi gibi, halktan yana birtakım yeni düzenlemeler yapmalarına zemin hazırlamıştır. 19. yüzyıla gelindiğinde, Batılıların diplomatik ve ticari ilişki kurma isteklerine soğuk bakan Kore, kapalı bir krallık halindeydi ve bir tehdit olarak gördüğü Batılılara karşı, Çin'e bağlı kalıyordu. Ancak, Çin, Kore'yi bu tehdide karşı koruyacak durumda değildi. Bu dönemde yeni bir endüstriyel güç olarak ortaya çıkan Japonya, Çin'in bu durumunu yakından biliyordu ve 1910 yılına gelindiğinde, Kore'yi kendi topraklarına katarak bu fırsatı değerlendirdi (Kore Gerçeği, 1995).

Japonya, Kore'yi topraklarına kattıktan sonra kendi sömürgesi olarak ilan etti ve savaş döneminde Savaş Bakanı olan General Terauchi Masatake'i Kore'ye Vali-General olarak atadı. Kore, tamamıyla Japon askerlerinin kontrolü altına girdi, önemli devlet görevlerine Japonlar getirildi (Jayasuriya, 1983):

Japonlar Kore'de, bir yandan ekonomik sömürge yönetimi uygulayarak, Kore'nin önemli geçim kaynaklarından olan pirinç gibi tarım ürünlerini Japonya'ya taşıdı ve Japon çiftçi ve balıkçılarının Kore'ye yerleşmelerini sağladı. Diğer yandan da Korelileri, Japon soyadı almaya zorlayarak, Japonlaştırmaya çalıştı. Japonların Korelilere uyguladıkları bu gibi baskılar, aslında Korelilerin milliyetçilik duygularını geliştirdi. Kore'de, Japonya'nın asimilasyon politikalarına karşı çıkan bir aydınlar sınıfı ortaya çıktı. Koreliler, bu aydınların yönlendirmesiyle, 1919 yılında, bir bağımsızlık hareketi başlattılar. Bu hareket kanlı bir şekilde bastırılarak başarısızlıkla sonuçlandı. Ancak sonuçta, Korelilerde ulusal kimlik ve yurtseverlik bağları daha da güçlendi. Hatta Şangay'da bir geçici hükümet kurularak, Mançurya'da Japonya sömürüsüne karşı silahlı bir mücadele başlatıldı.

Kore, 1910 yılından başlayarak II. Dünya Savaşı sonuna kadar Japonya'nın etkisi altında kalmıştır. Japonya'nın yenilmesi ile sonuçlanan savaş sonrasında yarımadanın kuzeyini Rusya, güneyini ise ABD kontrolü altına almıştır. 1950 yılında Kuzey Kore birlikleri, Rusya'nın desteği ile yarımadanın tamamına komünizmi yaymak amacıyla, güneyi işgal etmiştir. Bunun üzerine bölgeye Birleşmiş Milletler askeri gönderilmiş, Türkiye de bir tugayla bu orduya katılmıştır. 1953 yılında imzalanan ateşkes ile yarımadanın 38. paraleli Kuzey ve Güney Kore arasında sınır olarak belirlenmiştir (http://tr.wikipedia.org).

Japonya'nın İkinci Dünya Savaşı'ndan yenik çıkması, Koreliler için büyük bir sevinç kaynağı olmuştur. Fakat, Koreliler bağımsız bir hükümet kurmaya hazırlanırken, yarımadanın güneyini A.B.D., kuzeyini ise Sovyetler Birliği işgal etmiştir. Birleşmiş Milletlerin gözetiminde yapılacak genel seçim önerisine Sovyetler Birliğinin karşı çıkması ve Birleşmiş Milletler Komisyonu'nun 38. paralelin kuzeyine girmesine izin vermemesi nedeniyle, bağımsız bir hükümet kurulamamıştır. 1948 yılında, 38. paralelin güneyinde yapılan seçimlerle Kore Cumhuriyeti Hükümeti göreve başlamıştır. Kuzeyde ise, Sovyetler Birliği'nin kontrolünde Kore Demokratik Halk Cumhuriyeti kurulmuştur (Kore Gerçeği, 1995).

1948'den bu yana, her iki tarafça sık sık gündeme getirilen birleşme çabalan, Sovyetler Birliği'nin dağılması ve iki Almanya'nın birleşmesinden sonra büyük hız kazanmıştır. Ancak, her iki tarafın, bir birlerine karşılıklı suçlamalarda bulunmaları birleşmeyi güçleştirmektedir. Güney Kore, Kuzey Kore'nin nükleer silahlanma programlarına kuşkulu bakmakta, birleşme görüşmeleri için, Kuzey Kore'nin bu programları da masaya getirmesini şart koşmaktadır. Öte yandan, Kuzey Kore de, Güney Kore'yi, ülkesinde Amerikan üssüne müsaade etmek ve Amerika ile ortak askeri tatbikat yapmakla suçlamaktadır (South-North Dialogue in Korea, 1993).

Yönetim

Araştırmamıza konu olan Kore Cumhuriyeti'nde, güçler ayrılığı ilkesine dayanan, demokratik bir yönetim söz konusudur. Kişisel temel hak ve özgürlükler anayasa ile güvence altına alınmıştır. Kore Cumhuriyeti'nin tek kameralı *yasama organını* Ulusal Meclis oluşturmaktadır. Ulusal Meclis üyelerinin üçte ikisi, 4 yıllık bir süre için, doğrudan halkoyu ile seçilirken, geri kalanı, söz konusu seçimlerde en az 5 meclis üyeliği kazanan partiler arasında, aldıkları oy oranına göre dağıtılmaktadır. Anayasa, Ulusal Meclis'in üye sayısının en az 200 olacağını, kesin rakamın yasa ile belirleneceğini öngörmektedir (Kore Gerçeği, 1995):

Kore Cumhuriyeti'nde başkanlık sistemi uygulanmaktadır. *Yürütme organının* başında bulunan ve halk oyu ile bir defaya mahsus olarak 5 yıl süreyle seçilen devlet başkanı, hem içişlerinde devletin en yüksek yöneticisidir, hem de dış işlerinde devleti temsil etmektedir. Bakanlar Kurulu'nun başı olan Başkan, Başbakanı, Bakanlar Kurulu üyelerini, devlet dairelerinin başkanlarını, büyükelçileri ve eyalet valilerini atama yetkilerini elinde bulundurmaktadır.

Kore Cumhuriyeti, idari açıdan, 6 anakent ile 9 eyalet yönetimine ayrılmıştır. Eyaletler de kendi içinde, illere, ilçelere, kasabalara ve köylere ayrılmış durumdadır.

Ülkede, *yargı organının* başında Yüksek Mahkeme bulunmaktadır. Her türlü davalarda temyiz mercii olarak görev yapan bu mahkemenin kararları kesindir ve tartışılamaz. Yüksek Mahkeme'nin başkanı (Başyargıç), Devlet Başkanı'nca, Ulusal Meclis'in onayına başvurularak, 6 yıl için bir defalığına atanmaktadır.

Eğitim Sistemi

Bu ana başlık altında, Güney Kore Eğitim Sisteminin kısa tarihsel gelişimine yer verildikten sonra, eğitim sisteminin amaçları ve eğitimin yasal temelleri üzerinde durulmaktadır.

Eğitimin Tarihi Gelişimi

Kore eğitim tarihi, Üç Krallık Devri, Koryo Krallığı, Coson (Yi) Hanedanı, Modern eğitim dönemi ve İkinci Dünya Savaşı sonrası olmak üzere beş döneme ayrılarak incelenmektedir (Ministry of Education, Republic of Korea, 1972):

Üç Krallık Devrinin ilk zamanlannda eğitim veren bir kurum söz konusu değildi ve çocuklara, evlatlık görevleri ile klana bağlılık duygusu aile reislerince aşılanıyordu. Bunun yanında tanm, el işleri ve savaşma sanatı, yine aile ya da aşiret içerisinde öğretiliyordu. Şilla Krallığı zamanında, gençlerin yetiştirilmesi için, Kore eğitim tarihinde ilk eğitim kurumu olan *Hwarang*lar kurulmuştur. Başlangıçta bu kurumun başında kadınlar bulunurken, sonraları bu göreve erkekler getirilmeye başlanmıştır. Bu kurumlarda gençlere, tarih, felsefe ve savaş teknikleri öğretilmiş, devlet adamları ve askeri liderler bu kurumda eğitim görenler arasından seçilmiştir.

Koguryo Krallığı'nda, birisi özel, birisi de devlet kuruluşu olmak üzere iki eğitim kurumu bulunuyordu. Özel kuruluş olan *Hyangdang*larda gençlere, Çin klasikleri, edebiyat, tarih ve okçuluk öğretiliyordu. Devlet kuruluşu olarak kurulan (372) *Taehak*lar da ise toplumun üst tabakasında bulunanların çocukları eğitiliyordu.

Birleşik Şilla ve Palhe Krallığı'nda en önemli eğitim kurumu devlet okulu anlamına gelen *Kukhak*'tır. Devlet memuru yetiştirmek üzere kurulan (682) ve dokuz yıllık bir program uygulanan bu okullarda, Paksa (profesör), Chogyo (doçent) ve Taesa (asistan) gibi akademisyenlerce, Konfüçyüsçü klasikleri ön planda tutan bir eğitim verilmiştir.

Koryo Krallığı döneminde, eğitim tamamıyla Konfüçyüsçülüğün etkisi altında kalmış, devlet ve özel eğitim kurumlarında önemli artışlar gözlenmiştir. Ayrıca bu dönemde, devlet memurluğu için bir sınav sistemi geliştirilmiştir. Krallığın ilk dönemlerinde, devlet memuru yetiştirmek üzere *Kukchagam*lar kurulmuş (992), daha sonra bu okullar, her biri 300'er öğrenciye eğitim verecek şekilde, *Kukchakak*, *Taehak* ve *Samunkak* olmak üzere üç bölüme ayrılmıştır. Öğrenci velilerinin mesleki kariyerlerine göre öğrenci kabul eden bu bölümler, kendi içlerinde hukuk, coğrafya, matematik ve astronomi gibi branşlara ayrılmışlardır. Koryo Krallığı'nda, bu devlet okullarından başka, *Hyanghak* adı verilen vilayet okulları ile daha çok halka hitap eden, *Sahak* ve *Sodang* gibi özel okullar da kurulmuştur.

Coson Hanedanı döneminde, Koryo Krallığı'ndaki eğitim kurumlan aynen devam ettirilmiş, ancak, bu eğitim kurumlarına ilaveten, *Sowon* adı ile yeni bir eğitim kurumu kurulmuştur. İlk önce vilayet düzeyinde, özel kuruluş olarak açılan bu okul, daha sonra tüm krallığa yayılmıştır. Ücretli olarak, Konfüçyüsçü klasiklerin okutulduğu bu okullarda, yılda iki kez de Konfiçyüs ayini düzenlenmiştir. Özel katkıların yanında, krallık bağışlarından da yararlanan Sowonlar, oldukça geniş ekonomik imkanlara sahip olduklarından, kısa zamanda yurt çapında büyük artış göstermişlerdir.

Modern eğitim dönemi olarak adlandırılan devre, 1882 yılında çıkarılan ve devlet okullarının halka açılmasını öngören krallık kararnamesi ile başlamaktadır. Öte yandan, bu fermandan bir kaç yıl sonra, Amerikan Protestan misyonerleri de Kore (özellikle Seul)'de modern yüksek okullar açmaya başlamışlardır (1885). Bu okullar arasında bulunan kız okulu (Ewha Haktang), Kore tarihinde kızların devam ettiği ilk eğitim kurumu olma özelliği taşımaktadır. Bu okul 1886 yılında Amerikalı bir kadın misyoner (Mary Fitch Scranton) tarafından açılmış ve bir öğrenci ile öğretime başlamıştır (Jayasuriya, 1983). Bu misyonerler yüksek öğretim alanında da faaliyette bulunmuşlar, 1905'de Seul'de Coson Hıristiyan Kolejini, 1906 yılında da Piyongyang'da Sungsil Kolejini kurmuşlardır.

Bu dönemde, halk eğitiminde, daha çok yabancı dil öğretimine önem verilmiş, bu amaçla 1883 yılında bir İngiliz okulu, 1886 yılında da Amerikan okulu kurulmuştur. Bu yabancı dil okullarını, Japonca, Çince ve Rusça yabancı dil okulları takip etmiştir. İlk ve ortaöğretim seviyesinde de modern okulların açılmaya, başladığı bu dönemde, öğretmen yüksek okulu, sağlık okulu, ticaret ve endüstri okulu, hukuk enstitüsü, madencilik okulu, askeri okul, askeri akademi, posta enstitüsü ve haberleşme okulu gibi bir çok meslek okulu da açılmıştır.

1910 yılında başlayan Japon sömürge yönetimi, genel yönetimde olduğu gibi, eğitim yönetimini de kontrolü altına almıştır. Bu yönetim, Kore halkını el işlerinde çalıştırdığı için, daha çok ilköğretim ve teknik öğretime önem vermiş, ortaöğretim ve yüksek öğretimi göz ardı etmiştir. Fakat 1920 yılında Koreli eğitimciler, özel bir üniversite kurmak için Japon yönetiminden izin istemişler, Japon yönetimi önce buna izin vermemiş, 1922 yılında, bu talebe cevap verme bahanesi ile, Seul'de kendisi özel bir üniversite (Keijo Krallık Üniversitesi) kurmuştur. Ancak bu üniversiteye girişte, Koreliler için sınırlama getirilmiş, üniversite daha çok Japonlara eğitim veren bir kurum olmuştur (Jayasuriya, 1983). Öte yandan, kültürel asimilasyon politikasının bir parçası olarak, 1938 yılında tüm eğitim kurumlarında Korece yasaklanmış, ilköğretim dahil bütün eğitim seviyelerinde, Japonca, eğitim-öğretim dili olarak kabul edilmiştir (Ministry of Education, Republic of Korea, 1972).

Japon sömürgeciliği döneminde Kore'de formal eğitimi Japon militarizmi şekillendirmiştir. Bu dönemde, formal eğitim ile Japon sömürgesi için işçi yetiştirme amaçlanmış ve bu bağlamda eğitimde modernleşme de başlamıştır. Koreli gençler, Japonya Kralına sadık olarak yetiştirilmeye zorlanmış, bu gençlere, askeri bir disiplinle eğitim verilen okullarda üniforma giydirilmiş, her sabah Japonya bayrağı önünde merasim yapılmıştır. Okullarda Kore Dili ve Kore Tarihi öğretilmemiş, her iki yanından kılıçlar sarkan öğretmenler öğrencilere Japonca ve Japon Tarihi öğretmeye çalışmışlardır. Ders kitapları tek tip olarak Japon sömürge hükümeti tarafından hazırlatılmıştır. Bütün bunlara karşı gelme cesareti gösterebilen öğrenciler olursa, öğretmen tarafından dövülerek hapse konmuştur. Bununla birlikte, bu eğitimden sadece üst sosyal sınıfta yer alanlar yararlanabilmişlerdir. Çünkü eğitim paralıydı ve 1920'lerde, bir öğrenci için ilkokul harcı ortalama bir erkek işçiye ödenen ücretin üç katı kadar yekun tutuyordu. Japon sömürgeciliği döneminde, formal eğitim alamayan çocuklar ile okuma yazma bilmeyen yetişkinlere yurtsever Koreliler tarafından gizli yollardan informal eğitim verilmeye çalışılmıştır (Soon-Won, 2002).

Bağımsızlıktan sonra, Güney Kore'de, devlet yönetiminde olduğu gibi eğitimde de ABD'nin etkisi görülmeye başladı. Bağımsızlıktan sonra Koreliler arasında ortaya çıkan ulusal hareketler komünist ya da anti Amerikancı hareket diyerek bastırılmaya çalışıldı. Kapitalist ekonominin rekabetçi anlayışı eğitime de yansıdı ve okullar arasında rekabet ön plana çıktı. Halk gelecekte daha iyi işlerde çalışabilmek için adeta birbirleriyle eğitim yarışına girdiler. Eğitime ayrılabilecek kaynaklar yetersiz olduğu için, halk kendi parasıyla eğitim alabilmenin yollarını aramaya başladı (Soon-Won, 2002). Bu durum, hiç kuşkusuz, eğitime özel sektörün el atmasını da beraberinde getirdi.

1945'den sonra, anayasaya uygun olarak Eğitim Kanunu çıkarılmıştır. Bu kanunda, Kore Eğitim Sistemi için aşağıdaki yenilikler öngörülmüştür (http://english.moe.go.kr/):

- İlkokullar için ders kitabı hazırlayıp dağıtmak,
- Okul sistemini 6+3+3+4 şeklinde kademelendirmek,
- Yetişkinlere okuryazarlık eğitimi vermek,
- Öğretmenleri hizmet içi eğitimle geliştirmek,
- Orta ve yükseköğretim fırsatlarını artırmak,
- Öğretmen yüksekokulları (teacher colleges) açmak.

1960'lar Kore Eğitim Sisteminde birçok yenilik daha yapılmıştır. Bunlardan bazıları aşağıya çıkarılmıştır (http://english.moe.go.kr/):

- Öğretmen eğitiminde reforma gidilmesi,
- Öğretmen yetiştirme ve mevcut öğretmenlere hizmet içi eğitim verme amacına dönük lisansüstü düzeyde eğitim okulları açılması,
- Ortaöğretime girişte yapılan sınavların kaldırılması,
- Yerel yükseköğretim geliştirilerek, yeni yüksekokulların açılması,
- Yükseköğretime giriş için standart bir sınavın getirilmesi,
- İlköğretim öğretmeni yetiştirmek için liseye iki yıl süreli eğitim ilave edilerek ilk öğretmen okulunun açılması; ortaöğretim öğretmeni yetiştiren okullarda öğrenim süresinin dört yıla çıkarılması,

Kore'de 1980'ler eğitimde modernleşme dönemi olarak adlandırılmaktadır. Nasıl ki 1960'lar eğitimde nicel gelişme dönemi olmuşsa, 1980'ler de nitel gelişme dönemi olmuştur. Bu dönemde, yaşam boyu eğitim ve bilimsel gelişmeleri takip için bir takım yenilikler getirilmiştir. Siyasi açıdan 5. Cumhuriyet olarak adlandırılan bu dönemde şu gelişmeler olmuştur (http://english.moe.go.kr/):

- Eğitim programlarına tahsis edilen radyo yayınları getirildi.
- Yükseköğretime girişte kota sistemi uygulanmaya başlandı.
- Eğitim reformları için eğitim vergisi kondu.
- Yükseköğretime girişte standart sınavın yanında lise mezuniyet notunun katkısı artırıldı.
- Okul Eğitimi Kanunu ile erken çocukluk eğitimini destekleme kanunları çıkarıldı.

1985 yılında "Korelileri 21. yüzyılın liderliğine hazırlamak" için eğitimde şu on yenilik önerilmiştir (http://english.moe.go.kr/):

1. Eğitim sisteminde reforma gidilmesi,
2. Yükseköğretime giriş sisteminin iyileştirilmesi,
3. Okulların eğitsel olanaklarının geliştirilmesi,
4. Öğretmenlerin kalitelerinin artırılması,
5. Bilim eğitiminin teşvik edilmesi,
6. Müfredat ve öğretim yöntemlerinin geliştirilmesi,

7. Yükseköğretim eğitiminin geliştirilmesi,
8. Eğitim yönetiminde özerkliğin artırılması,
9. Yaşam boyu eğitimin sistemleştirilmesi,
10. Eğitim yatırımlarının artırılması.

1990'larda Kore'de, Kore halkının 21. yüzyıla gereği gibi hazırlanabilmesi için, halk eğitimine özel önem verilmiştir. Bunun yanında eğitimde yerel özerkliğin artırılması için yeni düzenlemeler yapılmıştır. 1997-2001 yılları arasını kapsayan 8. Beş Yıllık Ekonomik ve Sosyal Kalkınma Planında, toplumun geleceğe hazırlanabilmesi için halk eğitimine ve eğitim fırsatlarının artırılmasına vurgu yapılmıştır (http://english.moe.go.kr/).

Eğitimde Amaç ve Yasal Temeller

Kore Eğitim Sisteminin temel amacının Kore'nin öncü filozofu olan Hongik-Ingan'ın idealini yansıttığı ifade edilmektedir. Buna göre eğitimin amacı "her insana bireysel karakterini mükemmelleştirmede yardım etmek; bireyde kendi yaşamını kazanma yeteneği geliştirmek; bireye demokratik vatandaşlığın gereklerini öğretmek; bireyi demokratik toplum yaşamına dahil etmek; ayrıca tüm insanlığın refahına katkı sağlamak" şeklinde ifade edilmektedir (Ministry of Education and Human Resources Development, 2004).

Kore Anayasası'nın 27. maddesi ise eğitimi şu şekilde düzenlemektedir (Jayasuriya, 1983):

1. Her vatandaş, yetenekleri ölçüsünde, eğitimden eşit yararlanma hakkına sahiptir.
2. Her vatandaş, velisi olduğu bütün çocukların, ilköğretimi ve yasayla belirlenmiş eğitimi almasından sorumludur.
3. Zorunlu eğitim parasızdır.
4. Eğitimde özgürlük ve politik tarafsızlık sağlanacaktır.
5. Eğitim sistemindeki temel hususlar ve sistemin işlemesi kanunla düzenlenecektir.

Kore Eğitim Sisteminin yukarıda değinilen temel amaçlarına uygun olarak, eğitim kademelerinin amaçları ise şu şekilde belirlenmiştir (Ministry of Education and Human Resources Development, 2004):

İlkokulun amacı; öğrencilere, sonraki eğitimlerine ve günlük yaşamlarına temel oluşturacak yetenek, karakter ve kişilik kazanmalannda yardım etmektir.

Ortaokulun amaçları; öğrencilere sonraki eğitimlerine ve günlük yaşamlarına temel oluşturacak yetenek, karakter ve kişilik kazanmalarında yardımcı olmanın yanında, onların birer demokratik vatandaş olmalarına yardım etmektir.

Lisenin amacı ise, öğrencilere gelecekte seçecekleri kariyerleri için gerekli yetenekleri kazanmalannda yardımcı olmak ve onlara dünya vatandaşlığı bilinci kazandırmaktır.

Bugün Güney Kore Eğitim Sisteminde, 6+3+3+4 şeklinde standart bir (single-track) kademelendirme uygulanmaktadır. Kore'de yasalar her bir vatandaşın, hiçbir ayrıma tabi tutulmaksızın ve kendi yetenekleri ölçüsünde ilk, orta ve yükseköğretim seviyelerinde eğitim alabileceğini öngörmektedir (http://english.moe.go.kr/).

Güney Kore Anayasasının 31. maddesi, her Kore vatandaşına eşit eğitim fırsatı ve eğitim hakkı tanınmasına, zorunlu eğitimin parasız olarak sunulmasına, eğitim hizmetlerinin sunulmasında siyasi tarafsızlığın esas alınmasına ve eğitimin yaşam boyu devam etmesi gerektiğine vurgu yapmakta ve eğitimle ilgili gerekli yasaların çıkarılmasını öngörmektedir. Bu öngörü doğrultusunda Kore'de eğitimle ilgili olarak şu yasalar çıkarılmıştır (Ministry of Education and Human Resources Development, 2004):

1. Temel Eğitim Yasası
2. İlk ve Ortaöğretim Yasası
3. Yükseköğretim Yasası
4. Yaşam Boyu Eğitim Yasası

Temel Eğitim Yasası; her vatandaşın eğitim görevi ve eğitim hakkı olduğuna; Devletin ve yerel yönetimlerin her vatandaşa eğitim vermekle yükümlü olduğuna; eğitimin yaşam boyu devam etmesi gereken bir süreç olduğuna ve vatandaşın eğitim hakkının garanti altına alınması gerektiğine vurgu yapmaktadır.

İlk ve Ortaöğretim Yasası; okul öncesinden liseye kadar eğitim kademelerini düzenlemektedir. Bu kanunda ayrıca, il ve ilçe eğitim ofislerinin özerkliğine; eğitim hizmeti almada dezavantajlı durumda olanların gözetilmesine; her öğrencinin eğitim hakkının korunmasına ve öğretmen eğitimine ilişkin hükümler yer almaktadır. İlk ve Ortaöğretim Yasasında okulöncesi eğitime ilişkin düzenlemelere de yer verilmektedir (http://english.moe.go.kr/).

Yükseköğretim Yasası, Temel Eğitim Kanununun 9. maddesi hükmünce çıkarılmıştır ve ortaöğretim sonrası eğitimi düzenlemektedir.

Yaşam Boyu Eğitim Yasası; Anayasa ve Temel Eğitim Kanunu hükümlerince, yaşam boyu eğitimin sistemleştirilmesi için çıkarılmıştır. Kanunda, özel şirketlerin okul açmasına, iletişim okullarının (correspondance schools) açılmasına ilişkin hükümler yer almaktadır.

Yukarıda söz edilen yasalara ilave olarak, *Temel İnsan Kaynakları Geliştirme Yasası* da eğitimle ilgili bir başka yasal düzenleme kabul edilebilir. Çünkü bu yasa eğitimden sorumlu bakanlığın sorumluluk alanlarından biri olan insan kaynaklarının geliştirilmesine yönelik olarak çıkarılmıştır. 2002 yılında yürürlüğe giren bu yasanın temel amacı Kore'de insanların yaşam kalitesini artırmak ve ulusal rekabeti güçlendirmektir (Ministry of Education and Human Resources Development, 2004).

Kore Temel Eğitim Yasasının 9. maddesinde, "okullar okulöncesi eğitim, ilköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretim alanlarında eğitim vermek üzere kurulmalıdır" hükmü vardır. İlk ve Ortaöğretim yasasının 2. maddesinde ise okulöncesi eğitim ile ilk ve ortaöğretimde şu tip okulların kurulabileceğine vurgu yapılmaktadır (http://english.moe.go.kr/):

- Kreşler (kindergarden),
- İlkokullar ve halk okulları (civic schools),
- Ortaokullar, halk liseleri (civil high schools),
- Liseler, ticaret liseleri,
- Özel eğitim okulları,
- Çok amaçlı okullar (miscellaneous schools).

Yükseköğretim Kanununun 2. maddesi ise yükseköğretimde şu tür okulların kurulabileceğini vurgulamaktadır (http://english.moe.go.kr/):

- Üniversiteler,
- Endüstri Üniversiteleri,
- Dört yıllık öğretmen yüksekokulları (teachers colleges),
- 2 yıllık yüksekokullar (junior colleges),
- Hava ve İletişim Üniversiteleri (air and correspondence üniversity),
- Teknik yüksek okullar,
- Çok amaçlı yüksekokullar.

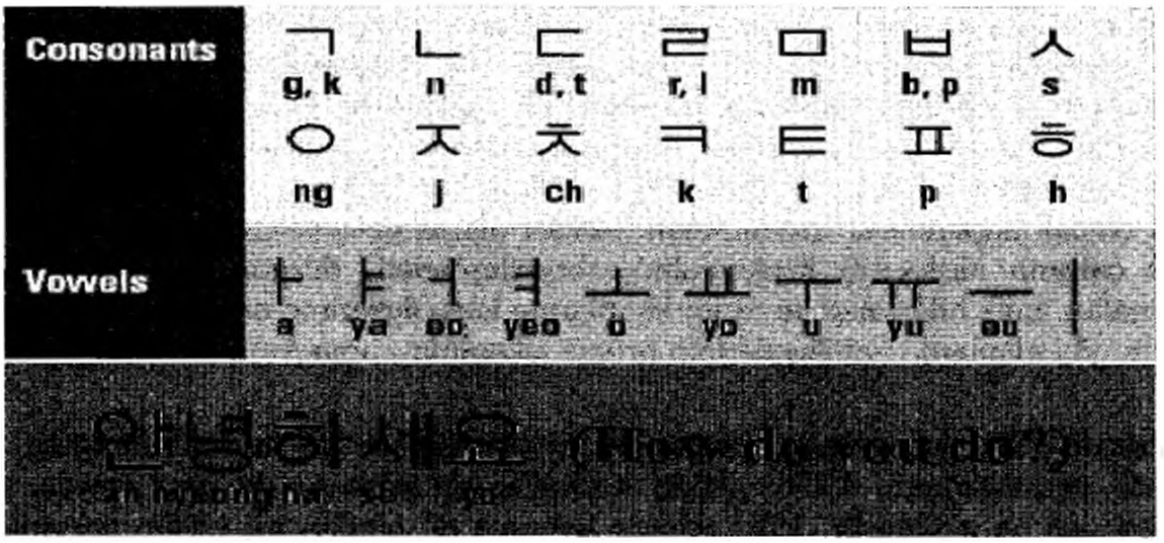
Akademik Takvim

Akademik takvimin Mart-Şubat arasında sürdüğü Güney Kore'de, birinci yarıyıl Mart-Temmuz ayları arasında 17 hafta sürmekte, 45 günlük bir yaz tatilinden sonra, Eylül ayında başlayan ikinci yarıyıl ise yine 17 hafta olmak üzere Ocak ayında sona ermektedir. Bu tarihten başlayarak yeni eğitim-öğretim yılına kadar 70 günlük kış tatili verilmektedir. Güney Kore'de her seviyede öğrenciler haftada beş tam ve bir yarım gün okula gitmektedirler. Ders süreleri ilköğretimde 40 dakika, ortaöğretim birinci kademede (ortaokulda) 45 dakika, ortaöğretim ikinci kademede (lisede) ise 50 dakikadır (IQAS, 2009).

Kore Alfabesi

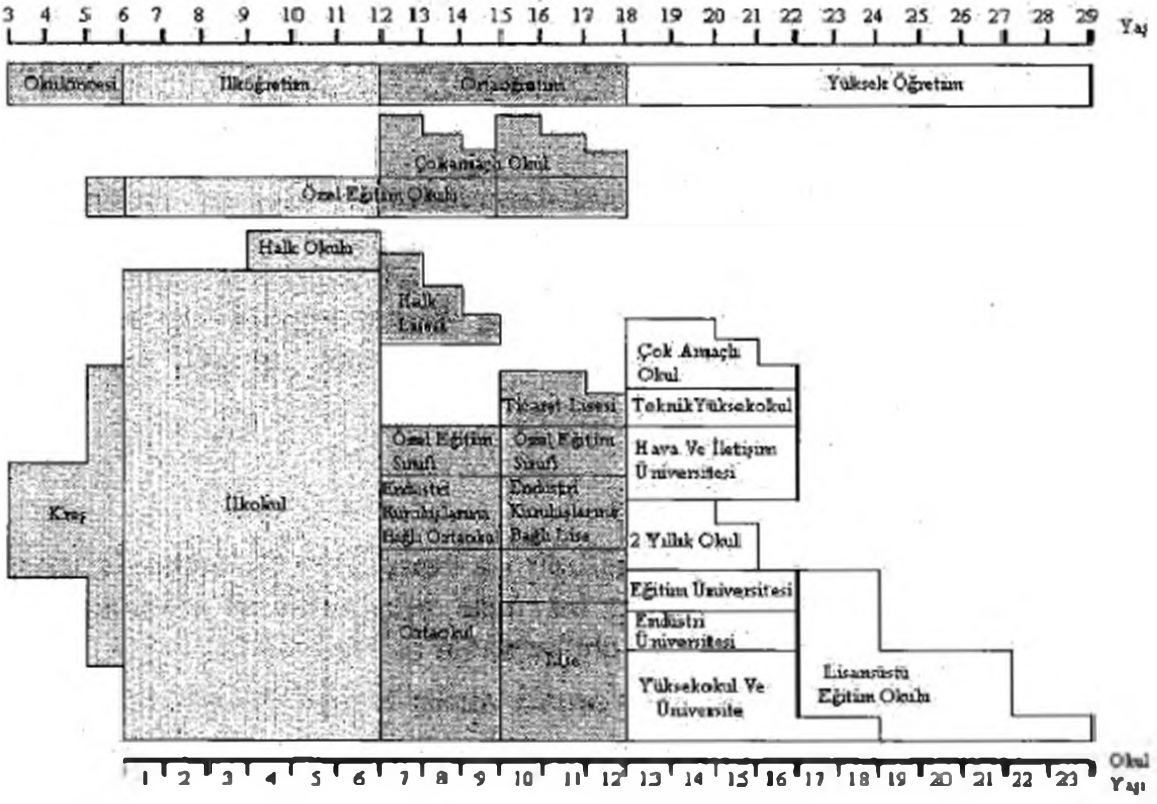
Güney Kore'de 15. yüzyılda geliştirilen ve Hanguel (Hangıl) adı verilen 10'u sesli, 14'ü sessiz olmak üzere toplam 24 harften oluşan bir alfabe kullanılmaktadır (IQAS, 2009). Ayrıca, Kore alfabesinde yer almamakla birlikte 11 tane yarı ünlü (diphtong) harf; 5 tane de çift ünsüz harf bulunmaktadır. Hangıl'ın ilham kaynağının üç temel noktası olduğu ileri sürülmektedir. Birincisi insanı temsil eden dikey çizgiler " | ", ikincisi dünyayı temsil eden yatay çizgiler "—", üçüncüsü ise cenneti temsil eden yuvarlak çizgiler, yani noktalardır "○". Hangıl'ın, Moğol, ve Çin yazı sistemlerinden faydalanılarak oluşturulduğu da ileri sürülmektedir (http://tr.wikipedia.org/wiki/Hang%C4%B1l). Bugün kullanılan Kore Alfabesi Tablo 11.1'de verilmiştir.

Tablo. 11. 1. Güney Kore Alfabesi (Hanguel)

*Korean Overseas Information Service

Eğitim Kademeleri

Bu başlık altında, 6+3+3+4 şeklinde düzenlenmiş olan Güney Kore Eğitim Sistemindeki kademeler ve bu kademelerde yer alan okul türleri incelenmektedir. Kore eğitim Sisteminin yapısı Şekil 11. 2'de görülmektedir.

Şekil 11. 2. Kore Eğitim Sisteminin Yapısı

Kaynak: www.waet.uga.edu/south_korea/south_korea.htm

Okulöncesi Eğitim

Güney Kore'de okul öncesi eğitim çocukların, gelişimlerine uygun ortamlarda, farklı eğlenceli aktivitelerle ve farklı içerik ve yöntemlerle bütün yönlerden geliştirilmesini amaçlamaktadır. Bu gün Kore'de yaklaşık 500 bin çocuk, yaklaşık 8 bin kreşte eğitim görmektedir. Bu kreşlerin yarısı kamuya, yarısı da özel sektöre aittir (http://english.moe.go.kr/). Okul öncesi eğitimle çocukların, günlük yaşamlarında gerekli olacak alışkanlıklar kazanmaları, fiziksel olarak gelişmeleri, beraber yaşama ve birlikte çalışma alışkanlığı kazanmaları, sosyalleşmeleri, düzgün konuşma yeteneği kazanmaları, halk hikâyeleri ve resim kitaplarına karşı ilgilerinin artması ve müzik, dans ve resim gibi alanlarda kabiliyetlerinin ortaya çıkarılması amaçlanmaktadır (Jayasuriya, 1983).

Kore'de 1976 yılına kadar okulöncesi eğitim dini ya da özel kuruluşlarca açılan kreşlerde verilmekteydi. 1976 yılında ilkokullar bünyesinde de okul öncesi eğitim verilmesi yoluna gidilmiştir. 1981 yılında kamuya ait okulöncesi eğitim kurumları da açılmaya başlanmıştır (http://english.moe.go.kr/).

Kore'de 1960 yıllardan başlayarak okulöncesi eğitimle ilgili bir çok yasal düzenleme yapılmıştır. Örneğin 1962 yılında, kreş ortamları için standartlar belirlenmiş, 1969 yılında okulöncesi müfredatı hazırlanmış, 1982 yılında okulöncesi eğitimi geliştirmeye dönük düzenlemeler yapılmış, 2004 yılında ise Okulöncesi Eğitim Kanunu çıkarılmıştır. Bütün bunların yanında okulöncesi eğitime öğretmen yetiştirmeye dönük düzenlemeler de yapılmıştır (http://english.moe.go.kr/). Bu çalışmalar sonucunda, Güney Kore'de okul öncesi okullaşma oranı %80'lere kadar ulaşmıştır (http://www.uis.unesco.org/profiles).

Kore'de okulöncesi eğitimin yaygınlaştırılmasına dönük çalışmalar da yapılmaktadır. Örneğin çocuklara, ilköğretime başlamadan önce bir yıl ücretsiz okulöncesi eğitim verilmesi tartışılmakta; kamuya ait kreşlerde, kreş aidatlarının ödenmesinde az gelirli ailelere yardım edilmekte; ilkokul bünyesinde açılan kreşlere mali destek verilmekte; özel kreşlere öğretim materyali desteği sağlanmaktadır (http://english.moe.go.kr/).

İlköğretim (Chodeung-Hakgyo)

Güney Kore'de 6 yıllık ilköğretim zorunlu ve parasızdır. İlköğretimde okullaşma oranı %99,9'a ulaşmıştır. İlköğretimdeki bu nicel artışta halkın eğitime gösterdiği yüksek ilgi ile devletin uyguladığı eğitim politikalarının rolü büyüktür.

İlköğretimin yasalarla belirlenmiş yedi amacı vardır. Bunlar (Hong and Lee, 1992):

1. Çocukların Korece'yi doğru olarak anlayıp konuşabilmesini sağlamak.
2. Çocukların birey, toplum ve devlet arasındaki karşılıklı ilişkileri iyi bir şekilde kavramalarını sağlayarak, onlara, iyi bir ahlak, sorumluluk duygusu, yurttaşlık ruhu, ve birlikte çalışma alışkanlığı kazandırmak.
3. Çocuklara, doğal olayları bilimsel olarak gözleme ve analiz etme yeteneği kazandırmak.

4. Çocuklara, hayatta karşılaşacakları günlük ilişkileri anlama ve bu ilişkilere girme yeteneği kazandırmak.
5. Çocuklara, günlük hayatın ihtiyaçlarını kavrama ve bu ihtiyaçları kendi kendilerine karşılayabilme azmi kazandırmak.
6. Çocuklara sağlık bilgisi kazandırmak.
7. Çocuklarda bir endüstri ruhu geliştirmek

Kore'de, kırsal kesimlerde yaşayanların şehre göç etmeleri ve ilköğretimde öğrenci sayısındaki hızlı artış sonucunda, 1982 yılından başlayarak eğitim vergisi uygulamasına geçilmiştir. Bu uygulamayla, eğitim koşullarının geliştirilip modernleştirilmesi ayrıca öğretmenlerin sosyo-ekonomik durumlarının iyileştirilmesi amaçlanmıştır. Bu çabalar 1990 yılında ilköğretimde sınıf başına düşen öğrenci sayısının 35'e kadar düşmesi ile ilk sonucunu vermiştir. Bununla birlikte, yeni okullar yapılarak kalabalık okullar bölünmüş, ikili eğitim uygulamalarına da son verilmiştir. Bugün ilköğretime başlama yaşının en az 6 olma kuralı esnetilmiş, yeterli gelişim düzeyine ulaşmışsa ve okulun imkanları yeterliyse 5 yaşındaki çocuklara da ilköğretime başlama imkanı tanınmıştır (http://english.moe.go.kr/).

Güney Kore'de ilköğretimin 1. ve 2. sınıflarında Korece (Korean language arts), Matematik, Ahlak, Hayat Bilgisi (wise living- pleasurable living), ve Okula Başlıyoruz (we are 1st grade) gibi dersler yer alırken, 3. sınıftan sonra Korece, Ahlak, Sosyal Bilgiler, Matematik, Fen, Uygulama (practical course), Beden Eğitimi, Müzik, Resim (art), İngilizce, Bireysel Etkinlikler ve Özel Etkinlikler gibi dersler yer almaktadır (NUFFIC, 2011). Güney Kore'de 1997 yılından başlayarak ilkokul 3. ve 4. sınıflara haftada 1'er; 5. ve 6. sınıflara ise 2'şer saat İngilizce dersi konmuştur (http://english.moe.go.kr/).

Ortaöğretim

Kore'de ortaöğretim kendi içinde ortaokul ve lise olmak üzere iki alt kademeye ayrılmaktadır.

Ortaokul (Chung-Hakgyo). Bu okulun amacı, ilkokul üzerine, genel ortaöğretim sunmaktır. Kore'de 1969 yılına kadar, ortaokullara sınavla girilmekteydi. Bu tarihten sonra kaldırılan bu sınavın yerine, bir okul bölgesinde bulunan ortaokul adaylarının kura ile ortaokullara dağıtıldığı bir sistem getirilmiştir. Bu yeni sistemin amacı, ülkedeki ortaokulları kalite açısından dengede tutmak olmuştur (Hong and Lee, 1992).

1969 yılından buyana ortaokula girişte kota sınırlaması da kaldırılmıştır. Ancak 1985 yılına kadar ortaokullarda paralı eğitim verilmiştir. 1985 yılından başlayarak, ortaokul da zorunlu ve parasız eğitim kapsamına alınmaya başlanmıştır. İlk önce uzak adalardaki ortaokullardan başlatılan bu uygulama, 1992-1994 yılları arsında bütün kırsal alanlara yayılmış, 2004 yılı itibariyle de tüm ülkede ortaokulda zorunlu ve parasız eğitim uygulamasına geçilmiştir (http://english.moe.go.kr/). 2004 yılı verilerine göre Güney Kore ortaokullarında okullaşma oranı %88'dir (http://www.uis.unesco.org/profiles).

Güney Kore'de Ortaokulda da ilköğretim 3-6 yıllar arasında okutulan dersler okutulmaktadır. Tek fark, uygulama derslerinde, erkek öğrenciler için teknik eğitim, kız öğrenciler için ise ev ekonomisi derslerinin verilmesidir (NUFFIC, 2011).

Lise (Kodung-Hakgyo). Bu okul, ortaokul üzerine genel ortaöğretim ve ileri (advanced) eğitim vermektedir. Kore ortaöğretiminde genel lise, meslek lisesi, yabancı dil lisesi, sanat ve fen lisesi gibi okul türleri bulunmaktadır. Ortaokul ve dengi kurum mezunlarının gidebildikleri liselerde öğretim süresi 3 yıldır. Kore'de lise eğitimi paralıdır ve liseye girişte merkezi bir sınav yapılmaktadır. Meslek liselerine, sınav dışında, ortaokul başarı puanı ile de girilebilmektedir. Ayrıca, öğrenciler girecekleri meslek liselerini kendileri seçme hakkına da sahiptirler. Buna karşılık, öğrenciler genel liselere sınavla girmek zorundadırlar ve girecekleri okulu kendileri seçme hakkına sahip değildirler. Bu öğrencilerin kayıt yaptıracakları okul, oturdukları bölgede yer alması koşulu ile merkezden belirlenmektedir (http://english.moe.go.kr/).

Genel liselerde okuyan öğrenciler 11. sınıfta, yetenek ve ilgi alanlarına bağlı olarak kendi temel alanlarını seçerler. Bu alanlar sosyal ve beşeri bilimler, fen-matematik ve meslek eğitimi gibi alanlardır. Meslek liselerinde tarım, endüstri, ticaret, denizcilik ve balıkçılık ile ev ekonomisi gibi bölümler yer almaktadır. Yabancı dil lisesi, fen lisesi ve sanat lisesi gibi liselere bu alanlarda özel yetenekli olan öğrenciler kabul edilmektedir (http://english.moe.go.kr/).

Güney Kore'de Fen Liselerine, fen bilimlerinde özel yeteneğe sahip olan öğrenciler kabul edilmekte, bu öğrenciler normal öğrencilere 3 yılda verilen lise programını 2 yılda bitirebilmektedirler. Bu liselerde öğrenim gören öğrencilere, bilimsel araştırmalar konusunda bilgi ve beceri kazandırılmakta, bu öğrenciler yurtdışı okullar ve araştırma merkezleri ile ortak işbirliği ve değişim programlarına dâhil edilmekte, bilimsel olimpiyatlara yönlendirilmektedirler. Fen liselerini bitiren öğrenciler, herhangi bir sınava tabi tutulmadan önde gelen yüksek öğretim kurumlarından birine kabul edilmektedirler. Güney Kore'de, 2002 yılından buyana, Fen Liselerinin dışında özel yetenekli öğrencilere eğitim veren liseler de bulunmaktadır. Bu liselere, ortaokul yönetici ve öğretmenlerinin önerisi üzerine müzik, sanat, spor, dans ve yabancı dil alanlarında özel yeteneğe sahip olan öğrenciler kabul edilmektedir (NUFFIC, 2011).

Kore'de, ortaöğretiminin ikinci aşamasını oluşturan liselerde okullaşma oranı 2004 verilerine göre %89'dur (http://www.uis.unesco.org/profiles).

Yükseköğretim

Kore yüksek öğretiminin temelleri Kugoryo Krallığı döneminde açılan (372) Taehak (yüksek okul)'lara dayanır. Birleşik Şilla ve Palhe Krallığı zamanında da, devlet memuru yetiştiren bir takım yüksek öğretim kurumlan açılmıştır. Koryo Krallığı zamanında ise, çeşitli branşlarda yüksek öğretim veren Kukchagamlar kurulmuştur (992). Bu okullar, Coson Hanedanlığı döneminde, Sungyangwan adı ile devam ettirilmiştir (Hong and Lee, 1992).

Japon sömürge yönetimi süresince Kore'de, yüksek öğretim kurumu olarak, sadece Seul'de, 1926 (Jayasuriya'ya göre 1922) yılında Keijo Krallık Üniversitesi kurulmuştur. Bağımsızlığın kazanılmasıyla birlikte, bu üniversite, dokuz tane koleji de içine alacak

şekilde Seul Ulusal Üniversitesi'ne dönüştürülmüştür. Bu tarihten sonra, gerek devlet, gerek ise özel üniversite sayısında büyük artışlar olmuştur (Hong and Lee, 1992). Kore Cumhuriyet kurulduğunda Kore'de bir üniversite ile 18 kolejden oluşan bir yüksek öğretim söz konusuydu. Yükseköğretim kurumu sayısı, 1988 yılına kadar yarısı özel sektöre ait olmak üzere 511'e çıkmıştır (Park, 1992; Hong and Lee, 1992).

Günümüzde Güney Kore'de yükseköğretim kurumlarının yaklaşık %80'i özel sektöre aittir. Ancak bu kurumların hepsi Eğitim Bilim ve Teknoloji Bakanlığının sorumluluğundadır (NUFFIC, 2011). Bugün Güney Kore'de yükseköğretim yedi kategoriye ayrılmıştır (http://english.moe.go.kr/):

1. Yüksekokul (colleges) ve üniversiteler,
2. Endüstri üniversiteleri
3. Eğitim üniversiteleri
4. Önlisans (junior colleges) okulları
5. Basın ve haberleşme üniversiteleri,
6. Teknik yüksekokullar,
7. Diğer çok amaçlı kurumlar.

Bu kurumlarda eğitim süresi, ön lisans okulları dışında 4-6 yıl arasında değişmektedir.

Güney Kore yükseköğretim sistemi içersinde yer alan bu yedi farklı öğretim kurumları daha geniş üç başlık altında da incelenebilir. Birincisi, 2 yıllık yüksekokullar (junior colleges), ikincisi 4 yıllık yüksekokullar (senior colleges) ile üniversiteler, üçüncüsü ise lisansüstü ve profesyonel eğitim veren okullardır (Kim, 1991).

Yüksekokullarla üniversite arasında, önemli bir fark yoktur. Sadece, üniversitelere, kapasite ve uyguladıkları çeşitli programlar açısından yasal bir statü verilmiştir. Bir kurumun üniversite olabilmesi için, en az, üç yüksekokul (college) ile bir lisansüstü eğitim veren okula sahip olması gerekmektedir. Üniversiteden bağımsız olan bir yüksekokul da lisansüstü eğitim verebilmektedir (Kim, 1991). Lisansüstü eğitim (master ve doktora) veren okullar beşeri bilimler, sosyal bilimler, tabi bilimler, mühendislik, ev ekonomisi, eğitim, tanm, tıp, sanat, halk sağlığı ve çevre çalışmalarında yüksek lisans ve doktora derecesi vermektedirler (Hong and Lee, 1992).

Güney Kore'de meslek yüksek okulları endüstri çevresi arasında, Endüstri Yüksekokul İşbirliği Komitesi aracılığı ile sıkı bir ilişki ağı kurulmuştur. Öğrenciler endüstriyel kuruluşlarda staj uygulamaları ve alan çalışmalan yapmakta; bu kuruluşlarda çalışan işçilere yüksekokullarda eğitim verilmekte; yüksekokullarla bu kuruluşlar arasında ortak araştırmalar, bilgi ve teknoloji paylaşımı yapılmakta; yüksekokul programlarının geliştirilmesinde bu kuruluşlardan fikir ve görüş alınmaktadır. Endüstriyel kuruluşlarla meslek yüksekokulları arasında yürütülen bu sağlıklı işbirliği, bu okullardan mezun olan öğrencilerin %80'inin bu kuruluşlarda hemen iş bulabilmesini de beraberinde getirmektedir. Bunun yanında, meslek yüksekokulu mezunlan alanlarında üniversitelere de devam edebilme hakkına sahiptirler (http://english.moe.go.kr/).

Yüksek öğretim kurumlarında görev yapan akademisyenler, öğretim görevlisi (instructor), asistan (assistant professor), doçent (associate professor) ve profesör (full professor)'den oluşmaktadır. Herhangi bir yüksek öğretim kurumunda, öğretim görevlisi olarak görev alabilmek için, adayın yüksek lisans derecesi almış ve bu dereceyi aldıktan sonra 2-3 yılın geçmiş olması, ya da doktora derecesine sahip olması gerekmektedir. Bu görev için, doktora derecesine sahip olanlar da başvuruda bulunduklarından, yüksek lisans derecesine sahip adayların öğretim görevlisi olması zorlaşmaktadır (Park, 1992).

Yükseköğretime Giriş. Kore'de devlet, üniversitelerin özerkliğine, yetki ve sorumluluk alanına müdahale etmemek için, sadece üniversite giriş sürecinde gerekli düzenlemeleri yapmakla yetinmektedir (http://english.moe.go.kr/).

Güney Kore'de herkes, hiçbir ırk, cins, inanç ve sosyal ayrıma maruz kalmadan bir yüksek öğretim kurumuna eşit başvuru hakkına sahiptir. Ancak, herhangi bir yükseköğretim kurumuna girebilmek için Kore Program Değerlendirme Enstitüsü tarafından her yıl Kasım ayında yapılan merkezi sınavdan (Daehak Suhak Neungluk Siheom: the College Scholastic Aptitude Test) başarılı olmak gerekir. 2004 yılından bu yana uygulanan bu sınavda öğrencilere, Korece, Matematik, Yabancı Dil (genelde İngilizce) ve İkinci Yabancı Dil (genelde Çince ve Çin Klasikleri) olmak üzere dört farklı testin yanında, öğrencinin ilgi ve yetenek alanına göre Sosyal Bilimler, Fen Bilimleri, Mesleki Eğitim testlerinden biri uygulanmaktadır. Yükseköğretim giriş sınavının puanlaması, Korece, Matematik ve Yabancı Dil testleri için 0-200 aralığında yapılırken (bir öğrencinin bu testlerden başarılı sayılabilmesi için en az 100 puan alması gerekir), diğer testler için 0-100 puan aralığında (başanlı sayılabilmek için en az 50 puan alınması gerekir) yapılmaktadır. Sonuç itibariyle, bir öğrencinin yükseköğretime başvurabilmesi için, toplam 400 puan üzerinden değerlendirilen yüksek öğretim giriş sınavından en az 250 puan alması gerekmektedir (NUFFIC, 2011).

Güney Kore'de yükseköğretim kurumları öğrenci kabulünde, yükseköğretim giriş sınavının yanında, hazırlık kurslan, portfolyo değerlendirmeleri, müfredat dışı etkinlikler ve tavsiye mektubu gibi kriterleri de dikkate almaktadır. Örneğin, bazı üniversiteler, başvurularda yükseköğretim giriş sınavı puanının %50'sini, ortaöğretim başarı puanının %40'ını, program dışı etkinlikler puanının ise %10'unu değerlendirmeye almaktadır. Bununla birlikte, üniversiteye girişlerde yükseköğretim giriş sınavını hiç değerlendirmeye almayan, bunun yerine öğrencinin teknoloji ve bilimsel araştırmalar konusunda gerekli bilgi ve beceriye sahip olduğunu gösteren tavsiye mektubu ve diğer belgeleri dikkate alan ya da giriş sınavını kendi yapan teknik üniversiteler de bulunmaktadır (NUFFIC, 2011).

Yüksek öğretim kurumuna girmeye hak kazanan öğrenciler, öğrenci işleri bürosuna kayıt yaptırmak ve belirli bir kayıt ücreti ödemek durumundadırlar. Bazı kurumlar, öğrencilerden, kanun ve nizamlara uyacaklarını taahhüt eden bir sözleşme imzalamalarını ve velilerinden, okul taksitleri ile diğer okul masraflarını ödeyeceklerini belirten, yazılı bir senet getirmelerini istemektedirler. Devlet yüksek öğretim kurumlan için ödenecek yıllık taksit miktarı eğitimden sorumlu bakanlık tarafından belirlenmektedir. Bakanlık, özel yüksek öğretim kurumları için ödenecek yıllık taksitlerin tavan ücretini tespit etmekte, ödenecek miktar, bu tavanı aşmayacak şekilde özel kurumlarca belirlenmektedir (Hong and Lee, 1992).

Yüksek öğretimde devlet öğrencilere taksit muafiyeti, burs ve kredi gibi uygulamalarla mali destek sağlamaktadır. Taksit muafiyeti ile burs imkanı sadece derslerinde büyük başarı gösterenlere tanınmaktadır. Krediler ise, ekonomik ihtiyaç içerisinde olan ve okulu bitirdiğinde bunu geri ödeyeceğini taahhüt eden öğrencilere verilmektedir. Lisans düzeyinde, devletin sunduğu burs imkanı yok denecek kadar azdır. Ancak, öğrenciler arasında akademik rekabeti artırmak amacıyla, yüksek öğretim kurumlan kendi fonlarından burs vermektedir. Ayrıca, yerel düzeyde çeşitli kuruluşlar da burs vermektedirler (Hong and Lee, 1992).

Güney Kore'de gözde olan üç büyük üniversite vardır. Bunlar Seul Ulusal Üniversitesi, Kore Üniversitesi ve Yonsei Üniversitesidir. Öğrenci ve aileler bu üniversitelerden birine girmeyi uzaya çıkmaya benzetirler. Çünkü bu üç üniversitenin baş harfleri sırasıyla bir araya geldiğinde İngilizce'de uzay anlamına gelen SKY kelimesini oluşturmaktadır (Card, 2005).

Kore'de bu üç önemli üniversitenin birinden mezun olanlar iş dünyasında öncelikle istihdam imkanı bulmakta, bu mezunlar toplumda ayrı bir prestij sahibi olup, kendilerini de ayrıcalıklı görmektedirler. Bu üniversiteler, yükseköğretim kurumlarına girişte yapılan Yükseköğretim Bilimsel Yetenek Sınavından (College Scholastic Ability Test) en yüksek puanı alan ve lise mezuniyet notları en yüksek olan öğrencileri kabul etmektedirler Bu nedenle, çocuklarının geleceğini garanti altına almak isteyen Koreli aileler Yükseköğretim Bilimsel Yetenek Sınavını bir ölüm-kalım sınavı olarak görmektedirler. Bunun için aileler çocuklarını okulöncesi dönemden başlayarak bu sınavlara hazırlamaktadırlar (Card, 2005).

Yükseköğretim Bilimsel Yetenek Sınavı yapıldığı gün Kore'de adeta hayat durmakta, sağlıklı bir sınav yapılabilmesi için devletin emriyle, iş yerleri çalışma saatlerini yeniden düzenlemekte; öğrencilerin sınav yerlerine rahat bir şekilde ulaşabilmeleri ve gürültüsüz bir ortamda sınava girebilmeleri için trafikte gerekli bütün önlemler alınmaktadır. Bu sınav kaygısı bir yandan sınıfta öğrencilerin birbirleriyle rekabet etmelerine, diğer yandan da okulların kendi aralarında yarışa girmelerine yol açmaktadır. Öğretmenler ise öğrencilerine ya bol not vererek ya da sınavlarda önceki yıllarda sorduğu soruların aynısını sorarak, yardımcı olmaya çalışmaktadır. Çünkü yükseköğretime girişte, sözü edilen sınavın yanında öğrencilerin lise mezuniyet notları da dikkate alınmaktadır (Card, 2005).

Öğretmen Yetiştirme

Güney Kore'de öğretmenlik saygın bir meslektir. "Öğretmeninin gölgesine basma!" sözü, Güney Kore'de eğitime ve öğretmene verilen önemi göstermektedir (IQAS, 2009). Güney Kore'de öğretmene verilen bu değerin öğretmen maaşlarına da yansıdığı görülmektedir. Örneğin, 1960'larda göreve yeni başlayan bir öğretmenin yıllık geliri kişi başına düşen milli gelirin üç katı, deneyimli bir öğretmenin yıllık geliri ise kişi başına düşen milli gelirin dokuz katı dolaylarında idi. O tarihte, deneyimli öğretmenler için bu gelir OECD ülkeleri arasında en yüksek gelire karşılık geliyordu. 1980'lere gelindiğinde, öğretmenlerin yılık gelirleri göreve yeni başlayan öğretmenler için kişi başına düşen milli gelirin 2,5 katı, en deneyimli öğretmenlerin (39 yıl) yıllık geliri ise kişi başına düşen milli gelirin 5,3 katı kadardı. 2006 yılında ise bu oranın, göreve yeni başlayan

öğretmenler için 1,5 kata; deneyimli öğretmenler için ise 3,8 kata kadar gerilediği görülmektedir. Güney Kore'de öğretmenlere tanınan bu maddi imkânlar, Güney Kore tarihinde öğretmenlik mesleğini çekici hale getirmiştir (Kim, Han ve Park, 2008).

1985 yılında Kore Ulusal Eğitim Üniversitesi kurulmuştur. Bu üniversite öğretmen yetiştiren deneysel bir kurum olarak düşünülmüştür. 1990 yılından başlayarak, öğretmen yetiştirme sisteminde, dolayısıyla tüm eğitim sisteminde kaliteyi yükseltme düşüncesiyle, tüm öğretmen adaylarının eğilim (aptitude) testi ile kişilik testinden geçirilmeleri zorunlu hale getirilmiştir (http://english.moe.go.kr/).

Güney Kore İlk ve Ortaöğretim Kanununda (II. Bölüm, madde 21) öğretmenlik mesleğinin sınıflandırılması ve niteliğine vurgu yapılmaktadır. Bu yasaya göre öğretmenler yardımcı öğretmen, danışman, kütüphaneci, öğretici öğretmen (training teacher) ve bakıcı öğretmen (nursing teacher) şeklinde sınıflandırılmaktadır (http://english.moe.go.kr/).

Kore'de öğretmenlik eğitimi genelde eğitim üniversitelerinde, eğitim yüksekokullarında, eğitim bölümlerinde ve eğitim sertifikası programlarında verilmektedir. Okulöncesi eğitim (kreş) öğretmenleri 2 ve 4 yıllık yüksekokullarda ve Kore Açık Üniversitesinde yetiştirilmektedir. Ortaöğretim öğretmenleri öğretmen yüksek okullarında, ulusal eğitim üniversitelerinde, usta öğreticilerin bulunduğu üniversitelerde, usta öğreticiler tarafından verilen kurslarda ve lisansüstü eğitim okulları gibi yerlerde yetiştirilmektedir. Özel eğitim öğretmenleri, okul kütüphanecileri ve okulöncesi öğretmenleri dört yıllık yüksek okullarda ya da yeterli usta öğreticilerle öğretmenlik eğitiminin verildiği 2 yıllık yüksekokullarda yetiştirilmektedirler (http://english.moe.go.kr/).

Öğretmenlerin Hizmet İçi Eğitimleri

Güney Kore'de ilk ve ortaöğretimde görev yapan öğretmenler ile kütüphaneci, danışman ve yöneticiler en az 30 günlük (toplam 180 saat) hizmet içi eğitim almak zorundadırlar. Hizmet içi eğitim programında eğitim teknolojileri, program geliştirme, genel ve özel öğretim yöntemleri gibi konular yer almaktadır. Öğretmenlerin bu programlardaki performansları terfilerinde ve ücret artışlarında dikkate alınmaktadır (http://english.moe.go.kr/).

Öğretmenlere bu eğitimi veren ilköğretim enstitüleri, ortaöğretim enstitüleri, eğitim yönetimi enstitüleri, çok amaçlı eğitim-öğretim enstitüleri ve uzaktan eğitim enstitüleri bulunmaktadır. Bu enstitüler üniversite, öğretmen yüksekokulu, yerel eğitim ofisi ile Eğitim ve İnsan Kaynaklarını Geliştirme Bakanlığı tarafından belirlenen kurumlar bünyesinde faaliyet göstermektedirler. 2004 yılı verilerine göre Kore'de hizmet içi eğitim veren toplam 11 ilköğretim, 67 ortaöğretim, 1 eğitim yönetimi, 18 çok amaçlı eğitim ve 55 uzaktan eğitim enstitüsü bulunmaktadır (http://english.moe.go.kr/).

Öğretmenlerin Sosyal Hakları

Güney Kore'de 1998 yılından buyana öğretmenlerin sosyal haklarında önemli gelişmeler gözlenmektedir. Öğretmenlerin sosyal haklarını kullanmalarında 1947 yılında kurulmuş olan Kore Öğretmen Dernekleri (Association) Federasyonu önemli rol oynamaktadır. Bu federasyonun farklı kademelerden 180 bin üyesi vardır. Öncelikle öğretmenlerin çalışma koşullarının iyileştirilmesini amaçlayan bu federasyon, haftalık Kore Eğitim Gazetesi ile aylık Sınıf ve Eğitim Gündemi bültenini çıkarmakta, ayrıca yıllık eğitim raporları ve eğitimle ilgili kitaplar yayınlamakta; eğitimle ilgili araştırmalar yapmaktadır (http://english.moe.go.kr/).

Öğretmenlerin sosyal haklarındaki gelişmelerle birlikte, 1999 yılında öğretmenlere yönelik iki farklı sendika kurulmuştur. Bunlar, Kore Öğretmenler Sendikası ile Kore Öğretmenler ve Eğitim Çalışanları Sendikası'dır. Bunların yayınında Kore'de öğretmenleri maddi ve sosyal açılardan desteklemeyi amaçlayan fon ve sigorta kuruluşları da hizmet sunmaktadır (http://english.moe.go.kr/).

Özel Eğitim

Güney Kore'de, özel eğitime muhtaç çocuk ve gençlere okulöncesinden başlayarak liseye kadar özel eğitim imkânı sunulabilmektedir. Ülke genelinde 141 özel eğitim okulunda yaklaşık 24 bin engeli öğrenci eğitim almaktadır. Ayrıca, engel derecesi daha düşük olan yaklaşık 28 bin öğrenci de 4350 farklı sınıfta özel eğitim alabilmektedir (http://english.moe.go.kr/).

Özel eğitim öğretmenleri özel bir sınavla seçilmekte, ayrıca bu alanda hizmet içi eğitim programlarıyla da sürekli geliştirilmektedirler. Özel eğitim okullarında görev yapacak öğretmenler dört farklı kaynaktan gelmektedirler (http://english.moe.go.kr/):

1. Özel sınavla
2. Mevcut öğretmenlerin bu alanda eğitilmesi yoluyla
3. Özel eğitim lisans sertifikası alarak
4. Lisansüstü özel eğitim derecesi alarak.

Güney Kore'de özel eğitim İlk ve Ortaöğretim Kanunu ile Özel Eğitimi Geliştirme Kanunu çerçevesinde sunulmaktadır. 1997 yılında çıkarılmış olan Özel Eğitimi Geliştirme Kanunu 1994 yılında köklü değişikliğe uğramıştır. Engelli çocukların eğitim hakkını garanti altına almayı amaçlayan bu kanun özel eğitimin farklı yöntemlerle sunulması gerekliliğine de işaret etmektedir. 1994 yılında Ulusal Özel Eğitim Enstitüsü kurularak bu enstitüye, özel eğitim alanında araştırma ve uygulamalar yapma, özel eğitime ilişkin bilgi üretme, eğitim-öğretim materyali geliştirip özel eğitim kurumlarının hizmetine sunam ve özel eğitim verecek öğretmenleri eğitme görevleri verilmiştir (http://english.moe.go.kr/).

Yaşam Boyu Eğitim

Güney Kore Anayasası devlete yaşam boyu eğitimi geliştirme sorumluluğu yüklemektedir. Ayrıca, 1999 yılında Yaşam Boyu Eğitim kanunu çıkarılmıştır. Yaşam boyu eğitim okul eğitiminin (örgün eğitimin) dışında verilen her türlü eğitim faaliyeti olarak tanımlanmaktadır (http://english.moe.go.kr/).

Kore'de yaşam boyu eğitim yan-okul (para-school) eğitimi, mesleki ve teknik eğitim ve genel eğitim şeklinde üç kategoriye ayrılmaktadır. Yarı-okul eğitimi tam gün okula gidilmesini gerektirmeyen, halk okulları (civic school), endüstri okulları, akşam okulları ve uzaktan eğitim kurumlarında verilen eğitimdir. Mesleki ve teknik eğitim Çalışma Bakanlığının denetimi altında mesleki eğitim merkezlerinde, yerel eğitim ofislerine bağlı öğrenme merkezlerinde, tarım ve Orman bakanlığına bağlı tarım merkezlerinde ve Denizcilik ve Balıkçılık İşletmelerinde verilmektedir. Halkın sosyal yönden eğitilmesini amaçlayan genel eğitim ise halk kütüphanelerinde, müzelerde, kültür merkezlerinde, ulusal tiyatrolarda, gazete ve TV programlarında verilmektedir (http://english.moe.go.kr/).

Eğitim Sisteminin Yönetim Yapısı ve İşleyişi

Güney Kore'de her tür ve seviyedeki eğitimden sorumlu olan bakanlık, Eğitim Bakanlığı adı ile 1948 yılında kurulmuştur. Bakanlığın adı dönemden döneme değiştirilmiştir. Örneğin, bakanlığın adı 2001 yılında Eğitim ve İnsan Kaynaklarını Geliştirme Bakanlığı olarak; 2008 yılında ise Eğitim, Bilim ve Teknoloji Bakanlığı olarak değiştirilmiştir (http://english.mest.go.kr/web/1685/site/contents/en/en_0197.jsp; NUFFIC, 2011). Güney Kore'de eğitimle ilgili politikaların belirlenip uygulanmasından Eğitim, Bilim ve Teknoloji Bakanlığı sorumludur. Bakanlık ayrıca ders kitaplarını hazırlama ya da hazırlatma, eğitim kademeleri için yönetsel ve mali destek sağlama, yerel eğitim ofisleri ile ulusal üniversitelere destek sağlama, öğretmen yetiştirme sistemini işletme, yaşam boyu eğitimi yürütme ve insan kaynaklarını geliştirme politikaları üretme gibi görevleri de üstlenmiştir (http://english.moe.go.kr/).

Yerel Eğitim Ofisleri

Güney Kore'de, 1991 yılında çıkarılan Yerel Özerklik yasası ile birlikte, eğitim yönetiminde yerelleşme başlamış; eğitimden sorumlu bakanlık, mali ve yönetsel yetkilerinden birçoğunu yerel otoritelere devretmiştir. Bu amaçla yerel birimlerde eğitim ofisleri (district education offices) kurulmuştur. Bu ofislere, bulundukları yerel bölgede eğitim, sanat ve bilimle ilgili kararları alma yetkisi verilmiştir. Ofis üyeleri her ilkokul, ortaokul ve lisede kurulmuş olan okul konseylerinden oluşan seçim komitesi tarafından seçilmektedirler. Görev süreleri 4 yıl olan ofis üyelerinin eğitimci ve eğitim yönetiminde en az 5 yıl deneyim sahibi olmaları gerekmektedir. Ofis üye sayısı yerel bölgenin büyüklüğüne bağlı olarak, 7 ile 15 arasında değişmektedir. 2004 yılı itibariyle Kore'de 16 tane il eğitim ofisi, 182 tane de ilçe eğitim ofisi bulunmaktadır (http://english.moe.go.kr/).

Her bir yerel eğitim ofisi içersinde idare kurulu, karar organı, eğitim müfettişi (superintendent of education) ve bağımsız yürütme organı bulunmaktadır (Ministry of Education and Human Resources Development, 2004).

Eğitim Konseyleri

Güney Kore'de eğitimle ilgili iki farklı danışma konseyi vardır. Eğitimi Geliştirme Konseyi Devlet Başkanına; Politik Danışma Konseyi ise Eğitim ve İnsan Kaynaklarını Geliştirme Bakanına bağlı olarak görev yapmaktadırlar. Eğitimi Geliştirme Konseyi 25 üyeden oluşur ve bu üyeler eğitim, endüstri, üniversite, basın, gönüllü kuruluşlar veli ve farklı meslek alanlarından 2 yıl süreliğine atanırlar. Yeniden atanma mümkündür. Bu konsey kendi içinde örgün eğitim komitesi, yükseköğretim ve insan kaynakları komitesi ve mesleki eğitim komitesi gibi alt komitelere ayrılır (http://english.moe.go.kr/).

Politik Danışma Konseyi ise bir yıl süreli 100 üyeden oluşmakta ve kendi içersinde, Eğitimi Geliştirme Konseyinde olduğu gibi alt komitelere ayrılmaktadır. Politik Danışma Konseyi yedi alt komiteye ayrılmaktadır. Bu komitelerin en yoğun çalışanlarından birisi, hiç kuşkusuz "planlama ve bütçe komitesi"dir (http://english.moe.go.kr/).

Eğitim Bütçesi

Güney Kore Eğitim Sisteminin başlıca finanssal kaynakları devlet bütçesi, yerel yönetimler ve özel okulların kendi kaynaklarıdır. Bunların yanında velilerce ödenen eğitim harçları da önemli bir yekûn oluşturmaktadır. Okulların finanssal kaynaklarının büyük çoğunluğu devlet ödeneği ve öğrenci harçlarından oluşmaktadır (http://english.moe.go.kr/).

Kore'de devletin eğitim bütçesi ulusal vergiden ayrılan fonlarla desteklenmektedir. Devlet bütçesinden eğitime ayrılan paylardan, ilk ve ortaöğretimden sorumlu eğitim ofislerine, ulusal üniversitelere, eğitimle ilgili yönetsel kuruluşlar ile bilimsel araştırma kuruluşlarına kaynak aktarılmakta, ayrıca özel üniversitelere mali destek verilmektedir (http://english.moe.go.kr/).

Güney Kore'de eğitimde özel sektör de önemli rol oynamaktadır. Güney Kore'de özel sektörün eğitimdeki payı ortaöğretim birinci kademede %40'lar, ortaöğretim ikinci kademede %60'lar, yükseköğretimde ise %80'ler dolaylarındadır (Kawachi, 2010). Özel sektör gerekli finansmanı okula giriş ücretleri ile düzenli ödenen öğrenci aidatlarından karşılamakta, ayrıca özel okullar için vergi muafiyeti uygulanmaktadır. Bunun yanında, özel okullara, gerektiğine kredi alabilmeleri için de kolaylıklar sağlanmaktadır (http://english.moe.go.kr/).

Aşağıda yıllara göre, Güney Kore'de Eğitim Bütçesinin Devlet Bütçesi içindeki pay ve oranları verilmektedir (Tablo 11.2).

Tablo. 11.2. Güney Kore'de Yıllara Göre Devlet Bütçesinden Eğitime Ayrılan Pay

Year	Devlet Bütçesi (A)	Eğitim Bütçesi (B)	B/A (%)
1965	94,652	15,331	16.2
1975	1,586,931	227,926	14.4
1985	12,532,362	2,492,308	19.9
1990	22,689,433	5,062,431	22.3
1995	54,845,022	12,495,810	22.8
1996	64,926,818	15,565,217	24.0
1997	90,489,113	18,287,609	20.2
1998	94,611,094	18,127,838	19.2
1999	114,697,979	17,456,265	15.2
2000	118,919,976	19,172,028	16.1
2001	124,461,641	20,034,365	16.1
2002	136,618,129	22,278,358	16.3
2003	142,939,927	24,404,401	17.1
2004	146,872,596	26,399,680	18.0
2005	160,145,363	27,982,002	17.5
2006	165,884,723	29,127,258	17.6
2007	173,039,225	31,044,748	19.8

Kaynak: http://english.mest.go.kr/web/1743/site/contents/en/en_0236.jsp

Güney Kore Eğitim Sistemi İle Türkiye Eğitim Sisteminin Karşılaştırılması

Kore'de eğitimle ilgili geçmiş kayıtlar, bu devletin köklü bir eğitim geçmişine sahip olduğunu göstermektedir. Türkiye eğitim tarihinde ise küttap ve medreselerden daha önce eğitim kurumlarına ilişkin yazılı belgelere henüz ulaşılamamıştır. Kore'de eski krallıklar dönemlerindeki eğitim kurumlarında devlete memur yetiştirildiği, hatta devlet memurluğuna girişte sınav yapıldığı belirtilmektedir.

Her iki ülkenin tarihinde yer alan ilk eğitim kurumlarında dini ağırlıklı eğitimin verilmesi söz konusudur. Bununla birlikte, Kore eğitim tarihinde, krallık dönemlerinden başlayarak özel okullara rastlanmaktadır. Türkiye eğitim tarihinde özel okullar daha çok Tanzimat dönemi ile birlikte kurulmaya başlamıştır.

Türkiye eğitim tarihinde modernleşme dönemi, askeri okullarda daha önce başlamış olmakla birlikte, yine Tanzimat döneminde başlamıştır. Kore'de ise modern eğitim döneminin başlangıcı 1882 yılında çıkarılan Krallık fermanı olarak gösterilmektedir. Eğitimde modernleşme ya da yenileşme olarak adlandırılan bu dönemde, devlet tarafından açılan okulların yanında, her iki ülkede de misyonerler ve yabancılar tarafından yaygın olarak özel okullar açılmaya başlanmıştır.

Güney Kore Eğitim Sisteminde eğitim kademeleri 6+3+3+4 şeklindedir. Bu kademelendirme Türkiye'de 8 yıllık kesintisiz zorunlu eğitim uygulamasına kadar 5+3+3+4 şeklindeydi. 8 yıllık kesintisiz zorunlu eğitim uygulamasıyla birlikte, 3 yıllık ortaokullar 5 yıllık ilkokullarla birleştirilerek 8+3+4 şeklinde bir kademelendirmeye geçilmiştir. 2005-2006 eğitim-öğretim yılından başlayarak ortaöğretim 4 yıla çıkanlmış ve bu kademelendirme 8+4+4 şekline dönüştürülmüştür. 2012 yılında zorunlu eğitim 12 yıla çıkarılmış ve 4+4+4 şeklinde bir kademelendirilmeye geçilmiştir.

Güney Kore'de zorunlu eğitim süresi 1985'e kadar 6 yıllık ilkokul eğitimi ile sınırlı kalmıştır. Bu tarihten başlayarak 2004 yılına kadar, ortaokullar da zorunlu eğitim kapsamına alınmıştır. Dolayısıyla bugün Güney Kore'de 9 yıllık zorunlu eğitim uygulanmaktadır.

Güney Kore'de, okulöncesi eğitimde okullaşma oranı daha yüksek görünmekle birlikte, tek tip (kreş) okulöncesi eğitim kurumu bulunmaktadır. Türkiye'de ise kreş, anaokulu, uygulama okulu ve anasınıfı gibi farklı okulöncesi eğitim kurumları bulunmaktadır. Fakat Kore'de 1970'li yıllarda ilkokullar bünyesinde okulöncesi eğitim sınıfları (anasınıfı) açılmaya başladığı da unutulmamalıdır.

Güney Kore'de 2004 yılında Okulöncesi Eğitim Kanunu çıkarılmıştır. Türkiye'de okulöncesi eğitim kurumları ile ilgili bir yönetmelik bulunmakla birlikte, henüz bir okulöncesi eğitim kanunu çıkarılmamıştır. Kore'de, zorunlu olmamakla birlikte okulöncesi eğitimde okullaşma oranı %80'lere kadar çıkmıştır ve bu oranın %100'lere ulaştırılması hedeflenmektedir. Türkiye'de ise okulöncesi eğitimde okullaşma oranı, zorunlu eğitim pilot uygulamasına kadar %20'lerdeydi. Söz konusu uygulamadan sonra bu oran %40'lar seviyesine ancak çıkmıştır. MEB 2013- 2014 yılı istatistiklerine göre okul öncesi 5 yaş grubunda net okullaşma oranı % 42,54'tür.

Güney Kore'de ortaokul zorunlu eğitim kapsamına alınana kadar, ortaöğretimin tamamında paralı eğitim verilmiştir. Zorunlu eğitime geçişle birlikte ortaokullar parasız hale gelmiştir. Ancak lise eğitimi hala paralı olarak verilmektedir. Türkiye'de, gönüllü bağış adı altında yapıla gelen tartışmaları bir yana bırakırsak, lise eğitimi parasız sunulmaktadır. Kore'de liseye giriş merkezi sınavla mümkün olmaktadır. Türkiye'de de liseye giriş merkezi bir sınavla olmaktadır. Lisede okullaşma oranı Güney Kore'de %88'lerde, Türkiye'de ise MEB 2013- 2014 istatistiklerine göre 76,65'tir.

Güney Kore'de yükseköğretime girişte merkezi olarak yapılan sınavın yanında lise mezuniyet notunun ağırlıklı etkisi söz konusudur. Türkiye'de lise mezuniyet notunun etkisi Kore ile karşılaştırıldığında daha az gözükmektedir. Türkiye'de yükseköğretime girişte lise mezuniyet notunun ağırlığının artırılması tartışması yıllardır süre gelmektedir.

Kore'de yükseköğretime giriş sınavı eğitimden sorumlu bakanlık tarafından yapılırken, Türkiye'de bu sınav ÖSYM olarak bilinen bir merkez tarafından yapılmaktadır. Kore'de başvuru sayısı aynlan kontenjandan aşırı fazla olduğu durumlarda, yükseköğretim kurumları alacakları öğrencileri kendi yaptıkları yazılı ya da sözlü sınavlarla seçebilmektedir.

Eğitimden sorumlu bakanlığın adı Türkiye'de Milli Eğitim Bakanlığı, Kore'de ise Eğitim Bilim ve Teknoloji Bakanlığı'dır. Türkiye'de yükseköğretim YÖK diye bilinen bir kuruma bağlı olarak hizmet sunmaktadır. Kore'de yükseköğretim doğrudan eğitimden sorumlu bakanlığa bağlı gözükmektedir. Bu durum Kore yükseköğretim sisteminin daha merkeziyetçi bir yönetim yapısına sahip olduğu izlenimi vermektedir. Ancak, Kore'de gerek yükseköğretim kurumlarının, gerekse yerel eğitim ofislerinin özerkliği yasalarla garanti altına alınmıştır.

Güney Kore'de 1991 yılından başlayarak eğitim yönetiminde yerelleşme başlatılmış, eğitimden sorumlu bakanlığın birçok mali ve yönetsel yetkisi yerel eğitim birimlerine (yerel eğitim ofisleri) devredilmiştir. Türkiye'de yıllardır süren, eğitim hizmetlerinin yerel birimlere devri tartışmaları henüz bir sonuç doğurmamıştır.

Güney Kore yüksek öğretimi ile Türkiye yükseköğretimi arasında başka farklılıklar da gözükmektedir. Türkiye'de bütün yüksek öğretim kurumlan üniversite çatısı altında birleştirilmişken, Kore de bir birinden bağımsız, çeşitli yüksek öğretim kurumları bulunmaktadır. Her iki ülkenin yüksek öğretim kurumları uyguladıkları müfredat açısından bir birlerine benzemekle birlikte, lisansüstü eğitimde aralarında farklılıklar vardır. Kore'de, Türkiye'deki yüksekokul statüsünde bulunan, bağımsız yüksekokullarda lisansüstü eğitim verilirken, Türkiye'deki yüksek okullara bu imkân tanınmamıştır. Ayrıca iki ülkede yükseköğretim düzeyinde açık öğretim yapılmaktadır. Ancak, yüksekokul (college) statüsünde olan Kore açık öğretiminde de lisansüstü eğitim verilmekte, Türkiye'de üniversite statüsünde verilen açık öğretimde lisansüstü eğitim programı bulunmamaktadır.

Yüksek öğretimde görev yapan akademik personel açısından da her iki ülke arasında farklılık gözlenmektedir. Türkiye'de öğretim görevliliği ve araştırma görevliliği kadrosu için lisansüstü eğitim derecesi genelde zorunlu değilken, Kore'de, öğretim görevliliği için en az yüksek lisans, Türkiye'deki araştırma görevlisine karşılık gelen asistanlık kadrosu için ise doktora derecesi aranmaktadır.

Kore'de öğretmenlerin birçok farklı kaynaktan geldiği görülmektedir. Türkiye'de, geçmişte Kore'ye benzer şekilde yapılan çok farklı kaynaklardan öğretmen atama uygulamasına son verilmiştir. Bununla birlikte, Kore'de sadece öğretmen eğitimi için açılmış olan üniversiteler (eğitim üniversiteleri) bulunmaktadır. Türkiye'de ise öğretmen yetiştiren kurumlar fakülte şeklinde yapılanmıştır.

Güney Kore'de öğretmenlere hizmet içi eğitim veren birçok enstitü bulunmaktadır (İlköğretim Enstitüsü, Ortaöğretim Enstitüsü, Eğitim Yönetimi Enstitüsü ve Çok Amaçlı Eğitim Enstitüsü gibi). Bu farklı enstitülerin sayısı 100'e yakındır. Türkiye'de ise

öğretmenlere hizmet içi eğitim veren sadece Hizmet İçi Eğitim enstitüsü vardır ve bunların sayısı Kore'ye göre çok az kalmaktadır.

Kore'de yaşam boyu eğitime de Türkiye'dekinden daha fazla önem verildiği anlaşılmaktadır. Çünkü Kore'de özel şirketlerce açılan okullar, halk okulları (civic schools) ve iletişim okulları (correspondance schools) örgün eğitimi tamamlayıcı işlev görmektedirler. Ayrıca, Güney Kore'de yaşam boyu eğitimi sistemleştirmeye dönük Yaşam Boyu Eğitim Kanunu çıkarılmıştır. Türkiye'de bu isimle bir kanun olmamakla birlikte, 1986 yılında Çıraklık ve Mesleki Eğitim Kanunu çıkarılmış, 2001 yılında yapılan değişiklikle bu kanunun adı Mesleki Eğitim kanunu olarak değiştirilmiştir.

Eğitimde, Güney Kore ile Türkiye arasında dikkat çeken bir başka fark eğitime ayrılan bütçede görülmektedir. Güney Kore'de Eğitim bütçesinin merkezi bütçeye oranı %20'lere yaklaşırken (Tablo 11.2); Türkiye'de MEB bütçesinin Merkezi yönetim bütçeye oranı 2013- 2014 yılı MEB istatistiklerine göre % 12,76'dır.

Yararlanılan Kaynaklar

Card, James (2005); Life and death exams in South Korea, *Asia Times,* 30,11,2005.

Hong Sung-Yun and Lee, Gi-Woo (1992); Korea Republic, *Handbook of World Education: A Comparative Guide to Higher Education & Educational Systems of The World.* (Editor: Walter Wickremasinghe), Houston, Texas: American Collegiate Service.

http://english.mest.go.kr/web/1743/site/contents/en/en_0236.jsp

http://english.moe.go.kr/ (Kore Eğitim ve İnsan Kaynaklarını Geliştirme Bakanlığı); erişim tarihi: 16,02,2007.

http://tr.wikipedia.org/wiki/Kore_Cumhuriyeti; erişim tarihi: 13,02,2007.

http://www.countryreports.org/country.aspx?countryid=134&countryName=Korea%20South

http://www.uis.unesco.org/profiles/EN/EDU/countryProfile_en.aspx?code=4070

IQAS (2009). International Education Guide fort the Assesment of Education from South Korea, International Qualifications Assesment Service (IQAS), Government of Alberta, Kanada.

Jayasuriya, J.E. (1983); Education in Korea, Korean National Commission for Unesco, Korea.

Kawachi, P. (2010). Lifelong learning in China, Japan, North Korea and South Korea: a role for national open universities. *International Journal of Continuing Education and Lifelong Learning,* 3(1), (2010).

Kim, R. (1991); Republic of Korea, International Higher Education, An Encyclopedia (Editor: Altbach, Philip.G.), V. 1, London: St. James Pres.

Kim, E., Han, Y. ve Park, J. (2008). Teachers' salaries in Korea, 1985 to 2007: An in-depth analysis and policy recommendations. *KEDI Journal of Educational Policy,* 5(2), 89-112.

Korean Overseas Information Service (1995); Kore Gerçeği, Çev. Hüseyin İçen, Sevinç Matbaası, Ankara.

MEB 2010-2014 Stratejik Planı (http://sgb.meb.gov.tr/Str_yon_planlama_V2/MEBStratejikPlan.pdf

Ministry of Education and Human Resources Development (2004); National Report of the Republic of Korea.

Ministry of Education, Republic of Korea (1972); Education in Korea, Central Educational Research Institude, Korea.

NUFFIC (2011). Country Module-South Korea: Evaluation of Foregin Degrees and Qualifications in Netherlands, Netherlands Organization for International Cooperation in Higher Education (NUFFIC), The Hague, Netherlands.

Office of the South-North Dialogue, National Unification Board (1993); South-North Dialogue in Korea, Suel.

Park, Joon Hee (1992); The Encyclopedia of Higher Education 1 (Editörler: Clark R. Burton, and Neave Guy), Oxford: Pergamon Pres.

Salter, C. L. (2003). Modern World Nations, South Korea, Philadelphia: Chelsea House Publishers.

Soon-Won, Kang (2002); Democracy and Human Rights Educaiton in South Korea, *Comparative Education*, Vul. 38, No. 3, 315-325.

TC Başbakanlık Dış Ticaret Müşteşarlığı İhracatı Geliştirme Etüt Merkezi (2005); *Güney Kore Ülke Profili* (Hazırlayan: Mustafa Yavuz).

TC Seul Büyükelçiliği Ticaret Müşavirliği (2006); *2005 Yılı Güney Kore Raporu*, Seul, http://www.musavirlikler.gov.tr/upload/GK/2006korerapor8may.doc.

Yoo, Hyung Jin (1988); Korea, Republic of, *The Encyclopediaof Comparative Education and National Sytems of Educatin*, Pergamon Press.

12. BÖLÜM

GÜRCİSTAN EĞİTİM SİSTEMİ

Neşe GÜR

Giriş

Sosyal ve ekonomik anlamda gelişmiş bir ülke olmakla eğitime verilen önem arasında doğru orantılı bir ilişki olduğu bilinmektedir. Bu nedenle eğitim, ülkelerin gündeminde öncelikli konuların başında gelmektedir. Ülkeler, sahip oldukları olanaklar çerçevesinde eğitim için kaynak ayırmakta, araştırmadan planlamaya ve uygulamaya kadar eğitimle ilgili her aşamada gelişmek istemektedirler.

Karşılaştırmalı eğitim araştırmalarının genel amaçlarından biri, bazı göstergeler temelinde karşılaştırmalar yaparak, ülkelerin eğitim sistemlerini anlamak ve çözümlemektir (Varış ve Diğerleri, 1979, 5). Başka ülkelerin eğitim sistemini anlamak ve çözümlemek bir ülkenin kendi eğitim sistemini geliştirmesi için kurama ve uygulamalara katkı sağlayabilir (Demirel, 1994, 8).

Karşılaştırmalı eğitimin genel amaçları doğrultusunda, Türkiye'nin komşularından Gürcistan ele alınarak hazırlanan bu çalışmada öncelikle, eğitim sistemleri üzerinde etkili olduğu bilinen bazı faktörlerin Gürcistan'daki durumu açıklanmış, ardından Gürcistan eğitim sistemi amaç yapı ve süreç boyutuyla tanıtılmış ve son olarak da Gürcistan eğitim sistemi ile Türk eğitim sistemi karşılaştırılmıştır.

Gürcistan'ın Eğitim Sistemine Etki Eden Faktörler

Eğitim sistemlerinin gelişimini etkileyen pek çok etken olduğu bilinmektedir. Bu etkenler genellikle, doğal etkenler ve sosyal etkenler olarak iki grupta ele alınmaktadır (Varış ve Diğerleri, 1979, 13). Karşılaştırmalı eğitim araştırmalarında coğrafi konum önemli bir doğal etken olarak kabul edilirken, demografik özellikler, tarih, dil, din, politik sistem ve ekonomik durum da önemli sosyal etkenler olarak sıralanabilir.

Coğrafik Durum

Gürcistan veya Gürcüstan (Gürcüce: საქართველო/Sakartvelo), Karadeniz'in doğu kıyısında, Güney Kafkasya'da yer alır. Tam adı Gürcistan Cumhuriyeti'dir. Eski Sovyet cumhuriyetlerinden biri olan Gürcistan'ın kuzeyinde Rusya, güneyinde Azerbaycan,

Ermenistan ve güneybatısında Türkiye yer alır. Ülkenin batı sınırını Karadeniz belirler. Yüzölçümü, 69.700 km^2 olan Gürcistan, yüzey şekilleri bakımından üç bölgeye ayrılır; kuzeyde Büyük Kafkas sıradağları, güneyde Küçük Kafkas kütlesinden oluşan bölge ve bu iki kütle arasında ova ve yaylaların yer aldığı engebeli çöküntü bölgesi. Batıdan doğuya doğru gittikçe yükselen Büyük Kafkas sıradağları ülkeyi Rusya Federasyonu'ndan ayırır. Coğrafi bölgelere göre farklılık gösteren iklim, Kafkasların soğuk kuzey rüzgârlarını engellemesi ve Karadeniz'den nemli ve sıcak bir hava akımının gelmesi nedeniyle yumuşak ve yağışlıdır (www.wikipedia.org, 2007; www.muslimgeorgia.org, 2007).

Gürcistan'da iklim koşullarının bölgelere göre değişmesi, eğitimden yararlanma olanaklarını etkileyebilir. Özellikle doğu kesimlerde görülen sert karasal iklim, bu bölgedeki eğitim hizmetlerinin aksamasına ve dolayısıyla halkın eğitim olanaklarından yeterince yararlanamamasına neden olabilir.

Demografik Özellikler

Gürcistan'ın 13. yüzyıldaki nüfusunun 5 milyonu aştığı bilinmektedir. Yaşanan kıyımlar nedeniyle nüfus hızla azalmış ve aynı rakama ancak 1980'lerde ulaşılabilmiştir. 1992 yılında 5.482.000 olan nüfusun, artarak 2005–2010 yılları arasında 6 milyonu aşacağı öngörülmüştür (www.wikipedia.org, 2007; Anabritannica, Anayıllık, 1993, 620). Gürcistan nüfusu, 2011 yılına ait verilere göre 4.469.200 (http://www.geostat.ge, 2011) olduğundan bu öngörünün gerçekleşmediği söylenebilir.

Ülkede nüfusun çoğunluğunu, yaklaşık % 61,5'le, Gürcüler oluşturur. Karapapak/Terekeme ve Azeri Türklerinin bu nüfus içindeki oranı % 6,5, Ermenilerin % 5,7, Rusların % 1,5'tir. Abhazya'daki Abhazlar ve Güney Osetya'daki Osetler, fiilen ayrı yaşamaktadır. Gürcistan'ın başka bölgelerinde yerleşik olan Osetlerin genel nüfusa oranı % 2,5, Abhazların oranı ise % 1,8 kadardır (www.wikipedia.org, 2007).

Kafkas halklarının güney koluna mensup olan Gürcüler, kendilerini efsanevi ataları Kartlos'tan dolayı Kartveli şeklinde adlandırırlar ve dillerine Kartuli, ülkelerine de Sakartvelo derler. Gürcüler kendi aralarında birçok soya ayrılır; Batum ve Acara'da Acarlar, Kolhit ovasında Güri ve İmeretler, Batı Gürcistan'ın dağlık yöresinde Svanlar ve Hevsurlar, güneyde Meshiler bulunur (www.muslimgeorgia.org, 2007).

Güney Osetya özerk bölgesinde yaşayan ve etnik bakımından Gürcüler'le akrabalıkları bulunmayan Osetler, Farsça'ya yakın bir dil konuşan tipik bir Kafkasya halkı olup Müslüman'dırlar, çiftçilik ve hayvancılıkla geçinirler. Etnik bakımından yine Gürcüler'le akrabalıkları bulunmayan Abhazlar, ülkenin kuzeybatısındaki merkezi Sohumi olan Abhazya Özerk Cumhuriyeti'nde kullanılan Kafkas dillerinin kuzeybatı grubunu oluşturan bir dil konuşmaktadırlar. Çiftçilik, hayvancılık ve denizcilikle uğraşan Abhazlar'ın bir kısmı Müslüman, bir kısmı ise Hıristiyan'dır. Ülkede yaşayan Ruslar'ın çoğu kamu kurumlarında, Ermeniler ticaret sektöründe, daha küçük topluluklardan Rum ve Yahudiler ise el sanatları ve sanayide etkin konumdadırlar (www.muslimgeorgia.org, 2007).

Nüfusun % 60'tan çoğu şehirlerde, kalanı köylerde yaşamaktadır. En büyük şehir aynı zamanda başşehir olan Tiflis'tir. Diğer önemli şehirler Batum, Kutaisi, Gori, Sohumi, Rustavi, Kaheti ve Poti'dir (http://www.muslimgeorgia.org, 2007).

Tarih

Gürcistan topraklarında insanlık tarihinin geçmişi çok eski devirlere kadar gitmektedir. İÖ. 1000'lerin başında, Asur ve Urartu yıllıklarında Gürcülerin atası sayılan kabilelerden söz edilir (Anabritannica, 1994, Cilt 10, 206).

Gürcistan, tarihi boyunca pek çok saldırıya maruz kalmışsa da savaşarak topraklarını alabilmiştir. Gürcistan tarihinde III. Bagrat, Kurucu Davit ve Kraliçe Tamara önemli yere sahiptirler. III. Bagrat, 975'te parçalanmış ülke topraklarını birleştirerek, adı ilk kez Sakartvelo (Gürcistan) olan devleti kurmuş ve hükümdarlığını ilan etmiş; Kurucu Davit de Arap emirliğine son vererek 1122'de Tiflis'i de geri almıştır. 14. yüzyılın sonları ile 15. yüzyılın başlarında Timur'un istilası, Gürcistan'ı yerle bir etmiş ülke, ekonomik olarak tam bir felaketin eşiğine gelmiştir. Sonraki dönemde Osmanlı himayesine giren Gürcistan, 1877–1878 Osmanlı-Rus Savaşı'nda Rusların bu bölgeleri de ele geçirmesiyle tamamen Çarlık Rusya'sının bir parçası olmuştur (www.wikipedia.org, 2007; Karamanlı, 2007).

Sovyetler Birliği'nin glastnost ve prestroyka hareketi ile birlikte dağılma sürecine girmesinin ardından, Gürcistan'da 1990 yılı başından itibaren güçlü bir bağımsızlık hareketi başlamış, 1991 tarihinde Gürcistan parlamentosu ülkenin bağımsızlığını ilan etmiştir (www.wikipedia.org, 2007). 70 yıl boyunca komünist siyasi idare altında yaşayan Gürcistan, birlikten ayrılan ve bağımsızlığını ilan eden ilk Sovyet Cumhuriyeti'dir. Türkiye, Gürcistan'ı dünyada tanıyan ilk ülke olup, sıcak ilişkilerle ülkenin gelişmesinde önemli roller üslenmiştir. Gürcistan ve Türkiye arasında herhangi bir sorun bulunmamakta; Türkiye, Gürcistan ordusunun kuruluş çalışmaları ve ekonomisinin geliştirilmesine yaptığı katkılarla, Gürcistan'ın Batılı ülkeleriyle olan ilişkilerinde birinci derecede de rol oynamaktadır (Aydın, 2007).

Sovyetler Birliği döneminde refah seviyesi oldukça yüksek olan Gürcistan, Birliğin dağılmasından sonra ciddi boyutlarda bazı sıkıntılarla karşı karşıya kalmıştır. Enflasyon ve büyüme hedeflerindeki bazı olumlu gelişmelere rağmen, Rusya Federasyonu'nda yaşanan ekonomik krizlerin de yansımaları ve ciddi boyuttaki enerji sıkıntısı, politik belirsizlikler ve istikrarsızlık sonucu Gürcistan ekonomisi hala güçsüz bir durumdadır. Ayrıca Gürcistan bağımsızlık süreciyle birlikte kendisini iç çatışmaların ortasında bulmuştur. Sovyetler Birliği dağıldıktan sonra bağımsızlığını ilan eden Abhazya ile Güney Osetya'nın bağımsızlığını tanımayan Gürcistan, bu ülkelerin kendine bağlılığını korumak için askeri müdahaleye başvurmuştur. Abhazya ve Güney Osetya tam bağımsız ve demokratik iki cumhuriyet olmasına karşın hukuken hiçbir ülke tarafından tanınmamışlardır (www.wikipedia.org, 2007; Aydın, 2007).

Dil

Gürcistan'ın resmi dili Gürcüce olmakla beraber Rusça, hemen herkes tarafından bilinen ikinci dildir. Gürcüce % 71, Rusça % 9, Ermenice % 7, Azerice % 6 oranında konuşulmaktadır (www.ulkeler.net/gurcistan.htm, 2011). Bölgeler arasında bazı farklılıklar gösteren Gürcücenin çeşitli lehçeleri bulunmaktadır. Kolhit ovasında yaşayan Megreller'in dili Lazca veya Çanca (Çanuri) adıyla bilinir; Svaneti bölgesinde Svanca (Svanuri), Tiflis ve yöresinde modern Gürcüce konuşulur. Kendi dillerine sahip olan

Abhazlar'la Osetler, Gürcüce ve Rusça'yı da bilirler. Kafkas dil grubunun güney kolunu meydana getiren Gürcüce beşi ünlü, yirmi sekizi ünsüz toplam otuz üç harften oluşan özel bir alfabe ile yazılır (www.muslimgeorgia.org, 2007). Gürcistan'da, yaygın olarak kullanılan Latin alfabesi dışında bir alfabe kullanılması, Latin alfabesini temel alan dillerin öğrenilmesini zorlaştırabilir. Gürcistan'da farklı dillerin konuşulması, kültürel bir zenginlik olmakla birlikte, dil birliğinin sağlanması açısından olumsuz sonuçlar doğurabilir.

Din

Gürcistan'ın resmi dini yoktur. Ülkede yaygın olan Ortodoks Hıristiyanlık, dördüncü yüzyılın ilk yarısında Azize Nino tarafından getirilmiştir. 5. yüzyılda Gürcü kilisesi kurulmuş ve İncil Gürcüce'ye tercüme edilmiştir. Filistin'den çıkarıldıktan sonra Gürcistan'a da gelen Museviler'in bir kısmı zamanla Hıristiyanlaşmış, küçük bir topluluk ise dinini korumuştur. Gürcistan'a oldukça erken dönemlerde ulaşmış olan İslamiyet özellikle ülkenin güney bölgelerinde yayılmıştır (www.muslimgeorgia.org, 2007). Gürcistan'da Ortodokslar %65, Müslümanlar %11, Rus Ortodoksları %10, diğer dinlere mensup kişiler %14 oranındadır (www.ulkeler.net/gurcistan.htm, 2011).

Osmanlı yönetiminde 1878 yılına kadar kalan Acara'da halkın çoğunluğu Müslüman'dır ve Abhazlar da Osetler gibi Hanefi mezhebine bağlıdırlar. Fakat bunlar da sistemli bir Ortodokslaştırma politikasıyla karşı karşıyadırlar. Gürcistan'da bağımsızlığın ilan edilmesi ile yürürlüğe giren insan hak ve özgürlükleri kapsamında tanınan din özgürlüğü, Ortodoksların faaliyetlerini yoğunlaştırmıştır. Din özgürlüğü, Müslümanlar için pratik bir anlam ifade etmemektedir. Din özgürlüğünden 70 yıl boyunca mahrum kalan Gürcistan Müslümanları arasında, İslam dini konusunda yeterince bilgi sahibi olan kimse kalmadığı gibi kendi dillerinde yazılmış dini kitaplar da bulunmamaktadır. Üstelik okullarda din derslerinin verilmeye başlandığı yeni dönemde, Müslüman ailelerin çocuklarına Hıristiyan din adamları tarafından din dersleri verilmekte olup, Müslüman halkın en yoğun olduğu Acara'nın Khulo bölgesine de Papaz Okulu açılmıştır (Aydın, 2007). Bu durum, Gürcistan hükümetlerinin, Müslümanların kendi dinlerini öğrenebilmeleri konusunda hiç de istekli olmadığını göstermekte olup insan hak ve özgürlükleri açısından üzücüdür.

Politik Sistem

Resmi adı Sakartvelos Republica olan Gürcistan Cumhuriyeti'nin yönetim biçimi başkanlık tipi cumhuriyettir. İdari açıdan, 53 bölge, 9 şehir ve 2 bağımsız cumhuriyetten oluşmaktadır. Anayasa, 17 Ekim 1995 tarihlidir (www.ulkeler.net/gurcistan.htm, 2011). Para birimi Gürcistan Larisi yani GEL'dir. Bir GEL, 100 tetriye eşit; bir ABD dolan da 1,70 GEL'dir (Şekerci, 2007). Otonom bölgeler olan Güney Osetya'da ve Abhazya'da Rus Barış Gücü askerleri görev yapmaktadır (Aydın, 2007).

Ekonomik Durum

Bağımsızlığın ilan edilmesinden 1995 yılına kadar geçen sürede Gürcistan'ın GSMH'sı her yıl azalan bir seyir izlemiştir. Türkiye tarafından 1995 yılında başlatılan ekonomik istikrar programlarının başarıyla uygulanması sonucunda, Gürcistan ekonomisinde gözle görülür bir düzelme kaydedilmiştir. Gürcistan'da 2010 yılındaki GSMH 11663.4 milyon ABD dolarıdır. Ülkede kişi başına düşen milli gelir ise 2629.0 ABD dolarıdır (http://www.geostat.ge, 2011; www.wikipedia.org, 2007).

Gürcistan'ın petrol ve doğalgaz rezervleri oldukça sınırlıdır. Ülkede çıkarılan başlıca mineraller manganez ve perlittir. Sovyet döneminden kalma eski yöntemlerle çıkarılsa da Dünyadaki en zengin manganez rezervleri Gürcistan'ın Chiatura bölgesinde bulunmaktadır. Ülkenin dünyaca meşhur şifalı su kaynakları ile kaplıcaları bulunmaktadır ve turizm Gürcistan ekonomisinde güçlü bir potansiyele sahiptir. İşsizlik oranı 2006 verilerine göre % 12,6 olup işgücünün sektörlere göre dağılımı ise, endüstri % 27,5, tanm % 17,7, hizmet % 54,8 şeklindedir. Tarım ve hayvancılık GSYH içinde önemli bir kalemdir. Batıda çay, turunçgiller, mısır ve pirinç ziraatı yapılırken kuzeye ve doğuya doğru gidildikçe çayın ve turunçgillerin yerini mısır, şeker pancarı, tütün, üzüm ve dut alır. Güneyde ise hayvancılık ve süt endüstrisi gelişmiştir. Ülkenin en çok ithalat ve ihracat yaptığı ülke olan Rusya'nın ardından Türkiye gelmektedir (www.wikipedia.org, 2007; www.muslimgeorgia.org, 2007). Gürcistan'da ekonomik açıdan olumlu gelişmeler olsa da güçlü ve gelişmiş bir ülke olmadığı görülmektedir. Bu durumun eğitim sistemi üzerinde olumsuz etkileri olması kaçınılmazdır.

Gürcistan Eğitim Sistemi

Gürcistan eğitim sisteminin, öncelikle amaç ve politikaları ele alınmış ardından da yapısı ve işleyişi açıklanmıştır.

Eğitim Sisteminin Amacı ve Politikası

Gürcistan, merkezi bir plan dâhilinde serbest piyasa ekonomisine geçmektedir. Ülke, 1995'te, serbest piyasa ekonomisine geçişi ve politik sistemin demokratikleşmesini yasal olarak garanti altına alan yeni bir Anayasa kabul etmiştir. Yeni demokratik yasal sistemin ana karakterlerini, çok partili özgür bir seçim, çoğulculuk, insan hakları ve temel özgürlükler oluşturmaktadır (www.ibe.unesco.org/countries/Georgia.htm, 2011). Eğitimle ilgili politikaların da bu çizgide oluşturulduğu söylenebilir.

Eğitim Kanunu (1997), ekonomik durumu, sosyal statüsü, dini, cinsiyeti, uyruğu, etnik kökeni, ırkı gözetilmeksizin her vatandaşa eğitim hakkı tanımaktadır. Bu kanun, ülkedeki eğitim politikasının temel ilkelerini de içerir, bu ilkeler aşağıdaki gibi sıralanmaktadır (www.ibe.unesco.org/countries/Georgia.htm, 2011):

- Memleketin her tarafında birleştirilmiş bir eğitim,
- Taşradaki yerel yönetimlere yetki devri ve bağımsız yönetim,
- İnsancıl, bilimsel ve demokratik karakterde bir eğitim ve yetiştirme,

- İnsani ve ulusal kültür değerlerini bilme ve bunlara değer verme,
- Politik ve dini örgütlerden bağımsız eğitim kurumları oluşturma.

Gürcistan eğitim sisteminde temel amaç, öğrenme motivasyonunun daha da artmasını sağlamak; öğrencilerin yeteneklerini daha da geliştirmek; mantıklı ve bağımsız düşünmeyi desteklemek; öğrencilerin diğerlerine ve doğaya saygı duymasını sağlamak; beğenilerini, estetik değerlerini ve vatandaşlık duygularını güçlendirmektir. Ayrıca, öğrencilerin kapsamlı ve güçlü fiziksel gelişimi oldukça önemlidir (www.ibe.unesco.org/countries/Georgia.htm, 2011).

Eğitim sisteminde her düzey için ayrıntılı amaçlar belirlenmiştir. Okul öncesi eğitimde ana amaç, çocukları okula hazırlamak ve onların zihinsel, fiziksel ve sosyal gelişimlerini desteklemektir (www.mes.gov.ge, 2007). İlköğretimin temel amacı, çocukların uyumlu gelişimlerini arttırmak, yeteneklerini ve yaşam becerilerini geliştirmek; çocukların beğenilerinin ve kişiliklerinin gelişime yardımcı olmak; öğrenme motivasyonlarını arttırmak, insani değerlere ve emeğe saygılı olmayı benimsetmektir. Ortaöğretimin temel amacı öğrencileri, yükseköğretime ve iş yaşamına hazırlamaktır. Mezunların, manevi ve fiziksel olarak bağımsız yaşamaya hazırlanmış olmaları beklenir. Yükseköğretimde temel amaç ise, yüksek kalitede uzmanlar yetiştirmenin yanı sıra, eğitimle ve bilimle ilgili personelin yetiştirilmesini ve yeni konularda eğitilmesini sağlamaktır (www.ibe.unesco.org/countries/Georgia.htm, 2011).

Dursun'a (2007) göre, Gürcistan'da Marksist-Leninist ideolojinin gençlere benimsetilmesi amacına yönelik olan eğitim politikası, Sovyetler Birliği'nin dağılmasından sonra ülkede gelişen demokratik eğilimler ve iktidara gelen muhalif gruplar sebebiyle önemli değişikliklere uğramıştır. Milliyetçiliğe dayalı yeni eğitim politikası çocuklara dini ve milli değerlerin kazandırılması amacını gütmektedir.

Eğitim Sisteminin Yapısı

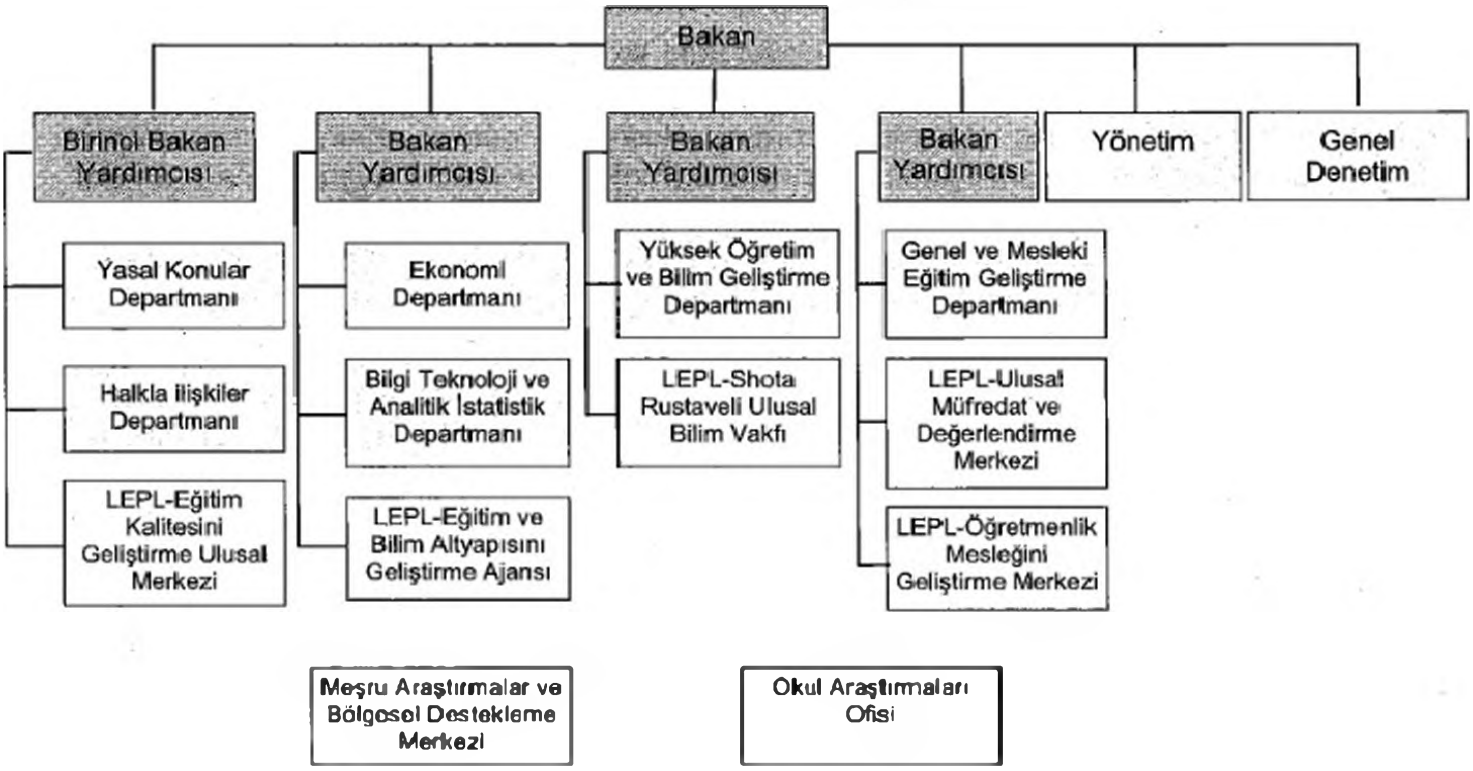
Bu bölümde Gürcistan eğitim sistemi, yönetsel yapılanma ve okul yapılanması olarak ele alınmıştır.

Yönetsel Yapılanma

Gürcistan'da eğitim sistemi Eğitim ve Bilim Bakanlığı sorumluluğundadır. Gürcistan Eğitim ve Bilim Bakanlığı'nın örgüt şeması Şekil 1'dedir.

Her bölümünün politika geliştirme, planlama, yönetim ve koordinasyon, finans gibi yardımcı bölümleri bulunmaktadır. Bu yapısal birimler ana hatlarıyla planlar ve politikalar üretirler, eğitim politikalarının oluşum sürecine katkıda bulunurlar ve uygulamalarından sorumludurlar. Eğitim ve Bilim Bakanlığı ayrıca, gerekli materyal ve teknik alt yapıyı düzenler, bilimsel ve yöntemsel bilgi sağlar ve ders kitapları ile öğretime yardımcı diğer kitapları onaylayarak basar(www.ibe.unesco.org/countries/Georgia, 2011). Bu durumda Bakanlığın "merkezi" örgüt yapılanmasına sahip olduğu söylenebilir.

Şekil 12.1'de Gürcistan Eğitim ve Bilim Bakanlığı'na ait birimler görülmektedir.

Şekil 12.1. Gürcistan Eğitim ve Bilim Bakanlığı Örgüt Şeması

Kaynak: (http://www.mes.gov.ge, 2011).

Şekil 12.1'de görüldüğü gibi Gürcistan Eğitim ve Bilim Bakanlığı'nda, bir bakan ve dört bakan yardımcısı bulunmaktadır. Bir yönetim ve bir denetim birimi de yine bakana bağlı olarak çalışmaktadır.

Eğitim ve Bilim Bakanlığın görevleri, eğitim kanunlarınca belirlenir ve Eğitim Bakanlığıyla ilgili bu yasal düzenlemeler Cumhurbaşkanı tarafından onaylanır. Bakanlığın temel görevleri 1997 kanunlarına göre şu şekilde sıralanmaktadır (www.ibe.unesco.org/countries/Georgia.htm, 2011):

- Eğitim sektöründe birleştirilmiş ülke politikalarını uygulamak,
- Başvuruları değerlendirmek ve ülkenin eğitim standartlarını ve çalışma planlarını belirlemek,
- Eğitim kurumlarının açılabilmesi için koşullan, kuralları ve ölçütleri belirlemek,
- Eğitimle ilgili personelin ve öğrencilerin kabulü için gerekli kuralları ve ölçütleri onaylamak,
- Akademik dereceleri onaylamak ve ödeneklerini düzenlemek,
- Yurt dışından edinilmiş diploma ve sertifikalan tanımak.

Gürcistan'da bütün eğitim finansmanı, Eğitim ve Bilim Bakanlığı'nın emrine ve denetimine verilmiştir. Hükümet üyesi olan bakana, yardımcı olması için bakan yardımcıları belirlenir (www.ibe.unesco.org/countries/Georgia.htm, 2011).

Ortak eğitim politikaları olan Gürcistan'daki iki özerk cumhuriyetin de kendilerine ait eğitim bakanlıkları vardır. Bu bakanlıklar, kendi yetki alanlarındaki bölgeler içinde, eğitim sistemlerinin ana yönetim birimini oluşturur; ayrıca eğitim programlarını kendileri belirlerler ve kendi yetki alanlarındaki bölgeler içindeki uygulamaları kontrol ederler (www.ibe.unesco.org/countries/Georgia.htm, 2011). Her ne kadar ortak eğitim politikası uygulasalar da Gürcistan'daki iki özerk cumhuriyetin de eğitimsel kararlarda, uygulamalarda, denetim ve değerlendirmelerde bağımsız oldukları söylenebilir.

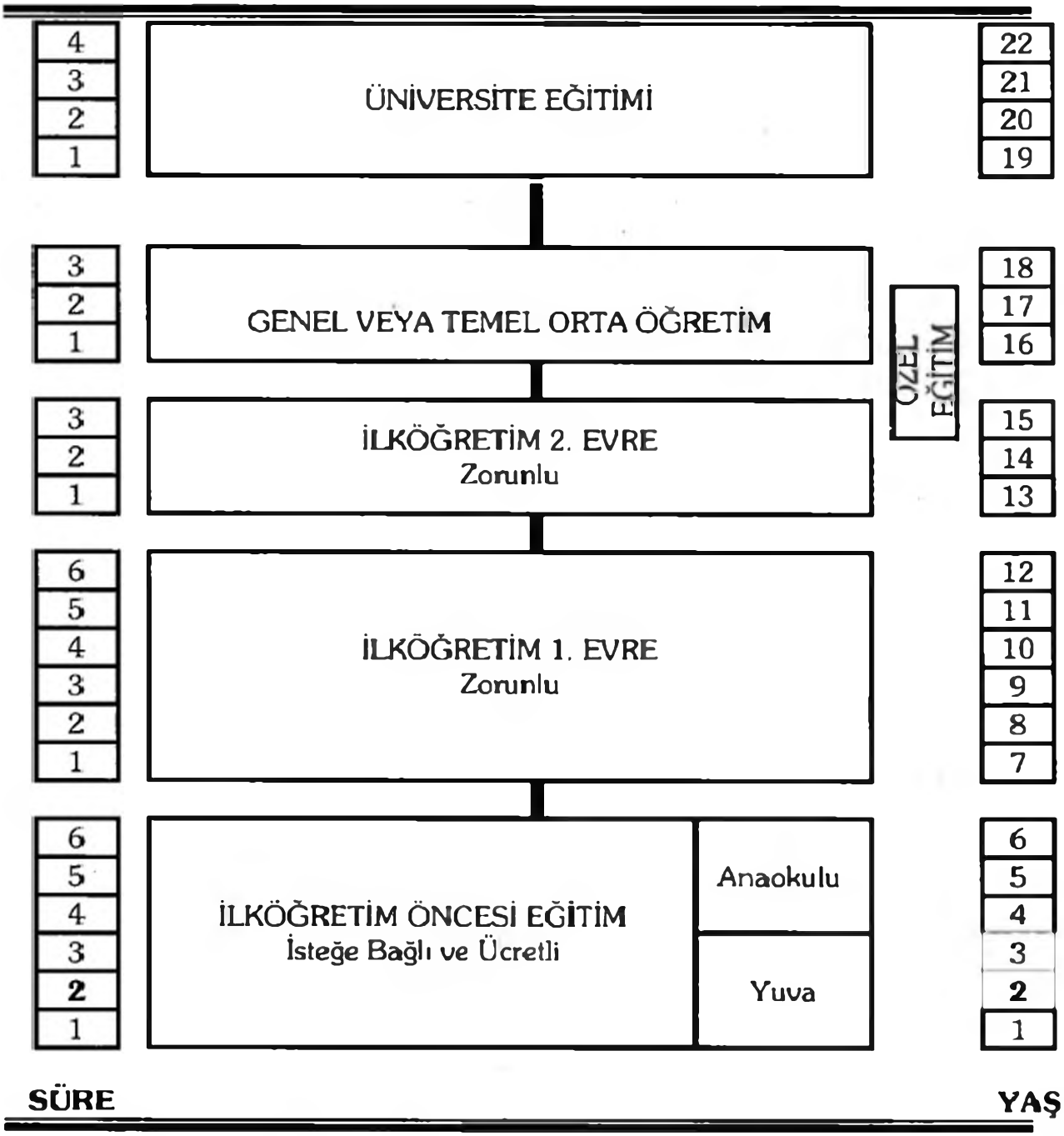
Gürcistan 10 bölge (regions) ve 70 alt bölgeden (rayons/districts) oluşmaktadır. Eğitim bölümleri ve ilçelerdeki bölgesel eğitim bölümleri, çocuk yuvalarının ve okulların yönetiminden sorumludur. Yüksek eğitim kurumlarının tüm etkinliklerinin yönetimi ve koordinasyonu, Eğitim ve Bilim Bakanlığının sorumluluğundadır (www.ibe.unesco.org/countries/Georgia.htm, 2011).

Gürcistan'da her düzey eğitim kurumlan belli bir özerkliğe sahip olup yönetsel, eğitsel ya da bilimsel (yükseköğretim seviyelerinde) yönetim kurulları tarafından yönetilir. Genellikle, her eğitim kurumu, fonlann arttırılmasından ve mevcut fonların orantılı dağıtımından sorumludur (www.ibe.unesco.org/ countries/Georgia.htm, 2011).

Yükseköğretim kurumlan, özerklikleri gereği rektörlerini ve bilimsel kurullarını kendileri seçer. Bu kurumlar, kendi yapısal birimleri, personeli, ders içerikleri gibi örgütsel konularda bağımsız kararlar alırlar (www.ibe.unesco.org/ countries/Georgia.htm, 2011).

Okul Yapılanması

Gürcistan'daki okul sistemi yapılanması şekil 2'deki gibidir.

Şekil 12.2. Gürcistan Okul Sistemi

Kaynak: (http://ddp-ext.worldbank.org/EdStats/GEOwde07.pdf, 2011).

Şekil 12'de görüldüğü gibi toplam 9 yıl süren zorunlu ilköğretim, iki evreden oluşur. İlk evre 6–12 yaşlar arasında 6 yıl süren evredir. İkinci evre 13–15 yaşlar arasında 3 yıl süren evredir. Ortaöğretim, 16–18 yaşları arasında 3 yıl sürmektedir.

Okul öncesi eğitim. Gürcistan'da okul öncesi eğitim 1–5 yaş grubu çocukları kapsar ve zorunlu değildir. Çocuk yuvaları 1–3 yaş, anaokulları da 3–5 yaş arasındaki çocukları kabul eder (www.mes.gov.ge, 2011).

İlköğretim. Gürcistan'da eğitim kanununun kabulünden önce ilköğretim dört yıl iken 1998'den beri altı yıldır. İlköğretim zorunlu ve parasız olup iki kademeden oluşur. Birinci kademe 1. ve 6. sınıflar arasında 6 yıl, ikinci kademe 7 ve 9. sınıflar arasında 3 yıl sürmektedir. Öğrenciler, ilköğretime 14 yaşlarına ulaşıncaya kadar devam edebilirler (www.ibe.unesco.org/countries/Georgia.htm, 2011). İlköğretimi tamamlayan öğrencilere "Arasruli Sashulo Ganaltebis Motsmoba" diploması verilir (www.unesco.org/iau/onlinedatabases/systems_data/ge, 2007).

Ortaöğretim. Ortaöğretim yani liseler 3 yıldır (www.mes.gov.ge, 2011). 1998'den beri, iki çeşit olan ortaöğretimden biri, üç yıllık temel orta öğretim, (tüm öğrenciler için ücretsizdir), diğeri de genel orta öğretimdir (belli sayıdaki öğrenciler için ücretsizdir). Meslek yüksek okulları, kabul için temel ortaöğretimi bitirmeyi zorunlu tutar (www.ibe.unesco.org/countries/Georgia.htm, 2011). Ortaöğretimi tamamlayan öğrencilere "Sashualo Ganatlebis Atestasi" diploması verilir (www.unesco.org/iau/onlinedatabases/systems_data/ge, 2007).

Yüksek öğretim. Gürcistan'da yükseköğretim sistemi akademik ve mesleki eğitim veren üniversiteler ile mesleki yükseköğretim programlan veren meslek yüksek okullarından oluşmaktadır (www.mes.gov.ge, 2007). Yüksek öğretim kurumları, ön lisans (2'den 4 yıla kadar sürer, meslek yüksek okulları uzmanlık diploması ve sertifikası verir), lisans (4 yıl) ve yüksek lisans (genellikle lisans derecesinden sonra iki yıllık çalışma) programları sunar. Bazı devlet üniversiteleri, üç yıllık ön doktora (Candidate of Sciences) ve doktora derecesi eğitimi vermektedir (www.ibe.unesco.org/countries/Georgia.htm, 2007).

Özel eğitim. 15–18 yaşları arasında 3 yıl süren özel eğitim sonunda "Sashualo Profesiuli Sastsavleblis Diplomi" adlı diploma verilmektedir (www.unesco.org/iau/onlinedatabases/systems_data/ge, 2007).

Gürcistan Eğitim Sisteminin İşleyişi

Gürcistan eğitim sisteminin işleyişi, bazı genel bilgilerin ardından, sırasıyla okul öncesi, temel eğitim, yükseköğretim ve yetişkin eğitimi başlıklarıyla açıklanmıştır.

Gürcistan'da eğitim ve öğretim dili Gürcüce olup okuma-yazma oranı nüfusun 15 ve üstü yaş grubu için % 100'dür (https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/gg.html, 2011). Okuma yazma oranının oldukça yüksek olduğu görülmektedir.

Eğitim kurumlarındaki öğrencilerin yıllara göre sayıları Tablo 12.1'de görülmektedir.

Tablo 12.1. Eğitim Kurumlarındaki Öğrencilerin Yıllara Göre Sayıları

	2006	2007	2008	2009	2010
Okul Öncesi	77.900	...	...	...	...
Temel Eğitim Okulları	636.000	614.700	643.300	624.500	595.400**
Mesleki Orta Öğretim Kurumları	28.800	17.000	2.400	...	...
Yüksek Öğretim Kurumları	140.800	112.100	93.600	102.700	
Lisansüstü Eğitim	496	786*	1588	2986	

Kaynak: Gürcistan Ulusal İstatistik Kurumu (http://www.geostat.ge, 2011).

*2007 Yılında Doktora derecesi için çalışan kişi sayısı
**5 Nisan 2011 Tarihli Veri

Tablo 12.1'de, temel eğitimdeki ve mesleki ortaöğretim kurumlarındaki öğrenci sayılarının her geçen yıl azaldığı görülmektedir. Bunun nedeni olarak, devlet okullarındaki teknik alt yapının yetersizliği gösterilmektedir (www.ibe.unesco.org/countries/Georgia.htm, 2011).

Gürcistan'da bir öğretim yılı 180 günden (yaklaşık 36 hafta) fazla olamaz. Öğretim yılı 20 Eylülde başlar ve Haziran ayında biter. Bir eğitim yılında üç dönem vardır. Okul tatilleri senede en az üç defa olup kış tatili, Hz. İsa'nın göğe yükselme bayramı tatili ve yaz tatilidir. Haftalık ders saati süresi sınıftan sınıfa değişir. İlköğretim öğrencileri için 45 dakikalık 20 ders saati verilirken, ortaöğretimde haftanın beş gününe dağılmış 34 ders saati bulunmaktadır. Okulda eğitim genelde 09.00'da başlamakta ve 15.00'da sona ermektedir (www.mes.gov.ge).

Okul Öncesi Eğitim

Gürcistan'da, 1–6 yaş grubu çocukları hafta da beş gün olan yerel veya özel okul öncesi eğitim kurumlarına gidebilirler. Bazı anaokulları haftada 10½ ya da 12 saattir. Her bir gruptaki ortalama öğrenci sayısı 20 olup, öğretmen başına yaklaşık 14 öğrenci düşmektedir (www.ibe.unesco.org/countries/Georgia.htm, 2011).

Yıllara göre okul öncesi kurumlarının ve bu kurumlardaki öğrencilerin sayısı Tablo 12.2'de yer almaktadır.

Tablo 12.2. Yıllara Göre Okul Öncesi Eğitim Kurumlan ve Bu Kurumlardaki Toplam Öğrenci Sayıları

Yıllar	Okul Öncesi Eğitim Kurumları	Öğrenci Sayısı
2002	1213	73261
2003	1225	74309
2004	1247	75361
2005	1214	76416

Kaynak: Gürcistan Eğitim ve Bilim Bakanlığı (www.statistics.ge, 2007)

Tablo 12.2'den, okul öncesi eğitim kurumlarına giden öğrenci sayısının her yıl arttığı; ancak, kurum sayısının neredeyse değişmediği hatta azaldığı görülmektedir.

Okul öncesi eğitim kurumlarının giderleri yerel ve özel yönetimler tarafından karşılanmaktadır, ayrıca devlet ve aileler de katkıda bulunmaktadırlar (www.mes.gov.ge, 2007). Pek çok anaokulu ekonomik güçlükler nedeniyle kapalıdır. Yaşı uygun olan çocukların sadece % 14'ü anaokuluna gidebilmektedir (www.ibe.unesco.org/countries/Georgia.htm, 2007). Anaokullarının temel eğitime hazırlamadaki önemli rolü dikkate alındığında bu oranın oldukça düşük bir oran olduğu söylenebilir.

İlköğretim

Temel eğitimin 1.kademesinde bir sınıftaki ortalama öğrenci sayısı 25'ten fazla olmaz. Genel olarak sınıflar karma olup aynı yaştaki öğrencilerden oluşur. Okulda öğrencilerin başarılarına göre ayrılması yasaktır. Birinci kademe temel eğitiminde her sınıfın kendi öğretmeni dışında bir de "öğüt veren" olarak adlandırılan öğretmeni vardır. İlköğretimde bir sınıfta 20'den fazla öğrenci varsa sınıfın iki öğüt vereni olması gerekir. İlk ve orta öğretim kademelerinde bir öğüt verene 15 öğrenciden fazla düşmemelidir. Öğüt veren kendi öğrencilerine ders vermemelidir (www.mes.gov.ge, 2007) İlk altı yılda temel dersleri aynı öğretmen, diğer dersleri ise branş öğretmenleri verirken, yedinci sınıftan itibaren her ders branş öğretmeni tarafından verilmektedir (Milli Öğretim Planı, Öğrenme İle Öğretme Temel Esasları, www.mes.gov.ge, 2007).

İlköğretim okullarında her bir ders saati 45 dakika olup Tablo 12.3'te birinci kademeye ait bir çalışma planı yer almaktadır.

Tablo 12.3. İlköğretim 1. Kademede Haftalık Ders Programı (1998)

Dersler	Sınıflara Göre Haftalık Ders Saatleri					
	I	II	III	IV	V	VI
Gürcistan Dili	8	9	8	8	4	3
Gürcistan Edebiyatı	-	-	-	-	4	3
Rus Dili	-	-	4	4	3	3
Yabancı Dil	-	-	-	-	4	4
Tarih	-	-	-	-	-	2
Gürcistan Tarihi	-	-	-	-	2	-
Resim	1	1	1	1	1	1
Müzik	2	2	2	1	1	1
Matematik	5	5	5	5	5	5
Biyoloji	-	-	-	-	-	2
Bilim ve Çevre	-	1	1	2	2	-
Coğrafya	-	-	-	-	-	2
Yaşam Becerileri	1	1	1	1	2	2
Fiziksel Eğitim	2	2	2	2	2	2
Seçmeli Ders	2	2	2	3	1	1
Toplam Haftalık Ders Saati (Minimum)	21	23	26	27	31	31

Kaynak: Dünya Eğitim Verileri (6. Baskı) 2006/2007 (www.ibe.unesco.org/countries/Georgia., 2011).

Tablo 12.3'te, birinci kademenin her sınıf seviyesinde haftada en çok verilen dersin Gürcistan dili olduğu, 5. ve 6. sınıflarda ise en çok matematik dersi verildiği görülmektedir.

Temel eğitimin ikinci kademesinde her bir sınıftaki ortalama öğrenci sayısı 30 olup, öğretmen başına 18 öğrenci düşmektedir. Öğrencilerin okuldan ayrılma oranları giderek artmaktadır. Bunun nedeni olarak, ailelerinin fakir yaşam şartları, psikolojik sorunlar ya da başka sağlık sorunları gösterilmektedir

(www.ibe.unesco.org/countries/Georgia.htm, 2011).

Tablo 12.4'te ikinci kademeye ait bir çalışma planı yer almaktadır.

Tablo 12.4. İlköğretim 2. Kademede Haftalık Ders programı

Dersler	Sınıflara Göre Haftalık Ders Saatleri		
	Sınıf VII	Sınıf VIII	Sınıf IX
Gürcistan Dili	3	3	2
Gürcistan Edebiyatı	3	2	3
Rus Dili	3	3	3
Yabancı Dil	3	2	2
Matematik	5	5	5
Tarih	2	1	1
Gürcistan Tarihi	2	2	2
Gürcistan Kanunları ve Ülkenin Temel İlkeleri	-	-	1
Coğrafya	2	-	3/0
Gürcistan Coğrafyası	-	2	0/3
Biyoloji	2	2	2
Fizik	2	2	3
Kimya	2	3	2
Resim	-	1	1
Fiziksel Eğitim	2	2	2
Yaşam Becerileri	1	2	1
Toplam Haftalık Ders Saati (Minimum)	32	32	33

Kaynak: Dünya Eğitim Verileri (6. Baskı) 2006/2007 (www.ibe.unesco.org/countries/Georgia, 2011).

Tablo 12.4'te, ilköğretimin ikinci kademesinde de matematik dersinin ağırlıklı olarak verildiği görülmektedir. Resim dersi olup, hiç müzik dersi olmayışı da dikkat çekicidir.

Bir üst kademeye geçiş, öğrencilerin değerlendirilmesine dayanmaktadır; ancak, ilköğretimin birinci sınıfında öğrenci değerlendirmesi yoktur. Öğrenciler kendi öğretmenleri tarafından değerlendirilirler. Kural olarak eğer öğrenciler tüm zorunlu derslerden başarılı olursa bir üst sınıfa devam eder. Bir veya daha fazla başarısız dersi olanların bir üst sınıfa devam etmeleri öğretmenin uygun görmesine bağlıdır (www.mes.gov.ge, 2007). 4, 5 ve 6. sınıfların sonundaki yılsonu sınavları, okul eğitim kurulu kararları ve yerel Eğitim Bölümü onayıyla yapılır (www.ibe.unesco.org/countries/Georgia.htm, 2011).

Ortaöğretim

Zorunlu eğitim sertifikasına sahip öğrenciler, tercihlerine göre lise veya meslek liselerine başvurabilirler. Meslek lisesini tamamlayanlar, meslek yüksek okullarına devam edebilmektedirler. Liselerde, her bir sınıfta yaklaşık 30 öğrenci olup, bir öğretmene de yaklaşık 8 öğrenci düşmektedir (www.mes.gov.ge, 2007).

Mesleki ortaöğretim kurumlan (teknik ortaöğretim ve kolejler), endüstri, inşaat, taşımacılık, iletişim ve sanat gibi ciddi uzmanlaşma eğitimi sunar (www.ibe.unesco.org/countries/Georgia.htm, 2011). Tablo 12.5'te, resmi ve özel mesleki eğitim kurumlarının yıllara göre sayıları görülmektedir.

Tablo 12.5. Mesleki Eğitim Kurumlarının ve Bu Kurumlara Devam Eden Öğrencilerin Yıllara Göre Sayıları

Dönemler	Kurum Sayısı	Toplam Öğrenci Sayısı	Eğitim Durumu	
			Gündüz	Açık öğretim
2002/2003	85	22618	21511	1107
2003/2004	85	20355	19602	753
2004/2005	87	20682	20126	556
2005/2006	86	20904	20095	809
2006/2007	79	18242	17474	768
2007/2008	69	9377	8858	519
2008/2009	30	2177	1999	178
		Özel (Ücretli) Kurumlar		
2002/2003	26	5972	5682	290
2003/2004	26	5299	5092	207
2004/2005	32	6394	5904	490
2005/2006	26	6839	6487	352
2006/2007	26	6658	5940	718
2007/2008	20	2499	2362	137
2008/2009	9	269	199	70

Kaynak: Gürcistan Eğitim ve Bilim Bakanlığı (www.statistics.ge, 2007; http://www.geostat.ge, 2011)

Tablo 12.5'te 2002 yılından 2009 yılına kadar geçen sürede mesleki eğitim veren okulların ve bu okullara devam eden öğrencilerin sayılarının azaldığı görülmektedir. Bu durum ülkede ara eleman sıkıntısı oluşabileceği şeklinde yorumlanabilir.

Yüksek Öğretim

Gürcistan'da yükseköğretim kurumlarına girebilmek, genel orta öğretimi bitirmeyi ya da bir mesleki orta öğretim kurumundan diploma almış olmayı gerektirir. Bu durumdaki adaylar, rekabete dayalı bir giriş sınavını da geçmek zorundadırlar (www.ibe.unesco.org/countries/Georgia.htm, 2011).

En eski üniversite durumunda olan Tiflis Devlet Üniversitesi'nin (1918) bünyesinde pek çok fakülte bulunmaktadır. İkinci üniversite Sohumi'dedir. Batum ve diğer bazı önemli şehirlerde ise pedagoji ve politeknik enstitüleri faaliyet gösterir. Ülkenin bilim hayatına 1941'de açılan Gürcistan Bilimler Akademisi yön vermektedir (Dursun, 2007).

Gürcistan'da yükseköğretim, pazar ekonomisine doğru değişen, daha açık ve demokratik olmayı beraberinde getiren, toplumdaki hızlı değişimini yansıtır. Devlet yükseköğretim kurumlarında bilim ve teknoloji eğitiminin yanı sıra Gürcü dili ve Kafkas dilleri gibi 14 farklı alanda eğitim verilir. Teknik ve Özel alanlar, metalürji, tramvay ve demiryolu taşımacılığı, kimya, gıda teknolojisi ve içki yapımı, ipek üretimi, çay ve turunçgil üretimi gibi alanlardır. Tiyatro sinema gibi güzel sanatlar eğitimi de ayrıca bazı yükseköğretim kurumlan tarafından sunulur. İlaç, ekonomi ve yabancı diller gibi uzmanlık alanlarının önemi her geçen gün giderek artmaktadır (www.unesco.org/iau/onlinedatabases/ systems_data/ge.rtf, 2007).

Öğrenciler haftada ortalama 24–28 saat eğitim almayı kabul ederler. Bir öğretim yılı 32 haftadır. Yükseköğretim seviyesinde, dönemlere ayrılan ve 34–35 hafta süren akademik yılın süresi, Bilimsel Kurul tarafından belirlenir ve açıklanır. Eğitim personelinin çalışma saatleri yılda 450 saatle 720 saat arasında değişmektedir (www.ibe.unesco.org/countries/Georgia.htm, 2011).

Gürcistan yükseköğretim sistemi üç aşamadan oluşur. İlk aşama 240 kredilik derslerden oluşan lisans aşaması, ikinci aşama 120 kredilik mastır aşaması ve üçüncü aşama 180 kredilik doktora aşamasıdır. Lisans programı 4 yıldır. Başarılı öğrenciler uzmanlıkla birlikte lisans diploması alırlar. Diğer yükseköğretim programları genellikle 5 yıldır. Mezunlar, isterlerse yüksek lisans seviyesinde çalışmalarına devam edebilirler. Gürcistan yükseköğretim kurumları ise şunlardır (www.ibe.unesco.org/countries/Georgia.htm, 2007; http://www.mes.gov.ge, 2011):

http://www.mes.gov.ge, 2011).

- Fakülte (College): Mesleki yüksek eğitim programı veya/ve sadece ilk aşama yani lisans programları uygulayan yükseköğretim kurumlandır.
- Öğretim Üniversitesi (Teaching University): Doktora programları hariç ikinci aşama yani mastır yüksek eğitim programı uygulayan yükseköğretim kurumlandır.
- Üniversite (University) –Doktora programı da dâhil olmak üzere yükseköğretimin her üç aşamasını da uygulayan yükseköğretim kurumu.

Devlet destekli eğitim programlarının yanı sıra, devlet yükseköğretim kurumları da ücret karşılığında öğrenci kabul etmektedir. Genelde bu öğrenciler, en azından giriş sınavını geçebilmiş "yeterli" öğrencilerdir fakat devlet sektöründe ilerleyemezler. Sektörlerin bazıları işe almak için etraflı bir görüşme yapacağını ya da giriş sınavı uygulayacağını duyurur (www.ibe.unesco.org/ countries/Georgia.htm, 2011).

Yükseköğretim kurumları 1992'den beri, örgütsel ve finansal politikaları ve kendi akademik kararları konusunda dikkate değer biçimde özerk olmaktan hoşnutturlar. Yükseköğretim kurumlarında rektör, bilim kurulları tarafından atanır. 1991'den beri, bir tane özel yükseköğretim kurumu açılmıştır. 1997'deki Eğitim Kanunu'na göre, özel

öğretim kurumları da sertifika verebilmektedir; ancak, sadece resmen tanınmış olan kurumlar Devlet tarafından onaylanan diplomaları verebilir (www.ibe.unesco.org/countries/Georgia.htm, 2011).

Özel Eğitim

Özel eğitim okullanna öğrenciler, ancak tıbbı pedagojik komisyonların karanyla ve ailelerinin onayıyla girebilirler. Gürcistan'da, 12 resmi özel eğitim okulu vardır. Bunlar, körler için yatılı olan, görme güçlüğü yaşayanlar, sağırlar ve benzerleri için olan okullardır. 1990'ların sonlarında özel eğitim kurumlarında, 800'ü öğretmen olmak üzere 1,500 civarında personel çalışmaktadır, kayıtlı öğrenci sayısı ise yaklaşık 3,000'dir (www.ibe.unesco.org/countries/Georgia.htm, 2011).

Fiziksel ve zihinsel engelli öğrencilerin okulları yatılıdır ve bunlardan sadece zihinsel engellilerin okulları hariç diğerleri genel orta öğretim okullarının programlarını (curricula and programmes) takip ederler (www.ibe.unesco.org/ countries/Georgia.htm, 2011).

Yatılı olarak öğrenim gören sağır ve duyma bozukluğu olan öğrencilere, 9 yıllık genel orta öğretim okulları programı temelinde 10 yıllık bir eğitim verilir. Öğrencilere ayrıca yaşam becerilerini geliştirici ek iki yıllık daha eğitim verilir. Görmeyenler için ve zihinsel engelliler için olan yatılı okullarda, genel orta öğretim okullarının 11 yıllık eğitim programlarına uyumlu olan 12 yıllık bir program uygulanır (www.ibe.unesco.org/countries/Georgia.htm, 2011).

Genelde, programlar ve çalışmalar, öğrencilerin özel gereksinimlerine göre yapılır ve tarım, ayakkabı yapımı, mobilya yapımı ve dikiş gibi konularda uzmanlaşmayı takip eden yaşam becerilerinin öğretimine odaklanmıştır (www.ibe.unesco.org/countries/Georgia.htm, 2011).

Özel Öğretim

Gürcistan'da her çeşit eğitim kurumu, devlet, yerel veya özel olabilir. Özel kurumlarda eğitim paralı, Gürcü Dili, İngilizce ve Fransızca ağırlıklı olup diğer dillerle de eğitim yapılabilmektedir. Gürcistan Eğitim Kanunu'na göre zorunlu eğitim yaş grubunda (6–12 yaş grubu) bulunan çocuklannın eğitime devamının denetimi yerel yönetimlerinin sorumluluğundadır (www.mes.gov.ge).

Gürcistan'da 110 özel ortaöğretim kurumu, 98 mesleki orta öğretim kurumu (kolej) vardır. Özel yükseköğretim kurumlarının iletişim ağının en uygun hale getirilmesi çalışmaları devam etmektedir. 1997'de kabul edilen Eğitim Kanunu'nda ayrıntılarıyla tüm eğitimsel kurum ve kuruluşların yeni düzenlemelere ve standartlara göre tekrar yapılandırılması yer almaktadır. Lisans almış eğitim kurum ve kuruluşları, sertifika verebilmektedirler. Sadece resmen tanınmış olan özel eğitim kurumları, Devlet tarafından onaylanmış bir diploma verebilmektedir (www.ibe.unesco.org/countries/Georgia.htm, 2011).

Gürcistanda 2005-2006 eğitim öğretim yılında 25 resmi yüksek okul, 146 da özel yüksek okul bulunduğu bilinmektedir. 54575 öğrenci resmi yüksek okullarda paralı eğitim alırken, özel yüksek okullarda bu sayı 30,512'dir. (www.statistics.ge/index.php?plang=1, 2007). Sayıca resmi okullardan çok olan özel yüksekokulların, öğrencisinin az olması dikkat çekicidir. Ayrıca öğrencilerin özel yüksekokullara gitmeyip paralı devlet okullarını seçmesinin nedeni de devlet memuru olmak için devlet üniversitelerinden mezun olma şartı olabilir.

Yetişkin Eğitimi ve Yaygın Eğitim

Serbest piyasa ekonomisine geçiş nedeniyle yeni ekonomik sosyal ve politik taleple uyumlu olarak, yetişmiş ve yeni anlayışa uygun yetişmişlere olan gereksinim artmıştır. Yeni düzenlemeler, kişilerin yeni yeteneklerle ve eğitim seviyelerinde devamlı bir gelişmelerini gerektirir. Hükümet, günlük hayatın ya da piyasaların gereksinimlerine uygun özellikleri olan okul sistemi dışında kalmış için resmi olmayan eğitim kuruluşlarında farklı öğrenme seçenekleri sunmaya başlamıştır. Mesleki/teknik ve özel amaçlı eğitim kurumları yetişkinlere yeni meslekler kazandırmaktadır. Yetişkinleri yeniden yönlendirilme için yönlendirme merkezleri açılmıştır. Yükseköğretim kurumlarında da özel amaçlı kurslar açılmıştır ve yetişkin eğitimi vermektedir (www.ibe.unesco.org/countries/ Georgia.htm, 2011).

Öğretmen Yetiştirme Ve İşbaşındaki Öğretmenlerin Durumu

Tiflis, Batum ve Kutasi Devlet Üniversitelerinin ve Batı Dilleri ve Kültürü Enstitüsünün, matematik, tarih, filoloji gibi bölümlerinden mezun ve eğitici olarak çalışanlara kurslar verilir. Öğretmenlik eğitimi de Tiflis Eğitim Bilimleri Üniversitesinde Telavi, Tskhinvali ve Tbilisi Eğitim Bilimleri Enstitüsünde verilir (www.ibe.unesco.org/countries/Georgia.htm, 2011).

Okul öncesi ve sınıf öğretmenleri kolejlerde eğitilir. Toplam sayıları kırk olan yüksek ve mesleki orta öğretim kurumları tarafından eğitim seviyelerinin tamamına yönelik öğretmenlik eğitimi verilir (www.ibe.unesco.org/countries/ Georgia.htm, 2011).

Akademik yıl iki dönemden oluşur. Öğretmen adayları her bir dönem sonunda yapılan test ve sınavlarla değerlendirilir. Öğrenci öğretmenler, 6 ayla üç ay arasında değişen aralıklarla uzmanlık alanlarıyla ilgili uygulama yaparlar. Mezun olmak için öğrenciler, 2 ya da 4 devlet sınavını geçmek ve çalışmalarının sonunda hazırladıkları tezlerini kabul ettirmek zorundadırlar. Akademik program, tarih, siyasal bilgiler, psikoloji, felsefe, beden eğitimi gibi dersleri ve öğretmenlik meslek eğitimini zorunlu tutar (www.ibe.unesco.org/countries/Georgia.htm, 2011).

Gürcistan'da devlet okullarındaki öğretmen sayıları Tablo 12.6'dadır.

Tablo 12.6. Devlet Okullarında Eğitim Kademelerine Göre Öğretmen Sayıları

	2006/2007	2007/2008	2008/2009	2009/2010	2010/2011*
Toplam Öğretmen Sayısı	69718	68779	69444	79891	63512
Bunlardan Kadın Olanlar	61344	58649	59202	68587	54962
1-6. Sınıfı Okutanlar	47171	45724	45941	52010	...
Bunlardan Kadın Olanlar	40274	40217	39478	46405	...
7-12. Sınıfı Okutanlar	49755	67909	48131	54956	...
Bunlardan Kadın Olanlar	39478	56257	39354	46058	...

Kaynak: Gürcistan Eğitim ve Bilim Bakanlığı (http://www.geostat.ge, 2011)

* 5 Nisan 2011 Tarihli Veriler

Tablo 12.6'da en az öğretmen sayısının ilköğretim birinci kademede, en çok öğretmen sayısının da ortaöğretimde olduğu görülmektedir.

Öğretmenlere ödenecek ücretler, devlet memurları gelirleriyle ilgili yasal düzenlemelerle, farklı nitelikler de göz önüne alınarak belirlenir ve onaylanır. Gelirler farklı kategorilerdeki öğretmenlere göre çeşitlenir. Bu kategoriler, "yüksek kategori"den başlayıp, "1. kategori", "2. kategori" ve "3. kategori" olarak sıralanır (www.ibe.unesco.org/countries/Georgia.htm, 2011).

Eğitim Kanunu'na göre (1997), minimum öğretmen maaşı, devlet memurlarının ortalama gelirlerinden daha az olamaz. Çalışma sürelerine göre emekliliği hak eden iş yaşamında 25 yılını doldurmuş öğretmenlere İster çalışsın ister çalışmasın, gelirlerinin % 50'sine eşit bir ek ödeme yapılır. Özel okullarda öğretmen maaşları, okul kurucuları tarafından ödenir ve devlet okullarındaki öğretmenlerden genellikle daha yüksektir (www.ibe.unesco.org/countries/ Georgia.htm, 2007). Devlet okullarında bir öğretmenin maaşı yaklaşık, 130 ABD dolarıdır (www.statistics.ge, 2007).

İlkokul öğretmenleri genellikle bayandır fakat daha üst kademlerde erkek öğretmen oranları artmaktadır. Yükseköğretim kurumlarında, erkek öğretmenler bayan öğretmenlerden daha fazladır. Öğretmenlerin yaş ortalaması 40 ile 45 arasında değişmektedir (www.ibe.unesco.org/countries/Georgia.htm, 2011).

Öğretmen yetiştiren Merkez Enstitüsü ve yerel kurumlar, öğretmen niteliğini arttırmaya, öğretimin kalitesini geliştirmeye yönelik yetiştirme ve öğretim yöntemlerindeki yenilikleri tanıtıcı hizmetiçi eğitim programları sunarlar. Hizmetiçi eğitim esasen yerel bütçeden karşılansa da isteğe bağlı olarak ücret karşılığı da alınabilir. Hizmetiçi eğitim programları, Hizmetiçi Eğitim Merkez Enstitüsü'nce geliştirilir ve Eğitim Bakanlığınca onaylanır (www.ibe.unesco.org/countries/Georgia.htm, 2011).

Eğitim Finansmanı

Eğitim finansmanının ana kaynağı Devlet bütçesi, yerel bütçeler ve öğrenim ücretleridir. 1997'de, hükümet harcamalarında eğitimin payı % 11,6 idi. Eğitime ayrılan fonlar, mevcut gereksinimleri karşılamak için yeterli değildir (www.ibe.unesco.org/countries/Georgia.htm, 2011).

Okul öncesi kurumları, yerel bütçe ve ailelerin ödediği ücretlerle ayrıca kar getiren etkinliklerden kazanılan gelirlerle finanse edilir. Finansal krizle baş etmek, hükümet okul öncesi eğitim kurumlarındaki yiyecek ücretlerine ailelerin katılım paylarını arttırmış, personeli azaltmış, ailelerden personelin maaşını ödeme konusunda katılım istemiştir (www.ibe.unesco.org/countries/Georgia.htm, 2011).

Tüm ilk ve temel ortaöğretim Devlet bütçesinden karşılanmaktadır. Öğrencilerin bir kısmı (% 30), ücretsiz genel orta öğretim kurumlarına kabul edilirler. Diğer öğrenciler ücret ödemek zorundadırlar (www.ibe.unesco.org/ countries/Georgia.htm, 2011).

Gürcistan'da öğrencilerin çoğunluğu devlet tarafından desteklenen okullara gitmektedir. Bu okullarda öğretmen ücretleri ve ilkokul öğrenci ders kitapları ve kıyafetleri devlet bütçesinden karşılanır. Özel okullara giden öğrenciler ise okul ücretini kendileri öderler. Resmi, yerel ve özel tüm okullarda zorunlu eğitim programı dışındaki tüm okul etkinliklerinin ve projelerinin masrafları yerel yönetimler veya aileler tarafından karşılanmaktadır (www.mes.gov.ge).

Bazı kolejler ülke bütçesinden pay alır, bazıları da kendi bütçeleri varken yerel bütçeden pay alırlar. Yükseköğretim kurumları devlet bütçesinden pay alır ve öğrenim ücretleri yükseköğretim kurumlarına sunulur (www.ibe.unesco.org/ countries/Georgia.htm, 2011).

Türk Eğitim Sistemi İle Karşılaştırma

Gürcistan eğitim sistemi ile Türk eğitim sisteminin karşılaştırılması iki eğitim sistemi arasındaki benzerlikleri ve farklılıkları ortaya koymaktadır. Tablo 12.7'de amaç, yapı ve işleyiş açısından iki ülkenin eğitim sistemi karşılaştırılmaktadır.

Tablo 12.7. Gürcistan ve Türk Eğitim Sistemlerinin Karşılaştırılması

	GÜRCİSTAN	TÜRKİYE
AMAÇ	• Gürcistan eğitim sisteminde temel amaç, öğrenme motivasyonunun daha da artmasını sağlamak; öğrencilerin yeteneklerini daha da geliştirmek; mantıklı ve bağımsız düşunmeyi destekleme k; öğrencilerin diğerlerine ve doğaya saygı duymasını sağlamak; beğenilerini, estetik değerlerini ve vatandaşlık duygularını güçlendirmektir. Ayrıca, öğrencilerin kapsamlı ve güçlu fiziksel gelişimi sağlamak da oldukça önemlidir.	• Milli Eğitimin genel amacı bütün bireyleri; Türkiye Cumhuriyeti'ne karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış haline getirmiş yurttaşlar olarak yetiştirmek; hem fiziksel hem ruhsal hem de sosyal bakımdan sağlıklı şekilde gelişmiş bir kişiliğe sahip; yapıcı, yaratıcı ve verimli kişiler olarak yetiştirmek; hayata hazırlamak ve onların bir meslek sahibi olmalarını sağlamak; böylece, bir yandan Türk vatandaşlarının ve Türk toplumunun refah ve mutluluğunu artırmak; öte yandan millî birlik ve bütünlük içinde iktisadî, sosyal ve kültürel kalkınmayı desteklemek ve hızlandırmak ve nihayet Türk Milletini çağdaş uygarlığın yapıcı, yaratıcı, seçkin bir ortağı yapmaktır.
YAPI	**Yönetim Yapılanması** • Eğitim sisteminin merkezi bir yönetsel yapılanması vardır ve üst yapısını Eğitim ve Bilim Bakanlığı oluşturur. Yerel Yönetimler, eğitimle ilgili olarak alınan kararlara ve uygulamalara katılır. **Okul Yapılanması** • Okul öncesi eğitim, 1–6 yaş arasındaki çocuklar içindir. Zorunlu değildir. Çocuk yuvaları 1–3 yaş, anaokulları da 3–6 yaş çocukları kabul eder. • İlköğretim, zorunlu ve parasızdır. Birinci kademe 1. ve 6. sınıflar arasında 6 yıl, ikinci kademe 7 ve 9. sınıflar arasında 3 yıldır. • Ortaöğretim, 3 yıldır. Temel ve genel ortaöğretim olarak iki çeşittir. • Yükseköğretim, akademik ve mesleki eğitim veren üniversiteler ile mesleki yükseköğretim programları veren meslek yüksekokullarından oluşmaktadır. • Eğitim finansmanının ana kaynağı Devlet bütçesi, yerel bütçeler ve öğrenim ücretleridir. • Eğitimin her düzeyinde özel okullar vardır	**Yönetim Yapılanması** • Eğitim sisteminin merkezi bir yönetsel yapılanması vardır ve yönetsel üst yapısını Millî Eğitim Bakanlığı oluşturur. Yerel yönetimler, eğitimle ilgili alınan kararlara katılamazlar. **Okul Yapılanması** • Okulöncesi eğitim zorunlu değildir. • İlkokul 4 yıl, ortaokul 4 yıldır. İlköğretim 6-14 yaş grubundaki çocukların eğitim zorunlu ve parasızdır. • Ortaöğretim, ilkokul ve ortaokula dayalı, en az dört yıllık genel, mesleki ve teknik öğretim kurumlarının tümünü kapsar. • Temel eğitimde tek tip akademik takvim uygulanmaktadır. • Yükseköğretim kurumları; üniversite, fakülte, enstitü, yüksekokul, konservatuar, meslek yüksekokulu ile uygulama ve araştırma merkezlerinden oluşmaktadır. • Eğitim finansmanının ana kaynağı Devlet bütçesidir. • Yükseköğretimde devlet üniversitelerinin dışında vakıf üniversiteleri de vardır. • Yükseköğretim dışındaki eğitimin her düzeyinde özel okullar vardır.
İŞLEYİŞ	• Toplam eğitim süresi yıl içinde 180 gündür. Bir ders süresi 45 dakikadır. • Okul öncesi eğitim, hafta da beş gün 10½ ya da 12 saattir. • İlköğretimde her 15 öğrenci için bir öğüt veren öğretmen vardır. Bir üst kademeye geçiş, öğrencilerin değerlendirilmesine dayanmaktadır; ancak, ilköğretimin birinci sınıfında öğrenci değerlendirmesi yoktur. 4, 5 ve 6. sınıfların sonundaki yılsonu sınavları, okul eğitim kurulu kararları ve yerel Eğitim Bölümü onayıyla yapılır • Zorunlu eğitim sertifikasına sahip öğrenciler, tercihlerine göre lise veya meslek liselerine başvurabilirler. Meslek lisesini tamamlayanlar, meslek yüksekokullarına devam edebilmektedirler. • Yükseköğretim kurumlarına girebilmek, genel orta öğretimi bitirmeyi ya da bir mesleki orta öğretim kurumundan diploma almış olmayı gerektirir. Bu durumdaki adaylar, rekabete dayalı bir giriş sınavını da geçmek zorundadırlar	• Toplam eğitim süresi yıl içinde 180 gündür. • Her bir ders saati süresi 40 dakikadır. • Okul öncesi eğitim kurumlarında günde ellişer dakikalık aralıksız 6 etkinlik saati yapılır. • İlköğretimde 500 öğrenciye bir rehber öğretmen düşmektedir. Bir üst kademeye geçiş için not ortalamasının da etkili ettiği orta öğretim kurumları seçme ve yerleştirme sınavı yapılmaktadır. • Ortaöğretime başvuran her öğrenci aldığı puana göre okullara kabul edilmektedir. • Öğrenciler devlet yükseköğretim kurumlarına, esasları Yükseköğretim Kurulu tarafından tespit edilen sınavla girerler. Sonuçların değerlendirilmesinde adayların ortaöğretimdeki başarıları dikkate alınır.

Kaynak: (www.meb.gov.tr/Stats), (http://idari.cu.edu.tr/igunes/yerel/bel-8.htm) ve (www.meb.gov.tr) adreslerinden yararlanılarak hazırlanmıştır.

Tablo 12.7'de, iki ülke eğitim sisteminin hem genel amaçlarının hem de eğitim kademelerinin amaçlarının birkaç fark dışında benzer olduğu söylenebilir. İki ülkenin eğitim sistemlerinin amaçları arasındaki farklardan biri ilkeler düzeyinde ortaya çıkmaktadır. Gürcistan'da ilkesel olarak yetki devri benimsenmişken, Türk eğitim sisteminde böyle bir ilkeden bahsedilmemektedir. Gürcistan eğitim sisteminde ayrıca "insancıl" bir eğitim kavramından bahsedilmektedir. Bu kavram Türk eğitim sisteminin amaçları ve ilkeleri arasında doğrudan yer almamaktadır. Gürcistan'daki son düzenlemelerin, milli ve aynı zamanda dini değerlerin benimsetilmesi amacına yönelik olarak yapıldığı düşünülmektedir. Türk eğitim sisteminde ise laiklik ilkesi benimsenmiştir.

Her iki ülkede de merkezi yönetim vardır. Yerel yönetimlerin eğitim faaliyetlerine katılımı her iki ülkede de sınırlı olup Gürcistan bu konuda daha önde görünmektedir. İki sistem arasındaki en önemli yönetsel farklardan biri de Gürcistan eğitim sisteminin Türk eğitim sisteminin aksine milli olmayışıdır.

Gürcistan'da ve Türkiye'de de eğitimin yıl içindeki süresi 180 gündür. Gürcistan'da bir ders süresi 45 dakika iken Türkiye'de bir ders süresi 40 dakikadır. Gürcistan' da haftada en fazla 12 saat olan okul öncesi eğitim süresinin, Türkiye'deki uygulamadan oldukça az olduğu görülmektedir. Türkiye'de okul öncesi eğitim kurumlarında günde ellişer dakikalık aralıksız 6 etkinlik saati yapılır.

Sadece yaş gruplarının özellikleri dikkate alındığında Gürcistan'daki uygulamanın daha doğru bir uygulama olduğu söylenebilir; ancak, çalışan anne ve babalar için okulların bakıcı problemine bir çözüm getirdiği de unutulmamalıdır.

Gürcistan'da her 15 öğrenciye bir öğüt veren öğretmen düşmektedir. Öğüt veren öğretmen rehber öğretmenle aynı işleri yapmakla kalmayıp öğrencinin sosyalleşmesi için özel olarak geziler düzenlemekte, aile ziyaretleri yapmakta ve birebir her öğrencisiyle özel olarak ilgilenmektedir (Şekerci, 2007). Türkiye'de ise Milli Eğitim Bakanlığına Bağlı Okul ve Kurumların Yönetici ve Öğretmenlerinin Norm Kadrolarına İlişkin Yönetmelik'e göre bir okuldaki öğrenci sayısı 150'yi aştığında okula bir, 500'ü aştığında ikinci bir rehber öğretmen verilmektedir (http://mevzuat.meb.gov.tr, 2011). Bu sayının Gürcistan'daki uygulamayla karşılaştırıldığında çok yüksek olduğu söylenebilir.

Sonuç

Gürcistan, köklü geçmişe sahip bir ülkedir. Buna rağmen günümüzde arzu edilir bir sosyo-ekonomik yapıya ulaşamadığı ve düşük gelirli ülkeler grubuna dâhil edildiği görülmektedir. Tarih boyunca pek çok savaşa sahne olan Gürcistan'ın bu nedenle yıprandığı ve bu durumunun büyük ölçüde ülkenin jeopolitik yapısından kaynaklandığı ileri sürülebilir.

Ülkenin sosyo-ekonomik yapısının, eğitim alanındaki faaliyetleri etkilememesi olası değildir. Bağımsızlığını kısa bir süre önce kazanmış olan ülkede, eğitimde de bir dizi reform çalışması yapılmış ve yeni piyasa koşullarına uygun modern bir eğitim sistemi için yasal zemin oluşturulmuştur. Bu gibi eğitimi geliştirme çalışmalarına rağmen öğretim kurumlarındaki öğrenci sayılarının her geçen yıl azalması, ülkenin içinde bulunduğu ekonomik sıkıntıların eğitim üzerindeki olumsuz etkilerinden en belirgin olanıdır.

Gürcistan eğitim sisteminde zorunlu eğitim süresinin 9 yıl olması, öğrencilerin okul zamanlarının öğrencinin yaş gruplarına göre ayarlanması, her 15 öğrenciye bir öğüt veren öğretmen düşmesi örnek alınması gereken olumlu yanlar olarak sayılabilir.

Ülkede okuma yazma oranının, % 100 olması da tüm olumsuzluklara rağmen Gürcistan eğitim sisteminin bir başarısı olarak ifade edilebilir.

Yararlanılan Kaynaklar

Anabritannica. (1993). **Ana yıllık.** İstanbul: Ana Yayıncılık ve Sanat Ürünleri Pazarlama A.Ş.

Anabritannica. (1994). **Genel kültür ansiklopedisi**. Cilt 10. İstanbul: Ana Yayıncılık ve Sanat Ürünleri Pazarlama A.Ş.

Aydın, R. (2007). **Yakın tarih ve günümüz.** (http://www.muslimgeorgia. org/tr/index.asp) adresinden 16 Mart 2007 tarihinde alınmıştır.

Demirel, Ö. (1994). **Karşılaştırmalı eğitim**. Ankara: USEM Yayınları

Dursun, D. (2007). **Eğitim.** (www.muslimgeorgia.org/tr/index.asp) adresinden 16 Mart 2007 tarihinde alınmıştır.

Karamanlı, H. M. (2007). **Tarih.** (www.muslimgeorgia.org/tr/index.asp) adresinden 16 Mart 2007 tarihinde alınmıştır.

Şekerci, E. (2007). Türkiye Gürcistan Dostluk Derneği Başkanı'yla yapılan görüşme notları.

The Ministry of Education and Science, (2007). (www.statistics.ge) adresinden 16 Mart 2007 tarihinde alınmıştır.

Varış, F., Lauwerys, J. A., Nef, K. (1979). **Mukayeseli eğitim.** Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları No: 84

(http://ddp-ext.worldbank.org/EdStats/GEOwde07.pdf) adresinden 2 Ağustos 2011 Tarihinde Alınmıştır.

(http://idari.cu.edu.tr/igunes/yerel/bel-8.htm) adresinden 16 Mart 2007 tarihinde alınmıştır.

(http://mevzuat.meb.gov.tr/html/83.html) adresinden 29 Mayıs 2007 tarihinde alınmıştır.

(http://tr.wikipedia.org) adresinden 16 Mart 2007 tarihinde alınmıştır.

(http://www.geostat.ge) adresinden 20 Temmuz 2011 Tarihinde Alınmıştır.

(http://www.meb.gov.tr/Stats) adresinden 16 Mart 2007 tarihinde alınmıştır.

(http://www.mes.gov.ge) adresinden 18 Temmuz 2011 Tarihinde Alınmıştır.

(http://www.muslimgeorgia.org/tr/index.asp) adresinden 16 Mart 2007 tarihinde alınmıştır.

(https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/gg.html) adresinden 18 Temmuz 2011 tarihinde alınmıştır.

(www.ibe.unesco.org/countries/Georgia.htm) adresinden 16 Mart 2007 tarihinde alınmıştır.

(www.mes.gov.ge) adresinden 16 Mart 2007 tarihinde alınmıştır.

(www.statistics.ge) adresinden 16 Mart 2007 tarihinde alınmıştır.

(www.ulkeler.net/gurcistan.htm) adresinden 16 Mart 2007 tarihinde alınmıştır.

(www.ulkeler.net/gurcistan.htm) adresinden 20 Temmuz 2011 Tarihinde Alınmıştır.

(www.unesco.org/iau/onlinedatabases/systems_data/ge) adresinden 16 Mart 2007 tarihinde alınmıştır.

(www.wikipedia.org) adresinden 16 Mart 2007 tarihinde alınmıştır.

13. BÖLÜM

HİNDİSTAN EĞİTİM SİSTEMİ

Dr. Fatih Mehmet HARMANCI

Giriş

Hindistan, Güney Asya, Arap Denizi ve Bengal Körfezi kıyısında, Burma ile Pakistan arasında yer alan ve dünya nüfusunun %17'sine ve dünya toprağının %2,4'üne sahip bir ülkedir. Dünyada konuşulan 2820 dilden 325'i bu ülkededir. Hemen her 8–10 Km.'de yerel lehçeler değişmektedir (india, 2011).

Ülkenin güneyde tropikal musondan, kuzeydeki ılıman iklime kadar çok çeşitli bir iklim yapısı vardır, arazi yapısı farklılık göstermektedir. Güneyde yüksek ovalar (Deccan Yaylası), Gang arazisinde düzlükler, batıda çöller, kuzeyde Himalayalar yer alır. Bir milyar 210 milyonu aşan nüfusu bulunan Hindistan'ın etnik dağılımı; Hint-Aryan %72, Dravidian %25, Moğol ve diğer %3 şeklindedir (Hindistan'ın Türkiye Büyükelçiliği web sitesi (HTBWS), 2011)

Sosyal, Siyasal ve Ekonomik Yapısı

Hindistan'ın yönetim biçimi Parlamenter Federal Cumhuriyet'tir. Ülke, 15 Ağustos 1947 tarihinde bağımsızlığını kazanmış ve 25 eyalet ve 7 birleşik bölge şeklinde idari bölüme ayrılmıştır. Bir eyaletler birliği olan Hindistan, Parlamenter Hükümet sistemi ile bağımsız, laik ve demokratik bir cumhuriyettir. Hindistan politikası 26 Kasım 1949'da Kurucu Meclisce kabul edilen ve 26 Kasım 1950'de uygulamaya konan Anayasa kuralları dâhilinde belirlenir. Cumhurbaşkanı, Birlik Yönetiminin anayasal başkanıdır. Gerçek yönetim gücü ise Başbakan başkanlığındaki Bakanlar Konseyi'ndedir. Anayasa cumhurbaşkanına yardım etmek ve tavsiyelerde bulunmak üzere bir Bakanlar Konseyinin teşkil edilmesini ve cumhurbaşkanının çalışmalarında da bu konseyin tavsiyelerine göre hareket etmesi gerektiğini öngörür. Bakanlar Konseyi Lok Sabha'ya (Halk Meclisi) karşı sorumludur (HTBWS, 2006).

Eyaletlerde yönetimin başı, cumhurbaşkanının temsilcisi olarak Validir. Ancak gerçek yönetim gücü Bakanlar Konseyine başkanlık eden başbakandadır. Bir eyaletin Bakanlar Konseyi eyaletin seçilmiş yasal meclisine karşı sorumludur. Yasal gücün Parlamento ve Eyalet Meclisleri arasındaki paylaşımını Anayasa belirler. Anayasayı değiştirme yetkisi de parlamentodadır. Birlik yönetimi, cumhurbaşkanı, cumhurbaşkanı

yardımcısı ve cumhurbaşkanına yardım edip tavsiyelerde bulunmak üzere başbakan başkanlığındaki Bakanlar Konseyinden oluşur. Birlik hükümetleri eyaletlerdeki hükümet sistemine çok benzer. Birlik bölgeleri cumhurbaşkanının atamış olduğu bir idari amir aracılığıyla yönetilir (HTBWS, 2006)

Hindistan Eğitim Sistemi

Ülkenin yapısı gereği 1986 yılına kadar Hindistan'da eğitim büyük ölçüde yerel hükümetlerin sorumluluğundaydı. Ulusal hükümet belirli bölgelerde yüksek öğretim enstitülerinin standartlarının belirlenmesi ve eşgüdümlenmesinde görevliydi (Khaparde, 2002). Ancak 1976 yılında yapılan anayasa değişikliği ile İnsan Kaynakları Bakanlığına bağlı İlköğretim Ve Okur Yazarlık Bölümü ile Orta Öğretim Ve Yükseköğretim Bölümü kurularak ulusal hükümete yetki ve görev verilmiştir. 1986 yılında yeniden belirlenen Ulusal Eğitim Politikası ile 21 yüzyılın başına kadar ülke genelinde 14 yaşına kadar zorunlu eğitimin yaygınlaştırılması öngörülmüştü. Ayrıca ülke gelirlerinin %6'sının eğitime ayrılması hedeflenmesine karşın 2001–2002 yıllarında bu oran %4.02 olarak gerçekleşmiştir (Dasgupta, 2006).

Hindistan'ın yapısı ve eğitimi ile ilgili kısa bazı bilgilerden sonra bu çalışmada sırasıyla Hindistan Eğitim Sisteminin amaç ve ilkeleri, Hindistan Eğitim Sisteminde yönetim yapısı ve Hindistan Eğitim Sisteminin süreç boyutu incelenecektir.

Hindistan Eğitim Sisteminin Amaç ve İlkeleri

Eğitim politikası ve gelişmeleri ulusal önceliklere göre zaman zaman değişmiştir. Tarihsel olarak Hindistan Eğitim Sistemi elitisttir. Geleneksel olarak Hindu eğitimi Brahman dinine mensup çocukların, Brahman dinini öğrenmeleri üzerine kurulmuştu. Moğol imparatorluğu zamanında (1526–1858) Müslüman eğitimi de elitistti. Ancak bu, Hindu eğitiminde olduğu gibi kast sisteminden dolayı değil, daha çok ekonomik sebeplerden idi. Britanya imparatorluğu yönetimi (1757–1947) zamanında da resmi eğitim politikaları önceki uygulamaların devamını desteklemiştir. Hindistan'ın özerkliğini kazanmasından sonra da, eğitim sisteminde devlet yönetiminde çalışanların çocuklarına ayrıcalık tanınmaya devam edilmiştir (http://www.indianchild.com/education_society_india.htm).

Şimdiki eğitim anlayışı 1968 yılında hazırlanan ulusal eğitim politikasına dayanmaktadır. Ancak belirtilen eğitim politikası, 1986 ve 1992 yıllarında geliştirilmiştir. Ulusal eğitim politikasında, eğitimde eşitliğe, niteliğin geliştirilmesine, planlamaya ve eğitim giderlerindeki ulusal eşitliğe vurgu yapılmıştır (Kosh, 2006).

Hindistan'da vatandaşların öğrenme ve düşünce özgürlükleri Anayasa'da belirlenmiştir. Anayasa'nın 29, 45 ve 46'ıncı maddeleri eğitimde fırsat eşitliğini, ırk, din, yerel dil, cinsiyet, sosyo-ekonomik durum, aile yapısına göre ayrım yapılmamasını ve eğitimin hem merkezi hükümetin, hem de eyalet hükümetlerinin sorumluluğunda olduğunu düzenlemiştir. Bu yüzden ilk ve orta öğretimin uygulanmasında eyalet hükümetlerine büyük görevler düşmektedir (Kosh, 2006).

Hindistan eğitim sisteminin başlıca amacı "cinsiyet eşitliği temelinde ulusal kimliğin geliştirildiği, Hindistan'ın ortak kültürünü benimseyen, sosyal barikatların ortadan kaldırıldığı küçük aile değerlerine önem veren, bilimsel gelişmeye açık, sosyal vatandaşlar yetiştirmektir". Eğitim sisteminin diğer amaçları aşağıda sıralanmıştır(www.ibe.unesco.org, 2011):

- Bütün vatandaşların eşit derecede eğitim alma hakları vardır.
- Eğitim, ulusal kimliği ve birliği geliştirecek nitelikte olmalıdır.
- Değerlerin erozyona uğraması olgusunu göz önüne alarak bütün öğrencilere ahlaki ve sosyal değerler kazandırılmalıdır.
- Öğrencilere ulusal birlik ve kimliğin yanında, uluslar arası anlayış da kazandırılmalıdır.
- Eğitimde hedef, öğrencileri hayata hazırlamaya yönelik bilgi ve becerileri geliştirmek olmalıdır.
- Eğitimin her aşaması öğrenci merkezli olmalıdır.
- Eğitim öğrencilerin yaratıcılık özelliklerini geliştirmeli ve bilimsel anlayış kazandırmalıdır.
- Eğitim sürekli ve geniş kapsamlı olmalıdır.

Hindistan Eğitim Sisteminin Yapısı

Yönetsel Yapılanma

Hindistan'da eğitimin yönetimi ulusal ve yerel düzeyde olmak üzere farklılaşmaktadır. Merkezi yönetim, daha çok eğitimin planlanması ve finansmanından sorumlu iken yerel yönetimler personel istihdamı ve eğitimin uygulanmasından sorumludurlar (http://www.education.nic.in, 2011).

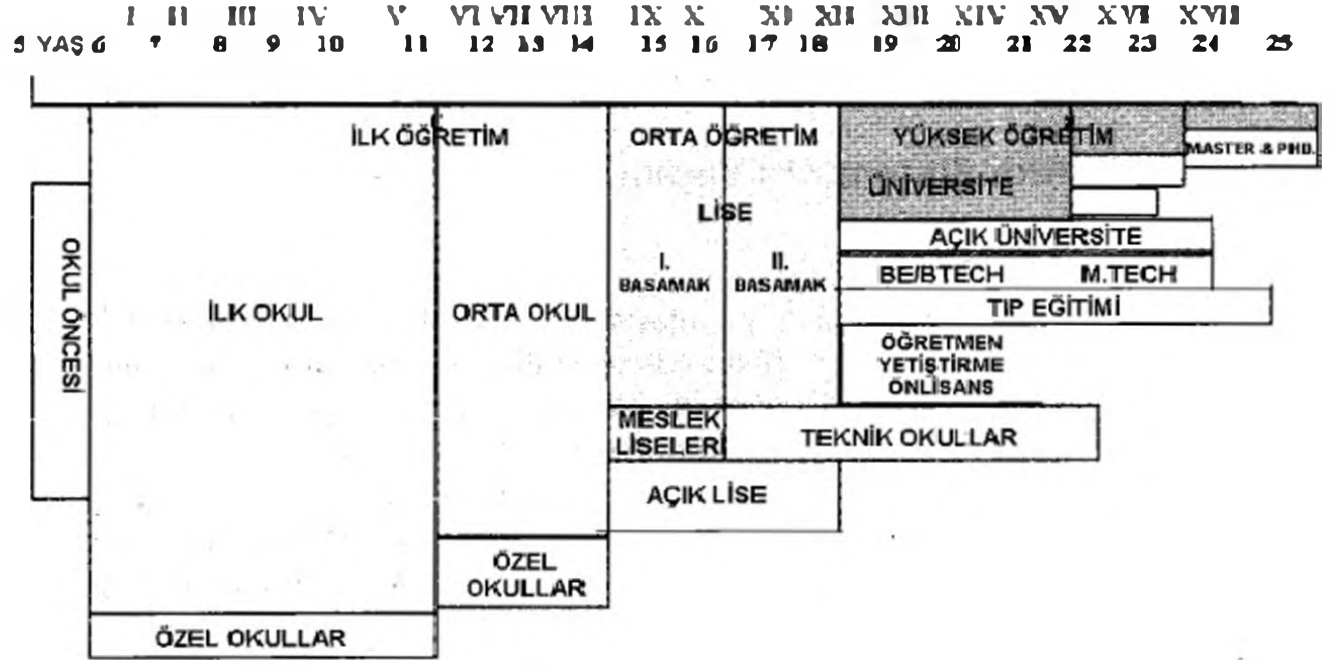
İnsan Kaynakları Geliştirme Bakanlığı. Merkezi hükümetin eğitim işlerindeki görevlerini, İnsan Kaynakları Geliştirme Bakanlığı yürütmektedir. Bakanlık, eyaletlerdeki eğitimi planlamak, ulusal düzeyde eğitim ile ilgili veriler toplamak, deneysel programların finansmanını sağlamak ve Ulusal Eğitimi Araştırma Ve Geliştirme Birimi vasıtasıyla eğitim alanındaki yenilikleri araştırmak ve insan gücünün geliştirilmesi için hizmet içi eğitim vermekle sorumludur. Ayrıca eğitim standartlarının geliştirilmesi, yeni eğitim materyallerinin tanıtılması, tasarlanması ve ülkenin değişik yerel dilleri için kitap hazırlanmasından da Bakanlık sorumludur (Education administration and funding, 2011; http://www.education.nic.in, 2011).

Eyalet Eğitim Bakanlığı ve Belediye Eğitim Bölümü. Eyalet düzeyindeki eğitim bakanlıkları, eğitim programlarını yerel düzeyde koordine ederler. Okul yönetimleri ise sırasıyla belediye yönetimi ve eyalet eğitim bakanlığına karşı sorumludurlar. Eyalet Eğitim Bakanlığı'nın görevleri aşağıda sıralanmıştır (Education administration and funding, 2011):

- Eğitim ile ilgili yasaları uygulamak,
- Eyalet içi eğitim personelini almak,
- Yöneticiler, öğretmen ve eğitim için standartlar belirlemek,
- Okulların gelişimi için planlar yapmak,
- Eğitim yönetimin yapısını ve tipini belirlemek,
- Akademik takvimi belirlemek,

Hindistan Eğitim Sisteminde Okul Sistemi Yapılanması

Şekil 1'de görüldüğü gibi eğitim sistemi ilk ve ortaöğretimde 10 + 2 (5+3+2+2) olarak düzenlenmiştir (National report on the development of education, 2004). Ancak ilk ve ortaöğretimde okul basmakları (ilkokul, ortaokul, lise birinci ve ikinci basmakları), okuldaki yönetim şekli, okula kayıt yaşı, bir yıldaki iş günü sayısı, akademik dönem, ücretlendirme, zorunlu eğitim, tatil süreleri gibi konularda eyaletler arasında farklılıklar vardır (http://www.education.nic.in/htmlweb/natpol.htm, 2011).

Şekil 13.1. Hindistan Eğitim Sisteminin Okul Yapısı

Kaynak: http://www.education.nic.in/htmlweb/strchar1.htm Son Erişim Tarihi: 25.07.2011

29 eyalette okula kayıt için en küçük yaş beş ve yedi eyalette okula kayıt için en küçük yaş yedidir. Bir eyalette ise okula kayıtta yaş sınırı bulunmamaktadır (http://www.education.nic.in/htmlweb/natpol.htm, 2011).

2002 yılı Aralık ayına kadar eyaletler 14 yaşına kadar zorunlu ve temel eğitimi vermek üzere çaba sarf etmeye teşvik edilmişlerdir. Ancak bu zorunluluk değil, tavsiye niteliğinde idi. Bu yüzden 2001 yılı verilerine göre 4 eyalette ilköğretimde zorunlu eğitim düzenlenmişken, 8 eyalette ilk ve orta öğretim zorunlu olarak düzenlenmiştir. Ancak 2002 yılı Aralık ayında Anayasada yapılan bir değişiklik ile bu farklılıklar

ortadan kaldırılmış ve ülke genelinde altı yaşından 14 yaşın bitimine kadar zorunlu ve ücretsiz eğitim getirilmiştir (http://www.education.nic.in, 2011).

Okul öncesi eğitim. Hindistan eğitim sisteminde okul öncesi eğitim zorunlu değildir (National report on the development of education, 2004). Ancak Anayasa'nın 45'inci maddesinde "eyaletler okul öncesi eğitimi desteklemek ve geliştirmek için çalışmalıdırlar" denilmektedir. Hindistan'da okul öncesi eğitim, beş yaş grubu için bir yıl süreyle verilen bir eğitimdir. Bu eğitimle çocuklara ilkokula giriş için gereken temel kavramlar verilmeye çalışılmaktadır.

İlköğretim. 6–12 yaş gurubu öğrencilerine yönelik ilkokullar ve 12–15 yaş grubu öğrencilerine yönelik ortaokullardan oluşur ve zorunludur (http://finance.indiamart.com/india_business_information/education.html). İlköğretim okullarının büyük çoğunluğu devlet okullarıdır. Devlet okullarında eğitim parasızdır. Merkezi devlet okulu, eyalet hükümeti okulu ve özel okul sayılarına ilişkin betimsel veriler Tablo 13.1'de verilmiştir (National report on the development of education, 2004):

Tablo 13.1. İlköğretim ve Orta Öğretim Okullarının Yönetim Kaynakları *

Okul çeşidi	Devlet Okulları			Devletten yardım alan özel okul	Devletten yardım almayan özel okul
	Merkezi devlet okulu	Eyalet hükümeti okulu	Toplam		
İlköğretim	47.36	29.05	76.41	7.81	15.77
Orta öğretim	36.16	6.29	42.45	33.99	23.56

* 2001–2002 eğitim öğretim yılı verileri yüzde (%) olarak verilmiştir.

Tablo 13.1 incelendiğinde ilköğretim okullarının % 76.41'i devlet okulu, % 7.81'i devletten yardım alan özel okul ve % 15.77'i devletten yardım almayan özel okul iken, orta öğretimde okulların ancak % 42.45'i devlet okulu, % 33.99'i devletten yardım alan özel okul ve % 23.56'sı ise devletten yardım almayan özel okul olduğu görülmektedir (http://www.education.nic.in, 2011). Devlete ait ilköğretim okullarının yaklaşık %47'sinin yönetimi yerel hükümet ve belediyelerin elinde, geriye kalan %53'ünün yönetimi ise merkezi hükümetin elindedir.

İlköğretimde güzel konuşma, yazma, dinleme ve iletişim teknikleri, düşünme becerileri, günlük hayatta kullanılabilecek matematiksel işlemler, problem çözme teknikleri, ulusal kimlik ve tarih dersleri verilmektedir (http://ncert.nic.in/cfchap2.htm).

Orta Öğretim. Orta öğretim, 2+2 yıllık lise öğretiminden oluşur. Orta öğretim kurumlarının amaçları gençlerin bulundukları çağa uyum sağlamaları için gerekli olan konuları öğretmek, düşünme becerilerini kazandırmak, demokratik yaşama biçimini, emniyetli ve sağlıklı yaşama yolunu kavratmak ve sosyal etkinlikleri doğrudan doğruya öğrenmeleri için zemin hazırlamaktır (http://www.education.nic.in).

Orta öğretimin birinci devresinde mesleki rehberliğe önem verilir. Çocuklar bu devrede geleceklerini planlamaya başlarlar. Orta öğretimin ikinci devresinde (senior high) temel derslerin yanı sıra üniversiteye hazırlık, mesleki ve genel eğitim amaçlı dersler sunulur. Öğrenciler bir temel alan ve bir de yan alan seçerler. Temel alan İngilizce, Sosyal Bilgiler, Yabancı Dil, Matematik, Fen Bilgisi gibi alanlar arasından yapılan tercihi, yan alan ise ikinci derecede tercih edilen bir alanı ifade eder. Öğrenci seçtiği alana göre belirlenmiş olan zorunlu ve seçmeli dersleri almak zorundadır (http://www.education.nic.in/htmlweb/secedu.htm, 2011).

Hindistan'da devlet okulları ve özel okulların yanında, uluslar arası belgelerle öğrencilerini mezun eden özel okullar da vardır. Buradan mezun olan öğrencilere bazı Avrupa ülkelerinde geçerli okul diplomaları verilmektedir. (Education in india 1, 2011).

Yüksek Öğretim. Üniversite eğitimini koordine etmek, standartları belirlemek ve ödenekleri tahsis etmek üzere Üniversite Ödenek Kurulu (University Grants Commission) sorumludur. Ancak, Üniversite Ödenek Kurulu yönetimden daha çok eşgüdümleme ile görevlidir. Üniversite Ödenek Kurulunun yanında merkezi hükümetin ve eyalet hükümetlerinin de yüksek öğretim üzerinde yetki ve sorumlulukları vardır. Merkezi hükümetin yükseköğretimle ilgili önemli konuları düzenleme, merkezi hükümete bağlı üniversitelerin ödeneklerini temin etme görevleri vardır. Şu an ülke genelinde merkezi hükümete bağlı 18 üniversite vardır. Eyalet hükümetleri ise, eyalet üniversitelerini kurmak, desteklemek ve ödeneklerini temin etmek görevleri vardır. Eyalet üniversiteleri ile merkezi hükümete bağlı üniversiteler arasında eşgüdümleme ve işbirliğinden Merkezi Eğitim Danışma Birimi sorumludur. Yüksek öğretimle ilgili yasalarla düzenlenmiş diğer mesleki kurullar ise All India Council for Technical Education (AICTE), Distance Education Council (DEC), Indian Council for Agriculture Research (ICAR), Bar Council of India (BCI), National Council for Teacher Education (NCTE), Rehabilitation Council of India (RCI), Medical Council of India (MCI), Pharmacy Council of India (PCI), Indian Nursing Council (INC), Dentist Council of India (DCI) Central Council of Homeopathy (CCH), Central Council of Indian Medicine (CCIM) (Central Advisory of Education)'dir (http://www.education.nic.in, 2011).

Üniversite eğitiminde üç çeşit belgelendirme sistemi vardır. Ancak bunun yanında lisans düzeyinde ve yüksek lisans düzeyinde diploma veren kurslar da vardır (http://www.education.nic.in/htmlweb/higedu.htm, 2011):

Lisans (Bachelor / Undergraduate) aşaması, 3 yıl ile 5 yıl arasında değişen sürelerdeki eğitimi kapsar. Sanatta, ticarette ve bilimde lisans derecesi üç yılda alınmaktadır. Bununla birlikte, mühendislik, eczacılık, hukuk, tıp ve ziraat eğitimleri daha uzun sürmektedir. Yüksek lisans (Master's / Post-graduate) aşaması, normalde iki yıllık bir eğitimi içermektedir. Bu eğitim, tamamen araştırmaya dönük olabileceği gibi, dersler ve tez aşamasından oluşan ikili sistem de olabilmektedir. Doktora (doctoral / pre-doctoral) derecesi ise yine yüksek lisans derecesi gibi sadece araştırmadan oluşabileceği gibi, ders ve araştırma aşamalarından oluşabilmektedir. Doktora eğitimine başvurabilmek için yüksek lisans bitirme zorunluluğu vardır (http://www.education.nic.in/htmlweb/higedu.htm, 2011).

2002 yılına kadar Hindistan eğitim sisteminde üniversitelere giriş için merkezi bir sınav yapılmadan üniversiteler kendileri öğrenci seçmekteydiler. Ancak 1989 yılında yapılan bir düzenleme ile 2002 yılından itibaren üniversitelerin mühendislik, eczacılık, mimarlık ve planlama bölümlerine İnsan Kaynakları Bakanlığının yaptığı merkezi bir sınavla öğrenci alınmaktadır (National report on the development of education, 2004). 8 Eyalette toplam 138 kolej ise merkezi sistemden bağımsızdır. Bu üniversiteler eğitim programlarını kendileri belirlediği gibi, öğrencilerini de kendileri seçmektedirler (http://www.education.nic.in, 2011).

Yetenekli çocuklar için özel okullar. Hindistan'da eğitimde fırsat eşitliğinin önemi yanında, kırsal alanda yaşayan fakir öğrencilerden yetenekli olanlar için her eyalette okullar açılmıştır. Bu okullara eyalet bazında ortak sınavlar ile öğrenciler kabul edilmektedir. Okullarda eğitim bilgisayar destekli eğitim ile de desteklenmektedir. Ulusal Eğitimi Araştırma Ve Geliştirme Konseyi uluslararası fizik, kimya ve matematik olimpiyatlarına katılmak üzere bu okullardan öğrenciler seçmektedir (National report on the development of education, 2004).

Evde öğrenim (homeschooling). Hindistan eğitim sisteminde evde öğrenim sistemi de bulunmaktadır. Aileler çocuklarına evde eğitim imkânlarını sağlayarak eğitim almalarını sağlayabilmektedir.

Hindistan Eğitim Sisteminin Süreç Boyutu

Bağımsızlıktan itibaren ülkede hem nitelik, hem de nicelik bakımından eğitimde bazı ilerlemeler kaydedilmiştir. Okuryazarlık oranı %18 (1951)'den %74 (2011)'ye (İndia 2009, 2009) yükselmiş, gayri safi milli hâsıladan eğitime ayrılan pay %1,2 (1951) den, %3,9 (1991)'a yükselmiştir. Nüfusun % 94,5'inin yürüyerek (1 km mesafede) gidebileceği bir ilköğretim okulu tesis edilmiştir (http://alochona.org/magazine/2002/april/special4.htm). Hindistan'da eğitim programlarını belirleme yetkisi eyalet hükümetlerinindir. Hangi okulunun hangi sınıfında ne okutulacağına eyaletler kendisi karar vermektedir (Agrawal, 2004).

İlköğretimde birçok eyalette yerel dil veya ana dil eğitim dilidir. Yerel dil dışındaki eğitim dilleri eyaletlere göre farklılaşmaktadır. Eyaletlerin birçoğunda yerel dil dışında Hintçe ve İngilizce eğitimi zorunludur. Hangi sınıflarda İngilizce veya Hintçenin zorunlu olarak öğretileceği ise eyaletlere göre farklılaşmaktadır. Ancak birçok eyalette 6-10'uncu sınıflarda İngilizce öğretimi zorunludur (http://www.education.nic.in/htmlweb/natpol.htm). Bazı merkezi okullarda ise öğretimin dili İngilizcedir (Education in india, 2011).

Bütün eyaletlerde 10 ve 12'inci sınıfların bitiminde Eyalet Orta Öğretim Yönetim Birimlerince genel/ortak sınavlar düzenlenmektedir. Bu sınavlara katılma yaşları genellikle en küçük olmak üzere 13 ve 16'dır. Ancak bazı eyaletlerde bu sınavlara girmede yaş sınırlaması yoktur (http://www.education.nic.in/htmlweb/natpol.htm, 2011).

Bütün eyaletlerde bir yıldaki akademik takvimdeki iş günü sayısı 200 iş gününden fazladır. Akademik dönem ise bütün eyaletlerde farklı zamanlarda başlamaktadır. Bununla birlikte birçok eyalette uzun dönemli tatiller yazın olmaktadır, ancak yüksek rakımlı bölgelerde uzun dönemli tatiller kış aylarında olmaktadır (http://www.education.nic.in. 2011).

1968'den beri ülke gelirlerinin %6'sının eğitime ayrılması hedeflenmiştir. Ancak 1951–1952 yıllarında % 0,8 olan bu oran 1994–1995 yıllarında ancak %3,3'e çıkarılabilmiştir. 2001–2002 yıllarında ise bu oran %4.02 olarak gerçekleşmiştir (http://www.education.nic.in/htmlweb/edusta.htm, 2011).

1961'dan be ri ülkedeki okuryazarlık durumu büyük bir ilerleme göstermiştir. Tablo 13.2'de görüleceği gibi 1961 yılında ülke genelinde 7 yaş ve üzeri 357 milyon kişinin yüzde 70'i olan 249 milyon kişi okuryazar değil iken, 2001 yılında 7 yaş ve üzeri 839 milyon kişinin yüzde 31'i olan 258 milyon kişi okuryazar değil olarak tespit edilmiştir (Singh, ?).

Tablo 13.2. Nüfus ve Okur Yazarlık Durumu (Milyon)

Yıl	Toplam Nüfus	7 yaş ve üzeri nüfus	Okuryazar olmayan (7+)	Okur yazar oranı (%)
1961	438.93	356.85	249.40	30
1971	548.16	445.65	283.03	36
1981	665.29	541.04	305.31	44
1991	846.30	688.16	328.88	52
1997	953.04	774.91	294.46	62
2001	1031.63	838.82	258.42	69

Kaynak: Singh, A. Education for all, the year 2000 assessment report, Ministry Of Human Resource Development, Government of India

2001 yılında okuryazar oranı % 69 iken bu rakam 2009 yılında % 74'e çıkmıştır (India 2009, 2009).

Hindistan'da okul çağındaki çocukların okula devam durumları cinsiyete ve yaşadıkları alanın şehir veya kırsal kesim olmasına göre değişmekte ise de son yıllarda okula devam oranlarında önemli artışlar olmuştur. Okul çağındaki çocukların okula devam durumları Tablo 13.3'te verilmiştir.

Tablo 13.3. Okula Devam Durumu

	Kırsal alan				Kentsel			
	6-10 yaş		11-14 yaş		6-10 yaş		11-14 yaş	
	1993	1999	1993	1999	1993	1999	1993	1999
Erkek	71,4	83,2	73,4	78,5	86,2	91,7	84,2	85,1
Kız	55,0	75,1	47,9	61,6	81,8	89,1	75,7	82,8

Kaynak: Kingdon, G.G. (2007). The progress of school education in India. Economic, social research council. http://www.gprg.org/. Son erişim tarihi: 25.07.2011

Tablo 13.3'te görüleceği üzere, Hindistan'da 6-10 yaş arası çocukların okula devam oranlarında önemli artışlar olmuştur. Ancak buna rağmen kız çocuklarında okula devam oranları hala % 75'ler civarındadır.

Ortaöğretim kurumlarında ise okula devam oranları hala düşüktür. Dünya Bankası verilerine göre gençlerin % 40'tan daha azı ortaöğretim kurumlarına devam edebilmektedirler (Education in India, 2011).

Hindistan 1990 yılında temel eğitim stratejileri gereği "herkes için eğitim" kampanyası başlattı. Bu kampanyanın hedefi çocukların okulda eğitiminin yanında gençler ve yaşlılar için okuma yazma becerisinin kazandırılmasıdır. Herkes için eğitim kampanyası okul bazlı eğitimin yanında okul dışı eğitimi de kapsamaktadır (National report on the development of education, 2004).

Hindistan ve Türk Eğitim Sistemlerinin Karşılaştırılması

Bu başlık altında Türk ve Hindistan eğitim sistemleri amaç, yapı ve süreç boyutları açısından karşılaştırılacaktır. Hindistan ve Türk eğitim sistemleri amaç boyutunda karşılaştırıldığında Tablo 1'deki sonuçlara varılmaktadır:

Tablo 13.4. Hindistan Eğitim Sistemi ile Türkiye Eğitim Sistemlerinin Amaç Boyutunda Karşılaştırması

Türk Eğitim Sistemi	Hindistan Eğitim Sistemi
• Atatürk inkılâp ve ilkelerine ve Anayasada ifadesini bulan Atatürk milliyetçiliğine bağlı; Türk milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan; insan haklarına ve Anayasanın başlangıcındaki temel ilkelere dayanan demokratik, lâik ve sosyal bir hukuk Devleti olan Türkiye Cumhuriyeti'ne karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış haline getirmiş yurttaşlar olarak yetiştirmek, • Beden, zihin, ahlâk, ruh ve duygu bakımlarından dengeli ve sağlıklı şekilde gelişmiş bir kişiliğe ve karaktere, hür ve bilimsel düşünme gücüne, geniş bir dünya görüşüne sahip, insan haklarına saygılı, kişilik ve teşebbüse değer veren, topluma karşı sorumluluk duyan; yapıcı, yaratıcı ve verimli kişiler olarak yetiştirmek, • İlgi, istidat ve kabiliyetlerini geliştirerek gerekli bilgi, beceri, davranışlar ve birlikte iş görme alışkanlığı kazandırmak suretiyle hayata hazırlamak ve onların, kendilerini mutlu kılacak ve toplumun mutluluğuna katkıda bulunacak bir meslek sahibi olmalarını sağlamak, • Laik eğitim, • 17 yaşa kadar zorunlu eğitim, • Parasız eğitim	• Hindistan Eğitiminde vurgulanan başlıca ilke, herkes için eğitimde fırsat eşitliği, • Hindistan Eğitim sisteminde kanun ırk, din, cinsiyet, sosyo-ekonomik durum ve aile yapısına göre ayrım yapılmaması, • Psikolojik iyilik hali ve biyolojik gelişmenin sağlanması, • Sosyal ve duygusal gelişmenin sağlanması, • Her kültürden bireylerin kültürlerine uygun gelişimlerinin sağlanması, • Her bireyde konuşma ve yazma yetisinin geliştirilmesi, • Günlük hayatta karşılaşılan problemlerin çözümüne ilişkin yöntem ve bilgilerin kazandırılması.

Tablo 13.4'te görüldüğü gibi Hindistan eğitim sisteminin temel amacı, cinsiyet eşitliği temelinde ulusal kimliğin geliştirildiği, Hindistan'ın ortak kültürünü benimseyen, sosyal barikatların ortadan kaldırıldığı küçük aile değerlerine önem veren, bilimsel gelişmeye açık, sosyal vatandaşlar yetiştirmektir. Hindistan Eğitim sisteminde kanun ırk, din, cinsiyet, sosyo-ekonomik durum ve aile yapısına göre ayınm yapılması yasaklanmakta, sosyal ve duygusal gelişme, her kültürden bireylerin kültürlerine uygun eğitim yapılması, her bireyde konuşma ve yazma yetisinin geliştirilmesi, günlük hayatta karşılaşılan problemlerin çözümüne ilişkin yöntem ve bilgilerin kazandınlması amaçlanmaktadır. Türk eğitim sisteminin temel amacı ise Türk vatandaşlarının ve Türk toplumunun refah ve mutluluğunu artırmak, milli birlik ve bütünlük içinde, iktisadi, sosyal ve kültürel kalkınmayı desteklemek ve Türk milletini çağdaş uygarlığın yapıcı, yaratıcı ve seçkin bir ortağı yapmaktır. Amaçlar incelendiğinde her iki ülkede de bireylerin zihinsel ve fiziksel gelişimlerinin yanı sıra, karakter eğitiminin de önemsendiği görülmektedir. Genel olarak her iki ülkede de eğitimin temel amacının, bilinçli vatandaşlar yetiştirerek sosyal ve duygusal gelişimini tamamlamış bireylerin yetiştirilmesinin amaçlandığı söylenebilir.

Hindistan ve Türk eğitim sistemleri yapı boyutunda karşılaştınldığında Tablo 13.5'teki sonuçlara vanlmaktadır:

Tablo 13.5. Hindistan Eğitim Sistemi ile Türkiye Eğitim Sistemlerinin Yapı Boyutunda Karşılaştırması

Türk Eğitim Sistemi	Hindistan Eğitim Sistemi
Eğitim sistemi merkezidir,	Eğitim sistemi büyük ölçüde yerinden yönetilmektedir,
Bakanlıkta birçok genel müdürlük bulunmaktadır,	Merkezde başlı başına bir eğitim bakanlığı yoktur. Merkezi yönetimde eğitim işlerini Başkanlık Genel Sekreterliğine bağlı Sağlık, Eğitim ve Sosyal Sorunlar Dairesi yürütmektedir.
İl sistemi vardır,	Eyalet sistemi vardır,
İlin eğitim işlerinden sorumlu il milli eğitim müdürüdür,	Eyaletin eğitim işlerinden sorumlu Eyalet Eğitim Kurulu ve Eyalet Eğitim Müdürüdür,
Okul müdürleri merkezi idareye bağımlıdır,	Okul müdürleri yerel yönetime bağlıdır,
YÖK bütün yetkiyi merkezde toplamıştır,	Merkezi bir yüksek öğretim kurumu yoktur, üniversiteler özerktir.
Okul sistemi yapılanması (ilkokul, ortaokul ve ortaöğretim) 4+4+4'tür.	Okul sistemi yapılanması (ilk ve ortaöğretim) 6+6, 6+3+3, 4+4+4 ve 8+4 olmak üzere 4 ayrı şekildedir.
12 yıllık eğitim zorunludur.	12 yıllık eğitim zorunludur.

Tablo 13.5'te görüldüğü gibi Hindistan eğitim sisteminin yönetiminde İnsan Kaynakları Geliştirme Bakanlığı, Eyalet Eğitim Bakanlığı ve Belediye Eğitim Bölümü görev almaktadır. Federal Hükümetin görevi, eğitimde fırsat eşitliğine ilişkin koordine yapmak, araştırma geliştirme hizmetlerini yürütmektir. Türkiye'deki Milli Eğitim Bakanlığı ise Hindistan'daki İnsan Kaynakları Geliştirme Bakanlığı'ndan farklı olarak tüm yetkileri elinde toplamıştır. Bu bilgiler ışığında Hindistan eğitim sisteminde yerinden yönetimin, Türk eğitim sisteminde ise merkezi yönetimin ağır bastığı ileri sürülebilir.

Hindistan'da ilk ve ortaöğretimde kullanılan ders programları eyaletlerce belirlenirken, Türkiye'de Milli Eğitim Bakanlığı tarafından yapılmaktadır. Türk eğitim sisteminde ders programlarıyla ilgili bir esneklik bulunmamaktadır.

Yüksek öğretimin yönetsel yapılanmasında Hindistan eğitim sisteminde de Türk eğitim sisteminde bulunan YÖK'e benzer University Grants Commission (UGC) vardır. Ancak, UGC yönetimden daha çok eşgüdümleme ile görevlidir.

Hindistan ve Türk eğitim sistemleri süreç boyutunda karşılaştırıldığında Tablo 13.6'daki sonuçlara varılmaktadır:

Tablo 13.6. Hindistan Eğitim Sistemi ile Türkiye Eğitim Sistemlerinin Süreç Boyutunda Karşılaştırması

Türk Eğitim Sistemi	Hindistan Eğitim Sistemi
Program ve yasal düzenlemeler merkezden yapılmaktadır,	Program ve yasal düzenlemeler eyalet meclislerince yapılmaktadır,
İlkokullarda haftalık ders saati sayısı 30, ortaokullarda haftalık ders saati sayısı 35'tir.	İlköğretimde haftalık ders saati sayısı eyaletlere göre farklılık göstermektedir,
İlkokullarda net okullaşma oranı % 99,57, ortaokullarda net okullaşma oranı % % 94,52'dir (2013-2014 yılı MEB istatistikleri).	İlköğretimde okullaşma oranı %99'dur.
Eğitim dili Türkçedir.	Pek çok okulda eğitim dili İngilizcedir. Bununla birlikte öğrencilerin çoğunun anadilinin İngilizce olmadığı sınıflar veya kurslarda öğrenciler yeterli düzeyde İngilizceyi öğrenene kadar yabancı dilde eğitim yapılabilmektedir,
Özel okullar öğretmenlerin ücretlerini kendileri öderler	Özel okullara merkezi hükümetin ve yerel hükümetin destekleri vardır,
Yüksek öğretime geçişte YGS ve LYS sınavları (merkezi sınavlar) vardır.	Yüksek öğretime geçişi özerk üniversiteler kendileri belirlemektedir.

Tablo 13.6'da görüldüğü gibi Hindistan eğitim sisteminde ve Türk eğitim sisteminde okul öncesi eğitim zorunlu değildir.

Hindistan eğitim sisteminde zorunlu eğitim altı yaşından 14 yaşın bitimine geçen süreyi kapsamakta iken Türkiye'de ise 12 yıllık zorunlu eğitim uygulaması yapılmaktadır.

Türkiye'de eğitim sistemi yarışmacı bir nitelik taşımakta, bir başka deyişle öğrenciler ortaokul ve ortaöğretim eğitimleri süresince "üniversite giriş sınavı" kaygısı taşımaktadırlar. Bu nedenle özel dershaneler eğitim sisteminde de önemli bir yer tutmaktadır. Hindistan eğitim sisteminde üniversitelere giriş üniversitelere göre değişmekte merkezi bir sınav yapılmadan, üniversitelerin kendilerine bırakılmaktadır.

Türk eğitim sisteminde öğretmenler Milli Eğitim Bakanlığınca atanmaktadırlar. Hindistan'da ise öğretmen atamaları Eyalet hükümetlerince yapılmaktadır. Bu durum, günümüz Hindistan eğitim sisteminde "yerinden yönetimin" etkili olması ile açıklanabilir.

Sonuç

Hindistan eğitim sistemi, hem merkezden, hem de yerinden yönetilen, akademi takvimi, programları, okul sistemi yapılanması ve öğretmen atamalarının eyaletlerce belirlendiği bir eğitim sistemidir.

Bu sistemde öğrencilerin yerel dil ve kültürlerine uygun eğitim verilmektedir. Okul sistemi yapılanmasında okullaşma oranı yıllara göre büyük artış göstermiş ve günümüzde net % 87 oranına ulaşmıştır.

Hindistan eğitim sisteminde üniversitelere giriş üniversitelere göre değişmekte, merkezi bir sınav yapılmadan, üniversitelerin kendilerine bırakılmaktadır. Ancak 2002 yılından itibaren üniversitelerin bazı bölümleri için merkezi bir sınav getirilmiştir.

Eğitimin finansmanı hem federal hükümetçe, hem de eyalet hükümetlerince sağlanmaktadır. Ayrıca federal ve eyalet hükümetlerince özel öğretime de destek verilmektedir.

Yararlanılan Kaynaklar

Agrawal, M. (2004). **Curricular reform in schools: the importance of evaluation**. Curriculum Studies. May 2004, vol 36, no:3 361-379

Dasgupta, A. **Indian educational system**. *Educational and Career Information Resource Centre*. http://www.indianngos.com/issue/education/resources/ articles52.htm. Son Son Erişim Tarihi:25.07.2011

Demirel, Ö. (2000). **Karşılaştırmalı eğitim**. Ankara: Pegem A Yayıncılık.

Erdoğan, İ. (2000). **Çağdaş eğitim sistemleri**. İstanbul: Sistem Yayıncılık.

Education and society (India). http://www.indianchild.com/education_society_ india.htm. Son Erişim Tarihi:25.07.2011

Education administration and funding. http://reference.allrefer.com/country-guide-study/india/india44.html. Son Erişim Tarihi:25.07.2011

Education in India. (2011). http://www.worldbank.org.in/WBSITE/EXTERNAL/COUNTRIES/SOUTHASIAEXT/INDIAEXTN/0,,contentMDK:21493265~pagePK:141137~piPK:141127~theSitePK:295584,00.html Son Erişim Tarihi:29.07.2011

Education in India1. (2011). http://en.wikipedia.org/wiki/Education_in_india. Son Erişim Tarihi:25.07.2011

Free and compulsory education. http://www.education.nic.in/htmlweb/ssa/free_compulsory_edu_bill_2004_intro.htm. Son Erişim Tarihi:25.07.2011

Hindistan eğitim dairesi, Educational statistics. http://www.education.nic.in/htmlweb/edusta.htm. Son Erişim Tarihi:25.07.2011

Hindistan'ın Türkiye Büyükelçiliği web sitesi. http://www.indembassy.org.tr Son Erişim Tarihi:25.07.2011

National report on the development of education, National report presented to the 47th session of the International Conference on Education, Geneva, 8-11 September 2004

Hindistan Eğitim Dairesi. http://www.education.nic.in/htmlweb/eleedu. 1.htm. Son Erişim Tarihi:25.07.2011

Hindistan Eğitim Dairesi. http://www.education.nic.in/htmlweb/secedu.htm. Son Erişim Tarihi:25.07.2011

Hindistan Eğitim Dairesi. http://www.education.nic.in/htmlweb/higedu.htm. Son Erişim Tarihi:25.07.2011

Hindistan Eğitim Dairesi. http://www.education.nic.in/htmlweb/main.htm. Son Erişim Tarihi:25.07.2011

India, (2011). http://reference.allrefer.com/country-guide-study/india/ Son Erişim Tarihi:03.08.2011

İndia 2009 (2009). **India 2009: A Reference Annual. Hata! Köprü başvurusu geçerli değil.** Son Erişim Tarihi:25.07.2011

Khaparde, M.S. (2002). **Educational research in India. Policy and practice**. Educational Research For Policy And Practice 1: 23-33. Kluwer Academic Publishers, Netherlands.

Kingdon, G.G. (2007). **The progress of school education in India**. Economic, social research council. http://www.gprg.org/. Son erişim tarihi: 25.07.2011

Kosh, Bharat Shiksha, **National policy on education**. http://www.education.nic.in/htmlweb/natpol.htm Son Erişim Tarihi:25.07.2011

Singh, A. **Education for all, the year 2000 assessment report**. Ministry Of Human Resource Development, Government Of India

Türkoğlu, A. (1998). **Karşılaştırmalı eğitim**. Adana: Baki Kitapevi.

Ültanır, G.(2000). **Karşılaştırmalı eğitim bilimi**. Ankara: Eylül Yayıncılık.

http://alochona.org/magazine/2002/april/special4.htm. Son Erişim Tarihi:25.07.2011

http://finance.indiamart.com/india_business_information/education.html. Son Erişim Tarihi:25.07.2011

www.ibe.unesco.org/Regional/AsianNetwork/AsianNetworkPdf/ndrepin.pdf. Son Erişim Tarihi:25.07.2011

http://ncert.nic.in/cfchap2.htm. Son Erişim Tarihi:25.07.2011

14. BÖLÜM

İRLANDA EĞİTİM SİSTEMİ

Doç. Dr. Abdurrahman İLĞAN

Giriş

Bağımsız İrlanda devleti 1921 yılında kurulmuştur. Devletin yönetim şekli, cumhuriyet ve parlamenter demokrasiden oluşmaktadır. İrlanda'nın hukuk sistemi, İngiliz kökenli olmakla birlikte büyük ölçüde yerli unsurlarla sentezlenmiştir. Devlete ait herhangi bir dini tanımlama yapılmamakla birlikte halkın dini inancı; % 88'i katolik, % 3'ü İrlanda kilisesi, % 1,6'sı diğer hıristiyanlar ve % 5'ininki ise tanımlanamamıştır. İrlanda'nın yüzölçümü, 68.893 km^2'dir. İrlanda'nın nüfusu 2008 verilerine göre 6,197,100'dır (www.enwikipedia.org/wiki/Ireland). Nüfusun % 60'ı şehirlerde oturmaktadır (www.enfo.ie/leaflets/fs2.htm; www.ireland-now.com/facts/population.html). İrlanda dili Kelt dili ve İngilizceden oluşmaktadır.

Bu çalışmada İrlanda eğitim sisteminin amaç, yapı ve işleyiş açısından betimlemesi yapıldıktan sonra, Türkiye eğitim sistemiyle karşılaştırılması yapılacaktır.

İrlanda Eğitim Sisteminin Amaçları

Anayasanın 42.3.2 maddesi, çocukların devletin sağduyu koruyuculuğu altında gerçek şartlar içinde, ahlaki, entellektüel ve sosyal olarak asgari düzeyde çocukların eğitim alacaklarını şart koşar. Anayasanın 42.5. maddesinde ise, fiziki ve ahlaki nedenlerle ebeveynlerin çocuklara karşı sorumluluklarını yerine getiremedikleri durumlarda, devletin uygun yollarla ailelerin yerini almayı taahhüt edeceği ifade edilmektedir (eacea.ec.europa.eu).

İrlanda'da okul öncesi ve ilköğretimin genel amaçlarını aşağıdaki gibi sıralamak mümkündür (www.education.ie):

- Çocuğun eşsiz bir birey olarak hayatını idame ettirebilmesi için potansiyelinin geliştirilmesi,
- İyi bir toplumun meydana getirilmesi için, çocuğun sosyalleşmesi, başkalarıyla yaşamasını ve işbirliği yapma becerisinin geliştirilmesi ve
- Çocuğu ileri eğitim ve hayat boyu eğitime hazırlanmasıdır.

Görüleceği üzere, hem öğrencinin potansiyelini gerçekleştirmesi, hem de iyi bir toplumun meydana getirilmesi için bireylerin eğitildiğini söylemek mümkündür.

İrlanda ortaöğretiminde öğrencilere, birey ve vatandaş olarak, ilköğretimin üzerine geniş kapsamlı olarak kendi potansiyellerini gerçekleştirmeleri ve estetik, yaratıcı, eleştirel, kültürel, duygusal, entellektüel, ahlaki, fiziksel, politik, sosyal ve manevi değerlerin kazandırılması amaçlanmaktadır. Ortaöğretimin ayrıca, öğrencileri yetişkin olarak hayata, sonraki eğitim kademesine ve iş hayatına hazırlamak gibi amaçları da vardır ((eacea.ec.europa.eu; www.education.ie).

İrlanda Eğitim Sisteminin Yapısı

Yönetsel Yapılanması

Eğitim ve Bilim Bakanlığı (DES) okulöncesi, ilköğretim, ortaöğretim kademeleri ve yetişkin eğitimi ilgili tüm sorumluluğa sahiptir. Bakanlığın başında hükümete bağlı bir bakan bulunur. DES, çalışanların mesleki eğitimi, hizmetiçi eğitim, normal ve suç işlemiş çocukların uygun koşullarda yetiştirilmesi konularında sağlık, adalet ve çalışma bakanlıkları ile eşgüdüm halinde çalışır (eacea.ec.europa.eu).

DES okulların tanınmasını, programların etkili bir şekilde kontrolünü yapar, sınav sistemlerini düzenler, okul yönetimi için düzenlemeler yapar, okullara kaynak ve personelin bulunması ve öğretmen maaşlarının belirlenmesi için görüşmeler yapar (eacea.ec.europa.eu).

Yukarıdaki işlevlerle beraber DES özellikle mesleki eğitim sektöründe bütçe konularıyla ilgili olarak ayrıntılı bir kontrol işlevini de yürütür.

DES'in işlevlerini aşağıdaki şekilde betimlemek mümkündür (eacea.ec.europa.eu):

- Hükümet politikaları ve programları çerçevesinde eğitim sistemi içerisinde yer alan öğrencilerin ve halkın eğitilmesini ve yetiştirilmesini sağlama,
- Eğitim politikaları ve programlarının uygulanması için program ve planları formüle etme, bu politikaların uygulanmasının maliyet bakımından uygun ve verimli olmasını sağlama,
- Eğitim politikasını sürekli olarak gözden geçirme,
- Eğitim politikaları ve programlarının uygulanması ve geliştirilmesi aşamasında ilgili taraflann katılımını sağlama,
- Hükümet politikaları doğrultusunda harcanan finansal kaynakların belirtilen kurallar ve düzenlemeler doğrultusunda eğitimin kalitesinin artırılması için harcanmasını sağlama,
- Örgün eğitim sistemi dışındaki gençler ve yetişkinlere yönelik, sosyal ve sportif faaliyetler için finansal kaynaklar sağlama.

DES'in işlevlerine bakıldığı zaman, ülkenin eğitim sisteminin işleyişinden sorumlu olduğu, eğitim sistemi ile ilgili politikaları ürettiği, diğer bakanlıklarla eşgüdüm halinde kaliteyi artırmaya çalıştığı ve ar–ge faaliyetlerini de yürüttüğü sonucuna ulaşılabilir.

DES'in ortaöğretim okulları için görevlerini şu şekilde sıralamak mümkündür: Bina ve ek binalar sağlama, tam zamanlı öğretim elemanlarını, öğretmen ve öğrenci oranına göre atama, öğretmenlerin maaşlarını, emeklilik ve okul yardımlarını ödeme, genel sınavlara göre ortak bir müfredat belirleme, okul ders programlarını denetleme, rehberlik servisi hizmetleri sunma ve okul - aile işbirliğini sağlama. DES'in personel bölümü genel ortaöğretim okullarındaki 14,000 öğretmenin, halk ve topluluk okullarındaki 3289 öğretmenin, yarı zamanlı ve ek öğretmenlerin ödemeleri, öğretmenlerin yerleştirilmesi ve öğretmenlerin yer değiştirme işlerini yapar (eacea.ec.europa.eu).

DES'in mali ve idari bölümü finansman işlerini yapar. Ortaöğretim bursları, 38 mesleki eğitim komitesinin eğitim programlarına mali kaynak sağlama, 77 halk ve topluluk okuluna mali destek verme, yükseköğrenim bursları verme işlerini yapar (eacea.ec.europa.eu).

1998'de çıkarılan eğitim yasası, eğitim sisteminde bütün anahtar paydaşların işlev ve sorumluluklarını belirlemiştir. Bu yasa bütün okullar için yönetim kurullarının kurulmasını istemekte aile ve öğrenci haklarına da dikkat çekmektedir. Yasa aynı zamanda Ulusal Müfredat ve Değerlendirme Komisyonu (NCCA)'nun statüsünü de belirtmiş ve Bölgesel Eğitim Merkezleri'nin rollerini de ortaya koymuştur (eacea.ec.europa.eu).

DES'in örgüt yapılanması. Genel sekreter bakanlık politikalarının uygulanması ve gözetilmesinden sorumlu olup, bakana ve hükümete politika önerip bakanlıktaki görevlere atamalar yapmaktadır. Beş yardımcı, baş müfettiş ve stratejik politikalar direktörü genel sekreterin asistanlarını oluşturmaktadır. Genel sekreterin yardımcılarına bağlı olan bakanlık birimleri şu şekilde sıralanabilir (www.education.ie): Bakanlık bürosu; devlet bakanlığı bürosu; genel sekreter bürosu; iletişim ve bilgilendirme birimi; ilköğretim ve ilköğretim sonrası (öğretmen maaşları, öğretmenlerin özlük hakları ve özel eğitim); dezavantajlı semtlere telafi; ilköğretim öğretmen ve yönetimi; personel ve yetiştirilmesi; değişim yönetimi / yapısal reform; konaklama ve hizmetler; enformasyon teknolojisi; öğretim kurulu; finansman, planlama ve inşaat; dış endüstriyel ilişkiler; kamu özel ortaklığı; yüksek öğretim; müfredat değerleme ve milli kalite politikası; öğretmen eğitimi; okul ulaşımı; sosyal etkinlikler (özel eğitim, çocuk suçlular merkezleri, gençlik sorunları, yetişkin eğitimi, öğrenci desteklenmesi); uluslar arası ilişkiler (kuzey-güney ilişkileri); denetim; merkezi planlama birimi; hukuk işleri; istatistik; bölge büroları; yerelleşme ve uyuşturucuyla mücadele stratejisi.

Okul Sisteminin Yapısı

İrlanda eğitim sistemi, 1937 tarihli İrlanda Anayasasındaki 42, 44.2.4 ve 44.2.6 maddelerde yer almıştır. Anayasanın 42. maddesinde ailelerin çocuklarını okutma hakkı ve sorumluluğu olduğu belirtilmektedir. Devlet, ebeveynin kendi bilinç özgürlüğü ve yasal tercihine saygı gösteren bir okulda çocuk için uygun yer sağlıyorsa, anayasal sorumluluğundan muaf sayılır (eacea.ec.europa.eu).

2000 yılında çıkarılan bir yasa ile eğitim 6-16 yaşları arasında zorunlu kılınmıştır. Eğer ebeveynler çocuklarına tatminkar bir biçimde eğitim verebileceklerini kanıtlayabilirlerse, çocuklarını evde eğitme hakkına veya çocuklarının devletçe tanınmış özel okullarda eğitim alma özgürlüğüne sahiptirler. Eğer DES denetçilerinin evde verilen eğitimi

yetersiz bulurlarsa, ebeveynlerin cezalandırılacağı ifade edilmektedir. İrlanda'da yaklaşık olarak 300 öğrencinin evde eğitim gördüğü belirlenmiştir (eacea.ec.europa.eu).

İrlanda okul sisteminin yapısı Şekil 14.1.'de gösterilmektedir. Şekil 14.1.'den anlaşılacağı üzere, zorunlu eğitim ilkokuldan sonra ortaokul (junior cycle)'u da kapsayacak şekilde dokuz yıldır. Zorunlu eğitimden sonra öğrencilerin büyük bir kısmı eğitimlerine devam etmektedirler. Ortaöğretimden sonra uygulanan bitirme sınavını geçenler ancak mezun olabilmektedirler.

Özel Öğretim Kurumları. Tarihsel olarak İrlanda'da özel öğretim kurumlan daha baskın görülmesine rağmen zamanla devletin bu alana ilgisi artmıştır. Katolik Kilisesi başta olmak üzere Protestan Kilisesi de bir çok durumda yerel düzeyde eğitime ön ayak olmuştur. Ulusal ilkokul sistemi 1831 yılından beri devlet tarafından desteklenmektedir. Sistem gelişmeye başladıkça, devlet, okul programları, okul finansmanı, öğretmen maaşları maliyetleri gibi konulara daha çok gimeye ve destek vermeye başlamıştır. Günümüzde çoğu küçük olan ve devlet yardımı almayan özel ilköğretim okullanna % 2 civarında öğrenci devam etmektedir. Bu okullar, velilerin harçlarına ek olarak, bağışlar, fon yardımları veya başka özel yardımlarla işletilirler. Bu gibi okullarda müfredatı denetlemek için Eğitim ve Bilim Bölümünün bir görevi yoktur. Bunlar dini okullar olabilmektedirler (eacea.ec.europa.eu).

Ortaöğretim sistemi ise ilkokul sistemine oranla daha uzun süreler 'özel' olarak kalmıştır. Ortaöğretim sisteminde devlet yardımı ilk olarak 1878'de görülmüştür. Son on yılda devlet ortaöğretim sistemi için çok büyük miktarlarda finansal destek sağlamıştır. Uygulamada bu okullar finansman ve öğretmen maaşları gibi harcamalar için devlete bağlı olup, devlet düzenlemeleri ve kanunları ile yönetilmektedirler. Müfredatları da devletçe belirlenmektedir (eacea.ec.europa.eu).

Tablo 14.1: İrlanda Eğitim Sistemi.

Yükseköğretim		Yaş
Universiteler, Teknik Kolejler ve Eğitim Kolejleri Bachelor Degree (3-4 years), First Degree (5 years), Master Degree (5-8 years), Doctoral Degree		19+

Bitirme Sertifikası ↑

Ortaöğretim		Yaş
13.Sınıf Leaving Certificate Examination 12.Sınıf Upper second-level education 11.Sınıf - Senior Cycle -	Vacation Preparation and Training 2 (VP2) Vacation Preparation and Training 1 (VP1)	18 17 16

junior cycle (ortaokul) 9.Sınıf 8.Sınıf 7.Sınıf	 14 13 12

↑

İlkokul	Yaş
6.Sınıf 5.Sınıf 4.Sınıf 3.Sınıf 2.Sınıf 1.Sınıf	11 10 9 8 7 6
Okul Öncesi Eğitim	5 4

Kaynak: (http://www.open-world.ru/SObr.htm'den uyarlanmıştır).

Tablo 14.2.'de İrlanda okul sisteminde 2008 – 2009 eğitim öğretim yılındaki öğrenci, okul sayısı ve öğretmen sayısı verilmiştir (www.education.ie).

Tablo 14.2. İrlanda Okul Sistemi İçerisindeki 2008 – 2009 Eğitim Öğretim Yılındaki Öğrenci, Okul Sayısı ve Öğretmen Sayısı

Okul Seviyesi	Öğrenci Sayısı	Öğretmen Sayısı	Okul Sayısı	Öğretmen Öğrenci Oranı
İlköğretim	498.914	31.349	3175	15,91
Ortaöğretim	341.312	27.018	732	12,63
Yükseköğretim	138.295	20.000	34	6,91

Kaynak: www.education.ie

Tablo 14.2.'den de anlaşılacağı üzere ilköğretimde öğretmen başına düşen öğrenci sayısı 18 – 19 arasındayken, ortaöğretimde bu oran 13 – 14 arasında değişmektedir. Ortaöğretimde öğretmen başına düşen öğrenci ortalamasının kısmen düşük olduğu görülmektedir.

Okul öncesi eğitim. İrlanda'da okul öncesi eğitim için ulusal bir sistem yoktur. DES' in bununla ilgili bir yardımı olmamakla beraber bu alanda gelişmeler de sözkonusudur. 1969'da özellikle geri kalmış bölgelerde oyun grupları kurulmaya başlanmıştır. Bunlar arasında Dublin'de Rutland Street Projesi adı altında eğitim bölümünden mali destek sağlanarak okulöncesi eğitim verilmeye başlanmıştır (eacea.ec.europa.eu).

Ulusal okullarda (ilköğretimde) 6 yaşın altındaki çocukların okula devam etmesi bir gelenek haline gelmiştir. 2008 yılında, dört yaşındaki çocukların % 64'ü, 5 yaşındaki çocukların da yaklaşık % 97'si bu okullara devam etmektedir. Okulöncesi eğitimin zorunlu olmamasına rağmen yaş grubundaki öğrencilerin büyük çoğunluğunun okul öncesi eğitim kurumlarına devam ediyor olmaları velilerin eğitime verdikleri önem ile açıklanabilir (www.education.ie).

Anayasaya göre zorunlu eğitim 6-15 yaşları arasında olduğu için devlet, okul öncesi eğitim vermekle yükümlü değildir. Geri kalmış bölgelerde gönüllü örgütlenmeler dışında kayıtlı 3175 okulöncesi kurum vardır. Bunların hepsi devlet yardımı almayan özel okullardır. Okulöncesi eğitim ile ilgili yasa olmadığı için standartları olmayıp yönetimleri de özerktir. Fakat 1996 Çocuk Bakımı Yasası bu kurumlann bazı koşulları karşılaması zorunluluğunu da getirmektedir (eacea.ec.europa.eu).

İlköğretim. İlköğretim DES'in Dublin, Tullamore ve Athlone'daki ofislerinden yönetilmektedir. Eğitim programları merkezden gelmektedir. Denetmenin görevlerinden biri de, okulların programa ve öğretime bağlılığını sağlamaktır. DES ilköğretim okullarına şunları sağlamakla yükümlüdür: İlköğretimdeki asli ve yedek öğretmenlere ödeme yapılması, hizmetli ve okul sekreterlerinin görevlendirilmesi, kütüphane, okul kitaplarının hibe edilmesi, belirtilen düzenleme ve yasalarla uyumlu olarak bu okulların yönetiminde bulunma, okulların yeniden yapılandırılması, öğretmenlerin atamalarının yapılması, öğretmenler için mesleki eğitim programlarının düzenlenmesi, ülke içindeki 30 eğitim merkezi ile ve öğretmenler sendikası, mütevelli heyetleri, okul sahipleri, idare ve aileler arasında arabuluculuk yapma ve son olarak bunlara mali destek sağlamaktır (eacea.ec.europa.eu).

İrlanda'da ilköğretim okulları, devlet tarafından finanse edilen okullar, zihinsel engelliler için okullar ve özel şahıslar tarafından kurulan okullar olmak üzere üç çeşittir. İrlanda'daki 3282 ilköğretim okulunun büyük bir çoğunluğu devlet tarafından tanınan devlet yardımı alan kilise okullarıdır. Her okul iki mütevelli heyeti, iki veli, iki öğretmen ve iki de yerel topluluk temsilcilerinden oluşan bir yönetime sahiptir (eacea.ec.europa.eu).

Ortaöğretim. Ortaöğretimdeki üç farklı türdeki okula ilişkin farklı yönetim vardır. Genel ve yaygın olan ortaöğretim okulları özel okul olup genellikle de kiliseler tarafından kurulmuş ve sayıları diğer okul türlerine oranla daha çoktur. 1878'den beri değişik biçimlerde devlet yardımı almaktadırlar. Ancak mütevellilik ve özel sahiplik özelliklerini korumaktadırlar. Ortaöğretimde yer alan diğer bir okul türü olan 'mesleki okullar' mahalli otoritelerin alt komiteleri olarak Mesleki Eğitim Komiteleri ile yönetilirler. Diğer bir okul türü olan 'halk okulları' ise yerel yönetime sahipse de devlet bu okulların bütün işletme giderlerini öder. Bu türden 85 okul vardır. Okul alanları ve binaları mütevelli heyetine 99 yıllığına kiralanır. Toplum (community) okulları ve çok programlı (comprehensive) denilen okullar aynı özelliklere sahiptir. Bütün ortaöğretim düzeyindeki öğrencilerinin % 15'i bu okullara devam etmekte olup bu okullardaki öğrenci sayısı 53,251'dir (eacea.ec.europa.eu).

Ortaöğretim düzeyinde yer alan 419 genel ortaöğretim okulunun hepsi sahiplik bakımından özeldir. Ancak harç verilen okullar (1. Kategori) ile verilmeyen okullar (2. kategori) arasında ayrım vardır. 1. kategoride aileler harç öderler devlet de öğretmen maaşlarını öder. 2. kategoride ise harç ödenmemekte ve bütün maaşları devlet vermektedir. Devlet vergiyi de ödemektedir. Özel olmalarına rağmen bu okullar diğer devlet okulları gibi işlemektedirler. Özel okullar daha küçük sınıflar için öğretmen tuttuklarında bu parayı kendileri sağlarlar. Protestan idaresi altında 21 gönüllü okul vardır. Harç aldıkları için genel ikinci düzey eğitim programından yararlanamazlar. Fakat devlet buna karşı yatılı öğrencileri de olduğu için bu okullara yardımda bulunur. Son yıllarda özel kişilerin, şirketlerin kar amaçlı kurdukları okullarda vardır. Bunlar devletçe tanınmamakta ve devletten herhangi bir yardım almamaktadırlar.

Ortaöğretimdeki akademik alanları aşağıdaki gibi sıralamak mümkündür (www.education.ie):

- Dil: İngilizce, Fransızca, Almanca, İtalyanca, İspanyolca, Latince, Yunanca, İbranice,
- Bilim: Matematik, Fizik, Kimya, Fizik ve Kimya, Biyoloji ve Uygulamalı Matematik,
- İş: Muhasebe, İş, Ekonomi, Ekonomi Tarihi,
- Uygulamalı Bilimler: Mühendislik, Teknik Resim, Yapı Dersleri, Fizik ve Kimya, Zirai Bilimler, Ev Ekonomisi (Bilimsel ve Sosyal), Ev Ekonomisi (genel),
- Sosyal Bilgiler: Tarih, Coğrafya, El Sanatları, Müzik ve Müzisyenlik, Ev Ekonomisi (genel).

Yükseköğretim. İrlanda'da geçmişte, diğer gelişmiş ülkelere nazaran sınırlı kapsamda eğitim yasaları olmasına rağmen, son yıllarda önemli ölçüde eğitim yasaları çıkmıştır. Bu bakımdan göze çarpanlar arasında 1997 Üniversite yasası ile 1998 eğitim

yasası bulunmaktadır. Üniversiteler Yasası, devletteki yedi üniversiteyi etkileyen ilk kapsamlı yasadır. Yasa devlet ve üniversiteler arasındaki ilişkileri belirlemiştir. Yasa, üniversitelerin idari yapısını modernleştirmiş ve kalite temini için stratejik planlama prosedürlerini ortaya koymuştur. Diğer taraftan yasa üniversitelerin özerkliğine de saygı göstermektedir. Yasa genel anlamda kabul görmüş ve görünürde herhangi bir problem veya karşı çıkma olmaksızın uygulanmaktadır (eacea.ec.europa.eu).

İrlanda'da yükseköğretime ayrılan kaynaklar, yasayla kurulmuş olan, Yükseköğretim Otoritesi HEA (Higer Education Authority) adındaki kuruluş tarafından üniversiteler arasında dağıtılır. Kurul aynı zamanda üniversitelerin faaliyetlerini planlar ve koordine eder. Bu kurulun üyeleri hükümet tarafından atanan ve üniversite personeli olan kişilerden oluşur (eacea.ec.europa.eu).

Yükseköğretim, üniversiteler, teknoloji enstitüleri, ve diğer uzmanlık kolejleri ile sağlanmaktadır. Bunların yerel yönetimleri yoktur, fakat iştirakçileri (temsilcileri) bulunmaktadır. İrlanda'da yedi tane üniversite vardır. Üniversiteler temel ve uygulamalı araştırmalar ile birlikte ağırlıklı olarak lisans ve lisansüstü eğitim vermektedir (www.education.ie).

Yükseköğretim düzeyinde özel okul sayılarında son 15 yılda artış olmuştur. Bu kurumların hepsi harç alan ve devlet yardımı görmeyen kolejlerdir. Bunların bazıları yarı üniversite statüsüne sahiptir ve devlet dışında bazı yerlerde tanınabilen diploma veya dereceler vermektedirler (eacea.ec.europa.eu).

İrlanda Eğitim Sisteminin Denetim Yapısı

İrlanda'da eğitim denetimi, sayıları 150 civarındaki ilköğretim ve ilköğretim sonrası olmak üzere iki gruba ayrılan denetmenler tarafından yürütülmektedir. İrlanda da denetimin temel görevi; eğitim-öğretim kalitesinin denetlenmesi ve değerlendirilmesi; eğitim politikaları konusunda destek olmak, öğretmen ve okul yönetimini desteklemektir (www.education.ie).

Okul öncesi eğitimde denetimin ağırlık noktası sağlık ve güvenlik standartlarının yerine getirilmesi üzerindedir. İlköğretimde ise DES okulların uygulamalarını şu noktalarda değerlendirir: Öğretimin kalitesi ve etkiliği, eğitim standartlarının ölçülmesi, özel eğitime muhtaç çocukların ihtiyaçlarının karşılanması ve bakanlık tarafından gönderilen kanunlann uygulanması. Denetim raporları bakana, genel idareye, ailelere ve öğretmenlere verilir. Denetmenler öğretmenlere yöntemler, öğretimin geliştirilmesi ve performanslarının artırılması konusunda öneriler sunarlar. Her altı yılda bir ayrıntılı bir denetim de yapılmaktadır. Ortaöğretim kurumlarında ise denetim, branşa yönelik denetmenler tarafından yapılmaktadır. Ortaöğretimde denetim, ders planı, ders hazırlığı ve sunumu, öğrenci öğretmen etkileşimi noktalarına odaklanmıştır. Yükseköğretim okulları ise denetim konusunda özerkliğe sahiptirler (eacea.ec.europa.eu).

İrlanda Eğitim Sisteminin Yönetimi

2000 tarihli eğitim yasasıyla okuldan ayrılma yaşı 16'ya çıkartılmıştır. Bu durum ilkokulun devamında üç yılın tamamlanması ile gerçekleşmektedir. Öğrencilerin büyük bir çoğunluğu bu üç yıllık ortaokul sonrası okulda Junior sınav sertifikasını almaktadırlar. Ancak, öğrencilerin büyük bir çoğunluğu okulda kalmakta ve bunların % 90'ı 16 yaşında, % 75'i 17 yaşında ve %50'si de 18 yaşında olup tam zamanlı olarak okula devam etmektedirler. Yaş grubunun yaklaşık % 82'si ilköğretim sonrası eğitimi tamamlamaktadırlar. Yasa ile her öğrencinin minimum düzeyde eğitim almasını sağlamak için Ulusal Eğitim Refah Kurulu (National Educational Welfare Board) adında organ kurulmuştur. Bu organın genel işlevleri arasında yasayla tanınmış okullarda veya başka bir biçimde her çocuğun minimum düzeyde eğitim almasını sağlamaktır (eacea.ec.europa.eu).

Genel eğitimden ayrılan öğrenciler için ikinci şans ve alternatif programlar bulunmaktadır. Bunların içinde göze çarpan Youthreach (Gençlere ulaşma) programı vardır. Bu program herhangi bir resmi belge almaksızın okuldan ayrılan 15 – 18 yaşları arasındaki gençlere eğitim ve iş deneyimi sağlayan iki yıllık bir program olup, programa Eğitim ve Bilim Bölümü, İş Girişim ve İş Bulma Bölümü ve Avrupa Sosyal Fonu tarafından finansal destek sağlanmaktadır. Buradaki dersler ücretsizdir. Katılımcılara haftalık olarak yaşlarına göre eğitim harçlığı verilmektedir. Bu program ulusal bir sertifika alınmasını ve gelecekte iş bulunmasını sağlar. Ulusal Gelişme / Kalkınma Planı'nda Youthreach'e ek (2000-2006) fon sağlanmaktadır (eacea.ec.europa.eu).

İrlanda eğitim sisteminde okul takvimine DES karar vermektedir. Okul öncesinde sistemli ve programlı bir okul takvimi mevcut değildir. Program biraz da annelerin çalışma durumlarıyla bağlantılıdır. İlköğretimde en az 183 iş günü olması zorunluğu vardır. Ayrıca altı iş günü de akademik toplantı ve okul gelişimi için ayrılmaktadır. Okullar C.tesi ve Pazar günleri kapalıdır. Ortaöğretimde ise en az 179 iş günü olup 12 gün de merkezi sınavlar için ayrılmaktadır. İlk ve ortaöğretim okulları 1 Eylül - 31 Ağustos arasında açıktır. Yüksek öğretim okulları ise, Eylül – Haziran arasında eğitim vermektedir (eacea.ec.europa.eu).

Okulöncesi Eğitim

2008 yılı verilerine göre, ilkokullarda 6 yaşın altında 128.486 öğrenci vardır. İlkokulların infant (çocuk) bölümlerinde yaklaşık olarak 4 yaşındakilerin yarısı ve 5 yaşındakilerin % 99'u eğitim almaktadır. DES Seyahat edenlerin okulöncesi çağındaki çocukları için 52 okulöncesi okula burs vermiştir. Bu şekilde 2008 yılında ailesi seyahat eden 608 çocuğa burs verilmiştir. DES okulöncesi eğitimin öğrenim harcı ve ulaşımının % 98'ini karşılamaktadır. Bu okullar resmi yerlerde, ilkokullarda veya yerel topluluk merkez veya salonlarında konumlanmıştır (eacea.ec.europa.eu).

Sağlık ve Çocuk Departmanı da gönüllü demekleri ve 230 merkezdeki okul öncesi çocukları da kapsayacak şekilde mali destek vermektedir. Bu yardım özellikle sorunlu ailelerden gelen çocuklarla özürlü çocuklara ayrılmaktadır. İrlanda'da 2000-2006 gelişme planına göre 437 milyon Euro çocuk bakımı servislerine ayrılmıştır. Buradaki esas

amaç, çocuk bakımının sağlanması ile kadınların iş gücüne daha fazla katılımının sağlanmasıdır (eacea.ec.europa.eu).

Özel ihtiyaçları olan çocuklar için devletçe fon sağlanan uygun bir yer yoksa ailelere verilen mali yardım çok sınırlıdır. Hükümetin çeşitli departmanları, erken yaşta eğitim başarısızlığı taşıyan öğrencileri hedefleyerek sosyal açıdan geri kalmış bölgelerde okul öncesi okullara yardımda bulunmaktadır. Ayrıca ailelere destek olarak çocuk harçlığı yardımında da bulunulmaktadır (eacea.ec.europa.eu).

İlköğretim

İlköğretim okullarının çoğu Eğitim ve Bilim Departmanından mali destek almaktadır. İlköğretim okullarının küçük bir bölümü (% 2'si) özel ve yardım almayan okullardır. Okulların yönetim kurulları da okulların verimli olarak çalışması için fonlar ayırmayı uygun bulmaktadır. Bazı kurullar ebeveynlerden veya mali garantörden mali bağış gibi ya da okulla ilgili yapılan işlerde gönüllü katılım beklemektedir.

İlköğretim programında, yoğun bir öğrenme yaşamı ve desteği için çok farklı öğretim yöntemleri kullanılmaktadır. İlköğretim programı şu alanlara bölünmüştür (www.educationireland.ie; eacea.ec.europa.eu):

- Diller
- Matematik
- Sosyal, çevreci ve bilimsel eğitim
- Sanat eğitimleri (görsel sanatlar, müzik ve drama)
- Sosyal, kişisel ve sağlık eğitimi

İlköğretimin sonunda resmi bir bitirme sınavı yoktur.

Ortaöğretim

İrlanda'da ortaöğretim genelde 12 yaşında başlayıp üç yıl süren junior cycle diye adlandırılan ve ardından da iki veya üç yıl süren senior cycle diye adlandırılan bir devre ile yaklaşık olarak beş – altı yıl sürmektedir. Junior cycle'ın sonunda bitirme sınavıyla sertifika alınır (eacea.ec.europa.eu).

İlköğretim sonrasında öğrencilerin devam edebilecekleri üç farklı ortaöğretim kategorisi bulunmaktadır (www.educationireland.ie; (eacea.ec.europa.eu):

Genellikle dini grup veya örgütlerin sahip olduğu okullar. Bunlar akademik eğitimi ön planda tutan ve daha çok üniversiteye öğrenci yetiştiren okullardır. Bu okulların 152'si kız; 116'sı erkek ve 156 tanesi karma eğitim vermektedir.

Mesleki eğitim komiteleri veya otoritelerince yönetilmekte olan, yerel otoritelerin sahip olduğu mesleki / toplum kolejleri. Bu okullar, adından da anlaşılacağı üzere daha çok mesleki – teknik eğitim veren okullardır.

Devletçe kurulmuş olup, genel ve mesleki okulların karışımı sayılabilecek çok programlı eğitim ve halk eğitimi veren okullar. Ağırlıklı olarak yetersiz olan ilkokul mezunlarına eğitim vermek amacıyla kurulmuşlardır. Bu okullar ayrıca yerel halka da eğitim hizmeti vermektedirler.

Yükseköğrenim

İrlanda yükseköğretim kurumları, finansmanlarının % 70'ini devletten, geri kalanını da yerel yönetimlerden ve kendi kaynaklarından sağlamaktadırlar. İrlanda yükseköğretiminde üç tür yükseköğretim kurumu vardır. Bunlar: Üniversiteler, teknoloji enstitüleri ve eğitim kolejleridir. Üniversiteler Yükseköğretim Otoritesinin (HEA) danışma ve bütçe borçlandırmasıyla çalışırlar. 1992'deki Bölge Teknik Kolejleri Yasası ve Dublin Teknoloji Enstitüsü Yasası yükseköğretim kurumlarına kendilerini yönetme görevini vermiştir. Hepsi yönetici organların yani iştirakçilerin temsilcileriyle yönetilirler. Temsilciler politikaları belirleyerek, bütçeyi, akademik ve idari işleri yönetmekle sorumludurlar. Enstitülerin yöneticiler konseyi, yüksek öğretim politikasını eşgüdümlemek, stratejik planlar yapmak ve araştırma fonu sağlamak için çalışmalar yaparlar (eacea.ec.europa.eu).

Yüksek Öğretim Otoritesi (HEA) devlet ve üniversiteler arasında mali destek ve anlaşmayı sağlar. HEA 1968'de kurulduğundan beri Eğitim Bölümünün planlama ve bütçe bölümü gibi görev yapmaktadır. 1997'deki Üniversiteler yasası ile İrlanda'nın yedi üniversitesi modern ve yasal bir çerçeveye oturtulmuştur.

İrlanda Eğitim Sistemiyle Türkiye Eğitim Sisteminin Karşılaştırılması

Bu kısımda İrlanda Eğitim Sistemiyle Türkiye Eğitim Sistemi amaç, yapı ve süreç bakımından karşılaştırılmıştır.

Amaçlar Bakımından

İrlanda eğitim sisteminin amaçlarıyla Türkiye eğitim sisteminin amaçları arasında anlamlı bir farklılık görülmemektedir. Fakat, İrlanda'da Türkiye'ye oranla bireysel ihtiyaç ve eğilimlere daha fazla önem verildiği söylenebilir. Türkiye'de öncelikle iyi bir vatandaş olmak önemliyken İrlanda'da önceliğin bireysel ihtiyaçlara yönelik olduğu söylenebilir.

Yapı Bakımından

Okulöncesi eğitim, ilköğretim ve ortaöğretim kademelerinde sorumluluk her iki ülkede de bakanlığa aittir. DES çeşitli bakanlıklarla eşgüdüm halinde çalışırken Milli Eğitim Bakanlığı'nın (MEB) diğer bakanlıklarla eşgüdüm halinde çalıştığını söylemek zor olsa gerek. DES'in MEB kadar olmasa da bir çok yetkisinin olmasından dolayı merkezi bir yapısının olduğunu söylemek mümkündür.

İrlanda'da velilerin okul yönetimine katılması yasa ile güvence altına alınmıştır. Yine aynı yasada velilerin ve öğrencilerin hakları üzerinde de durulmuştur. İrlanda'da zorunlu eğitim 6 – 15 yaşları arasında dokuz yıl olup ücretsizdir. Türkiye'de zorunlu eğitim 12 yıl olup Anayasa'ya göre ilköğretim parasızdır. İrlanda'da veliler çocuklarına evde eğitim verme özgürlüğüne sahiptir; Türkiye'de ise velilerin çocuklarına evde eğitim vermesi için yasal dayanak mevcut olmayıp eğitim okullarda alınmak zorundadır.

İrlanda'da özel ilköğretim okullarının oranı % 2 civarında olup devletten yardım almayan ve ağırlıklı olarak kiliselere bağlı okullarda verilmektedir. Türkiye'de ise özel öğretimdeki okullaşma oranı İrlanda ile çok yakın düzeyde olup özel öğretim okullarına devletin katkısı oldukça sınırlı bir miktarda olup, dini cemaatlere tabi özel okul söz konusu değildir. İrlanda'da devlet özel ortaöğretim kurumlarının finansal harcamalarının büyük çoğunluğunu karşılamaktadır. Türkiye'de ise devletin özel ortaöğretim kurumlarına yardımı çok sınırlı kalmaktadır.

İrlanda'da okul öncesi eğitim sistemi olmamasına rağmen okullaşma oranı % 85 civarındadır. Fakat, okulöncesi eğitim zorunlu olmadığı için yasal altyapısı ve standartları olmayıp yönetimleri de özerktir. Türkiye'de okul öncesi eğitim sistemli olduğu halde net okullaşma oranı MEB'in 2013- 2014 yılı verilerine göre % 42,54'tür, fakat yasal altyapısı ve standartları mevcuttur.

İrlanda'da ilköğretim okullarının programları, öğretmen ve personel alımı DES tarafından yapılmaktadır. Türkiye'de de paralel uygulamalar olduğunu söylemek mümkündür. İrlanda'da ilköğretim okullarının büyük çoğunluğu kiliselere bağlıdır. Buna göre İrlanda'da laik bir eğitim olmadığı söylenebilir. Türkiye'de ise ilköğretim okullarının dini bir gruba veya herhangi bir camiye veya kiliseye bağlı olması gibi bir durum söz konusu olamaz. Bu bağlamda Türkiye Eğitim Sistemi laiktir. İrlanda'da ilköğretim okulları mütevelli heyeti, veli, öğretmen ve yerel topluluk temsilcileri tarafından kurulan kurullarla yönetilmektedir. Buna göre İrlanda'da ilköğretim okullarında katılmalı bir yönetim uygulandığını söylemek mümkündür. Türkiye'de okulun yönetim yetkisi okul müdüründedir. Velilerin, öğrencilerin ve yerel topluluk temsilcilerinin yönetime katılması söz konusu değildir.

İrlanda ortaöğretiminde üç farklı okul türü vardır. Genel akademik eğitim veren okullar genelde kiliseler tarafından kurulmuş olup, ortaöğretimde sayısal çoğunluğu ellerinde bulundurmaktadır. Bunların sahiplikleri özeldir ve devlet yardımı almaktadırlar. Türkiye'de dini cemaat veya örgütlere bağlı ortaöğretim okuluna rastlamak mümkün değildir. Diğer bir okul türü olan mesleki okulların yönetimi mahalli idare temsilcilerince yapılmaktadır. Yani bu okulların yönetiminde yerellik sözkonusu iken Türkiye'de yerel yönetimlerin okul yönetiminde söz sahibi olduklarını söylemek mümkün değildir. İrlanda ortaöğretiminde okullaşma oranı (2008 verilerine göre) % 84 civarındayken Türkiye'de ise (MEB 2013- 2014 verilerine göre) % 76,65'tir.

İrlanda yükseköğrenim sisteminde Türkiye ile paralellikler olduğunu söylemek mümkündür. Örneğin her iki ülkede de üniversitelerin yönetimleri özerktir. Fakat İrlanda'da üniversitelerin politikasını ve bütçesini belirleme özgürlüğü olduğunu Türkiye'de ise üniversitelerin bütçe ve politika belirleme konusunda yetkilerinin az olduğu söylenebilir. Yine benzer şekilde İrlanda'da yükseköğretimi planlama ve eşgüdümlemeden sorumlu HEA adlı kuruluş Türkiye'de YÖK'ün benzeri bir kuruluştur. Yine İrlanda'da

Türkiye'deki gibi öğrencilerden öğrenim harcı alan özel üniversite ve kolejlerin varlığı başka bir benzerlik noktası olarak dikkat çekmektedir.

İrlanda Eğitim Sistemi ile Türkiye Eğitim Sistemi denetim yapısı açısından kıyaslanırsa, İrlanda'da denetimin ağırlık noktasını kalite, standartların yerine getirilmesi ve öğretimin geliştirilmesi oluştururken; Türkiye'de denetim daha çok kontrol ve raporlamaya yönelik olup kalite standartlarının denetimin yapıldığını söylemek güç olsa gerek. Yükseköğretim sisteminin denetiminde her iki ülkede de üniversiteler özerk olduğu için denetimlerini kendileri yapmaktadır. Türkiye'de YÖK Denetleme Kurulu dış denetim yapmaktadır. Buna göre bu öğrenim düzeyinde denetim yapılarında paralellik olduğunu söylemek mümkündür.

İşleyiş Bakımından

Okul takvimi açısından bir kıyaslama yapmak gerekirse İrlanda'da eğitim – öğretim 179 – 183 iş günü arasında değişmekte akademik takvime DES karar vermektedir. Türkiye'de de eğitim – öğretim 180 iş günü civarında olup buna MEB karar vermektedir. Bu bağlamda Türkiye ile İrlanda arasında paralellik olduğunu söylemek mümkündür.

İrlanda'da ortaöğretim, ortaokulu (junior) da içine alacak şekilde beş veya altı yıl sürmektedir. Ortaöğretim okullarının çoğunluğunu oluşturan genel akademik eğitim veren okulların yaklaşık 1 / 3 'ünde karma eğitim verilmekte, diğerlerinde ise kız veya erkek lisesi olarak eğitim verilmektedir. Türkiye'de ağırlıklı olarak karma eğitim verilmekle birlikte kız veya erkek liselerine da rastlanmaktadır. Dezavantajlı bölgelerdeki okullara DES finansman dışında yardım yapmaktayken, Türkiye'de de parasız yatılılık, Yatılı İlköğretim Bölge Okulları ve Pansiyonlu İlköğretim Okulları gibi okullarla geri kalmış bölgelerdeki öğrencilerin eğitimlerine devam etmeleri sağlanmaya çalışılmaktadır. İrlanda'da yükseköğretim finansmanında kaynakların az bir kısmı yerel otoritelerce sağlanmaktayken Türkiye'de yerel otoritelerin yükseköğretime finansman açısından katkıları pek söz konusu değildir.

Sonuç

İrlanda Eğitim Sistemi genel bir bakış açısıyla değerlendirilirse, tüm eğitim kademelerinde eğitime sağlanan üst düzeyde finansal kaynaklar, dezavantajlı bölgelere ve öğrencilere olan ilgi ve finansal destek sosyal devlet anlayışının varlığını gösteren göstergelerdir. Örneğin ilköğretim ve ortaöğretimde özel okullara çok büyük finansal destek sağlanmakta, öğrencilerin ulaşım ve kırtasiye giderleri ve ihtiyacı olan öğrencilere çeşitli yollarla yardımlar sağlanmaktadır. Ayrıca ortaöğretimdeki okul türleri de bölgelerin ve öğrencilerin ihtiyaçlarına hitap edecek şekilde kurulmuştur. Örneğin ağırlıklı olarak mesleki eğitim veren dini cemaatlere bağlı okullar daha çok geri kalmış kırsal bölgelerde yer alarak öğrencilerin daha çok meslek sahibi olmalarını sağlamaktayken, akademik eğitim veren ve üniversiteye hazırlayan genel okullar daha çok şehirlerde ve gelişmiş bölgelerde kurulmuştur. Ayrıca çok programlı ve halk okulları denen ortaöğretim okulları da, ağırlıklı olarak akademik açıdan biraz daha geri olan öğrencilere ve halka eğitim vermektedir. Bu bağlamda Anayasasında sosyal bir devlet olduğu yazan ve eği-

tim açısından sosyal devletin gereklerini yerine getirmekte zorlanan Türkiye, İrlanda eğitim sisteminin sosyal devlet bağlamındaki olumlu taraflarını örnek alabilir.

İrlanda'da tüm eğitim seviyelerinde taraflar (veliler, öğretim elemanları, yerel temsilciler vb.) okul yönetimine katılıp alınan kararlarda söz sahibiyken Türkiye'de eğitim örgütlerinde yönetime katılma çok sınırlı bir düzeydedir. Yönetime katılmanın olumlu tarafları yapılan birçok araştırmayla ortaya çıkmış bir olgu iken, Türkiye eğitim sisteminde yetkilerin büyük çoğunluğunun okul müdürleri ve rektörlerde toplanması çağdaş bir uygulama olarak görülmemektedir. Katılmalı yönetim uygulamaları ve tecrübeleri açısından yine İrlanda eğitim sisteminin olumlu tarafları örnek alınabilir.

İrlanda'da okul öncesi kamu eğitim sistemi olmamasına rağmen okullaşma oranı % 85'lerde iken, Türkiye'de okulöncesi eğitim sistemli olduğu halde okullaşma oranı yetersiz olup 5 yaş grubunda % 42,54'tür. Yine İrlanda'nın okulöncesi eğitimde bu kadar yüksek oranda okullaşmayı nasıl sağladığı örnek alınabilecek bir uygulama olabilir. İrlanda'da ilkokul ve ortaöğretim okullarının büyük çoğunluğu özel olmakla birlikte, devletin finansal yardımı ile işlemektedirler.

Yararlanılan Kaynaklar

http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/eurybase/eurybase_full_reports/IE_EN.pdf Erişim Tarihi: 25.07.2011.

www.ireland-now.com/facts/population.html. Erişim Tarihi: 25.07.2011.

www.open-world.ru/SObr.html. Erişim Tarihi: 25.07.2011.

www.educationireland.ie/htm/education/main.htm. Erişim Tarihi: 25.07.2011.

www.education.ie Erişim Tarihi: 25.07.2011.

www.enwikipedia.org/wiki/Ireland. Erşim Tarihi: 25.07.2011

15.BÖLÜM

İSPANYA EĞİTİM SİSTEMİ

Dr. Ali ERDEN

Sosyal ve Siyasal Yapılanma

İspanya, güneybatı Avrupa'da, Balear Adalarından (Akdeniz) Kanarya Adalarına (Atlantik Okyanusu) kadar uzanan bir ülkedir. İspanya'nın Kuzey Afrika kıyılarında da çok az bir bölümü yer almaktadır. İspanya 505.990 km^2 alana sahiptir. 2009 yılında İspanya'nın nüfusu 46.745.807'dir ve nüfusun %50.5'i kadınlardan oluşmaktadır. İspanya'da km^2'ye 92.4 kişi düşmektedir (Eurydice/eurybase, 2010). İspanya nüfusu yerleşim yerlerine göre üç ana grupta toplanmaktadır. İlk grupta, Katalonya, Madrid, Valencia, Andalusta yer almaktadır. İkinci grupta, Galicia, Castile ve Leo, Basgue, Castile-la Mancha, Kanarya Adalan, Aragon, Murcia, Asturias ve Extremadure yer almaktadır. Üçüncü grup Ceuta, Melilla, Balear Adaları, Navarre, Kantabria ve La Rioja'yı içermektedir (Demir, 2000).

Franco'nun 1975 yılında ölümünden sonra Kral Juan Carlos ile İspanya'da anayasal monarşi başlamıştır. Franco sonrası dönemden 1990'ların ortasına kadar ülke Başbakan Felipe Gonzales tarafından yönetilmiştir. Yol, sağlık ve eğitim hizmetlerinde gelişmeler bu dönemde kaydedilmiştir. 1986 yılında Avrupa Birliği'ne giren İspanya refah düzeyini de artırmıştır (Demir, 2000).

İspanya, 1978 yılında kabul edilen Anayasa uyarınca sisteme dayalı parlamenter bir monarşidir. Kral sembolik bir öneme sahiptir. Yasama erki iki meclisli bir Cortes Generalis'in elindedir. Bu organ temsilciler meclisinden oluşmaktadır. Yasa tasarısı sunma yetkisi iki meclise, hükümete ve bölge meclislerine aittir. Demokrasinin yerleşmesi ve yerinden yönetim hareketi ile ülkedeki 17 özerk bölge önemli ölçüde güç kazanmıştır. Özerk bölgeler, belediyeler ile sorumluluğu paylaşmışlardır. Yeni Anayasa ile oluşan özerk bölge yönetimleri, tam özerk bölgeler ve yarı özerk bölgeler olarak ikiye ayrılmaktadır. Bunlar (Eurydice/eurybase, 2010):

1. Endülüs, Kanarya Adaları, Katalonya, Valencia, Navara, Bask Bölgesi ve Galiçya'dan oluşan tam özerk bölgeler,

2. Aragon, Balear Adaları, Kantabria, Kastilya, Cevta, Melilla, Extremadure, La Rioja, Murcia ve Madrid'den oluşan yarı özerk bölgelerdir.

İspanya'nın genel yönetimindeki özerk ve yarı özerk bölge yapılanması eğitim yönetimini de etkilemiştir. Özerk ve yarı özerk bölgeler özellikle kendi dillerinin

öğretiminde özel haklara sahip olmuşlardır. Yine genel yönetimde görülen yerinden yönetim hareketi eğitim yönetimi sistemini etkilemiştir. Eğitimde yerinden yönetim ile merkezi yönetimin yetkilerinin bir bölümü özerk bölgelere ve belediyelere aktarılmıştır. Böylelikle özerk bölgeler ve belediyeler program yapmada ve hizmetlerinde daha özgür olmuşlardır (Pereyra, 2002, s.670).

Eğitim Sisteminin Amaç ve Politikaları

Eğitim sisteminin genel amacı eğitim hizmetinden herkesin kaliteli olarak yararlanmasını sağlamaktır. Bu amaçla eğitimde fırsat eşitliği sağlanmıştır. İspanya eğitim sistemini amaç ve politika boyutunda şekillendiren yasalar aşağıda yer almaktadır (Eurydice/eurybase, 2006):

a.) 1970 Eğitim ve Finansmanı Genel Yasası (LGE)

b.) 1978 İspanya Anayasası

c.) 1983 Üniversite Reformu

d.) 1985 Eğitim Hakları Yasası (LODE)

e.) 1990 Eğitim Sisteminin Genel Yapısı Organik Yasası (LOGSE)

f.) 1995 Eğitim Kurumlarının Yönetimi, Değerlendirilmesi ve Katılım Organik Yasası (LOPEG)

g.) 2001 Üniversiteler Organik Yasası (LOU)

h.) 2002 Mesleki Eğitim ve Nitelikler Yasası (LOCFP)

i.) 2002 Eğitim Kalitesi Organik Yasası (LOCE)

j.) 2006 Eğitim Yasası (LOE)

k.) 2007 Üniversiteleri Geliştirme Yasası (LOMLOU)

1970 Eğitim ve Finansmanı Genel Yasası'nın temel ilkeleri şunlardır (Hinojal, 1988):

1. 6-14 yaş tüm nüfusu için zorunlu eğitimi gerçekleştirmek,
2. Herkes için kaliteli eğitimi sağlamak,
3. Eğitim sisteminin genel planlamasını yapmak ve okul yerlerinin sağlanmak,
4. Üniversite dışı düzeyde özel eğitim kuruluşlarının açılmasını sağlamak,
5. Eğitim sistemi ile iş dünyası arasında ilişkiyi sağlamak ve öğrencileri iş dünyası için hazırlamak.

1978 Anayasasının 27. Maddesine göre, herkesin eğitim hakkı, okul seçme özgürlüğü, parasız eğitim, zorunlu eğitim, isteğe bağlı din eğitimi, devletin çerçeve program yapma işlevi, özel okullar kurma ve işletme hakkı, öğretmenlerin, öğrencilerin ve velilerin okul yönetimlerine katılmaları, okulların denetimi, anayasa kapsamında eğitimin tüm alanlarında hukukun geçerliliği, eğitimin finansmanı, üniversite özerkliği, öğretim özgürlüğü, din özgürlüğü ve özerk bölgelerde İspanyolca'nın yanında kendi dillerini kullanma hakkı güvence altına alınmıştır ((Eurydice/eurybase, 2006).

1983 Üniversite reformu ile yükseköğretimin örgütlenmesinde yerel yönetimler de etkili kılınmıştır. Personel alımı konusunda yükseköğretim birimlerine yetkiler verilmiştir. Ancak kadro verme işlemini devlet yapmaktadır (Duyar, 1988).

1985 Eğitim Hakları Yasası (LODE)'nın temel amacı, eğitim haklarını ve akedemik özgürlüğü garanti etmek ve toplumu eğitime katılmaya cesaretlendirmektir. Yasa tüm İspanyolların temel, ücretsiz ve ayrımsız eğitim almalarını belirtir ve LOGSE'ye kaynaklık eder (Eurydice/eurybase, 2006).

1990 Eğitim Sisteminin Genel Yapısı Organik Yasası (LOGSE), İspanya eğitim sisteminin genel yapısını ve örgütlenmesini düzenleyen yasadır. 1990 LOGSE'si, üniversite dışındaki özel ve genel eğitimin örgütlenmesi ve yapısını düzenler. Bu yasa ile öğrencilerin kişisel gelişimine, demokratik değerlere katılımına, mesleki gelişimine, sosyal ve kültürel yaşama katılmalarına odaklanır. Ayrıca kültürel çeşitlilik, barış, işbirliği ve dil saygısını geliştirmeyi amaçlar (Eurydice/eurybase, 2006).

LOGSE, tüm öğrencilerin belirli ortak bir zeminde eğitim almalarını garanti eder ve Özerk toplulukların eğitim yetkilerini geniş olarak kullanmalarını sağlar. Ayrıca, özel eğitim gereksinimi karşılamak için 1982 Özürlülerin Sosyal Bütünleşme yasasını ilkelerini destekler. Kamunun eğitim kalitesini sağlaması için öğretmen niteliği ve eğitimi, eğitim programı, eğitim kaynakları ve yönetim, yenilik ve araştırma, eğitimsel ve mesleki danışmanlık, eğitim sisteminin denetimi ve değerlendirilmesi konularına öncelik verilmesi gerektiğini belirtir (Eurydice/eurybase, 2006).

1995 Eğitim Kurumlarının Yönetimi, Değerlendirilmesi ve Katılım Organik Yasası (LOPEG), LODE'ye dayanır. LOPEG'in amacı, eğitim kuruluşlarının LOGSE'ye uygunluğunu şart koşmaktır (Eurydice/eurybase, 2006).

2001 Üniversiteler Organik Yasası (LOU), üniversite sistemini düzenler. Bu yasanın amacı üniversitelerde kaliteyi ve mükemmelliği geliştirmektir ve özerkliği daha da sağlamlaştırmaktır. LOU üniversitenin rolünü, bilimsel, teknik ve kültürel bilgiyi tartışmak, geliştirmek ve aktarmak olarak belirlemiştir (Eurydice/eurybase, 2006).

2002 Eğitim Kalitesi Organik Yasası (LOCE), LODE, LOGSE ve LOPEG'i değiştirmekte ve yasal bir sadeleşme sağlamaktadır. Bu yasanın temel amacı herkes için kaliteli bir eğitimi sağlamaktır. LOCE'nin, beş esas maddesi vardır. Bunlar: (1.) Kişisel ihtiyaçların ve çabaların değerinin itici gücü; (2.) Öğrenci değerlendirme süreçlerinin yoğunluğu; (3.) Eşit fırsatlarla sistemin kuvvetlendirilmesi; (4.) Öğretmenin çalışmalarının takdiri ve güdülenmesi ve (5.) Eğitim kurumlarına daha fazla özerklik verilmesidir (Eurydice/eurybase, 2006).

2006 Eğitim yasası (LOE) ile eğitimin yapısında geçmiş yasalar ile ortaya çıkan yasal karmaşıklığı azaltmak ve üniversite dışı örgütlenme ile ilgili temel düzenlemeler yapmaktır (Eurydice/eurybase, 2010).

2007 Üniversiteleri geliştirme yasası ile 2001 üniversiteler yasasında değişiklik yapılarak üniversite özerkliğini artırmak ve Avrupa yüksek öğretim alanına uyum amaçlanmıştır (Eurydice/eurybase, 2010).

Bunlar ışığında İspanya eğitim sisteminin öğretim kademelerine göre amaçları;

Okul öncesi eğitimin amaçlan (Eurydice/eurybase, 2006);

1. Öğrenciler kendi yetenek ve sınırlarını değerlendirebilmeleri için keşfetmeyi başarmaları, kendi vücutlarını anlayıp kontrol etmeleri, gerçek ve olumlu kendi imajlarını oluşturmaları;
2. Öğrencilerin artan bir şekilde bağımsız davranmalarını sağlayarak onların yetişkinlerle ve kendi akranları ile ilişkilerinde duygusal olarak kendinden emin olmalarını sağlamak, kendi güvenlerini ve girişimci olma yeteneklerini geliştirmek, sosyal ilişki dairesini genişletmek ve düşüncelerini ifade edebilmek;
3. Öğrencilerin aile, sosyal ve doğal çevrelerinde olan olayları gözlemleyerek araştırma yapmalarını kolaylaştırmak, bu çevrelerde oluşan ilişkileri ve en anlamlı özellikleri keşfederken bunlara katılarak saygı tutumlarını geliştirmek;
4. Öğrencilerin sözlü dil becerilerini geliştirmek.

İlköğretimin amaçları: öğrencilere dil, okuma yazma ve aritmetik alanlarında temel bilgi ve becerileri kazandırmak, insan ilişkilerinde temel değerleri kazandırmaktır. Ayrıca öğrencilerin artistik becerilerini geliştirmek, fiziksel, sosyal ve kültürel çevrenin temel karakterini bilmelerini, sağlıklarını ve doğal çevreyi korumalarını ve çocukların yaşadıkları ortamlarda kendi kendilerine yetmelerini sağlamaya dönük genel bir eğitim vermek ve onları üst öğrenime hazırlamaktadır (Eurydice/eurybase, 2006).

LOGSE'ye göre ilköğretimin amacı kız ve erkek öğrencileri sosyalleştirmek, onlara temel kültürel geçmişlerine uygun ortak eğitim fırsatları sağlamak, saygın bir çevrede derece derece özerklik kazandırarak sözlü, yazılı, okuma ve aritmetik becerileri kazandırmaktır (Eurydice/eurybase, 2006).

Ortaöğretimin amaçları: I. devrede, öğrencilerin ilköğretimde aldıkları bilgiler derinleştirilir ve onların genel ve mesleki konularında üst öğrenime hazırlanmaları amaçlanır. Öğrencilere kritik düşünme, yabancı dil öğrenme, geleneksel kültüre ait olayları ve inançlan takdir etme, çevreye duyarlı, sağlıklı, işbirliği yapabilen, ahlaki sorumluluğa sahip, hoşgörülü, sosyal olayları analiz edebilen, temel doğal yasaları anlayabilen, pratik bilgiyi kullanabilen, temel teknolojik bilgiyi kullanabilen öğrenciler yetiştirmektir. Bu amaçlar, devlet tarafından özerk topluluklar için düzenlenen müfredatın temelini oluşturur (Eurydice/eurybase, 2006).

LOCE ayrıca Educación Secundaria Obligatoria için etkili kişilik gelişimi ve öğrenme süreçleri için gerekli olan disiplin alışkanlıklarını ve çalışmanın gelişimi ve pekişmesi; takım çalışması duygusunun pekiştirilmesi ve diğer insanların düşünce şekillerinin, tecrübenin değeri; matematiksel, bilimsel ve farklı disiplinleri meydana getiren bütünleştirici bilimsel bilgiyi anlamak; bilginin ve tecrübenin farklı alanlarındaki problemleri belirlemek için yöntemler bilme ve uygulama, onlarla ilgili karar vermek ve sorunları çözmek; kendine güveni geliştirmek, girişimci ruhu sağlamak, eleştirel anlamda kişisel girişimcilik ve planlama yeteneği, karar verme ve sorumluluk alma amaçları vardır (Eurydice/eurybase, 2006).

Ortaöğretimin II. devresinde eğitimin amacı, öğrencilerin zihinsel ve duygusal gelişim süreçlerini desteklemek ve onlara bir yetişkin olarak bireysel ve toplumsal yaşamda üstlenecekleri sorumlulukları için gerekli olan bilgi ve becerileri vermek ve onları daha üst dereceli bir mesleki eğitime veya yükseköğretime geçişe hazırlamaktır (Eurydice/eurybase, 2006).

Yükseköğretimin amaçları: LOU yasası ile belirlenmiştir. LOU, üniversite sisteminin kalite gelişimini, öğrencilerin ve öğretmenlerin değişkenlik gelişimi ile yeni bilgi ve iletişim teknolojileri aracılığıyla hem uzaktan lise hem de yaşam boyu eğitimden kaynaklanan yeni durumlara cevap vermeyi amaçlar. Yeni Avrupa üniversitelerinin alanlarının birleştirilmesinden şuanda ortaya çıkan rekabet ortamını elde etmeyi amaçlar. Son olarak bu yasa, üniversite özerkliğini sağlamada *Agencia Nacional de Evaluación de la Calidady Acreditación*' ANECA'nın yaptığı değerlendirme uygulamalarını önemli kılar (Eurydice/eurybase, 2006).

21 Ocak 2005 tarih ve 56 sayılı Kraliyet Kararnamesine göre yüksek lisans; araştırmacılığın geliştirilmesini, akademik ya da profesyonel uzmanlığı amaçlayan disiplinlerarası eğitimi ve ileri uzmanlığı sağlar. Doktora çalışmalarının amacı ise, araştırma tekniklerinde ileri derecede eğitimi amaçlar (Eurydice/eurybase, 2006).

Eğitimin Sisteminin Yapılanması

Yönetsel Yapılanma

İspanya eğitim sisteminde kamu eğitim kuruluşlarının yapısını 1995 Eğitim Kurumlarının Yönetimi, Değerlendirilmesi ve Katılım Organik Yasası (LOPEG) düzenlemektedir. İspanya eğitim sisteminin yapısında genel olarak, Eğitim Bakanlığı, özerk bölge yönetimleri, yerel eğitim otoriteleri ve okullar bulunmaktadır (Eurydice/eurybase, 2010).

Eğitim Bakanlığı. Eğitim Bakanlığı; kültür, eğitim, bilim, teknoloji ve sporla ilgili konularda genel politikaları yürütmek ve önerilerde bulunmaktan sorumludur. Bakan uluslar arası kuruluşlarda ve Avrupa birliğinde eğitimle ilgili konularda İspanyayı temsil eder. Bakanlık uygulamalarında homojenliği, eğitimden eşit olarak yararlanmayı sağlar. Bakanlık aşağıdaki birimlerden oluşmaktadır (Eurydice/eurybase, 2010);

1. Eğitim ve Mesleki Eğitim Devlet Sekreterliği
2. Üniversiteler Genel Sekreterliği
3. Eğitim Müsteşarlığı

Eğitim ve Mesleki Eğitim Devlet Sekreterliği: Örgütlenmesi ve bölümlerin yürütülmesi ile ilgili yüksek erke sahip bir devlet organıdır (Tablo1). Ayrıca aşağıdaki görevleri de yürütür:

1. Bakanlığın, eğitim ve mesleki eğitimle ilgili erkini yönetmek,

2. Eğitimle ve mesleki eğitimle ilgili bu alandaki Avrupa Birliği direktiflerine ilişkin uluslar arası ilişkilerin tanıtımı ve rehberliği,
3. 2006'da kabul edilen LOE ile eğitimin ve kamu güçlerinin eğitim alanında örgütlenmesi, değerlendirmesi ve yenilenmesi,
4. Mesleki yeterlik programlarının ve eğitimdeki yeniliklerin gerçekleştirilmesi ve eğitime ulaşmada eşit şartların sağlanmasının desteklenmesi,
5. Eğitim Bakanlığının emriyle eğitiminin planlanması ve yönetimi,
6. İleri derecede mesleki eğitim, artistik, spor ve üniversite eğitimi arasındaki koordinasyonun sağlanması,
7. Eğitimin yeterliği kapsamında eşitlik politikalarının, ayrımcılık olmadan ve herkesin ulaşabileceği şekilde tanıtımı,
8. Özerk topluluklar ve yerel şirketler arasında eğitime ilişkin ilişkinin koordinasyonunu sağlamak ve bunun sürekliliğinin sağlanması,
9. Şuandaki yasayla verilen görevlerden ilgili olanlarının Devlet Yüksek Müsteşarlığınca yapılması,
10. Öğretim elemanlarının politikasının yönetimi ve devlet hizmetinde öğretim fonksiyonunu yöneten yasal kuralları düzenlemek,
11. Bu prosedür sırasında, dava vekillerini kapsayan genel hükümleri ve özerk topluluklara danışma ve ilişkileri önermek ve eğitimin yeterlik kapsamına ilişkin genel hükümleri önermek,

Tablo 15.1. Eğitim ve Mesleki Eğitim Devlet Sekreterliği'nin Örgüt Yapısı

<table>
<tr><td rowspan="5">Eğitim ve Mesleki Eğitim Devlet Sekreterliği</td><td rowspan="5">Değerlendirme ve Bölgesel İşbirliği Genel Müdürlüğü

Mesleki Eğitim Genel Müdürlüğü</td><td>Bölgesel İşbirliği Genel Şubesi</td></tr>
<tr><td>Akademik Örgütler Genel Şubesi
Teftiş Genel Şubesi</td></tr>
<tr><td>Öğrenciler, Katımcılar ve Eşitlik Genel Şubesi
Değerlendirme Enstitüsü
Rehberlik ve Mesleki Eğitim Genel Şubesi</td></tr>
<tr><td>Yaşamboyu Öğrenme Genel Şubesi
Öğretmen Yetiştirme ve Eğitim Araştırma ve Yenilik Enstitüsü</td></tr>
<tr><td>Eğitim Teknolojileri Enstitüsü
Ulusal Yeterlilikler Enstitüsü</td></tr>
<tr><td colspan="2"><u>Danışma Birimleri:</u>
Sanatsal Eğitim Yüksek Kurulu.
Okul Birlikteliği Devlet Gözlemevi
Devlet Okul Konseyi</td></tr>
</table>

Kaynak: (Eurydice/eurybase, 2010, s.36).

Üniversiteler Genel Sekreterliği. Üniversiteler Genel Sekreterliğinin görevleri şunlardır:

1. Düzenleme, planlama, koordinasyon, destek ve örgütün izlenmesi, Devlet Genel Yönetim sorumluluğu yanı sıra, yüksek öğretim giriş sınavları organizasyonu olan yüksek öğretimi programlama ve yönetme,
2. Üniversite yüksek öğretime ilişkin, bu konuda Avrupa Birliği eylemlerin izlenmesi ile ilgili uluslararası ilişkileri rehberlik ve teşvik etme,
3. Genel Sekreterliği farklı birimleri tarafından yürütülecek olan eğitim ve hareketlilik eylemlerin ve programların koordinasyonu,
4. Üniversiteler Konseyi ile koordinasyon içinde üniversite politikası geliştirilmesi,
5. Üniversite Politikası Genel Kurul aracılığıyla teşvik ve üniversite konularda Özerk Topluluklar ile ilişkileri teşvik ve koordinasyonunu sağlama,
6. Bilim ve Yenilik Bakanlığı ile işbirliği içinde gerçekleştirilecek olan Araştırma, Geliştirme ve İnivasyon sorunları haricinde '2015 Üniversitesi Strateji' eylem ve programları planlama, koordinasyonunu sağlama ve değerlendirme,
7. Eğitimde, eşitlik politikalarının, ayrımcılık olmayan ve evrensel erişimin sağlandığı yeterlikler kapsamını teşvik etme,
8. Üniversitelerin etkin bir yönetiminin, adil, sürdürülebilir ve Özerk Topluluklar ile paylaşılan bir finansman sistemi çerçevesinde teşvik edilmesi,
9. Üniversitelerde sağlık ve güvenlik önlemlerinin uygulanması lehine olan temel düzenlemelerin teşvik edilmesi,
10. Bilimsel araştırma, teknolojik gelişim ve üniversitelerin yenileşmesi için kamu ve özel araştırma ve yenilik kuruluşlarıyla işbirliğinin teşviki,
11. Mesleki birlikler veya uygun olduğunca onların genel konseyleri ile, konuya ilişkin yürürlükteki mevzuat uyarınca, bunlarla işbirliği yapmak,
12. Daha verimli ve etkili bir üniversite ve öğretim altyapıları organize ve teşvik etmeyi amaçlayan programların geliştirilmesi,
13. Üniversitelerin araştırma projeleri ortaya çıkan teknoloji tabanlı şirketlerin oluşturulması ve teşviklerin getirilmesi tanıtımını desteklemek için girişimcilik kültürünü teşvik etmek,
14. Bakanlıklar arası ilişkilerin koordinasyonuna gerekli, üniversite alanında eğitim, araştırma ve bilgi transferi ile ilgili tutarlı ve entegre bir yaklaşım için işbirliği,

Üniversiteler Genel Sekreterliğinin altında Üniversite Politikası Genel Müdürlüğü ve Üniversite Eğitimi ve Rehberlik Genel Müdürlüğü vardır. Üniversiteler Genel Sekreterliğinin yapısı Tablo 15.2'de yer almaktadır.

Tablo 15.2. Üniversiteler Genel Sekreterliğinin Örgüt Yapısı

Üniversiteler Genel Sekreterliği	Üniversite Politikası Genel Müdürlüğü	Akademik Koordinasyon ve Yasal Düzenleme Şubesi
		Niteliklerin Tanınması ve Sertifikalandırma Şubesi
		Öğretmen Eğitimi ve Hareketliliği Şubesi
	Üniversite Eğitimi ve Rehberlik Genel Müdürlüğü	Öğretmenler ve Öğretim Yenilikçiliği Şubesi
		Üniversite Koordinasyonu Şubesi
		Öğrenci Yönlendirme, Entegrasyon ve Mesleki Bütünleşme, Şubesi
		Burs, Hibe ve Öğrenci Hareketliliği Şubesi
		Analiz, Araştırmalar ve Planlama Genel Müdürlüğü (1)
	Analiz, Araştırmalar ve Planlama Genel Müdürlüğü(1)	
	Ekonomik Koordinasyon Genel Müdürlüğü (1)	
	Üniversiteler Genel Sekreterliği aracılığıyla Eğitim Bakanlığına bağlı olan enstitüler ve kurumlar Avrupa Eğitim Programları Özerk Kurumu Yaşam Boyu Öğrenme Programları için Ulusal Ajans (OAPEE) Değerlendirme ve Akreditasyon Ulusal Ajansı (ANECA) Yönetsel açıdan Eğitim Bakanlığına bağlı olanlar Uzaktan Eğitim Ulusal Üniversitesi UNED (Ulusal Açık Üniversite) Menéndez Pelayo Uluslar arası Üniversitesi Paris İspanya Koleji	

(1) Bu kurumlar, Genel Müdürlük statüsündedirler ama doğrudan Üniversiteler Genel Sekreterliğine rapor verirler. Kaynak: (Eurydice/eurybase, 2010, s.37-38).

Eğitim Müsteşarlığı: Milli Eğitim Bakanlığını temsil eder, ortak hizmetlerini yönetir ve Devlet Genel Yönetim organizasyonu ile ilgili çalışmaları ve örgüte ilişkin gücü yönetir. Buna ek olarak şu görevleri yapar:

(1) Bölümün eylem planlarının onayı ve düzenlenmesi için Bakana destek ve teknik danışmanlık,

(2) Bölümün bütçe, personel, ulusal miras, ortak özellikleri ve yapısı, ekonomik programlama ve bütçe kontrolü ile ilgili genel planlarının oluşturulması ve koordinasyonunun sağlanması,

(3) Bakanlıkla ilgili genel hükümlerin yanı sıra bu prosedürlerin yayınlanmasına ilişkin işlemlerin tanıtım, koordinasyon, destek ve denetimini sağlamak,

(4) Bakanlar Kurulu, Devlet Komisyonları ve Genel Sekreterleri ve Şubelerle ilişkin konuların işlerliği için bu işlevlerin teşvik edilmesi ve yönetimi,

(5) Milli Eğitim Bakanlığı ve farklı yasal organları, Genel Devlet İdaresi, Devlete ait diğer bölümler arasındaki ilişkilerin geliştirilmesi ve koordinasyonu,

(6) Bakanlığın altında oluşan bu servisler, kurumlar ve merkezlere ilişkin aktivitelerin denetimi ve yönetimi, Eğitim Müfettişliğinin görev ve yetkisinden farklı olarak yürütülür,

(7) Rasyonalizasyon ve bilgisayarlaşma, istatistik ve idari bilgi ve belgelerin ve ayrıca bölüm içinde yeterliği üst kurumlara devredilmemiş olan konuların yönetilmesi,

(8) Cinsiyet eşitliği üzerine bölümün eylemlerinin koordinasyonu

(9) İspanya Enstitüsü ve buna bağlı Kraliyet Akademileri bölümünün idari ilişkilerin düzenlenmesi.

Eğitim Müsteşarlığının ayrıca özel fonksiyonları vardır. Bunlar:

(10) Gider ve gelir bütçesi üzerindeki ekonomik-mali etkinin düzenlenmesi ve hareketliliğin ekonomik raporlan üzerinde çalışmak ve bu raporları hazırlamak,

(11) Bölümün program ve alt programları yapısının oluşturulması, yıllık bütçesinin kabaca çıkarılması ve işlenmesi, bütçe kredi verilmesini ve değişikliklerin işlenmesini izleme,

(12) Devlet Bütçe Yıllık Yasasıyla ortaya çıkan program ve eylemlere ilişkin hedeflerin başarı derecesinin izlenmesi,

(13) Bölümün mali kaynakların analiz ve koordinasyonu; ayrıca, diğer kurumları ve bölümlerin fonksiyonlarını etkilemeden, bölüm yada ona bağlı kurumların projeleri yada programları için projelendirilmiş Avrupa kaynaklı ya da uluslar arası fonların kullanımının koordinasyonu ve izlenmesi,

(14) Departmanına bağlı personelin özellikle planlama ve yönetimiyle ilgili düzenleme,

(15) Öğretim elemanlarının haricinde personelin eğitimi, sosyal eylem, sağlık ve güvenliği sürdürme,

(16) Sendikal örgütleri ve diğer meslek birlikleri temsilcileriyle ile olan İlişkiler.

(17) Bölümün merkezi hizmetleri iç düzenlemeler, idari birimler ekipman, korunması, bakım, binaların işletilmesi ve güvenliği, malzeme, eğitim ve menkul envanterinin güncellenmesi ile uygun olan durumlarda çalışma projelerinin yanı sıra Bakanlığın projelerinin denetimi,

(18) Sözleşme masasına yardım ve destek,

(19) Bölümün merkezi arşivinin örgütlenmesi, yönetimi, diğer arşivlerin ve belgesel babadan kalma mirasın korunmasının koordinasyonu,

(20) Bilişim teknolojileri tasarımı ve kullanımı, farklı birimler ile işbirliği içinde bölümü planlamak,

(21) Cinsiyet eşitliği politikaları ve ayrıca kadınla erkek toplan eşitliğini garantileyen önlemler için bölüm birimlerini destekleyen ve tavsiye eden çalışmalar ve teknik raporların hazırlanması,

(22) Gelişmekte olan programları ve kadın ve erkekler arasında toplam eşitliğin dinamik bir şekilde teşvik edilmesi ve eylemler ve programları geliştirmek için diğer kamu idareleri ve kurumları ile işbirliği ve koordinasyonu sağlamak,

(23) Aynı şekilde, Eğitim Sekreterliğine rapor veren, aşağıda genel fonksiyonları ile bir yürütme organı olan Genel Teknik Sekreterliğidir. Düzenlemelerin yapılması, yasal yardım ve Bakanlığın idari düzenlemelerinin ve eylemlerinin yayına hazırlanması.

Eğitim Müsteşarlığı'nın örgütlenmesi aşağıdaki şekildedir.

Tablo 15.3. Eğitim Müsteşarlığının Örgüt Yapısı

Eğitim Müsteşarlığı	Genel Teknik Sekreterliği
	Genel Teknik Altşube
	Kaynaklar Şubesi
	İstatistik Ofisi
	Dokümantasyon ve Yayın Şubesi
	Bütçe Ofisi
	Çalışanlar Şubesi
	Yüksek Ofis
	Bilgi ve İletişim Teknolojileri Teknik Ofisi Şubesi
	Bölüm Hizmetleri Genel Müfettişliği
	Devlet Avukatlar Ofisi
	Genel Devlet Saymanlığı Şubesi

Kaynak: (Eurydice/eurybase, 2010, s.40).

Bölgesel düzeyde eğitim yönetimi ve özerk bölgeler. İspanya eğitim sisteminin görev ve yetkileri merkezle özerk bölgeler arasında paylaşılmıştır. Bölgesel yetki, merkezi hükümetin denetimi dışındaki tüm normları altına almakta, yasal mevzuatı düzenleme ve uygulama işlevlerini kapsamaktadır. Bu yetkiler ilk defa 1983'te Katalonya ve Baskenland'a tanınmıştır (Ültanır, 2000). Özerk bölgelerde eğitim yönetiminin yapılanması ya bölümler şeklinde ya da "*Consejerías*" danışmanlar şeklinde olmaktadır. Özerk bölgeler arasındaki eşgüdümü, başkanı eğitim bakanı olan Eğitim Danışmanları Konseyi sağlamaktadır (Eurydice/eurybase, 2006).

Eğitim Bakanlığı ve değişik eğitim otoriteleri arasında paylaşılan bir dizi fonksiyon vardır (Eurydice/eurybase, 2010):

Sistemi tamamen etkileyen eğitim politikalarıyla ilgili kararlar ve eğitim istatistiklerine ilişkin bilgi paylaşımını etkileyen genel, özel yanların belirlenmesi eğitim planlamaları, eğitim araştırmalarının sürdürülmesi, eğitim üyeleri için genel düzenleme ve sürekli eğitim, eğitim enstitülerinin kayıt altına alınması.

Çeşitli eğitim otoriteleri arasında bu koordinasyonun sağlanması için görevli yönetim kurulu (advisory board), değişik Özerk Topluluklarında eğitimden sorumlu ve Eğitim bakanının başkanlığında olan eğitim sektor komitesi (the Sectoral Committee for Education) den oluşur.

Temel görevi, Devlet yönetimi (state administration) ve özerk Topluluklar tarafından eğitim politikaları ile ilgili kararları uygularken, en iyi uyum ve entegrayonu sağlamaktır. Bunun için, ortaya çıkabilecek sorunları tartışmak ve olayları planlayıp çözmek için görüşmelerde bulunur,

Yerel (Belediyeler) Düzeyde Genel Yönetim: Varolan yasalar, yerel kuruluşları eğitim otoritesi olarak kabul etmez ama eğitim alanında Özerk Toplulukların ve Devlet yönetimi (state administration) ile işbirliği yapar. Bu işbirliği, 1985 LODE eğitim yasası ve buna bağlı alt yenilikler ile, 1985 Yerel Hükümet Temel Yasası ile ve 2006 LOE eğitim yasası sağlanmıştır (Eurydice/eurybase, 2010).

Aslında, Devlet Yönetimi ve Özerk Topluluklar, ilgi alanlarına ilişkin olarak tüm belediyelere yetki kullanmada sorumluluk verebilir. Eğitimsel görevlere ilişkin tüm yerel otoritelerin ortak yapısı yoktur. Ama, birçoğunun eğitim ofisi vardır ve bazısı belediye eğitim entitüleri kurmuştur. Belediyeler, yetkiyi, okul öncesi, ilkokul ve özel eğitimin korunması, izlenmesi ve devam ettirilmesi olarak kabul etmektedirler. Ayrıca, belediye otoriteleri, zorunlu eğitim hizmetlerini yerine getirmekle yükümlüdürler (Eurydice/eurybase, 2010).

Belediyeler, eğitim, kültür, spor ya da sosyal aktiviteler için okuldan sonra Özerk Topluuklara bağlı eğitim enstitülerini kullanabilirler. Yerel yönetimler, belediye okul konseylerini oluşturmak için yetkilendirilmişlerdir (Eurydice/eurybase, 2010).

Yukarıda belirtilen merkez ve yerel yönetim birimlerinin dışında, eğitim yönetiminde söz sahibi aşağıdaki kurullar bulunmaktadır ((Eurydice/eurybase, 2006).

Eğitim Bakanları Kurulu: Eğitim Bakanı ile özerk bölgelerdeki eğitim bakanlarının oluşturduğu bu kurulun görevi, tüm bölgelerde ve ülke düzeyinde eğitim planlaması, politikası, amaçları ve yönetimi ile ilgili koordinasyonu sağlamak ve önerilerde bulunmaktır.

İşbirliği Kurulu: Merkezi, bölgesel ve yerel düzeyde yasalarda açıkça belirtilmeyen öğretim materyali hazırlama, yetişkinler için okuma yazma öğretimi gibi konularda çalışır.

Devlet Okul Konseyi: Eğitimin planlanmasına ve temel normların belirlenmesine katkıda bulunan bir danışma birimidir. Bir başkan, bir genel sekreter, kurul tarafından seçilen bir başkan yardımcısı ile öğretmenlerden, öğretim üyelerinden, velilerden,

öğrencilerden, yöneticilerden, işverenlerden ve hizmetli personelden temsilcilerin olduğu 80 kişilik bir konseydir (Türkoğlu, 1988).

Mesleki Eğitim Genel Konseyi: Hükümete mesleki eğitim konularında danışmanlık yapar. Mesleki Eğitim Ulusal Programı'na katkı sağlar ve bu programın uygulanmasını kontrol eder. Konseyin Eğitim Bakanlığı'nın yanı sıra, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı ile sosyal yardım kurumlarından üyelerin bulunduğu 39 üyesi bulunmaktadır (Türkoğlu, 1988).

Üniversite Konseyi: Üniversitenin koordinasyonundan ve yükseköğretime ilişkin öneriler sunulmasından sorumludur. Bu konsey Eğitim Bakanlığı'nca yönetilir (Türkoğlu, 1988).

Okulların yönetsel yapılanması. İspanya'da kamu okullarının başında Headteacher adı verilen okul müdürleri bulunmaktadır. Bu müdürler Okul Konseyi tarafından seçilir ve özerk bölge yöneticisi tarafından atanır. Okul yöneticisi okul işlerinin düzenlenmesinden, disiplinden, genel zaman çizelgesinden, fazladan yapılacak program etkinliklerinden, diğer okullarla ilişkilerden, okulun eğitim planının onaylanmasından sorumlu olan *consejo escolar del centro*'ya başkanlık eder. Yönetici, *jefe de estudios* (çalışmaların başı) ile işbirliği yapar. Eğitimle ilgili olan LOGSE yasası *jefe de estudios*'un yetki ve sorumluluklarını artırmıştır. Bu anlamda okulun eğitim planından yöneticiler takımı sorumludur. İspanya'da eğitimle ilgili tüm sorunlardan Öğretmenler Meclisi sorumludur (Eurydice, 1996).

Consejo escolar del centro: İspanya ilköğretim ve ortaöğretim okul sisteminde yer alan kuruldur. Kurul bütçe, öğretimin örgütlenmesi, yönetim ve denetimden sorumludur. Kurul, öğretmenlerden, velilerden, öğrencilerden, yönetici çalışandan ve belediye temsilcilerinden (kamu sektöründe) veya okullardan sorumlu titular denen kişi ya da kurul temsilcilerinden oluşan üç kişiden oluşur. İspanya'da tüm yönetimsel, finansal, eğitimsel ve örgütsel konularda son otoritedir. Okul için yasal sorumlulukları vardır; çeşitli düzeylerdeki otoritelerin kararlarını uygular. İspanya da okul içinde yönetim yönetici, sekreter ve çalışmaların başı ile öğretmenler konseyi ve *Consejo escolar* arasında paylaşılmaktadır. (Eurydice, 1996).

Yönetimsel kontrol ve teftiş. 1978 Anayasasının gerekli gördüğü denetimi Kıdemli Müfettişler Servisi gerçekleştirirken, 1995 yılında Eğitim Kurumlarının Yönetimi ve Değerlendirilmesi (LOPEG) Yasası ile özerk bölgelerin kendi denetimlerini yapabilecekleri de öngörülmüştür. Devlet denetimi, eğitim sisteminde ortak bir temel yapının oluşturulmasındaki düzenlemelere dönüktür. Bu amaçla devlet, eğitim-öğretim programları, ders planları ve öğretim araçları, okul binalarının yapımı, harcamaları, öğretim alanları, öğretim basamakları, öğrenim süreleri, okula giriş koşulları, okulu bitirme ile ilgili durumlar, dil öğrenimi ile ilgili temel haklar konusunda çıkarılan yasa ve yönetmeliklere uygunluk denetimi yapar. Bölgesel denetim, özerk bölgelerin kendi yetki alanlarına giren konularda yaptıkları denetimdir. Denetimde okullara gelişlerine dönük danışmanlık hizmeti de verilmektedir (Eurydice/eurybase, 2006).

LOCE'ye göre, değerlendirme eğitimin gelişmesi ve sistemin şeffaflığı için temel unsurlardan biridir. Eğitim sisteminin genel değerlendirmesi, özerk bölgeler tarafından kurulan ilgili organlarla işbirliği içinde çalışacak olan Değerlendirme Enstitüsü tarafından yapılır. Enstitü, eğitim sisteminin işleyişinin hesabını vermek üzere parlamentoya yıllık rapor vermekle yükümlüdür. LOCE'ye göre, eğitim denetimi, eğitim projelerinin hazırlanmasını desteklemek ve eğitim sistemini geliştirmek için eğitim kurumlarının kendi kendini değerlendirmesini öngörmektedir. Devlet, Yüksek Denetim Hizmeti'ni yerine getirir (Eurydice/eurybase, 2006).

Okul Sistemi Yapılanması

1990 yılında çıkarılan Eğitim Sisteminin Genel Yapısı (LOGSE) yasası ile şekillenmiştir. Bu yasaya göre genel eğitim sistemi dört basamaktan oluşmaktadır (şekil 1): Okul öncesi eğitim, ilköğretim, ortaöğretim ve üniversiteler. Bu eğitim basamaklarında aşağıdaki okul türleri yer almaktadır (Eurydice/eurybase, 2006):

1.) 0-6 yaş çocukların devam ettiği ve zorunlu olmayan okul öncesi eğitim (Educación Infantil).

2.) 6-12 yaşlan arasındaki çocukların devam ettiği ve zorunlu olan altı yıllık ilköğretim.

3.) 12-18 yaşlan arasındaki çocukların devam ettiği ortaöğretim. Eğitimin bu basamağında çeşitlilik görülmektedir.

   a. 12-16 yaşları arasındaki çocukların devam ettiği ve zorunlu olan dört yıllık ortaöğretim (Educación Secundaria Obligatoria).

   b. 16-18 yaşları arasındaki çocukların devam ettiği ve iki yıllık olan Baccalaureate

   c. Mesleki eğitimin yapıldığı okullar (Intermediate Specific Vocational)

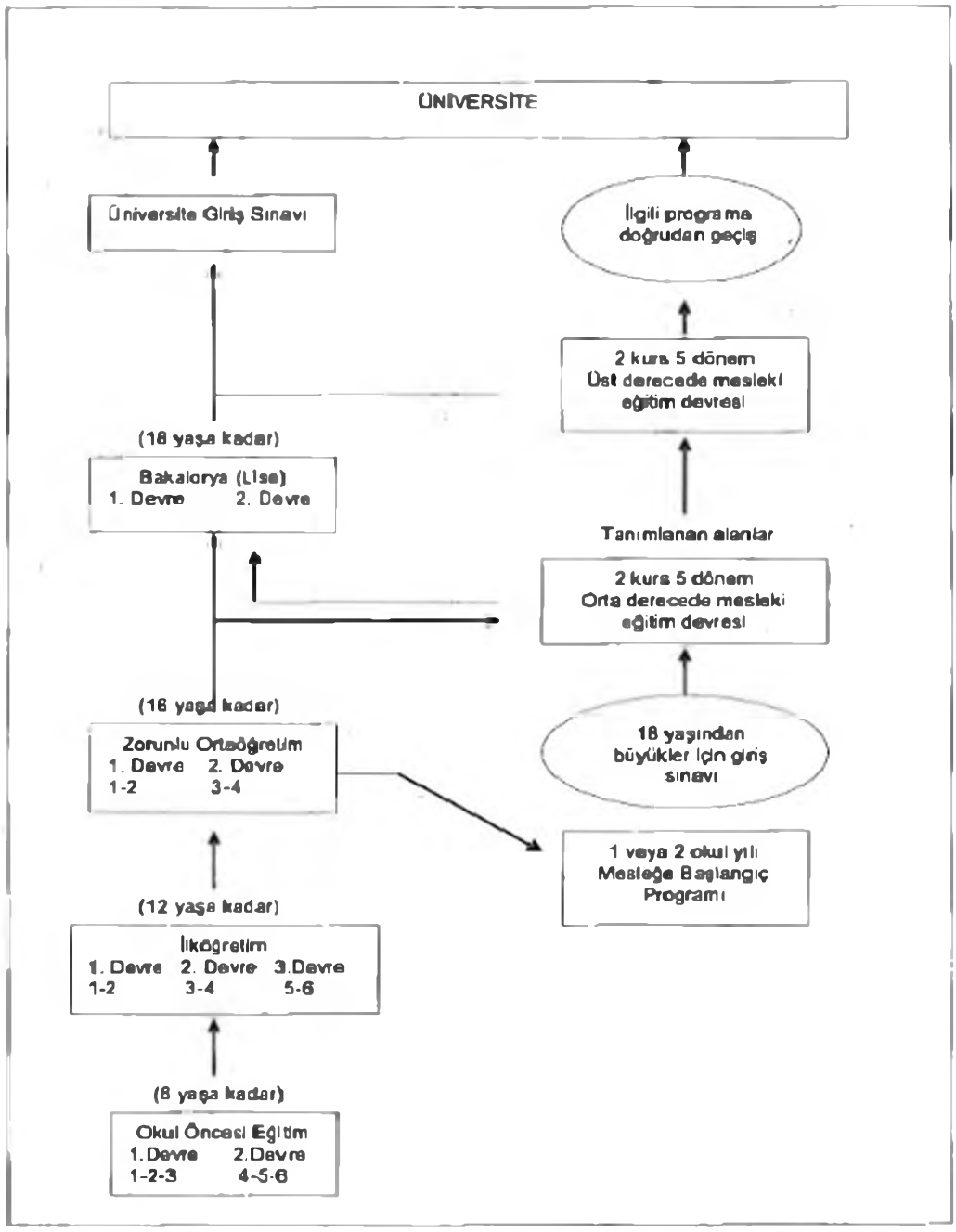
4.) Üniversiteler

Okulöncesi eğitim. Okul öncesi eğitim, İspanya Eğitim Sisteminin ilk basamağıdır. Çocuklar yaşamlarının ilk ayından altı yaşına kadar bu okula giderler. Okul öncesi eğitim zorunlu değildir ve "Educación Infantil" olarak adlandırılır. Okul öncesi eğitimin amacı kız ve erkek çocukların fiziksel, duygusal, sosyal ve entellektüel gelişimlerine katkı koymaktır (Eurydice/eurybase, 2010).

Okul öncesi eğitimin yapısı 1990 LOGSE yasası ile şekillenmiştir. 1990 LOGSE yasası ile bu okul basamağının adı ve iki dönemden oluştuğu belirlenmiştir. Bunlar, 0-3 yaş ve 3-6 yaş arası eğitimin yapıldığı okullardır. 1990 yasası ile okul öncesi eğitimin zorunlu olmasa da, okullaşılması gerektiği vurgulanmıştır. LOPEG ile özerk bölgelerin de düzenleme yapabilmeleri sağlanmıştır (Eurydice/eurybase, 2006). 2002 LOCE ve 2006 LOE yasalanyla bu yapı daha da kuvvetlendirilmiştir (Eurydice/eurybase, 2010).

Eğitimin içeriği, öğrencinin kişisel kimliğini ve bağımsızlığını geliştirmeye, fiziksel ve sosyal çevresinin gelişimi ve iletişim ve kendini ifade etme becerilerinin gelişimini sağlamaya dönüktür (Eurydice/eurybase, 2006).

2007-2008 eğitim-öğretim yılında okul öncesi eğitimde öğrencilerin %63,9'u devlet okullarına devam etmekteydi. Yaş gruplarına göre net okullaşma oranları 2 yaşın altında %20; 2 yaşında %35; 3 yaşında %97,6; 4 yaşında %98,7 ve 5 yaşında %100'dür (Eurydice/eurybase, 2010).

Şekil 15.1. İspanya Okul Sisteminin Yapısı

Zorunlu Eğitim. 1990 yılında çıkarılan Eğitim Sisteminin Genel Yapısı (LOGSE) ile ilgili yasa zorunlu eğitimi 10 yıla çıkarmıştır. Zorunlu eğitim süresinin uzatılmasındaki amaç, öğrencilere üst düzeyde genel bir eğitim vermek ve öğrencilerin ilgi ve

yetenekleri doğrultusunda kendilerini tanımalarını sağlamak ve mesleğe yönlenmelerine yardımcı olmaktır. 6-16 yaşları arasını kapsayan ve tüm okullarda (devlet ve özel) parasız olan zorunlu eğitimin ilk altı yılı ilköğretimde dört yılı da ortaöğretimde verilmektedir (Eurydice/eurybase, 2010).

İlköğretim. İspanya'da ilköğretim, 1985 LODE, 1990 LOGSE ve 1995 LOPEG yasaları ile şekillenmiştir. İlköğretim ikişer yıllık üç devreden oluşmaktadır. Bunlar: (1.) 6-8 yaş çocukların devam ettiği, 1 ve 2. sınıfların oluşturduğu birinci devre, (2.) 8-10 yaş çocukların devam ettiği, 3 ve 4. sınıfların oluşturduğu ikinci devre, (3.) 10-12 yaş çocuklarının devam ettiği, 5 ve 6. sınıfların oluşturduğu üçüncü devredir (Eurydice/eurybase, 2006).

Özerk topluluklarda okulların pedegojik özerklikleri bulunmaktadır. Böylece okullar okul programını kendileri geliştirebilmektedirler. Yine okullar uygun yöntem ve teknikleri belirleyebilirler.

İlköğretimde öğrencileri, öğretmenler değerlendirilir. Değerlendirmede, her devre sonunda öğrencinin ulaşması gereken eğitimin amaçları temel alınır. Genel bir ilke olarak sınıfta kalma yoktur ve öğrenciler bir üst sınıfa doğrudan geçerler. Ancak başarısız olan öğrencilerin durumu aileleri ile görüşülerek bir yıl sınıf tekrarı yaptırılabilmektedir. Öğrenme güçlüğü olan öğrenciler için özel önlemler alınır. Eğitimin bu düzeyinde zorunlu eğitim tamamlanmadığı için her hangi bir sertifika verilmez. Değerlendirme sonucu başarısız, geçti, iyi, çok iyi ve mükemmel şeklinde olur (Eurydice/eurybase, 2010).

2007-2008 öğretim yılında ilköğretimde okullaşma oranı 6 yaşta %97.1; 7 yaşta %99.7; 8 yaşta %99.7; 9 yaşta %99.5; 10 yaşta %99.6 ve 11 yaşta %99.1'dir. Öğrencilerin %67.2'si devlet okullarında öğrenim görmektedir (Eurydice/eurybase, 2010).

Ortaöğretim. 1990 LOGSE ile ortaöğretim basamağı iki devreden oluşmaktadır. Ortaöğretimin I. devresi, 12-16 yaşları arasındaki çocukların devam ettiği ve zorunlu olan dört yıllık ortaöğretimdir ve Educación Secundaria Obligatoria olarak adlandırılmaktadır. Ortaöğretimin ikinci devresi ise, 16-18 yaşları arasındaki çocukları kapsayan ve zorunlu olmayan bölümdür. Ortaöğretimin II. devresinde Baccalaureate ve Intermediate Specific Vocational Training olarak adlandırılan mesleki eğitimin yapıldığı okullar bulunmaktadır. Ortaöğretimin I. devresi ikişer yıllık basamaklardan oluşmaktadır. 7. ve 8. sınıflar bir basamağı, 9. ve 10. sınıflar ikinci basamağı oluşturur (Eurydice/eurybase, 2006).

2006 LOE'ye göre ortaöğretimin birinci devresinin amacı öğrencilere temel kültürel değerleri, özellikle insancıl, sanatsal, bilimsel ve teknolojik yaklaşımları kazandırmak; onların çalışma ve iş alışkanlıklarını geliştirmek; öğrencileri iş piyasasına hazırlamak ve bir vatandaş olarak onlara görev ve haklarını öğretmektir (Eurydice/eurybase, 2010).

Zorunlu eğitim kapsamında olduğu için ilköğretimi tamamlayan öğrenciler doğrudan orataöğretimin I. devresine devam ederler.

Ortaöğretim I. devresinde öğrencilerin başarısını her dersin öğretmeni değerlendirir. Ayrıca aynı sınıfa derse giren öğretmenler yıllık olarak öğretim yılının başında,

ortasında ve sonunda olmak üzere en az üç kez ortak değerlendirme yaparlar. Değerlendirme sonuçlan "memnun edici değil", "memnun edici", "iyi", "çok iyi" ve "mükemmel" olarak yapılır. İlke olarak öğrenciler doğrudan bir üst sınıfa geçerler. Her iki devrenin son sınıfında gerekli başarı ortalamasını tutturamayan öğrenciler, sınıf tekrarı yapar. İki sınıf tekrarı yapılabilir. 18 yaşına kadar okulu tamamlayamayanlar, okul dışı mesleki eğitime devam ederler. Ortaöğretim I. devreyi tamamlayan öğrenciler diploma alırlar (the Graduado en Educación Secundaria Certificate). Diplomada öğrencinin aldığı dersler, okula devam süresi, notları ve geleceğe dönük öğrenci ile ilgili görüş ve öneriler yer almaktadır. Bu diploma ile öğrenci, ya ortaöğretimin II. devresine ya da mesleki eğitime dönük bir programa kaydolabilir. Bu kesimdeki okulların 2/3'ü resmi, 1/3'ü de özeldir. Özel okulların yaklaşık %15'i kiliselere bağlıdır (Eurydice/eurybase, 2006).

Ortaöğretim II. devresi, 16-18 yaşları arasındaki çocukların devam ettiği ve iki yıllık olan Baccalaureate ile Mesleki Eğitimin yapıldığı okullardan (Intermediate Specific Vocational Training) oluşur ve zorunlu değildir (Eurydice/eurybase, 2006).

Genel Lise (Baccalaureate). 2006 LOE'ye göre Baccalaureate öğrencilerin, sorumlu ve yetenekli yaşama aktif bir şekilde katılımları ve sosyal gelişimlerine katkıda bulunabilecek beceri ve bilgi ve entellüktüel ve insan eğitimi almalarını sağlamalarını amaç edinmiştir. Öğrencilerin yüksek öğretime ulaşmalarını sağlar. Bachilerate iki akademik yıl devam eder. Bu normalde, öğrencilerin 16 ve 18 yaşları arasına denk gelir. Öğrenciler, Bachileratoda en çok 4 yıl kalabilirler. Bu okullarda, öğrencilere güzel sanatlar, fen-sağlık bilimleri, felsefe-sosyal bilimler ve teknik olmak üzere dört alanda eğitim verilmektedir. Yükseköğretime giriş için bu okullar öğrencilere olgunluk diploması verirler. Her okul en az iki alanda eğitim yapar. 11. sınıf öğrencileri hedefledikleri yükseköğretim doğrultusunda olgunluk sınavına hazırlanacakları yukarıda belirtilen dört alandan birini seçerler. Her alan öğrenciyi yükseköğretime hazırlamanın yanı sıra üst dereceli mesleki eğitime devam edebilme olanağı da sağlamaktadır. 11. sınıf öğrencileri seçtikleri alandan 3 ders ve bir seçmeli ders de alırlar. 12. sınıfta her alan kendi içinde bölümlere ayrılmaktadır (Eurydice/eurybase, 2010).

Ortaöğretim II. devresinde de öğrenciler, her dersin öğretmeni tarafından yazılı ve sözlü sınavlarla değerlendirilirler. Ayrıca öğrenciler bir sınıfa giren tüm öğretmenler tarafından en az üç kez toplanarak değerlendirilirler. 11. sınıfta üç ve üzeri dersten yetersiz not alan öğrenciler sınıf tekrarı yapar. Ortaöğretim II. devresinin sonunda, ayrıca bitirme ve olgunluk sınavı yapılmaz. Ortaöğretim II. devreyi başarılı bir şekilde bitiren öğrenciler olgunluk diploması alırlar (Eurydice/eurybase, 2006).

Tablo 15.4. Ortaöğretim II. Devrede Öğrenim Alanları ve Bölümleri

Alanlar	Bölümler
Güzel Sanatlar	Biçimsel Sanatlar Uygulamalı Güzel Sanatlar Dizayn
Fen ve Sağlık Bilimleri	Fen ve Mühendislik Bilimleri Sağlık Bilimleri
Felsefe ve Sosyal Bilimler	Felsefi Bilimler Sosyal Bilimler 1 (Tarih-Coğrafya) Sosyal Bilimler 2 (İşletme-Ekonomi)
Teknik	Fen-Mühendislik Bilimleri Sanayi Teknolojileri

Kaynak: Sağlam, 1999.

Mesleki Eğitim. Mesleki eğitim, ortaöğretim I. devresinden sonra gidilen meslek okullarındaki orta ve üst düzey eğitimden oluşmaktadır. Mesleki eğitimin amacı, öğrencileri mesleki yaşama hazırlamak ve gelecekte ortaya çıkabilecek olası değişimlere uyumlarını kolaylaştırma ki onların kişisel gelişimlerine, yaşam boyu öğrenmelerine ve demokratik vatandaşlıklarına katkı sağlamaktır (Eurydice/eurybase, 2010).

Ortaöğretim I. devreyi bitiren öğrenciler doğrudan ortaöğretim II. devre meslek eğitimine başlarlar. Bu okullar orta dereceli meslek okulları olarak nitelenebilir. Bu okulları tamamlayan öğrenciler "tekniker" unvanını alırlar. Ancak bu öğrenciler üst düzey meslek eğitimine devam edemezler (Sağlam, 1999).

Üst düzey mesleki eğitime devam edebilmek için olgunluk diploması almak gerekmektedir. Bu okulları bitiren öğrenciler "yüksek tekniker" unvanını alırlar. Öğrencinin genel lisede seçtikleri alana göre bir meslek programına yerleştirilirler. Bu okulu tamamlayan öğrenciler doğrudan mesleğe yönelebileceği gibi yükseköğretime de devam edebilirler. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'na bağlı Ulusal Çalışma Enstitüsü'nün sorumlu olduğu okul dışı meslek eğitimi programları da yer almaktadır (Sağlam, 1999).

2007-2008 öğretim yılında ortaöğretime devam eden 3.155.433 öğrenciden %72.6'sı devlet okullarında eğitim görmektedir (Eurydice/eurybase, 2010).

Yükseköğretim. İspanya eğitim sisteminde yükseköğretim, üniversite eğitimini, ileri meslek eğitimini, ileri sanat eğitimini, Plastik sanatlar ve dizaynda ileri meslek eğitimini ve ileri spor eğitimini kapsamaktadır. İspanyada 50 devlet ve 27 özel olmak üzere 77 üniversite vardır (Eurydice/eurybase, 2010).

2001 Üniversite Yasası ile İspanya Yükseköğretim Sistemi üç temel ilke üzerinde şekillenir. Bunlar; (1.) İspanya yurttaşlarının eğitim hakları, (2.) Akademik özgürlük ve

(3.) Özerklik'tir (Eurydice/eurybase, 2006). Bu yasa ayrıca universitelerde kalitenin ilerletilmesini amaçlamaktadır. Bu yasa ile Kalite Değerlendirmesi ve Akreditasyon Ulusal Ajansı (ANECA) kuruldu (Eurydice/eurybase, 2010).

İspanya da üniversite programları dört tipte gerçekleştirilmektedir. Üniversite programlarında da devreler bulunmaktadır. Bunlar; (1.) Birinci devre programlan (kısa dönem) (3 yıl 180 ile 270 kredi arası), (2.) Birinci devre ve ikinci devre birlikte olan programlar (uzun dönem) (4 ya da 5 yıl, tıp için 6 yıl, 300 ile 450 kredi), (3.) İkinci devre programları (2 yılda sona erer), (4.) Üçüncü devre programları (en az 2 yıl devam eder). Üçüncü devre programları aynı zamanda lisans üstü programlardır. Yüksek lisans programları 60 ile 120 kredi gerektirir. Dersler öğrenciler için gerekli olan teorik ve pratik eğitimi içerir. Derslerin sonunda 6 ile 30 kredi değerinde bir final projesi hazırlanır. Doktora programları araştırma eğitimini de kapsamaktadır. Daha sonra alanda orjinal bir doktora tezi hazırlamak gerekmektedir (Eurydice/eurybase, 2010).

Üniversite eğitimi uzaktan eğitim ile de yapılmaktadır. Uzaktan eğitim yapan bir devlet ve 4 özel universite bulunmaktadır. Bu amaçla kurulan Ulusal Uzaktan Eğitim Üniversitesi bir devlet üniversitesidir. Yükseköğretimde diğer kuruluşlar ileri mesleki eğitim okulları, sanat eğitiminin yapıldığı Konservatuarlar ve Askeri okullardır. Bu okulların kendilerine özgü yapılanması bulunmaktadır (Eurydice/eurybase, 2010).

Üniversiteye geçiş için öğrencilerin Bachiller Diploması olası ve üniversite giriş sınavına girmiş olması gerekir. Eğer bir öğrenci Técnico Superior (Meslek Lisesi) diplomasına sahipse ileri mesleki eğitim için üniversite giriş sınavına girmesine gerek yoktur. Devlet üniversitelerinde öğrenim ücretlidir (Eurydice/eurybase, 2010).

Eğitimin Yönetimi (Süreç Boyutu)

Eğitimin süreç boyutunda bakanlık örgütü, özek bölgeler, yerel otoriteler ve okulların genel işleyişi yer almaktadır.

Bakanlık örgütü süreç boyutu. İspanya da eğitim görevi devlet, özerk topluluklar, yerel yönetimler ve okullar arasında dağıtılmıştır. Bakanlık eğitim sistemin genel düzeninden sorumludur. Özerk bölgeler anayasal yetki ile kendi eğitim yönetimlerini kendileri şekillendirmekte ve yönetmektedirler. Yine kendi bölgelerinde eğitimin gelişmesi için gerekli olan düzenlemeleri de yapabilmektedirler (Eurydice/eurybase, 2006).

Temel eğitim hakları ve fırsat eşitliği anayasa tarafından garanti altına alınmıştır. Bu hakların sağlanmasından Eğitim Bakanlığı merkezi yönetim birimi olarak anayasa tarafından sorumlu gösterilmiştir (Eurydice/eurybase, 2010).

Bakanlığın görevi, eğitim sisteminin tüm boyutlarında eğitim için anayasal hakları sağlamada temel standartları yürürlüğe koymak, eğitim kurumlarının ihtiyaçlarını karşılamak, ulusal ölçekte geçerli mesleki diploma ve sertifikaları, akademik standartları ve kurumların en düşük eğitim standartlarını düzenlemek, İspanyolcanın öğretimi ile

ilgili görev ve haklan garanti altına alacak temel eğitim gereksinmelerini belirlemek, (özerk bölgelerde kendi dil miraslarını garanti altına alan uygulamalar yapılabilmektedir). Bu temel düzenlemelerin denetiminden kıdemli müfettişler servisi (Senior Inspection Service) yetkilidir. Yine devletin görevi, eğitim yatırımlarının planlanması, devlet bütçesi ile belirlenen politikaların uygulanması, tennure sistemi (sürekli kadro) ve yurt dışındaki kamu okullarının yönetimi ve Uzaktan Geliştirme ve Yenilikler Merkezi (CIDEAD), İspanya'daki yabancı eğitim kuruluşlannın yasal durumlarını belirlemek ve eğitimle ilgili konularda uluslar arası eşgüdümü sağlamaktır (Eurydice/eurybase, 2006).

Özerk Bölgeler. Özerk topluluklar, temel standartlar ve temel olmayan eğitim sisteminin düzenlenmesinden sorumludur. Ayrıca, kendine bağlı bölgelerin eğitim sisteminin yönetiminden sorumludur. Özerk topluluklar ayrıca aşağıdaki görevleri yerine getirirler (Eurydice/eurybase, 2010):

1. Eğitim müfettişliği hizmetleri
2. Eğitim enstitüleri yönetimlerini, bunların görevlerini ve yetkilerini belirlemek
3. Reform projelerinin yapılması, geçirilmesi ve devamlılığının sağlanması, bunların düzenlenmesi ve yapılandırılması
4. Personelin yönetimi
5. Deneysel ve pedagojik araştırma planların yapılması, geliştirilmesi
6. Eğitim müfredatına ilişkin devlet desteğinin geliştirilmesi ve düzenlenmesi
7. Özel eğitim enstitülerinin alt bölümlerine mümmkün olduğunca burs verilmesi ve yürülmesi
8. Bursların ve öğrenci harçlarının yönetimi
9. Her özerk topluluğun eğitimsel fonksiyonlarının ve hizmetlerinin okul konseyinlerinde düzenlenmesi

Yerel Otoriteler. Yerel düzeyde, Kasaba Kurulları, okul öncesi eğitimde ve ilkokul düzeyinde kamu eğitim kurumlarını inşa etmek, onarmak, izlemek ve bakım masraflarını karşılamakla yükümlüdür. Belediye otoriteleri zorunlu eğitim ve eğitim servisleri ile ilgili olarak görevlidirler. Yerel işbirliği için Belediye Kurulları yetkilidir (Eurydice/eurybase, 2006).

Okulların İşleyişi. Okulların süreç boyutunda okullara kayıt, okulların işleyişi, sınıf büyüklüğü, okul gününün/haftasının/yılının süresi, ders programları ve öğretmen eğitimi yer almaktadır (Eurydice/eurybase, 2006).

Okullara kayıt: İlköğretime giriş koşullarını her özerk bölge kendisi düzenleyebilmektedir. İlköğretime girmek için çocuklar 6 yaşında olmalıdır. Bir okula yönelik talebin gerekenden fazla olması durumunda belirli kabul kriterleri (aile geliri, okulun hizmet bölgesi, ve aynı okuldaki kardeşler) uygulanır. Öğrenciler otomatik olarak ilköğretimden ortaöğretim birinci devreye geçerler (Eurydice/eurybase, 2006).

Okulların İşleyişi: Giderleri devlet bütçesinden karşılanan resmi ilköğretim, ortaöğretim ve mesleki eğitim okullarının yönetim organları okul müdürü, okul sekreteri

ve eğitim şefi ile öğretmenler kurulu ve okul kurulundan oluşur. Öğretmen, veli ve öğrenci temsilcilerinden oluşan okul kurulu, okul müdürünü ve okul müdürünün önerisi ile okul sekreterini ve eğitim şefini seçer, okula alınacak öğrencilere karar verir, disiplinin sağlanması için gerekli önerilerde bulunur ve okul bütçesini yönetir. Öğretmenler kurulu, öğretmenlerin görevleriyle doğrudan ilgili ders planlarını, derslerde kullanılacak öğretim ilke ve yöntemlerini ve öğretmenlerin değerlendirilmesi ile ilgili konularda okul yönetimine danışmanlık yapar (Eurydice/eurybase, 2006).

Sınıf Büyüklüğü: Okul öncesi eğitimde, bir grupta bulunabilecek öğrenci sayısı belirlenmiştir. 1 yaşın altında en çok 8 öğrenci, 1-2 yaş arasında en çok 14 öğrenci, 2-3 yaş arasında en çok 20 öğrenci ve 3-6 yaş arasında en çok 25 öğrenci bulundurulabilir (Eurydice/eurybase, 2010). İlköğretimde bir sınıfta en çok 25 öğrenci, ortaöğretim I. devrede bir öğretmene en çok 30 öğrenci ve ortaöğretim II. devrede bir sınıfta en çok 35 öğrenci olması gerekmektedir (Eurydice/eurybase, 2010). Okullar, öğrencilerin ulaşımını sağlamakta yükümlüdürler; yani uygun bir servis ya da toplu taşım aracından öğrencinin yararlanmasını sağlarlar. Okullar tarafından ders dışı etkinlikler düzenlenir (www.MallorcaHosting.com, 2003).

Okul gününün/haftasmın/yılının süresi: Okullar, Eylül ayının ikinci haftası eğitime başlar ve Haziran ayının sonunda kapanır. Okullar normal tatil ve banka tatilleri dışında haftanın beş günü açıktır. Ana tatiller Christmas (iki hafta), şubat ayında üç gün (özerk bölgelerde Paskalya nedeni ile sekiz ya da on gün olabilmektedir) ve yazın olmaktadır. Okullar ilköğretimde 180 gün, ortaöğretimde 175 gün eğitim-öğretim yapmaktadır. İlköğretimde bir yılda yaklaşık 875 ders saati bulunmaktadır. Dersler sabah 9 ya da 10 da başlamaktadır. Saat 9 da başlayan okullar öğleden sonra 4'e kadar ders yapmaktadır. Saat 10 da başlayan okullar öğleden sonra 5'e kadar ders yaparlar. Bir ders saati 55 dakikadır. Bir günde sadece öğleden önce en fazla 30 dakika ara vardır (Eurydice/eurybase, 2010). Orta öğretimde bir ders saati 60 dakikadır. Yıllık minimum öğretim saati orta öğretim birinci devrede 906 saattir. Yaz tatillerinde genellikle okul sonu gezileri ile Avrupa'nın değişik ülkelerine gidilir (www.MallorcaHosting.com, 2003).

Okul öncesi eğitimde günlük yedi saatten haftada 35 saat eğitim yapılmaktadır. Okul kurulları programa uygun kendi zaman çizelgelerini belirleyebilmektedirler. Ortaöğretim I. devresinde sınıflarda öğrenci sayısı 30'dur (Eurydice/eurybase, 2006).

Ders Programları: İlköğretimin eğitim programı, coğrafi bölgelerin özelliklerine göre esnek olarak şekillendirilmektedir. Ülke düzeyinde geçerli olan program, bilgi ve beceriye dönük dersleri içermektedir. İlköğretimde okutulması zorunlu olan dersler; İspanyol Dili ve Edebiyatı, Matematik, Doğal Çevre, Toplumsal ve Kültürel Yaşam Bilgileri, Sanat Eğitimi, Beden Eğitimi ve Din Bilgisi. Ancak Din Bilgisi dersine öğrencilerin katılması isteğe bağlıdır. Okullar, bu programa ve ders gruplarına bağlı kalarak, ders adlarını belirleyebilirler. Çevre özelliklerine göre programa yeni dersler eklenebilir. Özerk bölgelerde, bölgeye özgü dil eğitimi de yapılmaktadır. İlköğretimde kullanılan yöntemler genel ve disiplinler arasıdır. Öğrenmeyi öğrenme ilkesi üzerine dayanan bir yaklaşım esas alınır. Yeni eğitim teknolojileri de kullanılmaktadır. İlköğretimde öğrenciler sınıf sistemine göre öğrenim görürler ve dersler bir öğretmen

tarafından verilir. Genellikle bir öğretmen birinci sınıftan altıncı sınıfa kadar o sınıfı götürür. Sanat eğitimi, beden eğitimi, dil eğitimi ve din eğitimi ile ilgili dersler, alan öğretmenlerince verilir (Eurydice/eurybase, 2006).

İlköğretimde olan dersler ve toplam saatleri ise aşağıda yer almaktadır.

Tablo 15.5. İlköğretimde olan dersler ve toplam saatleri

Dersler	1. Devre	2. Devre	3. Devre
Doğal, Sosyal ve Kültürel Çevre Bilgisi	175 saat	175 saat	140 saat
Sanat Eğitimi	105 saat	105 saat	105 saat
Beden Eğitimi	105 saat	105 saat	105 saat
İspanyol Dili ve Edebiyatı	315 saat	280 saat	280 saat
Yabancı Dil	105 saat	105 saat	105 saat
Matematik	175 saat	210 saat	175 saat
Din	105 saat	105 saat	105 saat
Vatandaşlık Eğitimi	0	0	50 saat

Kaynak: (Eurydice/eurybase, s.89, 2010)

Ortaöğretim I. devrenin programları 2000 yılında yenilenerek ilköğretimin devamı niteliğinde olmuştur. Ortaöğretim I. devresinde genel eğitimin yanı sıra temel mesleki becerileri kazandıracak dersler de verilmektedir. Ortaöğretim I. devresinde, zorunlu derslerin yanında seçmeli dersler de bulunmaktadır. Bakanlık tarafından hazırlanan haftalık ders çizelgesi ülke genelinde uygulanır. Ancak okullar, bölgesel koşullara uygun olarak ders saatini ve seçimlik dersleri artırabilmektedirler. Her iki devrede de zorunlu olan dersler: İspanyol Dili ve Edebiyatı, Yabancı Dil, Matematik, Sosyal Bilgiler/Tarih/Coğrafya, Beden Eğitimi, Fen Bilgisi, Sanat Eğitimi ve El İşleri, Teknik, Müziktir. Dersler alan öğretmenleri tarafından verilir. Öğrenme güçlüğü olan öğrenciler için özel programlar düzenlenir. Bu amaçla her okulda iki veya üç öğretmen görevlendirilir. Mesleğe dönük seçmeli derslerin oranı yaklaşık %10'dur. Katalonya bölgesinde kredili sistem uygulanmaktadır (Eurydice/eurybase, 2006).

Genel liselerde, dersler zorunlu ve seçmeli olarak iki bölümde toplanmaktadır. Tüm öğrenciler için 11 ve 12. sınıflarda zorunlu olan ortak dersler şunlardır: İspanyol Dili ve Edebiyatı (özerk bölgelerde bölge dili ve edebiyatı), Yabancı Dil, Tarih, Felsefe, Din Bilgisi ve Beden Eğitimidir (Eurydice/eurybase, 2006).

Öğretmen eğitimi: Öğretmen eğitimi, okul öncesi ve ilköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretim düzeylerine göre şekillenmektedir. Okul öncesi eğitim ve ilköğretimde öğretmenlik yapabilmek için üç yıllık kısa süreli üniversiteyi tamamlayıp Maestros denilen diplomayı almak gerekmektedir (Eurydice/eurybase, 2006).

Ortaöğretimde öğretmen olabilmek için uzun süreli üniversite eğitimi ve pedagojik formasyon belgesi gereklidir. Pedagojik formasyon belgesi CCP (Curso de Cualificacion Pedagogicia) alabilmek için 67 kredilik bir programı tamamlamak gerekmektedir (Delgado, 1999).

Öğretmenler, haftada 37,5 saat çalışırlar. Okul öncesi eğitim ve ilköğretimde, 30 saatini (en az 25 saat) öğretim etkinlikleri ile geçirirler. Ortaöğretimde bu süre 18 saattir. Öğretmenler, kalan zamanı eğitime hazırlık yaparak değerlendirirler (Eurydice/eurybase, 2006).

Yükseköğretime giriş sınavla olmaktadır ve yılda iki kez yapılır. Bu sınav spor ve konservatuar için özel yetenek diğer alanlarda test sınavı şeklindedir. 2010 yılında sınavın ikinci aşamasının zorunlu olması kaldırılmıştır. Adaylar daha çok ilk sınavdaki notu artırmak için ikinci sınava girerler (Eurydice/eurybase, 2006).

Yükseköğretimin ilk devresini (3 yıl) tamamladıktan sonra *Diplomado, Arquitecto Técnico* ve *Ingeniero Técnico* dereceleri, ilk ve ikinci devresini (4-6 yıl) tamamladıktan sonra *Licenciado, Arquitecto* ve *Ingeniero* dereceleri kazanılır. Sanat eğitiminin farklı uzmanlıklarını tamamladıktan sonra öğrenciler, üniversite *Licenciado* derecesine eş değer bir yüksek öğretim sertifikası (*Título Superior*) alırlar. İleri düzey Özel Mesleki eğitimini başarıyla tamamlayan öğrenciler, *Técnico Superior* sertifikası alırlar. İleri düzey Plastik Sanatlar ve Tasarım'ı bitiren öğrenciler *Técnico Superior de Artas Plásticasy Diseño* sertifikası, ve Sanatın Korunması ve Restorasyonu derslerini bitiren yani Seramik, Tasarım ve Cam öğrencileri sırasıyla *Título Superior en Conservacióny Restauración de Bienes Culturales, Cerámica, Diseño y Vidrio* alırlar. İleri Spor Ustalığı'nı başarıyla tamamlayan öğrenciler Özel Mesleki Eğitim *Técnico Superior* sertifikasına eş değerde olan *Técnico Deportivo Superior* sertifikası alırlar (Eurydice/eurybase, 2006).

Okul öncesi ve ilköğretim öğretmenleri *Maestro* öğretmenlik diplomasına sahip olmalıdırlar. Orta öğretim öğretmenleri pedagojik uzmanlaşma kurslarının yanı sıra *Licenciado*, veya mimarlık ya da mühendislik derecesine sahip olmalıdırlar. İlköğretim öğretmenleri, alan öğretmenlerinin istihdam edildiği müzik, beden eğitimi ve yabancı diller dışındaki tüm dersleri verecek şekilde eğitilmektedir (Eurydice/eurybase, 2006).

Üniversite profesörleri doktora derecesine sahip olmalıdırlar. Üniversite eğitiminin birinci devresinde görev yapan profesörlerden doktora derecesi istenmemektedir. Ancak *Licenciado*, Mimarlık ya da mühendislik derecelerinin olması gerekmektedir (Eurydice/eurybase, 2006).

İspanya Eğitim Sistemi ile Türk Eğitim Siteminin Karşılaştırması

Bu bölümde Türk ve İspanyol eğitim sistemleri amaç, yapı ve süreç boyutları açısından karşılaştırılacaktır.

Tablo 15.6'da İspanya Eğitim Sistemi ile Türkiye Eğitim Sistemi amaç boyutunda karşılaştırılmaktadır. İspanya eğitim sistemi 1990 LOGSE ve 1995 LOPEG yasaları ile

şekillenmiştir. Eğitim pragmatik bir nitelik taşımaktadır. Eğitimin amacı, öğrencilere üst düzeyde kaliteli bir eğitim vermek ve öğrencilerin ilgi ve yetenekleri doğrultusunda kendilerini tanımalarını sağlamak ve mesleğe yönlenmelerine yardımcı olmaktır.

1739 sayılı Milli Eğitim Temel Yasası Türk Eğitim sisteminin ana çerçevesini oluşturmaktadır. Türk eğitim sisteminin amaç boyutunda iyi insan, iyi yurttaş, üst öğrenime hazırlama, mesleğe hazırlama gibi amaçlar bulunmaktadır. Bu yönü ile amaç boyutunda Türk eğitim sistemi ile İspanya eğitim sistemi arasında benzerlik bulunmaktadır.

Tablo 15.6. İspanya Eğitim Sistemi ile Türkiye Eğitim Sisteminin Amaç Boyutunda Karşılaştırması

İspanya	Türkiye
Anayasada, herkesin eğitim hakkı, okul seçme özgürlüğü, parasız eğitim, zorunlu eğitim, isteğe bağlı din eğitimi, özel okullar kurma ve işletme hakkı, öğretmenlerin, öğrencilerin ve velilerin okul yönetimlerine katılmaları, anayasa kapsamında eğitimin tüm alanlarında hukukun geçerliliği, üniversite özerkliği, öğretim özgürlüğü, din özgürlüğü ve özerk bölgelerde İspanyolca'nın yanında kendi dillerini kullanma hakkı güvence altına alınmıştır	a.) Laik eğitim, b.) 17,5 yaşa kadar zorunlu eğitim, c.) Parasız eğitim
LODE'de, tüm İspanyolların temel, ücretsiz ve ayrımsız bir eğitim	1. Atatürk inkılâp ve ilkelerine ve Anayasada ifadesini bulan Atatürk milliyetçiliğine bağlı: Türk milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan; insan haklarına ve Anayasanın başlangıcındaki temel ilkelere dayanan demokratik, laik ve sosyal bir hukuk Devleti olan Türkiye Cumhuriyeti'ne karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış haline getirmiş yurttaşlar olarak yetiştirmek;
LOGSE'de öğrencilerin kişisel gelişimine, demokratik değerlere katılımına, mesleki gelişimine, sosyal ve kültürel yaşama katılmalarına, kültürel çeşitlilik, barış, işbirliği ve dil saygısını geliştirmeye dönük bir eğitim	2. Beden, zihin, ahlâk, ruh ve duygu bakımlarından dengeli ve sağlıklı şekilde gelişmiş bir kişiliğe ve karaktere, hür ve bilimsel düşünme gücüne, geniş bir dünya görüşüne sahip, insan haklarına saygılı, kişilik ve teşebbüse değer veren, topluma karşı sorumluluk duyan; yapıcı, yaratıcı ve verimli kişiler olarak yetiştirmek;
Kaliteli eğitim	3. İlgi, istidat ve kabiliyetlerini geliştirerek gerekli bilgi, beceri, davranışlar ve birlikte iş görme alışkanlığı kazandırmak suretiyle hayata hazırlamak ve onların, kendilerini mutlu kılacak ve toplumun mutluluğuna katkıda bulunacak bir meslek sahibi olmalarını sağlamak.
Okulöncesi eğitim benzer	
İlköğretimin amaçları daha somut	Okulöncesi eğitim benzer
Ortaöğretimin amaçlan benzer	İlköğretimin (ilkokul ve ortaokul) amaçları daha soyut
Yükseköğretimin amaçları benzer	Ortaöğretimin amaçları benzer
Standartları belirleyen bakanlık, uygulanmasından yerel otoriteler de sorumlu	Yükseköğretimin amaçları benzer Politika belirleyici bakanlık

Yine her iki eğitim sisteminde eğitimin bir hak olduğu, fırsat eşitliği, bireysel yeteneklerin geliştirilmesi gibi amaçlarda da benzerlik bulunmaktadır. Her iki eğitim sisteminde de eğitimin amaçları yasal düzenlemelerle sağlanmıştır.

İspanya eğitim sisteminde katılım çok önemlidir. Eğitimin her düzeyinde katılım öğrencinin demokratik yaşama hazırlanması bakımından önemlidir. İspanya eğitim sisteminde katılımın artırılması önemli amaçlardan biridir. Türk eğitim sisteminde katılım çok sınırlıdır. Okul meclisleri uygulaması ile öğrenci katılımını artırmaya dönük çalışmalar vardır.

Tablo 15.7'de İspanya Eğitim Sistemi ile Türkiye Eğitim Sistemi yapı boyutunda karşılaştırılmaktadır. Türkiye ve İspanya eğitim sistemleri yapı boyutunda karşılaştırıldığında önemli farklılaşma bulunmaktadır. İspanya eğitim sisteminde artan bir yerelleşme eğilimi bulunmaktadır. Eğitimin yerelleşmesinin en önemli nedeni İspanya'nın sosyo-kültürel yapısıdır. İspanya eğitim sisteminde, eğitim işinin merkez, özerk bölgeler ve yerel (belediye) birimleri arasında paylaşıldığı görülmektedir. Eğitimin her düzeyinde katılımı sağlamak için kurul ve konseyler oluşturulmuştur.

Türk eğitim sistemi merkezi bir yapıya sahiptir. Yerel düzeydeki uygulamalar merkez teşkilatının uzantıları olan taşra teşkilatı eliyle yürütülmektedir.

İspanyada, 1990 yılında çıkarılan Eğitim Sisteminin Genel Yapısı ile ilgili yasa ile zorunlu eğitim 10 yıla çıkarılmıştır. İspanya okul sisteminde her öğretim kendi içinde devrelere ayrılmaktadır. Okul öncesi eğitim 0-3 yaş ve 3-6 yaş çocukların devam ettikleri okullar şeklinde; ilköğretim ise, 6-8 yaş çocukların devam ettiği, 1 ve 2. sınıfların oluşturduğu birinci devre, 8-10 yaş çocukların devam ettiği, 3 ve 4. sınıfların oluşturduğu ikinci devre, 10-12 yaş çocuklarının devam ettiği, 5 ve 6. sınıfların oluşturduğu üçüncü devrenin bulunduğu üçlü bir sistem bulunmaktadır.

İspanya eğitim sisteminde, ortaöğretim ise, birbirinin içine girmiş bir yapıya sahiptir. Ortaöğretimin bir bölümü zorunlu eğitim (ortaöğretim I. devre), bir bölümü genel lise (bakalorya) ve bir bölümü de meslek eğitimi kapsamında yer almaktadır. Ancak meslek eğitimi sistemin geneline yaygınlaştırılmıştır.

Türk eğitim sisteminde zorunlu eğitim 12 yıldır. İlkokul kademesinde sınıf öğretiminin (gerekli durumlarda 4.sınıfta çeşitli derslere branş öğretmeni girebilir), ortaokul ve ortaöğretim düzeyinde branş öğretiminin yapıldığı bir yapı şeklindedir. Okul öncesi eğitim yaygınlaştırılamamıştır. Ortaöğretim, Türk eğitim sisteminde de çeşitlilik göstermektedir. Ancak meslek eğitimi Türk eğitim sisteminde genel liselerde yapılmamaktadır.

Tablo 15.7. İspanya Eğitim Sistemi ile Türkiye Eğitim Sisteminin Yapı Boyutunda Karşılaştırması

İspanya	Türkiye
Adem-i merkeziyetçi	Merkeziyetçi
Bakanlık üç ana birimden oluşmakta	Bakanlıkta birçok genel müdürlük bulunmakta ve hiyerarşik bir yapı var
Bölge ve yerel otoriteler sistemi	İl sistemi
Her özerk bölgenin kendi bakanı var	İlden sorumlu il milli eğitim müdürü
Üniversitelerden bakanlık sorumlu	
Yerel yönetimler de etkili	
Denetim her özerk bölgede kendi tarafından yapılmakta	Bakanlıkta ilgili birim olmasına rağmen gerçekte Yüksek Öğretim Kurulu (YÖK) sorumlu
Okulların kendi içinde devreleri var	Denetim il düzeyindeki maarif müfettişlerince yapılmakta
Okul öncesi eğitim sıfır yaşında başlamakta	Okul öncesi eğitim dört yaşında başlamakta
İlköğretim altı yıl	İlkokul ve ortaokul dörder yıl
Zorunlu eğitim 10 yıl	Zorunlu eğitim 12 yıl
Ortaöğretim iki devreden oluşmakta ve dört yıl ilk devresi, iki yıl ikinci devresi	Ortaöğretim dört yıl

İspanyadaki yerelleşme hareketi eğitimin denetiminde merkezde bulunan kıdemli müfettişlerden ayrı olarak, özerk bölgelerin kendi denetim sistemlerini oluşturmalarını sağlamıştır. Yani yerel düzeyde de denetim yapılmaktadır.

Her iki ülkede de üniversitelerin yapılanması birbirinden farklıdır. İspanya'da meslek yüksekokulları durumunda olan ve kısa süreli üniversite eğitimi yapan okullar üç yıldır. Türkiye'de üniversiteler dört yıldır.

Tablo 15.8'de İspanya Eğitim Sistemi ile Türkiye Eğitim Sistemi süreç boyutunda karşılaştırılmaktadır. İspanya eğitim sistemi ile Türkiye eğitim sistemini süreç boyutunda karşılaştırıldığında önemli farklılıklar bulunmaktadır. İspanya'da yerelleşme ile birlikte yetki ve görev paylaşımı bulunmaktadır. Özerk bölgeler, eğitimin planlanmasına, örgütlenmeye, müfredat yapmaya ve öğretmen atamaya katılmaktadırlar. Türkiye de planlama, örgütleme, müfredat yapma ve öğretmen ataması merkezden yapılmaktadır.

Tablo 15.8. İspanya Eğitim Sistemi ile Türkiye Eğitim Sisteminin Süreç Boyutunda Karşılaştırması

İspanya	Türkiye
Eğitimden genel olarak Eğitim Bakanı sorumludur	Eğitimden genel olarak Eğitim Bakanı sorumludur
Programlar özerk bölgeler tarafından yapılmakta, genel standartları bakanlık belirlemektedir.	Program ve yasal düzenlemeler merkezden yapılmakta
Özerk bölgelerde seçimle gelir	İl milli eğitim müdürü üçlü kararname ile atanır (cumhurbaşkanı, başbakan, milli eğitim bakanı)
Zorunlu eğitim çağı 6-16	Zorunlu eğitim çağı 5,5-17,5
Meslek eğitimi, meslek liselerinde	Meslek eğitimi, meslek liselerinde
İlköğretim altı yıl	İlköğretim; dört yıl ilkokul ve dört yıl ortaokul olmak üzere sekiz yıl
Ortaöğretim iki devreden oluşuyor	Ortaöğretim tek devreden oluşur
Okul kayıtları isteğe bağlı	Okul kayıtları bölge ve sokak esasına göre
Okul yönetiminde geniş tabanlı kurullar vardır	Özel okullar öğretmenlerin ücretlerini kendileri öderler
İlköğretimde haftalık ders saati sayısı 25	Okul yönetiminde yer alan kurullarda sadece öğretmenin katılımı vardır.
Dersler 55 dakika	Okullar beş gün açıktır.
Yüksek öğretime geçişte giriş sınavı (PAU) vardır.	İlköğretimde (ilkokul ve ortaokul) haftalık ders saati sayısı 30'dur.
	Dersler 40 dakikadır.
	Yükseköğretime geçişte iki aşamalı YGS ve LYS sınavları vardır.

İspanyada zorunlu eğitim 10 yıllık bir süreyi kapsamaktadır. Türkiye de zorunlu eğitim 12 yıldır ve kesintisizdir. İspanya'da okul kayıtlarında velilerin okul seçme hakkı bulunmaktadır. Türkiye'de okul kayıtlarında okul bölgesi uygulaması vardır.

İspanya'da ilköğretimde haftalık 25 ders saati bulunmaktadır. Türkiye'de ilköğretimde (ilkokul ve ortaokul) haftalık 30 ders saati bulunmaktadır.

İspanya'da, Türkiye'de olduğu gibi üniversite giriş sınavı bulunmaktadır. İspanya'da da sınav merkezidir. Ancak sınavda Eğitim Bakanlığı ve Özerk birimler sorumludur. Türkiye'de merkezi iki aşamalı üniversite sınavı yapılmaktadır. Bu sınavlar Yükseköğretime Geçiş Sınavı (YGS) ve Lisans Yerleştirme Sınavlarıdır (LYS).

Her iki ülkede eğitim planlaması kalkınma planlarının bir parçası olarak görülmektedir. Eğitimin finansmanı devlet tarafından karşılanmaktadır. Ancak İspanya'da ortaöğretimde öğrenciden harç alınmaktadır.

Yararlanılan Kaynaklar

Delgado, A.(1999). Developments in teacher education in spain (1995-1998). **TNTEE Publications.** V.2, Nr.2.

Demir, F.(2000).**İspanya.** Ankara: Dost Kitapevi

Duyar, İ.(1988). **İspanya eğitim sistemi**. Ders ödevi

Hinojal, A. I. (1988). **The encylopedia of comparative education and national systems of education** (Ed.: T. Neville Postlethwaite). Pergamon Press.

Organisation of the educational system in Spain (2009/2010). www.eurydice.org. 7 Temmuz 2011.

Pereyra, M. A. (2002). Changing educational governance in spain: decentralization and control in the outonomous communities. **European Educational Research Journal.** Vol. 1, No:4, pp.667-675

Sağlam, M.(1999). **Avrupa ülkelerinin eğitim sistemleri**. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayını

The Education System in Spain (2003/2004). www.eurydice.org. 7 Nisan 2006.

Türkoğlu, A.(1998) **Karşılaştırmalı eğitim**. Adana: Baki Kitapevi

Ültanır, G.(2000). **Karşılaştırmalı eğitim bilimi: kuram ve teknikler.** Ankara: Eylül Yayınları

www.MallorcaHosting.com. **School in Spain**. 17 Mart 2003

16. BÖLÜM

İSVİÇRE EĞİTİM SİSTEMİ

Dr. Çiğdem APAYDIN

Giriş

Ülkelerin eğitim sistemlerinin yapısının o ülkenin insan tipi hakkında bir ön fikir oluşturabileceği söylenebilir. Bir ülkenin gelişmişlik düzeyi o ülkenin sadece ekonomisi ile değil yetişmiş insan gücüyle de doğru orantılıdır. Yetişmiş insan gücü ülkelerin eğitime verdiği önemle ilintilidir. İsviçre farklı dillerin konuşulduğu, farklı kültürlerin bir arada yaşadığı bir ortamdır. Bu yapı ülkenin siyasi, ekonomik ve kültürel yapısını etkilediği gibi eğitim sistemini de etkilemektedir. Bu bağlamda İsviçre eğitim sisteminin yapısının her kanton için farklı olması, o ülkenin insanın farklılığa saygı gösterdiğinin bir yansıması olarak algılanabilir. Özellikle eğitim sisteminin merkezileşmemiş olması açısından da örnek gösterilebileceğini düşündürmektedir. İsviçre yerelleşmenin temel alındığı bir ülke olarak diğer yerelleşmek isteyen ülkeler için örnek alınabileceği belirtilebilir. Bu çalışmada İsviçre eğitim sistemi incelenmektedir.

Coğrafi Durum, Sosyal ve Siyasal Yapılanma

İsviçre'nin resmi adı İsviçre Konfederasyonu'dur. Bir ülkenin konfederasyon olmasının özelliği bağımsız devletler tarafından, egemenliklerini muhafaza etmek şartıyla, ortak ve sınırlı menfaatlerini sağlamak amacıyla, bir antlaşma ile kurulan devletler topluluğu olmasıdır. Konfederasyonda, devletler ancak belli ve sınırlı amaçlarla birleşmişlerdir. Konfederasyonu meydana getiren konfedere devletlerin devletlik vasfı, konfederasyon halinde de devam etmektedir. Konfedere devletler ortak menfaatlerini gerçekleştirmeye yarayacak oranda işbirliği yapmakta; bunun dışında müstakil devlet sıfatlarını, hak ve vazifelerini tamamıyla korumaktadırlar. İsviçre Konfederasyon devleti 1848 yılına kadar Konfederasyon yapıda kalmış 1848 yılından sonra günümüz federal devlet durumuna gelmiştir. Federal devlet veya Federasyon kendi içlerinde belli bir özerkliği koruyarak iki veya daha fazla devletin aynı merkezî iktidara tâbi olmak suretiyle oluşturduğu bir devlet topluluğudur. Federasyonda "federal devlet " ve "federe devletler" olmak üzere iki tür devlet vardır. Federe devletlere, "devlet (*state*)", "eyalet", "kanton (*canton*)", "*Länder*" gibi isimler verilir. Bunlar federasyonun "üye birimleri" veya "kurucu birimleri"dir (Gözler, 2004). İsviçre kantonlardan oluştuğu için Federe Devlet olarak adlandırmak yanlış olmayacaktır. Federe devletler birer devlettir; çünkü bunların her birinin kendisine özgü bir ülkesi, kendisine özgü bir halkı ve belli alanlarda sınırlandırılmış olmakla birlikte kendisine özgü bir egemenliği bulunmaktadır (Gözler, 2004). İsviçre kantonları, İsviçre Konfederasyonu'nu oluşturan her bir eyalettir. Kanton, bir ülkenin idari ya da sınırsal

alt birimlerinden her birine verilen isimdir. Kanton kelimesinin etimolojik kökeni "ülke birimi" anlamına gelen Latince canto kelimesidir. İsviçre kantonlarında toplam 2.889 belediye bulunmaktadır (İsviçre, 2007). Bu bağlamda komünleri (comun) belediyelere benzetmek mümkündür.

Ülke Orta Avrupa'da Alp Dağlarında yer almakta; denize kıyısı bulunmamaktadır. Kuzeyinde Almanya, batısında Fransa, güneyinde İtalya ve doğusunda Avusturya ile Lichtenstein'a komşu olan İsviçre Konfederasyonu federal cumhuriyet sistemiyle yönetilmekte ve 26 kantondan oluşmaktadır. Kantonların nüfusu 15.000 (Appenzell Innerrhoden) ile 1.253.500 (Zürih) arasında; yüzölçümü de 37 km^2 (Basel-Stadt) ile 7.105 km^2 (Graubünden) arasında değişmektedir. Kantonlarda toplam 2.889 belediye (komün) bulunmaktadır. 41.285 km^2 lik yüzölçümüyle İsviçre görece küçük bir ülkedir (Geography, 2007). Şekil 16.1'de İsviçre'nin fiziki şeması gösterilmektedir.

Şekil 16.1. İsviçre'nin Fiziki Şeması

Kaynak: http://tr.wikipedia.org/wiki/%C4%B0svi%C3%A7re, (24.03.2007).

İsviçre Avrupa'nın önemli kültürlerinin kavşak yerinde yer almaktadır. Bu kültürler ülkenin dilini ve kültürünü önemli ölçüde etkilemiştir. İsviçre'nin dört resmî dili bulunmaktadır: Kuzeyde ve orta İsviçre'de Almanca (% 64); batıda Fransızca (% 20,4); güneyde İtalyanca (% 6,5); ve güneydoğuda Graubünden kantonunda küçük bir azınlıkça Romanş konuşulmaktadır. Federal hükümet dört resmî dili de kullanmak zorundadır. Federal Meclis'te bu dört dilde simültane tercüme yapılmaktadır. İsviçre'de konuşulan Almanca diyalekt grubuna genel olarak İsviçre Almancası denmekte; ancak yazılı iletişimde ve radyo-televizyon yayımcılığında standardı yüksek Almanca kullanılmaktadır. Benzer şekilde İsviçre'nin diğer bölgelerinde de İsviçre Fransızcası ve Ticino diyalekti kullanılmaktadır. Her İsviçrelinin okulda kendi anadilinden başka İsviçre'nin resmî dillerinden birini öğrenmesi zorunludur. Bu nedenle İsviçrelilerin çoğu en az iki dil bilmektedir (Population, 2007).

1848 Federal Anayasasıyla İsviçre doğrudan demokrasi ile yönetilmektedir. Parlamenter demokrasinin ögeleri olan meclis ve konseyler bulunduğundan kimi zaman bu sistem yarı-doğrudan sistem olarak da adlandırılmaktadır. İsviçre doğrudan demokrasinin federal düzeydeki araçları, halkın hakları denilen anayasal girişim ve

referandumdur. Kanton düzeyinde de bu araçlar daha geniş ve farklı olarak uygulanmaktadır (Cantons, 2007).

Meclis tarafından onaylanmış yasanın geçerliliğini sorgulamak isteyen bir grup yurttaş eğer yasanın çıkmasından sonraki 100 gün içinde yasaya karşı 50.000 imza toplayabilirse federal bir referandum isteğinde bulunabilmektedir. Bu durumda yasanın kabulü ya da reddi için ulusal düzeyde ve basit çoğunluk ile karar verilen bir oylama yapılmaktadır. Federal bir yasaya karşı sekiz kanton birleşerek de referandum isteğinde bulunabilmektedir. Benzer şekilde yurttaşlar 18 aylık süre içinde anayasal değişikliğini destekleyen 100.000 imzaya ulaşabilirlerse federal anayasal girişim ile ulusal oylamaya gidebilmektedirler. Meclis anayasal değişiklik isteğini tamamlayıcı olarak karşı öneri getirebilmekte ve seçmenler her iki önerinin kabulü durumunda seçeneklerini oy pusulalarında işaretlemektedir. Anayasal değişiklikler meclis tarafından ve anayasal girişimle sunulabilmektedir. Anayasal değişikliğin kabul edilebilmesinde hem ulusal düzeydeki oylama çoğunluğu hem de kantonların sonuçlarının çoğunluğu olmak üzere çifte çoğunluk aranmaktadır (Cantons, 2007).

İsviçre'de ülke çapında bir devlet dini olmasa da Cenevre ve Neuchâtel kantonlarının dışındaki tüm kantonlarda vergilendirme yoluyla Roman Katolik, Eski Katolik ya da İsviçre Reform Kiliseleri desteklenmektedir. İsviçre'de en yaygın din % 44 ile Roma Katolik Kilisesi'dir. Ardından % 38,5 ile Protestanlık gelmektedir. Göçmenler ile birlikte % 4,3'lük bir Müslüman nüfus ve % 1,8'lik bir Ortodoks nüfus da bulunmaktadır. Farklı dillere sahip bir nüfusu olan İsviçre'nin istikrarlı ve müreffeh bir ülke olması, bu ülkenin ahenk devleti olarak tanımlanmasına yol açmaktadır (Religion,2007).

İsviçre'nin kültürü komşu ülkelerden çok etkilenmesine rağmen önemli bölgesel farklılıklar gösteren kendine özgü bir kültürü bulunmaktadır. Özel olarak Fransızca konuşulan bölgelere Fransa'ya, Almanca konuşulan bölgeler Almanya'ya ve İtalyanca konuşulan bölgeler de İtalya'ya, ülkelerindeki diğer bölgelerden daha yakındır. İsviçre'deki kuvvetli bölgecilik nedeniyle homojen bir İsviçre kültüründen söz etmek oldukça zor görünmektedir (Culture, 2007).

Zengin ve kararlı bir pazar ekonomisine sahip olan İsviçre, kişi başı Gayri Safi Milli Hasıla'da (GSMH) ABD, Japonya ve büyük Avrupa ekonomilerinin önünde yer alırken alım gücü paritesinde onuncu sırada yer almaktadır. 20. yüzyılın çok önemli bir döneminde Avrupa'nın en refah ülkesi olan İsviçre 1990'lardan beri ağır bir büyüme dönemine girmiş ve Avrupa ülkeleri arasında İrlanda, Danimarka ve Norveç'in ardından dördüncülüğe düşmüş ve satın alma paritesine göre de onunculuğa gerilemiştir. İsviçre, Avrupa Serbest Ticaret Alanı üyesi bir ülkedir (Economy, .2007).

İsviçre'nin iklimi genel olarak ılıman olsa da yüksek dağlardaki zorlu şartlardan İsviçre'nin güney ucundaki sıcak Akdeniz iklimine kadar bölgeden bölgeye değişiklik görülmektedir. İsviçre'nin işgücü, toplam nüfusun %50,9'unu oluşturmaktadır. Yabancılar, İsviçre nüfusunda büyük bir yüzde içermektedir. İşgücünün dağılımı 2006 verilerine göre: Hizmet sektörü %67, endüstri %28, tarım ve ormancılık %5'tir. Kullanılan para birimi İsviçre Frankıdır. Ekonomik güç bir kantondan ya da ilçeden diğerine büyük ölçüde değişmekte; bu yüzden mali bir dengeleme sistemi uygulanmaktadır. İsviçre'de üretilen enerjinin %40'ı nükleer enerji ve %60'ı hidroelektrik kaynaklıdır (http://tr.wikipedia.org/wiki/%C4%B0svi%C3%A7re, 2007).

İsviçre Eğitim Sistemi

İsviçre'de doğal kaynaklar yeterince olmadığı için eğitim ve bilgi çok önemli kaynaklar haline gelmiştir. Bu nedenle İsviçre dünyanın en iyi eğitim sistemlerinden birine sahip olduğunu iddia etmektedir. Ülkede değişik seviyelerde çeşitli okullar bulunmaktadır. Zorunlu eğitim dokuz yıl olup, 6 ya da 7 yaşında başlayıp, 15 ya da 16 yaşına kadar devam etmektedir. Bazı eyaletler 10 yıl eğitim de sunmaktadırlar. Zorunlu eğitim ilköğretim ve alt orta öğretim (orta I düzey) olmak üzere iki döneme ayrılmıştır. Kantonlar eğitim hizmetlerinden (anaokulu, okullar, üniversiteler) sorumlu olduğu için okulların isimleri, dersler, öğrencilerin okula başlama yaşı ve okul süresi kantonlar arasında önemli ölçüde çeşitlilik göstermektedir. Belediyelerin çoğu anaokullarına, ilköğretimlere, liselere destek olmaktadır. Eyaletlerin çoğu en az bir liseye katkı sağlamaktadırlar (Swiss Contribution to eurybase- the information database on education systems in Europe = SCEIDES, 2007).

Devlet okulları; anaokulları, ilköğretim, orta öğretim ve üniversiteleri kapsamaktadır. Öğrenciler ilköğretimden sonra liseye ya da çıraklığa gitmeyi seçebilmektedirler. Öğrencilere çıraklığı bitirdikten sonra lise veya yine teknik yüksek okul diye adlandırılan okulda akademik kariyere başlama olanağı sağlanmaktadır. İsviçre'de 10 üniversite bulunmaktadır. Bunların sekizi eyaletler tarafından işletilirken ikisi konfederasyon tarafından işletilmektedir (SCEIDES , 2007).

İsviçre eğitim sistemine kantonların büyük etkisi bulunmaktadır. Her kantonun kendi dilinin ve kültürünün olması ülkede çeşitlilik sağlamaktadır. Bu bölümde İsviçre'de eğitim sisteminin amaçları ve alt basamakları ele alınmaktadır.

İsviçre Eğitim Sisteminin Genel Amaçları

Federal Yasa "kanton eğitiminin bilinç ya da inanç özgürlüklerinin hiçbir sınırlamaya yer vermeksizin bütün dinsel toplulukların çocukları için ulaşılabilir olması"nı şart koşmaktadır (27. madde, 3. paragraf). Her kantonun eğitimle ilgili kendi yasası olduğu için eğitimin amaçlarının tanımı İsviçre'nin her yerinde aynı değildir. Bir kantonun yasalarındaki genel ilkelere bir örnek verilebilir "Kanton eğitimi, çocuğun batı medeniyetinin demokrasi geleneği yapısı içerisinde yeteneklerini, uyumlu gelişimini desteklemeli, diğer diller ve kültürlere saygıyı öğrettiği gibi diğer insanlara ve çevresine karşı hoşgörü ve sorumluluk duygusunu da öğretmelidir." Aynı zamanda, eğitimin amacı olarak, çocuğa mesleki eğitim ya da kariyer yapmasını sağlayacak bilgi ve becerileri kazandırmalıdır" şeklinde İsviçre eğitim sisteminin amacını ifade etmektedir. Okulöncesi eğitimin temel amacı, oyunlar ve çeşitli eğitimsel faaliyetler yoluyla çocuğun bütün yönlerinin gelişimini sağlamak ve ana-baba eğitimini tamamlamaktır (SCEIDES, 2007).

Zorunlu olması ve rehberlik sunulmasına rağmen orta I düzey öğretim genellikle çatışan amaçlarla yüz yüze gelmektedir. Bu amaçlar: Bir yandan çocuklara birkaç yıl sonra bile değiştirebilecekleri seçimler yapmalarına izin vermek ve bu yüzden sabit bir yön seçmeyi ertelemek, diğer yandan onları orta II düzey öğretime hazırlamaktır. Demokratik eğitim ilkesi genellikle bütün çocuklara aynı orta öğretim eğitimi sunma amacı ile akademik orta II düzey öğretim öncesi için seçici olma ilkesi ile çatışmaktadır.

Kantonların bu sorunu ele alma yöntemlerinin çeşitliliği eğitim istekleri ile toplum arasındaki dengeyi sağlayabilmenin ne kadar zor olduğunu gözler önüne sermektedir. Çocukların ileri şartları olan bölümlere dağılımı kantonlar arasında büyük oranda değişmektedir. Okulların büyüklüğü de (100'den az öğrenciden birkaç 100 öğrenciye kadar) çeşitlilik göstermektedir (SCEIDES, 2007).

Eğitim Sisteminin Yapılanması

Bu başlık altında İsviçre eğitim sistemi yönetim yapılanması ve okul yönetimi açısından ele alınmaktadır.

Yönetim Yapılanması

İsviçre eğitim sistemi kantonların eğitim sistemlerinden oluşmaktadır. Kanton eğitim sistemi kantonların eğitim bölümleriyle işbirliği içinde yasal ve hukuksal düzenlemelerle temellendirilmektedir. Kanton sistemleri ilköğretim ve ortaöğretim dönemlerini içeren okulların yapısal düzenlemelerinde farklılık içermektedir. 20 kantonda temel eğitim 6 yaşında ve alt ortaöğretim 3 yıl, diğer kantonlarda temel eğitim 5 yıl ve orta öğretim 4 yıl veya temel eğitim 4 yıl ve orta öğretim okulları 5 yıldır. Okul öncesi zorunlu veya gönüllü bir veya iki yıl olarak farklılık göstermektedir. Uzmanlaşmış Orta Okullar (Middle Schools) ve Uzmanlaşmış Matura Okulları kantonlar arasında farklılık gösterebilmektedir (http://www.hepsuisse.ch/e/eurydice/framesets/mainBildungCH_e.html, 2007).

İsviçre eğitim sisteminde konfederasyon, kantonlar ve komünler bütün eğitim sistemini içeren bir yönetim aracına sahip değildir. İsviçre'de eğitim (dillerin çeşitliliğinden ve federal sistemden dolayı) merkezi değildir. Yerelleşme ve doğrudan demokrasi -siyasi sistem ve eğitim sisteminin özellikleri– halk gücü sisteminin yükselmesini sağlamaktadır. Halk gücü sistemi, uzmanlık gücünün (profesyonel güç) ya da geçici parlamentonun olmaması anlamına gelmektedir. Federal sisteme sahip olan İsviçre'de eğitimsel sorumluluğun dağılımı oldukça karmaşıktır. Federal yasanın 3. maddesi "eyaletlerin, federal özerkliğin temsil edilmediği bütün güçleri kullanması gerekliliği"ni şart koşmaktadır. Eğitimle ilgili olarak yasa Konfederasyona çok az özel görevler vermektedir. Kantonlar eğitim sisteminin temel eğitim örgütleriyle ilgili en büyük güce sahiptir. Kantonlar bu örgütleri eğitim ve burs kanunları yoluyla düzenlemektedirler. Yasa kantonlar arasında, kantonların aynı geleneksel köklere sahip olmaları ve büyük ölçüde işbirliğine rağmen (tarihi sebepler, eyaletin büyüklüğü, mali kaynaklar, vb sebeplerle) değişiklik göstermektedir. İsviçre aslında 26 değişik eğitim sistemine sahiptir. Bununla beraber belli önemli bölgeler, belli ölçüde homojenlik sağlamak için federal koşulların hâkimiyeti altındadır. Federal ya da milli eğitim bakanlığı yoktur. Anayasaya eğitimle ilgili bir maddenin eklenmesi ile ilgili girişim 1973'te yapılan bir referandumda az bir farkla reddedilmiştir. Konfederasyonun görevleri özetle şöyledir (SCEIDES, 2007):

- Zorunlu, ücretsiz ve kantonların sorumluluğunda olan "yeterli bir seviyede ilköğretim eğitimi" koşulunun denetlenmesi,
- Endüstri, ticaret, tarım, yerel hizmetler için mesleki eğitimi ilgilendiren yasadan sorumlu olması,
- Beden eğitimi öğretiminin düzenlenmesi,
- Zurich ve Lausunne'daki Federal Teknik Enstitülerini, mesleki eğitim için İsviçre Pedagoji Enstitüsü (Berne, Lausunne, Lugano) ve Macolin'deki Federal Beden Eğitimi Yüksek Okulunu denetlemesi,
- Federal Teknik Enstitüsüne olduğu kadar tıp bilimlerine kabulü ve yasalaştırılması, okul bitirme sertifikalarının düzenlenmesi,
- Kanton üniversiteleri, bilimsel araştırma, kantonal burs oranlarını ve yurt dışındaki İsviçre okullanna mali destek sağlaması,
- Engellilerin güvencesiyle ilgili yasalarla özel eğitime gereksinim duyan çocukların ve gençlerin eğimini, kaynaştınlmasını desteklemesidir.

Özel şartlar altında İsviçre Parlamentosu geçici olarak özel amaçlarla ilgili sorumluluğu Konfederasyona devredebilmektedir. Böylece Konfederasyon acil olan ve ulusal önemi olan (ömeğin üniversiteye bağlı olmayan yüksek öğretim programları, üniversiteler arası değişim ya da Avrupa araştırma ve eğitim programlarına İsviçre'nin katılımı) belli görevleri yerine getirebilmektedir. Yasal güçlerin Konfederasyon tarafından sahip olunduğu bölgelerde, Konfederasyon önemli yasalan onaylamakta ve ilgili yönetim güçlerini kantonlara, ender durumlarda özel kurullara devretmektedir. Bu nedenle kantonlar doğrudan yasal güçleri olmayan eğitim sisteminden büyük ölçüde sorumludur.

Ulusal Düzey

Federal düzeyde, üç farklı bölüm eğitim sorumluluklarını paylaşmaktadır. Eidgenössisches Departement des Innern (EDI) federal teknoloji enstitülerinden sorumlu, üniversiteleri, bursları, bilim ve araştırmayı, sporu desteklemekte; Schweizerische Maturitatskommission (SMK) içinde Schweizerische Konferenz der kantonalen Erziehungdirektoren (EDK) ile müzakere ile Matura sertifikasını onaylamaktadır. Eidgenössische Volkswirtshaftsdepartement (EVD) meslek eğitiminin genel düzenlenmesini ve Eidgenössische Departement für Verteidigung Bevölkerungsshutz, Sport (VBS) sporu denetlemektedir. EDI, Gruppe für Wissenschaft und Forschung (GWF) ve Bundesamt für Bilding und Wissenschaft (BBW) sırayla meslek eğitiminden sorumlu birimlerdir. Schweizerischer Wissenschaftsrat (SWR) ve Schweizerische Hochschulkonferenz (SHK) iki farklı eşgüdümleme birimleridir (SCEIDES, 2007).

EVD meslek eğitiminden, Bundesamt für Berufsbildung und Technologie (BBT), Schweizerische Institut für Berufspadagogik (SIBP) üç dil bölgesinden, ziraat eğitiminden Bundesamt für Landwirtschaft (BAL) sorumlu olan örgütlerdir. Spor içinde Bundesamt füe Sport (BASPO) otoritedir (SCEIDES, 2007).

Kanton Düzeyinde

Kantonal eğitimde yönetim ve liderlik Kantonsregierung'la ilgilidir. Eğitim birimleri kantonların sorumlulukları altındadır. Kantonlar, meslek eğitimi alanında federal şartları uygulamakla yükümlüdür. Ayrıca kantonal ekonomi bölümü mali destek sağlamaktadır. Okul öncesi ve özel eğitim sağlık ve sosyal hizmetler bölümü altındadır. Kantonlarda genel yaklaşım, eğitim ve öğretimle ilgili bütün sorumlulukları eğitim birimlerine transfer etmektir (SCEIDES, 2007).

Erziehungdirektor veya Erziehungsdirektorin dört veya beş yıllık dönemler için seçilmektedir. Kantonların eğitim başarıları gelişmiş okul yöneticilerine sahip olmak veya okul kurslarının başarılı olmasına bağlı olarak çeşitli alt birimlere ayrılmaktadır. Kantonlarda, politik otoriteler farklı eğitim kurullarının farklı biçimlerini oluşturmaktadırlar. Örneğin bu kurulların bir görevi danışmanlıktır. 1960'lı yıllarda kantonlar eğitim hizmetlerini, istatistik merkezlerini, araştırma ve dokümantasyon merkezlerini kurmuşlardır (SCEIDES, 2007).

Komün düzeyde

Komünlerin bütün düzeyinde okul yönetimleri okulların büyüklüklerine, komünal yönetim yapısına ve coğrafi durumuna göre farklılıklar göstermektedir. Politik otoriteler yerel toplumdan oluşturulan okul komisyonlarını genelde desteklemektedirler. Okul komisyonunun otoriteleri bir kantondan diğerine, malzeme yönergelerindeki basit sorumluluklardan ve alt yapılanmalardan (odalar, pedagoji yardımı gibi), öğretmen seçiminden, kontrol ve denetim alanında eğitimsel yeterliği olanların seçimine kadar pek çok görevi yapmaktadır (SCEIDES, 2007).

Okul yönetimi

Zorunlu eğitim dönemine gelindiğinde okulların kapsamı oldukça sınırlandırılmaktadır. Bağımsız ve yarı bağımsız okullarla ilgili çeşitli deneyimler uygulamaya konulmuştur. Bunlar orta I düzey ve orta II düzeyle ilgilidir. Yeni halk yönetim reformu (finansal ödenek) ve eğitim uygulamaları alanında yeni gelişimlerle (okul gelişimi projeleri) ilgili denemeler yapılmaktadır (SCEIDES, 2007).

Okul ve bölge düzeyine göre okul yönetimi farklılıklar göstermektedir. Okul yöneticisinin rolü temelde okulda sadece bulunmaktır. Kural olarak, zorunlu eğitim döneminde okul yöneticisi gerçek olarak bulunmamaktadır. Bu nedenle örgütlenme ve eşgüdümleme sorumluluğu ile ilgili sınırlıklar yaşanmaktadır. Buna karşılık, Batı İsviçre'de okul yönetimi önemli eylemlerle belirginleşmektedir (yönetim, denetim ve eğitim projelerini başlatma alanında sorumluluklar). Dil bölgeleri arasında önemli farklılıklar bulunmaktadır. Bununla birlikte, Almanca konuşan kantonlarda okul yönetimi (eğitimsel yeterlikle) yer almaktadır. Diğer kantonlarda benzer eğitim reformları süreçte uygulanmaktadır. Orta II düzeyde okul yönetimi bütün İsviçre'de önem kazanmaktadır. Çünkü SMK Matura okullarının diplomaları SMK tarafından kontrol edilmektedir. Geriye kalanı, kantonlar eğitim etkinliklerinin (bütçe, personel gibi) yönetimi ile ilgilenmektedirler. Kantonların eğitim bölümlerindeki otoriteler bu etkinliklerin yapılmasını denetlemektedir (SCEIDES, 2007).

İsviçre Eğitim Sisteminde Süreç

İsviçre'de eyaletlerin çoğunda mesleği okul denetmenliği olan tam gün çalışan denetmenler bulunmaktadır. Onlar, hemen hemen her konuda yetişimi olan herhangi bir alanda uzman olmayan kişilerdir ve bir coğrafi bölgeden (bir yöre ya da alandan) sorumludurlar. Belli kantonlar bölgesel denetmenlere yardım eden, öğretmenlik mesleğinde, yarım gün çalışan denetmenler çalıştırmaktadırlar (SCEIDES, 2007).

Kantonlar kendi kontrol organlarına sahiptirler ve başöğretmen pedagojik kontrolle ilgili büyük sorumluluğa sahiptir. Orta II düzey (üst orta öğretim) okulları için denetmenler bulunmamaktadır. Konfederasyon zorunlu, ücretsiz ve eyaletlerin sorumluluğunda olan "yeterli bir seviyede ilköğretim eğitimi" koşulunun denetlenmesinden sorumludur. Konfederasyon aynı zamanda, Zurich ve Lausunne'daki Federal Teknik Enstitülerini, mesleki eğitim için İsviçre Pedagoji Enstitüsü (Berne, Lausunne, Lugano) ve Macolin'deki Federal Beden Eğitimi Yüksek Okulunu denetlemektedir. Daha önceki dönemlerde denetmenler ve başöğretmenler eğitim programının, araçların, öğretim yöntemlerinin, ölçme-değerlendirmenin, vb. yönetiminden sorumlu bulunmaktayken, günümüzde bu görevler tamamıyla kaybolmuş olmamakla birlikte, denetmenin rolü pedagojik tavsiye ve diğer uzmanlarla işbirliği içinde danışmanlık çalışmasına kadar uzanmaktadır (SCEIDES, 2007).

İsviçre'nin her yerinde ilköğretim okullarında çocuklar ilk yıl günde ortalama 3 ¾ saat ve haftada yaklaşık 20 saat; 5. ve 6. sınıflarda (ilköğretimde final yıl) günde toplam 5 ¼ saat ve haftada yaklaşık 36 saat ders görmektedirler. Dersler sabah ve öğleden sonradır. Bazı eyaletlerde cumartesi tüm günü tatil; diğerlerinde ise cumartesi sabah ders yapmakta ve haftada bir tam gün tatil uygulanmaktadır. Eyaletlere göre eğitim-öğretim yılı 36,5 ve 40 haftadan oluşmaktadır. Uzun tatil yazın döneminde ve 5–9 hafta arası değişiklik göstermektedir. Öğretim programları kanton otoriteleri tarafından saptanmaktadır. Belli bölgelerde ortak öğretim programı uygulaması bulunmaktadır. Eğitim personeli Matematik, Yabancı Diller ve bazı Anadil dersleri hariç öğretim programlarının içeriğine karar vermede, büyük ölçüde özgürlüğe sahiptir. İlköğretim düzeyinde bütün dersler tek bir öğretmen tarafından verilmektedir. Ona, bazı özel ders öğretmenleri (beden eğitimi, sanat, vb. gibi) yardım etmektedir. Her kanton hangi eğitim araçlarının kullanılacağına karar vermede tam otoriteye sahiptir. Bu tür araçlar kantonun kendisi tarafından düzenlenmekte ya da diğer kantonlarla işbirliğiyle ve bir bölgedeki diğer otoritelerin katılımıyla hazırlanabilmektedir. Araçların ücreti kantonlar ya da komünler tarafından ödenmektedir. Zorunlu araçlar genellikle Matematik, Yabancı Diller ve özellikle Anadil içindir (SCEIDES, 2007).

Kantonların çoğunda okul çalışmalarının değerlendirilmesi not sistemi kullanılarak yapılmaktadır. Çocuklar yılda iki veya üç defa her bir ders için not verilmiş olan bir rapor almaktadırlar. Okul yılı sonundaki ortalama puan –belli dersler için ya da ana dersler için- çocuğun geçici veya daimi olarak bir üst sınıfa gidip gitmeyeceğine karar vermede temel dayanak olarak kullanılmaktadır. Birkaç yıl önce pek çok kanton ilköğretimin ilk birkaç yılında not sistemini yasaklamıştır. Not sistemi yerine değerlendirme toplantılarına ve periyodik raporlara sahiptirler. Bütün kantonlar çocuğun bir yıl sınıf tekrarına izin veren düzenlemelere sahiptir, fakat bu düzenlemeler

değişik yollarla uygulanmaktadır. Eğer sınıf tekrarından sonra çocuğun başarısı düşüyorsa genellikle özel sınıfa (iyileştirme sınıfına) aktanlmasına karar verilmektedir. Bu karar ana-baba tarafından öğretmenin, müfettişin ve okul psikoloji bölümünün katılımıyla alınmaktadır. Yine de son zamanlardaki yaklaşım, yavaş öğrenen çocukların normal sınıflarda kaynaştırılmasıdır (SCEIDES, 2007).

Orta I düzey öğretimin eğitim programını oluşturan birim kanton eğitim otoriteleridir. Bazı bölgelerde öğretim programı diğer kantonlara bağlantılı olarak oluşturulmaktadır. Bu yüzden bölümlerin kendileri tarafından ortaya çıkarılan kaçınılmaz derecede çeşitlilik bulunmaktadır. Anadil bütün eyaletlerde, Matematik, ikinci bir Ulusal Dil, Doğa Bilimleri, Coğrafya, Tarih, Vatandaşlık, Müzik, Sanat ve Beden Eğitimi dersleri ile birlikte verilmektedir. Temel şartları gerektiren bölümler el sanatlarına da önem vermekte, ileri şartları gerektiren bölümler üçüncü bir dil (genellikle İngilizce), Muhasebe, Teknik Resim ya da Latince ve Yunanca dersleri verebilmektedir. Bu derslerin bazıları zorunlu bazıları seçmeli olabilir. Okullann ders saatlerinin sayısı kantonlar arasında değişmekle birlikte genellikle çocuklar haftada 30–35 saat arası ders görmektedirler. Öğretim yöntemleri de büyük ölçüde değişmektedir. İlke olarak, ders aracının seçimi (ders kitapları) kanton düzeyinde sabit olmasına rağmen okullar ve eğitim personeli konu seçiminde kesin bir özgürlüğe sahiptir (SCEIDES, 2007).

Okul yılı boyunca ölçme–değerlendirme öğretmenin sorumluluğundadır. Belli okulların bütün sınıflar için yazılı sınavlar düzenlediği gibi belli kantonlar da aynı uygulamayı okullar için kullanmaktadırlar. Çocuklar, bütün bir yıl boyunca yaptığı çalışmalar temel alınarak (Anadil, Yabancı Dil, Matematik ana derslerde alınan yüksek notlarla) bir üst sınıfa yerleştirilebilmektedir. Eğer bir çocuk bir üst sınıfa yerleştirilemezse sene tekrarı yapmakta ya da daha düşük şartları olan bölüme gitmektedir. Notlar 1–6 ölçeği ile verilmekte (6=çok iyi) ve ortalama 4'tür. İsviçre'de ne ulusal bir ölçme değerlendirme sistemi ne de orta I düzey öğretim okulunun sonunda genel bir sınav bulunmaktadır. Bazı kantonlarda çocuklar sertifika almak için ana derslerden yazılı ve sözlü sınavlara tabi tutulabilmekte; diğer kantonlarda bu sistem bulunmamaktadır. Orta I düzey öğretim eğitimde değişik bölümlerin olması çocuğun devam eden okul kariyerine ve orta II düzey öğretim eğitimine girişini etkilemektedir. Standart şartları gerektiren bölümlerdeki çocuklar giriş sınavına tabi tutulurken iyi notlar aldığında Progymnasium bölümündeki çocuklar doğrudan akademik orta II düzey öğretim okuluna gitmektedir. Bu tür sınavlar öğretmen yetiştirme kolejlerinde ya da belli sektörlerdeki (örneğin bankacılık) okullara kayıt için düzenli aralıklarla yapılmaktadır. Genel olarak, ikili sistemde mesleki eğitime giriş sınava bağlı olmamakla birlikte çıraklık sözleşmesine bağlı gerçekleşmektedir (SCEIDES, 2007).

Okullarda iyi derecede rehberlik hizmetleri verilmektedir. İlke olarak her kurum bireysel tavsiye sunduğu kadar çocuğa düzenli bilgi sağlayan bir kurul olarak da hizmet sunmaktadır. Bununla beraber mesleki dernekler ve şirketler çocuklara bir haftalık tanıtım kursları düzenlemekte ve böylece çocuklar kararlarını vermeden önce hangi tür ticaret alanlan ve mesleklerin olduğu konusunda fikir edinebilmektedirler (SCEIDES, 2007).

Yürürlükte olan yasaya göre okulların öğretim programı kanton otoriteleri tarafından oluşturulmaktadır, fakat 1968 yasasının 10. madde 3. bölümüne göre

akademik orta II düzey okulları en az dört yıl eğitim vermek zorundadır. Uygulamada zorunlu dersler kesin bir şekilde düzenlenmiştir ve 11 tanedir. Öğrenciler haftada ortalama 36 saat ve yılda en az 38 hafta ders görmektedirler (SCEIDES, 2007).

İlke olarak öğretim araçları seçimi oldukça açıktır ve her okul hangi araçların kullanılacağına kendisi karar vermektedir. Ulusal bir organ bulunmamaktadır. Orta II düzey öğretim bölümlerindeki öğrenciler, çalışmalarına dayanılarak öğretmenleri tarafından düzenli şekilde değerlendirilmektedir. Değerlendirme ölçeği 1–6 arası değişmekte (6=çok iyi) ve bir üst sınıfa bütün bir yıl boyunca elde edilen sonuçlar temel alınarak geçilebilmektedir. Geçer not 4'dür. Okul bitirme sertifika sınavı 1968 anayasasında bahsedilen onbir dersten verilen notları içermektedir. Sınavın kendisi (yazılı ve sözlü) beş dersi kapsamaktadır (üç temel ders + sertifika türüne bağlı dersler). Sınavlar kanton otoriteleri tarafından düzenlenmekte ve Kantonal Okul Bitirme Sertifika Komisyonu tarafından denetlenmektedir (SCEIDES, 2007).

Her teknik okulun bağlı kalması gereken genel model iki gruba ayrılmış olan bir faaliyet aralığını kapsamaktadır. Bunlar: ortak bir genel çalışma esası ve teknik dersler seçeneğidir. Genel çalışmalar birçok dersi içeren altı alanı kapsamaktadır. Bu dersler: Anadil, en az bir ulusal dili içeren diğer diller, Matematik, Fen Bilimleri, İnsani Bilimler, Sanattır. Teknik seçmeli dersler öğrencilerin seçtikleri alana göre değişmekte; sağlıkla ilgili çalışmalar, sosyal ya da yönetim çalışmaları gibi konuları içermektedir (SCEIDES, 2007).

Teknik okulların öğretim programı kanton otoriteleri tarafından oluşturulmakta veya tanınmakta ve EDK'nın rehberliğine dayanmaktadır. Orta II düzey öğretim (akademik üst orta öğretim) öğrencilerinin ölçme değerlendirmesi ile ilgili kanton düzenlemeleri teknik okullara da uygulanmaktadır. Öğrenciler diplomalarına sahip olmak için çalıştıkları alandan beşini içeren bir sınava tabi tutulmaktadır. Sınavda aldıkları not, final yılındaki devamlı değerlendirmelerinin sonuçları olan notla eşit ağırlığa sahiptir. Aynı zamanda öğrenciler teknik derslerden de sınava tabi tutulmaktadırlar. Teknik okulların diplomaları bütün kantonlar tarafından tanınmaktadır (SCEIDES, 2007).

Okul Sistemi Yapılanması

İsviçre'de okul öncesi eğitim, ilköğretim, orta öğretim ve üçüncül eğitim okulları bulunmaktadır. Aşağıda her kademe tek tek ele alınmaktadır.

Okul Öncesi

Okul öncesi, zorunlu eğitime dâhil değildir ve süreleri 1–2 yıldır. Okul öncesi eğitim, tamamen oyuna ve eğitime dayanan faaliyetler arasında bir denge kurmayı amaçlamaktadır. Bütün kantonlarda çocuklar zorunlu eğitime başlamadan önce en az bir yıl (bazen iki yıl) "okul öncesi eğitim alma hakkına" sahiptirler. Okul öncesi eğitim zorunlu değildir ve belli özel kurumların dışında ücretsizdir. Okul öncesi okuluna başlama yaşı, kantonlar arasında çeşitlilik gösteren zorunlu eğitim yaşına göre değişmektedir. Çocukların haftada 18–22 saat okula gittikleri söylenebilir. Sınıflar karmadır ve sınıflardaki çocuk sayısı ortalama 17–19 arasındadır. Başlangıçta bununla ilgili yasa bulunmasa da bugün okul öncesi eğitim hemen hemen her kantonda, kanton

yasası tarafından yönetilmektedir. Okul öncesi okulları, bir üst birimin (ilköğretim okulları) parçası gibi görülmektedir (SCEIDES, 2007).

Okul öncesi okulları dışında, büyük kasaba ve kentlerde çok küçük çocukları kabul eden kreşler de bulunmaktadır. Okul öncesi eğitiminin sosyal ve dengeleme işlevine sahip olduğu düşünülmektedir. Okul öncesi eğitimi anadili yabancı dil olan ve fiziksel engelli çocukların zorunlu eğitime başlamadan önce topluma kaynaştırılması için de bir olanaktır. Aynı zamanda okul öncesi okulları, öğrenme sorunu olan çocukların saptanması ve onlarla ilgilenilmesi bakımından fırsat olarak da görülmektedirler. "Kaynaştırma" diye adlandırılan ve zorunlu eğitimin ilk yıl eğitiminin iki yıla dağıtılarak verildiği sınıflar da bulunmaktadır. Günümüzde İsviçre'nin tamamında bütün çocukların ortalama %99'u ilköğretim okuluna başlamadan önceki ilk yıl, %63'ü iki yıl, çok az bir yüzde de üç yıl okul öncesi eğitim almaktadır. Ortalama katılım süresi 1,8 yıldır. Birçok kanton ortak testler veya ölçme raporlarına sahiptir. Bunlar çocukların eğitimsel becerilerini ölçmek için kullanılmaktadır (SCEIDES, 2007).

İlköğretim Okulları

Kantonlara bağlı olan ilköğretim eğitimi 4–6 yıl arasındadır. Eğitim Eşgüdümlenmesi Anlaşmasına göre "30 Haziran itibariyle 6 yaşına giren çocuklar zorunlu eğitime başlamak zorundadır". İlköğretim eğitimi zorunlu ve parasızdır. İlköğretim eğitimi yabancı çocukları da kapsamaktadır. Özel iyileştirme sınıflarının dışında değişik bir model bulunmamaktadır. İlköğretim okullarının binaları genellikle anaokulu ve/veya alt orta öğretim okullarının binalarını içine alan okul komplekslerinin bir parçasıdır (SCEIDES, 2007).

Ortaöğretim

Ortaöğretim orta I düzey (alt orta öğretim), orta II düzey (üst orta öğretim) ve meslek eğitim düzeyini içermektedir.

Orta I düzey (Alt orta öğretim). Orta I düzey eğitimi, kanton sistemlerinin çeşitliliğinin en çok fark edildiği eğitim örgütleridir. Bu seviye 9 yıllık zorunlu eğitimin parçası olduğu için süresi ilköğretim eğitimine göre değişmekte olup, 3–5 yıl arasındadır ve ücretsizdir. Hemen hemen bütün kantonlarda orta I düzey eğitimi değişik ders gruplarına göre bölümlere ayrılmıştır. Bu yüzden bölümler oldukça seçicidir ve giriş ölçütleri kantonlar arasında değişiklik göstermektedir (sınav sonuçları, okul raporları, okul öğretmeni ile görüşme, ana-baba düşüncesi, vb.) (SCEIDES, 2007).

Ülke çapında değişik isimlendirilen, temel şartları gerektiren bölümler çocukları basit mesleki eğitime hazırlamaktadır. Aynı yaş grubundaki çocukların 1/3'i bu bölümlerdedir. Erkeklerin kızlara oranı daha fazladır. İleri şartları gerektiren bölümler orta I düzey öğretim öğrencilerinin yaklaşık 2/3'ni içermektedir. Birçok kanton geniş dağılım şartları içeren tek bir okul sistemi uyarlamayı tercih etmektedirler. Genelde ileri şartları gerektiren bölümler çocukları akademik orta II düzey öğretim okullarına hazırlamaktadır. Birkaç kantonda karışık okulların özelliklerinden bazılarına sahip olan kurumlar da vardır. Bu özellikler: Bölümlerin değiştirilmesinde esneklik, bölümlerin azaltılarak bireyselleştirilmiş

eğitim sunulması, zorunlu olmayan ya da değişik derslerin tanıtımı, değişik bölümlerden çocuklar için belli konularda toplumsal dersler gibidir (SCEIDES, 2007).

Orta II düzey (Üst orta öğretim). İsviçre'de orta II düzey eğitimi, genel eğitim veren okullarda ve temel mesleki eğitim okullarında verilmektedir. Uzun bir geleneğin ürünü olarak orta II düzey okulları geniş bir genel eğitim ve üniversite eğitimine giriş sağlayan temel kurumlardır. 1968 yasasına göre İsviçre'deki federal otoriteler tarafından tanınan beş çeşit okul bitirme sertifikası bulunmaktadır. Bunlar; A tipi: klasikler (Latince ve Yunanca), B tipi: Modem Diller ve Latince, C tipi: Matematik ve Fen Bilimleri, D tipi: Modern diller, E tipi: Ekonomidir. Değişik türler arasında kesin bir sınır bulunmaktadır ve bunlardan herhangi birini diğerine bağlamak mümkün değildir. Kantonların çoğunda her tip sertifikalar sunulmaktadır, fakat bütün okullarda sunulmamaktadır. Kantonlar tarafından tanınan beş tür sertifikanın dışında komünler düzeyinde tanınan ve yüksek düzey eğitimi temsil eden (sanat, sosyo-pedagojik, vb.) ek tip sertifikalar da bulunmaktadır. Okul bitirme sertifikasına kadar okul süresi ve yapısı kantonlar arasında değişiklik göstermekle birlikte 1968 federal yasasına göre (10. madde 1. bölüm) en az 12 yıldır. Genellikle öğrenciler zorunlu eğitimlerini tamamladıktan sonra okul bitirme sertifikasına yönlendiren özelleşmiş eğitimlerine başlayabilmektedirler. Bu yüzden belli kantonlarda orta I düzey eğitimine daha erken başlanabilmektedir (SCEIDES, 2007).

Teknik Orta Öğretim Okulları. Teknik orta öğretim okulları genel eğitim veren ancak akademik orta II düzey okullarından daha düşük şartlar gerektiren okullardır. Bu okulların başarılı öğrencileri sosyal hizmetler, sağlık hizmetleri, anaokullan, turizm ya da taşımacılık gibi iş alanlarında çalışmaktadır. Aynı zamanda bu okullar arasında yapı, öğretim programı, eğitim süresi (zorunlu eğitimden sonra 1–3 yıl arası) açısından birlik bulunmamaktadır. Kantonlar arasında 1987'de 15 yıldan fazla süren tartışmalardan sonra bir anlaşmaya varılmıştır. "Diplomalann tanınması" ve "teknik okullar için öğretim programı yapısı" EDK tarafından uyarlanmıştır. Orta II düzey seviyesinde sunulan eğitim çeşitlerinde oluşan mesafeyi kapatmak teknik okullar sayesinde mümkündür. Bu okullar son 10–15 yıl içerisinde sayılan artan ve aşağıdaki şartlan taşıyan öğrenciler için bir kategoridir. Bu şartlar: bir üst seviyede genel eğitimlerine devam etmeyi istemek, gelecekteki meslek alanları hakkında bilgi edinmeyi istemek, akademik orta II düzey okullarına gitmeyip onları bir üst seviyeye - üniversiteye bağlı olmayan mesleki eğitim - taşıyacak genel eğitim ve öğretim gereksinimi olmaktır (SCEIDES, 2007).

Matura Okulları. İsviçre'de Matura okulları oldukça seçici okullardır. Bu okul tipi ileri kurs uygulamalarını sağlamaktadır. Üniversite ve federal teknoloji enstitülerine girişte Matura okulları oldukça etkilidir. Matura okullarında, sınıflar öğrencilerin yaşlarına göre yapılandırılmaktadır. Günümüze kadar etkili düzenlemelere göre beş tip Matura Okulu bulunmaktadır. Federal düzeyde: A Tipi, eski diller (Yunanca, Latince); B tipi, Latince ve üçüncü ulusal dil veya İngilizce; C tipi, matematik ve doğal bilimler; D tipi, modern diller ve E tipi, ekonomidir. Matura kantondan kantona çeşitlilik göstermektedir. Matura eğitimi en az 12 yıldır. Derslerin ortalama süresi bir saattir. Temelde, gerçek eğitim zorunlu eğitimden sonra başlamaktadır. Maturanın sınavları kantonlarda yapılmaktadır. Matura okullarında tanımlanan öğrenme alanları aşağıda gösterilmektedir (SCEIDES, 2007).

- Birinci dil, ikinci dil ve eski dil olmak üzere üç farklı dil ayrımı yapılmaktadır. Birinci dil; Almanca, Fransızca, İtalyanca ve Rhaeto-Romanca; ikinci dil: Almanca, Fransızca, İtalyanca, İngilizce, İspanyolca veya Rusça; eski dil; Latince ve Yunancadır.
- Sosyal bilimler alanları olarak ekonomi, tarih, ekonomi ve hukuk, felsefe, coğrafya, eğitim ve psikoloji ve dindir.
- Matematik ve doğal bilimler olarak matematik, uygulamalı matematik, fizik, kimya, biyoloji ve coğrafya tanımlanmaktadır.
- Grafik, resim ve müzik dersleri olarak yaratıcı desen ve müzik bulunmaktadır.
- Beden eğitimidir.

Bireysel Matura okulları ikinci dili içeren programlarla Matura sertifikası vermektedir. Matura eğitiminin genel amaçları genel eğitim çerçevesi içinde bireysel hedefleri de destekleyen birleştirici programlar sunmaktadır.

Üçüncül Eğitim (Tertiary Education). İsviçre'de üç farklı üçüncül eğitim kamu sektörünün kontrolü altında verilmektedir. Bu farklı üç eğitim (SCEIDES, 2007):

1. Kanton üniversiteleri ve federal teknoloji enstitüleri (üniversitelerin bir kısmı olarak düşünülebilir)
2. 1996 federal yasa altında tanınan uygulamalı bilimler üniversiteleri,
3. Yüksek teknik okulları (örneğin Technikerschulen).

Üniversiteler ve Federal Teknoloji Enstitüleri. İsviçre'de akademik eğitim tarihi 500 yıldan daha fazla döneme gitmektedir. İsviçre'de 15. yüzyılda kurulan en eski üniversite Basel by Pope Pius II'dir. Üniversiteler ve federal teknoloji enstitülerinin finansal giderleri kademeli olarak bağımsız kurumlara aktarılmaktadır. Tıp fakülteleri hariç diğer okullara öğrenci kotası konulabilmektedir. Üçüncül eğitim sistemi kademeli olarak federal yasa ve düzenlemelerin şemsiyesi altında çalışmaktadır. Üniversite ve federal teknoloji enstitülerinin profili üçüncül eğitim etkinliklerinin sürekli öğretmede, araştırmada, hizmet sektöründe ve sürekli eğitimde beklentilerin artması yoluyla değişmeye başladığını göstermektedir. Bu örgütlerde yüksek oranda yabancı akademisyen çalışmakta ve öğrenci öğrenim görmektedir (SCEIDES, 2007).

Uygulamalı Bilimler Üniversitesi. Okulöncesi ve ilköğretim için öğretmen eğitimi üçüncül eğitimde verilmektedir. İsviçre'de uygulamalı bilimler üniversitesi eğitimde yeni bir alan olarak oluşturulmuştur. Diğer yönden, uygulamalı bilimler üniversitesi bilimsel ve sanatsal uzmanlık için düzenlenmektedir. Ayrıca orta ve küçük düzeyde hizmet sektörü ve kuruluşlara hizmet vermektedir (SCEIDES, 2007).

Yüksek Teknik Okullar. Yüksek teknik okulların kurulmasında temel amaç sürekli eğitimi merkeze almaktır. Teknolojide, ekonomide, müzikte, resimde ve diğer alanlarda orta ve üst düzey yöneticiler için üçüncül eğitim dizileri son 50 yılda artmıştır. Bu okullar iş alanında ve profesyonel alanda eğitim sağlamaktadır. Çeşitli yüksek teknik okulları kantonlar tarafından düzenlenmektedir. Uygulamalı bilim üniversiteleri tarafından programları güncellenmektedir. İlköğretim ve orta öğretim okullarından kantonlar sorumluyken, üçüncül eğitimdeki sorumluluk kantonlar ve konfederasyon arasında bölünmektedir. Bu durum eğitim sisteminin çeşitliğinin bir sonucudur. 10

üniversite, 2 federal teknoloji enstitüsü ve 120'ye yakın teknik okullar üçüncül eğitimin temel örgütlenme yapısını oluşturmaktadır (SCEIDES, 2007).

İsviçre'de yüksek öğretim kurumlan iki tiptedir. Bunlardan birincisi üniversite düzeyindeki kurumlar (kantonal üniversiteler ve federal teknoloji enstitüleri); diğeri uygulamalı bilimler üniversitesidir (öğretmen eğitimi kolejleri, resim ve esen okulları, müzik ve tiyatro okulları). Her kanton eğitim bölümüne bağlıdır. Bu nedenle, her üniversite finansal ve yönetimsel kantonun eğitim bölümüne itiraz edebilmektedir. Akademik açıdan kanton yasaları üniversitelerin özerk olmalarına izin vermektedir. Teknoloji enstitülerinin ve federal enstitülerinin akademik özerklikleri garanti altına alınmıştır. Uygulamalı bilim üniversitesinin alanlan mühendislik ve mimarlık, ekonomi ve işletme, ziraat ve desendir (SCEIDES, 2007).

Üniversiteye giriş için öğrenciler 18 yaşında olmalı ve akademik üst orta öğretim okulu ya da federal okul bitirme sertifikasına veya tanınmış denk yeterliliğine sahip olmalıdır. Merkezi bir üniversite giriş kurulu bulunmamaktadır. Her öğrenci seçtiği üniversiteye doğrudan kayıt yaptırmaktadır. Bir üniversite yılı iki dönemden oluşmaktadır. Genel olarak öğrenciler her dönem sınava tabi tutulmaktadır. Her üniversite, fakülte, bölüm, öğretmen ve öğrencilerini farklı ölçütlere göre değerlendirebilmektedir (SCEIDES, 2007).

Öğretmen Eğitimi

İsviçre'de okul öncesi ve ilköğretim için öğretmen eğitimi çoğunlukla orta II düzeyinde olmaktadır. Orta I düzey ve orta II düzey öğretmeni çoğunlukla üniversitelerde olmak üzere üçüncül eğitim kurumlarında yetiştirilmektedir. 2005 yılından günümüze bu görev sadece üçüncül eğitimde uygulanmaktadır. Öğretmen eğitimi kolejleri okul öncesi, ilköğretim, orta I düzey, orta II düzeyleri için öğretmen yetiştirmektedir. Birkaç eyalet dışında bütün eyaletler bir veya birkaç öğretmen eğitim okuluna sahiptir. Bu okulların diplomaları da üniversite eğitimine girişi sağlamaktadır. Öğretmen eğitimi kanton yasalarına bağlı düzenlenmektedir. Öğretim, çalışma, sınavlar için düzenlemeler kantonlar tarafından yapılmaktadır. Bu durum hukuksal tek düzeni desteklememektedir. Konfederasyon, yalnızca meslek okulu öğretmenlerinin eğitiminden, Matura okullarının öğretmenlerinin, beden ve spor eğitimi öğretmenlerinin eğitiminden sorumludur (SCEIDES, 2007).

İsviçre ve Türk Eğitim Sistemlerinin Karşılaştırılması

İsviçre çeşitli kantonlardan oluşan bir ülkedir. Bu çeşitliliğin eğitim sistemine de yansıdığı görülmektedir. Temelde eğitimin amaçlan ulusal düzeyde belirlenmiş olsa da kantonlar arasında farklılık görülebilmektedir. Bu bölümde İsviçre ve Türk eğitim sistemlerinin karşılaştırılması yapılmaktadır (Tablo 16.1).

Tablo 16.1. İsviçre ve Türk Eğitim Sistemlerinin Parametrik Karşılaştırılması

	Türk Eğitim Sistemi	**İsviçre Eğitim Sistemi**
Amaç	Türk vatandaşlarının ve Türk toplumunun refahını, mutluluğunu artırmak, iktisadi, sosyal ve kültürel kalkınmayı desteklemek, Türk milletinin çağdaş uygarlığın yaratıcı ve seçkin bir ortağı yapmaktır.	Her eyaletin eğitimle ilgili kendi yasası olduğu için eğitimin amaçlarının tanımı İsviçre'nin her yerinde aynı değildir.
Yönetsel Yapı	Zorunlu eğitim 12 yıldır. Eğitimden sorumlu birim Milli Eğitim Bakanlığı'dır. Yönetim süreçleri merkezidir. Yükseköğretim kurumları özerktir. Üniversiteye giriş merkezi sınavlar ile yapılmaktadır.	Zorunlu eğitim dokuz yıldır. Eğitimden sorumlu yerel birimlerdir. Yönetim süreçleri yereldir. Yükseköğretim kurumları özerktir. Üniversiteye giriş ortaöğretim sertifikası ile yapılmaktadır.
Okul türlerinin karşılaştırılması		
Okul öncesi	Zorunlu değildir. Devlet ve özel sektöre ait olanlar vardır.	Zorunlu değildir. Okul öncesi eğitimden kantonlar sorumludur. İki- üç yıl eğitim vermektedir.
İlköğretim (ilkokul ve ortaokul)	4 yıl ilkokul ve 4 yıl ortaokul olmak üzere 8 yıldır Zorunlu ve parasızdır. Mesleki yönlendirme sekizinci sınıftan itibaren yapılmaktadır.	4–6 yıldır. Zorunlu ve parasızdır. Mesleki yönlendirme ilköğretimden itibaren yapılmaktadır
Ortaöğretim	Zorunludur ve parasızdır. Mesleki, teknik ve akademik eğitim veren okullardan oluşur. Tek aşamalıdır. Okullar için giriş sınavı vardır. Akademik ve teknik okullar bulunmaktadır.	Her iki kademede de parasızdır. Orta I (alt orta) ve Orta II (üst orta) düzey olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Orta I düzey öğretim zorunludur, orta II düzey zorunlu değildir. Orta I düzey 3–5 yıl, orta II düzey 2–5 yıldır. Okullara kayıt, bir önceki okul notlarına göre yapılmaktadır.
Yükseköğretim	Meslek yüksekokulu, ileri teknoloji enstitüsü ve üniversitelerden oluşmaktadır.	Meslek okulları, öğretmen yetiştiren yüksek okullar ve üniversitelerden oluşmaktadır.
	Merkezi yerleştirme sınavına göre öğrenci almaktadır.	Orta II düzey öğretim notuna göre öğrenci almaktadır.
	Özel okullar bulunmaktadır.	Özel okullar bulunmaktadır.
	Mezuniyet sonrası uzmanlık çalışmaları sağlanmaktadır.	Mezuniyet sonrası uzmanlık çalışmaları sağlanmaktadır.
İşleyiş	İlköğretim (ilkokul ve ortaokul) okullarının eğitim-öğretim yılı açılış ve kapanışları aynıdır.	İlköğretim okullarının eğitim-öğretim yılı açılış ve kapanışları farklılık göstermektedir.
	Okulların yönetiminde atama vardır.	Okulların yönetiminde seçim vardır.
	Okul yönetimi yöneticiler aracılığı ile yapılır.	Okul yönetiminde kurullar vardır.

Tablo 16.3'te görüldüğü gibi İsviçre ve Türk Eğitim Sistemleri birbirinden farklılık göstermektedir. İsviçre yerelleşmeyi sağlamış bir ülke olarak görülmektedir. İsviçre'de zorunlu eğitim süresi 4+6 yıldır. Türkiye'de zorunlu eğitim süresi 4+4+4 yıldır. Orta I ve orta II olmak üzere ikiye ayrılan ortaöğretim öğrencilerin becerilerine ve akademik düzeylerine göre düzenlenmektedir. İsviçre'de bireylere yaşam boyu öğrenme şansı özellikle yükseköğretim sistemi içinde sağlandığı görülmektedir. Üniversitelerde bireylere uzmanlık çalışmaları sağlanmaktadır.

Sonuç

İsviçre'nin çeşitli etnik yapıdan oluşması eğitim sistemine de yansımaktadır. İsviçre'de 26 kanton bulunmakta ve bu kantonların her birinin eğitim sistemlerinin düzenlenmesi farklı şekilde yürümektedir. İsviçre'de dört dil kullanılmakta ve her dilde tercüme yapılmaktadır. Her dört dil grubuna ait olan İsviçre halkı kendi dilinin kullanılmasını istemektedir. Bu durum devlet içinde çok sesliliğin oluşmasına olanak sağlamaktadır. Buna bağlı olarak faklı diller ve kültürlere sahip etnik grupların eğitim gereksinimlerine tam anlamıyla yanıt verebilmek için eğitimin yönetimi eyaletlere bırakılmıştır. Böylece eğitimde daha aktif hareket olanağı sağlanmaktadır. Ancak bu esneklik kantonlar arasında uyumsuzluk da oluşturabilmektedir. Bu nedenle kantonlar arasında ortak hareket etme anlaşmaları yapılmaktadır. Eğitim sistemindeki bu özerklik ülkenin farklı etnik gruplara ayrışmasından çok birleştirici özellik kazanmasına neden olmaktadır. İsviçre Devletinin ulus bilincini kazandırmada aktif bir politika izlediği yorumu yapılabilir. İsviçre eğitim sisteminde yönlendirmenin yapılması ve rehberlik hizmetlerinin verilmesi, ülkenin öğrencilerine ilgi ve yeteneklerine uygun iş yaşantısı seçmeleri açısından verdiği önemi göstermektedir.

Yararlanılan Kaynaklar

Cantons, http://tr.wikipedia.org/wiki/%C4%B0svi%C3%A7re, 24.03.2007.

Culture, http://tr.wikipedia.org/wiki/%C4%B0svi%C3%A7re, 24.03.2007.

Economy, http://tr.wikipedia.org/wiki/%C4%B0svi%C3%A7re, 24.03.2007.

Geography, http://en.wikipedia.org/wiki/Switzerland. 10.04.2007.

Gözler, K. (2004). Anayasa Hukukuna Giriş. Bursa: Ekin Kitapevi.

İsviçre'nin fiziki haritası. http://tr.wikipedia.org/wiki/%C4%B0svi%C3%A7re, 24.03.2007.

Swiss Contribution to Eurybase- the information database on education systems in Europe.

http://www.swissworld.org/dvd_rom/eng/education_2004/content/education/eurydice_eng.pdf, 24.03.2007.

Population, http://tr.wikipedia.org/wiki/%C4%B0svi%C3%A7re, 24.03.2007.

Religion, http://tr.wikipedia.org/wiki/%C4%B0svi%C3%A7re, 24.03.2007.

17. BÖLÜM

İTALYA EĞİTİM SİSTEMİ

Doç. Dr. Kürşad YILMAZ

Giriş

İtalya Cumhuriyeti ya da kısaca İtalya Avrupa'nın güneyinde, çizme biçiminde bir yarımadanın ve Akdeniz'de Sicilya ve Sardinya adalarının üzerine kurulmuş bir ülkedir. Kuzeyinde Fransa, İsviçre, Avusturya ve Slovenya ile komşudur. San Marino ve Vatikan şehir devletleri de bütünüyle İtalyan topraklarıyla çevrilidir (http://tr.wikipedia.org). İtalya, Doğu, Batı ve Güney tarafından Ligure Denizi, Tiren (Tirreno) Denizi, Ionia (İyonya) Denizi ve Adriyatik Denizi ile yaklaşık 7400 km'lik sahil şeridi ile çevrilmiştir. Kuzeydeki Alp Dağları ile kendisine karadan komşu olan ülkeler; Fransa, İsviçre ve Avusturya'dır. Apenin Dağları Kuzeydeki Alp dağlarından başlayarak Güneydeki Sicilya Adasına kadar uzanmaktadır. Sardunya (Sardinia), İtalya'nın bir başka büyük adası olup ülkenin batısında bulunmaktadır (http://www.italyaonline.net).

Sosyal ve Siyasal Yapı

İtalya'nın yüzölçümü 301.377 km^2, 2008 yılı verilerine göre nüfusu 60.045.068'dir. Parlamenter cumhuriyetle yönetilen İtalya'da bazı bölgelere (Friuli-Venezia-Giulia Özerk Bölgesi, Vatikan gibi) özerklik verilmiştir. Bu bölgeler özel statülü bölge adıyla tanınmaktadır (EURYDICE, 2010a; www.cografya.net). İtalya'da merkezi düzeyde belirlenen politikaların, yasaların, yönetim ilkelerinin yerel düzeyde uygulanabilmesi için bölgelere ve yerel yönetimlere yetki verilmiştir. 1970'li yıllarda başlayan yerinden yönetim süreci, 15 Mart 1997 tarihli 59 sayılı yasayla hızlanmıştır. Anayasa'ya bağlı olarak bölgeler kendi yasalarını ve ulusal yasalar doğrultusunda yönetmeliklerini hazırlayabilirler. Yerel yönetimler kendi yetki alanları içinde, hizmetlerin sunumundan ve doğabilecek tüm sorunlardan sorumludurlar.

İtalya yan-bağımsız 20 yönetsel bölgeye ayrılmaktadır. Her bölgenin kendine özgü mali, yönetsel ve yasal yetkileri vardır. Bölgeler bir merkeze ya da kent merkezine bağlı birçok ilçeyi bir araya toplayan illere ayrılmaktadır. Bölgesel yönetimler iş başına seçimle gelmektedir (Türkoğlu, 1998).

İkinci Dünya Savaşı sonrası zayıflayan Avrupa Devletleri'nin bir araya gelmesiyle, Avrupa Birliği (AB) için ilk adım olarak kabul edilebilecek olan Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu (AKÇT) kurulmuştur. Bu topluluğu kuran altı ülkeden birisi de İtalya'dır. Yani İtalya, AB'nin oluşum sürecinde başlangıçtan beri rol oynamaktadır.

İtalya'nın yıllık nüfus artış oranı % 0, para birimi AB'nin para birimi olan Euro'dur. İtalya'da kişi başına Gayrı Safi Milli Hâsıla 25.960 Amerikan Doları'dır. Eğitime Gayrı Safi Milli Hasıla'dan % 5, toplam kamu harcamalarından % 10.3 pay ayrılmaktadır (http://www.uis.unesco.org).

İtalya'nın resmi dili olan İtalyanca ülkenin tamamına yakın bölümünde konuşulmaktadır. İtalya'nın resmi dini Katolikliktir. İtalya'da, Katolik dininin merkezi olarak kabul edilen ve Roma'da bulunan Pontificio Devleti, Katolik dininin liderliğini günümüzde de devam ettirmektedir (http://www.italyaonline.net).

İtalya Eğitim Sistemi

Aşağıda İtalya eğitim sisteminin genel amaçları, temel ilkeleri, yönetsel (idari) yapısı ve genel özellikleri ve İtalya eğitim sisteminde öğretim kademeleri ile ilgili bilgilere yer verilmiştir. Eğitim kademeleri kısmında okulöncesi eğitim, ilköğretim, ortaöğretim, yükseköğretim, öğretmenlerin yetiştirilmesi konularına yer verilmiş ve Türk Eğitim Sistemi ile İtalyan Eğitim Sisteminin karşılaştırılması yapılmaya çalışılmıştır.

İtalya Eğitim Sisteminin Amaçları ve Temel İlkeleri

İtalyan eğitim sistemini genel amacı; iyi bir temel kültüre sahip, iş dünyasını tanıyan, yeteneklerine göre demokratik topluma tam bir katılım sağlayan vatandaşlar yetiştirmektir. Bu amaç çerçevesinde etnik azınlıkların hakları da korunmaktadır (International Bureau of Education, 1980). Bu anlamda bazı alanlarda eğitim için yerel dilin kullanımına resmi olarak izin verilmiş olsa da, öğretim dili İtalyan'cadır (MEB, 2004).

İtalya'da eğitimsel gelişmenin amaçları, ekonomik büyüme ile meydana gelen durumu karşılayabilecek şekilde oluşturulmuştur. Ekonomide ihtiyaç duyulabilecek olan nitelikli çalışan ihtiyacı hesaba katılarak, bu durum ekonomik planlamada belirtilmiştir. Başka bir anlatımla eğitimsel yapının sürekli olarak yeniden yapılandırılması, hem gelişen toplumun eğitim ihtiyaçlarını karşılamak, hem de her sektörün çeşitli düzeylerdeki istihdam ihtiyaçlarını değerlendirmek için yapılmaktadır (World Survey of Education, 1971 Akt: Yalçınkaya, 1988).

İtalya'da okul, düşünceyi harekete geçirmeyi, kendi eleştirel düşüncelerini ortaya koymayı ve yargılarını ifade etmeyi ve kendine güven duymayı öğretmeyi hedef olarak seçmiştir. İnsanlık, paylaşma, işbirliği, dayanışma, eşitlik, sosyal denge, adalet, barış gibi kavramlar uygulamada öğrencilere kazandırılmaktadır (International Encyclopedia of Education, 1990).

İtalyan eğitim sisteminde, eğitimin ilk uygulama alanı olarak ailenin önemi belirtilmektedir. Ayrıca, toplum hayatında dini değerlerin önemi ve insanların özgürlük hakkının korunması değer taşımaktadır. İtalyan Anayasası'nın 34. Maddesine göre eğitimin temel ilkeleri şöyle sıralanmıştır (Türkoğlu, 1998; www.turkhukuksitesi.com; ICL, 2002);

- Eğitim özgürlüğünün sağlanması.
- Her tür ve düzeyde eğitim kurumları oluşturularak bunların ayırt edilmeden herkese açık olmasının sağlanması.

- Farklı kademelerdeki ve tiplerdeki okulların varlığı ve zorunlu eğitimin devlet garantisi altında olması.
- Devletin, ayrım gözetmeksizin herkese eğitim vermesi.
- Zorunlu eğitimin en az sekiz yıl, parasız ve devlet güvencesi altında olması.
- Devletin, yetenekli öğrencilere mali destek vermesi.
- Özel okul açma hakkının olması.
- En az sekiz yıllık eğitim hakkı ve bu eğitimin ailelerin sorumluluğunda olması.
- Engelliler ve düşkünlerin eğitim hakkı ve onlara mesleki yardım yapılması.
- Yetenekli, gereksinimi olan öğrencilerin üst düzeydeki öğrenimlerini sürdürebilme hakkının olması, hükümetin burslar ve diğer yollarla öğrencileri ekonomik açıdan desteklemesi.

Yukarıdaki maddelerde de görüldüğü gibi İtalyan eğitim sistemi eğitimde özgürlük, fırsat eşitliğinin sağlanması, yetenekli öğrencilere destek, zorunlu eğitim ve parasız eğitim gibi ilkelere sahiptir.

İtalya Eğitim Sisteminin Yönetsel Yapısı ve Genel Özellikleri

Bu bölüme İtalya eğitim sisteminin yönetsel yapılanması ile ilgili bilgi verildikten sonra okul sisteminin yapılanması açıklanmaya çalışılmıştır.

Yönetsel Yapılanma

Geleneksel olarak İtalya'da eğitim merkezden yönetilmektedir. Ancak 1950'li yıllardan sonra sorumluluklar ve eğitim hizmetleri kademeli olarak yerel yönetimlere devredilmiş, 1972 yılında çok sayıda yönetim yetkisi yerel bölgelere verilmiştir. Yine de genel politikalar merkezden saptanmaktadır. Özel ve resmi tüm okullar devlete bağlıdır (Türkoğlu, 1998).

Tüm sorumluluk Eğitim, Üniversite ve Araştırma Bakanlığı'na (*Ministero dell'Istruzione, dell'Università e della Ricerca – MIUR*) aittir. Eğitim, Üniversite ve Araştırma Bakanlığı yerel düzeyde bölge ve il eğitim daireleri tarafından temsil edilir. Bölgeler, illere ve belediyelere belli sorumluluklar verebilir. 2000-2001 eğitim-öğretim yılından itibaren tüm okullar idare, teşkilatlanma, eğitim, araştırma, deneyler ve gelişme konularında özerkliğe kavuşmuştur. Eğitim, Üniversite ve Araştırma Bakanlığı'nın yeniden yapılandırılması, yönetimle ilgili yetki ve sorumlulukların merkeziyetçilikten uzaklaştırılması suretiyle devletten bölgesel ve yerel (bölgeler, iller ve belediyeler) yetkililere devredilmesi için yapılmıştır. Bunun amacı, daha etkin ve yetkin bir okul idaresi sağlamak için hem merkezi yönetimin (Eğitim Bakanlığı) hem de merkezi yönetimin etrafında toplanan çevresel bileşenlerin (bölgesel okul idareleri ve il eğitim müdürlükleri-*Uffici scolastici regionali*) etkinliğini artırmaktır (EURYDICE, 2010a).

Eğitim, Üniversite ve Araştırma Bakanlığı 3 bölümden oluşmaktadır. Bu bölümlerin başkanları, bölümlerini koordine etmek, yönetmek ve denetlemekle, Bakana karşı sorumludur. Eğitim Bölümü, okul sisteminin genel örgütlenmesinden, hedeflerin belir-

lenmesinden ve okul çalışanlarının ekonomik ve yasal durumundan sorumludur. Şu yönetim bölümlerinden oluşmaktadır (EURYDICE, 2010a):

- Okul Sistemi ve Özerkliği Genel Müdürlüğü: Okul kademeleri ile ilgili etkinlikler, müfredat ve eğitim programları, biçimlendirici hedeflerin belirlenmesi, araştırma ve yenilik faaliyetleri ve öğretmen alımı için gerekli sınavlar ve eğitim sisteminin değerlendirilmesi gibi işleri yapar.
- Personel Genel Müdürlüğü: İstihdam ile ilgili yasal ve mali konular, okullar için gerekli olan yönetim ve öğretim elemanı sayısının belirlenmesi, okul yöneticilerinin işe alınması gibi faaliyetleri yürütmektedir.
- Öğrenciler İçin Katılım, Uyum ve İletişim Genel Müdürlüğü: Gençler için sosyal politikaların uygulanması, terklerin önlenmesi, özel ihtiyaçları olan öğrenciler de dâhil olmak üzere öğrenci aileleri ve kuruluşları ile iletişimin sağlanması işlerini yürütmektedir.
- Teknik Eğitim-Öğretim ve Bölgeler İle İlişki Genel Müdürlüğü: Mesleki teknik eğitimin geliştirilmesi, yetişkin eğitimi gibi konularla ilgilidir.

İnsan, Sermaye ve Mali Kaynaklar Planlama Bölümü, mali politikalar, satın alma, okul yönetimi insan kaynakları ve bilgi sistemlerinin yönetiminden sorumludur. Dört yönetim bölümünden oluşmaktadır (EURYDICE, 2010a):

- İstatistik ve Bilgi Sistemleri Genel Müdürlüğü: Genel müdürlüklere ve bölümlere yararlı analiz ve doküman sağlama faaliyetlerinin yanı sıra eğitim sisteminin yönetimi ve değerlendirilmesine yönelik işbirliği faaliyetleri yapmaktadır. Ayrıca Bakanlığın merkezi ve taşradaki birimlerine istatistiksel veriler sağlamaktadır.
- Mali Politika ve Ulusal Bütçe Genel Müdürlüğü: Bakanlığın, tahmini harcamalarını belirler ve buna uygun mali gereklilikleri tespit eder, mali kaynakların tahsis edilmesi için gerekli olan yasal işlemleri hazırlar.
- Genel İşler, Satın Alma ve İnsan Kaynakları Genel Müdürlüğü: Okul yönetimi personeli ile ilgili politikaların uygulanması, satın alma yıllık planlarının hazırlanması, destekleyici faaliyetlerin yönetilmesi.
- Uluslararası İlişkiler Genel Müdürlüğü: Avrupa ve uluslararası düzeyde işbirliği politikalarının uygulanması, Avrupa ve uluslararası sistem üzerinde karşılaştırmalı analizler yapılması.

Üniversite ve Yüksek Düzeyli Müzik, Sanat ve Dans Eğitimi ve Araştırma Bölümü, üniversite sistemine yönelik planlama etkinlikleri; üniversitelerin rehberlik, genel düzenleme ve finansmanı; üniversitelerin izlenmesi ve değerlendirilmesi ve AFAM sistemi (Sanat ve Müzik Yüksek Eğitim sistemi); öğrencilerin durumu; AB mevzuatının ve uluslararası mevzuatın uygulanması; üniversiteye erişim; araştırma desteği; AB düzeyinde, uluslararası ve ulusal düzeydeki araştırma etkinliklerinin planlanması ve koordine edilmesi; Bakanlık ile ANVUR sistemi (National Agency for the Evaluation of the University System and Research) arasındaki ilişkiler; üniversite sistemi ile üretim sistemi arasındaki etkileşimi izlemek ve desteklemek; İtalya'nın katıldığı uluslararası ve ulusal

araştırma programlarının koordinasyonu; uluslararası ve ulusal düzeyde bilimsel işbirliği; endüstri ve yönetim ile ilgili araştırmaları desteklemek gibi işleri yapmaktadır. Ayrıca, Bakanlık kurumsal düzeyde iletişimi de önemsemektedir. Bu bölüm dört genel müdürlükten oluşmaktadır (EURYDICE, 2010a):

- Üniversite, Öğrenciler ve Üniversitede Çalışma Hakkı Genel Müdürlüğü
- Yüksek Düzeyli Müzik, Sanat ve Dans Eğitimi Genel Müdürlüğü
- Araştırmaların Geliştirilmesi ve Koordinasyonu Genel Müdürlüğü
- Uluslararası Araştırmalar Genel Müdürlüğü

İtalya'da eğitim sisteminin yerel düzeydeki yönetimi ile Bölgesel Okul Ofisleri ve İl Okul Ofisleri ilgilenmektedir. Bölgesel Okul Ofisleri, eğitimin devlet yönetimi düzeyindeki yerel birimleridir. İl Okul Ofisleri ise genellikle, yerel düzeydeki işlevlere ve gereksinimlere göre bölümlere ayrılmıştır.

Bölgesel Okul Ofisleri, minimum performans gerekliliklerini; eğitimde genel düzenlemelere uyulmasını; standartların gözetilmesinde ve biçimlendirici eylemlerin etkililiğini; öğrenciler için ulusal politikaların yürütülmesini, bölgesel yeterlikler içinde önemsemektedir (EURYDICE, 2010a). Bölgesel Okul Ofisi Başkanı, iş sözleşmelerinin imzalanmasıyla ve özel görevlerle görevlendirilmiştir. Başkan, Bakanlığa mali kaynaklar ve insan kaynakları ihtiyaçları ile ilgili teklif sunmakta; bölgesel düzeyde tüm ofisler için gerekli olan sözleşme faaliyetlerini yapmakta; muhasebe yönetimini sağlamakta; bölgesel düzeydeki İl Okul Ofislerinin yönetim eylemleri ile bölge eylemlerinin bütünlüğünü garanti etmektedir. Bölgesel Okul Ofisi Başkanı, bu garantiyi sağlamak için, bölgesel düzeyde tam bir adem-i merkeziyetçilik içinde, okul sisteminde ve vatandaşların temel haklarında kurumsal düzeyde herhangi bir kesintiye sebep olmadan, ulusal okul politikasının yerel düzeyde uygulanmasını sağlamaktadır. Bunun için okullara ve eğitim kurumlarına örgütsel, öğretimsel ve araştırma ile ilgili esneklik sağlanmaktadır. Bu amaçla, yerel yönetimler, belediyeler, iller ve bölgeler ile işbirliği içinde çalışılmaktadır. Ayrıca, devlet okulu olmayan okulların ve yabancı okulların izlenmesinden de sorumludur (EURYDICE, 2010a). Bölgesel eğitim müdürlükleri, kısaca, mesleki eğitimin özendirilmesi, okulların yapımı, okullardaki sağlık hizmetlerinin düzenlenmesi, yeni okulların planlanması gibi görevleri yerine getirmektedir (Ültanır, 2000).

İl Okul Ofisleri, Bölgesel Okul Ofislerinin bir alt bölümü olarak belirli bir özerkliğe sahiptir ve bunun sonucu olarak il düzeyinde yerel otoritelerin eğitim dairesi sadece oradadır. İl Okul Ofisleri, genel olarak bölgesel düzeydeki genel müdüre doğrudan bağlı olan yöneticilerce yönetilmektedir. İl Okul Ofisleri, okullara gerekli olan insan kaynakları konusunda Bölgesel Okul Ofislerine teklifler sunmakta; okullarda yenilikleri ve planlamayı geliştirecek destekleri sağlamakta; diğer yerel aktörler ile uyumu sağlamaya çalışmakta; okul ağlarının geliştirilmesi ile ilgili etkinlikleri desteklemekte; okul binaları kanunun uygulanmasını ve güvenliğini sağlamakta; göçmen öğrencilerin uyumu konusunda çalışmaktadır. Ayrıca, Avrupa fonlarının kullanımı, özel gereksinimi olan öğrencilerin uyumunun sağlanması için yerel otoritelerle işbirliği, okullarda öğrenci katılımın artırılması, zorunlu eğitimin gerçekleşmesi için belediyelerle işbirliği yapılması, sendikalar ile ilişkiler gibi konular da çalışmaktadır. İl Okul Ofisleri, Bölgesel Okul Ofis Başkanı

tarafından kendilerine devredilen faaliyetleri de yerine getirmektedir. Eğitim, Üniversite ve Araştırma Bakanlığı'nın yerel idare düzeyinde ve yüksek öğretim düzeyinde merkezi olmayan ofisleri yoktur (EURYDICE, 2010a).

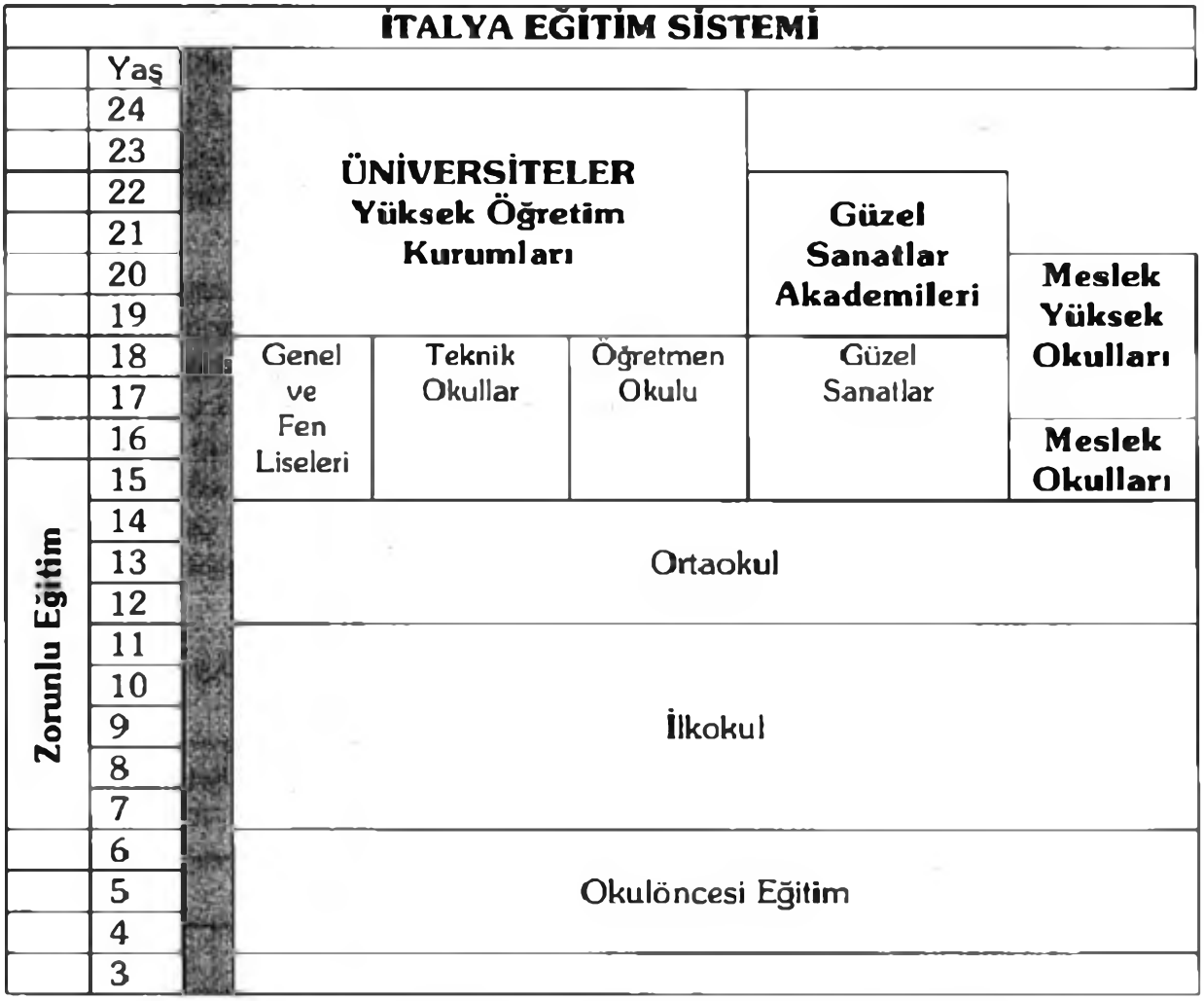
İtalya'da yerel düzeyde bakanlık, bölgesel ve yerel büroları aracılığı ile politik ilkeleri ve yönetim ilkelerini uygulamaya koymaktadır. Yerel müdürlükler başlangıçta okul binalarının rasyonel kullanılması, yeni ilkokulların ve ortaokulların açılması konularında yerel yönetimlerle işbirliği yapmaktaydılar. 1990'lardan sonra okul takviminin saptanması, öğretmen ataması, sınavların yapılması konularında da önemli rol oynamaya başlamışlardır (Türkoğlu, 1998).

İtalya'da 20 bölgede, Bölgesel Eğitim Teftiş Birimleri bulunmaktadır ve bu birimler bir müdür tarafından yönetilmektedir. Bölgesel Eğitim Teftiş Birimleri, ortaöğretimdeki II. Devre öğretmenlerinin atanmasından, hizmetiçi eğitimlerinden, okul takvimlerinin belirlenmesinden sorumludur. İllerde ise yönetim işleri İl Eğitim Müdürlükleri tarafından yürütülmektedir. İl Eğitim Müdürlükleri, ilköğretim ve ortaöğretim düzeyinde, devlete bağlı ve özel eğitim kurumlarında, merkez tarafından yayımlanmış olan yönergelerin uygulanmasının sağlanmasından sorumludur (Erginer, 2006).

İtalya'da okul düzeyinde okul yönetimlerine özerklik sağlanmıştır. 1997 yılında çıkarılan 59 sayılı yasa ile okulların, eğitim, araştırma ve örgütlenmede özerk oldukları kabul edilmiştir. Ancak 500'den daha az öğrencisi olan okulların özerkliği tanınmamaktadır. Okullara özerklik tanınmasına rağmen okullar Kamu Eğitim Bakanlığı ve İl Eğitim Müdürlüklerinin ölçütlerine bağlı olarak hareket etmek durumundadırlar. Örneğin eğitim programlarının hazırlanmasında bu ölçütlere uymak zorundadırlar. Ortaöğretim düzeyindeki okullara Okul Konseyi, ilköğretim ve okulöncesi düzeyindeki okullarda ise okullar Yerel Okul Konseyi tarafından yönetilmektedir. Ancak ortaöğretimde okul müdürü, ilköğretim ve okulöncesi eğitimde ise eğitim müdürü yönetimden sorumludur (Erginer, 2006).

Okul Sistemi Yapılanması

İtalya eğitim sisteminde öğretim kademeleri, okulöncesi eğitim, ilköğretim, ortaöğretim (I. ve II. Devre) ve yükseköğretim olmak üzere dört düzeyde incelenebilmektedir. İtalya eğitim sisteminde zorunlu eğitim 6 yaşında başlamakta ve 15 yaşına kadar sürmektedir (EURYBASE, 2001). İtalyan eğitim sisteminde öğretim kademeleri Şekil 17.1'de görülmektedir.

Şekil 17.1. İtalyan Eğitim Sisteminde Öğretim Kademeleri

Kaynak: MEB, 2007

Şekil 17.1'de de görüldüğü gibi İtalya'da ilköğretim zorunlu olup 5+3 şeklinde yer almaktadır. Ortaöğretimde ise çeşitli eğitim türlerine göre farklı sürelerde eğitim verilmektedir.

Okulöncesi eğitim (Scuola Materna). Okulöncesi eğitim üç yıldır ve zorunlu değildir (EURYDICE, 2010a). Anaokullarına üç altı yaşları arasındaki çocuklar kabul edilmektedir ve bu okullarda karma eğitim uygulanmaktadır. Bu kademede okulöncesi eğitim programları ile çocuğun ailesinden getirdiği eksiklikleri giderici etkinliklerde bulunulmaktadır. Bunun yanında, çalışan ailelerin çocuklarına hizmet vermesi bakımından sosyal bir önem taşımaktadır. Yönetmeliklere göre okulöncesi eğitim kurumlarının amaçları şöyle sıralanmaktadır (Türkoğlu, 1998): Çocuğun;

1. Psiko-dinamik, zihinsel ve fiziksel yeteneklerini geliştirmek.
2. Bağımsız kişilik kazanmalarına yardım etmek.
3. Zihinsel, dil, psiko-dinamik ve duygusal kapasitelerini geliştirmek.

İtalya'da okulöncesi eğitimde bölgelere göre değişmekle birlikte genellikle eylül ayında başlamakta ve haziran ayında sona ermektedir (EURYBASE, 2001). Tatiller

Noel tatili, Paskalya tatili ve yaz tatilinden oluşmaktadır. Eğitimin an az 6 ay sürmesi esastır, ancak ailelerin isteği doğrultusunda bu süre 11 aya kadar çıkartılabilmektedir.

Okulöncesi eğitimde okul etkinlikleri, sabah 4 saat ve öğleden sonra 3 saat olmak üzere günde en az 7 saattir, fakat 9 ya da 10 saate kadar çıkartılabilmektedir. Anaokullarında eğitim genelde haftada 5 gündür, ailelerin isteğine göre 6 gün (Cumartesi dâhil) olabilmektedir.

Okulöncesi eğitim seviyesinde okullar gruplar ve sınıflar şeklinde düzenlenebilmektedir. İtalya'da genellikle bir okulöncesi eğitim kurumu 3, 4 ve 5 yaşlarındaki aynı yaş grubunda olan çocukların oluşturduğu 3 gruptan oluşmaktadır. Fakat gruplar farklı yaş grubundaki çocuklardan oluşabildiği gibi kırsal bölgelerde, bir okul sadece bir yaş grubundan da oluşabilmektedir. Normal olarak anaokullarında sınıfların, her bir sınıfta 2 öğretmen olacak şekilde en az 15, en fazla 25 çocuktan oluşması gerekmektedir. Engelli çocukların bulunduğu sınıflarda ise en fazla 20 çocuğun bulunması gerekmektedir (EURYBASE-CEDEFOP, 2000). İtalya'da okulöncesi eğitim ile ilgili bazı istatistiksel bilgilere Tablo 17.1'de yer verilmiştir.

Tablo 17.1. Okulöncesi Eğitimde Okul, Öğrenci, Öğretmen Sayıları, Öğrenci / Öğretmen Oranı

Eğitim-Öğretim Yılı	Okul Sayısı	Öğrenci Sayısı	Öğretmen Sayısı	Öğrenci / Öğretmen Oranı
2003–2004	13.572	972.250	84.056	11,56
2008–2009	13.624	978.302	88.342	11,07

Kaynak: EURYBASE, 2005; EURYDICE, 2010b

Tablo 17.1'de de görüldüğü gibi İtalya'da 2008-2009 eğitim öğretim yılı için okulöncesi eğitim düzeyinde öğrenci sayısı 978.302, toplam öğretmen sayısı 88.342, öğrenci/öğretmen oranı 11,6'dır. Tabloda da görüldüğü gibi İtalya'da okulöncesi eğitim düzeyinde 2003-2004 öğretim yılından 2008-2009 öğretim yılına doğru, okul, öğrenci ve öğretmen sayılarında belli bir artış olmuştur. Ancak İtalya'da bu artışa rağmen okulöncesi eğitimde öğrenci/öğretmen oranı düşmüştür. Bu da okulöncesi eğitime verilen önemin göstergelerinden biridir. İtalya'da okulöncesi eğitimden sonra zorunlu eğitim başlamaktadır. İtalya okul sisteminde zorunlu eğitim, ilköğretim, ortaöğretim I. devre ve ortaöğretim II. devrenin bir yılını kapsamaktadır (EURYBASE, 2005).

İtalya'da zorunlu eğitim. İtalya'da zorunlu eğitim 10 yıldır. Bu düzenleme 2007 yılında yapılmıştır. Buna göre İtalya'da 5 yıl ilköğretim, 3 yıl ortaokul ve 2 yıl lise eğitimi olmak üzere 10 yıllık bir zorunlu eğitim vardır (EURYDICE, 2010a). Zorunlu eğitimle ilgili yasa ve yönetmelikler ülke genelinde, tüm devlet okullarını ve yasal olarak onaylanmış tüm özel okulları kapsamaktadır. İtalya'da zorunlu eğitime, devlet okullarında, özel okullarda veya evde eğitim alarak devam edilebilmektedir (EURYBASE, 2005).

İlköğretim (Scuola Elementare). On yıllık zorunlu eğitimin ilk bölümü olan ilkokullar (Scuola Elementare) 6–11 yaş çocukları için iki devre halinde yapılandırılmıştır. Çocuklar, öğretim yılının 31 Aralık tarihine kadar 6 yaşını dolduruyorlarsa ilköğretime kabul edilebilirler. İlköğretimde I. Devre birinci ve ikinci sınıfları, II. Devre de üçüncü, dördüncü ve beşinci sınıfları kapsamaktadır. İlkokulda çocuklar, ders yılı sırasındaki raporları dikkate alınarak bir üst sınıfa geçerler. Sınıf tekrarı ender durumlarda olmaktadır. Zorunlu eğitimin ikinci kademesi 11–14 yaş çocuklarını kabul eden ortaokul (Scuola Medie Inferiore) kısmıdır. Bu okul aynı zamanda İtalyan eğitim siteminin II. Kademesinin birinci bölümünü oluşturur. Bu okulların öğretmenler kurulu, bir öğrencinin, üst sınıfa geçip geçemeyeceği hakkında rapor verir ve ana derslerin notları hakkında karar verir. Bu üç yıllık devrenin sonunda ortaokul diploması alabilmek için devlet sınavı yapılır. Bu diploma ile ikinci düzey okulların bir üst devresine giriş hakkı sağlanmış olur (International Encyclopedia of Education, 1990).

İtalya'da ilköğretime devam zorunludur ve parasızdır. Fakat ailelerin taşımacılık ve belediyeler tarafından sağlanan yemek giderlerine katkıda bulunmaları gerekmektedir. İlköğretim okullarında öğrenciler genellikle aynı yaş gruplarına göre sınıflandırılmaktadırlar. Ülkenin kırsal bölgelerinde, her yaştaki ve her düzeydeki çocuklar tek bir sınıfta, beraberce öğrenim görebilirler. Bu uygulama Türkiye'deki birleştirilmiş sınıf uygulamasına benzemektedir. Sınıflarda en çok 25 öğrenci bulunmakta, ancak engelli çocuklar için özel eğitim veren sınıflarda 15'ten az, 20'den fazla öğrenci bulunmamaktadır. İtalya'da ilköğretimde bir öğretmene 11 öğrenci düşmektedir. İlköğretimden ortaöğretime geçiş oranı yüzde 100'dür (EURYBASE-CEDEFOP, 2000).

İtalya'da ilköğretim devlet okulları ve devletçe onaylanmış olan özel okullar tarafından verilmektedir. Ancak yine de İtalya'da ilkokulların oldukça ileri bir şekilde merkezileştirilmiş olduğu söylenebilir. İtalya'da bulunan okulların % 92.5'i devlet tarafından, % 7.5'i özel olarak ve kısmen dinsel örgütler tarafından işletilmektedir. Bununla birlikte, özel okullar, ulusal yasal düzenlemelere ve ulusal programlara bağlı olduklarından sınırlı bir özerkliğe sahiptirler. Bu okullarda sadece öğretmenlerini seçme hakkı tanınmıştır (EURYBASE, 2001).

İtalya'da 1990 Temmuz Yasası ile ilköğretimde reform yapılarak yeni program uygulamasına başlanmıştır. İtalya'da ilköğretim düzeyinde zorunlu dersler şunlardır; İtalyanca, üçüncü yıldan itibaren yabancı dil, matematik, fen bilimleri, tarih, coğrafya, sosyal bilimler. Öğretmenler üç alandan birini seçerler, alanlar arasında ilişki kurulur. Ders kitaplarının seçimi öğretmenin değerlendirmesine bağlıdır (Türkoğlu, 1998). İtalya'da ilköğretim seviyesinde öğretim yılı en az 200 iş günüdür.

İlköğretimde ders kitaplarının seçimi Sınıf Konseyi'nin önerileri doğrultusunda bireysel olarak öğretmenlere bırakılmıştır. Ancak seçilen kitapların Öğretmenler Kurulunca onaylanması gerekmektedir. Öğrencilerin kişilik gelişimi ve ilerlemesi bireysel olarak, yazılı ve sözlü çalışmalarla, ev ödevleriyle, Sınıf Konseyi'yle birlikte yıl boyunca değerlendirilmektedir. Öğretim yılı 3 ya da 4 aylık dönemlere ayrılmakta ve her dönemin sonunda ailelere bir rapor gönderilmektedir. Raporlar öğrencilerin genel gelişimleri, kişilik gelişimleri ve öğrenmedeki sorumluluklarını göstermektedir. Değerlendirmelerde not kullanılmamakta, "mükemmel, çok iyi, iyi, yeterli, yetersiz"

gibi ölçütler kullanılmaktadır. "Mükemmel" her ölçütün yerine getirildiği, "yetersiz" ise ölçütlerin yerine getirilmediği anlamını taşımaktadır. Aileler raporlarla ilgili olarak öğretmenlerle görüşebilmektedirler (EURYBASE-CEDEFOP, 2000). İlköğretim ile ilgili bir takım istatistiksel bilgilere Tablo 17.2'de yer verilmiştir.

Tablo 17.2. İlköğretim Düzeyinde Okul, Sınıf, Öğrenci, Öğretmen Sayıları ve Öğrenci/Öğretmen ve Öğrenci / Sınıf Oranı

Eğitim-Öğretim Yılı	Okul Sayısı	Sınıf Sayısı	Öğrenci	Öğretmen Sayısı	Öğrenci / Öğretmen Oranı	Öğrenci / Sınıf Oranı
2003–2004	16.174	137.462	2.523.240	250.296	10,08	18,35
2008-2009	15.950	137.095	2.571.627	261.079	9,84	18,75

Kaynak: EURYBASE, 2005; EURYDICE, 2010b

Tablo 17.2'de de görüldüğü gibi İtalya'da 2003–2004 öğretim yılında, devlet okullarında 2.523.240 olan ilköğretim öğrencisi sayısı, 2008-2009 öğretim yılında 2.571.627'ye yükselmiştir. 2003–2004 öğretim yılında 250.296 olan öğretmen sayısı, 2008-2009 öğretim yılında 261.079 olmuştur. Öğrenci/öğretmen oranı dikkate alındığında önemli bir düşüş olduğu görülmektedir. 2003–2004 öğretim yılında 10,08 olan öğrenci/öğretmen oranı, 2008-2009 öğretim yılında 9,84'e gerilemiştir. Bu durum İtalya'da öğrenci sayısındaki artışa paralel olarak öğretmen sayısının da arttığını göstermektedir.

Ortaöğretim (Scuola Media Inferiore). İtalya eğitim sisteminde ortaöğretimin bir kısmı (ilköğretim sonrası 3 yıl ortaöğretim I. devre) zorunlu eğitim kapsamında yer almaktadır.

Zorunlu Ortaöğretim I. Devre. Ortaöğretimin I. devresi olarak adlandırılan ilköğretim sonrası üç yıllık dönemdir. 1962 yılında çıkarılan 1859 sayılı yasayla kurulmuş olan bu okullarda benzer programlar izlenmektedir. Şu anda uygulanmakta olan eğitim programı 1979 yılında düzenlenmiştir. Bu öğretim düzeyine devam edebilmek için ilköğretimin tamamlandığına ilişkin belge istenmektedir (EURYBASE, 2001).

Bu dönemdeki eğitim 11–14 yaşlar arasını kapsamakta ve zorunlu eğitim olarak ortaöğretim birinci devre okullarında gerçekleştirilmektedir. Öğrenciler sınıfta kalabilirler, ama okulu bitirmek zorundadırlar (Türkoğlu, 1998). Ortaöğretim I. devre okullarında sınıflar yaşa göre düzenlenmekte, bir sınıfta en fazla 25 öğrenci bulunabilmektedir. Engelli öğrencilerden oluşan sınıflarda 35'ten az, 20'den fazla öğrenci bulunamamaktadır. Öğretim yılı ve iş günü ilköğretimde olduğu gibi 200 gündür. Haftada 30 saat ders görülmekte ve ders saatleri genelde sabahları görülecek şekilde 5 ya da 6 güne yayılmaktadır. Eğitim programına bağlı kalmak koşuluyla yerel istekler doğrultusunda ders programı, ders saatleri üzerinde düzenlemelere gidilebilmektedir (EURYBASE-CEDEFOP, 2000).

Ailelerin isteğine göre haftalık ders saati 36–40 saat arasında (yemek saatleri dâhil olmak üzere) düzenlenebilmektedir. Eklenen ders saatleri ve programlar, program dışı yardımcı çalışmalar niteliğini taşımaktadır. Zorunlu bir ders kitabı yoktur. Dersin öğretmeni Sınıf Konseyi ile birlikte seçimini yapmakta ve kitaplar Öğretmenler Kurulu'nca onaylanmaktadır (EURYBASE-CEDEFOP, 2000).

Öğretim yılı 3 ya da 4 aylık dönemlere ayrılmıştır. Her dönemin sonunda, yazılı sınav değerlendirmesi yapılmakta ve öğretmenler öğrencileri değerlendirirlerken "pekiyi, çok iyi, iyi, yeterli, yetersiz" gibi ölçütleri kullanmaktadırlar. Öğrencilerin yazılı sınav sonuçları ve kişisel bilgileri, ailelerine gönderilmektedir. Sınıf Konseyi, bütün bir yılın değerlendirilmesi sonucunda öğrencinin bir üst sınıfa devam edip edemeyeceğine karar vermektedir (Erginer, 2006).

Ortaöğretim devresi klasik, fen ve teknik alanlardan oluşan liselerle, mesleki ve teknik eğitim veren enstitü ile okulları kapsamaktadır. Bu okullardan klasik, fen ve teknik liseler 5 yıl sürelidir. Klasik liselere girişte, Latince'den yazılı ve sözlü sınav yapılmaktadır (EURYBASE, 2001).

İtalya'da 1962 Yasası'na göre; 3000 nüfuslu yerleşim birimine bir temel eğitim okulu açılmak zorundadır. Hiçbir okulda 24'den fazla sınıf, hiçbir sınıfta 25'den fazla öğrenci bulunmamaktadır. Engelli öğrencilerden oluşan sınıflarda 15'ten az, 20'den fazla öğrenci bulunamamaktadır (EURYBASE, 2001; Türkoğlu, 1998).

Ortaöğretim I. devredeki bu üç yıllık dönemin sonunda öğrenciler, ortaöğretim I. devreyi tamamlayıp ortaöğretim II. devreye devam edebilmek için bitirme sınavına girmektedirler. Bu sınav, üç yazılı sınavdan (İtalyanca, Matematik, Yabancı Dil) ve tüm derslerin sözlü sınavlarından oluşmaktadır (EURYBASE-CEDEFOP, 2000).

İtalya'da 1999–2000 öğretim yılından itibaren yapılan yeni düzenlemelere göre zorunlu eğitimden sonra eğitim düzeylerinin belirlenebilmesi için öğrenciler test edilmekte ve bir belge verilmektedir. Bu belgede öğrencilerin kazanmış oldukları beceriler ve eğitim düzeyleri açıklanmaktadır (EURYBASE-CEDEFOP, 2000). İtalya eğitim sisteminde zorunlu olan ortaöğretim I. devre ile ilgili istatistiksel bilgilere Tablo 17.3'te yer verilmiştir.

Tablo 17.3. Ortaöğretim Düzeyinde (I. Devre) Okul, Sınıf, Öğrenci, Öğretmen Sayıları ve Öğrenci / Öğretmen ve Öğrenci / Sınıf Oranı

Eğitim-Öğretim Yılı	Okul Sayısı	Sınıf Sayısı	Öğrenci	Öğretmen Sayısı	Öğrenci / Öğretmen Oranı	Öğrenci / Sınıf Oranı
2003–2004	7.025	-	1.708.599	175.111	9,75	-
2008-2009	7.099	77.645	1.651.680	175.525	9,40	21,2

Kaynak: EURYBASE, 2005; EURYDICE, 2010b

Tablo 17.3'te de görüldüğü gibi ortaöğretim düzeyinde (I. Devre) 2003–2004 öğretim yılında 7.025 olan okul sayısı 2008-2009 öğretim yılında 7.099'a yükselmiştir. Öğrenci ve öğretmen sayılarında da belirli bir atış vardır. İtalya'da diğer öğ-

retim kademelerinde olduğu gibi ortaöğretim düzeyinde de öğrenci sayısındaki artışa paralel bir artış okul ve öğretmen sayılarında da sağlanmıştır. Tabloda da görüldüğü gibi öğretmen başına düşen öğrenci sayısında düşüş sağlanmıştır.

Zorunlu Ortaöğretim II. Devre. İtalya'da ortaöğretim ikinci devresi 14–19 arası yaşlara yöneliktir. Ortaöğretimin iki yılı 2007 yılında çıkarılan bir yasa ile zorunlu hale getirilmiştir. Öğrenciler zorunlu iki yılda hem genel hem de mesleki eğitim alabilmektedir. Bakanlık, öğrenciler için gerekli olan bilgi ve becerileri tanımlamıştır. Bu bilgi ve yeterlikler müfredat ile uyumlu bir biçimde her bir okul türü için tanımlanmıştır. Dört tür bilgi ve yeterlik bulunmaktadır: Dil, Matematik, Fen-Teknoloji, Tarih (EURYDICE, 2010a).

Bu bilgi ve yeterlikler daha sonra öğrencilerin yetişkinlik yaşamları ve yaşam boyu öğrenme becerileri için temel oluşturacak anahtar yeterlikleri içermektedir. Anahtar yeterlikler şunlardır: Öğrenmeyi öğrenme, planlama, iletişim, işbirliği ve katılımcılık, bağlantıları ve ilişkileri oluşturma, problem çözme, bağımsız hareket etme, bilgi edinme ve yorumlama (EURYDICE, 2010a).

İtalya'daki tüm öğretim kurumlarında şu türler yer almaktadır (Türkoğlu, 1998):

- Klasik Tip (Genel Lise)
- Fen Bilimleri Lisesi
- Güzel Sanatlar Lisesi
- Sosyal Bilimler Lisesi
- Teknik Lise
- Mesleki Lise

Klasik tip eğitimdeki okulların yani genel liselerin amacı, öğrencileri yükseköğretime hazırlamaktadır. Genel lise ve fen liseleri beş yılda tamamlanmaktadır. Okullar haftalık ders saatlerini belirlemede, derslerin haftanın 5 ya da 6 gününe dağılımının ayarlanmasında özgürdürler. Öğretim yılı, Öğretmenler Kurulu kararı ile 3 ya da 4 aylık dönemlere ayrılabilmektedir (EURYBASE-CEDEFOP, 2000). *Fen bilimleri* liselerinin amacı, fen ve tıp bilimleri fakültelerine devam edecek öğrencilere derinlemesine fen bilimleri eğitimi vermektir. Ara sınavlar dışında ön hazırlık için iki yıl ve bunu takiben üç yıl olmak üzere beş yıllık bir programdır (MEB, 2006).

Güzel Sanatlar liselerinin amacı, öğrencilerin bölgenin özelliklerinden yararlanarak, endüstriyel eğilimlere göre sanat ürünleri üretebilmelerini sağlamaktır. Bu okullar, Artistik Lise ve Sanat Lisesi gibi okullardan oluşmaktadır. Artistik Liseler, öğrencilere resim, heykel, sahne tasarımı ve mimarlıkla ilgili konularda sanatsal eğitim vermektedir ve eğitim dört yıl sürmektedir. Güzel Sanatlar Lisesi'nde ilk 2 yıl ortak derslerden oluşmakta, eğitimin son yıllarında ise çeşitli sanat dallarına göre dersler farklılaşmaktadır. Haftanın 5 ya da 6 gününü kapsayan ders saatleri, seçilen sanat dallarına göre değişmektedir (EURYBASE-CEDEFOP, 2000).

Teknik lise öğretiminde amaç; ticaret, hizmet sektörü, sanayi, inşaat, tarım, denizcilik ve havacılık gibi sektörler için eleman yetiştirmektir. *Meslek liseleri*, ticaret, hizmet sektörü, sanayi, esnaflık, tarım ve denizcilik gibi sektörlerde nitelikli işlevleri yerine getirebilecek kişileri yetiştirmek amacı ile belirli bir teorik ve uygulamalı eği-

tim vermektedir. *Sanat liseleri*, yerel sanayi geleneği ve karakteristik hammaddelerin üretimine ve sanatsal çalışmalara dönük bir eğitim vermektedir.

Teknik eğitim 2 devreye ayrılmakta, birinci devre 2 yıl, ikinci devre ise 3 yıl sürmektedir. Bu iki devre arasında herhangi bir sınav yapılmamaktadır. Dersler haftanın 5 ya da 6 gününe dağıtılmıştır. Haftalık ders saati seçilen alana göre değişmektedir, fakat genelde 31–36 saat arasında olmaktadır.

İtalya'da, 14–17 yaş öğrencilerine yönelik olarak verilen ve 3 yıl süren mesleki eğitim mesleki teknik okullarda verilmektedir. Öğrenciler isterlerse 2 yıl daha eğitim alabilmektedirler. Amaç, nitelikli işçi yetiştirmektir (Türkoğlu, 1998). Bu programlar uygulamalı olarak verildiğinde beş yıllık bir süreçte 19 yaşına kadar sürmektedir (MEB, 2006). Mesleki okullar dört türe ayrılmaktadır. Bunlar; tarım, sanayi ve ticaret, otelcilik ve özel sektördür (el yapımı keten kumaş, müzik aleti yapımı vb.). Mesleki okullarda, iş piyasasında gereksinim duyulan işgücü (3 yıl sonra) ya da teknisyen (1 yıl sonra) yetiştirilmektedir. Bu okullar, akşam programları da düzenleyebilmekte, haftanın 5 ya da 6 gününü kapsayan ders saatleri, seçilen mesleki alanlara göre değişiklik gösterebilmektedir. Okullar yerel istekler doğrultusunda haftalık ders dağılımlarını kendileri belirleyebilmektedirler (EURYBASE-CEDEFOP, 2000).

İkinci düzeydeki okulların lise devresindeki öğrenciler de bir üst sınıfa, ilk devredeki gibi aynı yolla geçmektedir. Bir üst sınıfa geçemeyen öğrenciler, Eylül ayında bütünleme sınavına tabi tutulmaktadır. Bu okulların bitiminde öğrenciler olgunluk sınavı (Maturita) denilen devlet sınavına alınır. Olgunluk diploması, üçüncü düzey eğitimin kapsadığı devlet ya da özel üniversite ve yükseköğretim enstitülerine girmeyi sağlar. Öğretmen enstitüleri ve teknik okullarda ehliyet sınavı yapılır. Meslek enstitüsü öğrencileri, özel bir kursu izlemedikçe genellikle bu sınavı alamazlar. İtalya'da teknik enstitüler, öğrencileri çeşitli meslek alanlarına (hayvancılık, tarım, muhasebe, ticaret, haritacılık, ev idaresi, endüstri, denizcilik, turizm) hazırlamaktadır. Meslek enstitüleri tarım, denizcilik, endüstri, otelcilik, turizm ve ev idaresi alanlarında eğitim vermektedir (EURYBASE, 2001).

Tablo 17.4. Ortaöğretim Düzeyinde (II. Devre) Okul, Öğrenci, Öğretmen Sayıları ve Öğrenci / Öğretmen ve Öğrenci / Sınıf Oranı

Eğitim-Öğretim Yılı	Okul Sayısı	Sınıf Sayısı	Öğrenci	Öğretmen Sayısı	Öğrenci / Öğretmen Oranı	Öğrenci / Sınıf Oranı
2003–2004	4.934	-	2.465.416	230.437	10,7	-
2008-2009	5193	117.787	2.566.462	230.694	11,1	21,7

Kaynak: EURYBASE, 2005; EURYDICE, 2010b

Tablo 17.4'te de görüldüğü gibi İtalya'da 2003–2004 öğretim yılında ortaöğretim II. Devredeki 2.465.416 olan toplam öğrenci sayısı, 2008-2009 öğretim yılından 2.566.462'dir. İtalya'da daha önceki kademelerde gözlenen öğrenci / öğretmen oranındaki düşük ortaöğretim II. Devrede gerçekleşmemiştir. 2003–2004 öğ-

retim yılında 10,7 olan öğrenci / öğretmen oranı, 2008-2009 öğretim yılında 11,1'e yükselmiştir. Ancak bu rakamlar bile iyi bir oranı ifade etmektedir.

Yükseköğretim. İtalya'da yükseköğretim genellikle alınan eğitime bağlı olarak 4–6 yıllık süreyi kapsamaktadır. Bununla birlikte daha alt düzeyde, 2–3 yılı kapsayan yükseköğretim kurumları da vardır. Lisansüstü programların süresi ise 2–3 yıldır (Türkoğlu, 1998). İtalya'da üniversitelere girişte sınav yoktur. Olgunluk diplomasının sahibi olan her öğrenci üniversiteye devam edebilir. Üniversite mezunları Laurea denilen üniversite derecesine hak kazanırlar (EURYBASE, 2001).

İtalya'da 1999 yılında çıkarılan 509 sayılı Bakanlık Kararnamesi ile birlikte, 2001-2002 öğretim yılında yeni üniversite sistemini kurulmuş ve aynı zamanda eski sistemden yeni sisteme geçiş olanağını sağlanmıştır. Bu durum üniversitelerin, derece elde etmek için mevcut öğrenimleri tamamlamak ve öğrencilere yeni sistem için tercihte bulunma olanağını vermek zorunda oldukları anlamına gelmektedir. Gelecek birkaç yıl için, eski sistem yürürlükten kalkana kadar farklı iki sistem birlikte işlerliğini sürdürmeye devam edecektir. Geçmiş sistemde üniversite öğrenimleri aşağıdaki gibi düzenlenmiştir (Erginer, 2006):

- Birinci düzey programları (3 yıl), okul bitirme yeterliliği (Diploma di superamento dell'Esame di Stato conclusivo dei corsi di istruzione secondaria superiore, kısaca Diploma dell'Esame di Stato ve aynı zamanda Maturita olarak bilinir) kayıt koşulu ile birlikte Diploma Universitario ismi verilen birinci dereceyi veren eğitim,
- İkinci düzey programları (dört veya beş yıl, tıp altı yıl sürer), ilgili bir öğrenim alanında birinci derece (Diploma Universitario) veya bir okul bitirme yeterliliği (Diploma dell'Esame di Stato/ Maturita) kayıt koşulu ile birlikte, Dottore unvanına olanak sağlayan Laurea derecesini veren eğitim,
- Laurea kayıt koşulu ile birlikte bir doktora araştırma programının (Dottorato di Ricerca) veya bir uzmanlaşma derecesinin (Diploma di Specializzazione/Specialista) elde edilmesini sağlayan üçüncü düzey programlar.

Reform, eski 3 yıllık derece (Diploma Universitario) ve eski 4 yıllık dereceyi (Laurea) ortadan kaldırmış ve 3 düzey halinde düzenlenen aşağıdaki yeni akademik yeterlikleri uygulamaya koymuştur.

İtalya'da üniversite ve yükseköğretim enstitüsü olmak üzere iki tip yükseköğretim kuruluşu vardır. Bu kuruluşlar, finans edilişine göre, devlet ya da bağımsız olarak sınıflandırılmaktadır. Devlet kuruluşları, hemen hemen kamu fonları, bağımsız olanlar ise özel fonlarla finanse edilmektedirler. Fakat bunların her ikisinin de yükseköğretim kuruluşu olarak kabulü devlet onayı ile olmakta ve kuruluşlar genel yönetim kurallarına uymak zorundadırlar (Türkoğlu, 1998). İtalya'da şu an üniversite eğitimi, 58 devlet üniversitesi, 17 özel yasa ile kurulmuş üniversite, 2 uluslararası üniversite, 3 lisansüstü üniversite programları bakımından uzmanlaşmış enstitü ve 3 teknik üniversite olmak üzere toplam 83 kurumda verilmektedir (http://www.study-in-italy.it). İtalya'da üniversite düzeyinde olmayan eğitimin verildiği yükseköğretim kurumları şunlardır (EURYBASE, 2005):

- Güzel Sanatlar Akademisi
- Yüksek Sanat Enstitüleri
- Milli Dramatik Sanatlar Akademisi
- Milli Dans Akademisi
- Konservatuarlar

İtalya'da Güzel Sanatlar Akademileri'nde resim, heykel, süsleme ve sinografi alanlarında 4 yıllık eğitim verilmekte ve eğitim sonrası lisans diploması (Diploma di Licenza) verilmektedir. Öğrenciler lisans diploması alabilmek için öğrenim gördükleri alanda bitirme sınavına girmek ve sanat tarihi alanında seçecekleri bir konuda tez hazırlamak zorundadırlar. Lisans diploması veren Yüksek Enstitülerde: Grafik Tasarımı, Endüstriyel Tasarım, Seramik Tasarımı ve Teknolojileri alanlarında eğitim verilmektedir (http://www.idealsas.com). İtalyan üniversitelerinde verilen eğitim kasım ayından haziran ayına kadar devam etmektedir.

Okul Sisteminin Yönetimi

İtalya'da okulöncesi eğitim kurumlan ve ilköğretim okulları Yerel Okul Konseylerince, ortaöğretim okulları ise Okul Konseylerince yönetilmektedir. İtalya'da anaokullarının çoğunun yönetimi yerel yönetimlere bırakılmıştır. Fakat aileler belediyelerdeki uygulamalar gibi, ulaşım ve okul yemeklerine katkıda bulunabilirler. İtalya'da okul öncesi eğitim zorunlu olmamasına karşın eğitimin birinci kademesi olarak kabul edilmektedir. 1991 yılında Eğitim Bakanlığı'nca yayınlanan yasa ile anaokulları zorunlu olmamakla birlikte eğitimin ilk düzeyi olarak kabul edilmiştir (EURYBASE, 2001; Türkoğlu, 1998).

Okulöncesi eğitim kurumlarının ve ilköğretim okullarının yönetiminden sorumlu olan Yerel Okul Konseyleri okul örgütlenmesi ve etkinliklerinin olanaklar ölçüsünde iyi yürütülmesi için bütçenin kullanımından sorumludur. Bu kurumlarda Eğitim Müdürü yönetimden sorumludur (EURYBASE, 2005).

İtalya'da ortaöğretim okullarının yönetiminden sorumlu olan Okul Konseyleri, okul örgütlenmesi ve etkinliklerinin olanaklar ölçüsünde iyi yürütülmesi için bütçenin kullanımından sorumludur. Okul müdürü, yönetimden ve okuluyla ilgili her türlü yönetsel işlerden sorumludur. Okul müdürleri yasal temsilciler olarak, hizmet sunarken gerekli finansman ve araç-gereçlerin yönetiminden sorumludurlar (EURYBASE, 2005).

İtalya'da 1997 yılında çıkarılan 59 sayılı yasa ile okul yönetimlerine özerklik getirilmiştir. Bu özerklik çerçevesinde, ulusal eğitim ölçütlerine bağlı kalmak koşulu ile eğitim programı hazırlanabilmektedir. Okullara verilen bu yönetimsel özerklik ile birlikte, ders programlarında da esneklik sağlanmıştır. Öğretim yılına uygun olarak esnek bir ders programı hazırlanabilmektedir (EURYBASE, 2005).

İtalya'da 1997 yılında çıkarılan 59 sayılı yasa ile yükseköğretim kurumlarına, eğitim, araştırma ve örgütlenmede özerklik tanınmıştır. Üniversitelerin tamamı ve üniversite düzeyinde olmayan yükseköğretim kurumlan akademik ve bilimsel, yönetsel, mali özerkliğe sahiptirler (EURYBASE, 2001). İtalyan Anayasasının 33.

maddesi, yasalarla sınırlanmış biçimiyle üniversite ve akademilerin özerkliğini savunmaktadır. Özel kurumlar devlete bağlı ya da bağlı olmadan açılabilirler. Üniversiteleri yasal olarak rektörler temsil etmektedir. Rektörler üniversitelerin profesörleri arasından seçilmektedir. Rektörler, Üniversite Yönetim Kurulu ve Senato'nun aldığı kararları uygulamaktadır. Üniversite Yönetim Kurulu, üniversitelerin finans ile ilgili kaynaklarının yönetiminden sorumludurlar (EURYBASE-CEDEFOP, 2000).

Yetişkin Eğitimi

İtalya'da birçok özel dernek ve kurum yetişkinlerin ve gençlerin kültürel gelişimleri ile teknik ilerlemeleri için genel ve teknik konularda kurslar düzenlemektedir. Ayrıca Çalışma Bakanlığı da geniş eğitim programları ile gençler ve yetişkinler için ayrı mesleki kurslar açmaktadır (Türkoğlu, 1998). İtalya'da, yetişkin eğitimi ile ilgili istatistiksel bilgilere Tablo 17.5'te yer verilmiştir.

Tablo 17.5. Yetişkin Eğitimi İle İlgili İstatistiksel Bilgiler (2007–2008 Öğretim Yılı)

Kurs Tipi	Kurs Sayısı	Öğrenci Sayısı
Dil ve Sosyal Uyum Kursları	4.152	79.776
Kısa ve Modüler Kurslar	12.092	232.802
Akşam Kursları	-	84.151

Kaynak: EURYDICE, 2010b

İtalya'da 2007-2008 öğretim yılı itibari ile 4152 dil ve sosyal uyum kursunda 79.776 öğrenci, 12.092 kısa ve modüler kursta 232.802 öğrenci eğitim almıştır. Akşam kurslarına ise 84.151 öğrenci kayıtlıdır.

Öğretmenlerin Yetiştirilmesi

İtalya'da anaokulu öğretmenleri, öğretmen okullarında (Scuole Magistrali) yetişirler. Bu okulların süresi üç yıldır. İlkokul öğretmenleri ise, öğretmen enstitülerinde (İnstituti Magistrali) 4 yıllık bir eğitim alarak yetişirler. İkinci düzey okulların öğretmenlerinin (ortaokul ve lise) üniversite mezuniyetine sahip olmaları gerekmektedir. Resim, müzik, beden eğitimi gibi bazı branşların öğretmenleri ise özel kurumlarda yetiştirilmektedir. Öğretmenlere ayrıca hizmetiçi eğitim kursları ile yeni öğretim yöntemleri ve eğitim alanında meydana gelen yeni gelişmeler kazandırılır. Bunların yanında, Avrupa Eğitim Merkezi'nden (European Centre for Education) mektupla haberleşme servisi ile bilgi ve danışma sağlanır (EURYBASE, 2001; www.ekdilamerika.com; Türkoğlu, 1998).

Türk Eğitim Sistemi İle İtalyan Eğitim Sisteminin Karşılaştırılması

İtalyan eğitim sistemi ile Türk eğitim sisteminin amaçları karşılaştırıldığında, iki eğitim sistemi arasında çok büyük farklar olmadığı görülmektedir. Her iki sistemin amaçları da bireyin ilgi ve istidatları; beden, zihin, ahlak, ruh ve duygu gibi yönlerden geliştirilmesi; ekonomi için nitelikli insanlar yetiştirilmesi; demokrasi bilinci oluşturulması gibi amaçlar içermektedir. Örneğin, Türkiye'de, 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu'na göre eğitim sisteminin amacı; bireyleri, ilgi, istidat ve kabiliyetlerine göre bir meslek sahibi olacak şekilde, Türkiye Cumhuriyeti'ne karşı görev ve sorumluluklarını bilen, hür ve bilimsel düşünce ve geniş dünya görüşüne sahip, insan haklarına saygılı bir insan olarak yetiştirmektir (Madde 2) (MEB, 1973). İtalya'da ise eğitim sisteminin genel amacı iyi bir kültüre sahip, iş dünyasına hazır, demokratik toplumda yaşayabilen özelliklere sahip bireyler yetiştirmektir.

Türkiye'de zorunlu eğitimin süresi 12 yıldır. İtalya'da ise zorunlu eğitim 10 yıldır. İtalya'da eğitime başlama yaşı 6 iken Türkiye'de 66 ayını doldurmuş olan (5,5 yaş) çocuklar eğitime başlayabilmektedir. Bununla birlikte ailelerin isteği ve uzman onayı ile okula başlama yaşı 6 ay geri ya da ileri alınabilmektedir. İtalya'da 5 yıl olan ilkokulun; birinci kademesi birinci ve ikinci sınıfları, ikinci kademesi ise üçüncü, dördüncü ve beşinci sınıfları kapsamaktadır. Türkiye'de ise ilkokul eğitimi 4 yıldır.

İtalya'da öğretim yılı 200 gündür. Eylül ile haziran ayları arasında eğitim verilmektedir. Okullar bir haftada beş veya altı gün açık olup, yarım gün veya tam gün eğitim vermektedir. İlkokullarda ve ortaokullarda haftalık 30 saat eğitim yapılmaktadır (EURYBASE, 2001). İtalyan eğitim sitemi bu özellikler bakımından da Türk eğitim sistemine benzemektedir. İtalya'da her sınıfta en fazla 20 öğrenci vardır (EURYBASE, 2001). Ancak Türkiye'de 2000–2001 öğretim yılında bu sayı 41'dir (www.meb.gov.tr). Aslında Türkiye'de ulaşılmak istenen sayı da 30'dur. Burada İtalyan eğitim sistemi ile bir farklılık vardır.

Öğretim programları açısından da iki eğitim sistemi arasında büyük bir farklılık görünmemektedir. İtalyan eğitim sisteminde programlar esnektir ve yerel ihtiyaçlara göre adapte edilebilir (EURYBASE, 2001). Türk eğitim sisteminde özellikle de merkezde kararlaştırılan akademik- genel öğretim programlarının esnek olduğunu ve yerel ihtiyaçlara göre belirlendiğini söylemek zordur. Mesleki ve teknik okullarda ise görece öğretim programlarında yerel ihtiyaçlara az da olsa yer verilmesi, yönetmelik gereğidir. İtalyan eğitim sisteminde öğretmenler öğretim programının uygulanmasında kullanacaklan yöntem, materyal ve ders kitabını seçebilirler (EURYBASE, 2001). Türkiye'de ise kitaplar Milli Eğitim Bankalığının tavsiye ettiği kitaplar arasından Milli Eğitim Müdürlükleri tarafından seçilmektedir.

Yararlanılan Kaynaklar

Ağaoğlu, O. K. (1991). **Türkiye'de Turizm Eğitimi ve Etkenliği.** Ankara: Milli Prodüktivite Merkezi Yayınlan.

Erginer, A. (2006). **Avrupa Birliği'ne Üye Ülkelerin Eğitim Sistemleri.** Ankara: Pegem A Yayıncılık.

EURYBASE (2001). The Education System in Italy. http://194.78.211.243/Eurybase/ Application /frameset.asp?country=BD&language=EN. İndirme Tarihi: 20.02.2006.

EURYBASE (2005). The Education System in Italy. http://194.78.211.243/Eurybase/ Application/ frameset.asp?country= BD&language=EN. İndirme Tarihi: 20.02.2006.

EURYBASE-CEDEFOP (2000). Structure of Education, Initial Training and Adult Education Systems in Europe, Italy 1999. Brussels. http://www.see-educoop.net/education_in/pdf/italy-en-misc-t05.pdf. İndirme Tarihi: 20.02.2006.

EURYDICE (2010a). National system overviews on education systems in Europe and ongoing reforms - 2010 Edition. http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/ eurybase/national_summary_sheets/047_IT_EN.pdf. İndirme Tarihi: 20.06.2011.

EURYDICE (2010b). Structures of Education and Training Systems in Europe – Italy 2009/10 Edition.
http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/eurybase/structures/041_IT_EN.pdf. İndirme Tarihi: 20.06.2011.

http://tr.wikipedia.org/wiki/%C4%B0talya. İtalya. İndirme Tarihi: 04.04.2006.

http://www.idealsas.com. Italy. İndirme Tarihi: 04.04.2006.

http://www.italyaonline.net/Italya/hakkinda/kisaca.htm. İtalya. İndirme Tarihi: 04.04.2006.

http://www.study-in-italy.it. Italy. İndirme Tarihi: 04.04.2006.

http://www.uis.unesco.org. Italy. İndirme Tarihi: 04.04.2006.

ICL (2002). Italy Constitution. http://www.uni-wuerzburg.de/law/it00000_.html. İndirme Tarihi: 04.04.2006.

International Bureau of Education. (1980). Italy.

International Encyclopedia of Education. (1990). Italy. (Edt: Paul Monroe). Vol, 1B. New Delhi: Cosmo Publications.

MEB (1973). **Milli Eğitim Temel Kanunu.** Resmi Gazete. Tarih: 24/06/1973, Sayı: 14574, Numara: 1739.

MEB (2004). Avrupa'daki Eğitim Sistemleri Üzerine Özet Belgeler. megep.meb.gov.tr/megep/genel/moduler/ulkeler/Greece%20(TR).doc. İndirme Tarihi: 20.06.2011.

MEB (2006). **Türkiye ve Avrupa Birliği Ülkelerinin Eğitim Sistemleri.** Ankara: MEB Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü.

MEB (2007). **Avrupa Birliği Ülkelerinde Eğitim Denetimi.** Ankara: MEB Teftiş Kurulu Başkanlığı Yayını.

Türkoğlu, A. (1998). **Karşılaştırmalı Eğitim.** Adana: Baki Kitabevi.

Ültanır, G. (2000). **Karşılaştırmalı Eğitim Bilimi Kuram ve Teknikler.** Ankara: Eylül Yayınları.

www.cografya.net. İtalya. İndirme Tarihi: 04.04.2006.

www.meb.gov.tr. İndirme Tarihi: 04.04.2006.

www.turkhukuksitesi.com. İndirme Tarihi: 04.04.2006.

Yalçınkaya, M. (1988). İtalya Eğitim Sistemi. Karşılaştırmalı Eğitim Yönetimi Dersi Doktora Ders Ödevi.

18. BÖLÜM

İZLANDA EĞİTİM SİSTEMİ

Doç. Dr. Murat ÖZDEMİR

Giriş

Eğitim ve sosyoekonomik gelişme arasında yüksek bir ilişki bulunmaktadır. Gerçekten de ekonomik ve toplumsal gönenç büyük oranda, insan sermayesindeki nitelik artışına bağlı gözükmektedir. Devletler eğitime, ekonomik ve toplumsal kalkınmanın aracı olarak bakmakta ve eğitime ülke gelirlerinden çeşitli büyüklükte fonlar ayırmaktadırlar. Ülkede eğitime ayrılan fonların büyüklüğüne bağlı olarak ülkenin gelişmiş mi, gelişmekte mi ya da az gelişmiş mi olduğu konusunda bir yargıya varılabilmektedir.

Ne var ki, ülkelerin eğitime ayırmış olduğu kamu fonlarına dayalı olarak yapılan karşılaştırmalı analizler eğitim sistemlerinin anlaşılmasında yeterli olmamaktadır. Her ülkenin kendi coğrafi, toplumsal, ekonomik, tarihi, demografik ve kültürel yapısına bağlı olarak farklı siyasal ve yönetsel yapılanması bulunmaktadır. Söz konusu siyasal ve yönetsel yapılanma eğitim sisteminin örgütlenmesini ve yönetimini doğrudan etkilemektedir. Sözgelimi demokratik bir siyasal rejime sahip ülkelerde anti-demokratik eğitim anlayışı olamayacağı gibi, totaliter rejimlerin egemen olduğu devlet yapılarında demokratik eğitim anlayışı beklemek uygun olmayacaktır.

Yukarda tartışılan nedenlerden dolayı, farklı ülke eğitim sistemlerinin betimlenmesi ve analiz edilmesi, "etkili bir eğitim sistemi nasıl inşa edilebilir ?" türünden sorulara daha doyurucu cevap verebilir. Ülke kaynaklarının etkin ve rasyonel kullanılması, küreselleşen dünyada can alıcı bir öneme sahiptir. Dünyada küreselleşmeyle birlikte baş gösteren rekabet ortamında ülkelerin bekası büyük oranda etkili eğitim uygulamalarına bağlı gözükmektedir. Bu nedenlerden dolayı, karşılaştırmalı eğitim yönetimi çalışmaları büyük önem taşımaktadır.

İzlanda eğitim sistemini inceleyecek olan bu çalışmanın Türk eğitim sisteminin geliştirilmesi yönünde yapılacak olan çalışmalara katkı sağlaması umulmaktadır.

İzlanda'nın Toplumsal, Siyasal ve Ekonomik Yapısı

İzlanda, Atlas Okyanusu'nun kuzeyinde Grönland'ın Güneydoğusu ile Norveç ve Britanya Adaları'nın arasında yer alan bir ada ve Avrupa ülkesidir. Resmi dili İzlandaca, başkenti ise Reykjavik'tir. Yüz ölçümü 103.000 kilometre kare olup, nüfusu 2006 verilerine göre 304.334'dür. Nüfus artış oranı % 0.54'tür. Bebek ölüm oranı %

03.56'dır. Ortalama yaşam süresi 79.52 yıldır. Bu süre erkeklerde 77.31 iken kadınlarda 81.92 yıldır. Ülkede kilometreye 229 kişi düşmektedir. Para birimi İzlanda Kronudur. Halkın %93'ü Evangelist Lutherci, geri kalanı ise Protestan ve Roma Katolikleridir. Okur yazarlık oranı 1997 verilerine göre % 99.9'dur (İzlanda, 2007).

İzlanda'ya ilk yerleşim, 9.yüzyılda, Norveç'ten kaçan Vikingler ve onların yanlarında getirdikleri İrlandalı ve İskoçyalılar tarafından yapılmıştır. 14. yüzyıla kadar bağımsız kalan ülke, o dönemde Norveç-Danimarka Krallığının bir parçası olmuştur. 19. yüzyılda bağımsızlık anlayışının güçlenmesiyle, Danimarka'dan kopma düşüncesi güçlenmeye başlamıştır. İzlanda İkinci Dünya Savaşı'nda Danimarka'nın Almanya tarafından kuşatılmasının ardından daha bir özerk duruma gelmiştir. Bu özerk halinde tarafsız kalmaya çalışan ülke, savaş sırasında İngilizler tarafından kuşatılmıştır. Ancak askeri güce ihtiyacı olan İngilizler, daha sonra adayı savunma görevini ABD'ye bırakmıştır. Bu olayların ardından 1944 yılında İzlanda Cumhuriyeti kurulmuştur (İzlanda, 2007).

İzlanda, 1944 yılında yürürlüğe giren Anayasa ile yönetilmektedir. Ülke üniter bir siyasal yapılmaya sahip olup 23 bölgeye bölünmüştür. Ülkede yasama yetkisi parlamentodadır. Parlamentoda toplam 63 milletvekili bulunmakta olup görev süreleri 4 yıldır. Parlamentoda kabul edilen yasalar onaylanmak üzere Cumhurbaşkanına gönderilmekte ve Cumhurbaşkanının imzasından sonra yürürlüğe girmektedir. Ülkede yürütme erki hükümete aittir. Her seçimden sonra Cumhurbaşkanı parlamentoda temsil edilen bir siyasi lidere hükümeti kurma görevi vermektedir. Ülkede en üst düzey yargı makamı, İzlanda Üst Mahkemesidir. Ülkede görev alan hakimler Cumhurbaşkanınca atanmakta ve bu görevde ölene kadar kalmaktadırlar (Iceland, 2007).

İzlanda da iki temel yerel yönetim birimi bulunmaktadır. Bunlar belediyeler ve mahallelerdir. Ülkede toplam 122 belediye bulunmaktadır. Merkezi yönetimin, yerel yönetimler üzerindeki denetimi Sosyal İşler Bakanlığı tarafından yapılmaktadır (Iceland, 2007).

İzlanda oldukça gelişmiş bir ekonomiye sahiptir. Ülke 1990'lı yıllar boyunca dünyanın en yüksek büyüme rakamlarına ulaşmıştır. Ülkede enflasyon ve işsizlik oranı oldukça düşüktür. Ülkede ekonominin itici gücünü balıkçılık sektörü oluşturmaktadır. Balık ve balık ürünleri, ülke ihracatının % 70'inden fazlasını oluşturmaktadır. Bunun yanı sıra ekonomide son yıllarda bilgisayar ve biyo-teknik alanlarında önemli gelişmeler kaydedilmiştir. 2002 yılı verilerine göre ülkede GSMH 8.608 milyar Dolar olarak gerçekleşmiş olup kişi başına yıllık gelir 30.310 dolardır (Iceland, 2007). İzlanda'da kamu bütçesinden eğitime ayrılan pay, 1990'lı yıllarlardan itibaren sürekli bir artış göstermektedir. Nitekim 1994 yılında eğitimin GSMH'ya oranı % 5 iken, bu oran 2003 yılında % 7.3 olarak gerçekleşmiştir (Ministry, 2007).

İzlanda Eğitim Sistemi

İzlanda anayasasının 71. maddesine göre eğitim hizmeti devletin temel görevi olup kamu fonları ile finanse edilmektedir. Bu alt başlıkta İzlanda eğitim sistemi amaç, yapı ve süreç parametreleri bağlamında incelenecektir. Böylece İzlanda eğitim sistemine ilişkin genel bir yargıya ulaşılabilecektir.

Amaç ve Politikalar

Her devletin kendine özgü siyasal, toplumsal ve ekonomik yapısı bulunmaktadır. Eğitim sisteminin bu yapılardan etkilenmemesi ya da bu yapıları etkilememesi mümkün değildir. Bu bağlamda her devletin kendine özgü bir eğitim politikası bulunmaktadır. Eğitim politikasının özünü ise eğitim ideolojisi oluşturmaktadır. Eğitim ideolojisi, bir devlet tarafından benimsenen; amacı belirli siyasal hedefler olan ve siyasal, sosyal, ekonomik olayları, kurumları bu amaçlara göre yorumlayan düşünceler bütünü olarak tanımlanmaktadır (Güven, 2000, 33).

Eğitim ideolojisi, belirli bir eğitim felsefesi çerçevesinde şekillenmiş bulunan eğitim programlarında cisimleşmektedir. Eğitim programı, kişide gözlenmeye karar verilen hedef ve davranışları, içeriği, eğitim ve sınama durumlarını kapsayan dirik bir örüntü olarak tanımlanmaktadır (Sönmez, 1996, 43). Bu nedenlerden dolayı, bir ülkenin eğitim sisteminin çözümlenmesine, ilgili ülkenin eğitim politikalarından başlamak en uygun yol gibi gözükmektedir. Her ülkenin eğitim sisteminin genel ve özel hedefleri bulunmaktadır. Bir bakıma devletler, belirlemiş oldukları hedefler ile ideal yurttaş tanımını yapmaktadırlar. Bu çalışmanın odağını oluşturan İzlanda eğitim sistemi de bu kurala uygun olarak ideal yurttaş tanımlamasına sahiptir.

İzlanda eğitim sisteminin genel hedeflerinden biri din, dil, cinsiyet ve sosyo-ekonomik durum farkı gözetmeksizin her vatandaşa eşit şartlarda eğitim hizmeti sunmaktır. Sistemin bir diğer genel hedefi ise İzlandalı öğrencilerin, uluslararası düzeyde diğer ülke öğrencileri ile rekabet edebilme yeteneklerini geliştirmektir (Education, 2007). Bu hedeflerden şu iki sonuca ulaşmak mümkündür; birincisi ülkede eğitimde fırsat eşitliği sağlamak suretiyle demokratik bir toplum oluşturulmaya çalışılmaktadır, ikincisi ise İzlanda, küreselleşme sürecine eğitim yoluyla uyum sağlamayı hedeflemektedir.

İzlanda eğitim sistemi bir biri üzerine inşa edilmiş bulunan dört farklı öğretim basamağından oluşmaktadır (The Icelandic, 2007). Her bir öğretim basamağının, sistemin genel hedefleri ile uyumlu olacak şekilde özel hedefleri bulunmaktadır. Bu özel hedefler ise ilgili öğretim basamaklarının işleyişini düzenleyen yasaların amaç bölümlerinde ifade edilmektedir. Örneğin, ülkede 1994 tarihinde yürürlüğe girmiş bulunan "Anaokulları Yasası"nın (78 S.K) amaç bölümünde, okul öncesi kurumların amaçları 6 maddede toplanmıştır. Buna göre okul öncesi kurumlar;

1. Çocukların gelişimi için, elverişli ortamlar yaratırlar,
2. Çeşitli oyun ve aktiviteler sağlamak suretiyle farklı gelişimsel uyaranlar sağlarlar,
3. Çocukların çocukluklarından mutluluk duyacakları faaliyetlerde bulunurlar,

4. Çocuklarda hoşgörü ve açık fikirli olmalarına katkı sağlayıcı fırsatlar yaratırlar,
5. Çocukların hızla değişen topluma uyum sağlamaları ve demokratik toplumun ihtiyaç duyduğu bağımsız, özgür düşünen, aktif ve sorumlu bireyler yetiştirmeye çaba gösterirler,
6. Çocukların yaratıcı güçlerini geliştirmeye, öz saygılarını güçlendirmeye ve sorunları barışçıl yöntemlerle çözmeye yönelik faaliyetler yürütürler.

Görüldüğü gibi İzlanda eğitim sisteminin en alt basamağı olan okul öncesi kurumların hedefleri, sistemin genel hedefleri ile uyumlu gözükmektedir. Nitekim yukanda da görüldüğü gibi okul öncesi kurumların hedeflerinin ortak noktasını demokrasi kültürünü özümsemiş bireyler yetiştirmek oluşturmaktadır.

İzlanda eğitim sisteminin 10 yıllık zorunlu eğitim kademesini düzenleyen "Zorunlu Okul Yasası"nın (66 S.K.) 2. maddesi de sistemin genel amaçlanyla uyumlu gözükmektedir. Yasaya göre, zorunlu eğitim kademesinin rolü, öğrencileri sürekli gelişen demokratik toplumun gereksinimlerine göre yetiştirmektir. Diğer bir değişle, açık fikirli, hoş görülü ve Hıristiyan ahlakını benimsemiş bireyler yetiştirmek bu öğretim kademesinin amacıdır (Md.2).

İzlanda eğitim sisteminin orta öğretim kademesi olan "Ortaöğretim Yasası"nın (80 S.K.) hedefler maddesi de benzer şekilde bireylerin İzlanda toplumunun demokratik yapısına uyum sağlamalarını hedeflemektedir. Bu öğretim basamağının en önemli hedeflerinden birisi ise öğrencileri mesleğe ve bir üst öğretim kurumuna hazırlamaktır (Md. 2). Aynı maddeye göre, bu öğretim basamağında öğrencilere açık fikirlilik, hoşgörü, girişimcilik, bağımsız çalışma, kendine güven ve eleştirel düşünebilme yetenekleri kazandırılması hedeflenmektedir.

Yukarıda da ayrıntılı olarak tartışıldığı gibi İzlanda eğitim sisteminin genel ve özel amaçları büyük oranda bir birini tamamlar niteliktedir. Anlaşılacağı üzere sistem, demokratik toplum değerlerini içselleştirmiş, açık fikirli, hoşgörülü ve eleştirel düşünme becerisini kazanmış bireyler yetiştirmeyi amaçlamaktadır.

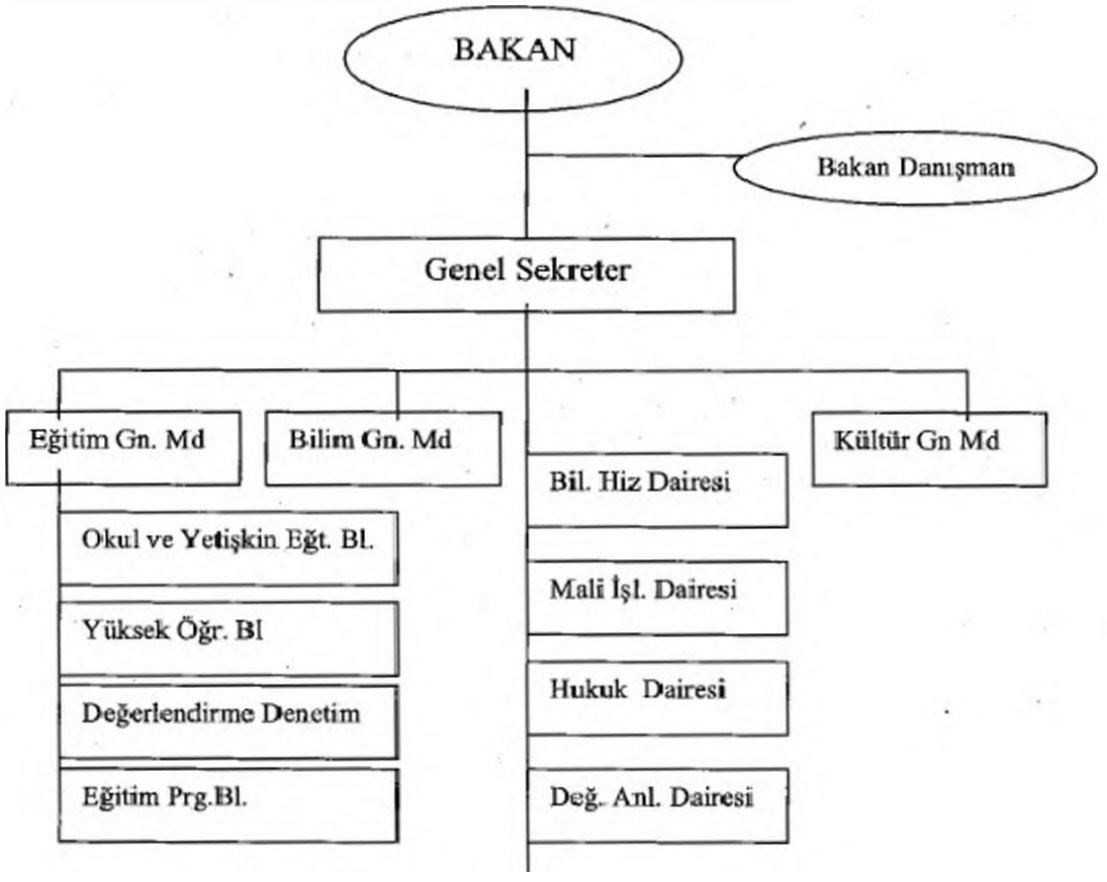
Yapı

Bir eğitim sisteminin ikinci önemli boyutunu örgütsel yapı oluşturmaktadır. Örgütsel yapıdan kastedilen şey, hiyerarşik kademeler ve kademeler arası ilişkileri düzenleyen resmi kurallardır (Rainey, 1991, 98). Bursalıoğlu (2002, 21) ise örgütün yapı boyutunu anatomi ve fizyoloji mecazları ile açıklamaktadır. Yazara göre örgütün anatomisinin çözümlenmesinde belirleyici olan değişken, karar verme işlemlerinin örgüt içerisindeki dağılımıdır. Bu alt başlıkta İzlanda eğitim sisteminin yapısı, yönetsel yapılanma ve okul sistemi yapılanması çerçevesinde incelenecek böylece sistemin temel parametrelerini oluşturan örgütsel hiyerarşi ve karar alma süreçleri ayrıntılı olarak betimlenmeye çalışılacaktır.

Yönetsel yapılanma. İzlanda eğitim sisteminde yetki, görev ve sorumluluklar merkezi ve yerel yönetimler arasında dağıtılmıştır. İzlanda da merkezi düzeyde eğitim hizmetlerinden sorumlu birim, Eğitim, Kültür ve Bilim Bakanlığıdır (EKBB). Bakanlık, bakanın emri altında çalışan bir genel sekreter tarafından yönetilmektedir. EKBB, üç

genel müdürlükten oluşmakta olup bunlar sırasıyla Eğitim Genel Müdürlüğü, Bilim Genel Müdürlüğü ve Kültür Genel Müdürlüğüdür (The Ministry, 2007).

Bakanlık bünyesinde ayrıca 4 daire bulunmaktadır. Bu daireler ise Bilgi ve Hizmet Dairesi, Mali İşler Dairesi, Hukuk İşleri Dairesi ve Değerlendirme ve Analiz Dairesidir. Bütün genel müdürlük ve daireler birer müdür tarafından yönetilmektedir. Eğitim Genel Müdürlüğü ise kendi içerisinde 4 bölüme ayrılmış bulunmaktadır. Bunlar sırasıyla, Okul ve Yetişkin Eğitimi Bölümü, Yüksek Öğretim Bölümü, Değerlendirme ve Denetim Bölümü ve Eğitim Programları Bölümüdür (The Ministry, 2007). İzlanda EKBB'nin örgüt şemasını Şekil 18.1'de görmek mümkündür.

Şekil 18.1. İzlanda Eğitim Bilim Kültür Bakanlığı Örgüt Şeması

Kaynak: Ministry of Education, Science and Culture in Iceland (2007).
http://bella.mrn.stri.is/utgafur/ummrnens.pdf. Erişim Tarihi. 06.04. 2007.

Şekil 18.1'den de anlaşılacağı üzere İzlanda EBKB'nin örgütsel yapısı oldukça sadedir. Şemadan da takip edilebileceği gibi, bakanlık üç ana hizmet biriminden ve dört yardımcı hizmet biriminden oluşmaktadır. Bu haliyle İzlanda eğitim bakanlığı bürokratik örgüt modeline göre desenlenmiş görüntüsü vermektedir.

Bakanlığın görevlerinden bir tanesi, Ulusal Eğitim Programlarını (UEP) hazırlamaktır. UEP, ülkedeki tüm okul öncesi eğitim kurumlarında ve ilköğretim ve ortaöğretim kurumlarının tamamında uygulanmaktadır (The Educational, 2007, 8).

Bakanlığın bir diğer görevi ise zorunlu eğitim basamağını oluşturan ilköğretim okullarında kullanılan eğitim araç ve gereçlerini geliştirmek ve bunları ücretsiz olarak okullara dağıtmaktır. Bunun yanı sıra bakanlık ülkede ulusal ölçekte yapılan sınavları hazırlayıp uygulayan ve özerk bir kuruluş olan Eğitimi Ölçme Enstitüsü'nün (EÖE) giderlerini karşılamaktadır. Bu enstitü, uygulamış olduğu sınavlardan elde etmiş olduğu sonuçlar doğrultusunda eğitim sisteminin karşılaştırmalı analizini yapmaktadır (The Educational, 2007, 9).

Diğer yandan ülkedeki ortaöğretim kurumlarının "okul kurulları" Bakanlık tarafından atanmaktadır. Bu kurullar beş üyeden oluşmakta olup, bunların üçü bakanlığı temsil ederken diğer ikisi ilgili belediyenin temsilcilerinden oluşmaktadır. Okul müdürü, kurul toplantılarına katılmakta ancak oy hakkı bulunmamaktadır. Okul müdürünün görevi, kurulda alınan kararları uygulamaktan ibarettir. Okul kurulu, okulla ilgili pek çok konuda yetkilidir. Bu kurulların en önemli görevlerinden bir tanesi, okulun yıllık mali planını hazırlamak ve uygulamaktır (The Educational, 2007, 9).

Ülkede yüksek öğretim kurumlarından EKBB sorumludur. Devlet üniversitelerinin senatolarındaki iki temsilciyi bakanlık atamaktadır. Senatonun diğer üyelerini ise öğretim üyeleri ve öğrenciler oluşturmaktadır (The Educational, 2007, 9).

İzlanda da eğitim sistemi yetki, görev ve sorumluluklar bağlamında büyük oranda yerelleşmiştir. Nitekim İzlanda eğitim sisteminde yerel yönetimler okul öncesi kurum ve ilköğretim okullarda yapılan bütün işlemlerden sorumludurlar. Yerel yönetimlerin okul öncesi kurumların ve ilköğretim okullarının kurullarında temsilcileri bulunmasına karşın ortaöğretim kurumları ve yüksek öğretim kurumlarında temsilcileri bulunmamaktadır. Yerel yönetimler eğitim kurumlarındaki birçok hizmetten sorumludurlar. Örneğin rehber öğretmen ve okul psikologları yerel yönetimler tarafından istihdam edilmektedir. (The Educational, 2007, 8).

Okul sistemi yapılanması. İzlanda eğitim sisteminin omurgasını bir biri üzerine inşa edilmiş bulunan 4 eğitim basamağı oluşturmaktadır. Bunlar sırasıyla, okul öncesi eğitim, ilköğretim, ortaöğretim ve yüksek öğretimdir (The Icelandic, 2007). İzlanda okul sistemi yapılanmasını Şekil 18.2'de görmek mümkündür.

Yüksek Öğretim 20 ve Üzeri Yaş
Ortaöğretim (4 yıl) 16-20 Yaş
İlköğretim (10 Yıl) (Zorunlu Eğitim) 6-16 Yaş
Okul Öncesi Eğitim 1-6 Yaş

Şekil 18.2. İzlanda Okul Sistemi.

Kaynak: The Educational (2007). http://www.rthj.hi.is/id/1010748. Erişim Tarihi: 04.04.2007.

Şekil 18.2'den de izlenebileceği gibi İzlanda eğitim sisteminin ilk basamağını oluşturan okul öncesi eğitim 1-6 yaş arasını kapsamakta olup, zorunlu değildir. Ülkede okul öncesi kurumlara devam eden öğrenci oranı oldukça yüksektir. 2003 yılı itibariyle 2 ile 5 yaş arası nüfusun % 96.6'sı okul öncesi kurumlara kayıtlıdır (Nielsson ve Tholakur, 2007, 99). Yine aynı yıl baz alındığında 0-2 yaş aralığında 4.722 çocuğun ve 3-5 yaş aralığında ise 11.963 çocuğun ülkedeki toplam 267 okul öncesi kuruma kayıtlı olduğu tespit edilmiştir (Ministry, 2007).

Ülkede 6-16 yaş arasındaki öğrencilerin devam ettikleri ilköğretim okulları zorunlu eğitim basamağını oluşturmaktadır. 2003 yılı verilerine göre ülkede 187 ilköğretim okulunda toplam 44.809 öğrenci kayıtlıdır (Ministry, 2007). Ülkede ilköğretimde okullaşma oranı % 100'dür (The educational, 2007).

Zorunlu eğitim basamağını tamamlayan öğrenciler isteğe bağlı olarak 4 yıl süren ortaöğretime devam edebilmektedirler. İzlanda ortaöğretim okullarında 4 farklı eğitim programı uygulanmaktadır. Bunlar sırasıyla akademik programlar, mesleki programlar, sanat programları ve genel programlardır. Ülkede ortaöğretim okullarında 100 farklı branşta öğretim programı uygulanırken, bunların 87 tanesini mesleki branşlar oluşturmaktadır. Ortaöğretim okullarının sayısı 2003 yılı itibariyle 39 olup bu okullarda kayıtlı öğrenci sayısı 21.910'dur (Ministry, 2007). Ülkede ortaöğretimde okullaşma oranı % 90'lar civarındadır (The Educational, 2007).

Ortaöğretim basamağını ise yüksek öğretim basamağı izlemektedir. İzlanda da hali hazırda sekiz yüksek öğretim kurumu bulunmaktadır (The Educational, 2007). Bu okullarda kayıtlı öğrenci sayısı 2003 yılı verilerine göre 15.357'dir (Ministry, 2007).

İzlanda Eğitim Sisteminin İşleyişi

Bu alt başlıkta İzlanda eğitim sisteminin işleyişi, okul sistemi yapılanması baz alınarak incelenmiştir. İzlanda, son yıllarda önemli sayılabilecek eğitim reformlarına sahne olmuştur. Nitekim 1990'lı yılların ortalarında gerçekleşen mevzuat değişiklikleriyle, sistemin omurgasını oluşturan eğitim basamaklarının işleyişi önemli oranda değişmiş bulunmaktadır. Gerçekleşen reformların merkezini, okul öncesi eğitim ve zorunlu eğitim basamağını oluşturan ilköğretim okullarının yerelleştirilmesi oluşturmaktadır. Eğitim hizmetinin yerelleşmesi bağlamında belediyeler, okul öncesi kurumların ve ilköğretim okulların inşa edilmesinden işletilmesine kadar pek çok konuda genel yetkili organlar durumuna gelmişlerdir. Buna ek olarak yine belediyeler bu okullarda çalışan yönetici, öğretmen ve eğitim uzmanlarını istihdam etmek ile sorumlu tutulmuşlardır. Buna karşılık, EKBB'nin görevi ise genel eğitim politikalarının belirlenmesi, okullarda yürütülen eğitim-öğretim faaliyetlerinin mevzuata uygunluğunun denetimi, ulusal çapta gerçekleşen sınavların yürütülmesi ve zorunlu eğitim basamağında ihtiyaç duyulan eğitim araç ve gereçlerinin temin edilmesi ile sınırlı tutulmuştur (Suppanz, 2006).

Yukarıdaki tartışmalardan da anlaşılacağı üzere 1990'lı yılların ortalarından itibaren İzlanda eğitim sistemi ilköğretim kademesi düzeyinde "görevler ayrımı" ilkesi çerçevesinde yeniden yapılandırılmıştır. Böylece merkezi yönetim, ulusal bütünlüğün kaybolmaması adına genel eğitim politikalarını belirlemek ve denetlemekle görevli kılınmışken, belediyeler ortaöğretim ve yüksek öğretim dışındaki tüm okul öncesi

kurum ve ilköğretim okullarından sorumlu temel yönetsel birimlere dönüştürülmüştür. Diğer bir deyişle, İzlanda eğitim sisteminin ilköğretim kademesinde "yetki devri" (devolution) modeli büyük oranda yaşama geçirilmiş gözükmektedir.

İzlanda da eğitim geleneksel olarak kamusal bir nitelik taşımıştır. Dolayısıyla bu ülkede özel okulculuk birkaç istisna dışında fazla gelişme göstermemiştir. Aşağıda, İzlanda eğitim sistemini oluşturan eğitim kademelerinin işleyişi, yürürlükteki eğitim mevzuatı çerçevesinde betimlenmiş ve tartışılmıştır.

Okul öncesi eğitim basamağı. İzlanda eğitim sisteminin ilk basamağını oluşturan okul öncesi eğitim faaliyetleri, 1994 yılında yürürlüğe girmiş bulunan 78 sayılı "Okul Öncesi Okullar Yasası" çerçevesinde yürütülmektedir (The Icelandic, 2007).

Yasanın 1. maddesine göre, okul öncesi eğitim kurumlan, okul sisteminin birinci basamağını oluşturmaktadır. Bu kurumlara zorunlu eğitim yaşına gelmemiş çocuklar devam etmektedir. Bu kurumların eğitim politikalarını eğitim bakanlığı belirlemekte ve denetimini yine eğitim bakanlığı yapmaktadır. Yasanın 7. maddesi ise okul öncesi kurumların yapımı ve işletilmesini yerel yönetimlere bırakmıştır.

Çocuklarını okul öncesi kurumlara ailelerin katkı payı ödemeleri gerekmektedir. Bu pay kamu okullarında % 30 civarında gerçekleşmekteyken özel okullarda bu oran % 50'lere kadar çıkmaktadır. Bu okullarda çocuk başına bahçede 30-40, bina içerisinde ise 6 metre kare alan tahsis edilmek zorundadır. Bu kurumların en önemli önceliklerinden bir tanesini engelli çocukların bu kurumlara normal öğrenciler gibi kayıt yaptırabilmeleridir. Bu çocuklara uygulanan eğitim programları diğer çocuklara uygulanan programlarla aynıdır. Ancak bu programlar çocuğun özelliklerine göre uyarlanabilmektedir (The Educational, 2007, 15).

Okul öncesi kurumlarda günlük ders saati 4 ila 9 saat arasında değişebilmektedir. Bu kurumlann iki temel görevi bulunmaktadır; bunlar bakım ve eğitimdir. Bu kurumlarda öğrenciler belirli bir değerlendirmeden geçirilmezler. Ancak kurum uzmanları her hangi bir çocuğun gelişimsel bir takım sorunlar yaşadığını fark ederse, bu durumdaki öğrenciye yönelik bir değerlendirme yapılabilmektedir (The Educational, 2007, 16).

Bu kurumlarda görev yapan öğretmenlerin İzlanda Eğitim Üniversitesi'nde ya da Akureyri Üniversitesi'nde üç yıllık bir eğitimden geçmeleri gerekmektedir. Bu üniversitelerde uygulanan eğitimin üçte ikisini akademik programlar oluşturmaktayken, üçte birisini uzman bir okul öncesi eğitim öğretmeninin rehberliğinde yapılan uygulamalı eğitim oluşturmaktadır (The Educational, 2007, 16).

İlköğretim basamağı. İzlanda da ilköğretim okulları 1995 yılında 66 sayılı yasayla yürürlüğe girmiş bulunan "Zorunlu Okul Yasası" çerçevesinde yönetilmektedir (The Icelandic, 2007).

Yasaya 3. maddesine göre zorunlu eğitim 10 yıl olup, yerel yönetimlerin kararı doğrultusunda bu süre kendi içerisinde çeşitli kademelere ayrılabilmektedir. Yine yasanın 10. maddesine göre, ilköğretim okullarının tüm işlemlerinden ve finansmanından yerel yönetimler sorumludur. Nitekim yasanın yürürlüğe girmesiyle

beraber İzlanda eğitim sisteminin bu kademesi belediyelere devredilmek suretiyle yerelleşmiş durumdadır (The Educational, 2007, 17).

"Zorunlu Okul Yasası"nın eğitim çalışanları ile ilgili maddesi yasanın 23. maddesidir. Bu maddeye göre okul müdürü ve öğretmenlerin işe alınmalarında okul kurulunun önerisi doğrultusunda yerel yönetimler yetkili kılınmıştır. Okul müdürü ve öğretmen ücretleri yerel yönetimler tarafından ödenmektedir. Yasaya göre akademik yıl 9 aydır (Md. 26). Buna göre okullar 21 Ağustos ile 1 Eylül tarihleri arasında açılır ve 31 Mayısla 10 Haziran arasında kapanmaktadır. Okullar haftanın 5 günü açık bulunmaktadır. Devlet, ilköğretim okullarında kullanılan eğitim araç ve gereçlerini sağlamaktadır. Diğer yandan bakanlık, bu okullarda yürütülen eğitim programlarının UEP'ye ve ilgili mevzuata göre yapılıp yapılmadığını denetlemektedir (The educatioanal, 2007, 18).

İzlanda ilköğretim okullarında ders saatleri sınıflar düzeyinde Tablo 18.1'de gösterilmiştir.

Tablo 18.1. İlköğretim Okullarında Sınıflara Göre Haftalık Ders Saatleri

1- 4. Sınıflar	Haftada 30 Saat
5- 7 Sınıflar	Haftada 35 Saat
8-10. Sınıflar	Haftada 37 Saat

Kaynak: The Educational, 2007 http://bella.mm.stjr.is/utgafour/skolenska.pdf. Erişim Tarihi:04.04.2007.

Şekilden de anlaşılacağı üzere ilköğretim okullarında üst sınıflara doğru çıkıldıkça haftalık ders saati artmaktadır. 10 yıllık eğitim sonunda ise ortalama bir öğrencinin almış olduğu derslerin yüzdeleri Tablo 18.2'den izlenebilir.

Tablo 18.2. 10 Yıllık Eğitim Sonunda Alınan Derslerin Yüzdeleri

İzlanda Dili	% 19
Matematik	% 17
Fen Bilgisi	% 9
Sosyal Bilgiler ve Din Kültürü	% 10
Beden Eğitimi	% 10
Resim	% 11
Modern Diller	% 11
Ev Ekonomisi	% 4
El İşi	% 2

Kaynak: The Educational, 2007 http://bella.mm.stjr.is/utgafour/skolenska.pdf. Erişim Tarihi:04.04.2007

Anlaşılacağı üzere İzlanda eğitim sisteminin omurgasını oluşturan ilköğretim basamağında derslerin yüzdesel dağılımında İzlanda Dili ve Matematik ağırlıklı bir yer tutmaktadır.

İlköğretim okullarında değerlendirme öğretmen tarafından yapılan yazılı sınav yöntemiyle yapılmaktadır. Dolayısıyla değerlendirmede belirli bir ölçün bulunmamaktadır. Diğer yandan ülkede ilköğretim okullarını bitiren öğrencilere yönelik olarak zorunlu bir standart sınav uygulanmamaktadır. Ancak isteyen öğrenciler kendi tercihleri doğrultusunda Ulusal Değerlendirme Enstitüsü'nün yapmış olduğu sınavlara katılabilmektedirler. Bu sınavların temel amacı öğrencilerin 10 yıllık eğitim sonunda edinmiş oldukları bilgi düzeyini ölçmek istemeleridir. Böylece öğrenciler ortaöğretimde genel ya da mesleki ortaöğretime gitme konusunda kendilerini değerlendirme imkanına kavuşmuş olabilmektedir (The Educational, 2007, 23).

İzlanda ilköğretim okullarının 1'den 7.sınıfa kadar tek bir öğretmen tüm derslere girmekteyken 8. sınıftan itibaren her ders için branş öğretmenleri derslere girmektedirler. Öğretmenler daha öncede belirtildiği gibi ülkedeki iki üniversitenin eğitim fakültelerinde almış oldukları 3 yıllık eğitim sonunda istihdam edilebilmektedirler.

Ortaöğretim Basamağı. İzlanda da ortaöğretim okulları 1996 yılında 80 sayılı yasayla yürürlüğe girmiş bulunan "Ortaöğretim Okulları Yasası" çerçevesinde yönetilmektedir. Yasanın "hedefler" bölümünü oluşturan 2. maddesine göre, ortaöğretim okulları öğrencileri hayata ve belli bir mesleğe hazırlamayı ve demokratik topluma aktif katılım sağlayacak tipte bireyler yetiştirmeyi amaçlamaktadır.

Ortaöğretim okullarında uygulanacak olan eğitim programı EKBB tarafından hazırlanmaktadır. Bu okullarda eğitim ücretsiz olmakla beraber öğrenciler okula kayıt döneminde bir miktar katkı payı ödemektedirler. Ayrıca mesleki ortaöğretim kurumlarına devam eden öğrenciler kullanmış oldukları çeşitli araç ve gerecin ücretini kendileri karşılamaktadırlar (The Educational, 2007).

Ortaöğretim okullarında akademik yıl, güz dönemi ve bahar dönemi olmak üzere iki yarıyıldan oluşmakta ve toplam 9 ay devam etmektedir. Öğrenciler haftada 32 ila 40 saat ders görmektedirler. Her bir ders saati 40 dakikadır. Ülkedeki ortaöğretim okulları arasında en kalabalık olanı 1500 öğrenciye sahiptir (The educatioanal, 2007).

Genel akademik eğitim programının uygulandığı ortaöğretim kurumlarında üç farklı alanda eğitim verilmektedir. Bunlar sırasıyla yabancı diller, doğa bilimleri ve sosyal bilimlerdir. Mesleki eğitim programlarının uygulandığı okullarda ise belirli bir mesleğe ya da belirli bir sanat dalına yönelik programlar uygulanmaktadır. Öğrenciler bu programlar sonunda sertifika almaktadırlar (The Educational, 2007).

İzlanda da ortaöğretim okullarında her dönem sonunda bir değerlendirme sınavı yapılır. Ancak istisnai bazı programlarda dönem sonu sınavlar yapılmaz. Bu programlara devam eden öğrenciler yıl içerisinde yapmış oldukları etkinlikler ile değerlendirilirler (The Educational, 2007).

Ortaöğretim Okullarında öğretmen olarak çalışabilmek için en az dört yıllık bir üniversite eğitimi almak şartı bulunmaktadır. Öğretmenlerin bu sürenin yarısında alan eğitimi, diğer yarısında ise öğretmenlik meslek dersleri alma zorunlulukları

bulunmaktadır (The Educational, 2007). "Ortaöğretim Okulları Yasası"nın 11. maddesine göre bu kurumlara müdür olarak atanabilmek için en az 5 yıllık fiili öğretmenlik mesleğini icra etmiş olmak gerekmektedir. Öğretmenlerin işe alınmasında okul kurulları yetkili olmakla beraber ücretleri devlet tarafından ödenmektedir İzlanda ortaöğretim okulları, okul öncesi eğitim ve ilköğretim okullarının aksine devlet tarafından işletilmektedir.

Yüksek öğretim basamağı. İzlanda da yüksek öğretimin tarihi, 1911 yılında İzlanda Üniversitesi'nin kuruluşuna dayanmaktadır. Ülkedeki toplam 8 üniversite 1997 yılında yürürlüğe girmiş bulunan "Yüksek Öğretim Yasası' çerçevesinde eğitim-öğretim faaliyetlerini sürdürmektedir (The Educational, 2007).

Ülkedeki üniversitelerin büyük çoğunluğu devlet üniversitesi olup, dört tanesi devlet destekli özel üniversite statüsündedir. İzlanda da üniversiteye girebilmek için öğrencilerin ortaöğretim bitirme sınavını vermeleri yeterli koşuldur. Bununla beraber her üniversite, öğrenci kabulünde özel koşullar belirleyebilmektedir. İzlanda üniversiteleri üç aşamalı programlar uygulamakta olup bunlar sırasıyla lisans (3-4 yıl), yüksek lisans (1-2 yıl) ve doktora (4-5 yıl) programlarıdır. Üniversitelerde akademik yıl güz ve bahar dönemi olmak üzere iki döneme ayrılmaktadır. Eğitim Eylül ayında başlamakta Mayıs ayında ise son bulmaktadır (Nielsson ve Thorlakur, 2007, 100).

İzlanda da öğrencilerin yurt dışındaki üniversitelerde eğitim almaları yönünde bir eğilim bulunmaktadır. Öğrencilerin yaklaşık % 16'sı yurt dışındaki üniversitelerde eğitim görmektedirler (The Educational, 2007).

İzlanda da üniversite eğitimi, devlet üniversitelerinde ücretsizdir. Ancak öğrenciler üniversitelere kayıt yaptırırken bir miktar katkı payı ödemek durumundadırlar. Diğer yandan üniversite öğrencilerine "İzlanda Öğrenci Kredi Fonu"ndan isteğe bağlı olarak kredi de verilmektedir. Öğrenciler gelir durumlarına göre kredi imkanından yararlanabilmektedirler. Bu kredilerin geri ödenmesi ise, öğrencinin mezun olmasından iki yıl sonra başlamaktadır (The Educational, 2007).

Yetişkin eğitimi. İzlanda da yetişkin eğitimine yönelik yasal bir mevzuat bulunmamakta ancak bu alanda yapılan faaliyetler 1996 yılında yürürlüğe girmiş bulunan "Ortaöğretim Okul Yasası" çerçevesinde yürütülmektedir. Yetişkin eğitimi ile ilgili olarak ülkede, akşam okulları ve yaşam boyu öğrenme merkezleri faaliyet göstermektedir. Bu okullarda yürütülen eğitim faaliyetleri genel bütçeden ayrılan kamu fonları ile finanse edilmektedir. Ancak giderlerin belirli bir bölümü bu okullara devam eden yetişkinler tarafından karşılanmaktadır. Yetişkin eğitiminin yüksek öğretim boyutu uzaktan eğitim faaliyetleri çerçevesinde yürütülmektedir. Ülkede uzaktan eğitim yolu ile öğrenimlerine devam eden öğrenciler belirli bir katkı payı ödemektedirler. Çok az da olsa bir takım belediyeler yetişkinler için akşam okulları açmaktadırlar. Ülkede yetişkin eğitimi faaliyetlerine katılmak isteyen kişilerin 18 yaşını doldurmuş olmaları ve bir şekilde ortaöğretime devam edememiş olmaları gerekmektedir. Yetişkin eğitimi faaliyetleri arasında akademik eğitim ve mesleki eğitim bulunmaktadır. Akademik programlara devam eden öğrenciler ortaöğretim bitirme sınavına katılabilme hakkı elde etmekteyken, mesleki eğitim programlarına devam edenler ilgili meslek dalında sertifika almaya hak kazanmaktadırlar. Belediyelerin açmış olduğu akşam okullarında ise ağırlıklı olarak, yabancı dil kursları, çeşitli hobiler ile ilgili kurslar ve belirli bir mesleği icra etmeye yönelik kurslar verilmektedir (The educatioanal, 2007).

İzlanda ve Türk Eğitim Sistemlerinin Karşılaştırılması

İzlanda ve Türk eğitim sistemleri Şekil 18.3'te amaç, yapı ve süreç parametreleri çerçevesinde karşılaştırılmıştır.

	İZLANDA	TÜRKİYE
Amaç ve Politikalar	• Demokratik toplum değerlerini özümsemiş bireyler yetiştirmek • Ulusalar arası ölçekte rekabet edebilecek bireyler yetiştirmek	• Atatürk ilkelerine bağlı ve Türk milletinin ulusal, ahlaki, insani ve kültürel değerlerini benimsemiş ve bunları koruyan bireyler yetiştirmek
Yönetsel Yapı	• **Merkezi yönetim:** Ulusal eğitim programlarını hazırlamak, eğitim araç-gereçlerini geliştirmek ve okullara tedarik etmek, ulusal ölçekte merkezi sınavlar uygulamak, okul yönetim kurullarını atamak. • **Yerel yönetim**: Okul öncesi ve ilköğretim kurumlarının yapım, bakım ve onarımını yapmak, bu okullardaki yönetici ve öğretmenleri istihdam etmek	• **Merkezi Yönetim:** Ülkede yürütülen her türlü eğitim faaliyetini planlamak, yürütmek ve denetlemek, yükseköğretim dışında her türlü okulu açmak ve işletmek • **Yerel Yönetim:** Eğitimde yerel yönetimlerin katılımı sınırlıdır.
Okul Sistemi yapılanması ve işleyiş	• **Okul öncesi eğitim:** 0-6 yaşlarını kapsar, amacı bakım ve eğitimdir. • **İlköğretim:** 6-16 yaşları kapsar, zorunludur, akademik yıl 9 aydır, parasızdır • **Ortaöğretim:** 16-20 yaşlarını kapsar, zorunlu değildir, akademik ve mesleki eğitim olarak ikiye ayrılır, mezun olmak için bitirme sınavı yapılır, parasızdır • **Yükseköğretim:** 20 yaş ve üzeri yaş grubunu kapsar, lisans ve lisansüstü eğitim verilir.	• **Okul öncesi eğitim:** 0-5,5 yaşlarını kapsar (ailenin isteği ve uzman onayı ile 6 yaşa kadar uzatılabilir), sayısal olarak yeterli değildir. • **İlköğretim:** Dört yıl ilkokul ve dört yıl ortaokuldan oluşur. 5,5-13,5 yaşlarını kapsar (ilkokula başlama yaşı aile isteği ve uzman onayı ile 6 ay geri ya da ileri alınabilir), zorunludur. • **Ortaöğretim:** 13,5-17,5 yaşlarını kapsar, 4 yıldır, zorunludur, genel ve mesleki eğitimden oluşur. • **Yükseköğretim:** lisans ve lisansüstü eğitimi kapsar.

Şekil.18.3. İzlanda ve Türk Sistemlerinin Karşılaştırılması

Kaynak: MEB. (2001). **National Education at the Beginning of 2001.** Ankara. Milli Eğitim Basımevi'nden yararlanılarak hazırlanmıştır.

Bir ülkenin ekonomik ve sosyal kalkınmasının itici gücünü iyi yetişmiş insan gücü oluşturmaktadır. Nitekim küreselleşmenin ülkeler arası rekabeti giderek arttırması, ülkeleri kamu fonlarından daha fazla payı eğitime ayırmaya zorlamaktadır. Bir ülkenin diğer ülkelerle rekabet edebilmesinin ön koşulu olan insana yatırım yapması artık kaçınılmaz bir gerçekliktir. Bu noktada eğitim gibi önemli bir sektörde karşılaştırmalı

çalışmalar yapılması ülkelerin kendi mevcut durumlarının tahlili bakımından büyük önem kazanmaktadır. Dolayısıyla bu çalışmanın temel amaçlarından birini oluşturan, İzlanda ve Türk eğitim sistemlerinin çeşitli parametreler çerçevesinde karşılaştırılması eğitim yönetimi alanında yapılan çalışmalara yeni bir katkı sağlayacaktır.

Genel olarak İzlanda ve Türk eğitim sistemlerinin eğitimi, temel bir kamusal faaliyet alanı olarak algıladıklarını öne sürmek mümkündür. Nitekim eğitim; İzlanda'da ilköğretim düzeyinde, Türkiye'de ilköğretim (ilkokul ve ortaokul) ve ortaöğretim düzeyinde zorunludur ve finansmanı devlet tarafından karşılanmaktadır. İzlanda eğitim sisteminde zorunlu eğitim 10 yıldır. Türkiye'de ise 8 yıl olan zorunlu eğitim uygulaması terkedilerek, 11 Nisan 2012'de yayımlanan "İlköğretim ve Eğitim Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun" ile 12 yıllık zorunlu kademeli eğitime geçilmiştir (www.resmigazete.gov.tr).

Her iki ülkenin de belirli bir eğitim ideolojisi bulunmaktadır ve bu ideoloji ulusal bütünlüğün sağlanmasının ön koşulu olarak algılanmaktadır. Aralarındaki nüanslara rağmen, her iki ülke de ülke çıkarlarına hizmet edecek bireyler yetiştirmeyi hedeflemektedir. İzlanda eğitim sisteminin iki temel hedefi bulunmaktadır; bunlar sırasıyla demokratik toplum normlarını benimsemiş bireyler yetiştirmek ve dünya işgücü pazarında rekabet edebilecek bilgi ve beceriyle donatılmış nitelikli işgücü yaratabilmektir. Bu hedeflere bakarak İzlanda'nın küreselleşme sürecini çabuk algıladığı ve çok çabuk tepki verebildiği yönünde bir yargıya ulaşmak mümkündür. Oysa Türk eğitim sisteminin hedeflediği insan profili 1973 yılından beri yürürlükte olan "Milli Eğitim Temel Kanunu" çerçevesinde belirlenmiştir. Ne var ki, o dönemin koşulları ile 2000'li yıların koşulları oldukça farklıdır. Dolayısıyla Türk eğitim sisteminin genel hedeflerinin güncellenmesi küreselleşme sürecinde ülkenin bekası bakımından büyük önem kazanmaktadır.

Çalışmanın ilgili bölümlerinde tartışıldığı gibi, İzlanda eğitim sisteminde 1990'lı yılların ortalarında yerelleşme odaklı reformlar hayata geçirilmiştir. Bu yönde Türkiye'de henüz toplumsal bir uzlaşma sağlanabilmiş gözükmemektedir. Türkiye'de hali hazırda akademik çevrelerde dahi, eğitimin yerelleşmesine yönelik kavramsal bir ortak akıl gelişebilmiş değildir. Türk eğitim sisteminin yerelleşmesine yönelik akademik ilgi henüz oluşabilmiş gözükmemektedir. Dolayısıyla bu alanda akademik çalışmalar oldukça sığ ve sınırlı kalmaktadır. Bu bakımdan Türkiye'de eğitimin yerelleşmesi konusunda kapsamlı ve derinliği olan çalışmalara ivedi olarak ihtiyaç bulunmaktadır.

Diğer yandan İzlanda eğitim sistemi eğitim kademeleri bazında çağ nüfusunun okullaşması bakımından oldukça ilerleme kaydetmiş gözükmektedir. Bu tespit özellikle okul öncesi eğitim için oldukça önemlidir. İlgili bölümde de ifade edildiği gibi İzlanda da okul öncesi eğitime devam eden çağ nüfusu % 95'lerin üzerindedir. Bilindiği gibi, tüm dünyada okul öncesi eğitim giderek önem kazanmaktadır. Türkiye'de bu eğilimi fark etmiş ve bu yönde çabalar harcamaktadır. Ne var ki bu çabalar tatminkâr düzeylere ulaşabilmiş gözükmemektedir.

İlköğretim (ilkokul ve ortaokul) ve ortaöğretim kademelerinde ise iki ülke arasında önemli benzerlikler bulunmaktadır. Tek fark İzlanda da zorunlu eğitim 10 yıl iken, bu süre Türkiye'de 12 yıldır. Her iki ülkede de ortaöğretim 4 yıl süreli olup, içerisinde akademik ve mesleki eğitim alanları bulunmaktadır. Yükseköğretim kademesinde de iki

ülke arasında önemli sayılabilecek farklar yoktur. Dikkat çekici en önemli farklılık üniversiteye girişte İzlanda'da ortaöğretim bitirme sınavı belirleyici iken, Türkiye'de uygulanan merkezi sınav belirleyici olmaktadır.

Eğitimin finansmanı konusunda da iki ülkede benzerlik ve farklılıklar bulunmaktadır. İzlanda'nın ülke gelirlerinden eğitime ayırdığı fonlar görece Türkiye'den fazladır. Ancak her iki ülkede de eğitimin finansmanında kamu kaynakları merkezi bir yer işgal etmektedir.

Eğitim yönetiminin örgütlenişi bakımından İzlanda da yetki, görev ve sorumluluklar merkezi ve yerel yönetimler arasında dengeli bir şekilde dağıtılmıştır. Ülkede eğitimin genel politikası merkezi düzeyde EKBB tarafından belirlenmektedir. Bakanlık, ulusal eğitim programlarının hazırlanmasından, zorunlu eğitim kademesinde ihtiyaç duyulan eğitim araç-gereçlerinin karşılanmasına kadar pek çok konuda genel yetkili birimdir. Diğer yandan yerel yönetimler okul öncesi eğitim kademesi ve zorunlu eğitim kademesiyle ilgili genel görevli birimlerdir. Bu kademelerdeki okulların her türlü yapım, bakım ve onarım işleri belediyeler tarafından yapılmaktadır. Diğer yandan bu okullarda istihdam edilen öğretmen ücretleri de yerel yönetim bütçelerinden karşılanmaktadır. Ancak orta öğretim ve yükseköğretime ilişkin her türlü görev, yetki ve sorumluluk EKBB'ye aittir. Türkiye'de ise eğitim yönetiminde genel sorumlu yönetsel örgüt Milli Eğitim Bakanlığıdır (MEB, 2001). MEB, katı merkeziyetçi bir anlayış çerçevesinde eğitimi yönetmeye çalışmaktadır. Ancak MEB'in kimi yetkileri taşra birimlerine "yetki genişliği" ilkesi çerçevesinde aktarılmış bulunmaktadır. Ne var ki bu yeterli değildir. Türkiye'de ki okulların "okula dayalı yönetim" anlayışı çerçevesinde yetkilendirilmeleri, okullarının etkililiğinin arttırılmasına katkı sağlayacaktır. Ancak, Türkiye'de "görevler ayrımı" çerçevesinde eğitimin yerelleşmesi ise ülkenin üniter yapısını sorgulanır bir duruma düşüreceğinden üzerinde iyi düşünülmesi gereken bir konudur.

Sonuç

İzlanda eğitim sistemini amaç, yapı ve süreç parametreleri bağlamında inceleyen bu çalışma ile ülkenin eğitim yapısı betimlenmiş ve analiz edilmiştir. Çalışmanın bu bölümünde ise İzlanda eğitim sistemi mevcut veriler ışığında değerlendirilmeye çalışılacaktır.

İzlanda eğitim sistemi, 1990'lı yılların ortalarından itibaren yeniden-yapılanma süreci içerisine girmiştir. Bu süreçte ülkede eğitime yön veren mevzuat büyük oranda yenilenmiştir. Değişim sürecinin özünü, eğitimin yerelleşmesi oluşturmaktadır. Özellikle ülkedeki tüm okul öncesi kurum ve ilköğretim okullarının iş ve işlemleri yerel yönetimlere devredilmiştir. Bu okullarla ilgili EKBB'nın görevi ise genel eğitim programlarının hazırlanması ve denetlenmesi ile sınırlandırılmıştır. Buna karşın ülkede ortaöğretim ve yükseköğretim düzeyinde bir yerelleşme politikası uygulanmamıştır.

İzlanda eğitim sisteminde dikkat çekici en önemli özelliklerden biri de okullaşma oranının oldukça yüksek olmasıdır. Nitekim okul öncesi eğitimden başlamak üzere tüm eğitim kademelerinde okullaşma oranı % 100'lere yaklaşmış bulunmaktadır. Burada

ülke kaynaklarından eğitime ayrılan payın görece yüksek oluşu oldukça belirleyici gözükmektedir.

Diğer bir dikkat çekici nokta ise, İzlanda eğitim sisteminin, uluslararası iş piyasasında rekabet edebilecek nitelikte insan yetiştirmeyi hedeflemiş olmasıdır. Buradan çıkartılabilecek sonuç, ülkenin küreselleşme baskısına karşı çabuk tepki vermesidir. Gerçektende 20. yüzyılın son çeyreğinde etkisi giderek arttan küreselleşme süreci her ne kadar gelişmiş ülkeler lehine bir durum yaratmış olsa da, değişim sürecini doğru okuyabilmiş bir takım gelişmekte olan ülkeler küreselleşmeyi kendi lehlerine çevirebilmeyi başarabilmişlerdir. Bu değerlendirme İzlanda örneğinde çok belirgin bir şekilde kendisini göstermektedir.

Yararlanılan Kaynaklar

Bursalıoğlu, Z. (2002). **Okul Yönetiminde Yeni Yapı ve Davranış.** Ankara: Pegem A Yayıncılık.

Constitution of The Republic of Iceland. (1944). (No:33), amended 30 May 1984 and May 1991.

Education. (2007). http://brunnur.stjr.is/embassy/beijing.nsf/form/content.htm1?openForm&wt=4B01303. Erişim Tarihi: 04.04.2007.

Güven, İ. (2000). **Türkiye'de Devlet Eğitim ve İdeoloji.** Ankara: Siyasal Kitapevi.

İzlanda. (2007). http://tr.wikipedia.org/wiki/izlanda. Erişim Tarihi: 04.04.2007.

MEB. (2001). **National Education at the Beginning of 2001.** Ankara: Milli Eğitim Basımevi.

Ministry of Education, Science and Culture in Iceland (2007).

http://bella.mrn.strj.is/utgafur/ummrnens.pdf. Erişim Tarihi.06.04. 2007.

http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2012/04/20120411-8.htm. Erişim tarihi. 28.02.2015.

Nielsson, U., Thorlakur, K. (2007). **Iceland.** www.colombia.edu/-uvn/papers/2005.iceland.pdf. Erişim Tarihi: 06.06.2007.

Pre-Schools (Nursery Schools) Act. (No: 78 of 1994). http://eng.menntamalaraduneyti.is/Acts/nr/2439. Erişim Tarihi: 27.03.2007.

Rainey, H. G. (1991). **Understanding and Managing Public Organizations.** San Francisco: Jossey-Bass Publishers.

Republic of İceland. (2007). http://unpant.un.org/intradog/groups/public/documets/un/unpan023310.pdf. Erişim Tarihi: 04.04.2007.

Sönmez, V. (1996). **Eğitim Felsefesi.** Ankara: PegemA Yayıncılık.

Suppanz, H. (2006). **Adapting the Icelandic Education System to a Changing Environment.** http://olis.oecd.org/olis/2006doc.nsf. Erişim Tarihi: 06.04.2007.

The Icelandic. (2007). http://www.rthj.hi.is/id/1010748. Erişim Tarihi: 04.04.2007.

The Educational (2007). http://bella.mm.stjr.is/utgafour/skolenska.pdf. Erişim Tarihi: 04.04.2007.

The Ministry of Education, Science and Culture. (2007). http://eng.menntamalaraduneyti.is/education-in-iceland/education. Erişim Tarihi: 27.03.2007.

The Compulsory School Act. (No:66 of 1995). http://eng.menntamalaraduneyti.is/Acts/nr/2432. Erişim Tarihi: 27.03.2007.

The Upper Secondary School Act. (No:80 of 1996).http://eng.menntamalaraduneyti.is/Acts/nr/2435. Erişim Tarihi: 27.03. 2007.

19. BÖLÜM

JAPONYA EĞİTİM SİSTEMİ

Dr. Ayten MEMMEDOVA TELCİ

Giriş

Japonya, binlerce küçük ada ile birlikte Hokkaido, Honshu, Shikoku ve Kyushi adlı dört büyük adadan oluşmaktadır. 2010 yılı verilerine göre ülkenin nüfusu 127.51 milyon (http://www.stat.go.jp...), yüzölçümü 377.815 km^2'dir. Japonya'nın nüfusu Türkiye'nin hemen hemen iki katı iken, yüzölçümü yarısı kadardır. Ülke topraklarının yaklaşık % 84'ü tarıma elverişsizdir. Ülkede sık sık depremler olmakta, özellikle kıyılarda her sonbahar büyük felaketlere neden olabilen kasırgalar görülmektedir. Bu olumsuz koşullara rağmen Japonya kalkınmayı sağlayacak yetişmiş insan gücü aracılığıyla özellikle son 30 yılda büyük bir ekonomik gelişme gerçekleştirerek dünyanın önde gelen endüstrilerinden birine sahip olmuştur (Türkoğlu, 1998; http://www.populationdata.net...; http://www.gulizk.com...).

Japonya'nın bugünkü anayasası 1947 yılında kabul edilen anayasaya dayanmaktadır. Ülkenin zirvesinde olan imparator, anayasaya göre, Ulusal Parlamento (Diet) oturumlarının açılması, kabine üyelerinin atamalarının yapılması ve resmi ödüllerin verilmesi gibi yetkilere sahiptir. İmparatorun bu yetkileri kullanması için Bakanlar Kurulu'nun teklifi ve onayı gereklidir. Ülkenin en yetkili kanun yapıcı organı, halk tarafından seçilen "Ulusal Parlamento"dur. Bu parlamento, 512 üyeli Temsilciler Meclisi ile 252 üyeli Halk Meclisi'nden oluşmaktadır. Japonya idari açıdan 47 bölgeye ayrılmıştır. Bütün il, kent, kasaba ve köylerin halk tarafından seçilen birer meclisi vardır. Valiler ve belediye başkanları da seçimle başa gelmektedir (Türkoğlu, 1998; 474; Erdoğan, 2000; 104).

Japon Eğitim Sisteminin Amaç ve Politikası

Çağdaş Japon eğitim sisteminin temel yapısı ve ilkeleri 1947 yılında kabul edilmiş Temel Eğitim Kanunu ve Okul Eğitimi Kanunu'na göre düzenlenmiştir. Temel Eğitim Kanunu'nda vurgulanan başlıca ilke, herkes için eğitimde fırsat eşitliğidir. Kanun ırk, din, cinsiyet, sosyo-ekonomik durum ve aile yapısına göre ayrım yapılmasını yasaklamaktadır (http://www.jinjapan.org...).

Temel Eğitim Kanunu'na göre eğitim sisteminin başlıca amacı "barışsever ve demokratik bir devlet olarak insan haklarına saygılı, gerçeği ve barışı seven, kendine güvenen vatandaşlar yetiştirmektir." Eğitim sisteminin diğer amaçları aşağıda sıralanmıştır (Erdoğan, 2000):

- Demokratik ve kültürel bir devlet yaratarak dünya barışına ve refahına katkıda bulunmak,
- Barışsever Japon devletini ve toplumunu oluşturan halkı, zihinsel ve fiziksel olarak sağlam, gerçekçi ve adalet sever olgunluğa ulaştırmak,
- Bireysel haklara ve değerlere saygınlık kazandırmak,
- Çalışkan, sorumluluk duygusu yüksek ve bilinçli insanlar yetiştirmek,
- Herkesin hür, demokratik ve açık fikirli insanlar olmasını sağlamak.

Yukarıda da görüldüğü gibi, Japon eğitim sisteminin temel amacı insan haklarına saygılı, barışı ve gerçeği seven, kendine güvenen bireyler yetiştirmek olmakla birlikte, "zihinsel ve fiziksel sağlık", "bireysel hak ve değerlere saygı", "bilinçlilik" ve "demokrasi" kavramları bu eğitim sisteminin kazandırmayı hedeflediği kavramlar arasında yer almaktadır.

Eğitim Sisteminin Yönetsel Yapılanması

Eğitim, Japonya'nın 19. yüzyılda bir sanayi toplumu olarak ortaya çıkışında ve son yıllarda teknolojik olarak en gelişmiş toplumlardan biri haline gelmesinde temel bir etken olmuştur. Eğitim alanında 1867 yılında yapılan "Meiji Restorasyonu" ile ülkenin eğitim sisteminde köklü değişiklikler yapılmıştır. Uzun süre dışa kapanma devrini takiben Japonya'da 1868 yılından sonra, Batı'ya ve Batı'nın geçirdiği modernleşme sürecine ilgi duyulmuştur. 1868 yılında İmparator Meiji (1867-1912) dünyanın her yerinden bilgi elde edilmesi için talimat vermiş, bunu takiben dünyanın dört bir yanına heyetler göndermiştir. Ayrıca bu dönemde başta İngiltere, Fransa, Almanya ve ABD olmak üzere birçok gelişmiş ülkeye yüzlerce öğrenci gönderilmiştir. 1872 yılında Eğitim Sistemi Düzeni'nin yayınlanmasıyla Japonya'da çağdaş bir eğitim sistemi kabul edilmiştir. Bu sisteme göre eğitim Japonya'da eğitim kurumları ulusal, yerel ve özel olmak üzere üç gruba ayrılmaktadır. Eğitim, Bilim ve Kültür Bakanlığı tarafından merkezi olarak yönetilen okullar "ulusal okul", yerel yönetimler (valilikler, belediyeler, il özel idareleri) tarafından yönetilen okullar "yerel okul", vakıf, çeşitli kişi ve kuruluşlarca yönetilen okullar ise "özel okul" olarak adlandırılmaktadır. Eğitim sisteminin yönetiminde Eğitim, Kültür, Spor, Bilim ve Teknoloji Bakanlığı, Bölge Eğitim Kurulu, Belediyeler ve Ulusal valilikler görev almaktadır (Türkoğlu,1998; Erdoğan, 2000).

Eğitim Sisteminin Örgütsel Yapısı

Eğitim, Kültür, Spor, Bilim ve Teknoloji Bakanlığı. Merkezi eğitimin en üst yetkilisi olan Bakanlık üniversiteler, lise üstü okullar, teknik okullar, müzeler, gençlik merkezleri ve araştırma enstitüleri gibi kurumları yönetmektedir. Bakanlığın temel sorumluluğu eğitimsel, akademik, bilimsel, kültürel ve sportif aktiviteleri geliştirmek ve yaymaktır

(http://www2.unesco.org). Eğitim politikalarını belirlemek, eğitim bütçesini hazırlamak, ulusal dili geliştirmek, eğitim programlarını hazırlamak Bakanlığın sorumluluğu kapsamındadır. Bakanlık, ayrıca kendi bölgelerindeki her düzeydeki eğitimden sorumlu (il idareleri ve belediyeler gibi) yerel eğitim yetkili kurumlarına kılavuzluk etmekte ve yardımda bulunmaktadır (Demirel, 2000; Poslethwaite, 1988, Akt: İpek, 2001). Japon eğitim sisteminin yönetiminde, yetkilerin aşamalı olarak yerel yönetimlere verilmesi sonucunda Eğitim Bakanlığı'nın rolü daha çok yönetimde görev alan birimleri koordine etmek olmuştur (http://www.jinjapan.org...).

Bölge Eğitim Kurulu. Devlete ait olan ilk ve ortaokullar Bölge Eğitim Kurulu tarafından yönetilir. Japonya'daki 47 bölgenin her birinde birer Eğitim Kurulu bulunmaktadır. Eğitim Kurulu beş üyeden oluşmaktadır. Özel öğretim kurumları ve liseler de Bölge Eğitim Kurulu'na bağlıdır (Türkoğlu,1998).

Ulusal Valilikler. Belediyeler arası koordinasyonu ulusal valilikler sağlamaktadır. Müzeler, spor okulları ve tesisleri, özürlü çocuklar için açılan okullar, ulusal valiliklerin sorumluluğundadır (Türkoğlu,1998; Erdoğan, 2000).

Belediyeler. Belediyeler, zorunlu eğitimden sorumludur. Anaokulu, ilkokul, ortaokul, sosyal eğitim programları, beden eğitimi ve spor, gençliğin eğitimi, yetişkin eğitimi belediyelerin sorumluluğu altındadır (Türkoğlu,1998; Erdoğan, 2000).

Japon Eğitim Sisteminin Okul Yapısı ve İşleyişi

Japon eğitim sistemi "6, 3, 3, 4" sistemi olarak adlandırılmaktadır. Öğretim kademeleri; okul öncesi eğitim, ilköğretim (6+3 yıl), ortaöğretim (3 yıl) ve yükseköğretimden (4 yıl) oluşmaktadır.

1907 yılında devlet zorunlu eğitimi, dört yıldan altı yıla çıkarmıştır. Günümüzde Japonya'da uygulanan altı yıllık ilkokul sisteminin temelleri 1907 yılında atılmıştır. Ülkedeki sosyal değişme ve modernleşmeyi yansıtmak amacıyla 1930'lu yıllarda devlet tekrar zorunlu eğitimin süresini uzatma kararı almıştır. 1941 yılında zorunlu eğitimin sekiz yıla çıkarılmasına karar verilmiş, ancak II. Dünya Savaşı nedeniyle bu karar uygulamaya konulamamıştır (Hideo, 2005).

Savaş sonrası yapılan demokratik reformlar eğitimi de içermiştir. Bu dönem yapılan önemli değişikliklerden biri zorunlu eğitimin dokuz yıla (6 yıl ilkokul + 3 yıl ortaokul) çıkarılması olmuştur. Bu uygulamaya geçildikten sonra ilkokul çağındaki tüm çocukların % 99,8'i okula kayıt yaptırmıştır. Bu çocukların % 90'ı devlet ilkokullarına devam etmişlerdir (Hideo, 2005).

Okulöncesi eğitim. Okulöncesi eğitim, anaokulları (yochien) ve gündüz bakım evlerinde (hoikusho) sağlanmaktadır. Anaokullarının büyük bir kısmı özel gruplar veya dernekler tarafından açılmıştır. Veliler isteklerine göre özel veya devlet anaokulunu tercih edebilirler. Anaokullarına üç ile beş yaş arasındaki çocuklar kabul edilmekte ve kabul edildikleri yaşa göre bir ile üç yıl eğitim verilmektedir. Bu okullara öğrenci sınavla alınmaktadır. Anaokullarının amacı; eğitim öğretimden çok günlük bakım vermek, çocuğun bedensel ve ruhsal gelişimine yardımcı olmaktır. Anaokullarının programlarında Sağlık, Sosyal Yaşam, Doğa, Din, Müzik ve Ritim, dersleri bulunmaktadır. Zorunlu eğitimin bir parçası olmamasına rağmen çocukların büyük bir

kısmı anaokullarına devam etmektedirler (Türkoğlu, 1998; Demirel, 2000; http://www.japonya.8m.com..., http://www.lk.emb-japan.go.jp...).

Yerel örgütlerce ve annelerin çalıştığı kurumlarca açılan gündüz bakımevlerine 0-5 yaşları arasındaki çocuklar kabul edilmektedir. Bu kurumlardaki üç ve daha büyük yaşlardaki çocuklara genellikle anaokullarındakine benzer bir eğitim verilmektedir. Gündüz bakımevlerinin büyük bir kısmı yerel yönetimlerce işletilmektedir (Türkoğlu, 1998).

Son yıllarda, ilkokula başlayan öğrencilerin yaklaşık üçte ikisi anaokulunu bitirmiş olarak, % 90'nı ise bir süre anaokuluna ya da gündüz bakımevlerine devam etmiş olarak gelmektedir. Okulöncesi eğitim zorunlu olmamasına rağmen gittikçe yaygınlık kazanmaktadır (Demirel, 2000:121).

İlköğretim

İlköğretim, 6–12 yaş gurubu öğrencilerine yönelik ilkokullar ve 12–15 yaş grubu öğrencilerine yönelik ortaokullardan oluşmaktadır ve zorunludur (Türkoğlu 1998: 486; http://www2.unesco.org...). Japon eğitim sistemini düzenleyen yasalara göre, genel eğitimin ilk dokuz yılı (6+3) devlet okullarında parasızdır (http://www.mofa...). Japonya'daki ilköğretim okullarının büyük çoğunluğu devlet okullarıdır. Bu okullarda ders kitapları öğrencilere ücretsiz dağıtılmaktadır. Zorunlu eğitim süresince öğrenciler yaşadıkları bölgedeki okullara devam etmek zorundadırlar. Bunun nedeni belli okullardaki yığılmayı önlemektir (http://educationjapan.org...).

İlkokullar (Shogoikko). 1 Nisan'a kadar 6 yaşını dolduran her çocuk altı yıllık ilkokula başlamak zorundadır. Öğrenciler devlet ilkokullarına sınavsız, özel ilkokullara ise sınavla alınmaktadır. İlkokul eğitiminin amacı, öğrencilerin temel bilgilerle donatılması, zihinsel ve bedensel gelişmelerinin olumlu bir şekilde yönlendirilmesi, el becerilerinin geliştirilmesidir. Öğrencilere Japon geleneklerinin kazandırılması, onlarda iyi vatandaşlık, Japon ulusu mensubu olma onur ve bilincinin geliştirilmesi ve ortaokul öğrenimine temel oluşturulması da ilkokul eğitiminin amaçları arasında yer almaktadır (Türkoğlu 1998, 486).

İlkokul eğitim programında zorunlu olan dersler şunlardır: Japon Dili, Sosyal Çalışmalar, Aritmetik, Fen, Müzik, Sanat, Ev İşleri, Beden Eğitimi, Ahlak Eğitimi, Özel Etkinlikler, Ders Dışı Etkinliklerdir (Demirel, 2000;122). Sıradan bir ilkokulda kütüphane, fen laboratuvarı, bilgisayar laboratuvarı, spor salonu, ev işleri atölyesi, piyano ve diğer müzik aletlerinin bulunduğu müzik odası bulunmaktadır. Devlet ilkokullarının büyük çoğunluğunda yüzme havuzu vardır. Hem ilkokulların hem de ortaokulların TV eğitim programlarından yararlanma imkanı bulunmaktadır (http://www.mmtaylor.net...).

Öğrencilere çalışma alışkanlığının kazandırılmasına büyük önem veren Japon eğitim sisteminde, ilkokullarda okulun temizlik hizmetlerini yapmak için ayrıca personel bulunmamakta, bu hizmetler öğretmenler ve öğrenciler tarafından birlikte yapılmaktadır. Okulun temizliğini sağlamak amacıyla öğretmen ve öğrencilerin okula ayakkabılarıyla girmelerine izin verilmemektedir (Türkoğlu, 1998; 487; http://www.mmtaylor.net...).

İlkokulda sınıfta kalma yoktur, ancak öğrenciler ilkokuldan itibaren lise ve üniversite giriş sınavlarına hazırlanmaktadır (Türkoğlu 1998, 487).

Ortaokullar (Chugakko). İlkokuldan sonra üç yıl ortaokula devam etmek zorunludur. Devlet okullarına devam edecek öğrencilerin ilkokuldan sonra hangi ortaokula gidecekleri yerel Eğitim Komisyonu tarafından coğrafi esaslara göre belirlenmektedir. Öğrenciler belirlenen ortaokullara gitmek zorundadırlar. Ulusal ve yerel ortaokullar ücretsizdir. Bu okullarda öğrencilerin kitap, öğle yemeği gibi giderleri okul tarafından karşılanmaktadır. Ortaokul eğitiminin amacı; öğrencilere lise öğrenimlerine devam edebilmeleri için gerekli bilgi ve becerilerin kazandırılması, öğrencilerin bedensel ve zihinsel gelişmelerini sağlamaktır. Japon gelenek ve göreneklerinin öğretilmesi, öğrencileri iyi vatandaş, insanlara ve çevreye saygılı yurttaş olarak yetiştirmek de ortaokul eğitiminin amaçlarındandır (Türkoğlu, 1998; http://www.lk.emb-japan.go.jp...).

Ortaokul programında yer alan dersler şunlardır: Japon Dili, Sosyal Bilgiler, Matematik, Fen, Müzik, Güzel Sanatlar ve Beden Eğitimi, Endüstriyel Sanatlar, Ahlak Eğitimi, Özel Etkinlikler ve Seçmeli Dersler. Özel etkinlikler öğrenci dernekleri, kulüp etkinlikleri, okul törenleri, okul gezileri gibi etkinlikleri kapsamaktadır. Seçmeli dersler kapsamında ise öğrenciler, Fransızca, İngilizce, Almanca ya da başka bir dil ile mesleki dersler ve öğrencilerin yetenek ve isteklerine göre saptanan dersler seçebilmektedir (Türkoğlu, 1998).

İlk ve ortaokullarda okutulacak olan dersler ve her ders için zorunlu yıllık ders saati sayısı Eğitim Bakanlığı tarafından yayımlanan "Okul Eğitim Kanunu'nun Uygulanmasını Düzenleyen Tüzük"te açıklanmaktadır. Her dersin temel amacı ve her ders için her sınıfta verilecek olan öğretimin amaçları ve içeriği ise Eğitim Bakanlığı tarafından çıkarılan "Ders Programı"nda ana hatlarıyla belirtilmektedir. Her okul yerel gereksinimleri ve öğrencilerin gelişme ve deneyim kazanma aşamalarını göz önünde bulundurarak "Ders Programı"na uygun kendi eğitim programını hazırlamaktadır (Demirel, 2000). İlk ve ortaokullarda okutulan ders kitapları, yerel eğitim kurulları tarafından, Bakanlığın onayından geçmiş kitaplar arasından seçilmektedir (http://www.jinjapan.org...).

Ortaokullar Japon öğrencilerinin yaşamında önemli bir rol oynamaktadır. Çünkü ortaokul puanları, öğrencilerin iyi bir liseyi, daha sonra da iyi bir üniversiteyi kazanmaları ve iyi bir kariyer sahibi olmalarında çok etkilidir. Bu nedenle, ortaokullarda öğrenciler geç saatlere kadar okulda kalmakta, çeşitli kulüp ve etkinliklere katılmakta ve özel dershanelere (Juku) devam etmektedirler (http://educationjapan.org...).

Japonya'da zorunlu eğitim döneminde okula devam oranı % 100'dür ve ilk-öğretimi bitiren öğrencilerin % 95'i liseye devam etmektedirler (http://www.between.ne.jp...).

Ortaöğretim

Zorunlu eğitimi bitiren öğrenciler liseye devam etmeye hak kazanır (http://www.manaboo.com...). Japonya'da üç çeşit lise vardır (Türkoğlu, 1998, 489):

- Tam gün öğretim yapan liseler,
- Yarım gün öğretim yapan liseler,
- Mektupla öğretim yapan liseler,

Tam gün öğretim yapan liselere giden öğrenciler üç yıl eğitim görmektedirler. Yarım gün ve mektupla öğretim yapan liselerde ise eğitim dört yıl veya daha fazla sürmektedir. Yarım gün öğretim yapan liseler, gündüz ve akşam olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Bunların büyük bir çoğunluğunu akşam liseleri oluşturmaktadır. Tüm gün çalışan öğrenciler tam gün olan liseler yerine yarım günlük liseleri tercih etmekte, akşam okullarına devam etmektedirler. Lise öğrencilerinin % 70'i tam gün akademik öğretim yapan liselere, % 30'u ise diğer liselere (ticaret lisesi, teknik lise, tarım lisesi) devam etmektedirler (http://www.between. ne.jp...).

Liselerde, genel akademik hazırlık ve özel mesleki hazırlık olmak üzere iki tür program uygulanmaktadır. Öğrencilerin üçte ikisi genel akademik programı, üçte biri ise meslek programlarını izlemektedir. Genel akademik liseler, yükseköğretime devam edecek gençlerin gereksinimini karşılayacak programlar sunmaktadır. Meslek liseleri ise öğrencilerin gelecekte meslek olarak seçecekleri özel mesleki alan eğitimini sağlamaktadır. Bu liseler tarım, endüstri, balıkçılık, ev ekonomisi, hemşirelik gibi programları içermektedir. Tüm liselerde Japon Dili, Sosyal Bilimler, Matematik, Fen, Sağlık ve Beden Eğitimi, Ev Sanatları dersleri zorunludur. Bu derslerin yanı sıra lise programlarında ders dışı etkinlikler için haftada bir veya daha fazla ders saati ayrılmaktadır. Lisenin ilk yıllarında öğrencilere genel eğitim verilmekte, ikinci yıl ise dersler, üniversiteye hazırlık ve meslek dersleri olarak ikiye ayrılmaktadır. Lisenin son yılında üniversite hazırlık dersleri de kendi içinde beceri ve sosyal bilimler, fen ve teknoloji olmak üzere bölümlere ayrılmaktadır (Türkoğlu, 1998; Demirel, 2000).

Liselerde kredili sistem uygulaması yapılmaktadır. Hem genel hem de mesleki programlar uygulayan liselerden mezun olmak için en az 80 kredilik ders alınması gerekmektedir (Türkoğlu, 1998). Üniversite giriş sınavlarında başarılı olmak ve en iyi kariyer fırsatı yakalamak zorunluluğu lise öğrencileri üzerinde büyük bir baskı yaratmaktadır. Bu nedenle lise öğrencileri okuldan sonraki zamanlarının neredeyse tümünü ders çalışmakla geçirmekte, eğlenceye, aile ve arkadaşlarına zaman ayıramamaktadırlar (Schoolland, 1990.19). Yüklü ödevler Japonya'da sadece lise öğrencilerinin sorunu olmamakta, genel olarak Japon ilk ve ortaöğretim okullarında öğrencilere oldukça çok ödev verilmekte, öğrencilerin sosyal yaşamı sınırlandırılmaktadır. Japon eğitim sisteminde öğrencilere bayramlarda ve tatil dönemlerinde de oldukça çok ödev verilmektedir (Stevenson ve Stigler, 2006, 56).

Yükseköğretim. Japonya'da yükseköğretim, üniversiteler, yüksek okullar ve teknik okullar aracılığıyla sağlanmaktadır. Yükseköğretim kurumlarının açılması için Eğitim, Bilim ve Kültür Bakanlığı'nın onayı gerekir ve bu kurumlar Bakanlığın kontrolü altındadır (Demirel, 2000; http://www.usc.edu...):

Üniversiteler (Daigaku). Üniversiteler, "üniversite giriş sınavı"nı kazanan öğrenciler arasından seçim yapmakta ve liselerden verilen tavsiye mektuplarına göre öğrenci almaktadırlar. Üniversitelerin programlarında hem lisans hem de lisansüstü eğitim yer almaktadır. Sonunda bakalorya derecesi alınan lisans eğitimi, tıp, diş hekimliği ve veterinerlik hariç dört yıl sürmektedir (Demirel, 2000; http://www.between.ne.jp...).

Açık öğretim üniversitesi. Yükseköğretime radyo ve TV yayınları aracılığıyla devam etmek isteyenler için 1985 yılında Açık Öğretim Üniversitesi kurulmuştur. Açık Öğretim Üniversitesi radyo, TV yayınları yapmanın yanı sıra öğrencilere yaz döneminde seminerler de vermektedir (Türkoğlu, 1998; http://www.jinjapan.org...).

Japon üniversiteleri kendi aralarında büyük farklılıklar göstermektedir. Üniversite eğitiminin sağladığı imtiyaz, bitirilen üniversiteye göre değişmektedir. Hükümette ve özel işletmelerde üst düzey çalışanların büyük çoğunluğu Tokyo Üniversitesi'nden mezun olmaktadır (Erdoğan, 2000, 122).

Japonya'da lisansüstü eğitim iki aşamadan oluşmaktadır. Bunlar master ve doktora dereceleridir. Lisansüstü eğitime üniversite mezunları başvurabilmektedir. Master eğitimi iki, doktora eğitimi ise beş yıl sürmektedir. Tıp, diş hekimliği ve veterinerlik bölümleri için doktora eğitimi bakalorya derecesinden sonra dört yıldır (Demirel, 2000; http:// www.between.ne.jp...).

Yüksekokullar (Tanki-daigaku). Yüksekokullar da üniversiteler gibi öğrencilerini "üniversite giriş sınavı"nı kazanan öğrenciler arasından seçmektedir. Bu kurumlar lise mezunlarına iki ya da üç yıllık bir eğitim vermektedir. Günümüzde yüksekokullar Japonya'da oldukça yaygındır (Demirel, 2000).

Japonya'da üniversitelerin % 70'i, yüksekokulların ise % 85'i özel kurumlardır. Devlet yükseköğretim kurumları ulusal ve yerel fonlar tarafından, özel yükseköğretim kurumları ise öğrenci harçları ve özel fonlarla finanse edilmektedir. Devlet, özel üniversitelerin masraflarının üçte birini karşılamaktadır (http://www.usc.edu...).

Teknik okullar (Koto-senmangakko). Bu okullar ortaokul ve lise mezunlarını kabul etmektedirler. Teknik okullarda ortaokul mezunları beş yıl, lise mezunları ise iki yıl eğitim görmektedir (Demirel, 2000).

Japon Eğitim Sisteminin Sorunları

1980'li yıllardan başlayarak Japon eğitim sisteminde çok tartışılan ve medyada geniş bir biçimde ele alınan başlıca sorunlar dayak, zorbalık ve okul reddidir.

Dayak. Japon okullarında dayak ciddi ve yaygın bir sorun olmaktadır. 1947 Eğitim Yasası tarafından yasaklanmasına rağmen okullarda dayak olayıyla sık sık karşılaşılmaktadır. Okullardaki dayak olayları genellikle saklanmakta, dayağa tanık olan öğrenciler korkutularak susturulmaktadır (Schoolland, 1990; Okano ve Tsuchiya, 1999). Schoolland (1990), Japonya'da ilk ve ortaöğretim öğrencilerinin bazen dayak sonucunda hayatlarını kaybettiklerini ileri sürmüştür. Öğretmenlerin öğrencilere şiddet uygulama nedenlerinden bazıları aşağıda sıralanmıştır (Schoolland, 1990):

- Okula komik kitap getirmek,
- Matematik problemini çözememek,

- Toplantıya geç kalmak,
- Toplantı sırasında başkalarıyla konuşmak,
- Ders kitabını unutmak,
- Ev ödevini unutmak,
- Ders sırasında uyumak,
- Derste bir şeyler yemek veya içmek,
- Okula oyun kartları getirmek,
- Kopya çekmek,
- Koridorda koşmak,
- Okul araçlarına zarar vermek,
- Okulun izin vermediği saç modelini tercih etmek.

1980'li yıllardan başlayarak medyanın yaptığı bir kaç sansasyonel haberden sonra toplum dayak konusunda bilinçli hale gelmiştir. Dayak kullanan öğretmenlere "işten çıkarma", "görevden geçici olarak uzaklaştırma", "maaş kesintisi" ve "uyarı" olmak üzere dört çeşit ceza verilebilmektedir. 1981-1995 yıllarını kapsayan araştırma sonuçlarına göre, dayak olayı nedeniyle okul yönetiminden resmi kınama alan öğretmen sayısı 1981 yılında 78 iken, 1995 yılında beş kat artarak 436'ya ulaşmıştır (Okano ve Tsuchiya,1999, 209). Ceza alan öğretmen sayısının artması, 1990 sonrası veli ve öğrencilerin dayak konusunda daha bilinçli oldukları ve bu tür durumları okul yönetimine daha sıklıkla yansıttıkları şeklinde yorumlanabilir.

Zorbalık. Japon okullarında yaşanan zorbalık olayları öğrencileri intihara itmektedir (Schoolland, 1990). Zorbalık ilk defa 1986 yılında bir okul öğrencisinin intihar etmesi ve okuldaki zorbalığa daha fazla dayanamayacağını belirten bir intihar notu bırakmasıyla dikkat toplamaya başlamıştır (Okano ve Tsuchiya,1999, 196). Aynı yıl içerisinde 19 yaşın altındaki gençler arasında intihar olayları hızlı bir artış göstermiştir (Schoolland, 1990). Ülkede zorbalık olayları özellikle ortaokullarda daha sıklıkla yaşanmakta, çoğu zaman ne öğretmenler ne de veliler öğrencinin zorbalığa maruz kaldığını fark etmemektedirler (Okano ve Tsuchiya,1999, 198).

İntihar eden öğrencilerin aileleri genellikle okul aleyhine dava açmamaktadır. Schoolland'a göre (1990), bunun nedeni zorbalık ile intihar arasındaki bağlantıyı kanıtlamanın oldukça zor olmasıdır. Zorbalığın nedenleri öğretmenler ve veliler tarafından farklı algılanmaktadır. Öğretmenlere göre zorbalığın nedeni ailenin ahlak konusundaki rehberliğinin yetersiz olmasıdır. Velilere göre ise çocukları zorbalığa iten nedenler, çocukların diğerlerinin ihtiyaçlarını önemsememeleri ve iyi bir adalet anlayışına sahip olmamalarıdır (Okano ve Tsuchiya,1999, 198). İntihar olaylarında zorbalığın yanı sıra neredeyse anaokulundan başlayan sınav baskısının da payı olduğu düşünülmektedir. Bu görüş, sınav sonuçlarının açıklanmasını takip eden Mart ve Nisan aylarında intihar olaylarının artığını ortaya koyan istatistiklerle desteklenmektedir (Schoolland, 1990).

Okul reddi. 1960'lı yıllarda okulu reddeden öğrenci sayısındaki hızlı artış nedenyile Eğitim Bakanlığı bu konuyla ilgili veri toplamaya başlamıştır. 1966-1995 yıllarını kapsayan araştırma sonuçlarına göre, 1980'li yılların ortasından itibaren hem ilk hem de ortaokul öğrencileri arasında okul reddi hızla yükselmeye başlamıştır. Araştırmaya göre ortaöğretim öğrencilerinin okul reddi oranı, ilköğretim öğrencilerininkinden daha yüksek olmaktadır (Okano ve Tsuchiya,1999, 204).

Okul reddinin başlıca nedenleri bireysel problemler, arkadaş ilişkileri ve akademik başarı olmaktadır. Öğrenciler tarafından en sık dile getirilen okul reddi nedeni okulda sosyalleşememedir. Sosyalleşememe sorununu sınıf arkadaşlarıyla olan ilişkiler takip etmektedir. Akademik başarı ilkokul öğrencileri için önemli bir okul reddi nedeni olmazken ortaöğretim okulu öğrencileri tarafından sıklıkla okul reddi nedeni olarak ifade edilmektedir (Okano ve Tsuchiya,1999, 204). Gainey ve Andressen (2002), üniversite giriş sınavı baskısının öğrencileri okuldan uzaklaştırdığını, bir başka deyişle "üniversite giriş sınavı"nın okul reddi nedenlerinden birisi olduğunu belirmişlerdir. 1994 yılında 77 000 lise öğrencisi okula uzun süre devam etmemiş veya okulu bırakmıştır.

Japon eğitim sisteminde okulu reddeden çocuklara "revir eğitimi" (sick bay schooling) adlı alternatif bir eğitim sunulmaktadır. Bu tür bir uygulamada öğrenci okula devam etmekte, ancak dersleri kendi sınıfıyla değil, okulu reddeden bir veya iki öğrenci ile birlikte almaktadır. Okulu reddeden öğrencilere okul tarafından bir "hemşire-öğretmen" atanmakta, öğrenciler çalışmalarını bu öğretmenin rehberliği altında yürütmektedirler. Hemşire-öğretmen, öğrencilerin okul programını takip edebilmeleri ve sınavlara girebilmeleri için branş öğretmenleriyle görüşerek ders saatlerini düzenlemekten ve öğrencilerin gelişimlerini izlemekten sorumludur. Sınıf arkadaşları ve öğretmenlerine karşı güvenlerini kaybeden ve okulu reddeden öğrencilerin okula tekrar uyum sağlanmasında "hemşire-öğretmen"lerin olumlu katkısı bulunmaktadır. "Revir eğitimi" uygulaması sonucunda okulu reddeden öğrencilerin %80'i insan ilişkileri konusunda olumlu gelişmeler göstermektedir (Okano ve Tsuchiya,1999, 203-207).

Eğitim Sisteminin Yönetimi

Akademik Yıl

Japonya'da öğretim yılı 243 gündür (Shoolland, 1999). İlk ve ortaöğretimde dersler 1 Nisan'da başlamakta ve bir sonraki senenin 31 Mart'ında sona ermektedir. Hem ilk, hem de ortaokullarda öğretim yılı Nisan-Temmuz, Eylül-Aralık ve Ocak-Mart olmak üzere üç döneme ayrılmaktadır (http://www.lk.emb-japan.go.jp...). Japonya'da öğrenciler 1995 yılına kadar Cumartesi günleri de okula gitmekteydiler. 1995 yılından sonra ülkede beş günlük eğitime geçiş başlamış ve ülke genelinde yaygınlaşmıştır. Ancak halen bazı okullarda öğrenciler ayda iki veya üç defa Cumartesi günleri okula devam etmektedirler. Ortalama olarak, Japon öğrencileri diğer gelişmiş ülkelerin öğrencilerine göre daha uzun süre eğitim görmektedirler. Bu durum, Japonya'daki yaz tatillerinin kısa oluşu ve Japon okullarındaki yüklü ödevlerden kaynaklanabilir (http://www.lk.emb-japan.go.jp...).

Eğitim Finansmanı

Japonya'da kamu eğitiminin finansmanı ulusal hükümet, valilik ve yerel yönetim tarafından paylaşılmaktadır. Hükümetin her düzeyi, kendi koyduğu vergiler ve diğer gelirlerle kendi eğitim faaliyetlerini düzenlemektedir. Devlet, eğitim harcamalarının büyük çoğunluğunu zorunlu eğitime kaydırmıştır. Ulusal hükümet, yerel hükümetlere sağladığı genel mali desteğin yanı sıra zorunlu eğitimde görevli öğretmenlerin maaşlarının yarısı tutarında da destekleme bağışında bulunmaktadır (Türkoğlu,1998).

Özel dershaneler. Yüksek okuryazarlık oranı ve eğitim standartları yakalamasına rağmen, bugün Japonya'da yarışmacı bir eğitim sisteminin öğrenciler üzerindeki olumsuz etkileri tartışılmaktadır. Yoğun ve yarışmacı eğitim sistemi nedeniyle öğrenciler arasında psikolojik problemlerin arttığı iddia edilmekte, ancak bu konuyu destekleyici yayınlar bulunmamaktadır (http://educationjapan.org...). Üniversite sınavını kazanmak kaygısıyla Japonya'da öğrencilerin büyük bir bölümü okul saatleri dışında özel dershanelere devam etmektedirler. Ülkedeki özel dershaneler Juku ve Yobiko (Gram Okulları) olmak üzere iki ana gruba ayrılmaktadır.

Juku. Bu kurumlar akademik, akademik olmayan ve hazırlık olmak üzere üç kategoriye ayrılmaktadır. Juku'lara genelde ilk ve ortaokul öğrencileri devam etmektedir. Juku'larda öğrenciler lise giriş sınavlarına hazırlanmaktadır. Bu okullar aynı zamanda öğrencilerin sosyalleştikleri ortamlar olarak da değerlendirilmektedir (Erdoğan, 2000; http:// www.ozdebir.org.tr...). Schoolland (1990), juku'ların Japon eğitim sisteminde önemli bir yeri olduğunu, öğrencilerin juku'lara istekli bir şekilde devam ettiklerini ve bu okulların devlet okulları gibi sert kurallan olmadığını belirtmiştir. Araştırmacı, bu okullarda çalışan öğretmenlerin devlet okullarında çalışan öğretmenlerden daha nitelikli olduklarını ileri sürmüştür.

Yobiko. Juku sisteminin uzantısı olan bu kurumlar daha çok lise öğrencilerini üniversite giriş sınavlarına hazırlamaktadır. Ancak hem "juku" hem de "yobiko"ların görevleri öğrencileri lise ve üniversite giriş sınavlarına hazırlamakla sınırlı değildir. Bu kurumların yaptığı diğer etkinlikler şunlardır (http:// www.ozdebir.org.tr...):

- Yetiştirme kursları
- Seviye belirleme sınavları
- Eğitim danışmanlığı
- Uydu yoluyla öğretim
- Eğitim araştırmaları
- Eğitim yayınlan.

Aşağıda, 1955-1996 yılları arasında her düzeydeki ulusal ve devlet okullarındaki eğitim harcamaları verilmiştir.

Tablo 19.1. Ulusal ve devlet okulları için eğitim harcamaları (milyon yen)

Yıllar	Okul öncesi	İlkokul	Ortaokul	Lise	Toplam
1955	2,191	161,836	94,381	56,884	315,292
1960	3,494	251,520	162,130	96,797	513,941
1965	9,792	509,979	312,108	249,373	1,081,252
1970	31,103	1,094,330	584,564	482,439	2,192,436
1975	107,746	3,101,383	1,631,591	1,293,408	6,134,128
1980	179,360	5,097,274	2,613,505	2,057,315	9,947,454
1985	191,320	5,320,978	3,362,829	2,621,925	11,497,052
1990	236,997	6,204,997	3,729,066	3,059,388	13,230,448
1995	261,907	6,759,996	3,918,970	3,414,293	14,355,166
1996	268,660	6,764,201	3,925,886	3,489,650	14,448,397

Kaynak: http://www2.unesco.org/wef/countryreports/japan/rapport_1.html

Tablo 19.1'de görüldüğü gibi, 1955 yılından sonra eğitim harcamaları hızla yükselmiştir. 1955 yılında 315,292 milyon yen olan toplam eğitim harcamaları 1975 yılında 6,134,128 milyon yen, 1996 yılında ise 14,448,397 milyon yene ulaşmıştır. Tablo incelendiğinde, 1980 sonrası eğitim harcamalarında önceki yıllara oranla daha az artış olduğu görülmektedir. Bu, ülke çapında belirlenen hedeflere ulaşıldıktan sonra eğitim harcamalarının belli bir oranda sabit tutulduğu şeklinde yorumlanabilir.

Öğretmen Eğitimi

Öğretmen eğitimine özel önem verilen Japonya'da öğretmen olarak atanabilmek için öğretmenlik sertifikası gereklidir. Öğretmenlik sertifikaları, sürekli ve geçici olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Sürekli sertifika da kendi içinde birinci ve ikinci sınıf olmak üzere çeşitlilik göstermektedir. İki yıllık yüksekokullardan mezun olanlar ilk ve ortaokul öğretmenliği için ikinci sınıf sertifika, dört yıllık üniversitelerden mezun olanlar ise birinci sınıf sertifika alma hakkı kazanmaktadır (http://educationjapan.org...). Lisansüstü okullarda en az bir yıllık eğitim görenlere lise öğretmenliği yapabilmeleri için birinci sınıf sertifika verilirken, üniversiteyi bitirerek bakalorya derecesi alanlara ikinci sınıf sertifika verilmektedir (Demirel, 2000).

Geçici sertifika alabilmek için yüksekokula bir yıl devam etme koşulu aranmaktadır. Bu sertifikaların geçerlilik süresi beş yıldır. Geçici sertifikaya sahip olanlar beş yıllık bir öğretmenlik ve diğer ek çalışmalar sonucunda ikinci sınıf sürekli sertifika alabilirler (Türkoğlu, 1998).

Devlet okullarına öğretmen alımı Bölge Eğitim Kurulları tarafından ancak Bakanlığın denetiminde gerçekleştirilmektedir (Okano ve Tsuchiya, 1999,145; Hideo, 2005). Devlet okullarında çalışmak isteyen öğretmen adayları, öğretmen olabilmek için "Bölge Eğitim Kurulu"na başvurmaktadır. Eğitim Kurulu, adayları Eğitim Müdürlüğü'nce açılan yazılı sınava çağırmakta ve sınavı kazanan adaylar öğretmen olma hakkı kazanmaktadır. Bu sınav sadece bir yıl süresince geçerli olduğundan, bu süre içinde iş bulamayan öğretmen adayları, öğretmen olarak atanabilmek için tekrar sınava girmek zorundadırlar. Özel okullar öğretmen alımını Bölge Eğitim Kurulları'ndan bağımsız yapmakta, bir başka deyişle öğretmenlerini kendileri seçebilmektedirler. Devlet okullarından farklı olarak özel okullara başvuran öğretmen adayları okulun gerektirdiği koşulları sağlamak zorundadır (Okano ve Tsuchiya, 1999,145; http://educationjapan.org...).

Japonya'da öğretmenlik seçkin bir meslek olarak görülmektedir. Long ve Long (1999) Japonya'da öğretmenlerin hemen hemen avukatlar ve doktorlar kadar para kazandıklarını ileri sürmüşlerdir. Benzer olarak Stevenson ve Stigler (2006), Japonya'da öğretmenlerin Mitsubishi ve Toyota gibi büyük şirketlerdeki aynı eğitim düzeyine sahip çalışanlarla eşit miktarda maaş aldıklarını ve büyük itibar gördüklerini belirtmişlerdir. Dünyanın birçok ülkesinden farklı olarak Japonya'da öğretmenlik mesleğini seçenler ekonomik sıkıntı yaşamayacaklarını bilmektedirler.

Eğitim Programları

Japonya'da Eğitim, Kültür, Spor, Bilim ve Teknoloji Bakanlığı, ülkedeki ulusal eğitim programlarının geliştirilmesinde ve uygulanmasında başlıca rolü oynamaktadır. Ülkedeki eğitim standartları, Bakanlığın geliştirdiği eğitim programlarına göre belirlenmektedir. Bakanlık, ulusal eğitim programlarını her 10 yılda bir gözden geçirmekte ve geliştirmektedir. Bu gözden geçirmeler Bakanlığa eğitimdeki gelişmeleri programlara yansıtma fırsatı vermektedir. Eğitim programlarında her dersin genel hedefleri üç-dört paragrafta açıklanmakta, programın içeriğine ise oldukça ayrıntılı yer verilmektedir (Trelfa, 1998; Stevenson ve Stigler, 2006).

Günümüzde Japonya'da kullanılmakta olan eğitim programları 1988 yılında önce taslak program olarak yayınlanmış, 1992 yılından başlayarak aşamalı olarak uygulanmıştır. Yeni program aracılığıyla yapılan değişiklikler genel olarak aşağıdakilerdir (Trelfa, 1998):

- Ahlak eğitiminde çok yönlü reform yapılması,
- İlköğretimin ilk aşamalarında aritmetik ve fen saatlerinin azaltılması ve 2. sınıflardaki fen ve sosyal bilgiler derslerinin "yaşam etkinlikleri dersi" altında birleştirilmesi,
- Lisedeki seçmeli derslerin sayının çoğaltılması,
- Lisedeki sosyal bilimler alanının yeniden organize edilerek dünya tarihi ve vatandaşlık olmak üzere iki yeni alanın oluşturulması,
- Okullardaki ulusal marş ve bayrağa karşı tutumda reform yapılması.

Bakanlık yeni programı öz olarak "akademik becerilere yeni bakış açısı" olarak tanımlamaktadır. Programdaki bu yeniliği eğitim yetkilileri, "Eskiden öğrencilere bilgi merkezli eğitim veriliyordu, ancak şimdi öğrencileri, öğrenmeye istekli kılma yollarını araştırıyoruz. Öğrenmeye istekli kılma konusunda büyük çabalar göstermekteyiz." şeklinde yorumlamaktadır. Yeni programla Bakanlık yaratıcı, mantıklı, muhakeme yapabilen ve karar verebilen, kendini ifade eden öğrenciler yetiştirmeyi amaçlamıştır (Trelfa, 1998).

Japonya'da eğitim programlarındaki değişiklikler okullara Bakanlık yayınları aracılığıyla ulaştırılmaktadır. Bunun yanı sıra okullarda Bakanlık tarafından çalıştaylar düzenlenerek yönetici ve öğretmenler değişiklikler konusunda bilgilendirilmektedirler. Ayrıca, okullarda program uygulamalarıyla ilgili aylık toplantılar yapılmaktadır. Bu aylık toplantıların amacı, öğretmenlerin programa ilişkin uygulamalarını paylaşmaları ve fikir alış verişinde bulunmalandır. Bu toplantılar, öğretmenlerin düşüncelerini açıkça ifade edebilmeleri ve uygulamalara ilişkin grup kararı alabilmeleri açısından önemlidir (Trelfa, 1998).

Ellington'a göre (2005), aslında Japonya'nın özellikle ilk ve ortaöğretim programları Amerika'daki programlara oldukça benzerlik göstermektedir. Japonların özellikle Matematik alanındaki başarılarının nedeni, bu ülkedeki tüm düzeydeki öğretmenlerin Amerika'daki meslektaşlanna kıyasla daya iyi eğitim almaları ve mesleğe daha iyi hazırlanmalarıdır.

Japon ilkokullarında öğrenciler sosyal bilgileri birleştirilmiş fen/ sosyal bilgiler kurslarında öğrenmektedirler. İlköğretim 3. sınıftan başlayan ve lise eğitimi boyunca devam eden Yurttaşlık Bilgisi, Coğrafya, Japon Tarihi, Dünya Tarihi, Sosyoloji, Politika ve Ekonomi alanlarının ise kendi başlanna kurslan vardır. Üniversite eğitimi almaya kararlı öğrenciler, ilgileri doğrultusunda bu derslerden istedikleri sayıda seçebilmektedirler (Ellington, 2005).

Programın Okullarda Uygulanması

Ders kitapları. Bakanlık kendi kitaplarını yayınlamak yerine, özel şirketlerin hazırladığı ve Bakanlık tarafından programa uygunluk ve sunulabilirlik açısından incelenerek onaylanan kitapların yayınlanmasına izin vermeyi tercih etmektedir. Bakanlığın incelemesinden geçerek onaylanan kitaplara okullarda okutulma izni verilmektedir. Özellikle devlet okullarında sadece Bakanlığın onayından geçmiş kitaplar kullanılmaktadır. Onay verilen kitapların sayısı sınıf düzeyine göre değişmektedir. İlköğretim düzeyindeki temel dersler için altı ve daha çok şirketin yayın yapmasına izin verilirken, lisedeki bazı dersler için daha az sayıda kitap yayınlanmaktadır. Bakanlık lise kitaplarını basit, orta ve ileri düzey olarak derecelendirmektedir. İlköğretim kitapları için böyle bir derecelendirme söz konusu değildir (Trelfa, 1998).

Kitapları onaylayan Araştırma ve Onaylama Kurulu, profesörler ve her kademedeki öğretmenlerden oluşmaktadır. Kurul üyeleri, Bakanlık ve deneyimli program uzmanları tarafından atanmaktadır. Kurul, kitaplarda program ölçütlerinin karşılanmasından sorumludur. Kurulun her bir üyesi önerilen kitabı kurul toplantısında önce kendi başına incelemekte ve kitaba ilişkin düşüncelerini kurul toplantısında sunmaktadır. Kurul

toplantısında kitabın onaylanıp onaylanmayacağı kararı kabul edilmektedir. Ancak kitap hakkında kesin karar Bakan tarafından verilmektedir (Trelfa, 1998).

Kitapların içeriği, yazarın programı yorumlama şekline göre değişiklik göstermektedir. Okullar, okutacakları kitapları seçme konusunda özgürdür (Trelfa, 1998). Okullarda kitap seçimi okul yöneticileri tarafından yapılmaktadır (Stevenson ve Stigler, 2006). Bakanlık seçilmiş kitaptaki tüm konuların işlenmesini zorunlu kılmamaktadır. Bakanlık yetkilileri, amaçlarının kitabı öğretmek değil, kitap aracılığıyla öğretmek olduğunu ifade etmektedirler. Kitapların içeriği, yazarın programı yorumlama şekline göre değişiklik göstermektedir (Trelfa, 1998).

Öğretmen el kitapları. Ders kitabı yayınlayan şirketler aynı zamanda öğretmen el kitabı da yayınlamaktadır. Bu kitapların kullanımı zorunlu değildir. El kitaplarında öğrenci ders kitabının kullanılmasına ilişkin açıklamalar, güzel örnekler ve öğretime ilişkin bilgiler yer almaktadır. Bazı öğretmenler el kitaplarının gereksiz olduğunu ileri sürse de, birçok öğretmenin ders planlama aşamasında bu el kitaplarından yararlandıkları tespit edilmiştir (Trelfa, 1998).

Okul performansının ölçülmesi. Öğrencilerin programın hedeflerini gerçekleştirme düzeyleri sınıf bazında ölçülse de, okul performansı Bakanlık tarafından resmen ölçülmemektedir. Bakanlık yaklaşık 30 yıl önce ülke çapında ilk ve orta öğretim kademelerindeki öğrencilerin değerlendirilmesi için bir uygulama başlatmıştır. Ancak bazı okulların performans konusunda ciddi endişeler duyması beklenmedik sonuçlar doğurmuştur. Bazı okullar, okul ortalamasını yükseltmek için başarısız öğrencilerden sınavın yapıldığı gün okula gelmemelerini istemiştir. Bu tür olumsuz uygulamalar ve Japon Öğretmenler Derneği'nin okul performansının izlenmesine karşı çıkan bazı üyelerinin itirazları sonucunda bu uygulamadan vazgeçilmiştir (Trelfa, 1998).

Hal hazırda Bakanlık, programın hedefine ulaşma derecesini belirlemek amacıyla örnekleme okullarda akademik başarı testi uygulamaktadır. Elde edilen veriler, uygulanan programı değerlendirmek amacıyla kullanılmaktadır. Bu veriler doğrultusunda her düzeyde uygulanan programdaki hangi konuların çok kolay, hangilerinin çok zor olduğu değerlendirilmektedir. Değerlendirme sonuçlan programın geliştirilmesinde kullanılmaktadır. Okul performansı hakkında resmi olmayan önemli kaynaklar gazetelerdir. Gazeteler, bir sonraki aşamada "iyi" okullara devam eden öğrencilerin oranını yayınlayarak halka okul performansı hakkında bilgi vermektedir (Trelfa, 1998).

1984-1986 yıllarında arasında Japonya üniversitelerinde ders veren ve Japon eğitim sistemini yakından inceleme fırsatı bulan Schoolland (1990), Japon eğitim sisteminde öğrencilere demokrasinin temeli olan "otoriteyi sorgulama" yerine "emirlere uyma" öğretildiğini ileri sürmüştür. Japon eğitim sistemini eleştiren Schoolland, ülkedeki ilk ve ortaöğretim öğrencilerinin 24 saat okulun kontrolü altında olduğunu, okulların aşırı kuralcı olduğunu ve öğrencilere birey olma hakkı tanımadığını belirtmiştir.

Japon öğrencilerin uluslar arası düzeyde sergiledikleri başarılara rağmen Japonların çoğu eğitim sistemlerinden memnuniyetsizliklerini dile getirmektedir. Japonların birçoğu sınav sisteminin çok stresli ve okulların çok katı olduğunu, öğrencilerin bireysel ihtiyaçlarını karşılayamadığını ve çağdaş öğrencilerin öğrenmeye

karşı az istekli olduklarını ifade etmektedir. Bunun yanı sıra, birçok Japon özellikle lisedeki çocuklarının sergiledikleri olumsuz davranışların hissedilir biçimde artmasında okulun suçlu olduğunu düşünmektedir. Japon halkı, eğitim sisteminin 21.yüzyıl için daha yaratıcı ve esnek vatandaşlar yetiştirmesi gerektiğine inanmaktadır (Ellington, 2005).

2002 yılında Bakanlık, yetkililerin II. Dünya Savaşı'nın bitiminden sonra en önemli olay diye tanımladıkları eğitim reformunu uygulamaya başlamıştır. Reformun temel amacı, olgulara ve hatırlamaya dayalı öğrenmeyi azaltarak göreve yönelik araştırma yaklaşımını benimsemekti. Bu nedenle, öğrencileri bağımsız ve kendi kendini yöneten öğrenen olmaya teşvik etmek amacıyla ulusal eğitim programının üçte biri elenmiştir. Uygulanan reform kapsamında 3.-9. sınıf öğrencilerinin Bütünleştirilmiş Çalışmalar dersini almaları gerekmektedir. Bu ders kapsamında öğrenciler öğretmenlerle birlikte projeler, geziler ve diğer uygulama etkinlikleri planlamakta, yerel çevre, tarih ve ekonomiyi öğrenmektedir. Öğrenciler aynı zamanda yabancılarla düzenli bir iletişim içinde bulunarak konuşma İngilizcesi öğrenmektedir. Bütünleştirilmiş Çalışmalar dersinin kitabı bulunmamakta ve öğretmenlerin değerlendirme amaçlı test yapmalarına izin verilememektedir. Birçok ilköğretim öğretmeni ve öğrencisinin Bütünleştirilmiş Çalışmalar'dan zevk almasına rağmen, reform lise eğitimcileri arasında tartışmalara yol açmıştır. Lise eğitimcileri Bütünleştirilmiş Çalışmalar'ın ulusal programı sessizce yutacağını, reformun, eksik eğitilmiş öğrenci ve lise giriş sınavlarında düşük öğrenci performansıyla sonuçlanacağını ileri sürmektedirler. Bu tartışmalara cevap olarak Bakanlık, yakın zamanlarda, Bütünleştirilmiş Çalışmaların yeniden değerlendirileceğini duyurmuştur (Ellington, 2005).

Yukarıdaki açıklamalar doğrultusunda, Japonya'da eğitim programlarına ilişkin çalışmaların aşamalı olarak sistemli bir şekilde yürütüldüğü, programların çağın ihtiyaçları doğrultusunda düzenli gözden geçirilerek geliştirildiği ve uygulamalara ilişkin öğretmen görüşlerinin önemsendiği ileri sürülebilir. Bir ülkenin eğitiminin başarısında kilit rolü oynayan programlar konusunda Japonya'nın yaptığı çalışmaların örnek alınabileceği söylenebilir.

Japon ve Türk Eğitim Sistemlerinin Karşılaştırılması

Japon eğitim sisteminin temel amacı, demokratik ve kültürel bir devlet yaratarak dünya barışına ve refahına katkıda bulunmak, barışsever Japon devletini ve toplumunu oluşturan halkı, zihinsel ve fiziksel olarak sağlam, gerçekçi ve adalet sever olgunluğa ulaştırmak, bireysel haklara ve değerlere saygınlık kazandırmak, çalışkan, sorumluluk duygusu yüksek ve bilinçli insanlar yetiştirmektir (Erdoğan, 2000). Türk eğitim sisteminin temel amacı ise Türk vatandaşlarının ve Türk toplumunun refah ve mutluluğunu artırmak, milli birlik ve bütünlük içinde, iktisadi, sosyal ve kültürel kalkınmayı desteklemek ve Türk milletini çağdaş uygarlığın yapıcı, yaratıcı ve seçkin bir ortağı yapmaktır (Demirel, 2000). Amaçlar incelendiğinde her iki ülkede de bireylerin zihinsel ve fiziksel gelişimlerinin yanı sıra, gerçekçilik, adalet severlik, çalışkanlık özelliklerini içeren karakter eğitiminin de önemsendiği görülmektedir. Genel olarak her iki ülkede de eğitimin temel amacının, bilinçli vatandaşlar yetiştirerek toplumun refah düzeyini artırmak olduğu söylenebilir.

Japon eğitim sisteminin yönetiminde Eğitim, Bilim ve Kültür Bakanlığı, Bölge Eğitim Kurulu, Belediyeler ve Ulusal valilikler görev almaktadır. Eğitim, Bilim ve Kültür Bakanlığı'nın görevi, yönetimde yer alan birimleri koordine etmektir. Türkiye'deki Milli Eğitim Bakanlığı ise Japonya'daki Eğitim, Bilim ve Kültür Bakanlığı'ndan farklı olarak tüm yetkileri elinde toplamıştır. Bu bilgiler ışığında Japon eğitim sisteminde yerinden yönetimin, Türk eğitim sisteminde ise merkezi yönetimin ağır bastığı ileri sürülebilir.

Japonya'da öğretim yılı 243 gün, Türkiye'de ise 180 gün olmakta, Japon eğitim sisteminde eğitim-öğretime daha çok zaman ayrılmaktadır. Japonya'da zorunlu eğitim kapsamında olmamasına rağmen okulöncesi eğitim oldukça yaygınlaşmıştır. Türkiye'de ise okulöncesi eğitimde okullaşma oranı düşüktür.

Her iki ülkede de ilk ve ortaöğretimde kullanılan ders programları Eğitim Bakanlığı tarafından yapılmaktadır. Ancak Türkiye'den farklı olarak Japonya'daki okullar, yerel gereksinimleri ve öğrencilerin gelişme-deneyim kazanma aşamalarını göz önünde bulundurarak Bakanlığın belirlediği "Ders Programı"na uygun kendi eğitim programlarını hazırlayabilmektedir. Türk eğitim sisteminde ders programlarıyla ilgili bu tür bir esneklik bulunmamakta, sadece bazı meslek okullarına programlarını çevresel koşullar ve ihtiyaçlar doğrultusunda belirlemek fırsatı tanınmaktadır.

Japon eğitim sisteminde 1947 yılından başlayarak 9 yıllık zorunlu eğitim uygulanmakta ve bugün ülkede zorunlu eğitime devam oranı % 100'e ulaşmaktadır. Bu başarının nedeni Japonya'da eğitime özel bir önem verilmesi, devlet bütçesinden yeterli kaynak ayrılması, zorunlu eğitim kapsamındaki ilköğretim okullarının ücretsiz olması, ders kitapları ve öğle yemeği giderlerinin devlet tarafından karşılanması olabilir. Türkiye'de ise zorunlu eğitimin süresinin artırılarak ilkin 8 yıla çıkarılması Japonya'dan 50 yıl sonra, 1997 yılında gerçekleşmiştir. Bu da Türkiye'deki okuryazarlık oranının düşük olmasının ve ülkenin, eğitimde gelişmiş ülkelerin standartlarını yakalayamamasının nedenlerinden biri olarak düşünülebilir. Bununla birlikte Türkiye'de 1997 yılından beri uygulanan 8 yıllık zorunlu eğitim, 11 Nisan 2012'de yayımlanan "İlköğretim ve Eğitim Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun" ile 12 yıla çıkartılmıştır (www.resmigazete.gov.tr).

Hem Türk eğitim sistemi hem de Japon eğitim sistemi sınav odaklı olmaktadır. Her iki ülkede de eğitim sistemi yarışmacı bir nitelik taşımakta, bir başka deyişle öğrenciler ilk ve ortaöğretim eğitimleri süresince "üniversite giriş sınavı" kaygısı taşımaktadırlar. Bu nedenle özel dershaneler her iki ülkenin eğitim sisteminde de önemli bir yer tutmaktadır.

1980 sonrası Japon eğitim sisteminde yaşanan ve sıkça tartışılan dayak ve zorbalık sorunları Türk eğitim sisteminde de yaşanmaktadır. Ancak Türkiye'de okuldaki dayak ve zorbalık olaylarına ilişkin yeterli veri bulunmaması nedeniyle, zorbalık ve dayak olaylarının hangi ülkede daha yaygın olduğuna ilişkin fikir yürütmek zor olmaktadır. Japon eğitim sistemindeki ciddi sorunlardan biri olan "okul reddi" sorunu Türkiye'de çoğunlukla çocukluk çağı sorunları kapsamında ele alınmakta ve Japonya'da olduğu gibi yaygın olmamaktadır.

Türkiye'de devlet okullarına öğretmenler Milli Eğitim Bakanlığınca, Japonya'da ise Bölge Eğitim Kurulları tarafından atanmaktadır. Her iki ülkede de özel okullar öğretmenlerini kendileri seçmektedirler. Japonya'da öğretmenlik saygın bir meslek olarak görülmekte ve öğretmen maaşları oldukça yüksek olmaktadır. Türkiye'de son

yıllarda öğretmenlik mesleğini çekici kılmak için bazı girişimlerde bulunulsa da öğretmenlik mesleği giderek saygınlığını kaybetmekte, ekonomik sıkıntı içinde olan öğretmenler çoğu zaman ikinci bir iş yapmak zorunda kalmaktadırlar.

Sonuç

Son istatistikler, Japonların % 95'inin okuryazar olduğunu ortaya koymaktadır. Japoncanın dünyadaki en zor birkaç dilden biri olduğu göz önünde bulundurulursa, bu oran daha da anlamlı olur. Japonlar, uluslar arası Matematik testlerinde en yüksek başarıyı göstermektedirler. Ülkedeki büyük şirket çalışanları ve devlet bakanları dünyada en iyi eğitim görmüş kişiler arasında yer almaktadır (Ellington, 2005).

Japon eğitim sistemini inceleyerek, Amerikan eğitim sistemiyle karşılaştıran Ellington (2005) ve Trelfa (1998)'nın araştırmalarında, Japonların özellikle Matematik ve ahlak eğitimi konusundaki başarılarının araştırmacıların dikkatini çektiği görülmektedir. Araştırmacılar, bu başarının kaynaklarını incelemekte ve Amerikan eğitim sisteminde nasıl uygulanabileceğini tartışmaktadırlar.

1950'li yıllar öncesi bile, Japonya ilk ve ortaokulu kapsayan zorunlu eğitimde yüksek öğrenci ve okuryazarlık oranına sahipti. Savaş sonrası ise, Tablo 19.2'de de görüldüğü gibi önceleri düşük öğrenci oranına sahip eğitim kademelerinde, okul öncesi eğitim, lise ve yükseköğretimde hızlı bir gelişme kaydedilmiştir. 1950 yılında okulöncesi eğitime devam oranı % 8,9 iken, bu oran 1998 yılına gelindiğinde % 62,3'e ulaşmıştır. Orta okuldan sonra liseye devam edenlerin oranı çeyrek yüzyıl içerisinde (1950 -1975) % 42,5'den % 90'a yükselmiştir. Benzer olarak yükseköğretime devam oranı da artarak 1955'de % 10 iken, 1998 yılında bu oran yaklaşık %50'ye ulaşmıştır.

Tablo 19.2. Her eğitim düzeyindeki kayıtlı öğrenci oranları(%)

Yıllar	1950	1955	1960	1965	1970	1975	1980	1985	1990	1995	1998
Okul Öncesi	8.9	20.1	28.7	41.3	53.8	63.5	64.4	63.7	64.0	63.2	62.3
İlkokul	99.64	99.77	99.82	99.81	99.83	99.91	99.98	99.99	99.99	99.99	99.98
Ortaokul	99.20	99.92	99.93	99.91	99.89	99.91	99.98	99.99	99.99	99.99	99.98
Lise	42.5	51.5	57.7	70.7	82.1	91.9	94.2	93.8	94.4	95.8	95.9
Yükseköğretim	-	10.1	10.3	17.0	23.6	37.8	37.4	37.6	36.3	45.2	48.2

Kaynak: (http://www2.unesco.org/wef/countryreports/japan/rapport_1.html)

Açıklanan bilgiler doğrultusunda, Japonya'nın II. Dünya Savaşı sonrasında eğitimin her kademesinde hızlı gelişmeler gösterdiği söylenebilir. Savaştan zayıflayarak çıkan Japonya'nın, bugün 21. yüzyılın en gelişmiş ekonomilerinden birine sahip ve teknoloji devi bir ülke haline gelmesi, eğitime verdiği önemle açıklanabilir.

Yararlanılan Kaynaklar

Demirel, Ö. (2000). **Karşılaştırmalı Eğitim.** Ankara: Pegem A Yayıncılık.

Ellington, L. (2005). **Japanese Education**

http://www.indiana.edu/~japan/digest5.html (26.11.2006).

Erdoğan, İ. (2000). **Çağdaş Eğitim Sistemleri.** İstanbul: Sistem Yayıncılık.

Gainey, P.; Andressen, C. (2002). **The Japanese Education System: Globalization and International Education** http://www.ive.com.au/media/Japan-EduGlobalisation2002.pdf

Hideo, S. **Japan's Elementary School System** -100 Years Old

http://web-japan.org/nipponia/nipponia16/sp01.html (15.04.2006).

İpek, C. (2001). **Japonya'da Yerel Yönetimler ve Eğitim.** İktisadi ve idari Bilimler Dergisi, Cilt 2, Sayı 2, 175 -187.

Okano, K. and Tsuchiya, M. (1999). **Education in Contemporary Japan: Inequality and Diversity.** Cambridge: Cambridge University Press.

Part I: Educational Development in Japan

http://www2.unesco.org/wef/countryreports/japan/rapport_1.html (15.04.2006).

Schoolland, K. (1990). **Shogun's Ghost. The Dark Side of Japanese Education.** New York: Bergin & Garvey.

Stevenson, H. W. and Stigler, J. W.(2006). **The Learning Gap: Why Our Schools Are Failing and**

What We Can Learn from Japanese and Chinese Education (2nd ed.) New York: Simon & Schuster.

Trelfa, D. (1998). **The Development and Implementation of Education Standards in Japan.** http://www.ed.gov/pubs/JapanCaseStudy/chapter2.html (25.11.2006).

Türkoğlu, A. (1998). **Karşılaştırmalı Eğitim.** Adana: Baki Kitapevi.

http:// www.jaonya.8m.com/japonya/eğitim.htm (29.03.2003).

http:// www.lk.emb-japan.go.jp/japan/3.html (04.04.2003).

http:// www.manaboo.com/english2002_1.htm (04.04.2003).

http:// www.between.ne.jp/sij/en/ryugaku/gakusei.html (04.04.2003).

http://www.jinjapan.org/today/society/society5.html (04.04.2003).

http://educationjapan.org/jguide/school_system.html (04.04.2003).

http:// www.mmtaylor.net/Literacy_Book/DOCS/23.html (04.04.2003).

http://www.usc.edu/dept/education/globaled/wwcu/background/Japan.htm (04.04.2003).

http://educationjapan.org/jguide/school_system.html (04.04.2003).

http:// www.populationdata.net/japon.html (29.03.2003).

http://www.gulizk.com/guncel/japonya.html (04.04.2003).

http://www.edutraveller.com/education/sysytem.html (04.04.2003).

http:// www.ozdebir.org.tr/ozdebir/ozeldershaneler.asp?Kod=6 (04.04.2003).

http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2012/04/20120411-8.htm. (28.02.2015).

http://www.mofa.go.jp/policy/human/econo_rep2/article13.html (20.07.2011)

http://www.stat.go.jp/english/data/handbook/c02cont.htm (20.07.2011)

20. BÖLÜM

KANADA EĞİTİM SİSTEMİ

Yrd. Doç. Dr. Murat TAŞDAN

Giriş

Kanada, Kuzey Amerika kıtasının en kuzeyinde yer alan bir ülkedir. Ülke; güneyde ve kuzeybatıda Amerika Birleşik Devletleri (A.B.D) ile komşudur (kuzeybatısında Alaska). Ülkenin doğuda Atlantik Okyanusu'na, batıda ise Pasifik Okyanusu'na kıyısı bulunmaktadır. Kanada'nın kuzeyi Kuzey Kutbu'na kadar ulaşmaktadır. Ülke 10 eyalet ve 3 bölgeden oluşan, anayasal monarşi ile yönetilen, 1867'de Konfederasyon yasası ile kurulan bir federasyondur. Kanada'nın federal başkenti Ottawa şehridir ve bu şehir Ontario eyaletinde yer alır. Her eyaletin ve bölgenin ayrıca başkenti vardır. Eski bir Fransız ve İngiliz kolonisi olan Kanada, hem La Francophonie, hem de İngiliz Milletler Topluluğuna (Commenwalth) bağlıdır. Kanada ayrıca Birleşmiş Milletler, NATO, G8 ve APEC gibi uluslararası örgütlerin de üyesidir (www.tr. wikipedia.org).

Kanada, 9 milyon 976 bin 140 km² yüzölçümü ile dünyanın ikinci büyük ülkesidir. Kanada'nın nüfusunun 1 Ocak 2011 tarihi itibariyle 34.349.200 olduğu tahmin edilmektedir (www.statcan.gc.ca). Ülkede resmi dil olarak İngilizce ve Fransızca dilleri kullanılmaktadır. Toplam nüfusun yaklaşık % 60'ı İngilizce, % 25'i Fransızca konuşur. Ülkenin para birimi Kanada Doları'dır. Kanada'nın ekonomisi genel olarak tarım, doğal mineraller, doğalgaz, petrol, orman ürünleri ve motorlu taşıt üretimine dayanır. Kanada'da kişi başına düşen ortalama yıllık gelir 39.368 A.B.D. dolarıdır (G-20 2010 verileri). Kanada nüfusunun % 75'i şehirlerde, kalan % 25'i ise kırsal kesimde yaşar. Nüfusunun % 80'i Hıristiyan olan Kanada'da diğer çoğunluk dinler ise Musevilik, İslamiyet ve Hinduizmdir (www.Statistics Canada; www. educationcanada. cmec.ca).

Kanada Eğitim Sisteminin Amaçları

Kanada'da yönetim federatif bir yapıya sahip olduğundan genel bir milli eğitim politikası da yoktur. Hükümetin eğitim sisteminin amaçlan ve politikası üzerinde sınırlı bir yetkisi vardır. Eyaletler, eğitim örgütlerinde kendi eğitim politikalarına göre saptanmış hedefler ile eğitim faaliyetlerini sürdürürler. Eyaletler arasında eğitim politikaları bakımından farklılıklar olmakla birlikte, benzerlikler daha çoktur (Ültanır, 2000).

Kanada eğitim sisteminin genel olarak beş önemli amacı vardır. Bunlar: (1) Öğrencilerin zihinsel gelişimini sağlamak, (2) mesleğe hazırlamak, (3) ahlaki gelişimlerini sağlamak, (4) yurttaşlık bilincini geliştirmek ve (5) kişisel gelişimlerini sağlamaktır. Eğitim sisteminin temelinde öğrenci merkezli ve sürekli eğitim anlayışı vardır. Öğrencilere toplumun kültürel mirası ve geleneksel değerleri aktarılırken, ülkedeki diğer kültürlerin tanıtılması ve desteklenmesi de eğitimcilerin sorumluluğundadır. Geleneksel kültürün korunması ve geliştirilmesi önemli bir eğitimsel ve sosyal amaçtır. Kanada eğitim sisteminde farklı kültürlerin değerlendirilmesine, anlaşılmasına ve farklılıklara da önem verilmektedir (www.ibe.unesco.org).

Kanada eğitim sisteminde, yaygın olarak kabul edilen üç temel toplum ve eğitim değeri vardır. Bunlar: (1) Tüm bireylerin eğitimden yararlanma haklarının eşitliği, eğitimden yararlanmada dil, din, ırk, cinsiyet, fiziksel ve zihinsel olarak herkesin eşit haklara sahip olması. (2) Fırsat eşitliği, programları seçme özgürlüğünün olması. (3) Kültürel çoğulculuğun sağlanması ve tüm kültürlere saygılı olunması olarak ifade edilmiştir (www.ibe.unesco.org). Kanada'da bu eğitimsel değerler hem özel okullarda, hem de kamu okullarında öğrencilere kazandırılmaya çalışılmaktadır.

Okul Öncesi Eğitimin Amaçları

Okulöncesi eğitimin amaçlan; Çocuklara okul alışkanlığı kazandırmak, paylaşım, uyum, trafik kuralları, grup çalışması, sosyal faaliyetler, yemek yeme alışkanlığı gibi birçok konularda eğitim vermek ve ilköğretime hazırlamaktır (www.ibe.unesco.org; www.kanadainfo.com).

İlköğretimin Amaçları

İlköğretimin amaçları; Öğrencilerin, yaşamını ve sağlığını koruyabilmelerini, evde ve okulda yaşının gerektirdiği aletleri kullanabilme becerileri geliştirebilmelerini, ulusal dili doğru bir şekilde okuyup ve yazabilmelerini, günlük basit matematiksel işlemleri yapabilmelerini, coğrafik, ekonomik, sosyal ve kültürel çevreleriyle ilgilenebilmelerini sağlamaktır (Tok, 1996).

Ortaöğretimin Amaçları

Ortaöğretim kurumlarında, öğrencilere, hem akademik, hem de mesleki beceriler kazandırarak, üniversitelere ve kolejlere giriş için gerekli yeterlilikleri kazanmalarını sağlamak ortaöğretimin amaçlarıdır. Mesleki eğitimin ağırlıklı olduğu ortaöğretim kurumlarında öğrencilerin orta öğretim sonrasında çalışmalarını sürdürmeleri için ya da iş hayatına girmeleri için gerekli temel beceriler kazandırılmaya çalışılmaktadır (www-educationcanada.cmec.ca.).

Yükseköğretimin Amaçları

Kanada yükseköğretim sisteminin genel amaçları şunlardır: (1) Herkese öğretim fırsatı sunmak, (2) eğitsel yönden bölgeler ve kişiler arasında adaleti sağlamak, (3) sosyal, kültürel ve ekonomik büyümeye katkı sağlamak, (4) bilimsel çalışma yapmak ve hızlanmasına katkıda bulunmak (www.ibe.unesco.org).

Kanada eğitim sisteminde gerçekleştirilmek istenen hedefler; eğitimin tüm düzeylerinde denetim ve sürekli gelişmeyi sağlamak, eğitim faaliyetlerinin daha ileriye götürülmesi için eğitim faaliyetleri ilgili daha fazla veri toplamak, ulusal ve bölgesel düzeylerde sürekli işbirliğini sağlamak, aileler, eğitim kurumları, sivil toplum örgütleri ile özel sektörün ortaklığını ve işbirliğini sağlamak, eğitim finansmanı için daha fazla kaynak ayırmak, bilgi teknolojisi bakımından sürekli gelişen bir eğitim sektörü oluşturmaktır (www.ibe.unesco.org).

İlk ve orta öğretimde; verilen kararlarda ailelerin ve toplumun kararlara katılımın artırılması, öğrenci başarısının ve okulun gelişmesinin sağlaması, öğrenci başarısının sürekli olarak değerlendirilmesi, pozitif anlamda okul disiplinin sağlanması, öğrencileri çalışma yaşamına hazırlamak için eğitim sektörü ve iş yaşamı arasında daha etkili ilişkilerin kurulmasının sağlanması hedeflenmektedir (www.ibe.unesco.org).

Kanada'da orta öğretim sonrası, üniversiteler ve kolejlerde verilen eğitimle yaşamboyu öğrenmeyi sağlamak, öğrencilere yapılan burs ve diğer yardımların miktarını artırmak, eğitimin finansmanında geleneksel kaynaklara ek olarak yeni kaynaklar sağlamak, üniversite ve kolejlerin daha etkili çalışmaları için kendi aralarında eşgüdüm sağlamak hedeflenmektedir (www.ibe.unesco.org).

Kanada Eğitim Sisteminin Yapısı

Kanada eğitim sistemi, Anayasa kapsamında eyaletlerin sorumluluğundadır. Bu yüzden 10 eyalet ve iki bölgeden oluşan ülkede tek ve merkezi bir eğitim sisteminin oluşması mümkün olmamıştır. Merkezi bir yapılanma yerine örgüt yapıları, politikaları ve uygulamaları birbirlerinden farklı olabilen bağımsız eyalet eğitim sistemleri mevcuttur (www.inretvega.com).

Kanada Eğitim Sisteminin İdari Yapılanması

Kanada eğitim sisteminin merkezi bir yapılanma ve yönetimi olmamasına rağmen, federal yönetim, eyalet yönetimi ve yerel yönetimin eğitim sistemine doğrudan ve dolaylı etkileri dikkate alınarak genel bir eğitim yapısı betimlenebilir.

Eğitim sistemine federal yönetimin dolaylı bir etkisi söz konusudur. Federal yönetimin genel eğitim politikalarının oluşturulmasında, eğitim standartlarının belirlenmesinde ve eğitime kaynak tahsisinde dolaylı olarak belirli etkileri söz konusudur (www.ibe.unesco.org).

Kanada eğitim sisteminde, eğitim ile ilgili yasaları çıkarmak her eyaletin özel yetkisindedir. Bu yüzden her eyalette bulunan eğitim bakanlıkları, eğitim ya da okul yasaları ile ilgili yönetmeliklerin hazırlanmasında, okul programlarının yapısının belirlenmesinde, öğrenci testlerinin hazırlanması ve kontrolünde, okul yönetim kurullarının kurulmasında, program ve program materyallerinin dağıtımı ile tasarımında görevlidirler (www.ibe.unesco.org).

Okullarda uygulanan eğitim sistemi üzerinde eyalet yönetiminin ağırlığı söz konusu iken, yerel yönetimlerinde okul meclisleri ve temsilci heyetleri vasıtasıyla sorumluklara katılırlar (www.educationcanada.cmec).

Okul yönetim kurulları ise eyalet yasalarına göre tüm okul programlarının hazırlanmasından sorumludur. Kanada'da çeşitli ve yaygın birçok okul kurulu olmasına karşın okul kurulları yerel yönetim yapılanması içerisinde yasal güvence altındadır (www.ibe.unesco.org). Okul kurullarının görevleri; Okul bütçesini hazırlamak, okul genelinde katkı paylarını belirlemek, ilk, orta ve teknik okulların planlamasını yapmak, öğretmen ve deneticilerin sözleşmelerini yapmak, gerekli bölgelere yeni okul inşaatları ve okul programları hazırlamak, eyaletlerin eğitim politikaları ile okul politikaları arasındaki eşgüdümü sağlamaktır (Encyclopedia of education,1971).

Kanada'da eğitim sisteminin idari yapısı içerisinde yukarıdaki birimlerden farklı olarak, eğitim politikasında alınan kararları kontrol etmek için düzenli olarak toplanan Kanada Eğitim Bakanlığı Konseyi bulunmaktadır. Bu konseyin görevleri uluslararası alanda Kanada'yı temsil etmek, federal yönetimle işbirliği yapmak, bölgeler ile eyaletler arasında danışma- işbirliğini sağlamak ve karşılıklı ilişkileri düzenlemektir (Ültanır,2000; www.ibe.unesco.org).

Okul Sistemi Yapılanması

Kanada okul sisteminde eğitim okulöncesi aşamadan, ortaöğretimin sonuna kadar kamu okullarında ücretsizdir. Zorunlu eğitim çağı eyaletler arasında kısmi farklılıklar göstermekle birlikte, genel olarak 5-7 yaşları ile 16-18 yaşları arasını kapsamaktadır. Okulların eğitime başlama dönemleri sene başında okul kurulları tarafından belirlenmekle birlikte, genelde Eylül ayında başlamakta ve Haziran ayında sona ermektedir (www.educationcanada.cmec).

Eğitim sistemindeki yerel yapılanmadan dolayı Kanada'da, birbirinden farklı okul yapılanmaları görülmektedir. Bunlardan hareketle ortak bir yapı oluşturulabilir. Oluşturulan bu yapı Şekil 16.1'de görülmektedir.

Okulöncesi eğitim. Şekil 16.1'de görüleceği gibi Kanada'da okulöncesi eğitimi altı yaşına kadar olan çocukların eğitimini kapsar. Bu eğitim kurumları kamuya bağlıdır. Burada eğitim ücretsizdir (Ültanır,2000). Okulöncesi eğitim kurumlarının yönetimi yerel yönetimler tarafından sağlanmakla birlikte, ülke genelinde beş yaşına kadar zorunluluk yoktur, bu sorumluluk eyaletlere bırakılmıştır. Ancak okul öncesi eğitim beş yaşından sonra ilköğretimin bir parçası olarak kabul edildiğinden zorunludur (www.ibe.unesco.org).

Kanada'da okulöncesi eğitimdeki okullaşma oranları 2008 yılı verilerine göre şöyledir; 0-3 yaş arası %24. 3 yaşta %15.7, 4 yaşta %41.7, 5 yaşta %99.2 ve 3-5 yaşları arasında ise %56.8 olarak belirlemiştir (www.oecd.org/dataoecd).

İlkokul eğitimi. Kanada'da ilkokul eğitimi Şekil 16.1'de de görüleceği gibi altı yaş ile on bir yaşları arasını kapsar ve tüm eyaletlerde zorunludur. İlkokulların yapısı eyaletler arasında hatta bir eyalet içerisinde bile farklılık gösterebilmektedir (Ültanır, 2000). Genel olarak altı sınıfın bir arada olduğu bir yapı, bazı okullarda ise yedinci ve dokuzuncu sınıfları da içerisine alan bir yapı vardır.

Ortaokul eğitimi (Junior-high school). Bu okullar Şekil 20.1'de de görüldüğü gibi yedinci ve dokuzuncu sınıflar arasında, 12-14 yaş çocuklarının eğitim aldıkları kurumlardır. Ortaokullar bazı okul bölgelerinde ilkokullar ile bazı okul bölgelerinde ise orta öğretim kurumlarının birinci kademesi (orta öğretim 10.11. ve12. sınıflar) ile birlikte aynı binada yürütülmektedir (www.ibe.unesco.org).

Kanada'da ilköğretimde okullaşma oranı 2005-2009 yılları arasında kadınlarda net %100 iken, erkeklerde %99 olarak gerçekleşmiştir (www.unicef.org/ infobycountry/canada_statistics).

Ortaöğretim (Senior-high school). Kanada'da ortaöğretim sisteminde okul yapılanması bir eyaletten, diğerine farklılık gösterdiği için genellemeye gitmek zordur. Bu yüzden bu öğretimi diğer alt sistemlerle bütünlük içerisinde vermek daha anlamlı olacaktır. Kanada'da en yaygın sınıf sistemi 6-3-3'lük sistemdir. Bu sistemde 1.ve 6. sınıflararası ilköğretim, 7. ve 9. sınıflar arası sınıflar ortaokullar (Junior-high school), 10. ve 12. sınıflar arası liselerdir (senior-high school) (Tural, 1987). Kanada'da ortaöğretimde okullaşma oranı 2005-2009 yılları arasında kadınlarda net %94 iken, erkeklerde %95 olarak gerçekleşmiştir (www.unicef.org/ infobycountry/canada_statistics).

<table>
<tr><td colspan="3"></td><td>Yaş</td></tr>
<tr><td colspan="2">Doktora Programları (2-3yıl)</td><td rowspan="2">Doktora Programları (4-6yıl)</td><td rowspan="2">21+</td></tr>
<tr><td colspan="2">Yüksek Lisans Programları</td></tr>
<tr><td colspan="3">Üniversite ve Kolejler</td><td>Yaş</td></tr>
<tr><td colspan="2">Üniversite ve Kolejler (3-5 yıl sürer) (Bachelor Derecesi)</td><td rowspan="2">Üniversite ve Kolejler (3-5 yıl)</td><td rowspan="2">20+
19
18</td></tr>
<tr><td colspan="2">Communuty College
Mesleki Eğitim (1-3yıl sürer) (Sertifika ve Diploma Programları)</td></tr>
<tr><td colspan="3"></td><td>Yaş</td></tr>
<tr><td rowspan="3">12.sınıf
11.sınıf
10.sınıf</td><td>Akademik Dal</td><td rowspan="3">Lise</td><td rowspan="3">17
16
15</td></tr>
<tr><td>Genel Dal</td></tr>
<tr><td>Mesleki Dal</td></tr>
<tr><td colspan="3">9.sınıf
8.sınıf Ortaokul
7.sınıf</td><td>14
13
12</td></tr>
<tr><td colspan="3">İlkokul</td><td>Yaş</td></tr>
<tr><td colspan="3">6.sınıf
5.sınıf
4.sınıf
3.sınıf
2.sınıf
1.sınıf</td><td>11
10
9
8
7
6</td></tr>
<tr><td colspan="3">Okul Öncesi Eğitim</td><td>5
4</td></tr>
</table>

Şekil 20.1. Kanada Okul Sisteminin Yapısı

Kaynak: www.open-world.ru/SObr.htm'den uyarlanmıştır.

Kanada'da ortaöğretimlerin temel biçimi çok amaçlı okullardır (Comprehensive school). Bu okullarda hangi modelin seçileceğine okulların kendileri karar verirler. Bu okullarda mesleki eğitimden, yükseköğretime hazırlığa kadar tüm dersler sunulur. Öğrenciler, üniversiteye gitmeden veya daha üst programlara kayıt olmadan hatta iş ya-

şamına girmeden genel öğretim ve mesleki öğretimle ilgili iki yıllık kolejlerde kendi öğretimlerini tamamlarlar (Ültanır, 2000).

Ortaöğretimin ikinci kademesinde üç branşta farklılaşmaya gidilmiştir. Bu branşlar: a)Akademik dal; daha üst eğitime hazırlık yapılır ve birbirinden daha farklı derece ve güçlüklerde tarih, coğrafya, İngilizce, matematik, fizik ve bilgisayar bilgisine yöneltilir. b)Genel dal; bu program daha geniş bir eğitimi hedefler ve ek olarak daha az karışık akademik kursları içerir. c) Mesleki dal; bu program kapsamında mesleki yaşama ön hazırlık yapılır (Ültanır,2000)

Ortaöğretimin ikinci basamağı 10.11. ve 12. sınıfları içerisine alan kesimdir. Bu kesim kredili sisteme dayanır. Her yarıyıllık dersin belli bir ağırlığı vardır. Öğrenciler 12.sınıfın sonunda toplam 30 krediye ulaşmak zorundadırlar. 12. sınıfa gelindiğinde, tüm eyaletlerde bitirme sınavı sistemine gitme zorunluluğu vardır (Ültanır, 2000).

Mesleki eğitim. Kanada'da mesleki eğitim her zaman ortaokullardan sonra başlar. Mesleki eğitim, örgün eğitim kurumlarının yanında hizmet sektörü gibi yaygın eğitim kurumlarında da verilir (Ültanır, 2000).

Kurumsallaşmış mesleki eğitimin ağırlık noktası, kolejlerde yapılan kamuya ait mesleki eğitimde yer almaktadır. Toplum kolejleri (Community College's) bölgesel olarak yerelleşmiş endüstri gereksinimine göre eğitim sunmaktadırlar. Devlet tarafından desteklenen mesleki eğitim programları, özel sektör ile birlikte çalışılarak düzenlenmektedir (Ültanır, 2000).

Kanada'da üniversiteye kabul için herhangi bir sınav yoktur. 1995 yılından itibaren tüm eyaletler eğitim bakanlıkları tarafından uygulanan lise bitirme sınavlarını ortadan kaldırmışlardır. Her üniversite kendi kabul şartlarını belirler ve her başvuruyu ayrı değerlendirir (www.educationcanada.com).

Yükseköğretim. Kanada'da ortaöğretim sonrası eğitim hem kamu, hem de özel kuruluşlarca sağlanır. Kanada'da yükseköğretim kurumları; üniversiteler, kolejler ve farklı eğitim kurumları tarafından açılan enstitülerdir. 2008-2009 öğretim yılı verilerine göre Kanada'da 828.216 tam zamanlı, 284.154'i yarı zamanlı olmak üzere toplam 1.112,370 kayıtlı öğrenci vardır (www.40.statcan.ca). Bu yükseköğretim kurumlarının yönetimi eyalet ve bölgelerin yasal sorumluluğundadır. Yükseköğretimde resmi dil olarak genelde İngilizce kullanılmakla birlikte, bazı eyaletlerde Fransızca da kullanılmaktadır (www.ibe.unesco.org).

Üniversiteler, akademik ya da mesleki eğitim kazandıran, öğrencilere lisans ve lisansüstü alanlarda akademik ve mesleki eğitim dereceleri veren kurumlardır. "Kollege" adı verilen yüksekokullar "bachelors" adı verilen akademik derece ile mezun olunan 4 yıllık kurumlardır. Teknik Enstitüler teknik branşlara ve iş kollanna yönelik kısa olgunlaşma kurslarını veya uluslararası politeknik kursları kapsayan eğitim kurumlandır. Bu yüksekokullardan üniversitelere geçişler bazen mümkün olmaktadır (www.dilokulu.com).

Özel eğitim. Kanada'da öğrencilerin özel eğitim ihtiyaçları değişik yollarla resmi okullarda sağlanır. Özel eğitime ihtiyacı bulunan öğrenciler için farklı programlar uygulandığı gibi, kaynaştırma programları ile normal sınıflarda bu ihtiyaçları giderilmektedir (www.ibe.unesco.org).

Akademik yönden üstün yetenekli çocuklar için zenginleştirilmiş ve hızlandırılmış programlar genellikle ilköğretim ve ortaöğretim sistemleri içerisinde yer almaktadır (www.educationcanada.com).

Özel öğretim. Kanada'da özel ilköğretim ve ortaöğretim okulları resmi okullara alternatif oluşturmak için kurulmuşlardır. Özel ilköğretim okulları yasasına göre özel ilköğretim ve ortaöğretim okulları genel standartları karşılamak koşulu ile eyaletlerde açılabilirler. Açılan özel okullardan bazıları belirli pedagojik özellikler gösterirler. Örneğin, Montessori okulları gibi belirli eğitimsel hedeflere yoğunlaşmış okullar ya da hokey veya sanat eğitimi vermeyi amaçlayan okullar vardır (www.ibe.unesco.org).

Yetişkin eğitimi. Kanada'da okul kurulları, kolejler, üniversiteler ve eyalet yönetimleri yaygın olarak informal eğitim programlarını yürütmektedirler. Bu eğitimler esnasında örgün eğitim dışında kalmış bireylere eğitim imkânları sunulmakla birlikte, belli bir iş alanı ile ilgili temel ve yeni beceriler de kazandırılabilir (www.ibe.unesco.org).

Sürekli eğitim kursları; yerel okul kurulları, eyalet eğitim bölümleri, kolejler ve üniversiteler tarafından sağlanmaktadır. Sürekli eğitim kursları aynı zamanda gönüllü kuruluşlar, sendikalar, kiliseler ve işverenler tarafından düzenlenebilir. Bu eğitimler sırasında uzaktan eğitim yöntemleri, müze ve sanat galerileri ile gezici kütüphaneler kullanılabilmektedir (www.educationcanada.com).

Öğretmen eğitimi. Ülkede öğretmen yetiştirmek için iki temel model vardır. Birincisi, eğitim fakültelerinden dört veya beş yılda mezun olunan lisans programları, ikincisi ise lisans öğretimi sonrasında bir ya da iki akademik yılı kapsayan lisansüstü programlardır. Orta öğretim kurumlarında lisansüstü eğitimden mezun öğretmenlerin çalıştırılması bir gereklilik olarak görülmektedir. Öğretmenlik eğitimi süresince, öğrenme-öğretme becerileri, pratik deneyimler, özel ve genel teorileri içeren dersler okutulmaktadır (www.ibe.unesco.org).

Kanada Eğitim Sisteminde Yönetim Süreci

Her eyalet ya da bölgede eğitim bakanlıkları ilköğretim ve ortaöğretimden sorumludurlar. Her eyalet içerisindeki eğitim bakanı eyalet başkanı tarafından atanır. Eğitim Bakanı'nın başkanlık ettiği eyalet eğitim dairesi, okul sisteminin amaç ve standartları ile okul yasalarında belirtilen mali düzenlemelere yön vermekle yükümlüdür (www.ibe.unesco.org; Tural, 1987).

Eğitim sisteminde yönetsel yetki, yerel organlara güç ve yetkilerini devreden eyalet eğitim bakanının elindedir. Uygulamada yerel okul kurulları eğitim işlerini yürütür. Fakat okul kurulları eyalet tarafından konulan sınırlamalara uymak durumundadır. Okul kurulu personel üzerinde tam bir yetkiye sahiptir. Fakat bu yetki eğitim yasasının koşul-

ları ile sınırlıdır. Okul kurulu neyin, ne zaman yapacağına dair karar verebilir (Tural,1987; www.ibe.unesco.org).

Kanada'da eğitim deneticileri eyalet eğitim dairelerinin memurlandır ve geleneksel olarak iki işlevleri vardır. Birinci okulların çalışmalarını değerlendirmek, okul kurulunun çalışmalarını izlemek ve öğretmenleri değerlendirmektir. Denetimin ikinci işlevi öğretimi geliştirmek, öğretim yöntemleri konusunda danışmanlık yapmak ve göreve yeni başlayan öğretmenlere rehberlik etmektir (www.ibe.unesco.org).

Eyaletlerde eğitim programlarının geliştirilmesi, eğitim standartlarının belirlenmesi ve sistemin değerlendirilmesi yerel okul kurullar ya da bakanlık tarafından merkezde yapılır. Tüm eyaletlerde eğitim standartlarının geliştirilmesi için işbirliğine gidilir (www.ibe.unesco.org).

Kanada'da ilk ve ortaokul yıllarında öğrencilere planlama becerilerini geliştirmeleri için öğretmenler tarafından olanak sağlanır. Dokuzuncu sınıfa gelinceye kadar öğrenciler, öğretmenlerin ve velilerin desteği ile kendilerinin ders seçimlerine rehberlik edecek öğretim planlarını geliştirirler (www.education canada.com).

Kanada'da eğitim programların uygulanmasında da eyaletler arasında farklılıklar görülmektedir. Kanada'da Saskatchewan eyaleti hariç, diğer eyaletlerde kurullar (okul ve bölge) tarafından tanımlanan derslerin oranı yaklaşık olarak % 80 iken, % 20'si yerel program geliştiriciler tarafından ortaya konulur. Kanada'da okulların eğitim programları, okul bölgeleri ve okulların dereceleri dikkate alınarak, bakanlıklar tarafından eyaletlerin program ilkelerine sadık kalınarak denetlenir. Yerel eğitim otoriteleri, farklı yerel kültürleri tanımak ve saygılı olmak kaydıyla programları hazırlamakla yetkilidirler (www.ibe.unesco.org).

Eğitimin finansmanı bakımından Kanada'da eyaletler arasında benzerlikler göstermekle birlikte farklılıklar da bulunmaktadır (www.ibe.unesco.org). Kanada genelinde eğitim finansmanının % 20'si yerel vergilerden, % 58'i yerel hibelerden ve geri kalan kısmı ise federal hükümetin katkısı ile karşılanmaktadır. Toplanan paraların büyük kısmı ilk ve ortaokul eğitimi için kalan % 10'luk kısım sanat ve ticaret okulları için ve %9'u ise okul sonrası eğitim için harcanmaktadır. Yükseköğretimin finansmanı hem özel sektörün kaynaklarından, hem de federal yönetimin bütçesinden sağlanır (www.foreigtrade.gov.tr).

Kanada'da eğitim altyapısının birçok standartlar bakımından yeterli olduğu söylenebilir. Ders kitaplarının temini, sınıf, kantin ve dinlenme olanaklarının bulunması gibi alt yapı ihtiyaçlarının karşılandığı söylenebilir. Eğitim sisteminde eğitim alt yapısı bakımından gelecekte gerçekleştirilmek istenen iki önemli amaç vardır. Bunlar; Tüm eğitim düzeylerinde bilgisayar destekli eğitime geçmek ve uzaktan eğitim olanaklarının daha da geliştirilmektir (www.ibe.unesco.org).

Kanada'da doğu ve batı eyaletleri 1993 yılında program geliştirme çalışmalarında ortaklık sağlamak amacıyla kendi aralarında temel eğitim (K-12) işbirliği protokolünü imzalamışlardır. Bunlardan birisi; The Western Canadian Protocol for Collaboration in Basic Education (Batı Kanada Temel Eğitim Birliği)'dır. Bu protokole batı eyaletleri

olan; Manitoba, Saskatchewan, Alberta, British Columbia, Yukon, the Northwest Territories ve Nunavut'daki bakanlıkları dâhildir. Diğer protokol ise Atlantic Provinces Education Foundation'dır. Bu protokole doğu eyaletleri; New Brunswick, Newfoundland & Labrador, Nova Scotia, and Prince Edward Island bakanlıkları dâhildir. Bu birlikler, dil, fen bilimleri, sosyal bilimlerin matematik ve uluslararası diller alanlarında, öğrenme kazanımları için ortak çerçeve programı geliştirilmesi de dâhil çok sayıda ortak proje yürütmektedir. Kanada'da bu eğitim birliklerinin amaçları; yerel seviyede programların yönetimine ve yerel ihtiyaçlarına cevap veren, uyarlanmış politikaları ve bölgesel sorumlulukları belirmektedir. Temel amaç; okul öncesinden 12. sınıfa kadar tüm öğrenciler için kaliteli bir eğitim sağlamaktır. Program kazanımlar, göstergeler ve değerlendirmeden oluşmaktadır. Bölgesel düzeyde belirlenen bu programlar temel alınarak yerel düzeyde çalışmalar yapılmaktadır (www.wcp.ca).

Kanada'da eğitim yönetiminin çevreye dönük olması yeniliklerin uygulanmasını kolaylaştırmaktadır. Çevre ve okul kurulları yeni fikirler geliştirmek için adeta yarış içerisindedirler (www.ibe.unesco.org). Bu olumlu örgüt ikliminin de Kanada eğitim sisteminin sürekli gelişmesine katkı sağladığı söylenebilir.

Kanada okullarında pek çok gezi, spor faaliyetleri, sosyal aktiviteler mevcuttur. Genel olarak bütün çocuklar eğitim esnasında bir veya iki müzik aleti çalabilir. Çocukların müzik ve benzeri sosyal faaliyetlerle uğraşmaları için imkânlar sağlanmıştır. Kütüphaneler çocukların kullanımı için sürekli açıktır. Ayrıca, okullarda velilerden izin alınmadan herhangi bir televizyon çekimi veya radyo yayını yapılamamaktadır. Velilerin izni olmadan hiçbir çocuğun fotoğrafı hiçbir yolla yayınlanamamaktadır. Okullarda çocuğun özel durumu varsa, ihtiyaçlarının karşılanması okul yönetiminden talep edilebilmektedir (www.kanadainfo.com).

Kanada'da eğitimciler, kendi eğitim ve öğretim yöntemlerini karakterize eden hümanist eğitim prensiplerini daha çok benimsemişlerdir. Tüm çocukların % 20'sinin fakirlik içerisinde yaşadığı gerçeğinden hareketle öğretmenler daha çok bu çocukların fiziksel ve duyuşsal gereksinimlerini karşılaşmaya çabalamaktadır. Eğitimin önemli hedeflerinden birisi çocuktaki bilincin saptanması olduğu için normal şartlar altında sınıf ortamında heyecanlı ve sabırlı bir atmosfer hüküm sürer. Grup çalışmaları ve bilgisayar destekli öğrenme yardımlarıyla bireysel çalışmalar özellikle ilkokullarda tercih dilmektedir (Ültanır, 2000).

Kanada Eğitim Sistemi İle Türk Eğitim Sisteminin Karşılaştırılması

Kanada ve Türkiye eğitim sistemleri arasında amaç, yapı ve süreç bakımından benzerlikler olduğu gibi farklılıklar da vardır. İki ülke eğitim sistemi arasındaki farklılıkların temelinde; ülkelerin yönetim şekilleri, ekonomik gelişmişlik düzeyleri ve kültürel faktörlerindeki farklılıkları yer almaktadır. Yetkilerin genel olarak eyaletlere bırakıldığı federal bir cumhuriyet ile yetkilerin merkezde toplandığı bir cumhuriyet arasında kökten birtakım ayrılıkların olması da doğal olarak beklenmektedir.

Genel olarak Kanada ve Türk eğitim sisteminin amaçları arasında her ikisinin öz amaçlarının verilmesi bakımından benzerlikler bulunmaktadır. Ancak Kanada'da eğitim yönetimi yapısında, ülkenin federal yapısından dolayı eyaletlerin kendine özgü eğitim politikaları vardır. Türk eğitim sisteminde ise merkezi yapılanmadan dolayı eğitimin amaçları tüm ülkeye hitap eder. Kanada eğitim sisteminde ülkenin sosyo-ekonomik özelliklerden kaynaklanan sebeplerden dolayı amaçlarda da kültürel farklılıklara daha fazla vurgu yapıldığı söylenebilir. Her iki ülke eğitim sisteminde okulöncesi eğitim, ilköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretimdeki amaçlar bakımından benzerlikler göstermektedir.

Her iki ülke eğitim sistemlerinin yapısı bakımından da farklılık ve benzerlikler bulunmaktadır. Kanada eğitim sisteminde, Türk eğitim sisteminde olduğu gibi eğitimi merkezden yöneten tek bir yapı yoktur. Eğitim sisteminin yapılanmasında eyaletler, yerel yönetimler, okul bölgeleri ve kurulları oldukça etkilidir.

Genel olarak Kanada'da okul sistemi yapılanması 6+3+3, bazı eyaletlerde 6+3+4 iken, Türkiye'de okul örgütlerinin yapılanmasında 4+4+4'lük bir sistem vardır. Bu yapı içerisinde Türkiye'de zorunlu eğitim 17,5 yaşına kadar sürerken, Kanada'da zorunlu eğitim 16' yaşında sona emektedir. Okul öncesi eğitimde ana sınıfları Kanada'da eyaletlerin çoğunda zorunlu olmakla birlikte, Türkiye'de ise anasınıfı eğitiminin zorunlu olması için çalışmalar sürmektedir. Bugün Türkiye'de 13 ilde anasınıfı eğitiminin zorunlu olarak verildiği bir pilot uygulama gerçekleştirilmektedir. Bu pilot uygulama sonuçlarına göre ülke genelinde anasınıfı eğitiminin zorunlu olacağı beklenilmektedir. Bununla birlikte Türkiye'de son yıllarda genel olarak okulöncesi eğitim kademesinde, özelde de anasınıfı düzeyinde hem okullaşma hem de derslik ve öğretmen sayısının hızla arttığı görülmektedir.

Türkiye'de eğitim programları ve ders içerikleri merkezden hazırlanıp, sınırlı sayıda seçimlik ders ile çeşitlilik sağlanmaya çalışılırken, Kanada'da ders içerikleri ve eğitim programları yerel örgütler tarafından hazırlanmakta ve oldukça çeşitli olmaktadır. Kanada'da, Türkiye'de olduğu gibi eğitim programlarını hazırlayan merkezi bir yapılanma yoktur. Türkiye'de ise 2012-2013 eğitim-öğretim yılından itibaren uygulamaya konulan 4+4+4 kesintili zorunlu eğitim sistemi ile seçmeli derslerin sayısı ve çeşitliliği, merkezi bir uygulamayla artırılmıştır (MEB, 2012).

Kanada eğitim sistemi içerisinde bağımsız özel okullar kapsamında kiliselere ait dini okular hizmet vermekteyken, Türk eğitim sisteminde dini okulların açılması yasaktır. Ancak Türkiye'deki ortaöğretim kurumları genel ve mesleki-teknik liselerin yanında imam-hatip liselerinden oluşmaktadır (www.resmigazete.gov.tr).

Kanada'da eğitim finansmanı federal yönetim, eyalet yönetimi ve yerel yönetimler tarafından sağlanmasına karşın, Türkiye'de eğitim finansmanı büyük ölçüde devlet tarafından yapılmaktadır.

Her iki ülkede de öğretmen yetiştirme modelleri birbirlerine yakın benzerlik göstermektedir. Kanada'da da Türkiye gibi öğretmen yetiştirmede ikili bir model vardır. Kanada'da da orta öğretim öğretmenleri lisansüstü eğitim almaktadır. Kanada'da öğretmen atamaları Eyalet eğitim bakanlığı tarafından yapılmakta iken, Türkiye'de öğretmen atamaları Milli Eğitim Bakanlığı tarafından yapılmaktadır.

Kanada'da eğitim sisteminin fiziki altyapı olarak önemli bir problemi olmamasına rağmen, Türkiye'de derslik, laboratuar, spor ve dinlenme salonlarının sayısı bakımından yetersizlikler bulunmaktadır. Kanada eğitim sistemimde bilgisayar destekli eğitim kullanım oranı çok yüksek olmasına rağmen, Türkiye'de bu konudaki yeni gelişmelere rağmen yeterli değildir.

Kanada ve Türkiye'de yükseköğretim sistemi bürokratik yapıları bakımından farklılık gösterir. Kanada'da akademik yöneticiler, genellikle üniversite elamanlarından oluşan aday gösterme komitelerinin belirledikleri adaylar arasından, belirli organlar veya kurullar tarafından seçilir ya da atanırken, Türkiye'de fakülte dekanları; rektörlerin gösterdiği adaylar arasından YÖK tarafından atanır, rektörler ise; YÖK'ün adayları arasından cumhurbaşkanınca atanır.

Eğitim denetimi sistemleri bakımından karşılaştırıldığında denetim sistemlerinin rehberlik ve değerlendirme amaçları bakımından benzerlik gösterdiği söylenebilir. Ancak Türkiye'de eğitim denetiminde, bakanlık hizmet birimleri içinde yer alan rehberlik ve denetim başkanlığında il ölçeğinde istihdam edilen müfettişlerin görevlendirilmesinden oluşan merkezi bir müfettişlik örgütü ve il milli eğitim müdürlüğü bünyesinde il (taşra) maarif müfettişliği kurulmuştur. Dolayısıyla Türkiye uygulamasında denetim ve rehberlik birimlerini kapsayan ikili (merkez ve taşra birimlerine ayrılan) yapı var iken; Kanada'da denetmenler eyaletlerde görevli memurlar olarak çalışırlar, Türkiye'de olduğu gibi taşra birimlerinin yanına geçici görevlilerden oluşan merkezi bir bakanlık müfettişliği uygulaması eklenmiş değildir.

Kanada'da programda yer alan öğrenme-öğretme ortamlarının düzenlenmesinde öğrenen merkezli bir anlayışı benimsedikleri ve yeni yaklaşımlara yer verdikleri görülmektedir (problem, çözme, eleştirel ve yaratıcı düşünme, çoklu zekâ). Farklı değerlendirme biçimlerine rastlanmaktadır. Türkiye'de de programlar öğrenen merkezli düzenlenmektedir. Yeni yaklaşımları ve farklı değerlendirme biçimlerini kapsayan çalışmalara yönelim gittikçe artmaktadır.

Kanada'da program geliştirme çalışmaları eğitimin sonuçlarından etkilenen tüm tarafların (anne baba, endüstri temsilcileri, sivil toplum kuruluşları, öğretmen müfettiş dernekleri...) katılımını içermektedir. Çalışmalara katılacak üyelerin seçiminde ölçütler belirlenmektedir. Geliştirme sürecinde katılımcılarla birlikte gözden geçirme panelleri düzenlenmektedir. Esas uygulama öncesi seçilen pilot öğretmenlerle alan geçerliliği yapılmaktadır. Bu süre bir öğretim yılıdır. Öğretmenler pilot uygulamayı yapmadan önce hizmetiçi eğitimden geçirilmektedirler. Uygulama sonucu alınan dönütlere göre düzenleme çalışmaları yapılmakta ve resmi olarak uygulanmak üzere kabul edilmektedir. Bu süreç dinamik bir şekilde devam etmektedir. Türkiye'de ise katılımcığın sınırlı kaldığı söylenebilir.

Türkiye'de üniversitelere giriş için LYS ve LGS türü sınavlar uygulanmaktayken, Kanada'da böyle bir sınav yoktur. Kanada'da üniversitelerin değerlendirilmesi bölgesel akademik kurullar tarafından yapılırken, Türkiye'de bu görevi Yükseköğretim Denetleme Kurulu yapar (Tok,1996).

Kanada'da üniversiteler özerktirler. Üniversitelerin yönetsel kararları yöneticiler Kurulu tarafından, idari kararları senato tarafından alınır. Devlet sekreteri ve federal eğitim bakanı eğitimin eşgüdümünden ve planlama işlerinden sorumludur. Kanada yükseköğretim sisteminde örgütleme görevi Yöneticiler Kurulu'ndadır. Türkiye'de yönetsel kararlar senato tarafından alınırken, diğer kararlar ve görevlendirmeler Yükseköğretim Kurulu tarafından yapılmaktadır (Tok,1996).

Sonuç

Yüzölçümü bakımından dünyanın ikinci büyük ülkesi olan Kanada'da eğitim sistemini ülkenin büyüklüğü, dağınık yerleşim, kültürel çeşitlilik ve ekonomik gelişmişlik düzeyi önemli ölçüde etkilemiştir. Ülkenin yönetim yapısının eyaletlerden oluşması bu eyaletler içerisinde etkili yerinden yönetim ağının kurulmasında etkili olmuştur.

Kanada Eğitim Sistemi ile Türk Eğitim Sistemi arasında yönetim biçimlerinden, sosyo-ekonomik yapıdan ve kültürel farklılıklardan kaynaklanan önemli farklılıklar vardır. Bu farklılıkları her iki ülkenin eğitim sistemlerinin amaç, yapı ve süreç boyutlarında açıkça görmek mümkündür. Türkiye ve Kanada Eğitim Sistemlerinin amaçları arasında benzerlikler bulunmasına karşın, Türk Eğitim Sisteminde milli eğitim politikası mevcut iken, Kanada Eğitim Sisteminin amaçlarında millilik vurgusu çok belirgin değildir, yerel amaçlar daha çok dikkat çekmektedir.

Merkezden yönetilen Türk Eğitim Sisteminde de, son zamanlarda yerelleşme çalışmaları başlamıştır. Bu çalışmalar esnasında Türk Eğitim Sisteminin özellikleri ve öncelikleri göz önüne alınarak, eğitimde yerelleşmeyi büyük ölçüde gerçekleştiren Kanada modelinden yaralanılabilir.

Yararlanılan Kaynaklar

Encyclopedia of education (1971). Lee.C. Deighton (Editor-Chief). Volume .1 Macmillan Company. Erişim

MEB (2012). Seçmeli dersler hakkında genelge (2012/37). *Tebliğler Dergisi*, 12668.

Tural, N (1987) *Kanada Eğitim Sistemi*. A.Ü. Eğitim Bilimleri Fakültesi Karşılaştırmalı Eğitim Doktora Dersi Çalışması.

Tok, T. (1996) *Kanada Yükseköğretim Sistemi*. A.Ü. Eğitim Bilimleri Fakültesi Karşılaştırmalı Üniversite Yönetimi Doktora Ders Çalışması.

Ültanır,G. (2000) *Karşılaştırmalı eğitim bilimi*. Ankara: Eylül yayınevi

www.dilokulu.com .Erişim Tarihi.16.03.2006

www.educationcanada.cmec.ca Erişim Tarihi.19.07.2011

www.foreigtrade.gov.tr). Erişim Tarihi.16.03.2004

www.ibe.unesco.org./International/ Databank. Erişim Tarihi.19.07.2011

www.inretvega.com Erişim Tarihi.16.03.2004

www.kanadainfo.com Erişim Tarihi.16.03.2004

www.oecd.org/dataoecd. Erişim Tarihi: 19.07.2011

www.open-world.ru/SObr.htm Erişim Tarihi.16.03.2004

www..Statistics Canada Erişim Tarihi.16.03.2011
www.statcan.gc.ca. Erişim Tarihi: 19.07.2011
www.unicef.org/ infobycountry/canada_statistics. Erişim Tarihi: 19.07.2011
www.wcp.ca Erişim tarihi. 16.07.2011
www.tr. wikipedia.org Erişim Tarihi 14.04.2006
www40.statcan.ca. Erişim Tarihi: 19.07.2011
http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2013/09/20130907-4.htm. Erişim tarihi: 28.02.2015.

21. BÖLÜM

KÜBA EĞİTİM SİSTEMİ

Fatma HAMARAT MUCUK

Sosyal, Siyasal ve Ekonomik Yapısı

Orta Amerika'da, Florida'nın güneyinde, Karayip Denizi ve Kuzey Atlas Okyanusu arasında bir ada devleti olan Küba, Karayipler'in en büyük ülkesidir. ABD'den bağımsızlığını 20 Mayıs 1902'de elde eden Küba Cumhuriyeti 110.860 km^2' lik yüzölçümü ile 2009 yılı verilerine göre 11.451.652 kişilik bir nüfusa sahiptir; nüfus artış oranı, % 0.31'dir (2006) (www.ulkeler.net/ kuba.htm).

Başkenti Havana olan Küba'nın resmi dili İspanyolca, yönetim biçimi Sosyalist Cumhuriyeti, para birimi Peso'dur (CUP). İdari bölümleri, 14 bölge ve 1 belediyeden oluşan Küba da, nüfusun etnik dağılımını, melezler (% 51), beyaz ırk (% 37), siyah ırk (% 11) ve Çinli'ler (% 1) oluşturmaktadır (www.ulkeler.net/ kuba.htm).

2006 yılı ekonomik göstergelerine göre, GSYİH, 44,54 milyar ABD dolarıdır. Ekonomik sektörlere göre, GSYİH: hizmetler % 67,6; sanayi % 27,2; tarım % 5,1'dir. GSYİH reel büyüme oranı % 7,5 Enflasyon % 5, İşsizlik Oranı % 1,9 ve dış borç tutarı 15,15 milyon ABD dolarıdır. (www.ulkeler.net/kuba.htm).

Küba Cumhuriyeti, ECLAC (Birleşmiş Milletler Latin Amerika ve Karayipler Komisyonu), FAO (Tarım ve Gıda Örgütü), IFAD (Uluslararası Tarımsal Kalkınma Fonu), ILO (Uluslarası Çalışma Örgütü), IOC (Uluslararası Olimpiyat Komitesi), LAIA (Latin Amerika Entegrasyon Birliği), UNESCO (Eğitim-Bilim ve Kültür Örgütü), UNIDO (Endüstriyel Kalkınma Örgütü), WCL (Dünya Emek Konfederasyonu), WFTU (Dünya İşçi Sendikaları Federasyonu), WHO (Dünya Sağlık Örgütü), WTO (Dünya Turizm Örgütü) gibi 38 uluslararası örgüt ve kuruluşa üyedir (www.ulkeler.net/kuba.htm).

1492'de Kristof Kolomb tarafından, İspanya adına ele geçirilen Küba, 400 yıldan fazla bir süre İspanya'nın sömürgesi olarak kalmıştır. Sömürgeleştirme esnasında yerlilerin çoğu öldürülmüş, şeker kamışı ve şeker plantasyonlarında çalıştırılmak amacıyla Afrika'dan köleler getirilmiştir. Birkaç kez ayaklanan Kübalılar, 1895'de Küba Bağımsızlık Savaşı'nı başlatmış, adanın önemli bir bölümünü ele geçirmiştir. ABD, 1898'de İspanya'ya açtığı savaşı kazanmış, 1899'da Küba'nın bağımsızlığını tanımasına rağmen, işgalini üç yıl daha sürdürmüş ve çeşitli haklar elde ederek, 1902'de, Küba topraklarını terk etmiştir. Ancak, Küba'nın askeri ve ekonomik açıdan ABD'ye bağımlılığı, 1959'da Fidel Castro'nun, aralarında ünlü devrimci Che Guevera'nın da bulunduğu bir grup arkadaşıyla birlikte yönetime el koymasına kadar sürmüştür (Temel Britannica, 1993, 166-167).

Tek parti egemenliğine dayalı, sosyalist bir devlet yapısı olan, Küba Parlamentosu, 15 Şubat 1976 tarihinde halkoylaması ile yürürlüğe giren Cumhuriyet Anayasası ile yönetilmektedir. Küba Anayasası'na göre iktidar, dünya halklarının, özellikle Latin Amerika ve Karayip halkının yardım, birlik ve dayanışması temelinde Küba halkının Komünist Parti önderliğinde, komünist bir toplumun inşasını amaçlayan sosyalizmi kurmak için mücadele etmekle yükümlüdür (http//ads.com.tr/cuba.htlm/anayasa). Bu mücadele, devletin politik, sosyal ve ekonomik temellerini oluşturmaktadır.

Halen devam eden ABD ambargosu nedeniyle büyük oranda, Doğu Avrupa ve Rusya (Sovyetler Birliği) ile ticari ilişkileri bulunan Küba' nın , sosyalist rejimlerin çöküşü ile birlikte dış ticaretinin % 88'i ortadan kalkmıştır. Bu durum, Küba'da büyük bir ekonomik krize neden olmuştur. Artan işsizlik ve ekonomik krizin ardından yapılan değişikliklerle, turizm sektörü patlamış, bu durum sosyal yaşam üzerinde de etkili olmuştur. Doların serbest olması çalışma yaşamında ciddi sarsıntılar yaratmış, turizm sektöründe dolarla çalışanlar daha yüksek ücret aldığı için kamu kesiminde çalışan pek çok kişi, turizm sektörüne yönelmiştir (http://www.supermp3.org/archive). Daha sonra yapılan düzenlemelerle bu kriz atlatılmaya çalışılmıştır.

Venezuela 'da sosylist lider Hugo Chavez'in iktidara gelmesiyle yapılan ekonomik anlaşmalar Küba'yı ekonomik anlamda rahatlatmıştır (htt://www.ulkeler.net)

Bu çalışmada Küba eğitim sisteminin amaç, yapı ve süreç boyutları açısından incelenmeye çalışılmış ve Türkiye eğitim sistemiyle karşılaştırılmıştır.

Küba Eğitim Sisteminin Politika, İlke ve Amaçları

Felsefi Temelleri

Küba'da 1959'da yapılan Sosyalist devrimle birlikte eğitimin marksist ilkelere dayandırıldığı; programların uygulama ve çalışma ile birleştirildiği görülmektedir.

Sosyalist devrimden sonraki süreçte, yeni insanın yaratılmasının, ancak yüksek standartlarda bir eğitim programı ile ve eğitimi toplumun her kesimine yaymak, kalitesini yüksek tutmakla olabileceği ifade edilmektedir. Anaokulundan üniversiteye, fabrika işçisinden ev hanımlarına kadar herkesin eğitim kapsamına girmesi, sosyalizmin temel hedeflerinden biri olarak belirtilmektedir (Esenerli, 2005, 67). Bu nedenle Küba'da sosyalist devrim sonrasında halk eğitimine ve okuma yazma öğretimine büyük önem verilmiştir.

Küba eğitim sisteminin önemli bir parçasını oluşturan politeknik eğitim, Marxist eğitimin temelidir. Marx'a göre, tüm çocuklar resmi ve parasız bir eğitimden geçirilmeli ve bu eğitimde temele üretim alınmalıdır. Eğitimin amacı, insanı çok yönlü yetiştirerek; insanın doğaya egemen olmasını, onu değiştirerek üretimde bulunmasını sağlamaktır. Bu nedenle, okullarda doğa ve toplum bilimlerine, beden eğitimi, estetik, iş –teknik ve uygulama derslerine yer verilmelidir. Politeknik eğitimde kişiler, üretim süreçlerinin genel bilimsel ilkelerini öğrenmeli; araç ve gereçleri kullanarak uygulama yapmalıdır

(Sönmez, 2005,117-119). Sosyalist toplumlarda eğitimin hedefinin, teknik eğitim ile bireyi ekonomik alanda işlevsel hale getirmek, eğitimle üretimi bütünleştirip toplumsal hedefler doğrultusunda kaynaştırmak olduğu ifade edilmektedir (Esenerli, 2005, 67). Bu nedenle eğitimin devletleştirilmesiyle birlikte, Küba'da teknik eğitime verilen önem artmış ve eğitimle iş yaşamı birleştirilmeye çalışılmış, bu nedenle ortaokullar kırsal bölgelerde (daha çok yatılı olarak) yaygınlaştırılmıştır.

Eğitimin tüm kademelerinde üretken çalışmayla, teorik eğitimi kaynaştırmak amacıyla yapılan yatırımları F. Castro, "Üretimle öğretimin birleştirilmesi yoksul bir ülke için ekonomik bir gereksinmeyse, devrimci bir ülke içinde ideolojik bir gereksinmedir" diye açıklamıştır (Esenerli, 2005, 73).

Küba devriminden sonra, eğitimin öncelikli olarak ele alınmasının nedeni, ekonomik nedenler ve hedef olan komünist toplum kurma özlemi doğrultusunda yeni insanın yaratılması ve yeni değerlerin oluşturulmasının eğitimle sağlanabileceğidir.

Temel İlkeleri

Küba Devleti; katılımcı, sistematik ve yeni kuşakların gelişimine dayalı bir ulusal eğitim sisteminin yapılandırılması ve işleyişinden sorumludur. Bu işlevleri, halkın kendi örgütlerinin katılımını ve desteğini alarak yapmaktadır. Küba ulusal eğitim sisteminin temel ilkeleri şunlardır (Kahraman, 2005, 77)

a) Eğitimin tarafsızlığı ilkesi: Herkesin görevi ve hakkı olan eğitim, Küba'da başarıyla hayata geçirilmiştir. Yaş, cinsiyet, ırk, din ve ikamet yeri ayrımı yapılmaksızın herkes bu haktan eşit bir şekilde yararlanmaktadır.

b) Öğrenim ve işin bütünselliği ilkesi: Küba eğitim sisteminin asıl ilkesi teoriyle pratiği, okulla hayatı, eğitimle üretimi birbiriyle bağdaştırmaktır. Bu nedenle politeknik eğitime önem verilmektedir.

c) Farklı ilgi alanlarına duyarlılık ve eğitimin bütünselliği ilkesi: Küba eğitim sistemi, her bir öğrencinin özelliklerine, ilgilerine ve yeteneklerine göre gereksinim duyduğu eğitimi sağlamaktadır.

d) Parasız eğitim: Eğitim her seviyede hiçbir ücret talep edilmeksizin sağlanmakta, devlet tüm öğrenciler için geniş bir burs sistemi oluşturmuştur. Öğretimin evrenselleştirilmesi için çalışanlara da birçok öğrenim olanağı sunmaktadır.

Amaçları

Anayasanın 5. Maddesi, Komünist Parti'yi, tüm erkek ve kadınlara geçimlerini sağlayacak ve yeteneklerine uygun bir iş, özürlülere para yardımı, tüm çocuk ve gençlere ücretsiz tıbbi yardım ve eğitim, herkese ücretsiz eğitim, kültür ve spor yapabilme hakkını sağlamakla yükümlü devletin "Öncü Gücü" olarak tanımlamaktadır (http//ads.com.tr/cuba.htlm/anayasa).

Küba'daki eğitimin temel görevi, eleştirel, yaratıcı ve bağımsız düşünme becerisi geliştirmek ve kendine güvenen bireylerin yetiştirilmesini sağlamaktır (www.cislac.org.au/index.hp). Küba'da yeni toplum, bütün olumsuz bireycilik ve bilimsel olmayan önyargılardan uzak, ülkenin ekonomik, toplumsal ve kültürel kalkınmasında etkin bir rol oynama yeterliğine sahip insan yetiştirilmesini istemektedir (World Survey of Education, 1971. Aktaran; Aksoy, 1993)

Okul öncesi eğitimin amaçları. Okul öncesi eğitim, eğitim sisteminin ilk halkasını oluşturur ve çocuğa daha sonraki eğitiminde gerekli olan zorunlu gelişimi maksimum düzeyde kazandırmayı hedefler. Buna göre okul öncesi eğitimin amaçlarını şöyle sıralamak mümkündür (www.rimed.cu/sis):

- Çocukların, kendi kendilerine neyi, ne zaman, nasıl yapacaklarına karar verme, bağımsızlık ve yaratıcılığının gelişmesini sağlamak.
- Karar verme yeteneklerinin zenginleştirilmesini sağlamak.
- Çocukların kişilik gelişimlerini desteklemek, bireysel olarak gelişimlerini sağlamak.
- Çocukların birlikte çalışma alışkanlığı kazanmalarını sağlamak.
- Prensip sahibi olmalarını güçlendirmektir.

İlköğretimin amaçları. İlköğretim ilk kademe, davranışların ve entelektüel kapasitenin mümkün olabildiğince elverişli gelişmesini; bireysel çalışma alışkanlıklarının, davranış normlarının kazandırılmasını, sosyal yaşama, vatanseverlik ve manevi inancın olabildiğince yerleştirilmesini amaçlamaktadır (www.rimed.cu/sis).

İlköğretim ilk kademesinde (1-4 sınıflar), ana dilde iyi yetiştirme, matematik ve bağımsız çalışmalar için beceriler ve teknikler geliştirme, eğitim zevki kazandırma, ideolojik eğitime hazırlık yapma amaçlanmaktadır. İlköğretim ikinci kademesinde (5-6 sınıflar) eğitim sisteminin üst düzeylerinde işlenen sistematik alan eğitimi verilmektedir (Annuaire, 1980. Aktaran; Aksoy, 1993).

Ortaöğretimin amaçları. Ortaöğretimle, gencin eğitimi üzerinde bir tahribat yapmadan, temel kişiliğini oluşturmak üzere devrimci değişiklikler meydana getirecek şekilde çeşitli dönüşümler yapılması amaçlanmaktadır (www.rimed.cu /sis).

Ortaöğretim öğrencileri genel eğitim programlarını izlemekte; programlar, aktif bir yaşama, mesleki teknik eğitime veya genel yüksek öğrenime girişe hazırlık amacını taşımaktadır (Annuaire, 1980. Aktaran; Aksoy, 1993).

Üst orta devre diye de adlandırılan üniversite öncesi enstitülerin amacı, edinilmiş bilgileri derinleştirmek ve geliştirmektir. Politeknik enstitülerin programlan, genel bir eğitim vermeyi, teknisyen eğitimi vermeyi, nitelikli işçileri oluşturmayı ve yüksek öğretim alanında tam bir politeknik eğitim kazandırmayı amaçlamaktadır (Annuaire, 1980. Aktaran; Aksoy, 1993).

Teknik ve Mesleki Eğitim, temel düzeyde iş yapma becerisini kazandırmayı amaçlamaktadır. Bu nedenle okul ve çalışma hayatı birlikte yürütülmektedir. Teknik ve Mesleki Eğitim, "Genel formasyonun temel konusu" olarak adlandırılmakta ve temel bilimler ve hümanist disiplinler için öğrencileri hazırlamaktadır (www.rimed.cu/sis).

Teknik ve Mesleki Eğitim, öğrencilerin mesleki bazda ihtiyaçlarını karşılamakta; kültürel, sosyal ve teknik konularda yetiştirmeyi amaçlamakta, her türlü özel yetenekte mesleki gelişime yardımcı olmaktadır (www. rimed.cu/sis).

Yükseköğretimin amaçları. Yükseköğretimin amaçları, bilimsel araştırmaları gerçekleştirmek, problem çözümleri için bilimsel çalışma gruplarının oluşturulması, üniversite öncesi eğitim kurumlardan gelenlere ve çalışanlara eğitim hizmetinin sunulmasını sağlamak, bireylerin problem çözme becerilerini geliştirmek, teori ile uygulamayı birleştirmek, insan ve madde kaynaklarının en iyi şekilde kullanımını sağlamak olarak belirtilebilir (www.rimed.cu/sis).

Küba'da eğitimin amacı, bireylerin en üst düzeyde bireysel gelişimlerini, üretime katılımlarını sağlamak; eğitim ile üretimi birleştirmek ve devrim sürecinin gerektirdiği insan tipini yetiştirebilmek olarak özetlenebilir.

Küba Eğitim Sisteminin Yapısı

İdari Yapılanma

Küba eğitim sisteminin yönetiminden temel olarak iki bakanlık sorumludur. Yüksek öğretim düzeyi dışındaki okulların yönetiminden sorumlu, Milli Eğitim Bakanlığı ve yükseköğretimden sorumlu, Yükseköğretim Bakanlığı bulunmaktadır. Ayrıca eğitimden sorumlu il ve bölge birimleri oluşturulmuştur (www.mes.edu.cu).

Yükseköğretim Bakanlığı'na üniversiteler ile kültürel ve mesleki uzmanlık eğitimi veren enstitüler bağlıdır. Bu kurumların politikalarının hazırlanması, uygulanması ve denetiminden, bu kurumlarda görev yapan öğretim elemanlarının yetiştirilmesinden, bu kurumların öğretim ve yöntemlerinden, verdikleri kurs ve programlarından, öğrencilere verilen ödeneklerden Yükseköğretim Bakanlığı sorumludur (www.mes.edu.cu).

Milli Eğitim Bakanlığı ilk, ortaöğretim ve teknik eğitim okullarının yönetiminden sorumludur. Okul öncesi eğitim kurumlarının da programları Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlıdır ancak bu kurumlar uygulamalarında daha bağımsızdırlar. Milli Eğitim Bakanlığı'nda planlama, denetleme danışma gibi birimler vardır. Planlamalar, öğretmen atamaları Milli Eğitim Bakanlığı tarafından yapılmaktadır. Kararların alınmasında eğitimle ilgili sendikalar önemli bir yere sahiptir. İl ve ilçelerin denetiminden, yönetim birimlerinde görev alan yerel yetkililer ve Milli Eğitim Bakanlığı denetmenleri sorumludur (Annuaire, 1980. Aktaran: Aksoy, 1993).

Küba Cumhuriyeti eğitim sistemi, eğitimin tüm kademe ve çeşitlerinden oluşan birbirine bağlı organik alt sistemler bütünüdür. Milli Eğitim Sistemini meydana getiren alt sistemler şunlardır (www.rimed.cu/sis):

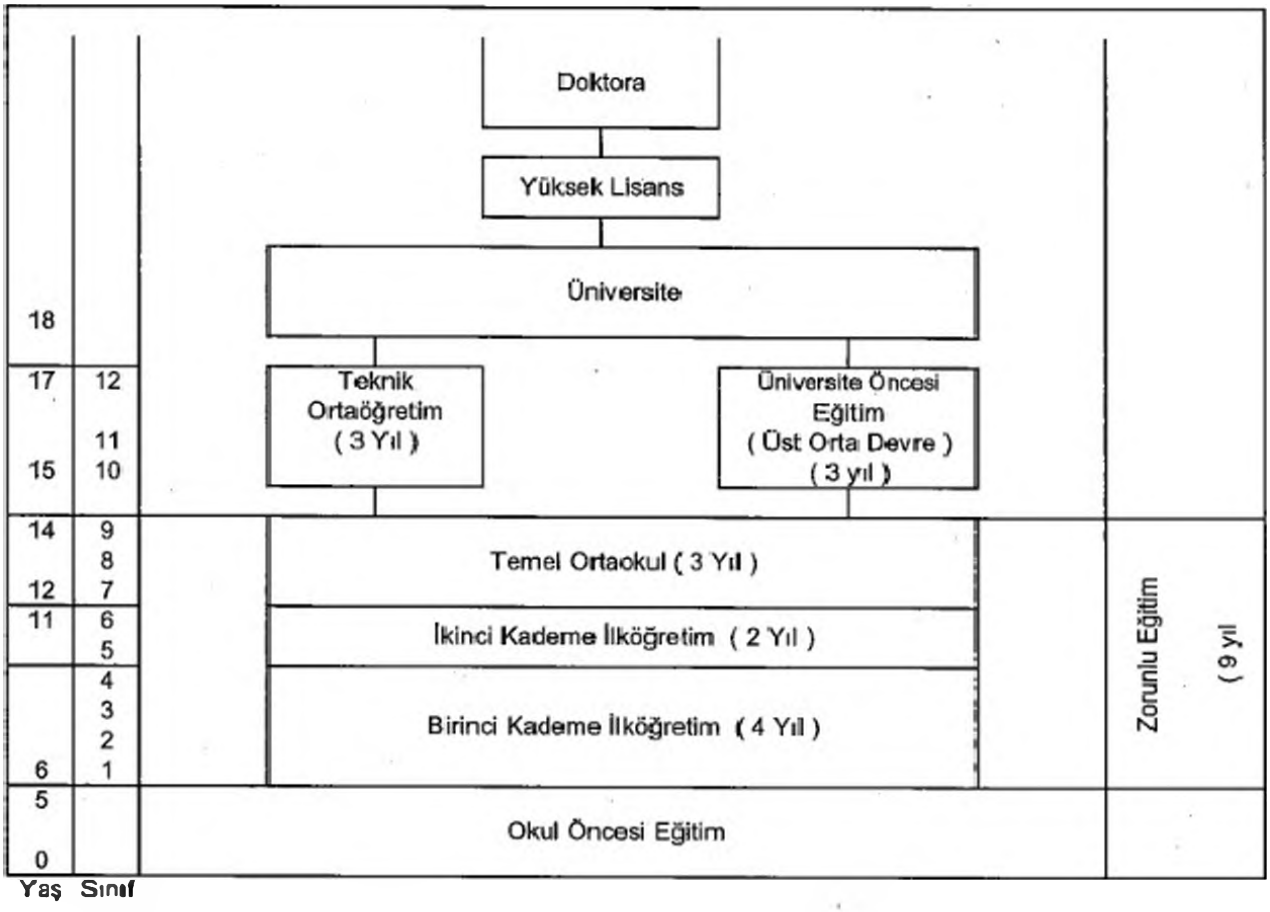
- Okul Öncesi eğitim
- Genel eğitim: Politeknik ve İş eğitimi
- Özel eğitim
- Teknik ve meslekî eğitim
- Eğitim personelinin formasyonu ve gelişimi
- Yetişkin eğitimi
- Yükseköğrenim

Okul Sisteminin Yapısı

Küba'daki okul sistemi, okul öncesi eğitim (gündüz bakım evleri), ilköğretim (birinci ve ikinci kademe ilköğretim), temel ortaokul, teknik ve mesleki ortaokul, üst ortaokul (üniversite öncesi eğitim) ve üniversite aşamalarından oluşmaktadır. Küba'da özel ve dine dayalı okul bulunmamaktadır. Küba okul sisteminin yapısı Şekil 21.1'de gösterilmektedir.

Okul öncesi eğitim. Çocuğa daha sonraki eğitiminde gerekli olan zorunlu gelişimi maksimum düzeyde kazandırmayı hedefleyen okul öncesi eğitim, Eğitim Sistemi'nin ilk halkasını oluşturmakta ve sıfır-beş yaş arasını kapsamaktadır. Okul öncesi eğitim zorunlu değildir (www.rimed.cu/sis).

Okul öncesi eğitimden anlaşılan, doğuştan beş yaşına kadar olan çocukların, eğitim enstitülerinde program dahilinde eğitime alınmalarıdır. Burada çocuk geleneksel olmayan yöntemlerle eğitilmektedir. Bunun yanında okul öncesi çocukların eğitiminde geleneksel yöntemler de kullanılmaktadır. Geleneksel yöntemler ise, 12 aylıktan 4 yaşına kadar olan okul öncesi çocukların günlük bakım merkezlerinde veya okulda eğitilmeleridir. Ülkede üç tip günlük bakım merkezi vardır. Bunlar dış, karma ve özel günlük bakım merkezleridir. Dış günlük bakım merkezlerinde, çalışan annelerin çocukları eğitilir. Karma bakım merkezlerinde, yatılı okul düzeni bulunmaktadır Ayrıca sıfır-beş yaş arasındaki çocuklar için, ailelerin evlerinde uyguladıkları "Eğitsel Dikkat Sosyal Programı" uygulanmaya başlanmıştır (www.rimed.cu/sis).

Şekil 21.1. Küba Eğitim (Okul) Sistemi

İlköğretim. İlköğretim genel eğitimin temelidir. İlköğretim zorunlu ve parasızdır. İlköğretim birinci ve ikinci kademe olmak üzere iki kademeden ve altı sınıftan oluşmakta ve 6-11 yaş grubunu kapsamaktadır.

1) İlköğretim birinci kademe: Birinci sınıflardan dördüncü sınıflara kadar olan süreyi kapsamaktadır. Birinci kademede, okul için gerekli bilgiler, İspanyolca ve matematiksel dil, eğitim için zorunlu davranışlar öğrencilere düzenli olarak verilmektedir (www.rimed.cu/sis).

2) İlköğretim ikinci kademe: Beşinci ve altıncı sınıfları kapsamaktadır. İkinci kademede, birinci kademede kazandırılan davranışların devamı yanında, yeni dersler de alınmaktadır. Bu dersler; Küba Tarihi, Küba'nın Doğal Coğrafyası, Fen Bilimleri ve Vatandaşlık Eğitimi'dir (www.rimed.cu/sis).

İlköğretim okullarında ve günlük bakım merkezlerinde, öğrenciler kendi öğretim kurumlarının malı olan okul bahçelerinde ve verimli alanlarda, meyve ve sebze ekimi işleriyle de uğraşırlar (www.rimed.cu/sis).

Ortaöğretim. Ortaöğretim, temel ortaokul ve teknik ortaokul ve üst ortaokul (yüksek orta devre) şeklinde ayrılır.

1. Temel ortaokul: Temel ortaokul zorunlu olup, 12-14 yaş grubu öğrencilerinin devam ettiği yedinci, sekizinci ve dokuzuncu sınıfları kapsamaktadır. Temel ortaokul, öğrencileri üniversiteye ya da mesleki teknik okullara hazırlamaktadır. Temel orta okuldan sonra öğrenciler mesleki teknik ortaokula veya üniversiteye geçmek için üst ortaokula devam ederler (www.rimed.cu/sis).

Temel ortaokul, farklı modellerdeki merkezlerde yapılır. Bu merkezler, şehir temel ortaokulu (E.S.B.U), taşra temel ortaokulu (E.S.B.E.C), meslek sanat okulları (EVA), spora başlama okulu (EIDE) ve özel eğitim merkezleridir. Bu eğitimi bitiren bir öğrenci üniversiteye ya da mesleki – teknik okullara devam edebilir. Temel ortaokulu bitiren öğrenciler "Ortaokul Bitirme Diploması" alırlar (www.rimed.cu/sis).

2. Teknik ve mesleki ortaokul: Teknik ve mesleki okullar 15-18 yaş grubu öğrencilerin devam ettiği 10.11. ve 12. sınıfları kapsamaktadır.

Teknik ve mesleki eğitim, eğitim politikasını besleyen eğitimsel ve biçimsel gereksinimlere yanıt vermektedir. Bu eğitim, "Genel formasyonun temel konusu" olarak adlandırılır ve temel bilimler ve hümanist disiplinler için öğrencileri hazırlamaktadır. Öğrencilerin mesleki düzeyde ihtiyaçlarını karşılamakta, kültürel, sosyal ve teknik konularda bilgi verilmektedir. Bu okullar, her türlü özel yetenekte mesleki gelişime yardımcı olmakta, öğrencilere uygulamalı eğitimlerinde farklı modeller sağlayarak, çalışmalarını uygulama ile tamamlamalarına olanak vermektedir (www.rimed.cu/sis).

Ülkenin sosyo-ekonomik yapısına göre, mesleki ve teknik eğitim düzeyinin teknik eleman (teknisyen) ve kalifiye işçi yetiştiren iki derecesi vardır. Teknik eleman yetiştiren mesleki ve teknik okullara giriş, dokuzuncu sınıfın sonunda veya 12. sınıfın sonunda olabilmektedir. Dokuzuncu sınıftan sonra girilirse üç buçuk veya dört yıl süreli bir eğitim görülmekte; 12. sınıftan sonra girilirse iki veya iki buçuk yıl eğitim görülmektedir. Bu eğitim sonucunda unvan verilmektedir. Vasıflı işçi yetiştiren mesleki teknik okullara giriş, dokuzuncu sınıftan sonra olmaktadır. İki yıl süren bu eğitimin sonunda diploma verilmektedir. Mesleki ve teknik okulları bitirenler teknolojik enstitülere girmeye hak kazanmaktadırlar (www.mes.edu.cu).

Mesleki ve teknik eğitimde bölümler sekiz ana branş altında toplanmıştır: 72 okuldan 17 tanesi özel, 55 tanesi teknik alandadır. Devlet modelinde, nitelik, bölgesel alanlarda iş dünyasının taleplerine bağlı olarak biçimlenmektedir. Bu yapı bize branşların temellerini vermektedir. Bu branşlar jeoloji, maden ve metalurji, güç, makine ve araçgereç yapımı, şeker, kimya ve gıda endüstrisi, ulaşım, yapı, ekonomi ve servisler, çiftçilik ve memurluktur. Ülkenin sosyoekonomik yapısından hareketle, özel bir önem verilen branşlar ise, bilgisayar bilimi, muhasebe, sağlık klinikleri ve teknikleri, turizm ve şeker sektörü çalışanlarının eğitim programı olarak belirtilmektedir (www. rimed.cu/sis). Ayrıca fiziksel ve zihinsel özürlü çocuklar, sanat ve atletizmde başarılı çocuklar için özel okullar açılmıştır (Coe ve McConnell. 2005; Aktaran: www.sendika.org.yazı).

Küba'da lise düzeyindeki mesleki teknik eğitimin, bireyleri hem mesleğe hazırlaması, hem de öğrencilerin çalışma hayatına uygulamalı olarak katılımlarını sağlaması, ülke ekonomisi açısından önemli bir yere sahip olduğunu göstermektedir.

3. Üst orta devre eğitimi (Üniversite öncesi eğitimi): Bu düzeydeki eğitim, 15-18 yaş grubu öğrencilerin devam ettiği 10–12. sınıflar ile kendi alanındaki enstitülere devam eden üniversite öncesi eğitimi içine almaktadır. Genel eğitimin son halkası olan üniversite öncesi eğitim, genç bireylerin kişiliğinin oluşması sürecinin önemli bir parçası olarak görülmekte ve üniversiteye geçişi sağlamaktadır. Bu eğitime katılan öğrencilerde, teknik ve mesleki uygulama becerileri ve iş etkinlikleri ile yüksek öğrenim için zorunlu olan kapasite ve yetenekleri zenginleşmektedir (www.rimed.cu/sis).

Üniversite öncesi eğitim merkezlerinde öğrenciler tanımsal, sportif ve kültürel faaliyetlerle, eğitim etkinliklerinin içinde yer almaktadır. Maddi durumu yetersiz öğrencilere, eğitim malzemeleri, üniformaları, sağlık hizmetleri ve ulaşım ücretsiz olarak verilmektedir.(www.rimed.cu/sis). Bu merkezler, okulların kendi ürettiklerini tüketen meyve – sebze bahçeleri ile tarımsal üretimin içinde yer almaktadır. Bu deneysel alanlarda, öğrenciler ve branş öğretmenleri daha iyi bir üretim için uygulamalı araştırmalar yapmaktadırlar. Tüm ülkede (2004), bu tipte 131 binden fazla üniversiteye giren öğrencinin yer aldığı 231 merkez bulunmaktadır (www.mes.edu.cu)

Bu alt sistemde kendine has özellikleri bulunan okullar bulunmaktadır. Bu okullardan üniversiteye giriş, öğrencinin taşıdığı şartlar ve yeteneklerine uygun olarak yapılan özenli bir seçim süreci sonunda olmaktadır. Ülkede yaygın olarak bulunan bu okullar şunlardır (www.rimed.cu/sis):

- Üniversite Öncesi Bilimsel Mesleki Enstitüler (IPVCE)
- Üniversite Öncesi Pedagolojik Bilimler Meslek Enstitüleri (IPVCP)
- Üniversite Öncesi Askeri Enstitüler (IPUM)
- Sanat Öğretmeni Okulları (EIA)
- Askeri Okullar
- Spora Kabul Okulları (EIDE)
- Atletizm Okulları (ESPA)

Üniversite Öncesi Bilimsel Mesleki Enstitüler (IPVCE): Kendini bilimsel ve teknik alanda geliştirmek isteyen öğrenciler, bu enstitülere politeknik okulların ilkelerine göre başvuru yapmakta ve teorik çalışmaların pratikle bütünleştirilmesini içeren bir seçim süreci sonunda kabul edilmektedirler. Bu enstitülerden ülkede (2004) 15 tane bulunmakta ve üniversiteye 18 binden fazla öğrenci göndermektedir.

Üniversite Öncesi Pedagolojik Bilimler Meslek Enstitüleri (IPVCP): Öğretmenlerin formasyonu için açılmış olan bu kurumlar, öğretim çalışmalarına ağırlık vermektedir. 2004 yılına kadar 20 şehirde ve Gençlik Adası'ndaki özel belediyelerde toplam 31 adet bu tip Üniversite öncesi kurum bulunmaktadır.

Sanat Öğretmeni Okulları (EIA): Bu okullar, özel yetenekle seçilen öğrencileri almaktadır. Öğrenciler yeteneklerine göre, müzik, resim, tiyatro veya dans bölümlerini seçmektedirler. Milli Eğitim Sisteminin dört yıllık eğitim faaliyetlerini tamamlayan öğ-

renci Kültür Evi'nde kendini sanat öğretmeni gibi geliştirebilmektedir. Ülkede bu tipteki 15 merkez, üniversiteye 15 binden fazla öğrenci göndermektedir.

Üniversite Öncesi Askeri Enstitüler (IPUM) ve Askeri Okullar: Bu tipte askeri nitelikli 15 mesleki enstitü vardır ve yükseköğrenimin askeri kurumlarına giriş imkanı sağlamaktadır. Ülkede 13 adet IPUM vardır. Okul bitiminde teknisyen olurlar veya bakaloryа alırlar.

Spora Kabul Okulları (EIDE), Atletizm Okulları (ESPA): Bu okullar, spora yetenekli gençleri toplamakta ve eğitim vermektedir. Merkezlerin her iki tipinde de genel müfredat, spor uygulamaları ile tamamlanır.

Yükseköğretim. Yükseköğretim, üniversiteler, yüksek enstitüler, yüksek pedagojik enstitüler, yüksek eğitim enstitüleri, yüksek eğitim merkezleri ve yüksek sanat/ fen enstitüleri tarafından sağlanmaktadır. Yüksek eğitimin bütün enstitüleri devlete bağlı bulunmaktadır (www.rimed.cu/sis).

Üniversite öncesi eğitimden alınan formasyon, yükseköğrenim düzeyinin çalışma şartlarına hazırlık amacı gütmektedir. Yükseköğretime giriş için ülke genelinde yapılan bir sınav bulunmamaktadır. Yükseköğretime geçiş önceden alınan notlara ve "ortaöğretimi bitirme diplomasına" bağlıdır. Her yükseköğretim kurumu kendisi sınav yaparak öğrenci kabul etmektedir. Kabul edilemeyen öğrencilere de elde ettikleri puanlar göz önünde tutularak hangi kuruma başvurabilecekleri konusunda rehberlik yapılmaktadır (www.rimed.cu/sis).

Yüksek öğretimde, eğitim; normal gündüzlü, çalışanlar için ikinci öğretim, yönlendirilmiş veya serbest (açık) öğretim ve devamlı öğretim olarak dört tipte verilmektedir (www. rimed.cu/sis).

Gündüzlü (normal) öğretim: Genelde üniversite öncesi merkezlerden gelen, tüm zamanlarını yükseköğrenimlerini tamamlamaya adayan öğrencilerden oluşmaktadır.

Çalışanlar için olan eğitim: Zamanlarının bir kısmını ayıran (yarı zamanlı) öğrenciler için verilmekte ve eğitim ile çalışma birlikte yürütülmektedir.

Yönlendirilmiş kurslar: Serbest veya açık öğretim olarak da adlandırılır. Öğretim elemanları ve öğrenciler arasında sistematik bir bağlantı bulunmaktadır. Destekleyici testler, çalışmaları tamamlayıcı rehberler ve öğretmenler tarafından önerilen danışmanlarla yürütülür.

Devamlı öğretim: Esnek bir müfredat programı bulunmakta, öğrenciler iş günlerinden sonra, haftada iki veya üç gün olmak üzere sınıflarda ders almaktadırlar. Bu programa giren öğrenci, sosyal gereksinimler sonucu ortaya çıkan farklı alanlarda eğitim görmektedir. Bu eğitim, sosyal işçilerin hazırlanmasını, eğitim personelinin formasyonunu, sanat öğretmenlerinin ve diğerlerinin geliştirilmesini kapsamaktadır.

Yönlendirilmiş kurslar, seksenden fazladır ancak altı tanesine özel önem verilmektedir. Bunlar: Straight, Muhasebe ve Finans, Ekonomi, Enformasyon Bilimi ve Bibliotek, Tarih ve Sosyokültürel Çalışmalardır. Çalışmalan sürdürme sürecinde dokuz bölüm

tavsiye edilmektedir. Bunlar öncekilere ek olarak, Sosyoloji, Psikoloji, Sosyal İletişim, Hesaplama (Matematiksel Bilimler), Bilgisayar Bilimi, Mühendisliktir (www.rimed.cu/sis).

Ülke genelinde toplam 49 adet üniversite ve 22.000 öğretim elemanı bulunmaktadır. 2003 yılı itibariyle üniversitelerde öğrenim görmekte olan 200.000 kadar öğrenci bulunmaktadır. Tüm yüksek öğrenim sistemi içinde 8.626 yabancı öğrenci bulunmaktadır. 300'den fazla master programı, 140'dan fazla doktora programı vardır. Yüksek Öğrenim Bakanlığı'nca 35 Bilimsel Dergi yayınlanmaktadır. 30.000 araştırmacının çalıştığı 180 Teknik ve Bilimsel Araştırma Merkezi bulunmaktadır. Lise ve yüksek öğrenim mezunlarının istihdamı devlet güvencesine alınmaya çalışılmaktadır (www.mes.edu.cu, www.cuba.educ.13htm)

Üniversite de birinci düzey (lisans) eğitimi dört ya da beş sene sürmektedir. Tıp eğitimi ise beş ya da altı sene sürmektedir. İkinci düzey olan master eğitiminde dersler üç düzeyden oluşmakta, her düzey 200 saatlik teorik dersleri, pratik çalışmaları, endüstriyel stajı ve bir final projesinden oluşmaktadır. Üçüncü düzey olan doktora, üç veya dört yıllık bir çalışmayı içermektedir (www.mes.edu.cu).

Öğretmen eğitimi. Okul öncesi, ilköğretim ve temel ortaokul öğretmenlerinin eğitimi, yüksek pedogoji enstitülerinde beş yıl süreyle verilmektedir. Bu eğitimin sonunda mezunlar öğretmenlik diploması almaktadırlar. Bu eğitim sürecince, Küba Sosyalist eğitimine uygun sosyal ve politik eğitim, genel eğitim ve mesleki eğitim verilmektedir. Ortaokul öğretmenleri, yüksek eğitim enstitülerinde beş yıllık bir eğitim sürecinde yetiştirilmektedir. Öğretmenlerin eğitimleri görev başladıktan sonra hizmet içi eğitimlerle de devam ettirilmektedir (www.mes.edu.cu).

Küba Eğitim Sisteminin Yönetimi, Süreç Boyutu

Küba'da akademik yıl Eylül–Temmuz ayları arası süreyi kapsamakta, tatiller yaklaşık olarak bir ay, üç hafta sürmektedir. İlköğretimde bir öğretim yılı 40 hafta, 200 iş gününden, ortaöğretimde ise bir öğretim yılı 42 hafta ve 252 iş gününden oluşmaktadır. Okullarda günlük sekiz ders saati eğitim öğretim yapılmaktadır. Sınıflar genellikle 20 kişiden oluşmaktadır. Zorunlu eğitim, (ilköğretim ile temel orta öğretim) dokuz yıldır. Okuma yazma bilmeyenlerin oranı % 2'dir (www.mes.edu.cu).

Küba'da eğitimle ilgili; karar, planlama ve koordinasyon yetkileri merkezde toplanmıştır. Ülkedeki genel planlama, koordinasyon Merkezi Planlama Teşkilatı tarafından yapılmaktadır. Ancak yükseköğretim dışındaki eğitim kurumlarının amaç, politika ve programlarının belirlenmesinden, eğitim etkinliklerinin düzenlenmesinden, personel alımlarından Eğitim Bakanlığı sorumludur. Eğitim Bakanlığı'nda daimi danışma kurulları bulunmaktadır. Her ne kadar yetkiler merkezde toplanmış olsa da, amaç ve politika belirlenmesinde çeşitli sivil toplum örgütlerinin, öğrenci derneklerinin ve sendikaların da görüşleri alınmaktadır. Yüksek öğretim kurumlan ile ilgili kararların alınmasından da Yükseköğretim Bakanlığı sorumludur (www.rimed.cu/sis). İl ve ilçelerdeki eğitimin de-

netiminden, yönetim birimlerinde görev alan yerel yetkililer ve Eğitim Bakanlığı' ndaki denetmenler sorumludur (Anuaire, 1988. Aktaran; Aksoy, 1993).

Eğitimle ilgili bir meslek sendikasının bulunduğu ve sendikalaşma oranının %95 olduğu belirtilmektedir. Okul öncesi eğitimden, üniversiteye kadar eğitim parasız olup; kitaplar, tüm eğitim araç gereçleri ve okul kıyafetleri de ücretsiz olarak dağıtılmaktadır (www.cislac.org.au/index.hp) Ayrıca tüm öğrencilerin sağlığı, devlet güvencesi altında bulunmakta, öğrencilerin okul içerisinde beslenmesi de ücretsiz karşılanmaktadır (http://www.supermp3.org/archive).

Castro başbakan olduğunda, yeterli sağlık bakımı alamayan çocukların daha iyi eğitim ve sağlık bakımı alabilmeleri için, sağlık bakımını ve eğitimini birleştirmiştir. Günlük bakım evleri, çalışan annelerin çocuklarına parasız hizmet vermektedir. Çocuklar için daha çok oyun zamanı sağlayan, uygun beslenme, diş bakımı, sürekli sağlık bakımı, aralıksız tıbbi tedavi sağlamakta olan bu kurumlar, çocukluk çağı hastalıklarının yayılmasını önlemede önemlidir (www.quincy.edu/ biallas/cuba.htlm).

Okul öncesi eğitim programları, kurumun eğitim süreci dahilinde çeşitli etkinliklerden oluşmaktadır. Bu etkinlikler şunlardır (www.rimed.cu/sis):

Bağımsız çalışmalar. Bu çalışmalar, eğitim sürecinde önemli bir yer ve zaman tutmaktadır. Bu süreç çocukların, kendi kendilerine neyi ne zaman nasıl yapacaklarına karar verme, bağımsızlık ve yaratıcılığının gelişmesinde temel oluşturmaktadır.

Programlanan etkinlikler. Bu etkinlikler, gelişimin çeşitli alanlarından tasarlanmıştır. Yöntemleri, prosedürleri ve yolları yani yapısı, örgütlenmesi ve kontrolü çocukların kişiliklerine göre düzenlenmiştir.

Tamamlayıcı etkinlikler. Bu etkinlikler ise, programlanan etkinliklerin veya karar verme yeteneklerinin zenginleştirilmesi sürecinin yer aldığı genel programın tamamlanmasında yer almaktadır.

Uygulama (beslenme, uyku, temizlik ve banyo). Çocukların temel ihtiyaçlarının karşılanması sürecinin pedagojik düzenlemesini kapsamaktadır. Bu süreç, çocukların kişiliklerini ve gereksinimlerini, bireysel olarak gelişimlerini, birlikte çalışmalarını, prensip sahibi olmalarını güçlendirmektedir.

1982-1993 yıllarında yapılan bir araştırma sonucu, sıfır- beş yaş arasındaki çocukların eğitimi ile ilgili olarak, ailelerin ev koşullarında çocuğuyla ilgili eğitim problemlerini, deneyimlerinden faydalanarak çözmek ve bir üst eğitime hazırlamak için "Eğitsel Dikkat Sosyal Programı" uygulanmaya başlanmıştır. Hazırlık aşamasını, evinde uygulayan aileler ile temasa geçilmekte, toplumsal hazırlıktan sonra programa duygusal, sosyal ve eğitsel destek verilmektedir (www.rimed.edu.cu). Küba'da bireysel gelişim ve kişisel sağlık bakımının kazandırılabilmesi için okul öncesi eğitime büyük önem verildiği görülmektedir.

İlköğretimde okullaşma oranı %100 dür. Temel ortaokulda okullaşma oranı%99'dur. Bazen bu oran %100 çıkabilmektedir (www.cislac.org.au/index.hp).

İlköğretimde birinci sınıftan dördüncü sınıfa kadar aynı öğretmenin eşliğinde eğitim ve öğretim yapılmaktadır. Beşinci ve altıncı sınıflarda ise ikinci bir öğretmen göreve ortak olmakta ve gene aynı öğrencilerle ilkokul sonuna kadar bu şekilde devam edilmektedir. Yedinci, sekizinci ve dokuzuncu sınıflarda branşlara göre derslere daha fazla öğretmen girmektedir (www.mes.edu.cu).

Küba'da eğitim sadece soyut bilgileri sunmayı değil, aynı zamanda sosyal sorumlulukları ve toplumsal üretimi algılatmayı da içermektedir. İlköğretim okullarında ve günlük bakım merkezlerinde, öğrenciler kendi öğretim kurumlarının malı olan okul bahçelerinde ve verimli alanlarda, meyve ve sebze ekimi işleriyle de uğraşmaktadırlar (www.rimed.cu/sis).

Devrim programında, tüm çocuklara eşit imkanlar sunulmaya çalışılmıştır. Bu çalışmaların sonuçları (2004) ise şunlardır (www.rimed.cu/sis):

- 20 veya daha az öğrencinin bulunduğu gruplar, % 68'i kentsel bölgeden olan % 74 üniversite başarısı elde edilmiştir.
- Öğretim ortamını geliştirmek için okulların onarımı yapılmıştır.
- Öğretmen formasyonlarının gelişimi sağlanmıştır.
- İşitsel-görsel programlar sağlanmıştır (sınıflara televizyon ve video olması).
- Eğitim kanalı açılmıştır.
- Özgürlük programı yayımlanmıştır.

Orta ve yüksek sınıflarda temel müfredat programları, akademik çalışmalarla desteklemektedir. Ortaöğretim, eğitim otoriteleri tarafından en önemli düzey olarak görülmekte, daha çok kaynak ayırmakta ve çeşitli yatırımlar yapılmaktadır. Devrim çalışmaları aşağıdaki programları hayata geçirmiştir (www.rimed.cu/sis):

- Televizyon ve video programı
- Okul merienda (öğleden sonra – ikinci öğretim) programı
- Okulların tamiri ve inşası programı
- Öğretim elemanlarına formasyon programı

Derslik yetersizliğinden dolayı eğitimde sabahçı ve öğleci uygulaması (ikili öğretim) yapılmakta, bazen sınıflar çok amaçlı (labaratuvar vb.) kullanılmakta ve öğrenciler günlük sekiz saat derslikte olmaları gerekirken, bunun ancak altı saatinde dersliklerde olabilmektedirler (www.rimed.cu/sis).

Öğretmen yetersizliği önemli bir sorundur. Birçok derste öğretmen eksiği nedeniyle, üniversite öğrencilerinden haftada bir ya da birkaç derse gönüllü girmeleri için yardım istemek, Öğretmen Koleji öğrencilerinden faydalanmak, üniversite mezunlarını gönüllü öğretmenliğe çağırmak, ders programlarını öğretmen eksiklerine göre ayarlamak gibi çözümler geliştirilmeye çalışılmaktadır (www.rimed.cu/sis). Her yıl tekrar eden öğ-

retmen yetiştirme uygulamalarından biri de, lise mezunlarının haftanın altı gününü kapsayan yoğun bir çalışma ile üç yıllık ortaokul eğitimi boyunca öğretilen tüm konulara hakim olmalarını sağlamak ve onlara ortaokul öğretmenliği yaptırmaktır. Bir yandan bu öğretmenlerin öğretmen okullarında öğrenciliklerine devam etmeleri sağlanmaktadır (www.kubadostluk.org).

Küba'da, halkın tamamının genel bir kültür seviyesine ulaşmasını hedefleyen çalışmalar arasında kütüphanelerin zenginleştirilmesi, bilgisayarlı eğitimin yaygınlaştırılması, eğitsel ve kültürel amaçlar doğrultusunda yayın yapan eğitim kanalının kurulması yer almaktadır. Bunun yanında, halkın ulusal ve uluslararası güncel sorunlar hakkında bilgilenmesine katkıda bulunan ve yabancı dil öğrenimini de içeren "Herkes için Üniversite", "Yuvarlak Masa" ve "Açık Kürsü" gibi programlar yayınlanmaktadır. Öğrencilerin ansiklopedi, atlas, sözlük ve diğer önemli yapıtlara kolayca ulaşmalarını sağlayan "Özgürlük Yayınevi Programı"yla kütüphaneler zenginleştirilmiştir. Çocuk kreşleri ve "Çocuğunu eğit" programıyla okul öncesi ve başlangıç eğitimi gerçekleştirilmiş ve 0-5 yaş arası eğitimde % 100'e yakın başarıya ulaşılmıştır. Gezici öğretmenler aracılığıyla çocuklara ve yetişkinlere özel eğitim programı uygulanmaktadır. Okumamış ve çalışmamış 17 ile 29 yaş arasındaki gençlerin eğitimlerini tamamlamaları için "Meslek Edindirme Eğitim Merkezleri" kurulmuştur. (Kahraman, 2005, s.80).

Ortaöğretimde okul ve çalışma hayatı birleştirilmiş, orta öğretimin ilk üç yılında, öğrenciler çoğunlukla kırsal yatılı okullara gitmekte, buralarda hem sınıflarda ders görmekte, hem de tarımda çalışmaktadırlar (Coe ve McConnell, 2005; Aktaran: www.sendika.org.yazı). Öğrenciler yılda beş-yedi hafta tarım alanlarında veya toplum içinde sosyal çalışmalar yapmaktadırlar. Taşra ortaokul kurumları, sistematik olarak tarım alanları ile işbirliği içinde çalışmakta, tarımsal gelişime katkıda bulunmaktadır. (www.rimed.cu/sis). Temel orta öğretim, üretim ile eğitimin birleştirildiği öğrencilerin mesleki anlamda yönlendirildiği, iş yaşamına alıştırıldığı bir düzeydir.

Küba'da bütün okullarda aynı müfredat eş zamanda uygulanmaktadır. Çocukların gelişimi senede dört kere değerlendirilmekte ve devre sonunda Eğitim Bakanlığı tarafından hazırlanan sınavlarla ölçülmektedir (Coe ve McConnell, 2005; Aktaran: www.sendika.org.yazı).

Teknik ve mesleki ortaokul düzeyindeki eğitimde, meslek yarışmaları önemli bir yer tutmaktadır. Her öğretim yılında, tüm alanlar için, yetenekleri ve gelişmeleri ölçen yarışmalar yapılmaktadır. Müfredata yeni alınan bölümler ve diğer bölümler için yapılan geliştirme çalışmalarında bu yarışmaların sonuçları dikkate alınmaktadır. Eğitimde bu tür bir yaklaşımın, uluslararası incelemeler yapıldığında "Küba Modeli" olarak görüldüğü belirtilmektedir (www.rimed.cu/sis).

Küba'da her düzeydeki öğrencilerin katılabileceği The Pioneros hareketi, (birden dokuzuncu sınıfa kadar olan öğrencileri), "Orta-Yüksek Okul Öğrencileri Federasyonu" (FEEM) (bütün ortaokul öğrencileri) ve "Genç Komünistler Birliği" (dokuzuncu sınıftan sonraki öğrencileri) gibi birlik veya dernekler kurulmuştur. (www.cislac.org.au/index.hp). Milli eğitim sisteminden tamamen bağımsız olmasına rağmen, bu örgütlenmelerde düzenli olarak yaptıkları toplantılarda her şey tartışılmakta, toplantılardan çıkan eğitimle ilgili öneri ve istekler Millet Meclisi'ne ve eğitim baş-

kanlığına iletilmektedir. Ayrıca ulusal, bölgesel ve yerel seçimlerde Pionero üyelerinin görev alarak, seçim sandıklarının kurulması, oy pusularının sayılması dahil her şeyden sorumlu olmaları müfredat programlarının önemli sosyal sorumluluklar içerdiğini göstermektedir (www.cislac.org.au/ index.hp).

Yüksek öğretimde, eğitim; normal gündüzlü, çalışanlar için (ikinci öğretim), yönlendirilmiş veya serbest (açık) öğretim ve devamlı öğretim olarak dört tipte verilmektedir (www.rimed.cu/sis). Küba' da üniversitelerin rolünün, bilim üretmek ve tüm bireylerin yaşam boyu eğitimlerini desteklemek olduğu söylenebilir. Özellikle yükseköğretim düzeyinde herkese açık dört tip eğitim programının bulunması, yaşam boyu eğitime verilen önemi göstermektedir. Kısaca, her düzey ve yaştaki halk eğitiminin Küba eğitim sisteminin önemli bir parçasını oluşturduğu görülmektedir.

Üniversitede demokratik işleyişin devamlılığı çeşitli kurumlar aracılığı ile sağlanmaktadır. Üniversitede yasal görevi danışmanlık olan bir üniversite yönetim kurulu bulunmaktadır. Bu kurul, fakülte dekanları, Üniversite Öğrencileri Federasyonu başkanı ve Komünist Gençlik Birliği (UJC) temsilcilerinden oluşmaktadır. Benzer örgütlenmeler fakülte düzeyinde de bulunmaktadır (http://www.supermp3.org/archive)

Türk Eğitim Sistemi İle Küba Eğitim Sisteminin Karşılaştırılması

Çalışmanın bu bölümünde Küba ile Türkiye eğitim sistemi amaç, yapı ve süreç boyutu açısından karşılaştırılmaya çalışılmıştır.

Her iki sistemde de okul öncesi eğitim, çocuğa daha sonraki eğitiminde gerekli olan zorunlu gelişimi maksimum düzeyde kazandırmayı hedeflemektedir. Çocukların, yaratıcılığının gelişmesini sağlama, karar verme yeteneklerinin zenginleştirilmesini sağlama, çocuklann kişilik gelişimlerini destekleme, bireysel olarak gelişimlerini sağlama her iki sistemde de ortak amaçlardandır.

Her iki sistemde de ilköğretim, öğrencilere davranış normlannın ve bireysel çalışma alışkanlıklarının kazandırılmasını, entelektüel kapasitenin mümkün olabildiğince elverişli gelişmesini, vatanseverlik, manevi inancın ve temel ahlaki değerlerin yerleştirilmesini, hayata ve üst öğrenime hazırlamasını amaçlamaktadır.

Küba okul eğitimi ile gencin eğitimi üzerinde bir tahribat yapmadan, bireyin devrimci bir kişiliğinin oluşumunu sağlamayı, sosyalist düşünceli insan yetiştirmeyi amaçlamaktadır. Türk eğitim sistemi ise bireyleri Atatürkçü düşünce çerçevesinde yetiştirmeyi amaçlamaktadır. Bu açıdan bakıldığında, her iki ülkenin de kabul ettiği resmi ideolojiye uygun bireyler yetiştirmeyi amaçladığı söylenebilir. Her iki ülkede de eğitim ulusaldır.

Küba'da ortaöğretim programları ile; aktif bir yaşama, mesleki teknik eğitime veya genel yüksek öğrenime girişe hazırlamak, bireylerde devrimci değişiklikler meydana getirmek amaçlanmaktadır. Türk eğitim sisteminde ortaöğretim (lise), bireylere ortaöğretim seviyesinde ortak bir genel kültür sağlamak, yurdun iktisadi, sosyal, kültürel kalkınmasına katkıda bulunacak bireyler yetiştirmek, bireylerin ilgi ve yeteneklerine göre bir üst öğrenime veya mesleğe hazırlama amacı taşımaktadır.

Küba eğitiminde, ortaöğrenim kademesi içinde yer alan, Üst Orta Devre (Üniversite Öncesi)'de bulunan Enstitülerin amacı edinilmiş bilgileri derinleştirmek ve geliştirmektedir. Bu düzeyde olan Politeknik Enstitüleri, teknisyen eğitimi vermeyi, nitelikli işçileri oluşturmayı amaçlamaktadır. Teknik ve Mesleki Eğitim temel düzeyde iş yapma becerisini kazandırmayı amaçlamaktadır.

Küba'da yükseköğretimin amaçlan; bilimsel araştırmaları gerçekleştirmek, üniversite öncesi eğitim kurumlarından gelenlere ve çalışanlara eğitim hizmeti sunmak, teori ile uygulamayı birleştirmek, insan ve madde kaynaklarının en iyi şekilde kullanımını sağlamaktır. Türk Eğitim Sisteminde Yükseköğretimin amaçları ise; ülkenin insan gücü ihtiyacını karşılamak, bilimsel öğretim, araştırma ve inceleme yapmak, bilim ve teknoloji üretmektir.

Türk eğitim sisteminde eğitimden sorumlu tek bir bakanlık, Milli Eğitim Bakanlığı sorumlu iken, Küba eğitiminden iki bakanlık; Milli Eğitim Bakanlığı ve Yükseköğretim Bakanlığı sorumludur. Küba'da Yükseköğretimden Yükseköğretim Bakanlığı sorumlu iken, Türkiye'de Yükseköğretimden sorumlu, yönetim özellikli YÖK (Yüksek Öğretim Kurulu) ve Akademik özellikli üniversiteler arası kurul olmak üzere iki kurul vardır. Her iki ülkede merkezi yönetim ve merkezi planlama vardır.

Küba'da özel okullar yoktur. Ancak Türk eğitim sisteminde anaokulundan üniversiteye kadar eğitimin her kademesinde özel okullar vardır. Her iki sistemde de dine dayalı okullar yoktur. Ancak Türkiye'de din eğitiminin de verildiği okullar (imam hatip ortaokulları, imam hatip liseleri) vardır. Küba'da da dini kurumlar kendileri eğitim verebilme hakkına sahiptirler.

Küba'da, sıfır- beş yaş arası çocukları kapsayan, okul öncesi eğitimde çocuklar, geleneksel veya geleneksel olmayan yöntemlerle günlük bakım merkezlerinde eğitilir. Ayrıca ailelerin evde uyguladıkları bireysel programlar vardır. Türk Eğitim sisteminde okul öncesi eğitim, kreşler, anaokulları ve ilköğretim okulları bünyesindeki anasınıfları tarafından verilmektedir.

Küba'da zorunlu eğitim 9 yıldır, Türkiye'de ise 12 yıldır. Küba'da eğitimin her düzeyi parasızdır ve öğrenci için gerekli olan tüm araç gereçler, devlet tarafından verilmekte, Türkiye'de ise yalnızca zorunlu eğitim parasızdır, ilköğretim (ilkokul ve ortaokul) ile ortaöğretim ders kitapları ücretsizdir. Küba'da tüm öğrencilerin sağlığı devlet güvencesi altında bulunmakta ve okul içerisinde beslenmesi de ücretsiz olarak karşılanmaktadır. Türkiye'de ise öğrenciler sağlık açısından ailelerinin sosyal güvencesinden yararlanmakta ve ücretsiz beslenme gibi bir uygulama bulunmamaktadır. Bununla birlikte Türkiye'de okul öncesi ve ilkokul dönemlerindeki çocukların gelişimlerine katkıda bulunmak için haftanın üç günü süt dağıtımı yapılmaktadır.

Küba'da ortaöğretim; teknik ortaöğretim ve üniversite öncesi eğitim (üst orta devre) olarak ikiye ayrılır ve üç yıl sürer. Türkiye'de ortaöğretim; genel lise ve mesleki, teknik liseler olarak ayrılır. Küba'da öğrencileri üniversiteye hazırlayan eğitim düzeyi üst orta devre (üniversite öncesi eğitim), Türkiye'de ise genel lise eğitimidir. İki ülkede de özel eğitime ihtiyaç duyan çocuklar için özel eğitim kurumlan vardır.

Küba'da üniversite eğitimi 4-6 yıl sürmektedir. Türkiye'de üniversite eğitimi, ön lisans (2 yıl) ve lisans eğitimi (4-6 yıl) olarak ikiye ayrılmaktadır.

Türkiye'de bir akademik yıl 180 iş gününden oluşmakta iken, Küba'da ilköğretim 200 iş gününden, ortaöğretim ise 252 iş gününden oluşmaktadır. Küba'da ilköğretim ile orta öğretiminin işgününün farklı olmasının, ortaöğretimde uygulamaların çok olmasından kaynaklandığı söylenebilir.

Küba' da ilköğretimde okullaşma oranı %100 iken, Türkiye'de ilkokulda okullaşma oranı 99.57, ortaokulda ise 94.52'dir (MEB, 2014).

Küba eğitim sisteminde temel ortaokul, öğrencileri, mesleki teknik okullara veya üniversite öncesi eğitime (yüksek orta devre) hazırlamaktadır. Türkiye'de ise temel ortaokullar, tüm öğrenciler için aynı programı içermekte ve branşlaşmaya yer vermemektedir. Bununla beraber imam hatip ortaokullarında temel eğitim programının yanında dini ve ahlaki eğitim de verilmektedir. Ortaokul eğitiminden sonra öğrenciler, Temel Eğitimden Ortaöğretime Geçiş Sınavı'na (TEOG) girerek aldıkları puana göre istedikleri bir lise türüne (meslek liseleri veya genel liseler) devam edebilmektedirler. Meslek liseleri, öğrencileri mesleğe veya ilgili yükseköğretim bölümüne, genel liseler ise yalnızca yükseköğretime hazırlar.

Küba'da dokuzuncu veya on ikinci sınıftan sonra devam edilebilen mesleki eğitimin teknik eleman ve kalifiye işçi yetiştiren iki derecesi vardır. Türkiye'de ise dört yıl süren mesleki teknik okullara sekizinci sınıfın sonunda girilmektedir. Ayrıca sekizinci yılın sonunda sanayideki iş kollarına çırak, kalfa, usta yetiştirmek amacıyla eğitim veren Çıraklık Eğitim Merkezlerinde eğitimlerine devam edebilmektedirler.

Küba'da tarım eğitimine büyük önem verilmektedir. Küba'da okulların kendilerine ait bahçelerinde öğrenciler tarım işlerini öğrenirler. Türkiye'nin bir tarım ülkesi olmasına rağmen, tarım eğitimine önem verdiği söylenemez.

Küba' da üniversiteye giriş için genel bir sınav bulunmamakta, öğrencinin taşıdığı şartlara, önceki eğitimine ve başarı durumuna ve yeteneklerine bakılarak her üniversite veya enstitü seçimini kendisi yapmaktadır. Türkiye de üniversiteye giriş için merkezi sınav uygulaması bulunmaktadır.

Küba'da yükseköğretim "normal gündüzlü", "çalışanlar için", "yönlendirilmiş veya serbest öğretim", "devamlı öğretim" olarak dört tipte eğitim vermekte ve tüm halka açıktır. Üniversite eğitimi hem örgün, hem de yaygın eğitim kurumu olarak nitelendirilebilir. Küba'da tüm eğitim kademelerinde iş yaşamı ile eğitim bütünleştirilmiştir. Türkiye'de ise üniversite eğitimi, bir örgün eğitim kurumudur ve tüm zamanlarını eğitimlerine ayıran öğrencilere yönelik programlara sahiptir.

Her iki ülkede de uzun süre okuma-yazma seferberliği yapılmıştır ve halk eğitimine önem verilmiştir. Ancak Küba'da okuma yazma öğrenen halkın bu becerisini devam ettirebilmeleri için çeşitli çalışmalar yapılmıştır. Her iki ülkede de televizyon kanalları aracılığı ile eğitim verilmektedir. Ancak uygulamalara bakıldığında Küba'da bu hizmetin daha etkin bir şekilde verildiği söylenebilir.

Küba'da aşırı öğretmen talebi normal programlarla karşılanamamakta Türkiye'de ise yeterli öğretmen yetiştirilmesine rağmen, gerekli atamaların yapılmamasından kaynaklanan sıkıntılar yaşanmaktadır. Her iki ülkede bina yetersizliğinden dolayı ikili eğitim yapılmaktadır.

Küba'nın bütçeden eğitime ayırdığı pay, Türkiye'nin ayırdığı payın çok üstündedir. Küba 2003 yılında eğitime toplam yıllık bütçenin %23.8'inin üzerinde fon ayrılırken, Türkiye'de aynı yıl eğitime yıllık bütçeden ayrılan pay %6.98 'dir. Öte yandan Türkiye'de eğitime ayrılan payın giderek attığı görülmektedir. Bu bağlamda Türkiye'de 2005 yılında bütçeden eğitime ayrılan pay % 9.7'ye, 2006 'da %11.1'e, 2014'de ise %18'e çıkartılmıştır (Maliye Bakanlığı, 2014).

Küba' da öğrencilere yönelik örgütlenmelerin bulunduğu, öğrencilerin ideolojik örgütlenmelere üye olabildikleri ve bu yolla kararlara katılabildikleri görülmektedir. Türkiye'de öğrencilerin her hangi birlik veya derneğe üye olması yasaklanmıştır.

Yararlanılan Kaynaklar

Aksoy, Hasan Hüseyin (1993). **Amaç Yapı ve Süreç Boyutları Açısından Küba Eğitim Sistemi.:** Ankara Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, Cilt: 25 Sayı 1, Ankara, 1993.

http:// www.mes.edu.cu. İndirme tarihi: 10.04.2004

http:// www.rimed.cu/sis İndirme Tarihi: 08.04.2004

http://www.quincy.edu/ biallas/cuba.htlm. İndirme tarihi: 06.05.2004

http:// www kubadostluk.org. İndirme tarihi: 14.05.2004

http://www.sendika.org.yazı İndirme tarihi: 10.04.2006

http:// www.cislac.org.au/index.hp İndirme tarihi: 01.05.2006

http://www.superm3.org/archive. İndirme tarihi: 14.04.2006

http:// www.ulkeler.net/kuba.htm. İndirme tarihi: 25.04.2006

Esenerli, Hayri (2005). **Sosyalizm ve Eğitim (Sosyalizm Tarihinde Eğitim Tartışmaları ve Uygulamaları).** NK Yayınlan, Ankara, 2005.

Kahraman, Ayşe (2005). **Sosyalizm ve Eğitim (Küba'da Eğitim).** NK Yayınları, Ankara, 2005.

MEB, (2014). **Milli Eğitim İstatistikleri Örgün Eğitim 2013-2014.** sgb.meb.gov.tr/daireler/ istatistik/ pdf. İndirilme tarihi. 25.02.2015.

Maliye Bakanlığı, (2014). **2014 Yılı Bütçe Sunuş Konuşması.** http://pbk.tbmm.gov.tr/dokumanlar/2014-butce-sunum.pdf. İndirme tarihi 02.03.2015.

Sönmez, Veysel (2005). **Eğitim Felsefesi.** Anı yayıncılık, Ankara, 2005.

Temel Britannica Ansiklopedisi (1993). Cilt:11 Hürriyet yayıncılık. İstanbul.

http//ads.com.tr/cuba.htlm/anayasa.htm. İndirme tarihi: 25.04.2006.

22. BÖLÜM

LÜKSEMBURG EĞİTİM SİSTEMİ

Doç. Dr. Abdurrahman İLĞAN

Giriş

Lüksemburg, Almanya, Belçika ve Fransa arasında yer alan, 2586 km^2 toprak genişliği olan ve (2009 verilerine göre) 493.500 nüfusa sahip küçük bir ülkedir Nüfusun 1 / 4'ünden fazlasını yabancılar oluşturur. Avrupa'da yaşam düzeyi yüksek olan ülkelerden biridir. Çalışan nüfusun yaklaşık % 60'ı hizmet, % 34'ü sanayi, % 4'ü de tarım sektöründe çalışmaktadır. Nüfusun % 5,8'i işsizdir (eacea.ec.europa.eu).

Lüksemburg resmi olarak üç dilli bir ülkedir. Neredeyse toplumun tamamı üç dillidir (www.unavarra.es). Lüksemburgca, halkın kullandığı dil olup, resmi yazışmalar, yasa ve yönetmelikler Fransızca ve Almanca olarak yapılmaktadır. Okullarda eğitim okul öncesi ve ilköğretimin ilk iki yılında Lüksemburgca yapılmakta, bunun yanında ilköğretimin birinci yılında okuma ve yazma eğitiminde Almancaya da yer verilmekte, ikinci yılda ise Fransızca öğretilmeye başlanmaktadır (Geyer, 2009). Lüksemburg anayasal krallıktır. Yürütme erki bu gücü hükümete devreden Grandük tarafından yürütülür.

Bu çalışmada Lüksemburg eğitim sisteminin amaç, yapı, işleyiş ve iklim açısından betimlemesi yapıldıktan sonra, Türkiye eğitim sistemiyle karşılaştırılması yapılmıştır.

Lüksemburg Eğitim Sisteminin Amaçları

Okulöncesi Eğitimin Amacı

Okulöncesi eğitimin amacı, çocuğun bedensel, zihinsel ve duygusal gelişimini desteklemek ve onu ilköğretime hazırlamaktır. Okulöncesi eğitimde: Çocukların bedensel yeterliklerinin (oyun, dans, spor, yüzme vb.); sanat ve müzik yeterliklerinin (çizim, resim, boyama, şarkı, müzik aleti çalma vb.); dil becerilerinin (konuşma, anlatma vb.) mantıksal, matematik düşünme güçleri ve fen bilgisi alanında temel bilgilerin geliştirilmesine dönük etkinliklere yer verilir.

İlköğretimin Amacı

İlköğretimin amacı, öğrencilere temel bir eğitim vermektir. Temel eğitim, öğrencilere üst öğrenim okullarında ve toplumsal yaşamda yeni durumlara uyum sağlayabilmeleri için gerekli olan yeterliklerin kazandırılmasını kapsar. Buna göre ilköğretimin amacı: Öğrencilere okuma – yazma, konuşma ve dört işlem becerisi ile

ilgili temel becerilerin yanı sıra bilişsel ve iletişim yeterliklerin verilmesi, kişilik gelişimlerinin desteklenmesi, toplum çevre ve kültüre karşı olumlu tutum geliştirilmesinin sağlanması ve yeni teknolojilerle ilgili bilgilerin verilmesidir.

Ortaöğretimin Amacı

Genel ortaöğretimin amacı: Öğrencilere kapsamlı bir genel eğitim vermek ve onları yüksek öğretime hazırlamaktır.

Mesleki – teknik orta öğretimin amacı ise, ekonominin de istemlerini dikkate alarak, öğrencilere, meslek yaşamlarına girişleri için gerekli olan genel, sosyal, teknik ve mesleki bilgi ve becerileri kazandırmak ve onları aynı zamanda yükseköğretime hazırlamaktır. Bu bağlamda birinci alt devrenin amacını şu şekilde ifade edilebiliriz: Öğrencilerin ilköğretimde edindikleri temel bilgileri geliştirmek ve derinleştirme, öğrencileri orta ve üst devredeki mesleki öğrenim dallarına ya da doğrudan meslek yaşamına hazırlamaktır. Orta devrenin amacı ise, öğrencilere mesleki eğitim vermek ve onları üst devredeki öğrenime hazırlamaktır. Üst devrenin amacı ise, öğrencileri bir meslek dalında uzmanlaşmaya götüren kapsamlı bir meslek eğitim ile meslek yaşamına aynı zamanda da mesleki veya akademik yükseköğretime hazırlamaktır.

Lüksemburg Eğitim Sisteminin Yapısı

Bakanlık Yapısı

Lüksemburg eğitim sisteminin merkezi bir yönetim yapısı vardır. Eğitim bakanlığı, okulöncesi eğitimden yükseköğretime kadar tüm genel, mesleki ve yaygın eğitim sisteminden sorumludur. Bu sorumluluk kapsamında bakanlığın görev ve yetkilerini aşağıdaki gibi özetlemek mümkündür:

- Eğitim sisteminin tüm alanlarıyla ilgili yasama ve yürütme erkinin kararlarını uygulamak,
- Yasa tasarılarını, eğitim programlarını ve okulların eğitim sürelerini ve tatilleriyle ilgili yönetmelik ve yönergeleri hazırlamak,
- Ulusal eğitim politikası doğrultusunda okullarda eğitimin amaçlarını, ölçme – değerlendirme, sınıf geçme ve okul bitirme ilke ve ölçütlerini belirlemek,
- Okulları eğitim, öğretim ve yönetim yönünden denetlemek,
- Tüm eğitim basamaklarında okulların kurulmasına izin vermek,
- Ortaöğretim okullarının öğretmenlerini atamak,
- Ülke düzeyinde okul bitirme sınavlarını merkezi olarak düzenlemek,
- İlköğretimden sonraki okulların bütçesi ve yönetimlerini düzenlemek,
- Okul öncesi ve İlköğretimin giderlerini kısmen karşılamaktır.

Eğitim Bakanlığı şu birimlerden oluşmaktadır: Bakanlık Özel Kalem Müdürlüğü, Genel Eşgüdümleme, Yönetsel Eşgüdümleme, Uluslararası İlişkiler, Personel ve Yönetim, Okulöncesi ve İlköğretim, Ortaöğretim, Mesleki Ortaöğretim, Yükseköğretim,

Yaygın Eğitim, Yabancı Öğrencileri Eğitme, Kurumsal Projeleri Eşgüdümleme, Okul Güvenliği, Hukuk Müşavirliği, Özel Eğitim, Araştırma, Bilgi İşlem ve İstatistik, Yayınlar, Bütçe – Yapı – donatım ve Planlama, Rehberlik ve Psikolojik Danışma, Eğitsel ve Teknolojik Araştırma ve Geliştirme ve Avrupa Birliği Eğitim Bilgi Merkezi. Lüksemburg'da PISA 2000 ve 2003 sonuçlan ülkede şok dalgası meydana getirmiştir. Çünkü Avrupa ülkeleri arasında son sıralarda yer almıştır (Geyer, 2009).

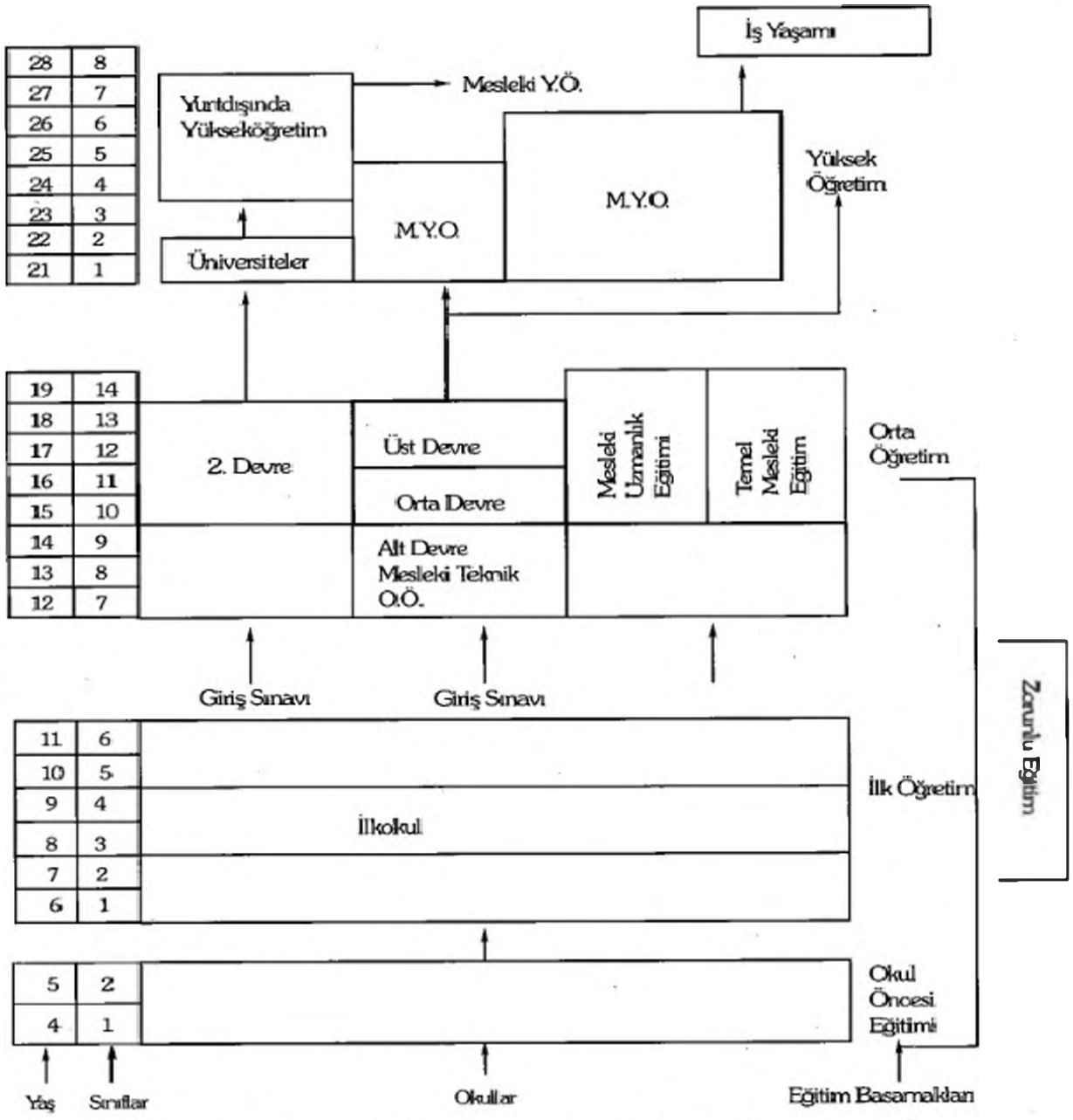
Denetim Yapısı. Tüm eğitim basamaklarındaki resmi ve özel okulların denetim yetkisi Eğitim Bakanlığına aittir. Okulöncesi ve ilköğretim, Bakanlık denetçileri tarafından denetlenir. Doğrudan bakana bağlı bir baş denetçiye bağlı olarak 16 bölgede görev yapan denetçiler, kendi bölgelerindeki okulların yasalara uygun olarak yönetilip yönetilmediği, Bakanlıkça öngörülen eğitim programlarına ve okul kitaplarına uyulup uyulmadığı gibi konuların denetiminden sorumludurlar. Öğretmenlerin eğitsel yönden denetimi baş denetçinin yetkisindedir. Orta öğretim ve yükseköğretim okullarının denetimi okul yöneticilerinin yetkisindedir.

Okul Sistemlerinin Yapısı

Lüksemburg'daki okul sisteminin yapısı Şekil 1.'de gösterilmektedir.

Okulöncesi Eğitim. Zorunlu eğitimin ilk iki yılını oluşturan okul öncesi eğitim 4-6 yaşları arasındaki tüm çocuklara verilmektedir. Birçok Avrupa ülkesinin tersine okul öncesi eğitim zorunludur. Bu zorunluluğun gerekçesi ülkenin üç dilli yapısından kaynaklanmaktadır. Nüfusun az olduğu yerlerde, yakın yerleşim birimlerinden çocukların taşımalı sistemle ortaklaşa yararlandıkları anaokulları vardır. Dört yaşından küçük çocuklar ise, Aile Yardımlaşma Bakanlığı'na bağlı kreşlerde öğrenim görürler.

Anaokulları, genellikle ilkokullarla aynı binada bulunurlar. Her sınıfta 18 – 22 çocuk bulunur ve bir öğretmen görevlendirilir. Anaokullarında hafta içi Salı ve Perşembe günleri dışında 8 – 12 / 14 – 16 saatleri arasında eğitim yapılır. Bir öğretim yılı üç dönemden oluşur ve eylül ayının ortasında başlar, temmuz ayının ortasında biter.

Şekil 22.1. Lüksemburg Okul Yapısı Sistemi.

Kaynak: (Adil, Türkoğlu, 1999, *Karşılaştırmalı Eğitim*. Adana: Baki Kitapevi)

İlköğretim. Zorunlu eğitimin altı yılı ilköğretimde, ve son üç yılı da ortaöğretim basamağındaki genel ve teknik liselerin birinci devresinde (ortaokul) geçer. 6-12 yaş grubundaki çocukların eğitimin kapsayan ilköğretimin süresi altı yıldır. Sınıflardaki öğrenci sayısı 18 – 22 arasındadır. Sınıf öğretmeni tüm dersleri verir. Fakat, beden eğitimi, din bilgisi, müzik ve resim dersleri alan öğretmenleri tarafından verilmektedir. İlköğretim eğitsel yönden üç devreli olarak hazırlanmıştır. Her üç devrede de haftada 30 saat ders yapılmakta; dersler yaklaşık 50-55 dakika sürmektedir. İlköğretimde de yıllık, haftalık ve günlük eğitim süresi okulöncesi eğitim basamağında olduğu gibidir. Bir öğretim yılı 212 gün olup üç dönemden oluşmaktadır. İlk ve ortaöğretim okulları 15 Eylül-15 Temmuz tarihleri arasında açıktır (eacea.ec.europa.eu).

İlköğretim eğitim programında şu dersler yer almaktadır: Almanca, matematik, din bilgisi, Fransızca (2. sınıfın 2. yarısından itibaren), fen bilimlerine giriş (birinci ve ikinci devrede), fen bilgisi, tarih, coğrafya (üçüncü devrede), resim, müzik, elişi, beden eğitimi ve spor, diğer seçmeli dersler (trafik, teknik, tüketici eğitimi vb.).

İlköğretim programı Eğitim Bakanlığı tarafından hazırlanır ve tüm okullar için geçerlidir. Programda yer alan derslerin kitaplarını da bakanlık belirler ve okulların bu kitapları kullanmaları zorunludur. Dersler önce öğrencilerin evde kullandıkları dil olan Lüksemburgca olarak başlar. Fakat okuma dersi ve daha sonra tüm derslerde öğretim dili Almanca olarak devam eder. Fransızca ikinci dil olarak ikinci sınıftan itibaren yabancı dil olarak verilmektedir. İlköğretim düzeyinde zorunlu ulusal merkezi sınavlar yapılmamaktadır.

Ortaöğretim. Ortaöğretim basamağında, özellikle mesleki eğitim alanında, meslek odalarına ve işveren kuruluşlarına bağlı birkaç özel okul vardır. Özel okullar, devletten destek alan ve almayan okullar olarak gruplandırılabilir. Devletten destek alan özel okular, daha çok ortaöğretim düzeyinde genel ve mesleki eğitim amaçlı okullardır.

Ortaöğretim ilkokulun üzerine genel ve mesleki – teknik eğitim liselerini kapsayan yedi yıllık bir eğitim basamağıdır. Bu basamağın ilk üç yılı zorunlu eğitim kapsamındadır. Bu nedenle, ilkokulu bitiren öğrenciler, zorunlu eğitimlerini tamamlayabilmeleri için ortaöğretim basamağında üç yıl daha tam zamanlı bir öğrenim görürler. İlkokulu bitiren öğrencilerin ortaöğretime gidebilmeleri için ülke düzeyinde yapılan giriş sınavını kazanmaları gerekmektedir. Almanca, Fransızca ve Matematik derslerini kapsayan giriş sınavı genel liseler ve mesleki – teknik liseler için ayrı ayrı yapılır. Öğrenciler her iki sınava da girebilirler. Sınavın sonucuna göre öğrenciler, yetenekleri ve eğilimleri doğrultusunda genel veya mesleki – teknik liseye devam edebilirler.

1) Genel Liseler: Genel liselerin öğrenim süresi yedi yıldır. Liseye 12 - 19 yaşlan arasındaki öğrenciler devam ederler. Genel liseler iki devreden oluşmaktadır.

a) Birinci Devre: 7., 8., ve 9. sınıflan kapsayan ve zorunlu eğitim son üç yılını kapsar. Bu devrede şu dersler okutulur: Almanca, Fransızca, İngilizce, tarih, coğrafya, felsefe, matematik, ekonomi, yurttaşlık bilgisi, fizik, kimya, biyoloji, resim, müzik, beden eğitimi, din dersi ve ahlak bilgisi, toplumsal yaşam ve yeni bilgi teknolojileri. Bu devrede eğitim dili matematik dersinde Fransızca, diğer derslerde ise Almancadır. 8. sınıftan itibaren öğrenciler, Latince ağırlıklı eski diller veya İngilizce ağırlıklı yeni diler ana alanlarından birini seçerler.

Lisede, haftada beş gün öğleden önce dört saat, üç gün de öğleden sonra iki saat olmak üzere günde toplam altı saat, haftada 30 saat ders yapılır. 216 gün olan öğretim yılı eylül ayının ortasında başlar, temmuz ayının ortasında biter. Bir öğretim yılı üç dönemden oluşur.

b) İkinci Devre: 10., 11., 12. ve 13. sınıflarda verilen dört yıllık bir öğretim süresini kapsar. 9. sınıfı başarıyla bitiren öğrenciler, doğrudan ikinci devrenin ilk sınıfı olan 10. sınıftan başlarlar. Bu devrede, gerek yönlendirme aşaması olan 10. ve 11. sınıflarda, gerekse de karar aşaması olan 12. ve 13. sınıflarda, birinci devrede başlamış

olan eski diller ve yeni diller ana alan ayırımı devam eder. Bu devrede her iki ana alandaki öğrenciler şu dersleri alırlar: Fransız Dili ve Edebiyatı, Alman Dili ve Edebiyatı, İngiliz Dili ve Edebiyatı, 4. yabancı dil, Latince (eski diller bölümü), matematik, din dersi veya ahlak ve toplumsal yaşam, felsefe, tarih, coğrafya, yurttaşlık bilgisi, fizik, kimya, biyoloji, yeni bilgi teknolojileri, sanat eğitimi, müzik, beden eğitimi. 10. sınıftan itibaren eski diller ve yeni diller ana alanlarındaki öğrenciler, sosyal bilimler ve fen bilimleri öğrenim alanlarından birini seçerler. 12. ve 13. sınıfta da bu alanlar içindeki öğrenim dallarından birini seçerler. Bu devredeki alanlar Tablo 22.1.'de gösterilmektedir.

Tablo 22.1. Genel Liselerdeki Alanlar

ESKİ DİLLER	YENİ DİLLER
I. Sosyal Bilimler Alanı	**I. Sosyal Bilimler Alanı**
1) Latince – Dil	1) Yabancı Dil
2) Latince – Felsefe ve Sos. Bil.	2) Yab. Dil. – Fel. ve Sos. Bil.
3) Latince – Sanat	3) Yabancı Diller - Sanat
4) Latince – Müzik	4) Yabancı Diller - Müzik
II. Fen Bilimleri Alanı	**II. Fen Bilimleri Alanı**
1) Latince – Matematik - Fizik	1) Yab. Dil. – Mat. Fizik
2) Latince – Mat. – Fen Bil.	2) Yab. Dil. – Mat. – Fen Bil.
3) Latince – Mat. – Ekonomi Bil. Bil.	3) Yab. Dil. – Mat. Ekonomi

Kaynak: eacea.ec.europa.eu

2) Mesleki Teknik Ortaöğretim: Mesleki-teknik ortaöğretim teknik lise olarak adlandırılan ve 7. ve 13. sınıfları kapsayan okullarda verilir. Ortaöğretim öğrencilerinin yaklaşık % 65'inin devam ettiği bu teknik liselere, ilkokulun sonunda yapılan mesleki – teknik ortaöğretime giriş sınavını kazanan öğrenciler alınırlar.

Mesleki ortaöğretim alt, orta ve üst devre olmak üzere üç aşamalı olarak düzenlenmiştir. Bu devreleri aşağıdaki gibi özetlemek mümkündür:

1) Alt Devre: 7., 8. ve 9. sınıfları kapsar ve ilköğretimden sonra zorunlu eğitimin son üç yılını oluşturur. Bu devrede 7. sınıf gözlem sınıfı olup dersler ortaktır. Yönlendirme sınıfı olan 8. sınıfta, genel eğitimin yanısıra öğrencinin gelecekte izleyeceği eğitime karar vermesini sağlayacak yönlendirme amaçlı hazırlık derslerine de yer verilir. Bu sınıfta öğrenciler, genel eğitim veya mesleki eğitim ağırlıklı programlardan birini seçerler. Karar sınıf olan 9. sınıfta ise öğrenciler, orta devrede izleyecekleri eğitim programlarına hazırlanırlar. Bu sınıfta öğrenciler, genel eğitim, mesleki – teknik eğitim veya mesleki eğitim alanlarından birini seçerler. Tablo 22.2.'de mesleki – teknik ortaöğretimdeki alanlar gösterilmektedir.

Tablo 22.2. Mesleki – Teknik Ortaöğretimdeki Alanlar

<table>
<tr><th colspan="3">Alt Devre</th><th colspan="2">Orta Devre</th><th colspan="2">Üst Devre</th></tr>
<tr><td>7. sınıf</td><td>8. sınıf</td><td>9. sınıf</td><td>10. sınıf</td><td>11. sınıf</td><td>12. sınıf</td><td>13. sınıf</td></tr>
<tr><td rowspan="3">Genel Ortak</td><td rowspan="2">Genel Eğitim</td><td>Mesleki Teknik Eğitim</td><td colspan="2">Teknisyenlik Eğitimi (Ticaret,Yönetim, Tarım..)</td><td colspan="2">Teknisyenlik Eğitimi (Ticaret,Yönetim, Tarım..)</td></tr>
<tr><td rowspan="2">Genel Eğitim</td><td colspan="2" rowspan="2">Mesleki – Teknik Eğitim</td><td colspan="2" rowspan="2">Mesleki – Teknik Eğitim</td></tr>
<tr><td>Mesleki Eğitim</td><td>Mesleki Eğitim</td></tr>
</table>

Devlet Sınavı

Mesleki Eğitim

Mesleki Yeterlik Belgesi

Bu devrenin eğitim programlarında şu dersler yer alır: Dil dersleri, matematik, fen bilimleri, sosyal bilimler, teknik, sanat eğitimi, müzik eğitimi, beden eğitimi ve spor, din bilgisi veya ahlak ve toplumsal yaşam. 8. ve 9. sınıflarda, öğrencilerin seçtikleri ağırlıklı alanlara göre, dersler ve saatleri, değerlendirme ölçütleri, öğretim yöntemleri ve sınıf geçme koşulları yönünden farklılıkları olan oldukça esnek bir program uygulanmaktadır.

II) Orta Devre: Mesleki ortaöğretimin ikinci aşamasını oluşturur. Bu devrede teknisyenlik ve mesleki-teknik eğitim iki yıl, mesleki eğitim ise üç yıl sürer. Bu devrede, öğrenim süreleri farklı olan ve öğrencilerin önceki devrede devam ettikleri ağırlıklı alan göre seçtikleri mesleki eğitim, teknisyenlik eğitimi ve mesleki – teknik eğitim olmak üzere üç farklı öğrenim alanı vardır. Bu devrede haftada 30 – 32 saat ders yapılmaktadır. Bunlar: Mesleki eğitim alanı, teknisyenlik eğitimi alanı ve mesleki – teknik eğitimi alanlandır.

Mesleki eğitim alanı: Üç yıllık bir öğrenim süresini (10., 11., ve 12. sınıflar) kapsayan bu alanda, tarım, ticaret, el sanatları, otelcilik ve turizm, sanayi ve ev ekonomisi gibi iş kollarında uygulama ağırlıklı mesleki eğitim verilir. Öğrenim, öğrencilere bir meslek dalında yeterlik belgesi kazandıran bir sınavla verilir. Bir öğretim yılında öğrenciler, işyerinde 32 hafta uygulamalı meslek eğitimi, meslek lisesinde de sekiz hafta genel eğitim ve meslek alanı ile ilgili dersleri kapsayan kuramsal eğitim görürler. Öğrenimin içeriği, haftalık ders saatleri ve zamanları, ilgili meslek odası ve Eğitim Bakanlığınca birlikte saptanır. Genel olarak okul ve işyerinde ortaklaşa verilen meslek eğitiminin süresi üç yıldır. Mesleki eğitim alanı, öğrencilerin bir meslek dalında yeterlik belgesi almalarına dönük bir devlet sınavı ile bitirilir. Sınavı başaranlar aldıkları belge ile ilgili meslek dalında çalışabilirler. Ancak öğrenci, isterse teknisyenlik eğitimi dalının 12. sınıfına geçebilir veya çıraklık eğitimini bir üst düzeyde sürdürerek ustalık belgesi alabilir. Ustalık belgesine sahip olan kişiler, üç yıllık bir meslek deneyiminden ve öğretmenlik meslek bilgisi eğitiminden sonra, giriş sınavını da kazanmaları durumunda,

melek liselerinde meslek dersi öğretmeni olabilirler. Kuramsal derslerden yeterli not alamayan ya da bitirme sınavını başaramayan öğrenciler, durumlarına uygun farklı mesleki eğitim programlarına yönlendirilirler.

Teknisyenlik eğitimi: 10. ve 11. sınıflarda tam zamanlı eğitim verilen bu alanda öğrenciler, üst devredeki teknisyenlik eğitimine hazırlayıcı eğitim görürler. Teknisyenlik eğitimi, ticaret ve yönetim, turizm, tarım, sanat, kimya, elektronik, inşaat, otel işletmeciliği ve turizm, makine tekniği ve bilgisayar alanlarında verilir.

Mesleki – Teknik eğitim alanı: Bu alanda öğrenciler, 10. ve 11. sınıflardaki iki yıllık tam zamanlı bir öğrenimle ticaret ve yönetim, genel – teknik eğitim ve sağlık ve sosyal bilimler dallarında üst devredeki meslek öğrenimine hazırlanırlar.

III) Üst Devre: Mesleki ortaöğretimin son aşamasını oluşturur. Bu devrede orta devrede başlayan öğrenim alanlarından teknisyenlik eğitimi ve mesleki teknik eğitim alanında iki yıl (12. ve 13. sınıflar) tam zamanlı öğretim yapılır. Mesleki – Teknik öğrenim alanında yer alan sağlık ve sosyal bilimler dalında öğrenim üç yıl sürer. Orta devrenin bir devamı olan bu devrede de teknisyenlik eğitimi, ticaret ve yönetim, tanm, sanat, kimya, elektronik, inşaat, otel işletmeciliği ve turizm, makine tekniği ve bilgisayar alanlarında verilir. Mesleki – teknik eğitim alanında da ticaret ve yönetim, genel mesleki – teknik eğitim ve sağlık ve sosyal bilimler dalları yer alır.

Yükseköğretim. Yükseköğretim kurumlarının sayısı oldukça azdır ve öğrenim ücretsizdir. Ayrıca, devlet öğrencilere burs ve kredi şeklinde de yardım etmektedir, bu yardım yurtdışındaki üniversitelere okumaya gittikleri zaman da devam etmektedir.

Yükseköğretime gidebilmenin koşulu, ortaöğretim diplomasına sahip olmaktır. Genel eğitim lisesi diploması almış olan öğrenciler, akademik ve mesleki yüksek öğretim kurumlarına gidebilirler. Teknisyenlik eğitimi dalında diploma almış olan öğrenciler, üniversitenin fen bilimleri bölümünde mühendislik bilimleri programlarına veya kısa süreli mesleki yüksek öğretim programlarına gitme hakkını elde ederler. Öğrenci, başvurusunu doğrudan ilgili yükseköğretim kurumuna yapar. Yükseköğretim kurumunun yetkili birimi, öğrencinin kabul edilmesine getirdiği belgelere bakarak karar verir.

Okul öncesi ve ilköğretim öğretmenliği programlarına giriş için her üç dilde yetkinlik sahibi olunduğuna dair ortaöğretim mezuniyeti sınavında elde edilen puanlara bakılarak karar verilmektedir (www2.myschool.lu).

Yükseköğretim kurumlarını uyguladıkları program türüne göre, akademik ve mesleki yükseköğretim kurumlan olarak iki kümede incelemek mümkündür. Akademik yükseköğretimde tek olan Lüksemburg Üniversitesi 2003 yılında kurulmuştur. Bu üniversite dil bilimleri, insan bilimleri, ekonomi, hukuk ve fen bilimlerinde ilk 2 yıllık eğitimi; endüstri mühendisliğinde dört yıllık derece, okul öncesi ve ilköğretim öğretmenliği için üç yıllık eğitim vermektedir. Üniversitede ayrıca MBA alanında lisansüstü eğitim de verilmektedir (www2.myschool.lu).

Lüksemburg Eğitim Sisteminin İşleyişi

Eğitim Bakanlığının İşleyişi

Lüksemburg'da öğrenci sayısı az olmasına rağmen oldukça merkezi bir yapıya sahiptir. İlköğretim düzeyinde sorumluluk bakanlık ve belediyeler arasında paylaşılmıştır (Geyer, 2009). Belediye ders kitapları ve malzeme temini konusunda sorumludur (www.education.stateuniversity.com). Eğitim ve Mesleki Eğitim Bakanlığı yükseköğretim hariç diğer düzeylerdeki bütün eğitim kurumlarının yönetiminden sorumludur. Bu bağlamda, eğitim ve yaşamboyu eğitim için kanun ve politika üretme yetkisi bakanlıktadır (Noesen, 2005). Okulların eğitim programları ve ders kitapları çeşitli alan öğretmenlerinden ve bakanlık temsilcilerinden oluşan bir çalışma grubu tarafından hazırlanır. Aynı şekilde, Eğitim Bakanlığının meslek odalarının ve diğer ilgili bakanlıkların temsilcilerinden oluşan bir çalışma grubu da mesleki eğitim programlarını hazırlarlar. Çalışma gruplarınca hazırlanan eğitim programları ve okul kitapları, Bakanlıkça onaylandıktan sonra uygulamaya konulur. Eğitim Bakanlığı, eğitim sisteminin bazı alanlarında görev, yetki ve sorumluluklarını bazı kurum ve kuruluşlarca paylaşır. Örneğin bakanlık, okulöncesi, ilkokul ve yetişkinler eğitiminde bazı yetkilerini yerel yönetimlere devretmiştir. Yerel yönetimler bu okulların yönetiminden sorumludur.

Okul ve işyerinde verilen mesleki eğitimin bazı alanlarında da Bakanlık, ilgili meslek kuruluşlarıyla işbirliği yapar. Çıraklık eğitiminin kapsamı, süresi, içeriği, işyerindeki mesleki eğitimin niteliği, işyerinin görev yetki ve sorumlulukları, çırak öğrencinin hakları bitirme ve ustalık belgesi sınavları gibi konularla ilgili karar uygulama ve düzenlemelerde Bakanlık, ilgili meslek odalarıyla eşgüdüm halinde çalışır. Bu alanda eşgüdümün sağlanması için, Eğitim Bakanlığı, Çalışma Bakanlığı ve ilgili meslek oda temsilcilerinin katıldığı bir "Taraflar Kurulu" oluşturulmuştur. Bu kurul, Eğitim ve Çalışma Bakanlığı ile işbirliği içinde, örgün mesleki eğitim, çıraklık eğitimi ve diğer mesleki eğitim programlarını hazırlar. Ayrıca, bu programların uygulanmasıyla ve bu programlardan alınacak meslek belgeleriyle ilgili yasal düzenlemeleri yaparlar. Yine, çıraklık eğitim alanına giren mesleklerin tanınması ve bu meslek dallarında çıraklık eğitimi verebilecek işyerlerinin yetkilendirilmesi de bu kurulun görevleri arasındadır.

Ortaöğretim, yükseköğretim ve öğretmen eğitiminin finansmanı Eğitim Bakanlığı tarafından karşılanmaktadır. Bu basamaklarda gelir durumu iyi olmayan öğrencilere eğitim giderlerini karşılamak üzere, Bakanlık tarafından mali destek yapılmaktadır. Çıraklık eğitiminde, işyerindeki eğitimin giderleri ve öğrenciye ödenen ücret işveren tarafından karşılanır. Ancak işveren bunun karşılığında devletten mali destek almaktadır.

Eğitim yönetimi ve planlaması konularında, Eğitim Bakanlığına merkezi düzeyde danışmanlık yapan önemli bir kuruluş da, Ulusal Eğitim Konseyi'dir. Eğitim Bakanlığının ve diğer ilgili bakanlıkların, kilisenin, öğretmenlerin, velilerin ve ekonomi çevrelerinin temsilcileri olan 42 üyeden oluşan bu konseyin görevleri, eğitim – öğretimle ilgili genel sorunları araştırmak, Bakanlığın istem ve sorunlarını yanıtlamak ve eğitimle ilgili konularda görüş bildirmek ve öneriler geliştirmektir.

Eğitim Bakanlığına danışmanlık yapan bir diğer kurum da, Okul Yöneticileri Derneğidir. Çeşitli eğitim basamaklarındaki okulların yöneticilerinin oluşturduğu bu kuruluş, bakanlık tarafından hazırlanan yasa önerileri, yönetim alanındaki kararlar ve yönetmeliklerle ilgili görüş bildirir ve önerilerde bulunur.

Tablo 22.3'de 2007 yılında öğrenim çağındaki öğrenci ve öğretmen sayıları gösterilmektedir.

Tablo 22.3. 2007 Yılına ait Okul Çağındaki Öğrenci ve Öğretmen Sayıları

Okul Düzeyi	**Öğrenci Sayısı**	**Öğretmen Sayısı**	**Öğrenci/ Öğretmen oranı**
Erken Çocukluk Eğitimi	3865	400	9,7
Okul Öncesi	9824	861	11,4
İlköğretim	32814	2992	11
Ortaöğretim (mesleki ve teknik dahil)	35927	3859	9

Kaynak: eacea.ec.europa.eu

Okulöncesi ve İlköğretimin İşleyişi

Lüksemburg'da okulların büyük çoğunluğu devlet okullarıdır. Bu nedenle, eğitim finansmanının büyük bölümü devlet tarafından karşılanır. Tüm eğitim basamaklarında eğitim ücretsizdir. İlköğretim okullarında ders kitapları ve diğer eğitim araç gereçleri de öğrencilere ücretsiz verilir. Okulöncesi ve ilkokullarda görevli öğretmenlerin maaşlarının 1 / 3'ü, okul binalarının bakım ve donanım giderleri ile eğitim araç – gereç giderlerinin tamamına yakını yerel yönetimlerce karşılanır. Dört yaşın üzerindeki herkes okulöncesi eğitimi almak zorundadır. Zorunlu eğitim çağı 4-15 yaşları arasındadır (www2.myschool.lu). İki yıllık okulöncesi eğitim de eklenirse zorunlu eğitimin 11 yıl olduğunu söylemek mümkündür. Okul öncesinde ve ilköğretimde çocuklar evlerine en yakın okula gitmek durumundadır (www2.myschool.lu).

Okulöncesi eğitimde başarıya dönük herhangi bir değerlendirme yapılmaz. Öğretmenler, çocukların bedensel, zihinsel ve duygusal gelişimlerini düzenli olarak izlerler. İki yıl içerisinde öngörülen gelişimi gösteremeyen çocuklar için öğretmen, bölge okul denetçisini ve veliyi de bilgilendirerek, anaokulunda bir yıl daha kalmaları veya ilkokul 1. sınıf programının iki yıla yayıldığı hazırlık sınıfına gitmeleri kararını verebilir.

İlköğretimde öğrencilerin başarısı, öğretmen tarafından birinci sınıftan itibaren her dersten sınıf içinde yapılan yazılı ve sözlü çalışmalar ve ev ödevleri ile sürekli değerlendirilir. Öğretim yılı sonunda öğrencinin bir üst sınıfa geçmesine, öğretim yılı içindeki başarısına göre, sınıf öğretmeni karar verir. Velinin öğretmenin kararına karşı çıkma hakkı vardır. Bu durumda konu bölge denetçisi tarafından sonuçlandırılır. Almanca, Fransızca ve Matematik derslerinden ikisi zayıf olan öğrenci sınıfı tekrar eder.

İlköğretimde sınıf geçmek için sınav yapılmaz ve bitirme sınavı da yoktur. Ancak, 6. sınıfın sonunda öğrencilerin ortaöğretimde izleyecekleri eğitim yolunun belirlenmesi için ülke düzeyinde genel eğitim ve mesleki – teknik eğitim amaçlı ortaöğretim okullarına (ortaokul) giriş sınavı yapılır. Okullar, öğrencilere okul içi sorunlarında ve geleceğe dönük eğitim kararlarında yardımcı olmak için danışma ve rehberlik hizmeti de verirler.

İlköğretim düzeyinde okulun yönetimini okul komitesi oluşturur. Bu komitenin 2/3'nün öğretmen olma zorunluğu vardır. Komite, kendisinin seçtiği başkanı tarafından yönetilir. Komite okul örgütüne yönelik örgütleme yapar, okulun başarı planını detaylandırır ve öğretim materyallerinin kullanımını onaylar. Komitenin başkanı okulun iyi işlemesinden sorumlu olup beş yıllığına seçilmektedir.

Lüksemburg'da diğer ülkelerden farklı olarak öğrenciler ve aileler için iki farklı alternatif vardır.

1) İlkokuldan sonra mezhep okullarına geçiş. Bu okullarda da devletin belirlediği eğitim programı uygulanmaktadır.

2) Okulöncesi, ilkokul ve ortaokulda özel Waldorf okulu vardır. Bu okulların farklı öğretim yöntemleri vardır. Bu okullar Rudolph Steiner'in çalışmasına dayanmaktadır. Bu okullar ücretlidir, ancak devletin de bir miktar finansal desteği vardır.

Lüksemburg'da özel okulların sayısı çok azdır. Mevcut özel okullar da genellikle Katolik okullarıdır (www.education.stateuniversity.com). Özel okulların devletten mali destek alabilmeleri için okullarında geçerli yönetmeliklere, eğitim programlarına, öğretim yöntemlerine ve öğretmen niteliklerine uymaları zorunludur. Mali destek, devlet okullarında öğrenci başına düşen gider, dikkate alınarak özel okuldaki öğrenci sayısına göre verilir. Devletten para yardımı alamayan özel okullar, eğitim giderleri için öğrenci velisinden kendilerinin belirlediği ücreti alırlar. Özel okulu bitiren öğrencilerin resmi olarak diploma alabilmeleri için devlet okullarındaki öğrencilerle aynı bitirme sınavlarına girmeleri zorunludur.

Okulöncesi ve ilköğretimde:

1) Öğretmen talebi belediye tarafından talep ve temin edilerek bakanlığın onayına sunulur.
2) Yeni öğretmenler belediye ve müfettişin danışmanlığında işe alınırlar.
3) Uygun görülen öğretmen adayları belediye meclisi tarafından atanır ve bakanlığın onayına sunulur.
4) Öğretmen maaşlarının 2 / 3'ü merkezi hükümet, 1 / 3'ü yerel yönetimler tarafından verilir.
5) İş, öğretmenlere resmi olarak merkezi hükümet tarafından verilmektedir.

Ortaöğretimin İşleyişi

Genel ve mesleki - teknik ortaöğretimdeki okullarda bir müdür (başöğretmen) ve bir veya birden çok müdür yardımcısı bulunur. Ortaöğretimde müdür hiyerarşik olarak üstte olup öğretimden, öğretmenlerden ve okulun çalışmasından sorumludur. Müdür kabinenin önerisiyle Büyük Dük tarafından atanır. Ortaöğretim okullarında dokuz

üyeden oluşan komite vardır. Komite şu üyelerden oluşmaktadır: Başöğretmen, dört öğretmen temsilcisi, iki veli temsilcisi ve iki öğrenci temsilcisinden oluşur.

Genel liseler. Genel liselerin birinci devresinde öğrenciler, öğretim yılı içinde her dersin öğretmeni tarafından sınıf içinde yapılan yazılı ve sözlü çalışmalarla sürekli değerlendirilir. Öğrencinin sınıf geçmesine ya da tekrar etmesine, öğretim yılı sonunda o sınıfta derse giren öğretmenler kurulunda karar verilir. 9. sınıf başarıyla bitiren öğrenciler, ikinci devreye gitme hakkını kazanırlar. Dokuz yıllık zorunlu eğitimlerini tamamlayan ancak okulu bitiremeyen öğrencilere, zorunlu eğitim sürelerini tamamladıklarını gösteren bir belge verilir. Bu öğrenciler, mesleki hazırlık kurslan aracılığıyla çıraklık eğitimine hazırlanırlar.

Genel liselerin ikinci devresinde de öğrenci başarısı, her dersin öğretmeni tarafından sınıf içinde yapılan yazılı ve sözlü çalışmalarla değerlendirilir. Her öğretim yılı sonunda ders öğretmenleri kurulu, öğrencinin tüm derslerdeki başarı durumuna göre bir üst sınıfa geçmesine veya sınıfı tekrar etmesine karar verir. 13. sınıfın sonunda öğrenciler, ortaöğretim bitirme sınavına girerler. Tüm okullar için merkezi olarak yapılan bitirme sınavı öğrencinin son sınıfta gördüğü tüm alan derslerini kapsar. Sınavı geçen öğrencilere devlet lise diploması verilir. Bu diploma ile öğrenciler yükseköğretime giriş hakkını kazanırlar.

Mesleki – Teknik Liseler. Mesleki – teknik ortaöğretim sistemi birbirini takip eden üç alt sistem (alt devre, orta devre ve üst devre) den oluşan bir işleyişe sahiptir.

Alt devrede öğrenciler, öğretim yılı boyunca her dersin öğretmeni tarafından değerlendirilirler. Her öğretim yılının sonunda ders öğretmenler kurulu, öğrencini başarı durumuna göre, bir üst sınıfa geçmesine veya sınıf tekrar etmesine karar verir. 9. sınıf geçemeyen öğrenciler, ya sınıf tekrar ederler ya da mesleki eğitime hazırlık sınıfına geçerler. 9. sınıf başarıyla bitiren öğrenciler, bu sınıfta seçtikleri ağırlıklı öğrenim alanına göre, orta devrede farklı öğrenim alanlarına gidebilirler. Mesleki – teknik eğitim alanı bitiren öğrenciler orta devrede istedikleri bir öğrenim dalına gidebilirler. Genel eğitim ağırlıklı alanı bitirenler, teknisyenlik eğitimi veya mesleki eğitim dallarından birini seçerler. Mesleki eğitim ağırlıklı alanı bitiren öğrenciler ise sadece mesleki eğitim alanına gidebilirler.

Orta devrede, öğrenim süreleri farklı olan ve öğrencilerin önceki devrede devam ettikleri ağırlıklı alana göre seçtikleri mesleki eğitim, teknisyenlik eğitimi ve mesleki – teknik eğitim olmak üzere üç farklı öğrenim alanı vardır. Bunlara yapı kısmında değinilmişti.

Üst devrede 13. sınıfın sonunda yapılan devlet sınavı ile başarılı olanlar mezun olurlar. Teknisyenlik alanında bitirme sınavını başaran öğrenciler, kendilerine hem ilgili meslek dalında çalışabilme hem de teknik alanda yükseköğretime gidebilme olanağı veren teknisyenlik diploması alırlar. Mesleki teknik eğitim alanında bitirme sınavını kazanan öğrenciler de, aldıkları teknik ortaöğretim diploması ile, doğrudan mesleklerinde çalışmaya başlayabilecekleri gibi, mesleki veya akademik yükseköğretime de devam edebilirler.

Yükseköğretimin İşleyişi

Lüksemburg'da ağırlıklı olarak Mesleki yükseköğretim kurumları vardır ve bu programlar çeşitli meslek dallarında 3 – 4 yıllık programlarlar uygularlar. Üniversite kapsamına girmeyen bu alanda mesleki eğitim amaçlı yükseköğretim uygulayan bir kaç yüksek okul vardır. Bunları şu şekilde özetlemek mümkündür:

Teknoloji Enstitüsü: 1979 yılında kurulan bu okul, inşaat mühendisliği, elektronik, makine mühendisliği ve uygulamalı bilgisayar alanlarında üç yıllık yükseköğretim programları uygularlar. Mesleki – teknik ortaöğretim diploması olanlar doğrudan; genel eğitim lise diploması olanların ise başarılarına göre bu programlara alınırlar. Üçüncü yılın sonunda yapılan bitirme sınavını geçen öğrenciler, mühendislik diploması alırlar. Bu okulu bitiren ve daha üst düzeyde diplomaya sahip olmak isteyen öğrenciler, yurtdışındaki bir üniversitede mühendislik bilimleri alanındaki bir yükseköğretim programına devam edebilirler.

Eğitim Enstitüsü: Bu enstitü, üniversite ile birlikte okulöncesi, ilkokul ve özel okul öğretmenlerinin eğitiminden sorumludur. Bu okullara genel eğitim lise diploması almış öğrenciler alınırlar. Alınacak öğrenci sayısını hükümet belirler. Bu programların öğretim süresi üç yıldır. Program öğretmenlik formasyon derslerini ve öğretmenlik uygulamalarını kapsar.

İşletme ve İktisat Yükseköğretim Programları: Genel lise veya meslek lisesi mezunlarının alındığı ve iki yıllık olan bu programların amacı, hizmet sektöründe orta düzeyde yönetici yetiştirmektir.

Lüksemburg Eğitim Sisteminin İklimi

Bakanlık merkezi olarak yapılanmış olsa da, eğitim ile ilgili tarafların (diğer bakanlıklar ve sivil toplum örgütlerinin) görüş bildirme ve onları ilgilendiren kararlarda karar verme sürecine katılımları söz konusudur. Bu bağlamda eğitim sistemlerinin Türkiye'ye oranla biraz daha demokratik ve katılımcı bir yapıda olduğunu söylemek mümkündür.

Ortaöğretimdeki her okulun bir komitesi vardır. Bu komitenin görevlerini okul iklimi bağlamında şu şekilde özetlemek mümkündür:

- Bakanlık tarafından gönderilen kararların uyarlanmasını sağlamak,
- Kültürel ve sportif faaliyetleri örgütlemek,
- Okulun yıllık faaliyetleri ile ilgili rapor düzenlemek,
- Okulun bütçesi konusunda görüş bildirmek,
- İsteğe bağlı olan (öğrencilerin sosyalleşmesi amacıyla kurulmuş olan) özel sınıfların kurulması ve kaldırılması konusunda görüş bildirmek,
- Okul örgütü ve sağlığı ile ilgili tüm sorunlarda öneriler geliştirmek,
- Okul gelişim planı hazırlamak.

Komitenin yaptığı görevlere bakılınca, okul ile ilgili birçok önemli konuda ve sorunların çözümünde söz sahibi olduğu görülecektir. Buna göre, ortaöğretimde 'katılımcı' ve 'demokratik bir yönetim' tarzının olduğunu söylemek mümkündür.

Lüksemburg eğitim sisteminde sınıf atmosferi, demokratik, katılımcı, öğrenciye saygı ve değer verme çerçevesindedir.

Eğitim sisteminin iklimi çerçevesinde Eğitimde Psikolojik ve Rehberlik Birimi'nin sorumlulukları da şu şekilde sıralanabilir:

- Tüm okul sistemlerine rehberlik ve danışmanlık hizmeti vermek ve ilköğretimin %95'ini kapsayan ciddi psikolojik testler yapmak,
- Öğrencilere ve ailelerine, psikolojik ve duygusal konular ile öğrenme süreciyle ilgili tavsiyelerde bulunmak,
- Okul bilgilerini iş hayatına aktarma konusunda gençlere danışmanlık yapmak,
- Eğitim psikolojisi ve rehberlik hizmetlerinin örgütlenmesi için baş öğretmenler komitesine ve müfettişlere danışmanlık yapmaktır.

Buna göre Eğitimde Psikolojik ve Rehberlik Birimi, öğrencilerin büyük çoğunluğuna rehberlik hizmeti vermekte, velilerle eşgüdüm halinde çalışmakta ve onlara da hizmet vermekte, okul iş hayatı birlikteliğini sağlamakta ve öğretmenler ile denetmenlere danışmanlık hizmeti vermektedir.

Türk Eğitim Sistemi İle Lüksemburg Eğitim Sistemlerinin Karşılaştırılması

Tablo 22.4'te Türk eğitim sistemiyle Lüksemburg eğitim sisteminin amaç, yapı, işleyiş ve iklim bakımından karşılaştırması yapılmıştır.

Tablo 22.4. Türk Eğitim Sistemi ile Lüksemburg Eğitim Sistemlerinin Karşılaştırılması

AMAÇLAR BAKIMINDAN	
LÜKSEMBURG	TÜRKİYE
1) Okulöncesi eğitimin amacı, çocuğun bedensel, zihinsel ve duygusal gelişimini desteklemek ve onu ilköğretime hazırlamaktır.	1) Okulöncesi eğitimin amacının Lüksemburg ile paralel olduğunu söylemek mümkündür.
2) İlköğretimin amacı: Öğrencilere okuma – yazma, konuşma ve dört işlem becerisi ile ilgili temel becerilerin yanısıra bilişsel ve iletişimsel yeterliklerin verilmesi, kişilik gelişimlerinin desteklenmesi, toplum çevre ve kültüre karşı olumlu tutum geliştirilmesinin sağlanması ve yeni teknolojilerle ilgili bilgilerin verilmesidir.	2) Öncelikli olarak iyi bir vatandaş olması, milli değerleri benimsemesi, iyi bir üretici ve tüketici olması amaçlanmaktadır. Kişilik gelişimlerinin desteklenmesi ve yeni teknolojilerle ilgili bilgilerin verilmesi açısından farklılık olduğu söylenebilir.

Tablo 22.4 devamı

AMAÇLAR BAKIMINDAN	
LÜKSEMBURG	TÜRKİYE
3) Genel ortaöğretimin amacı: Öğrencilere kapsamlı bir genel eğitim vermek ve onları yüksek öğretime hazırlamaktır.	3) Lüksemburg'dan farklı olarak, ortak bir genel kültür vermek suretiyle yurdun kalınması konusunda bilinç verilmesi, mesleğe ve iş hayatına hazırlamaktır. Amaçların daha geniş kapsamlı olduğunu söylemek mümkündür.
4) Mesleki – teknik orta öğretimin amacı ise: ekonominin de istemlerini dikkate alarak, öğrencilere, meslek yaşamlarına girişleri için gerekli olan genel, sosyal, teknik ve mesleki bilgi ve becerileri kazandırmak ve onları aynı zamanda yükseköğretime hazırlamaktır.	4) Yükseköğretime hazırlamanın yanında, sanayi ve hizmet kurumlarına ara eleman yetiştirme amacı daha önemli bir işleve sahiptir.
5) Yükseköğretim kurumlarının (mesleki – teknik programlar hariç) amacı, yurtdışındaki üniversitelerde okumak isteyen öğrencilere aracılık yapmaktır.	5) Birçok alanda üniversiteler bünyesinde lisans, y.lisans ve doktora programları mevcut olup, merkezi sınav sonuçlarına göre öğrenciler istedikleri alanda eğitim alabilmektedir.
YAPI BAKIMINDAN	
LÜKSEMBURG	TÜRKİYE
1) Lüksemburg eğitim sisteminin merkezi bir yönetim yapısı vardır. Eğitim bakanlığı, okulöncesi eğitimden yükseköğretime kadar tüm genel, mesleki ve yaygın eğitim sisteminden sorumludur.	1) Yükseköğretim hariç, Lüksemburg ile paralel olarak aynı sorumluluk alanları ve merkezi bir yönetim yapısı vardır.
2) Tüm eğitim basamaklarındaki resmi ve özel okulların denetim yetkisi Eğitim Bakanlığına aittir. Okul öncesi ve ilkokullar, Bakanlık denetçileri tarafından denetlenir. Ortaöğretim ve üstü eğitim kademelerinde denetim yetkisi yöneticidedir.	2) İlköğretim ve orta öğretim bakanlığa bağlı denetçiler tarafından denetlenir. Yükseköğretimin denetimi ise YÖK'e bağlı bir kurul tarafından yapılmaktadır.
3) Okulöncesi eğitim 2 yıl olarak 4-6 yaşları arasında zorunludur.	3) Okulöncesi eğitimin son bir yılı birçok ilde zorunlu hale getirilmiştir. Okulöncesinde okullaşma oranında (2008 yılı verilerine göre % 30'lar düzeyinde) ciddi ilerlemeler elde edilmiş olmakla birlikte Lüksemburg'un gerisindedir.

Tablo 22.4 devamı

YAPI BAKIMINDAN	
LÜKSEMBURG	TÜRKİYE
4) Eğitim – öğretim üç farklı dilde yürütülmektedir.	4) Eğitim – öğretim resmi dil olan Türkçe'nin yanısıra bazı okullarda İngilizce, Almanca, Fransızca ve İtalyanca dillerinde de yürütülebilmektedir.
5) Zorunlu eğitim 11 yıldır.	5) Zorunlu eğitim 12 yıldır.
6) İlköğretimde, haftada 30 saat ders olup 212 iş günü vardır.	7) Haftalık ders saati aynı olup 180 iş günü vardır.
7) Ders programları ve ders kitapları bakanlık tarafından belirlenmekte ve kitaplar ve ilgili araç gereç ücretsiz dağıtılmaktadır.	8) Ders programlan bakanlık tarafından belirlenmekte; Talim Terbiye Kurulu tarafından belirlenmiş kitaplar ise Türkiye'de de ücretsiz verilmektedir.
9) İlköğretimde sınıflardaki öğrenci sayısı 18 – 22 arasındadır. Sınıf öğretmeni tüm dersleri verir. Fakat, beden eğitimi, din bilgisi, Müzik ve Resim dersleri alan öğretmenleri tarafından verilmektedir.	9) İstatistiki olarak sınıftaki öğrenci sayısı ortalaması 29 olmakla birlikte, okuldan okula farklılıklar görülmektedir. Ders verme durumu Lüksemburg ile paralellik arzetmektedir.
10) Özel okul sayısı çok azdır. Bir kısmı devletten yardım alırlar.	10) Özel okul sayısı azdır. Devlet tarafından bazı katkılar sağlanmakla birlikte, bu katkıların miktarı oldukça sınırlıdır.
11) Liseye devam etmek için ilkokulun sonunda (6.sınıfın sonunda) merkezi sınavı geçmek gerekiyor.	11) İlköğretimin sonunda, kolej, anadolu, fen lisesi vb. okullara gitmek isteyenler merkezi sınavda üst sıralarda yer almak durumundadır.
11) Mesleki – teknik ortaöğretimin genel ortaöğretime oranı % 65'e, % 35 civarındadır.	11) Mesleki – teknik ortaöğretimin genel ortaöğretime oranı Lüksemburg'a oranla neredeyse ters bir durum arz etmektedir.
12) Genel ve Mesleki liselerin eğitim süresi 7 yıldır.	12) Genel ve Mesleki liselerin eğitim süresi 4 yıldır.
13) Genel liselerde haftada 30 saat ve 216 iş günü vardır.	13) Türkiye'de haftalık ders saati benzer olmakla birlikte, iş günü sayısı daha azdır.

Tablo 22.4 devamı

YAPI BAKIMINDAN	
LÜKSEMBURG	TÜRKİYE
14) Genel liselerde yönlendirme 10. sınıfta başlar 12.13. sınıflarda karar verilir.	14) Genel liselerde yönlendirme 9. sınıftan başlar, ama yeterince sistemli ve planlı olduğunu söylemek zordur. Programlar arasında geçişler yeterince esnek değildir.
15) Genel liselerde branşlarda ağırlıklı olarak yabancı dil vardır.	15) Genel liselerde branş olarak yabancı dilin ağırlığı Lüksemburg'a göre daha azdır.
16) Mesleki – teknik eğitim 7. – 13. sınıflar arasında verilmekte ve sınavla girilmektedir.	16) Mesleki – teknik eğitim 9. sınıfta başlamakta ve programlara sınavla girilmektedir.
17) Genel ve mesleki – teknik liselerden mezun olmak için merkezi sınavda başarılı olmak gerekiyor.	17) Genel ve mesleki – teknik ortaöğretimde okuldan mezun olmak için merkezi sınava girme zorunluğu yoktur. Derslerini başarıyla geçen herkes mezun olur.
18) Yükseköğretimde ağırlıklı olarak (üniversite sayılmayan) mesleki programlar vardır ve ücretsizdir.	18) Yükseköğretimde üniversite düzeyinde çok çeşitli programlar bulmak mümkündür. Öğrenim için (maliyeti ile kıyaslandığında) oldukça düşük bir miktar harç ödemesi yapılmaktadır.
19) Yükseköğretime lise diploması alan herkes devam edebiliyor.	19) Yükseköğretime devam etmek için uygulanan merkezi sınavı geçmek gerekmektedir. Ancak meslek lisesi mezunları için sınavsız geçiş yapılabilen programlar da mevcuttur.
İŞLEYİŞ BAKIMINDAN	
LÜKSEMBURG	TÜRKİYE
1) Mesleki eğitim programları ilgili kuruluşlar ve mesleki odalarıyla eşgüdüm halinde yapılarak uygulanır. İlgili kuruluşlarla eşgüdümün sağlanması için 'Taraflar Kurulu' kurulmuştur.	1) Tüm eğitim programları bakanlık tarafından ilgili oda temsilcilerinin katılımı olmadan yapılmaktadır.
2)Okul öncesi ve ilköğretimde görevli öğretmenlerin maaşlarının 1/3'ü, okul binalarının bakım ve donanım giderleri ile eğitim araç – gereç giderlerinin tamamına yakını yerel yönetimlerce karşılanır.	2) Eğitim finansmanın tamamı bakanlık tarafından sağlanmaktadır. Yerel yönetimlerin katkısı olmakla birlikte oldukça sınırlıdır.

Tablo 22.4 devamı

İŞLEYİŞ BAKIMINDAN	
LÜKSEMBURG	TÜRKİYE
3) İlköğretimde öğrencilerin başarısı, öğretmen tarafından birinci sınıftan itibaren her dersten sınıf içinde yapılan yazılı ve sözlü çalışmalar ve ev ödevleri ile sürekli değerlendirilir. Öğretim yılı sonunda öğrencinin bir üst sınıfa geçmesine, öğretim yılı içindeki başarısına göre, sınıf öğretmeni karar verir.	3) Türkiye'de paralel bir uygulama olduğunu söylemek mümkündür.
4) Okulöncesinde ve ilkokulda amaçları belirleyen ve sorumlukları olan baş öğretmen (müdür) yoktur. Öğretmenler denetmenin idaresinde çalışırlar. Okullarda hiyerarşi olmamasına rağmen öğretmenlerden birisi kısmi yöneticilik yapabilir.	4) Okullar hiyerarşi içerisinde, müdür ve müdür yardımcıları tarafından yönetilmektedir.
5) İlköğretimden sonra mezhep okullarına geçiş yapmak mümkündür.	5) İlkokuldan sonra standart programın yanında dini eğitim veren imam hatip okullarına geçiş yapmak mümkündür. Ancak bu geçişlerde, uygulanan merkezi sınavdan alınan puanlara göre tercihler yapılmaktadır.
6) Okulöncesi ve ilköğretimde öğretmen alımında yerel yönetimlerin etkisi vardır.	6) Üniversite hariç, tüm seviyelerde öğretmen alımı tamamen bakanlığın yetkisindedir.
7) Her ortaöğretim kurumunda (müdür, öğretmen temsilcilerinden, öğrenci velileri ve öğrencilerden oluşan) 9 kişilik bir komite vardır.	7) Ortaöğretim okullarında komite yoluyla yönetime katılma söz konusu değildir. Karar verme ve yönetim erki okul müdürü ve yardımcılarındadır.
8) Genel ortaöğretimde, her öğretim yılı sonunda ders öğretmenleri kurulu, öğrencinin tüm derslerdeki başarı durumuna göre bir üst sınıfa geçmesine veya sınıfı tekrar etmesine karar verir.	8) Derslerinde başarılı olan öğrenciler bir üst sınıfa geçerken, en fazla üç derste başarısız olan öğrenciler sorumlu olarak bir üst sınıfa geçerler ve belirlenen tarihlerde sorumluluk sınavına girerler. Ayrıca alt sınıf da dahil olmak üzere başarısız ders sayısı 6 olan öğrenciler sınıf tekrar etmek durumundadırlar.

Tablo 22.4. devamı

İKLİM BAKIMINDAN	
LÜKSEMBURG	TÜRKİYE
1)Okullarda kısmen de olsa demokratik, katılımcı bir yönetim stili ağırlıklıdır.	1) Okullarda merkezi ve hiyerarşik bir yönetim stili ağırlıklıdır.
2) Lüksemburg eğitim sisteminde sınıf atmosferi, demokratik, katılımcı, öğrenciye saygı ve değer verme çerçevesindedir.	2) Demokratik, katılımcı ve öğrenciye saygı çerçevesinde bir atmosfer olduğunu söylemek zor olsa gerek.
3) İlköğretimdeki öğrencilerin yaklaşık % 95 ine rehberlik ve psikolojik danışmanlık hizmeti verilmektedir.	3) İlköğretimdeki öğrencilerin ancak yarıdan azına rehberlik ve psikolojik danışmanlık hizmeti verilebilmektedir.
4) Çocuklar için ailelere yönelik sistemli bir rehberlik hizmeti vardır.	4) Çocuklar için ailelere yönelik sistemli bir rehberlik hizmeti yeterince verilememektedir.

Sonuç

Bir ülkenin kalkınmasında ve gelişmesinde en önemli role sahip olan eğitim sisteminin doğru ve işlevsel bir yapıda olması çok önemli bir durum arz etmektedir. Doğru bir yapıda kurulamayan eğitim sistemi ülkenin en önemli kaynağı olan insan kaynağının etkili bir şekilde yetişmesini engelleyecektir. Bundan dolayı eğitim sistemleri yeni gelişmelere ve değişen dünya koşullarına kendini uyarlamak durumundadır. Bu bağlamda, gelişmiş ülkelerin eğitim sistemlerinin de incelenmesi ve ülkemiz için uygun olanlarının uyarlanması eğitimi sisteminin iyileştirilmesi ve niteliğinin artırılması açısından önemli bir gereklilik arz etmektedir.

Bu bağlamda Lüksemburg eğitim sistemi incelenmiş ve Türkiye eğitim sistemiyle amaç, yapı, işleyiş ve iklim açısında kıyaslanmıştır. Yapılan kıyaslama da şu noktaların dikkat çektiğini söylemek mümkündür:

- Amaçlar kısmında Türkiye ile Lüksemburg arasında çok anlamlı farklılar göze çarpmamaktadır.
- Bakanlık merkez yapısında da Türkiye ile Lüksemburg arasında merkeziyetçi bir yapı egemendir.
- Lüksemburg'da yerel yönetimlerin okulöncesi ve ilkokulda kısmen katkıları varken; Türkiye'de tüm finansman bakanlık tarafından sağlanmaktadır.
- Zorunlu eğitim Lüksemburg'da 11 yıl iken; Türkiye'de 12 yıldır.
- Lüksemburg'da 3 farklı dil kullanılırken Türkiye'de tek dil ve ağırlıklı olarak tek yabancı dil öğretimi vardır.

- Lüksemburg'daki haftalık ders saati Türkiye ile benzer iken; eğitime Türkiye'de Lüksemburg'dan daha az iş günü ayrılmaktadır.
- Lüksemburg'da dini eğitim veren mezhep okulları vardır. Bu bağlamda orada laik bir eğitim sistemi olmadığı söylenebilir. Türkiye'de eğitim sitemi laiktir. Bununla beraber temel programın yanında dini eğitim veren imam hatip okulları da mevcuttur.
- Lüksemburg'da mesleki – teknik eğitim genel lise eğitiminden daha ağırlıklı iken; Türkiye'de tersi bir durum söz konusudur.
- Lüksemburg'da lise eğitimi 7 yıl sürerken; Türkiye'de 4 yıl sürmektedir.
- Lüksemburg'da lise alanlarında ağırlıklı olarak yabancı dil eğitimi yapılırken; Türkiye'de dil ağırlıklı lise programlarının sayısı azdır.
- Lüksemburg'da üniversite eğitimi nerdeyse yok gibidir; Türkiye'de ise çok çeşitli üniversite programları mevcuttur.
- Lüksemburg'da okulöncesinde ve ilköğretimde amaçları belirleyen ve sorumlukları olan başöğretmen (müdür) yoktur; Türkiye'de ise okul müdürü ve yardımcıları vardır.
- Lüksemburg'da eğitim denetimi, okulöncesinde ve ilkokulda bakanlık denetçileri tarafından yapılırken, orta ve yükseköğretimde denetim yetkisi okul müdüründedir; Türkiye'de ise ilkokul, ortaokul ve lise Milli Eğitim Bakanlığına bağlı olarak çalışan Maarif Müfettişleri tarafından denetlenmektedir. Ayrıca okul müdürlerinin öğretmenleri denetleme yetkisi de vardır.
- Lüksemburg'da her ortaöğretim kurumunda (müdür, öğretmen temsilcilerinden, öğrenci velileri ve öğrencilerden oluşan) 9 kişilik bir komite vardır; Türkiye'de ise karar verme süreci tamamen okul müdürüne ait olup katılmalı yönetimden söz etmek zordur.

Yararlanılan Kaynaklar

Geyer, F. (2009). http://www.ceps.eu/book/educational-system-luxembourg. Erişim Tarihi: 25.07.2011

MEB, (2014). *Milli Eğitim İstatistikleri Örgün Eğitim 2013-2014*. sgb.meb.gov.tr/dairelez/ istatistik/ pdf. İndirilme tarihi. 25.02.2015.

Noesen, J. (2005). Vocational education and training in Luxemburg. The European Centre for the Development of Vocational Traning. Cedefop Panorama Series: 18. Belgium.

Türkoğlu, A. (1999). *Karşılaştırmalı Eğitim*. Adana: Baki Kitapevi.

http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/eurybase/eurybase_full_reports/LU_EN .pdf. Erişim Tarihi: 25.07.2011

http://www.unavarra.es/tel2l/eng/luxembourg.htm#school. Erişim Tarihi: 25.07.2011

http://www2.myschool.lu/home/pla/Downloads/Education_System_LU.pdf. Erişim Tarihi: 25.07.2011

http://education.stateuniversity.com/pages/883/Luxembourg-EDUCATIONAL-SYSTEM-OVERVIEW.html. Erişim Tarihi: 25.07.2011.

23. BÖLÜM

MISIR ARAP CUMHURİYETİ EĞİTİM SİSTEMİ

Yrd. Doç. Dr. Ebru OĞUZ

Mısır Arap Cumhuriyeti, Afrika ve Asya kıtalarının kesişim noktasındadır. Ülkenin kuzeyinde Akdeniz, güneyinde Sudan, batısında Libya, doğusunda İsrail, Filistin ve Kızıldeniz bulunmaktadır. Mısır'a komşu ülkeler, Filistin'in Gaza Bölgesi, İsrail, Libya ve Sudan'dır (http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsource/..).

Mısır'ın Asya'daki tek parçası olan Sinai yarımadası, ülkeden Süveyş Kanalı ile ayrılır. Mısır'ın büyükşehirleri başkent olan Kahire ve İskenderiye'dir. Asvan ve Kahire arasında sınır çizgisi oluşturan Nil'in her iki yanında ekilebilir dar arazi parçaları yer alır. Bu bölgeler Mısır halkının büyük bir bölümünün de yerleşim alanıdır. Nüfusun yaklaşık 1/3'ne iş sağlayan tarım, Nil nehrine dayanır. Bu bölgede üretilen ürünlerin başında pamuk gelir. Diğer önemli ürünler ise ham petrol, kimyasal maddeler, tekstil ve işlenmemiş yiyeceklerdir. Süveyş Kanalı ve turizm, ülkenin en önemli döviz kaynaklarıdır (http://www.akdeniz.edu.tr/egitim/bulten/bul10.HTM).

Mısır'ın yüzölçümü 1.002.000 km2, nüfusu 2009 yılı itibariyle, yaklaşık 83 milyondur. 2006 verilerine göre okuryazar oranı % 66'dır. Mısır'da kişi başına düşen GSMH (2009) 2.070 dolardır (http://data.worldbank.org/country/egypt-arab-republic) ve yıllık ortalama enflasyon oranı % 8.8 (2007 tahmini)'dir. Mısır'ın para birimi Mısır Lirası'dır (http://www.ilo.org/public/english/..).

Mısır halkının yaklaşık % 91'ini Araplar oluşturmaktadır. Araplann % 91.5'i Müslüman, kalanı Hıristiyan'dır. İkinci önemli etnik unsur nüfusun % 7'sini oluşturan Kıptilerdir. Kıptilerin tamamı Hıristiyan'dır. Kıptilerin kendilerine özel bir dilleri vardır. Ancak bugün artık Kıptice konuşan kalmamıştır ve Kıptiler de Arapça konuşmaktadırlar. Kalan nüfusu Avrupalı Hıristiyan etnik unsurlarla, Nubiyalı, Beja, Arnavut, Berberi gibi değişik kökenlerden gelen Müslüman etnik unsurlar oluşturmaktadır (Konya Ticaret Odası, 2008).

Mısır ekonomisinin bugün en büyük problemi işsizliktir. Seksendört milyona yaklaşan nüfus ve yaklaşık % 2 oranında artışa karşılık özel sektörün yeterli düzeyde işgücü üretememesi nedeniyle, söz konusu problem varlığını sürdürmektedir. Her yıl yaklaşık 500 bin kişi işgücüne katılmaktadır. Bu işgücünün büyük bir bölümü devlet tarafından istihdam edilmeye çalışılmaktadır. Kamu kesiminde çalışanların sayısı altı milyona ulaşmış bulunmaktadır. İşsizlik artarken ekonomik büyümenin % 3-5 arasında kalması

ise halkın giderek fakirleşmesine neden olmaktadır. Yoksul halkın sorunlarının hafifletilmesi amacıyla devlet benzin, ilaç, ekmek, yemeklik yağ gibi temel ürünlerde bütçeden ciddi sübvansiyon yapmaktadır. Bu nedenle, bütçe açığı ve iç borçlar giderek büyümektedir. İç ve dış borçlar toplamı GSYİH'yi aşmaktadır (Kahire Büyükelçiliği, Ticaret Müşavirliği, 2008).

Sosyal ve Siyasal Yapılanması

Mısır tarihine bakıldığında; mısırlıların kimlik kazanması ve devlet yönetimine getirilmesi, Mehmet Ali Paşa döneminde gerçekleşmiştir. Mehmet Ali Paşa'nın oğlu ve ordu komutanı İbrahim Paşa, Mısırlıların yüksek rütbelere getirilmesine çaba göstererek, ordunun Mısırlılaştırılması sürecini başlatmıştır. Said Paşa (1854-1863) döneminde Akdenizi Kızıldenize bağlayan Süveyş kanalının temelleri atılmış, Hıdıvi İsmail Paşa (1863-79) döneminde 1869 yılında anılan Kanalın açılışı yapılmıştır. Tevfik Paşa (1879-92) döneminde ise, İngilizlerin bölgedeki emellerini gerçekleştirme siyaseti etkili olmuş, 1882 yılında İngilizler Mısır'ı işgal etmiş ve 1954 yılına kadar Mısır'da kalmıştır. Bu gelişmeler ile birlikte, Mısır'da "Mısırlı kimliği" ve "Mısır Mısırlılarındır" ideali gelişmiş, Cemalettin Afgani, Muhammed Abduh, Mustafa Kamil, Saad Zaghlul gibi isimlerle reform, serbestleşme ve bağımsızlık isteyen hareketler gündeme gelmiştir (http://www.ibe.unesco.org/international/ice/natrap/Egypt.pdf; Arab Repuclic of Egypt Ministry of Education, 2005)

1914 yılında patlak veren I. Dünya Savaşı başlangıcında İngiltere Mısır'ın kendi koruması altında olduğunu ilan etmiş (protectorate), 1922 yılında bu durum kaldırılarak ve savaş kanunları iptal edilerek, Mısırın bağımsızlığı ilan edilmiştir. İngiltere, Mısır'ın yabancı saldırılara ve işgaline karşı korunması, Süveyş kanalının güvenliği, yabancıların ve azınlıkların haklarının korunması ve Sudan'ın durumuna ilişkin durumu belirterek, bu bağımsızlığı kabul ettiğini ifade etmiştir. Mısır, 1952 yılına kadar Kral Fuad (1914-1936) ve oğlu Kral Faruk (1937-1952) tarafından İngilizlerin dolaylı denetiminde, monarşik bir yönetim ile idare edilmiştir. 23 Temmuz 1952'de *Cemal Abdul Nasır* başkanlığında kendilerini Serbest Yöneticiler (Free Officers) olarak ilan eden komutanlar bir darbe gerçekleştirerek, monarşik idareye son verilmiştir.

Nasır döneminde, 1954 yılında İngiltere ile bir anlaşma yapılarak, 1956 yılına kadar Kanal bölgesinden İngiliz kuvvetlerinin Mısır'ı terk etmesi sağlanmıştır. Aynı yıl Nasır Süveyş Kanalını millileştirmiştir (http://www.dtm.gov.tr/pazaragiris/ ulkeler/mis/misrap-dig-yi4.doc#_Toc 61187789).

Mısır Arap Cumhuriyeti başkanlık sistemi ile yönetilmektedir. Yasama organı olarak, seçilmiş üyelerden oluşan Halk Meclisi, yürütme organı olarak da, Başbakan, Başbakan yardımcıları, bakanlar ve bakan yardımcılarından oluşan Bakanlar Kurulundan oluşur. Halk Meclisi, genel devlet politikasını belirler, bu politikaların ve kanunların uygulanmasını denetler ve ulusal güvenliğin, bireysel hakların ve devlet çıkarlarının korunması için gerekli önlemlerin alınmasını sağlar (Arab Repuclic of Egypt Ministry of Education, 2005).

Mısır Eğitim Sisteminin Amaçları

Bu başlık altında Mısır eğitim sisteminin genel ve özel amaçları, eğitim düzeyleri hakkında bilgi verilmektedir. Mısır eğitim sistemi paralel iki sistemden oluşur. Bunlardan biri dini eğitim ağırlıklı olmayan, diğeri ise dini eğitim veren El-Ezher sistemidir.

Mısır anayasasında; "Devlet tüm vatandaşlann fırsat eşitliğini garanti eder" denmektedir. Anayasada eğitim sisteminin temel çerçevesi aşağıdaki maddelerde belirlenmiştir (http://nt5.scbbs.com/cgibin/om_isapi..):

- Eğitim temel bir haktır.
- Devlet, eğitim eşitliğini sağlamaktan sorumludur.
- Temel eğitim (İlkokul + Hazırlık Eğitimi) zorunludur.
- Eğitime devlet tarafından parasal destek sağlanır.
- Okur-yazarlık bir ulusal sorumluluktur.

Eğitim herkes için, her seviyede parasızdır. Her alanda bilgili, kültürlü, ülkesini ve milletini seven insanları yetiştirmek, milliyetçilik duygusunu geliştirmek genel amaçtır.

Eğitimin özel amaçları ise; her aşamada demokratik kuralların uygulandığı, bilimsel ve yasal bir eğitim politikası sürdürülmelidir. Ailelere fazla mali külfet yüklenilmemeli, eğitimde fırsat eşitliği sağlanmalıdır (Arab Repuclic of Egypt Ministry of Education, 2005).

Eğitim aynı zamanda bir ulusal güvenlik sorunudur, iyi bir eğitim; demokrasinin, sosyal barışın ve ulusal güvenliğin temelidir. Mısır için eğitim, insan kaynaklarına yapılmış verimli bir yatırımdır.

Mısır Eğitim Sisteminin Yapısı

Okul Sisteminin Yapısı

Eğitim düzeyleri arasındaki geçiş ve eğitim süreleri Tablo 23.1'de açıklanmaya çalışılmıştır.

Tablo 23.1. Mısır eğitim sisteminin okul yapısı

Okul Öncesi (4 – 6 yaş)	Temel Eğitim (6 – 14 yaş)		Ortaöğretim (14 – 17 yaş)	Üniversite ve Yükseköğretim (17 – 22 yaş)	
Kreş ve Anaokulları	İlköğretim 6 yıl	Hazırlayıcı 3 yıl	Genel/ Ortaöğretim 3 yıl	Üniversiteler	
			Teknik / Ortaöğretim (5 yıl)		
			Teknik /Ortaöğretim (3 yıl)	Teknik Enstitüler (2 yıl)	
	Mesleki Hazırlık		Mesleki /Ortaöğretim		
	Mesleki İşler		Teknisyen	Tekniker	Uzman

Kaynak: (http://nt5.scbbs.com/cgibin/om_isapi.dll....)

Okulöncesi eğitim. Mısır'da okulöncesi eğitim zorunlu değildir. İsteğe bağlı okul öncesi eğitim kuruluşları ilkokullar bünyesinde hizmet vermekte ve paralıdır. 1996 yılında çıkarılan 12 sayılı Çocuk Yasası, Mısırlı çocuğun iyi bir şekilde yetiştirilmesini güvence altına almayı sağlayan olanakları yaratmayı amaçlar. Çocuk Yasasında anaokulu ile ilgili olarak aşağıdaki kurallar yer almaktadır (Arab Repuclic of Egypt Ministry of Education, 2005; http://en.wikipedia.org/ wiki/ Education_in_Egypt).

Anaokulu eğitimi. 4–6 yaş arasındaki çocukların gelişmelerini sağlar ve onları ilkokula hazırlayamaya yöneliktir. Anaokulunun amacı; okul öncesi çağındaki çocukların özellikle zihinsel, fiziksel, duygusal, sosyal, ahlaki ve dinsel yönlerden gelişmelerine yardım etmektir (Arab Repuclic of Egypt Ministry of Education, 2005).

Yasadaki kurallarla ters düşmemek kaydıyla, çocuklar için kurulmuş herhangi bir bağımsız kurum, okullara bağlı olarak açılan okul öncesi sınıf veya sınıfları ile dört yaşındaki çocukları kabul eden ve yasadaki kurallara göre faaliyet gösteren kurumlar "Anaokulu" olarak tanımlanır Anaokullarının plan ve programları Eğitim Bakanlığı tarafından hazırlanır. Bu kurumların idari ve teknik denetimi de yine Eğitim Bakanlığı tarafından yapılır (Arab Repuclic of Egypt Ministry of Education, 2005).

İlköğretim (Temel Eğitim). Temel Eğitimin (ilköğretim) asıl hedefi, kültür ve milli kimlik esaslarının verilmesinde kendini gösterir. Bu milli kimlik esaslan; bireysel, ulusal, Arapçılık, ve insani boyutları oluşturmakla kalmaz, aynı zamanda öğrencinin bilimsel düşünme yöntemlerini mantıklı düşünmeyi, vatandaşlık dinamiklerini, dini ve ahlaki değerleri geliştirmesini olanaklı kılar ve ülkenin değerlerini, birlik ve beraberlik, düşünme, demokrasi, üretim ve eldeki bilimsel ve teknolojik kaynaklara yatırım çerçevesinde gelişmesine katkıda bulunur geliştirmeye çalışır (Arab Repuclic of Egypt Ministry of Education, 2005).

İlköğretim okulu süresi 1999–2000 öğretim yılından itibaren 9 yıla çıkarılmış ve tüm öğrenciler için zorunlu ve parasızdır. Zorunlu eğitime devam oranlarına bakıldığında bu oranın 1982 yılında % 89 iken, 2002 yılında % 97'ye yükselmesi dikkati çekmektedir (http://en.wikipedia.org/wiki/Education_in_Egypt).

Mısır'da Temel Eğitim iki basamaktan oluşmaktadır. Birinci basamağı oluşturan "ilkokul 2004–2005 öğretim yılında 5 yıldan 6 yıla çıkanlmıştır, ikinci basamak "Hazırlık Eğitimi" 3 yıl sürelidir. Hazırlık eğitiminin amacı öğrenciyi orta öğrenime hazırlamaktır (http://digm.meb.gov.tr/yurtdisigorev/rehber).Rehber_III_misir.html).

1923 tarihli Mısır Anayasasına "İlköğretim Mısırlı çocuklar için zorunlu olduğu" şartı konmuştur. 1940'lı yıllarda ilkokul eğitimi parasız hale gelmiş ve 1950'lerde de orta öğretim parasız hale getirilmiştir (Arab Repuclic of Egypt Ministry of Education, 2005).

Temel Eğitimin her yılında okulların ve Eğitim Bakanlığı'nın uyguladığı ortak sınavlar yapılmaktadır. Temel Eğitimin İlkokul kademesinde; 1., 2., ve 4. sınıfında okulların uyguladığı ortak sınavlar, Eğitim Bakanlığı'nın uyguladığı sınavlar ise 3. ve 5. sınıflara yapılmaktadır. Mısır'da Temel Eğitim sürecinde yer alan çeşitli eğitim kurumları bulunmaktadır. Bunlar; Tek Sınıflı Okullar ve Toplum Okulları'dır (Arab Repuclic of Egypt Ministry of Education, 2005).

Hazırlık Eğitimi

Orta öğretimin amaçlan; yasada da belirtildiği üzere, genel orta öğretim basamağı öğrencilerini hayata ve yükseköğretime hazırlamaktır. Bu amaçları gerçekleştirmek için, orta öğretime büyük önem verilmekte ve bunu geliştirmek için büyük çaba sarf edilmektedir (Arab Repuclic of Egypt Ministry of Education, 2005).

Ortaokul aşaması; temel eğitimden sonra 3 yıllık süreyi kapsar. Öğrencilerin zihinsel, bedensel, ahlaki, sosyal ve milli yönlerden yetiştirilmesine yardımcı olmasının yanı sıra onların eğilimlerini, yeteneklerini ve gelişimlerini keşfetmeyi; bu sayede onları uygun bir uygulamadan sonra belli bir işe yöneltmeyi veya onların yeteneklerine göre genel lise ya da teknik lisede öğrenim ve eğitimlerine devam etmelerini hedefler (Arab Repuclic of Egypt Ministry of Education, 2005).

Hazırlık Eğitimi çeşitli tipte okullardan oluşur. Bu okulların hem programları hem de öğretim yöntemleri farklıdır. Hazırlık okullarına giriş ise öğrencilerin ilkokulun 5.sınıfında girdikleri ilkokul bitirme sınavında aldıkları puanlara göre olmaktadır. Dil okulları ile spor okullan ayrıca kabul şartı olarak bir ön sınav yapabilirler. Mesleki hazırlık okulları, ilkokul bitirme sınavında başarılı olan öğrencilerin yanında, bu sınavı iki kez üst üste başaramayan öğrencileri de alır. Ayrıca genel hazırlık okulunda iki yıl üst üste başarısız olan öğrenciler de mesleki hazırlık okuluna gönderilirler. Sağlık ve yetenek testlerinden başarılı olan kız ve erkek öğrenciler spor hazırlık okullarına alınırlar (Arab Repuclic of Egypt Ministry of Education, 2005).

Tek Sınıflı Okullar. Ülkede Temel Eğitim geliştirilmesi ve düzeyinin yükseltilmesi için yapılan tüm çalışmalara rağmen, özellikle kırsal alanda ve Yukarı Mısır'da (Yukarı Mısır Nil'in akış yönüne göre adlandırıldığı için, Mısır'ın Güney kısımlarıdır.) okula devam etmeyen, okulu yarıda bırakan ve ayrıca bu yörelerde okula gönderilmeyen kız çocuklarının çoğunlukta olmasından dolayı bu kesimlerde eğitim gerçekleştirmek için Eğitim Bakanlığı 1993 Tek Sınıflı Okullar projesini geliştirmiş ve bu okullar hayata geçirilmiştir. Tek Sınıflı Okullar Mısır Devlet Başkanı Hüsni Mubarek'in eşi Suzan Mubarek'in çabaları ve desteği ile kızların eğitim için kurulmuştur. Bu okulların amacı okula gönderilmeyen kız çocuklarına eğitim vermek ve okuma yazma öğretmektir. Bu nedenle daha çok kırsal kesimlerde köylerde ve yerleşimin dağınık olduğu bölgelerde yaşama geçirilmesi planlanmıştır (Arab Repuclic of Egypt Ministry of Education, 2005).

Tek sınıflı okullarda, gelişme projelerine öğrencilerin aktif olarak katılmalarını sağlamak, mesleki işler için gerekli pratik beceri ve deneyimleri öğrencilerin kazanmalarına yardımcı olmak, öğrencilerin bilimsel davranışlar kazanmasını sağlamak amaçlanmıştır.

Toplum Okulları. Okula devam etmeyen veya okulu bırakanların eğitimlerini sağlamak ve onlara yeni beceriler kazandırmak için 1992 yılında geliştirilen bir projedir. Yukarı Mısır ve kırsal alanlarda yaşayanların eğitim için düşünülmüştür.

Projenin amaçları:

- Herkese eğitim olanağı vermek,
- Kızların eğitim programları için sağlam temeller oluşturmak,
- Yerel ihtiyaçları da dikkate alarak, ilkokul eğitim programıyla eş düzeyde toplum okulları kurmak,
- Temel eğitim tipinde yeni, geçerli bir eğitim modeli yaratmak,
- Toplum okullarının geniş bir alana yayılmasını sağlayacak net bir perspektif belirlemek,
- Öğrencilerin kendine güven, ulusal sadakat ve fedakârlık duygularını güçlendirmek,
- Öğrencilerin öğrenme ve pratik beceriler kazanma isteklerini artırmak,
- Öğrencilerin toplumsal etkinliklerle katılmaya yönelten unsurları belirlemektir.

Toplum Okullarının gelişmesine Eğitim Bakanlığı, Unicef ve yerel toplum, çeşitli yollardan yardım etmektedirler.

Orta öğretim (Genel Liseler). Hazırlık Eğitimi'ni takiben üç yılı kapsayan Genel Orta Öğretim Eğitimi sonunda öğrenci, ya yüksek öğretime devam eder ya da bir lise diplomasına sahip olur. Bakanlık, okullara ders dağılım çizelgeleri, öğretim programları, ölçme ve değerlendirme ve program dışı etkinliklerle ilgili konularda genelgeler gönderir. Genel Lise Eğitimi 2005–2006 öğretim yılından itibaren 3 yıldan 4 yıla çıkarılmıştır (http://digm.meb.gov.tr/yurtdisigorev/ rehber/Rehber_III_misir.html).

Alan dersleri; Sosyal Bilimler (Coğrafya, Tarih, Felsefe ve Mantık, Psikoloji ve Sosyoloji) ve Fen Bilimleri (Fizik, Kimya, Biyoloji, Matematik) olmak üzere iki gruptan oluşmaktadır. Öğrenciler bu gruplardan birini seçerler.

Her iki grupta da seçmeli dersler mevcuttur. Öğrenci her gruptan bir ders seçmek zorundadır. Bu dersler; birinci grupta ekonomi, istatistik, jeoloji, çevre eğitimi, genel matematik, ikinci grupta; bilgisayar, ev ekonomisi, tanm, ticaret, endüstri, sanat eğitimi ve müzik eğitimidir.

Mısır'da Mesleki ve Teknik eğitim tarım, ticaret ve endüstriyel teknik eğitim olmak üzere üç temel dalda yapılmaktadır.

Son yıllarda Eğitim Bakanlığı Teknik Eğitim Genel Müdürlüğü Teknik okulların bina, donanım, öğretim programları ve öğretmenlerinin gelişimi için yeni politikalar üretmektedir. Bu çalışmaların amacı öğrencilere yeni beceriler kazandırmak ve yeni teknolojilere uyumlarını sağlamaktır.

Tarımsal Teknik Eğitim. Tarımsal Teknik Eğitimi geliştirme çabaları arasında, hayvan besiciliği, gıda sanayii, yağ presleme, arazi ölçümleri ile ilgili ekipmanları sağlayarak bu eğitim düzeyinin yükseltilmesine çalışılmaktadır.

Endüstriyel Teknik Eğitim. Endüstriyel Teknik Eğitimde de okullar için gerekli özel ekipmanları sağlama çabaları dikkat çekmektedir. Örneğin; Aswan'daki Heykel Bölümü için taş kesme ve cilalama makinaları; Shoubra'daki Matbaacılık Okulu için ciltleme, ofset ve ekran baskı cihazları, Met Ghamr'daki Endüstri Okulu için porselen, seramik ve plastik cihazları gibi.

Piyasanın değişen ihtiyaçları, endüstriyel okullara yeni derslerin konmasını zorunlu kılmıştır. Bunlar: elektronik ve bilgisayar, haberleşme teknisyenliği, ağır ekipmanlar, baskı, seramik, porselen ve plastik, sualtı ekipmanları ve sağlık ekipmanlarının bakımı dersleridir.

Endüstriyel okulları üretim yapan ve kar getiren kurumlar haline dönüştürmek amacıyla bir fon oluşturulmuştur. Elde edilen kar, öğretmenlerle öğrenciler arasında paylaştırılmakta, ayrıca okula yeni malzeme ve cihazların alımında kullanılmaktadır. Örneğin, hazır giyim ve örgü okulları, okul formaları üretmektedir.

Özel Eğitim

Özel yeteneklere sahip çocukların bu yeteneklerini ortaya çıkarmak için çaba gösterilmekte ve bu yeteneklerin geliştirilmesi için yeni bir sistem uygulanmaktadır. Yetenekli, normal, bedensel ve zihinsel özürlü tüm çocukları eğitimden yararlandırarak, aralarında sosyal adalet ve eşitliği sağlamak için çalışılmaktadır. Bu amaçla Eğitim Bakanlığı görme, işitme ve zihinsel özürlüler için çok sayıda özel eğitim okulu açmıştır.

Bedensel ve zihinsel durumları itibariyle özel eğitimi gerektiren öğrenciler için de durumlarına ve özür gruplarına göre okullar açılmıştır. Bedensel özürlüler için 15 okul, görme özürlüleri için 25 okul, işitme özürlüleri için 95 okul ve zihinsel özürlüler için 107 okul açılmıştır.

Yükseköğretim. Üniversiteler ve mesleki teknik eğitim veren eğitim kurumlarından oluşur. Mısır'da yükseköğretim, 1961 yılına kadar, Eğitim Bakanlığı bünyesinde kurulan Yükseköğretim Dairesi'ne bağlıydı. Daha sonra Yükseköğretim Bakanlığı kuruldu. Bu bakanlık, yükseköğretimle ilgili genel politika ve planlamalardan ve yükseköğretim alanında uluslar arası işbirliğinden sorumlu en üst kuruluştur (Jarrar, 1991, Akt. İpek, 2001).

Yükseköğretim Bakanlığı, "Üniversite Eğitimini Geliştirme Ulusal Komitesi"ni oluşturmuştur. Bu komite, Yükseköğretim Bakanı başkanlığında özel ve devlet üniversitelerinden seçilen 20 uzman, enstitülerden gelen uzmanlar ile iş-adamlarından oluşmaktadır. Bu komitenin görevi ülkenin gelecekteki işgücü ve yükseköğretim planlanmasını gerçekleştirmektir.

Yükseköğretim Bakanlığı 9.11.1961 tarihinde kurulmuştur. Özel ve devlet yükseköğretim kurumlarının ve orta düzey enstitülerin açılmasından ve farklı bölgelerde yaygınlaştırılmasından Yükseköğretim Bakanlığı sorumludur. Bakanın bazı önemli sorumlulukları vardır: yükseköğretim politikalarını oluşturmak, planlama, politikalar doğrultusunda projeler geliştirmek, ülkenin gelecekteki ihtiyaçlarını da göz önüne alarak yükseköğretim kurumlarının yaygınlaştırılmasını sağlamak, üniversiteler ve kolejler arasın-

da iletişimi artırmak, topluma en iyi hizmeti vermek, kültürü yaymak ve UNESCO'nun Ulusal Arap Dili Akademisi'ne danışmanlık yapmaktır (http://www.egy-mhe.gov.eg/english/index-e.html#).

Ortaöğretimden yüksek öğretime geçiş ise "The Thanawiyya Amma" adı verilen lise bitirme sınavları sonuçlarına göre olmaktadır. Ayrıca bir üniversite giriş sınavı yoktur. Üniversiteye girecek öğrencinler lise 10. ve 11.sınıflarda ülke genelinde Eğitim Bakanlığınca yapılan sınavlar sonucu belirlenmektedir. Merkezi olarak yapılan bu sınavı başarmak şarttır. Bu sınav 1994 yılına kadar yılda bir kez olmak üzere, ortaöğretimin son sınıfındaki öğrencilere uygulanıyordu. Yapılan yeni düzenlemelere göre bu sınav ortaöğretimin ikinci ve üçüncü yılında olmak üzere yılda iki kez yapılmaktadır (Arap Republic of Ministry of Education, 1994, Akt. İpek, 2001). Bu zaman zarfında üniversitelerdeki yığılmayı engellemek için bütün ortaöğretim mezunları iki yıl teknik okullara devam edebilirler. Ortaöğretim mezunlarının % 40'ı teknik okullara kayıt yaptırırlar (http://digm.meb.gov.tr/ yurtdisigorev/rehber/Rehber_III_misir.html).

Yüksekokullar (Yüksek okul türleri): Üniversite dışında kalan yükseköğretim, orta öğretim sonrası kolejler ve enstitülerden oluşmaktadır (Arab Repuclic of Egypt Ministry of Education, 2005).

Yüksekokullarla ilgi ulusal hedefler, özel kolejlerin sayılarını arttırmak ve bu kolejlere yeni dersler koymak, kolej ve enstitülerde teknik eğitime özel önem vermek, çevrenin ihtiyaçlanna cevap verecek yeni enstitüler kurmak, özel öğretimi özendirmek ve bazı enstitülerin öğrenim süresini dört yıla çıkarmaktır.

Mühendislik ve Teknolojik Eğitim. Bu çeşit enstitülerin kuruluş amacı, hem kuramsal, hem de uygulamalı uzman nitelikleri taşıyan mühendis yetiştirmektir. Bu enstitülerin ilk örneği, Menhe'deki Yüksek Teknoloji Enstitüsü'dür. Daha sonra Kahire Endüstriyel Enstitüsü, Beni Seouif Endüstriyel Enstitüsü ve Port Said Bilgisayar Enstitüleri kurulmuştur. Bu Enstitülerin bir diğer işlevi de Teknik Orta Öğretim Okullarına öğretmen yetiştirmektir. Bu öğretmenler, öğrencilere hem kuramsal, hem uygulamalı bilgiler verecek şekilde yetiştirilmektedir (Arab Repuclic of Egypt Ministry of Education, 2005).

Branş Eğitimi Veren Eğitim Enstitüleri. "Herkes için temel eğitim" politikasının bir sonucu olarak öğretmen ihtiyacı artmış, ders programlarına yeni dersler eklenmiş ve öğretim programları geliştirilmiştir. Bu yeniliklere uyum sağlamak üzere, branşlara göre eğitim veren enstitüler kurulmuştur. Bu enstitüler öğretmen adaylarına, müzik, teknik eğitim, anaokulu, ev ekonomisi, eğitim teknolojisi, eğitsel medya, beden eğitimi, tek sınıflı okul öğretmenliği, özel amaçlı ve İngilizce branşlarında eğitim vermektedirler. Üniversiteler Yüksek Konseyi, 1993 yılında bu enstitü mezunlarının statüsünün, üniversite eğitim fakültelerine denkliğini kabul etmiştir. Eğitim Enstitülerinin toplam sayısı 19 olup çeşitli illere dağılmışlardır.

Özel Enstitüler. Eğitim Bakanlığı'nın bu alanda politikası, özel sektör girişimleriyle özel enstitülerin sayısını arttırmaktadır. Bu enstitüler toplumun değişik sektörlerinin ihtiyaç duyduğu elemanları yetiştirmektedir. Yeni uzmanlık dalları: Bilgisayar teknolojisi, sosyal hizmetler, turizm – otel yönetimi, kooperatif yönetimi ekonomi, medya ve yabancı dillerdir. Bu enstitülerin sayısı 11' den 39'a yükselmiştir.

Teknik Endüstriyel Enstitüler. Bu enstitülerin hedefi, uzman mühendisle kalifiye işçi arsındaki boşluğu dolduracak ara elemanı yetiştirmektir. Teknik ortaöğretim öğrencileri, genellikle bu enstitülerde öğrenimlerine devam ederler. Halen bu enstitülerde olan öğrenciler de çalışma hayatı için gerekli becerilerle donatılmaktadır.

Ticaret ve Otelcilik Enstitüleri. Teknik Endüstriyel Enstitüleri gibi, bunlar da ticari ortaöğretim mezunlarının devam ettikleri enstitülerdir. Bunların da eğitim programları gözden geçirilip gerekli uyarlamalar yapılmıştır.

Üniversiteler. Mısır'da 16 devlet üniversitesi, 14 özel üniversite vardır. Ülke çapında yükseköğretimi yaygınlaştırmak amacıyla Mısır'da 1996 yılında lisans eğitimi veren fakülte sayısı 144'ten 208'e çıkarılmıştır. Yeni fakültelerin yasal çerçevesini oluşturmak amacıyla Üniversiteler Yüksek Konseyi, Üniversiteler Yasasında gerekli değişiklikleri içeren bir yasa önerisi hazırlanmıştır. Bu öneriye göre, yeni fakültelerin ülkenin farklı bölgelerinde kurulması, genetik mühendisliği v.b yeni bilim dallarında fakültelerin de açılması kararlaştırılmıştır (http://en.wikipedia.org/ wiki/List_of_Egyptian_universities). Lisans eğitimi 3 – 7 yıl arasında değişmektedir (http://www.gse.buffalo.edu/org/...).

Mısır Yükseköğretiminde üç seviyede program uygulanmakta ve bu seviyeler sonunda üç ayrı derece verilmektedir. Yükseköğretim birinci seviyesi, eğitim verilen alana göre 4 – 6 yıl arasında sürmektedir. Öğretim süresi, genelde beşeri bilimler ve sosyal bilimlerde dört yıl, mühendislik, veterinerlik ve eczacılık alanlarında beş yıl sürmektedir. Tıp eğitimi ise, bir yılı hazırlık eğitimi olmak üzere altı yıldır. Yüksek enstitülerde alanlarına göre dört ya da beş yıllık programlar uygulanır. Ancak bazı enstitülerde üç yıllık bir eğitimden sonra teknisyenlik diploması verilir. Beşeri ve sosyal bilimlerde öğretim dili Arapça iken, mühendislik, tıp, diş hekimliği gibi fen alanlarında öğretim dili İngilizce'dir (Arab Repuclic of Egypt Ministry of Education, 2005).

Üniversite eğitimini geliştirmek için çıkarılan 143 sayılı yasayla Üniversiteler Yüksek Konseyi'ne yardımcı olmak üzere üç yeni Konsey Kurulmuştur;

- Üniversite Eğitim Konseyi
- Yüksek Lisans Eğitimi ve Araştırma Konseyi
- Toplum Hizmetleri ve Çevre Geliştirme Konseyi'dir.

Üniversite Eğitim Konseyi, yükseköğretim faaliyetlerinin anayasa, yasa ve Yükseköğretim Bakanlığınca belirlenen politikalar doğrultusunda yürütülüp, yürütülmediğini denetler. Yükseköğretim kurumlarının eğitim-öğretim faaliyetleri ayrıca kurumların kendi yönetim organlarınca da denetlenir (İpek, 2001).

Mısır'da devlet üniversiteleri, başkan ve üniversite konseyi tarafından yönetilirler. Üniversite başkanları, Mısır üniversitelerinde en az beş yıl profesörlük yapmış olan akademisyenler arasından, Yükseköğretim Bakanının önerisi üzerine, Devlet Başkanınca atanırlar. Dört yıllık bir süre için atanan üniversite başkanlarının, aynı göreve yeniden atanabilmeleri mümkündür (Jarrar, 1991, Akt. İpek, 2001).

Sürekli eğitim prensibinin bir sonucu olarak eğitim yöntemlerinin çeşitlendirilmesi yönünde adımlar atılmıştır. Bu adımların en önemlisi "Açık Üniveriste" eğitimidir. Örgün eğitimden yararlanma fırsatını kaçırmış olan öğrencilere yeni bir olanak vermek amacıyla Kahire, İskenderiye ve Assuit Üniversitelerinde Açık Eğitim verilmektedir. Bugün öğrenci sayısı 200.000'ne ulaşmıştır.

Küresel talepler ve yeni bilgi alanlarının ortaya çıkışı, öğretimde uluslararası dillerin kullanılması gereksinimini de ortaya çıkarmıştır. Ticaret, Ekonomi, Siyasal Bilimler ve İşletme dallarında eğitim dili olarak İngilizce ve Fransızca kullanılmaktadır.

Üniversiteler Yüksek Konseyi tüm üniversitelerde geleceğin bilimlerinin okutulmaya başlaması ve bu amaçla kendi uzmanlık merkezlerini kurmayı kararlaştırdılar. Bu merkezlerin özellikle Genetik Mühendisliği, Uzay ve yeni küresel eğilimlerin analizi üzerinde çalışmalar yapması beklenmektedir.

Mısır'da El -Ezher Eğitim Sistemi

Mısır'da devlet ve özel eğitim kurumlarının yanı sıra El-Ezher Eğitim Kurumu da bulunmaktadır. Bu kurum Devlet eğitim sisteminin yanında ikinci bir eğitim sistemidir.

El-Ezher Eğitim Sistemi dini ağılıklıdır. El-Ezher sadece eğitim kurumlarından oluşmamakta ayrıca dini ve kültürel kurumlara da sahiptir. Örneğin İslam İşleri Yüksek Kurulu, İslam Araştırma Akademisi gibi. El-Ezher başında bulunan şıh Mısır içinde etkinliği olan bir kişidir ve fetvalar yayınlamaktadır (Arab Repuclic of Egypt Ministry of Education, 2005).

El-Ezher'de eğitim 972 yılında cami eğitim sistemi olarak başlamıştır. El-Ezherde karma eğitim yapılmamaktadır. El-Ezher 1961 yılında çıkarılan bir kanunla yeniden yapılandırılmış ve sadece Müslüman kız öğrencilerin sisteme girişi sağlanmıştır. El-Ezher eğitim kurumlarını amacı, El-Ezher'in etkisini İslam dünyasına yaymaktır. Yasa, El-Ezher Eğitimini iki bölüme ayırmıştır (Arab Republic of Egypt Ministry of Education, 2005).

1. El-Ezher'de Üniversite öncesi ilköğretim ve ortaöğretim süresi 13 yıldır. Hâlbuki Devlet okullarında 12 yıldır. Bu eğitim süreci şöyle oluşmaktadır: (Arab Repuclic of Egypt Ministry of Education, 2005).

- El-Ezher ilköğretim okulu
- El-Ezher Hezırlık Eğitimi (Ortaokul)
- El-Ezher ortaöğretim Eğitimi(Lise)

2. El-Ezher Üniversite Eğitimi (Lisans, Yüksek Lisans ve Doktora eğitimi)

El-Ezher İlköğretim Okulu. Zorunlu Devlet Okulu gibi görülmektedir. Devlet okullarında olduğu gibi eğitim altı yaşını dolduranlar içindir. Altı yıllık ilköğretim basamağı vardır. Devlet okullarında uygulanan programın aynısı uygulanmakta ayrıca yoğun bir

din eğitimi verilmektedir. İlköğretimi bitiren öğrencilere Ezher İlkokul sertifikası verilir. Bu eğitim basamağı öğrenciyi bir sonraki basamağa hazırlar.

El-Ezher Hazırlık Eğitimi. El-Ezher İlkokul eğitimi diploması olan öğrenciler, Ezher Hazırlık Eğitimine kabul edilirler. Genel ilkokul diploması olan öğrencilerden Ezher Hazırlık okuluna gitmek isteyenlere, Kur'an-ı Kerim'in belirli bölümlerini ezberlemek ve dini bilgileri sınavını başarmak koşuluyla okula alınırlar. Üç yıl süreli Ezher Hazırlık Okulu diploması alanlar, Ezher Liselerine gitme hakkı kazanırlar.

El-Ezher Ortaöğretim Eğitimi (Lisesi). Ezher Ortaöğretim okullarına ancak El-Ezher Hazırlık Eğitimi Diploması olan öğrenciler girebilir. Ezher'de Lise eğitim, Devlet liselerinden bir yıl daha fazladır, yani dört yıldır. Bu okulu başarı ile bitirenler, Ezher Lise Diploması alırlar ve Ezher Üniversitesine girmeye hak kazanırlar.

Ezher Liselerinde de Devlet liselerinde uygulanan ders programlarına ilaveten Din dersleri ve Arapça eğitimi verilmektedir.

Branşlaşma Ortaöğretimin birinci yılında başlar. Öğrenciler Edebiyat ve Fen olmak üzere iki bölüme ayrılırlar. İkinci yıldan itibaren Fen kolu öğrencileri Fen ve Matematik olmak üzere iki kola ayrılırlar.

El-Ezherde eğitimdeki yeni yaklaşımlara ayak uydurmaya çalışmaktadır. Yabancı dil eğitimi konusunda somut adımlar atılmıştır. Yabancı dil öğretimi konusunda örnek kurumlar oluşturmuştur. Öğrencilere anaokulu seviyesinden itibaren İngilizce ve Fransızca dillerinden biri öğretilmektedir.

El-Ezher Üniversitesi. İslam dinini öğreten, dünyanın en eski üniversitelerinden biridir. Kuruluşu milattan önce 970 yıllarına dayanır (http://www.britannica.com/eb/article-9011542).

Üniversitede Kuran bilimleri, peygamberlerin gelenekleri gibi konularda dersler verilir. Dersler, Kuran Arapçasıyla verilir. 1961 yılında Üniversite Kanununun 103. maddesine göre eğitim politikası, İslam dini hakkında derinlemesine bilgi edinmek isteyen ve bu konuda akademik disipline sahip olmak isteyen her Müslüman için kurulmuş bir sistemdir (http://www.islamfortoday.com/alazhar. htm;http://www.alazhar.org/ english/about/alazharuniv.htm). Uygulamalı bilimler tıp ve mühendislikler gibi yeni bölümler açılmıştır. Toplam 55 fakülte vardır. Kadın ve erkeklerin gittiği fakülteler ayrı ayrıdır.

Mısır Eğitim Sisteminde Yönetim Süreci

Yönetsel Yapılanma

Mısır'da Eğitim Bakanlığı ve Yüksek Eğitim Bakanlığı olmak üzere iki ayrı bakanlık bulunmaktadır. Eğitim Bakanlığı'na; okulöncesi, ilkokul, hazırlık ve ortaöğretim kurumlan bağlıdır. Ayrıca Yüksek Eğitim Bakanlığı'na ise üniversiteler ve Yükseköğretim kurumları bağlıdır. Taşra teşkilatı önemli ölçüde merkezidir. İl örgütlenmesi de temelde bakanlığa benzer, yürütmenin tamamından sorumludur. Doğrudan bakana bağlı ulusal eğitim araştırmaları merkezi'nin müdürü, müsteşar derecesindedir. Yükseköğretim ba-

kanlığında bir bakan yardımcısı ve iki müsteşar vardır. Üniversite başkanları bakana karşı sorumludurlar.

Her tür ve düzey eğitim faaliyeti, ulusal birlik ve sosyal dayanışmayı sağlamak amacıyla Devlet tarafından denetlenir. Devlet, özel eğitim kurumlan ve uluslararası eğitim kurumlan bir arada varlıklarını sürdürürler. Mısır'da okur-yazarlık ulusal bir sorumluluktur. Bunu sağlamak için devletin yanı sıra, özel kaynakların da harekete geçirilmesi gerekir.

Mısır'da 1981'de Eğitim Kanunu'nda yapılan değişikliğe göre, Eğitim Bakanlığı'nın sorumlulukları, planlama, izleme, değerlendirme, eğitim araçlarının geliştirilmesi ve sağlanması ile öğretmenlik mesleğinin standartlan ve niteliklerinden ibarettir.

Yerel yönetimlerin eğitim ile ilgili sorumlulukları; yerel düzeyde eğitim politikalarını uygulama, izleme, ulusal ilkelerin uygulanması, eğitim yılı boyunca etkinlikleri izlemek, belirlenen ilkelere göre sınavları geliştirmek ve uygulamak, yeni öğretmenler istihdam etmektir.

Mısır Eğitim Sisteminin Türk Eğitim Sistemi ile Karşılaştırılması

Mısır Eğitim Sistemi ile eğitim sistemimizin genel amaçlan arasında bazı benzerlikler vardır. Bu benzerlikler, 1973 tarih ve 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanununda yer alan eğitimin genel ve özel amaçlarında yer almaktadır. Türk Eğitim Sisteminin dayandığı temel ilkelerden eğitim hakkı, eğitimde fırsat eşitliği ve eğitimin toplumun ihtiyaçlarına göre şekillenmesi gibi maddeler ve genel amaçlardan bireylerin sahip olduğu yetenekler doğrultusunda kişiliklerini geliştirmesinde yardımcı olmak her iki ülkenin eğitim sistemini şekillendirmektedir.

Eğitim düzeyleri karşılaştırıldığında Türk eğitim siteminde son yıllarda oldukça fazla değişikliğin yapıldığı görülmektedir. Okulöncesi eğitim Türkiye'de 2009-2010 eğitim öğretim yılından itibaren 32 pilot ilde zorunlu hale gelmiştir. 2010-2011 eğitim-öğretim yılında bu illerin sayısı toplam 57'yi bulmuştur. Beş yaş okullaşma oranı %51'e yükselmiştir. Okulöncesinde hedef 2013-2014 eğitim-öğretim yılından itibaren tüm illerde okulöncesinin zorunlu olması iken bu hedefe ulaşılamamıştır (MEB, 2014). Milli Eğitim Bakanlığı 2013-2014 istatistiklerine göre okulöncesi kurum sayısı 26 698, öğrenci sayısı 1 059 495 ve öğretmen sayısı ise 63 327'dir (http://sgb.meb.gov.tr/istatistik/meb_ istatistikleri_orgun_egitim_2013_2014.pdf)

Her iki ülkede de temel eğitim zorunlu ve parasızdır. Ancak zorunlu eğitim süresi bakımından iki ülkede farlılıklar vardır. Mısır'da zorunlu eğitim dokuz yıl (6+3) iken, ülkemizde 12 yıldır (4+4+4). Türkiye'de ilkokul istatistiklerine bakıldığında kurum sayısının 28 532, öğrenci sayısının 5 574 916 ve öğretmen sayısının ise 288 444 olduğu görülmektedir. Ortaokul kademesinde kurum sayısı 17 019, öğrenci sayısı 5 478 399 ve öğretmen sayısı ise 280 804'tür. Ortaöğretim kademesinde (genel ve mesleki ortaöğretim) ise 3 744 genel, 7 211 mesleki ve teknik toplamda 10955 okul, 5420178 öğrenci ve 278641 öğretmen vardır (http://sgb.meb.gov.tr/istatistik/meb_istatistikleri _orgun_egitim_2013_2014.pdf).

Ayrıca Türkiye'de örgün eğitim dışında kalanlar için mevcut açıköğretim sistemi bulunmaktadır. Açıköğretim ortaokullarına devam eden öğrenci sayısı 298148, açıköğretim liselerine devam eden öğrenci sayısı ise 1306994'tür (http://sgb.meb.gov.tr/istatistik/meb_istatistikleri_orgun_egitim_2013_2014.pdf).Mısır'da da üniversite düzeyinde açık eğitim verilmektedir.

Mısır'da eğitim süresince Eğitim Bakanlığı tarafından farklı sınıflarda yapılan çeşitli sınavlar vardır. Türkiye'de ortaöğretime geçişte, ortaokulun son sınıfında yapılan Temel Eğitimden Ortaöğretime Geçiş Sınavı'ndan (TEOG) alınan puanlar etkili olmaktadır. Ortaöğretimden üniversiteye geçiş ise Yükseköğretime geçiş sınavı (YGS) ve beş ayrı branşta yapılan lisansa yerleştirme sınavı (LGS) ile olmaktadır.

Üniversite sistemi karşılaştırıldığında Türkiye'de her üniversite Yükseköğretim Kuruluna (YÖK) bağlıdır. 1981 tarih ve 2547 sayılı YÖK kanununun amacı; yükseköğretimle ilgili amaç ve ilkeleri belirlemek ve bütün yükseköğretim kurumlarının ve üst kuruluşlarının teşkilatlanma, işleyiş, görev, yetki ve sorumlulukları ile eğitim - öğretim, araştırma, yayım, öğretim elemanları, öğrenciler ve diğer personel ile ilgili esasları bir bütünlük içinde düzenlemektir. Mısır'da ise üniversiteler Yüksek Eğitim Bakanlığı'na bağlıdır.

Türkiye'de 104 devlet, 72 özel üniversite ve sekiz vakıf meslek yüksekokulu bulunurken (http://www.yok.gov.tr), Mısır'da bu sayı toplamda 30 üniversite bulunmaktadır. Mısır'da devlet üniversiteleri de parasızdır, ancak Türkiye'de devlet üniversitelerinde öğrencilerin her üniversiteye ve bölüme bağlı olarak ödedikleri öğrenim harcı bulunmaktadır.

Mısır'da El-Ezher eğitim sitemi adı altında farklı bir eğitim sistemi de vardır. Bu sistem ilköğretimden yükseköğretime kadar devam eden ve dini eğitim veren bir sistemdir. Türkiye'de dini ağırlıklı eğitim veren ve ilkokul sonrasında girilen imam hatip ortaokulları, imam hatip liseleri ve İlahiyat fakülteleri bulunmaktadır. El-Ezher eğitim sisteminde karma eğitim verilmez, ülkemizde ise dini eğitim veren kurumlarda (İmam Hatip Ortaokulları, İmam Hatip Liseleri ve İlahiyat Fakülteleri) ise yapılan eğitim karmadır.

Yükseköğretim kurumlarının yönetimi açısından iki ülke arsasında benzerlikler vardır. Mısır üniversitelerinin en yüksek yöneticisi üniversite başkanı ile Türkiye'deki üniversitelerimizin rektörlerin eşit konumdadır. Mısırdaki üniversite konseyi, Türkiye'deki üniversite senatosuna, fakülte konseyi de fakülte kuruluna eş değerdir. Bir farklılık olarak Mısır üniversitelerinde biri lisans eğitimi ve öğrenci işlerinden sorumlu, diğer lisansüstü eğitim ve araştırmalarından sorumlu olmak üzere iki tane yönetim kurulunun olması ve bu kurullarda üniversite dışından (iş çevreleri ve kamu kuruluşları) da üye bulundurulmasına karşılık, Türkiye'de üniversite de bir yönetim kurulunun bulunması ve bu kurulda üniversite dışından üyenin bulunmamasıdır.

Kaynakça

Arab Republic of Egypt Ministry of Education Mubarak and Education Qualitation Development in the National Project of Education.2005.

http://www.dtm.gov.tr/pazaragiris/ulkeler/mis/misrapdigyi4.doc#_Toc61187789.İndirilme Tarihi: 24.04.2006

http://www.alazhar.org/english/about/alazharuniv.htm.İndirilme Tarihi. 24.04.2006

http://www.dtm.gov.tr/pazaragiris/ulkeler/mis/mis-rap-dig-yi4.doc#_Toc61187789. İndirilme Tarihi. 30.05.2006

http://www.akdeniz.edu.tr/egitim/bulten/bul10.HTM. İndirilme Tarihi. 30.05.2006

http://tr.wikipedia.org/wiki/M%C4%B1s%C4%B1r_%28%C3%BCke%29. İndirilme Tarihi: 30.10.2006

http://www.ilo.org/public/english/standards/ipec/publ/download/gender_edu_egypt_2004_en.pdf. İndirilme Tarihi: 25.9.2006

http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsource/arabs/egypt.html#Intro. İndirilme Tarihi. 6.09.2006

http://nt5.scbbs.com/cgibin/om_isapi. İndirilme Tarihi. 6.09.2006

http://digm.meb.gov.tr/yurtdisigorev/rehber/Rehber_III_misir.html. İndirilme Tarihi. 6.09.2006

İpek, C. (2001). Mısır Yükseköğretim Sistemi: Türkiye Yükseköğretim Sistemi ile Bir Karşılaştırma. Yüzüncü yıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 2, 177–201

Kahire Büyükelçiliği, Ticaret Müşavirliği, 2008, Mısır Makine Sektör Raporu http://www.musavirlikler.gov.tr/upload/ET/Makine%20raporu.doc. İndirilme Tarihi: 25.07.2011.

Konya Ticaret Odası, (2008). Mısır arap cumhuriyeti ülke raporu. İndirilme Tarihi: 25.07.2011.

MEB, (2014). Milli Eğitim İstatistikleri Örgün Eğitim 2013-2014. sgb.meb.gov.tr/daireler/ istatistik/ pdf. İndirilme tarihi. 25.02.2015.

http://data.worldbank.org/country/egypt-arab-republic. İndirilme Tarihi: 20.07.2011.

http://en.wikipedia.org/wiki/List_of_Egyptian_universities. İndirilme Tarihi: 25.08.2006

http://en.wikipedia.org/wiki/Education_in_Egypt. İndirilme Tarihi: 25.08.2006

http://sgb.meb.gov.tr/istatistik/meb_istatistikleri_orgun_egitim_2013_2014.pdf İndirilme Tarihi: 02.03.2015.

http://www.gse.buffalo.edu/org/IntHigherEdFinance/Egypt.pdf#search=%22egypt%20education%20system%22. İndirilme Tarihi. 6.09.2006

http://www.britannica.com/eb/article-9011542. İndirilme Tarihi. 6.09.2006

http://www.islamfortoday.com/alazhar.htm. İndirilme Tarihi. 6.09.2006

http://www.egy-mhe.gov.eg/english/index-e.html#. İndirilme Tarihi. 20.07.2011

http://www.yok.gov.tr/web/guest/universitelerimiz

24. BÖLÜM

MOLDOVA EĞİTİM SİSTEMİ

Yrd. Doç. Dr. Oxana MANOLOVA

Giriş

Günümüz bilgi toplumunda tüm ülkelerde eğitim sistemi, sosyo - ekonomik kalkınma için bir araç olarak görülmekte ve büyük önem taşımaktadır. Eğitim sistemlerinin karşılaştırılması ise ulusların kendi eğitim sisteminin geliştirilmesinde önemli bir yöntem olarak ele alınmaktadır. Dolayısıyla bu çalışmada Moldova Eğitim Sistemi amaç yapı ve işleyiş boyutlarında; ayrıca onu oluşturan coğrafi, sosyal, ekonomik ve siyasal olgularla ilişkili olarak betimlenilecektir. Daha sonra da Türk Eğitim Sistemi ile karşılaştırma yapılacaktır.

Moldova'nın Coğrafi, Tarihi, Ekonomik, Siyasal Ve Sosyal Yapılanması

Moldova Güneydoğu Avrupa'da bulunmaktadır. Kuzey, güney ve doğuda Ukrayna, batıda ise Romanya ile komşudur. Ülkenin yüzölçümü 33.843 km^2, başkenti Kişinev, resmi dili Moldovca'dır. Bunun yanında Rusça, Gagauzca, Ukraynaca, Bulgarca yaygın olarak konuşulmaktadır. Ülkenin nüfusu 3 milyon 560 bin 400 kişidir (12 Mart 2011); nüfusun % 41,4'ü kentsel bölgelerde, % 58,6'sı ise kırsal bölgelerde yaşamaktadır. Etnik açısından ise Moldova halkı % 75,8'i Moldovan, % 8,4'ü Ukraynalı, % 5,9'u Rus, % 4,4'ü Gagauz, % 2,2'si Romen, % 1,9'u Bulgar, % 0,4'ü Çengine, %0,1'i Yahudi ve % 0,5'i diğer milletlerden oluşmaktadır (2004 itibariyle). Nüfusun % 18,2 'si 0-15 yaşında, % 66,5'i 16 - 60 yaş arasında ve % 15,2'si 60 yaş üstüdür. Ülkede Ortodoks (%95) ağırlıklı olmak üzere katolik, protestan, adventist ve diğer hıristiyanlık mezhepleri de yer almaktadır (TİKA, 2004; Statistica Moldovei, 2011).

Moldova, tarihi boyunca sık sık işgallere maruz kalmıştır. Ülkenin tabi sınırları Prut ve Dinyester nehirleri arasında bulunan tarihte Beserabya olarak olan adlandırılan bölgedir. Halen Romanya ve Ukrayna ile iç içe geçmiş olan Moldova toprakları, uzun süre Macaristan ve Litvanya yönetimi altında kalmış, 16. yüzyılda Osmanlı İmparatorluğu'nun egemenliği altına girmiştir. 1812 yılına kadar 300 yıl, Boğdan eyaleti olarak Osmanlı İmparatorluğu'na bağlı olan ve 1812 yılında Osmanlı - Rus Barış Anlaşması'yla Rusya'nın egemenliğine giren bölge, 1918 yılına kadar Rus İmparatorluğu'nun bir vilayeti olarak kalmıştır. Rusya'nın Kırım Savaşı'nda

yenilmesinden sonra Moldova'nın bir kısmı -Güney Beserabya - Romanya'ya geçmiş, ancak Rusya 1878'deki Berlin Kongresi ile bu bölgeyi geri almıştır. I. Dünya Savaşı'ndan sonra, 1918'de bölge Romanya'nın eline geçmiş, 1924 yılında ise Sovyetler Birliği, (o dönemde etnik Ukraynalıların hâkimiyetinde olan) Dinyester nehrinin doğu yakasında Romanya'nın Beserabya üzerindeki talebini göz önüne almayı reddedip Moldova Özerk Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti'ni (MÖSSC) kurmuştur (TİKA, 2004).

1939'daki Nazi-Sovyet Paktı'nın imzalanmasından sonra, 1940 yılında Sovyetler Birliği Beserabya'yı yeniden ele geçirmiş ve bu bölgenin büyük bir kısmını MÖSSC ile birleştirmiştir. Almanya'nın SSCB'ne saldırması ile SSCB bir kez daha 1941 Temmuz'unda Moldova'yı Romanya'ya vermek zorunda kalmış, ancak Sovyet kontrolü 1944 Ağustos'unda yeniden sağlanmıştır. Moldova'nın şimdiki sınırları Prut ve Dnyester nehirlerinin arasındaki Beserabya denilen tarihi bölgenin SSCB tarafından Romanya'dan alınması ile 1947'de çizilmiştir. Romanya ile ilişkileri kesilmiş, kiril alfabesi kullanma zorunluluğu getirilmiş, Rusların ve Ukraynalılann endüstriyel bölgelere büyük çaplı göçleri özellikle desteklenmiştir. 1950'lerde ise binlerce etnik Romen, Orta Asya'ya göç etmek zorunda bırakılmıştır (TİKA, 2004).

1986'da Sovyet Lideri Gorbaçov tarafından uygulanan açıklık politikası ile Ruslaştırma politikasına karşı gruplaşmalar oluşmuş, 1980'lerin sonunda ulusal ve kültürel bağımsızlık için uğraş veren birçok bağımsız politik grup ortaya çıkmıştır. 1990 Şubat'ında Cumhuriyetin Yüksek Sovyet (Parlamento) seçimleri yapılmıştır. Moldova'nın bağımsızlık ve reformlara yönelik çalışmaları 1990 yılında artmıştır. Serbest piyasa ekonomisine geçiş yolunda çalışmalara bu yıl içerisinde başlanmıştır. Yine aynı yılın ilkbaharında yapılan seçimlerde Moldova Halk Cephesi parlamentoda çoğunluğu sağlamış ve Anayasada bir dizi değişiklik yapılmıştır (TİKA, 2004).

Pek çok Sovyet Cumhuriyeti'nde tam bağımsızlık, Moskova'daki başarısız darbe girişimi sonucunda kazanılmıştır. Darbenin bastırılmasından sonra Moldova, 27 Ağustos 1991'de tam bağımsızlığını kazanmıştır. Bu hareketin ardından Ukrayna sınırında gümrük ofisleri açılmış ve Rus askerlerinin Cumhuriyet'ten ayrılması talep edilerek, Moldova Ulusal Ordusu kurulmuştur. 21 Aralık 1991 tarihinde Moldova yönetimi halkın büyük ölçüde karşı çıkmasına rağmen Kazakistan'ın eski başkenti Alma-Ata'da yapılan toplantıda eşit ve kurucu üye olarak Bağımsız Devletler Topluluğu'nun oluşmasına yönelik anlaşmayı imzalamıştır. Moldova bugün başta Birleşmiş Milletler ve Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Organizasyonu olmak üzere birçok kuruluşa üyedir (TİKA, 2004; Statistica Moldovei,2011).

1991 yılında bağımsızlığını kazanmış olan ülke, BDT içindeki en yoksul ülke durumundaydı. Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı'nın (UNDP) açıklamış olduğu İnsani Gelişme Endeksi (Human Development Index) kayıtlarına göre 2002 yılında Moldova, 162 ülke arasında 105. sıradayken, 2010 yılında 243 ülke arasında 99. sırada yer almıştır (TİKA, 2004; UNDP, 2011). Moldova ile ilgili temel ekonomik göstergeler Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 24.1. Moldova Temel Ekonomik Göstergeler

GÖSTERGELER	2006	2007	2008	2009
GSYİH (Milyon $)	3.408	4.402	6.056	5.403
Kişi Başı GSYİH ($)	951	1.231	1.696	1.516
İşsizlik Oranı (%)	7,4	5,1	3,9	6,2
Reel Büyüme Oranı (%)	4,8	3,0	7,8	-6,5
Enflasyon (TÜFE %)	*14,1*	*13,1*	*7,3*	*0,4*
Enflasyon (Üretici Fiyatları (Sanayi) Endeksi)	*12,9*	*15,2*	*3,4*	*1,0*
Resmi Döviz Kuru (Ort, Ley/Dolar)	*13,13*	*12,14*	*10,39*	*11,11*
Ortalama Nominal Ücret (Ley, ilgili dönemin son ayı)	*1.697*	*2.065*	*2.529*	*3.322*
Mal İhracatı (fob-Milyon $)	*1.052*	*1.342*	*1.591*	*1.298*
Mal İthalatı (fob-Milyon $)	*2.693*	*3.69*	*4.899*	*3.278*
İhracatın İthalatı Karşılama Oranı (%)	*39,0*	*36,4*	*32,5*	*39,6*
Toplam Dış Borç (Milyon $)	2.529	3.356	4.106	4.369

Kaynak: Ticaret Müşavirliği. 2010. Moldova Ekonomisi ve Türkiye – Moldova Dış Ticareti. Haziran 2010 Raporu. www.musavirlikler.gov.tr adresinden 28.07.2011 tarihinde indirilmiştir.

Moldova esas itibariyle bir tarım ülkesidir. Tarım, GSYİH'nın %64,6'sına, inşaat sektörü %46,3'üne tekabül etmekte, sanayi sektörü için ise bu oran %24'ünde kalmaktadır. Sanayide en çok ön plana çıkan sektör gıda ürünleri sektörüdür (Statistica Moldovei, 2011).

Bugünkü Moldova Cumhuriyeti 29 Temmuz 1994 tarihinde referandum yoluyla kabul edilmiş olan Anayasa ile idare edilmektedir. Anayasaya göre Moldova devleti demokratik ve hukuki bir cumhuriyettir. Cumhurbaşkanı Parlamento üyeleri tarafından gizli oy yöntemiyle dört yıllık süreyle seçilmektedir. Moldova Cumhuriyeti'nde yasama organı parlamentodur. Parlamento 101 milletvekilinden oluşmaktadır. Parlamento seçimleri dört yıllık bir süre içinde yapılmaktadır. Ülke genelinde %5 seçim barajı olması sebebiyle partiler seçimlere seçim ittifakları yaparak giderebilmektedir. Ülkenin idari bölümü 5 ilde bulunan 60 şehir, 40 ilçe, 917 belde ve 659 köy olmak üzere toplam 1681 yerleşim alanından oluşmaktadır. Kişinev, Tiraspol, Balti, Tighina ve Komrat şehri Moldova'nın en büyük şehirleridir. Seçim sistemleri orantılı temsilciliktir ve 18 yaş üstü tüm vatandaşların genel oy hakkı vardır (TİKA, 2004; Statistica Moldovei, 2011).

Ülkedeki okullaşma oranı% 71,6, okuma - yazma oranı ise nüfusun 15 ve üstü yaş grubu için %99,4'tür. 2009 - 2010 öğretim yılı verilerine göre temel genel eğitim kademesinde (ilk ve ortaöğretim) toplam 413 700 öğrenci bulunmaktadır. Moldova'da 1492 devlet ve 20 özel olmak üzere toplam 1512 temel genel eğitim okulu mevcuttur. Bu okullardaki toplam öğretmen sayısı ise 37 bindir. Yine 2009 - 2010 öğretim yılı verilerine göre 19 devlet 14 özel olmak üzere toplam 33 yükseköğretim kurumunda 109 bin 892 öğrenci yükseköğretim görmektedir. Moldova'da GSYİH'dan kişi başına düşen gelir 530 dolardır (2010 yılı); ülke GSYİH'sından %8,2'sini (Mart, 2008 yılı) eğitime ayrılmaktadır (Statistica Moldovei, 2011; UNDP, 2011).

Moldova Eğitim Sistemi

Bu başlık altında Moldova Eğitim Sistemi, politika, yapı ve işleyiş açısından betimlenmiştir.

Moldova Eğitim Politikası

Moldova'da temel genel eğitim kamu ve özel öğretim kurumlarında gerçekleşmektedir. Kamu öğretim kurumlarında eğitim parasızdır. Öğretim dili Moldovca ve Rusça'dır (Moldova Anayasası, 1994). Ülkenin eğitim sisteminin genel amacı, bir uyum içinde vatandaşlarının özgür sanatsal kişilik gelişimini sağlamaktır. Moldova eğitim sisteminin temel amaçları ise şöyle sıralanabilir: (1) Çocuğun en üst potansiyeline göre zihinsel ve fiziksel yetenekleri geliştirip kişilik gelişimini sağlamak; (2) din, ırk ve sosyal statü ayrımı yapmaksızın çocuklara insan haklarına saygıyı aşılamak; (3) cinsiyet, milliyet, etnik ve dini gruplar arasında ayrım yapmaksızın toplum içindeki sosyal yaşama hazırlamak; (4) çocukların maddi ve manevi değerlerinin yaratıcılarına saygı duymalarını sağlamak ve çocuklarda kendi ve toplum yararına çalışma gereksinimini oluşturmak; (5) anne-babalarına, kendi ve diğer milletlerinin diline, özgünlüğüne ve kültürel değerlerine saygı duymalarını sağlamak; (6) çocuklarda ekoloji bilincini oluşturmak ve çevreye karşı sorumluluk bilincini aşılamak; (7) ömür boyu spor yapma gereksinimi oluşturmak. Ayrıca eğitim sisteminin Moldova Cumhuriyeti Anayasası'nda belirtilen ülkeye bağlılık ve vatandaşlık sorumluluklarının bilinçli olarak yerine getirilmesi gibi temel vatandaşlık sorumluluklann aşılanmasını sağlamak gibi bir amacı bulunmaktadır (Moldova Eğitim Kanunu, 1995).

Okul öncesi eğitimin amacı, çocuğun hayata dair çok yönlü gelişimini sağlamak, çocukların okul faaliyetlerine entegrasyonunu kolaylaştırmak ve psiko – fizyolojik potansiyelinin değerlendirme sonuçlarına göre zihinsel ve yetenek gelişimini sağlamak olarak sıralanmaktadır (www.edu.md, 2007).

İlköğretimin amacı, çocuğun özgür sanatsal kişiliğini oluşturmaktır. Ayrıca çocukların entelektüel yeteneklerinin gelişimine yardımcı olmak, okuma, yazma, dört işlemi öğretmek ve herhangi bir yabancı dilde konuşma becerisini kazandırmak ilköğretimin amaçları arasındadır (www.edu.md, 2007; Moldova Eğitim Kanunu, 1995).

Ortaöğretimin birinci aşamasında amaç, çocukların zihinsel becerilerinin gelişimini ve kişiliklerinin oluşmasını sağlayarak ortaöğretiminin ikinci aşamasına (genel eğitim okulu, lise, meslek lisesi) hazırlamaktır. İkinci aşamasındaki amaç, çocukların genel temel eğitim okullarında ve liselerde teorik genel eğitimini tamamlanmasını sağlamak, meslek ve yükseköğretime hazırlamak, meslek liselerinde ise genel eğitimin tamamlanmasını sağlamak, meslek becerilerini kazandırmak ve üniversite hayatına hazırlamaktır (www.edu.md, 2007; Moldova Eğitim Kanunu, 1995).

Mesleki eğitimin amacı, meslek sahibi olmayanlara belirli bir meslek kazandırmak, ayrıca hem ihtisaslı çalışanlarının hem işsizlerin yeniden yetiştirilmesini veya kalifiyesini yükseltilmesini sağlamaktır (Moldova Eğitim Kanunu, 1995).

Yükseköğretimin amacı, çok yönlü gelişmiş sanatsal kişilikleri oluşturmak, değişik bilim dallarında çalışacak yüksek ihtisaslı çalışanları ve öğretim elemanları yetiştirmek; vatandaşların bilgi edinme taleplerini karşılamak; bilimsel araştırmaların yapılması ve uygulanmasını sağlamak; bilimsel, teknik, sanat ve kültürel değerlerin korunmasını sağlamaktır (Moldova Eğitim Kanunu, 1995).

Yukarıda sıralanan eğitim amaçlarından da anlaşıldığı gibi, Moldova'nın eğitim politikası vatandaşlarına ömür boyu eğitim olanağı sağlamayı; eğitim sürecinde edinilen bilgilerle toplumun yaşam kalitesini yükseltmektir. Ülke vatandaşlarının entelektüel, ahlaki, duygusal ve fiziksel gelişiminin yanı sıra, genel kültür seviyesini yükseltmeyi; kendisini sosyal hayata adapte etme kabiliyetini geliştirmeyi ve bilinçli bir mesleki eğitim programı seçimi yaparak yoluna devam etmeyi mümkün kılacak temelleri hazırlamaktır. Ayrıca vatandaşlarını ulusal değerlerinin bilincinde ve sürekli öğrenen bir topluma dönüştürmeyi amaçlamaktadır.

Moldova Eğitim Sisteminin Yapısı

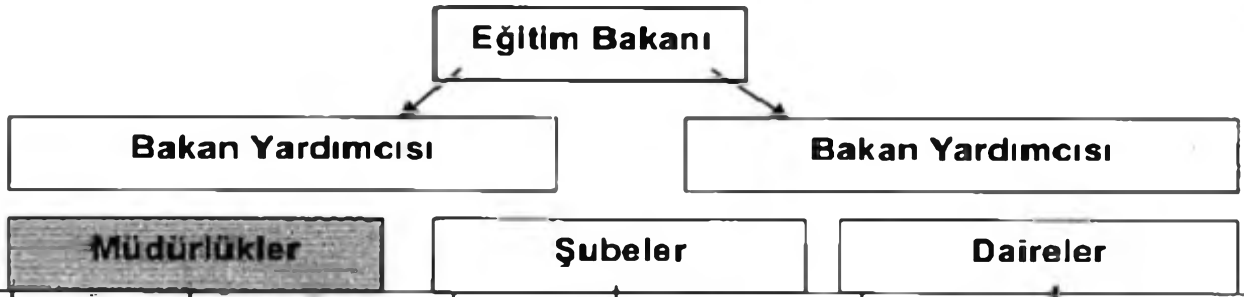
Bu başlık altında Moldova Eğitim Sistemi yönetsel yapılanma ve okul sisteminin yapılanması olarak ele alınmıştır.

Yönetsel Yapılanma

Moldova'da eğitim sisteminin planlanması, yönetimi ve denetlenmesi Moldova Eğitim ve Gençlik Bakanlığı'nın sorumluğundadır. Bu kapsamda Bakanlık; (1) devlet eğitim strateji ve politikalarının oluşturulmasından, uygulamasından ve geliştirilmesinden; (2) devlet dil politikalarının uygulanmasından ve denetiminden; (3) tüm eğitim ve yetiştirme kuruluşlarının teknik donanım geliştirme planlarının düzenlenmesinden ve strateji geliştirilmesinden, (4) devlet eğitim standartlarının geliştirilmesi ve uygulaması ve denetiminden; (5) eğitim program ve planlarının, kitaplarının ve diğer araç-gereçlerinin geliştirme faaliyetlerinin düzenlemesinden ve uygulamasından; (6) açılacak ve ya kapatılacak okul türünün belirlemesinden; (7) mülhak eğitim kuruşlarına kayıt ve kabul planlarının oluşturulmasından ve meslek türü belirlenmesinden; (8) kolej ve yükseköğretimde yetiştirilecek kadroların Ekonomi Bakanlığı, Finans Bakanlığı, Aile, Sosyal Güvenlik ve Çalışma Bakanlığı ile işbirliği içinde belirlemesinden; (9) eğitim kurumlarının, ihtisaslı çaltşanlarının ve işsizlerin yeniden yetiştirilme veya kalifiyesini yükseltilme kurumlarının değerlendirilmesi ve

akreditasyonundan; (10) eğitim kadrolarının yetiştirilmesinden ve kalifiyesinin yükseltilmesinden ve değerlendirilmesinden; (11) devlet ödüllerine adayların belirlemesinden; (12) ilgili bakanlıklarla ve bilim-araştırma bölümleriyle işbirliği içerisinde mülhak yükseköğretim ve bilim-araştırma enstitülerinin faaliyetlerinin düzenlemesinden; Finans Bakanlığı ile işbirliği yaparak eğitim sisteminin finansmanından; (13) Aile, Sosyal Güvenlik ve Çalışma Bakanlığı ile işbirliği yaparak eğitim kurumlarında çalışan eğitim kadroların ve diğer çalışanların maaşlarının ödeme planların belirlemesinden; (14) mülhak eğitim kurumlarının finans faaliyetlerinin düzenlemesinden; (15) eğitim alanında uluslararası işbirliği kurulmasından ve düzenlenmesinden; (16) yasal altyapının tasarlanmasından, uygulanmasından ve denetiminden sorumludur (Moldova Eğitim Kanunu, 1995). Şekil 1'de Moldova Eğitim ve Gençlik Bakanlığı'nın yönetsel yapılanması verilmiştir.

Şekil 24.1'de de görüldüğü gibi Moldova Eğitim ve Gençlik Bakanlığı'nda merkezi örgüt yapılanması söz konusudur. Bakanlığın sorumluluğundaki faaliyet alanları 13 bölümde toplanmaktadır. Ayrıca her bölümünün politika geliştirme, planlama, yönetim ve koordinasyon, finans gibi yardımcı bölümleri bulunmaktadır. Bakanlık çalışanları bakan tarafından atanmakta ve beş yılda bir, Moldova yasalarınca belirtilmiş kriterlere göre değerlendirmeden geçmektedirler (Moldova Eğitim Kanunu, 1995).

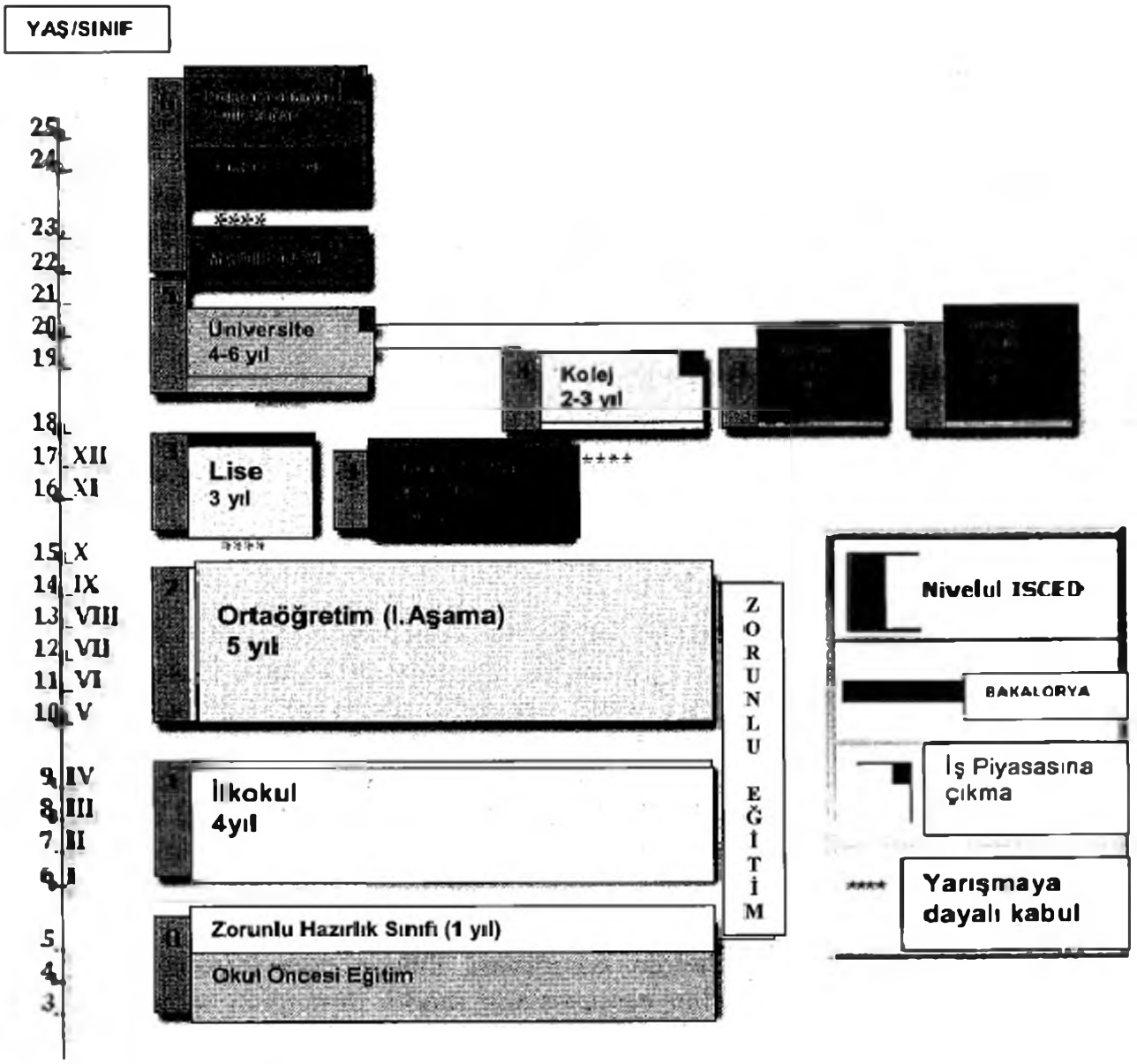
	Müdürlükler	Şubeler	Daireler
1	Üniversite Öncesi Eğitim (İlk ve ortaöğretim)	Eğitim Programları ve Faaliyetleri	Diploma, Denklik ve Değerlendirme
2	Eğitim Programları ve Okul Denetimi	Özel Eğitim ve Çocuk Hakları	Eğitim Kurumlarının Tahsisatı
3	Etnik Gruplar Eğitimi	Meslek Liseleri	
4	Mesleki Eğitim	Mesleki ortaöğretim	
5	Yükseköğretim ve Lisansüstü eğitim	Sürekli Eğitim	
6	Uluslar arası İlişkiler ve Avrupa'ya Entegrasyonu	Bilgi İşlem ve Program Geliştirme	
7	Bilgi Teknolojileri	Yetiştirme Araçları ve Okuma Materyalleri	
8	Okul Öncesi Eğitim	Spor okul ve Klüpleri	
9	Akreditasyon	Yetenek Sporları	
10	Gençlik Programları	Bütçe ve Finans	
11	Beden Eğitimi ve Spor	Muhasebe ve Finans Raporları	
12	Ekonomi ve Finans	İnsan Kaynakları ve Değerlendirme	
13	Hukuk ve Halkla İlişkiler		

Şekil 24.1. Moldova Eğitim ve Gençlik Bakanlığı'nın Yönetsel Yapılanması.

Kaynak: www.edu.md adresinden 26.03.2007 tarihinde uyarlanmıştır (Moldova Eğitim ve Gençlik Bakanlığı'nın resmi e-adresidir).

Okul Yapılanması

Moldova'da eğitim sistemi okul öncesi eğitim, üniversite öncesi eğitim (ilköğretim, ortaöğretim), yükseköğretim ve üniversite sonrası eğitim olmak üzere toplam beş düzeyde yapılandırılmıştır. Ayrıca Moldova Eğitim Sistemi özel yetiştirme ve yetişkinler eğitimini de kapsamaktadır (Moldova Eğitim Kanunu, 1995; www.edu.md, 2007).

Şekil 24.2. Moldova Okul Sisteminin Yapılanması

Kaynak: www.edu.md, 2007 (Moldova Eğitim ve Gençlik Bakanlığı'nın resmi e-adresidir).

Şekil 24.2.'de de görüldüğü gibi Moldova'da eğitim 3 yaşında başlamaktadır. Zorunlu eğitim dokuz yıl olup, ilköğretim ve ortaöğretim kademelerinden oluşmaktadır. Ayrıca okulöncesi eğitimi almamış 5 yaşındaki çocuklar için 1 yıl süren hazırlık eğitimi zorunludur. Eğitimin her aşamasında okullar devlet veya özel olabilmektedir. 3 yaşına

kadar çocukların eğitimi devlet desteği ile ailede gerçekleşmektedir. Ayrıca bu yaş grubu çocuklar için ailelerin talebi üzerine yerel yönetimlerin kararına bağlı olarak kreşler de açılabilmektedir. Eğitimin her aşamasında Moldova Eğitim ve Gençlik Bakanlığı'nın belirlediği eğitim programları uygulanmaktadır. Bu da Moldova'da eğitimin her aşamasının devletin sorumluluğunda olduğunu göstermektedir. Zorunlu eğitimden sonraki her eğitim aşaması girişinde sınav yapılmaktadır. 3 - 18 yaş arası eğitim özel ve fakülte eğitimi ile desteklenmektedir (www.edu.md, 2007).

Moldova'da öğrencilerin çoğunluğu devlet okullarında eğitim görmektedir. Öğretmen ücretleri ve ders kitapları devlet bütçesinden karşılanır, özel okullara giden öğrenciler ise okul ücreti öderler. Devlet ve özel okullarda zorunlu müfredat dışında bulunan tüm okul etkinlikleri ve projeleri aileler tarafından karşılanmaktadır (www.edu.md, 2007).

Moldova Eğitim Kanunu'nun 13. Maddesine göre sınıf yapılanması ise şu şekildedir: (1) Okul sınıfları, erkek kız ayrımı yapılamaksızın karmadır; (2) sınıflar okul öncesi eğitimde 10 ile 15; ilköğretimde, gimnazyumda ve lisede 20, mesleki ortaöğretimde ve üniversitelerde ise 25 kişiliktir (Moldova Eğitim Kanunu, 1995).

Moldova Eğitim Sisteminin İşleyişi

Bu başlık altında Moldova Eğitim Sistemi okul işleyişi açısından ele alınmış ve okul öncesi eğitim, üniversite öncesi eğitim, üniversite eğitimi ve üniversite sonrası eğitim olarak betimlenmiştir.

Okul Öncesi Eğitim

Moldova'da okul öncesi eğitim, eğitim ve yetiştirme sisteminin ilk aşamasını oluşturmakta ve kreşlerde, çocuk yuvasında, anaokulunda veya ilkokulun hazırlık sınıfında verilmektedir. Bu dönem 3 – 6/7 yaş grubu çocuklarını kapsayan bu eğitim beş yaşına kadar zorunlu değildir. Beş yaşında olup okul öncesi eğitimi almamış olan çocuklar için okula hazırlık sınıfı zorunludur. Okul öncesi eğitim aşamasında olan çocuklar devlet ve özel okul öncesi eğitim kurumlarına gitmektedir. Okul öncesi eğitim kurumlarında çeşitli eğitim programları uygulanmaktadır. Bu programlar çocuğun gelişim seviyesine bağlı olarak veya velilerinin tercihleri doğrultusunda uygulanmaktadır (www.edu.md, 2007).

Okul öncesi eğitim kurumlarının korunması, ihtiyaç doğrultusunda yenilerinin açılması ve halkın sosyal ihtiyaçları çerçevesinde maddi desteğinin sağlanması yerel yönetimlerinin görevleri içerisindedir. Devlet kreş ve çocuk yuvalarının finansmanı devlet tarafından yapılmaktadır. Ayrıca engelli ve kimsesiz çocukların eğitimini devlet üstlenmektedir (www.edu.md, 2007).

2009 – 2010 öğretim yılı verilerine göre Moldova'da tümü kamu okulu olmak üzere toplam 1.362 okul öncesi eğitim kurumu mevcuttur. Bu eğitim kurumların kapasitesi 162 900 kişiliktir. Okul öncesi eğitimine devam eden öğrenci sayısı ise 126 bin kişidir. Okul öncesi eğitim kurumlarındaki kadrolar, yönetici, genel eğitmen, müzik öğretmeni, defektoloji uzmanı ve konuşma terapisti gibi uzmanlarından oluşmaktadır. Eğitmen kadroları ise 11 700 kişi olup, bir öğretmene 11 öğrenci düşmektedir (Statistica Moldovei, 2011).

Üniversite Öncesi Eğitim

Moldova'da üniversite öncesi eğitim 12 yıl olup, iki kademeden oluşmaktadır. Bunlar I. Kademe genel eğitim ve II. Kademe genel eğitim aşamalarıdır. I. Kademe genel eğitim zorunludur, dokuz yıl olup İlköğretim ve ortaöğretim birinci aşamasından oluşmaktadır. II. Kademe genel eğitim aşaması ise zorunlu değil, üç yıl sürmekte ve ortaöğretiminin ikinci aşamasını (genel ortaöğretim okulu, gimnaziyum, lise, mesleki teknik lisesi veya kolejler) oluşturmaktadır. Temel genel eğitim kurumlan kamu veya özeldir. Devlet okullarında eğitim ücretsiz olup Moldovca ve Rusça yapılmaktadır. Özel kurumlarda ise eğitim paralı olup Moldovca, Rusça veya başka bir dilde yapılabilmektedir. (www.edu.md, 2007; Moldova Eğitim Kanunu, 1995).

Öğretim yılı iki dönemden oluşmakta ve 1 Eylül'de başlayıp 31 Mayıs'ta sona ermektedir. Bir öğretim yılı 35 haftadır (Moldova Eğitim Kanunu, 1995).

Üniversite öncesi eğitim aşamalarında iki tür öğrenci değerlendirmesi söz konusudur. Birinci değerlendirme dersteki başarı oranının değerlendirilmesi olup, 10 puanlık değerlendirme sistemine göre yapılmaktadır. Ayrıca "başarılı" ve "başarısız" kategorilerinde değerlendirme yapılmaktadır. Değerlendirmedeki "başarısız" veya 1, 2, 3 ve 4 notlan öğrencinin dersten başarısız olduğunu göstermektedir. İkinci değerlendirme ise okul ve sınıf ortamında öğrenci davranışlarının değerlendirilmesidir ve "çok iyi", "iyi", "orta" ve "kötü" olarak değerlendirilmektedir (Moldova Eğitim Kanunu, 1995).

2009 – 2010 öğretim yılı verilerine göre Moldova'da üniversite öncesi temel genel eğitim veren 20'si özel okul olmak üzere toplam 1512 okul mevcut ve 3 894'ü özel okullarda olmak üzere toplam 415 500 bin öğrenci eğitim görmektedir. Ortaöğretim ikinci aşamasında olan öğrencilerin %1.5'i özel okullara devam etmektedir. Okullardaki toplam öğretmen sayısı ise 37 bin olup, bir öğretmene yaklaşık 11 öğrenci sayısı düşmektedir (Statistika Moldovei, 2011).

İlköğretim. Moldova'da ilköğretim 6-10 yaş grubu çocukları kapsamakta, dört yıl sürmekte ve zorunludur. İlköğretim, ilköğretim okullarında veya ortaöğretim okullarında gerçekleşmektedir. Ortaöğretim okullarında gerçekleştiği zaman 1-4 sınıflan kapsamaktadır. Sınıflar daima karma olup genelde aynı yaştaki öğrencilerden oluşmaktadır. Ancak kırsal bölgelerde Eğitim ve Gençlik Bakanlığı'nın izni ile yerel yönetimler tarafından yaş olarak karma sınıflar oluşturulabilmektedir. Dersler sınıf ve branş öğretmenleri tarafından verilmekte ve 45 dakika sürmektedir. Sınıftaki ortalama öğrenci sayısı yaklaşık 20 kişidir (www.edu.md, 2007; Moldova Eğitim Kanunu, 1995).

1 Ekim itibariyle yedi yaşında olan çocuklar için okula gitmek zorunludur. Yerel yönetimler her çocuğu okula yerleştirmek zorundadır. Aileler de okulda yer olduğu sürece istedikleri okula çocuğunu kaydettirebilmektedirler (Moldova Eğitim Kanunu, 1995).

Her okul resmi müfredat doğrultusunda kendi müfredatını hazırlamaktadır. Öğretmenler, ders kitaplarını ve öğretim yöntemlerini kendileri seçebilmektedirler. İlköğretimdeki tüm dersler zorunludur (www.edu.md, 2007).

Öğrenciler kendi öğretmenleri tarafından değerlendirilmektedir. Kural olarak eğer öğrenciler tüm derslerden başarılı olursa bir üst sınıfa devam eder. Bir veya daha fazla dersten başarısız olanların bir üst sınıfa devam etmeleri öğretmenin uygun görmesine bağlıdır. Öğrenciler nadiren sınıf tekrarlarlar. Öğrenciler ilköğretimi tamamlamak için ayrıca herhangi bir sınava tabi tutulmazlar (www.edu.md, 2007).

2009- 2010 öğretim yılı verilerine göre Moldova'da ilköğretim eğitimi veren toplam 270 okul mevcuttur. Bu okulların 91'1 direk ilköğretim okulları, 179'u ise 1-4 ilköğretim sınıfları olan genel eğitim okullarıdır. İlköğretimdeki toplam öğrenci sayısı ise 141.197'tir. 2009 – 2010öğretim yılında ülkedeki ilköğretim eğitimi tamamen devlet okullarında yapılmıştır (Statistika Moldovei, 2010).

Ortaöğretim. Moldova'da ortaöğretim genelinde 10 - 18 yaş gruplarını kapsamakta ve iki aşamadan oluşmaktadır. Birinci aşama 10 – 15 yaş grubunu kapsamakta, beş yıl (5-9 sınıflar) olup zorunlu eğitimin içerisinde ve genel ortaöğretim okullarında veya gimnaziyumda gerçekleşmektedir. İkinci aşama ise 15 - 18 yaş grubunu kapsamakta, üç yıl (10-12 sınıf) olup zorunlu değil ve genel ortaöğretim okulu, lise, meslek lisesi, mesleki teknik lisesi veya kolejde gerçekleşmektedir. (Moldova Eğitim Kanunu, 1995).

Ortaöğretimin iki aşamasında da okullar kamu veya özele ait olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Hem özel hem devlet okullarında ortaöğretim dersleri, zorunlu ve seçmeli olup, branş öğretmenleri tarafından verilmekte ve 45 dakika sürmektedir. İçerik açısından dersler genel kültür, branş dersleri ve mesleki eğitim dersleri olmak üzere üçe ayrılmaktadır. Sınıftaki ortalama öğrenci sayısı yaklaşık 20 - 25 kişidir (www.edu.md, 2007; Moldova Eğitim Kanunu, 1995).

Ortaöğretimin birinci aşaması girişinde herhangi bir sınav yapılmamaktadır. Ortaöğretimin birinci aşamasından (zorunlu eğitimden) mezun olabilmek için ise öğrenciler Eğitim ve Gençlik Bakanlığı'nın belirteceği tarihlerde matematik, biyoloji, resmi dil ve öğretim dili olmak üzere, bu dört dersin sınavlarından geçmek zorundadır (www.edu.md, 2007; Moldova Eğitim Kanunu, 1995).

Ortaöğretimin ikinci aşamasını eğitim veren liselerde eğitim sosyal ve fen bölümleri olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Liseye giriş müsabaka usulüyle yapılmaktadır. Liseden mezun olabilmek için ise öğrenciler Eğitim ve Gençlik Bakanlığı'nın belirteceği tarihlerinde sosyal bilimlerden mezun olacak öğrenciler, beş zorunlu (eğitim dili, coğrafya, yabancı dil, resmi dil, ana dil) ve bir seçmeli (tarih, fizik, kimya, biyoloji, matematik veya bilgisayar) sınavdan geçmek üzere toplam altı sınavda başarılı olmak zorundadır. Fen bilimlerinden mezun olacak öğrenciler ise 4 zorunlu (eğitim dili, yabancı dil, resmi dil, matematik) ve seçmeli olan (Ukrayınca, Bulgarca, Gagauzca ve tarih, fizik, kimya, biyoloji, coğrafi veya bilgisayar) iki seçmeli sınavdan geçmek üzere toplam altı sınavda başarılı olmak zorundadır. Ayrıca bakalorya derecesi için sınav yapılmaktadır. Bakalorya sınavlarını başarıyla geçen öğrenciler bitirdikleri bölümlere (sosyal/fen) göre fakültelere girmektedir. Bakalorya derecesini kazanan öğrenciler sınavlara tabi tutulmadan üniversiteye ikinci sınıftan başlama hakkını kazanmaktadır. Bakalorya sınavını kazanamayan öğrenciler sonraki üç yıl içerisinde bu sınava en fazla iki kere girme hakkına sahiptirler (www.edu.md, 2007; Moldova Eğitim Kanunu, 1995).

2009 - 2010 öğretim yılı verilerine göre Moldova'da ortaöğretim veren toplam 1414 okul mevcuttur. Bu okulların 1'i özel olmak üzere 708'i jimnaziyum, 19'u özel olmak üzere 492'si lise, 179'u genel ortaöğretim okulu ve 35'i engelli çocuklar için eğitim veren okullardır. Ortaöğretimdeki öğrencilerin 3894'ü özel okullarda olmak üzere toplam 270299 öğrenci eğitim görmüştür. Ortaöğretimdeki 1. ve 2. aşama olarak öğrenci sayısı ise şu şekildedir; ortaöğretimin birinci aşamasında 207 542 öğrenci, ikinci aşamasında 62 757 öğrenci eğitim görmüştür (Statistika Moldovei, 2010).

Mesleki Eğitim. Moldova'da mesleki eğitim meslek liselerinde, meslek teknik liselerinde (kolej) ve zanaat okullarında verilmektedir. Okullardaki verilecek meslek eğitimi Ekonomi Bakanlığı, Aile, Sosyal Güvenlik ve Çalışma Bakanlığı ve Eğitim ve Gençlik Bakanlığı'nın ortak teklifi üzerine hükümet tarafından belirlenmektedir (www.edu.md, 2007; Moldova Eğitim Kanunu, 1995).

Ortaöğretim meslek okullarında meslek sahibi olmayanlara belirli bir meslek kazandırılması, ihtisaslı çalışanların ve işsizlerin yeniden yetiştirilmesi veya kalifiyesinin yükseltilmesi sözleşme ile yapılmakta ve devlet iş sağlama fonlarından finanse edilmektedir. Ayrıca Moldova yasalarına göre meslek okullarının teknik alt yapısının sağlanması ve geliştirilmesi için tüm devlet ve özel kurumlar maaşlarının en az % 2'sini devlet bütçesine havale etmek zorundadırlar. 20 çalışanı üzerinde olan tüm devlet kurum ve kuruşları, meslek eğitimde olan öğrencilere staj ortamı sağlamak zorundadırlar. Bu da 10 çalışana bir stajyer olarak gerçekleşmektedir (www.edu.md, 2007; Moldova Eğitim Kanunu, 1995).

Moldova'daki meslek liseleri ve zanaat okullarında bir veya birbirine bağlı birkaç meslek eğitimi gerçekleşmektedir. Mesleki liselerde gimnaziyum mezunları için meslek eğitimi dışında ortaöğretim programları da uygulanmakta ve eğitim 3 yıl sürmektedir. Genel ortaokul ve lise mezunlan için ise bu eğitim 1 yıl sürmektedir. Zanaat okullarında ise ayrıca, Eğitim ve Gençlik Bakanlığı'nın izniyle zorunlu eğitimini bitirmemiş fakat 16 yaşı doldurmuş olanlar için programlar düzenlenebilmektedir. Hem mesleki liselere hem zanaat okullarına giriş Eğitim ve Gençlik Bakanlığı'nın belirteceği şartlara göre müsabaka usulü ile yapılmaktadır (Moldova Eğitim Kanunu, 1995).

Zanaat okullarında eğitim 6 ay ile 1,5 yıla kadar sürmekte ve mezun olabilmek için meslek sınavından başarı olmak gerekmektedir. Zanaat okulundan mezun olanlar mezuniyet belgesini alıp, iş hayatına atılmaktadırlar. Mesleki liseden mezun olabilmek için ise meslek sınavlarından başarıyla geçmek gerekmektedir. Sınavlan başarıyla geçenlere Meslek Sertifikası verilmektedir. Meslek Sertifikasını alanlar direk iş piyasasına atılabilirler, meslek teknik lisesine (kolej) geçiş yapıp eğitme devam edebilirler (1 yıl) veya bakalorya derecesini alabilmek için normal liselerin 12. sınıfına kayıt yaptırabilirler (www.edu.md, 2007; Moldova Eğitim Kanunu, 1995).

2009 - 2010 öğretim yılı verilerine göre Moldova'da 52 meslek lisesi ve 23 zanaat okulu olmak üzere toplam 75 meslek ortaöğretim okulu mevcuttur. Meslek liselerinde 19 625 öğrenci ve zanaat okullarında 2.536 olmak üzere toplam 22 161 öğrenci mesleki eğitim görmüştür. Meslek ortaöğretimdeki çalışan öğretmen sayısı ise 2.234'dir. Böylece meslek ortaöğretimde bir öğretmene 10 öğrenci düşmektedir (Statistika Moldovei, 2011, 2010).

Moldova'da mesleki teknik eğitim ise devlet ve özel kolejlerde verilmektedir. Bu kolejlerde ulusal ekonomi ve sosyal alanlar için elemanlar yetiştirilmektedir. Eğitim gündüz ve akşam okullarında gerçekleşmektedir. Kolejlere girişte zorunlu eğitimi bitirme şartı aranmaktadır. Ayrıca genel ortaokul, lise ve meslek lise bitirenler kolejlerde mesleki teknik eğitim alabilmektedir. Zorunlu eğitim mezunları için eğitim 4 yıl sürmekte ve lise bitirme imkanı sunulmasının yanı sıra bakalorya derecesi için sınav hakkı tanınmaktadır. Genel ortaokul ve lise mezunları için eğitim 2 yıl, tıp alanlarında eğitim görecek olanlar için ise 3-5 yıl sürmektedir. Kolejden mevzun olabilmek için öğrencilerin mezuniyet sınavlarında başarılı olmaları ve mezuniyet projesini sunup başarıyla savunmuş olmaları gerekmektedir. Mesleki teknik eğitimden mezun olanlar iş hayatına atılmakta ve yükseköğretime devam etmektedirler. Yükseköğretime (tıp dışında) devam eden öğrenciler üniversitede 1 yıl daha az eğitim görmektedirler (www.edu.md, 2007; Moldova Eğitim Kanunu, 1995).

2009 - 2011 öğretim yılı verilerine göre Moldova'da mesleki teknik eğitim veren 41'i devlet ve 6'i özel olmak üzere toplam 47 kolej mevcuttur. Devlet kolejlerinde 29 810 ve özel kolejlerde 2 439 olmak üzere toplam 32 249 öğrenci mesleki teknik eğitim görmüştür. Kolejlerdeki öğretmen sayısı ise 2 502'dir. Böylece mesleki teknik eğitimde bir öğretmene yaklaşık 13 öğrenci sayısı düşmektedir (Statistika Moldovei, 2011).

Yükseköğretim

Moldova'daki yükseköğretim üniversite, enstitü ve akademilerde gerçekleşmekte ve eğitim programına bağlı olarak 4 – 6 yıl sürmektedir. Eğitim gündüz, akşam ve açık öğretim olarak gerçekleşmektedir. Akşam ve açık öğretim gündüz eğitiminden bir yıl daha fazla sürmektedir. Yükseköğretim kurumlan özerktirler. Yükseköğretime giriş sınavları Moldova Eğitim ve Gençlik Bakanlığı tarafından belirlenmiş genel kurallara göre müsabaka usulü ile fakülteler tarafından yapılmaktadır. Yükseköğretim öğrencilerinin iki programa birden devam etme hakları var ve bunun için öğrencilerin seçtikleri fakültelerin ayrı ayrı sınavlarına girip başarılı olmaları gerekmektedir. Ancak bu durumda tek programdan devlet bursuna başvurabilmektedirler (270 MDL (Moldova Lei = 21.6 Dolar) (Moldova Eğitim Kanunu, 1995).

Bugünkü Moldova'da toplam 25 alanında yükseköğretim yapılmaktadır. 2009 yılında öğrencilerin yaklaşık % 19'u ekonomi fakültesine, %17'si mühendislik ve teknoloji fakültesine, % 7'si mimarlık fakültesine ve % 15'sı eğitim fakültelerine kayıt yaptırmıştır. Yükseköğretim öğrencilerinin % 72,2'i sözleşmeli eğitim görmektedir. Sözleşmeli eğitimin maliyetleri branşlara göre değişmekte ve 2,0 bin ile 7, 3 bin MDL (160-584 Dolar) arasında değişmektedir. Öğrencilerin yaklaşık 2/3 resmi dilde, 1/3 ise Rusça, İngilizce, Fransızca veya Almanca dillerinde eğitim görmektedir (www.edu.md, 2007; Statistica Moldovei 2010).

Moldova'da yükseköğretim, devletin talep ettiği mesleklere yönelik yapılmaktadır. Yükseköğretim kurumları devlet talebinin üzerinde öğrenci alabilmektedir. Devlet tarafından finanse edilecek yükseköğretim ulusal sosyo – ekonomik ihtiyaçlarına göre yapılmaktadır. 2009 – 2010 öğretim yılında yükseköğretim öğrenci sayısının (109 892 kişi) %28,8'i devlet tarafından finanse edilmiştir (www.edu.md, 2007; Statistika Moldovei, 2011).

Yükseköğretimden mevzun olanlara meslek uzmanı dereceli diploma verilmektedir. Bu dereceyi alabilmek için öğrenciler toplam üç sınavda başarı göstermek zorundadırlar. Bunlar; mezuniyet projesi, alan ve branş sınavlarıdır. Mezuniyet projesinde başarısız olan öğrencilere ise uzmanlık derecesi verilmeyip sadece yükseköğretim diploması verilmektedir. Uzmanlık derecesi sınavlarından başarısız olan öğrencilere ise yükseköğretim mezuniyet belgesi verilmekte ve sonraki üç yıl içerisinde uzmanlık derecesi sınavına girmede iki hak tanınmaktadır. Tıp alanında ise tek mezuniyet sınavı ile uzmanlık derecesi verilmektedir. Yükseköğretimde uzman dereceli diploma alanlar iş hayatına atıldıkları zaman, normal maaşlarına bir asgari ücret eklenmektedir (Moldova Eğitim Kanunu, 1995).

2009 - 2010 öğretim yılı verilerine göre Moldova'da 19 devlet ve 14 özel üniversitesi olmak üzere toplam 33 yükseköğretim kurumu faaliyet göstermektedir. Öğrencilerin 90 256 devlet ve 19 636 özel üniversitesinde olmak üzere toplam 109 892 bin öğrenci yükseköğretim görmektedir. 2000-2001 öğretim yılında her 10 bin kişiye düşen yükseköğretim öğrenci sayısı 217 iken, 2009-2010 öğretim yılında 308 (%42) öğrenciye yükselmiştir. Yükseköğretimdeki öğretim elemanı kadrosu % 38'i bilim doktoru ve % 7'si bilim doktoru adayı olmak üzere toplam 6 413 kişiden oluşmaktadır (www.edu.md, 2007; Statistica Moldovei, 2011).

Üniversite Sonrası Eğitim

Moldova'daki üniversite sonrası eğitim mastır, doktora ve doktora sonrası eğitimleri kapsamakta ve üniversitelerde ve bilim – araştırma enstitülerinde gerçekleşmektedir. Üniversite sonrası eğitime yükseköğretim uzman dereceli diploma sahipleri başvurabilmektedir. Giriş sınavları yükseköğretimde de olduğu gibi Moldova Eğitim ve Gençlik Bakanlığı tarafından belirlenmiş genel kurallara göre müsabaka usulü ile fakülteler tarafından yapılmakta. 1-2 yıllık eğitim ile mastır derecesi verilmektedir. Mastır eğitiminin tamamlanmasından sonra 3-4 yıl yapılan doktora çalışması ile doktora unvanı verilir. Doktora sonrası 1-2 yıl araştırma yapanlara bilim doktoru adayı unvanı verilmektedir (www.edu.md, 2007; Moldova Eğitim Kanunu, 1995).

Devlet kurumlarında çalışan ve tez aşamasına gelen doktora öğrencilerine 3-12 ay ücretli veya ücretsiz izin kullanma hakkı tanınmaktadır. Doktora sonrası araştırma yapan vatandaşlara ise 2 yıla kadar ücretli izin hakkı tanınmaktadır (www.edu.md, 2007; Moldova Eğitim Kanunu, 1995).

2009-2010 öğretim yılı verilerine göre Moldova'da doktora eğitimi verilen 44 kurumda yaklaşık 20 bilim alanında 1601 kişi doktora eğitimini görmüş ve yılsonunda 335 kişi mezun olmuştur. Doktora sonrası çalışmaları ise toplam 19 eğitim kurumunda yapılmaktadır. Aynı yılın verilerine göre toplam 59 kişi doktora sonrası çalışmaları sürdürmektedir. Moldova GSYİH'nın ortalama %1'ini (2009 yılı) bilim ve bilimsel araştırmalar ayrılmaktadır (Statistika Moldovei, 2011).

Moldova ve Türk Eğitim Sisteminin Karşılaştırılması

Türk ve Moldova Eğitim Sistemlerinin karşılaştırması Tablo 24.2'de yer almaktadır.

Tablo 24.2. Türk ve Moldova Eğitim Sistemlerinin Amaç, Yapı ve İşleyiş Açısından Karşılaştırması

	Türkiye Eğitim Sistemi	Moldova Eğitim Sistemi
AMAÇ	Eğitim amaçları yasayla belirlenmiş. Genel olarak ifade edilmiştir. İyi yurttaş, iyi üretici ve iyi tüketici yetiştirmek hedeflenmektedir.	Eğitim amaçları yasayla belirlenmiş. Genel olarak ifade edilmiştir. Hem iyi yurttaş hem ekonominin gerektirdiği insangücü yetiştirme önemli amaçları arasındadır.
YAPI	Eğitim merkezidir.	Eğitim merkezidir.
	Her türlü karar Milli Eğitim Bakanlığı tarafından alınır.	Her türlü karar Moldova Eğitim ve Gençlik Bakanlığı tarafından alınır.
	Okulöncesi eğitim zorunlu değildir.	Okulöncesi eğitimin 1 yılı zorunludur.
	Zorunlu eğitim 12 yıldır.	Zorunlu eğitim 9 yıldır.
	İlköğretim (İlkokul ve Ortaokul) 4+4=8 yıl şeklindedir	İlköğretim 4 yıl şeklindedir
	Ortaöğretim 4 yıldır.	Ortaöğretim 5+3 yıldır.
	Ortaöğretim temel eğitim dışındadır.	Ortaöğretim temel eğitim içindedir.
	Temel eğitimde tek tip akademik takvim uygulanmaktadır.	Temel eğitimde tek tip akademik takvim uygulanmaktadır.
	Yükseköğretimde özel üniversitelerin oranı düşüktür.	Yükseköğretimde devlet ve özel üniversitelerin orantılıdır.
	Enstitüler üniversitelere bağlıdır.	Enstitüler üniversitelere bağlı değildir.
	Okullar merkezden finanse edilmektedir.	Okullar merkezden finanse edilmektedir.
	Eğitimin her düzeyinde özel okullara müsaade edilmiştir.	Eğitimin her düzeyinde özel okullara müsaade edilmiştir.
İŞLEYİŞ	İlk ve orta öğretimde beşlik not baremi kullanılmaktadır.	İlk ve orta öğretimde onluk not baremi kullanılmaktadır.
	Ortaöğretim tek aşamadır. 4 yıl sürmektedir.	Ortaöğretim iki aşamadır. 5+3 yıl sürmektedir.
	İlk ve ortaöğretimde mezun olabilmek için bitirme sınavı yoktur.	Ortaöğretimin iki aşamasında da mezuniyet sınavı vardır.
	Yükseköğretime giriş sınavı merkezi sistem ile yapılmaktadır.	Yükseköğretime giriş sınavı fakülteler tarafından yapılmaktadır.
	Üniversitelerde dörtlü not baremi kullanılmaktadır.	Üniversitelerde onluk not baremi kullanılmaktadır

Kaynak: www.edu.md, 2007; MEB, 2014.

Tablo 24.2'de görüldüğü gibi genel olarak Moldova Eğitim Sistemi ile Türk Eğitim Sistemi bazı farklılıklara rağmen büyük ölçüde benzemektedir. Türkiye ve Moldova Eğitim Sistemlerinin temel farklılıkları ise şu şekilde sıralanabilir: (1) Okulöncesi eğitimin kısmen zorunlu olması; (2) İlk ve ortaöğretim ayrımının olmaması, bunun yerine temel eğitim I. Kademe ve II. Kademe ayrımının olması; (3) zorunlu eğitiminin süresi dokuz yıl olması; (4) enstitülerin üniversitelere bağlı olmaması; (5) tüm eğitim aşamalarında not bareminin 10 olması; (6) üniversitelere giriş sınavının üniversiteler tarafından yapılmasıdır.

Sonuç

Uluslararası ilişkilerin giderek artması, kitle iletişim araçlarının yaygın olarak kullanılması, uluslann daha iyi tanınmasına ve birbirleriyle yakınlaşmalarına neden olmaktadır. Ülkelerin kalkınmasında ekonominin, siyasetin ve bilimin temel kaynaklarından olan eğitimin önemli bir role sahip olduğu düşünülmektedir. Dolayısıyla, eğitim sorunlarının çözümlenmesinde, başka ülkelerin eğitim deneyimlerden yararlanmanın bir gereklilik olarak ortaya çıktığı düşünülmektedir. Bu doğrultuda, diğer ülkelerdeki eğitim sistemlerinin incelenmesi, sonuçlarından yararlanılmasının faydalı olacağı düşünülmektedir. Bu çalışmada, Moldova Eğitim Sistemi incelenmiş ve Türk Eğitim Sistemiyle karşılaştırılmıştır.

Çağdaşlaşma ve dünyaya ayak uydurmanın önemli süreçlerinden biri eğitimin gelişmesi, eğitim sisteminin yenilenmesi ile olabilmektedir. Eski Sovyet Birliği'nden 1991 yılında ayrılan Moldova yeni sosyo-ekonomik hedefler doğrultusunda bir toplum inşa etmeye çalışmakta ve bunun için de gerekli değişim ve uygulamaları başarı ile gerçekleşmektedir. Bu başarı eğitim açısından da oldukça önemli bir deneyimdir. Bu başarını en önemli noktaları şöyle sıralanabilir: (1) GSYİH'dan % 8,2 ayrılması, % 3 oranında GSYİH'dan pay ayıran Türkiye açısından anlamlı bir örnek oluşturması (MEB, 2007); (2) okulöncesi eğitime gerçek anlamda büyük önem verilmesi; (3) üniversitelere giriş sınavının üniversiteler tarafından yapılması.

Özellikle eğitime yapılan yatırım oranında sonuçların başarılı olduğu bu karşılaştırma ile daha anlamlı bir şekilde ortaya çıkmaktadır. Dolayısıyla Moldova'nın eğitimle ilgili uygulamalarından önemli sonuçlar çıkarılması Türkiye açısından yararlı olabilecektir.

Yararlanılan Kaynaklar

MEB. (2006). **Türkiye ve Avrupa Birliği Ülkelerinin Eğitim Sistemleri.** Ankara: MEB Dış İşleri Genel Müdürlüğü.

MEB. (2014). **Milli Eğitim İstatistikleri. Örgün Eğitim 2013 - 2014**. Ankara: MEB Yayını. www.sgb.meb.gov.tr/daireler/istatistik/pdf. adresinden 02.03.2015 tarihinde indirilmiştir.

Moldova Eğitim ve Gençlik Bakanlığı. (2007). **Bakanlık Yapısı. Eğitim Sistemi Yapısı ve İşleyişi.** www.edu.md adresinden 12.03.2007 tarihinde indirilmiştir.

Moldova Eğitim Kanunu. (1995). Kişinev: Sayı No: N 547-XIII. www.minelres.lv/NationalLegislation/Moldova adresinden 12.02.2007 tarihinde indirilmiştir.

Moldova Anayasası. (1994). http://xiv.parlament.md adresinden 12.02.2007 tarihinde indirilmiştir.

Statistika Moldovei. (2011). **Statistical Yearbook of the Rapublic of Moldova**. Chişanau: National Bureau of Statistics of the RM.

Statistika Moldovei. (2010). **Anuarul Statistic Al Republicii Moldova 2010**. [Moldova Cumhuriyeti İstatistik Yıllığı 2010]. www.statistica.md adresinden 20.07.2011 tarihinde indirilmiştir.

Ticaret Müşavirliği. 2010. **Moldova Ekonomisi ve Türkiye – Moldova Dış Ticareti. Haziran 2010 Raporu.** www.musavirlikler.gov.tr adresinden 28.07.2011 tarihinde indirilmiştir.

TİKA. (2004). **Moldova Ülke Raporu. Ankara: Ekonomik, Ticari ve Teknik İşbirliği Daire Başkanlığı Yayını.**

UNDP. (2011). **Human Development Report 2010.** www.hdr.undp.org/en/ adresinden 27.07.2011 tarihinde indirilmiştir.

25. BÖLÜM

ÖZBEKİSTAN CUMHURİYETİ EĞİTİM SİSTEMİ

Dr. Demet GÖREN NİRON

Giriş

Özbekistan Devleti Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'nden ayrılarak 20 Haziran 1990'da egemenliğini, 1 Eylül 1991 tarihinde bağımsızlığını ilan eden, demokratik, laik, hukuka dayalı bir Cumhuriyettir (http://www.turan.tc/turk/ ozbek/ozbek.html). Bununla birlikte, bağımsızlığın ilanının ardından ülkenin yönetiminde tek söz sahibi, 1989'da Özbekistan Kominist Partisi Genel Sekreteri seçilmesinin ardından, Kasım 1990'da Cumhurbaşkanlığına seçilen ve görevine halen devam etmekte olan İslam Kerimov'dur (http://ekutup.dpt.gov.t r/turkcumh/oik528.pdf).

Sosyal, Siyasal ve Ekonomik Yapısı

Özbekistan Cumhuriyeti Orta Asya'nın merkezinde, Ceyhun ve Seyhun nehri ile Aral gölünün meydana getirdiği ova ile Tanrı dağlarının batı eteklerinde yer almaktadır. Ülkenin batısında ve kuzeyinde Kazakistan, doğusunda Kırgızistan ve Tacikistan, güneyinde ise Türkmenistan ve Afganistan bulunmaktadır. Yüzölçümü 447.400 km², nüfusu 27,488,000 ve nüfus yoğunluğu km² başına 52 kişi olan Özbekistan (2009 yılı verilerine göre) (http://www.odci.gov/cia/ publications /factbook / geos/uz.html; UNICEF, 2011), aynı zamanda beş Orta Asya Türk Cumhuriyeti arasında, nüfus itibariyle en kalabalık olanıdır (http://us.politinfo.com/Information/ Country_Profiles/ country _profile_095.html).

Resmi dili Özbek Türkçesi olan Özbekistan'da, Özbekçenin yanı sıra Karakalpakça, Tacikçe, Kırgızca, Türkmence, Kazakça ve Tatarca dilleri de yaygın olarak kullanılmaktadır (Eyüboğlu, 2004). Başkenti Taşkent olan Özbekistan'ın, önemli şehirleri: Semerkand, Buhara, Hive, Andıcan, Hokand, Navrangon, Karşı, Urgenç, Fergana ve Nukus' dur. Özbekistan'ın etnik yapısının %69'unu Özbek Türkleri, %10'unu Ruslar, %4.2' sini Tatar Türkleri, %4.2'sini Kazak Türkleri, %3.9'unu Tacikler, %1.6'sını Karakalpaklılar ve%7.2'sini ise diğerleri (Ukraynalı, Kırgız, Koreli, Türkmen, Azeri, Ermeni,

Yahûdi, Alman, vs.) teşkil etmektedir. Ülkede 156 şehir, 104 kasaba ve 1254 köy bulunmaktadır (http://www.ozturkler.com/ data/0006/0006_06_01.htm).

Özbekistan' ın milli geliri 14.0 milyar ABD Doları iken, kişi başına düşen milli gelir 484 Dolardır. Para birimi Sum olan ülkenin enflasyon oranı %67' dir. Ülkenin 2001 yılı dış ticaret ortalamasının 2.9 milyar Doları ihracat ve 3.3 milyar Doları ithalattır (http://www.dtm.gov.tr/ead/DTDERGI/temmuz02/ortaasya.htm). Doğal kaynaklar yönünden zengin olan ülkede petrol, doğal gaz, kömür, altın, bakır, gümüş, alüminyum, volfram ve tungusten başlıca madenlerdir. Dünyanın en kaliteli altını Özbekistan'da üretilmektedir (http://www.aygazete.com).

Bu çalışmada Özbekistan Cumhuriyeti'nin eğitim sistemi amaç, yapı, süreç ve iklim boyutları açısından incelenmeye çalışılmış ve Türk eğitim sistemi ile karşılaştırılmıştır.

Özbekistan Cumhuriyeti Eğitim Sisteminin Amaçları

Eğitim hakkı, Özbekistan Cumhuriyeti vatandaşlarının esas hakkıdır. Bu, Özbekistan Cumhuriyeti Anayasası'nda ve Özbekistan Cumhuriyeti "Eğitim Kanunu"nda tespit edilmiştir. Özbekistan Anayasası'nın 41. Maddesinde, "Her vatandaş eğitim ve öğretim hukukuna sahiptir. Parasız genel eğitim devletin teminatındadır. Eğitim kurumları devlet gözetimindedir" , 42. Maddesinde ise "Herkes bilimsel araştırma yapma özgürlüğüne maliktir" ifadeleri yer almaktadır (Merdanoğlu ve Muhammadiev, 1997).

Eğitim, ülke nüfusunun yaklaşık olarak % 60'ını, 25 yaşın altındaki gençlerin oluşturması nedeniyle, Hükümet politikasının öncelikleri arasında bulunmaktadır (http://reference.allrefer.com/country-guide-study/uzbekistan /uzbekistan36. html). Bu doğrultuda bağımsızlığın ardından Özbekistan eğitim sisteminde bir takım yenilikçi hareketlere gidilmiştir. Bu hareketlerin temelinde yalnızca ulusalcılık değil, aynı zamanda dünya vatandaşı olabilme eğilimi yer almaktadır. Bu doğrultuda 29 Ağustos 1997'de Cumhurbaşkanı Kerimov tarafından "Eğitim Ulusal Programı" kanunu imzalanmıştır. Program, eğitimin ve var olan eğitim yapısının geliştirilmesi için mevcut sistemin sorunlan ve bu sorunlann çözüm yolları üzerine odaklanmıştır (http://www.conics.it/tempus/intoday-6givgno documenti/ uzbek%20HE%20system. doc). Buna göre yeniden gözden geçirilmekte olan eğitim politikalarının amaçları: Hümanist ve demokratik öğretim yöntemleriyle eğitimin gerçekleştirilmesi, insani değerlere öncelik verilmesi, ulusal ve kültürel geleneklerin korunması, eğitim kurumlannın siyasi, sosyal ve politik hareketlerin etkisi dışında kalmasının sağlanması olarak sıralanmıştır. Üzerinde hala çalışılmakta olan yenilikçi hareketlerin yönü öncelikli olarak (Yuldasev, 2003);

- Eğitim sisteminin ve sosyalleşme süreçlerinin mükemmelleştirilmesi,
- Yeni okul, program ve ders kitaplarının geliştirilmesi,
- Bireysel ilgi ve yeteneklere odaklanılması,
- Değişen ekonomik ihtiyaçlara yanıt verebilecek şekilde, mesleki Eğitimin geliştirilmesi,
- Dünya eğitim sisteminin standartlanyla, Özbekistan eğitiminin bütünleştirilmesi,

olarak belirlenmiştir.

Okul Öncesi Eğitimin (Mektepgeçe Terbiye) Amaçları

Özbekistan' da okul öncesi eğitim zorunlu değildir. Okul öncesi eğitimi anaokulları (Balalar Bahçesi) ve ailede gerçekleştirilmektedir. Okul öncesi kurumlara çocuklar, ailelerinin isteği üzerine alınmaktadırlar. Okul öncesi eğitim kurumlarının amaçlarını şu şekilde sıralamak mümkündür (MEB, 1997):

- Çocuklara Özbek Dilinin öğretilmesi,
- Çocukların kişiliklerinin şekillendirilmesi,
- Çocukların zekâlarının geliştirmesi,
- Çocuklara sağlıklarını korumak gibi temel ihtiyaçlarının karşılanmasının öğretilmesi,
- Çocuklarda okumaya karşı sevgi uyandırılması.

Genel Eğitimin (Umumiy Talim) Amaçları

Genel Eğitim, eğitim sisteminin en önemli kısmını oluşturmaktadır. Genel Eğitimin amaçlarını şu şekilde sıralamak mümkündür (MEB, 1997):

- Öğrencilere ortak genel bilgi ve kültürün kazandırılması,
- İşe ve mesleğe yatkınlık sağlanması,
- Temel becerilerin öğretilmesi,
- Öğrencilerin ferdi kabiliyetlerinin ortaya çıkarılması,
- Öğrencilerin duygu eğitimlerinin geliştirilmesi.

Okul Dışı Eğitimin (Mektepten Taşgari Talim) Amaçları

Bir çeşit yaygın eğitim hizmeti veren Okul Dışı eğitimin amacını şu şekilde sıralamak mümkündür (Merdanoğlu ve Muhammadiev, 1997):

- Çocukların, ferdi eğitim ihtiyaçlarının karşılanması,
- Çocukların boş zamanlarını değerlendirmelerine yardımcı olunması,
- Çocukların sosyal gelişimlerine katkı sağlanması,
- Çocukların ders dışı aktivitelerle uğraşarak, dinlenmelerinin sağlanması.

Mesleki ve Teknik Eğitimin (Hüner ve Teknika Talimi) Amaçları

Mesleki ve Teknik Eğitimin amaçları (MEB, 1997):

- Gençlere çalışma disiplininin kazandırılması,
- Gençlere profesyonel becerilerin öğretilmesi,
- Eğitilmiş beceriler ve insan gücü vasıtası ile ürün ve hizmet kalitesinin yükseltilmesi,

olarak sıralanmaktadır.

Ön Lisans Eğitiminin (Orta Mahsus Talim) Amaçları

Ön Lisans Eğitiminin amacı, işçi ile mühendis arasındaki ara elemanı yetiştirmektir (MEB, 1997).

Yüksek Öğretimin (Aliy Taliminin) Amaçları

Yüksek Öğretimin amaçları şu şekilde belirlenmiştir (http://www.gov.uz/eng /ministries.shtml):

- Özbekistan Cumhuriyeti'nin gereksinim duyduğu insan gücünün yetiştirilmesi,
- Bilimsel araştırmaların yapılması,
- Bilimsel yayınların gerçekleştirilmesi,
- Üniversite - sanayi işbirliği ile ülke kalkınmasına katkıda bulunulması.

Ülke nüfusunun yaklaşık olarak % 60'ını, 25 yaşın altındaki gençlerin oluşturduğu Özbekistan'ın eğitim sistemi amaçlar yönünden ele alındığında, eğitimin vatandaşların esas haklarından biri niteliğinde ve devlet güvencesi altında olduğu dikkat çekmektedir. Genel olarak eğitimin temel amacının, bilinçli vatandaşlar yetiştirerek, sosyal ve duygusal gelişimini tamamlamış bireylerin yetiştirilmesinin sağlanması olan ülkede eğitimin amaçları, son dönemlerde ekonomi politikalarında serbest piyasa ekonomisine geçiş eğilimi ile birlikte yeniden gözden geçirilmektedir. Bu doğrultuda eğitim, ekonomi politikalarını gerçekleştirebilme ve dünya vatandaşı olabilme yönünde, önemli bir araç olarak konumlandırılmıştır.

Özbekistan Cumhuriyeti Eğitim Sisteminin Yapısı

İdari Yapılanma

Özbekistan Cumhuriyeti'nde eğitim yönetimi merkezi bir yönetim anlayışı ile sürdürülmektedir. Ülkede eğitim kurumları merkezi olarak Genel Eğitim Bakanlığı (Halk Talim Vezirliği) ve Özel Ortaöğretim ve Yüksek Eğitim Bakanlığı (Alî Talim Vezirliği) tarafından yönetilmektedir. Genel Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitim, Genel Eğitim, Mesleki ve Teknik Eğitim kurumlarını yönetmekte iken, Özel Ortaöğretim ve Yüksek Eğitim Bakanlığı Yüksek Öğretim kurumlarının ve özel öğretim kurumlarının yönetiminden sorumludur (http://www.edu.uz/ index.php). Bununla birlikte eğitim sisteminin tamamını içine alan "eğitimi yenileştirme ve geliştirme" çalışmaları çerçevesinde, idari yapılanmada merkeziyetçi yapıdan, yerinden yönetime doğru bir geçiş hedeflenmektedir. Buna göre sorumlulukların, merkezi seviyeden, yerel yönetim ve okul seviyesine geçmesi gündemdedir. Bu bakımdan okulların birbirleri ve iş çevreleriyle iş biriliğinde bulunmalarını sağlamak önem kazanmaktadır. Bu yeni sistemde idareciler rehber rolünü üstlenmektedir, önemlerinin yanı sıra sorumlulukları da artmaktadır (http://www.etf.eu.int).

Genel Eğitim Bakanlığı (Halk Talimi Bakanlığı). Bakanlık Merkezi Başkent Taşkent'te bulunmaktadır. Ülkenin 12 vilayetinde ve Karakalpakistan' da Bölge Eğitim Müdürlükleri bulunmaktadır. Genel Eğitim Bakanlığı'nın görevlerini şu şekilde sıralamak mümkündür (http://www.gov.uz/eng/ ministries.shtml):

- Eğitim alanında hükümet politikalarını tek bir elden gerçekleştirmek,
- Zorunlu eğitime devamı sağlamak,
- Eğitim kurum ve kuruluşlarının faaliyetlerini denetlemek ve onlarla işbirliğinde bulunmak,
- Eğitimle ilgili yeni yöntem ve teknolojileri sürece dâhil etmek,
- Eğitimin kalitesini garanti altına almak,
- Öğretmenlerin gelişimlerini sağlamak için hizmetiçi eğitim faaliyetleri düzenlemek,
- Öğretmenlerin toplum içerisindeki statülerini yükseltmek,
- Eğitim sürecinin etkililiğini sağlamak,
- Eğitim çalışanlarının gelişimleri için yeni yöntemler sunmak,
- Ülkesine ve halkına bağlı vatandaşlar yetiştirmek,
- Geçici bilimsel kurullar oluşturarak, eğitim sisteminin gelişimini sağlamak,
- İlgili diğer Bakanlıklarla işbirliğinde bulunmak,
- Bölge Eğitim Birimlerinden ve İstatistik Enstitüsünden düzenli olarak, Bakanlık faaliyetlerine ilişkin raporlar ve veriler almak,
- Çocukları ve gençleri sosyal ve yasal olarak koruma altında tutmak,
- Uluslararası seviyede Özbekistan Cumhuriyeti'nin çıkarlarını gözetmek.

Yüksek ve Özel Orta Eğitim Bakanlığı. Özbekistan'daki bütün yüksek eğitim kurumları, Yüksek Eğitim Bakanlığı tarafından derecelendirilmekte ve yönetilmektedir. Bakanlık aynı zamanda, ülke içindeki tüm özel orta öğretim kurumlarının iş ve işleyişlerinden de sorumludur. Yüksek ve Özel Orta Eğitim Bakanlığı, yüksek eğitim kurumları ve yurt dışında benzer faaliyetlerde bulunan kurumlar arasındaki iletişimi ve iş birliğini sağlamaktadır. Bakanlık ayrıca, konferanslar, seminerler ve toplantılar düzenlemekle yükümlüdür. Uluslararası anlaşmaların düzenlenmesi ve raporların tutulması da yine Bakanlığın sorumlulukları arasında bulunmaktadır (http://www.euroeducation.net/prof1/uzbekco.htm).

Bakanlık sistemi içerisinde, Özel ve Mesleki Ortaöğretim Merkezi bulunmaktadır. Bu merkez bünyesindeki okullar yüksek eğitim enstitülerine bağlıdır (http://www.edu.uz/index.php).

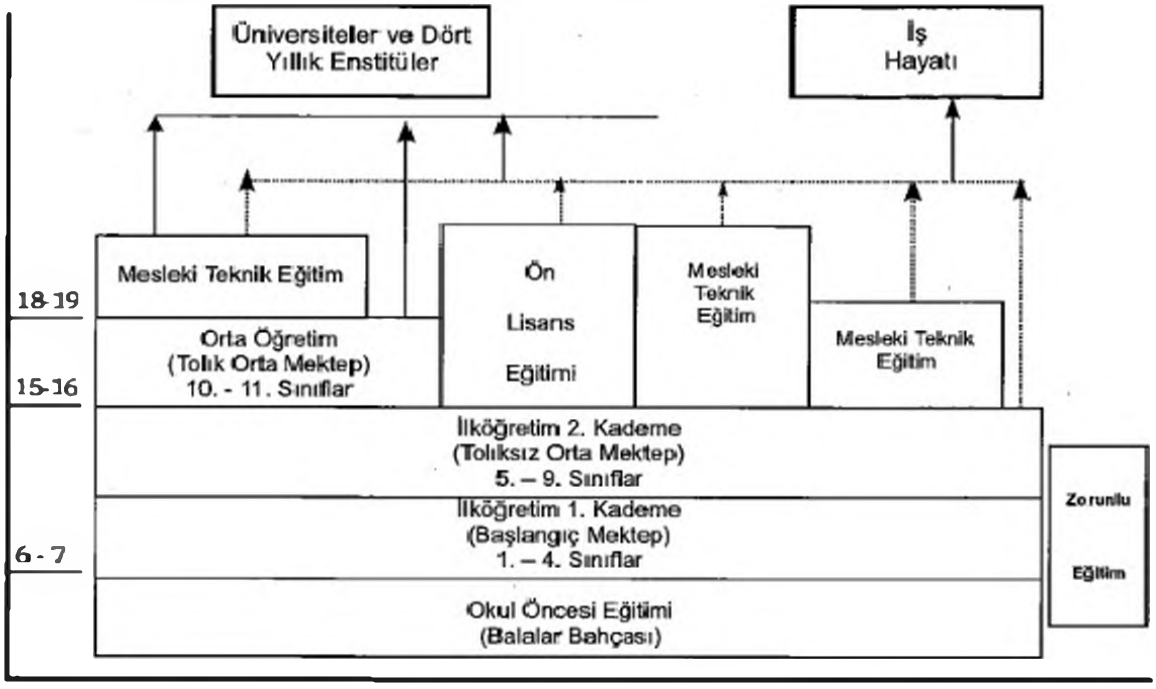
Okul Sistemi Yapılanması

Özbekistan Cumhuriyeti Eğitim Kanunu'nun 7. Maddesine göre Özbekistan eğim sisteminin ana öğeleri şu şekilde sıralanmaktadır (MEB, 1997: 115):

- Okul Öncesi Eğitim: Mektepgeçe Terbiye
- Genel Eğitim: Umumiy Talim
- Mesleki ve Teknik Eğitim: Hünar ve Teknika Talimi
- Ön Lisans Eğitimi: Orta Mahsus Talim
- Yüksek Eğitim: Aliy Talim
- Okul Dışı Eğitim: Mektepten Taşgari Talim
- Hizmet İçi Eğitim: Meleke Aşırış Talimi
- Aile Eğitimi: Aile Terbiyesi
- Kendi Kendine Eğitim: Özi Özige Talim

Bu doğrultuda Şekil 25. 1'de Özbekistan eğitim sisteminin yapısı verilmiştir (MEB, 1997). Ülkede zorunlu eğitim 11 yıl iken, ekonomik sıkıntılar nedeniyle ekonomiye ayrılan bütçenin azaltılması sonucunda, 1993 yılında dokuz yıla indirilmiştir (http://www.mapzones.com/world'asia/uzbekistan/educationindex.php).

Özbekistan Cumhuriyeti eğitim sisteminde süreklilik temel ilke olarak kabul edilmiştir (http://www.tempus.europahouse.uz/uzbhes.htm). Eğitim sistemi içersinde "devlet" ve "gayr – ı" biçimli, ücretli veya ücretsiz okullar faaliyet göstermektedir. Devlet tüm eğitim kurumlarının haklarının savunmasını garanti etmektedir (MEB, 1997).

Şekil 25.1. Özbekistan Cumhuriyeti Eğitim (Okul) Sistemi

Kaynak: MEB, (1997). **Türk Cumhuriyetlerinin Eğitim Sistemleri,** Ankara: MEB.

Okul öncesi eğitim (Mektepgeçe terbiye). Özbekistan'da Okul Öncesi Eğitimi, Anaokulları (Balalar Bahçası), Gündüz Bakım Evleri, Anasınıflan, Kreşler ve ailede gerçekleştirilmektedir. Zorunlu eğitim kapsamında olmayan okul öncesi eğitim 0-6/7 yaş arasındaki çocukların eğitim ve bakım hizmetlerini kapsamaktadır. UNESCO 2004 verilerine göre; 1428 Anaokulunda, 4928 Gündüz Bakım Evi'nde, 193 Anasınıfında ve 44 Kreş'te yedi yaşından küçük 575.1 bin çocuk eğitim-öğretim ve bakım hizmetlerinden faydalanabilmektedir (World Education Forum, 2006).

Tablo 25.1'de 2004- 2007 yılları arasında okul öncesi eğitim kurumlan ve bu kurumlardan faydalanan çocuk sayılarına yer verilmiştir. Buna göre yıllara göre okul öncesi eğitimi kurumlarının sayısında bir azalma olduğu görülmektedir. Buna bağlı olarak bu kurumlardan faydalanan çocuk sayısında ve okullaşma oranlarında da bir düşüş gözlenmektedir (UNESCO, 2011).

Tablo 25.1. 2004-2007 Yıllarına Göre Okul Öncesi Eğitimi Kurum ve Çocuk Sayıları

Yıllar	2004	2005	2006	2007
Okul Öncesi Eğitim Kurumlarının Sayısı	6603	6495	6413	6370
Okul Öncesi Eğitim Kurumlarındaki Çocuk Sayısı	575,1	565,6	562,2	553,5

Kaynak: UNESCO (2011) Uzbekistan in Figures http://www.statistics.uz/data_finder/371/

Not: Çocuk sayıları bin olarak ifade edilmiştir.

Özbekistan'da okul öncesi eğitimi okullaşma oranları 1990'larda % 30'lar seviyesinde iken, bu oran %26'lar seviyesine gerilemiştir. Bunun en önemli nedeni devletin eğitime ayırdığı bütçenin yıllara göre düşüş göstermesi ve bunun sonucunda paralı bir eğitim olan okul öncesi eğitimi için, ailelerden çocuklarının eğitimleri için alınan katkı paylarının 2000'li yıllardan itibaren artmasıdır. Okul öncesi eğitimi katkı payları, sosyo-ekonomik düzeyi ortalama bir ailenin aylık gelirinin yarısına denktir (World Education Forum, 2006).

Okul Öncesi Eğitimde okullaşma oranını arttırabilmek amacıyla, İlköğretim 1. Kademeye temel düzeyde aritmetik, alfabe ve okumayı da kapsayan bir giriş sınavı konulmuştur. Bu şekilde ailelerin, çocuklarını anaokullarına göndermeleri ya da evde kendilerinin çocuklarını eğitmeleri beklenmektedir (Hojimatova, 2004) .

Eğitim alanında gerçekleştirilmekte olan yeniden yapılanma çalışmaları kapsamında Okul Öncesi Eğitim de yer almaktadır. Yapılmakta olan çalışmalarla birlikte, genellikle çalışan ailelerin çocukları için bakım evleri biçiminde kullanılmakta olan Anaokullarının, yeni yapılanmada okul programlarına bağlanması ve çocukların bu okullar vasıtasıyla İlköğretime hazır hale gelmesi hedeflenmektedir (http://www. language.iastate.edu/REEES/home/uzg.doc).

Genel eğitim okulları. Özbekistan eğitim sisteminde genel eğitim en önemli bölümü oluşturmaktadır ve birbirini tamamlayan üç basamaktan oluşmaktadır (MEB, 1997):

- Aşama: İlköğretim 1. Kademe (1- 4. sınıflar)
- Aşama: İlköğretim 2. Kademe (5 – 9.sınıflar)
- Aşama: Ortaöğretim (10 -11. sınıflar)

İlköğretim 1. Kademe öğrencilerin psikolojik ve fiziksel gelişimlerine bağlı olarak altı ya da yedi yaşında başlamaktadır. Genel eğitim İlköğretim 1. ve 2. Kademe ve Ortaöğretim Kurumlarıyla, kolej ve lise gibi diğer eğitim kurumlarında yapılmaktadır. Genel Eğitimin birinci ve ikinci aşamaları zorunlu eğitim kapsamındadır. İlköğretim 2. Kademe Eğitiminden sonra öğrenciler çeşitli ortaöğretim kurumlarına, isterlerse ön lisans eğitimi programlarına devam edebilmektedirler (http://www.gov.uz/eng/ ministries.shtml, 2004).

Genel eğitim farklı tipte genel eğitim okullarında verilmektedir. Yalnızca ilk-öğretim birinci kademe I- IV. Sınıflara eğitim veren okulların yanı sıra, I-IX. Sınıflara ve I – XI. Sınıflara eğitim veren okullar bulunmaktadır. Genel eğitim aynı zamanda yetişkin eğitim merkezlerinde, uzmanlaşma okullarında ve özürlülere yönelik okullarda da verilmektedir (http://www.euroeducation.net/ prof/uzbekco.htm).

Özbekistan'da orta öğretim okullaşma oranları % 95'ler düzeyindedir. Kadınlarda bu oran % 94 iken, erkeklerde %97'dir (World Education Forum, 2006). Orta öğretim kurumlarının okul ve öğrenci sayıları, tam gün eğitim veren Mutat Genel Eğitim okulları ile İkili – Akşam Eğitim veren Genel Eğitim Okulları bağlamında Tablo 20.2'de verilmiştir. Buna göre 2004 yılında toplam 9835 Genel Eğitim okulunda, 6151, 4 bin öğrenci eğitim-öğretime devam etmektedir. Aynı zamanda 2001-2004 yılları arasında tam gün eğitim veren Genel Eğitim okulların sayısında artış söz konusu iken, akşam eğitimi de veren okullarda ve dolayısıyla öğrenci sayılarında düşüş gözlenmektedir (UNESCO, 2006).

Özbekistan Cumhuriyeti Eğitim Bakanlıklarınca 1992-1996 yılları arasında genel eğitimde yenilikler yapılmıştır. Yenilikler kapsamında ilgili yeni tüzükler, yönetmelikler ve yönergeler çıkarılmış (MEB, 1997) ve Genel Ortaokul, Kolej ve Liselerde de Genel Eğitim verilmeye başlanmıştır. Bu okullardan bazıları direkt olarak yüksek öğretim enstitülerine geçiş sağlamaktadır (http://www.Euroeducation.net/ prof/uzbekco.html).

Özbekistan'da ortaöğretimini tamamlayan her öğrenciye "Yatüklük Attestatı" verilmektedir. Bu diplomayla öğrenci yalnızca Özbekistan'da değil aynı zamanda tüm Bağımsız Devletler Topluluğu'ndaki meslek okulları ve yüksek öğretim kurumlarına giriş hakkı kazanmaktadırlar. Son yıllarda bu kapsama Türkiye'nin de içinde bulunduğu farklı ülkeler de eklenmiştir (http:lacivert. hacettepe.edu.tr/ozbek/egitim/ eg2.html).

Tablo 25.2. 2001 – 2004 Yıllarına Göre Genel Eğitim Okul ve Öğrenci Sayıları

	2001	2002	2003	2004
Genel Eğitim okulları sayısı	9788	9799	9834	9835
Mutat Genel Eğitim okulları sayısı	9730	9750	9791	9794
Akşam (İkili) Genel Eğitim Okulları Sayısı	58	49	43	41
Genel Okullardaki Öğrenci Sayısı	6076,4	6329,1	6263,1	6151,4
Mutat Genel Eğitim okullarındaki öğrenci sayısı	6057,7	6309,1	6241,2	6130,5
Akşam (İkili) Genel Eğitim Okulları öğrenci Sayısı	18,7	20	21,9	20,9

Kaynak: UNESCO (2006) Uzbekistan in Figures http://www.statistics.uz/data_finder/371/

Not: Öğrenci sayıları bin olarak ifade edilmiştir.

Özbekistan Cumhuriyeti Eğitim Bakanlıklarınca 1992-1996 yılları arasında genel eğitimde yenilikler yapılmıştır. Yenilikler kapsamında ilgili yeni tüzükler, yönetmelikler ve yönergeler çıkarılmış (MEB, 1997) ve Genel Ortaokul, Kolej ve Liselerde de Genel Eğitim verilmeye başlanmıştır. Bu okullardan bazıları direkt olarak yüksek öğretim enstitülerine geçiş sağlamaktadır (http://www.Euroeducation.net/ prof/uzbekco.html).

Özbekistan'da ortaöğretimini tamamlayan her öğrenciye "Yatüklük Attestatı" verilmektedir. Bu diplomayla öğrenci yalnızca Özbekistan'da değil aynı zamanda tüm Bağımsız Devletler Topluluğu'ndaki meslek okulları ve yüksek öğretim kurumlarına giriş hakkı kazanmaktadırlar. Son yıllarda bu kapsama Türkiye'nin de içinde bulunduğu farklı ülkeler de eklenmiştir (http:lacivert.hacettepe.edu.tr/ozbek/egitim/ eg2.html).

Okul Dışı Eğitimi (Mektepten Taşgari Talim). Devlet organları ve çeşitli kuruluşlar tarafından kültürel, estetik, fen, teknik, spor ve diğer alanlarda bir çeşit yaygın eğitim hizmeti veren, okul dışı eğitim kurumlandır (Merdanoğlu ve Muhammadiev, 1997).

Çeşitli okul dışı eğitim kurumlarının faaliyetleri, yönetmelikler çerçevesinde yürütülmektedir. Bu kurumlar Devlet tarafından desteklenmekte ve eğitim yöneticileri tarafından koordine edilmektedir. Hemen hemen her ilçe merkezinde ve bütün şehirlerde, "Öğrenci Sanat, Kültür ve Teknik İcat Merkezleri" bulunmaktadır. Bu merkezlerde gruplar halinde ve çeşitli dallarda faaliyet gösterilmektedir. Ayrıca, büyük okullarda, Mesleki ve Teknik Eğitim Tesislerinde de okul dışı eğitim yapılmaktadır. Öğrenciler, burada ders dışında haftada iki –üç saat olmak üzere resim, giyim, sanat, esnaflık ve spor gibi kurslara katılmaktadırlar (MEB, 1997).

Mesleki ve Teknik Eğitim (Hüner ve Teknika Talimi). Mesleki ve Teknik Eğitim dokuzuncu ve on birinci sınıfları bitiren öğrencileri kapsamaktadır. Öğrenciler üç farklı şekilde bu eğitime devam edebilmektedirler (Merdanoğlu ve Muhammadiev, 1997):

- Meslekî ve Teknik Eğitime İlköğretimin dokuzuncu sınıfından sonra başlayan öğrenciler, eğitim süresi iki yıl olan kurumlarda sadece meslek öğrenebilirler veya hem meslek öğrenip, hem de eğitim süresi üç yıl olan okullara devam ederek ortaöğrenimlerini tamamlayabilmektedirler.
- Meslekî ve Teknik Eğitime Ortaöğretimden sonra 18 – 19 yaşında başlayan öğrenciler, yalnızca meslek öğrenebilmektedirler. Eğitim süresi, öğrenilen mesleğin özelliğine göre, altı aydan altı yıla kadar çıkabilmektedir.
- Meslekî ve Teknik Eğitime ilköğretimin dokuzuncu sınıfından sonra başlayan öğrenciler, yalnızca meslek öğrenebilmektedirler. Orta öğrenimlerini bir başka okula daha devam ederek tamamlama imkânları yoktur.

Her yıl Mesleki ve Teknik Okullara 130 –136 bin öğrenci kabul edilmektedir. Bunun % 40 – 46' sı 11. sınıfı bitiren Ortaöğretim mezunu, kalanı ise dokuzuncu sınıfı bitiren İlköğretim mezunu öğrencilerden oluşmaktadır (MEB, 1997). Mesleki ve Teknik Eğitim veren okullar ve bu okullarda eğitim gören öğrenci sayıları Tablo 25.3'te verilmiştir.

Tablo 25.3: 2001 - 2004 Yıllarına Göre Mesleki ve Teknik Eğitim Enstitüleri, Kolej ve Genel Okul Sayıları

	2001	2002	2003	2004
Mesleki ve Teknik Eğitim Enstitüleri	531	606	682	892
Mesleki ve Teknik Eğitim Kolej Sayıları	303	414	533	827
Mesleki ve Teknik Eğitim Genel Okul Sayıları	47	51	54	65

Kaynak: Statistics in Brief (2006) http://www.uis.unesco.org/profiles/EN/EDU/ countryProfile_en.aspx?code=8600

Özbekistan Cumhuriyeti Meslekî ve Teknik Eğitim Sisteminin yeniden düzenlenmesi, Bakanlık tarafından onaylanan ilkelere ve bu alanın, 2006 yılına kadar geliştirilmesi için yapılan programlara dayalı olarak gerçekleştirilmektedir. Meslekî ve Teknik Eğitimin Geliştirilmesi Programı, yeni sosyal – ekonomik ilişkiler, özelleştirme, serbest pazar ekonomisi ve işsizliğin azaltılması ile sıkı sıkıya bağlantılıdır. Bu konudaki çalışmalar Çalışma Bakanlığı, Maliye Bakanlığı, Geleceği Belirleme Devlet komitesi gibi farklı paydaşların katılımlarıyla sürdürülmektedir (Merdanoğlu ve Muhammadiev, 1997). Yapılan çalışmalar sonucunda Meslekî ve Teknik eğitim veren okulların sayısı 2000'li yıllardan itibaren büyük artış göstermiştir (UNESCO, 2006).

Ön lisans eğitimi (orta mahsus talim). Ön Lisans Eğitimi, dokuzuncu ve on birinci sınıfı bitiren gençlerin kabul edildiği, Kolej ve Teknikum denilen Meslek Yüksek Okullarında gerçekleştirilmektedir. Bu kurumlarda, ilk mesleği öğrenmekte olanlar ücretsiz okutulmaktadır (MEB, 1997).

Meslek Yüksek Okulları farklı alanlarda eğitim vermektedir. Bu alanlar: Sanayii, ulaşım ve iletişim, ekonomi, sağlık ve spor, inşaat, ziraat, hukuk, eğitim ve güzel sanatlardır (http://www.etf.eu.int, 2003).

Günümüzde, Özbekistan'da 244 Meslek Yüksek Okulu'nda 240 bin öğrenci eğitim görmektedir. Bu okullar yirmi üç Bakanlık ve idareye bağlıdır. Eğitim gören 240 bin öğrenciden, 93 bini Açıköğretim ve Akşam Meslek Yüksek Okulu öğrencisidir. Meslek Yüksek Okulları'nın ülke nüfusunun önemli bir bölümünü oluşturan, orta tabakanın sınırlı sosyal ve ekonomik imkânlarına, taleplerine ve aile tipine uygun eğitim kurumları olduğu tespit edilmiştir (MEB, 1997).

Son yıllarda devlet yönetim birimlerinde sık sık yapılan değişiklikler sebebiyle, Ön Lisans Eğitim Sistemi'nde Devletin koordinasyon ve standartlaştırıcı fonksiyonları zayıflamıştır. Bu okulların yaşamasını sağlayan yapı dağılmıştır ve okulların mali durumları giderek kötüleşmektedir. Yapılan araştırmalar sonucunda başarılı olmuş bir eğitim türü olan bu okulların ayakta kalabilmeleri için halen Ön Lisans Eğitimini Geliştirme Devlet Projesinde düzeltme ve geliştirme çalışmalarına devam edilmektedir (MEB, 1997).

Yüksek eğitim. Özbekistan'da yüksek eğitim yaklaşık yüz yıllık bir geçmişe sahiptir. Ülkede Yüksek eğitim kurumları Üniversiteler, Enstitüler ve Kolejler olarak derecelendirilmektedir. Sistem çok amaçlı ve aynı zamanda çok aşamalıdır. Sistem herkesin zekâsına göre eğitim görmesine ve gerekirse başka meslekte uzmanlaşmalarına yardımcı olmaktadır (http://www.language.iastate.edu/ REEES /home/uzg.doc).

Yüksek eğitimin tüm aşamalarında kadroların yetiştirilmesi işleri, hem devlet bütçesinden yapılan yardımla, hem de paralı eğitim için öğrencilerin ödediği harçlarla yapılmaktadır (http://www.unesco.org/iau/cd-data/uz.rtf).

Özbekistan'da Yüksek Eğitim Bakanlığı, Halk Eğitim Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Kültür Bakanlığı, Tarım Bakanlığı, Adalet Bakanlığı'na bağlı olmak üzere 2003 yılı itibariyle toplam 83 yüksek eğitim kurumu bulunmaktadır (http://www.bibl.u-szeged.hu/oseas/uzbek.html). Bunların 20' sini Üniversiteler, 63'ünü enstitüler oluşturmaktadır (http://www.gov.uz/eng/ uzbekistan /education_science.shtml).

Tablo 25.4. 2001 - 2004 Yıllarına Göre Yüksek Eğitim Enstitüleri ve Üniversiteler ile Öğrenci Sayıları

	2001	2002	2003	2004
Yüksek Eğitim Enstitüleri Sayısı	61	62	62	63
Yüksek Eğitim Enstitüleri Öğrenci Sayısı	50,6	54,6	61	59,3
Yüksek Eğitim Enstitüleri Mezun Sayısı	36	39,8	45,5	52,8
Üniversite Sayısı	18	20	20	20
Üniversite Öğrencisi Sayısı	24,5	28,1	31,6	30,3
Üniversite Mezunu Sayısı	16,6	20	23,5	27,4

Kaynak: Unesco (2006) Uzbekistan in Figures :http://www.statistics.uz/ data_finder/371/

Not: Öğrenci Sayıları bin olarak ifade edilmiştir.

Yüksek eğitim veren enstitü ve üniversite sayılarında belirgin bir artış olmamasına karşın, 2001- 2004 yılları arasında bu eğitime devam öğrencilerin sayısında artış olmuştur.

1997 yılında çıkarılan Eğitim yasasının yasal biz zemin oluşturmasına rağmen, ülkede devlet üniversitelerinin dışında bir üniversite bulunmamaktadır (http://www.tempus.europahouse.uz/uzbhes.htm).

Özbekistan Cumhuriyeti Eğitim Sisteminin Süreç Boyutu

Özbekistan Cumhuriyeti okullarında esas eğitim dili, ülkenin devlet dili olan Özbek dilidir. Bununla birlikte Özbekistan'ın her bir vatandaşı için kendi isteğine uygun olarak istediği dilde eğitim görmek, yaratıcılıkla uğraşmak, bilimsel araştırmalar yapmak hakkı tanınmıştır (Kuçkurtayev, 1997).

1991 yılında Sovyet rejiminin sona ermesinin ardından, 2 Eylül 1993 tarihinde "Kril" alfabesinden, "Latin" alfabesine geçilmesi resmi olarak kabul edilmiştir. Latin alfabesine aşamalı geçiş süresi olarak, 1 Eylül 2005 tarihi benimsenmiştir. Latin alfabesi Özbek diline uyarlanmış ve Özbek – Latin alfabesi biçiminde kullanıma geçmiştir (Merdanoğlu ve Muhammadiev, 1997).

Zorunlu eğitimin 11 yıldan, dokuz yıla düşürüldüğü Özbekistan'da, 2003 yılı verilerine göre okuma – yazma oranı % 99.5' tir ve bu oran gelişmiş ülkeler seviyesindedir (http://www.unesco.org/iau/cd-data/uz.rtfINTERNATIONAL).

Özbekistan Cumhuriyeti'nin tüm okullarında okul öncesi, genel ve mesleki eğitim – öğretim programları uygulanmaktadır. Eğitim yönetiminde merkeziyetçi yapıdan, yerelleşmeye doğru bir geçiş sağlanmaya çalışılmakla birlikte, program geliştirme merkezi düzeyde yapılmaktadır (http://wwwetf.eu.int). Özbekistan eğitim sisteminde program "içerik temelli yaklaşım" a göre belirlenmektedir. Buna göre amaç, öğrencilere yaşamı boyunca gerekli olacak bilgileri vermektir. Yenileşme hareketleriyle birlikte, program geliştirmenin temeli "çıktı" üzerine odaklanmıştır. Çıktı, pazar ekonomisi gerekliliklerine göre ihtiyaçlarını saptayan ve kendini yaşantısı boyunca geliştiren kişidir (http://www.language.iastate.edu/ REEES/home/uzg.doc). Yapılmakta olan program değişiklikleri doğrultusunda, ders kitapları da yenilenmektedir (Yuldaşev, 2003).

Ülkede okul öncesi eğitim çoğunlukla devlet kurumlarının çalışanlarının çocukları için açılan merkezlerde verilmektedir. Bu merkezlere 0-6 yaş grubu çağ çocuklarının yaklaşık %35'i devam edebilmektedir. 1990'ların başında bu merkezlerin kapatılarak Halk Eğitim Merkezlerine bağlı okul öncesi eğitim kurumlarının açılmasına öncelik verilmiştir. Bu doğrultuda Bakanlık, okul öncesi eğitim kurumlarındaki öğretmenlerin uzmanlıkları yetersiz olarak görülse de, özellikle de ailesi çalışan çocukların eğitim ve bakımları için her yıl yaklaşık 50,000 yeni anasınıfının açılmasını kararlaştırmıştır (http://www.mapzones.com/world'asia/ uzbekistan/educationindex.php).

Özbekistan'da farklı etnik gruplarına mensup kişilerin devam edebileceği, etnik okullar bulunmaktadır. Buna göre 8221 Özbek, 370 Karakalpak, 66 Türkmen, 339 Ta-

cik, 63 Kırgız, 602 Kazak ve 880 Rus okulu eğitim vermektedir. Bu okulların yanı sıra, engelli öğrencilerin eğitim görmelerini sağlamak amacıyla da farklı öğretim teknikleri ve araçlarıyla eğitim vermekte olan okullar bulunmaktadır (Kerimov, 1997).

Mezun olunan ortaöğretim biçimine bakılmaksızın, her Özbekistan vatandaşının yüksek eğitim kurumlarına devam etme hakkı bulunmaktadır (http://www.bibl.u-szeged.hu/oseas/uzbek.html). Bununla birlikte Özbekistan Cumhuriyeti'nde yüksek öğretime 1992 yılı itibariyle merkezi yerleştirme sınavı sonucunda öğrenci alınmaktadır (http://www.mapzones.com/world'asia/ uzbekistan/ educationindex.php).

Yüksek öğretim kurumları Yüksek Eğitim Bakanlığı ve farklı enstitülere bağlı bulunmaktadır. Üniversitelerin yönetimi Yüksek Eğitim Bakanlığı'na ait iken; enstitüler verilen eğitim kapsamında farklı Bakanlıkların yönetiminde eğitim vermektedirler. Örneğin öğretmen eğitimi ile ilgili enstitüler Halk Eğitim Bakanlığı'nın, Sanatla ilgili enstitüler Kültür Bakanlığı'nın yetkisi altında bulunmaktadır (http://www.bibl.u-szeged.hu/oseas/uzbek.html).

Özbekistan yüksek öğretim sisteminde 103 ana alan ve 600 uzmanlık mevcuttur. Yüksek öğretimi tamamlayan öğrencilere "diploma" verilmektedir. Mezuniyetin ardından öğrenciler 2 – 3 yıl süreli yüksek lisans eğitimine devam edebilmektedir. Yüksek lisans mezuniyetlerinde "kandidat" derecesi kazanmaktadırlar. Yüksek lisans eğitiminin ardından doktora eğitimine devam etmek mümkündür (http://www.bibl.u-szeged.hu/oseas/uzbek.html).

Devlet, üniversite öğrencilerinin harcamalarının yalnızca % 38'ini karşılayabilmektedir. Bu nedenle, Dünya Bankası 2003 raporuna göre, 1991–1992'de üniversite çağındaki gençlerin %14'ü üniversite eğitimi yapabilmekte iken, 2001-2002'de bu oran % 6.4'e düşmüştür (Eurosia Insight, 2004).

Yüksek öğretim kurumlarının çoğunda öğrencilere tam zamanlı eğitim verilirken, akşam eğitim imkânı veren kurumlar da bulunmaktadır. Üniversite eğitiminin ilk iki yılında sosyal bilimler ve ilgili diğer bölümlerle ortak dersler verilmektedir. Uzmanlaşma üçüncü yıldan itibaren başlamaktadır. Dördüncü yılın sonunda öğrenciler mezun olabilmek için tez hazırlamak durumundadırlar. Üniversite eğitimi sırasında her bir öğrenci eğitim aldığı alana bağlı olmak üzere yaklaşık 20–30 dersten, toplam 4,500–5,000 saat eğitim almaktadır (http://www.bibl.u-szeged.hu/oseas/uzbek.html).

Özbekistan' da çoğu okulda ikili eğitim yapılmaktadır. Akademik yıl Eylül–Aralık ve Şubat–Haziran olmak üzere iki döneme bölünmüştür (http://www.conics.it/tempus/infoday_6giugno_documenti/Uzbek%20HE%20system.doc). Akademik yıl 1 Eylül'ün Bağımsızlık Günü olmasından dolayı, 2 Eylül'de başlamakta ve Temmuz ayında sona ermektedir (http://www.bibl.u-szeged.hu/oseas/uzbek.html).

Özbekistan'da öğretmenlerin yalnızca %73'ü üniversite diplomasına sahiptir, bu nedenle öğretmenlerin hizmetiçi eğitimler yoluyla eğitilmelerinin sağlanması, eğitimde gerçekleştirilmesi hedeflenen, temel değişiklikler için ön koşul halindedir. Bu nedenle

öğretim kadroları yeniden eğitilmektedir (http://www.unesco.org/ iau/cd-data/uz.rtfINTERNATIONAL).

Özbekistan devleti ve hükümeti, eğitim alanında diğer ülkelerle karşılıklı iş birliğinde bulanabilmek amacıyla bakanlık seviyesinde bir takım anlaşma, deklarasyon, mukavele ve protokoller imzalamaktadır (MEB, 1997). Aynı zamanda eğitim sisteminin tamamını kapsamakta olan düzeltme ve geliştirme çalışmaları kapsamında, farklı ülke, kurum ve kuruluşlarla işbirliği içerisinde, toplam otuz altı proje yürütülmektedir. Bu projelerden en kapsamlısı, 11,1 milyon Euro bütçeli, Avrupa Birliği Komisyonu işbirliğinde sürdürülmektedir (http://www.conics.it /tempus/infoday _6 giugno_documenti/Uzbek% 20HE%20 system.doc).

Özbekistan Cumhuriyeti Eğitim Sisteminin İklim Boyutu

Özbekistan'da Kuvvetler ayrılığı prensibi Anayasa tarafından benimsenmiştir. Bakanlar Kurulu Cumhurbaşkanı tarafından Parlamento dışından atanmaktadır. Yasama yetkisi Meclis-i Alî' nindir. Ancak Anayasaya göre Yürütme, Yasamadan daha güçlüdür. Meclis-i Alî üyeleri, Meclisin faaliyetlerini engelleyecek şekilde görüş ayrılığına düşme ya da Anayasaya aykırı karar alma durumunda Meclis, Cumhurbaşkanı ve Anayasa Mahkemesi kararı ile feshedilebilmektedir. Nihai karar merciinin Cumhurbaşkanı olarak belirlendiği bu siyasi teşkilatlanma yapısı içerisinde ülkeye, İslam Kerimov'un otoriter yönetimi hâkimdir. Rejim, başta üniversiteler ve öğrenciler olmak üzere toplumun her kesimini baskı altında tutmaktadır (http://ekutup.dpt.gov.tr/turkcumh/oik528.pdf).

Sovyet döneminde Özbekistan eğitim sistemi Moskova tarafından dayatılan standart bir sisteme sahipti. Bu sistemin her aşamasında Marksist ideoloji ve eğitim kurumlarının devlet tarafından kontrolü hâkimdi. Bağımsızlığın ardından Özbekistan'ın ekonomi politikalarında ve örgütsel yapılarında köklü değişikliklere gidilmiştir. Bu doğrultuda ülkede Sovyet dönemindeki baskıcı rejimin etkilerinden kurtulabilmek ve ülkeye ulusal kimliğini yeniden kazandırabilmek amacıyla eğitime özel bir önem verilmiştir (http://countrystudies.us/uzbekistan /23.htm). Aynı zamanda ülke nüfusunun yaklaşık olarak % 60'ını, 25 yaşın altındaki gençlerin oluşturması nedeniyle de, eğitim Hükümet politikasının öncelikleri arasında bulunmaktadır. Bu doğrultuda eğitim sisteminde köklü değişikler yapma yoluna gidilmiştir. Bu yeniden yapılandırma sürecinde pazar ekonomisine uyum sağlayabilecek şekilde, merkeziyetçi bir yapıdan adem-i merkeziyetçi yapıya geçiş hedeflenmiştir. Bu amaçla 1992 yılında kabul edilen eğitim kanunu ile teorik olarak yenileşme hareketinin temeli oluşturulmuş olmasına rağmen, fiziksel alt yapı günden güne kötüye gitmektedir ve eğitim programlarının yeniden gözden geçirilmesi çok yavaştır (http://reference.allrefer.com/country-guidestudy/uzbekistan/uzbekistan36. html).

Okul Öncesi Eğitimde okullaşma oranını arttırabilmek amacıyla, İlköğretim 1. Kademeye temel düzeyde aritmetik, alfabe ve okumayı da kapsayan bir giriş sınavı konulması, ailelerin ve çocukların üzerinde baskı oluşturmaktadır. Sınav aynı zamanda henüz psikolojik ve fizyolojik gelişimini tamamlamamış çocuklarda, tüm yaşantılarını etkileyecek biçimde okul korkusu yaratmaktadır.

Özbekistan eğitim sisteminin en önemli sorunlarından birini eğitim –öğretim kurumlarının alt yapı eksikliği oluşturmaktadır. Bu durum özellikle ilk ve ortaöğretim kurumlan için söz konusudur. Hükümet, okul binalarının % 50'sinin eğitim – öğretime uygun olmadığını açıklamıştır. Ancak bu okulların yeniden yapılanabilmesi amacıyla ayrılan bütçe yetersiz kalmaktadır. Yeni okulların inşası, her iki eğitim bakanlığının yerel düzeyde müteahhitlik hizmetleri ve uygulamaları üzerinde doğrudan kontrolleri olmamsından dolayı, ertelenmiştir. Okullardaki beslenme koşullan da devletin ortalama standartlarının altında bulunmaktadır ve öğrencilerin yaklaşık %50'sine sıcak yemek sağlanamamaktadır (http://countrystudies.us/ uzbekistan/32.htm).

Özbekistan'da yalnızca sosyo – ekonomik açıdan iyi durumda olan ailelerin çocukları iyi derecede eğitim olanaklarına sahip olabilmektedir. Ortalama bir vatandaşın günlük kazancının yaklaşık bir Dolar olduğu ülkede, özellikle yüksek öğrenimde harçların bir öğretim yılı için 200 – 800 Dolar arasında değişiklik göstermesi, bunun en önemli nedenidir (http://www.uzland.uz/2004/ april/30/09.htm).

Eğitim harcamalarının yüksek seviyelerde oluşu, öncelikli olarak kadınları etkilemektedir. Ülkede kadınlar hakkındaki geleneksel bakış açısı, iyi bir eğitim ve kariyerden ziyade, iyi bir evliliğe dayanmaktadır. Zamanla daha çok sayıda kişi, özellikle kadınlar için, eğitime yapılan harcamaların boşuna olduğunu düşünmektedir (Allworth, 1990).

Eğitim harcamalarında devletin desteğini azaltması, yalnızca öğrenci sayısının düşmesine neden olmakla kalmamış, aynı zamanda öğretimin kalitesini de düşürmüştür. Bir üniversite profesörünün aylık ortalama maaşı, 50 Dolar civarındadır ve bu da pek çok deneyimli akademisyenin daha iyi ücretli iş imkanları için akademiden ayrılmalarına neden olmaktadır (http://www.unesco.org/iau/cd-data/uz.rtf).

Bütün bunlara ek olarak, yüksek eğitim kurumlan araç ve Özbekçe ders kitabı sıkıntısı çekmektedir. Bu kurumlarda çok az sayıda internet erişimli bilgisayar bulunmaktadır. Örneğin Taşkent Pediatri Enstitüsünde bin öğrenci için yalnızca on iki internet erişimli bilgisayar bulunmaktadır (http://www.etf.eu.int).

Özbekistan'da eğitim sistemi, yapılmakta olan tüm yenileşme çabalarına karşın, ezbere dayanmaktadır. Sınıf ortamında öğrencilerin tartışmaları ya da olaylara eleştirel açıdan bakmaları engellenmektedir. Bu da öğrenciler tarafından olumlu karşılanmamaktadır (http://www.uzland.uz/2004/april/30/09.htm).

Öğretim görevlilerin çok düşük ücretlerle çalışmaları, yozlaşmanın artmasına yol açmıştır. Özbekistan'ın en itibarlı üniversitelerinde ve enstitülerinde okuyabilmek için binlerce Dolar ödemek durumunda kalan öğrenciler, iyi notlarla geçebilmek için de rüşvet vermek durumunda kalmaktadırlar. Öğrenciler dönem başında verdikleri rüşvetle tüm dönem doyunca aldıklan derslerden geçmeyi garanti altına alabilmektedirler. Yalnızca notları düşük olan öğrenciler değil, yüksek olan öğrenciler de geçebilmek için rüşvet vermek zorundadırlar (Allworth, 1990).

Nüfusunun %60'ı 25 yaş altındakilerden oluşan Özbekistan'ın, eğitim alanında başarısızlığa uğraması, ülkenin gelişimini ve geleceğini olumsuz yönde etkileyecek niteliktedir. Eğitim sistemini düzeltmek için farklı kurum ve kuruluşlarla yürütülen projeler de,

Devletin eğitim üzerindeki tekelini ve baskısını azaltmada yeterli olamamaktadır (http://us.politinfo.com/Information /Country_Profiles/ countryprofile 095.html).

Özbekistan eğitim sistemi, bağımsızlığının ardından yapılmakta olan düzenlemelere rağmen, pek çok açıdan hala Sovyet modeline uygunluk göstermektedir. Okullarda Özbek tarihine ve edebiyatına önemli vurgular yapılmakta, öğrencilerin çağdaş gelişmelerden haberdar olmaları engellenmektedir. Aynı zamanda Sovyet döneminin tersine, mevcut hükümet, okulların finanse edilmesinde yetersiz kalmaktadır. Yalnızca yüksek eğitim seviyesinde değil, tüm kademedeki öğretmenlerden, çok düşük ücretlerle ve yetersiz araçlarla, eğitim ve öğretim hizmetini en iyi şekilde yerine getirmeleri beklenmektedir (Allworth, 1990).

Özbekistan Cumhuriyeti Eğitim Sistemi ile Türk Eğitim Sisteminin Karşılaştırılması

Özbekistan Cumhuriyeti eğitim sistemi ile Türk eğitim sistemini amaçlar, yapı, işleyiş ve iklim açısından karşılaştırmak mümkündür.

Eğitim sisteminin amaçlan yönünden Özbekistan ve Türk eğitim sistemleri ele alındığında, benzerlikler dikkat çekmektedir. Özellikle her iki ülkede de eğitim vatandaşların esas haklarından biri niteliğindedir ve devlet güvencesi altındadır. Genel olarak her iki ülkede de eğitimin temel amacı, bilinçli vatandaşlar yetiştirerek sosyal ve duygusal gelişimini tamamlamış bireylerin yetiştirilmesinin sağlanmasıdır.

Eğitim sistemlerinin yapısı temel alınarak yapılan bir karşılaştırmada, Özbekistan ve Türk eğitim yönetimlerinin merkezi bir yönetim anlayışı ile sürdürülmekte olduğunu; buna karşılık, her iki ülkede ekonomi politikalarında serbest piyasa ekonomisine yönelimin artması ile birlikte, eğitim politikalarında da buna paralel olarak daha yerinden yönetimle bir yapılanmaya gitme eğilimi olduğunu söylemek mümkündür.

Eğitim sistemleri süreç boyutuyla ele alındığında, zorunlu eğitim süresinin Türkiye'de sekiz yıldan 12 yıla çıkarılmasına karşılık, zorunlu eğitim Özbekistan'da 11 yıldan dokuz yıla indirilmiştir. Bununla birlikte okuryazar oranları her iki ülkede de benzerlik göstermektedir. Türkiye genelinde okur yazar nüfus oranı %96 (TUİK, 2013) iken, Özbekistan'da bu oran yüzde 99.5'tir.

Özbekistan ve Türkiye'de, eğitim sistemlerini, çağdaş yaklaşımlar temel alınarak, düzeltme ve geliştirme çabaları yaygındır. Bu çabanın teorik ve yasal temelinin, Özbekistan'da 1997 yılında çıkarılan kanunla atılmasına ve yürütülen büyük bütçeli uluslararası projelere rağmen, uygulama yavaş gerçekleşmekte ve Sovyet modelinin etkisi devam etmektedir. Türk eğitim sisteminde de eğitim sisteminin çağdaş standartlara uygun hale getirilmesi çabaları, uluslararası ve ulusal kurum ve kuruluşların işbirliğinde yürütülen projelerle desteklenmektedir.

Okulöncesi eğitimde okullaşma oranlarını yükseltmek amacıyla, Özbekistan' da ve Türkiye'de bir takım çalışmalar yapılmaktadır. Bu kurumların yapılan reformlar aracılığıyla, ilköğretimin bir önkoşulu haline getirilmeye çalışıldığı ve öğrencilerin ilköğretim-

den önce sınava tabii tutulmaya başlandıkları Özbekistan'da, öğrenciler ve aileler baskı altına alınmaktadırlar. Türkiye'de ise bu çalışmalar daha çok ailelerin okul öncesi eğitimin önemi konusunda bilinçlendirilmesi ve bu konuda farkındalık yaratılması yoluyla yapılmaktadır.

Her iki ülkede de yükseköğretime, merkezi yerleştirme sınavı sonucunda öğrenci alınmaktadır. Ancak, Türkiye'de üniversiteler özerk olup Yüksek Öğretim Kurumu'na bağlı iken, Özbekistan'da üniversiteler Yüksek Eğitim Bakanlığı'na bağlıdırlar. Bununla birlikte, Özbekistan'da devletin üniversitelerden desteğini büyük ölçüde çekmesiyle, yükseköğretime devam etmek isteyenler, ülkenin ekonomik koşulları göz önünde alındığında, oldukça yüksek harçlar ödemek durumunda kalırlarken, Türkiye'de devlet üniversitelerinde öğrencilerin ödemiş olduğu harçlar daha makul seviyede kalmaktadır. Ayrıca Türkiye'de eğitimde fırsat eşitliğini sağlamak için, ekonomik durumu iyi olmayan öğrencilere devlet çeşitli burslar sağlama yoluna giderken, Özbekistan'da gelir dağılımına bağlı olarak, eğitimde fırsat eşitliği günden güne uzaklaşılan bir kavram olma yolundadır.

Her iki ülkenin öğrencilerinin sınıf ortamındaki yerleri, eğitim yaklaşımlarına göre karşılaştırıldığında; Türkiye'de eğitim ve öğretimde, gün geçtikçe öğrencilerin yaparak, deneyerek, araştırarak ve eleştirel bakış açısıyla değerlendirerek sorguladığı, öğrenci merkezli bir eğitim anlayışına doğru gidilirken, Özbekistan'da yapılmakta olan tüm düzeltme ve geliştirme çabalarına rağmen ezberci, program merkezli, öğrencinin ikinci plana atıldığı ve eleştiriden uzak bir eğitimin desteklendiği ortaya çıkmaktadır.

Özbekistan ve Türkiye Cumhuriyeti eğitim sistemlerinin iklimlerine bakıldığında ülkelerin içinde bulundukları ekonomik bunalımların, eğitim sistemine yansımalarını görmek mümkündür. Bunun paralelinde her iki ülkede de öğretmenler maddi sıkıntı çekmektedirler. Ancak bu sıkıntı Özbekistan'da çok daha üst seviyelerde seyretmektedir ve öğretim kurumlarının her kademesinde yozlaşmaya neden olarak, bilimin, rüşvetin gölgesinde yapılmaya çalışılmasına neden olmaktadır.

Sonuç

Bağımsızlığını 1991 yılında S.S.C.B'nin dağılmasının ardından elde etmiş bir ülke olan Özbekistan, Sovyet modelinin ötesinde, kendi eğitim sistemini çağdaş temeller üzerinde oluşturma çabasındadır. Bununla birlikte nihai karar merciinin Cumhurbaşkanı olarak belirlendiği teşkilatlanma yapısı içerisinde ülkeye, 1991 yılından itibaren, İslam Kerimov'un otoriter yönetimi hâkimdir. Bu durum reform hareketleriyle büyük bir tezat oluşturmaktadır. Rejim, başta üniversiteler ve öğrenciler olmak üzere toplumun her kesimini baskı altında tutarken ve eğitim büyük ölçüde devlet tekelinde iken, serbest pazar ekonomisine açılmak ve eğitim sistemini bu doğrultuda biçimlendirmek hedeflenmektedir. Ülkenin içinde bulunduğu bu çelişkili ortamda, ekonomik göstergelerin de gün geçtikçe kötüye gitmesiyle birlikte, eğitim sistemi tam bir çıkmazın içine girmiş durumdadır.

Türkiye gibi gençlerin nüfusun önemli bir bölümünü oluşturduğu bir ülke olan Özbekistan'da, eğitim, ülkenin gelecekte kendisini nerede konumlandırdığının en önemli göstergesidir. Bu nedenle ülkenin, içinde bulunduğu çelişki ortamından kendini bir an önce sıyırarak, bu durumdan en çok zarar gören öğrencilerin ve öğretmenlerin koşullarını düzeltme çabasına gitmesi gerekmektedir. Yapılması istenen düzeltme ve geliştirme çalışmaları için sağlanan yasal ve teorik temelden faydalanılarak, uygulamanın hızlanmasını sağlamak bu yolda atılacak önemli bir adım olacaktır.

Yaralanılan Kaynaklar

Allworth, E. A. (1990). **The Modern Uzbeks: From Fourteenth Century to the Present, A Cultural History,** California: Standford University, Hoover Institution Press

Eurosia Insight, (2004). **Uzbekistan's Corruption – Ridden Educational System As A Source Of Frustration:** http://www.uzland.uz/2004/april/30/09.htm (Erişim Tarihi: 18.05. 2004)

Hojimatova, D.(2004). **Republic of Uzbekistan: Towards Future Development Through Educational Reforms,** International Christian University Graduate School of Public Administration: http://www. childresearch.net/ CYBRARY /EVISION/2004/DORA.HTM (Erişim Tarihi:18. 05.2004)

Kerimov, İ. (1997). **21. Yüzyılın Eşiğinde Özbekistan,** Ankara: Bilig Yayınları

Kuçkurtayev, İ. (1997). Özbekistan Eğitim ve Dilbilgisi Açısından Ana Dili Öğretimi, **Türk Lehçeleri ve Edebiyatı Dergisi,** Sayı: 12, Nisan 97

Medlin, W. Cave. W. Carpenter, F. Carpenter, F. (1981). **Education and Development in Central Asia, A Case Study on Social Changes in Uzbekistan,** The Netherland: Brill Leiden

Merdanoğlu, S. Muhammadiev, N. (1997). **Özbekistan Kılavuzu,** Ankara: Mine Ofset

MEB, Yurt Dışı Eğitim Öğretim Genel Müdürlüğü. (1997). **Türk Cumhuriyetleri'nin Eğitim Sistemleri.** Ankara: MEB

TUİK, (2013). **Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi.** www.tuik.gov.tr/IcerikGetir.do?istab_id=139 (Erişim Tarihi: 02.03.2015).

SONUÇLARI UNICEF,(2011). http://www.unicef.org/infobycountry/uzbekistan_statistics.html

Yuldaşev, D. (2003). **Education: Minester of Public Education of Uzbekistan**: http://www.tashkent.org/uzland/educate.html (Erişim Tarihi: 20.05.2004)

http://www.bibl.u-szeged.hu/oseas/uzbek.html (Erişim Tarihi: 02.05. 2006). Educational developments in Uzbekistan

http://www.conics.it/tempus/infoday_6giugno_documenti/Uzbek%20HE%20system.doc___(Erişim Tarihi: 20.05.2004)

http://countrystudies.us/ uzbekistan/32.htm (Erişim tarihi 26. 04.2006). Education in Uzbekistan

http://www.edu.uz/index.php (Erişim Tarihi: 07.05.2006): The Ministry of Higher and Secondary Special Education, Normative- legal database of activity

http://www.dtm.gov.tr/ead/DTDERGI/temmuz02/ortaasya.htm (Erişim Tarihi: 18.05.2004)

http://www.euroeducation.net/prof1/uzbekco.htm (Erişim Tarihi: 20.05.2004)

http://www.etf.eu.int (Erişim Tarihi: 20.05.2004)

http://www.gov.uz/eng/ministries.shtml (Erişim Tarihi: 18.05.2004)

http:lacivert.hacettepe.edu.tr/ozbek/egitim/eg2.html (Erişim Tarihi: 26.04.2006): Eğitim Sistemi ve Dil Öğretimi

http://www.odci.gov/cia/publications/factbook/geos/uz.html(Erişim Tarihi:01.06.2004)

http://us.politinfo.com/Information/Country_Profiles/country_profile_095.html (Erişim Tarihi: 18.05.2004)

http://www.tempus.europahouse.uz/uzbhes.htm (Erişim Tarihi: 1.05.2006): Higher Education in Özbekistan.

http://www.unesco.org/iau/cd-data/uz.rtf. (Erişim Tarihi: 20.08.2011)

http://www.statistics.uz/data_finder/371/ (Erişim Tarihi: 3.04.2006) Educational Statistics:Uzbekistan

http://www.yenimesaj.com.tr/index.php?sayfa=guncel&haberno=519 (Erişim Tarihi: 20.05.2004)

26. BÖLÜM

POLONYA CUMHURİYETİ EĞİTİM SİSTEMİ

Yrd. Doç. Dr. Murat TAŞDAN

Giriş

Polonya kuzeyinde Baltık Denizi ve Rusya, doğusunda Litvanya, Beyaz Rusya ve Ukrayna, güneyinde Çek Cumhuriyeti ve Slovakya, batısında Almanya ile çevrelenmiş bir Doğu Avrupa ülkesidir. Cumhuriyet ile yönetilen ülkenin başkenti Varşova'dır. Yüz ölçümü 312.685 km^2 olan Polonya'nın 2009 yılı verilerine göre nüfusu 38.482.919'dur. Toplam nüfusun % 48,3'ünü erkekler, %51.7' sini kadınlar oluşturur(www.eurodice.org; Polonya Cumhuriyeti Büyükelçiliği, 2001).

1 Ocak 1999 tarihinde kabul edilmiş yasa ile Polonya 16 il ve 308 ilçe biçiminde idari bölgelere ayrılmıştır. Polonya'da nüfusun % 62'si kent merkezlerinde, % 38'i kırsal kesimde yaşamaktadır. Polonya'da, kişi başına düşen ortalama yıllık gelir 2010 yılı verilerine göre yaklaşık 14.000 dolar düzeyindedir. Ülke genelinde işsizlik oranı 2011 yılı verilerine göre%12,2'dir. 2009 yılı verilerine göre yıllık ortalama enflasyon %4'tür (www.eurodice.org; Polonya Cumhuriyeti Büyükelçiliği 2010).

Polonya'da, 1989 yılında yapılan seçimleri demokratların kazanmasından sonra, 25 yıl içerisinde ekonomik, sosyal ve kültürel alanlarda hızlı değişimin yaşandığı, daha demokratik ve dışarıya dönük yönetim anlayışının benimsendiği söylenebilir. Bu süreç içerisinde Polonya, dış siyasetinin temelini, Batı ile bütünleşme olarak belirlemiş ve bu amacını gerçekleştirmek için, Avrupa Birliği ve NATO üyesi olmuştur (www.polonya.org).

Polonya hakkında yukarıda genel bilgiler verildikten sonra çalışmanın bundan sonraki aşamasında Polonya eğitim sistemi, amaç, yapı, süreç ve iklim boyutları bakımından incelenmeye çalışılmış ve Türkiye eğitim sistemi ile karşılaştırılmıştır.

Polonya Eğitim Sisteminin Amaçları

Polonya'da ekonomik ve politik değişimin 1989'da başlatılması ile birlikte, değişimleri gerçekleştirmek amacıyla yasalar hazırlanmış, hazırlanan bu yasalar eğitimde reformların yapılaması için de temel oluşturmuştur. Polonya eğitim sisteminin temel ilkeleri, 7 Eylül 1991'de çıkarılan ve ülkedeki diğer kurumları da kapsayan reform

yasasına dayanmaktadır. Bu genel yasaya ek olarak 8 Ocak 1999'da eğitim sisteminde yapılacak reformları kapsayan ikinci bir yasa hazırlanmıştır (www.socrates.org). Avrupa Birliği'ne katılım sürecinde Polonya reform yasalarının hazırlanması ve uygulanması aşamasında Avrupa Birliği'nin ekonomik, sosyal ve kültürel yapılanmalarından ve eğitim politikasından önemli derecede etkilediği söylenebilir (www.ibe.unesco.org).

Polonya eğitim sisteminin genel amaçları şunlardır (www.eurodice.org; www.ibe.unesco.org): (1)Tüm Polonya halkının genel yaşam seviyesini yükseltmek, (2) öğrencilerin özgür, adaletli, demokratik, hoşgörülü ve dayanışma içerisinde yetişmelerini sağlamak, (3) öğrencileri, vatandaşlık görevlerini ve ailevi sorumluluklarını yerine getiren bireyler olarak yetiştirmek, (4) öğrencilerin yetenekleri doğrultusunda gelişmelerine olanak sağlamak, (5) fiziksel, duygusal ve ekonomik yetersizlikleri bulunan öğrencilere destek sağlamak, (6) iş yaşamının gerektirdiği insan gücünü yetiştirmektir. Polonya eğitim sisteminde, öğrencileri kendi kültürünü bilen ve yaşayan bireyler olarak yetiştirmek amaçlanırken, aynı zamanda Avrupa ve Dünya kültürüne saygı duyan bireyler olarak da yetiştirilmeleri amaçlanmaktadır. Bu eğitimsel amaçlara ulaşmak için bireysel farklılıkları göz önüne alarak, öğrencilere eşit fırsatlar sunulması ve ülke genelinde sürekli eğitimi yaygınlaştırılması önemli görülmektedir.

Okulöncesi Eğitimin Amaçları

Polonya'da üç ile altı yaş grubu çocuklarına sunulan okulöncesi eğitimin genel amaçları şunlardır (www.eurodice.org):

- Çocukların üç yaşından itibaren, okula başlayıncaya kadar bireysel gelişimlerine katkıda bulunmak,
- Çocuklara paylaşım, uyum, sosyal faaliyetler, yemek yeme alışkanlığı gibi konularda eğitim vererek sosyal yaşama hazırlamak ve okul alışkanlığı kazandırmak,
- Ailelerin de çocuk hakkındaki gözlemlerini dikkate alarak, çocukların mevcut yeteneklerini tanımak ve bu yeteneklerinin gelişmesine katkıda bulunmaktır.

İlköğretimin Amaçları

Polonya eğitim sisteminde ilköğretimin amaçları aşağıdaki gibidir (www.eurodice.org):

- Öğrencilere, okuma-yazma, matematik problemi çözme ve kendini ifade etme gibi sosyal yaşamın gerektirdiği temel becerileri kazandırmak,
- Öğrencilerin kendilerini tanıyarak, sosyal, kültürel ve doğal çevrenin farkına vararak gelişmelerini sağlamak,
- Öğrencilerin dünyayı doğru ve mantıklı şekilde tanımaları için bilişsel becerilerini geliştirmek,
- Öğrencilere psikolojik, zihinsel ve ahlaki yönden sağlıklı gelişmeleri için gerekli temel becerileri kazandırmaktır (www.eurodice.org)

Ortaöğretimin Amaçları

Ortaöğretim kurumlarında öğrencilerin kişisel ilgilerini geliştirerek, onlara hem mesleki beceriler kazandırmak hem de onları daha üst eğitim kurumlarına hazırlamak, grup çalışmaları yolu ile yeteneklerini ve sosyal becerilerini geliştirmek, dünyadaki sanatsal ve kültürel çalışmalardan onları haberdar etmek ortaöğretimin amaçları olarak belirtilmektedir (www.eurodice.org).

Yükseköğretimin Amaçları

Polonya yükseköğretim sisteminin amaçları genel olarak şunlardır (Gökçek, 1996):

- Yüksek nitelikli uzmanlar yetiştirmek.
- Bağımsız düşünme ve yaratıcı kabiliyetler geliştirmek.
- Akademik işgücünü ve araştırmaları geliştirmek.
- Toplum yararı için bilim ve sanatı pratikte kullanmaktır.

Yetişkin Eğitimin Amacı

Polonya'da yetişkin eğitiminin amacı, belli meslek çalışanlarına, işçilere ve örgün eğitim dışında kalan bireylere hem teorik, hem de uygulamalı beceriler kazandırmaktır. Ayrıca, ülkedeki işsiz bireyleri, mevcut çalışma yaşamına ve şartlarına hazırlayarak bireylerin iş yaşamı için gerekli ihtiyaçlarını karşılamak ve niteliklerini artırmaktır (www.eurodice.org).

Polonya'da eğitim amaçlarının gerçekleştirilmesi için sistemin bazı öncelikleri vardır. Bu öncelikler şunlardır: Ortaöğretim ve yükseköğretimde olanakların geliştirilmesi ve okulların yaygınlaştırılması, ilköğretim okullarından mezun olan öğrencilerin orta ve yükseköğretime devam düzeylerinin artırılması, insan kaynaklarına yatırım için ekonomik kuruluşların teşvik edilmesi, akademik alanda araştırmaları destekleyerek, yenilikçi ve eğitilmiş personelin ülkeden göçünün azaltmasıdır (www.ibe.unesco.org).

Polonya eğitim sisteminin tüm düzeylerde amaçları incelendiğinde, eğitim sisteminin amaçlarının diğer dünya ülkelerinin eğitimsel amaçları ile paralellik gösterdiği söylenebilir. Bu paralelliğin de küreselleşme ile birlikte dünya ülkelerinin her alanda birbirleriyle yakınlaşmasının bir sonucu olduğu söylenebilir.

Polonya Eğitim Sisteminin Yapısı

İdari Yapılanması

Milli Eğitim ve Spor Bakanlığı, eğitim sisteminin hemen hemen tüm düzeylerde yapılanmasından ve yönetiminden sorumludur. Bununla birlikte Kültür ve Adalet Bakanlıkları'nın denetimi altında az sayıda okul bulunmaktadır. 1991 yılında hazırlanan

reform yasası ile merkezi bir yapıda kurulan Polonya Eğitim Sistemi'nde 1995 yılında yapılan ek yasal düzenleme ile uygulama, denetim ve yönetim düzeylerinde yerinden yönetim çalışmalarına başlanılmıştır. Polonya'da 1999'da yapılan yasal değişiklikler ile eğitim bölgeleri ve okul kurulları oluşturulmuştur. Merkez örgütün görev ve yetkilerinin bir kısmı yerel birimlere devredilmiştir (www.ibe.unesco.org).

Genel düzeyde. Bu düzeyde eğitim kurumlarının yapılanması ve yönteminden Milli Eğitim ve Spor Bakanlığı sorumludur. Kendi içerisinde 16 hizmet birimi bulunan Eğitim ve Spor Bakanlığının görevleri şunlardır (www.eurodice.org): Ülkenin resmi eğitim politikasının uygulanmasını sağlamak, eğitim kurumlan arasında işbirliğini ve eşgüdümü sağlamak ve eğitim deneticilerinin (Kurator) çalışmalarını kısmen denetlemektir (www.ibe. unesco.org). Milli eğitim ve Spor Bakanlığı'na bağlı hizmet birimleri yanında aşağıdaki ana birimleri de vardır.

Merkezi Sınav Kurulu: Kendisine bağlı sekiz Bölgesel Sınav Kurulu ile birlikte, ülkedeki ilk ve orta öğretim düzeyinde sınavların yapılmasından ve bu sınavların gerektirdiği standartların oluşturulmasından ve geliştirilmesinden sorumludurlar (www.eurodice.org).

Kurator: Bu birim eğitim kurumları, öğretmen yetiştirme kolejleri ve yerel birimler arasında eşgüdümü sağlar. Ayrıca eğitim kurumlarının denetiminden sorumludur (www.eurodice.org).

Yüksek Öğretim Kurulu: Yükseköğretim kurumlan arasında eşgüdümü ve denetimi sağlar. Ayrıca yükseköğretim kurumlarında derece ve unvanlar için gerekli nitelikleri belirler (www.ibe.unesco.org).

Meslek Yüksek Okullarını Akredite Komisyonu: Ülkedeki meslek yüksekokulları arasında eşgüdümü ve denetimi sağlar (www.ibe.unesco.org).

Bölgesel düzeyde. Bu düzeyde eğitim kurumlarının yönetiminden Voivodships (il düzeyi) yetkilileri sorumludurlar. 1999 yılındaki yeni eğitim yapılanmasında ülke genelinde 16 bölgede Voivodship oluşturulmuştur (www.eurodice.org). Voivodship yetkililerinin görevleri şunlardır: (1) Bölgelerde yerel yönetimlerin çalışmalarını denetlemek, (2) öğretmenlere hizmet birimleri arasında eşgüdümü sağlamaktır. Bölgesel düzeyde, merkezi yapının temsilcisi olarak çalışan Kurator'ler ise, Voivodship'lerin denetiminden sorumludurlar. Kurator'lerin bu düzeyde eğitim denetimi çalışmaları, Bakanlığın eğitim politikalarını denetlemek ile sınırlıdır (www.eurodice.org: www.ibe.unesco.org).

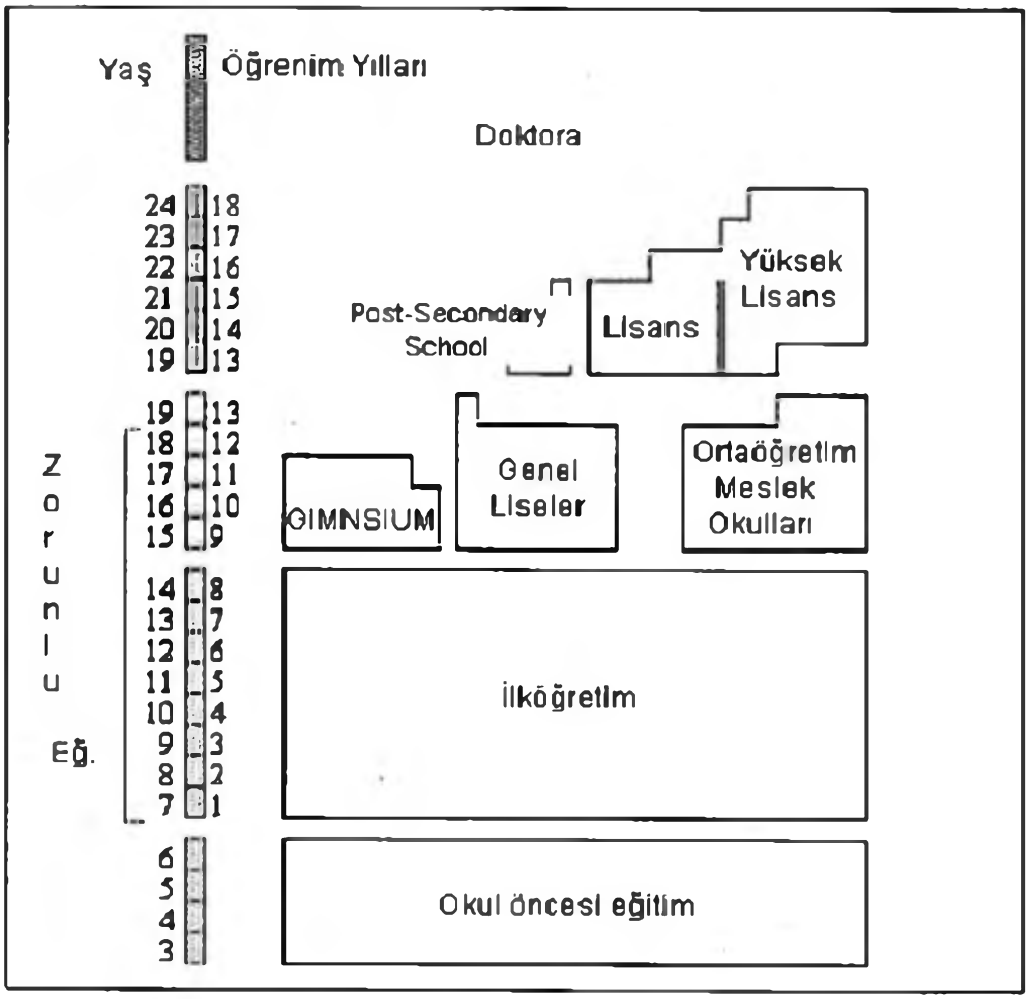
Okul bölgesi düzeyinde (District). Polonya'da, okul bölgeleri düzeyinde eğitimin yönetiminden Powiot'lar (ilçeler) sorumludur. 2002 yılı verilerine göre ülke genelinde 308 Powiot vardır. Powiot'lar okul bölgesi düzeyinde eğitim kurumlarının yönetim, idare ve kurulmasından sorumludurlar (www.ibe. unesco.org).

Yerel düzeyde. Polonya eğitim sisteminde yerel düzeyde Gmina'lar sorumludur. 2002 verilerine göre ülke genelinde 2489 Gmina vardır. Gmina düzeyindeki eğitim yöneticileri yerel düzeyde tüm okulöncesi, ilköğretim ve ortaöğretim kurumlarının

yönetiminden ve kurulmasından sorumludur. Bu düzeyde oluşturulan okul kurulları okulların yönetiminde söz sahibidirler (www.schoolboard-scotland.com).

Okul Sisteminin Yapılanması

Polonya okul sistemi, 1999 yılında çıkarılan yasa ile yeniden yapılanmıştır. Bu yeni yapılanmada okul sistemi yapısı altı yıllık ilköğretim okulları, üç yıl süren Gymnasium okulları, üç yıllık genel liseler, dört yıllık teknik liseler ya da üç yıllık mesleki okullar, iki yıllık tamamlama liseleri, üç yıllık tamamlama meslek okulları, orta öğretim sonrası okullar (post-secondary school) ve yükseköğretim kurumları olarak yapılanmıştır (www.education.-net).

Şekil 26.1. Polonya Okul Sisteminin Yapısı

Kaynak: http://www.bellaonline.com/articles/art621.asp'den uyarlanmıştır.

Şekil 26.1'de de görüldüğü gibi Polonya'da zorunlu eğitimin süresi 7 ile 18 yaşları arasını kapsar. Mevcut yapılanmada İlköğretim ve Gymnasium'un zorunlu olduğu Polonya'da, 2004-2005 eğitim-öğretim yılından itibaren zorunlu hale getirilmiştir (www.schoolboard-scotland.com).

Okulöncesi eğitim. Şekil 21,1.'de de görüldüğü gibi Polonya'da okul öncesi eğitim, üç ile yedi yaş grubu arasındaki çocukların eğitimini kapsar ve 5-6 yaş arasında eğitim zorunludur. Okul öncesi eğitim kurumları olarak, anaokulları, ilköğretim okulları kapsamında bulunan ve ilköğretime hazırlık amacı olan ilköğretime hazırlık sınıfları ile diğer okul öncesi eğitim kurumları bulunmaktadır (www.ibe.unesco.org). 2008-2009 verilerine göre Polonya'da 3-5 yaş grubu arasındaki çocukların %63.06'sı okul öncesi eğitim kurumlarına devam etmektedir. 2004/2005 öğretim yılından itibaren 6 yaş çocukları, "0. sınıf" olarak adlandırılan ilk eğitim-öğretime yönelik bir yıl hazırlık eğitimini (belediyenin sorumluluğu altında) tamamlamakla yükümlü kılınmışlardır. Bu sınıflar ya anaokullarına ya da ilkokullara bağlanmıştır (www.eurodice.org).

İlköğretim. Bu eğitim düzeyi Şekil 26.1'de de görüldüğü gibi 7-16 yaş grubu çocuklarının eğitimini kapsar ve altı yıl sürer. İlköğretim okullarında eğitim zorunlu ve resmi okullarda ücretsizdir. Bu okullar; birinci ve altıncı sınıflar arasını kapsayan birinci kademe ile altıncı ve sekizinci sınıflar arası eğitimi kapsayan ikinci kademe olarak kademelere ayrılmıştır (www.ibe.unesco.org; www.schoolboard-scotland.com).

Tablo 26.1. Polonya'da ilköğretim okul türleri

Szkola podstawowa (6 yıllık ilk okul)	7-13 yaş 1. Aşama – bütünleştirilmiş öğretim – 7-10 yaş 2. Aşama–farklı derslere dayalı öğretim, 10-13 yaş
Gimnazjum (3 yıllık orta öğretim birinci devre)	13-16 yaş Aşama 3 – farklı derslere dayalı öğretim

Kaynak: www.eurodice.org

Gimnasjum'lar ilköğretimin 1. kademesinin sonrasında, 13-16 yaş grubu öğrencilerin eğitim aldığı üç yıllık zorunlu eğitim kurumlarıdır. Bu okullar özel okullar bünyesinde de açılabilirler. Devlete bağlı olan bu tür okullarda eğitim ücretsizdir.

2010 yılı OECD verilerine göre 2008 yılında 5-14 yaş aralığındaki öğrencilerin okullaşma oranı %94'tür (www.oecd.org).

Ortaöğretim. İlköğretimden mezun öğrenciler, bölge sınav kurulları tarafından hazırlanan sınavlara girerler. Bu sınavlarda elde ettikleri başarı durumlarına göre ilgili orta öğretim kurumlarına yerleştirilirler. Ortaöğretim kapsamındaki okul türleri şunlardır (www.eurodyce.org):

Tablo 26.2. Polonya'da ortaöğretim okul türleri

Genel orta öğretim ikinci devre okulları (Liceum ogólnoksztalcace)	16-19 yaş
Uzmanlık orta öğretim ikinci devre okulları(Liceum profilowane)	16-19 yaş
Teknik orta öğretim okulları (Technikum)	16-20 yaş
Temel mesleki okullar (Zasadnicza szkala zawodowa)	16-18/19 yaş
Ek genel orta öğretim okulları (Uzupelniajace liceum ogólnoksztalcace)	18/19-20/21 yaş
Ek teknik orta öğretim okulları	18/19-21/22 yaş
Orta öğretim sonrası okullar (Szkola policealna)	19-21 yaş (nadiren 20)

Kaynak: www.eurodice.org.

Temel mesleki okullar: 16-19 yaş grubu öğrencilerin eğitimlerini kapsayan kurumlardır. Üç yıllık eğitim sonunda yapılan sınavlarda mesleki yeterlilik belgesi alan ve dikey geçiş sınavında başarılı olanlar, iki yılık ek genel liselere ya da üç yıllık ek teknik okullara girmeye hak kazanırlar.

Genel liseler: Bu okullar öğrencilerin doğrudan yükseköğretime geçmeleri için olgunluk sınavına hazırlayan okullardır. Eğitim süreleri üç yıldır.

Teknik okullar: 16 – 20 yaş grubu öğrencilerin eğitimini kapsayan ve eğitim süreleri dört yıl olan kuruluşlardır. Eğitim süresi sonunda öğrencilere mesleki yeterlilik diploması verilmekle birlikte bu okullardan mezun olan öğrenciler olgunluk sınavlarına girme hakkı da kazanırlar.

Ek genel liseler: Temel mesleki eğitimden ayrılan öğrencilerin, iki yıl ek eğitim alarak olgunluk sınavlarına girmeye hak kazandıkları okullardır.

Ek teknik okullar: Temel mesleki eğitimden mezun olan öğrencilerin olgunluk sınavlarına girmeye hak kazandıkları okullardır. Eğitim süreleri üç yıldır.

Ortaöğretimi bitiren öğrenciler, olgunluk sınavına girmeye hak kazanır ve başarılı olan öğrenciler olgunluk diploması alırlar (www.socrates.org; www.schoolboard-scotland.com). Olgunluk sınavını geçemeyen ya da yükseköğretim kurumlarına kabul edilemeyen öğrenciler, post- secondary school (orta öğretim sonrası okullar) da eğitimlerine devam edebilirler. Bu okulların süresi 1 veya 2,5 yıl arasında değişebilir. Bu okullardan mezun olanlar, ilgili mesleki alanda mesleki yeterlilik diploması alırlar (www.eurodice.org).

2010 yılı OECD verilerine göre 2008 yılında 15-19 yaş aralığındaki öğrencilerin okullaşma oranı %94'tür (www.oecd.org). Polonya'da 2004 yılı OECD verilerine göre

ise genel ortaöğretimde okullaşma oranı %39.1 iken, mesleki eğitimde okullaşma oranı %61,9'dur (www.oecd.org). Bu oranlar Polonya'da mesleki eğitime verilen önemi göstermektedir.

Yükseköğretim. 1990 yılına kadar sadece devlet tarafından sunulan yükseköğretim, 1990'dan sonra özel kurumlar tarafından da sunulmaya başlamıştır. Ülkedeki yükseköğretim kurumlarının çoğunluğu Milli Eğitim ve Spor Bakanlığı'na bağlıdır. 2008/09 öğretim yılında Polonya'da 456 HEI (Yükseköğretim kurumu) ve 1.927.800 yüksek öğretim öğrencisi bulunmaktadır (www.eurodice.org).

Polonya'da çok çeşitli türlerde üniversite dışı ve üniversite bünyesinde yükseköğretim kurumu vardır: Bunlar; wyzsze szkoly zawodowe (üniversite dışı yüksek mesleki okullar), kolegia nauczycielskie (öğretmen eğitimi kolejleri), uniwersytety (geleneksel üniversiteler),' politechniki (teknik üniversiteler) ve akademie (akademiler)dir (www.eurodice.org).

Polonya'da yükseköğretime giriş için tüm kurumlar olgunluk sınavı sertifikası (swiadectwo dojrzalosci) istemektedirler. Kabul, pek çok fakülte tarafından düzenlenen giriş sınavlarına dayanmakta veya serbest alımla yapılmaktadır. Pek çok durumda, bu kurumlar alım prosedürlerini nasıl organize edeceklerine karar verme konusunda serbesttirler(www-.eurodice.org).

Polonya'da 3 veya 4 yıllık yüksek meslek eğitimi sonunda öğrencilere mesleki yeterlilik diploması ve iş piyasasına ya da genişletilmiş yüksek eğitime girme imkânı veren licencjat veya inzynier unvanı verilir. 4.5 ile 6 yıllık süresi olan üniversiteler ve diğer üniversite türü kurumlar dyplom ukonczenia studiow wyzszych (üniversite yükseköğretim diploması) verirler. Öğrencilere izledikleri çalışma sahasına bağlı olarak magister, magister sztuki, magister inzynier, magister inzynier architekt veya lekarz, lekarz dentysta, lekarz weterynarii, magister pielegniarstwa, magister poloznictwa unvanları verilir. Buradan mezun olan öğrenciler bir doktora programına başvurabilirler (www.hfhrpol.waw).

Yükseköğretim kurumlarından mezun olan öğrenciler, 1.5 - 2 yıllık lisansüstü eğitim programlarına veya beş yıllık lisansüstü eğitim programlarına devam edebilirler (www.activeoldage.com)

Öğretmen eğitimi. Polonya'da 1990'dan beri her düzeyde öğretmen eğitimi yükseköğretim kurumlarında verilmektedir. İlköğretim ve Gymnasium öğretmenleri öğretmen yetiştirme kolejlerinde, ilk ve orta öğretimde görev yapacak yabancı dil öğretmenleri yabancı dil öğretmeni kolejlerinde yetiştirilirler. Orta öğretim kurumlarında görev alacak öğretmenler ise yüksek lisans veya buna denk derecede bir eğitim seviyesinden mezun olan öğretmen adayları arasından atanır (www.socrates.org).

Polonya'da öğretmenler yükseköğretim yeterliliklerine sahip olmalıdırlar. Öğretmen olabilmek için sahip olunması gereken yeterlilikler çalışacağı öğretim seviyesine bağlıdır. Buna göre öğretmenlerin sahip olması gereken yeterlilikler aşağıda belirtilmiştir (www.eurydice.org);

İlköğretim düzeyi. Öğretmenin üniversite türü yükseköğretimi (öğretmenlere *licencjat* veya *magister* ünvanları verilen 3 veya 5 yıl süreli öğretim) veya üniversite dışı yükseköğretim türünü (öğretmenlerin diploma aldığı 3 yıl süreli öğretim) tamamlamış olması gerekmektedir.

- Orta öğretim birinci devre düzeyi: *Licencjat* veya *magister* derecesi alması gerekir.
- Orta öğretim ikinci devre seviyesi: *Magister* derecesi alması gerekir.
- Ayrıca, pedagojik eğitimin tamamlanması eğitimin her düzeyinde gerekmektedir.

18 Şubat 2000 tarihinde kabul edilen değişikliğe uğramış Öğretmenler Tüzüğü öğretmenlik mesleğine 4 kategori getirmektedir(www.socrates.org):

- Stajyer öğretmen
- Sözleşmeli öğretmen
- Atanmış öğretmen
- Kiralanmış öğretmen

Özel öğretim kurumları: Polonya'da 7 Eylül 1991 tarihli reform yasanın oluşturulduğu döneme kadar, özel öğretim kurumları açılamıyordu. Bu yasanın kabulü ile ülkede tüm düzeylerde özel öğretim kurumları açılmıştır. Özel öğretim kurumlan resmi okulların tabi oldukları yasal statülere göre yönetilirler. Polonya'da özel okullar hem yerel yönetimlerin bütçelerinden, hem de doğrudan hükümet bütçesinden kaynak alabilmektedirler (www.eurodice.org).

Özel eğitim kurumları. Polonya'da öğrencilerin özel eğitim ihtiyaçları değişik yollarla resmi okullarda sağlanır. Özel eğitime ihtiyacı bulunan öğrenciler için farklı programlar düzenlenerek, kaynaştırma sınıfları oluşturularak öğrencilerin ihtiyaçlan karşılanmaya çalışılmaktadır (www.eurodice.org).

Polonya'da özel eğitim kurumlarının amacı; öğrencilerin bilgi ve beceri düzeylerini geliştirmek, onları sosyal yaşama katılmaları için hazırlamak, sosyal yapılar ve mesleki yaşam ile ilgili sosyal yaşam hakkında bilgi vermektir (www.ibe.unesco.org). Akademik yönden üstün yetenekli çocuklar için ilköğretim ve ortaöğretim düzeyinde zenginleştirilmiş ve hızlandırılmış programlar ile bu öğrencilerin bireysel gelişimlerini en iyi şekilde geliştirmelerine olanak sağlanmaktadır (www.eurodice.org).

Yetişkin eğitimi. Polonya'da yetişkin eğitiminin amacı, belli meslek çalışanlarına, işçilere ve örgün eğitim dışında kalan bireylere hem teorik, hem de mesleki beceriler kazandırmayı amaçlamaktadır. Ayrıca bu eğitim, ülkedeki işsizleri mevcut çalışma şartlarına hazırlamayı ve niteliklerini artırmayı amaçlamaktadır (www.eurodice.org).

Ülkede yetişkin eğitimi programları okullarda düzenlenmekle birlikte, özel sektör, üniversiteler, sendikalar, sürekli eğitim merkezleri ve mesleki eğitim merkezleri tarafından da düzenlenebilmektedir (www.eurodice.org).

Polonya Eğitim Sisteminde Yönetim Süreci

Öğretim yılı süresi 190 okul iş günü olan Polonya'da, ilk ve ortaöğretim okullarının eğitim-öğretime başlama ve bitiş tarihleri Milli Eğitim ve Spor Bakanlığı tarafından belirlenir. Yükseköğretim kurumlarının öğretime başlama dönemleri ise kurumların kendi kararları ile çoğunlukla Eylül ve Ekim aylarında başlar, Haziran ve Temmuz aylarında sona erer (http://lgi.osi.hu/resources).

Polonya'da okulların yönetimi ve finansman kaynaklarının kullanımı ile ilgili kararlar; bölge yetkilileri, yerel yetkililer, okul bölgesi yönetim kurulları ile okul yönetimleri arasında danışma ve işbirliği yolu ile verilir (www.socrates.org). Milli Eğitim ve Spor Bakanlığı tarafından oluşturulan danışma kurulları, bölge eğitim kurullarının temsilcilerinden oluşmaktadır. Kurulda, her eğitim bölgesinden bir de eğitim sendikası temsilcisi bulunmaktadır. Bu kurul üç yıllık bir dönem için oluşturulur. Kurulda, eğitimin problemleri, finansmanı, yasal düzenlemeler ve politikalar tartışılır (www.schoolboard-scotland.com).

Polonya'da okul yöneticileri, açık rekabet sürecinde okul yönetim kurulları tarafından beş yıllık süre için seçilir. Bazı durumlarda, seçilen öğretmenlerin ataması Kurator'lar tarafından yapılsa da bu uzun dönemli olamamaktadır. Okul yöneticileri, eğitsel kurullarda ve okul yönetim kurullarında eski yöneticilerle, diğer okulların yöneticileriyle danışma ve işbirliği yoluna giderler. Okul yöneticileri, yönetim görevleri yanında belli oranlarda sınıfta derslere de girebilirler. Okul yöneticisinin derse girme zorunluluğu okulun büyüklüğüne göre değişebilmektedir. Örneğin, dört sınıflı bir okulun yöneticisi haftada 12 saat derse girmek zorundayken, 17 sınıflı bir okulun yöneticisi haftada üç saat derse girmek zorundadır (www.schoolboard-scotland.com: www.eurodice.org).

Okul kurullarında öğrenciler, aileler ve öğretmenler eşit oranda temsil edilirler. Fakat okul çevresindeki aileler, okul yönetiminde etkili olmak ve okul ile işbirliği yapmak için gönüllü değildir. Ülkede yasal olarak ulusal ve bölgesel düzeylerde ailenin katılımına dayanan kurulların oluşturulmasına izin verilmesine rağmen, her iki düzeyde de bu kurullar oluşturulamamıştır (www.eurodice.org).

Ülke genelinde sınırlı bir uygulama olmasına rağmen, Varşova'da bazı orta öğretim kurumlarında "Pupils ombudsman" uygulaması başlamıştır. Bu uygulama çok yavaş gelişen ve oldukça yeni bir uygulamadır. Uygulamanın bölgesel düzeyde yaygınlaştırılması planlanmaktadır (www.eurodice.org).

Polonya'da denetim elemanları çoğunlukla tecrübeli öğretmenler arasından seçilmektedir. Eğitim kurumlarının idari denetimi, eğitimsel denetimden ayrılmıştır. Deneticiler, idari denetimleri (idari, finansal) okul yönetim kurulları aracılığı ile yerine getirirler. Eğitsel denetimler ise okul yönetim kurulları, yerel yönetimler ve Kurator'de

görevli eğitim deneticileri tarafından yapılır. Eğitsel denetimler yapılırken, disiplin ve kontrolü amaçlayan bir yaklaşım yerine, eğitsel başarıların gerçekleşmesi için, öğretmen, öğrenci ve ailelerin tercihlerini göz önüne alarak eğitim kurumlarının kalitesini yükseltmek, öğretmenlere rehberlik etmek, mevcut okul yasalan ile okulların işleyişini kontrol etmek amaçlanmaktadır (www.eurodice.org).

Ülkedeki okulların başarılarını ve performanslarını ortaya çıkarmak için, bölge sınav komisyonları tarafından sınavlar yapılmaktadır. Bu sınavlar ile okulunun performansı bölgesel düzeyde ortaya konulmakta ve okulların başarı durumları ilgili kurullarda tartışılmaktadır (www.schoolboard-scotland.com).

Eğitim yatırımlannda kaynak temini, ulusal ve bölgesel düzeyde sağlanmakla birlikte bu kaynakların kullanımı yerel yetkililerin görevidir. İlk ve ortaöğretim kurumlan kamu bütçesinden almış oldukları genel pay yanında, bölgesel, yerel ve okul bölgesi düzeylerinde da parasal yardımlar alırlar. Yükseköğretimin finansmanı ise resmi kurumlarda kısmen devlet tarafından sağlanmaktadır. Üniversiteler, Milli Eğitim ve Spor Bakanlığı'ndan parasal destek almakla birlikte, yerel yönetimlerden, öğrencilerden ve iş adamlarından da destek almaktadırlar (www.eurodice.org).

Polonya'da okulöncesi eğitim kurumlarında Milli Eğitim ve Spor Bakanlığı'nca onaylanmış 20 farklı müfredat uygulanmaktadır. Bu müfredatlarda çocuğun görsel ve işitsel yetenekleri ile konuşmasını geliştiren oyun ve etkinliklere yer verilmektedir. Bu kurumlarda en az 5 saat çalışılmakla beraber birçoğunda ortalama 9 saat çalışılmaktadır. 6 yaşındaki çocukların fiziki gelişimlerini ve sağlık durumlarını değerlendirmek için bir form hazırlanarak özel eğitime muhtaç çocuklar tespit edilir. Aşağıda okul öncesi eğitimle ilgili istatistikler verilmiştir (İkizer, 2004).

Tablo 26.3. Polonya'da 1., 2. ve 3. Sınıflar (1. Aşama) Haftalık Ders saati

Aşama	Yıl Boyu Haftalık Ders Saati
zorunlu eğitim etkinlikleri	3 yıl boyunca haftalık ders olarak
ders saati	54
din kültürü	6
okul yönetiminin takdirine bırakılmış ders saati	12
Toplam	72

Kaynak: İkizer 2004, Almanya, Fransa ve Polonya'nın Eğitim Sistemlerine Genel Bir Bakış Bilim, Eğitim ve Düşünce Dergisi Eylül 2004, Cilt 4, Sayı 3

2003/04 yılı verilerine göre, ilköğretimde öğrencilerin öğretmenlerine oranı 13/1'idi. Bir sınıfta ortalama 21 öğrenci bulunmaktadır. Mevzuat bir sınıftaki öğrenci sayısı için standartları belirlememektedir. Sınıf düzeni için temel kriter yaştır. Öğrenimin ilk sınıfında, finansmanın yabancı dil öğretimine izin verdiği okullarda yabancı dil

öğretimi (uzman öğretmenler) hariç olmak üzere tüm derslerden sadece 1 öğretmen sorumludur. Dördüncü yıldan itibaren her ders uzman öğretmenler tarafından öğretilmektedir (www.eurodice.org).

Tablo 26.3'te eğitimin ilk aşamasını oluşturan 1. 2. ve 3. sınıflarda haftada en az 3 saat beden eğitimine yönelik toplu hareketlerin yapılması istenmektedir. 1. sınıflar haftada 16 saat; 2. sınıflar 17 saat; 3. sınıflar ise 18 saat ders görmektedirler. Okul yönetimi ders saatlerini 3 saati geçmemek üzere artırabilir. Dersleri yeterince iyi olmayan öğrenciler için ayrıca ek ders saatleri konulmaktadır; ancak toplamda ders saati, din kültürü dersi ile ek saatler de dahil olmak üzere 23 saati geçemez (İkizer,2004)

Tablo 26.4. Polonya'da 4. ,5. Ve 6. Sınıflar arası (2. Aşama) haftalık ders saati

Aşama	Yıl Boyu Haftalık Ders Saati
Zorunlu eğitim etkinlikleri	3 Yıllık
Polonyaca	16
Tarih ve yurttaşlık bilgisi	4
Yabancı dil	8
Matematik	12
Fen bilimleri	9
Müzik	2
Sanat	2
Teknoloji	2
Bilgisayar	2
Beden eğitimi	9 + 3
Rehberlik	3
Toplam	72
Din kültürü ve ahlak bilgisi	6
Okulun takdirine bırakılmış ders saati	9
Toplam	87

Kaynak: İkizer 2004, Almanya, Fransa ve Polonya'nın Eğitim Sistemlerine Genel Bir Bakış Bilim, Eğitim ve Düşünce Dergisi, Cilt 4, Sayı 3

Tablo 26.4'te de görüldüğü gibi ikinci aşamada sağlık, çevre, toplum, aile, kültürel miras eğitimi dersleri verilmektedir. Polonya'da haftalık ders saatleri; 9 saati seçmeli, 6 saati Din kültürü ve ahlak bilgisi ve 72 saati zorunlu dersler olmak üzere toplam 87 saattir.

Polonya'da meslek okullarında, 195 farklı mesleki konuda eğitim verilmektedir. Öğrencilerin meslek gruplarına göre dağılımı şöyledir: Öğrencilerin % 60'ı teknoloji grubu meslekler, % 21'i ekonomi grubu meslekler, % 9'u tarım-ormancılık grubu meslekler, % 10'u diğer meslek gruplarındandır. Haftalık ders saati ortalama 35'tir. Haftada 4 saat iki yabancı dilin eğitimi verilir. Okul yönetimi tarafından yapılan teorik ve pratik içeriğe sahip bitirme sınavını geçenler diploma almaya hak kazanırlar (İkizer, 1994).

Zorunlu eğitime yönelik, ana öğretim programı tüm öğrenciler için aynıdır. Okullar (öğretmenler) ders kitaplarını, Milli Eğitim ve Spor Bakanlığı tarafından onaylanan bir listeden seçebilirler. Okullar, öğretim ve değerlendirme yöntemlerini seçmekte, yenilikçi öğretim yöntemlerini hayata geçirmede ve öğretim programını seçmede (Milli Eğitim ve spor Bakanlığı tarafından onaylanan bir listeden) serbesttirler. Ayrıca ana öğretim programına dayalı olarak kendi öğretim programlarını geliştirip onay için bakanlığa sunabilirler (www.eurodice.org).

Polonya'da Milli Eğitim ve Spor Bakanlığı her türdeki okullar için genel eğitime yönelik ana öğretim programını belirler. Öğretmenler ders kitaplarını Bakanlık tarafından onaylanan bir listeden seçebilirler. Öğretmenler öğretim ve değerlendirme yöntemlerine karar vermekte, yenilikçi öğretim yöntemlerini getirmekte ve öğretim programını (Milli Eğitim ve Spor Bakanlığı tarafından onaylanan bir listeden) seçmekte serbestlerdir. Ayrıca kendi öğretim programlarını geliştirip–ana öğretim programına dayalı olarak onay için Bakanlığa sunabilirler (www.eurodice.org).

Polonya'da ders yılı boyunca öğrencilerin bilgi ve becerilerinin değerlendirilmesi standart hale getirilmemiştir. Tamamen öğretmenlerin takdirine bırakılmıştır. Değerlendirmeler düzenli olarak yapılan yazılı ve sözlü sınavlara dayalı olarak yapılır. Her dönemin sonunda elde edilen sonuçlar her okulun öğretmenler konseyi tarafından onaylanmalıdır. Başarılı sonuç elde edemeyen öğrencilerin bir yılı tekrar etmeleri gerekmektedir (www.eurodice.org).

Polonya'da 2001/2002 ders yılından bu yana harici olarak standart hale getirilen sınavlar ve testlerden oluşan yeni sistem ilköğretim ve gymnasium'un sonunda uygulanmaktadır. Harici değerlendirmenin temel hedefleri şunlardır (www.eurodice.org):

- Eğitime daha iyi kalite kontrolü getirmek.
- Öğrencilerin başarılarının teşhis edilmesini. desteklemek
- Ulusal ölçeğe göre test ve sınav sonuçlarının olası karşılaştırmasını yapmak.

Ülkede, bütün testler ve sınavlar şubeler (Merkezi Sınav Komisyonu tarafından desteklenen ve denetlenen 8 Bölgesel Sınav Komisyonu) tarafından düzenlenmektedir.

Polonya eğitim sisteminde okul seçimi serbesttir. Sadece ilköğretim okullarında ve bazı Gimnasium okullarında bölgesel kuralar vardır. Okulöncesi eğitim kurumlarında, okulun cazip koşullarının olmasından dolayı, okul kapasitesini aşan başvurular olduğunda, her çocuğun ve ailesinin durumu tek tek göz önüne alınarak yerleştirme yapılır. İlköğretim düzeyinde ise okul bölgelerine ayrılma söz konusudur. Çocukların bulundukları okul bölgesine kayıtları kolaydır. Bulundukları okul bölgesinde okula devam etmek istemeyen öğrencilerin velileri öteki okul bölgelerine çocuklarını kayıt yaptırabilirler. Orta öğretimde, okullara giriş için okulun gerektirdiği not ortalaması ve özel şartları taşımak gerekmektedir. Yükseköğretime giriş için mezun olunan orta öğretim programı ve olgunluk sınavı sonuçları önemlidir(www.eurodice.org).

Polonya ve Türkiye Eğitim Sisteminin Karşılaştırılması

Polonya eğitim sistemi ile Türkiye eğitim sistemleri amaç, yapı ve süreç bakımından karşılaştırıldığında benzerlikler olduğu gibi, farklılıklar da vardır. Polonya eğitim sistemi ile Türkiye eğitim sisteminin amaçları her düzeyde benzerlikler göstermek ile birlikte, Polonya eğitim sisteminin amaçlarının daha somut ve açık biçimde ifade edildiği söylenebilir. Avrupa Birliği'nin yeni üyelerinden olan Polonya ile Avrupa Birliği'ne aday ülke Türkiye'nin eğitim sistemlerinin amaç ve politikalarındaki benzerliğin zaman içerisinde daha da artacağı düşünülmektedir. Türkiye'de son zamanlarda yapılan reform çalışmaları da bu beklentileri güçlendirmektedir.

Her iki ülkenin eğitim yapılanmaları karşılaştırıldığında: Polonya'da genel, bölgesel, okul bölgesi ve yerel olmak üzere dört düzeyde yapılanma bulunmakta iken, Türkiye'de merkez ve taşra teşkilatları şeklinde iki çeşit bir yapılanma dikkat çekmektedir. Bu yapılanma içerisinde Polonya'da eğitim yönetiminin, Türkiye eğitim yönetimine göre daha çok yerinden yönetim anlayışı ile yönetildiği söylenebilir.

Polonya okul sisteminin yapılanmasında altı yıllık ilköğretim okulları var iken, Türkiye'de ilköğretim dört yıl ilkokul ve dört yıl ortaokul olmak üzere sekiz yıllık bir süreci kapsamaktadır. Orta öğretim kurumlarının yapılanmasında Polonya'da iki yıllık ilave genel liseler ve üç yıllık ilave teknik okullar bulunmaktadır. Temel mesleki eğitimden mezun olan öğrenciler bu okulları tamamlayarak, olgunluk sınavına girmeye hak kazanmaktadırlar. Bu yapı içerisinde Türkiye'de zorunlu eğitim yaşı 12 iken, Polonya'da zorunlu eğitim yaşı 18'dir.

Polonya'da ortaöğretim sonrasında okuldan ayrılan veya olgunluk sınavını kazanamayan öğrenciler için Post-secondary okullara devam ederek, meslek edinme olanağı mevcuttur. Türkiye'de ise ortaöğretimden yükseköğretime geçişte öğrenciler iki merkezi sınava (Yükseköğretime Geçiş Sınavı, Lisans Yerleştirme Sınavı) tabi tutulmaktadırlar. Ayrıca bu sınavlardan başarısız olan meslek lisesi mezunlarının kendi alanlarıyla ilgili yükseköğretim kurumlarına sınavsız geçiş yapma hakları bulunmaktadır (ÖSYM, 2015).

Polonya eğitim sisteminde meslek okulları ile genel liseler arasında ilave ek okullar konularak orta öğretimde okullar arası geçişler için olanak sağlanmıştır. Ancak Türkiye

eğitim sisteminde böyle bir uygulama görülmemektedir. Orta öğretim kurumları arasında geçiş olanakları henüz mevcut değildir.

Yükseköğretim yapılanmasında Türkiye'de üniversiteler, enstitüler ve meslek yüksek okulları mevcut iken, Polonya'da üniversiteler, mesleki yükseköğretim okulları, öğretmen yetiştirme kolejleri ve ayrıca yabancı dil öğretmeni yetiştirme kolejleri bulunmaktadır. Yükseköğretim kurumlarının merkezi yapılanmasında her iki ülkede de benzer olarak merkezi yükseköğretim kurulları oluşturulmuştur. Polonya'da ayrıca mesleki yükseköğretim kurumlarının akreditasyonunu sağlayan merkezi bir birim oluşturulmuştur.

Türkiye'de okul yöneticileri sınavla ve atama usulü ile görevlendirilirken, Polonya'da okul yöneticileri beş yıllık süre için okul çalışanları tarafından seçilir.

Polonya'da eğitimin finansmanı merkezi hükümet, bölgesel yönetim ve yerel yönetimler tarafından sağlanmasına rağmen, Türkiye'de eğitimin finansmanı büyük ölçüde devlet (hükümet) tarafından merkezden sağlanmaktadır.

Öğretmen yetiştirme modelleri bakımından, Polonya'da orta öğretim kurumlarında öğretmen olabilmek için lisansüstü eğitim şartı aranırken, Türkiye'de orta öğretim kurumlarında öğretmen olabilmek için lisans eğitimi almak yeterlidir. Türkiye'de yabancı dil öğretmenleri ve ilköğretim okulu öğretmenleri Üniversitelerin Eğitim Fakültelerinde yetiştirilirken, Polonya'da üniversitelerden bağımsız öğretmen kolejlerinde yetiştirilmektedir.

Türkiye'de eğitim programları ve ders içerikleri merkezden hazırlanıp, sınırlı sayıda seçimlik dersler ile çeşitlilik sağlanmaya çalışılırken, Polonya'da ders içeriklerinin hazırlanmasında ve programların oluşturulmasında yerel yönetimlerin daha etkin katılımın olduğu söylenebilir. Polonya'da eğitim programlarının uygulanmasında okullara ve öğretmenlere daha fazla seçme özgürlüğü tanınarak, programlarda esneklik sağlanmıştır.

Eğitim denetimi sistemleri karşılaştırıldığında denetim sistemlerinin rehberlik ve değerlendirme amaçları bakımından benzerlikler gösterdiği söylenebilir. Ancak Türkiye'de eğitim denetimi Milli Eğitim Bakanlığına Bağlı Maarif Müfettişleri tarafından yapılırken, Polonya'da deneticiler her yönetim düzeyinde farklı şekilde yapılanmıştır.

Polonya eğitim sistemi içerisinde ilköğretimin sonundan itibaren uygulanan bölgesel sınavlar ile öğrencilerin ilgileri tanınmaya çalışılmaktadır. Bu sınavların sonucuna göre öğrenciler orta öğretim kurumlarına devam etmektedirler. Türkiye'de ise yönlendirme çalışmaları okul rehberlik servisleri tarafından yapılmakla birlikte, bu tür öğrenci ilgisini belirlemeye yönelik bölgesel sınavlar bulunmamaktadır.

Türkiye'de üniversiteye giriş için ülke genelinde iki merkezi sınav uygulanmakta iken, Polonya'da yükseköğretime giriş olgunluk sınavından sonra öğrencilerin yükseköğretim kurumuna başvurusu ile olmaktadır.

Sonuç

Uzun yıllar komünizm ile yönetilen Polonya, 1989 yılında radikal dönüşüm yaparak ekonomik, sosyal ve kültürel anlamda hızlı reformlar gerçekleştirmiştir. Gerçekleştirilen reformların özünde Avrupa Birliği'ne ve Batı dünyasına uyum sağlama çabası olduğu için, bu değişim hareketlerinde eğitim hizmetinin sunum şekli de değişmiştir. Ülkede genel kamu yönetimi yapısı ile birlikte, eğitim hizmetinde de yerinden yönetim anlayışı hız kazanıştır.

Polonya Eğitim Sistemi ile Türkiye Eğitim Sistemi karşılaştırıldığında benzerliklerin çok fazla olduğu görülmektedir. İki ülke eğitim sistemi arasındaki en önemli farklılıkların eğitim sistemlerinin yapılanmasında olduğu görülmektedir. Bunun temel sebebi olarak da, Polonya Avrupa Birliği'ne uyum süreci için temel yapısal değişiklikleri önemli ölçüde gerçekleştirmişken, Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne uyum çalışmalarının nispeten yeni başlamış olmasıdır. Ancak Türkiye'deki yapılan yenilikler ile Polonya eğitim sistemine benzer bir yapı kurulmaya çalışıldığı söylenebilir. Polonya yakın zamanda Avrupa Birliği ülkesi olduğu için, Türkiye'nin bugün Avrupa Birliği'ne uyum sürecinde yapacağı değişiklikler için Polonya eğitim sisteminin incelenmesi daha da önem kazanmaktadır.

Polonya'da uygulanan yöneltme ve yönlendirme çalışmaları incelenerek, Türkiye eğitim sisteminde de benzer bir yapılanma tercih edilebilir. Özellikle ilköğretimden sonra bu tür sınavlar yapılarak, bu sınavlann sonuçlarına göre öğrencilerin orta öğretim kurumlarına devam etmeleri sağlanmalıdır. İlköğretim sonrası yapılan bu sınavların ve yerleştirmelerin sonucu olarak da Üniversitelere giriş sınavındaki problemler kısmen çözülebilir. Ayrıca orta öğretimde meslek liseleri ile genel liseler arasında alan geçişi için Polonya'daki gibi ilave okullar oluşturularak alanlar arasında geçişler kolaylaştırılabilir.

Polonya'da yükseköğretime devam edemeyen öğrenciler için bir seçenek olarak sunulan post-secondary okulların yapısına benzer bir yapılanma da Türkiye'de Üniversiteye yerleşemeyen adaylar için sağlanabilir. Böylelikle orta öğretim sonrasında da öğrencilere meslek edindirme olanağı sağlanmış olur.

Yararlanılan Kaynaklar

Gökçek,A.(1996). *Polonya Yükseköğretim Sistemi*. A.Ü. Eğitim Bilimleri Fakültesi Karşılaştırmalı Üniversite Yönetimi Doktora Ders Çalışması.

İkizer,İ.(2004) *Almanya, Fransa ve Polonya'nın Eğitim Sistemlerine Genel Bir Bakış* Bilim, Eğitim ve Düşünce Dergisi Eylül 2004, Cilt 4, Sayı 3

Lehistan'dan Bugünkü Polonya'ya (2001). Ankara: Polonya Cumhuriyeti Büyükelçiliği.

ÖSYM, (2015). *ÖSYS Aday El Rehberi*. http://dokuman.osym.gov.tr/pdfdokuman/2015/YGS/2015AdayElRehberi.pdf Erişim tarihi. 02.03.2015

www.lgi.osi.hu/resources/ceecis/poland.html Erişim tarihi. 15.06.2011

www.activeoldage.com/downloads/EducatPOLAND.doc. Erişim tarihi. 15.06.2011

www.bellaonline.com/articles/.asp Erişim tarihi. 15.05.2004

www.eurodice. org. Erişim tarihi. 19.07.2011

www.euroeducation.net/prof/polaco.htm. Erişim tarihi. 05.05.2004

www.hfhrpol.waw.pl/en/index_pliki/Edupol.html Erişim tarihi. 05.05.2004

www.ibe.unesco.org./International/ Databank. Erişim Tarihi.15.07.2011

www.oecd.org. Erişim Tarihi:15.07.2011

www.polonya. org.tr Erişim tarihi. 15.07.2011.

www.schoolboard-scotland.com/conference/Poland. Erişim tarihi. 15.05.2011.

www.socrates.org. Erişim tarihi. 05.05.2011.

27. BÖLÜM

RUSYA EĞİTİM SİSTEMİ

Dr. Ayten MEMMEDOVA TELCİ

Giriş

Rusya Federasyonu 17.075.400 km^{2}lik yüzölçümü ve 141.9 milyonluk nüfusuyla dünyanın arazi bakımından en büyük ülkesidir (http://www.russianembassy.org...). Rusya'nın başkenti Moskova, resmi dili Rusçadır. Ülke topraklan, Baltık Denizi'nden Bering Boğazı'na kadar uzanmaktadır. Rusya'nın kuzeyinde Kuzey Denizi, güneyinde Çin Halk Cumhuriyeti ve Moğolistan, doğusunda ise Pasifik Okyanusu yer almaktadır. Coğrafi büyüklük nedeniyle ülkede iklim çeşitlilik göstermekte, Avrupa Rusya'sında ve ülkenin güneyinde step iklimi hüküm sürerken, kuzeyde tundra iklimi görülmektedir. Ülkede kışın Karadeniz'e yakın bölgelerde ılıman bir hava hakim olmakta, Sibirya Bölgesi'nde don ve buz görülmektedir. Rusya Federasyonu toprakları, doğal kaynaklar bakımından çok zengindir. Ancak iklim koşulları ve toprak özellikleri doğal kaynakların çıkarılması konusunda zorluklar yaratmaktadır. Doğal kaynaklar içerisinde en göze çarpanları petrol, doğalgaz, kömür, kereste ve birçok stratejik önemli mineraldir (http://www.akdeniz.edu.tr...; http://www.foreingntrade.gov.tr; http: //www. plastech.ws...).

Sosyal Siyasal ve Ekonomik Yapısı

Ülkenin demografik yapısında Ruslar % 81,5 oranla en büyük yere sahiptirler. Rusları % 3,8 oranla Tatarlar, % 3 oranla Ukraynalılar, % 1,2 oranla Çuvaşlar, % 0,9 oranla Başkurtlar, % 0,8 oranla Beyaz Ruslar, % 0,7 oranla Moldovalılar ve diğer milletler takip etmektedir. Geçirilen zor dönemler nedeniyle, özellikle ekonomik sıkıntıların artması sonucunda Rusya'da büyük bir dış göç yaşanmaktadır (http://www.akdeniz.edu.tr; http://www.interpreterjulia.ru...).

Rusya Federasyonu, Anayasaya göre eşit haklara sahip olan 21 cumhuriyet, altı mega bölge, 49 vilayet, iki federal kent, bir özerk bölge, 10 özerk yöreden oluşmaktadır. Ülkede görev ve yetkileri bakımından ABD'dekine benzeyen ve fiilen hem yasamanın hem de yürütmenin üstünde yer alan bir başkanlık sistemi vardır. Devlet Başkanı, halk tarafından dört yıllık bir süre için genel seçimle doğrudan seçilmektedir. Dokunulmazlığa sahip olan Devlet Başkanı'nın, başbakanı atamak, hükümet toplantılarına başkanlık etmek, hükümeti görevden almak, üst düzey yargı ve denetim kurumlarının yöneticilerini göreve getirmek ve görevden almak, Duma'yı (alt

meclisi) feshetmek gibi çok önemli yetkileri vardır. Devlet Başkanı, ülkenin dış politikalarını yürütmekte, uluslar arası anlaşmaları imzalamaktadır (http://www.rusyaonline.com...).

Rusya Federasyonu'nun parlamentosu olan Federal Kurul (FK) ülkenin temsil ve yasama organıdır. FK, Federasyon Konseyi (üst meclis) ve Devlet Duması (alt meclis) olmak üzere iki meclisten oluşmaktadır. 178 üyeden oluşan Federasyon Konseyi'ne Rusya Federasyonu'na dahil olan birimlerin her birinden bir kişi temsil, bir kişi de yürütme organından olmak üzere ikişer temsilci girmektedir. Devlet Duması, dört yılda bir yapılan genel seçimlerle seçilen 450 milletvekilinden oluşmaktadır. Milletvekilleri belli bir partiden veya bağımsız olabilmektedir. Federasyon Konseyi ve Devlet Duması birbirinden ayrı toplanmaktadır. İşlev ve yetkileri açısından Devlet Duması yasama özelliği ağır basan bir meclis, Federasyon Konseyi ise danışma ve temsil özelliği ağır basan bir senato görünümündedir (http://www.rusyaonline.com...; http://www.foreigntrade.gov.tr).

Rusya Eğitim Sisteminin Amaç ve Politikası

Eski Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri Birliği'nde (SSCS) 1985 yılında uygulamaya konulan "glasnost" (açıklık) ve "perestroyka" (yeniden yapılanma) politikaları, ülkedeki demokratikleşme hareketlerini hızlandırmış ve bunun sonucunda 1991 yılında birlik dağılmaya başlamıştır. Birliğin içerisindeki diğer ülkelerde olduğu gibi, 1991 sonrası Rusya Federasyonu'nun da siyasi, ekonomik ve sosyal yapısında köklü değişiklikler olmuştur. Bu değişikliklere bağlı olarak Rusya Federasyonu Eğitim Sistemi de yeniden şekillenmiştir. Bu çalışmada, Rusya Federasyonu Eğitim Sistemi, 1990 sonrası dönem ele alınarak incelenmiştir.

1990'lı yıllar Rusya'da büyük bir istikrarsızlığın, hızlı değişimin ve ülkenin nasıl şekilleneceği konusunda yoğun bir mücadelenin verildiği bir dönemdi. Bu dönemde ülkenin önde gelen eğitimcileri Rusya'nın yeniden şekillenmesi sürecinde eğitimin özel bir rol oynaması gerektiğine, okulların yeni bilgi ve beceri, pazar ekonomisinin nasıl yönetileceği ve demokratik sivil toplumu destekleyecek değer ve tutumlar kazandıracağına inanmışlardır. Ülkenin önde gelen eğitimcilerinin yanı sıra Rus politikacıları da Rusya'nın geleceğinin belirlenmesinde eğitimin rolünün önemli olduğunu fark etmişlerdir (Vaillant, 2005,221).

1991 yılında Sovyetler Birliği'nin dağılmasından sonra Rusya Federasyonu'nun eğitim sisteminde de önemli değişiklikler yapılmıştır. Sovyet döneminde, eğitim sisteminde merkezi yönetim hakimdi ve "devlet" ideolojisi ulusal programın başlıca öğesiydi. 1990 sonrası uygulanan eğitim reformları, politik ideoloji ve politik eğitimin programlardan çıkarılmasına yoğunlaşmış ve öğrenme süreci pazar ekonomisinin ihtiyaçlarına uyumlu hale getirilmiştir. 1990 sonrası dönemde ekonomi, işletme, hukuk, muhasebe gibi alanlardaki eğitime ağırlık verilmeye başlanmıştır. Bu yıllarda eğitimde yapılan köklü değişikliklerden biri de, Sovyet dönemindeki öğretmen merkezli eğitim anlayışı ve buna bağlı olarak uygulanan yöntem-tekniklerden, eleştirel düşünme becerilerini geliştiren öğrenci merkezli yöntemlere geçiş olmuştur (http://www.wes.org...).

1990 sonrası oldukça merkezi sisteme sahip Sovyet eğitim sistemi terk edilerek öğrenci ve velilere okul seçimi konusunda seçenekler sunulmuş, öğretmenlere program içeriği ve öğretim yöntemleri konusunda önemli ölçüde esneklik sağlanmıştır. Bu yıllarda birçok okulda hem öğretmen- öğrenci, hem de okul- veliler arasında daha iyi bir ilişki oluşmuş ve öğretmenler öğrencileri yaratıcı olma konusunda cesaretlendirmek için büyük çaba harcamışlardır (Long ve Long, 1999, 93).

Rusya Federasyonu Eğitim Bakanlığı yetkilileri, şimdiki ve gelecek nesilleri yaşama ve yeni topluma hazırlayacak olan eğitimin, ülkenin yaşadığı geçiş sürecinde lider rolü oynaması gerektiğini ileri sürmektedirler. Bu nedenle, ülkenin eğitim sistemi gözden geçirilerek 1992 yılında yeni Eğitim Kanunu kabul edilmiştir. Bu kanunun temel ilkesi, okulların bulunduğu bölgenin ve hizmet sunduğu vatandaşların ihtiyaçlarına daha uygun hale getirilmesi için, eğitim politikalarından devlet kontrolünü kaldırmaktı. 1992'de kabul edilen Eğitim Kanunu ile yerel eğitim otoritelerine büyük ölçüde özerklik verilmiştir (http://www.wes.org...).

1992 yılında kabul edilen Rusya Federasyonu Eğitim Kanunu'na göre eğitimin amaçları aşağıdakilerdir (Türkoğlu, 1998; http://www2.unesco.org...):

- Bireylerin zihinsel, ahlaki, duygusal ve fiziksel yönden gelişmeleri için en uygun ortamı sağlamak,
- Bireylere bilimsel bakış açısı kazandırmak,
- Evrensel değerlere, insan yaşamı ve sağlığına, bireylerin kişiliklerinin bağımsız gelişimine öncelik tanıyarak, çalışkan, insan haklarına saygılı, doğayı, ailesini ve vatanını seven yurttaşlar yetiştirmek,
- Etnik kültürleri ve bölgesel kültürel gelenekleri korumak ve geliştirmek,
- Eğitim sistemini, bireysel özellikleri ve bireylerin kendilerini gerçekleştirebilecekleri şekilde yapılandırmak,
- Eğitimde evrensel düzeyde başarıyı yakalamak.

Yukarıda sıralanan maddelerde de görüldüğü gibi, Rusya eğitim sisteminin amaçları arasında "bireylerin çok yönlü gelişimi", "bilimsel bakış açısı", "iyi bir yurttaş", "kültürel değerler", "bireysel gereksinimler" ve "evrensel başarı" kavramları ön plana çıkmaktadır.

Rusya'da 1992 Eğitim Kanunu'nun kabulünden sonra gerçekleşen değişmeler aşağıda özetlenmiştir (Butovsky, 2006):

- Eğitimin hedefleri piyasa, toplum ve bireylerin ihtiyaçlan doğrultusunda yeniden şekillendirilmiştir.
- Eğitim programlarında insancıl unsurlar çoğaltılmış ve programlar çeşitlendirilmiştir.
- Yerinden yönetime ağırlık verilmiştir.
- Yüksek öğretim kurumlarına özerklik verilmiştir.
- Özel yükseköğretim kurumlan tanınmıştır.
- Eğitim finansmanındaki kaynaklar çeşitlendirilmiştir.

Eğitim Sisteminin Yapısı

Yönetsel Yapılanma

Rusya Federasyonu'nda tüm eğitim kurumlan Eğitim Bakanlığı tarafından yönetilmektedir. Eğitim Bakanlığı bünyesinde iki Bakan Başyardımcısı, yedi Bakan Yardımcısı görev almaktadır. Bakanlığın görevleri bu makamlara bağlı birimler arasında aşağıdaki gibi paylaşılmıştır (http://www.informatika.ru...; http://www.ed.gov.ru...):

Bakan Başyardımcıları'na bağlı birimler, okulöncesi eğitim, genel eğitim, mesleki eğitim ve yükseköğretim kurumlarının yönetiminden, bölgesel eğitim politikalarının belirlenmesinden ve eğitim sisteminin teftişinden sorumludurlar.

Bakan Yardımcıları'na bağlı birimler ise her düzeydeki eğitim programlarının hazırlanması, Beden Eğitimi ve Spor Bölümü, ders kitaplarının hazırlanması, çocuklara sosyal ve pedagojik destek sağlanması ve rehabilitasyon çalışmaları, sivil savunma çalışmaları, eğitim ekonomisi ve yönetimi, uluslar arası işbirliği çalışmaları, bilimsel araştırmalar yönetimi, halkla ilişkiler bölümü, maliye işlerinin yönetimi, yurt dışına öğrenci gönderme çalışmalarından sorumludurlar.

20.yüzyılın büyük bölümünü komünist sistemde yaşayan Rusya, günümüzde derin politik, ekonomik, sosyal ve kültürel dönüşümü gerektiren demokratik, pazar ekonomisine dayalı düzene geçmeye çalışmaktadır (Savaliev, Kuhtina ve Zuyev, 2005). Bu geçiş süreci eğitimciler için de zorlu bir süreç olmuştur. Başlangıçta birçok Sovyet eğitimcisine, öğrencilere pazar ekonomisinin ilke ve değerlerini öğretme düşüncesi ciddi anlamda "tuhaf" gelmiş ve öğretmenler büyük bir karmaşa yaşamışlar. Bunun nedeni, Lenin döneminden beri öğretmen ve öğrencilerin benzer bir şekilde para peşinde koşturmanın sosyalist normlara aykırı olduğu düşüncesine inandırılmalarıydı. Sovyetler Birliği'nde para işle ilgilendirilmemiş, para sadece ürünün değerini ölçen ölçü birimi olarak kullanılmıştır. Bunun yanı sıra iş ekonomik ödüllendirme aracı olarak düşünülmemiş, sadece sosyal görev sembolü olarak görülmüştür. Sosyalizmin kalesi olan Rusya'nın pazar ekonomisine geçişi sürecinde okullar, dolayısıyla öğretmenler, kısa dönem önce yasaklanan konu ve ideolojileri öğretme zorunluluğu ile yüzleşmişler (Nazimov, 1993; Akt: Bannatyne ve Hall, 2006).

Rusya'da Okul Sistemi Yapılanması

Rusya'da 6/7-15 yaş arasındaki tüm çocuklara temel eğitim zorunludur. Ülkedeki okul sistemi; okul öncesi eğitim, ilköğretim (4+5 yıl), ortaöğretim (2 yıl) ve yükseköğretimden (4/5 yıl) oluşmaktadır. Ülkede eğitim dili Rusçadır, ancak öğrenciler dokuz yıllık zorunlu eğitimlerini kendi ana dillerinde alma hakkına sahiptirler. Rusça dışında eğitim veren ve devlet tarafından tanınan tüm okullarda Rus dilinin öğretilmesi zorunludur (http://www.wes.org...).

Akademik yıl. Rusya'da ilk ve ortaöğretim kurumlarında dersler 1 Eylül'de başlamakta ve 25 Mayıs'ta sona ermektedir. İlk ve ortaokullarda öğretim yılı Eylül-Ekim, Kasım-Aralık, Ocak- Mart, Nisan-Mayıs olmak üzere dört döneme, yükseköğretim kurumlarında ise Eylül-Aralık ve Şubat-Mayıs olmak üzere iki döneme

ayrılmaktadır. Dünyada en uzun okul yılına sahip ülkelerden biri olan Rusya'da öğrenciler okula haftada altı gün olmak üzere, yılda toplam 210-230 gün devam etmektedirler (Erdoğan,2000; http://www.uluslararasiegitim.com...).

Okulöncesi eğitim. Rusya'da okulöncesi eğitim, kreşler (yasli) ve anaokulları (detskiy sad) aracılığıyla sağlanmaktadır. İki-üç aylık ile üç yaş arasındaki çocuklar kreşlere, üç ile altı/yedi yaş arasındaki çocuklar ise anaokullarına devam etmektedirler. Bu kurumlarda çocuk bakımı önemli rol oynamaktadır. Haftanın beş günü sabah saat 7'den akşam saat 19'a kadar çalışan bu kurumlar çalışan annelere büyük kolaylık sağlamaktadır. Kreşlerin amacı eğitim öğretimden çok, çocuklara günlük bakım vermektir. Anaokullarının amacı ise, çocukları fiziksel bakımdan geliştirmek, onları oyunlar aracılığıyla okula ve yaşama hazırlamak, onlara estetik terbiye vermektir (Demirel, 2000; Erdoğan, 2000; http://alumni.rstlib.nsc.ru...).

Okulöncesi eğitim kurumlarının günlük programlarında, sabah, öğle ve akşam yemekleri, öğrencilerin yaratıcılıklarını ve zihinsel becerilerini geliştirecek çeşitli etkinlikler, spor etkinlikleri ve oyunlar yer almaktadır. Zorunlu olmamasına rağmen 1-6 (7) yaş arasındaki çocukların büyük bir kısmı okulöncesi eğitim kurumlarına devam etmektedirler (http://alumni.rstlib.nsc.ru...).

İlköğretim. Rusya'da zorunlu temel eğitim dokuz yıl ve ücretsizdir. Öğrenciler 6/7 yaşlarında ilk dört yıllık kısım olan ilkokula (naçalnaya şkola) başlamaktadırlar. 1984 yılına kadar ilkokula başlama yaşı 7, zorunlu eğitim süresi ise 10 yıldı. Günümüzde Rusya'da birçok veli, 7 yaşın okula başlama için daha uygun olduğunu ifade etmektedir. Çocukların okula hangi yaşta başlayacağına veliler karar vermektedir (http://www.wes.org...).

1990'lı yıllara kadar ülkede öğrencilerin % 50'si okul öncesi eğitim alarak ilkokula başlıyorlardı. Ancak bu oran Sovyetler Birliği'nin dağılmasından sonra demografik, devlet bütçesi ve aile giderleri gibi nedenlerden dolayı azalmaya başlamıştır. İlkokul çağındaki öğrencileri büyük çoğunluğu devlet okullarına devam etse de, günümüzde yüzlerce özel okul eğitim sektörüne girmiş durumdadır. Özel okullardaki öğrenci oranı % 1'i oluşturmaktadır (http://www.wes.org...).

İlkokul eğitim programında Rus Dili ve Edebiyatı, Yabancı Dil, Matematik, Rusya ve Sovyet Tarihi, Sosyal Bilgiler, Fen, Resim, Bilgisayar, Müzik, Beden Eğitimi dersleri yer almaktadır. İlkokulda yabancı dil dışındaki tüm dersler sınıf öğretmeni tarafından verilmekte ve 2. sınıftan başlayarak yabancı dil öğretilmektedir (Bucak, 2002; Erdoğan, 2000; http://www.wes.org...).

İlkokuldan sonra beş yıl ortaokula devam etmek zorunludur. Öğretimin bu aşamasında her ders farklı branş öğretmeni tarafından verilmektedir. Ayrıca, öğrencilerin çalışmalarını yönlendirecek, onlara rehberlik edecek, öğrencilerin okul içi ve okul dışı çalışmalarını organize etmelerine yardımcı olacak sınıf öğretmeni bulunmaktadır. Sınıf öğretmeni, düzenli bir şekilde veli toplantıları yaparak, velilerle çocuklarının durumu hakkında bilgi vermektedir. Ortaokul programında, Rus Dili, Rus Edebiyatı, Yabancı Dil, Matematik, Fizik, Kimya, Biyoloji, Rus Tarihi, Genel Tarih, Coğrafya, İş Eğitimi, Resim, Müzik, Dünya Sanat Kültürü, Bilgisayar, Beden Eğitimi dersleri yer almaktadır (Bucak, 2002; Erdoğan, 2000).

Ortaokulu bitirdikten sonra, öğrenciler akademik konuları kapsayan devlet sınavını başarıyla geçtikleri zaman ortaöğretime devam hakkı kazanmaktadır. Bu sınavlarda başarısız olan öğrenciler eğitimlerini meslek okullarında veya teknik okullarda devam ettirebilmektedir (Erdoğan, 2000; http://www.uluslararasi egitim.com...).

Rusya'da zorunlu eğitim dönemindeki çocukların çeşitli becerilerini geliştirebilecekleri çok sayıda okullar ve kulüpler vardır. Bu kurumlar zorunlu değildir ve öğrenciler ilgileri doğrultusunda istedikleri alanı seçmektedirler. Kurumlar, öğrencilerin becerilerini geliştirerek hobi edinmelerine ve okuldan arta kalan zamanlarını en verimli şekilde değerlendirmelerine katkıda bulunmaktadır. Birçok şehirde aşağıdaki okullar bulunmaktadır (http://alumni.rstlib.nsc.ru...):

- Sanat okulları
- Dil okulları
- Müzik okulları
- Ekonomi okulları
- Çeşitli spor kulüpleri
- Satranç kulüpleri
- Dans kulüpleri
- Tiyatro stüdyoları
- Moda tasarımı kulüpleri

Bu kurumlar devlet ve özel kurumlar olmak üzere ikiye ayrılmaktadır.

Devlete ait kurumlar devlet tarafından finansè edilmekte, ancak veliler de küçük miktarda ücret ödemektedirler. Özel kurumlar ise öğrencilerin ücretleri ile finanse edilmektedir (http://alumni.rstlib.nsc.ru).

Ortaöğretim. Rusya'da ilköğretim okulunu başarıyla bitiren öğrenciler ortaöğretime devam etme hakkı kazanmaktalar. Ortaöğretimde eğitim süresi iki yıldır ve isteğe bağlıdır. Ancak 2005 yılından itibaren ortaöğretimin üç yıla çıkarılması ve zorunlu eğitimin 12 yıl olması planlanmıştır. Ortaöğretim programlarında Rus Dili, Rus Edebiyatı, Yabancı Dil, Matematik, Fizik, Kimya, Biyoloji, Astroloji, Rus Tarihi, Genel Tarih, Coğrafya, Toplumbilim, Sivil Savunma, İş Eğitimi, Resim, Müzik, Dünya Sanat Kültürü, Bilgisayar, Beden Eğitimi dersleri yer almaktadır (Bucak, 2002; Erdoğan, 2000).

İlk ve ortaöğretimde değerlendirmede beşlik not sistemi uygulanmaktadır. Bu okullarda geçme notu üçtür (http://www.uluslararasiegitim.com...).

Mesleki ve teknik okullar. Mesleki ve teknik okullarda eğitim süresi, ilköğretim okullarından mezun olanlar için üç veya dört yıl, ortaöğretim okullarından mezun olanlar için ise iki yıldır. Mesleki eğitim programlarına katılmak için herhangi bir giriş sınavı gerekli değildir. Rusya Eğitim Bakanlığı, 2000 yılı verilerine göre, toplam 4.166 öğretim kurumunda 1.700.000 öğrenci mesleki eğitim programlarına kayıtlıdır. Ücretsiz olan bu okullarda öğrencilere burs verilmektedir (Demirel, 2000; http://www.uluslararasiegitim.com).

Mesleki ve teknik eğitim okulları kapsamındaki kurumlar aşağıdakilerdir (Demirel, 2000):

- Hemşire, dişçi, veteriner, operatör yetiştiren sağlık hizmetleri ile ilgili okullar,
- Okulöncesi eğitim öğretmenleri, ilköğretim okullarında görev yapacak resim, müzik, beden eğitimi ve sınıf öğretmenlerini yetiştiren pedagoji okulları,
- Tarım okulları.

Yükseköğretim. Rusya'da yükseköğretim, üniversiteler, akademiler ve enstitüler aracılığıyla sağlanmaktadır. Yükseköğretim kurumları Eğitim Bakanlığı'nın kontrolü altındadır. Yükseköğretim kurumlarının amacı, temel ve uygulamalı araştırmalar yapmak, sosyal bilimlerin her alanında lisans ve lisansüstü eğitim vermek, bilim ve kültürde gelişmeyi sağlamaktır (http://www.uluslararasi egitim.com...).

Üniversiteler. Bilim merkezi olan üniversiteler fen ve sosyal bilimler alanında çalışacak kişiler yetiştirmektedirler. Rusya'da üniversitelerin öğretim, araştırma ve üretim olmak üzere üç görevi vardır. Üniversiteler kendi faaliyet alanlarında önde gelen bir araştırma merkezi olmaktadırlar. Bu kurumlarda eğitim süresi, tıp eğitimi hariç beş yıldır. Tıp eğitimi yedi yıl sürmektedir. (Demirel, 2000; http://www.gse.buffalo.edu/org).

Akademiler. Akademiler, özellikle fen bilimleri, teknoloji ve kültür alanlarında yüksek öğrenim olanağı sağlayan kurumlardır. Petrol Akademisi, Mimarlık Akademisi ve Güzel Sanatlar Akademisi bu kurumlara örnek gösterilebilir (http://www.gse.buffalo.edu/org...).

Enstitüler. Enstitüler çeşitli profesyonel eğitim programları sunan kurumlardır. Bu kurumların çoğu tek bir alanda derinleşmektedir. Örneğin, Rus Dili ve Edebiyatı Enstitüsü, Yabancı Diller Enstitüsü, İnşaat Mühendisliği Enstitüsü vb. (http://www.gse.buffalo.edu/org...).

Rusya Eğitim Bakanlığı'nın 2000 yılı verilerine göre, ülkedeki yükseköğretim kurumlarının % 50'si üniversite, % 30'u akademi, % 20'si ise enstitüdür. 2000 yılı itibariyle, ülke genelinde yaklaşık 607 devlet, 358 özel yükseköğretim kurumu bulunmaktadır. Yükseköğretim kurumlarının bazıları Avrupa ve Amerika okulları ile anlaşmalı çalışmakta ve uluslararası kuruluşlara üye olmaktadırlar. Bu tür kurumların verdikleri diploma yurt dışında da tanınmaktadır (http://www.cepes.ro...; http://www.alternatifecs. com...).

Yükseköğretim kurumlarının tümüne öğrenciler sınavla alınmaktadır. Öğrenciler, başvurdukları fakültenin yaptığı yazılı ve sözlü dört sınavı kazanmak zorundadırlar. İlk sınavda başarısız olanlar diğer sınava girme hakkını kaybederler. Son zamanlara kadar ortaöğretim mezunlarının altın ve gümüş madalya kazanan küçük bir oranı ile mesleki ve teknik okulları birincilikle bitiren öğrenciler, yükseköğretim kurumlarına girişte zorunlu olan sınavlardan sadece birincisine girerek yükseköğretime giriş hakkı kazanırlardı. Ancak günümüzde ortaöğretim ve mesleki okul mezunları için tanınan bu istisnalar kaldırılmıştır (Demirel, 2000).

Devlet yükseköğretim kurumuna devam eden öğrencilerin tümüne burs verilmektedir. Ancak burs miktarı öğrencilerin başarı düzeylerine göre farklılık göstermektedir.

Lisansüstü eğitim. Rusya'da lisansüstü eğitim "magistratura", "aspirantura" ve "doktorantura" olmak üzere üç aşamadan oluşmaktadır (http://www.sras.org...; http://www.uluslararasiegitim.com).

Magistraturaya yükseköğretim kurumları mezunlan başvurabilmektedirler. Bu aşamada eğitim süresi iki yıldır. Magistraturadan mezun olanlar "magistr" derecesini kazanırlar. Aspirantura ve doktoranturada eğitim süresi üç yıldır. Aspiranturayı bitirenler Bilim Adayı (**Kandidat Nauk** / Candidate of Sciences), doktoranturayı bitirenler ise Bilim Doktoru (**Doktor Nauk** / Doctor of Science/) derecesi alırlar. Bilim Adayı derecesi almak için gereken koşullar, ABD sisteminde doktora derecesi koşullarına karşılık gelir. Rus Bilim Doktoru derecesinin ABD sisteminde bir karşılığı bulunmamaktadır (http://www.sras.org...; http://www.uluslararasiegitim.com).

Rusya Eğitim Sistemi Yönetim Süreci

Öğretmen Eğitimi

Rusya eğitim sisteminde öğretmenler pedagoji okullan, pedagoji kolejleri, pedagoji enstitüleri ve üniversitelerde yetiştirilmektedir (Long ve Long, 1999, 177; Erdoğan, 2000).

Pedagoji okulları. Bu okullarda eğitim süresi, ilköğretim mezunları için dört yıl, lise mezunları için iki yıldır. Pedagoji Okulları, okulöncesi eğitim öğretmenlerini, 5.-9. sınıflarda sanat, müzik ve beden eğitimi öğretmenleriyle sınıf öğretmenlerini yetiştirmektedir. Pedagoji okullarının programında Anatomi, Fizyoloji, Sağlık Bilgisi, Eğitim Psikolojisi, Çocuk Gelişimi, Eğitim Tarihi ve Felsefesi, Çocuk Edebiyatı, Öğretim Yöntemleri, Beden Eğitimi, Resim ve Müzik dersleri yer almaktadır.

Pedagoji enstitüleri. Ortaöğretim kurumlarında öğretmen olabilmek için pedagoji enstitülerinden, üniversitelerden ve beden eğitimi, yabancı dil, müzik ve sanat eğitiminde uzmanlaşmış diğer enstitülerden mezun olmak gerekmektedir. Sadece öğretmen yetiştirmeye yönelik kurumlar olan pedagoji enstitülerinde eğitim süresi beş yıldır. Bu okullara, ortaöğretim okulu ve pedagoji okullarından mezun kişiler başvurabilmektedir.

Üniversiteler. Öğretmen yetiştiren kurumlar arasında üniversiteler de yer almaktadır. Ortaöğretimdeki öğretmenlerin büyük bir bölümü pedagoji enstitülerden mezunken, sadece % 20'si üniversitelerden mezundur. Üniversitelerde öğretmenlik deneyimi için ayrılan süre pedagoji enstitülerindekinden daha az olmaktadır (Erdoğan, 2000).

1994 yılında Rusya Federasyonu öğretmen yetiştirme sistemi 287 pedagoji okulu, 75 pedagoji koleji, 97 yükseköğretim pedagoji kurumu (iki uluslar arası pedagoji üniversite, 32 devlet veya bölge üniversitesi ve diğer kurumlar) ve 90 öğretmen geliştirme enstitüsünden oluşmuştur (Long ve Long, 1999,104). Holmes, Real ve Voskresenskaya (1995, 208) Rusya'da görev yapan okul müdürlerinin büyük çoğunluğunun pedagoji okulların diğer öğretmen eğitimi veren kurumlardan daha iyi öğretmen yetiştirdiğine inandıklarını belirtmişlerdir. Okul müdürleri, pedagoji enstitü programlarının kuram ağırlıklı olduğunu, buna karşılık pedagoji okullarının öğrencilerin

daha çok deneyim kazanmasına yoğunlaştıklarını ifade etmişlerdir. Rusya'daki öğretmen yetiştirme kurumları okutulan derslerin soyut olması, çeşitli disiplinler ve gündelik yaşam arasında bağ kurmaması nedeniyle eleştirilmiştir (Holmes, Real ve Voskresenskaya (1995, 208). Öğretmen yetiştiren kurumların kalitesini artırmak 1990 sonrası yapılan eğitim reformlarının öncelikli amaçlarından biri olmuştur (Eklof ve Seregny, 2005).

Rusya'da öğretmenlik saygın bir meslek olarak görülmemekte, ortalamanın üstü bir akademik başarıya sahip öğrenciler öğretmenliği tercih etmemektedir. Öğretmenlik mesleği ülkede "geleceği olmayan" bir iş olarak görülmekte (Long ve Long, 1999), öğretmenlik eğitimini tercih eden öğrencilerin düşük akademik başarı gösteren öğrenciler olduğuna ilişkin yaygın bir kanı bulunmaktadır. Ülkede üniversite düzeyinde öğretmenlik eğitimi veren kurumlara başvuru yoğun olmamaktadır (Eklof ve Seregny, 2005).

Long ve Long'a göre (1999,177) Rusya'da öğretmenliğe rağbet gösterilmemesinin başlıca nedeni öğretmen maaşlarının oldukça düşük olmasıdır. 1990'lü yıllardan günümüze kadar Sovyet/Rus devleti öğretmenlere işçi ve teknisyenlerden daha az para ödemiştir. Özellikle 1990-1995 yılları arasında öğretmenlerin maaşlarının ödenmesinde büyük sıkıntı yaşanmış, öğretmenler yıllarca maaşlarını alamamışlardır. 1990 yılından sonra alınan çeşitli kararlarla öğretmen maaşlarının artırılması girişiminde bulunulmasına rağmen beklenen iyileştirme yapılamamıştır. Bu nedenle öğretmenler çoğu zaman ikinci bir iş yapmaktadırlar (Eklof ve Seregny, 2005). Öğretmenlerin ciddi bir ekonomik sıkıntı yaşaması nedeniyle, pedagoji üniversite mezunları daha karlı olabilecek alanlara yönelmektedirler (Long ve Long, 1999).

Öğretmen maaşlarının düşük olmasının yanı sıra Rusya'daki okulların fiziki koşulları da öğretmenleri olumsuz etkilemektedir. Kerr (2005,170), merkezi ısıtma sistemi olmayan okullarda -50°C soğukta sınıfların tek bir kömür veya odun sobasıyla ısıtıldığını, duvarlardan buzlar sarktığını ve öğrenci ve öğretmenlerin sınıfta kalın paltolarla oturduklarını belirtmiştir.

Eğitim Finansmanı

1992 Eğitim Kanunu, Rusya Federasyonu içerisindeki cumhuriyetlere, eyaletlere ve yerel eğitim otoritelerine programlar, ders kitapları, öğretim yöntemleri, bütçe ve teçhizat konularında sorumluluk alma yetkisi vermiştir. Kanun, özel yükseköğretim kurumlarının açılmasına izin vermiş, yüksek öğretim kurumlarına devlet dışındaki kaynaklardan gelir araştırmak ve ticari amaçlı etkinliklerde bulunma fırsatı tanımıştır. Günümüzde yüksek öğretim kurumları eğitim sürecini nasıl organize edecekleri konusunda seçim yapabilmekte, kendi personelini seçebilmekte, araştırma, finansal ve ekonomik etkinliklerini kendileri organize edebilmektedir (Butovsky, 2006).

1990 yılına kadar sadece devlet tarafından finanse edilen Rus eğitim sisteminde "kamu finansmanı" yaklaşımı yerini 1990 sonrası dönemde "karma finansman yaklaşımı"na bırakmıştır. Artık Rusya'da eğitime kamu kesiminin yanı sıra, özel sektör ve gönüllü kuruluşlar da destek vermektedirler (Savaliev, Kuhtina ve Zuyev, 2005). 2000 yılından itibaren eğitime bütçeden ayrılan pay artırılsa da bu eğitim kurumlarının temel ihtiyaçlarını tam olarak karşılayamamaktadır. Eğitimin son yıllarda yaşadığı ciddi

ekonomik sıkıntıları çözmek amacıyla Eğitimi Destekleme ve Geliştirme Fonu kurulmuştur. Bu fon ekonomik sıkıntı yaşayan eğitim kurumlara maddi destek sağlamaktadır (http:// www.ed.gov.ru).

Eski Doğu Bloku ülkelerinin birçoğunda olduğu gibi Rusya'da da devlet, 1993 yılından başlayarak eğitim sistemine minimum destek sağlamak politikası sürdürmektedir. 1992 yılında kabul edilen "Eğitim Kanunu" devlete her yıl ulusal gelirin %10'unu eğitime ayırma yükümlülüğü getirse de, uygulamada sağlanan finansman eğitim için gereken toplam paranın % 60'ını hiç bir zaman geçememiştir. Eğitimin gelişmesi için ayrılan para, eğitimin normal fonksiyonlarını yerine getirmek için bile yeterli değildir. Sonuç olarak değişimin gerçekleşmesi için atılacak adımlar sürekli olarak ertelenmektedir (Savaliev, Kuhtina ve Zuyev, 2005).

Devlet, eğitim harcamalarını genel olarak vatandaşların anayasal haklarını gerçekleştirmek amacıyla ücretsiz genel, orta ve temel meslek eğitimi ve yüksek öğretime yönlendirmiştir. 2001 yılında Federal Bütçe'den eğitime ayrılan harcamalar yükselmiştir. Federal Bütçe'nin 2001 yılında eğitime ayırdığı toplam para 1998 yılına göre 3,5 kat, 2000 yılına göre 1.52 kat daha artarak 48,8 milyar rubleye ulaşmıştır. Buna paralel olarak BMH bütçe eğitim harcamaları da yükselmiştir. İlerki yıllarda Federal Bütçe'den eğitime ayrılacak payın daha da yükseleceği beklenmektedir (Savaliev, Kuhtina ve Zuyev, 2005).

Eğitimin Denetimi

2004 yılında yapılan bir düzenlemeyle Eğitim ve Bilim Bakanlığı eğitim etkinliklerini kontrol ve koordine etme görevini Eğitim ve Araştırma Denetimi Federal Bürosu ve Eğitim Federal Bürosu'na devretmiştir. Yeni düzenlemeye göre Eğitim ve Araştırma Denetimi Federal Bürosu'nun görevleri aşağıdakilerdir (http://www.bologna-bergan2005):

- Eğitim, araştırma ve teknoloji, gençlik politikalarındaki uygulamaların yasalara uygunluğunu denetlemek,
- Araştırmacı-eğitimci personeli değerlendirmek,
- Doktora sonrası ve diploma sonrası alanlardaki araştırma kurumlarına ruhsat ve onay belgesi vermek, eğitim kurumlarının akreditasyonu ile ilgili çalışmaları yürütmek,
- Rusya Federasyonu içerisinde ve ülke dışından alınmış diplomaların onayı, tanınması ve denklik işlemlerini yapmak,
- Profesör ve Doçent (Yrd. Doçent) unvanlarının vermek, bu unvanları geri almak ve sahibine iade etmek, bilim uzmanlığı ve doktora derecelerini vermek,
- Bilim uzmanlığı ve doktora tez savunmaları için tez kurullarını oluşturmak ve değerlendirmek.

Eğitim Federal Bürosu ise, ulusal eğitim hizmetleri alanındaki genel, uzmanlık ve diploma sonrası mesleki eğitim çalışmaları sunan yükseköğretim kurumlarının yönetiminden sorumludur (http://www.bologna-bergan2005).

Rusya'daki devlet yükseköğretim kurumları değişik federal yapı tarafından kurulmuş ve yönetilmektedir. Örneğin, bir devlet üniversitesi olan Uluslar Arası Moskova Enstitüsü Dış İşleri Bakanlığı'na, Moskova İletişim ve Bilişim Teknik Üniversitesi İletişim ve Sanayi Bakanlığı'na, Ekonomi Yüksekokulu Ekonomik Gelişme ve Ticaret Bakanlığı ile Eğitim ve Bilim Bakanlığı'na bağlı bulunmaktadır. Ülkenin en saygın üniversitesi olan Moskova Devlet Üniversitesi direkt federal bütçe tarafından finanse edilen tek üniversitedir (Butovsky, 2006). Farklı federal yapıya bağlı bulunmalarına rağmen tüm yükseköğretim kurumlarının programlarının içeriğinin ve eğitim - araştırma sürecinin devlet eğitim standartlarına uygun olması gerekmektedir. Yükseköğretim kurumlarının akredite çalışmaları devam etmektedir.

Rusya ve Türkiye Eğitim Sistemlerinin Karşılaştırılması

Rusya ve Türkiye eğitim sistemleri karşılaştırıldığında aşağıdaki sonuçlara varılmaktadır:

1990 öncesine kadar Rusya eğitim sisteminde Türkiye'de olduğu gibi merkezi yönetim ağırlık taşımaktaydı. Ancak 1990 sonrası kabul edilen Eğitim Kanunu ile eğitim sisteminin yapısında köklü değişiklikler yapılmış ve yerel yönetimlere özerklik tanınmıştır.

Rusya eğitim sisteminde zorunlu eğitim süresi dokuz yıl, Türkiye'de ise 12 yıldır. Türkiye'de sadece zorunlu eğitim parasız olduğu halde, Rusya'da tüm düzeylerdeki devlet eğitim kurumlarında eğitim ücretsizdir.

Rusya'da eğitim sürecinin değerlendirilmesinde sadece 5'lik not sistemi kullanılırken Türkiye'de 5'lik, 10'luk ve 100'lük not sistemi kullanılmaktadır.

Rusya eğitim sisteminde öğrenciler ilköğretim okulunu bitirdikten sonra yeteneklerine göre yönlendirilmekte, akademik çalışmalarda başarılı olamayan öğrenciler, mesleki ve teknik okullara devam etmektedirler. Bu da yükseköğretim kurumlarına girişte gereksiz yığılmaları önlemektedir. Türkiye' de ilköğretim sonrası yeterli yönlendirme yapılamadığı söylenebilir.

Rusya'nın birçok bölgesinde, özellikle zorunlu eğitim çağındaki öğrencilerin becerilerini geliştirecekleri ve zamanlarını verimli bir şekilde değerlendirecekleri sanat, dil, müzik okulları, spor, satranç, dans ve moda tasarımı kulüpleri bulunmaktadır. Öğrenciler çok düşük ücret karşılığında bu kurumlardan yararlanabilmektedirler. Ancak Türkiye'de bu tür imkanlardan daha çok üst sosyo–ekonomik düzeydeki ailelerin çocukları yararlanabilmektedirler.

Her iki ülkede de yükseköğretim programlarına yerleştirmede giriş sınavı yapılmaktadır. Türkiye'de test yöntemi ile merkezi bir sınav yapılırken, Rus eğitim sisteminde her yükseköğretim kurumu, sözlü ve yazılı sınavlardan oluşan kendi sınavını yapmaktadır. Rusya'da devlet yükseköğretim kurumlarında okuyan öğrencilerin tümüne başarı derecesine göre burs verilmektedir. Türkiye'de buna benzer burslar öğrencilerin bir kısmına verilmektedir.

Türkiye'de öğretmenlerin ekonomik durumlarının iyileştirilmesi amacıyla Cumhuriyet döneminden günümüze kadar çeşitli girişimlerde bulunulsa da öğretmen ücretleri henüz istenilen seviyeye ulaştırılamamıştır. Her iki ülkede de öğretmenlik

mesleği saygın bir meslek olarak görülmemekte, öğretmenler ekonomik sıkıntı çekmektedirler. Türkiye'de öğretmen maaşları Rusya'ya oranla daha yüksek olsa da, Rusya'da olduğu gibi Türkiye'de de öğretmenler ek kaynak yaratmak amacıyla ikinci bir iş yapmaktadırlar.

Yararlanılan Kaynaklar

Bannatyne, M. W., Hall R. **Technology and Vocational Educational Reform in the Russian Federation,** http://scholar.lib.vt.edu/ejournals/JOTS/Summer-Fall-1998/PDF/bannatyne.pdf (15.12.2006).

Bologna Process – National Report 2004 -2005, http://www.bologna-bergen2005 (15.12.2006).

Bucak, E. Rusya Federasyonu Zorunlu Temel Eğitim Kurumlarında Ana Öğretim Programı ve Buna Dayalı Olarak Oluşturulan Programlar http://yayim.meb.gov.tr/yayimlar/148/4-2htm (15.05.2003).

Butovsky, R. **The Russian Federation Higher Education System,** https://www.cimo.fi/dman/Document.phx/public/Muut+koulutusohjelmat/tempusinfo_russia.ppt (14.12.2006).

Demirel, Ö. (2000). **Karşılaştırmalı Eğitim.** Ankara: Pegem A Yayıncılık.

Education System http://alumni.rstlib.nsc.ru/group1/Yudina/ education_system_in_ russia.htm (17.05.2003).

Education in the Russian Frderation http://www.wes.org/ewenr/05dec/practical.htm (16.04.2006).

Eklof, B. and Seregny, S. (2005). **Educational Reform in Post-Soviet Russia. Legacies and Prospects.** In B. Eklof, L.E. Holmes and V. Kaplan (Eds.), *Teachers in Russia: State, Community and Profession* (pp.197-220). London & New York: Frank Cass.

Erdoğan, İ. (2000). **Çağdaş Eğitim Sistemleri.** İstanbul: Sistem Yayıncılık.

Güven, İ. (2003). 1940'dan Günümüze Öğretmenlerin Ekonomik Sorunlarının Tarihi Analizi. *Milli Eğitim Dergisi*, 160. http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/160/guven.htm (19.07.2011)

Holmes, B., Read, G.H., and Voskresenskaya, N. (1995). **Russian Education. Tradition and Transition.** New-York London: Garland Publishing, Inc.

Kerr, S. T. (2005). **Educational Reform in Post-Soviet Russia. Legacies and Prospects.** In B. Eklof, L.E. Holmes and V. Kaplan (Eds.), *Demographic Change and the Fate of Russia's Schools: the Impact of* Population Shifts on Educational Practice and Policy (pp.153-175). London & New York: Frank Cass.

Long, H. L. and Long, R.A. (1999). **Education of Teachers in Russia.** Westport, CN: Greenwood Press.

Rusya Federasyonu'nun Siyasal Yapısı http://www.rusyaonline.com/ devlet.shtml (27.05.2003).

Saveliev, A.Y., Kuhtina I.G., Zuyev, V. M. (2001). **Development of Education in the Russian Federation**, www2.unesco.org/wef/ countryreports/ russia/ rapport_3.html (13.04.2005).

Structure of the Central Administration of the Ministry of Education of the Russian Federation http://www.informatika.ru/eng/ board_m.html (15.05.2003).

Türkoğlu, A. (1998). **Karşılaştırmalı Eğitim.** Adana: Baki Kitapevi.

Vaillant, J. G. (2005). **Educational Reform in Post-Soviet Russia. Legacies and Prospects.** In B. Eklof, L.E. Holmes and V. Kaplan (Eds.), *Civic Education in a Changing Russia* (pp.221-246). London & New York: Frank Cass.

http://www.akdeniz.edu.tr/~asli/gun.htm (27.05.2003).

http://www.foreingntrade.gov.tr/DUNYA/RAPOR/RUSYA/RUSYA.HTM (27.05.2003).

http://www2.unesco.org/wef/countryreports/russia/rapport_1_.html (21.05.2003).

http://www.interpreterjulia.ru/html/factspopulation.htm (27.05.2003).

http: wwww.plastech.ws/body_rusya_federasyonu.htm (27.05.2003).

http://www.ed.gov.ru/eng/minstruct.html (15.05.2003).

http://www.uluslararasiegitim.com/ulkeler/rus/akademik/genel.asp (17.05.2003).

http://www.uluslararasiegitim.com/ulkeler/rus/akademik/nitelikler.asp (17.05.2003).

http://www.gse.buffalo.edu/org/IntHigherEdFinance/region_europe_Russia.htm) (15.05.2003).

http://www.cepes.ro/information_services/statics.htm (17.05.2003).

http://www.alternatifecs.com/rusya/egitimsis.asp (27.05.2003).

http://www.sras.org/text.phtm/?m=19 (27.05.2003).

http:// www.ed.gov.ru) (14.12.2006).

http://www.russianembassy.org/Embassy_eng//Russia/russia.html (20.07.2011).

28.BÖLÜM

SİNGAPUR EĞİTİM SİSTEMİ

Dr. Çiğdem APAYDIN

Giriş

Eğitim her çocuğu besleyen başat bir ögedir. Geleneksel Asya anlayışında eğitim çocuğun ahlaki, entelektüel, fiziksel, ruhsal ve sosyal açıdan geliştirilmesi düşüncesi ağırlık taşımaktadır. Temelde Singapur eğitim sistemi çocukların toplumda uyum içinde yaşamaları, rekabetten çok takım çalışması içinde olmasını desteklemektedir. Eğitim çocuğun becerilerini ve yeteneklerini geliştirici yönde oluşturulmaktadır. Singapur eğitim sisteminde eğitim, dünyanın güzelliklerinin farkında olunması ve yaşama saygı duyulması gerektiği üzerinde temellendirilmektedir. Singapur eğitim sisteminde aile ve arkadaşlar, toplum ve ülke açısından öğrencilere kimlik algısının benimsetilmesi, sosyal sorumlulukların öğretilmesi ve yaşadıkları ülke olan Singapur sevgisi verilmeye çalışılmaktadır. Bu çalışmada Singapur eğitim sistemi, sosyal ve siyasal yapılanması incelenmektedir.

Sosyal ve Siyasal Yapılanma

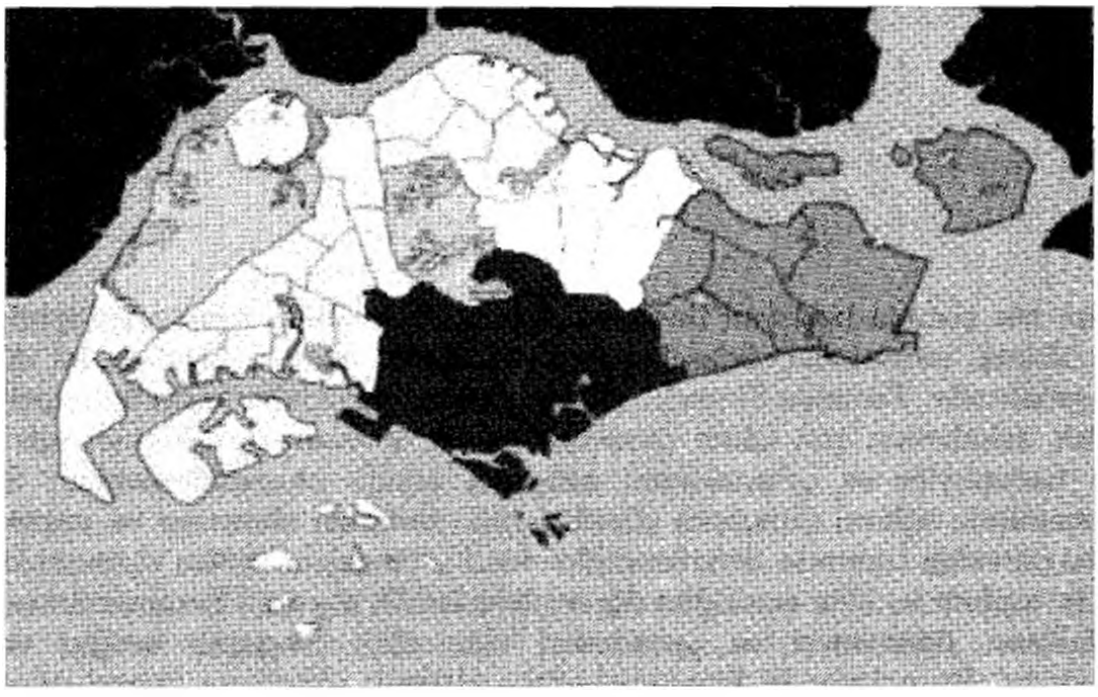
Bir ülkenin sosyal ve siyasal yapılanmasının açıklanması, o ülkenin eğitim sisteminin ve eğitimle ilgili göstergelerinin anlamlandırılmasını kolaylaştırabilmektedir. Bu amaçla bu başlık altında Singapur'un sosyal ve siyasal yapılanması, bazı göstergeler ile birlikte açıklanmaya çalışılmaktadır.

Coğrafi Yapı

Singapur resmi olarak Singapur Cumhuriyeti olarak adlandırılmaktadır. Singapur Cumhuriyeti bir ada şehir devleti olup; Malay yarımadasının kuzeyinde yer almaktadır. Singapur Ekvatorun ve Endonezya Riau adasının kuzeyinde, Malezya'nın güneyine uzanmakta; Güneydoğu Asya'nın en küçük ülkesidir. Singapur 63 ada içermektedir. Singapur'un Johor'a iki bağlantısı bulunmaktadır. Ana bağlantılardan birisi kuzeyde yer alan Johor-Singapur Geçiti diğeri batıda yer alan Tuas ikinci bağlantısıdır. Jurong Adası, Pulau Tekong, Pulau Ubin ve Sentosa Singapurun en büyük adalarıdır. Singapurun en yüksek noktası Bukit Timah Tepesidir. Kentleşme Singapur'un kuzeyinde ve Singapur Nehrinin girişindedir. Adanın geriye kalanında gelişmemiş tropik yağmur ormanları bulunmakta ve tarım için kullanılmaktadır. Singapur tropikal iklim yapısına sahiptir. İklimin karakteristik özelliği sıcaklık ve basıncın değişmemesi, yüksek nem ve sağanak yağmurun olmasıdır. Ortalama nem sabahları % 90, öğleden

sonra % 60'dır. Yoğun yağmur ve ona bağlı nemin % 100 olduğu da görülmektedir. (http://en.wikipedia.org/wiki/Singapore#Geography, 2007).

Şekil 28.1'de Singapur'un fiziki haritası görülmektedir.

Şekil 28.1. Singapur'un Fiziki Haritası

Kaynak: Singapore.http://en.wikipedia.org/wiki/Singapore#Geography (21.02.2007).

Sosyal Yapı

Singapur, 1819'da İngiliz İmparatorluğu adına İngiliz Batı Hindistan Bölüğünden Stamford Raffles tarafından kurulmuştur. Singapur İngiliz yönetimi altında ticari ve ekonomik güç olarak yer almıştır. II. Dünya Savaşı'nın ortaya çıkışı ve Japon İmparatorluk Ordusunun istilasıyla, İngiliz yönetimi koloni halklarını koruyamaması nedeniyle milliyetçilik akımlarının ortaya çıkmasına temel hazırlamıştır. Japon teslimiyeti İngiliz yönetiminin geri gelmesine sebep olduysa da bağımsızlık hareketi İngilizlerin bastıramayacağı kadar büyümüştür. Böylece, Singapur 1959'da Halkın Hareket Partisi yönetiminin çabalarıyla İngiliz Uluslar Topluluğu'na üye olan bağımsız ülke statüsüne kavuşmuştur. Singapur'un 1963–1965 yılları arasında Malezya ile birleşmesi, yerli Malayalılar ile Çinliler arasında ırk ayaklanmaları ve bağdaştırılamaz farklılıkların sonucu çok fazla huzursuzluk ortaya çıkmış; bu nedenle, Singapur'un Malezya Federasyonundan ayrılması istenmiştir. Singapur, 9 Ağustos 1965'te bağımsız bir devlet haline gelmiştir (www.moe.edu.sg , 2006).

Singapur doğal kaynakları sınırlı olan bir ülkedir. İnsan kaynakları Singapur için hayati derecede önemlidir. Hükümet 30 yıl içinde eğitim politikasında uluslararası ekonomiyle paralel düzenlemeler yapmıştır. Uluslararası ekonomi taleplerinden kaynaklanan iki dilli eğitim politikası gerçekleştirilmiştir. Singapur etnik grupların çok olduğu bir ülkedir. Singapur'da % 76, 8 Çinli, % 13,9 Malay, % 7,9 Hintli ve % 1,4

diğerleri olarak adlandırılan Avrupa'lı, Yahudi, Japon, Eurasian (Avrupa ve Asya karışımı) bireyler bulunmaktadır. Ayrıca Singapur iki Müslüman ülke olan Malezya ve Endonezya ile çevrilmiştir. Singapur iki dilli eğitim politikası içinde Tamil, Malay, Mandarin, Franca ve İngilizce dillerini kabul etmektedir. Hükümet meritokrasiyi temel alan bir eğitim sistemini uygulamaya geçirmiştir. Ancak bu sistem etnik gruplar arasında akademik başarı ve sosyo- ekonomik statü boşluğu oluşturmaktadır. Etnik gruplar arasında gelir dağılımı ve eğitim başarısı, özellikle Malay öğrencilerinde ve Malay ailelerinin gelirlerinde düşmeye neden olmaktadır. 1990 ve 2000 yılları arasında etnik gruplar arasında gelir dağılımında diğerleri olarak adlandırılanlar yönünde bir artış görülmektedir (Tablo 28.1) (Yamashita, 2002).

Tablo 28.1. Etnik Grupların Gelir Dağılımları

	Birim	**1990**	**2000**
Toplam	Dolar	2296	3607
Çin	Dolar	2400	3607
Malay	Dolar	1880	2708
Hindistan	Dolar	2174	3387
Diğerleri	Dolar	2782	4775

Kaynak: Yamashita, M. (2002). Singapore Education Sector Analysis: Improvement and Challenges in Academic Performance of Four Ethnic Groups in Singapore. *Comparative and International Education Society* (5-9. 03. 2002). Orlando- Florida.

Singapur gelişmiş ülkelerden biri olarak kabul edilmektedir. Yıllık ekonomik büyüme oranı 1970'den 1990 yılına kadar geçen sürede % 6,3 olarak dünyada ilk sırada yer almıştır. Üretim ve hizmet sektöründe yaklaşık iş gücünün üçte ikisi çalışmaktadır. 1990 yılından 2000 yılına kadar geçen sürede iş gücü nüfusunun değişimi meslek yapısını da değiştirmiştir. Örneğin yönetimde yer alan işgücü 1990'da % 9,4 iken 2000'de % 14,3 olmuştur. Teknik işlerle ilgili işgücü 1990'da % 5,3 iken 2000'de % 10,1' dir. Buna karşın elle yapılan işler olarak temizlikçilik veya işçi sayısında azalma görülmüştür. Genelde bu işleri yapanlar yabancı işçiler ve Singapurlu yerleşik halktır (Yamashita, 2002). Ülkenin endüstrisi, elektronik, petrol rafineri, kauçuk üretimi ve kauçuk ürünleri, petrol sondaj donanımı, gemi tamiri, işlenmiş yiyecek ve içecek, ara depo ticareti ve bio-teknolojiye dayanmaktadır. Ekilebilir alanı 2 % olan ülkede kauçuk, kurutulmuş hindistancevizi içi, meyve, sebze ve orkide çiçeği üretilmektedir. Aynı zamanda kümes hayvancılığı, süs ve deniz balığı üretimi yapılmaktadır. Ülkenin ihracatının % 63'ü makine ve donanıma (elektronik dahil), % 37'si kimyasallar ve madensel yakıtlara dayanmaktadır. Turizm ülke gelirinde önemle bir paya sahiptir. Ülke ithalatının % 19'nu Japonya'dan ve % 18'ini Suudi Arabistan'dan yapmaktadır. Ayrıca İngiltere ve Malay'dan mal almaktadır. Singapur ihracatını İngiltere, Japonya ve Malay'a yapmaktadır (Singapur, 2007).

Ekonomik Yapı

Eğitim planlaması, Singapur'un sanayileşmesinde ve insan gücü gereksiniminin gelişiminde önemli rol oynamaktadır. 1965'den itibaren Singapur ekonomik dönüşümde kendine özgü bir sanayileşme süreci üstlenmiştir. Tablo 28.2'de sanayileşme süreci özetlenmektedir (Seong, 2006).

Tablo 28.2. Singapur Ekonomisi ve Ekonomik Politikanın Kronolojik Sıra İçinde Gösterimi

	1965- 1973	1974- 1985	1986- 1997	1998- ilerisi
Ekonomik konu	Malezya'dan çıkarılma; İngiliz askerinin geri çekilmesi	Benzin ve satış ürünleri ücretlerinin sarsması; iş gücü yokluğu	Yüksek iş gücü ücretleri; gayrimenkul yatırımı	Asya Finans Krizi; Çin'in meydan okuması; ekonomik olgunluk;
Ekonomik politika	Yatırımı destekleme; iş gücü ağırlıklı üretim; ücrette sınırlandırma	Sermaye ağırlıklı endüstrinin vurgulanması; yabancı işçiye önem verilmesi; yüksek ücret politikası	İkinci motor gelişim olarak hizmet sektörünü vurgulamak; bölgeselleşme	Bilgi temelli ekonomi; yerli girişimcilik

Kaynak: Seong, D. (2006). Strategic Management of Educational Development in Singapore. Asia Education Study Tour for African Policy Makers. (18- 30. 07. 2006). Singapore.

Singapur sanayileşme sürecini Seong (2006) birinci, ikinci, üçüncü ve dördüncü sanayileşme süreçleri olarak adlandırmaktadır. Bu süreçler aşağıda ele alınmaktadır (Seong, 2006).

Birinci sanayileşme süreci. 1960 yılının başlarında birinci sanayileşme süreci giysi, tekstil, oyuncak, odun üretimi ve saç peruğu üretim fabrikaları ile başlamaktadır. İş gücü endüstrisi ile birlikte Shell Doğu Petrol ve Ulusal Demir ve Çelik yapım haneleri gibi teknoloji ile ilgili yerler de açılmaktadır.

İkinci sanayileşme süreci. 1980 yılının başlarındaki araştırma ve geliştirme, bilgisayar hizmetleri gibi bilgi içeren etkinliklere doğru yönelme gerçekleşmektedir. Bu süreçte ilk kez şirketlerin karlarının artmasıyla esnek ücretlendirme sistemi gelmiştir. Ekonomi üretim ve hizmet sektörünün gelişiminden destek almaktadır. Yerel teşebbüsler önemli derece artış göstermiştir.

Üçüncü sanayileşme süreci. 1990 yılının başlarında bilgi temelli ekonomi yeni milenyumla tanışmaktadır. Bilgi, yaratıcılık ve yenilik uzun dönemli rekabetin anahtarı rolündedir. Yüksek eğitim ve esnek çalışma gücünün gelişimi Singapur için oldukça

önemlidir. Bilgi gücü olan iş gücü yenilik ve teknoloji ile ilgili endüstrinin de gelişimini desteklemektedir.

Dördüncü sanayileşme süreci. 1997 yılından sonra devam eden bu süreç Singapur'un amaçlarını ulusal yönde geliştirmektedir. Üretim sektörü ve hizmet endüstrisi iki önemli etkendir.

Siyasi Yapı

Singapur tek meclisi olan parlamentoyla yönetilen bir cumhuriyettir. Çoğunluğun yönetimsel gücü kabinededir ve başında Singapur'un başbakanı bulunmaktadır. Yasama yetkisi Parlamentonun elindedir. Singapur'da parlamenterin seçimi 1991'de uyarlanan Parlamenter Seçim Eyleminden beri seçim bölgesinden sorumlu gruplar içinde çoğunluk temellidir. Singapur politikasında Vatandaşın Eylem Partisi etkindir. Yabancı politika analistleri ve pek çok muhalefet partisi örneğin Singapur Demokrat Parti, Singapur İşçi Partisi ve Singapur Demokratik Birliği temelde tek partili durumu tartışmaktadır. Ekonomist Zekâ Birimi Singapur'u demokrasiyle otoriter elementleri bir arada kullanan ülke olarak sınıflandırmaktadır. Hükümet bağlantılı pek çok şirket yerel ekonomide medya, toplu taşıma, kamu hizmeti gibi sektörlerde etkindir. Singapur Uluslararası Şeffaflık örgütü tarafından Asya ülkeleri arasında en temiz ülke seçilmiştir. Singapur'un hukuk sistemi İngiliz ve İngiliz- Hindistan hukuk sisteminden oluşmaktadır (Politics and government, 2007).

Singapur Eğitim Sistemi

Singapur eğitim sisteminde temel eğitim 2000 yılından beri zorunludur. Okuryazarlık oranı % 95'tir. Okulların standart programları Eğitim Bakanlığı (Ministry of Education) tarafından hazırlanmaktadır. Özel ve devlet okulları olarak kesin bir ayrım söz konusu değildir. Ayrıca uluslararası okullar bulunmakta; göçmen öğrencilere yiyecek yardımı sağlanmaktadır. Temel eğitimden sonra temel okul bitirme sınavı (primary school leaving examination) bulunmaktadır. Öğrenciler ortaöğretimden sonra üçüncü derece eğitim olan kolejlere de gidebilmektedirler. Bir dizi sınavdan sonra öğrenciler kamu üniversitelerine kayıt yaptırabilmektedirler. Bu üniversitelerin önde gelenleri Ulusal Singapur Üniversitesi, Nanyang Teknoloji Üniversitesi ve Singapur Yönetim Üniversitesidir. İkinci derece kurumlar politekniklerdir. Öğrenciler mezun olurken diploma almaktadırlar. Diğer kurumlar olarak öğretmenlik koleji, çeşitli yönetim enstitüleri ve meslek eğitim enstitüleri bulunmaktadır (Education, 2007).

Eğitimin Genel Amaçları

Singapur eğitim sisteminde eğitim, çocuğun ahlaksal, zihinsel, fiziksel, sosyal ve estetik açıdan düzenlenmesine yardımcı bir süreçtir. Eğitimin genel amacı, eğitilmiş ve vasıflı iş gücünün karşılanması için insan kaynaklarının geliştirilmesidir. Bununla beraber eğitim, hızlı gelişme ve değişim karşısında kültürel ağırlık olarak hizmet gören güçlü ahlaki değerler aşılamaya yardımcı olmalıdır. Eğitimli insan ilk önce kendisine karşı sonra ailesine ve arkadaşlarına karşı sorumludur. Eğitimli insan topluma ve

ülkesine karşı sorumludur. Eğitimde bu iki temel rol eğitimi güçlendirmekte ve bireylerin birbirleriyle uyum içinde olmasını sağlamaktadır (Desired Outcomes of Education, 2007).

Aşağıda, okul öncesi, temel eğitim, ortaöğretim ve ön lisans programlarından mezun olan öğrencilerden eğitimleri sonrasında beklenilenler verilmektedir. Bu kademeler arasında belirgin ayrımlar bulunmamaktadır. Her kademinin amaçları bir üst kademenin amaçlarıyla ilişkilidir.

- Okul öncesi eğitim bitiminde öğrenciler: doğru ve yanlışı tanımalı, diğerleriyle paylaşma ve dönüşümlü çalışmada gönüllü olmalı; diğerleriyle ilişki kurabilmeli, meraklı olmalı ve araştırma yapabilmeli, anlayarak dinleyebilmeli ve konuşabilmeli, birbirleriyle rahat ve mutlu olmalı, gelişmiş kas koordinasyonuna ve sağlıklı alışkanlıklara sahip olmalı, ailelerini, arkadaşlarını, öğretmenlerini ve okullarını sevmelidir (Pre- School Education, 2007).
- Temel eğitim bitiminde öğrenciler: doğruyu yanlıştan ayırabilmeli, paylaşmayı ve önceliği diğerlerine vermeyi öğrenmeli, diğerleri ile arkadaşlık kurabilmeli, nesnelerle ilgili canlı bir meraka sahip olmalı, kendileri hakkında düşünebilmeli ve kendilerini ifade edebilmeli, yaptığı işten gurur duymalı, iyi, sağlıklı alışkanlıklara sahip olmalı, Singapur'u sevmelidir. Bu düzeyde öğrencilere İngilizce, anadil ve matematik kavratılmaktadır (Primary Education, 2007).
- Ortaöğretim bitiminde öğrenciler: Ahlaki doğruluğa sahip olmalı, diğerlerini korumalı ve onlarla ilgilenmeli, grupla çalışabilmeli ve her katkıya değer verebilmeli, girişimci ve yenilikçi olmalı, ileriki eğitim için geniş temelli bir yapı geliştirmeli, yeteneklerine inanmalı, estetiği takdir etmeli, Singapur'u tanımalı ve ona inanmalıdır (Secondary Education, 2007).
- İki yıllık ön lisans bitiminde öğrenciler: Olumsuzluklar karşısında kendini çabuk toparlayabilmeli ve azimli olmalı, topluma karşı sağlam bir sorumluluk hissine sahip olmalı, diğerlerine neyin ilham verdiğini ve neyden güdülendiklerini anlayabilmeli, girişimci ve yaratıcı bir ruha sahip olmalı, bağımsız ve yaratıcı düşünmeli, mükemmellik için çabalamalı, hayattan zevk almalı, Singapur'u neyin ileri götüreceğini anlamalıdır (Yamashita, 2002).
- Ön lisans okulları, teknik eğitim enstitüleri, politeknikler ve üniversiteyi bitiren öğrenciler: Dürüst olmalı; kültürel kökleri olmalı fakat farklılıkları anlamalı ve saygı duymalı; ailesine, toplumuna ve ülkesine karşı sorumlu olmalı, çok ırklılık ve liyakat düzeni prensiplerine inanmalı; ulusal sınırlılıkları kavramalı ama fırsatları görmeli, güzel bir toplumun öğeleri olmalı, çalışmak için istekli olmalı; yaptığı işten hoşnut olmalı; başkaları ile çalışmanın değerini bilmeli, düşünebilmeli, kıyaslayabilmeli ve geleceği özgüvenle ele almalı; olumsuzluklara karşı direnmek için cesarete ve sağlam bir inanca sahip olmalı, bilgiyi araştırmalı, geliştirmeli ve uygulayabilmeli, yenilik getirmeli –sürekli gelişim ruhuna sahip, yaşam boyu öğrenme alışkanlığı ve görevlerinde girişimci ruha sahip olmalı, küresel düşünebilmeli fakat köklerine bağlı olmalıdır (http://www.moe.gov.sg/corporate/post_secondary.htm#poly, 2007; Yamashita, 2002).

- Ulusal, toplumsal, iş ya da profesyonel lider olmayı amaçlayan potansiyel lider olabilecek gençlerden eğitimleri sonrasında beklenenler: Kendini topluma adamalı, ülkenin sınırlılıklarının üstesinden gelme konusunda proaktif olmalı, diğerlerine karşı sevecen olmalı, diğerlerini esinlendirebilmeli ve güdüleyebilmeli, ülkenin kaderini yazabilmeli ve yol gösterebilmeli, bilgiye dayalı ekonomideki keşiflere şekil verebilmeli, yaratıcı ve hayal gücü kuvvetli olmalı, anlaşmazlık çıkaranlarla mücadele etme ve vazgeçirme azmine sahip olmalıdır (Yamashita, 2002).

Sonuç olarak eğitim kademelerinin amaçları çocuğun bireysel gelişimini desteklemek, sosyalliğini artırmak, ülkesini sevmesini sağlamak, kendisine ve topluma karşı sorumluluk bilincini oluşturmak üzerine temellenmiş olduğu söylenebilir. Özellikle Singapur'un farklı etnik gruplardan oluşması eğitim sisteminin amaçlarında pek çok faktörün yerleştirilmesini gerekli kılmış olabilir. Ayrıca Singapur eğitim sisteminde ulus bilincinin oluşturulmasının amaçlandığı da görülmektedir.

Eğitim Sisteminin Yapılanması

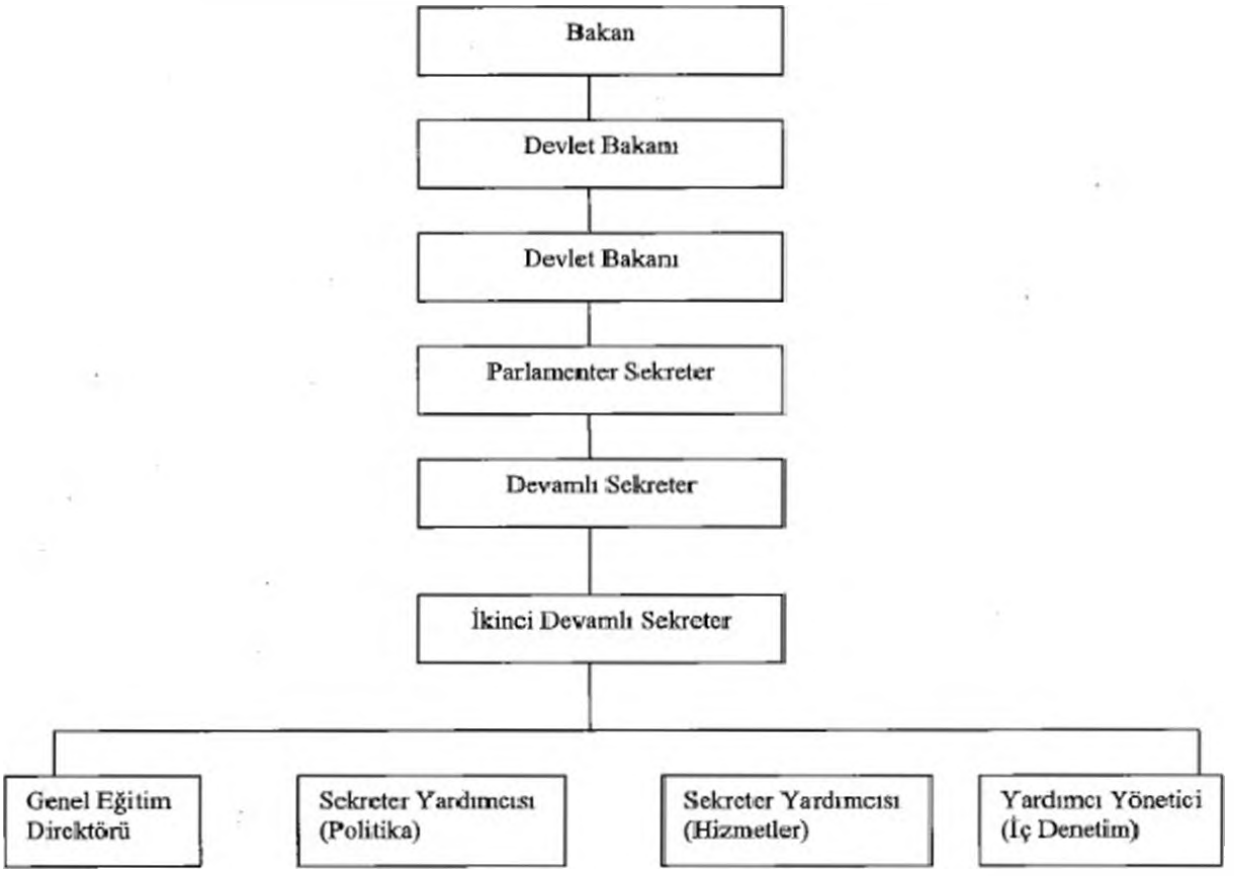
Singapur'da zorunlu eğitim 6–15 yaş arasıdır. Zorunlu eğitime devam etmeyen çocukların velileri kanunen cezalandırılmaktadır. Eğitim devlet okullarında parasız verilmektedir. Devlet, başarılı öğrencilere ilköğretimden yükseköğretime kadar burs olanağı sağlarken okulların programlarını geliştirebilmeleri için ek kaynak sağlamaktadır. Devlet, ilköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretim seviyesinde eğitim sağlayan temel kurumdur. Resmi olmayan eğitime karşı özel sektör, devlet okullarını tamamlayıcı rol oynamaktadır. Eğitim Bakanlığı'nın onayı ile açılan bu okulların mevcut düzenlemelere göre yürütülmesi sağlanmaktadır. Bu tür okullar genellikle meslek kuruluşları gibi özel örgütler tarafından işletilirken, çok azı 'çıkarsız' dini, sosyal ya da toplum örgütleri tarafından işletilmektedir. Bu okullar: özel akademik okullar, anaokulları, İslami dini okullar, dil okulları, yüksek öğretim okulları, özel eğitim okulları, açık öğretim okulları, bilgisayar okulları, güzel sanatlar okulları ve yabancı sistem okullarıdır.

Yabancı sistem okulları bu ülkede çalışan göç etmiş ailelerin çocuklarının eğitim gereksinimlerini karşılamaktadır. Bu okullar Almanya, Hollanda, Japonya ve Fransız okullarıdır. Bu okullar Singapur'un ulusal öğretim programına yakın bir öğretim programı izlemektedir. Göç etmiş ailelerin çocukları dışında diğer yabancı öğrenciler için de yabancı sistem okulları bulunmaktadır. Bu okullar bilgi aktarma aracı olarak İngilizce dilini kullanan Amerika, Avustralya, İngiltere ya da Kanada okullarıdır. Verilen eğitimin seviyesi okuldan okula değişmekte ve belirli okullar okul öncesinden orta öğretime kadar eğitim vermektedir. Yabancı sistem okullarının bazıları özel eğitim de sunmaktadır. Yabancı sistem okullarında öğrenciler genellikle tam gün ders görmektedir (Private Schools in Singapore, 2007). Bu okulların amacı akademik mükemmellik, örgütsel mükemmellik ve mükemmel öğrenci yetiştirmek ve refah düzeyini artırmaktır (Private Education in Organisation, 2007).

Merkez Örgüt Yapılanması

Singapur eğitim sisteminde yönetim merkezi odaklıdır. Singapur'da eğitimden Eğitim Bakanlığı sorumludur. Karar, planlama, örgütleme ve değerlendirme süreçleri merkezi otorite olan Eğitim Bakanlığınca yapılmaktadır. Eğitim Bakanlığının vizyonu "Düşünen Okullar, Öğrenen Ulus" olarak başbakan Goh Chok Tong tarafından 1997 yılında açıklanmıştır. Bu vizyon ulusal düşünceyi tanımlamaktadır. Düşünen okullar her düzeyde öğrenen örgütler olacaktır. Öğrenen okullar düşünen öğrencilerin aynı zamanda düşünen yetişkinlerin temelini de oluşturacaktır. Bu öğrenme arzusu bireyleri okuldan sonra bile etkilemeye devam edecektir. Ulusal öğrenme, ulusal kültür ve sosyal çevreyi tasarlayacaktır. Singapur'un sürekli öğrenme kapasitesi hem profesyonel gelişme hem de bireylerin kişisel gelişimlerini zenginleştirme açısından değişim için ortaklaşa hoşgörüyü de getireceği Eğitim Bakanlığının vizyonu olarak ifade edilmektedir (Our Vision, 2007). Singapur'da eğitim öğretime ilişkin karar süreçleri Eğitim Bakanlığı'nca uygulanmaktadır. Eğitim politikalarının hazırlanması ve yürütülmesi Eğitim Bakanlığı'nca yapılmaktadır. Eğitim sisteminde eşgüdümlemeden Eğitim Bakanlığı ve illerdeki Bakanlığa bağlı eğitim yöneticileri sorumludur.

İletişim merkeziyetçidir. Devlet okulları ve özel okulları Eğitim Bakanlığı tarafından denetlenmektedir. Şekil 28.2'de Singapur Eğitim Bakanlığı'nın merkezi örgüt yapısı gösterilmektedir.

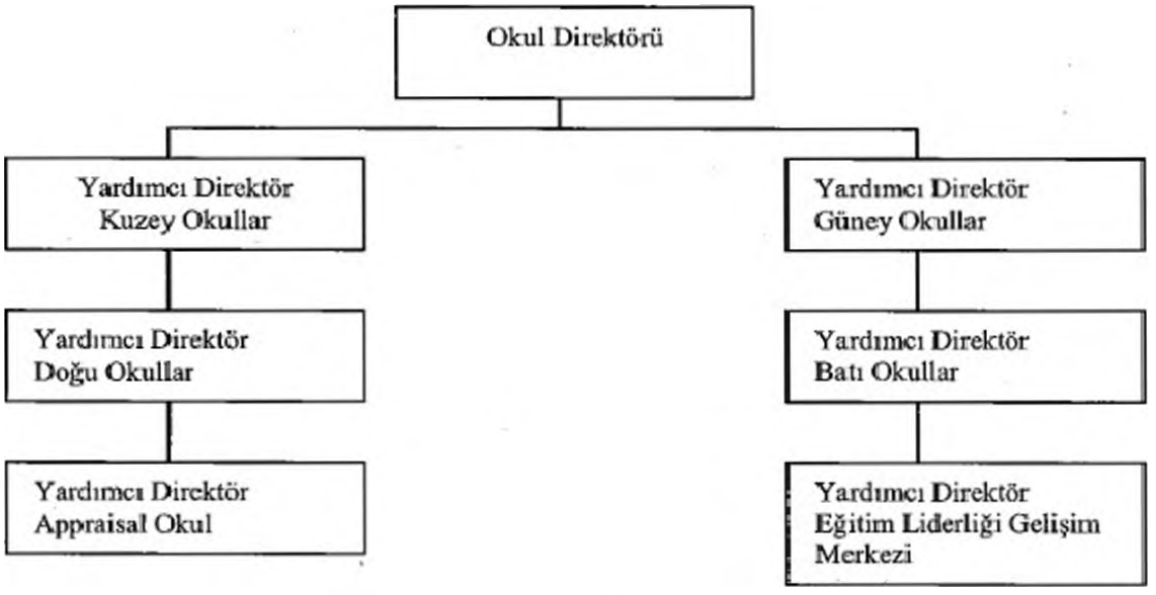

Şekil 28.2. Singapur Eğitim Bakanlığının Merkezi Örgüt Yapısı

Kaynak: Organisation Structure. http://www.moe.gov.sg/corporate/organisation_structure.htm 14.03.2007.

Okullar Bölümü

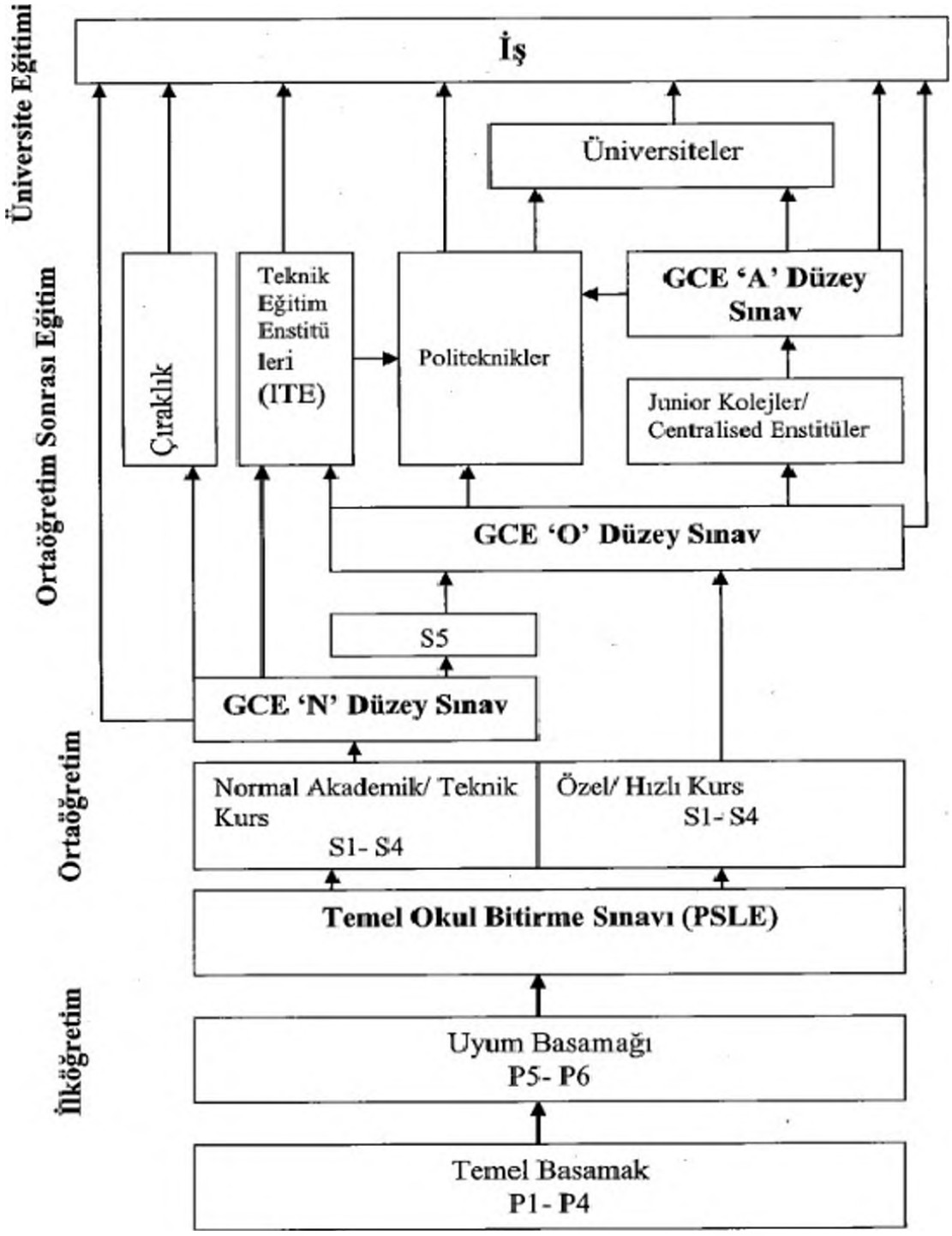
Singapur Eğitim Bakanlığında ayrıca okullar bölümü bulunmaktadır. Bu bölümün misyonu eğitimde kaliteli liderlik sağlamaktır. Okulların bölümleri beş şube ve bir merkezden oluşmaktadır. Bunlar: Kuzey Okullar Bölümü, Güney Okullar Bölümü, Doğu Okullar Bölümü, Batı Okullar Bölümü, Okul Appraisal Bölümü ve Okul Kokpit Yönetim Merkezidir. Bölgesel bölümler ilköğretim ve ortaöğretim okullarını, kolejleri ve enstitüleri yönetmektedir. Bu okullar gruplanarak kümelenmekte ve her küme Küme Yöneticisi tarafından yönlendirilmektedir. Küme yöneticileri Bölgesel Bölümleri geliştirme, rehberlik yapma ve okulları daha etkili işletebilmek için okul lider takımları oluşturmaktadır. Böyle bir ağı sağlamada net ağı ve işbirliği oluşturulmaya çalışılmaktadır. Küme Yöneticileri işgören ve mali yönetimde anahtar rol üstlenmektedir. Temel amaç mükemmel okullar oluşturmaktır. Kaliteli eğitimi sağlamada ve örgütlenmede okulların iyileştirilmesi amaçlanmaktadır. Okul Kokpit Yönetim merkezinin anahtar rolü gelişim ve Okul Kokpit Sisteminin bakımını üstlenmektir. Bu merkez Eğitim Bakanlığının yeni kurdurduğu bir eşgüdümleme merkezidir (School Divison, 2007). Şekil 28.3'te okulların örgütlenme yapısı gösterilmektedir.

Şekil 28.3. Okul örgüt yapısı

Kaynak: School Divison. http://www.moe.gov.sg/schdiv/school_new.htm 14.03.2007

Singapur eğitim sisteminde ilköğretim, ortaöğretim, ortaöğretim sonrası ve üniversite eğitimi alt başlıkları altında toplanabilir. Singapur eğitim sisteminin yapılanması Şekil 28.4'te verilmektedir.

PSLE= Temel Okul Bitirme Sınavı

GCE 'N'= Singapur- Cambridge Ortalama Seviye Genel Eğitim Sertifika Sınavı

GCE 'O'= Singapur- Cambridge Normal Seviye Genel Eğitim Sertifika Sınavı

GCE 'A'= Singapur- Cambridge İleri Seviye Genel Eğitim Sertifika Sınavı

ITE= Teknik Eğitim Enstitüsü

Şekil 28.4. Singapur Eğitim Sistemi

Kaynak: http://www.singaporeedu.gov.sg/htm/stu/stu01.htm 08.03.2007.

Eğitimin Türleri

Singapur'da dört seviyede okul türü bulunmaktadır. Bunlar; okul öncesi eğitim, temel eğitim, genel ve teknik ortaöğretim ve yükseköğretim kurumlandır.

Okul Öncesi Eğitim

Okul öncesi eğitimde anaokulları, çocuk bakım merkezleri ve yabancı sistem anaokulları bulunmaktadır. Anaokulları 3–6 yaş arası çocuklar için üç yıllık okul öncesi eğitim veren okullardır ve zorunlu eğitim kapsamında değildir. Anaokulları yuva, kreş1, kreş2 olarak üç kademeden oluşmaktadır. Anaokulları haftanın beş günü, her gün 2,5 ile 4 saat arası ve günde en az iki devre olarak çalışmaktadır. Anaokulları, Eğitim Bakanlığı tarafından mevcut kurallar altında ve eğitimdeki düzenlemelere uygun olarak açılmaktadır. Anaokulları, özel sektör, toplum kuruluşları, dini kişiler, sosyal örgütler ve iş örgütleri tarafından çalıştırılmaktadır (Pre- School Education, 2007).

Çocuk bakım merkezleri de 3–6 yaş arasındaki çocuklar için anaokulu eğitimi sağlamaktadırlar. Çocuk bakım merkezlerinin açılmasına ise Toplum ve Geliştirme, Gençlik ve Spor Bakanlığı (Ministry of Community Development, Youth and Sports) izin vermektedir. Göç etmiş ailelerin çocuklarına anaokulu programları sunan yabancı sistem anaokulları ve yabancı sistem okulları bulunmaktadır. Yabancı sistem anaokulları hariç, Eğitim Bakanlığı tarafından açılan anaokulları, programlarını İngilizce ve ikinci yabancı dille –Çince, Malay, Tamil- uygulamaktadırlar. Her bir kademenin günlük programı, dil gelişimini, edebi becerileri, temel sayı kavramlarını, temel fen bilgisini, sosyal, yaratıcı becerileri ve problem çözme becerisini, müzik algısının gelişimini sağlayan faaliyetleri ve açık hava faaliyetlerini içermektedir. Anaokulları, yabancı sistem anaokulları hariç, resmi eğitim sisteminin okul yılını takip etmektedirler (Pre- School Education, 2007).

İlköğretim

İlköğretim kurumlarında eğitim zorunlu olarak altı yıl sürmektedir. Bunun ilk dört yılı temel aşama, diğer iki yılı ise yönlendirme aşamasıdır. Temel aşamadaki bütün öğrenciler İngilizce, anadil ve matematik derslerinden oluşan ortak bir öğretim programı takip etmektedir. Öğretim programındaki diğer dersler: Müzik, el sanatları, vatandaşlık ve ahlak bilgisi, sağlık eğitimi, sosyal bilimler ve fizik eğitimidir. Fen bilgisi eğitimi üçüncü sınıftan itibaren verilmektedir (Primary Education, 2007).

Öğrenciler, potansiyellerini en üst seviyeye çıkarabilmeleri için, dördüncü sınıfın sonunda İngilizce, anadil ve matematik edinimlerini ölçen bir sınavla ve öğrenme kabiliyetlerine göre gruplandırılmaktadır. Bu gruplar, EM1, EM2 ve EM3 olarak adlandırılan üç dil seviyesidir. Yeterli talebin olması durumunda EM3 grubu da açılabilmektedir.

Gruplandırma esnektir. Veli dördüncü sınıfta son söz hakkına sahipken beşinci ve altıncı sınıfta karar yetkisi okul müdürünündür. Öğretmen ve okul müdürü veliye öğrencinin çalışmalarındaki gelişimine dayanarak rehberlikte bulunmaktadır. EM1 ve EM2 grubundaki öğrenciler, İngilizce, anadil, matematik ve fen bilgisi dersleri

görmektedir. EM1 öğrencileri anadil olarak ileri Malay, Çince ve Tamil görebilmektedirler. EM3 grubundaki öğrenciler, temel İngilizce, temel anadil, temel matematik derslerini almaktadırlar (Accreditation system in Singapore, 2004).

Grup değişimi ve sınıf tekrarı konusunda kararı öğrencinin gelişimine göre okul müdürü vermektedir. Okul müdürü grup değişimine beşinci sınıfın sonunda, sınıf tekrarına ise yararlı olabileceğine inanırsa ya da yılın büyük bölümünde kayıp olmuşsa karar verebilmektedir. Aynı zamanda, okul müdürü beşinci sınıfta EM3 grubundaki bir öğrenciye yararlı olacağını düşünürse EM2 grubunda sınıf tekrarı yaptırabilir. Birinci ve dördüncü sınıflar arasında sınıf tekrarı genellikle uygulanmamaktadır. Öğrenciler, dördüncü sınıftan itibaren ortak öğretim programı faaliyetlerine katılmaya teşvik edilmektedir. Öğrenciler, altıncı sınıfın sonunda temel okul bitirme sınavına (PSLE= Primary School Leaving Examination) tabi tutulmaktadır. Bu sınav ulusal bir sınavdır ve amacı öğrencinin ortaöğretime uygunluğunu ölçmek ve öğrencinin öğrenme hızına, kabiliyetine, eğilimine uyan bir ortaöğretim programına yerleştirilmesidir. İlköğretimi başarıyla tamamlayan ve temel okul bitirme sınavına (PSLE) giren bütün öğrenciler orta öğretime devam etmektedirler (Primary Education, 2007).

Genel ve Mesleki Ortaöğretim

Ortaöğretim kurumlan dört ile beş yıl eğitim vermektedir. Öğrenciler öğrenme kabiliyetleri ve ilgilerine uygun hazırlanmış olan üç tür program seçeneğine sahiptir: Özel (special), Hızlı (Express), Normal (normal) (Akademik/Teknik). Her okul genellikle iki program sunar: Özel ve Hızlı ya da Hızlı ve Normal, Normal Akademik ve Normal Teknik Programlar. Öğrenciler ve velilere, öğrencilerin öğrenme gereksinimini karşılayan ve akademik yeteneklerine uygun bir ortaöğretim kurumu seçmeleri önerilmektedir. Öğrencilerin ortaöğretim programlarına yerleştirilmeleri PSLE sınav sonuçlarına göre yapılmaktadır. Temel okul bitirme sınavında % 10'a giren öğrenciler Özel Programa, diğer öğrenciler de sınav puanlarına göre Hızlı ya da Normal (Akademik/Teknik) Programa yerleştirilmektedirler. Her program değişik ders içeriğine sahiptir (Secondary Education, 2007; Singapore Secondary School Progression Path, 2007).

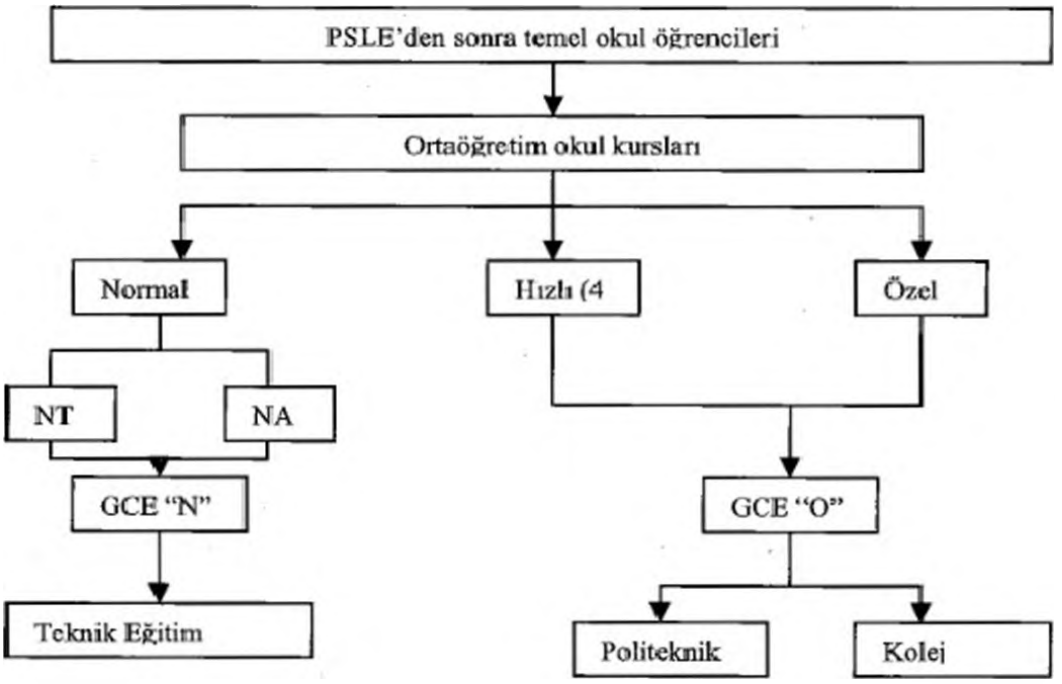
Özel Programda öğrencilere İngilizce, ileri düzeyde anadil -Malay, Çince, Tamil- eğitim olanağı sağlanmaktadır. Dördüncü sınıfın sonunda öğrenciler Singapur-Cambridge 'Normal' Seviye Genel Eğitim Sertifika Sınavına (GCE 'O'= General Certificate of Education Ordinal Level) tabi tutulmaktadırlar (Secondary Education, 2007).

Hızlı Programda öğrenciler Özel Programdan farklı olarak anadil için normal düzeyde Malay, Çince ya da Tamil'den birini seçmektedirler. Özel ve Hızlı Programların üçüncü sınıfında öğrenciler üçüncü dil olarak Fransızca, Almanca ya da Japonca'yı seçebilmektedirler. Öğrenciler dördüncü sınıfın sonunda Singapur-Cambridge Normal Seviye Genel Eğitim Sertifika Sınavına (GCE 'O') tabi tutulmaktadır. Ortaöğretimi başarıyla bitiren ve GCE 'O' Sertifikasına sahip olan öğrenciler ön lisans Programlarına, Merkezi Enstitülere, Politekniklere ya da Teknik Eğitim Enstitülerine devam edebilmektedir (Secondary Education, 2007).

Normal Akademik Programda öğrenciler zorunlu dersler olan İngilizce, anadil ve matematik eğitimi almaktadırlar. Dördüncü yılın sonunda öğrenciler Singapur-Cambridge 'Ortalama' Seviye Genel Eğitim Sertifika Sınavına (GCE 'N') girmektedir. Bu sınavda yeterli olanlar beşinci yıl eğitime devam etmekte ve GCE 'O' ya girmektedir. GCE 'O' Sertifikasına sahip olan öğrenciler Yüksek Okul, Politeknik ya da Teknik Eğitim Enstitülerine (TEE) devam edebilmektedir. Beşinci yılda sınavı veremeyen öğrenciler için TEE'de mesleki ve teknik eğitim bir seçenek olarak var olmaktadır (Accreditation system in Singapore, 2004).

Normal Teknik Programdaki öğrenciler TEE'de mesleki-teknik eğitime yönelik dersler görmektedirler. Öğretim programı öğrencilerin İngilizce ve matematik bilgilerini güçlendirmeye yöneliktir. Öğrenciler zorunlu dersler olarak İngilizce, matematik, temel anadil ve bilgisayar uygulaması derslerini görmekte; dördüncü yılın sonunda GCE 'N' de bu konulardan sınava tabi tutulmaktadırlar. Akademik yeterliği olanlar bir sonraki yıl GCE 'O' ya hazırlanabilmektedir (Secondary Education, 2007). GCEN veya O düzeyi sonuçlarına göre öğrenciler iki sınıflandırmaya tabi tutulmaktadır. Eğer alınan puan yüksek ise Teknik Eğitim Enstitüsüne (TEE) düşük ise iş hayatına doğru öğrenciler yönlendirilmektedir. Öğrenciler için Teknik Eğitim Enstitüsü tam zamanlı çalışma sağlamaktadır. TEE'sü hükümetin işçi sağlama planlaması ile eşgüdümlemeli çalışmaktadır. Bu durum öğrencilerin meslek öncesi ve sonrasında iş bulma konusunda endişelerini azaltmaktadır. Eğitim sonucunda sertifika verilmektedir. 1996 yılında 73 onaylı eğitim merkezi bulunmakta bu okulların kapasitesi toplam 6.500 öğrenci olarak kayıt edilmiştir. Kurslar genellikle iki yıl tam zamanlı çalışma içermektedir. Öğrenciler genellikle üniversiteler yerine politeknik okulları tercih etmektedirler. Bu okulların misyonu ülkenin ekonomik gelişimini desteklemek için teknologlar ve orta düzey yöneticiler yetiştirmektir (Sakellariou, 2006).

Normal Akademik (NA) ve Normal Teknik (NT) Programları başarıyla bitiren ve GCE 'N' Sertifikasına sahip olan öğrenciler TEE ya da çıraklık eğitimine devam edebilmektedir. Her ortaöğretim öğrencisi, resmi öğretim programından farklı olarak ortak öğretim programı faaliyetlerine (OÖF) katılmaktadır. OÖF, öğrencilere yaratıcılık, özdisiplin, takım çalışması ve kendine güven kazandırmayı amaçlamaktadır. Böylece her öğrencinin kişilik gelişimi sağlanmaya çalışılmaktadır. Okullar çok geniş OÖF seçeneklerine -spor ve oyunlar, kültürel faaliyetler, klüp ve topluluklar- sahiptir. Bu etkinliklerden en az birine katılmak zorunludur. İkinci bir etkinliğe katılım ise isteğe bağlıdır. Okullar her yıl bölgesel ve ulusal düzeyde birçok OÖF'de yarışmaktadırlar. Bu yarışlar, okullar arası Ülke Şampiyonlukları ve Ulusal Koşu, Kriket/Beyzbol ve Yüzme Şampiyonalarıdır. Singapur Gençlik Festivali Singapurlu öğrencilerin drama gösterisi, koro, el sanatları alanlarında kabiliyet ve yaratıcılıklarını sergiledikleri geleneksel bir kutlamadır (Yamashita, 2002). Singapur'daki temel eğitim öğrencileri PSLE sınavından sonra farklı ortaöğretim okullarına yönlendirilmektedir. Şekil 28.5'te ortaöğretimin genel yapısı gösterilmektedir.

Şekil 28.5. Singapur Ortaöğretim Gösterimi

Kaynak: Singapore Secondary School Progression Path.http://www.education-hub.com/about-singapore/secondary-school.php 08.03.2007

Program değiştirme programların ilk yıllarında mümkün olmaktadır. Okullarda tutulan öğrenci edinim ve gelişim kayıtları program ve seviye değişiklikleri ile ilgili uygun ve doğru kararların verilmesini sağlamaktadır. Karar, okul müdürü ile öğretmenlerin mesleki değerlendirmeleriyle verilmektedir. Başarısız öğrencilerin yıl tekrarı ya da daha az talep edilen programa yatay geçiş kararları okul müdürü ve öğretmenleri tarafından öğrencinin ilgileri incelenerek verilmektedir.

Özel Eğitim

Ülkede değişik bedensel engelli gruplar için hazırlanmış özel eğitim programları sağlayan özel eğitim okulları (SPED) bulunmaktadır. Bu okullar Bireyselleştirilmiş Eğitim Planları (IEPs) ile öğrencilerin tüm kapasitelerini geliştirerek, bağımsız, kendi kendine yeten ve topluma katkı sağlayan, özgüvenli bireyler olarak yetiştirilmesi için çalışmaktadır. Bu okullarda öğrenciler sınıf eğitimi veren öğretmenlerin yanı sıra psikolog, konuşma terapistleri, psikoterapistler ve sosyal çalışmacılardan yardım ve eğitim de almaktadırlar. İlköğretim bitirme sınavlarında (PSEL) başarılı olan öğrenciler eğitimlerini ortaöğretim düzeyinde devam etmek üzere SPED okullarından ayrılmaktadırlar. Bu öğrenciler düzenli sınıflara devam etmekte ve ortaöğretim ana düzenindeki öğretim programını takip etmektedirler. Ortaöğretim ana düzeyindeki okullarda bu öğrencilere yardım etmek için özel kaynaklı öğretmenler yerleştirilmektedir. SPED'den mezun olup PSEL'de başarılı olamayan öğrenciler,

değişik eğitim merkezlerinde ve gönüllü Sosyal Yardım Örgütleri tarafından kurulan atölyelerde eğitim almaya devam etmektedirler. Bu örgütler 21 adet SPED işletmektedir (Special Education in Singapore, 2007).

Yüksek Öğretim

Yüksek öğretim kurumlan, ön lisans kurumlan, üniversiteler, politeknikler ve teknik eğitim enstitülerinden oluşmaktadır.

Ön lisans kurumları. GCE 'O' dan sonra, öğrenciler iki yıllık (Junior Colleges) ya da üç yıllık (Centeralised Institutes/Pre-U Centeres) ön lisans programlarına devam etmektedirler. Kabul, bütün öğrencilerin GCE 'O' puanlarının toplanarak hesaplandığı bir sistemle belirlenmektedir. Ön lisans eğitiminde sanat ve bilim programı seçenekleri bulunmaktadır. Sanat programlarında, İngiliz Edebiyatı, ekonomi, tarih, coğrafya, sanat ve düzenleme ve matematik eğitimi verilmektedir. Bilim programında ise, fizik, biyoloji, kimya, fizik ilimleri, matematik, ileri matematik, ekonomi ve muhasebe eğitimi yer almaktadır (Pre- University, 2007).

Ön lisans okullarının temelleri, 1965'te başbakan Lee Kuan Yew tarafından atılmıştır. İlk ön lisans okulu ise 1969'da kurulmuş ve 1970'lerde altı okul daha açılmıştır. Bu okulların programları, zihinlerini disipline etmek ve üniversite eğitimi ile sonrasında mücadele dolu bir yaşam bekleyerek yeteneklerini zorlamak isteyen öğrencilere üniversite öncesinde sunulmak için özel olarak hazırlanmıştır. Bu eğitim boyunca, bilgi alışverişi ve bilimsel rekabet ortamında sadece akademik açıdan kazanım sahibi olmaları değil, aynı zamanda liderliği üstlenme ve öğrenmede atılganlığı kazanmaları da amaçlanmaktadır. Ön lisans okulları, öğrencilere üniversiteye hazırlanırlarken bakış açılarını genişletmek ve en fazla kişisel tatmin elde edeceği konularda derinlemesine ve ciddi bir şekilde ilgilenme fırsatı sağlamaktadır (The Republic of Singapore, 2007).

Öğrenciler ön lisans programlarını üniversiteye en kısa yol olduğu için seçmektedirler. Bu okullar, akademik ve zihni disiplini vurgulayan ileri bir öğretim program sunmakta ve öğrenciyi üniversiteye hazırlamaktadır. Ön lisans eğitimi sonunda öğrenciler Singapur-Cambridge İleri Seviye Genel Eğitim Sertifika Sınavına (GCE 'A') girmektedirler. Bu sınav hem yerel hem de yurt dışındaki üniversiteler tarafından tanınmaktadır. Bu sınavdan iyi bir puan alan bayan öğrenciler hemen, erkek öğrenciler ise askerlikten sonra devam edebilmektedirler (Accreditation system in Singapore, 2004).

Ön lisans okulları orta öğretimden farklıdır. Bu farklar programlarının esnekliği, ders saatlerinin ayarlanması, konularda uzmanlaşma, ders seçmelerinde bağımsızlık, açık hava etkinlikleri yanında öğrenci sorunlarının yönetiminde öğrencilerin karara katılım derecelerinden kaynaklanmaktadır. Bu okullarda öğrenciler, geniş bir konferans seçim alanı, danışmanlık hizmeti ve laboratuar çalışmaları sunan gruplarla etkileşime girmektedirler. Vatandaşlık ve liderlik eğitiminin bir parçası olarak, her ön lisans okulu öğrenciler tarafından gizli oylanan bir Öğrenci Kuruluna sahiptir. Kurul, okul yaşamını zenginleştiren faaliyet ve programları oluşturmakta, öğrencileri yönlendirmekte ve öğrencileri toplumda yaşama gerçeği ile karşı karşıya getirmektedir. Yapılan

çalışmalarda amaç, okulların refah düzeyini artırmak konusunda öğrencilerin gücü olmak ve öğrencilerin okul yaşamına katılım kalitesini artırmaktır (Pre- University Education, 2007).

Üniversiteler. Devlete bağlı üç üniversite bulunmaktadır. Bunlar: Singapur Ulusal Üniversitesi (NUS), Nanyang Teknoloji Üniversitesi (NTU) ve Ağustos 2000'de açılan Singapur Yönetim Üniversitesi (SMU). İlk iki üniversitede bir takım yenilikçi programlar başlatılmıştır. Bu programlar mezuniyet öncesi eğitimin genişletilmesi, özelleştirilmiş öğretim programı, en iyi yabancı üniversiteler ile işbirliği ve bilim dalları merkezi kurulmasını kapsamaktadır. SMU'da ise Pensilvanya Üniversitesi Wharton Fakültesinden model alınan geniş temelli bir eğitim programı sunulmaktadır (Education System in Singapore,2007).

Politeknikler. Politeknikler, Singapur'un teknolojik ve ekonomik gelişimin destekleyecek orta kademe iş gücü yetiştirmek amacı ile kurulmuştur. Politeknikler, bilgiye dayalı ekonomiye geçildiğinde Singapur'a rekabetçi alan sağlayan çalışma alanları için öğrencileri ilgili ve özel beceriler ile eğitmeyi amaçlamaktadır. Politeknik mezunları uygulama eğitimli ve bilgili orta kademe işgücü olarak değerlendirilmektedir. Politeknikler aynı zamanda çalışanların geliştirilmesi için devam eden eğitim ve hizmet içi eğitim program ve servisleri de sunmaktadır (Accreditation system in Singapore, 2004). Singapur'da beş politeknik okulu bulunmaktadır. Bunlar Nanyang Politeknik, Ngee Ann Politeknik, Cumhuriyet Politeknik, Singapur Politeknik, Temasek Politekniktir (Education System in Singapore, 2007).

Teknik eğitim enstitüleri. Teknik Eğitim Enstitüleri (TEE) 1 Nisan 1992 de kurulmuştur. Mesleki & Endüstri Eğitimi Kurulunun (VITB) rolünü ve görevini üstlenmektedir. TEE'ler kendini ortaöğretim sonrasında mükemmel Teknik Eğitim haline getirmek için çaba göstermektedir. TEE'nin temel rolü teknik bilgi ve endüstri ile ilgili beceriler kazandırmaktır. TEE, becerilerin standartlaştırma ve onaylanmasında ulusal otorite olarak kabul görmektedir (Education System in Singapore, 2007).

Singapur Cumhuriyeti ile Türk Eğitim Sistemlerinin Karşılaştırılması

Singapur ve Türkiye eğitim sistemlerinin amaçları yasalar ile belirlenmektedir. Her iki ülkede de mesleki eğitim veren okullar, topluma ekonomik, bilimsel ve teknolojik programlar aracılığıyla istenilen işgücünü sağlamayı amaçlamaktadır. Aşağıda Singapur ve Türkiye eğitim sistemlerinin karşılaştırmalı olarak gösterimi sunulmaktadır (Tablo 28.3).

Tablo 28.3. Singapur ve Türkiye Eğitim Sistemlerinin Parametrik Karşılaştırılması

	Türkiye Eğitim Sistemi	**Singapur Eğitim Sistemi**
Amaç	Türk vatandaşlarının ve Türk toplumunun refahını, mutluluğunu artırmak, iktisadi, sosyal ve kültürel kalkınmayı desteklemek, Türk milletinin çağdaş uygarlığın yaratıcı ve seçkin bir ortağı yapmaktır.	Eğitilmiş ve vasıflı iş gücünün karşılanması için insan kaynaklarının geliştirilmesi; hızlı gelişme ve değişim karşısında kültürel ağırlık olarak hizmet gören güçlü ahlaki değerler aşılamaya yardımcı olmaktır.
Yapı	Zorunlu eğitim sekiz yıldır.	Zorunlu eğitim dokuz yıldır.
	Eğitimden sorumlu birim Milli Eğitim Bakanlığı'dır.	Eğitimden sorumlu birim Eğitim Bakanlığı'dır.
	Yönetim süreçleri merkezidir.	Yönetim süreçleri merkezidir.
	Yüksek öğretim kurumları özerktir.	Yüksek öğretim kurumları özerktir.
	Üniversiteye giriş merkezi sınav ile yapılmaktadır.	Üniversiteye giriş ortaöğretim bitirme sınavı ile yapılmaktadır.
Okul türlerinin karşılaştırılması		
Okul öncesi	**Türkiye Eğitim Sistemi**	**Singapur Eğitim Sistemi**
	Zorunlu değildir.	Zorunlu değildir.
	Devlet ve özel sektör vardır.	Daha çok özel sektöre ve yabancı sistem okullara aittir.
		Üç yıl eğitim verir.
İlköğretim	4+4 zorunlu ve parasızdır.	4+2 zorunlu ve parasızdır.
	Mesleki yönlendirme sekizinci sınıftan itibaren yapılır.	Mesleki yönlendirme yedinci sınıftan itibaren yapılır.
	Özel okullar vardır.	Özel okullar vardır.
	Eğitim yılı iki dönemdir.	Eğitim yılı dört dönemdir.
	PDR hizmeti sunulmaktadır.	PDR hizmeti sunulmaktadır.
	Öğrenci gelişim kayıtları tutulur.	Öğrenci gelişim kayıtları tutulur.
	Öğrenci seviye grupları oluşturulmaz.	Öğrenci seviye grupları oluşturulur.
	Özel eğitim okulları vardır.	Özel eğitim okulları vardır.
Ortaöğretim	Zorunlu ve parasızdır.	Zorunlu ve parasızdır.
	Mesleki, teknik ve akademik eğitim veren okullardan oluşur.	Teknik ve akademik eğitim veren okullardan oluşur.
	Dört yıldır.	Dört veya beş yıldır.
	Bazı okullar için giriş sınavı vardır.	Okul bitirme sınavı vardır.
	Özel okullar vardır.	Özel okullar vardır.
Yükseköğretim	İki yıllık meslek yüksek okulları ve dört veya altı yıllık üniversitelerden oluşmaktadır.	İki veya üç yıllık ön lisans okullarından ve Politeknik, teknik eğitim enstitüleri ve üniversitelerden oluşmaktadır.
	Merkezi yerleştirme sınavıyla öğrenci almaktadır.	Ortaöğretim bitirme sınav sonucuna göre öğrenci almaktadır.
	Burs imkanı bulunmaktadır.	Burs imkanı bulunmaktadır.
	Özel okullar vardır.	Özel okullar vardır.

Sonuç

Singapur son yıllarda ekonomide ve sosyal süreç içinde dikkate değer bir ilerleme kaydetmektedir. Ekonominin yeniden yapılandırılmasıyla ve eğitim politikasının yeniden düzenlenmesiyle bireylerin yaşam kalitelerini yükselttiği söylenebilir. Bu ilerlemenin topluma yansıması eğitimde de görülmektedir. Eğitimsel gelişim ile insan gücü planlaması arasındaki yakın ilişki Singapur eğitim sistemini güçlendirmektedir. Eğitim programları esnek ve çeşitlilik içermekte; eğitim kalitesi iyileştirilmektedir. Okullar öğrencilerin performansını artırmak için rekabet etmek durumundadırlar. Singapur'da eğitimin daha çok ekonomiye yönelik olarak planlandığı görülmektedir. İlköğretim kurumlarından başlayarak öğrencilerin gruplandırılması, öğrencilerin yönlendirilmesine verilen önemi göstermektedir. Okullarda uygulanan öğretim programlarında İngilizcenin ağırlıklı ve zorunlu olması Singapur'un çok yakın bir zamana kadar İngiliz dominyonu olması açısından dikkat çekicidir. Öğretim programlarının dil ve teknik eğitim ağırlıklı olmasının, çok ulusluluğunun ve teknik eleman gereksiniminin bir sonucu olduğu gözlenmektedir. Eğitim Bakanlığı'nın merkezi yönetimi benimsemiş olması yetki devrinin olmadığını göstermektedir. Türk Eğitim Sistemi ile bu açıdan benzerlik göstermektedir. Özellikle dört dili anadil olarak kabul eden Singapur'un ulus kavramını yerleştirmesindeki yoğun çabası dikkat çekicidir. Üniversiteye giriş açısından eleme sistemine ilköğretimden başlamış olması Türk Eğitim Sisteminde yaşanan sorunun alternatif çözümü açısından değerlendirilebilir. Politeknik okullarla teknik eğitime önem veren Singapur'un orta düzey eleman yetiştirme bakımından da ilerleme kaydettiği söylenebilir.

Yararlanılan Kaynaklar

Accreditation system in Singapore.
http://www.ieee.org/organizations/eab/apc/cgaa/presentations/Singapore-Ho.doc 8.03.2007.

Desired Outcomes of Education, http://www.moe.gov.sg/corporate/desired_outcomes.htm. 05.03.2007.

Education. http://en.wikipedia.org/wiki/Singapore#Geography. 05.03.2007.

Education System in Singapore. http://www.singaporemirror.com/ab_education.htm 08.03.2007.

Ministry of Education. Singapore. www.moe.gov.sg 08.03.2007.

Organisation Structure. http://www.moe.gov.sg/corporate/organisation_structure.htm 14.03.2007

Our Vision. http://www.moe.gov.sg/corporate/mission_statement.htm#vision 14.03.2007.

Pre- School Education, http://www.moe.gov.sg/preschooleducation/ 07.03.2007.

Pre- University. http://www.moe.gov.sg/corporate/pre_u.htm 08.03.2007.

Private Schools in Singapore. http://www.moe.gov.sg/privatesch 08.03.2007.

Private Education in Singapore. http://www.education-hub.com/about-singapore/education-system.php 08.03.2007.

Primary Education, http://www.moe.gov.sg/corporate/eduoverview/Primary.htm 06.03.2007.

Politics and government. http://en.wikipedia.org/wiki/Singapore#Politics_and_government 05.03.2007.

Sakellariou, C. (2006). Benefits of general vs vocational/technical education in Singapore using quantile regressions. *International Journal of Manpower*, 27 (4), 358- 376.

School Divison. http://www.moe.gov.sg/schdiv/school_new.htm 14.03.2007.

Secondary Education, http://www.moe.gov.sg/corporate/eduoverview/Sec.htm. 06.03.2007.

Seong, D. (2006). Strategic Management of Educational Development in Singapore. Asia Education Study Tour for African Policy Makers. (18–30. 06. 2006).

Singapore. http://en.wikipedia.org/wiki/Singapore#Geography. 05.03. 2007.

Special Education in Singapore. http://www.moe.gov.sg/specialeducation/Aims%202003.htm 08.03.2007.

Singapur. http://tr.wikipedia.org/wiki/Singapur 08.03.2007.

The Singapore Educational Landscape. http://www.moe.gov.sg/corporate/eduoverview/Overview_edulandscape.htm 22.02. 2007.

The Republic of Singapore. http://www.geocities.com/CapitolHill/6280/kingdom3.htm 08.03.2007

Yamashita, M. (2002). Singapore Education Sector Analysis: Improvement and Challenge in Academic Performance of Four Ethnic Groups in Singapore. Annual Meeting of the Comparative and International Education Society, Orlando, Florida (5–9.03.2002).

http://www.moe.gov.sg/corporate/eduoverview/Overview_edulandscape (22.03.2007).

29. BÖLÜM

SURİYE EĞİTİM SİSTEMİ

Neşe GÜR

Giriş

Eğitim, bir ulusun geleceğini şekillendiren en önemli unsurlardan biridir. Bu özelliğinden dolayı eğitim, ülke politikaları belirlenirken öncelikli olmalı ve iyi planlanmalıdır. Eğitimle ilgili olarak alınacak tüm kararlarda ve uygulamalarda, başka ülkelerin eğitim sistemlerinin özelliklerinin bilinmesi yol gösterici olacaktır.

Karşılaştırmalı eğitimin araştırmalarının genel amaçlarından biri, bazı göstergeler temelinde karşılaştırmalar yaparak, ülkelerin eğitim sistemlerini anlamak ve çözümlemektir (Varış ve Diğerleri, 1979, 5). Karşılaştırmalı eğitimin bir başka amacı da bir ülkenin kendi eğitim sistemini geliştirmesi için kurama ve uygulamalara katkıda bulunmaktır (Demirel, 1994, 8). Karşılaştırmalı eğitimin genel amaçları doğrultusunda hazırlanan bu çalışmada öncelikle eğitim sistemleri üzerinde etkili olduğu bilinen bazı etkenler ele alınmış, sonrasında Türk eğitim sistemi ile Türkiye'nin komşusu olan Suriye'nin eğitim sistemi amaç, yapı ve süreç boyutlarıyla karşılaştırılmıştır.

Eğitim Sistemine Etki Eden Faktörler

Eğitim sistemlerinin gelişiminde etkili olduğu düşünülen etkenler, doğal etkenler ve sosyal etkenler olarak iki grupta ele alınmaktadır (Varış, 1979, 13). Karşılaştırmalı eğitim araştırmalarında, coğrafi konum, önemli bir doğal etken olarak kabul edilirken, demografik özellikler, dil, din, politik sistem ve ekonomik durum da önemli sosyal etkenler olarak sıralanmaktadır.

Coğrafi Durum

Coğrafi yapının ve iklim koşullarının, yerleşim yerlerinin oluşmasında etkili olduğu bilinmektedir. Bir ülkede, yerleşim yerleri arasındaki mesafe, ulaşımı ve haberleşmeyi etkilediğinden (Türkoğlu, 1984, 4) eğitim faaliyetlerinin bundan etkilenmemesi söz konusu olamaz. Uzak yerleşim birimlerine eşit eğitim olanakları sunulmasının ve vatandaşların da eğitimden eşit derecede yararlanmasının zorlaşacağı açıktır. Suriye'nin coğrafi yapısının bilinmesi eğitim sistemi ile ilgili bazı ipuçları verebilmektedir.

Yüz ölçümü 185.180 km² olan Suriye, bir Ortadoğu ülkesidir. Kuzeyinde Türkiye, doğusunda ve güneydoğusunda Irak, güneyinde Ürdün, güney batısında İsrail ve Lübnan vardır. Coğrafi açıdan, kıyı şeridi, dağlık bölge ve Suriye Çölü olmak üzere üç bölgeye ayrılır. Kıyı şeridi, ılıman iklimli ve bol yağışlı bir bölge olduğundan meyve ve sebze üretimi için oldukça uygundur. Dağlık kesim, aralarından Asi Nehri'nin geçtiği Ensariye ve Zaviye Dağları ile Antilübnan Sıra Dağları'ndan oluşmuştur. Dağlık kesimde ılıman Akdeniz iklimi hüküm sürdüğünden nüfus yoğunluğu oldukça yüksektir. Geri kalan kısım da Suriye Çölü olup hafif engebeli bir yapıdadır. Ülkenin ulaşıma elverişli tek akarsuyu olan Fırat Nehri, aynı zamanda da en önemli su kaynağıdır. Yerleşim yerleri, vahalarla kıyı şeridinde yoğunlaşmıştır (Ana Britannica, 1994, Cilt 28, 409–413).

Suriye'nin, dikkat çekici büyüklükte bir yüz ölçümüne sahip olmaması ve yerleşim yerlerinin de dağınık olmaması nedeniyle coğrafi yapısının eğitim açısından ciddi bir sorun yaratmadığı söylenebilir.

Demografik Özellikler

Nüfusun, yoğunluğu, artış hızı, dağılımı, yaş ortalaması gibi demografik özelliklerin eğitim olanaklarının sunumunu ve kalitesini etkilediği bilinmektedir. Suriye'nin demografik özellikleri de, eğitim hizmetlerinin sunumunda belirebilecek sorunların kaynağı olabilir.

Suriye'nin nüfusu 2011 yılında 21.906.000 olup, nüfus artış hızı yıllık % 2,5'tir (http://stats.uis.unesco.org, http://oecd.org). Ortalama ömür uzunluğu 1993 yılı verilerine göre 67 yıl iken 2011 verilerine göre 74 yıldır. (T.C. Şam Büyükelçiliği Ticaret Müşavirliği, 2006; http://oecd.org). Suriye'de 1993 yılından 2011 yılına kadar geçen sürede ömür uzunluklarının artması ülkenin gelişmişlik göstergeleri açısından olumlu bir durum olarak değerlendirilebilirken nüfus artış oranının gelişmiş ülkelere oranla yüksek olduğu söylenebilir.

Suriye'ye ait demografik özelliklerden eğitimi en fazla etkileyebilecek olanın hızlı nüfus artışı olduğu söylenebilir. Nüfusun hızla artması, eğitim hizmetinden yararlanması gerekenlerin de sayıca artması anlamına geldiğinden, nüfus artış hızına paralel bir biçimde devletin de hizmet sunma kapasitesini arttırması gerekir ki bu da ekonomik anlamda devletleri zorlayıcı bir durumdur. Aksi halde eğitim gereksinimi yeterli düzeyde karşılanamayacaktır. Ayrıca Peker'e (1999, 8) göre, nüfusun etnik kökenindeki farklılıklar eğitim istemlerini çeşitlendireceğinden eğitim hizmetlerini etkilemektedir.

Dil

İnsanlar arasındaki iletişimin en temel araçlarından biri dildir. Kültür aktarımı sağlayan dil, eğitimde önemli bir yere sahiptir (Özkan, 2003). Bir ülkede birden fazla dil konuşuluyorsa ve konuşulan dil ile resmi dil arasında farklılıklar varsa, eğitim bu durumdan olumsuz etkilenmektedir. Dil birliği sağlayamayan ülkeler, eğitimin amaçlarını gerçekleştirmede sorunlarla karşılaşmaktadır (Peker, 1999, 9). O nedenle bir ülkenin öncelikle dil birliği sağlamaya çalışması yerinde olacaktır.

Suriye'nin resmi dili Arapça'dır. Nüfusun % 90'nını Araplar oluşturmaktadır; ancak konuşulan Arapça diğer ülkelerden farklı olduğundan "halk Arapçası" olarak adlandırılır. Ülkede İngilizce ve Fransızca da konuşulmaktadır; ancak Fransızca daha çok aristokrat dili olarak yaygındır. Kürtler ve Ermeniler de kendi dillerini kullanabilmektedir (Anabritannica, 1994, Cilt 28, 409-413). Suriye'nin dil konusunda esnek olduğu görülmektedir. Bu durumun, azınlık hakları açısından olumlu olsa da dil birliğini sağlamayı zorlaştıracağı söylenebilir.

Din

Tarih boyunca hemen hemen bütün dinlerde ibadet mekânlarının aynı zamanda öğretim mekânları olarak kullanıldığı görülmektedir (Peker, 1999,9). Dinler, insanlann hayata bakış açılarını ve yaşam biçimlerini etkilediğinden, dinlerin eğitim sistemlerini etkilememeleri olası görünmemektedir.

Suriye'nin resmi dini olmasa da, nüfusun çoğu Müslüman'dır. Müslümanların da yaklaşık dörtte üçü Sünni mezhebindendir. Suriye'deki İslami azınlıkların oranları şöyledir: Arap Alevisi yani Nusayri%12, Dürzî % 3, İsmaili % 1. Bu azınlıklar, belli yörelerle toplanmışlardır (http://Ar.wikipedia.org; Ana Britannica, 1994, Cilt 28, 409-413) Ülkedeki Hıristiyanların oranı ise % 10–14'dür ve çok sayıda küçük cemaate ayrılmış durumdadırlar (Landis, 2003).

Müslümanlar çoğunlukta olsa da Suriye'de, İslami bayramlarda olduğu gibi Hıristiyan bayramlarında da tatil ilan edilir. Haftalık tatil günü Cuma olmasına rağmen Pazar günleri Hıristiyanlara birkaç saat izin verilir. İktidarlar din konularına son derece titiz yaklaşmakta olup, cami görevlileri, Kur'an okulları, şeriat fakülteleri çok sıkı bir denetim altındadır. Ulema denilen din bilginlerinin atanmasında ve en büyük Müslüman yargı makamı olan Cumhuriyet Baş Müftüsü'nün atanmasında son söz Vakıflar Bakanlığı'nındır. Din konusu son derece siyasal bir sorun olma niteliğini sürdürmekle birlikte devlet, İslamiyet'in liberal uygulanışını korumuş görünmektedir (Önol, 1994, 224–225; Akt. Demir, 1996). Suriye'de farklı dinlere sahip insanların bulunmasının eğitim alanında önemli sorunlar yaratmadığı söylenebilir.

Politik Sistem

Her ülke, yönetildiği siyasi rejimin yapısına uygun eğitim amaçları belirlemekte ve bu amaçlar doğrultusunda vatandaşlarını yetiştirmektedir. Demokrasi ile yönetilen ülkelerde vatandaşların da demokrasi bilinci geliştirmesi doğrultusunda eğitim verilirken, diktatörlük yönetiminin hâkim olduğu ülkelerde verilen eğitimin amacı diktatörün varlığını kabul eden bireyler yetiştirmektir (Türkoğlu, 1984, 8). Politik sistemle eğitim sistemi arasındaki bu yakın ilişkinin, ilişkiyi daha da önemli kıldığı söylenebilir. Bir ülkenin eğitim sistemini anlamak için öncelikle o ülkenin tarihini ve politik sistemini anlamak gerektiği açıktır.

Suriye'nin tarihsel geçmişi milattan önceki yılara dayanır. Bugünkü Suriye topraklarına Fenikeliler, Asurlular, Etiler ve Persler egemen olmuşlardır. Bölge İskender'in Persleri yenmesi üzerine Bizans'ın daha sonra da Romanın hâkimiyetine girmiştir. Milattan sonra 638'de İslam ordulan Şam'a girmiş ve bölge Arap

İmparatorluğuna dâhil olmuştur. Suriye daha sonra Emevilerin, Abbasilerin Fatımilerin, Eyyübilerin Haçlılann ve Memlukluların işgaline uğramış, 1516'da Merci Dabık meydan savaşı ile Osmanlı yönetimine girmiştir (Demir, 1996, 25).

Ülke Birinci Dünya Savaşı sonrasında 1922'de Fransız mandasına girmiştir. Fransa'ya karşı bağımsızlığını 1941 yılında kazanan Suriye'de 1943 yılında Şükrü El Kuvatlı Cumhurbaşkanı seçilmiştir. Fransız kuvvetlerinin ülkeden çekilmesi 1946'da tamamlanmıştır. Ancak aralıksız devam eden bir seri askeri darbeler ve iktidarsız siyasi yönetimlerle Suriye'deki karışıklıklar devam etmiştir. Mart 1949'da Kuvatlı rejimini deviren Albay Hüsnü Zaim'in başlattığı askeri müdahale döneminin ardından, Albay Edip Çiçekli gelmiş ve onun devrilmesiyle 1954'de parlamenter rejim için çabalayan Albay Faysal El-Atasi gelmiştir (Demir, 1996, 25).

Mısır ile 1958'de birleşen Suriye, Birleşik Arap Cumhuriyeti adını almış ancak bu birliktelik, 1961'de Suriyeli subayların askeri darbesi ile sona ermiştir. Darbeyle birlikte başlayan sağa kayış, Baasçılara yakın subayların Mart 1963'te yönetimi ele geçirmesi ile durmuştur. Zamanla kuvvetlenen Baas rejimi, 1961 darbesinde yer alan Nasır yanlılarının bir süre sonra tasfiye edilmesini sağlayan 1966'daki yeni bir darbe ile kesin denetimi sağlamıştır. Askeri darbenin başındaki Albay Salih El-Cedid, yerini 1970'de Hafız Esad'a bırakmıştır (Ana Britannica, 1994, Cilt 28, 409–413).

Suriye'nin, yönetim biçimi, 1973 tarihli anayasası uyarınca çok partili cumhuriyettir. Bununla birlikte 1963 yılındaki darbeden bu yana siyasal iktidar, birçok Ortadoğu ülkesinde kolları olan Baas Partisinin kesin denetimi altındadır. Öteki siyasal partilerin çok küçük bir oranla temsil edildiği 195 üyeli Halk Konseyi aynı zamanda yasama organı işlevi görür. Konsey üyeleri her dört yılda bir doğrudan halk tarafından seçilir. Yürütmenin başında Suriye Baas Partisi genel sekreterliği, Ulusal İlerici Cephe Başkanlığı, Silahlı Kuvvetler Başkomutanlığı görevlerini de elinde tutan devlet başkanı bulunur. Yedi yıllık bir dönem için doğrudan halk tarafından seçilen devlet başkanına hükümet işlerinde, kendisinin atadığı başbakan ve bakanlar kurulu yardım etmektedir (Ana Britannica, 1994, Cilt 28, 409–413).

Baas Partisinin ülke yönetimindeki baskın hali halkı son zamanlarda isyana götürmüş ve ülkede hükümet karşıtı gösteriler başlamıştır. Hükümet, bu gösterileri önlemek için halkına karşı şiddet kullanmakla suçlanmakta ve ABD dahil pek çok ülkenin bu nedenle Suriye'ye karşı yaptırım uygulaması gündeme gelmektedir (http://bbc.co.uk). Bu durumun eğitim sistemini kısa vadede olumsuz etkileyeceği söylenebilir.

Ekonomik Durum

Ülkelerin gelişmişlik düzeyi hakkında yorumlar yapılırken ekonomik göstergelerden yararlanıldığı görülmektedir. Genel olarak, bir ülkede çalışabilen aktif nüfusun belirli bir dönemde ürettiği mal ve hizmetlerin toplam değeri olarak tanımlanan Gayri Safi Milli Hâsıla (GSMH) ekonominin temel bir göstergesi olarak kabul edilmektedir (http://www.bankeuropa.com). GSMH'dan kişi başına düşen gelir ile sağlığa ve eğitime ayrılan payların ise bir ülke hakkında yargıya varmayı kolaylaştıran diğer göstergeler arasında yer aldığı görülmektedir.

Peker (1999, 10), eğitime ayrılan kaynağın az veya çok olmasının ekonomik yapıyla ilgili olduğunu söylemiştir. Burada ekonomik yapı yerine durum kelimesini kullanmak daha doğru olacaktır. Ekonomik durumu iyi olan ülkelerin eğitime diğerlerinden daha fazla kaynak ayırdığı sık rastlanır bir durum olsa da ekonomik durumdan çok eğitime bakış açısının daha etkili bir unsur olduğu söylenebilir. Ünal, (1996, 74), bir ülkedeki toplumsal kaynakların, devlet yönetimine egemen sınıflar tarafından yönlendirildiğini, dolayısıyla eğitime ayrılan kaynak miktarının, egemen sınıfın istekleri ve beklentileri doğrultusunda değişebileceğini ifade etmiştir.

Suriye'de büyük oranda tarım, imalat ve hizmet sektörüne dayanan bir ekonomik sistem yürümektedir. Ekonominin kilit dallarının çoğu devletin elindedir. Kamu sektörü ağırlıklı olan sanayi faaliyetleri gıda, tekstil, çimento, şeker, kimyasal maddeler, dayanıklı tüketim malları, elektrik ve petrol şeklinde özetlenebilir. Ülkenin en önemli yeraltı zenginliği petrol ve fosfattır (Ana Britannica, 1994, Cilt 28, 409–413). UNESCO raporlarında Suriye ekonomisi, 2003 yılı itibanyla "orta altı gelir" grubuna dâhil edilmiştir (www.unesco.org).

Suriye'nin 1990 yılı verilerine göre GSMH'sı 12.404 milyar ABD Doları'dır. Suriye'de eğitim büyük oranda devletin GSMH'dan ayırdığı pay ile karşılansa da bazı öğretim kademelerinde velilerden bağış da toplanmaktadır. 1992 bütçesinden, eğitim harcamalarına %12,2 oranında bir pay ayrılmıştır. (Demir, 1996, 94; (Ana Britannica, 1993, 727). Bu oran, 2006 yılı verilerine göre % 9'a (T.C. Şam Büyükelçiliği Ticaret Müşavirliği, 2006), 2007 ve 2009 yılı verilerine göre ise 4,9'a (http://stats.uis.unesco.org) kadar düşmüştür. Bu düşüşün eğitim sistemi açısından olumsuz sonuçlar doğuracağı söylenebilir.

Eğitim Sistemi

Suriye'de şuandaki okul sistemi 1967'de, Suriye'nin Ürdün ve Mısır'la birlikte Arap Kültürel Birliği Sözleşmesi'ni imzaladığında kurulmuştur. Böylece bu üç ülkede benzer bir okullaşma düzeni kurularak, ilköğretim altı yıl, orta öğretim üç yıl ve orta öğretim sonrası üç yıl olarak belirlenmiştir. Aynı zamanda bu okullaşma ve bu kademeler için tek bir ortak program, sınav yöntemleri ve öğretmen yetiştirme düzeni oluşturulmuştur (Syria online; Akt. Landis, 2003).

Mısırda basılan bazı kitaplar yıllarca Ürdün ve Suriye okullarında kullanılmıştır. Bu ülkeler günümüzde de kitap basımını yönlendiren akademik bir birliktelik oluşturmuştur. Nasır döneminde oluşturulan bu Arap Ulusal Okul Sistemi, Suriye Eğitim Programındaki Pan-Arap ve Sünni katılığını açıklamaktadır. Araplar arasındaki kültürel ve politik birliği sağlamak için Nasır döneminin eğitimcileri, bütünleştirici bir Arapçılık görüşünü benimsemişlerdir. Ayrıca bu eğitimciler, İslam'ı, Sünnilikle sınırlandırmışlardır ve Araplar arasındaki bölgesel farklılıklardan ve Müslümanlar arasıdaki mezhep farklılıklarından bahsetmenin Araplar arasındaki hoşgörüyü ve bağı sağlamlaştırmak yerine ayrımcılığa yol açacağına inanmışlardır. Eğitim sistemindeki bu pan-arap milliyetçiliği ve Sünni İslamcılık 1967 yılında iyice pekiştirilmiş ve hâlâ liberalizmin, dinin ve milli farklılığın açıkça tartışılmasına engel olarak kalmıştır (Landis, 2003).

Alevi liderlerinin, Sünnicilikten vazgeçmeleri politik olarak zararlı görülmüş özellikle Nasır'ın eğitim programını ortadan kaldırmanın ve okul sistemindeki Sünniciliğe saldırmanın kendi ulusal ve İslami özelliklerine gölge düşüreceğine inanılmıştır. Esad Ailesi, laisizmi ya da batıdaki kilise ile devlet arasındaki ayrımı desteklemekten ziyade İslam'ın Sünni nosyonunu benimsemiştir. Rejimin dini muhafazakârlığı, 1980'lerin başındaki Müslüman Kardeşler Olayı'ndan sonra iyice hissedilmeye başlanmıştır ve artan İsrail ve Amerikan baskısına rağmen değişmeyeceği düşünülmektedir (Landis, 2003).

Batılı bir model taşıyan Suriye'deki özel okullar, yüksek standartlara sahip olup yabancılarca kurulmuşlardı. 1967 yılında Altı Gün Savaşı'ndan sonra bu okullar da dâhil olmak üzere tüm okullar (300'den fazla Hıristiyan okulu ve 75 özel Müslüman okulu) millileştirilmiştir (Library of Congress Country Studies, Syria Education; Akt. Landis, 2003).

Suriye'de okulların millileştirilmesi, seçkin aileleri ve özellikle Hıristiyan toplumunu etkilemiştir. Bazıları bu millileştirmenin çok sayıda Hıristiyan ailesinin göçüne neden olduğunu belirtmiştir (Mouawad, Syria and Iraq; Akt. Landis, 2003).

Suriye'de eğitim, resmileşmiş olmasına rağmen büyük kentlerde orta ve üst ekonomik düzeydeki Hıristiyanların egemenliğinde, mükemmel olarak nitelendirilen özel din okulları da vardır. 1990'lerden itibaren zengin Suriyeliler büyük kentlerde bu mükemmel ve pahalı eğitime olan talebi karşılamak için özel okullar açmaktadırlar. Bunlardan bazıları Rami Makhlouf ve Nadir Qala tarafından, Şam'da açılan Shwayfat okuludur. Bugün orta dereceli okulların (lise) % 10'u özel statüdedir. Devlet ve özel okullarda aynı milli eğitim programı uygulanmaktadır (Landis, 2003).

Dünya Bankası verilerine göre, Arap dünyasında vatandaşlarına temel eğitimi en iyi veren hükümet Suriye Hükümeti'dir. Bugün çoğu Suriyeli okuryazardır ve eskiye nazaran daha çok yıl okula gitmektedir. Suriyeli çocukların % 93'ü orta öğretime kaydolmakta fakat sadece % 38'i devam edebilmektedir (Landis, 2003).

2002'de hükümet zorunlu eğitimi altı yıldan dokuz yıla çıkarmıştır. Hükümet aynı zamanda UNESCO tarafından desteklenen bir planla okul öncesi eğitimi kırsal kesime de götürmüştür. Bu girişimin, 2002 yılında 15 yaş üstü nüfusun % 24 olan okuma yazma bilmeme oranını düşüreceği öngörülmektedir. Bu % 24'lük kesimin % 37'si de kadındır. Nüfusun % 10-14'ünü oluşturan Hıristiyanların dışında, okula giden tüm Suriyeliler, İslam'la ilgili resmi eğitim almaktadırlar ve hangi mezhepten olurlarsa olsunlar aynı kitaptan öğrenim görmektedirler. Hıristiyanlar ise daha birinci sınıfta kendi din derslerini alırlar. Suriye okullarındaki okul sisteminde benimsenen dinler İslam ve Hıristiyanlıktır (Landis, 2003).

Suriye'nin, Osmanlı hâkimiyetinin sona ermesinin ardından Fransa'nın manda yönetimine girmesiyle Fransızlar, öncelikle Fransızca'yı Arapça'ya eşit tutarak Arapça yanında resmi dil ilan etmiş, ardından Arap İslam kültürünü yok edip yerine Fransız kültürünü yerleştirmek için eğitim sistemini tümüyle değiştirmişlerdir (Basri, 1985, 36; Akt. Demir, 1996, 50). İkinci Dünya Savaşı sonrası Fransızların ülkeden çekilmeleriyle eğitim sisteminin canlandığı, bağımsızlık sonrasındaki kültür ve eğitim politikalarında ulusal kimliğin öne çıkarıldığı gözlenmektedir (Demir, 1996, 50).

Suriye'de 1950'lere kadar mesleki ve teknik eğitime yeterince önem verilmemiş, daha çok tarıma dayalı bir eğitim sistemi tercih edilmiştir. Suriye'de modern anlamdaki ilk üniversite 1919 yılında kurulmuştur. Bu üniversite Arap dünyasının bilinen en eski kültür kurumu olan Arap Bilim Akademisi olup birimleri tıp ve hukuk fakültesi olarak öğretime başlamıştır (Anabritannica, 1994, Cilt 28, 409–413).

Eğitim Sisteminin Amaçları

Suriye'de eğitimin genel amacı, sosyalist Arap milliyetçisi, fen bilimleriyle uyumlu, tarihini ve yaşadığı yeri bilen, geçmişini bilen ve geçmişinden onur duyan, Arap milliyetçiliğinin amaçlarına uygun bir anlayışla yoğrulmuş ve bu amaçları başarmak için olağanüstü bir çaba gösteren, birlik, özgürlük, sosyalizm ve refahın artmasına ve böylece insanlığın ilerlemesine katkıda bulunan bir nesil yetiştirmektir (www.unesco.org). Başka bir amaç da bu amaçlara ulaşmayı engelleyen her şeye karşı çıkmaktır (Yılmaz, 1991, 553). Karşı koymayı ya da daha ileri boyutta savaşmayı çağrıştıran bu amacın Suriye eğitim sisteminin genel amaçları arasında dikkat çeken bir özelliği olduğu söylenebilir.

Suriye eğitim sistemi 1974 tarihli anayasası ve eğitim yasası ile düzenlenmiştir. Bu yasaya göre, ülke eğitim sisteminin temellerini, zorunlu eğitim, fırsat eşitliği, eğitim hakkı, Arap milliyetçiliği, sosyalist ve laik eğitim ve özel yeteneklerin eğitilmesi oluşturmaktadır (Demir, 1996, 57).

Suriye Hükümeti, serbest piyasa ekonomisine geçişi hızlandırmak ve insan kaynaklarını geliştirmek amacı ile onuncu beş yıllık planda (2005–2010) eğitim ve öğretimin öncelikli alanlardan biri olduğunu bildirmiştir. Suriye'de, eğitim, bu amaca ulaşmak için stratejik bir araç olarak görüldüğünden tüm eğitim kademelerinde standartlar arttırılmıştır (Maysa, 2006, 3).

Eğitim sisteminin genel amaçlarının dışında her bir eğitim kademesi için tanımlanmış özel amaçlar da vardır. Suriye'de okul öncesi eğitimin temel amacı, çocuğun kişilik gelişimine yardımcı olmaktır. Bu amaçla devlet ve diğer kuruluşlarca açılmış okul öncesi eğitim kurumları vardır ancak bunlar daha çok il merkezlerinde yaygındır. Merkezi olmayan yerlerde de okullar açılmaktadır. (Demir, 1996, 60). Bu durum Suriye'de okul öncesi eğitime önem verilmeye başlanmasının bir göstergesi olarak kabul edilebilir.

Suriye'deki yükseköğretim sistemi, hükümetin benimsediği "eşit fırsat" ilkesine ve "açık kapı" politikasına dayanmaktadır. Üniversite yasasına göre üniversitelerin amacı, Suriye Arap Cumhuriyeti'nin sosyal ve ekonomik gelişmesine katkıda bulunacak fen, teknoloji, beşeri bilimler ve sanat alanlarında ilerleme sağlamaktır. Yasaya göre bu amaç şu görevlerle başarılabilir (Mualla, 2002):

- Bilim, üretim ve hizmetler alanında nitelikli insan yetiştirmek,
- Suriye Arap Cumhuriyetinin ve Arap ülkelerinin sosyal ve ekonomik kalkınmasında karşılaşılan sorunlara çözüm bulmayı amaçlayan bilimsel ve teknolojik ilerlemeye katkıda bulunan bilimsel araştırmayı geliştirmek ve bu araştırmaya katılmak,
- Araştırma, öğretim ve öğrenme yöntemleri ile üniversite kitaplarının yazılaması

ve çevrilmesini içeren araçların geliştirilmesi ve bilimsel araştırmayı destekleyecek uygun araştırma laboratuvarlarının kurulması,

- Sürekli öğrenme ve yetiştirmeyi destekleme,
- Öğrencilerin bilimsel özelliklerini geliştirme,
- Öğrencileri, gelecekte kendileri için daha iyi olacak etkinlikleri seçmesi için yönlendirme,
- Kültürel, sanatsal ve spor etkinliklerini destekleme,
- Diğer Arap vb. yabancı üniversitelerle ve bilimsel kuruluşlarla kültürel bağları güçlendirme,
- Üniversiteler arasındaki etkileşimi sağlama.

Eğitim Sisteminin Yapısı

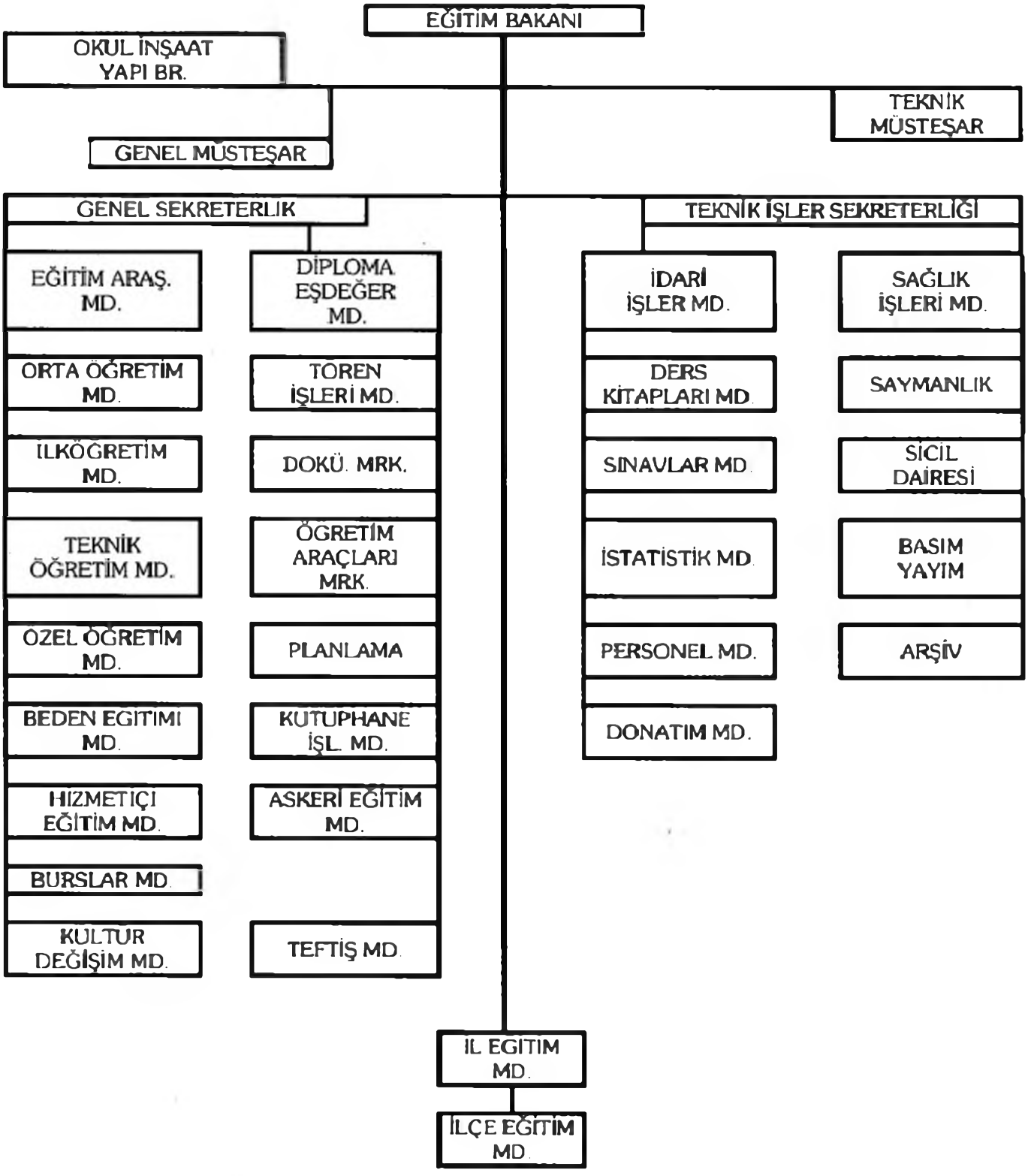
Eğitim sisteminin yapısı yönetsel yapılanma ve okul yapılması şeklinde iki başlık altında ele alınmıştır.

Yönetsel Yapılanma

Eğitim Bakanlığı ve Yükseköğretim Bakanlığı, Suriye okullarının kolejlerin ve üniversitelerin yönetiminden, program geliştirme de dâhil olmak üzere sorumludur (Maysa, 2006, 3). Suriye eğitim sisteminin yönetim görevleri büyük ölçüde Eğitim Bakanlığı'nda toplanmıştır. Ülke eğitim sisteminin yönetimi merkezi bir yapıya sahiptir (Demir, 1996). Eğitim Bakanlığı Merkez Örgütü Şekil 1'de yer almaktadır.

Şekil 29.1'de görülen her birim bir müdür tarafından yönetilmektedir. Her birimin görevi ayrı ayrı tanımlanmıştır. Genel Kurula bağlı olarak çalışan Eğitim Araştırmaları Müdürlüğü, sadece eğitimle ilgili araştırmaları yürütmekle kalmayıp, programların hazırlanması, ders kitaplarının seçimi gibi görevleri yerine getirir. Orta öğretim müdürlüğü sorumluluk alanına giren okullardaki eğitimin kesintisiz yürütülmesi için gerekli önlemlerin alınmasında sorumludur. Genel Kurula bağlı hizmetiçi eğitim, burslar, kültürel değişim, askeri eğitim ve teftiş müdürlükleri de kendi alanları ile ilgili çalışmaları yürütmekten sorumludurlar. Teknik kurula bağlı birimler ise daha çok halkla ilişkiler hizmetini yürütüp bakanlığın onayından geçmesi gereken dokümanları inceler ve hazırlar. İdari İşler Müdürlüğü de Teknik Kurul'a bağlı olup, yönetim süreçlerinin denetiminden sorumludur. Ders Kitapları Müdürlüğü ile Sınavlar Müdürlüğü sınav tarihlerinin belirlenmesi ve sınavları değerlendirecek komisyonun oluşumundan sorumludur. İstatistik Müdürlüğü çeşitli eğitim kademelerine yönelik istatistikler uygular ve değerlendirir (Yılmaz, 1991, 565–566).

Merkezi düzeydeki bu yönetim yapısını, toplam sayıları 13 olan illerde il eğitim müdürlükleri, ilçelerde de ilçe eğitim müdürlükleri temsil etmektedir. Yerel yönetim organları olan belediyelerin eğitim yönetiminde herhangi bir şekilde görev almaları söz konusu değildir (Yılmaz, 1991, 566).

Şekil 29.1. Suriye Eğitim Yönetiminin Örgüt Yapısı

Kaynak: Yılmaz, 1991, 267

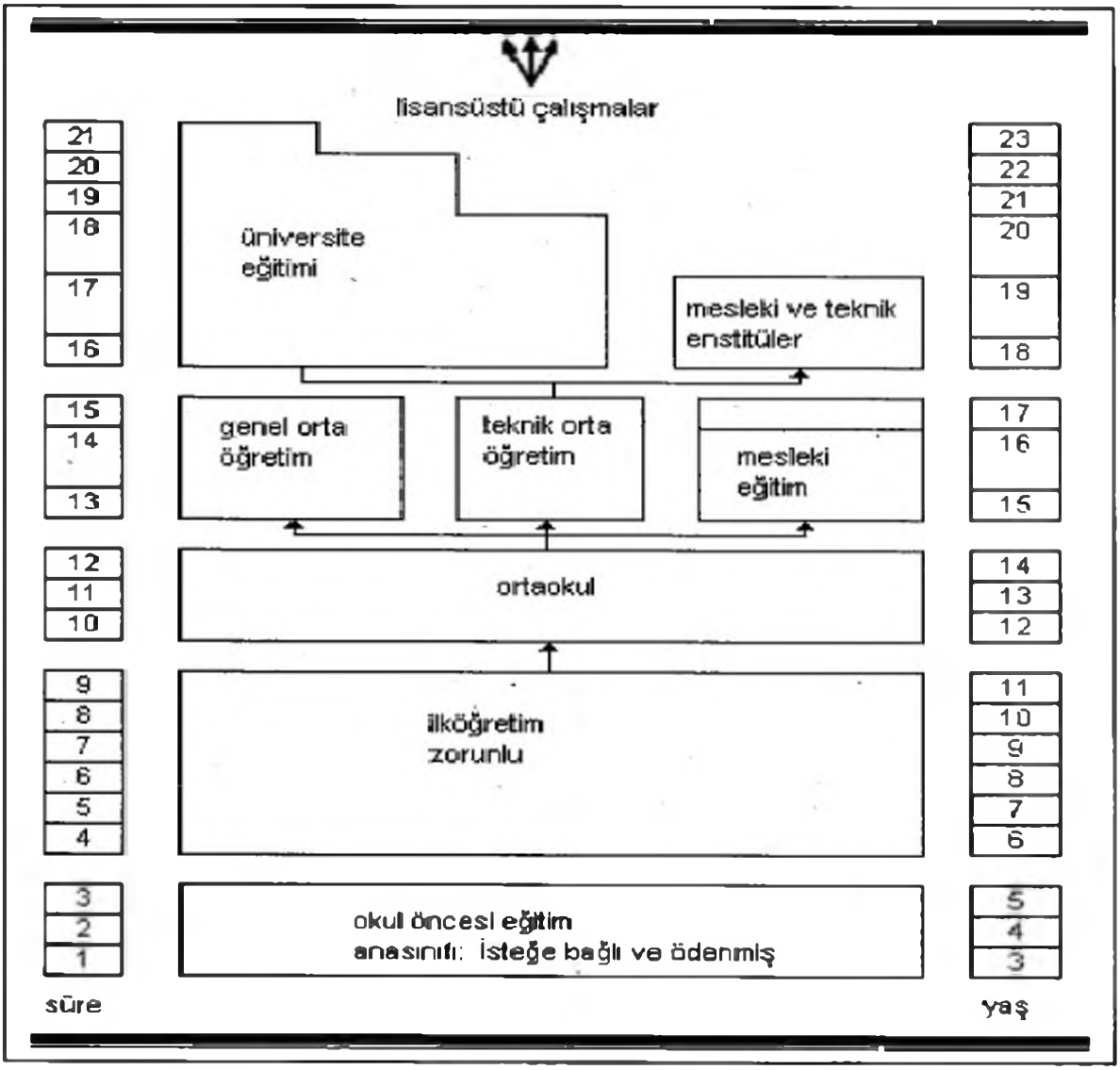
Eğitim bakanlığını eleştirerek çarpıcı bazı tespitler sunan Landis'e (2003) göre, Suriye'de Eğitim Bakanlığı, suni İslam dışındaki gelenekler için hoşgörü gösterme çabasında değildir. Hıristiyanlık dışındaki tüm dini gruplar İslam'ın düşmanı, İslamlaştırılması ve savaşılması gereken gruplar olarak görülmüşlerdir. Böylesi bir bakış açısının dünya barışı, eşitlikler ve özgürlükler açısından üzücü bir durum olduğu söylenebilir.

Suriye'de yükseköğretim yönetimi, tümüyle Yükseköğretim Bakanlığı'nda toplanmıştır. Bu bakanlık yükseköğretim politikalarını belirler, Planlama Bakanlığı ile uzman ve teknisyenlerin eğitimleri konusunda çalışma planları hazırlar. Yükseköğretim Bakanlığı'na bağlı yükseköğretim konseyi ise ülkenin yetişmiş insan gücü gereksinimine göre yükseköğretim kurumlarının genel eğitim ve araştırma politikalarını belirler. Konsey ayrıca fakülte bölüm ve öğretim kadroları ile birlikte öğretim programlarını koordine etmenin yanında fonların üniversiteler arasındaki dağıtımında hükümete önerilerde bulunur. Bunların yanında konsey, profesörlerin atanması, akademik kadronun transferi, başka ülkelerden alınan derecelerin değerlendirilmesi, üniversiteye kayıt kabul koşullarının belirlenmesi gibi işlerden sorumludur. Yükseköğretim dışında en önemli karar merkezi Eğitim Bakanlığı iken yükseköğretimde daha esnek bir yapı vardır (Yılmaz, 1991, 568).

Okul Yapılanması

Suriye'de, okul öncesi eğitim, temel eğitim, genel, mesleki veya teknik orta öğretim, yükseköğretim ve üstü olarak sıralanan öğretim kademeleri vardır. Suriye eğitim sistemindeki öğretim kademeleri Şekil 29.2'de görülmektedir.

Suriye'de öğretim kademeleri, 3–5 yaşları arasında 2 yıl süren okul öncesi eğitim, 6–11 yaşlar arasında 6 yıl süren ilköğretim, 12-14 yaşları arasında 3 yıl süren ortaöğretim, 15-17 yaşları arasına 3 yıl süren genel, teknik ya da mesleki orta öğretim, 18-19 yaş arası 2 yıl süren mesleki ve teknik enstitüler, 18-21 yaş arası 4 yıl süren üniversite eğitimi ve bir ya da iki yıllık yüksek lisans eğitimi ve daha üst eğitim kademeleri şeklindedir.

Şekil 29.2. Suriye Eğitim Sisteminde Öğretim Kademeleri

Kaynak: (http://nt5.scbbs.com/cgi-bin/om_isapi.dll?clientID=211494570)

Eğitim Sisteminin İşleyişi

Suriye'de öğretim kademelerinin, öğretmen yetiştirme ve hizmetiçi eğitim faaliyetlerinin işleyişi ve eğitim sistemine yöneltilen eleştiriler aşağıda açıklanmaktadır.

Okul Öncesi Eğitim

Anaokulu veya yuva olarak adlandırılan okul öncesi eğitim, 3–5 yaş grubundaki çocuklara yönelik, zorunlu olmayan, isteğe bağlı ve ücretli olarak gidilebilen bir eğitim sürecidir. UNESCO verilerine göre, Suriye'de 1998 yılı itibarıyla okul öncesi eğitime kayıt oranı % 8.47 iken bu oran 2002'de % 10'a çıkmış, 2009 yılında da % 9 olmuştur (www.unesco.org). Okul öncesi kurumlardan zorunlu öğretime geçme oranı ise % 100'dür. Bayan öğretmenlerin oranı % 95 olup, bir öğretmene düşen ortalama öğrenci sayısı 23'tür (Demir, 1996, 60). Bu verilerden okul öncesi eğitimin yeterli düzeyde olmadığı anlaşılmaktadır

Zorunlu Eğitim

İlköğretim, (3+3+3) şeklinde 9 yıllık zorunlu bir eğitimdir. 9 yılın sonunda öğrenciler, Genel Hazırlık Eğitim Sınavı'na (Al Kafa'a Examination=Brevet) girerler. Bu sınavda başarılı olan öğrenciler, sınav sonuçlarına göre genel, teknik ya da mesleki dallarda ortaöğretim kurumlarına kayıt olabilirler (Maysa, 2006, 3). Buradan sınavı geçemeyen öğrencilerin sistemden çıkarılmakta olduğu anlaşılmaktadır.

Temel Eğitim ücretsiz ve zorunlu olup ilk ve ortaokul kademelerinden oluşur. Temel eğitimin sonunda yapılan genel sınavı geçen öğrenci Temel Eğitim Sertifikası almaya hak kazanır.

Türk eğitim sisteminde kullanılan adlardan yararlanarak, Suriye'deki İlköğretimin ilk altı yılı ilkokul dönemi, sonraki üç yılı ortaokul dönemi ve ilköğretim sonrasında zorunlu olamayan üç yıllık ortaöğretim de lise dönemi olarak adlandırılabilir.

Ortaöğretim

Suriye'de genel ortaöğretim eğitimi ücretsizdir ve 3 yıl sürer ortaöğretim kurumları yani liseler üç yıllıktır. İlk yıl tanıtıcı genel bir eğitim verilir ve sonrasında öğrenciler edebiyat veya fen alanlarından birine geçer. Üç yılın sonunda öğrenciler, ortaöğretim diploması almak için Genel Ortaöğretim Sınavı'na (Al Shahada Al Thanawiyya=Baccalaureate) girerler (Maysa, 2006, 3).

Mesleki ve endüstriyel eğitime, kız öğrenciler de dâhildir (Mualla, 2002). Mesleki ve teknik eğitim ücretsizdir fakat zorunlu değildir. Mesleki ve teknik ortaöğretim eğitimi mesleğe ve eğitime göre 2000 yılına kadar iki ya da üç yıl sürerken artık sadece üç yıl olmuştur. Mesleki ortaöğretim eğitimi kızlar için teknik endüstriyel, ticaret ve teknik eğitim kollarını içerir (www.unesco.org). Eğitimin sonunda ise öğrenci başarılı olmuşsa seçtiği dalda (genel ya da dini) Mesleki ve Teknik Eğitim Diploması almaya kazanır (www.unesco.org).

Teknik ortaöğretim, teknik, endüstriyel ve ticari olmak üzere üç bölüme ayrılır. Bu eğitimin sonunda da öğrenciler, teknik eğitim enstitülerine girebilmek için Genel Teknik Ortaöğretim Sınavı'na (Al Shahada Al Thanawiyya Al Fanniyya=Technical Baccalaureate) girerler (Maysa, 2006, 3).

Baccalaureate Sınavını (genel ya da teknik) geçen öğrenciler ortaöğretim sonrası mesleki ve teknik enstitülere gidebilirler. Mesleki ve Teknik Öğretmen Enstitüsü, yardımcı öğretmenleri ve beden eğitimi öğrencilerini eğitir. Mesleki ve teknik enstitüler, "Teknik Endüstri Baccalaureate" sınavını geçen öğrenciler için Endüstri Mesleki ve Teknik Enstitüsü, "Ticaret Baccalaureate" sınavını geçen öğrenciler için Banka Ticaret Mesleki ve Teknik Enstitüsü ve kızlar için yapılan Teknik Ortaöğretim Eğitimi Sınavı'nı geçen kız öğrenciler için Kız Mesleki ve Teknik Enstitüsü olarak sınıflanır (www.unesco.org).

Genel ortaöğretim diploması sahipleri puanlarına ve Yükseköğretim Kurulu'nun belirlediği kontenjanlara göre üniversiteye girebilir. Üniversitelerde Fransız modeli benimsenmiştir. Üç temel aşaması vardır. Bunlardan ilk aşama lisans eğitimidir, farklı fakültelerdeki bölümlere göre 4–6 yıl sürer (tıp 6 yıldır). İkinci aşama yüksek lisans

eğitimidir (kısaca DEA veya DESS adı verilmiştir) ve Amerikan ve İngiliz eğitim sistemlerindeki yüksek lisans programlarına eşdeğer diplomaların verildiği 1-2 yıl süren bir eğitimdir. Üçüncü aşama doktora aşamasıdır ki bu da 3-5 yıl sürmektedir (www.unesco.org; http://www.yurtdisiegitimmerkezi.net).

Akademik yıl her sınıf seviyesinde 2 dönem süren 32 iş haftasından (sınav haftalarını içermeyen) meydana gelir (www.unesco.org). Eğitim, Eylülden Hazirana kadar sürmektedir (http://www.uis.unesco.org/profiles).

Suriye eğitim sisteminin en dikkat çekici özelliklerinden biri ilköğretim kademesi de dâhil olmak üzere her kademenin sonunda en az bir bitirme sınavı olması ve bu sınavın aynı zamanda bir üst kademeye girebilmek için de gerekli olmasıdır.

Yükseköğretim

Yükseköğretim, girdiği yıl içinde genel ortaöğretim sınavını kazanan herkese açıktır. Her yıl başbakanın liderliğindeki Yükseköğretim Konsey'i, fakültelere kabul edilecek öğrenci sayısını belirler. Öğrencilerin yaptıkları tercihe, aldıkları puana ve kontenjana göre bir sıralama yapılır ve bilgisayar sistemi ile öğrenciler yerleştirilir (Mualla, 2002).

Suriye'de devlet kontrolünde olup devletçe desteklen yükseköğretim sistemi, (1) Üniversiteler, (2) Yüksek Enstitüler ve çeşitli bakanlıkların sorumluluğundaki, (3) Mesleki ve Teknik Enstitülerden (Intermediate Institutes) oluşmaktadır (Mualla, 2002).

Suriye'de var olan 192 mesleki ve teknik enstitüden 35'i Yükseköğretim Bakanlığı'na bağlı iken diğerleri 17 başka bakanlığa bağlıdır (Maysa, 2006, 3). Örneğin, Müzik Yüksek Enstitüsü Kültür Bakanlığı'na bağlıdır (Mualla, 2002). Yükseköğretim Bakanlığı, kuramsal olarak Mesleki Eğitim ve Öğretim Yüksek Kurulu bünyesinde bütün bir stratejik role sahiptir (Maysa, 2006).

Eğitimden ve bilimsel araştırmalarla ilgili tüm politikalardan asıl sorumlu olan Yükseköğretim Kurulu'dur. Bu kurul, üniversitelerin, öğretmenlerin, öğrencilerin, Eğitim Bakanlığı'nın, Devlet Planlama Bakanlığı'nın ve Yükseköğretim Bakanlığı'nın temsilcilerinden oluşur. Kurul, yükseköğretim ve eğitim programlarını, sosyal ve ekonomik planlar doğrultusunda düzenler, üniversite derecelerinin denkliğine karar verir (Maysa, 2006, 5). Kurula, öğretmenlerin ve öğrencilerin temsilcilerinin dahil olması alınan kararların daha sağlıklı olmasına yol açabilecek demokratik bir gereklilik olarak önemlidir.

Suriye üniversitelerinde, akademik ve teknik personel olmak üzere iki tür personel eğitimden sorumludur. Akademik personel, okutmanlardan (lecturer), yardımcı profesörlerden (assistant professor) ve profesörlerden oluşur. Akademik personelin en az doktora derecesine sahip olması gerekir. Akademik personel lisans ve lisansüstü öğrencilere ders vermek ve bilimsel araştırma yapmakla sorumludur. Teknik personelin görevi ise uygulamalı alanlarda akademik personele yardım etmektir. Teknik personel olmak için üniversite diploması yeterli olsa da, daha üst bir dereceye (diploma ya da mastır) sahip olmak öncelik kazandırmaktadır (Mualla, 2002). Üniversitelerin bu özelliklerinin Türk eğitim sistemindekiyle benzer olduğu söylenebilir.

Kullanılan öğretim yöntemlerinin geleneksel olmasının ve eğitim programlarının ve personelinin düzenli olarak değerlendirilmemesinin yarattığı gereksinimler, üniversite yasasının yenilenmesine neden olmuştur. Üniversitelere, daha önce hazırlanan taslak doğrultusunda, özerklik verilmiştir fakat bu özerkliğin derecesi parlamento tarafından düşürülmüştür (Mualla, 2002).

Suriye'de altı devlet üniversitesi (Damascus University, Aleppo University, Tishreen University in Latakia, Al Bath University in Homs, Syrian Virtual University and Furat_University) vardır. Yükseköğretim Bakanlığı, devlet üniversiteleri dışında dört mükemmeliyetçilik merkezi daha açmıştır. Bunlar, Fen Bilimleri ve Araştırma Yüksek Enstitüsü, İşletme Yüksek Enstitüsü, Kamu Yönetimi Enstitüsü ve Suriye Sanal Üniversitesi'dir. 2002 yılında açılan Suriye Sanal Üniversitesi'nin öğrencilerinin 3500'ü Suriye'den 20'si de Suriye dışındandır (Maysa, 2006, 3). Özel üniversiteler, 2001 yılında yasal statüye kavuşmuştur, ilk özel üniversite ise 2003 yılında açılmıştır (http://en.wikipedia.org; www.unesco.org).

Her bir üniversitenin açık üniversite bölümü vardır. Bölümlere girişte yaş limiti uygulaması, harç ve herhangi bir ödeme yoktur. Bu üniversiteler devlet tarafından sübvanse edilir ve fen bilimlerini içermezler (Maysa, 2006).

Yükseköğretimde kullanılan puanlama sistemi Tablo 29.1'de yer almaktadır.

Tablo 29.1. Öğrencilerin Değerlendirilmesi

Puan Aralığı (%)	Başarı Durumu
0 – 49	Başarısız
50 – 59	Orta
60 – 69	İyi
70 – 79	Çok İyi
80 – 89	Mükemmel
90 – 100	Onur

Kaynak: (http://www.uis.unesco.org/profiles)

Tablo 29.1'de, yüzlük puanlama sistemi görülmektedir. Bir öğrenci, bir dersten başarılı sayılmak için en az 50 puan almalıdır, biri başarısız diğerleri başarılı sayılan altı puan aralığı vardır. Öğrencilerin bir dersten sadece 50 puan ve üstünü alması yeterli olduğundan, başarılı olma olasılıklarının fazla olduğu söylenebilir.

Akademik personelin ekonomik ve sosyal durumu. Suriye üniversitelerindeki ekonomik personelin maaşı 200 ile 400 ABD doları arasında değişmektedir. Bu ise Suriye'deki yaşam standartlarına göre düşük olmasına rağmen diğer devlet memurlarının maaşından yüksektir. Akademik personelin maaşı komşu

ülkelerin akademik personelinin maaşından daha düşüktür ve düşük maaşlar nedeniyle beyin göçü yaşanmaktadır (Mualla, 2002).

Genel olarak akademik personelin önemli bir kısmı bayan olup bu oran beşeri bilimlerde % 30 iken mühendislik bilimlerinde daha da azdır. Kalabalık bir öğrenci kitlesine hizmet veren yükseköğretim sisteminde öğrenci sayısıyla uygun oranda personel yoktur. Özellikle beşeri bilimler ve hukuk alanlarında personel sayısı oldukça yetersizdir (Mualla, 2002).

Üniversitelere daha çok özerklik tanıyan Mart 2006'da yürürlüğe giren yeni yasa, program ve personelin düzenli olarak değerlendirilmesine olanak sağlamaktadır. Ayrıca personel ücretlerini iyileştirmekte, akademik personelin ders yükünü hafifleterek bilimsel çalışmalara daha çok zaman ayırmasını sağlamaktadır. Yükseköğretim Kurulu tarafından yapılan diğer yenilikler ise, üniversitelerdeki eğitim programlarının çeşitlenmesi, bilgi ve iletişim teknolojileri, biyoteknoloji, genetik mühendisliği gibi yerel, bölgesel ve küresel pazarın gereksinimlerini karşılamak için yeni uzmanlık alanlarına odaklanmadır (Mualla, 2002).

Üniversiteden iş hayatına geçiş. Suriye üniversitelerinde üniversitelerden iş hayatına geçişi destekleyecek kariyer merkezleri yoktur. Yakın zamana kadar 1970'lerin milli ekonomik gelişme planından dolayı mühendislik mezunlarının, isterlerse devlet memuru olarak çalışmaları garantilenmişti. Bu durum mühendislere artık gereksinim kalmaması gerekçesiyle 2004 yılında uygulamadan kaldırılmıştır (Mualla, 2002).

Yükseköğrenimde talebi karşılamak için Yükseköğretim Kurulu ve Devlet Planlama Komisyonu tarafından 2005'te çalışmalar yapılarak Reform Stratejisi Raporu hazırlanmıştır. Raporda gereksinimler tanımlanarak bunlara yönelik ne tür eylem ve etkinlik yapılacağından bahsedilmiştir. Kurumsal düzeyde yerelleşme çabaları varsa da şu andaki yapı yükseköğretim düzeyindeki piyasanın gereksinimlerini ve özerk kurumların gelişimini karşılayacak durumda değildir (Mualla, 2002). Bu durumda kurumsal gelişme çabalarına ağırlık verilmesi gerektiği söylenebilir.

Yükseköğretim Bakanlığı, stratejisi gereği özel sektör kurumlarının gelişmesini de sağlar. Yeni gelişmeler, hükümetin akademik standartları koruyarak bu alt sektörün gelişimini kolaylaştıran mekanizmaları gözden geçirmesini gerektirir (Mualla, 2002).

Yükseköğretime yöneltilen eleştiriler. Suriye'deki yükseköğretimin eleştirilen yönleri aşağıda maddeler halinde sunulmuştur (Mualla, 2002).

- Eğitimle ilgili kararlar hala yüksek düzeyde merkeziyetçidir.
- Sistemin sağlıklı planlanması ve performansı, çözülememiş hükümet meseleleri, karmaşık ilişkiler ve farklı bakanlıkların (Eğitim Bakanlığı, Yükseköğretim Bakanlığı, Üniversite kurulu vb.) rolleri nedeniyle engellenmektedir.
- Miktar, kapasite ve alt yapı gibi faktörlerin genel yetersizliği nedeniyle yükseköğretimin içi boşaltılmış etkililiği azaltılmıştır.
- Yükseköğretim enstitülerinin kalite standartları oldukça fakir olarak tanımlanabilir ve kalite kontrol mekanizmaları yeterli düzeyde düzenlenmemiştir.

- Yükseköğretim lisans ve lisansüstü eğitimi içerir. Yükseköğretimde sosyal ve beşeri bilimler ağırlıklıdır.
- Öğrencilerin yeteneklerini geliştirmek yerine programlar teoriye odaklanmıştır.
- Üniversitelerde eğitim konulan sabittir konular belirlenirken genellikle piyasaların gereksinimi dikkate alınmaz.
- Üniversitelerin sundukları kurs olanakları oldukça sınırlı olup kısa dönemli yetişkin eğitimi gibi kurslar yerine uzun dönemli yüksek lisans kurslarına odaklanmışlardır.
- Orta öğretim sonrası eğitim ile ara enstitülerin verdiği mesleki eğitim arasında sınırlı bir geçiş vardır.

Öğretmen Yetiştirme

Suriye'de önceleri ilkokul öğretmenleri, ortaokuldan sonra lise düzeyindeki dört yıllık öğretmen yetiştirme okullarında yetiştirilirler, diğer okullarda olduğu gibi bu okullarda da bitirme sınavı uygulanırdı. Bunun yanında genel ya da meslek liselerinden birini bitirenler de ek bir yılık öğretmenlik eğitimi ile öğretmenlik statüsü kazanabilirlerdi. Ortaokul ve lise öğretmenlerinin ise öğretmenlik yapacakları alanda üniversite lisans derecesine sahip olmaları ve ayrıca en az bir yıllık öğretmenlik eğitiminin sonunda öğretmenlik sertifikasına sahip olmaları gerekirdi (Yılmaz, 1991, 562). Sonraki yasal düzenlemelerle öğretmenlik eğitimi yükseköğretim düzeyine taşınmıştır. Buna göre, ilkokul öğretmenleri ve ortaöğretim birinci devrede görev yapacak öğretmenlerin en az iki yılık öğretmen yüksek okullarından mezun olmaları, ortaöğretim ikinci devre öğretmenlerinin (lise) dört yıllık lisans diplomasına sahip olması gerekmektedir. Fakülte veya yüksek okul mezunları öğretmenliğe atanmadan önce isterlerse bir yıllık öğretmenliğe hazırlık eğitimi alabilmektedirler. Bu eğitim zorunlu olmamakla birlikte öğretmen alımında tercih nedenidir (Demir, 1996, 92).

Suriye'de özellikle ilköğretim kademesinde yoğun biçimde yaşanmakta olan nitelikli öğretmen açığı olduğundan, Bakanlık bir yandan ülkedeki öğretmen yetiştiren kurumların sayısını arttırmış diğer yandan yurtdışına burslu öğrenciler göndermiştir. Mevcut öğretmenler için ayrıca hizmetiçi eğitim kursları da düzenlenmektedir. Zorunlu ve ücretsiz olan bu kurslar yılda iki ay olmak üzere üç yıl sürmektedir (Yılmaz, 1991, 562; Demir, 1996, 92).

Hizmetiçi Eğitim

Suriye'de hizmetiçi eğitim programları Eğitim Bakanlığı'na bağlı Hizmetiçi Eğitim Müdürlüğü tarafından düzenlenmektedir. Öğretmenler gerek görüldüğünde bu kursa katılmak zorundadırlar. Bu kurslara katılan personelden herhangi bir ücret alınmaz. Ayrıca diğer sektörler de Eğitim Bakanlığı ile işbirliği yaparak hizmetiçi eğitim programları düzenlerler (Demir, 1996, 94).

Türk Eğitim Sistemi İle Karşılaştırma

Bu bölümde İki ülkenin eğitim sistemleri amaç, yapı ve süreç açısından karşılaştırılmakta, benzerlik ve farklılıklar çizelgelerde ayrı ayrı yer almaktadır.

Suriye ve Türk eğitim sistemlerinin amaçları arasındaki benzerlikleri ve farklılıkları Tablo 29.2'de yer almaktadır.

Tablo 29.2. Suriye ve Türk Eğitim Sistemlerinin Amaç Boyutundaki Benzerlikler ve Farklılıklar

Benzerlikler	Farklılıklar
• Fırsat eşitliği • Demokrasi eğitimi • Yeteneğe uygun eğitim • Laik ve bilimsel eğitim • Üretici öğretim • Kültürü koruma • Milliyetçilik • Toplumsal yaşama hazırlama • Uluslararası dayanışma	**Suriye** • Ortak girişimciliği teşvik ve bunu engellen etkenlere karşı olma • Bölgelere göre belirlenen amaçlar ve bu doğrultuda hazırlanan programlar (Taşra okullarında tarım dersleri)

Tablo 29.2'den İki ülkenin eğitim sistemlerinin amaç boyutundaki benzerliklerin fazla olması dikkat çekicidir. İdeoloji eğitimi verilmesi, eğitimin kalitesinin uluslararası standartlarda olmadığının, ülkenin kendi içine kapanık olduğunun ve eğitimi belli görüşlerin yönlendirdiğinin bir göstergesi olarak yorumlanabilir.

Suriye ve Türk eğitim sistemlerinin yapı boyutundaki benzerlikleri ve farklılıkları Tablo 29.3'te yer almaktadır.

Tablo 29.3. Suriye ve Türk Eğitim Sistemlerinin Yapı Boyutundaki Benzerlikler ve Farklılıklar

Benzerlikler	**Farklılıklar**	
	Suriye	**Türkiye**
• Okul öncesi eğitimin zorunlu ve yaygın olmaması • İlköğretimin zorunlu ve ücretsiz olması • Orta öğretimin ücretsiz ve zorunlu olmaması • Genel liselerde ilk yıldan sonra öğrencilerin branşlara ayrılması • Yükseköğretimin iki dille yapılabilmesi • Karma eğitim olması • Özel okulların olması	• Zorunlu eğitimin 9 yıl olması • Hem diploma almak hem de bir üst kademeye devam etmek için olgunluk sınavının yapılması	• Zorunlu eğitimin 12 yıl olması

İki ülke arasındaki farklılıklardan dikkat çekici olan, Suriye eğitim sisteminde her eğitim kademesinde bir bitirme sınavı olmasıdır. Bu sınavlarda başarılı olamayanların bir üst eğitim kademesine geçmesi söz konusu olmadığından, bireyler eğitim sisteminden çıkarılmış olmaktadır. Değerlendirmelerin, öğrencilerin ilgi, istek ve istidatlarını ölçer nitelikte bir dizi sınavla değil de tek bir sınavla yapılması ve bu sınavda başarılı olamayan öğrencilerin sistem dışına çıkarılması, eğitim hakkı açısından olumsuz bir durum olarak değerlendirilebilir.

Suriye ve Türk eğitim sistemlerinin süreç boyutundaki benzerlikler ve farklılıklar Tablo 29.4'te yer almaktadır.

Tablo 29.4. Suriye ve Türk Eğitim Sistemlerinin Süreç Boyutundaki Benzerlikler ve Farklılıklar

Benzerlikler	Farklılıklar	
	Suriye	**Türkiye**
• Karar sürecinde merkezi örgütlerin ağır rol oynaması • Kararların merkezde alınması • Eğitim planlarının merkezde yapılması • Belediyelerin eğitim süreçlerinde her hangi bir yerlerinin olmaması • Öğretmenlerin atanmasının bakanlık düzeyinde depo atama, il düzeyinde de nokta atama yöntemiyle yapılması • Öğretmenlerin ve öğrencilerin eğitimle ilgili alınan kararlara katılmaması • Eğitim döneminin Eylülde başlayıp Haziran ayında sona ermesi	• Yükseköğretim düzeyindeki öğrencilerin karar süreçlerine katılmaları • Rektör ve dekanların üniversite ve fakülte konseyi tarafından önerilip yükseköğretim bakanı tarafından atanması	• Yükseköğretim düzeyindeki öğrencilerin karar süreçlerine katılmamaları • Rektörlerin Yükseköğretim Kurulu tarafından önerilip Cumhurbaşkanı tarafından, dekanların ise rektör tarafından önerilip Yükseköğretim Kurulu tarafından atanması

Tablo 29.4'te, her iki ülkenin eğitim sistemlerinin süreç boyutundaki benzerliklerinin, sistemlerin merkeziyetçiliğinden kaynaklandığı söylenebilir.

Rektör ve dekan atamalarının, Suriye'de hükümet tarafından yapılmasına rağmen Türk eğitim sisteminde Cumhurbaşkanı tarafından yapılması, Türk eğitim sisteminin görece daha özerk bir yapıda olduğunun göstergesi olarak kabul edilebilir.

Suriye ve Türk eğitim sisteminin süreç boyutuyla ilgili olduğu düşünülen bazı istatistikler Şekil 29.3'te yer almaktadır. Ne var ki Suriye Devletindeki özel durum nedeniyle 2009 sonrası istatistiklere ulaşılamadığından Türk Eğitim Sistemi istatistikleriyle karşılaştırılması mümkün olamamıştır.

Yıllar		1985	1990	1995	2000	2003	2009
Yetişkinlerdeki okumaz yazmazlık oranları (%)	Suriye	40.6	35.2	30.1	25.6	23.1	15.8
	Türkiye	26.1	22.1	18.2	15.0	13.5	14.7

Yıl		1995	2000	2001	2007	2009	2010
GSMH İçindeki Eğitim Harcamaları (%)	Suriye	3.33	4.20	4.20	4.90	4.90	-
	Türkiye	2.22	3.40	3.70	3.30	2.81	2.57

Yıl		1990	1998	1999	2000
Çocukların 5. Sınıfa Ulaşma Oranları (Tüm yüzdeler)	Suriye	96.0	91.8	92.1	92.4
	Türkiye	97.6	-	-	-

Yıl		1998	1999	2000	2001	2009
İlköğretime Kaydolma Oranları (Brüt Yüzdeler)	Suriye	93.0	94.4	95.9	97.5	97.0
	Türkiye	-	-	-	87.9	99.0

Şekil 29.3. Yıllara Göre Eğitimle İlgili İstatistikler

Kaynak: (http://www.uis.unesco.org/profiles; http://sgb.meb.gov.tr/istatistik)

Şekil 29.3'e göre, yetişkinlerdeki okumaz yazmazlık oranları açısından Türkiye'nin Suriye'den daha iyi duruma olduğu ancak, GSMH İçindeki Eğitim Harcamaları, Çocukların 5. Sınıfa Ulaşma Oranları ve İlköğretime Kaydolma Oranları (2009 yılı hariç) açısından Suriye'nin Türkiye'den daha iyi durumda olduğu görülmektedir.

Sonuç

Suriye eğitim sisteminin genel amacının, ülke çıkarlarını gözetmenin yanında dünya barışına ve insanlığın ilerlemesine de katkıda bulunan bir nesil yetiştirmek olduğu görülmektedir.

Suriye'de eğitim sisteminin yönetimi merkezi bir yapıya sahiptir ve yerel yönetim organları olan belediyelerin yönetime herhangi bir şekilde katılmaları söz konusu değildir. Yükseköğretimin yönetimi ise Eğitim Bakanlığı dışında ayrı bir bakanlığa aittir.

Suriye'de, okul öncesi eğitim, gerek öğretmen gerekse öğrenci sayısı bakımından yeterli düzeyde değildir. Dokuz yıl süren zorunlu eğitim süresinin daha da arttırılması olumlu sonuçlar yaratacaktır. Üniversite eğitimi de farklı bölümlere göre dört ile altı yıl arasında değişmektedir. Üniversitelerin özerkliğini arttırmak amacıyla yasal bazı değişiklikler yapılması olumlu bir gelişme iken parlamentonun bu özerkliğin derecesini düşürmesi yadırganacak bir durumdur.

Üniversitelerin, kendini yenilemesi ve özellikle yerel, bölgesel ve küresel pazarın gereksinimleri doğrultusunda yeni programlar açması gerektiği bildirilmiştir.

Suriye'de, GSMH'dan ve devlet harcamalarından eğitimin aldığı pay Türkiye'den daha fazla olsa da, her iki değerin de oldukça yetersiz olduğu açıktır. Üstelik eğitim harcamalarındaki oranın Suriye'de azalması eğitim açısından olumsuz sonuçlar doğuracağından üzücüdür.

Suriye eğitim sisteminin, gerek nüfus artış oranları gerekse yetiştirmek amacıyla yurt dışına öğretmen göndermesi, hem nicel hem de nitel anlamda öğretmen gereksinimi olduğunun göstergesidir. Sanayileşme süreci içinde olan Suriye'nin, eğitim sistemiyle ilgili sorunlarının çözümüne yönelik bir atılım içinde olduğu söylenebilir.

Yararlanılan Kaynaklar

Anabritannica. (1993). **Ana yıllık.** İstanbul: Ana Yayıncılık ve Sanat Ürünleri Pazarlama A.Ş.

Anabritannica. (1994). **Genel kültür ansiklopedisi**. Cilt 28. İstanbul: Ana Yayıncılık ve Sanat Ürünleri Pazarlama A.Ş.

Ayhan, H. (2007). **Türkiye'nin yükseköğretim stratejisi raporu hakkındaki görüş ve önerilerim.** (http://www.yok.gov.tr/duyuru) adresinden 31 Mart 2007 tarihinde alınmıştır.

Demir, M. V. (1996). **Irak, İran ve Suriye eğitim sistemlerinin karşılaştırmalı olarak incelenmesi.** Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

Demirel, Ö. (1994). **Karşılaştırmalı eğitim**. Ankara: USEM Yayınları

Landis, M. J. (2003). **Islamic Education in Syria: Undoing Secularism.** Oklahoma: University of Oklahoma. Assistant Professor of History and School for International and Area Studies

Maysa, M. (2006). Education and Training. **Syria Sector Report**. Trade & Investment Officer, British Embassy, Damascus – Syria (**http://en.wikipedia.org/wiki/ Education_in_Syria**) adresinden 29 Mart 2007 tarihinde alınmıştır.

Mualla, W. (2002). **Higher Education in Syria**. Evaluation de la qualité – région MEDA Activity 1,2. Tempus Project 30092-2002 Description of national Higher Education systems

Özkan, R. (2003). Cumhuriyet ve dil/toplumsal birlik açısından dilin önemi. **Milli Eğitim Dergisi No: 160** (http://yayim.meb.gov.tr) adresinden 28 Mart 2007 tarihinde alınmıştır.

Peker, D. (1999). **Azerbaycan, Kazakistan ve Türk eğitim sistemlerinin karşılaştırmalı olarak incelenmesi.** Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

T.C. Şam Büyükelçiliği Ticaret Müşavirliği. (2006). **Suriye'nin genel ekonomik durumu ve Türkiye ile ekonomik-ticari ilişkiler.** Şam: (http://www. musavirlikler.gov.tr) adresinden 29 Mart 2007 tarihinde alınmıştır.

Ünal, I. (1996). **Eğitim ve yetiştirme ekonomisi**. Ankara: Epar Yayıncılık

Varış, F., Lauwerys, J. A., Nef, K. (1979). **Mukayeseli eğitim.** Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları No: 84

(http://Ar.wikipedia.org) adresinden 12 Temmuz 2011 tarihinde alınmıştır.

(http://bbc.co.uk) adresinden 12 Temmuz 2011 tarihinde alınmıştır.

(http://oecd.org) adresinden 15 Temmuz 2011 tarihinde alınmıştır.

(http://stats.uis.unesco.org) adresinden 2 Ağustos 2011 tarihinde alınmıştır.

(http://www.bankeuropa.com) Adresinden 20 Mayıs 2007 tarihinde alınmıştır.

(http://en.wikipedia.org) adresinden 13 Temmuz 2011 tarihinde alınmıştır.

(http://www.uis.unesco.org/profiles) adresinden 1 Nisan 2007 tarihinde alınmıştır.

(http://nt5.scbbs.com) adresinden 1 Nisan 2007 tarihinde alınmıştır.

(http://sgb.meb.gov.tr/istatistik) adresinden 1 Ağustos 2011 Tarihinde alınmıştır.

(http://www.yurtdisiegitimmerkezi.net) adresinden 25 Temmuz 2011 tarihinde alınmıştır.

30. BÖLÜM

ŞİLİ EĞİTİM SİSTEMİ

Doç. Dr. Murat ÖZDEMİR

Giriş

Bu çalışmada Şili eğitim sisteminin genel amaçlan, örgütsel yapısı ve yönetsel süreçleri incelenmektedir. Şili eğitim sisteminin sistematik betimlenmesi ve genel dinamiklerinin analizi, Türk eğitim sistemi ile bir karşılaştırma olanağı sağlayacaktır. Bilindiği gibi küreselleşme süreci ile birlikte tüm dünyada eğitim reformları ivme kazanmıştır. Eğitim reformlarının yaygın olarak hayata geçirildiği bölgelerin başında ise Güney Amerika gelmektedir. Güney Amerika'da gözlenen reform hareketleri bir takım ülkelerde tüm sektörleri kapsamakla beraber, bazılarında ise eğitim gibi belirli sektörlerde gerçekleşmiştir (Gimeno, 1983, 55). Başta Şili olmak üzere Latin Amerika ülkelerinde gözlenen eğitim reformlarının merkezini ise eğitimde yerelleşme siyasaları oluşturmaktadır (Martin, 2001, 83).

Latin Amerika ülkeleri arasında en gelişmiş eğitim sistemine sahip olan Şili'de 1980'lerin başında uygulamaya konulan eğitim reformları daha sonra tartışılacağı gibi büyük oranda yeni-liberalizmden esinlenmiştir (Neoliberal, 2007). Şili eğitim sisteminin genel özellikleri inceleyecek olan bu çalışmada da görüleceği gibi Şili eğitim sistemi hali hazırda bir değişim süreci içerisindedir; bu sebeple bu ülkenin eğitim yapısını tam olarak betimleyebilmek oldukça zor görünmektedir.

Bu sınırlılığa rağmen 1980'lerin başından itibaren kapsamlı olarak hayata geçirilmiş bulunan Şili eğitim reformları deneyinden çıkartılabilecek pek çok ders bulunmaktadır. Bu nedenden dolayı, bu çalışma Türkiye'de de planlanan ve sınırlıda olsa hayata geçirilmeye çalışılan eğitimde yerelleşme siyasalarına örnek oluşturacak gibi görünmektedir. Çalışmada öncelikle Şili eğitim sisteminin genel yapısı betimlenecek ardından Türk eğitim sistemi ile benzerlik ve farklılıkları tartışılacaktır.

Toplumsal, Ekonomik ve Siyasal Yapılanma

Bir ülkenin eğitim sistemini anlamak bakımından o ülkenin toplumsal, ekonomik ve siyasal yapısını analiz etmek büyük önem taşımaktadır. Nitekim eğitim, bu yapılardan etkilenmekte ve bu yapıları etkilemektedir. İncelemesi yapılan Şili örneğinde bu önerme çok daha belirgin bir şekilde hissedilmektedir. Çünkü çalışmanın bundan sonraki bölümlerinde de görüleceği gibi, Şili eğitim sistemi büyük oranda ülkenin ekonomik, yönetsel ve politik parametrelerinde meydana gelen değişmelerden önemli ölçüde etkilenmiş görünmektedir.

Toplumsal Yapı

Bir Güney Amerika ülkesi olan Şili'nin nüfusu 16 milyon olup, yıllık nüfus artış hızı %1.6 olarak gerçekleşmektedir. Nüfus yoğunluğu bakımından kilometreye 18 kişi düşmektedir. Nüfus, ağırlıklı olarak Santiago Metropolitan Bölgesi'nde toplanmıştır (5.3 milyon kişi). Nüfusun %86'sı kentlerde geri kalanı ise köylerde yaşamaktadır (Chile, 2007).Şili toplumunun yaklaşık %66'sını yerel Amerikalı ve Avrupa kökenli insanların karışımından oluşan ve Mestizo adı verilen kesim oluşturmaktadır. Geri kalan % 25 Avrupalı ve diğer %7'si yerel Amerikalıdır (Chile, 2007).

Şili halkının yaklaşık %33'ü yoksulluk sınırının altında yaşamakta olup, ülkede doğum oranı ortalama 1000 de 22.4'tür. Yıllık ölüm oranı ise 1000 de 5.6'dır. Erkeklerde ortalama ölüm yaşı 71 yıl; kadınlarda ise 77 yıldır. Ülkede bebek ölüm oranı ise 1000 de 17'dir. Ülkede sağlık hizmetlerinden yararlanma oranı genel nüfusun %95'i olarak gerçekleşmektedir. Ülke halkının %76.7'si Katolik, %13.2'si Protestan ve Evangelist, %7' si dinsiz ve geri kalan %4'ü Yahudi, Müslüman ve Ortodoks Hıristiyanlardan oluşmaktadır (Chile, 2007).

Siyasal ve Yönetsel Yapı

Şili Cumhuriyeti 1821 yılında kurulmuş olup, 1973-1990 yılları istisna olmak üzere uzun yıllar boyunca temsili demokrasi ile yönetilmiştir. Bu yönü ile Şili, Latin Amerika ülkeleri arasında en uzun süreli demokrasi geleneğine sahip ülke olma özelliği taşımaktadır. 1973 yılında gerçekleşen askeri darbeye kadar ülkeyi Ulusal Kongre yönetmekteyken, darbe sonrasında Kongre dağıtılmış ve tüm yasama yetkisi askeri cuntanın eline geçmiştir (Chile government, 2007).

1973 askeri darbe sonrasında ülke 13 bölgeye, bu bölgeler ise 300'den fazla belediyeye bölünmüştür. Belediye başkanları darbe sonrasında Cunta tarafından atanırken, belediye başkanlarının halk tarafından seçimi ancak 1992 yılında gerçekleşmiştir (Carnoy ve McEwan, 1999, 4).

Ekonomik Yapı

Şili devleti 1973 yılında gerçekleşen askeri darbeye kadar devletçi ekonomi politikalarını benimsemiştir. Devletçi ekonomi döneminde ülkede sanayici ve işçileri koruyan refah devleti modeli egemen kılınmıştır. Ancak Cunta, ülkenin yalnızca yönetsel yapısını değiştirmekle kalmamış, ekonomi alanında da yapısal dönüşümleri uygulamaya koymuştur. Yeni dönemde benimsenen ekonomi modelinin özünü yeni-liberalizm ve özelleştirme oluşturmuştur. Ekonomide gerçekleşen bu dönüşümü, özellikle başta Milton Friedman olmak üzere Chicago Üniversitesi profesörlerinden ciddi anlamda etkilenmiş bulunan ve "Chicago Çocukları" adı verilen teknokratlar tasarlamışlardır (Neoliberal, 2007).

Ülke 1975 yılında serbest piyasa ekonomisine geçmiştir. Ekonomide serbestleşme ve özelleştirme politikaları 1976-1981 yılları arasında "Şili Mucizesi" adı verilen ekonomik büyüme ile sonuçlanmıştır. Merkezi hükümetin küçültülmesi, yönetimde yerelleşmenin gerçekleşmesi ve kapsamlı bir özelleştirme ile beraber hayata geçirilen bu siyasalar, beraberinde işsizliğin artması ve gelir dengesinin bozulması gibi olumsuz sonuçları da ortaya çıkarmıştır (Neoliberal, 2007).

Şili Eğitim Sistemi

Şili eğitim sistemini iki tarihsel döneme ayırmak mümkündür. Birinci dönem, kamu eğitim sisteminin kurulması ve geliştirilmesinin meydana geldiği 1842 ve 1980 yılları arasını kapsamaktadır. Ayrıntıları aşağıda tartışılacak olan bu dönemin en belirgin yönünü Şili kamu eğitim sisteminin ağırlıklı olarak merkezden kontrol edilmesi oluşturmaktadır (Parry, 1997, 213).

Şili eğitim sisteminde radikal bir kırılmanın yaşandığı ikinci dönem ise 1973 yılında Askeri cuntanın ülke yönetimine el koyması ile başlamış ve üç dalga halinde etkisini hissettirmiştir. Bu dönemin özünü ise eğitim sisteminin yerelleştirilmesi (decentralization) oluşturmaktadır (McMeekin, 2004, 84). Eğitimde yerelleşme politikalarının egemen olduğu günümüz Şili eğitim sisteminin temel özelliklerinin kavranması, Türk eğitim sisteminin de yerelleştirilmesi gerektiği yönündeki tartışmalara derinlik kazandırabilir ve karşılaştırmalı eğitim yönetimi alanına yeni bir katkı sağlayabilir.

Eğitimde Merkeziyetçi Dönem

Şili, 1842 yılında Latin Amerika ülkeleri arasında kamu eğitim sistemini kuran ilk ülke olup Fransız ve Alman eğitim sistemlerinden etkilenmiştir (Chile Education, 2007). Kamu eğitim sistemi, bu tarihten sonra o denli gelişmiştir ki 1974 yılında dünya genelinde yapılan bir eğitim araştırmasında, Şili eğitim istatistikleri bir anda tüm dikkatleri üzerine çekmiştir. Çalışma, Şili'de oldukça yüksek bir okullaşma oranının bulunduğunu ortaya çıkarmıştır (Carnoy ve McEwan, 1999, 39). Benzer şekilde Şili 1920 yılında temel eğitimin zorunlu ve parasız hale getirildiği ilk ülkelerden biri olarak tarihteki yerini almıştır. (Education, 2007).

Ülkede kamu eğitim sistemi 1980'li yıllara kadar merkezi bir bürokrasi ile yönetilmiştir. Nitekim bu bürokratik yapı, uzun yıllar boyunca eğitim politikalarını belirlemiş, yönetmiş ve finanse etmiştir. Eğitimde merkeziyetçi dönemin en belirgin özelliklerinden birini merkezi yönetimin kamusal hizmetleri vatandaşlarından toplamış olduğu vergiler yoluyla finanse etmesi oluşturmuştur. Bu dönemde Şili Eğitim Bakanlığı, sistemin temel girdileri olan personel, materyal ve altyapı giderlerini genel bütçeden almakta olduğu pay ile karşılama yoluna gitmiştir. Örneğin öğretmenler kamu personel rejimine bağlı olup, ücretleri merkezi hükümet tarafından belirlenmiş ve ödenmiştir (Parry, 1997, 213).

Bu dönemde tüm öğretmenleri devlet kendisi yetiştirme yoluna gitmiş, öğretmenler devlete ait okullarda istihdam edilmişler ve ücretleri devlet tarafından ödenmiştir. İlkokul öğretmenleri ağırlıklı olarak ortaöğretim okullarında yetiştirilmiş, ortaöğretim öğretmenleri ise ülkedeki üniversitelere bağlı enstitülerde yetiştirilmiştir (Chile, 2007).

Parry (1997, 213) eğitimde merkeziyetçiliğin bir sonucu olarak Şili Eğitim Bakanlığının bürokratik özellikler sergilediğini ve kararların merkezden alınıp uygulandığını ve denetlendiğini belirtmektedir. Yazara göre eğitimin 1980'li yıllara kadar merkezden yönetilmesinin kendisini hissettirdiği bir diğer alanı ise eğitim hedeflerinin, planlarının, programlarının ve yöntembiliminin Eğitim Bakanlığı tarafından belirlenmesi oluşturmuştur.

Eğitimde Yerelleş(tir)me Dönemi

Yukarıda da belirtildiği gibi, Şili eğitim sisteminin merkeziyetçi yapısı 1980 yılında uygulamaya konulan eğitim reformları ile radikal bir şekilde kırılmıştır. Eğitimde yerelleşme uygulamalarının hazırlığını 1973 yılının Eylül ayında gerçekleştirdiği askeri darbe ile yönetime el koyan General Augosto Pinochet başkanlığındaki cunta yapmıştır. Askeri cunta, oldukça gelişmiş olmasına rağmen Şili eğitim sistemini aşırı bürokratik, verimsiz ve yerel halkın seçme özgürlüğünü engellediği gerekçeleriyle eleştirmiştir (Chile, 2007).

O dönemde gündeme gelen bu eleştirilerin esin kaynağını Nobel ödülü sahibi Milton Friedman'ın geliştirdiği "eğitimde kupon sistemi" önerisi oluşturmaktadır. Bu sistemi savunan çevrelere göre kupon sistemi tüm okullar arasında rekabet sisteminin gelişmesine katkı sağlayacaktır. Bu anlayışın temel varsayımı şudur; başarılı okullar daha fazla öğrenci çekecekler, başarısız okullar ise ya kendilerini geliştirecekler ya da kapanacaklardır. Bu projeyi destekleyen çevreler ayrıca yeni sistemin amacının düşük gelirli öğrencilere özel okullara gidebilme imkânının sağlanabilmesi olduğunu öne sürmüşlerdir (Education Voucher, 2007). Anlaşılacağı üzere kupon sisteminin hayata geçirilebilmesinin ön koşulu merkeziyetçi yönü ağır basan kamu eğitim sisteminin yerelleştirilmesidir.

Eğitimde yerelleşmenin dört farklı türü bulunmaktadır. Bunlardan ilki, yetki genişliğidir (deconcentration). Bu ilkeye göre merkezi yönetim taşra birimlerine belirli konularda karar alma yetkisi tanımaktadır. Ancak taşra birimleri faaliyetlerini merkezi yönetimin denetimi altında yapmaktadır. Bir diğer yerelleşme türü ise yetki devridir (delegation). Bu ilkeye göre, merkezi yönetim sahip olduğu yetkiyi kamu teşebbüslerine ya da bölge kuruluşlarına devretmektedir. Merkezi yönetimin elinde bulunan tüm yetkiyi yerel yönetimlere devretmesi ise "devolution" olarak tanımlanmaktadır (Florestal ve Cooper, 1997). Son olarak özelleştirme (privatization) ise kamu hizmetlerinin özel sektöre devredilmesi olarak tanımlanabilmektedir.

Eğitimde merkeziyetçi yapının yerelleşme politikalarıyla ikame edilme süreci Şili'de üç dalga halinde uygulamaya geçirilmiştir. Aşağıda, söz konusu değişme sürecinin izlediği patikalar tartışılmaktadır.

Askeri rejim dönemi (1973-1980). Ülke yönetimine 1973 yılında el koyan askeri cunta, başlatacağı eğitim reformları öncesinde olası bir direnci ortadan kaldırmak amacıyla öncelikle ülkede oldukça güçlü bir yapıya sahip olan öğretmen sendikasının faaliyetlerin durdurmuş; bununla eş zamanlı olarak sol görüşlü öğretmenleri işten çıkartmıştır (Parry, 1997).

Askeri yönetim diğer taraftan ülkede yeni bir idari teşkilatlanmaya gitmiştir. Buna göre ülke 13 bölgeye ayrılmış; bu bölgeler daha sonra eyalete dönüştürülmüş ve bu eyaletler ise 300 belediyeye bölünmüştür. Uygulamanın hayata geçirilmesi ile başkan (Pinochet) tüm vali ve belediye başkanlarını kendisi atama yoluna gitmiştir. Bu uygulama 1992 yılına kadar devam etmiştir (Carnoy ve McEwan, 1999, 4).

Bu alt dönemde askeri yönetim, yerelleşme türlerinden biri olan yetki genişliği ilkesini başta eğitim olmak üzere birçok kamu hizmet alanında uygulamıştır (McGinn ve Street, 1986). Buna göre her bir bakanlığa bağlı olarak oluşturulmuş bulunan Bölge Bakanlık Sekreteryaları, merkezi hükümetin yönetsel yetkileriyle donatılmışlardır.

Eğitim Bakanlığı kamu okulları ile ilgili birçok yetkiyi, yetki genişliği çerçevesinde Bölge Eğitim Sekreteryasına bırakmıştır. Bu çerçevede ülkenin çeşitli bölgelerinde farklı eğitim uygulamalarının yapılmasına yol açmıştır. Ömeğin, öğretim yılının ne zaman başlayıp biteceği ve okullarda günlük ders saatlerinin ne kadar olacağı türünden pek çok konuda Bölge Eğitim Sekreteryası bakanlık adına karar alıp uygulayabilmiştir. Bölge yönetimlerine tanınan yetki genişliği, 1979 yılında il düzeyini de kapsayacak şekilde genişletilmiştir (Parry, 1997, 214).

Eğitim reformu dönemi (1980-1990). Bu dönem 1980 ve 1990 yılları arasını kapsamaktadır. Bu dönemde askeri hükümet önce tüm kamu okullarını eğitim bakanlığından alarak yerel yönetimlere devretmiştir. Bu uygulama ile tüm öğretmenler iş güvenceli memurluk sıfatlarını yitirmişler ve belediyeler ile yaptıkları sözleşmeler çerçevesinde istihdam edilmeye başlamışlardır. Ayrıca tüm okul binaları ve arsaları belediyelere devredilmiştir. Bu süreç oldukça hızlı gerçekleşmiş olup 1982 yılı itibariyle okulların %84'ü belediyelerin kontrolü altına girmiştir. 1982 yılında ülkede meydana gelen ekonomik kriz, devir işlemlerinin durmasına yol açmışsa da süreç, geri kalan okulların 1987 yılında belediyelere devredilmesiyle tamamlanmıştır (Carnoy ve McEwan, 1999, 4).

Eğitimin yerelleşmesi ile beraber yerel taleplerin belediye başkanları ve belediye meclislerince daha hızlı algılanıp, sorunlara daha hızlı çözümler üretebilecekleri yönündeki öngörü, 1992 yılına kadar geçerlik kazanamamıştır. Çünkü 1973-1992 yılları arasında belediye başkanları ve belediye meclis üyeleri halkın tercihine göre değil atama ile iş başına getirilmişlerdir. Atama yoluyla iş başına gelen belediye başkanlarının halkın yerel taleplerine cevap verebilmekten uzak kaldıkları öne sürülmüştür (Parry, 1997, 215).

Bu alt dönemde ayrıca yukarıda da söz edilmiş olan eğitimde kupon sistemi hayata geçirilmiştir. Uygulanan kupon sisteminde devlet, her bir öğrenci için eşit miktarda ödeneği öğrencinin devam ettiği özel ya da kamu okuluna aktarmaktadır. Buna bağlı olarak ülkede okulların başarı durumlarının tespit edileceği bir test sistemi hayata geçirilmiştir. Böylece velilere okul seçme imkânı sağlanmıştır (Rotberg, 2004).

Demokrasiye geçiş dönemi (1990). 1973 yılında gerçekleştirmiş olduğu darbe ile iktidara gelen askeri cunta 1990 yılında iktidardan ayrılmış yerine demokratik bir hükümet geçmiştir. Yeni dönemde mevcut sistemde bir takım değişiklikler yapılmış olmakla beraber eğitimde kupon sistemi varlığını devam ettirmiştir. Bu dönemde doğrudan kaynak sağlamak yoluyla fakir ilköğretim okullarının iyileştirilmeleri sağlanmaya çalışılmıştır. "900 Okul Programı" adı verilen bir proje başlatılmış ve bu çerçevede fakir ve başarı düzeyi düşük okullara aralarında temel öğretim materyalleri ve alt yapı iyileştirmelerini kapsayan bir takım yardımlar yapılmıştır. Buna paralel olarak öğretmenlerin daha fazla hizmet-içi eğitim almaları yönünde tedbirler alınmıştır. Bu projeyi daha sonra Dünya Bankası (DB) kredisi ile hayata geçirilen "Okul öncesi ve İlköğretim Okullarının Eşitliği ve Niteliğini Geliştirme Programı" izlemiştir. Bu proje ise öncekinden farklı olarak tüm kamu okullarını ders kitapları ve kütüphaneler ile donatmış ayrıca altyapı iyileştirmelerine katkı sağlamıştır (Carnoy ve McEwan, 1999).

Bu dönemde iktidarda bulunan merkez-sol koalisyon, öğretmen ücretlerinde bir iyileştirme politikası benimsemiştir. Diğer yandan 1995 yılı itibariyle Şili Eğitim

Reformu adı verilen yeni bir reform süreci hayata geçirilmiştir. Sistemde yapılan değişikliklerden biri, haftada 30 saat olan ders saatlerinin 38 saate çıkarılması ve ikili öğretimden, tam gün tekli öğretime geçilmesidir. Bu uygulama ile günde birden fazla okulda çalışmak zorunda olan öğretmenler, artık tek bir okulda çalışabilme imkânına kavuşmuşlardır. 1995 reformları ile beraber "Temel Hedefler ve En Az İçerik" adı verilen bir müfredat değişikliği hayata geçirilmiştir. Söz konusu müfredat değişikliği tüm ilk ve orta dereceli okulları kapsamıştır. Buna bağlı olarak "Eğitimin Niteliğini Ölçme Sistemi" adı verilen bir sınav sistemi uygulamaya konmuştur. Bu uygulama ile okulların müfredat doğrultusunda eğitim-öğretim yapmaları sağlanmaya çalışılmaktadır (Rotberg, 2004).

Reformların Değerlendirilmesi

Yukarıda yapılmış olan tartışmalardan çıkartılacak en önemli sonuçlardan biri de şudur; Şili'de gerçekleşen eğitim reformları sonucunda, eğitimde merkezi ve yerel yönetimlerin yetki dağılımında yerel yönetimler lehine bir değişme gerçekleşmiştir. Nitekim Tablo 30.1 incelendiğinde, Şili Eğitim Bakanlığının görevinin genel eğitim politikalarını belirlemekle sınırlandırıldığı oysa bakanlığın alt kademesindeki birimlerin eğitimle ilgili daha fazla konuda yetkili oldukları görülmektedir.

Tablo 30.1. Şili Eğitim Sisteminde Yetki Dağılımı

YÖNETİM DÜZEYİ	YÖNETSEL ORGAN	SORUMLULUKLAR
Merkez	Eğitim Bakanlığı	• Genel eğitim politikalarını belirlemek • Öğretmen istihdamını düzenlemek • Kamu ve özel okul işlem giderlerini finanse etmek
Bölge	Bölge Bakanlık Sekreteryası	• Eğitim politikalarını bölgesel koşullara uyarlamak • Bölge kalkınmasında ihtiyaç duyulan insan kaynaklarının eğitim sürecine rehberlik etmek
İl	İl Bölümleri	• Öğretim yöntemlerinin denetimi yolu ile öğretim kalitesini geliştirmek • Okulların denetlenmesi yolu ile eğitim standartlarını ve düzenlemelerini geliştirmek
Belediye	Belediye Eğitim Bölümleri	• Eğitim bakanlığı standartlarına göre okulları yönetmek ve yaşatmak • Bütün belediye okul masraflarını belirlemek • Öğretmen ve diğer personelin işe alınması ve çıkarılması işlemlerini yapmak
Okul	Müdür	• Eğitim bakanlığı rehberliğinde eğitim faaliyetlerini gerçekleştirmek

Kaynak: Parry. T. R. (1997). Achieving Balance in Decentralization: A Case Study of Education Decentralization in Chile. **World Report, 25.** p. 218.

Tablo 30.1 den çıkartılabilecek en önemli sonuçlardan bir diğeri ise belediyelerin öğretmen istihdamı konusunda genel yetkili organlar olduklarıdır. Belediyeler hangi branşlarda ne kadar sayıda öğretmen işe alacaklarına, bu öğretmenlere ne kadar ücret verileceğine karar verir duruma gelmişlerdir.

Daha önce de belirtildiği gibi, uygulanan reformlar soncunda merkezi yönetime bağlı olarak istihdam edilen ve memurluk güvencesine sahip öğretmenler bu statülerini kaybetmişler ve belediyeler ile yapmış oldukları sözleşmeler çerçevesinde istihdam edilmeye başlamışlardır. Bu dönemde öğretmen sendikasının faaliyetlerinin durdurulmasının, reformun her hangi bir dirençle karşılaşmaksızın hayata geçirilmesinde etkili olduğu öne sürülmektedir (Carnoy, 2007). Benzer şekilde reformun öğretmenlerin gelir düzeylerinde eşitsizlikler yarattığı ve bunun nedeninin görece zengin okullarda çalışan öğretmenlere daha fazla ücret verildiği argümanlarının ifade edilmesidir (Chile, 2007).

Reformlarla birlikte Şili eğitim sisteminde uygulamaya geçen bir diğer önemli yenilik ise daha önce de bahsedildiği gibi kupon sistemidir. Uygulamaya geçen kupon sistemiyle beraber, Eğitim Bakanlığı öğrencinin devam ettiği belediye ya da özel okula aylık olarak belirli bir ücret ödemektedir. Diğer bir deyişle, okullar kayıtlı bulunan öğrenci sayısı kadar desteği devletten almaktadır. Öğrenci başına ödenecek miktar tüm öğrenciler için standarttır. Ödenek miktarı belediye okulları ve özel okullar arasında değişmemektedir (Marin, 2001).

Kupon sistemi ile velilerin okul seçme özgürlüğü elde edecekleri, bunun doğal bir sonucu olarak okulların rekabet edeceği ve nihayet oluşan rekabet ortamının okulları daha etkili kılacağı ve öğrenci başarısını arttıracağı öne sürülmüştür (Education Voucher, 2007).

Ne var ki uygulaması yapılan kupon sistemi beklentilerin aksine öğrencilerin akademik başarılarında olumlu bir etki yaratmamıştır. Daha önce belirtildiği gibi Şili'de okul ve öğrenci performanslarının sınanabilmesi için ulusal ölçekte standart başarı testleri uygulanmaya başlanmıştır (Parry, 1997). Örneğin ülkede 1982 ve 1988 yıllarında gerçekleşen ve İspanyolca ve Matematik puanlarını karşılaştıran ulusal akademik başarı testlerinde başarı oranlarında sırasıyla %14 ve %6 oranlarında bir gerileme olduğu ortaya çıkmıştır. Dahası bu düşüş düşük gelirli öğrencilerin devam ettikleri özel okullarda daha fazla gerçekleşmiştir. 1990 yılında gerçekleşen testlerde ise İspanyolca'da %9 ve Matematikte %11'lik bir artış ortaya çıkmış, bu rakamlar 1982 yılında elde edilen puanlarla ancak eşitlenebilmiştir (Carnoy, 2007).

Reformlarla beraber ülkede eğitimde özelleştirme süreci kendisini hissettirmeye başlamıştır. Tablo 30.2, reformun hayata geçirildiği 1980 ile 1996 yılları arasında kamu ve özel okullara devam eden öğrenci sayılarını göstermektedir. Tablodan da anlaşılacağı gibi 1981 yılında kamu okullarına devam eden öğrenci sayısı % 78'lerde iken bu oran 1996 yılında % 60'lara kadar gerilemiştir. Öte yandan yine 1981 yılında kupon sistemi dahilinde özel okula giden öğrenci oranı % 15'lerden 1996 yılı itibariyle % 30'lara çıkmıştır. Ne var ki, kupon sistemi dışında kalan okullardaki öğrenci oranında anlamlı bir değişme meydan gelmemiş; bu özel okullarda öğrenci oranları 1981 ve 1996 yılları arasında sırasıyla % 7 ve % 8'ler civarında kalmıştır.

Tablo 30.2. Kamu ve Özel Okullardaki Öğrenci Oranları, 1981-1996

Okul Türleri	1981	1996
Kupon Sistemine Dahil Kamu Okulları	%78	%60
Kupon Sistemine Dahil Özel Okullar	%15	%30
Özel Okullar	%7	%8

Kaynak: Carnoy, M., McEwan, P. (1999). **Does Privatization Improve Education? The Case of Chile's National Voucher Plan.** www.standford.edu/dept/SUSE/ICE/carnoy/chilepaper.pdf. Erişim Tarihi:25.12.2007.

Yukarıda bahsedilen oranlar, 2000'li yıllarda giderek özel okullar lehine gelişme göstermiştir. Özellikle kupon sistemine dahil özel ilköğretim okullarına devam etmekte olan öğrenci oranı % 43 iken yine kupon sistemine dahil belediye okullarında bu oran % 57'ye düşmüştür (Keskin, 2003).

Öğrenci sayıları bakımından ifade edilecek olursa, 1980 yılında kupon sistemine dâhil özel okullara devam eden öğrenci sayısı 402.000 iken bu sayı 1990 yılında 960.000'e çıkmıştır. Buna karşın aynı yıllar itibariyle belediye okullarına devam eden öğrenci sayısı 2.260.000'den, 1.700.000'e düşmüştür. Bu değişme süreci 1990'lı yıllar boyunca kupon sistemine dahil özel okullar lehine artmaya devam etmiştir (Marin, 2001).

Şili Eğitim Sisteminin Mevcut Yapısı

Bu alt başlıkta Şili eğitim sisteminin çeşitli yönleri istatistiksel verilerle desteklenerek tanıtılmaya çalışılacaktır. Okul türleri ve kademeleri, okullaşma oranları, öğretmen istihdam durumları ve eğitim bütçesi ve finansmanından oluşan çeşitli alanlarda verilecek bilgiler, çalışmanın son bölümünde tartışılacak olan Şili eğitim sistemi ve Türk eğitim sisteminin karşılaştırılmasına katkı sağlayacaktır.

Şili eğitim sisteminde amaç, kademeler ve okullaşma. Şili eğitim sistemi kendi içerisinde 4 kademeye ayrılmaktadır. Bu kademeler sırasıyla 6 yaş altındaki çocukların devam ettiği okul öncesi düzey; 8 yıl devam eden temel düzey; 4 yıl süren orta düzey (kendi içerisinde fen ve beşeri okullar ile mesleki ve teknik okullar olarak ikiye ayrılmaktadır); ve nihayet üniversiteler ve mesleki kurumlardan oluşan yüksek düzey olarak sınıflandırılabilir (Education System, 2007).

Şili eğitim sisteminde 8 yıllık ilköğretim ve 4 yıl süreli genel ve mesleki eğitimden oluşan ortaöğretim parasız ve zorunludur (The Education System, 2007). Okur-yazarlık oranı %96 düzeylerinde olup, eğitim sisteminin genel hedefi özellikle 1973 askeri darbe sonrasında Hıristiyan değerlerini içselleştirmiş ve anti-Marksist değerlerleri benimsemiş bireyler yetiştirmektir (Chile Education, 2007).

Daha öncede belirtildiği gibi Şili eğitim sistemi Latin Amerika ülkeleri arasında en gelişmiş olanıdır. Nitekim çağ nüfusunun eğitim kademeleri bakımından okullaşma oranlarını gösteren Tablo 3 incelendiğinde başta okul öncesi eğitim olmak üzere tüm eğitim kademelerinde okullaşma oranlarının yıllar içerisinde anlamlı bir artış gösterdiği görülecektir.

Tablo 30.3'ten de izlenebileceği gibi, 1960 yılında okul öncesi eğitime devam eden çağ nüfusu oranı yalnızca %2 düzeyinde gerçekleşmişken bu oran 1990 yılı itibariyle % 18'lere yükselmiştir. İlköğretimde 1960 yılında gerçekleşen okullaşma oranı %80 iken bu oran 1990'lı yıllarda %95'lerin üzerine çıkmıştır. Ancak ortaöğretim düzeyinde gerçekleşen okullaşma oranındaki artış oldukça dikkat çekici gözükmektedir. Nitekim 1960 yılında çağ nüfusunun yalnızca %14'ü genel ve mesleki eğitimden oluşan ortaöğretime devam ederken bu oran 1990 yılında %78'lik bir orana yükselmiştir. Yüksek öğrenimde ise %4'lerde seyreden okullaşma oranları 1990'lı yıllarda %20'lere çıkmıştır.

Tablo 30.3. Çağ Nüfusunun Eğitim Kademeleri İçerisinde Okullaşma Oranı (1960-1990)

	Okur-Yazma Bilmeyenlerin Oranı	Okul-Öncesi Eğitim Oranı	İlköğretim	Ortaöğretim	Yüksek Öğretim	Toplam Öğrenci Sayısı
1960	17.6	2	80	14	4	2.257.000
1970	10.2	4	93	50	9	2.254.000
1982	8.3	12	95	65	11	3.162.000
1990	5.4	18	95	78	20	3.269.000

Kaynak: Marin, J. P. A. (2001). Educational Reform in Chile. **Cepal Review, 73,** 81-91.

Eğitimin finansmanı. 1980 yılında uygulamaya geçen eğitim reformlarıyla beraber eğitimin finansmanı konusu giderek önem kazanmaya başlamıştır. 1990 yılında demokrasiye geçişle birlikte eğitim harcamalarının GSYİH içerisindeki oranında bir artış ortaya çıkmıştır. Nitekim Tablo 30.4 incelendiğinde görülecektir ki, 1990 yılında merkezi hükümetin eğitim bütçesi toplam bütçe harcamaları içerisinde % 11.9 olarak gerçekleşmişken bu oran 1998 yılı itibariyle %16.1 olarak gerçekleşmiştir. Öte yandan özel sektör tarafından gerçekleşen eğitim yatırımlarının aynı yıllar içerisinde anlamlı bir artış gösterdiği de gözlenmektedir (Marin, 2001). Bu durum Şili eğitim sisteminde askeri cunta sonrasında eğitimin özelleştirilmesi yönünde atılmış olan adımların demokratik dönemde de desteklendiği izlenimini vermektedir.

Tablo 30.4. Toplam Eğitim Harcamalarının GSYİH'ye Oranı (1990-1998)

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998
Eğitim Bütçesinin Genel Bütçeye Oranı	11.9	12.0	12.8	13.0	13.5	14.3	14.9	15.5	16.1
Kamu Eğitim Harcamaları/GSYİH	2.6	2.7	2.9	3.0	3.1	3.1	3.4	3.5	3.9
Özel Sektör Eğitim Harcamaları/GSYİH	1.8	1.9	2.0	2.2	2.5	2.5	2.8	2.9	3.1
Toplam Eğitim Harcamaları/GSYİH	4.4	4.6	4.9	5.3	5.6	6.6	6.2	6.4	7.0

Kaynak: Marin, J. P. A. (2001). Educational Reform in Chile. **Cepal Review, 73**, 81-91.

Öğretmen yetiştirme ve istihdamı politikaları. Şili'de öğretmen yetiştirme politikaları incelendiğinde ise öğretmenlerin hali hazırda %78'inin üniversite mezunu olduğu görülmektedir. Diğer yandan istihdam edilen öğretmenlerin %17'si öğretmen yetiştirme sisteminden gelmektedir. Öğretmenlerin ortalama yaşları 43 olup, bunların %12'si 30 yaşın altında, %11'i ise 55 yaşın üzerindedir. Öğretmenlerin %70 gibi büyük bir çoğunluğu kadın öğretmenlerden oluşmaktadır (Marin, 2001).

1996 yılı itibariyle Şili'de İlköğretimde toplam 73 960 öğretmen istihdam edilirken, 30 öğrenciye 1 öğretmen düşmektedir. Aynı yıl içerisinde ortaöğretimde istihdam edilen öğretmen sayısı 52 000 düzeyinde gerçekleşmiştir. 1999 verilerine göre ortaöğretimde 33 öğrenciye 1 öğretmen düşmektedir (Education, 2007).

Şili Eğitim Bakanlığı düzenli olarak kış ve yaz aylarında öğretmenlere yönelik çeşitli mesleki eğitim programları vermektedir. Bu programlarda ağırlıklı olarak eğitim programı değişiklikleri ve eğitim bilimlerinde meydana gelen yeni gelişmeler konusunda bilgi verilmekte ve öğretmenlere yeni bakış açıları kazandırılmaya çalışılmaktadır. Öğretmenlerin kariyer gelişimlerinde bu programlar ölçüt olarak kullanılmaktadır (Chile, 2007).

Tablo 30.5, çalışma süreleri haftada 44 saat olan öğretmenlerin aylık durumlarını kamu ve özel sektör itibariyle göstermektedir. Tablodan da anlaşılacağı gibi yıllar içerisinde kamu ve özel sektörde istihdam edilen öğretmen aylıkları giderek birbirine yaklaşmış ve 1998 yılından itibaren açıklık kapanmıştır.

Tablo 30.5. Kamu ve Özel Sektörde Öğretmen Aylıkları: En Az Değerler (Pezo) (1990-2000).

Yıllar	Belediye Sektörü	Kamu Destekli Özel Sektör
1990	134 251	69 047
1991	162 092	150 667
1992	180 105	170 354
1993	190 617	176 958
1994	221 192	197 833
1995	244 095	239 039
1996	268 310	267 151
1997	294 345	293 057
1998	320 789	320 789
1999	338 408	338 408
2000	356 717	356 717

Kaynak: Marin, J. P. A. (2001). Educational Reform in Chile. **Cepal Review, 73,** 81-91

Görüldüğü gibi 1990 yılında belediyede istihdam edilen bir öğretmen haftada 44 saatlik çalışması sonucunda en az 134 251 Pezo alırken, aynı dönemde özel sektörde istihdam edilen bir öğretmen en az 69 047 Pezo aylık almaktadır.

Ancak daha öncede ifade edildiği üzere 1990 yılında demokrasiye geçişle birlikte hükümetin uygulamış olduğu sosyal politikaların bir sonucu olarak öğretmen aylıklarında giderek bir iyileşme meydana geldiği gibi kamu ve özel sektörde istihdam edilen öğretmen aylıklarındaki açıklık giderek kapanmış görünmektedir.

Şili okullarında iklim. UNESCO'nun Bölge Eğitim Bürosu ve Şili Eğitim Bakanlığının birlikte yapmış oldukları bir çalışmada Şili okullarında iklim konusu çalışılmıştır. Çalışmaya 507 okuldan toplam 41 000 öğrenci ve 7000 öğretmen katılmıştır. Şili'de böyle bir çalışmanın yapılmasının nedeni ise özellikle son dönemlerde yazılı ve görsel yayın kuruluşlarında okullardaki şiddet konusunun oldukça sık işlenmiş olmasıdır. Çalışmanın sayıltısı şudur; şiddetin artmasının nedeni okullardaki olumlu iklimin giderek yok olmasıdır. Birinci Ulusal Okul İklimi Çalışmasının (BUOİÇ) temel amaçları arasında, okul ikliminin teşhis edilmesi, çatışma türlerinin tanımlanması ve olumlu okul iklimini gizleyen ve/ya da yok eden faktörlerin belirlenmesi bulunmaktadır (Study, 2007).

Çalışma sonunda elde edilmiş bulunan değerlendirmeler sonucunda beklentilerin tersi bir durum ortaya çıkmış ve Şili'deki okullarda genel olarak oldukça yüksek oranlarda olumlu bir iklim olduğu tespit edilmiştir. Özellikle öğrenci ve öğretmenler arasında oluşturulmuş olan iyi ilişkilerin böyle bir sonuca yol açtığı ortaya çıkmıştır. Sonuçta öğretmenlerin %91'i meslektaşları ve öğrencileri ile oldukça iyi ilişkiler geliştirdiklerini ifade ederlerken, öğrencilerin %81'i okulları ve okul arkadaşlarına

yönelik oldukça olumlu duygular beslediklerini ifade etmişlerdir. Ne var ki bu olumlu sonuçlara rağmen çalışma olumsuz sayılabilecek bir takım sonuçlan da ortaya çıkarmıştır. Çalışma okul yöneticilerinin öğrencileri okul sorunlarının çözümünde yeteri kadar dikkate almadıkları gibi bir sonucu ortaya çıkarmıştır. Yine okul yöneticilerinin öğrencilere eşit davranmadıkları ve bazı öğretmenleri kayırdıkları yönünde bulgulara da rastlanmıştır. Çalışmadaki bir diğer bulgu ise, öğrencilerin %97'sinin öğretmenlerine saygı gösterdikleri, öğretmenlerin ise %87'sinin öğrencileri tarafından saygıyla karşılandıklandır (Study, 2007).

Şili ve Türk Eğitim Sistemlerinin Karşılaştırılması

Şili eğitim sistemi ile Türk eğitim sistemi arasında bir takım benzerlikler bulunmasının yanı sıra önemli sayılabilecek nicel ve nitel farklılıklar bulunmaktadır. Bu bölümde ayrıntıları yukanda tartışılmış bulunan Şili eğitim sistemi ile Türk eğitim sistemi arasındaki yapısal farklılıklar ve benzerlikler üzerinde durulacaktır.

Eğitimin örgütlenmesi bakımından ele alınacak olursa, Şili eğitim sistemi 1973 yılında yapılan askeri darbe sonrasında üç dalga halinde gelişen bir reform süreciyle yerelleştirilmiştir. Bugün Şili'de okulların Eğitim Bakanlığı ile örgütsel ve yönetsel bağlamda organik bağı oldukça azalmıştır. Oysa Türkiye'de oransal olarak oldukça düşük düzeylerde seyreden özel okulculuğun haricinde tüm okullar organik olarak Milli Eğitim Bakanlığına (MEB) bağlıdırlar.

Şili'de eğitimin yerelleştirilmesi ve uygulamaya geçen kupon sistemi ile beraber eğitimde özelleştirmede hatın sayılır bir noktaya ulaşılmıştır. Örneğin ilköğretim düzeyinde okulların % 43'ü özel sektör tarafından işletilmektedir. Oysa yukarıda da bahsedildiği üzere Türkiye'de eğitim kurumları büyük oranda MEB'e bağlı olarak faaliyetlerini devam ettirmektedirler. Doğal olarak Türkiye'de eğitim, temel kamu hizmetlerinden birisi olarak varlığını devam ettirmektedir.

Şili'nin aksine Türkiye'de öğretmenler MEB'e bağlı ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu (DMK) çerçevesinde memurluk güvencesi ile istihdam edilmektedir. Oysa Şili'de eğitimin belediyeler ve özel okullara devrinden sonra öğretmenler memurluk güvencelerini yitirmişler ve sözleşmeli statüde serbest piyasa koşullarında istihdam edilmeye başlamışlardır.

İki ülke arasında eğitimin finansmanı konusunda da yapısal önemli farklar bulunmaktadır. Şili'de uygulanan kupon sistemi çerçevesinde devlet öğrenci başına belirlemiş olduğu belirli bir fonu, öğrencinin devam ettiği özel ya da belediye okuluna ödemektedir. Burada önemli farklılık şudur: Türk eğitim sisteminde okullar MEB'e bağlı kamu malı statüsündedir. Bu durumda devlet tüm eğitim harcamalarını (okulların yapım, bakım, onarımı; eğitim araç-gereçlerinin sağlanması; personel istihdamı vs) genel bütçeden aldığı pay çerçevesinde kendisi yapmaktadır.

Şili'de uygulanan kupon sisteminin en önemli gerekçelerinden birisi olarak gösterilen "seçme özgürlüğü" çerçevesinde veliler çocuklarını istedikleri okullara kayıt yaptırabilmektedirler. Velilerin tercihlerinde ise en önemli etken okulun, ülkede uygulanan standart başarı testlerinde göstermiş olduğu performanstır. Oysa Türkiye'de veliler okul seçimi konusunda çok fazla hakka sahip değildirler ve Türkiye'de okulların

performanslarını ölçen standart bir test uygulanmamaktadır. Uygulanan tüm merkezi sınavlar okul başarısını ölçmekten ziyade öğrenci performansını ölçmeye yöneliktir. Böyle bir sistemin kurulması, Şili'de okulların rekabet etmelerine olanak sağlayıp dolayısıyla daha kaliteli eğitim hizmeti sunmalarını teşvik etmektedir. Böyle bir sistemin Türkiye'de de uygulamaya geçirilmesi, okulların etkililiklerinin ölçümü açısından önemli yarar sağlayabilir ve sonuçta okul performanslarının artmasına katkı sağlayabilir.

Eğitim kademeleri bakımından ise iki ülke arasında benzerlikler bulunmaktadır. Her iki ülkede de eğitim, okul öncesi eğitim, ilköğretim, ortaöğretim ve yüksek eğitim olacak şekilde kademelere ayrılmıştır. Şili'de de, Türkiye'de olduğu gibi ilköğretim 8 yıl ve ortaöğretim 4 yıldan oluşmaktadır. Aradaki fark Türk Eğitim Sisteminde ilköğretimin 4+4= 8 şeklinde düzenlenmesidir. Hem Şili'de hem de Türk Eğitim Sisteminde zorunlu eğitim 12 yıldır. İki ülke arasındaki bir diğer benzerlik de ortaöğretimin genel ve mesleki ve teknik eğitim olmak üzere ikiye ayrılmış olmasıdır. (Education System, 2007).

Şili'de yüksek öğretim Latin Amerika ülkeleri arasında en kaliteli olanı olarak tanımlanmaktadır. Şili'de toplam 8 üniversite bulunmakta olup bunlardan 2 tanesi devlet üniversitesiyken diğer 6'sı özel üniversitedir (Chile, 2007). Türkiye'de ise üniversitelerin (n= 185) büyük bir çoğunluğu (133'ü) devlet üniversitesi olup, çok azı (72 tanesi) vakıf üniversitesi statüsündedir.

Şili'de akademik yıl Mart ayında başlayıp, Aralık ayında son bulmaktadır (Education System, 2007). Türkiye'de akademik yıl Eylül ayında başlayıp Haziran ayında son bulmaktadır.

Her ne kadar eğitim yerelleştirilmiş olsa da, Şili'de Eğitim Bakanlığının hazırlayıp geliştirdiği ulusal eğitim programı çerçevesinde eğitim öğretim yapılmaktadır. Türkiye'de de bilindiği gibi ulusal müfredat uygulaması yapılmaktadır.

Sonuç ve Doğurgular

Ayrıntıları yukarıda tartışılmış bulunan Şili eğitim sisteminin geçirmiş olduğu radikal değişmelerden çıkartılabilecek pek çok ders bulunmaktadır. Çünkü son yıllarda Türk eğitim sisteminde yapılması arzulanan eğitim reformları, bir anlamda eğitimin yerelleşmesini öngören Şili eğitim reformlarını çağrıştırır niteliktedir.

Bu konuyla ilgili olarak son yıllarda Türk eğitim sisteminin Şili örneğinde olduğu gibi yerelleşmesi yönünde oldukça güçlü bir kamuoyu oluşmuş bulunmaktadır. Örneğin Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (YBYKP) eğitimin aşırı merkeziyetçi yapısının taşra örgütlerinin hareket alanının sınırladığını ve karar alma sürecini yavaşlattığını ifade etmektedir (YBYKP, 2003). Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (SBYKP) ise bu yöndeki tartışmaları daha da derinleştirmiş ve bakanlık taşra örgütlerine yetki ve sorumluluk devredilmesi amacıyla 3797 sayılı Milli Eğitim Bakanlığı Teşkilat Kanununda düzenlemeler yapılması gerektiğini belirtmiştir (DPT, 2000, 85).

Yine benzer şekilde son dönemdeki Milli Eğitim Şuraları incelendiğinde, eğitimin yerelleşmesine yönelik vurgunun artarak geliştiğini görmek mümkündür. Örneğin 15. Milli Eğitim Şurasında alınan bir kararda merkezi yönetimin kapsam ve bütünlüğünün

azaltılması ve yerel yönetimlerin katılım ve katkılarının sağlanması için yasal düzenlemelerin yapılması ifade edilmektedir (MEB, 1996). 16. Milli Eğitim Şurasında alınan bir kararda ise mesleki ve teknik eğitim ile ilgili olmak üzere yönetim ve finansman dahil her aşamada yerelleşmenin hayata geçirilmesi kararı alınmıştır (MEB, 1999, 177).

Ne var ki Türk eğitim sisteminin yerelleşmesini ön gören bu yöndeki istek ve beklentilerin Şili örneğinde olduğu gibi radikal bir kararla hayata geçirilmesi mümkün gözükmemektedir. Bilindiği gibi Türkiye'de merkezi yönetim anlayışının oldukça uzun bir geçmişi bulunmaktadır. Her ne kadar merkeziyetçilik ve adem-i merkeziyetçilik tartışmaları her dönem gündemi meşgul ediyor olsa da henüz bu tartışmalar yasal-hukuki bir nitelik kazanmamış, daha ziyade Türkiye örneğinde merkeziyetçilik hakim yönetim biçimi olarak varlığını devam ettirmiş ve ettirmektedir. Çünkü Türkiye'de aralarında eğitiminde bulunduğu temel kamu hizmetlerinin yerelleştirilmesi yönündeki girişimlerin, yerel yönetimleri güçlendirmekten ziyade üniter bir yapıda olan Türkiye Cumhuriyeti Devletini, federal bir siyasi yapılanmaya sürükleyeceği yönünde endişeler bulunmaktadır (Güler, 2000).

Gerçektende Şili'de süreç böyle işlemiş ve ülke 13 bölgeye bölünmüştür. Ardından başta eğitim olmak üzere pek çok kamusal hizmet alanı belediyelere devredilmiş ve uygulanan kupon sistemiyle ülkede eğitim artık bir kamu hizmeti olmaktan çıkmış ve bir piyasa metaına dönüşmüştür (Carnoy ve McEwan, 1999).

Yapılan ampirik çalışmalar sonucunda akademik başarıda anlamlı bir farka yol açmadığı ortaya çıkmış bulunan eğitimde yerelleşme ve kupon sistemi uygulamaları Şili'de beklentilerin aksine eğitimde fırsat eşitliği ilkesini de zedelemiştir. Görece düşük gelirli ailelerin çocukları daha elverişsiz şartlarda eğitim almak durumunda kalmışlardır (Carnoy, 2007). Türkiye'de bölgeler arası kalkınmışlık düzeyleri arasındaki farklar göz önünde bulundurulursa, eğitimin yerelleşmesinin eşitsizlikleri daha da derinleştirmesi olası görünmektedir.

Şili'de eğitimin belediyelere devriyle beraber öğretmen istihdam politikası da radikal bir şekilde değişmiştir. Nitekim 1988 yılından itibaren öğretmenleri işe alma ve işten çıkartma yetkisi tamamen belediyelere devredilmiştir (Chile, 2007). Böylece bu ülkede öğretmenler iş güvencelerini yitirmişlerdir. Türkiye'de ise öğretmenler hali hazırda 657 sayılı Devlet Memurlan Kanunu çerçevesinde iş güvencesine sahiptirler.

Özetle Şili eğitim sisteminde 1980 yılından itibaren toplumsal muhalefetin yok edilmesinin yaratmış olduğu görece rahat bir ortamda askeri cunta, radikal eğitim reformlarını hayata geçirebilmiştir. Bu reformların merkezini velilere seçme özgürlüğü sağlayacağı sayıltısından hareketle yaşama geçirilen "kupon sistemi" uygulaması ve yerel ihtiyaçlara daha duyarlı bir eğitim sistemi yaratılabilir beklentisi ile eğitimin yerelleştirilmesi oluşturmaktadır. Özünde birbirini tamamlar nitelikte görünen bu iki uygulamanın, yaratacağı rekabet ortamı içerisinde akademik başarıyı yükseltebilir beklentisi doğru çıkmamış gibi görünmektedir. Aksine, temel insan haklarından birisi olan eğitim, giderek kamusal özelliğini yitirmiş ve serbest piyasa koşullarında kar elde edilebilecek bir alan olarak görülmeye başlamıştır.

Türkiye'de de adım adım hayata geçirilmeye çalışılan eğitimde yerelleşme siyasaları üzerinde oldukça iyi düşünmek gerekmektedir. Konunun görece yeni

olmasından dolayı, eğitimin yerelleştirilmesi konusunda daha fazla ampirik çalışmaya ihtiyaç vardır. Eğitimin kamusal alanın dışına çıkarılması, bir bakıma Türkiye'nin üniter devlet yapısını tehlikeye düşürmesi gibi bir olasılığı gündeme getirecektir. Bütün bu gerekçelerden dolayı, ülkenin bekası ve vatandaşların daha verimli eğitim hizmetlerinden yararlanabilmeleri açısından Türkiye'ye özgü eğitim sistemi modellerinin geliştirilmesine ihtiyaç bulunmaktadır.

Yararlanılan Kaynaklar

Carnoy, M. (2007). **Lessons of Chile's Voucher Reform Movement.**

http://www.rethinkingschools.org/special_reports/voucher_report/v_soi int1.shtml. Erişim Tarihi: 22.02.2007.

Carnoy, M., McEwan, P. (1999). **Does Privatization Improve Education? The Case of Chile's Voucher Plan.**

www.standford.edu/dept/SUSE/ICE/carnoy/chilepaper.pdf. Erişim Tarihi: 25.12.2007.

Chile. (2007). http://lcweb2.loc.gov/cgi-bin/query/r?frd/cstdy:@field(DOCID+ c10065). Erişim tarihi: 21.02.2007.

Chile Education. (2007). http://britannica.com/eb/article-24697/Chile. Erişim Tarihi:21.02. 2007.

Chile Government. (2007).

http://www.britannica.com/eb/article-24696/chile. Erişim Tarihi: 21.02.2007.

Chile Society. (2007).

http://lcweb2.loc.gov/cgi-bin/query/r?frd/cstdy:@field(DOCID+c100007

Erişim Tarihi: 21.02.2007.

DPT (2000). **Uzun Vadeli Strateji ve Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı,** T.C. Başbakanlık DPT Yayını: Ankara

Education. (2007). http://nationsencyclopedia.com/Americas/Chile-EDUCATION.html. Erişim Tarihi 21.07.2007.

Education System, (2007). http://www4.cord.edu/bae/projects/chile/education-_system.htm Erişim Tarihi:21.02. 2007.

Education Voucher. (2007). http://en.wikipedia.org/wiki/Education_voucher. Erişim Tarihi: 22.02.2007.

Florestal, K., Cooper, R. (1997). **Decentralization of Education: Legal Issues.** http://www1.worldbank.org/education/globaleducationreform/pdf_4.pdf Erişim Tarihi: 12.03.2007

Gimeno, J. B. (1983). **Education in Latin America and the Caribbean: Trends and Prospects, 1970-2000.** Spottiswoode Ballantyne Ltd: Colchester.

Güler, B. (2000). Yerel Yönetimleri Güçlendirmek mi? Adem-i Merkeziyetçilik mi ?, **Çağdaş Yerel Yönetimler, 9**, 14-29.

Keskin, N. E. (2003). **Eğitimde Reform.**
http://www.antimai.org./gr/nurayegitref/htm Erişim Tarihi: 25.12.2006

Marin, J. P. A. (2001). Educational Reform in Chile. **Cepal Review, 73,** 81-91.

MEB. (1996). **On Beşinci Milli Eğitim Şurası**. MEB Basımevi: Ankara

MEB. (1999). **On Altıncı Milli Eğitim Şurası**. MEB Basımevi: Ankara

McMeekin, R. W. (2004). **Balancing Change and Tradition in Global Education Reform**. Scarecrow Education inc: Lanham.

Neoliberal Economics. (2007) http://countrystudies.us/chile/7/32.htm. Erişim Tarihi: 21.02.2007.

Parry, T. R. (1997). Achieving Balance in Decentralization: A case Study of Education Decenralization in Chile. **World Development, 25,** 211-225.

Rotberg, I. C. (2004). **Balancing Change and Tradition in Global Education Reform.** Scarecrow Education: Lanham.

Study, (2007). http://www.unesco.cl/ing/sprensa/noticias/180.act. Erişim Tarihi: 21.02.2007.

The Education System, (2007). http://chile-usa.org/education.htm. Erişim Tarihi: 21.02.2007.

Yedinci Beş Yıllık Kalkınm Planı
http://ekutup.dpt.gov.tr/plan/vii/. Erişim Tarihi: 30.03.2003

31. BÖLÜM

UGANDA CUMHURİYETİ EĞİTİM SİSTEMİ

Dr. Demet GÖREN NİRON

Giriş

Uganda İngiltere'den 9 Ekim 1962 tarihinde ayrılarak, aynı tarihte bağımsızlığını ilan eden, başkenti Kampala olan ve Başkanlık tipi Cumhuriyetle yönetilen bir Doğu Afrika ülkesidir (African Studies, 2005). İdari olarak kırk beş bölgeye ayrılan ülke, 1 00 Kuzey enlemi ve 32 00 Doğu boylamında yar almaktadır. Sınırlarının toplam uzunluğu 2,698 km olan, tamamı kara ile çevrili ülkenin sınır komşuları, Demokratik Kongo Cumhuriyeti, Kenya, Raunda, Sudan ve Tanzanya'dır. Yüzölçümü 241,139 km^2, nüfusu 24,4 milyon (2005 tahmini) ve nüfus yoğunluğu km^2 başına 124 kişi olan Uganda'da, yıllık nüfus artış oranı %3,3' tür. % 51.2'si kadınlardan oluşan ülkede, nüfusun % 49'u 15 yaş altındadır. Kadın başına doğum oranının ortalama yedi çocuk olduğu ülkede, bebek ölüm oranı % 83' tür (World Bank,2005).

Sosyal, Siyasal ve Ekonomik Yapı

Uganda'nın bağımsızlığını kazanmasının ardından, 1970 ve 1985 yılları arasında ülkede politik bir düzensizlik yaşanmıştır. Ülkenin ekonomik anlamda gerilemesine neden olan bu durum, 1986 yılında Ulusal Direniş Hareketi ile bir program doğrultusunda düzeltilmeye çalışılmıştır. Bu dönemde askeri harekâtın başında olan Yoweri Kaguta Museveni Başbakanlık görevine getirilmiştir (Uganda Cumhuriyeti Başbakanlığı, 2006). Görevine hâlen devam etmekte olan Museveni tarafından yürütülen program, 2005 yılı itibariyle olumlu sonuçlar vermeye başlamış ve 2004–2005 mali yılında ülke ekonomisi % 5,8'lik bir büyüme göstermiştir (MoES,2005).

Ülke kahve, balık, çay ihraç ederken; makineler, ulaşım araçları, petrol ve tıbbı malzemeler ithal etmektedir. Tarım Uganda ekonomisine hâkim temel unsurdur. Ülke nüfusunun % 80'i tarım alanında çalışmaktadır. Tarım faaliyetleri her biri yaklaşık iki hektar araziye sahip, 2,5 milyon küçük ölçekli üretici tarafından gerçekleştirilmektedir. Tanmsal üretimin çoğunluğu, iklim koşullarının yanı sıra güvenlik koşulları nedeniyle de ülkenin güneyinde yapılmaktadır (African Study Center, 2006). Büyük bir bölümü

deniz seviyesinin 9000 – 2000 metre altında yer alan ülkede ılıman tropikal iklim hâkimdir. Nil nehrinin kaynağı olan Viktorya gölünün büyük bir bölümü Uganda'dadır. Ülkenin doğal kaynakları bakır, kobalt, hidro enerji, kireçtaşı, tuz ve işlenebilir arazidir. % 28'ini ormanların oluşturduğu ülkede, ekolojik anlamda çeşitlilik mevcuttur ve Uganda sahip olduğu özellikler bakımından, Afrika kıtasının gerçek incisi sayılmaktadır (Uganda Cumhuriyeti Başbakanlığı, 2006).

Resmi dili İngilizce olan Uganda'da Ganda, Luganda, diğer Nijer-Kongo dilleri, Nil-Sahara dilleri, Swahili ve Arapça konuşulmaktadır. Nüfusun etnik dağılımını Baganda % 17, Karamojong % 12, Basogo % 8, Iteso % 8, Langi % 6, Ruanda % 6, Bagisu % 5, Acholi % 4, Lugbara % 4, Bunyoro % 3, Batoro % 3, Afrikalı olmayanlar % 1 ve diğer % 23 oluşturmaktadır. Uganda'da Hıristiyanlık yaygın olmakla birlikte, Müslümanlık ve diğer yerel inançlar da mevcuttur (Ülkeler Rehberi, 2006).

Uganda'nın milli geliri 26,2 milyar ABD Doları iken, kişi başına düşen milli gelir 230.5 Dolardır. Para birimi Uganda Shilingi (UGX) (1 ABD Doları = 1,895 UGX) olan ülkenin enflasyon oranı tüketici fiyatlarında 2004 yılı verilerine göre, % 0.1'dir (TC Başbakanlık DTM, 2005). Ülke Afrika Birliği, Doğu ve Güney Afrika Ortak Pazarı, Doğu Afrika Birliği, Birleşmiş Milletler, Dünya Sağlık Örgütü, Uluslararası Çalışma Örgütü, G-77, Uluslararası Para Fonu, Gıda ve Tarım Örgütü üyesidir (PICSIM, 2005)

Bu çalışmada Uganda Cumhuriyeti'nin eğitim sistemi amaç, yapı, süreç ve iklim boyutları açısından incelenmeye çalışılmış ve Türk eğitim sistemi ile karşılaştırılmıştır.

Uganda Cumhuriyeti Eğitim Sisteminin Amaçları

Uganda'da resmi eğitim, sömürge döneminde 1880'lerde ilk olarak gönüllü misyoner örgütler tarafından verilmeye başlanmıştır. Bu dönemde eğitim aristokrat ailelerin çocuklarına ve ruhban sınıfına yönelik olarak sürdürülmüştür 1925 yılından itibaren Devlet eğitim üzerinde kontrol sağlayarak, aktif olarak yer almaya başlamıştır. Devletin bu kontrolü 1950'li ve 60'lı yıllardan itibaren daha da genişlemiştir. 1963 yılında Kale Komisyonu ilk olarak eğitimde eşitliği vurgulamıştır ve bu tarihten itibaren Uganda eğitim politikası temel olarak bu Rapor doğrultusunda yönlendirilmiştir. 1992 yılında Hükümet "Beyaz Kitap" ı yayınlamış ve eğitim politikaları da bu doğrultuda biçimlendirilmeye başlanmıştır (Muhwezi, 2003).

Uganda'da eğitim ulusal kalkınmanın en önemli aracı olarak kabul edilmektedir. Sağlık koşullarının iyileştirilmesi ve gelir oranının yükseltilmesinde eğitimin önemli bir etkisi olduğu düşünülmektedir. Bu bağlamda eğitim politikaları kaliteli eğitimin yaygınlaştırılması üzerine temellendirilmiştir (Juuko ve Kabonesa, 2007) . Günümüzde Uganda'nın eğitim politikası denetim yapısının işlevsel kapasitesini arttırmak; eğitime erişimde cinsiyetler, bölgeler, sosyal sınıflar arasındaki eşitsizliği gidermek olarak belirlenmiştir. Bu doğrultuda evrensel ilköğretim politikalarıyla, ülkede ilköğretimin dışında hiç kimsenin bırakılmaması yönünde çalışmalara öncelik verilirken, etkili sonuçlar elde etme amacıyla, büyük ölçüde İngiliz eğitim sisteminin etkisinde gelişen sistemde öncelikli olarak yapısal boyut ele alınarak, eğitimde yerinden yönetim çalışmalarına ağırlık verilmiştir (Muhwezi, 2003).

Ekonomik gelişme ve insani kalkınma için önemli bir katalizör olan eğitim, Uganda Cumhuriyeti Anayasasında temel bir insani hak olarak tanımlamıştır. Bu doğrultuda ülkenin bağımsızlığını kazanmasının ardından eğitim politikalarında elitist bir eğitim anlayışından, geniş halk kitlelerini kapsayan eğitim anlayışına doğru önemli bir değişim yaşanmıştır (World Bank, 1993). Bu doğrultuda 1997 yılında "Evrensel İlköğretim Eğitim Programı" hükümet tarafından kabul edilmiştir. Evrensel İlköğretim politikasının amaçları ve hedefleri (Muhwezi, 2003):

- İnsan kaynaklarının gelişimine temel oluşturmak için kaliteli eğitim oluşturmak, sağlamak ve bunu korumak;
- Toplumu temel ve olumlu bir yönde dönüştürmek,
- Çocukların eğitim sistemine girmeleri, orada kalabilmeleri ve eğitimlerini sürdürebilmeleri için gerekli imkân ve kaynakları sağlamak,
- Temel eğitimi öğrenci için erişilebilir kılmak ve kişisel ihtiyaçların yanı sıra ülkenin amaçlarına da hizmet etme yönünde geliştirmek,
- Eşitsizlikleri ortadan kaldırabilmek amacıyla eğitimi erişilebilir kılmak,
- Uganda Halkının çoğunluğu için eğitimi mümkün kılabilmek

şeklinde sıralanmıştır.

Bütün eğitim basamaklarında geçerli olmak üzere, ülkedeki mevcut eğitim sisteminin genel amaçlarını şu şekilde sıralamak mümkündür (Beyaz Kitap, 1992):

- Ulusal bağlılık, vatanseverlik ve kültürel miraslara bağlılık konusunda ortak bir anlayış yaratarak uluslararası ilişkilerde temel oluşturmak,
- Öğrencilere ahlaki, etik, ruhani değerleri aşılayarak; bireylerin iç disiplin, dürüstlük, tolerans gibi insani değerler taşımasını ve bu değerleri geliştirmelerini sağlamak,
- Eğitim enstitülerindeki grup aktiviteleri aracılığıyla Uganda halkına hizmet etmek ve ulusal konulara katılımda liderlik görevini üstlenme bilincine sahip olmak,
- Herkesi okuma yazma bilgi ve becerisi ile donatarak, ülkenin daha iyi sağlık, beslenme ve aile yaşamı koşullarına sahip olmasını sağlamak,
- Sürekli öğrenme bilicini topluma aşılamak,
- Öğrencileri bağımsız ulusal ekonomiye katkı sağlayabilecek bireyler olarak donatmak.

Uganda Cumhuriyeti eğitim sistemi temel olarak ilköğretim, ortaöğretim, yükseköğretim üzerine yapılandırılmıştır. Eğitim sisteminin genel amaçlarının yanı sıra, her bir eğitim basamağının amaçları ayrı bir şekilde belirlenmiştir.

İlköğretimin Amaçları

İlköğretimin amaçlarını şu şekilde sıralamak mümkündür (Beyaz Kitap, 1992):

- Öğrencilerin fonksiyonel, süreklilik arz eden, gelişimsel bir yaklaşım çerçevesinde okur- yazar olmalarını sağlamak,
- Öğrencilerin sayısal - sözel bilimler, İngilizce, Kiswahili ve en az bir Uganda dilinde iletişim becerilerine sahip olabilmelerine olanak tanımak,
- Öğrencilerde sağlıklı ruhsal ve fiziksel gelişim sağlamak ve bunu korumak,
- Öğrencilere diğer kişilerle işbirliği içerisinde çalışma ve yaşama değerlerini aşılamak ve kendilerinden başkalarını da önemsemelerini sağlamak,
- Yaşamın kültürel, ahlaki, ruhani değerlerine sahip çıkmak ve onları geliştirmek; ülkenin kültürel zenginliğinden onur duymak,
- Teknolojik bilgi ve becerilerden yararlanarak doğal çevrenin korunmasının önemini anlamak ve buna katkıda bulunmak,
- Kişisel hak ve sorumluluklar konusunda anlayış geliştirmek, toplumsal olaylarda pozitif ve sorumlu bir katılım gerçekleştirmek,
- Yurtseverlik, ulusçuluk ve farklılıkta ulusal birlik oluşturma duygularını geliştirmek,
- Eğitimin sürdürülebilirliği için ön koşul oluşturmak,
- Çok yönlü davranış biçimlerinde yaşayabilmek için çeşitli pratik becerilerin geliştirilmesine katkı sağlamak,
- Sorumlu aile bireyi yetiştirecek ölçüde çocuğu bilgi, beceri, yetenek ve değerle donatmak,
- Zaman ve para yönetimine; özel ve kamu malına saygı duymaya ilişkin beceriler geliştirmek,
- Çalışmak, bir kişinin şerefi ve onuruyla para kazanmasının önemi konusunda duyarlılık geliştirmek,
- Farklı olaylar karşısında problem çözme yaklaşımlarına sahip olabilme becerisini geliştirmek ve
- Disiplin ve iyi davranış biçimleri geliştirmektir.

Ortaöğretimin Amaçları

Ortaöğretimin amaçlarını şu şekilde sıralamak mümkündür (Beyaz Kitap, 1992):

- Sosyal ve toplumsal sorumlulukların bilincinde ulusal bir birlik aşılamak,
- Uganda'nın sahip olduğu diller dâhil bütün kültürel miraslarını anlamak, korumak ve geliştirmek,
- Bireysel sorumlulukları, etik ve ruhani değerleri, özgüveni geliştirmek,
- Bireyleri toplumun ve ekonominin ihtiyaçları doğrultusunda kullanabilecekleri bilgi ile donatmak,

- Ticaret ve endüstri alanında günü yakalayan, yenilikçi üretim, modern üretim ve işletme yöntemlerinin teorik eğitimini sağlamak ve bunların Uganda'nın sosyal ve ekonomik gelişimi içerisinde deneyimlenmesini sağlamak,
- Bireylere problem çözme, bilgi toplama ve yorumlama, bağımsız okuma ve yazma, sosyal ve fiziksel liderlik becerilerini geliştirme yönünde kişisel gelişim imkânları tanımak,
- Sonraki eğitim basamakları için temel oluşturmak,
- Bireylere toplumun mevcut problemlerini çözme bilgi ve becerisini vermek,
- Bireylere çalışmaya karşı olumlu tutumlar aşılamak.

Yüksek Öğretimin Amaçları

Üçüncü basamak eğitim kurumlan olan yüksek öğretim enstitüleri aşağıda belirtilen amaç ve hedefleri izlemelidir (Beyaz Kitap, 1992):

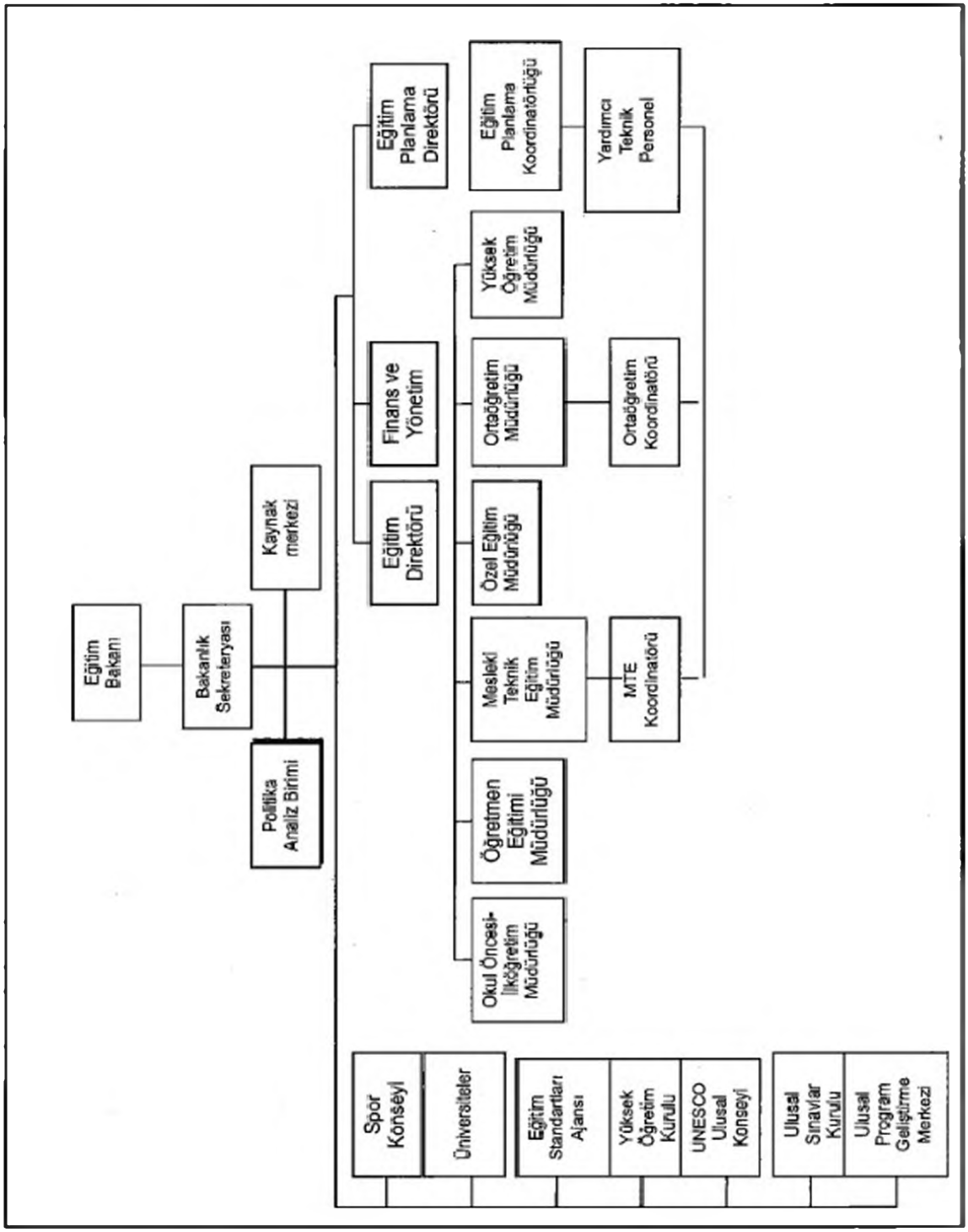
- Ulusal yaşam içerisinde mevcut tüm sektörler için ileri düzeyde teknik, yönetim ve profesyonel meslek bilgisine sahip kişiler yetiştirmek,
- İleri düzeyde bilgi ve araştırma yoluyla elde edilecek yeniliklerin temelini oluşturmak, söz konusu yenilikleri Uganda'nın içerisinde bulunduğu mevcut koşullara uyarlamak,
- Kamusal hizmetin sınırlannı geliştirmek,
- Öğrencilerin entelektüel kapasitelerini geliştirmelerine katkı sağlayarak, onlann yerel ve ulusal çevrelerini objektif bir biçimde algılayabilmelerini sağlamak ve bunları geliştirme yönünde bilinç aşılamak,
- Gelişim önündeki problemlerin aşılması yönünde gerekli olan bilimsel - teknolojik bilgi - beceri kapasitesinin oluşturulmasını ve geliştirilmesini sağlamak,
- Öğrencileri dünya standartlarında bilgi, beceri ve davranışlarla donatarak, onların ülkelerine faydalı bireyler olarak yetiştirilmesini sağlamak,
- Öğrencilere toplum ve ulusa gönüllü hizmet etme bilincini aşılamak,
- Ulusalcılık bilincinde, diğerlerinin varlıklarına saygılı ve hoşgörülü, gerektiğinde ülkenin herhangi bir yerinde çalışabilme bilincine sahip öğretmenler yetiştirmek.

Uganda Cumhuriyeti Eğitim Sisteminin Yapısı

İdari Yapılanma

Eğitim ve Spor Bakanlığı Eğitim sisteminin tüm basamaklarını denetlemekte ve kontrol etmektedir. Öğretmenleri eğitmek, işe almak ve öğretmen sağlamak görevlerinin yanı sıra ulusal program hazırlamak, eğitim politikalarını uygulayabilmek için rehberlik yapmak kaliteli eğitim için izleme ve değerlendirme faaliyetlerini sürdürmek, İlköğretime devam edenlerin eğitime katkı paylarını ödemek ve ders kitaplarını sağlamak yetkisi bulunmaktadır (Muhwezi, 2003). Yöneticiler ve müfettişlerin tamamı yine Eğitim ve Spor Bakanlığına bağlı çalışmaktadırlar. Aynı zamanda okulların ve öğretmen evle-

rinin inşası, sağlık işleri ve donatımı da Bakanlığın yetki alanı içerisindedir. Şekil 31.1'de Uganda Eğitim ve Spor Bakanlığı'nın örgütsel yapılanması verilmiştir (African Development Fund, 2005).

Şekil 31.1. Uganda Eğitim ve Spor Bakanlığı'nın Örgütsel Yapılanması

Kaynak: African Development Bank (2005) UGANDA, Education III (Support to Post – Primary Education and Training) Project, Project Appraisal Report, Social Development Department, http:// www.afdb.org/pls/portal/docs/PAGE/ ADBADMINPG/DOCUM ENTS/OPERATION SINFORMATION/UGANDA-%20EDUCATION%20III%2019.12.2005.PDF

Eğitim ve Spor Bakanlığı Finans ve Yönetim, Eğitim Planlaması, Okul Öncesi - İlköğretim, Ortaöğretim, Öğretmen Eğitimi, İşletme, Teknik ve Mesleki Eğitim, Özel Eğitim, Kariyer Rehberlik - Danışmanlık ve Yükseköğretim olmak üzere sekiz bölümden oluşmaktadır. Her bölümün başında bir hükümet temsilcisi başkan bulunmaktadır (TRoU, Ministry of Education and Sports, Bitamazire, 2005).

Eğitim ve Spor Bakanlığı'nın haricinde Bölge Liderleri de eğitim politikalarının izlenmesinde önemli bir yere sahiptir. Bölge Liderleri, Bölge Komisyon Üyeleri, Ana Yönetim Ofisi, Okul Yönetim Komiteleri, Eğitim Bölge Ofisi, Baş Öğretmenler ve Yerel Eğitim Sekretaryası'ndan oluşmaktadır. Baş Öğretmenler, Eğitim Bölge Ofislerine okulları hakkında rapor yazmaktadırlar. Yazılan rapor Ana Yönetim Ofisine ve oradan da Eğitim ve Spor Bakanlığının ilgili birimine gönderilmektedir (Muhwezi, 2003).

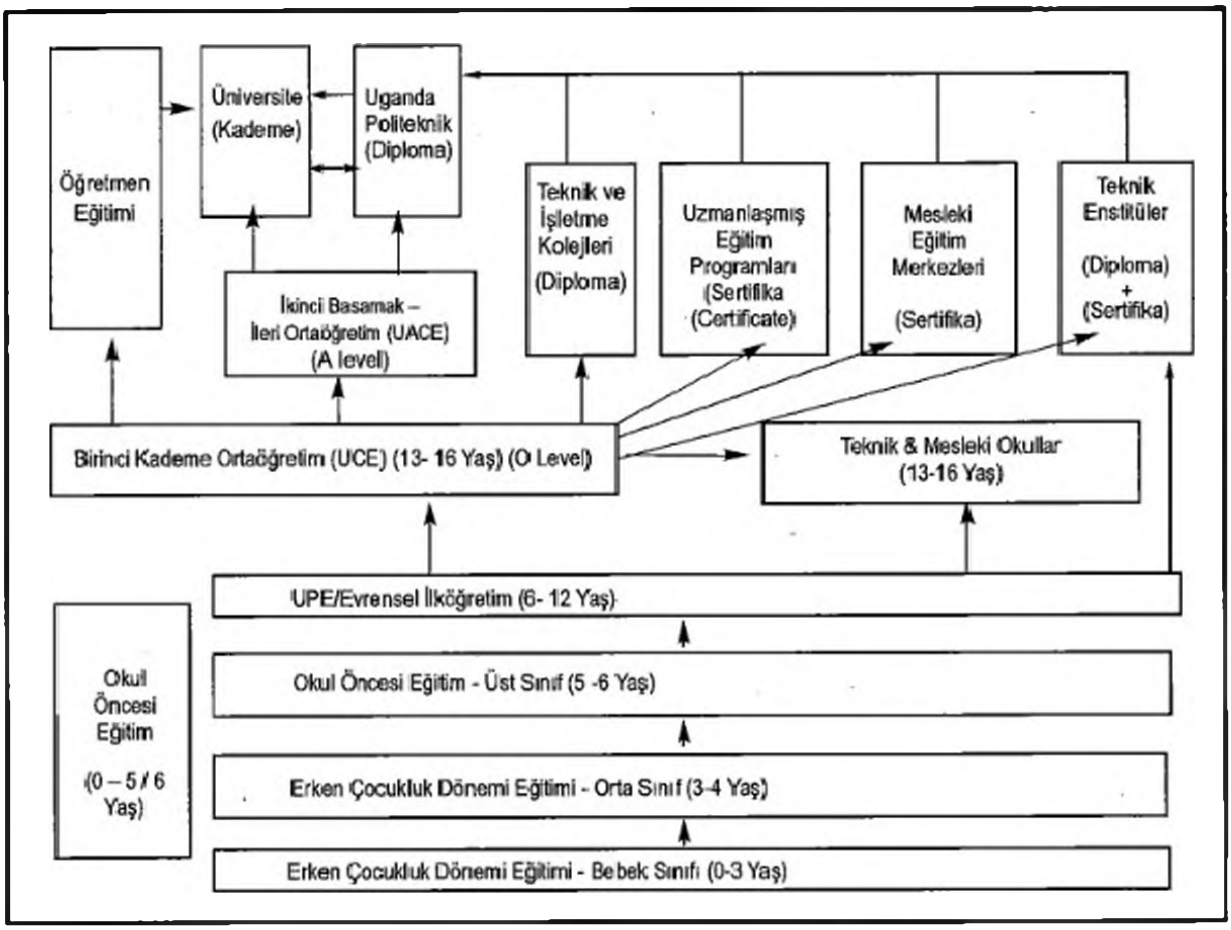
Evrensel İlköğretim Eğitim politikasının ardından okul yönetiminde merkez Eğitim ve Spor Bakanlığı'ndan, merkezi olarak finanse edilen bölgeler kaymıştır (Engels, 2002). İlköğretim Okullarının kontrol yetkisi yerinden yönetim anlayışı dâhilinde başöğretmenler/müdürler ve Okul Yönetim Komiteleri kapsamındadır. Ortaöğretim okullarında ise kontrol Yönetim Kurullarında ve Aile-Öğretmen Birliklerinde bulunmaktadır (TRoU, Ministry of Education and Sports, Bitamazire, 2005).

Bölgesel düzeyde Bölge Eğitim Görevlisi, merkezle okullar arasında iletişim sağlayan anahtar bir rol üstlenmektedir. Başöğretmenler bu kişiler vasıtasıyla maaşlarını, okul kaynaklarını ve merkezden gelen resmi haberleri alabilmektedir. Ancak yerinden yönetim programı kapsamında bölge personeli, Bölge Yönetim Amiri'nin kontrol ve gözetiminde çalışmaktadır. Bölge Eğitim Ofisi tüm faaliyetlerini Bölge Yönetimine rapor etmekte iken; Ortaöğretim kurumları, doğrudan Eğitim ve Spor Bakanlığı'nı bilgilendirmektedir (TRoU, Ministry of Education and Sports, Bitamazire, 2005).

Parlamento üyeleri de Eğitim ve Spor Bakanlığı'nın yanı sıra başöğretmenler, eğitim komiteleri ve eğitim bölgelerinin eğitim bütçesinin ayrılması, okullara para ve eğitim materyallerinin ulaştırılması gibi faaliyetlerini denetlemektedir. Söz konusu üyeler aynı zamanda Eğitim ve Spor Bakanlığı ile işbirliği içerisinde eğitim programlarının da ilerleme süreçlerini incelemektedir (Muhwezi, 2003).

Okul Sistemi Yapılanması

Uganda eğitim sistemi okul yapılanması temel olarak üç bölüme ayrılmıştır. Bunlar: Okul Öncesi ve İlköğretim; İleri İlköğretim ve Eğitim (Ortaöğretim ve Mesleki Teknik Eğitim); Üçüncü Basamak Eğitim olarak sıralanmaktadır Her bir bölüm Hükümet Temsilcisinin başkanlığında bir birim altında planlanmakta ve idare edilmektedir. Eğitim sisteminde aynı zamanda iki hizmet birimi bulunmaktadır: Planlama, Finans ve Yönetim. Bu birimlere ek olarak, dört yarı özerk devlet üniversitesi, on iki özel üniversite, Ulusal Program Geliştirme Merkezi, Uganda Ulusal Sınav Kurulu, Eğitim Standartları Ajansı Eğitim ve Spor Bakanlığı'na bağlı bulunmaktadır (African Development Fund, 2005).

Şekil 31.2. Uganda Eğitim – Öğretim Sistemi

Kaynak: Muhwezi, D.K. (2003). Gender Sensitive Educational Policy and Practice Uganda Case Study. Makerere University, Department of Sociology: http://portal.unesco.org/education/en/file_download.php

Uganda'da resmi eğitim sistemi süreklilik esasına dayalı, dört basamak üzerine temellendirilmiştir. Şekil 23.2' de ülkenin eğitim sistemi basamakları verilmiştir. Buna göre birinci basamak yedi sınıftan oluşmaktadır ve genellikle altı yaşında başlamaktadır. Yedinci sınıf sonunda yapılan sınav sonucuna göre öğrenciler farklı şekillerde biçimlendirilmiş ortaöğretim kurumlarına devam edebilmektedirler. Bunlar dört yıl eğitim veren orta öğretim kurumları, üç yıl eğitim veren mesleki ve teknik eğitim enstitüleri, dört yıl süren öğretmen eğitim kolejleri olarak sıralanmaktadır. "O-Level" olarak tanımlanan, dört yıllık orta öğretimi tamamlayan öğrencilerin % 40'ı, "A- Level" olarak adlandırılan iki yıllık ileri ortaöğretim sınıflarına devam etmektedir. Bunlar iki yıllık öğretmen eğitimi bölümleri, teknik enstitü ya da uzmanlaşma eğitim programları olarak sıralanmaktadır. "A – Level" sınavlarını geçen öğrenciler Kampala'da bulunan Makerere Üniversitesine ya da yurt dışında başka bir üniversiteye devam edebilme imkânına sahiptir. A- Level mezunları için Uganda Teknik Koleji, Öğretmen Eğitim Enstitüsü ya da İdari Bilimler Kolejlerine devam etme olanakları da bulunmaktadır (http://countrystudies.us/ Uganda/35.htm).

Okul öncesi eğitim. Uganda'da okul öncesi eğitim modernleşme süreci ile birlikte gelişim gösteren bir eğitim basamağı niteliğindedir. Okul öncesi eğitimin amacı çocukları ilköğretime hazırlamak olarak belirlenmiştir (Muhwezi, 2003). Okul öncesi eğitim de kendi içinde basamaklara ayrılmıştır. Buna göre, 2-3 yaşına kadar olan çocuklar "bebek sınıf"ına devam etmekte, 3-4 yaşları arasında olanlar "orta sınıfa" gitmekte ve ilköğretime hazırlık anlamında okul öncesi eğitimi "üst sınıf" ına da 5-6 yaşlarındaki çocuklar devam etmektedir. Buna göre "bebek ve orta sınıflar", Erken Çocukluk Dönemi eğitimi kapsamında, Erken Çocukluk Eğitim Merkezlerinde verilmekte iken; okul öncesi eğitimi Anaokullarında verilmektedir (African Development Fund, 2005).

Okul öncesi eğitime erişim 2001 yılı verileri Tablo 23.1'de cinsiyete ve sınıfa göre verilmiştir. Buna göre 2001 yılında yalnızca 59,829 çocuğun, bu eğitimden faydalanabildiği görülmektedir (MoES,2001).

Tablo 31.1. Sınıfa ve Cinsiyete Göre Okul Öncesi Eğitime Erişim

Bebek Sınıfı		Orta Sınıf		Üst Sınıf		Toplam		
E	K	E	K	E	K	E	K	E+K
11,366	11,498	7,680	7,872	9,931	10,225	29,589	30,240	59,829

Kaynak: MoES (2001) Educational Statistical Abstract. Kampala

Okul öncesi eğitimde Uganda'da cinsiyetler arasında bir eşitsizlik söz konusu değildir. Ancak Öğretmen oranlarına bakıldığında okul öncesi eğitimi öğretmenlerinin büyük bir çoğunluğunun kadınlardan oluştuğu görülmektedir. Tablo 31.2'de cinsiyete ve mezuniyet derecesine göre okul öncesi eğitimi öğretmenleri sayıları verilmiştir.

Tablo 31.2. Mezuniyet Derecelerine ve Cinsiyete Göre Okul Öncesi Eğitimi Öğretmen Sayıları

S III		S IV		Mezunlar		Öğretmen Eğitimi Sertifikası		Öğretmen Eğitim Diploması		Eğitimsiz		Toplam		
E	K	E	K	E	E	158	2134	E	K	E	K	E	K	E+K
108	544	19	22	121	158	158	1045	5	85	158	408	340	2134	2474

Kaynak: MoES (2001) Educational Statistical Abstract. Kampala

Okul öncesi eğitimde öğretmenlerin çoğunluğunun üniversite mezunu olmadığı ve hatta önemli sayıda eğitimsiz kişinin de öğretmen olarak okullarda görev yaptığı tespit edilmiştir (MoES, 2001).

Mevcut uygulama İngiliz programına dayanmakla birlikte, tüm okul öncesi eğitim kurumlarında uygulanmakta olan standart bir program bulunmamaktadır. Çocukların program dâhilinde konu seçme özgürlükleri bulunmamaktadır (Muhwezi, 2003). Eğitim ve Spor Bakanlığı mevcut programı geliştirmek amacıyla Taslak Erken Çocukluk Gelişimi Politikası hazırlamıştır (TRoU, Ministry of Education and Sports, Bitamazire, 2005).

İlköğretim. Ülkede resmi eğitim ilköğretimle birlikte başlamaktadır. Zorunlu ve Evrensel İlköğretim Eğitim Programı politikası doğrultusunda ücretsiz olan yedi yıl süreli ilköğretim, temel eğitim sağlamaktadır (Muhwezi, 2003). Resmi ilköğretim yaşı altı – on iki yaşlan arasıdır. Bu aşamada sınıflar P1'den P7'ye doğru sıralanmaktadır (African Development Fund, 2005).

Temel olarak ilköğretim okullarını özel ve devlet ilköğretim okulları olmak üzere iki kategoride toplamak mümkündür. Uganda'da 12,280 ilköğretim okulu bulunmaktadır. Mevcut okulların %74,8'i devlet okulu olarak faaliyet göstermektedir. Okulların %97,7'si karma eğitim vermektedir (Muhwezi, 2003).

Mevcut Uganda Hükümeti'nin 1986 yılında iktidara gelmesi ile birlikte ilköğretim okullaşma oranlan hızla artmaya başlamıştır. Özellikle 1997 yılında Evrensel İlköğretim Eğitimi politikasına geçilmesi ile birlikte okullaşma oranlarında hızlı bir yükseliş görülmüştür. Buna göre 1996 yılında 2,737,334 öğrenci ilköğretime devam ederken, 2002 yılında bu rakam 7.354,198'e ulaşmıştır. Tablo 23.3'te 1996–2004 yılları arasında Evrensel İlköğretim Eğitimi politikası sonucunda ilköğretime erişimde yaşanan nicel gelişim gösterilmiştir (Bitamazire, 2005).

Tablo 31.3. 1996 - 2004 Yılları arasında İlköğretim Öğrencileri, Okulları, Sınıfları, Öğretmenleri, Kitapları ve Kılavuz Kitap Rakamları

Yıl	1996	1999	2001	2004
Erkek Öğrencilerin Sayısı	1647742	3301888	3528035	3721911
Kız Öğrencilerin Sayısı	1420883	2986351	3372881	3632838
Toplam Öğrenci Sayısı	306825	6288239	6900916	7354749
İlköğretim Okulu Sayısı	8531	10597	13219	13239
Öğretmen Sayısı	81564	109733	127038	145819
Sınıf sayısı	25676	43174	60199	79132
Üretilen Kitap Sayısı	783556	1331710	2086132	2828324
Öğretmen Kılavuz Kitabı Sayısı	236816	593480	673533	254904

Kaynak: Bitamazire, N. (Minister) (2005). Status of Education for Rural People in UGANDA, Ministry of Education and Sports, Uganda: http://www.fao.org/SD/ERP /addisababa/ Papers/ Country%20report %20 ugandaen.doc

Evrensel İlköğretim Eğitimi programının ardından, eğitime erişim yönünden cinsiyetler arasındaki eşitsizlikler de büyük ölçüde ortadan kalkmış ve kız çocuklarının okullaşma oranlarında büyük bir artış gözlenmiştir. Öğrenci sayılarının artışına paralel olarak, mevcut öğretmen ve okul sayılarında da artış söz konusudur (The State of Uganda Population Report, 2002).

İlköğretim okullarında kullanılan yaygın yöntem "Öğretmen-öğrenci merkezli" eğitimdir. Bununla birlikte öğretmen öğrenci oranlarına bakıldığında 2004 yılı verilerine göre, elli öğrenciye bir öğretmenin düştüğü görülmektedir (Muhwezi,2003).

2004 yılı itibariyle ülkede 147,291 ilköğretim öğretmeni bulunmaktadır. Bu öğretmenlerin cinsiyetlerine göre oranlarına bakıldığında, 59:41 ile erkeklerin daha fazla sayıda olduğu görülmektedir. 2004 yılı sınıf mevcutları 30–82 arasında değişiklilik göstermektedir (MoES, 2006) ve ilköğretim okullaşma oranı ülkede %94,7'dir (World Bank, 2004).

Uganda'da her okul kendi kurallarına ve düzenlemelerine sahiptir. Eğitim genellikle 8.00-16.30 saatleri arasında yapılmaktadır. 1999 yılında uygulamaya konulan ilköğretim programı, iki ciltten oluşmaktadır. Cilt I; İngilizce, matematik, sosyal bilimler ve fen bilimleri olmak üzere dört konudan oluşmaktadır. İki cilt halinde yayınlanan Uganda eğitim programında önerilen dersler ve ders saatleri Tablo 31.4'te verilmiştir.

Tablo 31.4. Tavsiye Edilen Bir Haftalık İlköğretim Programı

Dersler	SINIFLAR						
	P1	P2	P3	P4	P5	P6	P7
1.a.Dil (İngilizce ve Edebiyat, Okuma, Yazma)	6	6	6	6	5	5	5
1.b. Dil (Ana Dil)	3	3	3	2	2	2	2
1.c. Dil (Kiswahili)	3	3	3	3	2	2	2
2. Matematik	5	5	5	5	5	5	5
3. Entegre Bilimler	4	4	4	5	5	5	5
4. Sosyal Bilimler	3	3	3	3	4	5	5
5. Din Eğitimi	2	2	2	2	3	3	3
6. Sanat ve Teknoloji	3	3	3	3	3	2	2
7. Müzik, Dans ve Drama	2	2	2	2	2	2	2
8.Beden Eğitimi	3	3	3	3	2	2	2
9.İşletme Eğitimi	2	2	2	2	3	3	3
10.Tarım	4	4	4	4	4	4	4
Müfredatta Tavsiye Edilen Toplam Saat	40	40	40	40	40	40	40

Kaynak: Uganda İlköğretim Programı Cilt I.

Cilt II ise tarım, entegre üretim yöntemleri, resim, beden eğitimi, yerel diller, swahili ve din eğitimi olmak üzere altı konu üzerine temellendirilmiştir (Bitamazire, 2005).

Ortaöğretim. Uganda'da ortaöğretim dört yıllık genel eğitim (O Level) sonucunda Uganda Eğitim Sertifikası (UCE) verilen orta öğretimden ve UCE'ye ilave olarak iki yıl eğitim sonucunda Uganda İleri Eğitim Sertifikası verilen İleri Düzey Ortaöğretimden (A Level) oluşmaktadır (Country Studies, 2005).

Uganda'da ortaöğretim okullarının %53,6'sı kırsal bölgelerde bulunmaktadır (Wikipedia, 2006). Ortaöğretim okullarının %32,5'i devlet okulları, % 61,6'sı özel okullar ve % 5,9'u topluluk okullarıdır. İlköğretim okullarında olduğu gibi, ortaöğretim okullarının çoğunluğu da karma eğitim vermektedir (MoES, 2001).

2000 yılında ortaöğretim okullarında toplam 518,931 öğrenci eğitim görürken, 2004 yılında bu rakam 721,212'ye yükselmiştir ki bu %40'lık bir artış anlamına gelmektedir (Bitamazire, 2005). 2004 yılı verilerine göre ülkede ortaöğretim okullaşma oranı % 31,8'dir (World Bank, 2004). Tablo 31.5'te 2001 yılı verileri esas alınarak, ortaöğretime erişim sayıları cinsiyete ve okul çeşidine göre verilmiştir.

Tablo 31.5. Okul çeşidine ve cinsiyete göre ortaöğretim okullarına erişim oranları

Cinsiyet	Devlet Okulları	Özel Okullar	Topluluk Okulları	Toplam
E	152,471	133,233	15,840	301814
K	108,923	116,001	13,038	237962
Toplam	261,664	249,244	28,878	539786

Kaynak: MoES (2001) Educational Statistical Abstract. Kampala

2001 yılı verilerine göre ortaöğretim kurumlarına devam eden erkek öğrenci sayısı, kız öğrencilere göre daha yüksektir. Toplam ortaöğretime erişim sayıları temel alındığında erkek öğrencilerin % 55,9 oranında, kız öğrencilerin ise % 44,1 oranında olduğu ortaya çıkmaktadır (MoES, 2001). 2004 yılı verilerine göre ülkede 37,313 ortaöğretim öğretmeni bulunmaktadır ve bunun %78'ini erkek öğretmenler oluşturmaktadır (World Bank, 2006).

Uganda ortaöğretim eğitim programında sosyal bilimler, matematik, bilim, kültürel ve teknik konular, işletme çalışmaları bulunmaktadır. O Seviyesinde (O level) her öğrenci en az sekiz, en çok on ders almak zorundadır. Alınması zorunlu olan dersler İngiliz dili ve matematiktir. Öğrenciler zorunlu dersler dışında kalan derslerden istediklerini seçme özgürlüğüne sahiptirler. A seviyesinde ise öğrenciler en az üç temel dersi almak zorundadır (Tamale, 2002).

1992 yılında hükümet tarafından yayınlanan "Beyaz Kitap"a göre, mesleki ve genel ortaöğretim kurumları için iki çeşit ortaöğretim programı bulunmalıdır. Ancak mes-

leki ortaöğretim okulları programı gerekli personelin, imkânların ve materyallerin sağlanamamasından ötürü, hiç uygulanamamıştır (Muhwezi, 2003).

Ortaöğretim okullarında öğretim yöntemi tamamen derse göre belirlenmektedir. Teorik konularda genellikle öğretmen merkezli eğitim benimsenirken, daha fazla pratiğe dayalı konularda ise öğretmen-öğrenci merkezli eğitim yöntemleri benimsenmektedir. Ortaöğretim kurumlarında, ilköğretim okullarında olduğu gibi, her okul kendi kurallarını belirleme hakkına sahiptir (Muhwezi, 2003).

Yüksek öğretim ve üçüncü basamak eğitimi. Uganda'da en yüksek nitelikte eğitim yüksek öğretim ve üçüncü basamak eğitim kurumlarında verilmektedir. Öğretmen Eğitim enstitüleri, Mesleki Enstitüler ve Üniversiteler bu kurumları oluşturmaktadırlar. Üniversiteler ve Öğretmen Kolejleri, toplam üçüncü basamak eğitimin % 86'sını oluşturmaktadır (Muhwezi, 2003).

Hükümetin makro politikalarını liberal bir yörüngeye oturtması ve sosyo-ekonomik sektörlerin gelişmesi ile kalifiye eleman ihtiyacının ortaya çıkması ile üniversite eğitimine olan arz ve talepte artış görülmüştür (Bitamazire, 2005). Özellikle üniversite öğretimi 1970'lerden itibaren hızla gelişmeye başlamıştır. Erişim oranları 1975'te yaklaşık 5000 öğrenci iken, bu 2001 yılında 75,462 öğrenciye yükselmiştir. Üçüncü basamak eğitiminde en hızlı gelişme üniversitelerde gerçekleşmiştir. 2000 yılında üçüncü basamak kurumlarında eğitim alan toplam 55,000 öğrencinin 30,000'i, üniversite öğrencisidir. Ülkede bugün dördü devlet, yirmi yedisi özel olmak üzere toplam otuz bir üniversite bulunmaktadır (Muhwezi, 2003). Önemli üniversitelerinden bazıları; Makerere Üniversitesi, Mbarara Bilim ve Teknoloji Üniversitesi, Ndeje Hıristiyanlık Üniversitesi, Nkozi Üniversitesi, Kampala Uluslararası Üniversitesi, Kyambogo Üniversitesi ve Makerere İşletme Üniversitesi'dir (Tamale, 2002).

Üniversite eğitimine öğrenci kabul edilirken Ulusal İleri Ortaöğretim ve Olgunlaşma Sınav sonuç belgelerinin yanı sıra diploma da istenmektedir (Muhwezi, 2003). Üniversitelerde öğrencilere ilk yılda zorunlu bir program verilmekte öğrencilere ders seçme hakkı verilmemektedir. İkinci yıldan itibaren öğrenciler zorunlu derslerin dışındakileri kendi ilgi alanlarına göre belirleyebilme imkânına sahiptir. Üniversitelerdeki öğretim görevlisi ve öğrenci oranlarına bakıldığında bunun bilim programlarında yaklaşık olarak 1:19, Sosyal bilimlerde ise 1:70 olduğu görülmektedir (Muhwezi, 2003).

Uganda'da öğretmen eğitimi farklı kurumlarda gerçekleştirilmektedir. İlköğretim Öğretmeni Yetiştirme Kolejleri, ilköğretim okulu öğretmenleri yetiştirirken, Ulusal Öğretmen Koleji ortaöğretim okullarına öğretmen sağlamakta ve üniversiteler de ortaöğretim öğretmenlerinin yanı sıra kolejlere okutman yetiştirmektedir (Muhwezi, 2003).

Ülkede üniversitelerin ve üçüncü basamak enstitülerinin yasa temelinde yönetilmeleri ve kalitelerinin yükseltilmesi çalışmaları için "Kanun 2001" çıkarılmıştır. Buna göre oluşturulan "Ulusal Yükseköğretim Kurulu" ülkenin ihtiyaçları gözetilerek, bütün üniversitelerin "Akademik ve Yönetim" standartlarının belirlenmesinden sorumludur (Ouma, 2003). Uganda'da yükseköğretim için Strateji Planı hazırlama çalışmaları 2005 yılı itibariyle devam etmektedir. Taslak Strateji Planı, ulusal ihtiyaçlara cevap verebilen, eğitim kalitesini yüksek standartlara çıkaran bir yüksek öğretim anlayışı içerisinde; ülkede yükseköğretimin yönetimini geliştirmeye yöneliktir (African Development Fund, 2005).

Uganda Cumhuriyeti Eğitim Sisteminin Süreç Boyutu

1986 yılında ülkenin bağımsızlığını kazanmasından yirmi üç yıl sonra, eğitimde yaşanan sorunların bağımsızlık öncesinde yaşananlarla benzerlik gösterdiği görülmüştür. Bu nedenle 1987 yılında Eğitimi Politikalarının Gözden Geçirilmesi Komisyonu kurulmuş ve eğitim sisteminin analizi yapılarak ileriki yıllar için önemli öneriler getirilmiştir. Komisyon mevcut eğitimin ülkenin ihtiyaçlarına yönelik insan gücünü yetiştirmekten uzak olduğu, aynı zamanda akademik bilgi ve teori merkezli olduğunu belirtmiştir. Komisyon Raporu'nu, 1992 yılında günümüz Uganda eğitim sisteminin temelini oluşturan "Beyaz Kitap" takip etmiştir. Ancak ülkenin içerisinde bulunduğu ekonomik bunalım, yoksulluk ve politik baskılar eğitim alanında belirlenen politikaların 1997 yılına kadar uygulanmasını engellemiştir (MoSE, 1986).

1990'ların başlarından itibaren Uganda hükümeti eğitim sisteminin her basamağında okula erişim oranlarının yükseltilmesi yönünde politikalar belirlemiş ve özellikle dezavantajlı grupların direkt olarak yararlanabileceği, ilköğretime öncelik vermiştir. Bu nedenle 1997 yılında "Evrensel İlköğretim Eğitimi" politikası benimsenmiş ve uygulamaya konulmuştur. 1996 yılında, politika doğrultusunda belirlenen çalışmaların hemen öncesinde 3 milyon kayıtlı ilköğretim öğrencisi bulunurken, 2004 yılında bu rakam 7,3 milyona yükselmiştir (Bitamazire, 2005).

Okul sistemi hiyerarşik olarak 7-4-2-3 sistemi üzerine kurulmuştur. Her basamağın sonunda ulusal düzeyde bir mezuniyet sınavı yapılmaktadır. Bu süreç eğitim sistemini seçici ve doğası bakımından piramit yapısına sokmaktadır. Buna göre üst basamaklara doğru eğitim sistemi içerisindeki öğrenci sayısı giderek azalmaktadır (Aguti, 2002).

İlköğretim okullarında değerlendirme sisteminde süreklilik esastır. Öğrenciler yıl içerisinde ara sınavlara ve dönem sonunda final sınavına tabi tutulmaktadır. Bunun yanı sıra yıl içerisinde yapmış oldukları ödevler de değerlendirilmektedir. Son sınıfta ulusal "İlköğretim Mezuniyet Sınavı" uygulanmakta ve sınav sonucunda başarılı olanlara "Sertifika" verilmektedir. Sınav İngilizce, Matematik, Bilim ve Sosyal Bilimleri kapsamaktadır (TRoU, Ministry of Education and Sports, Bitamazire, 2005).

Gelişmekte olan ülke standartları ile karşılaştırıldığında, Uganda'nın eğitim harcamalarının yüksek olduğu görülmektedir. 2004-2005 yılında Bakanlığın toplam eğitim bütçesinden %66'sını İlköğretime ayırmıştır ki, bu Hükümetin öncelikli olarak ilköğretime kaynak ayırdığının en önemli göstergesidir (African Devolepment Fund, 2005). İlköğretim, öğlen yemekleri ve üniformalar dışında devlet tarafından finanse edilmektedir. Okul öğrenim ücretleri, öğretmen maaşları, okul inşaatları, her türlü eğitim materyali devlet tarafından karşılanmaktadır. Ortaöğretim seviyesinde ise okul inşaatları yine devlet bütçesinden karşılanmaktadır, ancak ailelerin de eğitime katkıda bulunmaları beklenmektedir (Makubuya, 2006).

Uganda hükümeti 2004-2015 Eğitim Sektörü Stratejik Planı'nda evrensel ilköğretim eğitimi programını takiben, % 40 olan ilköğretimden ortaöğretime geçiş oranını yükseltmek ve Birinci Kademe ortaöğretimi öncelikli olarak S1-S4 arası sınıflarda kapasite/kaliteyi arttırmaya yönelik politikalar benimsemiştir (African Development Bank, 2005).

Uganda'da bir yıllık eğitim-öğretim üç dönem halinde yapılmaktadır. Bir dönem üç ay sürmekte ve arada üç haftalık tatiller verilmektedir. Bütün öğrenciler üzerinde okullarının isimlerinin yazılı olduğu rozetin takılı olduğu üniforma giyme zorundadır. Okullara göre üniformalar değişik renk ve tasarımlarda olabilmektedir (African Experience, 2005).

2004 yılı itibariyle ülkede 147,291 ilköğretim öğretmeni bulunmaktadır. Bu öğretmenlerin cinsiyetlerine göre oranlarına bakıldığında 59:41 ile erkeklerin daha fazla sayıda olduğu görülmektedir. Ortaöğretim öğretmenlerinin sayılarına bakıldığında ise, bunun 37,313 olduğu ve bunun %78'inin erkeklerden oluştuğu ortaya çıkmaktadır. 2004 yılı sınıf mevcutları 30-82 arasında değişiklilik göstermektedir (MoES, 2006) .

Uganda'da öğretmenler memur kategorisinde bulunmaktadır ve maaşları devlet tarafından ödenmektedir. Genel bütçeden eğitime ayrılan bütçenin önemli bir kısmı öğretmen maaşlarına ayrılmaktadır. Öğretmen maaşları 1992 yılında aylık 8 Dolar iken, bu rakam 1998 yılında 80 Dolara yükselmiştir. Öğretmen maaşları bulunulan bölgeye göre değil, memuriyet sınıfına göre farklılık göstermektedir. Öğretmenlerin 1993 yılından itibaren sendikal hakları ve özgürlükleri bulunmaktadır. Ancak okul müdürleri bu kapsamın dışında tutulmuşlardır. Öğretmenler maaşlarının geç ödenmesinden dolayı çeşitli kereler grev yapmışlardır (Tomasevski, 1999).

Hükümet eğitime erişim oranlarının yükseltilmesi politikalarının yanı sıra, Öğretmen Gelişimi ve Yönetimi Planı uygulamaktadır. Söz konusu plan öğretmen yeterliliklerinin hizmetiçi eğitimler yoluyla arttırılması, öğretmenlere rehberlik ve danışmanlık hizmetleri verilmesini kapsamaktadır (Bitamazire, 2005).

Liberalizm politikaları öncesinde eğitim; Eğitim ve Spor Bakanlığı ile aileler, resmi kuruluşlar ve ailelerle işbirliği çerçevesinde yürütülmekte iken; liberalizmle birlikte bağışçılar ve diğer özel girişimcilerle ilişkiler güçlendirilmiştir. Bağışçılar Eğitim Finansman Ajansı altında birleşerek faaliyetlerini sürdürmektedir. Bugün ilköğretim bütçesinin % 52'si ajans tarafından finanse edilmektedir. Hükümet eğitimin büyük ölçüde bağışçılar ve sivil toplum kuruluşları gibi paydaşlarla kurulan iyi ilişkilere bağlı olduğuna inanmakta ve bu yönde girişimlerine devam etmektedir. 2004 yılı verilerine göre ülkede en iyi şekilde donatılan ve pazar odaklı programlara sahip, 2000 özel ilköğretim okulu bulunmaktadır (Bitamazire, 2005).

Eğitim sisteminin planlanması ve idaresi, politika diyaloğu, ortaklık oluşturulması ve toplulukların geniş katılımı ile mümkündür. Bu doğrultuda eğitim sisteminin geliştirilmesini ve bu yönde planlanmasını amaçlayan "Yıllık Eğitim Sektör İncelemesi", eğitim sektörünün içerisinde yer alan tüm paydaşları bir araya getirmektedir (Bitamazire, 2005).

Uganda'da yüksek öğretim kurumlan hem devlet, hem de özel kaynaklarla finanse edilmektedir. Devlet tarafından finanse edilen enstitüler iki kategoriye ayrılmaktadır. Bunlardan ilki Eğitim ve Spor Bakanlığı tarafından finanse edilirken, ikincisi Kamu Sektör Komisyonu tarafından finanse edilmektedir. Yüksek öğretime eğitim bütçesinin %9'u ayrılmaktadır. Yemek, konaklama, ulaşım gibi eğitim etkinlikleri dışında kalan harcamalar öğrenci tarafından karşılanmaktadır (Musisi, 2006).

Uganda eğitim sisteminin belirlenen politikalarında başarılı olabilmesi yönünde Bakanlık tarafından gerçekleştirilen çalışmalar iç ve dış kaynaklı projelerle de desteklenmektir. Uluslararası kuruluşların finanse ettiği büyük bütçeli projelerin yanı sıra, İngiltere, ABD, Belçika, Almanya, Japonya ve Hollanda gibi ülkeler de ülkede öncelikli olarak ilköğretimin yaygınlaştınlabilmesi için yardımda bulunmaktadır (BBC, 2006).

Uganda Cumhuriyeti Eğitim Sisteminin İklim Boyutu

Uganda hane başı yıllık 285 Dolar ortalaması ile dünyanın en fakir ülkeleri arasında yer almaktadır. Okuma yazma oranları bakımından da Afrika ülkeleri ortalamasının altında değerlere sahiptir (World Bank, 2006). 1960'larda Uganda, Afrika'da en iyi eğitim sistemine sahip ülkeler arasında görülmekte iken, 1980 ortalarından itibaren ülkenin içine sürüklendiği iç savaş koşulları ile giderek gerilemiştir (Blatchford, 1997).

Temel eğitimin insani bir hak olarak görülmesi ve yoksulluğu azaltma perspektifinde ilköğretimin öğrenme, ekonomik verimlilik ve aile planlaması üzerinde direkt ve olumlu etkileri bulunması geçeğinden hareketle (Blatchford, 1997), Uganda eğitim alanında özellikle son on yıl içerisinde önemli gelişmelere sahne olmuştur (Bitamazire, 2005). Ancak özellikle dezavantajlı gruplar açısından olumsuz koşullar devam etmektedir. Bu grupların başında kadınlar gelmektedir. Okullarda cinsiyetler arasındaki eşitsizlikler ilköğretim aşamasında büyük ölçüde giderilmiş olmasına rağmen, üst sınıflarda bu eşitsizlik giderek genişlemektedir. Sosyo-ekonomik yapı kadınların eğitim almalarının önünde önemli bir engel olarak varlığını sürdürmektedir. Uganda'da kadınlarda okumaz – yazmazlık oranı % 55,1 iken, bu oran erkeklerde % 36,5 dolaylarındadır (Bitamazire, 2005).

Erken çocukluk dönemi eğitimi ülkede evlerde ailelerin haricinde büyük ölçüde özel eğitim kurumlan tarafından yapılmaktadır. Anaokulları ve kreşler çoğunlukla büyük şehirlerde yer almaktadır. Toplum temelli Anne- Çocuk Günlük Bakım Merkezleri ile dezavantajlı konumdaki annelere ulaşma çalışmaları gerçekleştiriliyor olsa da, bu girişimler çok küçük ölçekli kalmaktadır. Bu nedenle ilköğretim çağındaki çocukların önemli bir bölümü okul öncesi eğitimde kendilerine kazandırılması beklenen yeterlilikleri edinmeden ilköğretime başlamaktadır (CBMCDCCS, 2006).

Uganda'da ilköğretim bir aileden en fazla dört çocuk için ücretsiz hale getirilmiştir. Ancak ülkede kültürel olarak çok çocuk sahibi olmanın babanın toplumdaki saygınlığını arttırdığı geleneği nedeniyle, çoğu ailenin dörtten fazla çocuğu bulunmaktadır. Uganda'da bir ailenin çocuğunu ilköğretim okuluna göndermesi yılda 500 Uganda shillingine (5 Dolar) mâl olmaktadır. Ülkede beş milyon çocuk, aileleri bu ücreti karşılayamadıklarından dolayı eğitimin dışında kalmaktadır. Katkı payının yanı sıra ailelerden okullara iş, yiyecek ve materyal yardımında bulunmaları beklenmektedir (Fleischhauer, 2000). Ancak ülkede sokak çocukları ve göçmen ailelerin çocukları gibi sistem dışında kalan çocuklar bulunmaktadır (Makubuya, 2006).

Eğitim sisteminin yapısal yetersizliklerinin yanı sıra, ülke yoksulluk, HIV/AIDS başta olmak üzere salgın hastalıklar ve yüksek doğum oranları ile karşı karşıyadır. Eğitimde sosyo-ekonomik ve bölgesel eşitsizlikler söz konusudur (African Devolepment Fund, 2005). Okul katkı paylarının yanı sıra, etkili bir eğitim-öğretimin önünde güvenli ve sıhhî olmayan okul ortamı, temiz içme suyunun bulunmayışı ve kaliteli öğretmenlerin eğitim vermemesi gibi engeller de bulunmaktadır (Women's Commission for RefugeeWomen and Children, 2005).

Uganda'nın çoğu bölgesinde çocuklar okula en az üç-dört kilometre genellikle ayakkabıları olmaksızın, yürüyerek gitmek durumundadırlar. Servislerle okullara öğrenci taşınması henüz çok yaygın değildir. Okul binaları genellikle bungalovlardan oluşmaktadır. Okulun temizlik işlemini genellikle çocuklar süpürge yardımıyla yapmak durumunda kalmaktadır (African Experience, 2005).

Uganda bilgi ve iletişim teknolojilerine erişimde sayısal eşitsizliği en derinden yaşayan ülkeler arasındadır. Elektriğin yalnızca şehirlerde ve kalabalık nüfuslu yerleşim bölgelerinde bulunduğu ülkede, iletişim ağı da henüz kurulabilmiş değildir. Dijital telefon ağları ve modern donanımın % 80'i başkent Kampala'da bulunmaktadır. Bilgisayar bulunan okulların sayısı da son derece sınırlıdır (Ouma, 2003).

Uganda öğretmen eğitimi alamayan ya da çeşitli nedenlerle bu eğitimi tamamlayamayan öğrencilerin ya da öğrenci- öğretmenlerin eğitim yaptığı bir ülke görünümündedir. Öğretmenlik eğitimlerini tamamlayan nitelikli öğretmenlerin çoğunluğu daha iyi imkânlara sahip yerlerde öğretmenlik yapmayı tercih etmekte ve sistemin dışında kalmaktadır (Engels, 2002). Sistem içerisinde kalan öğretmenlerin büyük bir çoğunluğu etkili ve verimli bir eğitim için gereken sınıf ortamına sahip olamamaktadır (Women's Commission for RefugeeWomen and Children, 2005). Evrensel İlköğretim Eğitim Programı kapsamında öğrencilerin sayısında gerçekleşen büyük artış karşısında, öğretmen sayısının aynı paralelde artış gösterememesi öğretmenlerin çalışma koşullarını daha da güçleştirmiştir (Okello, 2006). Ülkede öğretmen maaşları Afrika ülkelerinin bile gerisinde kalmıştır. Öğretmen maaşlarında önemli bir değişiklik olmamasına karşın, çalışma saatleri uzamıştır (Lambert, 2004).

Uganda'nın ilköğretimi yaygınlaştırma çalışmaları büyük bir başarı ile devam etmektedir. Ancak bu başarı beraberinde, eğitim standartlarının nasıl elde edileceği ve geliştirileceği; öğrencilerin ilköğretim eğitimlerini tamamladıklarında eğitimlerine nasıl devam edecekleri gibi farklı problemleri beraberinde getirmektedir (Kirungi, 2006). Hükümetin bu konuda çalışmalarını ilgili paydaşlarla koordine içerisinde sürdürüyor olmasına rağmen, mevcut eğitim sisteminde standartlardan söz etmek zordur (Chick, 1990).

Üniversiteler yüksek öğretim kurumlarından beklenen araştırma yapma potansiyelini, maddi imkânlarını ve materyallerin buna gereğince elverişli olmaması nedeniyle gerçekleştirememektedir. Uluslararası dergilerde yayınlanabilen bilimsel araştırma sayısı da bu nedenle yok denilecek kadar azdır (Musisi, 2006). Verilen eğitim açısından üniversiteler arasında eşitsizlik yaşanmaktadır. Bu nedenle öğrenciler belirli üniversitelere yığılırken, üniversiteler buna karşı önlem olarak bölgelere göre kota belirleme yoluna gitmektedir (Lejeune 1999).

Uganda Cumhuriyeti Eğitim Sistemi ile Türk Eğitim Sisteminin Karşılaştırılması

Uganda Cumhuriyeti eğitim sistemi ile Türk eğitim sistemini ülkelerin içerisinde bulundukları sosyo- ekonomik gerçeklilkleri göz önünde bulundurarak; amaçlar, yapı, işleyiş ve iklim açısından karşılaştırmak mümkündür.

Bağımsızlığını 20. yüzyılın sonlarında elde eden Uganda'nın yoksullukla mücadele politikalarında, insan kaynağının gelişiminde ve bunun dönüşümünde gelişen süreçte yoksuların da yer almasını sağlayacak eğitim, büyük önem taşımaktadır (Tamale, 2002). Gelişmekte olan ülkeler arasında bulunan Türkiye'de de eğitime benzer bir şekilde büyük önem verilmekte ve eğitim sisteminin nicel ve nitel olarak gelişimi için politikalar geliştirilmektedir.

Anayasal olarak Uganda ve Türkiye'de eğitim vatandaşların esas haklarından biri niteliğindedir. Amaçlar yönünden eğitim sistemleri ele alındığında, genel olarak her iki ülkede de eğitimin temel amacının, bilinçli vatandaşlar yetiştirerek sosyal ve duygusal gelişimini tamamlamış bireylerin yetiştirilmesinin sağlanması olarak belirlenmiş olmasına karşın, ülkelerin farklı kültürel ve tarihi miraslarının etkisini açık bir şekilde görebilmek mümkündür. Uzun yıllar sömürge olarak varlığını sürdürdükten sonra, bağımsızlığını yeni elde etmiş bir ülke olan Uganda eğitim sistemin amaçlarında genel olarak ana vurgu, birlik ve beraberliği sağlamak üzere yurtseverlik ve ulusçuluk bilincinin eğitimle aşılanmasına yapılmakta ve manevi değerler ön plana çıkarılmaktadır.

Eğitim sistemlerinin yapısı temel alınarak yapılan bir karşılaştırmada Türkiye ve Uganda'da farklılıklar söz konusudur. Uganda'da son yıllarda yeniden yapılanan eğitim sistemi temeline yerinden yönetim anlayışını koymuştur. Köklü bir merkeziyetçi eğitim yapısına sahip Türkiye'de ise, yerinden yönetim çerçevesinde eğitim sisteminin yeniden yapılandırılması girişimleri henüz planlama aşamasındadır.

Eğitim sistemleri süreç boyutuyla ele alındığında, her ülkede de eğitime erişim anlamında piramit yapıda bir hiyerarşinin söz konusu olduğunu, eğitim basamaklarında ilerledikçe öğrenci sayısında azalma olduğunu söylemek mümkündür. Bununla birlikte Türkiye'de 4+4+4 olmak üzere zorunlu eğitim 12 yıl ve parasızdır. Buna karşın Uganda'da temel eğitim zorunlu değildir. Ülkede uygulanan Evrensel İlköğretim Eğitimi programı ile temel eğitime erişimde artış hedeflenmiş ve bu doğrultuda hükümet ilköğretime erişim masraflarını üstlenmiş olmasına karşın, bu uygulamaya her ailenin yalnızca dört çocuğunu kapsayacak şekilde sınırlama getirilmiştir (Diarra, 2003).

Uganda'da eğitim sisteminde uluslararası standartlan yakalayabilmek, okullaşma oranlarını arttırabilmek, eğitimde cinsiyetler arası mevcut eşitsizlikleri ortadan kaldırmak, ülkenin her yerinde eğitim standardı yakalamak ve herkese kaliteli eğitim verebilmek amacıyla kısa, orta ve uzun vadeli politikalar belirlenmiş ve genel ülke bütçesinde en büyük pay eğitime ayrılmıştır. Uzun yıllar İngiltere'nin egemenliği altında kalan ve eğitim sisteminin her basamağında İngiliz eğitim sisteminin etkisinin bulunabileceği ve henüz ulusal çapta eğitim standartlarına sahip olamayan Uganda eğitim sistemi, tüm bu çabalarını gerçekleştirebilmek yolunda hükümet bütçesinin yanı sıra uluslararası kuruluşlardan mali ve teknik anlamda destek sağlamaktadır.

Türkiye'de de mevcut eğitim sisteminin uluslararası standartlar ve gelişmeler gözetilerek, ülkenin ihtiyaçları doğrultusunda yeniden yapılandırılması çalışmaları devam etmektedir. Bu yönde yapılan çalışmalar hükümet politikaları olarak belirlenmekte olup, söz konusu inisiyatiflere ulusal ve uluslararası kurum ve kuruluşlarca da destek sağlanmaktadır.

Eğitim basamaklarında uygulanan eğitim yöntemleri genel olarak değerlendirildiğinde her ülkede de öğretmen merkezli eğitim ortamından, daha öğrenci merkezli eğitim ortamına geçiş çabalarının yaşandığı görülmektedir.

Uganda ve Türkiye'de eğitim sistemine hizmet eden öğretmenler karşılaştırıldığında, öğretmenlerinin çoğunluğu henüz öğrenci ya da eğitimsiz olan Uganda'nın, eğitim sisteminin kalitesini arttırabilmek için öğretmen yetiştirme politikalarına ağırlık vermesi gerektiği ortaya çıkmaktadır. Tamamı üniversite mezunu olan Türkiye'deki öğretmenler ise, hizmetiçi eğitim faaliyetleriyle de sürekli desteklenmektedir.

Okul öncesi eğitimde okullaşma oranlarını yükseltmek amacıyla her iki ülkede de bir takım politika belirleme çalışmaları yapılmaktadır. Ancak, Uganda'da öncelik orta vadede ilköğretime verilmişken, Türkiye'de bu okul öncesi eğitimin önemi konusunda toplumdaki farkındalık düzeyinin yükselmesine paralel olarak ilköğretimden okul öncesine doğru bir geçiş göstermektedir.

Uganda'da öncelik verilen Evrensel İlköğretim Eğitim Programı'nın güçlü politik kararlılık, paydaşlarla etkili ortaklık, ses getiren makroekonomik politikalar, eğitim finansmanında şeffaflık ve yerinden yönetim politikaları, uluslararası kurum ve kuruluşlarla finans işbirlikleri nedeniyle başarılı olduğunu kabul etmek mümkündür. Özellikle kız çocuklarının temel eğitimden faydalanabilmeleri yönünde önemli gelişmeler kaydedilmiştir. Türkiye'de de temel eğitimde cinsiyetler arası mevcut eşitsizlikleri giderme yönünde gerçekleştirilen çalışmalar başarılı olmuştur.

Yıllık ortalama gelir bakımından dünyanın en fakir ülkeleri arasında yer alan Uganda ile Türk eğitim sistemleri iklim bakımından değerlendirildiğinde, ülkelerin içerisinde bulundukları sosyo-ekonomik bunalımların eğitim sistemlerine direkt etkilerini görebilmek mümkündür. Eğitim ortamları ve materyalleri açısından ortalama değerlere sahip Türkiye karşısında, Uganda olumlu şartlara sahip bulunmamakla birlikte, bu alanda yürüttüğü çalışmalarında önemli bir ivme kazanmış durumdadır. Bununla birlikte her iki ülkede de öğretmen maaşları dünya standartları gerisinde kalırken, bu değer Uganda'da Afrika ülkelerinin de gerisinde seyretmektedir.

Sonuç

Küreselleşme ile birlikte ülkelerin gelişmişlik göstergeleri arasında kaliteli eğitime erişim bugün önemli bir gösterge olarak kabul edilmektedir. Bu nedenle ülkeler eğitim politikalarını kendi iç dinamiklerini güçlendirecek ve onu sürdürecek biçimde belirlemenin yanı sıra, eğitim sitemlerini küresel platformda diğer ülkelerle eşit koşullar altına getirebilme ve çağdaş dünyanın ihtiyaçlarına paralel eğitim sağlamak, yolunda girişimlerde bulunmaktadırlar. Bu nedenle ülkelerin eğitimlerini geliştirme ve yeniden yapı-

landırma çalışmalarında, her ne kadar keskin çizgilerle eğitim alanında küresel standartlardan söz edilmese de bir bütünlüğe doğru gidildiği ortaya çıkmaktadır.

Dünyanın en fakir ülkeleri arasında yer alan, bağımsızlığını elli yıl önce elde etmiş bir ülkenin önceliği eğitime vererek, bu alana önemli yatırımlarda bulunması, politik anlamda elitist bir yaklaşımdan toplumsal temelli bir yaklaşıma doğru yaşadığı dönüşüm ve bunun sonucunda elde ettiği başarı, yalnızca geri kalmış ülkeler için değil, gelişmiş ülkeler için de örnek teşkil etmesi bakımından çok önemlidir ve detaylı olarak incelenmeye değerdir.

Yaralanılan Kaynaklar

African Development Bank (2005). UGANDA, **Education III** (Support to Post –Primary Education and Training) Project, Project Appraisal Report, Social Development Department, http:// www.afdb.org/pls/portal/docs/PAGE/ADB_ADMIN_PG/ DOCUMENTS/ OPERATIONSIN FORMATION/UGANDA-%20EDUCATION% 20III %2019.12.2005.PDF

African Experience (2005). **Education in Uganda:** http://www.experienceafrica.co.uk/ J1.htm

African Study Center, (2006). **East Africa Living Encyclopedia**, Uganda: A Profile_University of Pennsylvania: http://www.africa.upenn.edu/NEH/uhome.htm

African Studies. (2005). **History:** http://www.country-studies.com/uganda/history.html

Aguti, J.N. (2002). **Facing up to the Challenge of Universal Primary Education in Uganda through Distance Teacher Education Programmes:** http://www.dip.go.ug/english/education/upe/docs.pdf

Bakbinga,D.J. (2000) **The Structure of Legal Education in Uganda:** http://www.aals.org/2000international/english/uganda.htm

BBC. (2006). **Backng Uganda's Education Drive:** http://news.bbc.co.uk/1/hi/education/185105.htm

Blatchford,I.S. (1997) **The School Improvement Project of the Aga Khan Education Service, Institute of Education,** University of London: http://www.eric.ed.gov/ERICDocs/ data /ericdocs 2/content_storage_01/0000b/80/11/8f/60.pdf

Bitamazire, N. (Minister) (2005). **Status of Education for Rural People in UGANDA, Ministry of Education and Sports,** Uganda: http://www.fao.org/SD/ERP/addisababa/Papers/Country%20report%20 ugandaen.doc

CBMCDCCS. (2006). **Mother-Child Day Care Centers. Based in Slums and Rural Trading Areas.**:http://sitesources.worlbank.org

Chick, J. (1990) **Building fort he Future:** http://www.eric.ed.gov/ERICDocs/data/ ericdoc2/content_storage_01/0000b/80/22/1e/13.pdf

Country Studies (2005). **Education in Uganda.** http://countrystudies.us/uganda/35.htm

T.C. Başbakanlık Dış Ticaret Müsteşarlığı, Anlaşmalar Genel Müdürlüğü (2005): **Uganda Cumhuriyeti:** htpp://www.dtm.gov.tr/anl/raporlar/Afrika/Uganda.pdf

The EFA (2000). **Assessment:Conutry Reports:Uganda:** http://www2.unesco.org/ wef/ country reports/uganda/rapport_2.html

The State of Uganda Population Report, (2002). **Taking Stock of Achievements.** Kampala: Ministry of Planning and Economic Development.

Tomasevski,K. (1999). **Economic, Social and Cultural Rights.** United Nations, Economic and Social Council: http://www.unhcr.ch/Huridocda/Huridocda.ref/o/ e1009168ab90168aa80 25683100351eoc?opendocument

Uganda Cumhuriyeti Başbakanlığı (2006). http://www.statehouse.go.ug/ president.htm

Ülkeler Rehberi, Uganda (2006). http://www.ulkeler.net/uganda.htm

Wikipedia (2006) **Education in Uganda.** http://en.wikiperedia.org

Women's **Commission for RefugeeWomen and Children,** (2005). LEarning in a War Zone: Education in northern Uganda: http://www.womencommission.org/ pdf/ Ed_Ug.pdf

World Bank (1993). **Measuring the gap:** Female Education in Sub Saharan Africa: http://sitesources.worldbank.org

World Bank (2002). **Achieving Universal Primary Education in Uganda:** The Big Bang Approach: http://sitesources.worldbank.org/Education/Resources/Education-notes Uganda.pdf

World Bank (2004). **Summary Education Profile:Uganda:** http://devdata.worlbank.org/edstats / SummaryEducationProfiles/CountryData

World Bank (2006). **Country Brief. Development Results:** http://web.worlbank.org

32. BÖLÜM

KUZEY KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİ EĞİTİM SİSTEMİ

Hale ERDEN

Sosyal ve Siyasal Yapılanma

Kıbrıs, akdenizin ikinci büyük adasıdır. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti(KKTC), bu adada yer almaktadır. KKTC'nin başkenti Lefkoşa'dır. Diğer kentler Gazi Mağusa, Girne, Güzelyurt ve İskele'dir. Resmi dili Türkçedir. Kullandığı para birimi Türk Lirası (TL)'dir. Yüzölçümü 3355 km^2'dir. 13 Şubat 1975'te kurulan Kıbrıs Türk Federe Devleti, 15 Kasım 1983'te bağımsızlığını ilan ederek KKTC olmuştur. Yönetim şekli cumhuriyettir. Çok partili siyasal bir yaşam bulunmaktadır.

2006 nüfus sayımına göre ülkenin nüfusu 265.100'dür. Nüfusun 143.843'ü erkek, 121.257'si kadınlardan oluşmaktadır(DPÖ, 2007). 2008 yılında GSMH kişi başına 16.156 dolardır (DPÖ, 2008).

Kıbrıs Türk eğitim sistemi tarihsel süreç içersinde birçok değişimlere uğramıştır. Bu değişimlerin ana hatlarını adanın 1571 yılında Osmanlı işgalinden İngilizlere kiralanmasına kadar (1878) geçen dönem, İngiliz idaresinde Kıbrıs Türk eğitimi, ortak Kıbrıs Cumhuriyeti dönemi ve 1974 sonrası dönemlerdir.

Osmanlı İmparatorluğu döneminin temel okul modeli İptidailer (ilkokullar) ve medreselerdi. İngiliz sömürge idaresi döneminde eğitim politikasını; 1. Hıristiyan okulları için yerel bir yönetim sistemi kurmak ve 2. Türk cemaat okulları için eski yöntemleri yavaşça kökünden sökmek ve öğretmenleri akılcı bir öğretim sistemi uygulamaya ikna etmek, oluşturmaktadır. Ancak 1933 ingiliz dönemi düzenlemesi ile amaçlanan daha merkezi ve Anglosakson özelliklerini yerleştirmeye dönük çalışma her iki toplumun ana karalarına daha yakın olmalarını sağlamıştır (Phtiaka, 1999). Bunu önlemek için bu dönemde açılan karma okullar ile Kıbrıslılık kavramı geliştirme politikası yürütülmüştür. Bu dönemde açılan önemli eğitim kurumları 1937 Omorfo (Güzelyurt) Öğretmen Koleji, 1940 Kız Öğretmen Koleji, 1940 Merkezi Köycülük Okuludur. Bu okullar karma eğitim vermekteydi (Nesim, 1987; Feridun, 2000).

16 Ağustos 1960 Kıbrıs Cumhuriyeti anayasası her iki topluma kendi iç işlerinde özerklik veriyordu. Eğitimde bu özerk alanlardan biridir.

Türkiye'nin müdahale hakkını kullanmasından sonra 26 Ağustos 1974'te kadar Cemaat Meclisi eliyle yürütülen eğitim-öğretim işleri Milli Eğitim Bakanlığı tarafından

düzenlenmeye başlandı. 1975 yılında birinci milli eğitim şurası düzenlendi. Bu şuranın kararlarıyla, toplumun amaç ve ilkeleri, çağdaş eğitim anlayışı içinde ve Türkiye'nin paralelinde, eğitimin yapısı ve kapsamı saptanmaktaydı. 1979 yılında ülkenin ihtiyaç duyduğu nitelikli insan gücünü yetiştirmek üzere İleri teknoloji Enstitüsü kuruldu.

1983'den sonraki en önemli gelişme Milli Eğitim Yasasının çıkmasıdır. Eğitim sisteminin temelini bu yasa oluşturmaktadır.

Eğitim Sisteminin Amaç ve Politikaları

Kıbrıs Türk Milli Eğitiminin genel amacı, Milli Eğitim Yasası ile belirlenmiştir. Bu yasa 11 Haziran 1986 tarih ve 51 sayılı resmi gazetede kabul edilmiştir. Bu yasa daha sonra 1987, 1992, 2002 ve 2006 yıllarında dört kez değişikliğe uğramıştır. Bu yasaya göre Kıbrıs Türk Milli Eğitiminin genel amacı, Kıbrıs Türk toplumunun tüm bireylerini, aşağıdaki fıkralarda öngörülen esaslar çerçevesinde yetiştirmektir (MGSB, 1986a);

1. Atatürk İlke ve Devrimleri ile yurttaşlar arasında bir fikir ve duygu ortaklığını amaçlayan, çağdaşlaşmayı hedefleyen ve Türk milletini milli bilince vardıran Atatürk milliyetçiliğine, demokrasi, sosyal adalet ve hukukun üstünlüğü ilkelerine bağlı, bunları koruyan ve geliştiren yurttaşlar olarak yetiştirmek;
2. Kıbrıs Türk Toplumunun, var olma mücadelesinin özünde yatan gerçekleri bilen, mücadele tarihinin bilincine varan ve bu mücadeleye inançla bağlanan, manevi ve kültürel değerlerini koruyan ve geliştiren, yurdunu ve toplumunu seven, Anayurdu Türkiye'ye, Türk ulusuna, öz yurduna, toplumuna ve ailesine güçlü bağlarla bağlı, yurduna, toplumuna, laik devletine karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bu bilinç ve nitelikleri sürekli davranışa dönüştürebilen, barışçı ancak haklarını korumasını bilen yurttaşlar olarak yetiştirmek;
3. Beden, zihin, ahlâk ve duygu bakımından dengeli ve sağlıklı biçimde gelişmiş sağlam bir kişiliğe ve karaktere, bilimsel düşünme gücüne, geniş bir dünya görüşüne sahip, insanı seven, insana ve insan haklarına saygılı girişime değer veren, toplumuna karşı sorumluluk duyan, her yönüyle gelişmiş, toplum ekonomisine katkıda bulunan, toplum çıkarlarını kendi çıkarlarının üstünde tutan ve kendi mutluluğunu toplumun refah ve mutluluğunda gören, toplumun varlığını ve devletini özenle koruyan, gelişmesine çalışan ve onu her türlü tehlikeye karşı savunan ve sonuna kadar direnen, cesur, kişilikli, yapıcı, yaratıcı ve verimli yurttaşlar olarak yetiştirmek;
4. İlgi ve yeteneklerini değerlendirmek ve ortaya çıkarıp geliştirmek suretiyle, gerekli bilgi ve becerilerle donatmak; onlara birlikte ve dayanışma ile iş görme alışkanlıklarını kazandırmak; onları bu yolla hayata hazırlamak ve onların, kendilerini ve ailelerini mutlu kılacak ve toplumun mutluluğu ile kalkınmasına katkıda bulunacak bir mesleğe sahip olmalarını sağlamak; böylece, bir yandan yurdunda refah ve mutluluğu artırmak; diğer yandan, toplumsal birlik ve bütünlük içinde ekonomik, sosyal ve kültürel kalkınmayı destekleyip hızlandıran; toplumunu ve ulusunu, çağdaş uygarlığın yapıcı, yaratıcı ve seçkin bir ortağı yapmak isteyen ve bu istek doğrultusunda sürekli çaba gösteren yurttaşlar olarak yetiştirmek.

Milli Eğitim Yasasına göre Kıbrıs Türk Milli Eğitimin şekillendiren 18 temel ilke bulunmaktadır. Bu temel ilkeler aşağıda yer almaktadır (MGSB, 1986a):

1. Genellik ve Eşitlik: Her yurttaş, hiçbir ayırım gözetilmeksizin öğrenim ve eğitim hakkına sahiptir. Eğitimde, hiçbir kişiye, aileye veya zümreye ayrıcalık tanınamaz.
2. Toplumun Gereksinimleri ve Bireyin Yetenekleri: Milli Eğitim hizmeti, bireyin istek ve yeteneklerini gözeterek toplumun sosyal, ekonomik ve kültürel gereksinimlerine uygun olarak ve bireyleri, kalkınma planları hedeflerine ulaşmada etkili olabilecekleri bilgi, yeterlilik ve becerilerle donatacak biçimde düzenlenir.
3. Yöneltme, Yetiştirme ve Başarı: Bireyler bütün eğitimleri sürenince, ilgi ve yetenekleri ölçüsünde ve doğrultusunda, çeşitli programlara veya okullara yöneltilerek toplumun yetişmiş insan gücü gereksinimleri gözetilerek yetiştirilirler. Kıbrıs Türk Milli Eğitim Sistemi ve sistemin gerektirdiği kurumlaşma ve örgütlenmeler, bu yöneltmeyi gerçekleştirecek biçimde düzenlenir ve uygulamaya konur. Yöneltmede rehberlik hizmetlerinden; başarının belirlenmesinde ise, objektif ölçme ve değerlendirme yöntemlerinden yararlanılır.
4. Zorunlu Eğitim ve Öğretim Hakkı: On beş yaşına kadar süren eğitim, kız erkek ayırımı yapılmaksızın, her yurttaş için bir hak ve ödev olup zorunludur. Her yurttaş zorunlu olmayan eğitim veren öğretim kurumlarında, ilgi ve yetenekleri ölçüsünde, isteğe bağlı ve ücretsiz öğrenim hakkını kullanarak yararlanır. Zorunlu eğitim çağında her çocuğun yaş gruplarından kopmadan eğitim görmesi esastır. Ancak bu durum üstün yetenekli çocukların ileri öğrenimden yararlanmasını engellemez. Zorunlu eğitim çağında sınavların amacı, öğrencilerin öğrenim seviyelerini ve başarı durumlarını saptamak ve öğretimi değerlendirmektir.
5. Fırsat ve Olanak Eşitliği: Toplum bireylerine, eğitim görmede fırsat ve olanak eşitliği sağlanır. Maddi olanaklardan yoksun başarılı öğrencilerin en yüksek eğitim basamaklarına kadar öğrenim görmelerini sağlamak amacıyla, devletin mali olanaklarına göre parasız yatılı, burs, kredi ve benzeri yollarla gerekli yardımlar yapılır. Durumları dolayısıyle özel eğitime gereksinimleri olan çocukları ve gençleri, topluma yararlı kılacak biçimde yetiştirmek ve onlara sağlıklı, dengeli ve güçlü bir kişilik kazandırmak amacıyla, çağdaş ve bilimsel eğitim yöntem ve olanakları gözetilerek, gerek okul içinde gerekse okul dışında gerekli koruyucu, güçlendirici, geliştirici ve yetiştirici önlemler alınır.
6. Süreklilik: Bireylerin eğitimlerinin yaşam boyunca sürmesi esastır. Gençlerin eğitimleri yanında, hayata ve iş alanlarına olumlu bir biçimde uymalarına yardımcı olacak önlemler ile yetişkinlerin sürekli eğitimlerini sağlayıcı önlemler almak temel bir eğitim görevidir. Bu görev, örgün açık ve yaygın eğitim kurumlarında, işbirliği ve eşgüdüm içinde ve belirli plan ve programlar izlenmek suretiyle yerine getirilir.

7. Her Yerde Eğitim: Kıbrıs Türk milli eğitimin amaçları yalnız örgün, açık ve yaygın eğitim kurumlarında değil, aynı zamanda evde, çevrede, işyerlerinde, her yerde ve her fırsatta gerçekleştirilmeye çalışılır. Eğitimle ilgili her türlü etkinlik, Kıbrıs Türk milli eğitiminin genel amaçlarına uygunluğu bakımından, Bakanlığın gözetim ve denetimine bağlıdır.
8. Karma Eğitim: Eğitim kurumlarında, kız ve erkek karma eğitim yapılması esastır. Ancak, eğitimin türüne ve gereksinime göre, bazı meslek okulları yalnızca kız veya yalnızca erkek öğrencilere ayrılabilir.
9. Bilimsellik ve Çevrecilik: Her derece ve türdeki öğretim programları ve eğitim yöntemleri ile ders araç ve gereçleri bilimsel ve teknolojik esaslar ve yeniliklere, çevre ve ülke gereklerine ve koşullarına göre sürekli olarak geliştirilir. Eğitimde verimliliğin artırılması ve sürekli gelişme ve yenileşmenin sağlanması, ülke koşullarına uygun bilimsel araştırma ve değerlendirmelere göre gerçekleştirilir. Bilimsel ve teknolojik araştırmalarla kültürümüzü geliştirmeye yönelik bilimsel çalışma ve etkinlikler, öğretim kurumlarında ve diğer alanlarda maddi ve manevi bakımdan özendirilir ve desteklenir.
10. Planlılık: Kıbrıs Türk milli eğitiminin gelişmesi, ekonomik, sosyal ve kültürel kalkınma hedeflerine uygun olarak ve eğitim-insangücü-istihdam ilişkileri gözetilmek suretiyle, mesleki ve teknik eğitime ağırlık verecek biçimde planlanır ve gerçekleştirilir. Bu yöndeki planlama ve gerçekleştirme çalışmaları, Bakanlık ve diğer ilgili kurum ve kuruluşlarla işbirliği ve eşgüdüm içinde yürütülür. Mesleklerin basamakları ve her basamağın ünvan, yetki ve sorumlulukları mevzuata uygun olarak dikkate alınır ve her derece ve türdeki örgün ve yaygın mesleki ve teknik eğitim kurumlarının kuruluş ve programları, bu basamaklara uygun olarak planlanır ve düzenlenir. Bu kurumlardan çıkanların mesleklerinin ne olacağı bir tüzükle saptanır. Eğitim kurumlarının geliştirilmesinde, çevresel özellik ve gereksinimler de gözetilir ve bu kurumların yer, personel, bina, tesis ve ekleri donatım, araç, gereç ve kapasiteleri ile ilgili standartlara göre optimal büyüklükte kurulması veya mevcutların bu esaslara göre yeniden düzenlenmesi ve verimli olarak işletilmesi sağlanır.
11. Atatürk İlke ve Devrimleri ile Atatürk Milliyetçiliği: Kıbrıs Türk milli eğitim sisteminin her derece ve türü ile ilgili eğitim ve öğretim programlarının hazırlanıp uygulanmasında Atatürk İlke ve Devrimleri ile Atatürk milliyetçiliği temel olarak alınır.
12. Ulusal Ahlak ve Kültürün Geliştirilmesi: Eğitimin her basamağında ve her türlü eğitim etkinliğinde, Türk ulusunun ahlak ve kültürünün korunup geliştirilmesine ve benimsenmiş ahlaki, manevi ve kültürel değerlerin öğretilmesine önem verilir.
13. Türk Dili ve Yabancı Dil Öğretimi: Eğitim ve öğretimin Türk dilinde yapılması esastır. Eğitimin her basamağında ve her türünde, ulusal ve toplumsal birlik ve bütünlüğün sağlanmasında temel etkenlerden biri olan Türk dilinin tam anlamıyla öğretilmesine çalışılır. Yabancı dil öğretimi, öğrencilerin çok yönlü gelişmelerine olanak sağlayıcı bir araç olarak değerlendirilir ve yabancı dil öğretiminde, gelişmiş tekniklerden yararlanılır. Yabancı dille öğretim yapan okullarda, Türk dili ve Türk kültürüne ilişkin dersler Türkçe okutulur.

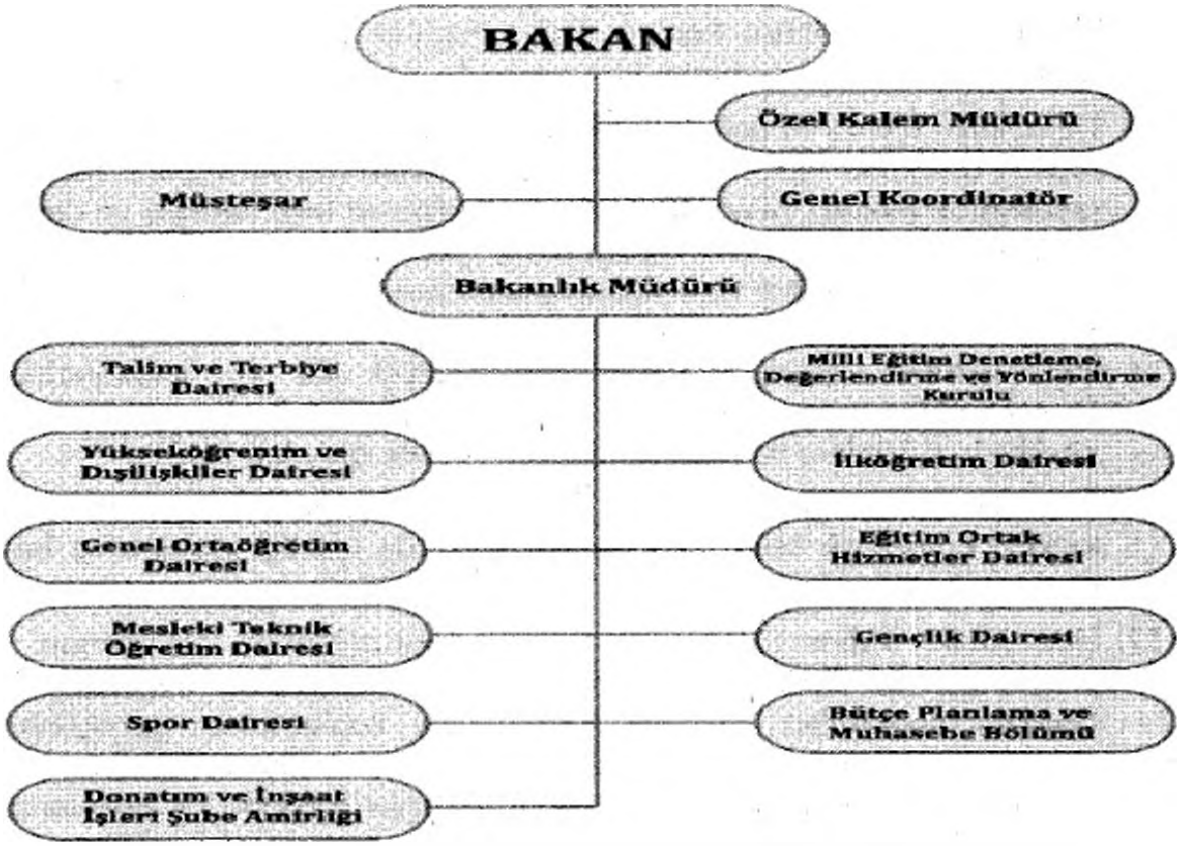
14. Laiklik ve Din Kültürü Eğitimi: Milli eğitimde laiklik esastır. Bu ilkeye ters düşmemek koşuluyla öğretim kurumlarında din kültürü eğitimi yapılabilir.
15. Demokrasi bilincinin geliştirilmesi: Güçlü ve dengeli, özgür ve demokratik bir toplum düzeninin gerçekleşmesi ve sürdürülmesi için yurttaşların sahip olmaları gereken demokrasi bilincinin, yurt yönetimine ait bilgi, anlayış ve davranışlarla sorumluluk duygusunun, Anayasaya, yasalara ve manevi ve toplumsal değerlere saygının, her türlü eğitim çalışmalarında öğrencilere kazandırılmasına ve bu yöndeki duygu ve davranışların geliştirilmesine özen gösterilir. Eğitim kurumlarında Atatürk milliyetçiliğine, Atatürk ilke ve devrimlerine aykırı, demokrasiyi ortadan kaldırıcı siyasal ve ideolojik telkinler yapılmasına ve bu nitelikteki eylemlere karışılmasına hiçbir şekilde meydan verilmez.
16. Okul ile Ailenin İşbirliği: Eğitim kurumlarında, amaçların gerçekleştirilmesine katkıda bulunmak üzere okul ile aile arasında işbirliği sağlanır ve bu amaçla okul-aile birlikleri kurulur.
17. Uyumluluk: Kıbrıs Türk milli eğitim kurumlarında uygulanan öğretim programları ile Türkiye'deki özdeş eğitim kurumlarında uygulanmakta olan öğretim programları arasında Kıbrıs Türk Toplumunun gereksinimleri de gözetilmek ve bir sonraki cümlede ifade edilen kurallar saklı kalmak koşuluyla uyum sağlanır. Eğitim programlarının düzenlenmesinde ve uygulanmasında, sosyal bilgiler, yurttaşlık eğitimi, pratik beceri ve meslek eğitimi ile gerekli görülen diğer konularda, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin özelliklerine ve gereksinimlerine önemle yer verilir ve bu özellik ve gereksinimlere uygun okullar açılabilir.
18. Eğitim Etkinliklerinin Yürütülmesi: Eğitim ve Öğretim etkinlikleri, devlet eliyle yürütülür. Ancak, Eğitim ve Öğretim etkinlikleri, devletin gözetim ve denetimi altında, gerçek kişiler ve özel hukuk tüzel kişileri eliyle de yürütülebilir. Ancak, gerçek kişiler ve özel hukuk tüzel kişileri eliyle yürütülecek ilk, orta ve yüksek öğretimin geçerli bir yabancı dille yapılması esastır.

Eğitimin Sisteminin Yapılanması

Yönetsel Yapılanma

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti anayasasının 108. Maddesi geri bakanlıklar, Anayasanın öngördüğü sayı ve ilkelere uygun olarak Başbakanın önerisi ve Cumhurbaşkanının onayı ile Resmi Gazete'de yayımlanacak bir kararname ile kurulur ve kaldırılır. Ancak böyle bir kararname, ilgili Başbakanın güvenoyu alması halinde yürürlüğe girer. 05.05.2009 tarih 81 sayılı resmi gazetede yayımlanan kararname ile Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı (MEGSB) olarak kurulmuştur.

Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı'nın ilgili dairelerinin görev ve yapılanması yasa ile gerçekleştirilmiştir. Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı örgüt şeması Şekil 32.1'de yer almaktadır.

Şekil 32.1. Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı Örgüt Şeması

Kaynak: Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı (2011). Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı Örgüt Yapısı. www.mebnet.net. İndirilme tarihi. 28.06.2011

Bakanlık makamı, bakan, müsteşar ve özel kalem müdürlüğünden oluşmaktadır.

Genel Ortaöğretim Dairesi: Dairenin başlıca görevleri şunlardır(MGSB, 1986a):

1. Bağlı kuruluşlardaki, eğitim-öğretim etkinliklerinin saptanmış öğretim programlan ve yöntemleri çerçevesinde yürütülmesini sağlamak;
2. Bağlı kuruluşların çalışmalarını kollamak, bu çalışmalara yön vermek ve kuruluşlar arasında işbirliği yapılmasını sağlamak;
3. Bağlı kuruluşların, öğretmen, bina, araç gereç ve diğer hizmet gereksinimlerini saptamak, bunlar için gerekecek mali yükümlülüklerin bütçede yer almasını sağlamak;
4. Daire kadrolarında görevli personel ile bağlı kuruluşlarda görev yapan yönetici, öğretmen, kitabet hizmetleri sınıfı personeli ve işçilerin yürürlükteki mevzuata uygun olarak özlük işlerini yürütmek;
5. Bağlı kuruluşlarda görev yapanlar için gerekli görülen hizmet içi eğitimi bir plân ve programa bağlamak ve yapılmasını sağlamak için Bakanlığa öneride bulunmak;
6. Bağlı kuruluşların etkinliklerini sürdürmelerinde gerekli olan Yasa, Tüzük ve Yönetmeliklerin hazırlanmasında görev almak, bu kuruluşlarda uygulanan programların yenilenmesi ya da çağın gereklerine uydurulması için çalışmalar yapmak ve önerilerde bulunmak;

7. Bağlı kuruluşlarda çalışanların özlük işlerinin yürütülmesini sağlamak
8. Toplum gereksinmelerini karşılamak için Devletin eğitim politikasına uygun okullar ve bölümler açılması, kapatılması veya bunların yerlerinin değiştirilmesi için Bakanlığa öneride bulunmak;
9. Bakanlıkça verilen diğer uygun görevleri yürütmek.

Genel Ortaöğretim Dairesinin bağlı kuruluşları şunlardır (MGSB, 1986a):

1. Genel (Akademik) Liseler ve bağlı ortaokullar;
2. Lise sınıfları bulunmayan ortaokullar;
3. Yabancı dilde öğretim yapan genel liseler (Kolejler) ve bağlı ortaokullar;
4. Mesleki öğretim yapan bölümleri de içeren akademik liseler;
5. Dairenin görev alanına giren konularda Bakanlıkça açılmasına karar verilen diğer kuruluşlar.

İlköğretim Dairesi: İlköğretim dairesinin görevleri şunlardır (MGSB, 1986b):

1. Bağlı kuruluşlardaki, eğitim öğretim etkinliklerinin saptanmış öğretim programları ve yöntemleri çerçevesinde yürütülmesini sağlamak;
2. Bağlı kuruluşların çalışmalarını kollamak, bu çalışmalara yön vermek, kuruluşlar arasında işbirliği yapılmasını sağlamak;
3. Kent, kasaba ve köylerde okul ve sınıflar açılması, kapatılması veya yerlerinin değiştirilmesi, gerekli görülen hallerde öğrencilerin başka bir okula taşınmaları için Bakanlığa önerilerde bulunmak;
4. Bağlı kuruluşların öğretmen, bina, araç gereç ve diğer hizmetli gereksinimlerini saptamak, bunlar için gerekecek mali yükümlülüklerin Bütçede yer almasını sağlamak;
5. Daire kadrolarında görevli personel ile bağlı kuruluşlarda görev yapan yönetici, öğretmen, kitabet hizmetleri sınıfı personeli ve işçilerin ilgili yasalara uygun olarak özlük işlerini yürütmek;
6. Bağlı kuruluşlarda görev yapanlar için gerekli görülen hizmet içi eğitimi bir plan ve programa bağlamak ve yapılmasını sağlamak için Bakanlığa öneride bulunmak;
7. Bağlı kuruluşların etkinliklerini sürdürmelerinde gerekli olan yasa, tüzük ve yönetmeliklerin hazırlanmasında görev almak;
8. Bağlı kuruluşlarda çalışanların özlük işlerinin yürütülmesini sağlamak;
9. Ayni tür ve seviyedeki özel okulların açılması ve çalışmaları ile ilgili görevleri Bakanlık adına yürütmek;
10. Bakanlıkça verilen diğer uygun görevleri yürütmek.

İlköğretim dairesinin bağlı kuruluşları şunlardır (MGSB, 1986b):

1. Anaokulları ve Anasınıfları ;
2. İlkokullar;
3. Dairenin görev alanına giren konularda açılacak veya açık olup da bağlanmasına karar verilen diğer kuruluşlar.

Mesleki Teknik Öğretim Dairesi: Dairenin başlıca görevleri şunlardır (MGSB, 1986c):

1. Bağlı kuruluşlardaki eğitim öğretim etkinliklerinin saptanmış öğretim programları ve yöntemleri çerçevesinde yürütülmesini sağlamak;
2. Bağlı kuruluşlardaki beceri kazandırma amaçlı öğretim programlarının yürütülmesini kolaylaştırmak için üretime dönük olmak üzere Döner Sermayeli çalışma sistemi kurmak ve yürütmek;
3. Bağlı kuruluşların çalışmalarını kollamak, bu çalışmalara yön vermek, kuruluşlar arasında işbirliği yapılmasını sağlamak;
4. Bağlı kuruluşlann, öğretmen, bina araç-gereç, diğer hizmetli gereksinimlerini saptamak bunlar için gerekecek mali yükümlülüklerin bütçede yer almasını sağlamak;
5. Daire kadrolarında görevli personel ile bağlı kuruluşlarda görev yapan yönetici, öğretmen, kitabet hizmetleri sınıfı personeli ve işçilerin yürürlükteki mevzuata uygun olarak özlük işlerini yürütmek;
6. Bağlı kuruluşlarda görev yapanlar için gerekli görülen hizmet içi eğitimi bir plân ve programa bağlamak ve yapılmasını sağlamak için Bakanlığa öneride bulunmak;
7. Bağlı kuruluşların etkinliklerini sürdürmelerinde gerekli olan yasa, tüzük ve yönetmeliklerin hazırlanmasında görev almak;
8. Bağlı kuruluşlarda çalışanların özlük işlerinin yürütülmesini sağlamak;
9. Toplum gereksinimlerini karşılamak için Devletin Eğitim politikasına uygun okullar ve bölümler açılması, kapatılması veya bunların yerlerinin değiştirilmesi için Bakanlığa öneride bulunmak;
10. Bakanlıkça verilen diğer uygun görevleri yürütmek.

Mesleki Teknik Öğretim Dairesinin bağlı kuruluşları şunlardır (MGSB, 1986c):

1. Teknik Liseler, Meslek Liseleri, Endüstri Meslek Liseleri ve bağlı ortaokullar;
2. Ticaret Liseleri ve bağlı ortaokullar;
3. Pratik Kız Sanat ve Erkek Sanat Okulları;
4. Dil ve Ticaret Gece Enstitüleri;
5. Köy Kadın Kurs Merkezleri;
6. Dairenin görev alanına giren konularda açılan ve Bakanlıkça açılmasına karar verilen diğer kuruluşlar.

Talim ve Terbiye Dairesi Müdürlüğü: Dairenin başlıca görevleri şunlardır MGSB (2000b):

1. Milli eğitimin genel amaçları ve temel ilkeleri doğrultusunda çağın gereklerine uygun bir milli eğitimin gerçekleştirilmesi için:
   a. Program Geliştirme, Araştırma ve Değerlendirme Komisyonu oluşturmak suretiyle yurt içi ve yurt dışındaki eğitim hareketlerini takip eder, gerekli araştırmaları yürütür, bulguları değerlendirir ve milli eğitimi bu değerlendirmeler ışığında planlar; müfredatların geliştirilmesi için çalışmalar yapar, öneri ve raporlarını Bakanlığa sunar;
   b. Her dereceden genel ve mesleki okulların eğitim ve öğretim programlarını ilgili öğretim müdürlükleriyle işbirliği içinde düzenler;
   c. Yüksek öğrenim dışındaki tüm okullarda programlara göre gerekli görülen ders veya yardımcı ders kitaplarını hazırlar, hazırlatılmasını sağlar, inceler veya satın alınması hususunda görüş sunar; ve
   d. Yüksek öğrenim dışındaki okullarda okutulacak ders veya yardımcı ders kitaplarının seçimi konusunda incelemelerde bulunur veya komisyonlar kurarak inceletir, uygun bulunanları belirler.
2. Eğitim ve öğretime ilişkin yasa, tüzük ve yönetmeliklerin hazırlanması çalışmalarını yürütür;
3. Yüksek öğrenim dışındaki yabancı ve yerel öğretim kurumları arasındaki denklik durumlarını inceler ve karara bağlar;
4. Her seviyedeki özel okulların akredite işlevlerinde görev alabilir. Yüksek öğrenim dışındaki okulların müfredat programlarını inceler, onaylar ve bu kurumlarda görev alacak personelin Öğretmenler Yasası ve Milli Eğitim Yasasında belirtilen ehliyetlere sahip olup olmadıklarını inceler ve bu konuda görüş verir. Akredite komisyonlarının rapor ve görüşleri ışığında yüksek öğrenim dışındaki özel okulları akredite eder.
5. Kurs yeri ve dershanelerin müfredat programlarını inceler ve onaylar. Bu kurumlarda görevlendirilecek personelin Milli Eğitim Yasası ve Öğretmenler Yasasında belirtilen ehliyetlere sahip olup olmadıklarını inceler ve bu konuda görüş bildirir.
6. Yabancı ülkelerde yerleşmiş vatandaşların çocukları için açılan Türk Dili ve Kültürü Okullarında verilecek eğitim ve öğretimin plan ve programlarını hazırlar;
7. Kamuoyu gerektirecek önemli ve genel eğitim konularını Milli Eğitim Şurasının incelemesine sunar ve Şurayı düzenler;
8. Talim ve Terbiye Kurul Üyeleri denetim amacıyla olmamak koşuluyla, mevcut veya yeni eğitim ve öğretim programlarını yerinde inceleyip deneme, değiştirme ve geliştirme amacıyla, her derecedeki okul ve eğitim kurumlarında inceleme ve araştırma yapar, dersleri takip eder; gerektiğinde öğretmen ve yöneticilerle eğitim ve öğrenim konularında toplantılar düzenler;
9. Kişi ve kuruluşlarca, incelenip tavsiyesi istenen eserler hakkında gerekli işlemleri yapar;
10. Bakanlıkça verilen diğer uygun görevleri yürütür.

Eğitim Ortak Hizmetler Dairesi: Daireye bağlı olarak Psikolojik Danışma ve Rehberlik Araştırma Şubesi, Hizmetiçi Eğitim Şubesi, Özel Okullar ve Kurs Yerleri Şubesi ve Milli Günler, Okul Sporları ve Kol Etkinlikleri Koordinasyon Şubesi bulunmaktadır. Dairenin başlıca görevleri şunlardır (MGSB, 1993):

1. Bakanlığın, değişik kademelerinde görev yapan personelin işte verimliliklerini artırmak, bilgi ve görevlerini tazelemek, yeni durumlara intibaklarını sağlamak amacına yönelik olmak üzere, Bakanlığa bağlı ilgili daire müdürlerinin istem ve görüşleri de dikkate alınarak, Bakanlığın yönerileri doğrultusunda, hizmet içi eğitim planları yapmak ve bu iş ve hizmetleri yürütmek;
2. Bakanlığa bağlı her tür ve düzeydeki okullarda görev yapan öğretmenlerin Milli Eğitimin genel amaçları doğrultusunda ve çağdaş eğitim teknolojisinin gerektirdiği bilgi ve beceriyle ve gerekli öğretim tekniği ile donanmalarını sağlamak üzere, ilgili daire müdürlerinin de istemleri ve görüşleri de dikkate alınarak, Bakanlığın yönerileri doğrultusunda, hizmet içi eğitim planları yapmak ve hizmetleri yürütmek;
3. Bakanlık merkez birimleri ile Bakanlığa bağlı olan ya da Bakanlığın izni ile çalışan eğitim-öğretim kurumlarında tutulan her türlü istatistik verilerini toplama, tutmak, yorumlamak ve bu konuda, Bakanlığa rapor sunmak;
4. Bakanlığın her türlü istatistik verilerinin, ölçme-değerlendirme ve bunlarla ilgili iş ve işlemlerinin; Bilgi-İşlem merkezindeki işlevlerini yürütmek, tutmak, değerlendirmek, yorumlamak ve bu konularda Bakanlığa rapor sunmak;
5. Kitle iletişim amaçlarından yararlanılarak Bakanlıkça yaptırılacak Eğitim-Öğretim işlerini koordine etmek;
6. Bakanlığa bağlı okullardaki ders araçları ve donatımlarının çağdaş eğitim teknolojisine uygunluğunun araştırmalarını yaparak bu konuda önerilerde bulunmak ve ortak ders dışı eğitsel etkinliklerini ilgili daire müdürlerinin istemleri doğrultusunda sağlamak ve yürütmek;
7. Özel eğitim ve öğretim kurumu ile özel kurs yeri, dershaneler ve yurtların açılışı ile ilgili müracaatları kabul etmek, incelemek ve ilgili yasa, tüzük ve yönetmeliklerde belirtilen koşulları yerine getirenlere Bakanlık adına izin vermek ve izin alarak faaliyet gösterenlerin denetimini yapıp uygun olmayanların izinlerinin iptali için Bakanlığa Rapor sunmak. Bakanlar Kurulu bu fıkranın uygulanmasını sağlamak amacıyla Tüzük yapar.
8. Bakanlığa bağlı her tür ve düzeydeki okulların ve Bakanlığın izniyle faaliyet gösteren kurumların psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin yürütülmesini, geliştirilmesini sağlamak ve denetlemek.
9. İlk ve Ortaöğretim okullarındaki sportif faaliyetlerin yapılması, geliştirilmesi, okullar arası koordinasyonun sağlanması, milli günlerin yazışmalarının ve koordinatörlüğünün yapılmasını sağlamak.
10. Daire kadrolarında görevli personelin yürürlükteki mevzuata uygun olarak özlük işlerini yürütmek;
11. Görevlerin yürütülmesine ilişkin raporlar hazırlamak, Bakanlığa önerilerde bulunmak;

12. Burs Seçim Komisyonu, Burs Seçim Kurulu ve Burs Seçim Encümeninin sekretaryasını yürütmek;
13. Bakanlıkça verilecek diğer uygun görevleri yürütmek.

Yükseköğretim ve Dış İlişkiler Dairesi: Burs ve Yardımlar Şubesi ile Yüksek Öğrenim ve Dış ilişkiler Şubesinden oluşmaktadır. Dairenin başlıca görevleri şunlardır (MGSB, 1990):

1. Yurt içinde, Türkiye'de veya diğer ülkelerde, yüksek öğretim kurum ve kuruluşlarında öğrenim gören öğrencilerimizi ilgilendiren eğitim, öğenim ve yönetim işleri ile diğer ilişkileri ve bu ilişkiler çerçevesinde öğrencilerle ilgili tüm işlevleri ilgili mevzuat uyarınca yerine getirmek;
2. Devletçe veya dış ülkelerce öğrencilere verilen burs, nakdi yardım, kredi ve başka olanaklarla ilgili işlemleri yürütmek;
3. Bursların, toplumun insan gücü gereksinmeleri ışığında saptanması çalışmalarına katkıda bulunmak;
4. Bakanlıkça verilen diğer uygun görevleri yerine getirmek.

Gençlik Dairesi: Araştırma ve Eğitim Şubesi ile Gençlik Merkezleri, Gençlik Kampları ve İzcilik Şubesinden oluşmaktadır. Dairenin başlıca görevleri şunlardır (MGSB, 1988):

1. Gençlerin eğitim taleplerine cevap verecek biçimde çağımızın bilimsel, teknolojik, sosyal ve kültürel gelişmelerine uyum sağlamalarına yardımcı olmak; Toplu yaşama, dayanışma, yardımlaşma, sağlıklı yaşama, kendi toplumsal kaynaklarını koruyup geliştirme beceri, anlayış ve alışkanlıklarını kazandırmak üzere çalışmalar yapmak;
2. 2) Gençliğimizin içinde bulunduğu psiko-sosyal ve sosyo-ekonomik sorunları bilimsel yöntemlerle ortaya çıkarmak için çalışmalar yapmak ve gençlere psiko-sosyal sorunları için rehberlik ve danışmanlık hizmetleri sunmak;
3. Gençlik sorunlarının çözümüne yardımcı olmak amacıyla ilgili kamu kuruluşları ve/ veya yerel kuruluş organları ile işbirliği yapmak;
4. Gençliğe yönelik yayın etkinliklerinde bulunmak;
5. Gençlerin fizik güçlerini geliştirip sağlıklı yetişmelerine yardımcı olmak üzere mevcut spor tesislerinden yararlanmalarını sağlamak ve onlara yeni tesisler kazandırmak üzere Bakanlık ve ilgili diğer kuruluşlarla işbirliği yapmak;
6. Gençlerimizin boş zamanlarını değerlendirmek; sosyal, kültürel, eğitsel ve sportif etkinliklerde bulunmalarına olanak sağlamak üzere uygun görülecek kent, kasaba ve köylerde Gençlik Merkezleri açmak;
7. Gençlerimizin dinlenmelerini, sosyal ve kültürel etkileşimde bulunmalarını, toplu yaşama, yardımlaşma ve dayanışma duygularını geliştirip pekiştirmek için Gençlik Kampları açmak;

8. Ülkemizin tanıtılmasına katkıda bulunmak amacıyla gençlerimizin başka ülke gençleri ile tanışıp karşılıklı etkileşim içerisine girmelerini sağlamak üzere uluslararası nitelikte kampçılık ve benzeri etkinliklerde bulunmak;
9. Yurt dışındaki gençlerimizin sorunlarına yönelik faaliyetlerde bulunmak;
10. Çeşitli kurum ve kuruluşlarca açılacak gençlik merkezlerini, gençlik kamplarını ve benzeri kuruluşları denetlemek ve Dairece uygun görülmesi halinde bu faaliyetlere yardımcı olmak;
11. Okul dışı gençliği kapsayan izcilik etkinliklerinde bulunmak ve izciliğin geliştirilmesine çalışmak;
12. Yurt içi ve yurt dışındaki gençliğe yönelik konferans, panel, açık oturum, seminer ve benzeri toplantılar düzenlemek;
13. Gençlerimizin boş zaman etkinlikleri çerçevesinde, Gençlik Merkezleri ve Gençlik Kamplarında folklor, müzik, tiyatro ve benzeri Kültür faaliyetlerinde bulunmak;
14. Gençliğin zararlı alışkanlıklardan korunmasını sağlamak üzere gerekli çalışmalarda bulunmak;
15. Bakanlık tarafından iki yılda bir düzenlenecek "Gençlik Kurultayı"nın toplanmasını, danışma nitelikli kararlar üretmesini sağlamak.

Spor Dairesi: Daire Beden Eğitimi ve Spor Yasası ile kendisine verilen görevleri yerine getirir ve yetkileri kullanır (MGSB, 1987).

Milli Eğitim Denetleme, Değerlendirme ve Yönlendirme Kurulu: Bu kurul başkan (daire müdürü), başkan yardımcısı (müdür muavini), başdetmenler ve denetmenlerden oluşmaktadır. Bu kurul Yüksek öğretim kurumları dışında kalan, Bakanlığa bağlı örgün ve yaygın eğitim ve öğretim kurumları ile Bakanlığın gözetim ve denetimi altında faaliyet gösteren gerçek veya tüzel kişilere ait eğitim ve öğretim kurumları ile dershanelerin ve kurslar ile kurs yerlerinin denetim ve değerlendirilmesinden sorumludur (MGSB, 2006).

Eğitim Denetleme ve Değerlendirme Kurulunun Organları şunlardır (MGSB, 2006):

1. Eğitim Denetleme, Değerlendirme ve Yönlendirme Üst Kurulu (Üst Kurul);
2. Eğitim Denetmenleri Genel Kurulu (Genel Kurul);
3. İlçe Eğitim Denetleme, Değerlendirme ve Yönlendirme Kurulları (İlçe Kurulları);
4. Okul Eğitim Denetleme, Değerlendirme ve Yönlendirme Kurulu (Okul Kurulları).

Okulların yönetsel yapılanması. Öğretmenler yasasına göre ilkokullarda yönetim işleri, tek öğretmenli okullarda bu öğretmen tarafından; dört öğretmene kadar öğretmeni olan okullarda sorumlu öğretmen tarafından; beş veya daha fazla öğretmeni olan okullarda Müdür tarafından yürütülür. Özel eğitim okullarında yönetim işleri Müdür tarafından yürütülür. Orta, mesleki ve teknik öğretim okulları ile pratik sanat okullarında yönetim işleri, bu okullarda görevli müdürlerce yürütülür (MGSB, 1985).

Öğretmenler yasasına göre ilkokullarda Müdür olabilmek için en az iki yıl süreyle, Müdür Muavini olarak hizmet etmiş olmak veya en az on yıl süreyle kadrolu ilkokul öğretmeni veya öğretmen bareminin on dördüncü kademesinde bir tam yıl hizmet etmiş olmak gerekmektedir. Müdür Muavini olabilmek için en az yedi yıl süreyle kadrolu ilkokul öğretmeni veya öğretmen bareminin on birinci kademesinde bir tam yıl hizmet etmiş olmak gerekmektedir. Müdür ve Müdür Muavinleri görevli bulundukları okulların bağlı oldukları ilgili Daire Müdürüne karşı sorumlu yöneticileridirler. En az dört müdür muavini bulunan ilköğretim okullarında, en kıdemli müdür muavini başmuavin olarak görev yapar. İlkokullarda İlk üç yüz öğrenciye kadar bir Müdür Muavini ve ondan sonraki her iki yüz öğrenciye kadar ilave bir Müdür Muavini bulunur (MGSB, 1985).

Öğretmenler yasasına göre orta, mesleki ve teknik öğretim kurumlarına müdür olarak atanacaklarda, en az iki yıl süreyle müdür muavini, atölye şefi veya bölüm şefi olarak hizmet etmiş olmak veya orta, mesleki ve teknik öğretim kurumlarında, asaletinin onaylanmış olması koşuluyla, geçici öğretmenlik hizmetleri dahil en az on beş yıl süreyle teknik öğretim görevlileri dışında, öğretmen olarak görev yapmış olmak gerekmektedir. Müdür Muavini olabilmek için asaletinin onaylanmış olması koşuluyla, geçici öğretmenlik hizmetleri dahil en az on iki yıl süreyle, orta, mesleki ve teknik öğretim kurumlarında teknik öğretim görevlileri dışında, öğretmen olarak görev yapmış olmaları gerekmektedir. En az dört müdür muavini bulunan orta, mesleki ve teknik öğretim kurumlan ile pratik sanat okullarında, en kıdemli müdür muavini başmuavin olarak görev yapar. Okul müdürleri ilgili daire müdürüne karşı sorumludurlar. Müdür muavinleri ise okul müdürüne karşı sorumludur. Ortaöğretimde her okulda, bir müdür ve bir müdür muavini bulunması ve her iki yüz öğrenciye en az bir müdür muavini olması gerekmektedir (MGSB, 1985).

Orta, mesleki ve teknik öğretim kurumlarında atölye şeflikleri veya bölüm şeflikleri bulunmaktadır. Atölye şefleri ve bölüm şeflikleri okul müdürüne karşı sorumludurlar (MGSB, 1985).

Yönetimsel kontrol ve teftiş. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde üniversiteler dışındaki öğretim kurumlarının denetimi Milli Eğitim Denetleme, Değerlendirme ve Yönlendirme Kurulu Yasası ile belirlenmiştir. Bu yasaya göre okulların denetimi eğitim başdenetmenleri ve eğitim denetmenleri tarafından yapılmaktadır.

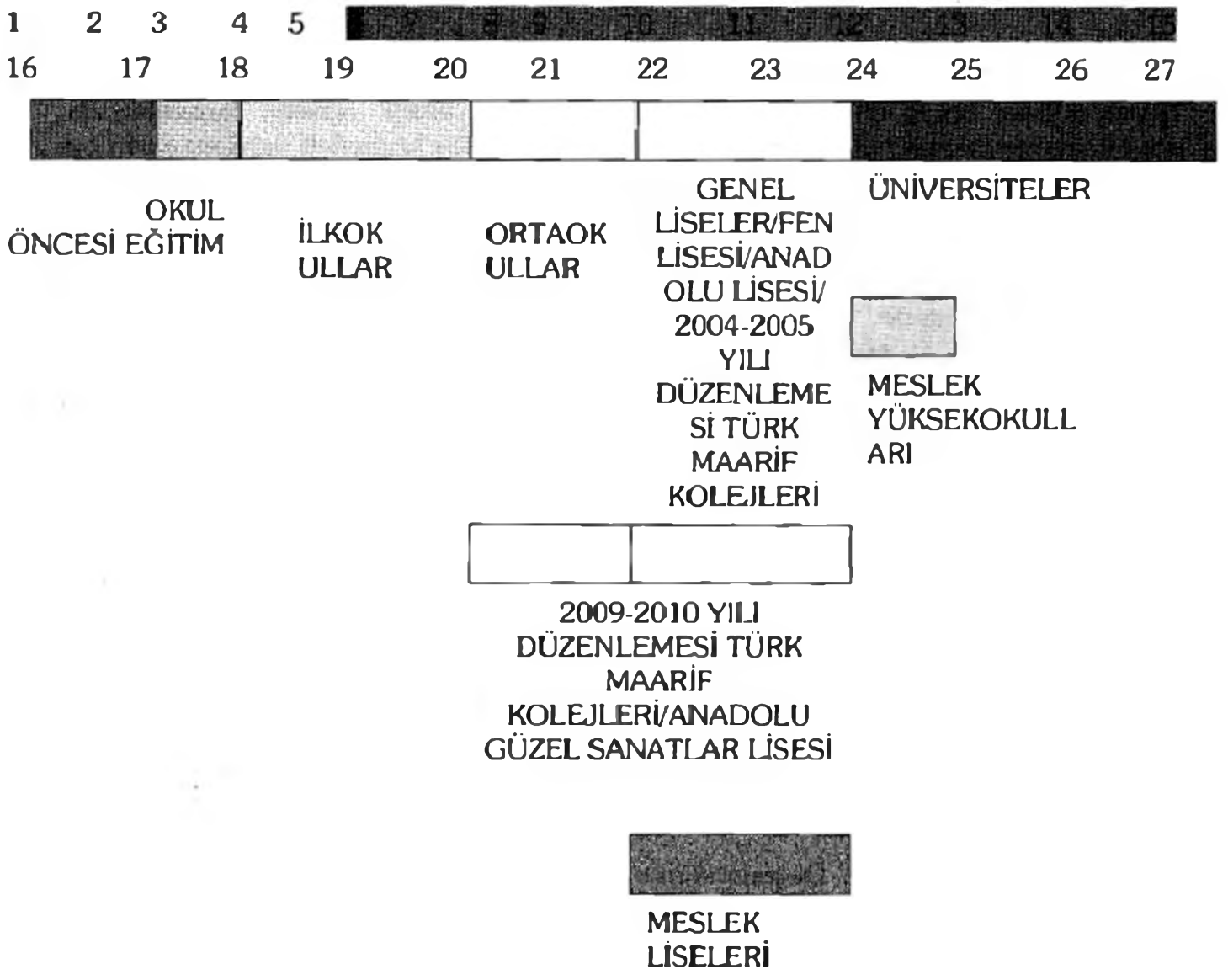
Eğitimi denetlemek ve değerlendirmek için oluşturulmuş organlar da bulunmaktadır. Bu organlar;

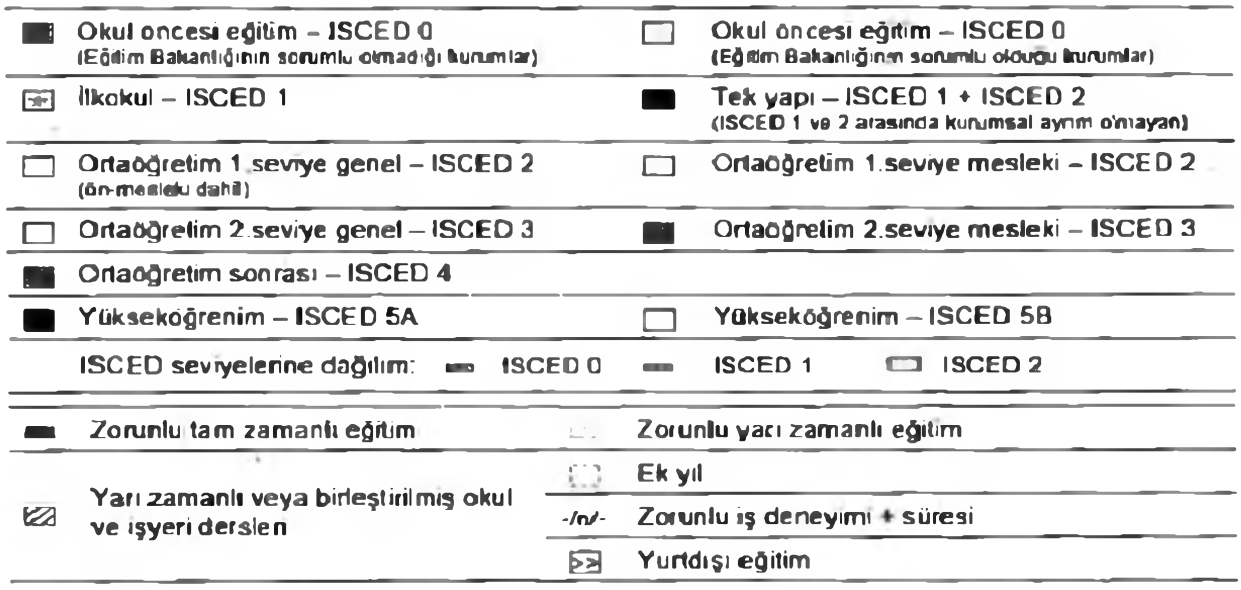
1. Eğitim Denetleme, Değerlendirme ve Yönlendirme Üst Kurulu (Üst Kurul),
2. Eğitim Denetmenleri Genel Kurulu (Genel Kurul),
3. İlçe Eğitim Denetleme, Değerlendirme ve Yönlendirme Kurulları (İlçe Kurulları),
4. Okul Eğitim Denetleme, Değerlendirme ve Yönlendirme Kurulu (Okul Kurulları).
5. Eğitim Başdenetmenleri, Eğitim Denetmenleri ve denetim ve değerlendirmeden sorumlu üst kurul, genel kurul, ilçe kurulları ve okul kurulları çalışma sonuçlarını gösteren raporlar hazırlamakla yükümlüdürler. İlçe kurullarında ilçelerde bulunan okullardan ve okul aile birliklerinden temsilciler de bulunmaktadır.

Okul Sistemi Yapılanması

Okul sistemi genel olarak örgün ve yaygın eğitim olarak ikiye ayrılmaktadır. Örgün eğitim; okul öncesi eğitimi, ilköğretimi, orta öğretimi ve yüksek öğretimi kapsar. Yaygın eğitim; örgün eğitim dışındaki eğitim etkinliklerini kapsar (MGSB, 1986a). Şekil 1'de Kuzey Kıbrıs Türk Eğitim Sisteminde örgün eğitimin yapılanması Avrupa Birliği ölçütlerine göre gösterilmektedir.

Kuzey Kıbrıs Türk Eğitim Sisteminin Örgütlenmesi, 2010-2011

Kaynak: Eurydice

Şekil 32.2. Kuzey Kıbrıs Türk Eğitim Sistemi

Örgün Eğitim

Örgün eğitim; okul öncesi eğitim, ilköğretim, orta öğretim ve yüksek öğretim kurumlarını kapsar (MGSB, 1986a).

Okulöncesi eğitim. Okul öncesi eğitim; ilköğretim yaşına gelmemiş çocukların eğitimini kapsar. Devlet eliyle yürütülecek okul öncesi eğitim bir veya iki yıl süreli olup okul öncesi eğitim çağ nüfusunun tümünü kapsayacak şekilde bir programa bağlı olarak yaygınlaştırılır. Okulöncesi eğitim kurumları devlet okullarında ilkokullara bağlı anasınıfları halinde veya ilgili diğer öğretim kurumlarına bağlı uygulama sınıfları olarak açılabileceği gibi, ayrı anaokulları olarak da kurulabilirler. Ayrı anaokullarına bağlı anasınıfları ile uygulama sınıflarına o yılın 31 Aralık gününden önce dört veya beş yaşını tamamlayan çocuklar alınır.

Okulöncesi eğitimin amaç ve görevleri, Kıbrıs Türk milli eğitiminin genel amaçlarına ve temel ilkelerine uygun olarak şunlardır (MGSB, 1986a):

1. Çocukların beden, zihin ve duygu yönlerinden gelişmesini, iyi alışkanlıklar ve yararlı beceriler kazanmasını sağlamak;
2. Çocukları her yönden ilköğretime hazırlamak;
3. Elverişsiz çevre ve aile koşullarından gelen çocuklara, uygun bir yetişme ortamı yaratmak;
4. Çocukların Türkçeyi doğru ve güzel konuşmalarını sağlamak.

Lefkoşa bölgesinde 7 anaokul, Gazi Mağusa bölgesinde 3 anaokul, Girne bölgesinde 2 anaokul, Güzelyurt bölgesinde 5 anaokul olmak üzere toplam 17 bağımsız anaokul bulunmaktadır.

Okul öncesi eğitimde okullaşma oranı 2008 yılında %100'dür(DPÖ, 2008).

2010-2011 öğretim yılı 4 ve 5 yaş grubu okulöncesi eğitimde müdür, müdür muavini, öğretmen ve öğrenci sayılarının cinsiyete göre dağılımları aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 32.1. 2010-2011 Öğretim Yılında Okulöncesi Eğitim 4 ve 5 Yaş Grubu Müdür, Müdür Muavini, Öğretmen ve Öğrenci Sayıları

Yaş Grubu	Yönetici						Öğretmen			Öğrenci		
	Müdür			Müdür Muavini								
	E	K	T	E	K	T	E	K	T	E	K	T
4 Yaş					1	1	1	61	62	615	564	1179
5 Yaş	3	3	6		2	2	11	173	184	1511	1529	3040

Kaynak: Veriler Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı İlköğretim Dairesinden elden alınmıştır.

Zorunlu Eğitim. Milli Eğitim Yasasına göre Kıbrıs Türk Milli Eğitimini şekillendiren ilkelerden biri de zorunlu eğitim ve öğretim hakkıdır. Zorunlu eğitimle ilgili bilgi ilkeler açıklanırken yapılmıştır (MGSB, 1986a).

İlköğretim. İlköğretim o yılın 31 Aralık gününden önce altı yaşını tamamlayan çocukların 11 yaşını tamamlayıncaya kadar süren eğitim ve öğretimlerini kapsar. İlköğretim kurumlan, bir veya iki yıllık anasınıflar ile beş yıllık ilkokullardan oluşur. İlkokulun beşinci sınıfını bitiren öğrenciye, ilkokul tamamlama belgesi verilir (MGSB, 1986a). Lefkoşa bölgesinde 20 ilkokul, Gazi Mağusa bölgesinde 29 ilkokul, Girne bölgesinde 13 ilkokul, Güzelyurt bölgesinde 12 ilkokul ve İskele bölgesinde 14 ilkokul bulunmaktadır.

İlköğretimin amaç ve görevleri, Kıbrıs Türk milli eğitiminin genel amaçlarına ve temel ilkelerine uygun olarak şunlardır (MGSB, 1986a):

1. Öğrencilere, Atatürk İlke ve devrimleri ile Atatürk milliyetçiliğini ve toplumsal mücadelemizin kökeninde yatan gerçekleri öğretmek;
2. Çocuklara, iyi ve yararlı birer yurttaş olarak yetişebilmeleri için gerekli temel bilgi, beceri, davranış ve alışkanlıkları kazandırmak;
3. Çocukları, ilgi ve yetenekleri yönünde yetiştirerek onları toplumsal yaşama ve üst öğrenime hazırlamak;
4. Çocukların estetik duygularını geliştirmek, onlara, doğruyu, güzeli ve iyiyi görebilme yeteneğini kazandırmak ve onlarda, birlikte hareket etme, işbirliği, yardımlaşma, arkadaşlık, insan sevgisi gibi üstün duygular yaratmak.

İlkokulda okullaşma oranı 2008 yılında %100'dür(DPÖ, 2008).

2010-2011 öğretim yılı ilkokul kademesinde müdür, müdür muavini, öğretmen ve öğrenci sayılarının cinsiyete göre dağılımları aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 32.2. 2010-2011 Öğretim Yılında İlkokul Kademesinde Müdür, Müdür Muavini, Öğretmen ve Öğrenci Sayıları

Yönetici						Öğretmen			Öğrenci		
Müdür			Müdür Muavini								
E	K	T	E	K	T	E	K	T	E	K	T
38	17	55	31	37	68	420	739	1159	7920	7514	15434

Kaynak: Veriler Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı İlköğretim Dairesinden elden alınmıştır.

Ortaöğretim. Ortaöğretim, ilköğretime dayalı en az altı yıl süreli eğitimin tümünü kapsar. İlköğretimi tamamlayan her öğrenci, ortaöğretime devam etme ve ortaöğretim olanaklarından ilgi ve yetenekleri ölçüsünde yararlanma hakkına sahiptir. Ortaöğretim kurumları, 3 yıllık ortaokullar ile ortaokul üstü çeşitli programlar uygulayan ve ağırlık verdikleri program uyarınca adlandırılan genel liseler, meslek liseleri, teknik liseler ve diğer liselerden oluşur. Ortaokullar, ayrı okullar halinde kurulabilecekleri gibi, bir liseye bağlı olarak da kurulabilirler. Ortaöğretim kurumlarının süresi, altı yıldan az olmamak üzere uygulanan programın özelliğine göre Bakanlıkça saptanır. Ortaokulu bitirenlere Ortaokul diploması, liseyi bitirenlere de bitirdikleri lisenin türüne uygun diploma verilir (MGSB, 1986a).

Ortaokulda okullaşma oranı 2008 yılında %100 iken genel ve mesleki lisede %78'dir(DPÖ, 2008).

Ortaöğretimin amaç ve görevleri, Kıbrıs Türk milli eğitiminin genel amaçlarına ve temel ilkelerine uygun olarak şunlardır (MGSB, 1986a):

1. Atatürk milliyetçiliği doğrultusunda sosyal ve kültürel bütünleşmeyi sağlamak ve korumak;
2. Tüm öğrencilere ortaöğretim düzeyinde asgari ortak bir genel kültür vermek suretiyle, onlara kişi ve toplum sorunlarını tanıma, bunlara çözüm yolları arama ve toplumun ekonomik, sosyal ve kültürel kalkınmasına katkıda bulunma bilincini ve gücünü kazandırmak;
3. Öğrencileri, toplum ekonomisinin gereklerini de gözeten çeşitli programlar çerçevesinde ilgi ve yeteneklerine göre geliştirerek yüksek öğretime veya hem mesleğe hem yüksek öğretime veya toplumsal yaşama ve iş alanlarına hazırlamak.

Ortaöğretimdeki okul türleri, Ortaokullar, Genel Liseler, Maarif Kolejleri, Anadolu Lisesi ve Mesleki ve Teknik Liseler yer almaktadır.

Ortaokullar, bağımsız ya da lise bünyesinde öğrenim yapmaktadırlar. Öğrenim süresi üç yıldır. 14 bağımsız ortaokul bulunmaktadır.

Genel liseler ve meslek liselerinin öğrenim süresi dört yıldır. KKTC'de, 11 genel lise ve 11 meslek lisesi bulunmaktadır.

Maarif Kolejleri, ilkokul sonrası ve ortaokul sonrası sınavla öğrenci alan okul türleridir. Anadolu Lisesi ve Fen Lisesine ise ortaokul sonrası sınavla öğrenci alınmaktadır. Bu okullarda IGCSE Programı, GCE A Level Programı, Anadolu Lisesi Programı, Fen Lisesi Programı ve Kolej Programı uygulanmaktadır (mebnet.net, 2011). 4 Maarif Koleji, 1 Anadolu Lisesi, 1 Fen Lisesi ve 1 de Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi bulunmaktadır.

2010-2011 öğretim yılı bağımsız ortaokul kademesinde müdür, müdür muavini, öğretmen ve öğrenci sayılarının cinsiyete göre dağılımları aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 32.3. 2010-2011 Öğretim Yılında Bağımsız Ortaokul Kademesinde Müdür, Müdür Muavini, Öğretmen ve Öğrenci Sayıları

Yönetici						Öğretmen			Öğrenci*		
Müdür			Müdür Muavini								
E	K	T	E	K	T	E	K	T	E	K	T
9	2	11	17	20	37	190	420	610	4858	4379	9237

*Lise bünyesinde olan ortaokullar dahil

Kaynak: Veriler Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı Ortaöğretim Dairesinden elden alınmıştır.

Tablo 32.3'e göre 14 ortaokuldan 3'nün okul müdürü bulunmadığı görülmektedir. Müdür muavinliğinde kadınların sayısı fazla iken okul müdürlüğünde erkek sayısı çok daha fazladır. Yine kadın öğretmen sayısı erkeklere göre daha fazladır.

Tablo 32.4. 2010-2011 Öğretim Yılında Lise Kademesinde Müdür, Müdür Muavini, Öğretmen ve Öğrenci Sayıları

Yönetici						Öğretmen*			Öğrenci		
Müdür			Müdür Muavini*								
E	K	T	E	K	T	E	K	T	E	K	T
10	7	17	19	39	58	348	706	1054	2960	3441	6401

*Lise bünyesinde olan ortaokullar dahil

Kaynak: Veriler Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı Ortaöğretim Dairesinden elden alınmıştır.

Tablo 32.4'e göre liselerde müdür kadrosunda cinsiyete göre birbirine yakın sayıda müdür bulunurken müdür muavini ve öğretmenlerde kadınların sayısı erkeklerden oldukça fazladır.

Tablo 32.5. 2010-2011 Öğretim Yılında Mesleki Teknik Ortaöğretim Kademesinde Müdür, Müdür Muavini, Öğretmen ve Öğrenci Sayıları

Yönetici						Öğretmen			Öğrenci		
Müdür			Müdür Muavini								
E	K	T	E	K	T	E	K	T	E	K	T
9	-	9	14	12	26	199	291	490	1814	1266	3080

Kaynak: Veriler Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı Mesleki Teknik Öğretim Dairesinden elden alınmıştır.

Mesleki Teknik öğretimde görev yapan öğretmenlerin 34'ü Türkiye'den görevli olarak hizmet etmektedirler.

Ayrıca, mesleki teknik ortaöğretimde 9'u kadın 24'ü erkek olmak üzere 33 teknik öğretim görevlisi ve 2'si kadın 11'i erkek olmak üzere 13 atölye şefi bulunmaktadır.

Tablo 32.6. 2010-2011 Öğretim Yılında Ortaöğretim Kademesinde Toplam Müdür, Müdür Muavini, Öğretmen ve Öğrenci Sayıları

Yönetici						Öğretmen			Öğrenci		
Müdür			Müdür Muavini								
E	K	T	E	K	T	E	K	T	E	K	T
28	9	37	50	71	121	737	1417	2154	9632	9086	18718

Kaynak: Veriler Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı'ndan elden alınmıştır.

Tablo 32.6'ya göre toplamda ortaöğretimde daha çok erkekler müdürlük yaparken müdür muavinliği ve öğretmen sayıları bakımından kadınlar daha fazladırlar.

Yükseköğretim. Yüksek öğretim, ortaöğretime dayalı en az iki yıllık yüksek öğretim veren eğitimin tümünü kapsar. Liselerden herhangi birini başarı ile tamamlayan öğrenciler, yüksek öğrenim kurumlarının koşullarına bağlı olmak kaydıyla, bu kurumlardan yararlanma hakkına sahiptirler. Yükseköğretim paralıdır. Ancak, maddi olanakları elverişli olmayan, başarılı öğrenciler ile özürlü öğrencilerin her türlü öğrenim giderleri, olanakları ölçüsünde burs, kredi, parasız yatılı ve benzeri yollarla devletçe karşılanır (MGSB, 1986a).

Yükseköğretimde okullaşma oranı 2008 yılında %78'dir(DPÖ, 2008).

Yüksek öğretimin amaç ve görevleri, Kıbrıs Türk milli eğitiminin genel amaçlarına ve temel ilkelerine uygun olarak şunlardır (MGSB, 1986a):

1. Atatürk milliyetçiliği doğrultusunda sosyal ve kültürel bütünleşmeyi sağlamak ve korumak;

2. Öğrencileri, ilgi ve yetenekleri ölçüsünde ve doğrultusunda yurdun ve toplumun en üst düzeyde ve çeşitli alanlardaki insan gücü gereksinimlerine göre yetiştirmek;
3. Çeşitli düzeylerde ve özellikle toplumsal gereksinimlere uygun alanlarda bilimsel öğretim yapmak;
4. Yurdumuzu ilgilendirenler başta olmak üzere; sosyal, ekonomik, kültürel konularla, genel ve teknik eğitimle ilgili her türlü sorunu bilimsel yöntemlerle çözümlemek için, bilimleri genişletip derinleştirici inceleme ve araştırmalarda bulunmak ve bu konuda kamuoyunu aydınlatıcı sözlü, yazılı ve benzeri yollarla yayınlar yapmak;
5. Yurdun kalkınma ve gelişmesini etkileyen sorunları çok yönlü bir biçimde ve bilimsel bir yaklaşımla öğretim, inceleme ve araştırma konusu yapmak; bulguları, sonuçları ve önerileri genelde toplumun ve özelde yasama ve yürütme organları ile sorunlardan etkilenen diğer toplum kesimlerinin yararlanmasına sunmak;
6. Yaygın eğitim hizmetlerinde bulunmak.

KKTC'de kurulan ilk üniversite 1986 yılında İleri teknoloji Enstitüsünün Doğu Akdeniz Üniversitesine dönüştürülmesi ile kurulmuştur (MGSB, 1986c). İlk üniversiteden bu güne öğretmen akademisini ile birlikte 7 üniversite bulunmaktadır. 2011-2012 öğretim yılı ile birlikte İstanbul Teknik Üniversitesi KKTC yerleşkesi de öğrenci alacaktır. Böylece toplamda 8 üniversite olacaktır. KKTC üniversiteleri Güney Kıbrıs üniversitelerinden daha gelişmiş ve rekabetçi bir yapıya sahiptir.

Tablo 32.7'de 2010-2011 öğretim yılında KKTC'de bulunan üniversitelerdeki öğrenci sayıları, bunların üniversitelere ve uyruklarına göre dağılımları verilmektedir.

Tablo 32.7. 2010-2011 Öğretim Yılında KKTC Üniversitelerinde Öğrenim Gören Öğrencilerin Dağılımı

Üniversite Adı	Uyruk			Toplam
	KKTC	TC	3. ÜLKE	
Doğu Akdeniz Üniversitesi	2451	7394	1900	11745
Yakın Doğu Üniversitesi	6006	9141	1100	16247
Lefke Avrupa Üniversitesi	279	2030	396	2705
Girne Amerikan Üniversitesi	631	4550	794	5975
Uluslararası Kıbrıs Üniversitesi	352	4040	695	5087
ODTÜ KKTC	126	1445	96	1667
Atatürk Öğretmen Akademisi	160	-	-	160
Toplam	10005	28600	4981	43586

Kaynak: Veriler Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı Yükseköğretim ve Dış İlişkiler Dairesi'nden elden alınmıştır.

1988-89 öğretim yılında Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti üniversitelerinde 719'u KKTC'li, 1122'si TC'li ve 438'i üçüncü ülkelerden olmak üzere toplam 2279 öğrenci bulunurken Tablo 7'ye göre 2010-11 öğretim yılında KKTC'li 9845, TC'li 28600 ve üçüncü ülkelerden 4981 öğrenci olmak üzere toplamda 43426 öğrenci bulunmaktadır.

Yaygın Eğitim

Yaygın eğitim, örgün eğitimden yararlanamamış veya örgün eğitimin herhangi bir kademesinden ayrılmış veya herhangi bir kademesinde bulunan yurttaşlara, örgün eğitimin yanında veya dışında verilen eğitimin tümünüdür. Yaygın eğitimin amaçları, Kıbrıs Türk milli eğitiminin genel amaçlarına ve temel ilkelerine uygun olarak şunlardır (MGSB, 1986b):

1. Yurttaşlara okuma ve yazma öğretmek ve örgün eğitimden yararlanmamış olanlara eksik eğitimlerini tamamlamalan için sürekli eğitim olanaklan hazırlamak;
2. Yurttaşlara, çağın bilimsel, teknolojik, ekonomik, sosyal ve kültürel gelişmelerine uymalarını sağlayıcı eğitim olanakları hazırlamak;
3. Milli benliğimizi ve kültür değerlerimizi koruyucu, geliştirici, tanıtıcı ve benimsetici nitelikte eğitim yaparak Atatürk Milliyetçiliği doğrultusunda sosyal ve kültürel bütünleşmeye katkıda bulunmak;
4. Toplu yaşama, dayanışma, yardımlaşma, birlikte çalışma, örgütlenme ve kendi toplumsal kaynaklarını koruyup geliştirme anlayışı ve alışkanlıklarını kazandırmak;
5. Sağlıklı yaşama biçim ve yöntemlerini benimsetmek; boş zamanları iyi ve yararlı bir biçimde değerlendirme beceri ve alışkanlıklarını kazandırmak;
6. Kısa süreli ve kademeli eğitim uygulayarak ekonomimizin gelişimi doğrultusunda, plan hedeflerine ve istihdam politikasına uygun meslekler edinmelerini sağlayıcı olanakları hazırlamak;
7. Çeşitli mesleklerde çalışmakta olanların hizmet içinde daha iyi yetişmeleri ve gelişmeleri için gerekli bilgi ve becerileri kazandırmak.

Eğitimin Yönetimi (Süreç Boyutu)

Eğitimin süreç boyutunda bakanlık örgütünün ve okulların genel işleyişi yer almaktadır.

Bakanlık örgütü süreç boyutu. Ulusal düzeyde eğitim sisteminin işleyişinden Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti anayasası ve KKTC Milli Eğitim Yasasının 69. Maddesi gereği eğitim bakanı sorumludur. Yaratan (1998, s.610), Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti eğitim sisteminin bu küçük nüfuslu ülkede karışık bir sistem olduğunu ve merkezi bir yapı arz ettiğini belirtmektedir. Eğitimimdeki bu merkezi yapı işleyişe de yansımaktadır. Öğretim programlarının geliştirilmesinden bakanlık sorumludur. Eğitimin denetimi de bakanlık tarafından yapılmaktadır. Okulların araç-gereç ve ders kitabı ihtiyacı bakanlık tarafından karşılanır. Kamuda görev yapan öğretmenlerin ilk defa işe alınması ise Kamu Hizmeti Komisyonu tarafından yapılmaktadır. Yine okul müdür ve muavinliği, denetmenlik ve uzmanlık sınavları da bu komisyon tarafından

yapılmaktadır. Eğitim personelinin izin işlemleri ise bakanlık tarafından yapılmaktadır. Okul müdür ve muavinlerinin nakilleri ile öğretmen nakilleri bakanlığın ilgili sendika, ilkokullarda Kıbrıs Türk Öğretmenler Sendikası (KTÖS) ve ortaöğretimde Kıbrıs Türk Orta Eğitim Öğretmenler Sendikası (KTOEÖS), ile işbirliği ve Kamu Hizmeti Komisyonunun onayı ile gerçekleşir.

Kamuda görev yapan tüm eğitim personelinin ücretleri devlet tarafından ödenmektedir.

Bakanlık örgütünde olmayan ama bakanlığın işleyişinde etkili olan ve öğretmenler yasası ile oluşturulmuş olan Yüksek Danışma Kurulu, eğitim öğretim işleriyle ilgili Bakanın başkanlığında, Ekonomi ve Maliye Bakanı, Çalışma Bakanı, Bakanlık Müsteşarı, en çok üyesi olan iki Öğretmen Sendikasının birer temsilcisinden oluşur. Teknik Kurul ise, Bakanlık Müsteşarlığı başkanlığında Eğitim Öğretim Genel Müdürlüğü, ilgili daire müdürü, Ekonomi ve Maliye Bakanlığı Temsilcisi ve en çok üyesi olan iki Öğretmen Sendikasının ikişer temsilcisinden oluşur (MGSB, 1986b).

Teknik Kurul, eğitim ile ilgili yasaların uygulanması dolayısıyla ortaya çıkabilecek sorunlar ve eğitim ve öğretim hizmetlerinin yürütülmesi ile ilgili konuları düzenleyici nitelikteki yasa, tüzük ve yönetmelikleri görüşüp karar bağlar. Yüksek Danışma Kurulu Teknik Kurulun karara bağlayamadığı ihtilaflı konuları görüşerek sonuçlandırır (MGSB, 1986b).

Teknik kurul kararları oy birliği ile alınır. Oybirliği ile karara bağlanamayan konular bir rapor halinde Başkan tarafından Yüksek Danışma Kuruluna gönderilir. Yüksek Danışma Kurulunun karara bağladığı konular ile bağlayamadığı konuları ve Teknik Kurulun oybirliği ile aldığı kararları Yüksek Danışma Kurulu başkanı Bakanlar Kurulu'na ivedilikle sunmakla yükümlüdür (MGSB, 1986b).

Okulların süreç boyutu. Okulların süreç boyutunda okulun yönetimi, okullara kayıt, okul gününün/haftasının/yılının süresi, sınıf büyüklüğü, öğretmenlik ve öğretmen eğitimi yer almaktadır.

Okulun yönetimi. Öğretmenler yasası gereği tüm okulların yönetim işleri, bu Yasa ve yürürlükteki yasalara bağlı kalmak koşuluyla, Bakanlığın yönerileri çerçevesinde yürütülür. İlköğretim ve ortaöğretim okullarında müdürlerin görevleri şunlardır (MGSB, 1985):

a) Görevli bulundukları okulun yönetim işlerini yürütmek; ve resmi evrak, istatistik, kayıt ve defterlerin tutulmasını ve korunmasını sağlamak;

b) Yönetici olduğu okulda görev yapan öğretmenlerin ve diğer personelin yapacağı görev ve işlerin yürütülmesini sağlamak ve onlar hakkında sicil düzenlemek;

c) Eğitim ve öğretim etkinlikleri ile diğer okul etkinliklerini düzenlemek ve ders programlarının uygulanmasını sağlamak;

ç) Öğretmenlere, okutacakları sınıf veya dersleri belirlemek ve yürütecekleri okul etkinliklerini göstermek;

Ayrıca ilköğretimde müdürlerin görevleri şunlardır (MGSB, 1985):

d) Görev yaptığı okulda uygulanan beslenme programının usulüne göre uygulanmasını sağlamak; gıda maddelerini korumak, bu amaçla gerekli kayıt ve defterleri tutmak; öğrenci velileri ile eşgüdüm içinde yemeklerin hazırlanmasını sağlamak ve uygulamayı denetlemek;

e) Görevini aksatan ve görevine gelmeyen öğretmenlerle diğer okul personelinin durumlarını izlemek ve bağlı bulundukları daireye bildirmek;

f) Eğitim, öğretim ve yönetim işleri ile ilgili değerlendirmelerde bulunmak, görüş ve önerilerini de içeren raporlar hazırlamak;

g) Okul ile öğrenci velileri arasında gerekli ilişkiyi kurmak, okul aile birliğinin çalışmalarına yardımcı olmak;

h) Görevli bulunduğu yerleşim yerinde ortaokul bulunmadığı takdirde, köy kadın kursunun yönetim işlerini de yürütmek;

ı) Görevli bulunduğu okulun her türlü bina, tesis ve demirbaşını korumak ve korunmasını sağlamak.

Ayrıca orta, mesleki ve teknik öğretim kurumları ile pratik sanat okullarındaki müdürlerin görevleri şunlardır (MGSB, 1985):

d) Okulda görev yapan öğretmenler dışındaki diğer kamu görevlileri ile işçilerin yapacakları iş ve görevleri saptamak ve bu iş ve görevlerin yapılmasını sağlamak;

e) Müdür muavinlerinin yapacakları görev ve işleri saptamak; onlar arasında görev bölüşümü yapmak ve onların çalışmalarını izlemek ve denetlemek;

f) Müdürü bulunduğu okula bağlı öğrenci yurtlarının yönetsel ve mali işleri ile diğer işlerinin yürütülmesini sağlamak ve denetlemek;

g) Bakanlığın denetimine bağlı olmak koşuluyla, ders dışı etkinlikler yoluyla sağlanacak paraların toplanması, saklanması ve harcanması yönünde gerekli iş ve işlemleri yapmak;

h) Bulunduğu yerleşim yerinde köy kadın kursu varsa, bu köy kadın kursunun yönetim işlerini yürütmek.

Öğretmenler yasasına göre başmuavin ve muavinler okulun yönetilmesinde müdüre yardımcı olmaktadırlar ve okul müdürünün vereceği görev ve işleri yaparlar (MGSB, 1985).

Okullara kayıt. İlköğretim ve ortaöğretimde okullara kayıt genel olarak haziran ve eylül aylarında kayıt için aynlan günlerde yapılmaktadır. İlköğretime o yılın 31 aralık günü altı yaşını tamamlayan çocuklar kayıt yaptırır. Ortaokullar ile ortaöğretim kurumları kayıt-kabul, devam-devamsızlık tüzüğüne göre ortaokullara girebilmek için 11 yaşını bitirmiş ve 15 yaşını geçmemiş olmak, Liseler ile Mesleki ve Teknik Öğretim Kurumlarına girebilmek için de 14 yaşını bitirmek ve 18 yaşından büyük olmamak gerekir. Bu yaş sınırından bir yaş büyük veya küçük öğrencinin kabul edilmesi ilgili daire Müdürlüğünün onayına bağlıdır. Nişanlı veya nikahlı olanlar okullara devam edemezler. İlkokuldan Ortaokula, Ortaokuldan Lise ve dengi okullara veya Pratik Sanat Okullarına geçerken öğrenime ara verilmemiş ise yaş kaydına bakılmaz. Gerekli

şartları taşıyan öğrenci, velisiyle birlikte okula başvurur, ilgili belgeleri okul idaresine vererek kaydını yaptırır (MGSB, 1998).

Sınavla öğrenci alan okullarda tercihlerine göre sıralamaya giren öğrenciler ilgili okulların orta 1 veya lise 1. sınıflarına kayıt yaptırırlar (MGSB, 1998).

Okul takvimi. Öğretmenler yasasına göre okul etkinlikleri ve öğretmenlerin bu etkinlikleri ile ilgili mesai saatleri ilgili sendika ile istişareden sonra Bakanlıkça yapılan genelgelere uygun olarak belirlenir. Çalışma takvimi ilgili sendika ile birlikte belirlenir. Eylül ortalarında açılan okul haziran ayı ortalarında kapanır. Ortaöğretimde her dönemde bir ara sınav ve bir de final sınavı haftası vardır. Ara sınav 6 gün, final sınavı 7 gündür. Sınav haftaları ders yapılmaz. 1-15 şubat tarihleri arası yarı yıl tatilidir. 1 temmuz- 31 ağustos yaz tatilidir (MGSB, 1985).

İlköğretim ve ortaöğretimde dersler 40 dakikadır. İlkokullarda günde altı saat olmak üzere haftalık 30 ders saati vardır. Bu derslerin uygulaması iki ders blok sonra ilk ara, tekrar iki ders blok ikinci ara ve iki ders blok ve çıkış zili şeklindedir. Memurların kış çalışma saatleriyle birlikte pazartesi günleri eğitsel kol ve sınıf saati yapılmaktadır. Ortaokullarda bir haftada 35 ders saati bulunmaktadır. İlk üç ders blok sonra ilk ara, tekrar iki ders blok ikinci ara ve iki ders blok ve çıkış zili şeklinde uygulanmaktadır. Lise ve meslek liselerinde ise 38 ders saati bulunmaktadır. Pazartesi öğleden sonrada ders yapılmaktadır.

Sınıf büyüklüğü: İlkokullarda öğretmenler yasasına göre ilk 35 öğrenci için bir öğretmen daha sonra her 30 öğrenci için bir öğretmen denilmektedir. Buda bize bir sınıfta 35'ten fazla öğrenci olamayacağını göstermektedir. Yine öğretmenler yasasına göre ortaöğretimde de her sınıfta en fazla 40 öğrenci bulunabilir. Anadolu Güzel Sanatlar Lisesinde sınıf mevcudu 24'ü geçemez (MGSB, 1985).

Öğretmen eğitimi. KKTC'de öğretmen eğitiminde çok başlı bir yapı bulunmaktadır. İlkokul ve okul öncesi öğretmen gereksinimini Öğretmen Akademisi karşılamaktadır. Bu okul 1937 de kurulan öğretmen kolejinin devamı niteliğindedir. 2000 yılında yapılan yasal düzenleme ile Akademi'ye dönüşmüştür (MGSB, 2000). Orta ve Mesleki öğretimin öğretmen gereksinimi KKTC'de bulunan üniversitelerden mezunlar, Türkiye'deki üniversitelerden mezunlar ve diğer ülke üniversitelerinden mezunlar ile karşılanmaktadır.

Öğretmen akademisine giriş sınavladır. Sınav bu okul tarafından yapılmaktadır. KKTC'de bulunan üniversitelere giriş her üniversitenin kendi yaptığı sınavlarla olmaktadır. Türkiye'deki üniversitelere giriş ise ÖSYM'nin yaptığı sınavlarla olmaktadır. Diğer ülkelerinde kendilerine özgü giriş koşulları ya da uluslar arası sınav sonuçlarına göre girişleri bulunmaktadır. Örneğin, İngiltere için GCE sınavları sonuçları geçerlidir.

KKTC Eğitim Sistemi ile Türk Eğitim Siteminin Karşılaştırması

Bu bölümde Türk ve KKTC eğitim sistemleri amaç, yapı ve süreç boyutları açısından karşılaştırılacaktır.

Tablo 8'de KKTC Eğitim Sistemi ile Türkiye Eğitim Sistemi amaç boyutunda karşılaştırılmaktadır. KKTC eğitim sistemi 1985 Milli Eğitim yasası ile şekillenmiştir. 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Yasası Türk Eğitim sisteminin ana çerçevesini oluşturmaktadır. Amaç yönünden her iki eğitim sistemi birbirine çok benzemektedir.

Tablo 32.8. KKTC Eğitim Sistemi ile Türkiye Eğitim Sisteminin Amaç Boyutunda Karşılaştırması

KKTC	Türkiye
a.) Laik eğitim, b.) 15 yaşa kadar zorunlu eğitim, c.) Parasız eğitim	a.) Laik eğitim, b.) 14 yaşa kadar zorunlu eğitim, c.) Parasız eğitim
1. Atatürk İlke ve Devrimleri ile yurttaşlar arasında bir fikir ve duygu ortaklığını amaçlayan, çağdaşlaşmayı hedefleyen ve Türk milletini milli bilince vardıran Atatürk milliyetçiliğine, demokrasi, sosyal adalet ve hukukun üstünlüğü ilkelerine bağlı, bunları koruyan ve geliştiren yurttaşlar olarak yetiştirmek;	1. Atatürk inkılâp ve ilkelerine ve Anayasada ifadesini bulan Atatürk milliyetçiliğine bağlı; Türk milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan; insan haklarına ve Anayasanın başlangıcındaki temel ilkelere dayanan demokratik, lâik ve sosyal bir hukuk Devleti olan Türkiye Cumhuriyeti'ne karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış haline getirmiş yurttaşlar olarak yetiştirmek;
2. Kıbrıs Türk Toplumunun, var olma mücadelesinin özünde yatan gerçekleri bilen, mücadele tarihinin bilincine varan ve bu mücadeleye inançla bağlanan, manevi ve kültürel değerlerini koruyan ve geliştiren, yurdunu ve toplumunu seven, Anayurdu Türkiye'ye, Türk ulusuna, öz yurduna, toplumuna ve ailesine güçlü bağlarla bağlı, yurduna, toplumuna, laik devletine karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bu bilinç ve nitelikleri sürekli davranışa dönüştürebilen, barışçı ancak haklarını korumasını bilen yurttaşlar olarak yetiştirmek;	2. Beden, zihin, ahlâk, ruh ve duygu bakımlarından dengeli ve sağlıklı şekilde gelişmiş bir kişiliğe ve karaktere, hür ve bilimsel düşünme gücüne, geniş bir dünya görüşüne sahip, insan haklarına saygılı, kişilik ve teşebbüse değer veren, topluma karşı sorumluluk duyan; yapıcı, yaratıcı ve verimli kişiler olarak yetiştirmek;
3. Beden, zihin, ahlâk ve duygu bakımından dengeli ve sağlıklı biçimde gelişmiş sağlam bir kişiliğe ve karaktere, bilimsel düşünme gücüne, geniş bir dünya görüşüne sahip, insanı seven, insana ve insan haklarına saygılı girişime değer veren, toplumuna karşı sorumluluk duyan, her yönüyle gelişmiş, toplum ekonomisine katkıda bulunan, toplum çıkarlarını kendi çıkarlarının üstünde tutan ve kendi mutluluğunu toplumun refah ve mutluluğunda gören, toplumun varlığını ve devletini özenle koruyan, gelişmesine çalışan ve onu her türlü tehlikeye karşı savunan ve sonuna kadar direnen, cesur, kişilikli, yapıcı, yaratıcı ve verimli yurttaşlar olarak yetiştirmek;	3. İlgi, istidat ve kabiliyetlerini geliştirerek gerekli bilgi, beceri, davranışlar ve birlikte iş görme alışkanlığı kazandırmak suretiyle hayata hazırlamak ve onların, kendilerini mutlu kılacak ve toplumun mutluluğuna katkıda bulunacak bir meslek sahibi olmalarını sağlamak.
4. İlgi ve yeteneklerini değerlendirmek ve ortaya çıkarıp geliştirmek suretiyle, gerekli bilgi ve becerilerle donatmak; onlara birlikte ve dayanışma ile iş görme alışkanlıklarını kazandırmak; onları bu yolla hayata hazırlamak ve onların, kendilerini ve ailelerini mutlu kılacak ve toplumun mutluluğu ile kalkınmasına katkıda bulunacak bir mesleğe sahip olmalarını sağlamak; böylece, bir yandan yurdunda refah ve mutluluğu artırmak; diğer yandan, toplumsal birlik ve bütünlük içinde ekonomik, sosyal ve kültürel kalkınmayı destekleyip hızlandıran; toplumunu ve ulusunu, çağdaş uygarlığın yapıcı, yaratıcı ve seçkin bir ortağı yapmak isteyen ve bu istek doğrultusunda sürekli çaba gösteren yurttaşlar olarak yetiştirmek.	
Okulöncesi, ilköğretim, ortaöğretimde amaçlar benzerdir.	Okulöncesi, ilköğretim, ortaöğretimde amaçlar benzerdir.
Politika belirleyici bakanlık	Politika belirleyici bakanlık

Her iki eğitim sisteminde eğitimin bir hak olduğu, fırsat eşitliği, bireysel yeteneklerin geliştirilmesi gibi amaçlarda da benzerlik bulunmaktadır. Her iki eğitim sisteminde de eğitimin amaçları yasal düzenlemelerle sağlanmıştır.

Türk eğitim sisteminde katılımcılığı sağlamak açısından okul meclisleri projesi ortaya konulmuştur. Eğitimin her düzeyinde katılım öğrencinin demokratik yaşama hazırlanması bakımından önemlidir. KKTC eğitim sisteminde katılımcılık çok sınırlıdır. Bu katılımcılık öğretmenlerin sendikaları aracılığı ile sağlanmaktadır.

Tablo 32.9'da KKTC Eğitim Sistemi ile Türkiye Eğitim Sistemi yapı boyutunda karşılaştırılmaktadır. Türkiye ve KKTC eğitim sistemleri yapı boyutunda karşılaştırıldığında her iki sistemde merkezi bir yapıya sahiptir. Türk eğitim sisteminde yerel düzeydeki uygulamalar merkez teşkilatının uzantıları olan taşra teşkilatı eliyle yürütülmektedir. KKTC de yerel uzantılar bulunmamaktadır.

Tablo 32.9. KKTC Eğitim Sistemi ile Türkiye Eğitim Sisteminin Yapı Boyutunda Karşılaştırması

KKTC	Türkiye
Merkeziyetçi	Merkeziyetçi
Bakanlıkta bir çok müdürlük bulunmakta ve hiyerarşik bir yapı vardır.	Bakanlıkta bir çok genel müdürlük bulunmakta ve hiyerarşik bir yapı var
Bakanlıkta ilgili birim ve YÖDAK olmasına rağmen Üniversiteler özel, vakıf olanlarda ise vakıf yönetimi var.	İl sistemi
Denetim bakanlık tarafından yapılmakta	İlden sorumlu il milli eğitim müdürü
Okul öncesi eğitim devlette 4 yaşında başlamakta	Bakanlıkta ilgili birim olmasına rağmen gerçekte Yüksek Öğretim Kurulu (YÖK) sorumlu
İlköğretim denildiğinde okul öncesi eğitim ve ilkokullar anlatılmaktır. Genel yapı farklı müdürlükler altındadırlar.	Denetim ilköğretimde illerden, ortaöğretimde merkezden yapılmakta
Zorunlu eğitim 6-15 yaş arasıdır.	Okul öncesi eğitim beş yaşında başlamakta
İlkokul beş yıldır.	İlköğretim 4+ 4 olmak üzere sekiz yıl
Ortaöğretim iki devreden oluşmakta ve üç yıl ilk devresi(ortaokul), 4 yıl ikinci devresi (lise)	Zorunlu eğitim 4+4+4= 12 yıl
	Ortaöğretim dört yıl

KKTC de, 1986 yılında çıkarılan Milli Eğitim Yasası ile zorunlu eğitim 15 yaşa kadardır. KKTC okul sisteminde okul öncesi eğitim, ilkokullar, ortaokullar ve akademik liseler ve meslek liseleri ile üniversiteler bulunmaktadır.

KKTC eğitim sisteminde, ortaöğretim ise, birbirinin içine gimiş bir yapıya sahiptir. Ortaöğretimin ortaokulları kapsayan bölümü zorunlu eğitim içindedir. Genel liseler ve meslek eğitiminin ilk yılı zorunlu eğitim kapsamında yer almaktadır.

Türk eğitim sisteminde zorunlu eğitim 12 yıldır. İlköğretim, 4 yıllık ilkokul ile 4 yıllık ortaokulu kapsamaktadır. Okul öncesi eğitim yaygınlaştırılamamıştır. Ortaöğretim, Türk eğitim sisteminde de çeşitlilik göstermektedir.

Her iki ülkede de üniversitelerin yapılanması birbirinin aynıdır. KKTC deki öğretmen yetiştiren akademinin yapılanması çok farklıdır. Akademi bir yükseköğretim kurumu olmasına rağmen rektör veya dekan gibi yöneticiler tarafından değil, doğrudan başkan tarafından yönetilmektedir.

KKTC'deki üniversiteler uyguladıkları programlar açısından YÖK'ü dikkate alırlar. YÖK'ün izin vermediği özellikle lisans programları açılmaz.

Tablo 32.10'da KKTC Eğitim Sistemi ile Türkiye Eğitim Sistemi süreç boyutunda karşılaştırılmaktadır. KKTC eğitim sistemi ile Türkiye eğitim sistemini süreç boyutunda karşılaştırıldığında benzer yönlerin daha çok olduğu görülmektedir. Her iki ülkede de eğitimde genel olarak bakan sorumludur. Merkezi yapı olmasından dolayı her iki ülkede de ders programları merkezden yapılır. Türkiye de planlama, örgütleme, müfredat yapma ve öğretmen ataması merkezden yapılmaktadır. KKTC de öğretmen atamaları ve yükselmeler ayrı bir örgüt olan kamu hizmeti komisyonunca yapılmaktadır.

Tablo 32.10. KKTC Eğitim Sistemi ile Türkiye Eğitim Sisteminin Süreç Boyutunda Karşılaştırması

KKTC	Türkiye
Eğitimden genel olarak Eğitim Bakanı sorumludur	Eğitimden genel olarak Eğitim Bakanı sorumludur
Program ve yasal düzenlemeler merkezden yapılmakta	Program ve yasal düzenlemeler merkezden yapılmakta
Zorunlu eğitim çağı 6-15	İl milli eğitim müdürünü bakan atar
Meslek eğitimi, meslek liselerinde	Zorunlu eğitim çağı 6-14 yaş
İlkokul beş yıl	Meslek eğitimi, meslek liselerinde
Ortaöğretim iki devreden oluşuyor	İlköğretim 4+4 olmak üzere sekiz yıl
Okul kayıtları bölge esasına göre	Ortaöğretim tek devreden oluşur
İlkokullarda haftalık ders saati sayısı 30'dır	Okul kayıtları bölge ve sokak esasına göre
Yüksek öğretime geçişte çok farklı sınavlar vardır.	Özel okullar öğretmenlerin ücretlerini kendileri öderler
Okullar beş gün açıktır. Genel olarak İlkokullarda dersler 12:40'da ortaokul ve liselerde 13:05'de sona erer.	Okul yönetiminde yer alan kurullarda sadece öğretmenin katılımı vardır.
	Okullar beş gün açıktır
	İlköğretimde haftalık ders saati sayısı 30'dur
	Yüksek öğretime geçişte ÖSYM sınavları vardır.

KKTCda zorunlu eğitim 10 yıllık bir süreyi kapsamaktadır. Türkiye de zorunlu eğitim 4+4+4 olmak üzere sekiz yıldır ve parasızdır. KKTC da okul kayıtlarında velilerin okul seçme hakkı bulunmaktadır. Türkiye de okul kayıtlarında okul bölgesi uygulaması vardır.

KKTC'da ilköğretimde haftalık 25 ders saati bulunmaktadır. Türkiye de ilköğretimde haftalık 30 ders saati bulunmaktadır

KKTC'da üniversite giriş sınavını her üniversite kendisi yapmaktadır. Türkiye'de merkezi bir üniversite sınavı yapılmaktadır.

Yararlanılan Kaynaklar

DPÖ (2007). KKTC 2006 Genel Nüfus ve Konut Sayımı Kesin Sonuçları. http://nufussayimi.devplan.org/Kesin-sonuc-index.html. Erişim tarihi 25.06.2010.

DPÖ (2008). Ekonomik ve Sosyal Göstergeler 1977-2008. http://www.devplan.org/Frame-tr.html. Erişim tarihi 25.06.2010

Feridun, H. (2000). Eğitimle bir ömür. İstanbul: Boğaziçi Yayınları

MGSB (1985). Eğitim mevzuatı: 25/1985 Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Öğretmenler Yasası. www.mebnet.net. İndirilme tarihi 7 Temmuz 2011

MGSB (1986a). Eğitim mevzuatı:17/1986 Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Milli Eğitim Yasası. www.mebnet.net. İndirilme tarihi 7 Temmuz 2011

MGSB (1986b). Eğitim mevzuatı:18/1986Doğu Akdeniz Üniversitesi Kuruluş Yasası. www.mebnet.net. İndirilme tarihi 7 Temmuz 2011

MGSB (1986c). Yüksek Danışma Kurulu ile Teknik Kurulun Toplanma ve Çalışma Yöntemleri ile Yetkileri Tüzüğü. Resmi Gazete 20 A.E.113 7.3.1986. www.mebnet.net/sites/default/files/tuzukler/ae113-86.doc. İndirilme tarihi 7 Temmuz 2011

MGSB (1987). Eğitim mevzuatı: 65/1987 Spor Dairesi (Kuruluş, Görev ve Çalışma Esasları) Yasası. www.mebnet.net. İndirilme tarihi 7 Temmuz 2011

MGSB (1988). Eğitim mevzuatı: 04/1988 Gençlik Dairesi (Kuruluş, Görev ve Çalışma Esasları) Yasası. www.mebnet.net. İndirilme tarihi 7 Temmuz 2011

MGSB (1989a). Eğitim mevzuatı: 50/1989 Genel Orta Öğretim Dairesi (Kuruluş, Görev ve Çalışma Esasları) Yasası. www.mebnet.net. İndirilme tarihi 7 Temmuz 2011

MGSB (1989b). Eğitim mevzuatı: 68/1989 İlköğretim Dairesi (Kuruluş, Görev ve Çalışma Esasları) Yasası. www.mebnet.net. İndirilme tarihi 7 Temmuz 2011

MGSB (1989c). Eğitim mevzuatı: 69/1989 Mesleki-Teknik Öğretim Dairesi (Kuruluş, Görev ve Çalışma Esasları) Yasası. www.mebnet.net. İndirilme tarihi 7 Temmuz 2011

MGSB (1989d). Öğretmen Kadrolarının Eğitim ve Öğretim Kurum ve Kuruluşlarına Dağılımı Tüzüğü. www.mebnet.net/sites/default/files/ogretmenKadroDagilimi.doc. İndirilme tarihi 7 Temmuz 2011

MGSB (1990). Eğitim mevzuatı: 12/1990 Yüksek Öğrenim ve Dış İlişkiler Dairesi (Kuruluş, Görev ve Çalışma Esasları) Yasası. www.mebnet.net. İndirilme tarihi 7 Temmuz 2011

MGSB (1993). Eğitim mevzuatı: 56/1993 Eğitim ve Ortak Hizmetler Dairesi (Kuruluş, Görev ve Çalışma Esasları) Yasası. www.mebnet.net. İndirilme tarihi 7 Temmuz 2011

MGSB (1998). Ortaokullar ile Ortaöğretim Kurumları Kayıt-Kabul, Devam-Devamsızlık Tüzüğü. Resmi Gazete 70 29.6.1998 EK III AE 344. www.mebnet.net/sites/default/files/tuzukler/ae344-98.doc. İndirilme Tarihi 7 Temmuz 2011

MGSB (1999). Eğitim mevzuatı: 67/1999 Beden Eğitimi ve Spor Yasası. www.mebnet.net. İndirilme tarihi 7 Temmuz 2011

MGSB (2000a). Eğitim mevzuatı:60/2000 Atatürk Öğretmen Akademisi Kuruluş Yasası. www.mebnet.net. İndirilme tarihi 7 Temmuz 2011

MGSB (2000b). Eğitim mevzuatı: 31/2000 Talim ve Terbiye Dairesi (Kuruluş, Görev ve Çalışma Esasları) Yasası. www.mebnet.net. İndirilme tarihi 7 Temmuz 2011

MGSB (2005). Eğitim mevzuatı: 65/2005Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Yükseköğretim Yasası. www.mebnet.net. İndirilme tarihi 7 Temmuz 2011

MGSB (2006). Eğitim mevzuatı: 41/2006 Milli Eğitim Denetleme, Değerlendirme ve Yönlendirme Kurulu (Kuruluş, Görev ve Çalışma Esasları) Yasası. www.mebnet.net. İndirilme tarihi 7 Temmuz 2011

Nesim, A. (1987). Batmayan eğitim güneşlerimiz. Lefkoşa:KKTC Milli Eğitim Kültür Bakanlığı Yayınları

Phtiaka, H. (1999). Parental education in Cyprus: past, present and future. International Studies in Sociology of Education, Vol. 9, No.1, ss.95-105

Yaratan, H.(1998). Education in the Turkish Republic of Northern Cyprus. Handbook on South Eastern Europe. Ed. Grothusen, K., Steffani, W. & Zervakis, P. Vol. VIII, ss.610-628. Vandenhoeck & Ruprecht in Göttingen